TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

KOALİSYON HÜKÜMETLERİ, KOALİSYON PROTOKOLLERİ, HÜKÜMET PROGRAMLARI VE GENEL KURUL GÖRÜŞMELERİ

CİLT 2

HAZIRLAYANLAR

Dr. İrfan NEZİROĞLU **Dr. Tuncer YILMAZ**

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

KOALİSYON HÜKÜMETLERİ, KOALİSYON PROTOKOLLERİ, HÜKÜMET PROGRAMLARI VE GENEL KURUL GÖRÜŞMELERİ

CİLT 2

HAZIRLAYANLAR

Dr. İrfan NEZİROĞLU

Dr. Tuncer YILMAZ

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI YAYINLARI

Koalisyon Hükümetleri, Koalisyon Protokolleri, Hükümet Programları ve Genel Kurul Görüşmeleri – CİLT 2

Hazırlayanlar
Dr. İrfan NEZİROĞLU
TBMM Genel Sekreteri

Dr. Tuncer YILMAZ
TBMM Kütüphane ve Arşiv Hizmetleri Başkan Yardımcısı

Düzenleme
Gülşah ERDEM EFE

Grafik-Tasarım
Uğur SAÇI
(Kütüphane ve Arşiv Hizmetleri Başkanlığı – Grafiker)

Baskı
TBMM Basımevi

Haziran 2015

Ön Söz

24 Nisan 1920 tarihinde Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından seçilerek görevlendirilmiş Muvakkat İcra Encümenleri Heyeti'nden Cumhuriyetin ilan edildiği 29 Ekim 1923 tarihine kadar geçen sürede beş İcra Vekilleri Heyeti, 1923 yılından günümüze kadar ise 62 hükümet görev yapmıştır.

Bu eserde, 1961-2002 yılları arasında koalisyon hükümeti olarak görev yapan VIII. İnönü Hükümeti, IX. İnönü Hükümeti, Talu Hükümeti, I. Ecevit Hükümeti, IV. Demirel Hükümeti, V. Demirel Hükümeti, VII. Demirel Hükümeti, I. Çiller Hükümeti, III. Çiller Hükümeti, II. Yılmaz Hükümeti, Erbakan Hükümeti, III. Yılmaz Hükümeti ve V. Ecevit Hükümeti'nde görev alan Bakanlar Kurulu üyeleri, söz konusu dönemlere ait hükümet programları, koalisyon protokolleri, hükümet programlarına ilişkin Genel Kurul görüşmelerinin tutanakları ile güven oylaması sonuçlarına yer verilmiştir.

Daha önce yayınlamış olduğumuz Hükümetler, Programları ve Genel Kurul Görüşmeleri isimli kitapta da yer alan metinler bu defa ayrı bir çalışmada bir araya getirilmiştir.

Yakın siyasi tarihimize dair bu önemli bilgilere toplu halde ve kolaylıkla erişilmesi bakımından faydalı olacağı düşünülen bu derlemeyi araştırmacı ve okuyucuların hizmetine sunuyor, başta Gülşah Erdem Efe ve Uğur Saçı olmak üzere hazırlanmasında emeği geçen mesai arkadaşlarıma teşekkür ediyorum.

Dr. İrfan NEZİROĞLU
Türkiye Büyük Millet Meclisi
Genel Sekreteri

İÇİNDEKİLER

CİLT 1

ÖNSÖZ iii

1. **VIII. İnönü Hükümeti** (20.11.1961-25.06.1962) 1
   - Bakanlar Kurulu 2
   - Koalisyon Protokolü 4
   - Hükümet Programının Okunması
     - A- Millet Meclisi 6
     - B- Cumhuriyet Senatosu 18
   - Hükümet Programının Görüşülmesi
     - A- Cumhuriyet Senatosu 19
     - B- Millet Meclisi 90
   - Güvenoylaması 145

2. **IX. İnönü Hükümeti** (25.06.1962-25.12.1963) 157
   - Bakanlar Kurulu 158
   - Koalisyon Protokolü 160
   - Hükümet Programının Okunması
     - A- Millet Meclisi 165
     - B- Cumhuriyet Senatosu 184
   - Hükümet Programının Görüşülmesi
     - A- Cumhuriyet Senatosu 185
     - B- Millet Meclisi 263
   - Güvenoylaması 387

3. **Talu Hükümeti** (15.04.1973-26.01.1974) 411
   - Bakanlar Kurulu 412
   - Koalisyon Protokolü 414
   - Hükümet Programının Okunması
     - A- Millet Meclisi 417
     - B- Cumhuriyet Senatosu 426
   - Hükümet Programının Görüşülmesi
     - A- Millet Meclisi 427
     - B- Cumhuriyet Senatosu 496
   - Güvenoylaması 565

4. I. Ecevit Hükümeti (26.01.1974-17.11.1974) 577
Bakanlar Kurulu 578
Koalisyon Protokolü 580
Hükümet Programının Okunması
A- Millet Meclisi 592
B- Cumhuriyet Senatosu 614
Hükümet Programının Görüşülmesi
A- Millet Meclisi 615
B- Cumhuriyet Senatosu 849
Güvenoylaması 952
Güvenoylaması Tablosu 976

CİLT 2

ÖNSÖZ iii

5. IV. Demirel Hükümeti (31.03.1975-21.06.1977) 977
Bakanlar Kurulu 978
Koalisyon Protokolü 980
Hükümet Programının Okunması
A- Millet Meclisi 993
B- Cumhuriyet Senatosu 1016
Hükümet Programının Görüşülmesi
A- Millet Meclisi 1017
B- Cumhuriyet Senatosu 1167
Güvenoylaması 1307

6. V. Demirel Hükümeti (21.07.1977-05.01.1978) 1323
Bakanlar Kurulu 1324
Koalisyon Protokolü 1326
Hükümet Programının Okunması
A- Millet Meclisi 1338
B- Cumhuriyet Senatosu 1364
Hükümet Programının Görüşülmesi
A- Cumhuriyet Senatosu 1365
B- Millet Meclisi 1499
Güvenoylaması 1611

7. VII. Demirel Hükümeti (20.11.1991-25.06.1993) 1627
Bakanlar Kurulu 1628
Koalisyon Protokolü 1630
Hükümet Programının Okunması 1665
Hükümet Programının Görüşülmesi 1702
Güvenoylaması 1805

8. I. Çiller Hükümeti (25.06.1993-05.10.1995) 1815
Bakanlar Kurulu 1816
Koalisyon Protokolü 1819
Hükümet Programının Okunması 1831
Hükümet Programının Görüşülmesi 1863
Güvenoylaması 2004

CİLT 3

ÖNSÖZ iii

9. III. Çiller Hükümeti (30.10.1995-06.03.1996) 2017
Bakanlar Kurulu 2018
Koalisyon Protokolü 2020
Hükümet Programının Okunması 2021
Hükümet Programının Görüşülmesi 2032
Güvenoylaması 2147

10. II. Yılmaz Hükümeti (06.03.1996-28.06.1996) 2159
Bakanlar Kurulu 2160
Koalisyon Protokolü 2162
Hükümet Programının Okunması 2181
Hükümet Programının Görüşülmesi 2204
Güvenoylaması 2335

11. Erbakan Hükümeti (28.06.1996-30.06.1997) 2349
Bakanlar Kurulu 2350
Koalisyon Protokolü 2352
Hükümet Programının Okunması 2360
Hükümet Programının Görüşülmesi 2379
Güvenoylaması 2504

12. III. Yılmaz Hükümeti (30.06.1997-11.01.1999) 2521
Bakanlar Kurulu 2522
Koalisyon Protokolü 2525
Hükümet Programının Okunması 2529
Hükümet Programının Görüşülmesi 2553
Güvenoylaması 2701

13. V. Ecevit Hükümeti (28.05.1999-18.11.2002) 2721
Bakanlar Kurulu 2722
Koalisyon Protokolü 2725
Hükümet Programının Okunması 2732
Hükümet Programının Görüşülmesi 2749
Güvenoylaması 2827

IV. Demirel Hükümeti
31.03.1975-21.06.1977

Bakanlar Kurulu

Başbakan	
Süleyman DEMİREL (Isparta, AP)	31.03.1975-21.06.1977
Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı	
Necmettin ERBAKAN (Konya, MSP)	31.03.1975-21.06.1977
Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı	
Turhan FEYZİOĞLU (Kayseri, CGP)	31.03.1975-21.06.1977
Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı	
Alparslan TÜRKEŞ (Adana, MHP)	31.03.1975-21.06.1977
Devlet Bakanı	
Seyfi ÖZTÜRK (Eskişehir, AP)	31.03.1975-21.06.1977
Devlet Bakanı	
Hasan AKSAY (İstanbul, MSP)	31.03.1975-21.06.1977
Devlet Bakanı	
Mustafa Kemal ERKOVAN (Ankara, MHP)	31.03.1975-30.04.1977
Osman ALBAYRAK (C.S. Kütahya Üyesi)	30.04.1977-21.06.1977
Devlet Bakanı	
Mehmet Gıyasettin KARACA (Erzurum, AP)	31.03.1975-21.06.1977
Adalet Bakanı	
İsmail MÜFTÜOĞLU (Sakarya, MSP)	31.03.1975-11.04.1977
Zeyyat BAYKARA (C.S. Kontenjan Üyesi)	11.04.1977-21.06.1977
Milli Savunma Bakanı	
Ferit MELEN (C.S. Van Üyesi, CGP)	31.03.1975-21.06.1977
İçişleri Bakanı	
Oğuzhan ASİLTÜRK (Ankara, MSP)	31.03.1975-11.04.1977
Ahmet Sabahattin ÖZBEK (C.S. Kontj. Üyesi)	11.04.1977-21.06.1977
Dışişleri Bakanı	
İ. Sabri ÇAĞLAYANGİL (C.S. Bursa Üyesi, AP)	31.03.1975-21.06.1977
Maliye Bakanı	
Yılmaz ERGENEKON (İzmir, AP)	31.03.1975-21.06.1977
Milli Eğitim Bakanı	
Ali Naili ERDEM (İzmir, AP)	31.03.1975-21.06.1977
Bayındırlık Bakanı	
Fehim ADAK (Mardin, MSP)	31.03.1975-21.06.1977
Ticaret Bakanı	
Halil BAŞOL (Tekirdağ, AP)	31.03.1975-21.06.1977
Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı	
Kemal DEMİR (Bolu, CGP)	31.03.1975-19.04.1977
Vefa TANIR (Konya, CGP)	19.04.1977-21.06.1977

Gümrük ve Tekel Bakanı
Orhan ÖZTRAK (TBMM dışından, CGP) 31.03.1975-21.06.1977

Gıda - Tarım ve Hayvancılık Bakanı
Korkut ÖZAL (Erzurum, MSP) 31.03.1975-21.06.1977

Ulaştırma Bakanı
Nahit MENTEŞE (Aydın, AP) 31.03.1975-11.04.1977
İbrahim AYSOY(Mardin, Bağımsız) 11.04.1977-21.06.1977

Çalışma Bakanı
Ahmet Tevfik PAKSU (K. Maraş, MSP) 31.03.1975-10.11.1976
Şevket KAZAN (Kocaeli, MSP) 16.11.1976-21.06.1977

Sanayi ve Teknoloji Bakanı
Abdülkerim DOĞRU (Kars, MSP) 31.03.1975-21.06.1977

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı
Mehmet Selahattin KILIÇ (Adana, AP) 31.03.1975-21.06.1977

Turizm ve Tanıtma Bakanı
Lütfi TOKOĞLU (C.S. Kocaeli Üyesi AP) 31.03.1975-11.04.1977
Nahit MENTEŞE (Aydın, AP) 11.04.1977-21.06.1977

İmar ve İskân Bakanı
Nurettin OK (Çankırı, AP) 31.03.1975-21.06.1977

Köyişleri Bakanı
Vefa POYRAZ (C.S. İstanbul Üyesi, AP) 31.03.1975-21.06.1977

Orman Bakanı
Turhan KAPANLI (C.S. Ankara Üyesi, AP) 31.03.1975-21.06.1977

Gençlik ve Spor Bakanı
Ali Şevki EREK (Tokat, AP) 31.03.1975-21.06.1977

Kültür Bakanı
Rıfkı DANIŞMAN (Erzurum, AP) 31.03.1975-21.06.1977

Sosyal Güvenlik Bakanı
Ahmet Mahir ABLUM (Kütahya, AP) 31.03.1975-21.06.1977

Koalisyon Protokolü

(AP-MSP-MHP-CGP)

Memleketimizin içinde bulunduğu ve gitgide ağırlaşan iç ve dış şartları göz önünde tutan Adalet Partisi, Milli Selamet Partisi, Cumhuriyetçi Güven Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi, aşağıdaki temel hedefler ve görüşler etrafında bir Koalisyon Hükümeti kurarak beraberce çalışmağa karar vermişlerdir:

Türk Milletinin bütün fertlerini, kaderde, kıvançta ve tasada ortak, bölünmez bir bütün halinde milli şuur ve ülküler etrafında toplayan; aziz ve büyük milletimizin, dünya milletler camiasının şerefli bir üyesi olarak, milli birlik ruhu içinde daima yüceltilmesini amaç bilen Türk milliyetçiliği ilham kaynağımızdır.

Milli ve manevi değerlere bağlı ve saygılıyız. Milletimizin birliğini ve devletimizin bütünlüğünü iç kavgalarla yok etmek isteyen her türlü yıkıcı faaliyetin karşısındayız.

Hür demokratik rejimi, insan haysiyetine uygun yegâne idare şekli sayıyoruz.

Atatürk'ün önderliğinde büyük milletimizin kurduğu Türkiye Cumhuriyetini, Anayasamızdaki temel nitelikleriyle ayakta tutup güçlendirmek emelindeyiz.

Ülkemizi iç ve dış tehlikelere karşı koruyacak tedbirleri almağı, Türk Milletini dünya milletleri arasında layık olduğu şerefli ve güçlü bir noktaya en kısa zamanda çıkarmağı, içte huzur ve refahı sağlamağı birinci görev saymaktayız. Türkiye'nin en kısa zamanda gelişmiş ve sanayileşmiş bir ülke haline getirilmesi, temel hedefimizdir. Hür ve demokratik rejim içinde, Türkiye'nin manen ve maddeten kalkınmasına bütün milletin, heyecanını duyarak ve inanarak, katılmasının temini esastır.

Kurulacak hükümet, milliyetçi; hızlı kalkınmayı, sosyal adalet ve sosyal güvenliği sağlayıcı; iç barış, huzur ve güveni kısa zamanda tesis etmeyi hedef bilen ve milli savunma gücümüzü hızla geliştirmeye kararlı bir politikayı esas alacaktır.

Siyasi istikrarın sağlanmasına ve vatandaşların acil meselelerinin çözülmesine öncelik verilecektir.

Devlet mekanizmasının ahenk içinde işlemesi, kararların hızla verilmesi, yetki ve sorumlulukların iyi bir şekilde dağıtılması suretiyle kamu idaresinde müessiriyet ve verimliliğin arttırılması, adalet dağıtımının süratlendirilmesi, temel ihtiyaç maddelerinin yokluğunun giderilmesi, pahalılık ve işsizlikle mücadele, devlet idaresinin israftan kurtarılması, kırtasiyecilik, rüşvet, irtikap ve suiistimal ile müessir şekilde savaşılması, yatırımların hızlandırılması, öncelikle ve büyük önemle ele alınacaktır. Devlet idaresinde müessiriyetin ve verimliliğin ancak sürekli bir ıslahat ile sağlanacağına inanıyoruz.

Türkiye'de, ekonomik ve sosyal alanda, yoksul zümreler lehine alınması gerekli tedbirler vardır. İktisadi ve sosyal yapıda, devlet idaresinde değişiklikler gereklidir. Fakat değişiklik, kötüye doğru değil, iyiye doğru olmalıdır.

Kalkınmanın nimetlerinden dar gelirli, yoksul zümreleri ve yurdun gelişmeye muhtaç bölgelerini yararlandırmak için gereken adımlar atılacaktır.

Kalkınma hamlelerinde bölgeler arasındaki dengesizliklerin giderilmesi ve kalkınmanın nimetlerinin yaygın ve adil bir şekilde dağılmasına dikkat gösterilecektir. Doğu ve Güney-Doğu İllerimizin ve bütün gelişmeye muhtaç yurt bölgelerinin kalkınması için etkili tedbirler alınacak, bu bölgelerin kalkınmasını hızlandırmak amacıyla özel planlar hazırlanacaktır.

Sosyal adaleti ve sosyal güvenliği yaygın hale getirmek için gerekli çalışmalar hızla yürütülecek, bu alanda Türk Cemiyetini ileriye götüren önemli değişiklikler, gerçek hamleler yapılacaktır. Genel Sağlık Sigortası konusu önemle ele alınacak, köylü yurttaşlarımızın afetlere karşı korunması için Tarım Sigortası geliştirilip yaygınlaştırılacak; emekli işçilerin durumu süratle düzeltilecek; muhtaç duruma düşen yaşlı yurttaşların, kimsesiz çocukların, sakatların ıstıraplarını dindirecek tedbirler alınacak, dar gelirli aile çocuklarının yetişme imkânlarını arttıracak şekilde burs ve yatılılık imkânları geliştirilecektir.

Köy kalkınmasına büyük öncelik verilecek, köye giden hizmetler arttırılacak ve daha yaygın hale getirilecektir. Köy hizmetlerinde, köylüye yüklenen katılma payları kaldırılacaktır. Köy okullarının araç ve gereç ihtiyaçları daha iyi karşılanacaktır.

Köylünün gübre ihtiyacını daha kolaylıkla karşılaması için mümkün olan her tedbire başvurulacak, yerli gübre fabrikaları tam kapasite ile çalıştırılacak, gübre fiyatlarında indirim imkânı önemle ele alınacak, zirai mücadele ilacı, zirai alet ve makina ihtiyaçlarının karşılanmasında kolaylıklar sağlanacaktır. Mahrumiyet şartları içinde bulunan köylerin, bu arada orman içi köylerinin ihtiyaçları üzerinde özellikle durulacaktır.

Türkiye'nin çağdaş bir sanayi ülkesi haline gelmesi, tarım sektörünün ihtiyacı olan temel girdilerin yeterli seviyede sağlanması, zaruri ihtiyaç maddelerinin karşılanması için, enerji tesislerinin, yeni gübre fabrikalarının, yeni şeker fabrikalarının, demir-çelik tesislerinin, metalürji sanayiinin, elektronik sanayiinin, motor sanayiinin, otomotiv alanında aktarma organları sanayiinin, takım tezgahları sanayiinin, tarım ve iş makinaları sanayiinin, kurulmasına mutlaka hız verilecektir. Telefon hizmetlerinin çağdaş bir seviyeye yükseltilmesi, büyük merkezlerin otomatik telefon bağlantısına kavuşturulması için gerekli hamle yapılacaktır. Köyleri telefona kavuşturma çalışmalarına da hız verilecektir.

Komünizme, her çeşit anarşiye, anayasa ve kanun dışı eylemlere, milli bütünlüğü zedeleyici, milleti ve ülkeyi bölücü, cumhuriyeti tahrip edici faaliyetlere karşı, devletin, anayasa düzeni içinde kendisini savunmasını ve bu çeşit tehlike ve faaliyetlerle etkili şekilde mücadele edilmesini kesin bir zorunluluk sayıyoruz. İç güvenliği, asayişi ve kanun hâkimiyetini sağlamakla görevli devlet kuruluşlarının ve güvenlik kuvvetlerinin, görevlerini tarafsızlıkla, azim ve kararlılıkla yerine getirebilmeleri için, hükümet gerekli her türlü ihtimamı gösterecektir.

Siyasi istikrar yanında, Türkiye'nin iktisadi istikrara da ihtiyacı vardır. İktisadi durgunluğa sebebiyet vermeden, gelişmeyi önlemeden, enflasyonu frenlemek için gerekli çabanın gösterilmesi lüzumuna inanıyoruz.

Duraklamış olan yatırım ve kalkınma hamlesini yeniden harekete geçirmek için gerekli tedbirler alınmalıdır. Yatırımları gereksiz şekilde güçleştiren ve gecikti-

ren engellerin ortadan kaldırılmasına çalışılacak, bir yandan yeni yatırımlar teşvik edilirken, bir yandan da kamu sektörünün ve hür teşebbüsün yarım kalmış yatırımlarının bir an önce tamamlanmasına, tam hızla üretim yapmalarına çaba gösterilecektir.

Türkiye'nin, bütün dünya ülkeleri ile çok yönlü ve gelişmiş münasebetler kurmasına ve sürdürmesine önem verilecektir.

TRT'nin tarafsızlığı ve anayasanın 121'inci maddesindeki ilkelere sadık kalması sağlanacaktır. Yalnız haber hizmeti değil, önemli bir eğitim ve kültür hizmeti görmekle yükümlü olan TRT'nin, devletin ülkesi ve milletiyle bütünlüğünü sarsıcı, cumhuriyeti tahrip edici, milli güvenliğe ve genel ahlaka zarar verici yayınlar yapması önlenecektir.

Seçimlerde siyasi partilerin seçim ittifakı yapabilmesini sağlamak maksadıyla hazırlanmış ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulmuş olan kanun teklifinin öncelikle ve en kısa sürede kanunlaştırılması için tam bir tesanüt içinde çalışılacaktır. Ayrıca seçim güvenliğini, kütüklerin düzenlenmesinden sandık başı işlemlerine kadar bütün seçim işlemlerinin düzgün ve dürüst şekilde yapılmasını sağlayacak tedbirlere ihtiyaç bulunduğu inancındayız. Seçmen yaşının 18'e indirilmesine taraftarız. Dış ülkelerdeki yurttaşlarımızın seçimlere katılmalarını ve oy kullanabilmelerini sağlamak amacıyla gerekli çalışmalar yapılacaktır.

Milli Eğitim:

Milli eğitimde amacımız: Milletimizin bütün fertlerini, Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan;

Atatürk inkılaplarına ve Türk Milliyetçiliğine bağlı; insan haklarına ve milli, demokratik, laik, sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş;

Büyük ve şanlı tarihimizle iftihar eden, milletimizin geleceğine güvenle bakan, her türlü taklitçilikten uzak, milli şahsiyetini müdrik, ilim, teknik ve medeniyet yarışında insanlığa örnek olmağı hedef alan vatandaşlar olarak yetiştirmektir.

Öğretimin her kademesinde fırsat ve imkân eşitliğinin sağlanmasına özel bir önem verilecek, bu amaçla öğrenci bursları miktar ve sayı itibariyle arttırılacak, parasız yatılı öğrenci sayısı çoğaltılacaktır. Yurtlar, öğrenci kredileri, ders araçları ve gereçleri, artan ihtiyacı karşılayacak seviyeye çıkarılacaktır. Üniversite girişinde, merkezi seçme ve yerleştirme sınavlarından önce, üniversite hazırlık kursları açılacak ve bu kurslarda ihtiyaç halinde büyük merkezlerdeki öğretmenlerden de faydalanılacaktır. Yükseköğretimde fırsat eşitliğini sağlamak, liselerdeki birikimi önlemek ve meslek okullarına rağbeti arttırmak için, meslek okullarının ikinci döneminden mezun olanların üniversite ve yüksekokulların giriş imtihanlarına katılmaları ve imtihanda başarılı olanların lise mezunları gibi bütün üniversite ve yüksekokullara girebilmeleri sağlanacaktır.

Eğitim sistemimiz, üretime katkıda bulunacak mesleki ve teknik öğrenime yöneltilecek, tedrici bir surette mesleki ve teknik liselerin arttırılması yoluna gidilecektir.

Eğitim kuruluşlarının yurt sathına dengeli bir surette dağılması sağlanacaktır.

Eğitimde metod ve araçtan daha önemli olan öğretmenlik mesleğine gereken önem verilecek; feragatle görev yapan öğretmenlerimizin maddi ve manevi sorunlarının çözümlenmesine, meslek içi eğitimlerini ve ilerlemelerini sağlayacak şartların hazırlanmasına gayret sarf edilecektir.

Okullarda kitap enflasyonuna ve ders kitapları ile ilgili ticari istismarlara son verilecektir. Ders kitapları konusunda, dar gelirli ailelerin yükünü azaltıcı tedbirler alınacaktır.

İlk ve orta öğretimde okutulmakta olan Ahlak Dersleri, gayesine uygun ve milli ahlak esaslarına göre düzenlenecek ve bu dersleri öncelikle, İlahiyat Fakültesi, Yüksek İslam Enstitüsü ve İmam-Hatip Okulları mezunları okutacaklardır.

İl ve ilçelerde binaları tamamlanmış olan Meslek Okulları öğrenime açılacaktır.

Müfredat programlarının milli kültürümüze uymayan kısımları değiştirilecek ve milletimizin ilme ve insanlığa yaptığı hizmetlerin öğretilmesine önem verilecektir.

Milli eğitimde, gençliğin bedeni gelişmesi için okul içi spora önem verilecektir.

Milli bir kültür siyaseti takip edilmek suretiyle, milletimizi meydana getiren değerler etrafında milli bütünlük kuvvetlendirilecektir. Güçlü bir milli kültür hareketinin, milletimizi zararlı dış tesirlerden koruyacağına inanıyoruz.

Kültürümüzün gelişmesi, yeni nesillerimize aşılanması, sanatımızın milli köklerden kuvvet alarak gelişmesi, kültürümüzün içte ve dışta tanıtılması, yurt dışındaki soydaşlarımızın kültürel ihtiyaçlarının karşılanması için gerekli tedbirler alınacaktır.

Tarihi mirasımız olan eserlerin bakımı, onarımı, korunması ve tanıtılması öncelikle göz önünde bulundurulacaktır.

Milli bir dil politikası izlenecektir. Dilimizin zenginliğinin korunmasına ve geliştirilmesine önem verilecek, Türkçemizin iki ayrı dil haline gelmesine yol açan aşırılıklardan ve ilim dışı zorlamalardan kaçınılacaktır.

Halk Eğitiminin, yol gösterici, araştırıcı, milletimizin bölünmezliği prensibini ve milli ve manevi değerlerimizi güçlendirici bir şekilde teşkilatlandırılması sağlanacaktır.

Radyo ve televizyondan eğitimde daha geniş ölçüde yararlanılacaktır. Eğitim yayınlarında milli eğitim temel amaçlarına uyulacaktır. Radyonun bütün yurtta rahatça dinlenebilmesi ve televizyonun bütün yurt sathına hızlandırılmış bir programla yayılması sağlanacaktır.

Diyanet İşleri:

Diyanet İşleri Başkanlığı, her türlü siyasi mülahazaların üstünde tutulacak ve yüksek manevi değeri göz önünde bulundurularak, yasalarında belirtilen görevlerini yerine getirmesi sağlanacaktır.

Din Görevlilerinin toplumumuzdaki manevi yeri ve değeri dikkate alınarak, sosyal ve ekonomik kalkınmamızda kendilerinden yararlanılacaktır.

Din Görevlilerinin demokratik düşünce ve inanç özgürlüğü çerçevesinde sürekli eğitimden yararlanmaları sağlanacaktır.

İslami ve ilmi araştırmalar yapmak ve ilmi eserler telif etmek üzere bir Başkanın idaresinde, Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı bir İlim Heyeti kurulacaktır. Bu İlim Heyeti, sadece bu görevin ifasıyla meşgul olacaktır. Ecdat yadigârı vakıf eserlerin, vakfın şartnamesi ve kanuni esaslar dışında kullanılmasına müsaade edilmeyecek, vakıf eserlerin onarım ve restorasyonuna itina gösterilecektir.

Gençlik:

Ülkemizin kalkınması ve çağdaş medeniyet seviyesinin üzerine çıkması için, asil milletimizin ümidi, geleceğimizin güveni olan gençlerimizin, Türkiye Cumhuriyetinin temel niteliklerine, milli ve manevi değerlerimize bağlı bir şekilde, manen, fikren ve bedenen gelişmeleri temel hedefimizdir.

Gençlerin zaman ve enerjilerini kendileri, aileleri ve vatanımız için en faydalı şekilde değerlendirmelerine ve en iyi şekilde yetişmelerine imkân sağlayıcı bütün tedbirler alınacaktır.

Milletimizin bekasının teminatı olan aziz gençlerimizin çeşitli sorunları dikkatle ve önemle ele alınarak, bunların çözülmesi için hiçbir fedakârlık esirgenmeyecektir.

Ekonomik ve Mali Konular:

Türkiye'nin, hür ve demokratik bir rejim içinde, planlı, dengeli, sosyal adalet ve sosyal güvenliğe gerekli önemi veren, hür teşebbüse, mülkiyet hakkına ve meşru kazanca saygılı bir ekonomik sistemle kalkınması sağlanacaktır. Kalkınmanın nimetlerinin büyük vatandaş kitlelerine ve yurdun bütün bölgelerine adil şekilde yayılmasını sağlayacak ve dengesizlikleri giderecek tedbirlere önem verilecektir.

Ekonomik kalkınmada, büyük önem taşıyan karar bütünlüğü ve tatbikat ahenginin sağlanması için, ekonomik ve mali politikayı uygulayan kamu kuruluşları arasında yakın bir işbirliği ve koordinasyon sağlanacaktır. Kamu harcamalarındaki israflar önlenecektir.

Para-kredi-finansman-yatırım, destekleme, teşvik ve yönlendirme politikaları, ekonomimizin, hızla değişen şartlara sürekli olarak intibakını sağlayacak şekilde bütünleştirilecek ve bir temel ekonomik politika çerçevesi içinde yürütülecektir. Mevcut ekonomik durgunluğu giderecek aktif ve dinamik bir para kredi ve fiyat politikası takip olunacaktır. Yatırımlar hızlandırılarak, istihdam hacmi genişletilecektir.

Tasarruf eğilimini arttırıcı ve tasarrufların üretici sektörlere yönelmesini sağlayıcı, kar ortaklığı esasını da içine alan, güvenilir bir sermaye piyasasının geliştirilmesi için gerekli tedbirler alınacaktır.

Üretimin arttırılması, daha uygun finansman şartları tesisi, piyasaların yapıcı bir şekilde murakabesi tedbirleri ile fiyat istikrarını sağlayıcı şartlar tesis edilecektir.

Dış ödemeler dengesindeki bozulmayı düzeltici, ihracatı ve işçi dövizlerinin yurda gelişini teşvik edici tedbirler alınacaktır.

Vergiyi mali gücü olandan almağa ağırlık veren, adil, sade ve külfetsiz bir vergi sistemini tesis etmek hedef alınacaktır. Düşük gelirlilerin vergi yükü azaltılacak ve asgari geçim indirimi yükseltilecektir.

Kredilerin düzenlenmesinde, sosyal ve ekonomik verimlilik esas alınacak ve dengesizliğin giderilmesi gözetilecektir.

Üretim mallarının tüketicilere en kısa yoldan ulaşmasına gayret sarf edilecek, hayat pahalılığı, sun'i fiyat artışları ve haksız kazanç sağlayanlarla etkili bir mücadele yapılacaktır. Bilhassa gıda maddelerinin üretim, nakil ve muhafazası için lüzumlu yatırımlar teşvik edilecek ve gerekli tedbirler alınacaktır. Temininde güçlük çekilen ana ihtiyaç maddelerinin zamanında piyasaya arzı ve fiyat istikrarının sağlanması için bir stok rejimi geliştirilecek ve bu maksada hizmet eden müesseselerin finansman ihtiyacının süratle karşılanması için gerekli bütün tedbirler alınacaktır.

Türkiye'nin dış ticaret politikasında çok yönlü bir ekonomi ve ticari ilişki dengesi tesisi esas alınacaktır. Özelikle Orta-Doğu, Asya ve Afrika Ülkeleri ile karşılıklı ticari ve iktisadi ilişkilerin geliştirilmesine önem verilecektir.

Deniz ticaretinin geliştirilmesini sağlayıcı tedbirler alınacaktır.

Yatırımcı icracı kuruluşların çalışmalarının ödeme güçlükleri yüzünden aksayıp gecikmemesi için gerekli tedbirler alınacaktır.

Sanayileşme:

Türkiye'nin iktisadi ve sosyal kalkınması için, milli, güçlü, süratli ve yaygın bir sanayileşmenin, milli kaynaklarımızla ahenk halinde, gerçekleştirilmesi ana hedefimizdir.

Sanayiin, temel üretim malları üreten ve Türkiye'de ağır sanayii ve bu meyanda bilhassa milli harp sanayii kurulmasına imkân verecek bir yapıda sağlanacaktır.

Sanayileşme hareketinin, memleketin bölgeleri arasında dengeli bir şekilde yer alması ve başta istihdam olmak üzere, sanayileşmenin getireceği nimetlerin her bakımdan adilane bir şekilde dağıtılmasını sağlayacak her türlü tedbir, köklü ve müessir bir şekilde alınacaktır.

Yurdun çeşitli bölgelerinin sanayi envanterinin çıkarılması, sanayileşme ile ilgili her türlü bilgilerin toplanıp değerlendirilmesi, sanayileşmenin doğması ve hızlandırılması maksadıyla Sanayi Bakanlığı bünyesinde, yurt sathına yaygın güçlü bir teşkilat kurulacaktır.

Organize sanayi bölgelerinin ve sanayi sitelerinin kurulma ve geliştirilmesine büyük önem verilecektir.

Sanayileşme hareketlerinin finansmanında, yurt dışındaki işçilerimiz de dâhil olmak üzere, halkın tasarruf imkânlarının değerlendirilmesi ve güçlendirilmesi maksadıyla, çeşitli teşvik tedbirleri geliştirilecektir.

Sanayileşme hareketlerine halkın yaygın bir şekilde katılmasını ve mahalli inisiyatifin güçlü bir şekilde harekete geçirilmesini sağlamak maksadıyla özel kuruluş esaslarına sahip kalkınma şirketleri kurulacaktır.

Sanayileşme için en uygun ortamın hazırlanması, sanayileşme teşebbüslerinden en yüksek verimin alınması ve teşebbüs sahiplerinin güçlük ve engellerle karşılaşmadan sanayi tesisleri kurma ve işletmelerini sağlamak için bir Sanayi Teşvik Kanunu çıkarılacaktır. Sanayiin kurulması ve işletilmesinde gereksiz bürokratik engeller kaldırılacaktır. İdari işlemlerin kısaltılması için gereken tedbirler alınacaktır.

Devletçe desteklenen sanayi teşebbüslerini finanse etmek maksadıyla, Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası süratle kurulacaktır.

Sanayileşmeye yakından tesis eden para, kredi, enerji, ulaştırma ve fiyat temel politikalarının sanayi politikası ile ahenkli hale getirilmesine özel bir dikkat gösterilecektir.

Yabancı sermayeden, ileri teknoloji getirmesi, eğitici vasıfta bulunması, sanayi gelişmesini hızlandırması, ihracata dönük olması, ödemeler dengesine olumlu etki yapması gibi şartlar içinde yararlanılacaktır. Bu çeşit yatırımlarla üretilecek malların, ara malı, ithal Maliyetleri ve kar transferleri de dâhil, nihai Maliyetlerinin dünya fiyatları önünde makul bir seviyede tutulmalarına önem verilecektir. Yabancı sermaye ile gelen teknolojinin Türkiye'de yerleşmesine imkân verebilecek bir zamanın sonunda, bu teşebbüslerin yerli sermayeye devir imkânları geliştirilecektir. Tarihi ve kültürel ilişkilerimiz olan ülkelerden yabancı sermaye gelmesinin teminine gayret edilecektir. Aynı şekilde, Türk müteşebbis ve sermayesinin dış ülkelerde yatırım yapmaları, sınaî tesisler kurmaları teşvik edilecektir.

Sanayileşmenin temel ihtiyaçlarından biri olan yetişmiş personel ihtiyacını karşılamak için meslek okulları, çıraklık-kalfalık eğitimi ve iş başında eğitim geliştirilecek ve teknik eğitim yanında, kuvvetli bir iş ahlakını sağlayacak temel ahlaki eğitim de verilecektir.

Yurdumuz şartlarına uygun teknolojinin geliştirilmesi için, devlet, her türlü desteği ve yardımı yapacaktır. Lisans, know-how anlaşmalarının milli menfaatlere en uygun şekilde ve süratle yapılmasını sağlayıcı tedbirler alınacaktır.

Dış Ülkelerdeki teknolojik gelişmelerin sürekli bir şekilde ve güvenilir şartlarda Türkiye'ye aktarılıp geliştirilmesi için bir Teknoloji ve Sanayi Takip ve İstihbarat Teşkilatı kurulacaktır.

Devlet, mühendislik-müşavirlik ve tesis kurma hizmetlerini yerine getirecek kuruluşların güçlü bir şekilde gelişmelerini destekleyecek ve teşvik edecektir.

Enerji:

Türkiye'nin elektrik enerjisi ve yakacak teminindeki dar boğazlar, kısa ve uzun vadeli müdahale ve esas itibariyle öz kaynaklara dayalı projeler ile giderilecektir. Bu meyanda, temel hidro-elektrik ve termik tesislerin yapılması hızlandırılacaktır. Nükleer santralların inşaatına önem ve hız verilecektir.

Türkiye'nin ithaline mecbur olduğu enerji, memleket yararlarına en uygun şartlarda temin edilecektir. Boru hattı projeleri ve Irak Tabii Gaz Projesi önemle ele alınacaktır.

Petrol arama ve üretimi etkili tedbirlerle teşvik edilecektir.

Üzerinde Türkiye'nin hakkı bulunan deniz yatağındaki ve deniz yatağı altındaki tabii kaynakların aranması, bunlara sahip çıkılması ve işletilmesi için gerekli tedbirler alınacaktır.

Çeşitli enerji ve yakacak kaynaklarının fiyat politikası ve bunlar üzerindeki vergileme, üretim ve tüketim arasında dinamik ve geliştirici bir denge kurulacak şekilde tespit edilecektir. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, bu politikayı uygulamada gerekli yetkilerle donatılacaktır.

Milli ekonomiyi çok olumsuz şekilde etkileyen enerji kısıtlamalarına son vermek için gereken her tedbir alınacaktır.

Özellikle, Doğu Anadolu'nun ve kışı şiddetli olan başka illerimizin yakacak probleminin halli için gerekli tedbirlerin alınmasına önem verilecektir.

Tarım, Hayvancılık ve Köy Kalkınması:

Tarımda, üretimin arttırılması ve verimin yükseltilmesi esas alınacaktır. Bu amaca ulaşmak için, kredi, tohum, ilaç, araç, eğitim, pazarlama ve değerlendirme ile gübre ve gübre fiyatları konusu bir bütün halinde ele alınacaktır.

Tarım ve hayvancılık kesimine hizmet götüren kamu kuruluşları, ekonomik ve teknolojik bakımdan bütünleştirilecek, üretimden pazarlamaya kadar bütün ünitelerin aynı sevk-ü idare altında toplanması hedef alınacaktır.

Hizmetlerin götürülmesinde merkeziyetçilikten uzaklaşılarak, bölgesel üniteler bir bütün halinde geliştirilecektir.

Tarım girdilerinin yerli sanayi eliyle, bol, vasıflı ve makul fiyatlarla üretilmesini sağlayıcı teşvik ve destek sistemleri uygulanacaktır. Et, yağ, şeker, süt, ekmek ve konserve ve sair gıda maddelerinin yeterli şekilde üretim, işleme ve depolamasına ağırlık verilecektir.

Tarım ve hayvancılık bakımından geri kalmış bölgelerde, hızlı ve modern teknolojiye uygun bir gelişmenin sağlanması için özel projeler uygulanacaktır.

Tarım politikası ile taban fiyat politikası bütünleştirilecektir. Taban fiyatları, köylünün emeğinin karşılığını alacağı bir şekilde ve mümkün olduğu kadar erken ilan edilecektir.

Tarıma dayalı sanayi, özel teşviklerle geliştirilecektir.

Toprak ve Tarım Reformu uygulamasında, kamulaştırma bedellerinin, öncelikle reform bölgelerinde kurulacak sanayi yatırımlarına yöneltilmesini sağlayacak özendirici tedbirlere öncelik tanınacaktır.

Köylerde; yol, su, sulama, elektrik, yakacak temini, telefon, okul, kütüphane, cami, sağlık tesisi ve idare binası gibi ekonomik ve sosyal alt yapılar devletçe bir bütün halinde ve kamu hizmeti olarak mütalaa edilecektir. Köye hizmet götürülmesi ve köyde küçük sanayi ve el sanatlarının geliştirilmesi ve ürünlerinin pazarlanmasında gerekli tedbirler alınacaktır.

Ormanlık bölgelerdeki ekonomik alt yapının kurulması hızlandırılacak, orman ve orman içi köylerin yolları ve diğer medeni ihtiyaçları mümkün olan süratle karşı-

lanacak, orman köylerinin kalkındırılması için özel projeler uygulanacaktır. Orman tahdit ve kadastro faaliyetlerine hız verilecektir.

Orman ürünlerine dayalı sanayiin yaygınlaşması ve daha çeşitli sınaî ürünler üretmesi sağlanacaktır. Bu konuda Orman-Köy Kooperatiflerinden de yararlanılacaktır.

Büyük sulama projelerine bir taraftan devam edilirken, kısa zamanda netice alacak yer altı, pompaj ve gölet sulamalarına özel bir ağırlık verilecektir.

Sosyal Konular:

Sosyal güvenliğin bütün yurda ve vatandaşların tamamına eşit ve adil ölçülerde sağlanması, tüm çalışanların sigorta kapsamına alınması hedefimizdir.

Ülkemizdeki sosyal güvenlik kuruluşlarının aynı bakanlığı ilgilendirilmesi maksadıyla kurulan Sosyal Güvenlik Bakanlığı, kuruluş hedefleri istikametinde geliştirilecektir.

İşçilerimizin hastalık, analık, iş kazaları, mesleki hastalıklar, ihtiyarlık, maluliyet ve ölüm gibi hallerde güçlüğe uğramadan yardıma kavuşturulmaları mutlaka sağlanacaktır.

Çalışan kadınların, arzu ettikleri takdirde 20 yılda emekliye ayrılabilmeleri sağlanacaktır.

Genel Sağlık Sigortası sistemi gerçekleştirilecektir.

Günden güne artan işsizlik probleminin çok yönlü ve uygun tedbirlerle giderilmesine çalışılacaktır.

Köylümüzün afetlere karşı korunması için yaygın tarım sigortası gerçekleştirilecektir.

İşçilerimizin, esnaf ve sanatkârların ucuz ve sıhhi meskenlere sahip olmaları, bu yolda kredi imkânlarının arttırılması temin edilecektir.

Sakat ve eski hükümlü sayılan işçilere iş verilmesini öngören hükümlerin uygulanışı dikkatle takip edilecek ve bu gibi kimseler için vakıf şeklinde iş yerleri kurulacaktır.

Emekli, işçi, dul ve yetim aylıklarının asgari geçim şartlarının üstünde olmasına gayret gösterilecektir.

Sağlık hizmetlerinde temel hedef; vatandaşlarımızın sağlık seviyelerini yükseltmek ve bu hizmetlerin ülkemizde yaygın ve dengeli şekilde dağılmasını sağlamaktır.

Hastanelerimizin ve hasta yataklarının sayısı, plan hedefleri istikametinde çoğaltılacaktır.

Sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesi çalışmalarına devam olunacaktır.

Sağlık personelinin mahrumiyet yer ve hizmetlerinde görev almasını teşvik edici mali tedbirler alınacaktır.

Yurt dışındaki hekimlerimizin yurda dönmelerini teşvik edecek tedbirler alınacaktır.

Sağlık hizmetlerinin yürütülmesinde, koruyucu hizmetlere ağırlık verilecek, tedavi edici hizmetler geliştirilecektir. Ana ve Çocuk sağlığını koruyucu tedbirlere önem verilecektir. İlaç sanayii, ham madde üretimine ağırlık verilerek güçlendirilecek, piyasadaki benzer ilaç enflasyonu önlenecek, ilaç fiyatları objektif esaslara göre tespit edilecek, ilaç ihracı teşvik olunacak, ilaç kalite kontrolü geliştirilecektir.

Vatandaşlarımızın yaşlılık çağlarını huzur içinde geçirmek için ihtiyarlık bakım ve dinlenme yurtları ve çalışan anaların çocuklarının bakımı için gündüz bakım evlerinin sayıları süratle arttırılacaktır.

Çocuk zamları arttırılacak ve tahsilde çocuğu bulunanlara ayrıca ödeme yapılması imkânları araştırılacaktır.

İşçi Sorunları:

Huzurlu bir çalışma ortamı içinde kalkınma ve sosyal adaletin sağlanabilmesi için işçi ve işverenlerimiz birbirlerine karşı değil yan yana olmalıdır. Aralarında, ülke kalkınmasına yönelik karşılıklı sevgi, saygı ve kardeşlik esaslarına dayalı bir iş birliğinin tesisi için her türlü çalışma yapılacaktır.

İşçi ücretlerinin tespit ve tanziminde, hak ve adalet esas tutulacak, fiyat ve geçinme endekslerine ve zamanla artan hayat pahalığına göre ayarlanacak bir ücret sistemi ve asgari ücret baremi uygulanacak, işçilerimizin, pahalılığın ağır yükü altında ezilmemesi için gerekli tedbirler alınacaktır.

Kurulacak fabrika ve emsali yatırımlara, işçilerimizin hissedar olmasına imkân hazırlanacaktır.

Kıdem Tazminatı Tasarısı, isçilerimizin ve ülkemizin yararına en iyi hizmet eder bir şekilde ve en kısa zamanda çıkarılacaktır.

Tarım ve orman kesimindeki işçilerimizin diğer işçiler gibi her türlü işçi haklarından yararlandırılması hususundaki mevzuat boşluğu doldurulacaktır.

Çırak, kalfa ve ustalar kanunu en kısa zamanda çıkarılacaktır. İşçilerimizin meslek içi eğitimlerine ağırlık verilecektir.

Yurt dışındaki işçilerimizin çalışma şartları, sosyal hakları ve iş güvenlikleri devamlı olarak takip ve kendilerine en iyi şartların teminine önem verilecektir.

Yurt dışındaki işçilerimizin çocuklarının milli ve dini eğitimlerinin aksamadan ve gereğince yürütülmesi için yeteri kadar öğretmen ve din görevlisi temin edilmesine önem verilecektir.

Yurt dışındaki işçilerimizin tasarruflarının değerlendirilmesini sağlayacak imkânların en kısa zamanda gerçekleştirilmesine çalışılacaktır.

Esnaf ve Sanatkârlar:

Türk Milli hayatında, esnaf ve sanatkârlarımızın sosyal ve ekonomik bakımdan çok önemli yerleri vardır.

Esnaf ve sanatkârlarımızın daha iyi teşkilatlanmalarına yardım edilecektir. Sanayileşme hamlemizde değerli bir rol ifade eden küçük sanayi kuruluşları ile büyük sanayi arasındaki bağların geliştirilmesine çalışılacaktır.

Esnaf ve sanatkârlarımızın, iş yeri kurma, dükkân ve atölye sahibi olmaları kolaylaştırılacak, gerekli finansman ve kredi imkânlarına kavuşmalarına çalışılacaktır. Küçük sanayi siteleri geliştirilecek küçük sanayide eğitim çalışmalarına önem verilecektir. Türkiye Halk Bankasının esnaf ve sanatkârlarımıza daha yararlı olması için gerekli tedbirler alınacaktır.

Esnaf ve sanatkârların durumlarını sosyal güvenlik açısından daha yeterli hale getirmek için çalışmalar sürdürülecektir. BAĞ-KUR'un kendisinden beklenen bütün hizmetleri tam olarak yapabilmesi sağlanacaktır. Para değerindeki büyük değişmeler, götürü usulle vergilendirme ve defter tutma bakımından kabul edilmiş olan ölçülerin değersiz hale gelmesine yol açmıştır. Gerek esnaf ve sanatkârlarımızı, gerek çiftçi vatandaşlarımızı, ağır ve gereksiz defter tutma formalitelerinden kurtararak mümkün olan ölçüde basit ve götürü usullerle vergilendirme yoluna gitmek hem devlet gelirleri bakımından, hem de büyük sayıda vatandaşımızı yersiz külfetlerden kurtarma bakımından yararlı olacaktır.

Şehirleşme:

Hızlı şehirleşme, Türkiye'nin en önemli meselelerinden biri halini almıştır. Nüfus artışı ve hızlı şehirleşme nedenleri ile süratle artan konut ihtiyacını karşılamak üzere, konut kredisi imkânları genişletilecek, inşaat Maliyetlerinin düşürülmesi için çok yönlü tedbirler alınacaktır. Çevre sağlığı ve hava kirliliği dâhil, şehirleşme meselelerinin halledilmesi maksadıyla, belediyelerin mali ve teknik bakımdan yeterli güce kavuşturulmasına çalışılacaktır.

Dar ve düşük gelirli yurttaşların konut ihtiyacı, genel konut politikası dışında ayrıca ele alınacak; gecekondularda oturan yurttaşların medeni ihtiyaçlarının karşılanması ve gecekonduların tapuya bağlanması konularında, gerekli tedbirler alınacaktır.

Şehir alt yapılarının kapasitelerinin kabil olduğu kadar yüksek tutulması için belediyelere yardım edilecektir. Büyük şehirlerin çevrelerinde, her türlü alt yapı tesisine haiz ve ana şehirle çok güçlü ulaştırma bağlantısı olan tali yerleşme merkezlerinin gelişmesi, özel teşvik tedbirleriyle desteklenecektir.

Mesken yapımına yönelen banka kredi sistemleri ıslah edilecek, toplu mesken yapımına imkân sağlanacaktır.

Dış Politika ve Milli Güvenlik:

Türkiye Cumhuriyetinin barışçı, ahitlerine ve ittifaklarına sadık, komşularıyla karşılıklı haklara saygı esasına dayalı iyi komşuluk ve dostluk münasebetleri kurmağa önem veren milli dış politikası dikkatle devam ettirilecektir. Gelişen dünya şartlarının gerektirdiği dinamik ve çok yönlü dış politika ilişkileri meyanında, aramızda tarihi ve kültürel bağlar bulunan ülkelerle ilişkilerin geliştirilmesine itina gösterilecektir.

Milli bir dava olan Kıbrıs sorununda, Türkiye ve Türk Milleti olarak elde edilmek istenen sonuç üzerinde hiçbir tereddüde yer vermeyecek bir siyaset izlenecektir. Bu konuda hükümetimizin başlıca amacı, Kıbrıs'taki Türk Cemaatinin geleceğini sağlam teminata bağlayacak, Ada'daki gerçeklere dayanan bir hukuki çerçeve

içinde Kıbrıs'ın bağımsız Federe Devlet olarak varlığını koruyacak bir çözüm şekline varılması olacaktır. Geçmiş yılların acı tecrübeleriyle ortaya çıkmış olan iki milli toplumun ancak yan yana yaşayabilecekleri gerçeği karşısında, Ada'da ancak iki bölgeli federal bir sistemin bu çözüm şeklini sağlayabilecek usul olduğuna inanıyoruz.

Kıbrıs'ın bulunduğu bölgede mevcut dengenin ve istikrarın muhafazasına ters düşebilecek gelişmelere meydan verilmemesi için gerekli tedbirlerin ittihazına hükümetimizce dikkat ve itina gösterilecektir. Kıbrıs Devletini meydana getiren iki milli cemaatin haklarını ve çıkarlarını uzlaştıracak, Ada'da sulh ve sükûn içinde yaşamalarına imkân verecek ve ekonomik refahlarına hizmet edecek bir çözüm şekline, iki milli cemaat arasındaki görüşmeler yoluyla ulaşılmasını bir taraftan teşvik ederken, öbür yandan da, bu sorunla birlikte komşumuz Yunanistan'la olan ilişkilerimizi zedeleyen diğer sorunlarda da milli çıkar ve haklarımızı koruyacak çözüm şekilleri sağlamak için gerekli iyi niyet ve gayret, hükümetimizce gösterilecektir.

Kıbrıs Türk Toplumu'nun ve Türk Bölgesi'nin teşkilatlanmasında ve ekonomik kalkınmasında, gerekli yardım ve destek yapılacaktır.

T.C. Hükümetleri A.B.D. ile aramızda yakın dostluk ilişkileri kurulmasına önem vermişler ve Türkiye ile A.B.D. Kuzey Atlantik İttifakı içinde her iki tarafın güvenliği açısından önem taşıyan ilişkiler kurmuşlardır. T.C. Hükümetleri, her iki ülkenin karşılıklı yararına olan bu ilişkilerin ve işbirliğinin eşitlik ve karşılıklı saygı ve yardımlaşma ilkelerine dayanan bir şekilde devamı için kendisine düşeni daima yapagelmiştir. A.B.D. Hükümetinin de bu konuda değişik bir yaklaşım içinde olmadığını görmek, Türkiye için memnuniyet verici bir husustur. Ancak, Türk Hükümetinin ve Türk Kamu Oyunun, A.B.D.'nin Türkiye'ye müteveccih politikasını, birisi A.B.D. hükümetinin, diğeri kongresinin olmak üzere, iki politika arasında ayırım yaparak değerlendirmesine imkân yoktur. Bu değerlendirmenin, A.B.D.'nin fiiliyata intikal eden politikası üzerinden yapılması hem tabii, hem de kaçınılmazdır.

Bugün A.B.D. kongresinin tutumu dolayısıyla fiiliyata intikal eden A.B.D. politikasının, Türkiye ve A.B.D. ilişkileri ve işbirliğini istenilen düzeyde tutmağa yardımcı olduğunu söylemeye imkân yoktur. A.B.D. Kongresinin Türkiye'ye karşı içine girdiği ve hasmane olarak nitelendirilmesi mübalağalı olmayacak tutumunu, ittifak içinde bu derece sıkı işbirliği sürdüren iki üye ülke arasında mevcut olması gereken ilişkilerle bağdaştırmak şöyle dursun, normal münasebetlerle dahi bağdaştırmak güçtür.

A.B.D. Kongresi, kendi ülkesinin yararları arasında öncelik değerlendirmesinde vahim bir hata içinde olduktan başka, güttüğü amacı gerçekleştirmek bakımından da ters netice vermeye mahkûm bir yola girmiştir. Bu hata, makul bir süre içinde idrak edilip bunun düzeltilmesi için gerekli adımlar fiilen atılmadığı takdirde, iki ülke arasındaki ilişkilerin ciddi sarsıntı geçireceği ve bundan Batı Savunmasının büyük ölçüde zarar göreceği açıktır. Tabiatıyla böyle bir sonucun sorumluluğu, herhalde şimdiye kadar büyük sabır ve itidal gösteren Türkiye'ye değil, bu sorumsuz ve yanlış tutumda ısrar edenlere ait olacaktır. A.B.D. Kongresinin bu tutumu, iki ülke ilişkileri ve ittifak savunmasına yapacağı zararlar yanında, Amerika'nın inanılırlığı üzerinde doğuracağı tereddütler dolayısıyla daha geniş zararlara da yol açacaktır.

İki ülke arasında dostluk ve ittifakın korunmasında karşılıklı yararın devam ettiği görüşünde olmakla beraber, bunun muhafazası sorumluluğunun sadece bir tarafa değil, her iki tarafa ait olduğuna inanmaktayız. A.B.D. Kongresi, bu sorumluluğu göstermediği takdirde, mevcut ilişkilerin yeni şartlara göre şekillenmesi kaçınılmaz olacaktır.

A.E.T. ile aramızdaki ekonomik işbirliğinin milli yararlarımıza uygun bir şekilde yürütülmesine çalışılacaktır.

Türkiye'nin A.E.T.'nin kendisine sağladığı imkânları, iç piyasaya dönük bir sanayileşmenin ortaya çıkaracağı sakıncaları bertaraf etmek ve dışa, büyük bir tüketici kitlesine dönük ve dış rekabet gücü olan bir sanayileşmeyi geliştirme amacıyla değerlendirmesi, milli önem taşır.

Avrupa Ekonomik Topluluğu ve bu topluluk üyesi ülkelerle ortaklığımızın ekonomik kalkınmamıza ve sanayileşmemize en uygun şartlar içinde yürütülmesi için gereken yapılacak, bu arada, topluluğun üçüncü ülkelerle kurduğu ilişkiler sebebiyle daralan avantaj marjımızın genişletilmesi yolunda gayret sarf edilecektir.

Bu meyanda, A.E.T. üyesi ülkelerde çalışan işçilerimizin ekonomik katkılarının önemi üzerinde hassasiyetle durularak, bu katkının daha da arttırılması ve işçilerimizin sosyal güvenlik haklarının topluluk düzeyinde gerçekleştirilmesi için gerekli teşebbüslerde bulunulacaktır.

Türkiye'nin dış güvenliği ve milli savunması ile ilgili sorunlar, her zaman en büyük önem ve önceliği taşımıştır. İçinde bulunduğumuz şartlar, dış güvenlik ve milli savunma konularının taşıdığı hayati önemi daha da arttırmış bulunmaktadır. Milli Savunmamızı güçlendirmek için gerekli olan her tedbir alınacaktır.

Türk Silahlı Kuvvetlerinin devamlı şekilde güçlendirilmesi, en modern silah, araç ve gereçlerle donatılması hususunda hiçbir fedakârlıktan kaçınılmayacaktır. Milli Harp Sanayiinin geliştirilmesine önem verilecektir.

Türkiye, iç ve dış güvenliğimiz, iktisadi hayatımız ve demokratik rejimin işleyişi bakımından büyük sakıncalar doğuran uzun bir bunalım dönemi yaşamıştır.

Uzun süren bunalımın, siyasi ve iktisadi istikrarsızlığın, "Yarın ne olacak?" kaygusunun, günden güne artan iktisadi sıkıntıların, durgunluğun, işsizliğin, pahalılığın üzüntüye sürüklediği büyük vatandaş kitlelerine yeniden güven ve şevk vermek zorunluluğuna inanıyoruz.

Kuracağımız Hükümet, bunalım dönemini sona erdiren bir hükümet olacaktır. Parlamenter demokrasinin gereklerine uygun şekilde kurulan, millet çoğunluğunun ve parlamentonun desteğine sahip bir hükümet, Türkiye'nin iç ve dış sorunlarına gerekli güçle eğilebilir.

Millet Meclisi Tutanak Dergisi
Dönem 4 Cilt 11 Birleşim 61
Sayfa 309-323
06.04.1975 Pazar

BİRİNCİ OTURUM
BAŞKAN —*Kemal Güven*
KÂTİPLER: *Zekâi Yaylalı (Erzurum)*
İLHAMİ Çetin (Yozgat)
Açılma Saati: *15.00*

Hükümet Programının Okunması

BAŞKAN — Hükümet Programı üzerinde Sayın Başbakana söz vermeden evvel, görevli arkadaşlarımı ve dinleyicileri uyarmak bakımından İçtüzüğümüzün 145'nci maddesini aynen okuyorum:

"Dinleyiciler, Birleşimin devamı süresince kendilerine ayrılan yerlerde sükûnet içinde oturmak zorundadırlar.

Dinleyiciler görüşmelerde, kabul veya ret yönünde söz, alkış yahut herhangi bir hareketle kendi düşüncelerini ortaya koyamazlar.

Bu yasağa uymayanlar, o yerin düzenini korumakla görevli olanlar tarafından hemen çıkarılır"

Hükümet Programını okumak üzere Başbakan Süleyman Demirel, buyurunuz efendim. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri ve ayakta sürekli alkışlar)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin Sayın üyeleri;

Anayasa hükümleri gereğince Hükümet Programını Yüksek Heyetinize sunmak üzere huzurunuzda bulunuyorum.

Egemen Türk Milletini temsil eden ve yetkimizin kaynağı olan Yüce Heyetinizi şahsım ve Bakanlar Kurulu adına saygılarımla selâmlarım.

Hükümetimiz 6 ayı aşan bir Hükümet bunalımından sonra kurulmuştur. 1973 seçimlerinden sonra büyük güçlüklerle kurulmuş olan C.H.P.-M.S.P. koalisyonunun bozulmasıyla çıkarılan bunalım, müstafi Hükümetin bir kanadının yeni Hükümet kurulmadan görevi bırakıp gitme kararını açıklaması üzerine, daha da ağırlaşmış, adeta bir Hükümet boşluğunun ortaya çıkması ihtimali doğmuştur. Sayın Irmak Başkanlığındaki Hükümet bu şartlar içinde kurulmuş ise de, Sayın Irmak Hükümetinin kurulduğu günden başlayarak, "partilere dayalı, parlâmentodan güvenoyu alabilecek, normal ve demokratik bir Hükümetin" biran önce kurulması ihtiyacı bütün partilerce öne sürülmüştür. Sayın Irmak Başkanlığındaki Hükümetin programında dahi bu ihtiyaç açıkça belirtilmiştir.

Hükümetimiz bu ihtiyacın cevabıdır. Millet çoğunluğunun oyunu temsil eden partilerin desteğine ve birçok bağımsız parlamenterin böyle bir hükümeti destekleyeceklerine dair kamuoyuna yaptıkları beyanlara dayanarak kurulan Hükümetimiz, uzun süren ve büyük sıkıntılar doğurmuş olan bir bunalım dönemini sona erdirip milletimizin özlemini çektiği istikrarı sağlamak üzere kurulmuştur. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Türkiye Büyük Millet Meclisi, bütün bunalım dönemi boyunca, yüksek bir vazife anlayışı içinde kendisine düşen görevleri yerine getirmiştir. Bu süre içinde yasama görevinin felce uğramaması ve memleketimizin bütçesiz kalmaması için Cumhuriyet Senatomuzun ve Millet Meclisimizin gösterdiği üstün vazife ve sorumluluk duygusu milletimizi daha ağır bunalımlardan kurtarmıştır.

Şimdi, yeni bir dönemin eşiğindeyiz. Demokratik rejimin ve millet hâkimiyeti ilkesinin gereklerine uygun olarak kurulmuş bulunan Hükümetimiz, sadece desteğine mazhar olacağı siyasî grupların ve gruplar dışındaki değerli parlamento üyelerinin değil, bütün milletin hükümeti, Türkiye Cumhuriyetinin Hükümeti olduğunun idraki içinde çalışacaktır. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)*

Çalışmalarımızda Yüksek Heyetinizin güven ve desteği en değerli kuvvet kaynağımız olacaktır.

Yalnız bizi destekleyecek olanların değerli irşatlarına değil, muhalefetin haklı uyarılarına da önem vereceğiz. Demokratik rejimlerde iktidarla muhalefet arasında bulunması pek tabiî olan görüş ayrılıklarına rağmen, millî davalarda, memleket yararına sarf edeceğimiz çabalarda, muhalefetin desteğini esirgemeyeceğini de ümit ediyoruz.

Sayın üyeler,

Türk Milletinin bütün fertlerini, kaderde, kıvançta ve tasada ortak bölünmez bir bütün halinde millî şuur ve ülküler etrafında toplayan; aziz ve büyük milletimizin, dünya milletler camiasının şerefli bir üyesi olarak, millî birlik ruhu içinde daima yüceltilmesini amaç bilen Türk Milliyetçiliği Hükümetimizin ilham kaynağıdır. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Milletimizi tarih boyunca ayakta tutan millî ve manevî değerlere bağlı ve saygılı olarak ve bunlardan kuvvet alarak, Türk Milletini çağdaş medeniyet seviyesinin üstüne çıkarmak davası, temel davamızdır.

Hükümetimiz komünizme, her çeşit anarşiye, Anayasa ve kanun dışı eylemlere, millî bütünlüğü zedeleyici ve Cumhuriyeti tahrip edici her türlü faaliyete karşı, devletin, Anayasa düzeni içinde kendisini savunmasını ve bu çeşit tehlike ve faaliyetlerle etkili şekilde mücadele edilmesini kesin bir zaruret saymaktadır. İç güvenliği, asayişi ve kanun hâkimiyetini sağlamakla görevli devlet kuruluşlarının ve güvenlik kuvvetlerinin, görevlerini tarafsızlıkla, azim ve kararlılıkla yerine getirebilmeleri için, Hükümet gerekli her türlü ihtimamı gösterecektir.

Ülkemizi her türlü dış ve iç tehlikeye karşı koruyacak tedbirleri almayı, başlıca görev saymaktayız.

Hükümetimiz, hür ve demokratik rejimin vazgeçilmez gereği olan düşünce ve inanç hürriyetine ve Anayasamızın teminatı altındaki bütün temel hürriyetlere saygılı olacaktır. Hürriyetlere saygılı olduğumuz ölçüde, meşru nizamın korunmasında ve kanun hâkimiyetinin sağlanmasında da kararlı olacağız. Kanunların suç saydığı fiillere hiç bir şekilde müsamaha etmeyecek ve kanun dışı eylemlere girişenlere karşı kanunların tam olarak uygulanması için gerekli dikkati göstereceğiz.

Temel hak ve hürriyetler ancak kanunların hâkim olduğu bir düzende sağlam bir teminata sahiptir. Hak ve hürriyetlerin korunması kadar, bu hak ve hürriyetlerden hiç birinin, insan hak ve hürriyetlerini veya Türk Devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü veya dil, ırk, sınıf, din ve mezhep ayırımına dayanarak, nitelikleri Anayasada belirtilen Cumhuriyeti ortadan kaldırmak kasdı ile kullanılmaması da önem taşır.

Sayın üyeler,

Git gide ağırlaşan dış ve iç şartlar altında göreve başlayan ve birikmiş çeşitli güçlükleri devralan Hükümetimiz, orta ve uzun vadeli tedbirler yanında, yurttaşların hemen çözüm bekleyen dertlerine vakit geçirmeden eğilecek, milletimizin en çok sıkıntı çeken ve korunmaya muhtaç olan zümrelerine ferahlık getirecek âcil tedbirleri alacaktır.

Siyasî ve iktisadî istikrarın sağlanması yolundaki çabalarımızın yanında, duraklamış olan yatırım ve kalkınma hamlesini yeniden harekete geçirmek için gerekli tedbirleri alacağız. Türkiye'nin en kısa zamanda, gelişmiş ve sanayileşmiş bir ülke haline getirilmesi, hedefimizdir. Türkiye'nin, hür ve demokratik bir rejim içinde manen ve maddeten kalkınmasına, bütün milletin, heyecanını duyarak ve inanarak katılmasını temine çalışacağız.

Kalkınmanın nimetlerinden dar gelirli, yoksul zümreleri ve yurdumuzun gelişmeye muhtaç bölgelerini yararlandırmak hedefimizdir. Kalkınma hamlelerinde bölgeler arasındaki dengesizliklerin giderilmesine ve kalkınmanın nimetlerinin yaygın ve adil bir şekilde dağılmasına dikkat göstereceğiz. Doğu ve Güneydoğu bölgelerimizin ve bütün gelişmeye muhtaç yurt bölgelerin kalkınması için etkili tedbirler almaya ve bu bölgelerin kalkınmasını hızlandırmak amacıyla özel planlar hazırlamaya kararlıyız. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Köy kalkınmasına büyük öncelik verecek ve köye giden hizmetleri artırarak daha yaygın ve daha külfetsiz hale getireceğiz. Köy hizmetlerinde, köylüye yüklenen katılma paylarını kaldırmaya kararlıyız. *(A.P. sıralarından alkışlar)* Günün icaplarına uygun bir Köy Kanunu çıkaracağız.

Sosyal adaleti ve sosyal güvenliği yaygın hale getirmek için gerekli çalışmaları hızla yürütecek ve sosyal alanda Türk cemiyetini ileriye götüren önemli değişiklikleri gerçekleştireceğiz. Emekli işçilerin durumunu süratle düzelteceğiz. Programımızın ilgili bölümlerinde ayrıca temas edeceğimiz gibi, Genel Sağlık Sigortasını ele alacağız. Köylü yurttaşlarımızın afetlere karşı korunması için tarım sigortasını geliştirip yaygınlaştıracağız; dar gelirli aile çocuklarının okuma ve yetişme imkânlarını artıracağız; muhtaç duruma düşen yaşlı yurttaşların, kimsesiz

çocukların, sakatların ıstıraplarını dindirecek tedbirler alacağız. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri ve alkışlar)*

Devlet mekanizmasının ahenk içinde işlemesi, kararların hızla verilmesi, yetki ve sorumlulukların iyi bir şekilde belirlenmesi ve dağıtılması suretiyle müessiriyet ve verimliliğin artırılması için kamu idaresinde sürekli ıslahat yapılması lüzumuna inanıyoruz. Devlet idaresinin israftan kurtarılmasına, kırtasiyecilik, rüşvet, irtikâp ve suiistimal ile müessir şekilde savaşılmasına büyük önem vereceğiz.

Mülkî ve mahallî idarelerin yetki ve sorumlulukları artırılacak, Devlet memurlarının sosyal ve ekonomik durumlarının geliştirilmesine çalışılacaktır.

İdarede süratli ve müessir hizmetin gerekleri yerine getirilecektir.

Yatırımları gereksiz şekilde güçleştiren ve geciktiren engellerin ortadan kaldırılmasına çalışacağız. Bir yandan yeni yatırımları teşvik ederken, bir yandan da kamu kesiminin ve hür teşebbüsün yarım kalmış yatırımlarının bir an önce tamamlanmasına ve hızla üretime geçmelerine çaba göstereceğiz;

Hükümetimiz, siyasî partilerin seçim ittifakı yapabilmelerini sağlamak maksadıyla hazırlanmış ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulmuş olan kanun teklifinin en kısa zamanda kanunlaştırılmasında, Türk demokrasisinin güçlenmesi ve istikrarı açısından büyük yarar görmektedir. Bu konuya önem ve öncelik vereceğiz.

Ayrıca, seçim güvenliğini tam olarak sağlayacak, kütüklerin düzenlenmesinden sandık başı işlemlerine kadar bütün seçim işlemlerinin düzgün ve dürüst şekilde yapılmasını kolaylaştıracak tedbirlere ihtiyaç bulunduğu inancındayız. Seçmen yaşının 18'e indirilmesine ve dış ülkelerdeki yurttaşlarımızın seçimlere katılıp oy kullanabilmelerini sağlayacak kanunî değişikliklerin yapılmasına taraftarız. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Basının ve basında çalışanların sorunları ile yakından ilgilenilecektir.

TRT'nin tarafsızlığı ve Anayasanın 121'nci maddesindeki ilkelere sadık kalması sağlanacaktır. Yalnız haber hizmeti değil, önemli bir eğitim ve kültür hizmeti gömmekle; yükümlü olan TRT'nin Devletin ülkesi ve milletiyle bütünlüğünü sarsıcı. Cumhuriyeti tahrip edici, millî güvenliğe ve genel ahlâka zarar verici yayınlar yapması önlenecektir. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Değerli üyeler;

Adalet hizmetlerinin süratli, adil ölçüler içinde ve külfetsiz olarak görülmesi ve vatandaşların adalete olan inanç ve güvenlerinin kâmil hale getirilmesi saklanacaktır.

Fikir ve inanç hürriyetiyle ve temel hürriyetlerle ilgili uygulamalarda Anayasaya uygunluk sağlanacak ve Anayasaya, uymayan tatbikatın ortadan kaldırılması için gerekli tedbirler alınacaktır.

Hâkim ve savcılarımızın daha iyi şartlarda hizmet görmeleri sağlanacak ve mesleğin daha cazip hale getirilmesine çalışılacaktır.

Adalet personelinin çalışma şartlarının mesleğin şeref ve haysiyeti ile bağdaşır hale getirilmesi, özellikle mahrumiyet bölgelerinde hizmet gören adalet personelinin tatminkâr sosyal ve ekonomik imkânlara kavuşmalarına çalışılacaktır. Meslek mensuplarının meslek içi eğitimlerine önem verilecektir.

Adlî müzaheret müessesesi en müessir şekilde çalıştırılacak, cezaevlerindeki hükümlülerin cemiyete kazandırılması için gerekli maddî tedbirler ve manevî eğitim sağlanacak, infaz müessesesinin ıslah edici karakteri geliştirilecektir. Adlî sicillerin tasfiye işlemleri süratle ikmal edilip, bu hizmetin elektronik bilgi işlem sistemleriyle görülmesi sağlanacaktır.

Sayın üyeler,

İç huzur ve barışın sağlanmasına büyük dikkat gösterilecektir. Güvenlik kuvvetlerine lâyık oldukları yer ve önem verilecek bunların vazife onuru korunacak, manevî ve maddî bakımdan gerekli güce sahip olmaları sağlanacaktır.

Toplantı ve gösteri yürüyüşleri mevzuatındaki boşluk doldurulacaktır.

Büyük bir dert halini alan, trafik kazalarının önlenmesi ve trafikte şikâyet konusu olan hususların düzeltilmesi önemle ele alınacaktır.

Millî eğitimde amacımız; milletimizin bütün fertlerini, Türk milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; Atatürk inkılâplarına ve Türk milliyetçiliğine bağlı; insan haklarına ve millî, demokratik, laik, sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış; haline getirmiş; büyük ve şanlı tarihimizle iftihar eden, milletimizin geleceğine güvenle bakan, her türlü taklitçilikten uzak, millî şahsiyetini müdrik, ilim, teknik ve medeniyet yarışında insanlığa örnek olmayı hedef alan vatandaşlar olarak yetiştirmektir. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Öğretimin, her kademesinde fırsat ve imkân eşitliğinin sağlanmasına özel bir önem verilecek vatandaşların kabiliyetleri ve arzularına göre ve kendi maddi imkânlarına bağlı olmaksızın yetişme ve bir meslek edinme imkânları artırılacaktır. Öğrenci bursları miktar ve sayı itibariyle artırılacak, parasız yatılı öğrenci sayısı çoğaltılacaktır. Yurtlar, öğrenci kredileri, ders araçları ve gereçleri, artan ihtiyacı karşılayacak seviyeye çıkarılacaktır.

Üniversite girişinde, merkezî seçme ve yerleştirme sınavlarından önce, üniversite hazırlık kursları açılacak ve bu kurslarda ihtiyaç halinde büyük merkezlerdeki öğretmenlerden de faydalanılacaktır. Yüksek öğretimde fırsat eşitliğini sağlamak, liselerdeki birikimi önlemek ve meslek okullarına rağbeti artırmak için, meslek okullarının ikinci döneminden mezun olanların üniversite ve yüksek okulların giriş imtihanlarına katılmaları ve imtihanda başarılı olanların lise mezunları gibi bütün üniversite ve yüksek okullara girebilmeleri sağlanacaktır. *(A.P. ve M.S.P. sıralarından alkışlar)*

Kalkınmaya ve üretime katkısı olan meslekî ve teknik öğretime önem verilecek, meslekî ve teknik liselerin artırılması yoluna gidilecektir. Teknik elemanların yetiştirilmesinde nazarî bilgi yanında sanayi ve tarım alanlarında yapacakları işe

kolayca uymalarını sağlayacak şekilde amelî eğitim görmeleri sağlanacaktır. Kanunları çıkarılmış yeni üniversitelerin kısa zamanda faaliyete geçirilip geliştirilmeleri için gerekli tedbirler alınacaktır.

Eğitim kuruluşlarının yurt sathına dengeli bir surette dağılması sağlanacaktır. İl ve ilçelerde binaları tamamlanmış olan meslek okulları öğrenime açılacaktır.

Bilimsel ve teknik araştırmalar teşvik edilecek, teknolojinin millî imkânlara dayalı olarak geliştirilmesine çalışılacak, yurt dışındaki araştırmacıların yurda dönmeleri sağlanacaktır.

Eğitimde metod ve araçtan daha önemli olan öğretmenlik mesleğine gereken önem verilecek; feragatle görev yapan öğretmenlerimizin maddî ve manevî sorunlarının çözümlenmesine, meslek içi eğitimlerini ve ilerlemelerini sağlayacak şartların hazırlanmasına gayret sarf edilecektir.

Okullarda kitap enflasyonuna ve ders kitapları ile ilgili ticarî istismarlara son verilecektir. Ders kitapları konusunda dar gelirli ailelerin yükünü azaltıcı tedbirler alınacaktır. Eğitimde radyo, televizyon ve eğitim laboratuarlarından geniş şekilde yararlanılacaktır. Radyo ve televizyon yoluyla yapılacak eğitimin, millî eğitim temel amaçlarına uyması ve köylere kadar ulaşması sağlanacaktır. Öğretim üyelerinin az ve yetersiz olduğu eğitim kuruluşlarında kapalı devre televizyonları ile ders verilme imkânlarından faydalanılmasına çalışılacaktır.

İlk ve ortaöğretimde okutulmakta olan ahlâk dersleri, gayesine uygun ve millî ahlâk esaslarına göre düzenlenecek ve bu dersleri, öncelikle, İlahiyat Fakültesi, İslâmî Bilimler Fakültesi, Yüksek İslâm Enstitüsü ve İmam-Hatip Okulları mezunları okutacaklardır. *(A.P. ve M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Din derslerinin normal ders saatleri içinde ve gerekli vasıfları taşıyan öğretmenlerce verilmesi sağlanacaktır.

Müfredat programlarının millî kültürümüze uymayan kısımları değiştirilecek, milletimizin ilme ve insanlığa yaptığı hizmetlerin öğretilmesine önem verilecektir. Millî eğitimde, gençliğin bedenî gelişmesi için okul içi spor teşvik edilecektir.

Yurt dışında tahsil yapanların yurdumuzdaki muadeletlerinin tanınmasında karşılaşılan güçlükler ortadan kaldırılacak ve bu muameleler ilmî esaslara uyularak süratle neticelendirilecektir.

Sayın üyeler,

Millî bir kültür siyaseti takip edilmek suretiyle, milletimizi meydana getiren değerler etrafında millî bütünlük kuvvetlendirilecektir. Güçlü bir millî kültür hareketinin, milletimizi zararlı dış tesirlerden koruyacağına inanıyoruz.

Kültürümüzün gelişmesi, yeni nesillerimize aşılanması, sanatımızın millî köklerden kuvvet alarak ilerlemesi, kültürümüzün içte ve dışta tanıtılması, yurt dışındaki vatandaş ve soydaşlarımızın millî kültürümüz ile bağlılıklarının devam ettirilmesi ve kültürel ihtiyaçlarının karşılanması için gerekli tedbirler alınacaktır.

Tarihî mirasımız olan kültür, fikir ve sanat eserlerimizin derlenmesi, bakımı, onarımı, korunması ve tanıtılması öncelikle gözönünde bulundurulacaktır. Kültürümüzün temel eserlerinin bugünkü nesillere tanıtılmasına çalışılacaktır.

Millî kültürümüzü tanıtacak ve geliştirecek araştırmaların yapılması ve temel eserlerin yazılması ödüllendirme sistemi ile teşvik edilecektir.

Millî bir dil politikası izlenecektir. *(A.P. ve M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Dilimizin zenginliğinin korunmasına ve geliştirilmesine önem verilecek, Türkçemizin iki ayrı dil haline gelmesine yol açan aşırılıklardan ve ilim dışı zorlamadan kaçınılacaktır. *(A.P. ve M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Halk eğitiminin, yol gösterici, araştırıcı, milletimizin bölünmezliği prensibini ve millî ve manevî değerlerimizi güçlendirici ve üretime dönük bir şekilde teşkilâtlandırılmasına önem verilecektir. Radyonun bütün yurtta rahatça dinlenebilmesi ve televizyonun bütün yurt sathına hızlandırılmış bir programla yayılması sağlanacaktır. Devlet sahnelerinde ve yayınlarında Türk yazarlarının eserlerine ağırlık verilmesi ve millî bütünlüğe ve genel ahlâka zarar verici eserlere yer verilmemesi sağlanacaktır. *(A.P. ve M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Diyanet İşleri Başkanlığı, her türlü siyasî mülahazaların üstünde tutulacak ve manevî değeri gözönünde bulundurularak, yasalarında belirtilen görevlerini yerine getirmesi sağlanacaktır. Diyanet İşleri Teşkilât Kanununu tadil eden tasarı süratle kanunlaştırılacak, Diyanet İşleri Başkanlığı, daha geniş hizmet yapma imkânlarına kavuşturulacak, vekil imamlar meselesi adil bir çözüme bağlanacaktır. *(A.P. ve M.S.P. sıralarından alkışlar)*

Din görevlilerinin toplumumuzdaki manevî yeri ve değeri dikkate alınarak, sosyal ve ekonomik kalkınmamızda kendilerinden yararlanılacaktır.

Din görevlilerinin demokratik düşünce ve inanç özgürlüğü çerçevesinde sürekli eğitimden yararlanmaları sağlanacaktır. İhtiyaç duyulacak din adamlarının en iyi şekilde yetiştirilmeleri için, Diyanet İşleri ve Millî Eğitim Bakanlıkları arasında yakın koordinasyon ve işbirliği sağlanacaktır. Diyanet işleri yayınlarının halkımıza daha yaygın ve ucuz olarak ulaşması sağlanacaktır.

İslâmi ve ilmî araştırmalar yapmak ve ilmî eserler telif etmek üzere, bir başkanın idaresinde, Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı bir ilim heyeti kurulacaktır. Bu ilim heyeti, sadece bu görevin ifasıyla meşgul olacaktır. Yüksek İslâm Enstitüleri akademi haline getirilecek ve mevcut enstitülerdeki kontenjanlar artırılacaktır. *(A.P. ve M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Ecdat yadigârı vakıf eserlerin envanteri yapılacak, bunların vakfın şartnamesi ve kanunî esaslar dışında kullanılmasına müsaade edilmeyecek, vakıf eserlerin onarım ve restorasyonuna itina gösterilecektir. Vakıfların gelirlerinin artırılmasına ve yeni vakıfların teşvikine önem verilecektir. Yurt dışındaki vakıflarımıza ilgi gösterilecektir.

Sayın üyeler,

Ülkemizin kalkınması ve çağdaş medeniyet seviyesi üstüne çıkması için asil milletimizin ümidi, geleceğimizin teminatı olan köy, kasaba ve şehirlerdeki bütün gençlerimizin, Türkiye Cumhuriyetinin temel ilkelerine, millî ve manevî değerlerimize bağlı bir şekilde, fikren ve bedenen gelişmeleri hedefimizdir. Gençlerimizin zaman ve enerjilerini, kendileri, aileleri ve vatanımız için en faydalı şekilde değer-

lendirmelerine ve en iyi surette yetiştirilmelerine imkân sağlanacaktır. Gençliğin her dalda kütle sporuna ve özellikle geleneksel sporlara yönelmesi teşvik edilecektir.

İlgili teşkilât kanunlarının gerekli şartlara uygunluğu temin edilecek, Gençlik ve Spor Akademilerinin ihtiyaçlarının karşılanmasına ve yenilerinin açılmasına çalışılacaktır.

Milletimizin bekasının teminatı olan aziz gençlerimizin çeşitli sorunları dikkatle ve önemle ele alınacak, bunların çözülmesi için hiçbir fedakârlık esirgenmeyecektir. Gençlerimizin huzur ve güven içinde derslerine çalışabileceği, spor yapabileceği, istirahat edebileceği, her türlü sosyal imkânlara sahip yurtlara, tesislere, burs ve krediye yeterli ölçüde kavuşmaları sağlanacaktır.

Çocuklarımızı zararlı yayınlardan koruyacak kanunî ve idarî tedbirleri alacağız.

Sayın üyeler,

Ekonomi politikamızın hedefi istikrar içinde dengeli ve hızlı büyümeyi sağlamaktır. Malî politikalarımız, bu ana hedefin en tesirli vasıtalarıdır. Kaynaklarımızın verimli suretle kullanılmasını sağlayacak tedbirler alınacaktır.

Para ve kredi politikamız ekonomiyi büyütme hedeflerini sağlayacak ve istikrar hedefi ile tutarlı olacaktır.

Enflasyonla etkili bir şekilde mücadele edilecek, spekülatif kazançları, mal darlığı ve yokluğunu önleyecek etkili tedbirler alınacaktır. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Türk parasının iç ve dış değerinin korunmasına itina gösterilecektir.

Türkiye'nin hür ve demokratik bir rejim içinde, planlı, dengeli, sosyal adalet ve sosyal güvenliğe gerekli önemi veren, hür teşebbüse, mülkiyet hakkına ve meşru kazanca saygılı bir ekonomik sistemle kalkınması sağlanacaktır. Kalkınmanın nimetlerinin büyük vatandaş kitlelerine ve yurdun bölgelerine adil şekilde yayılmasını sağlayacak ve dengesizlikleri giderecek tedbirlere önem verilecektir.

Ekonomik kalkınmada büyük önem taşıyan, karar bütünlüğü ve tatbikat ahenginin sağlanması için, ekonomik ve malî politikayı uygulayan kamu kuruluşları arasında yakın bir işbirliği ve koordinasyon sağlanacaktır. Kamu harcamalarındaki israf önlenecektir. Kamu finansmanının sıhhatli kaynaklardan sağlanmasına itina gösterilecektir.

Para - kredi - finansman - yatırım, destekleme, teşvik ve yönlendirme politikaları, ekonomimizin hızla değişen şartlara sürekli olarak intibakını sağlayacak şekilde bütünleştirilecek ve bir temel ekonomik politika çerçevesi içinde yürütülecektir.

Mevcut ekonomik durgunluğu giderecek, yatırımları hızlandırarak istihdamı genişletecek, aktif ve dinamik bir para-kredi ve fiyat politikası takip olunacaktır. Selektif orta vadeli kredi kullandırılması artırılıp yaygınlaştırılacak; plana uygun, döviz kazandırıcı yatırımlar ile işletmelerin tam kapasite ile çalışmalarını sağlayan yatırımlar öncelik verilecektir. Önemli yatırım mallarının gümrüklendirilmesini hızlandırıcı kolaylıklar getirilecektir.

Tasarruf eğilimini artırıcı ve tasarrufların üretici sektörlere yönelmesini sağlayıcı, kâr ortaklığı esasını da içine alan, güvenilir bir sermaye piyasasının geliştirilmesi için gerekli, tedbirler alınacaktır. *(A.P., M.S.P. ve C.G.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Dış ödemeler dengesindeki bozulmayı düzeltici, ihracatı ve işçi dövizlerinin yurda gelişini teşvik edici tedbirler alınacaktır. Özellikle ihracata dönük stokların, kısa zamanda ve uygun şartlarda değerlendirilmesine ve döviz kazandırıcı hizmet sektörlerinin geliştirilmesine itina edilecektir.

Vergiyi malî gücü olandan almaya ağırlık veren, adil, sade ve külfetsiz bir vergi sistemini tesis etmek hedefimiz olacaktır. Düşük gelirlilerin vergi yükü azaltılacak ve asgarî geçim indirimi yükseltilecektir. Muafiyet ve istisnalar gözden geçirilecek, küçük çiftçi muafiyet ve istisnaları yükseltilecektir. *(A.P., M.S.P. ve C.G.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Kredilerin düzenlenmesinde, sosyal ve ekonomik verimlilik esas alınacak ve dengesizliğin giderilmesi gözönünde tutulacaktır. Planda öngörülen sektörel önceliklere uygun bir dağılım için gerekli teşvik tedbirleri alınacaktır.

Üretim mallarının tüketicilere en kısa yoldan ve en makul fiyatlarla ulaştırılmasına gayret sarf edilecek, hem üretici ve hem de tüketici korunacak, hayat pahalılığı, sunî fiyat artışları ve haksız kazanç sağlayanlarla etkili bir mücadele, yapılacaktır Bilhassa gıda maddelerinin üretim, nakil ve muhafazası için lüzumlu yatırımlar teşvik edilecek ve gerekli tedbirler alınacaktır Temininde güçlük çekilen ana ihtiyaç maddelerinin zamanında piyasaya arzı ve fiyat istikrarının sağlanması için bir stok rejimi geliştirilecek ve bu maksada hizmet eden müesseselerin finansman ihtiyacının süratle karşılanması için gerekli bütün tedbirler alınacaktır.

Türkiye'nin dış ticaret politikasında çok yönlü ilişkilerin geliştirilmesine çalışılacaktır. Özellikle Orta-Doğu, Asya ve Afrika ülkeleri ile karşılıklı ticarî ve iktisadî ilişkilerin artırılmasına önem verilecektir.

Yatırımcı ve icracı kuruluşların çalışmalarının ödeme güçlüklen ve gereksiz formaliteler yüzünden aksayıp gecikmemesi için gerekli tedbirler alınacaktır.

Turizmin dış ödemeler dengesi üzerindeki müspet tesiri gözönünde tutularak bu kaynaktan azamî şekilde faydalanılacak, iç ve dış turizm geliştirilecektir Gümrük kapıları günün ihtiyaç ve icaplarına uygun bir bünyeye ve çalışma düzenine kavuşturularak, özellikle yurt dışında çalışmakta olan işçilerimizin yurda girişleri ve çıkışları kolaylaştırılacaktır.

Türkiye'nin iktisadî ve sosyal kalkınması için, millî, güçlü, süratli ve yaygın bir sanayileşmenin gerçekleştirilmesi ana hedefimizdir.

Sanayiin, temel üretim malları üreten ve Türkiye'de ağır sanayiin ve bu meyanda millî harp sanayiinin kurulmasına imkân verecek bir yapıda gelişmesi sağlanacaktır. Sanayileşmemiz ve millî savunma gücümüz için önemli olan temel projelerle ilgili çalışmalar hızla sonuçlandırılıp, icraata geçilecektir.

Sanayileşme hareketinin memleketin bölgeler arasında dengeli bir şekilde yayılması ve başta yeni istihdam imkânlarının geliştirilmesi ile işşizliğin önlenmesi

olmak üzere, sanayileşmenin getireceği nimetlerin her bakımdan adilâne bir şekilde dağılmasını sağlayacak tedbirler, köklü ve müessir bir şekilde alınacaktır.

Yurdun çeşitli bölgelerinin sanayi envanterinin çıkarılması, sanayileşme ile ilgili her türlü bilgilerin toplanıp değerlendirilmesi, sanayileşmenin doğması ve hızlandırılması maksadıyla, Sanayi Bakanlığı bünyesinde, yurt sathına yaygın güçlü bir teşkilât kurulacaktır.

Organize sanayi bölgelerinin ve sanayi sitelerinin kurulma ve geliştirilmesine büyük önem verilecektir. İmar ve iskân mevzuatından doğan gecikmeleri önleyici tedbirler alınacaktır.

Türkiye'nin çağdaş, bir sanayi ülkesi haline gelmesi tarım sektörünün ihtiyacı olan temel girdilerin yeterli seviyede sağlanması, zarurî ihtiyaç maddelerinin karşılanması için, enerji tesislerinin, yeni gübre fabrikalarının, yeni şeker fabrikaların, yeni demir-çelik tesislerinin, metalürji sanayiinin, elektronik ve telekomünikasyon sanayiinin, motor sanayiinin, otomotiv alanında aktarma organları sanayiinin, takım tezgâhları sanayiinin, ağır elektroteknik ekipman sanayiinin, tarım ve iş makineleri sanayinin, gemi inşa sanayiinin kurulmasına mutlaka hız verilecektir. *(A.P., M.S.P. ve C.G.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Sanayileşme hareketlerinin finansmanında, yurt dışındaki işçilerimiz de dâhil olmak üzere, halkımızın tasarruf imkânlarının değerlendirilmesi ve güçlendirilmesi maksadıyla, çeşitli teşvik tedbirleri geliştirilecektir.

Sanayileşme hareketlerine halkın yaygın bir şekilde katılmasını ve mahallî inisiyatifin güçlü bir şekilde harekete geçirilmesini sağlamak maksadıyla özel kuruluş esaslarına sahip kalkınma şirketleri kurulacaktır.

Sanayileşme için en uygun ortamın hazırlanması, sanayileşme teşebbüslerinden en yüksek verimin alınması ve teşebbüs sahiplerinin güçlük ve engellerle karşılaşmadan sanayi tesisleri kurmak ve işletmelerini sağlamak için bir Sanayi Teşvik Kanunu çıkarılacaktır. Sanayi kurulması ve işletilmesinde gereksiz bürokratik engeller kaldırılacaktır. İdarî işlemlerin kısaltılması için gereken tedbirler alınacaktır.

Devletçe desteklenen sanayi teşebbüslerini finanse etmek maksadıyla, Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası süratle kurulacaktır.

Sanayileşmeye yakından tesir eden para, kredi, enerji, ulaştırma ve fiyat temel politikalarının sanayi politikası ile ahenkli hale getirilmesine özel bir dikkat gösterilecektir.

Yabancı sermayeden, ileri teknoloji getirmesi, eğitici vasıfta bulunması, sanayi gelişmesini hızlandırması, ihracata dönük olması, ödemeler dengesine olumlu etki yapması gibi şartlar içinde yararlanılacaktır. *(A.P. ve M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Bu çeşit yatırımlarla üretilecek malların, ara malı, ithal, maliyetleri ve kâr transferleri de dahil, nihai maliyetlerinin dünya fiyatları önünde makul bir seviyede tutulmalarına önem verilecektir. Yabancı sermaye ile gelen teknolojinin Türkiye'de yerleşmesine imkân verebilecek bir zamanın sonunda bu teşebbüslerin yerli sermayeye devir imkânları geliştirilecektir. Tarihî ve kültürel ilişkilerimiz olan ülkelerden yabancı, sermaye gelmesinin teminine gayret edilecektir. Aynı şekilde

Türk müteşebbis ve sermayesinin dış ülkelerde yatırım yapmaları, sınaî tesisler kurmaları teşvik edilecektir. *(A. P. sıralarından alkışlar)*

Sanayileşmenin temel ihtiyaçlarından biri olan yetişmiş personel ihtiyacını karşılamak için meslek okulları, çıraklık-kalfalık eğitimi ve iş başında eğitim geliştirecek ve teknik eğitim yanında, kuvvetli bir iş ahlâkını sağlayacak temel ahlâkî eğitim de verilecektir.

Yurdumuz şartlarına uygun teknolojinin geliştirilmesi için, devlet, her türlü desteği ve yardımı yapacaktır. Lisans, know-how anlaşmalarının millî menfaatlere en uygun şekilde ve süratle yapılmasını sağlayıcı tedbirler alınacaktır.

Dış ülkelerdeki teknolojik gelişmelerin sürekli bir şekilde ve güvenilir şartlarda Türkiye'ye aktarılıp geliştirilmesi için bir Teknoloji ve Sanayi Takip ve İstihbarat Teşkilâtı kurulacaktır.

Devlet, mühendislik-müşavirlik ve tesis kurma hizmetlerini yerine getirecek kuruluşların güçlü bir şekilde gelişmesini destekleyecek ve teşvik edecektir.

Kamu İktisadî Teşebbüs ve iştiraklerinin, ekonomiye katkıda bulunan, kârlılık, verimlilik ve modern işletme esaslarına göre çalışan rasyonel ve kaynak doğurucu işletmeler haline getirilmesi hedefimizdir. Kamu İktisadî Teşebbüslerine ait Personel Kanunu da ele alınacaktır.

Sayın üyeler,

Elektrik enerjisi ve yakacak teminindeki dar boğazlar, kısa ve uzun vadeli müdahale ve esas itibariyle öz kaynaklara dayalı projelerle giderilecektir. Bu meyanda, temel hidro-elektrik ve termik tesislerin yapılması hızlandırılacaktır. Nükleer santralların inşaatına önem ve hız verilecektir.

Türkiye'nin ithaline mecbur olduğu enerji, memleket yararlarına en uygun şartlarda temin edilecektir. Petrol boru hattı projeleri ve Irak Tabiî Gaz Projesi önemle ele alınacaktır. Petrol konusundaki kamu kuruluşları bir kuruluş içinde bütünleştirilecek petrol arama ve üretimi etkili tedbirlerle teşvik edilecektir. Önemli maden rezervlerimizin bir an önce güvenilir bir şekilde tespitine, değerlendirilmesine ve madden ihracının mümkün olduğu kadar mamul şekilde yapılmasına önem verilecektir.

Üzerinde Türkiye'nin hakkı bulunan deniz yatağındaki ve deniz yatağı altındaki tabiî kaynakların aranması, bunlara sahip çıkılması ve işletilmesi için gerekli tedbirler alınacaktır. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Çeşitli enerji ve yakacak kaynaklarının fiyat politikası ve bunlar üzerindeki vergileme, üretim ve tüketim arasında dinamik ve geliştirici bir denge kurulacak şekilde tespit edilecektir. Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanlığı, bu politikayı uygulamada gerekli yetkilerle donatılacaktır.

Millî ekonomiyi çok olumsuz şekilde etkileyen enerji kısıtlamalarına son vermek için gereken her tedbir alınacaktır. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Büyük sulama projeleri hızlandırılacak, bu meyanda Aşağı Fırat projesi gibi çok maksatlı ve yüksek ekonomik yararları olan projelerin süratle gerçekleştirilmesine çalışılacaktır. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Kışı şiddetli olan illerimizin, özellikle Doğu Anadolu illerimizin yakacak probleminin halli için gerekli tedbirlerin alınmasına önem verilecektir. Ticarî olmayan yakıtların yerine ticarî yakıtların ikamesini öngören projelere öncelik tanınacaktır.

Ulaşım ve haberleşme sistemlerinin tesis ve geliştirilmesine hız verilecektir. Ulaşım maliyetlerini asgariye indiren, ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmamıza en iyi şekilde hizmet eden kara, hava, deniz ve demiryolu ulaşım sistemleri ahenkli bir bütün halinde geliştirilecek; deniz ticaretinin geliştirilmesini sağlayıcı, tedbirler alınacaktır. Yolları yetersiz olan bölgelere öncelik tanınacaktır.

Hava meydanları ve limanlarımız sayı ve vasıf itibariyle günün ihtiyaç ve icaplarına cevap verecek seviyeye getirilecektir. Yurt içi akaryakıt nakliyatının giderek petrol boru hatları ile yapılması sağlanacaktır. Büyük şehirlerden başlayarak iskân merkezleri arasında otomatik telefon imkânları tesis edilecektir. Köyleri telefona kavuşturma çalışmalarına da hız verilecektir. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Sayın üyeler,

Tarımda verimin yükseltilerek üretimin artırılması esas alınacaktır. Tohumluk, ilâç, gübre, tarım araçları, krediler, araştırma, eğitim, yayım, pazarlama ve değerlendirme konuları bir bütün halinde ele alınıp yürütülecek şekilde organize edilecektir.

Köylümüzün gübre, mücadele ilâcı ve ziraî alet ve makine ihtiyacının daha kolay şartlarla karşılanması *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri ve şiddetli alkışlar)* imkânları geliştirilecek, gübre üreten fabrikalarımızın, başta finansman olmak üzere, bütün darboğazları giderilecek ve gübre fiyatlarında indirim imkânları önemle ele alınacaktır. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri alkışlar)* Tarıma dayalı sanayi, özel teşviklerle geliştirilecektir.

Gıda - Tarım ve hayvancılık kesimine hizmet götüren ve halen çeşitli Bakanlıklar bünyelerinde dağıtılmış bulunan kamu kuruluşları bu Bakanlığın çatısı altında toplanarak bütünleştirilecek, bu konuda üretimden pazarlamaya kadar bütün ünitelerin teknolojik ve ekonomik yönlerden aynı sevk-ü idare altında organize edilmeleri hedef alınacaktır. Bu maksatla ilk kademede halen Ticaret Bakanlığı bünyesinde bulunan Toprak Mahsulleri Ofisi, Et ve Balık Kurumu ve Yaş Sebze ve Meyve Müdürlüğü Gıda - Tarım ve Hayvancılık Bakanlığına bağlanacaktır.

Köylüye hizmetlerin götürülmesinde, büyük zaman ve eleman israfına sebep olan merkeziyetçilikten uzaklaşılarak, birbiri ile ilgili çeşitli ünitelerin güçlü bölgesel kuruluşlar halinde bütünleştirilmeleri esas alınacaktır.

Ziraat mühendis ve teknisyenlerinin çalışma şartları ve imkânları, hizmetlerin köylüye kadar götürülmesini sağlayacak şekilde geliştirilecek, bölgelerarası farklılıklar giderilecektir.

Tohumluk ziraî mücadele ilâcı, kimyevî gübre, ziraî vasıta ve teçhizat ve yedek parçaları gibi önemli tarım girdilerinin yerli kuruluş ve sanayi eli ile bol, vasıflı ve makul fiyatlarla üretilip köylümüze ulaştırılması için müessir teşvik ve destek sistemleri uygulanacaktır.

Köylünün ziraî çalışmalarının külfetsiz olarak ve yeterli şekilde finansmanı temin edilecek, özellikle küçük çiftçilerimize, sadece ipotek veya kefalet karşılığı değil, başta kontrollü proje kredileri olmak üzere, ziraî işletmenin istihsal ve ödeme gücüne veya proje esasına göre de kredi verilmesi imkânları sağlanacaktır. T.C. Ziraat Bankasının kredi verme kaynakları güçlendirilecek ziraî kredi baremleri günün şartlarına uygun olarak yükseltilecektir.

Büyük gelişme imkân ve gücüne sahip olan hayvancılık ve su ürünleri, bütünleşmiş politika ve temel organizasyon tedbirleri ile bir kül halinde ele alınacak ve geliştirilecektir. Meyvecilik, sebzecilik, turfandacılık ve çiçekçilik alanlarında da darboğazlar giderilerek gelişmenin hızlandırılması ve ihracatın geliştirilmesi sağlanacaktır.

Gıda maddeleri üretim, işleme, dağıtım ve tüketim kontrol ünitelerinin bir şevki idarede toplanması, et, yağ, şeker, hububat, süt ve sair önemli gıda maddelerinin makul fiyatlarla, vasıflı ve güvenilir bir ikmâl sistemine kavuşturulmaları için üretim, işleme ve depolama faaliyetlerine hız verilecektir.

Taban fiyat politikaları ile tarım politikasının bütünlüğü titizlikle korunacak, millî ziraî üretimimize ekonomik, teknolojik ve sosyal gerçeklere göre yön veren, iklim ve toprak kaynaklarımızın en iyi şekilde değerlendirilmesini sağlayan ve köylümüzün emeğinin karşılığını alabilmesini temin eden bir taban fiyat politikası tatbik edilecek, bu politika pazarlama sistemlerinin geliştirilmesi, önceden bağlantı yapılıp avans verilmesi, destekleme alımları yapılması, taban fiyatlarının mümkün olduğu kadar erken ilân edilmesi gibi tedbirler ile takviye edilecektir. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)*

Tarım ve hayvancılık da gelişmeye muhtaç Doğu, Güneydoğu ve Orta Anadolu gibi bölgelerimizde modern teknolojiye uygun ve hızlı bir gelişmenin sağlanması için özel projeler uygulanacaktır.

Toprak ürünlerimizin tabiî afetlerden gördüğü zararlardan, köylü ve çiftçilerimizin müteessir olmamalarını sağlayan bir tarım sigortası geliştirilip yaygınlaştırılacaktır. Bu sistemin geliştirilmesine kadar, tabiî afetlerden zarar gören çiftçilerimize, müessir tedbirler ile yardım edilmesine ağırlık verilecektir.

Toprak ve tarım reformu uygulamasında, kamulaştırma bedellerinin öncelikle reform bölgelerinde kurulacak sanayi yatırımlarına yöneltilmesini sağlayacak özendirici tedbirlere öncelik tanınacaktır. *(A.P., C.G.P. ve M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Sayın üyeler,

Köylerde; yol, su, elektrik, sulama, yakacak temini, telefon, okul, kütüphane, cami, sağlık tesisi ve idare binası gibi ekonomik ve sosyal alt yapılar Devletçe bir bütün halinde ve kamu hizmeti olarak mütalâa edilecektir. Köy alt yapılarının yapımı hızlandırılacak, köydeki üretim ve geliri artırmak için köye hizmet götürülmesi ve ürünlerinin pazarlanmasında gerekli tedbirler alınacaktır. Tapulama ve kadastro faaliyetleri hızlandırılacaktır. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)*

Kooperatiflere ve gönüllü kooperatifçiliğe gerçek anlamda, lâyık olduğu büyük önem verilecektir.

Kooperatiflerin ve kooperatif üst kuruluşlarının gayelerine uygun şekilde çalışmaları ve yatırım yapmaları teşvik edilecektir.

Kooperatiflerin ve kooperatifçiliğin özel menfaatlere ve siyasî amaçlara alet edilmesi önlenecektir. *(A.P., C.G.P., M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Köy kalkınmasında kooperatifçiliğin gelişmesine özel bir önem verilecektir. Köylülerimize iş ve gelir imkânları sağlayacak el ve ev sanatlarına ve küçük sanayi tesisleri kurulmasına ve bu maksatla gerekli eğitimin yapılmasına özel bir önem verilecektir.

Köy muhtarlarına ödenek verilmesini mümkün kılacak kanun tasarısı, Yüce Meclisimize sunulacaktır. *(A.P., C.G.P., M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Sayın üyeler,

Ormanlık bölgelerdeki ekonomik alt yapının kurulmasına hız verilecek, orman ve orman içi köylerin yolları ve diğer medenî ihtiyaçları mümkün olan süratle karşılanacak; orman köylerinin kalkındırılması için özel projeler uygulanacaktır. Orman niteliğini tam olarak kaybetmiş yerlerden, su ve toprak rejimine zarar vermeyen, orman bütünlüğünü bozmayan, tarla, bağ, meyvalık, zeytinlik, fındıklık, fıstıklık gibi çeşitli tarım alanlarında veya hayvancılıkta kullanılmasında yarar bulunan yerler ile otlak, kışlak veya yaylak haline gelmiş yerler ile şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerleşim sahalarının orman sınırları dışına çıkarılması kaçınılmaz bir hal almıştır. Bu maksatla, orman tahdit ve kadastro faaliyetlerine, bu hizmetlerin süratle ikmalini sağlayacak şekilde hız verilecektir. Böylelikle, mülkiyet ihtilâfı olan yerlerin hukukî durumları tayin ve ilmen ve fiilen orman vasfını kaybeden yerler orman sınırları dışına çıkarılıp, orman idaresi ile orman köylüsü arasında yıllardır süregelen ihtilâflar müspet bir şekilde çözülecektir.

Orman ürünlerine dayalı sanayiin yaygınlaşması ve daha çeşitli sınaî ürünler üretmesi sağlanacaktır. Bu konuda orman köylerindeki kooperatiflerden de yararlanılacaktır.

Orman içinde ve civarında yaşayan köylülerimize ağaçlama, teraslama, kesim ve çekim gibi çeşitli orman içi hizmetlerde ve orman sanayii ile ilgili daha çok iş ve gelir imkânları sağlanmasına çalışılacaktır.

Büyük sulama projelerine bir taraftan devam edilirken, kısa zamanda netice alacak yeraltı, pompaj ve gölet sulamalarına özel bir ağırlık verilecektir.

Haşhaş ekimine, insanî kaygıları tamamıyla giderici ve çiftçimizin haklarını her bakımdan, koruyucu bir politika çerçevesinde ve alınmış kararlar dairesinde kontrollü olarak devam edilecektir. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Sayın üyeler, sosyal güvenliğin bütün yurda ve vatandaşların tamamına eşit ve adil ölçülerle sağlanması, bütün çalışanların sigorta kapsamına alınması hedefimizdir. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Ülkemizdeki sosyal güvenlik kuruluşlarının aynı bakanlıkla ilgilendirilmesi maksadıyla kurulan Sosyal Güvenlik Bakanlığı, kuruluş hedefleri istikâmetinde geliştirilecektir.

İşçilerimizin hastalık, analık, iş kazaları, meslekî hastalıklar, ihtiyarlık, maluliyet ve ölüm gibi hallerde güçlüğe uğramadan yardıma kavuşturulmaları mutlaka sağlanacaktır.

Çalışan kadınların, arzu ettikleri takdirde 20 yılda emekliye ayrılabilmeleri sağlanacaktır. *(A.P. ve M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Genel sağlık sigortası sistemi gerçekleştirilecektir. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Günden güne artan işsizlik probleminin çok yönlü ve uygun tedbirlerle giderilmesine çalışılacaktır.

İşçilerimizin, esnaf ve sanatkârların ve dar gelirlilerin ucuz ve sıhhî meskenlere sahip olmaları, bu yolda kredi imkânlarının artırılması temin edilecektir.

Sakat ve eski hükümlülere iş verilmesini öngören hükümlerin uygulanışı dikkatle takip edilecek ve bu gibi kimseler için vakıf şeklinde işyerleri kurulacaktır.

Emekli, işçi, dul ve yetim aylıklarının asgarî geçim şartlarının üstünde olması sağlanacak, memur maaş göstergelerindeki değişikliklerin, emekli aylıklarına süratle uygulanmasına itina edilecektir. Bütün emeklilerin dilek ve ihtiyaçları ile daha yakından ilgilenilmesini mümkün kılacak organizasyon tedbirleri alınacaktır.

Sayın üyeler,

Sağlık hizmetlerinde temel hedef; vatandaşlarımızın sağlık seviyelerini yükseltmek ve bu hizmetlerin ülkemizde yaygın ve dengeli şekilde dağılmasını sağlamaktır.

Hastanelerimizin ve hasta yataklarının sayısı, plan hedefleri istikametinde hasta-yatak oranı düşük olan illere öncelik verilecek, çoğaltılacaktır. Ödeme gücünden yoksun vatandaşlarımızın ücretsiz tedavileri sağlanacaktır. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesi çalışmalarına hız verilecektir.

Sağlık personelinin mahrumiyet yer ve hizmetlerinde görev almasını, yurt dışındaki hekimlerimizin yurda dönmelerini teşvik edecek tedbirler alınacaktır.

Sağlık hizmetlerinin yürütülmesinde, koruyucu hizmetlere ağırlık verilecek, tedavi edici hizmetler geliştirilecektir.

Ana ve çocuk sağlığını korumaya yönelik tedbirlere önem verilecektir.

Gecekondu bölgelerimizde, köy ve kentlerde, çevre sağlığı şartlarının düzeltilmesi ve hava kirliliğinin önlenmesi için gerekli tedbirler alınacaktır. Bulaşıcı hastalıklarla savaşa önem verilecektir.

İlâç sanayii, hammadde üretimine ağırlık verilerek güçlendirilecek, piyasadaki benzer ilâç enflasyonu önlenecek, ilâç fiyatları objektif esaslara göre tespit edilecek, ilâç ihracı teşvik olunacak, ilâç kalite kontrolü geliştirilecektir.

Vatandaşlarımızın yaşlılık çağlarını huzur içinde geçirmeleri için ihtiyarlık bakım ve dinlenme yurtları ve çalışan anaların çocuklarının bakamı için gündüz bakım evlerinin sayıları süratle artırılacaktır. Korunmaya muhtaç çocuklar için çocuk yuvaları çoğaltılacak ve rehabilitasyon hizmetleri geliştirilecektir.

Çocuk zamları artırılacak ve tahsilde çocuğu bulunanlara ayrıca ödeme yapılması imkânları araştırılacaktır.

Sayın üyeler, huzurlu bir çalışma ortamı içinde kalkınma ve sosyal adaletin sağlanabilmesi için işçi ve işverenlerin birbirlerine karşı değil, yanyana olmaları, aralarında, ülke kalkınmasına yönelik karşılıklı sevgi ve kardeşlik esaslarına dayalı bir işbirliğinin tesisi için her türlü çalışma yapılacaktır.

İşçi, memur ayırımı hakkaniyetli, âdil ve gerçekçi ölçü ve kıstaslarla yapılacaktır.

İşçi ücretlerinin tespit ve tanziminde, hak ve adalet esas tutulacak fiyat ve geçinme endekslerine ve zamanla artan hayat pahalılığına göre ayarlanacak bir ücret sistemi ve asgarî ücret baremi uygulanacak, işçilerimizin, pahalılığın ağır yükü altında ezilmemesi için gerekli tedbirler alınacaktır.

Kurulacak fabrika ve emsali yatırımlara, işçilerimizin hissedar olmasına imkân hazırlanacaktır. *(M.S.P. ve A.P. sıralarından alkışlar)*

Kıdem tazminatı, en kısa zamanda, işçilerimizin ve ülkemizin yararına en uygun bir şekilde 15 günden 30 güne çıkarılacaktır. *(A.P. ve M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Tarım ve orman kesimindeki işçilerimizin diğer işçiler gibi her türlü işçi haklarından yararlandırılması ve sosyal güvenliklerinin sağlanması hususundaki mevzuat boşluğu doldurulacaktır.

İşsizlik sigortası ile ilgili çalışmalar yapılacaktır.

Yurt dışındaki işçilerimizin çalışma şartları, sosyal hakları ve iş güvenlikleri devamlı olarak takip ve kendilerine en iyi şartların teminine önem verilecektir. Bu maksatla gereken hallerde sosyal güvenlik anlaşmaları gözden geçirilerek işçilerimizin lehinde yenilenecektir. Yurt dışındaki işçilerimize hizmet götüren kamu kuruluşlarının çalışmaları koordine edilecektir. Libya ile sosyal güvenlik anlaşmaları tekemmül ettirilecektir.

Yurt dışındaki işçilerimizin çocuklarının millî ve dinî eğitimlerinin aksamadan ve gereğince yürütülmesi için yeteri kadar öğretmen ve din görevlisi temin edilmesine önem verilecektir. *(M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Yurt dışındaki işçilerimizin tasarruflarının değerlendirilmesi ve sağlanacak imkânların en kısa zamanda gerçekleştirilmesine çalışılacaktır.

Sayın üyeler,

Türk millî hayatında, esnaf ve sanatkârlarımızın sosyal ve ekonomik bakımdan çok önemli yeri vardır. Esnaf ve sanatkârlarımızın daha iyi teşkilâtlanmalarına yardım edilecektir.

Sanayileşme hamlemizde değerli bir rol ifa eden küçük sanayi kuruluşları ile büyük sanayi arasındaki bağların geliştirilmesine çalışılacaktır.

Esnaf ve sanatkârlarımızın, işyeri kurmaları, dükkân ve atölye sahibi olmaları kolaylaştırılacak, gerekli finansman ve kredi imkânlarına kavuşturulmalarına çalışılacaktır.

Küçük sanayi siteleri geliştirilecek, küçük sanayide eğitim çalışmalarına önem verilecektir.

Çırak, kalfa ve ustalar kanunu en kısa zamanda çıkarılacaktır. İşçilerimizin meslek içi eğitimlerine ağırlık verilecektir.

Türkiye Halk Bankasının esnaf ve sanatkârlarımıza daha yararlı olması için gerekli tedbirler alınacaktır. Esnaf ve sanatkârların durumlarını, sosyal güvenlik açısından daha yeterli hale getirmek için çalışmalar sürdürülecektir.

BAĞ-KUR'un kendisinden beklenen bütün hizmetleri tam olarak yapabilmesi sağlanacaktır.

Esnaf ve sanatkârlarımızı ve çiftçi vatandaşlarımızı, ağır ve gereksiz defter tutma formalitelerinden kurtararak *(A.P., M.S.P. ve C.G.P. sıralarından "Bravo" sesleri, sürekli alkışlar)* mümkün olan ölçüde, basit ve götürü usullerle vergilendirme yoluna gitmeyi hem devlet gelirleri bakımından, hem de büyük sayıda vatandaşımızı yersiz külfetlerden kurtarma bakımından lüzumlu sayıyoruz.

Sayın üyeler,

Hızlı şehirleşme, Türkiye'nin en önemli meselelerinden biri halini almıştır. Nüfus artışı ve hızlı şehirleşme nedenleri ile süratle artan konut ihtiyacını karşılamak üzere, konut kredisi imkânları genişletilecek, inşaat maliyetlerinin düşürülmesi için çok yönlü tedbirler alınacaktır. Çevre sağlığı ve hava kirliliği dâhil, şehirleşme meselelerinin halledilmesi maksadıyla belediyelerin malî ve teknik bakımdan yeterli güce kavuşturulmasına çalışılacaktır. Şehir ve kasabalar dışındaki mevcut ve müstakbel sanayi ve turizm gelişmeleri için altyapı tesisleri geliştirilecektir.

Dar ve düşük gelirli yurttaşların arsa ve konut ihtiyacı genel konut politikası dışında ayrıca ele alınacak, gecekondularda oturan yurttaşların medenî ihtiyaçlarının karşılanması ve gecekonduların tapuya bağlanması, konularında gerekli tedbirler alınacaktır. *(A.P., M.S.P. ve C.G.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Şehir ve kasabaların özellikle altyapı hizmetlerinin yeterli şekilde ve süratle halledilmesi için gerekli yardım ve imkânlar sağlanacak kaynaklar geliştirilecektir. Belediyelerimizin şehir ve kasabalarda yaşayan vatandaşlarımıza hizmet götürmede içinde bulundukları sıkıntıları giderici tedbirler alınacaktır. Şehirlerin çevrelerinde her türlü altyapı tesisini haiz ve anaşehirle güçlü ulaştırma bağlantısı olan tâli yerleşme merkezlerinin gelişmesi amacı ile şehirleşme ve imar sorunlarına çözüm getirecek özel tedbirler alınacaktır. Şehirler çevresinde, ruhsatsız olarak yapılan binaların, fennî şartlara uygunluk ve belirli cezaları ödeme kaydı ile imar affından yararlandırılmaları konusu ele alınacaktır. Mesken yapımına yönelen banka kredi sistemleri islâh edilecek, toplu mesken yapımına imkân sağlanacaktır.

Deprem bölgelerinde felâketzedelere dağıtılmış konutların sakinlerine yüklenmiş geri ödeme yükü, konsolidasyon suretiyle, hafifletilecektir.

Sayın üyeler,

Türkiye Cumhuriyetinin barışçı, ahitlerine ve ittifaklarına sadık, karşılıklı haklara saygı esasına dayalı, iyi komşuluk ve dostluk münasebetleri kurmaya önem veren, millî dış politikası dikkatle devam ettirilecektir. Bununla beraber, milletlerarası ortamın hızla değişen şartlarına uyabilmek üzere, gerekli kararları ve tedbirleri zamanında almakta büyük dikkat ve titizlik göstereceğiz.

Çeşitli bölgelerde çok hızlı ve tehlikeli gelişmelerin kendini gösterdiği bir dönemde, barış ve istikrarın bozulması tehlikesinin gayet önemli bir sorun olarak ortaya çıktığı kanısındayız. Bu tehlikeyi gözönünde bulunduran Hükümetimiz, dış ilişkilerimizi yoğunlaştırmaya önem verecektir.

Hükümetimiz, dünya barışını hedef tutan ve bütün dünya ülkelerine karşı iyi niyet ve dostluk duygularından ilham alan bir dış siyaset izleyecektir. Milletler arasında sağlam bir işbirliği tesisinin bugünkü şartların bir gereği olduğuna inanıyoruz. Her ülkenin haklarına, meşru menfaatlerine karşı saygılı davranırken, iyi ilişkilerle bağlı bulunduğumuz her ülkeden de, bize karşı, aynı duygular ve aynı davranışları bekleyeceğiz.

Bir taraftan, milletlerarası alandaki çok yönlü ve değişik ilişkilerimizi bu genel şartlar içinde daha da geliştirmek üzere çalışacak, öte yandan bölgemizde ve dünyadaki barış dengesinin korunmasını da önplanda tutacağız.

Hükümetimiz dünyadaki genel yumuşama (detanté) ortamının korunmasına ve geliştirilmesine katkıda bulunmaya devam etmek kararındadır.

Avrupa'da barışın kuvvetlendirilmesi ve Batı ile Doğu Avrupa ülkeleri arasındaki temas ve mübadelelerin geliştirilmesi gayesiyle tertip edilen Avrupa Güvenlik İşbirliği Konferansına faal olarak katılmaya devam edeceğiz. Avrupa güvenliğinin sağlanması ve bütün Avrupa ülkeleri arasında işbirliğinin artması bakımından bu konferanstan memnuniyet verici sonuçlar alınabileceği ümidini muhafaza ediyoruz.

Güvenlik ve siyasî dengenin, kurulması konusunda NATO savunma ittifakının şimdiye kadar oynadığı rolün, bugünkü durumda da değerini devam ettirmekte olduğuna inanıyoruz.

Türkiye'nin Batı - Avrupa ülkeleri ile kurduğu ilişkilerin daha da artırılmasına önem veriyoruz.

Balkan ülkeleri ile aramızda, yakın komşuluğun da kuvvetlendirdiği ve ortak çıkarlara dayanan iyi ilişkilerin ve işbirliğinin devamlı geliştirilmesi, yalnız bölge barışına yardımcı olmakla kalmayacak, ayrıca Avrupa birliğine ve kıta istikrarına önemli bir katkı niteliği de taşıyacaktır.

Sovyetler Birliği ile izlenen iyi komşuluk siyaseti, karşılıklı saygı ve karşılıklı anlayış içinde olumlu gelişmeler kaydetmiştir. Bu gelişmelerin aynı şartlar içinde devamını samimiyetle dilemekteyiz.

Ülkemiz ile İran ve Pakistan arasındaki geleneksel bağlar, milletlerimizin birbirlerine yakınlığını ve dostluğunu ifade ettiği gibi, bölge ve dünya istikrarının da temel taşlarından biri haline gelmiştir. Gerek CENTO ve Kalkınma İçin İşbirliği Teşkilâtı gibi bölgevi kuruluşlar içinde, gerekse ikili ilişkilerimiz çevresinde, kardeş İran ve Pakistan ile her alandaki temas ve işbirliğimizin kuvvetlendirilmesi uğrunda bütün gayretlerimizle çalışacağız.

Irak ile, komşuluğun ve dostluğun gerektirdiği yakın temasların ve işbirliğinin devamı ve daha da artırılması amacındayız. Suriye ile aramızda teessüs eden karşılıklı anlayışın ve dostça işbirliğinin geliştirilmesinin, iki komşu ülkenin çıkarlarının gereği olduğuna inanıyoruz.

Türkiye'nin Suudi Arabistan, Mısır, Lübnan, Kuveyt, Ürdün ve Orta Doğu'nun tarihî ve kültürel bağlarla bağlı olduğumuz diğer ülkeleri ile mevcut özel bağlarına da büyük değer vermekteyiz. Bugünkü durumda, tarihin, ortak değerlerin ve coğrafyanın meydana getirdiği bu yakınlık, halen büyük tehlikelere maruz bulunan bütün Orta Doğu bölgesinin güvenliği bakımından, her zamankinden daha büyük değer ve önem kazanmış bulunuyor. Manevî bağların olduğu kadar, ortak yararların da tesis ettiği sağlam bir zemine dayanan bu ilişkilerimizin hızla geliştirilmesi hususunda çok canlı bir politika izleyeceğiz. Siyasî ve kültürel bağların yanında, kurulmakta olan iktisadî bağlar da Türkiye ile kardeş Arap ülkeleri arasındaki iş ve anlayış birliğini gittikçe güçlendirmektedir. Bu arada, dost ve kardeş Libya Cumhuriyeti ile aramızda temelleri son zamanlarda atılan geniş işbirliği projelerinin biran evvel gerçekleştirilmesi yönündeki çalışmalar hızlandırılacaktır. Asya ve Afrika ülkeleri ile iyi ilişkilerimizin geliştirilmesine büyük önem vermekteyiz.

Orta Doğu ihtilâflarının çözümünün, işgal edilen toprakların terk edilmesi, Filistin halkının meşru haklarının tanınması şartlarına kesinlikle bağlı bulunduğu gerçeğine inanan Hükümetimiz, bu şartların yerine getirilmesi yönündeki teşebbüsleri destekleyecektir. Realitelere dayanan bir çözümün, istisnasız bütün bölge ülkelerinin yararına olacağına inanıyor ve bugünkü durumun doğurduğu çok büyük tehlikelerin idraki içinde, aranan sonucun sağlanması yolunda her türlü ilgi ve yardımı esirgememenin kesin kararını taşıyoruz.

Çin Halk Cumhuriyeti ile ilişkilerimizin memnuniyet verici bir şekilde gelişmesine önem atfetmekteyiz.

Millî kültürümüzün yabancı ülkelerde lâyık olduğu şekilde ve en geniş ölçüde tanıtılması için sürdürülen çalışmalar artırılacaktır. Ortak değerleri paylaştığımız, bölgemizin dost ve kardeş bütün ülkeleriyle kültür alanındaki ilişkilerimizin geliştirilmesine önem verilecektir.

Yurt dışındaki soydaşlarımızın öz kültürlerini korumak ve geliştirmek imkânlarından yararlanabilmeleri konusuna da önem veriyoruz.

Vatandaşlarımızın yabancı ülkelerdeki emlâk, hak ve menfaatlerine ilişkin sorunların süratle halledilmesi hususundaki çalışmalar sürdürülecektir.

Sayın üyeler,

Türkiye ve A.B.D. son otuz yıl içinde yakın dostluk ilişkileri sürdürmüşler ve gerek karşılıklı güvenlikleri gerek dünya barışı için yararlı olan sıkı bir işbirliği ve

karşılıklı yardımlaşma içinde bulunmuşlardır. Bu işbirliğinin yararlı ve etkili olması, aradaki menfaat dengesine itina ve ilişkilerde eşitlik ve karşılıklı saygı esasına riayet edilmiş olmasına geniş ölçüde bağlı olagelmiştir. Bunun aynı düzeyde devamı da bu esaslara karşılıklı ve aynı şekilde saygılı olmakla mümkündür.

Kongrenin aldığı son silah ambargosu kararı, bu ilişkilerin ve işbirliğinin dayandığı temel felsefeyi farklı anlayan bir zihniyetin ifadesidir. Bu karar A.B.D.'nin kendi yararları arasında bir öncelik değerlendirmesi bakımından da isabetli sayılamayacağı gibi, gerçekleştirmeye yöneldiği amaç bakımından da tamamen ters bir netice vermeye mahkûmdur. Baskı yoluyla netice almanın Türk milletine karşı denenecek bir yol olmadığını tarih göstermektedir. *(A.P. ve M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Kongrenin bu tutumu konusunda A.B.D. Hükümetinin bizimle aynı görüşte olmasını memnuniyetle karşılamakla beraber, Türk Hükümetinin bu karar karşısındaki davranışını, fiiliyata intikal eden uygulamaya göre tespiti, hem olağan hem de kaçınılmazdır. A.B.D. Hükümetinin bugünkü hasmane uygulamayı ortadan kaldırmak için sürdürdüğü çabalar makûl bir süre içinde sonuç vermezse, kendisine düşen sorumluluk ve itidali şimdiye kadar kâfi derecede göstermiş olan Türkiye'nin A.B.D. ile güvenlik alanında sürdürdüğü ikili savunma ilişkilerinde durumun gerektirdiği tedbirleri alması kaçınılmaz olacaktır. *(A.P. ve M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, şiddetli alkışlar)*

Komşumuz Yunanistan ile aramızdaki bütün ilişkilerin her iki ülkenin uzun vadeli menfaatlerine uygun bir düzeye çıkarılmasını arzu etmekteyiz. Yunan Hükümetince paylaşılacağını ümit ve temenni ettiğimiz bu düşüncemizin desteklendiğini gösteren fiilî tezahürlere şahit olduğumuz takdirde, iki ülke arasındaki ilişkileri bozan ve âcil çözüm bekleyen sorunların yapıcı ve iyi niyetli bir yaklaşımla ele alınarak barışçı şekilde sonuçlandırılmalarını mümkün görmekteyiz.

Millî bir dava olan Kıbrıs konusunda Türkiye ve Türk Milleti olarak elde edilmek istenen sonuç üzerinde, dışta ve içte hiçbir tereddüt doğurmayacak bir siyaset izlemek baş amacımızdır. Kıbrıs Türk Toplumunun ekonomik kalkınmasında ve bütün organları ile teşkilâtlanması tamamlanmakta olan Kıbrıs Türk Federe Devletinin ihtiyaçlarının karşılanmasında gerekli, yardım ve destek yapılacaktır. Kıbrıs Türk toplumuna yapılan haksızlıkların ve Kıbrıs'ın bağımsızlığına son verme gayretlerinin kaçınılmaz kıldığı müdahale sonunda fiilen iki bölgeye ayrılmış bulunan Ada'da, Türk toplumunun geleceğini sağlam bir teminata bağlayacak ve Ada'daki gerçeklere dayanan hukukî bir çerçeve içinde, Kıbrıs'ın bağımsız Federal Devlet olarak varlığını koruyacak bir çözüm şekline varılması Hükümetimizin amacıdır. İki millî toplumun içice ve bir arada yaşayamayacakları, ancak yanyana yaşayabilecekleri, geçmiş yılların acı tecrübeleriyle ortaya çıkmış bir gerçektir. Bu durum karşısında iki bölgeli federal sistemin âdilâne bir çözüm şeklini sağlayabilecek yegâne yol olduğu inancındayız.

Kıbrıs Devletini meydana getiren iki millî toplumun Ada'da sulh ve sükûn içinde, haklarını ve menfaatlerini uzlaştırarak yaşamalarına ve ekonomik refahlarına hizmet edecek böyle bir çözüm şekline müzakere yoluyla ulaşılmasını bir taraftan teşvik ederken, öbür yandan da Kıbrıs'ın bulunduğu bölgede mevcut dengenin ve

istikrarın muhafazasına ters düşebilecek gelişmelere meydan verilmemesi için gerekli tedbirlerin ittihazına Hükümetimizce gereken dikkat ve itina gösterilecektir.

Türk - Yunan ilişkilerini olumsuz yönde etkileyen diğer bir konu da Ege Denizi sorunlarıdır. Ege Denizinde mevcut karasuları rejiminin komşumuz tarafından tek taraflı ve sorumsuz bir kararla değiştirilmesine kalkışıldığı takdirde, bu davranışının kesinlikle karşısında yer almak zorunluluğu doğar. Devletler Hukuku ilkelerine aykırı böyle bir hareketi Türkiye'nin herhangi bir şekilde tanıması mümkün değildir. Ayrıca Ege Denizi Hava Sahasının kontrolü konusunda ve 12 Adalarda gittikçe yoğunlaştığı bilinen silahlandırma faaliyetleri karşısında da, Türkiye, kendi yararlarına en uygun teşebbüslerde bulunmaya devam edecektir. *(A.P. ve M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri alkışlar)*

Ege Kıta sahanlığı üzerindeki haklarından Türkiye'nin feragat etmesi hiçbir şekilde düşünülemez. Ancak, Hükümetimizin Ege'deki kıta sahanlığı sınırının Türkiye ile Yunanistan arasında müzakereler yoluyla ve hakkaniyet esasına dayanarak, anlaşma yoluyla tespiti gerekliliğine inanmaktadır.

A.E.T. İle aramızda ekonomik işbirliğinin millî yararlarımıza uygun bir şekilde yürütülmesine çalışılacaktır.

Türkiye'nin A.E.T.'nin kendisine sağladığı imkânları, iç piyasaya dönük bir sanayileşmenin ortaya çıkaracağı sakıncaları gidermek ve dışa, büyük bir tüketici kitlesine dönük ve dış rekabet gücü olan bir sanayileşmeyi geliştirme amacıyla değerlendirmesi, millî önem taşır.

Avrupa Ekonomik Topluluğu ve bu topluluk üyesi ülkelerle ortaklığımızın ekonomik kalkınmamıza ve sanayileşmemize en uygun şartlar içinde yürütülmesi için gereken yapılacak bu arada, topluluğun üçüncü ülkelerle kurduğu ilişkiler sebebiyle daralan avantaj marjımızın genişletilmesi yolunda gayret sarf edilecektir.

A.E.T. üyesi ülkelerde çalışan işçilerimizin ekonomik katkılarının önemi üzerinde hassasiyetle durularak, bu katkının daha da artırılması ve işçilerimizin sosyal güvenlik haklarının topluluk düzeyinde gerçekleştirilmesi için gerekli teşebbüslerde bulunulacaktır.

Sayın üyeler,

Türkiye'nin dış güvenliği ve millî savunması ile ilgili sorunlar her zaman en büyük önem ve önceliği taşımıştır.

İçinde bulunduğumuz şartlar, dış güvenlik ve millî savunma konularının taşıdığı hayatî önemi daha da artırmış bulunmaktadır. Bu sebeple, millî varlık ve dış güvenliğimizin başlıca teminatı olan Silahlı Kuvvetlerimizi güçlendirmek için gerekli her tedbir alınacaktır. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

1973 yılından beri yürütülen yeniden düzenleme ve modernleştirme çalışmaları, değişen harp konseptine uygun olarak, hızla sonuçlandırılacaktır.

Silahlı Kuvvetlerimizin en modern silah, araç ve gereçlerle donatılması hususunda hiçbir fedakârlıktan kaçınılmayacaktır. *(A.P. ve M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Sayın üyeler,

Yurt savunması her şeyden evvel millî bir meseledir. Milletler savunma için öncelikle kendi güçlerine dayanmağa mecburdurlar. Bu sebeple savunma politikamızı harp sanayiine yöneltmek ve ordumuzun ihtiyacı olan harp silah, araç ve gereçlerinin büyük kısmını yurt içinden sağlamak gereklidir. Hükümetimiz bu yönde başlamış olan çalışmaları hızlandıracak ve millî harp sanayiimiz bütünleşmiş bir plan içinde genişletilecek ve geliştirilecektir.

Bu amaçlarla ileriki yıllara sarî yüklenme yetkisi veren mevzuatın biran önce yürürlüğe girmesine çalışacağız.

Harp sanayimiz yeterli bir seviyeye ulaşıncaya kadar, ihtiyaçlarımızı dış kaynaklardan sağlamaya devam edeceğiz.

Asker alma işlemlerini vatandaşın ayağına götürmek gayesiyle, ihtiyaç duyulan bölgelerde yeni askerlik şubeleri açılacak, silahaltına alınan erlerin sınıflandırılması usulleri modernleştirilecektir.

Yurt dışındaki vatandaşlarımızın askerlik ile ilgili işlemleri kolaylaştırılacaktır.

Sayın üyeler,

Hükümetimizin programını Yüksek Heyetinize sunmak üzere yaptığım konuşmanın sonuna gelmiş bulunuyorum.

Kurulmuş olan Hükümet sadece altı buçuk aydan beri sürüp giden benzeri görülmemiş bir bunalımı sona erdirmekle kalmayacaktır. Bu Hükümet, aynı zamanda Türkiye'nin siyasî, ekonomik, sosyal ve kültürel hayatında yeni bir dönem başlatacaktır. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Bu dönem bir huzur, kalkınma ve hamle dönemi olacaktır.

Bu dönem, Anayasamızda ifadesini bulan birleştirici, toplayıcı ve yükseltici bir milliyetçilik ve millî beraberlik anlayışının Devleti idare edenlere hâkim olduğu bir dönem olacaktır. *(A.P. ve M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Bu dönem anarşinin ve iç kavga kışkırtıcılığının himaye gördüğü değil, kardeşliğin, kanunlara saygının, kanun hâkimiyetinin teşvik gördüğü ve sağladığı bir dönem olacaktır. *(A.P. ve M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Bu dönem, TRT'nin Anayasa ve kanunların çizdiği sınırların dışına taşmadan Türk devletine, Türk milletine ve millî kültürümüze, hizmet edeceği bir dönem olacaktır. *(A.P. ve M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Bu dönemde, Millî Eğitim, kanunlarımızda ve Anayasamızda açık ifadesini bulan amaçlara yöneltilecektir. *(A.P. ve M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Hükümetimiz köye giden hizmetleri artıracak, kalkınmanın köyden başlaması ve nimetlerin köye ulaşması zaruretine inanmış bir hükümet olarak dili ile değil gönlü ile, sözle değil icraatla köyün ve köylünün hizmetinde olacaktır. *(A.P., C.G.P., M.H.P. ve M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Yoksulluk sömürüsü yapmayacağız. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Fakat yoksulların, dar gelirlilerin acı ve ıstıraplarını ciddî tedbirlerle gidermeye uğraşacağız. *(A.P. ve M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Enflasyonla, pahalılıkla, yoklukla, kıtlıkla, işsizlikle mücadele edeceğiz. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Yatırım, üretim ve ihracatın, içine sürüklendiği durgunluktan kurtaracağız. Teşebbüs ve yatırım şevkini yeniden canlandıracağız.

Çalışma hayatında barışı sağlamak, yurt içinde ve dışındaki işçilerimizin haklı şikâyetlerini gidermek, esnaf ve sanatkâr yurttaşlarımızın yıllardan beri sürüp giden dertlerini karşılamak için bütün gücümüzle ve gönlümüzle çalışacağız. *(A.P., C.G.P. ve M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Kalkınmada öncelik tanınması gereken gelişmeye muhtaç yurt köşelerinin, Güneydoğu ve Doğu Anadolu'nun kalkınması için gözle görülen ve elle tutulan tedbirler alacağız. *(A.P., C.G.P. ve M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Yurdumuzun geleceğini temsil eden gençlerimizin bütün meselelerine sevgi ile eğileceğiz. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Fikir ve inanç hürriyetini koruyacak, anarşiye, kanun dışı eylemlere kesinlikle "Dur" diyeceğiz. *(A.P. C.G.P. ve M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Millî ve manevî değerlerimizden kuvvet alarak Türkiye'yi çağdaş medeniyet yolunda ilerleteceğiz. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Bu inançla Yüksek Heyetinize, Bakanlar Kurulu adına saygılar sunuyor; Cenabı Allah'ın milletimize, memleketimize yardımcı olmasını diliyorum. *(A.P., C.G.P., M.H.P. ve M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, A.P. sıralarından ayakta şiddetli ve sürekli alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Başbakan.

Hükümet Programı Yüce Meclise sunulmuştur.

Anayasanın 103, İçtüzüğümüzün 105'nci maddelerine uygun olarak Hükümet Programının görüşülmesine 9 Nisan 1975 Çarşamba günü saat 15.00'te başlanacaktır.

Gündemde yer alan açık oylamaları yapmak ve 25'nci sıradaki seçimlerin yenilenmesine ilişkin Anayasa Komisyonu raporunu görüşmek için 8 Nisan 1975 Salı günü saat 15.00'te toplanmak üzere Birleşimi kapatıyorum.

Kapanma saati: 16.20

Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi
Toplantı Yılı 14 Cilt 21 Birleşim 47
Sayfa 383-396
06.04.1975 Pazar

BİRİNCİ OTURUM
BAŞKAN: *Tekin Arıburun*
KÂTİPLER: *Mehmet Çamlıca (Kastamonu)*
Bahriye Üçok (Cumhurbaşkanınca S.Ü.)
Açılma Saati*: 16.30*

BAŞKAN — Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyeleri;

47'nci Birleşimi açıyorum.

Çoğunluğumuz vardır, bugünkü özel müzakeremize başlıyoruz.

Hükümet Programının Okunması

BAŞKAN — Sayın Başbakan Süleyman Demirel'in, Hükümetinin Programını takdim etmek üzere kürsüye buyurmasını rica ederim, buyurun efendim. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri ve sürekli alkışlar)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta Milletvekili) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun Sayın Üyeleri;

Hükümet Programı Millet Meclisi'nin 06.04.1975 Günkü 61'inci Birleşiminde aynen okunduğundan metin tekrar alınmamıştır.

Kapanma Saati: 17.45

Millet Meclisi Tutanak Dergisi
Dönem 4 Cilt 11 Birleşim 63
Sayfa 334-431
09.04.1975 Çarşamba

BİRİNCİ OTURUM

BAŞKAN —*Başkanvekili Memduh Ekşi*
KÂTİPLER: *İdris Arıkan (Siirt)*
Tufan Doğan Avşargil (Kayseri)
Açılma Saati: *15.00*

Hükümet Programının Görüşülmesi

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri, şimdi, daha evvelce Yüce Kurulunuza sunulmuş bulunan Sayın Başbakan Süleyman Demirel tarafından kurulan Hükümet programının görüşmelerine başlıyoruz.

Hükümet programı üzerindeki görüşmelere geçmeden evvel İçtüzüğün bir amir hükmünü Sayın dinleyicilerimize ve görevlilere hatırlatmakta yarar hissediyorum.

İçtüzüğümüzün 145'nci maddesi, dinleyicilerin kendilerine ayrılan yerlerde oturmalarını ve ayrıca görüşmeler sırasında söz, alkış ve davranışta, kabul veya ret yönünde herhangi bir davranışta bulunmamaları gerektiğini emretmektedir. Bu hükme aykırı hareket edenlerin görevliler tarafından dışarıya çıkarılacağı yazılıdır. Bu kurala Sayın dinleyicilerimizin ve idareci üye arkadaşlarımızın ve görevlilerin uymasını rica ediyorum.

Söz sırasını okuyorum efendim:

Grupları adına söz alan Sayın arkadaşlarımız; Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına Sayın Necdet Uğur, Demokratik Parti Grubu adına Sayın Mehmet Altınsoy, Cumhuriyetçi Güven Partisi Grubu adına Sayın Talât Oğuz.

Şahısları adına; Sayın Ali Sanlı, Sayın Nazım Baş, Sayın Zekâi Yaylalı, Sayın Hasan Celâlettin Ezman, Sayın Süleyman Şimşek, Sayın Orhan Yılmaz, Sayın Mustafa Timisi, Sayın Hasan Yıldırım, Sayın Tufan Doğan Avşargil, Sayın Yasin Hatipoğlu, Sayın Mustafa Asri Ünsür, Sayın Hasan Sever, Sayın Mehmet Pamuk, Sayın Hüseyin Abbas ve Sayın Mustafa Güneş.

Sayın milletvekilleri; daha evvelce kabul buyurduğunuz Danışma Kurulu önerisi uyarınca, Hükümet ve siyasî parti gruplarımızın görüşmeleri süre ile tahditli değildir. Sayın milletvekilleri ilk görüşmelerinde 20'şer dakika ile sınırlıdır. Görüşmelerin devamına Yüce Kurulca karar verildiği takdirde gruplar 30'ar dakika, kişisel konuşmalar da 10'ar dakika ile sınırlandırılmıştır. Hatırlatmakta yarar gördüm efendim.

İLHAMİ ERTEM (Edirne) — Sayın Başkan, Adalet Partisi Grubu adına.

BAŞKAN — Kaydedeyim, zatıâliniz mi görüşecek?

İLHAMİ ERTEM (Edirne) — Evet efendim.

BAŞKAN — Söz sırası Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına İstanbul Milletvekili Sayın Necdet Uğur'da. Buyurun efendim. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

C.H.P. GRUBU ADINA NECDET UĞUR (İstanbul) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri;

Bir süreden beri, kurulması Türk kamuoyunu çok yakından işgal etmiş, türlü dalgalanmalar ve söylentilere neden olmuş ve sonunda 4 partinin birleşmesiyle karşımıza gelmiş bulunan Cephe Hükümeti üzerinde, Cumhuriyet Halk Partisi Grubunun düşündüklerini, program üzerinde eleştirilerini sunmak üzere huzurunuza çıkmış bulunuyorum.

Bu Hükümetin programından önce Cephe kurulurken memleketin en önemli meselelerinin ne olduğu üzerinde bir tespit yapmışlardı. Sayın Demirel, bir konuşmasında "Memleketin en önemli 5 meselesi vardır" diyor.

"1'inci mesele; - onca - Kıbrıs meselesi de dâhil olmak üzere, memleketin dış meseleleriyle fevkalade yakından alâkadar olmak...

2'nci mesele; pahalılık, işsizlik şikâyetlerini ortadan kaldıracak şekilde, enflasyonla mücadele etmek.

3'üncü mesele; kamu idaresinde yapılmış bulunan partizanlığı ortadan kaldırmak.

4'üncü mesele; Devlet Radyo ve Televizyonunu tarafsız hale getirmek.

5'nci mesele; komünizmle komünizm tehlikesiyle mücadele etmek"

Aslında 1'nci mesele diye adlandırılan Kıbrıs ve öteki dış politika sorunlarında çeşitli parti sözcüleri, Cumhuriyet Halk Partisince başlatılan politika ile beraber olduklarını belirtmişlerdir. Bu bakımdan, bunun bu anda bir olağanüstülüğü yoktur, en azından Cumhuriyet Halk Partisi Grubu için bu anlık.

2'ncisi; pahalılık, işsizlik şikâyetleri ve enflasyonla mücadele çok güncel bir konudur. Kamu idaresinde yapılmış partizanlık, kendilerine göre bir iddiadır ama, başka karşı şeylerde söylenebilir. Radyo Televizyon filân bütün bunlar, bir yerde asıl meselenin etrafında dönüp dolaşan küçük konulardır.

Sayın milletvekilleri; bu Hükümetin kurulmasının bir tek nedeni vardır. Asıl mesele odur. O da; Cumhuriyet Halk Partisinin iktidara geleceğini anladıktan sonra, elde bulunan bütün çarelere başvurarak, Cumhuriyet Halk Partisini iktidara getirmemektir. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Cumhuriyet Halk Partisini, halk kitleleri iktidara getirme kararını yakından görenler, akla gelen gelmeyen her türlü tedbire başvurma yoluna gelmişlerdir. Şimdi onun için, ciddî konulardan daha çok, "Ne dersek biz halk kitlelerini, Cumhuriyet Halk Partisine karşı, onlarda uyanan bu sıcak ilgiyi, onların besledikleri bu büyük umudu nasıl gölgeleriz?" Soru buydu. Bunun için de bula bula çok kullanılmış ve artık etkisizleşmiş olan bir eski, kendilerince Cumhuriyet Halk Partisinde kullanılabilir saydıkları silahı buldular: Komünizmle mücadele... Büyük bir komünizm tehlikesi vardır.

Dillerinin altında söylemek istedikleri şu: Cumhuriyet Halk Partisi çıktı açıkça, önce, "Ben ortanın solundayım" dedi. Uzun süre, "Ne demek bu?" filan, dediler ama biliyorlardı anlamını. Ama baktılar ki, halk anladı bunu, artık "Bu ne demektir?" diye sormadılar.

Cumhuriyet Halk Partisi daha sonra çıktı, bir halk kesiminden bahsetmeye başladı; tıpkı "ortanın solu"nda olduğu gibi sordular "Bu ne demek?" diye. Şimdi onu da yavaş yavaş anladılar, sormayacaklar yakında. Aslında Cumhuriyet Halk Partisi "Ben demokratik solum" da dedi.

Şimdi bütün bunlar "Bak Cumhuriyet Halk Partisi ortanın solundayım" diyor, "Halk kesimi" diyor, üstelik sonunda "Demokratik solum" dedi filân... Bunlar önce hayallerinde, sonra bütün becerilerini kullanarak halk kitlelerinde kendileri bir ucube yaratıp korkutarak Cumhuriyet Halk Partisine, güya, beslenmiş olan ilgi güven ve umudu gölgelemek isterler.

İşte, şimdi asıl en çok kullandıkları konu bu olduğu için, bu konu üzerinde, bu cepheyi oluşturan partilerin davranışlarını müsaade ederseniz yakından izleyelim. Kendileri bu konular üzerinde nasıl düşünmüşler, zaman içinde bu düşünceleri, olayların gelişmesiyle ne şekle dönüşmüş, müsaade ederseniz beraber izleyelim.

Şimdi, size, cepheyi oluşturan parti liderlerinden bir tanesinin konuşmasından bazı kısımlar okuyacağım (Sanıyorum ki, kim olduğunu siz bulacaksınız)

"Türkiye'de önüne gelene komünist diye çamur atmak, Türkiye'de komünizme yapılabilecek en büyük yardımdır. Toprak reformu mu istiyorsun, o halde sen komünistsin diyenler komünizmin bilmeden destekleyicileridir" (Bu konuya, toprak reformu konusuna ileride geleceğim. Bu bir Meclis konuşması)

"Türkiye'nin millî kaynakları, çilekeş Türk halkının kalkınması ve refahı için kullanılsın; millî menfaatler bu kaynakların kullanılmasında her şeyden üstün tutulsun; böyle mi diyorsun; sen yabancı şirketlere düşmansın, o halde komünistsin, tarzındaki iddialar çok zararlıdır ve bu iddialar kadar komünistlerin ekmeğine yağ sürecek bir hareket tasavvur etmek güçtür"

Bu cepheyi oluşturan liderlerden bir tanesinin bu Yüce Mecliste söylediği, yine aynı liderin bir başka konuşmasından bir pasaj okuyorum:

"Türkiye'de bir uç vardır. Bu uç, Anayasanın ekonomik ve sosyal haklara yer vermesinin gerçek anlamını kavrayamamıştır. Bu uç, büyük halk kitlelerinin menfaatlerini belirli ve mahdut zümrelerin yerleşmiş çıkarlarına feda eder. Bu uçta yer alanlar, halkın gerçekleri anlamaması için onun en kutsal inançlarını, dinî duygularını sömürmek pahasına da olsa, her ileri hareketi suçlayarak küçük bir zümrenin siyasî ve iktisadî hâkimiyetini devam ettirmek isterler. Bunların bazıları planı bile komünist icadı sayacak kadar gafil ve buna kendileri de inanmadıkları halde, böyle söyleyecek kadar arka niyetlidirler. Adaletsiz bir toprak ve tarım düzeninin savunucusudurlar. Dar gelirli işçilerin ve ücretlilerin Gelir Vergisi ödediği bir ülkede, büyük kuruluşların, büyük kazançların vergi dışı kalmasındaki adaletsizliği öne sürüp çare arayanlara, haksız yere, servet düşmanı diye ithamlar savururlar. Bu hareketleriyle memlekette totaliter akımların tohumunu atmak isteyenlere zemin hazırladıklarının farkında değillerdir"

Üstelik diyor ki; "Cumhuriyet Halk Partisi, komünizmin akılsız düşmanı değil, akıllı düşmanıdır, sözünü birçok defalar tekrar etmişizdir. Sosyal adaleti ve sosyal güvenliği, komünizme giden yol olarak vasıflandırmak ya cehalet ve seviyesizliktir, (kelimelerin ağırlığına bakınız) ya da komünizmin gerçek düşmanlarını, yani demokratik rejim içerisinde sosyal adaleti ve sosyal güvenliği gerçekleştirmek isteyenleri itham altında bulundurmak amacını güden kasıtlı davranışlardır"

Şimdi, doğrudan doğruya bu konu ile ilgili olmamakla beraber bu Hükümetin kuruluşundaki sağlıklılığı belirtmesi bakımından aynı siyasî parti liderinin Sayın Feyzioğlu'nun bir konuşmasından bir başka pasajını okuyorum.

"Dudaktan 27 Mayıs'a ve Atatürk ilkelerine bağlılık ifade edip, el altından ve fırsat buldukça 27 Mayıs düşmanlığını yayanlar; ya da, yurttaşların saygıyla siyaset mücadelesi dışında tutulması gereken dinî inançlarını, siyasî yükselme basamağı halinde istismar edenler; yurttaşın kutsal inançlarını, tertemiz duygularını politikalarının aleti ve oy toplama vasıtası haline getirenler; yurdun huzuruna, yurttaşlar arasındaki sevgi ve kardeşlik bağlarına, hürriyet rejiminin normal işleyişine kastedenlerdir. Bu gibi ikili davranışlara asla müsaade etmeyeceğiz. Atatürk devrimlerine, 27 Mayıs'a ve 27 Mayısın getirdiği Anayasanın temel ilkelerine hiç kimse el uzatamayacaktır. Bu konuda da Hükümet Programında yer alan, Atatürk ilkelerine ve 27 Mayıs'a dayanan Anayasayı ruhu ve metniyle hâkim kılmak şaşmaz hedefimizdir, tarzındaki açık teminat sözlerini... (Kimin? O zamanki Demirel Hükümetinin) bir senet sayıyoruz"

Şimdi değerli arkadaşlarım, bir başka parti liderinin, yine nedense birden bire bugünlerde kullanılmak istenen bir temayı da içine alan "düşünce özgürlüğü" konusundaki düşüncelerini size sunmak istiyorum; onu da tanıyacaksınız.

İfade özgürlüğü dendiği zaman, tutup da, dinsizlik propagandası yapmak serbest mi olacaktır sözünü söylemek, aslında hakikaten israftan başka bir şey değildir. İfade özgürlüğü dendiği zaman, asıl bu sözü söyleyen arkadaşımızın partisinin düşüncesinin, bundan önceki devirlerde koyduğu sınırların ortadan kaldırılacağı ifade edilmek istenmiştir. Bu sözü söyleyen arkadaşımızın partisinin düşüncesi, (bu Adalet Partisidir) bundan önceki devirde olduğu gibi bugün de yanlıştır. Bu düşünce ile Türkiye'de hakikî demokrasi olamaz. Zira bu arkadaşınızın mensup olduğu partisinin bugün hâlâ savunmak istediği tez, herkes benim istediğim gibi konuşacak ve düşünecek ve ancak böyle söyleyecek tezidir. Bu tezi bu memlekette yürütmeye bundan sonra kimsenin gücü yetmez. Ben ne sağcıyım, ne solcuyum diyen liberal veya halkımızın tabiri ile renksiz bir zihniyet, ne pahasına olursa olsun bu memlekette; sen solcusun, öbürüne de sen sağcısın, siz ikiniz kendi düşündüğünüz ve inandığınızı konuşmayacaksınız; sadece benim istediğim gibi konuşacaksınız tahakkümünü, Hükümet gitse de kalsa da, asla yürütemeyeceklerdir, haberleri olsun"

Yine aynı lider diyor ki: "Bir yandan demokrasi şampiyonluğu yapacaksınız (Bu sözlerin muhatabı değerli arkadaşlarım yine Adalet Partisidir), bir yandan demokrasi şampiyonluğu yapacaksınız, öbür taraftan demokrasinin asıl temelini teşkil eden fikir ve ifade hürriyetini tanımayacaksınız. Bundan büyük tezat olamaz. Zannetmeyiniz ki, bu büyük milletin önünde bu meseleleri başka türlü göstermek mümkündür. Millet her şeyi bilmektedir. 14 Ekim'de size atmış olduğu not, bütün

bunları bildiğinin açık bir ifadesidir. Bunun üzerinde ısrar edecek olursanız, bilesiniz ki, notunuz daha da fazla kırılacaktır"

Aynı lider devam ediyor: "İfade hürriyeti denildiği zaman; bunu ille efendim ahlâksızlık serbest mi olacak şeklinde anlamamalı. Ne ihtiyacınız var bunu bu tarafa götürmeye? İfade hürriyeti denildiği zaman, ille dinsizlik propagandası serbest mi olacak? Ne ihtiyacınız var bunu bu tarafa götürmeye? İfade hürriyeti dendiği zaman herkesin düşündüğünü, duyduğunu rahatlıkla söylemesi hürriyeti anlaşılmalıdır. Hiç kimsenin, başka bir kimsenin istediği gibi konuşmaya mecbur olmaması hürriyetidir. Bugüne kadar yapılan tahakkümlerin ortadan kalkması hürriyetidir. Bundan dolayı ifade hürriyetini, olduğu noktadan başka taraflara çekmek, asıl milletten saklamak istedikleri bir hususu gizleme gayretinden başka bir şey değildir. Bunların altında saklı olan; herkes ille bizim koyduğumuz kalıp içinde düşünecek, konuşacak; bizim istediğimizden başka türlü konuşmayacak tahakkümünü milletten saklamak için, bu mesele ne zaman açılsa, mutlaka bunu olduğundan başka sahaya çekmek gayreti gösterilmektedir.

Biz herkesin düşündüğünü ve inandığını rahatlıkla söylemesini bütün gücümüzle temin edeceğiz. Batı ülkelerinde olduğundan ne bir santim eksik, ne de bir santim fazla hürriyet bu meselelerde mevzubahis değildir Sayın Feyzioğlu, size hitap ediyorum. Ama ne fazla hürriyete lâyık olan bu milletin evlâtlarından bizden önceki yanlış zihniyetlerin esirgediği hakları, milletimize mutlaka vermenin müdafiiyiz, bunun gayreti içindeyiz. Bu haklar mutlaka verilecektir. Zira biz, memleketimizde hakikaten huzur ve sükûn istiyoruz. Her meselede Batıcı olduklarını iddia edenler, asıl temel hürriyet ve hak meselesi geldiği zaman, Batıdaki bu en tabiî hak ve hürriyetleri mutlaka bu milletten esirgemenin müdafii olmuşlardır. Zira, onlar serbest düşünce ve serbest münakaşaya tahammül edemezler. Zira düşünceleri yanlıştır. Düşüncelerinin münakaşa karşısında tutunamayacağını bildikleri için, bu düşüncelere yer vermemeyi, tahakküm yoluyla kendi zihniyetlerinin idamesini arzu edegelmişlerdir; fakat artık bugünün Türkiye'sinde bu mümkün değildir. Biz memleketimizde huzur ve sükûn için daha büyük şiddet ve gayretle, şiddetin ve anarşik olayların karşılarında olacağız. Ancak bu milletin evlâtları inandıkları, düşündükleri hususu, memleket yararına gördükleri hususu rahatlıkla söyleyeceklerdir. Bu bizim memleketimize, milletimize yapacağımız en büyük hizmetlerden birisi olacaktır"

Değerli milletvekilleri, bu sözleri söyleyenin Sayın Erbakan olduğunu değerli milletvekilleri bilirler. Sayın Erbakan'ın ve arkadaşlarının daha bu konuda söyledikleri bir hayli cümleler var; fakat vaktinizi fazla almak istemiyorum ve bırakıyorum.

Değerli milletvekilleri, acaba bir zamanlar Türkiye'nin en büyük partisi olan ve yakın tarihimizde... *(A.P. sıralarından "Gene öyle, gene öyle" sesleri)*

Gene öyle olup olmadığının denemesini kaç defa yapalım dedik; fakat bunların hepsinden de çekindiniz. Bunu söylemeye hakkınız yok. En azından bunu söylemeye hakkınız yok. Kaç günden beri bu Mecliste, Cumhuriyet Halk Partililer tek başlarına, gene öyle olup olmadığının denemesini yapmak istiyorlar, o zaman nerelerdesiniz? Hangi köşelerdesiniz o zaman? *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

YILMAZ HOCAOĞLU (Adana) — Ama komisyonlara gelmediniz.

NECDET UĞUR (Devamla) — Adalet Partisi, bir zamanların büyük partisi olan; ama artık... *(A.P. sıralarından "Gene öyle" sesi)*

AHMET HAŞİM BENLİ (Kütahya) — Gene öyle ise ortaklarınıza ne lüzum var?

NECDET UĞUR (Devamla) — Son seçimlerde ikinci parti olan...

YILMAZ HOCAOĞLU (Adana) — Her zaman büyük parti, her zaman.

NECDET UĞUR (Devamla) — Bu iddiayı da iyi biliyorsunuz, Sayın Genel Başkanınızın söylediği gibi, rakamla.

Son seçimlerde ikinci partisi olan ve şimdi, hiç olmazsa kurulan ortaklığın en büyük ortağı olan - bir büyüklük gerekirse eğer - acaba Adalet Partisi (ki, bu parti bizim için önemli bir partidir; çünkü çok partili siyasî hayatta bir tek partinin sağlıklı olması yetmez, en azından bir partinin daha sağlıklı olması gerekir, bizim yürekten temennimiz, karşımızda fikirleri savunsalar bile sağlıklı olmalarıdır; hiç bir kötü niyet taşımayız çok partili düzenin gereği olarak) acaba bu parti bu konuda ne gibi aşamalardan geçmiş, hep aynı düşüncelerde mi olmuş; yoksa zaman zaman bu partinin düşüncelerinde de, olayların gelişmesine göre değişiklik olmuş mu? Müsaade ederseniz biraz da Adalet Partisinin üzerinde duralım.

Biraz evvel Sayın Feyzioğlu'nun konuşmasında söyledikleri eski bir tarihte söylenmiştir. O tarihteki koşulları gözönüne alıyorum; ama sanmıyorum ki o sıradaki hükümetlere ve yasama faaliyetlerine katılmış olan Feyzioğlu, o düşüncelerinden vazgeçmiş olsun. Bakınız, ilk iktidarı sırasında hep dillerinin altında tuttukları, ama artık toplum geliştiği ve gerçekte de toplum için önemli olmadığı için - bunu bir kınama için de söylemiyorum, sadece bir tespit için söylüyorum - eski Demokrat Partililer hakkında Sayın Demirel ne diyor?

"Adalet Partisi; fikirde, inançta, ruhta ve icraatta Demokrat Partinin devamıdır. Istıraplar, çileler, acılar çekilmiş ama, bugüne gelinebilmiştir"

(Bu doğrudur, değildir) den daha çok, bunun söyleniş tarihi üzerinde sadece durmak istedim. Bir de bunun böyle olmadığına inananlar vardı, onların bilmesini istedim. Ama asıl üzerinde durmak istediğim, ikinci büyük parti olan Adalet Partisi'nin, demokrasiye inançlarında bir değişiklik olup olmadığının tespitidir.

Mart'ın 6'sında bir gazetede bir yazı çıktı. Bu gazetede Sayın Demirel'e atfen bir konuşma vardır. Bir Aralık, 1971 Mart başlarında, kendi siyasî partisi içinde çatışmalar, sürtüşmeler sürerken, bir grup kendisine elçi olarak iki milletvekilini gönderiyor. Bu iki milletvekili, liderleriyle konuşuyorlar ve ortam üzerinde karşılıklı görüşlerini anlatıyorlar. Temsilciler, gidenler o sırada bir müdahale olasılığı üzerinde duruyorlar. Sayın Demirel soruyor: "Müdahale nereden gelecek?"

"Nereden gelir efendim, elbet ordudan" "Onu demiyorum, nereden yani, soldan mı, sağdan mı?"

"Vallahi yönünü bilmiyoruz, önemli olan orası değil zaten, müdahale rejime karşı"

"Nasıl önemli değil? Asıl orası önemli. Sağdan gelirse bize ne olur? Olsa olsa hükümet olmayız, ama iktidar yine biz oluruz"

"Efendim, rejim?"

"Bakınız arkadaşlar, mesele hükümet olmak değil, iktidar olmaktır, biz hükümetten bir süre ayrılsak bile, iktidar olabilir miyiz, siz ona bakınız"

Bu, gazetede isim de verilerek yayınlandı, fakat Sayın Demirel tarafından tekzip edilmedi. Doğrusunu isterseniz, bunu Sayın Demirel'in tekzip etmesine bir olanak tanımak içinde bu umutla söylüyorum. Bir zamanların büyük partisi, demokrasinin ürünü olan bir parti, varlığını, her şeyini çok partili rejime bağlı olan bir partinin, partisine uzun yıllardan beri kendini kabul ettirmiş ve gücünü partisinden alan liderinin, olaylara böyle bakışını yadırgadık değil, kınadık değil, yakıştıramadık değil, bütün bunlardan öteye (eğer doğruysa) üzerinde çok önemle durulması gereken, Türkiye'nin geleceği için çok önemli tehlikeler taşıyan bir gelişme sayıyoruz. O bakımdan buraya getirmeyi görev saydım.

Değerli arkadaşlarım; Adalet Partisi'nin 1973 bütçe görüşmeleri sırasında bu olaylar üzerinde düşünceleri, grup sözcüleri tarafından ifade edilmiş ve bir kitap haline getirilmiş. Kitabın adı, "Buhran Dönemi Bütçeleri ve Adalet Partisi" Kitapta bir önsöz var. Önsöz, Adalet Partisi Genel Başkanı Sayın Demirel tarafından yazılmış. Bakınız Sayın Demirel önsözde ne diyor?

"1972 ve 1973 bütçelerinin Millet Meclisinde tenkidini ihtiva eden bu 3 konuşma, aslında 1971 ve 1972 yıllarında partilerüstü hükümetleri müessese olarak ve icraat olarak nasıl değerlendirdiğimizi göstermesi bakımından bir fikir vermek üzere bir araya getirilmiştir. Bu konuşmalar Millet Meclisi grubumuz adına yapılmıştır ve partimizin görüşlerini yansıtır. Cumhuriyet Senatosunda yapılan konuşmaları da ayrıca bir araya getirilecektir. Okuyucu bu dokümanda, partimizin o günkü şartlar içerisinde memleket idaresine bakışının bir kısmını bulacaktır"

Bunu size okumaktan amacım, yapılan konuşmaların Adalet Partisinin görüşlerini de yansıttığının ayrıca Genel Başkan tarafından bir defa daha doğrulandığını da belirtmek içindi.

Gelelim şimdi bu konuşmaya. Bu konuşmayı yapan Adalet Partisinin değerli ve benim de uzun yıllardan beri tanıdığım, gerçekten değerli bir üyesidir. Diyor ki; "Teokratik bir devlet düzeni peşinde koşanların, zaman zaman ayrı görülmeseler bile, Osmanlı monarşisinin yapısı dolayısıyla, ergeç birleşerek, rejim düşmanı olmaları çok tabiîdir. Bunlara karşı en büyük denge, yine hâkimiyetin bilâ kaydü şart millette olduğuna milletin inanmış bulunması, din ve vicdan hürriyetinin Anayasamızın temel hürriyetleri içinde yer alması ve hepsinden önce Atatürk ilkelerinin milletçe benimsemiş olmasıdır. Bütün bunlar dışında, gerçekte yurt içinde en tehlikeli rejim düşmanı, düşmanları komünist ve faşistlerdir"

Sonra faşizmin ne olduğunu anlatmaya başlıyor arkadaşımız ve diyor ki; "Günümüzde faşizm, her memleketin kendi özel şartlarından doğmakta ve komünizm gibi muhtevası ve sınırları belirli bir doktrine dayanmamaktadır. Genellikle kökü içeride olmamakla birlikte, dışarıdan desteklendiği de görülmektedir. Bu desteği

bazan komünist olan, bazan olmayan çevrelerden görmesi, bu çevrelerin faşizm yoluyla ilgilendikleri ülkeyi zayıf düşürmeyi tasarlamalarından ileri gelmektedir. Memleketimizde faşizme meyil edenlerin bir kısmı, Hiroşima ile sona eren Samurai faşizmini veya 25 milyon Almanın ölmesine ve ülkenin bölünmesine sebep olan nazizm'i örnek alırlar. Bir kısım faşistler de, totaliter komünizme milliyetçi totalizmle karşı koymaya kalkar ve totaliter devletleri, Üçüncü Dünya Savaşında çok partili demokrasilerin yendiğini unuturlar. Memleketimizde faşizme özlem çekenlerin bir kısmı, kendilerine Atatürk'ü örnek alırlar. Gerçekte memleketimizde, faşizme meyil edenlerin büyük çoğunluğunun Yüce Meclisimize güvenleri yoktur. Onun, en iyiyi, en doğruyu bilmeye ve seçmeye muktedir olduğuna inanmazlar. Faşizmin özlemini çeken bir kısım vatandaşlar, kabiliyetli oldukları için şahsî ihtiraslarını, değerlerin serbest rekabetine dayanan hürriyetçi düzende tatmin edemeyecekleri veya milletin önüne hür seçimlerle çıkamayacaklarını bilen talihsiz kişilerdir. Bunların milliyetçiliği, dinciliği, hızlı kalkınma ve reform düşkünlüğü yalandır, yaldızdır. Bunların tek gayeleri, iktidarı zorla ele geçirip, ihtiraslarını tatmindir. Gerek komünizmin, gerek faşizmin en büyük düşmanı, çok partili, hürriyetçi parlamenter demokrasidir. Komünizmin ve faşizmin bu rejimi zayıf düşürmek ve yıkmak için gizledikleri yöntemler hemen hemen aynıdır.

Her ikisi de devleti görev yapamaz hale getirmek isterler. Halkın itimadını kazanmış şahsiyetleri onun gözünden düşürmeye çalışırlar. Her ikisi de milletle ordunun arasına girmeye, silahlı kuvvetleri asıl görevlerinden ayartmaya çalışırlar. Her ikisi de iktidarı zorla ele geçirmek ve millete danışmadan ve millete benimsetmeden millet yararına olduğuna re'sen karar verdikleri işleri yapmak ve kendilerine heykeller dikmek isterler. Bunlar olağanüstü şartlar bir yana bırakılırsa, gençlikle siyasal istikrarsızlık zamanlarında ortaya çıkarlar, siyasal istikrarsızlığı körüklerler, hatta açıktan açığa faaliyet göstermeye bile kalkışırlar"

Şimdi, değerli sözcü İsmet Sezgin'in konuşmalarını dinlediniz ve bu konuşmalar Adalet Partisi Genel Başkanı tarafından partisinin görüşü olarak da tanımlanmış ve bir kitabın içine de geçirilmiştir.

Sözlerime başlarken bir yerde demiştim ki, "Sayın Demirel, bu anda Türkiye'nin karşılaştığı en büyük tehlike, en önemli sorunlardan birisi, komünizm ve komünizm tehlikesiyle mücadele etmektir diyor"

Şimdi, Sayın Adalet Partililer sık sık bize buralarda konuşulurken (belki hepsinin olmasa bile bir kısmının gönüllerinden öyle geçtiği için) anarşik hareketlerle Cumhuriyet Halk Partisinin arasında bir bağlantı kurmayı dilerler ve ille "Onlara da karşı olduğunuzu söyleyin" derler. Cumhuriyet Halk Partisi Sözcüleri söyleye söyleye bıkmışlardır ama, yine söylemek isterler.

Ne oldu da partilerinin resmî görüşlerinde ve kitaplarında; "Faşizm de, özellikle istikrarın yok olduğu zamanlarda bu tür toplumlarda gelişen bir eğilimdir ve (ve bir yerde okumuyorum daha fazla) öbürü azınlıktır", diyor. "Bu daha çok büyük kitlelere hitap eder ve çok önemli olan bir tehlikeli akımdır" Buna karşıydılar da 1973'de, 1975'de bu ayırımı yapmak ihtiyacını neden duyduklarını sormak istiyorum. Aslında, bunu da iyi niyetime bağışlasınlar; 1973'deki görüşlerinin son zamanlarda Adalet Partili yöneticiler tarafından hiç tekrarlanmamasının uyandırdığı

"duraksama" deyiniz, "kuşku" deyiniz veyahut "acaba bir değişiklik mi var" sorusu deyiniz, hiç olmazsa bütün bunlar kalkar ve sağlıklı bir yapı ve politikaya sahip olmasını yürekten dilediğimiz Adalet Partisi de bu görüşlerinde olduğunu tekrarlamak imkânını bulur.

Değerli arkadaşlarım, şimdi acaba Cephe'nin görünüşte en küçük, ama en hareketli, kendine en güvenen ve meydan okuyan ve geleceğin kendisinden yana olduğunu her davranışı ile ifade eden ve Adalet Partisi gibi bir zamanların büyük bir partisinin bir zaafını tamamlar görüntüsü içinde olan bir başka parti liderinin görüşlerini sizlere okumak istiyorum.

Bütün bu söylediklerim, biraz evvel ki, Adalet Partisi hakkındaki söylediklerim ile, 1973 görüşlerini şimdi bu partinin liderinin davranışları ve sözleri karşısında nasıl değerlendirdiklerini de öğrenmek istiyorum.

Bir defa, Milliyetçi Hareket Partisinin Adalet Partisi hakkındaki kanaatlerini öğrenmekle işe başlayalım. Milliyetçi Hareket Partisine göre, Adalet Partisi yönetimi menfaatçilerin eline geçmiştir.

Bakınız ne diyorlar: "Tediye muvazenesi açıkları müzminleşmiş seyrine devam etmektedir. Sanayiden ziyade ticarete kayan pahalı para politikası bu açıkları her gün biraz daha beslemektedir. Devlet maliyesinin her gün biraz daha ağırlaşan bürokratik çarkından, gayrî millî sermaye ve onun ortakçıları sonuna kadar faydalanmakta, millî sermaye sahipsiz ve atıl kalmaktadır. Özel teşebbüsün hakiki mümessili olan Odalar Birliğine iktidar, alenen ve çirkin bir şekilde müdahale ederek, gayri millî sermayenin sadık destekçiliğini yapmıştır. Bu siyasetin yaratacağı tehlikeli gelişmeler Türk ekonomisini bugünden tehdit etmeye başlamıştır. Bütün bu gelişmelerin altında yatan, siyasî gerçeğe kısaca göz atalım: İdealist bir kadronun iktidara hazırladığı Adalet Partisi, iktidara vasıl olur olmaz oportünizmin eline geçmiştir. Böylece siyasî tercihlerde fert, aile ve grup menfaatleri hâkim olmaya başlamıştır. Böyle çevrelere kolayca sızmasını bilen yabancı unsurlar, ajanlarını, evvelce tek riayet ettikleri gizliliğe dahi lüzum görmeden, her gün biraz daha merkezileşen iktidar otoritesi etrafında toplamaya başlamışlardır. Bu faaliyetin hedefi, parti içinde Türk milletinin hakiki duygularını ve fikirlerini temsil eden kadroyu eritmek veya tesirsiz hale getirmektir. 1969 seçimlerinde Adalet Partisi, bugünkü idareci kadrosu ile iktidara geldiği takdirde, bu menfî hedefe ulaşmış olacaktır"

Şimdi, Milliyetçi Hareket Partisinin, Adalet Partisi hakkındaki düşündükleri bunlar.

Değerli milletvekilleri, bundan kısa bir süre önce 1974'ün sonlarında Milliyetçi Hareket Partisinin lideri Sayın Türkeş burada bir konuşma yapmıştı. Aslında Meclisin hareketli, elektrikli bir gününde yapılan bir konuşma idi bu. Milletvekillerinin gözünden bazı noktalarının kaçmış olduğu kanısına olaylar geliştikçe vardığımız için, bu konuşmanın bazı yerlerine dikkatinizi çekmek istiyorum. Bu konuşma Irmak Hükümetinin programı üzerindeki görüşmeler sırasında 27.11.1974'te Sayın Alparslan Türkeş tarafından yapılmıştır.

"Sokak hareketleri kanun tedbirleriyle önlenir. Devlet kuvvetleri kanun yoluyla bunların hakkından gelecek güçtedir. Memleketin sağlam kuvvetleri vardır.

Arkadaşlar; anarşiye karşı olan, yıkıcılığa karşı olan, Türk milletinin köleliğe, bir nevi esirliğe, uşaklığa götürülmesini sağlayacak, o gaye ile uğraşan yabancı ideolojilere angaje olmuş, yıkıcılara karşı gerekli tedbirleri alacak sağlam kuvvetleri vardır. Türk milletinin sağduyusu vardır, tarihten gelme bağışıklığı vardır, gücü vardır"

O zaman bu konuşmayı dinlerken, doğrusunu isterseniz, Devlet kuvvetlerinin yanında bir de bu "Sağlam kuvvetler" den söz açılmasını, birinci düşünceyi tekrarlayan bir düşünce gibi alma eğiliminde olmuştuk; ama gelişen olaylar gösterdi ki, Sayın Türkeş" in "Sağlam kuvvetler" den kastettiği bir başka şeydir. Nedir onlar? Onu da yine kendi dilinden dinleyelim.

Sayın Türkeş, Millet Meclisinin bir oturumunda, yine tartışmalı bir oturumunda yapılan eleştirilere cevap verirken, bilhassa komandolar hakkında, bakınız ne diyor:

"Tabiî, bu komandolar herkesçe malûm. Bu komando tabiri ve komando denen gençler, partimizin gençleridir ve bu ifade ile partimiz kastedilmiştir. Bizim milliyetçi gençlerimiz, her partinin her zaman yaptığı normal gençlik teşekkülleridir. Bu milliyetçi gençler, Türk milliyetçiliği üzerinde kültürlerini artırmak, spor faaliyetlerinde bulunmak, komünist fikir akımlarıyla mücadele etmek gayesini güderek hareket etmektedirler. Kendileri, daima kanunlara saygılı, daima kanunlara bağlıdır, bağlı kalacaklardır, başka türlü bir hareketlerini tespit etmek mümkün değildir. Bu yıkıcı ve dünyanın tanıdığı en vahşi emperyalizm olan komünizmin uşaklığını yapan bu komünist yardakçılara karşı, Anayasayı başlar üzerinde tutmak isteyen, kanunlara bağlı milliyetçi Türk gençleri de, üniversite içerisinde bunlara karşı kendi inandıkları fikirlerin üstünlüğünü ortaya koymak için çalışırlar, harekete geçerlerse, bunun için bunlar neden sokak saldırganı olurlarmış? Bunlar sokak saldırganı değillerdir; bunlar, vatansever, hakiki milliyetçi, tertemiz Türk çocuklarıdır"

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Görüyoruz.

NECDET UĞUR (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, yukarıda kanunlara bağlılıktan bahsediyor; ama kendi deyimiyle; kendinin sağlam kuvvetlerine o, birtakım görevler vermiş; "Elbette bu görevleri yapacaklardır ve bu görevleri yaparken, harekete geçerken saldırırlarsa, nasıl bunlara sokak saldırganı dersiniz? Bunlar hakikî milliyetçi ve vatansever çocuklardır" diyor.

Aslında, bu kendi sağlam kuvvetlerinin Başkanı da, bakınız zaten kendisi de sağlamlığına inanıyor, geçenlerde verdiği bir demeçte. "Bizim istihbarat ekiplerimiz Devletten bile daha güçlü çalışır" diyordu.

Şimdi, bunlar ne yapıyorlar?

Değerli arkadaşlarım, olayları sıralamayacağım, hepinizin bildiği olaylardır, kanlı olaylardır; ama müsaade edersiniz, Sayın Türkeş'i açıktan tutan ve bu hareketi açıktan destekleyen bir gazetede; "Milliyetçi Hükümet mi, bakalım göreceğiz" başlıklı bir yazıdan bazı kısımları size okumak istiyorum. Burada, Sayın Türkeş adına, ortaklığın diğer partileri de tehdit edilmekte ve aslında varılan sonucun kimlerin eseri olduğu açıkça yazılmaktadır.

"Bu Hükümetin kurulması için başta gazetemiz Orta Doğu olmak üzere, bütün milliyetçi kuruluşlar, dernekler, müesseseler, gençlik teşekkülleri ve kültür ocakları seferber oldular. Kendisini, hem de sokak politikasına yakışır sebeplerle cephenin dışına atan koca bir partiyi ortasından böldüler. (Demokratik Partiyi kastediyorlar) Ülkü ocaklılar, üniversite öğreniminin huzur ve güvenle yerine getirilmesi için böyle bir Hükümetin kurulmasına çaba harcadılar, bozguncuların karşısına çıktılar. Bu Hükümetin kuruluşunda, hiçbir hükümete nasip olmayan gayret arzı, mücadele hırsı yapmaktadır. İcraat da, bu fedakârlıklara, gayret ve çabalara uygun olmalıdır"

Yani, faturasını istiyorlar. Bakınız istedikleri fatura nedir; "Bu bir temizlik Hükümetidir". Arkadaşlar bu tabir onların. *(A.P. sıralarından "Doğru" sesleri)*

"Doğru" demeyin, size güvenmiyorlar Adalet Partililer. Eğer size uyarsa Sayın Türkeş, tek teminat olarak onu görüyorlar; bunun içinde, sizin felsefenizle ergeç çatışacağını, bu takdirde de, dikkatli olmasını, gözcülük yapmasını salık veriyorlar.

"Bu bir temizlik hükümetidir. Türk milliyetçiliğini önplana çıkarmak iddiası ve vaadi ile işbaşına gelen bir Bakanlar Kurulunun, bu iddiayı icraatla ispat etmesi gerekir. İçişleri Bakanlığında valilerden emniyet müdürlerine, Millî Eğitim Bakanlığında genel müdürlerden lise müdürlerine, yatırım bakanlıklarının tümünde müsteşarlara ve genel müdürlere kadar her görevli, 4 partinin Ocak 1975 Deklarasyonu ile Hükümet protokolünün ışığında dikkatle incelenmeli ve gereken tasfiye nakil ve tayinler süratle yapılmalıdır. TRT baştan sona gözden geçirilmeli, 2 yıldır süren kepazeliğe, milliyetçilik düşmanlığına, marksizm propagandasına hemen son verilmelidir. Bekleyeceğiz. İki teminatımız var: Birincisi, Alparslan Türkeş'in şahsı ve partisidir. Hükümettir, hiçbir konuda politika uğruna taviz vermeyecek bir şahsiyeti vardır. Partisi de bu istikametin şuuru içinde olduğu için bütün Türk gençlerince benimsenmiştir. İkinci teminatımız; Demokratik Partiden ayrılan Dokuzlardır. Bilgiç'dir, Dağdaş'tır, İmer'dir. Demirel Hükümetinin göstereceği küçük bir acz, eski hikâyelerin tekrarı, Millî Selâmetli bakanların üslendiği önemli görevleri ifada değişik ölçüler kullanmaları veya koalisyon protokolü ile ters düşmeleri, yüzde yüz eminiz ki, teminat saydığımız bu iki gücü harekete geçirecektir. Hükümetin icraatını bekliyoruz, icraata bakacak ve adını sonra koyacağız"

Sayın Adalet Partililer, milliyetçi olduğunuzdan daha o kadar emin olmayınız, adınızı daha sonra koyacaklar. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Değerli arkadaşlarım, 4 parti liderinin birbirleri hakkındaki söyledikleri cümleleri burada size tekrarlamayacağım. Bunlar zaman zaman kamuoyunun bilgisi içinde olan şeylerdir. Aslında, önemle üzerinde durmak istediğim, en son adını ettiğim o, Mecliste 3 kişilik, 3 kişiden ikisi Hükümette olan, dışarıda son derece aktif ve Sayın Sezgin'in çizdiği tabloyu inceden inceye işleyen; emekle, dikkatle işleyen ve o sonuca varmak isteyen bir partinin, böylesine bir Hükümette kuruluşundaki tehlikeleri... Değerli milletvekilleri, yeminlerine sadık insanlar olarak sizlere işaret etmek istiyorum; bir insan ki, Türkiye'de 50 yıllık Cumhuriyet tarihinde gördünüz mü, hepinizi şimdi hatıralarınızı yoklamaya davet ediyorum; hangi siyasî partide, kendisine bağlı askerî eğitimle eğitim görmüş, gelişlerde gidişlerde askerî nizam ve komuta altında o partinin başkanına törenler yapan, talim gören, silah atan, basan ve kendisini Devletin sağlam kuvveti gören bir siyasî parti lideri?

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Ne gülüyorsun Sayın Bakan?

SADULLAH USUMİ (Balıkesir) — Başbuğ o...

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Ne gülüyorsun Sayın Başbakan? *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — İstirham ederim. Rica ediyorum arkadaşlarım, lütfen hatibi dinleyelim efendim.

NECDET UĞUR (Devamla) — ...ve Devletin kuvvetlerinin acz gösterdiği yerde Devletin kuvvetlerinden güçlü olduğunu iddia eden, çok partili hayata başladığımızdan beri, bir başka siyasî parti daha hiç görülmedi. Hiçbir lider bu yöntemlere başvurmadı; hiçbir lider demokrasiyi böylesine anlamadı; hiçbir lider Cumhuriyetle kurulan Devlete, kökünden böylesine güvensizlik göstermedi; hiçbir lider Devlet kuvvetlerine karşı böylesine silahlı, saldırgan özel kuvvetler kurulmasına ihtiyaç duymadı.

Şimdi, küçücük bir azınlıkken, silahla talim görmüş, eğitilmiş, tertemiz, varlıksız, Müslüman, fakir Anadolu çocuklarını, - hem de çoğunluğuyla - saygı değer ailelerin pırıl pırıl çocuklarını şartlandırarak milletinin büyük bir kesimine karşı, düşmanca bir eğitimden geçirmekte olan bir kuruluş var. Bu kuruluş açıkta, kendini kapamadan Türkiye'de çalışıyor ve bir gün geliyor, Türkiye'de Cumhuriyetin 50'nci yıldönümünden sonra, böylesine bir kuruluşun başkanı, Hükümet sıralarında "Başbakan Yardımcısı" diye karşımıza çıkıyor. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* ve Adalet Partisi, faşizmin karşısında olan Adalet Partisi bunu, övünerek kitaplarında ilân eden Adalet Partisi, nereden nereye geldiniz de, böylesine bir manzaranın içine girdiniz?

TURGUT ALTUNKAYA (Artvin) — Yan yana çok yakışıyorlar.

NECDET UĞUR (Devamla) — Şimdi Başbakan Yardımcısı oldu. Bu çocuklar, Devlet kuvvetleri, Ordu, hepsi ortadayken onlara baş kaldırıyorlar, silahlı çatışmayı göze alıyorlardı. Ya şimdi? Ya şimdi ne olacak? *(Arka sıralarda bazı C.H.P. ve M.S.P. milletvekillerinin karşılıklı lâf atmaları)*

Değerli arkadaşlarım; böylesine yetiştirilmiş, saldırgan yetiştirilmiş, şartlandırılmış, demokrasiyi anlamaktan uzak, demokrasinin anlamını, özgürlükler düzenini anlamaktan uzak bu örgüt ve örgütün başı şimdi Hükümetin başında.

TURGUT ALTUNKAYA (Artvin) — O'nun himayesine girdiler.

BAŞKAN — Çok rica ediyorum arkadaşlarım. Lütfen sükûnetle takip edin.

NECDET UĞUR (Devamla) — Sayın Adalet Partililer, lideriniz - biraz evvel burada okudum - övünerek ne diyordu? "Adalet Partisi fikirde, inançta, ruhta ve icraatta Demokrat Partinin devamıdır. Istıraplar, çileler, acılar çekilmiş; ama bugüne gelinebilmiştir" diyordu. Eğer bu böyleyse, yan yana ne işimiz var burada? *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Eğer yan yana geldiyseniz buraya, bir amacınız var, bir başka amacınız var. Bu amacınızın üzerine gitmek bizim burada görevimiz olacaktır. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Binbir emekle kurulmuş, tarihe damgasını vurmuş, Türklerin, en güçlü uygarlık düzeyine gittikçe önemli aşamaları olan son Cumhuriyetini nihayete erdirmek isteyen, demokrasiye inanmamış ve bir 27 Mayıs'tan sonra demokrasiye dönmek için uğraşlar yapılırken, büyük çabalar sarf edilirken, "Hayır dönülmesin" diye arkadaşlarıyla mücadeleye girmiş ve bu yüzden de yurt dışına gönderilmiş olan insan *(C.H.P. sıralarından "Sürgün sürgün" sesleri)* bu anda gelecek, geldikten sonra da Cumhuriyet tarihinde hiç görülmemiş bir şekilde genç, temiz Anadolu çocuklarını şartlandıracak, düşmanca eğitecek, silahlandıracak, saldırgan yapacak ve ondan sonra "Başbakan Yardımcısı" diye buraya gelecek ve Devlet kuvvetlerine emir verecek! Yok böyle şey arkadaşlar. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Sadece Türk Devletinin bayrağındaki yıldızları göstermek yetmez. O kadar yıldızları biz değil, aslında biz de öğünüyoruz ama, biz çağdaşlığı ön planda alıyoruz, gerektiğinde başka milletlere karşı gösteriyoruz. Ama, kendisine güvenen uluslar geçmişleri ile değil, bugünleri ile ve gelecekleri ile övünürler. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Kendisine güvenen, uygarlığa doğru koşan uluslar, çağdaşlarına meydan okurlar, kendileri zayıf olanlar geçmişten örnek verirler. Biz onun için kullanmayız geçmişimizi, çünkü kendimize ve geleceğimize güveniriz. Ama o devletler bizim devletlerimizdir, o kadar yıldızın temsil ettiği devletleri kurmuş Türkler, 1975'lerde böylesine bir devlet idaresine lâyık değillerdir, olmayacaklardır. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Aslında, aynı tutuma kendisi 27 Mayıs'tan sonra devam etti, siyasî hayata atıldı. Değerli arkadaşlarım, siyasî hayatta Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisine nasıl oldu da (görüyorsunuz) bir gün bir şeyler oldu, bir de baktınız ki, kendisi bu partinin başındadır. Korkarım ki Adalet Partililer, bir şeyler olacak bir gün, kendisini başınızda bulacaksınız, ama bir teminatımız var, çok güçlü bir rakibi var, o rakibi onu fark edeceklerdir. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri)*

DOĞAN ARASLI (Kars) — "Adolf Türkeş" bir şey söylüyor, Sayın Başkan.

NECDET UĞUR (Devamla) — Kendi beyanları ile - okudum beyanlarını - açıkça kendi beyanları ile değerlendirmişler. Üniversitede eğer şöyle bir hareket olursa karşısına çıkmayı, - Devlet kuvvetlerinin değil, bunların çıkmasını - çıktıktan sonra da hareketsiz kalmayı değil, saldırmayı görev diye tanımış bir kimse Başbakan Yardımcısı olursa, ve kendisine bağlı olanlar bir gün saldırırlarsa ve bu saldırganlığı cebinde Cumhuriyet ve Milliyet gazetelerini taşıyan mühendisleri bile dövmeye kadar vardırırlarsa, sakallı gençleri yoldan çevirip dövmeye başlarlarsa, bu Devletin hali ne olur? *(A.P. sıralarından gülüşmeler)*

Sayın Türkeş, gençleriniz sakallılara karşı da bu hareketi yapıyorlar, siz bu Hükümette ne yapacaksınız, yanınızda sakallılar var. *(C.H.P. sıralarından gülüşmeler, alkışlar)*

Şimdi yine bakınız, Türkler üzerinde bu kadar duyarlı olan Sayın Türkeş ve arkadaşları, özene bezene aylarca uğraştılar, birtakım esaslar üzerinde mutabık kaldılar. *(M.S.P. sıralarından "Allah razı olsun" sesleri)* Haftalarca uğraştılar bir protokol yaptılar, en sonra program yaptılar, hiç bir şey aceleye gelmedi, Bakınız, Türkler üzerinde, o bayraktardaki yıldızlı Türkler üzerinde bu kadar duyarlı olan arkadaşla-

rımızın programına, yurt dışındaki Türkler hakkında bir tek kelime göremeyeceksiniz. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Oysa, 80 türlü karalamaya...

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Sayın Başkan, Başbakan Yardımcısı saldırıda bulunuyor.

NECDET UĞUR (Devamla) — ...80 türlü karalamaya müstahak gördükleri Cumhuriyet Halk Partisi Hükümeti, bakınız, yurt dışındaki Türkler için, Ecevit Hükümeti bakınız programında ne demişti: "Yurt dışındaki Türklerin her şeyden önce... *(C.H.P. ve A.P. sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Rica ediyorum arkadaşlarım, lütfen sükûnetle hatibi takip edelim efendim. *(C.H.P. ve A.P. sıralarından karşılıklı sataşmalar)*

Efendim rica ediyorum. Ben de izliyorum efendim, rica ediyorum.

İLHAMİ ERTEM (Edirne) — Küstah.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Sayın Başkan, bir grup başkanı "Küstah" diye hitap edemez. *(C.H.P. ve A.P. sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — İstirham ederim Sayın Tüzün.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Böyle terbiyesizlik olmaz. "Etmedim" demiyor, "niye etmeyeyim" diyor.

BAŞKAN — Sayın Tüzün, lütfen yerinize oturun efendim.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Sayın Başkanım bakınız, "Etmedim" demiyor.

BAŞKAN — Başkanlığın işitmediği konuda Başkanlık muamele yapamaz, istirham ediyorum, rica ediyorum. Siz de İçtüzüğü biliyorsunuz. *(A.P. sıralarından gürültüler)*

MEHDİ KESKİN (Kastamonu) — Söyleyin Sayın Başkan, hep Adalet Partisine söyleyin.

BAŞKAN — Çok istirham ederim Sayın Keskin. Her halde herkesin gözü önünde cereyan ediyor idare tarzı.

NECDET UĞUR (Devamla) — Yurt dışındaki Türkleri unutmuş olmaktan bu kadar gocunmayı anlamak için zor değil, kolay. Galiba Adalet Partililer için bu zor oldu.

Bakınız, Ecevit Hükümeti yurt dışındaki Türkler için ne diyordu: "Yurt dışındaki Türklerin her şeyden önce uluslararası andlaşmalarda kendilerine tanınmış bulunan haklardan tam olarak yararlanmalarını sağlamak önemli hedeflerimizden biridir. Yabancı memleketlerdeki soydaşlarımızın Türk kültür ve varlıklarının korunup geliştirilmesine, bulundukları ülke halkına tanınan her türlü haktan tam ve eşit olarak yararlanabilmelerine önem vermekteyiz. Yurt dışında Türk kültür varlığının korunması faaliyetlerinin yanı sıra; Türk kültür ve sanatının gereği gibi tanıtılması için andlaşmalarda mübadele programları çerçevesinde gerekli çalışmalar yapılacaktır"

Bu, Cumhuriyet Halk Partisinin yurt dışındaki Türkler hakkındaki düşünceleri. Kendileri unutmuşlar, çünkü çok daha başka görevleri var. O görevlerinin ne olduğunu anlatacağım ileride.

Hükümet programı, eğitim sistemimizdeki ciddî sorunların çözümü yönünde akılcı ve yapıcı bir tedbir getirmemektedir. Bu program, Atatürk devrimlerinin ve ilkelerinin ışığında geliştirmeye çalıştığımız mevcut eğitim sistemimizi daha da geriye ve karanlıklara çekme özelliğini taşımaktadır.

Yükseköğretim önünde gittikçe büyüyen ve genişleyen yığılma sorununa hangi gerçekçi çözümlerin getirilmesi düşünülmektedir? Cumhuriyet Halk Partisinin kısa koalisyon iktidarı döneminde, her yıl toplanması yasa emri olmasına rağmen, son dört yıldır toplanmayan Millî Eğitim Şûrasını toplayarak, yükseköğretim önündeki yığılma sorununa kaynağında çözüm getiren tedbirlerin, bu hükümetçe uygulanıp uygulanmayacağını öğrenmek istiyoruz.

Yükseköğretime geçiş sorunları, sınava girecek öğrencilere açılacak yetiştirme kursları ile gerçekçi olarak çözülemez. Bu yüzeysel tedbirlerle gençleri aldatmamız mümkün değildir.

Geçmiş yıllarda yaptığınız gibi, sınava girecek 200 bin öğrenci için yükseköğretimde 40 bin kişilik kapasite yaratırsanız, 100 binden fazla öğrenci açıkta kalacaktır. Cumhuriyet Halk Partisinin iktidarı döneminde, 9'uncu Millî Eğitim Şûrasında, mevcut birbirlerine kapalı dikey kuruluşlardan oluşan lise yolundan yükseköğretim önüne öğrenci yığan ortaöğretim sistemi değiştirilerek, yükseköğretime geçiş sorununa kaynağında çözümler getirilmiştir.

9'uncu Millî Eğitim Şûrasında alınan kararlar uygulamaya konulursa, yeni öğretim sistemimiz yükseköğretime, hayata ve iş alanlarına hazırlayan programları kapsayacak, öğrenciler ilgi, yetenek ve toplumun ihtiyaçlarına göre bu programlara yönelerek yetişme olanağı bulacaklar ve yükseköğretime yöneltilmiş programlan bitiren öğrenciler yetiştirildikleri yönde üniversitelere, akademilere ve yüksekokullara sınavsız olarak geçeceklerdir.

Böylece ortaöğretim ile yükseköğretim arasında normal geçiş kanalları kurulmuş, bugünkü kopukluk giderilmiş olacaktır. Bunun sonucu olarak öğrenciler girmek istedikleri yükseköğrenim ile uğraşabilmek için bütün umutlarının yalnızca yükseköğretim önünde yapılan merkezî bir yarışma sınavına bağlamayacaklardır; fakat ortaokuldan itibaren uygulanacak yöneltme düzeniyle ortaöğrenimlerini, ortaöğrenimleri sırasında hangi programları, hangi seviyede başarmakla yükümlü olduklarını bileceklerdir.

Kısaca, yöneltme yalnızca bir noktada yapılmayacak; fakat bütün ortaokul ve ortaöğretim süresince gelişerek oluşturulacaktır.

Cumhuriyet Halk Partisi kısa hükümet döneminde, yükseköğretime geçiş sorununu kaynağında çözmek için 9'uncu Millî Eğitim Şûrası kararlarıyla tedbirler sonuç verinceye kadar, yükseköğretim önündeki birikim sorunu geçmiş yıllarda ne olduysa, ne kadar öğrenci alınıyorsa bu yıl da o olacaktır. "Açıkta kalan kalır" denilmesi gibi kolay bir yol seçmemiştir. Bunun için hükümetin kuruluşundan hemen

sonra acele tedbirler olarak, yükseköğretimdeki kapasitenin artırılması ve bozuk işleyen sistemin kurbanları olan öğrencilerin açıkta kalmamalarını sağlamak için kapasite artışıyla ilgili gerekli her türlü tedbirler alınmıştır. Millî Eğitim Bakanlığına bağlı yüksekokullar geceli gündüzlü (yaz ayları dahil) çalıştırılmaya başlanmıştır. Ciddî insangücü açığımız olan dallarda "Mektupla öğretim" tekniğinin uygulanmasına geçilmiştir. Bozuk işleyen bir sistemin sonucu olarak, yükseköğretim önünde biriken, yükseköğretime geçmek isteyen öğrencilerin hepsi için yükseköğretimde yeter kapasite yaratılmıştır. Bugünkü Hükümet bu konularda ne düşünmektedir? Öğrenmek istiyoruz.

Başlatılan mektupla öğretim konusunda Programda herhangi bir şeye rastlamadık. Adalet Partisinin yarattığı bozuk eğitim düzeninin yükseköğretim önünde biriktirdiği binlerce genç öğrenciye Cumhuriyet Halk Partisinin sağladığı okuma olanaklarına ne yapılacaktır? Öğrenmek istiyoruz.

Bu hükümet, "Sınavı kazanan kazanır, yüzbinlerce yükseköğrenim görmek isteyen öğrenci açıkta kalırsa kalsın, ne yapalım mı" diyecektir? Yoksa meseleye yeni çözüm yolları mı getirecektir?

Çağımızın gerçeklerine, millî hasletlerimize göre düzenlenen 9'uncu Millî Eğitim Şûrasının bilgisine sunulan, ahlâk dersleri programlarını, Cumhuriyet Halk Partisi döneminde Millî Selâmet Partisi kendi politikası yönünde kullanmak için büyük çaba harcamıştı; ama başarı gösterememişti.

Bu Hükümet Programında Millî Selâmet Partisinin yeterli başarı gösterdiğini görmekteyiz. "Millî Cephe" diyerek millet bütünlüğünü bozma yolunda en büyük örnekleri veren bu topluluk, kendi kafalarına göre ahlâk dersi programları hazırlayarak, yetişmekte olan çocuklarımıza bölme, parçalama, karanlığa çekmeyi amaçlıyorlarsa karşılarında Cumhuriyet Halk Partisini bulacaklardır.

Cumhuriyet Halk Partisi iktidarı döneminde, Millî Selâmet Partisinin, öğretmeni "Din öğretmeni olanlar, olmayanlar" diye ikiye ayırmasına müsaade edilmemiştir. Millî Selâmet Partisi, Cumhuriyet Halk Partisine yaptırmadığı diğer emelleri gibi, bunu da öteki ortaklarına kabul ettirmiştir. Halen ahlâk dersleri, felsefe grubu meslek dersleri, Türkçe, edebiyat, tarih, sosyal bilimler ve din bilgisi öğretmenleri arasında en ehil olanlar tarafından okutulmakta iken, Hükümet Programına "Ahlâk derslerini İlahiyat Fakültesi, Yüksek İslâm Enstitüsü, imam hatip okulu mezunları öncelikle okutacaktır" ibaresi konulmuştur. *(A.P. sıralarından "Doğru" sesleri)*

Şimdi bir başka husus daha var bu "doğru" ile ilgili, bilmem önada mı doğru diyeceksiniz? Yurt dışında öğrenim görenlerin muadeleti mevcut sistemde yapılmaktadır; ama sanki bu yapılmıyormuş gibi, Hükümet Programına muadelet konusunda bir özen gösterilmesinin nedeninden bir kuşkumuz var. Yanılmış olmayı gönülden isteriz; ama müsaade ederseniz kuşkumuzu dile getirmek istiyoruz.

Millî Selâmet Koalisyonu döneminde; Millî Selâmet Partisi, ortaokul ve lise diploması almadan bazı Arap ülkelerinde bilimsel niteliği olmayan medrese mezunlarını üniversite mezunu olarak muadeletlerinin yapılmasını istemiş ve Cumhuriyet Halk Partisi buna karşı çıkmıştır. Eğitim sistemimizi bu tür emellere ve yönlere

karşı itmek isteyen Millî Selâmet Partisi, bu yeni toplulukta acaba bu eski dileğini tekrarlamış mıdır ve bu cümle bununla mı ilgilidir?

Değerli milletvekilleri; Sayın Demirel, Cumhuriyet Halk Partisinin ve Millî Selâmet Partisinin kurduğu Koalisyon Hükümetini eleştirirken, haşhaş konusuna değinmişti; haşhaş konusuna değinirken de eleştirmişti. Sayın Demirel'in biraz sonra değineceğim eleştirisine neden olan, Ecevit Hükümetindeki cümleyi okuyorum, cümle şu: "Haşhaş sorununa bir yandan insanî kaygıları tatmin edici, öte yandan haşhaş üreticilerinin mağdur durumlarına son verici çözüm yolları süratle bulunup uygulanacaktır"

Cumhuriyet Halk Partisi bunu söylemiş. Bakınız Demirel böylesine bir ifadeyi nasıl karşılıyor?

4 Şubat 1974 tarihinde Program müzakerelerinde Sayın Demirel diyor ki: "Programda bir başka kararsızlık örneği: Haşhaş sorununa bir yandan insanî kaygıları tatmin edici, öte yandan haşhaş üreticilerinin mağdur durumlarına son verici çözüm yolları süratle bulunup uygulanacaktır, deniliyor. Bunu şöyle tahlil ediyoruz: Seçim önceki pek çok istismar edilen bu konuda, koalisyonu teşkil eden her iki partinin de, bildiğimiz kadarı ile haşhaş ekimine müsaade edeceklerine dair halka verilmiş sözleri vardır. E, bu sözler varsa, bu sözleri buraya aksettirmek kolaydır. Programda yer alan ibareden bir şey anlaşılmıyor. Adeta bir mavi boncuk bu. Hükümetin bu konuda sarih olması lâzımdır. Ne yapacaktır? Seçim öncesinde vaat ettikleri gibi, haşhaş ekimine hükümet müsaade edecek midir, etmeyecek midir? Gayet kısa ve gayet açık cevaba ihtiyaç vardır; müsaade edeceğim veya müsaade etmeyeceğim, diye vuzuhla konuşmak mümkün iken, konuyu anlaşılmaz hale getirmek, programı muğlak duruma sokmaktadır. İşaret etmek istediğimiz budur"

Sayın Demirel buna "mavi boncuk" politikası diyor. Ama ne diyor kendisi burada? Haşhaş ekiminden yana mı, karşı mı? Yok. Eski konuşmasında meydan okuyor, "sen bunu söyledin ama yapamazsın" diyor. Çünkü, kendisi yapamayacağım düşünüyor. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Merak ettiği cevabı Ecevit Hükümetinden aldı. Şimdi Sayın Demirel, zaman geçti, gel zaman, git zaman, tekrar hükümet oldu. Bakınız kendisi bu konuda programa nasıl bir cümle koymuş: "Haşhaş ekimine" bizimkini okumuyorum yanlışlık saymayınız, "Haşhaş ekimine insanî kaygıları tamamıyla giderici ve çiftçimizin haklarım her bakımdan koruyucu bir politika çerçevesinde ve alınmış kararlar dairesinde kontrollü olarak devam edilecektir"

Değerli milletvekilleri, Sayın Demirel, yine Ecevit Hükümetini eleştirirken, işçi memur ayırımından söz etmişti ve bize çatmıştı. Çattığı cümle, yani Ecevit Hükümetinin bu konudaki cümlesi şu: "İşçi-memur ayırımına süratle, âdil ve vazıh tür çözüm getirilecektir" Kızdığı cümlemiz bu. Bakınız nasıl?

Programda, işçi-memur ayırımına süratle, âdil ve vazıh bir çözüm getirilecektir, deniliyor. İşçi-memur meselesi yeni çıkmış bir mesele değildir. Bu âdil ve vazıh çözüm nedir? Hükümet bunu biliyorsa, şunu yapacağım niçin demiyor programında? Bu çeşit kıstaslar herkese göre değişik; âdil, vazıh, neyi yapacağını milletin önünde söylerse Hükümet, Meclisin önünde söylerse, biz de görev yapma imkânımızı bulu-

ruz" dedikten sonra, "Yine buluruz ya" diyor kendisi, "Hükümet, getireceği çözümü tavzih edeceğini ifade etseydi, bu hususta fikir söylemek imkânını bulurduk. Acaba Hükümet, bu çözümün ne olduğunu Hükümet olduktan sonra mı öğrenecektir?" Bizden İbrahim Akdoğan soruyor; "Senin gibi" diyor. Verdiği cevap şu: "Hoşgörüden bahsediyorsunuz bana hoşgörülü olun" diyor.

Şimdi Demirel Hükümeti geldi; müsaade ederlerse, aslında Demirel Hükümeti, dememe zannediyorum ki ortakları kızacaklardır, kendi kullandıkları deyimi kullanayım: Cephe Hükümeti. Şimdi Cephe Hükümeti geldi, bakınız ne diyor? Kızdıkları cümlemiz ne idi: "İşçi-memur ayrımına süratle, âdil ve vazıh bir çözüm getirilecektir" Kullandıkları cümleye bakınız, tek bir cümle: "İşçi-memur ayırımı, hakkaniyetli, âdil ve gerçekçi ölçü ve kıstaslarla yapılacaktır.

Şimdi soralım mı aynı cümleleri size Sayın Demirel?

ORHAN ÜRETMEN (Balıkesir) — Kopya etmiş, kopya.

O. YILMAZ KARAOSMANOĞLU (Rize) — Kopya, kopya.

SELÇUK ERVERDİ (Erzurum) — Erbakan demişti ya, hep kopya çekerdi benden. Yine kopya çekmiş. *(C.H.P. sıralarından gülüşmeler)*

BAŞKAN — Çok rica ediyorum Sayın arkadaşlarım.

NECDET UĞUR (Devamla) — Değerli arkadaşlarım; bu Hükümetin pek hoşlanmayacağı bir konuya girmek istiyorum: Avrupa Ekonomik Topluluğu konusu.

Avrupa Ekonomik Topluluğu, Cumhuriyet Halk Partisi tarafından yıllardan beri Demirel Hükümetine karşı yöneltilen bir eleştiri konusu idi. Cumhuriyet Halk Partisinin bu konuda çeşitli kuşkuları vardı. O sırada Cumhuriyet Halk Partisinin eleştirilerine Sayın Demirel Hükümetinin sorumluları, sonralarda gerçek olmadığı anlaşılan birtakım cevaplar veriyorlardı. Aslında Sayın Demirel, Avrupa Ekonomik Topluluğu ile, her türlü yaklaşımında mutabık olan bir anlayışa sahiptir. Biliyorsunuz, Avrupa Ekonomik Topluluğunun son hedefi, Avrupa Birliğidir. Buna karşı bir ortağının ciddî itirazları vardır, Sayın Demirel bu itirazları bilir ve doğrusu bu itirazları da kendisi cesaretle karşılamıştır. Kendisine bu konuda, bizim tarafımızdan değil, daha çok şimdiki aziz ortağı tarafından yapılmış eleştirilere cevap verirken diyor ki: "Ortak Pazarın bir Katolik-Siyonist teşkilâtı olduğu savunulmuştur. Ortak Pazar adeta bu beyannamede, Millî Selâmet Partisinin beyannamesinde bir cehennem gibi gösterilmiştir; ama Ortak Pazar esas doğrultusunda yürüyecektir, diye hem Protokola hem de Hükümet beyannamesine imza koydunuz" Bize "koydunuz" diyor, o tenkitten atıf yaparak. "Anlaşılıyor ki, Millî Selâmet Partimiz bizi haksız yere itham etmiştir, bizi tenkit ederken. Bizi dediğim zaman, Ortak Pazarın destekleyicisi olarak en önde görülen bizdik. Haksız yere itham etmiştir. Bu suretle hidayete ermiş bulunduklarından dolayı memnuniyetlerimizi ifade etmek istiyoruz" diyor Sayın Demirel.

Gerçekten Sayın Erbakan hidayete ermiş midir, ermemiş midir, onu şimdi sorarlar. Ama öyle görünüyor ki, aradan uzun yıllar geçtikten sonra, Adalet Partisi Cumhuriyet Halk Partisinin görüşlerine karşı kendisini savunduktan ve Cumhu-

riyet Halk Partisinin her türlü eleştirilerini reddettikten ve yakın bir tarihte bile bunda ısrar ettikten sonra, yeni bir yöne doğru gitmektedir.

Bakınız Sayın Demirel, Hükümet Programında Ortak Pazar hakkında Cumhuriyet Halk Partisi, (Milliyetçi Partiler topluluğu diyorlar değil mi?) Cumhuriyet Halk Partisi, Türk millî sanayiî zarar görecektir kuşkusu ile ek protokollara karşı çıkar ve bunları değiştirmek için mütemadiyen ısrar ederken ve bunu da programına şöyle yazmışken, Sayın Demirel diyor ki: "Hükümet Programında ve protokolda, esas anlaşmanın doğrultusunda Ortak Pazarla olan ilişkilerimiz geliştirilecek. Ama ek protokollar birtakım müzakerelere tabi tutulacak deniliyor" diyor ve devam ediyor Sayın Demirel: "Ek protokolların müzakerelere tabi tutulması suretiyle elde edilebilecek bir şey varsa, bunun elde edilmesinden ancak memnun oluruz. Ancak, bu ek protokollar ikinci, üçüncü defa müzakereye tabi tutuluyor. Batılılar ciddîdir; gayri ciddî duruma düşmeyelim onların yanında derim. Bununla beraber, hakikaten Hükümet bu protokolları, yeniden bir müzakereye tabi tutmak suretiyle memlekete menfaat sağlayabilecekse, buyursun sağlasın; ama sırf konuşmuş olmak için konuşmak suretiyle veya işte konuşuyoruz demek suretiyle meseleyi sürüncemede bırakıp gitmek suretiyle, gayri ciddî bir duruma Devletimizi sokacaksa, bu itibar sarsıcı olur. Ben bu ölçüye işaret etmek istiyorum"

Avrupa Ekonomik Topluluğunun ek protokolü, Türkiye'deki millî sanayinin gelişmesine engel görülmüş. Maliye, Hariciye, Devlet Planlama bir süre aralarında çatışmışlar, sonra bu çatışmalar bitmiş, hep beraber birleşmişler. Siyasî Partiler bütün güçleriyle yüklenmişler. Zaman geçmiş, Türk sanayicileri de aynı fikri savunur olmuşlar; şimdi bakıyoruz ve Türk sanayicileri büyük sanayicileri de aynı fikri savunur olduktan sonra (Elimde beyanları var, vaktinizi almak istemiyorum, onun için okumayacağım) nedense; Avrupa Ekonomik Topluluğuyla ilişkilerin gözden geçirilmesinde bir fayda görülür olmuş. Artık, hem de, ciddî mi olur, gayri ciddî mi olur, araştırılmadan. Eğer bir konuda millî çıkar varsa, onun ölçüsü millî çıkardır. Karşıdaki adamın bize vereceği yargı değildir. Ciddî demiş, gayri ciddî demiş, millî çıkarımız varsa sonuna kadar giderim. Onun değer yargısıyla hareket edersek eğer, bırakınız sanayii, Türkiye'de bir kulübeyi bile kuramayız.

Değerli arkadaşlarım, Ecevit Hükümetini eleştirirken, yine Sayın Demirel diyor ki: "Toprak ve tarım reformunu tatbik etmek için ne yapacaksınız?" Bize soruyor, Ecevit Hükümetine: "Nereden başlayacaksın, 1974 senesinde kaç para ayırdınız, kaç aileye toprak vereceksiniz bu sene? Toprak ve tarım reformu 1936'dan beri münakaşa ediliyor. 8 sene biz burada hükümet olarak bunların münakaşasına girdik. Nihayet reform kanunu çıkardık. Bu defa reform kanununa sahip olan yok. Şikâyetim budur, bundan şikâyet ediyorum" diyor. Toprak reformunun savunucusu olan Sayın Demirel, acaba kendisi başında bulunduğu hükümetin programında toprak reformu için neler söylemiş, bakınız ne diyor, o soruları soran insan: "Toprak ve tarım reformu uygulanmasında, kamulaştırma bedellerinin öncelikle reform bölgelerinde kurulacak sanayi yatırımlarına yöneltilmesini sağlayacak özendirici tedbirlere öncelik tanınacaktır"

Sanayileşme açısından alıyor, ama bize sorduğu soruların hiç bir tanesine kendisi de değinmemiş. O savunmakla övündüğü, bizimse gerçekten kendi anladığımız

manada reform saymadığımız o güdük kanun bile, kendi koyduğu ölçülerle bile sahip çıkmıyorlar.

Şimdi Sayın Demirel bize, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun kalkınması için de, o zaman Hükümet programında sorular yöneltmiş, "Bir defa bölge planlarının yapılmasına taraftar mısınız, değil misiniz?" diyor. Kendisinin programında da bölge planlamasından tek kelime geçmiyor.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Var, var.

NECDET UĞUR (Devamla) — Peki, varsa memnun olurum.

Bilhassa kalkınmamış bölgeler için artık bugün ve bu arada Doğu bölgesi için özel bir plan yapılması kaçınılmazdır. Gerçi Anayasanın müzakeresi esnasında planla ilgili 41'inci ve 129'uncu maddelerin müzakeresi esnasında, - o günkü komisyon sözcüsü sanıyorum bugün Bakandır - planın millî bir plan olduğunu, Banal'e planı gibi planlar düşünülemeyeceğini, yani bölge planlan, Güney İtalya için yapılan plan gibi planlar düşünülemeyeceğini ifade etmiştir. Ama, biz, millî plan çerçevesi içerisinde memleketi bölmeye değil, bilakis memlekette dengeyi sağlamaya, bilhassa kalkınmamış bölgeler ile bu arada Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun kalkınmasına yönelmiş bir özel planın yapılmasına mutlak zaruret bulunduğunu ifade ediyoruz.

Kendileri bu zorunluğu belirtmişler. Her halde burada bize kendileri programlarında, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun kalkınması için, kalkınmasına yönelmiş özel planın programda nasıl ele alındığını ifade ederler.

HÜSEYİN DENİZ (Malatya) — Siz kalkar okurdunuz.

NECDET UĞUR (Devamla) — Yok, aslında iyi niyetle sorduğum için çok teşekkür ederim yaptığınız harekete, çok teşekkür ederim, okuyacağım efendim.

Sayın Demirel, programından, altını çizerek bir şey gösterdi. Diyor ki: "Doğu ve Güney Doğu bölgelerimizin ve bütün gelişmeye muhtaç yurt bölgelerinin kalkınması için etkili tedbirler almağa ve bu bölgelerin kalkınmasını hızlandırmak amacıyla özel planlar hazırlamaya kararlıyız"

Bu soru ile beraber bunu yanyana koyuyorum. Yani Sayın Demirel, benim anladığım kadarıyla, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun kalkınması için özel bir kalkınma planı hazırlayacaktır, yapacaktır ve böyle girişimleri de bir bölücülük saymayacaktır.

Şimdi değerli arkadaşlarım, Sayın Demirel'den vaktiyle biz Cumhuriyet Halk Partisi olarak oldukça masum bir talepte bulunmuştuk:

Bu talebimiz de, Ziraat Bankasına 500 liraya kadar olan vatandaş borçlarının affı hakkında idi. Bakınız bizi nasıl azarlıyor Sayın Demirel bir zamanlar:

"Cumhuriyet Halk Partisi tarafından Ziraat Bankasına 500 liraya kadar borcu olan vatandaşın borcunun affının ortaya konduğunu biliyoruz. Biz diyemez miydik yani aynı şeyi? Yahut ta açık arttırmaya çıkıp biz, 1.000 liraya kadar affediyoruz diyemez miydik? Muhterem milletvekilleri, batırırsınız Türkiye bankacılığını. Kimin parasıdır halka verilen para? Vatandaşın parası. Bunu affettiğiniz takdirde nereden karşılayacaksınız? Bütçeden. Peki vatandaşın Ziraat Bankasına olan borcunu af-

fettiniz Halk Bankasına, Emlâk Bankasına diğer bankalara olan borçlar ne olacak? Eşitlik mi bu yol? Neresinde bunun eşitlik? Böyle yollar açmayınız. Böyle yollarda fayda yok. İşte bu, rey karşılığında bir şey vermek olur. Hizmet değil, menfaat vermek olur. Hizmetten umum faydalanır; ama burada şu vatandaştır, şu vatandaştır bundan faydalanacak" Aynen okuyorum. "Umuma açık değil; 34,5 milyon Türk vatandaşına açık değil"

Böyle gidiyor.

"Alıştırmayın Türk vatandaşını, bankadan parayı al, iade etme. Alıştırmayın buna. Bir gün gelir affolur. Batırırsınız, Türk müesseselerini. Demokrasiyi dejenere edersiniz. Yarın başka bir parti çıkar, başka bir şey vadeder"

Arkadaşlar bu parti çıktı. Bu parti Adalet Partisi ve hem de...

ORHAN ÜRETMEN (Balıkesir) — Gübre.

NECDET UĞUR (Devamla) — Hayır, hayır. Aynı konuda, aynı konuda ve hem de açık artırmaya çıkarak çıktı. Bakınız Adalet Partisinin verdiği kanun teklifini okuyorum. 500 lira demişiz biz. Onların teklifi. "Çiftçilerin Ziraat Bankasına olan borçlarının 5.000 liralık kısmı, Cumhuriyetin 50'nci Yıldönümü dolayısıyla ilgili Banka veya kooperatiflere Hazinece ödenir"

Arkadaşlar, aynı soruları artık kendisine sormuyorum. Şimdi, yalnız bunları - boş yere vaktinizi almıyorum - bir önemli sonuca varmak için söylüyorum. Bakınız bu sefer kendisi, Sayın Demirel ve 5 arkadaşı (ve hem de arkadaşlarından 2 tanesi bu anda - Hükümet sıralarında önemli bakanlıkları işgal ediyorlar) Bundan bir süre önce bir kanun teklifi verdiler. Ne zaman? Ecevit Hükümeti iktidarda iken verdiler. Kanun teklifinin özeti şu: "İşçi emeklilerinin bakımı ile mükellef olduğu kişilerin, muayene ve tedavilerinin yapılmaması, emekli işçileri mağdur duruma düşürmektedir. Artan hayat şartları karşısında, emekli işçiler çekilmesi zor bir yükün altındadır. Çalışan kimseleri, toplu pazarlık yoluyla ücret ve diğer sosyal hakları düzenlenirken, emekli işçilerin maaş artışları, çok kez düşünülmemekte veya çok geç seneler sonra ele alınmaktadır. Emekli Sandığına bağlı kişilerin hastalık ve muayenelerde ve karşılaştıkları zorluklar dikkate alınmış, böylece bu kişilerin aile efratlarının tedavi ve bakımları ücretsiz olarak sağlanmıştır. Emekli Sandığına tabi olanlar gibi Sosyal Sigortalar Kurumuna tabi olanların da, geçimiyle mükellef olduğu kimselerin bakımının sağlanması zorunludur" Sayın Demirel ve 5 arkadaşı böyle bir kanun teklifini Ecevit Hükümeti zamanında vermişler. Yalnız arkadaşlarım, bazı şeylere dikkatinizi çekmek istiyorum. Bu Kanun Teklifi 27.4.1974'te verilmiş, yani 11 ay önce verilmiş. Peki, kanun teklifi verildikten sonra ne olur? İçtüzük kendilerine bir hak tanır. 45 gün sonra buraya indirme hakkı. Nedense bu hakkı kullanmak akıllarına hiç gelmemiş. Komisyonlarda peşinde olmamışlar, Genel Kurulda peşinde olmamışlar. Programda bilmiyorum, bunu da tıpkı öbürü gibi gösterecekler mi? Programları da bunu kapsıyor mu? Belirtirlerse bu kitleler adına memnun oluruz. Bütün bu dikkati çekmem, kendilerinin verdikleri bir kanun tasarısını 11 ay izlemedikleri için acaba Hükümet oldukları zaman da unutacaklar mı; yoksa yürürlüğe koyacaklar mı? Sadece bu kuşkumuzu gidermek için. Soruyoruz.

Yine değerli arkadaşlarım, Sayın Demirel ve 7 arkadaşının verdikleri (yine arkadaşları arasında 1-2 tane Bakan bir Genel Başkan Yardımcısı, 1 Bütçe Komisyonu Başkanı var) bu seferki kanun teklifi şu: "Sigortalının eş ve çocukları gibi, geçimiyle mükellef olduğu belgelenmiş, ana ve babasının da tedaviden istifadeleri için" Bu da arkadaşlarım, 11 ay önce verilmiş. Bu da komisyonlarda izlenmemiş, peşinden gidilmemiş; bu da burada "45 gün geçti, getirin buraya" denilmemiş. Bu arada bir bütçe yapmışlar. Bütçe Komisyonuna hâkim olmuşlar cephe topluluğu olarak. O zaman da akla gelmemiş. Şimdi yine bu konuda da Sayın Demirel'in programında bunu gösteren cümleler var mıdır? Yoksa bile kendi teklifini, hükümet fırsatı kendi eline geçmişken gerçekleştirecek midir?

Arkadaşlar; biz kendi programımızda, Cumhuriyet Halk Partisi ve Millî Selâmet Partisi Hükümeti yine çok ölçülü, insancıl bir yaklaşımla demiş ki, "Bütün sosyal güvenlik kurumları bir çatı altında toplanacaktır. Kurulmuş ve kurulacak güvenlik sistemlerinin dışında kalan muhtaç durumdaki yurttaşlar için sosyal yardımlar bir düzene bağlanacaktır. O arada gelirsiz kalan yaşlılar, kimsesiz çocuklara ve sakatlara özel ilgi gösterilecektir"

Sayın Demirel 25.10.1975'de bu sefer sekiz arkadaşıyla birlikte yine bir kanun önerisinde bulunmuştur. Kanunun konusu şudur: "65 yaşını doldurmuş bulunup geçim kaynağı bulunmayan, hiçbir sosyal güvenlik kuruluşundan yararlanmayan, bedenî ve zihnî kabiliyetlerini yitirmiş, yoksul güçsüz ve kimsesiz Türk vatandaşlarına hayatta bulundukları sürece 500 lira aylık bağlanır. Bunun için her yıl Maliye Bakanlığı bütçesine Sosyal Güvenlik Hizmeti adı altında gerekli ödenek konur, aylıklar hak sahibine Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı aracılığı ile ödenir" Şimdi bu insancıl kanun teklifini yine bütçeden önce geçirmeleri olanağı ellerindeydi, nasılsa o zaman unutuldu sanıyorum, ama şimdi hükümettirler, bu kanun teklifini vakit geçirmeden en kısa sürede uygulamaya koymalarını beklemek hakkımızdır.

Değerli arkadaşlarım, köylüye yüklenen katılma payları var. Köylüye yüklenen katılma paylarında da 6 arkadaşıyla birlikte - burada da yine değişik üç bakan var - bir kanun teklifini bundan 1,5 yıl önce vermişler. Aradan iki malî yıl, iki bütçe geçmiş, bütçenin bir tanesini kendileri yapmışlar; bahse konu bile etmemişler. Bu sefer programlarına koymuşlar. Köylümüzü tatmin edecek şekilde gerçekleştirmelerini istiyoruz.

Yine Sayın Demirel ve arkadaşlarının önemli bir konuda bir başka teklifleri var, yine bir Bakan arkadaşı ve üç Başkan arkadaşıyla birlikte. Sayın Demirel ve 5 arkadaşı diyor ki: "Şehir ve kasabalardaki mahalle muhtarlarına ve köy muhtarlarına hem maaş bağlayalım, ondan sonra da emeklilik hakkı verelim, yan ödeme verelim, muhtarlık bürosunun kirasını ve bütün masraflarını karşılayalım"

Değerli arkadaşlarım, aslında köy muhtarları değil, şehir ve kasaba muhtarları da dahil olmak üzere... Teklif ne zaman verilmiş? 13.5.1974 tarihinde. Aradan ne kadar zaman geçmiş? On ay geçmiş. Kendi hazırladıkları bir bütçe geçmiş. Ne komisyonda izlemişler, ne kendi ellerinde olan bütçede ele almışlar; yalnız bu sefer - zannediyorum bir unutkanlık olacak veya belki başka yerinde vardır, temenni ederim - bu kasaba ve şehir muhtarları çıkmış, sadece köy muhtarları kalmış ve "ödenek verilmesini" diye kalmış. Oysa, kendilerinin imzasını taşıyan teklif ödenek

değildir, emeklilik hakkıdır, yan ödemelerdir; muhtarlık bürosu kirasıdır ve her türlü masraflarıdır. Bilmiyorum bu değişiklik neden oldu.

Şimdi bütün bunları yapan Sayın Demirel ve yardımcıları, ki aslında yardımcılarını bırakalım bir tarafa, Sayın Demirel bütün bu tasarıların sahibidir; ne yapmak istiyor arkadaşlar? Köy kesime, kırsal kesime bu tedbirlerle şirin görünmek istiyor. Bunlarda gerçekten samimi midir, değil midir, şimdiden bir iddiada bulunmak erkendir. Ama, bir buçuk yıl evvel bunları verip de, Ecevit Hükümeti geldiği zaman verip de meydan okur gibi; "Bak, sen onlardan yana idin. Hadi bakalım bunu da yap" dercesine, meydan okur gibi verip de, ondan sonra hiç izlememek, buraya indirmemek, Bütçe Komisyonu ellerine geçtiği, bütçeyi tam yapmak, biçimlendirmek olanağı ellerine geçtiği halde, bu senenin bütçesinde bütün bunları gerçekleştirmek olanağı doğduğu halde kullanmamaları ve programda da bir açıklık bulunmaması bunlar hakkında, bizde kuşku doğuruyor. Bu kuşkumuzu giderirlerse memnun oluruz, ama yine şunu belirtmek isteriz ki; köy kesimine bir şeyler verebilmek, köyden yana olmak, bu tedbirlerin yanında fakat bu tedbirlerden önce köydeki üretim ilişkilerini değiştirmekle olur. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Köylüyü, köydeki iktisadî gücü, büyük köylü kitlelerinin eline verecek operasyonlarla olur, Kooperatiflerle olur, kooperatif üst kuruluşlarıyla olur. Devlet imkânlarına yalnız üretim için değil, sanayileşme için de, her türlü donatım için de kooperatif üst kuruluşlarının emrine verilmekle olur. Oysa, yıllar yılı biz kooperatifçilikten suçlandık. Kendilerinin programlarında, protokolde olmayıp da programlarında, herhalde Hükümetin dikkatli bir yardımcı üyesinin uyarısıyla konulmuş olan kooperatifçilik maddeleriyle de köylüden yana olan gerçek kooperatifçiliğin bir ilgisi yoktur.

Değerli arkadaşlarım, Türkiye'nin beş önemli meselesi vardı; en önemlilerinden bir tanesi, kamu düzeninde partizanlığı önleyecekler. Nasıl önleyeceklerini gösterdik: temizlik hükümeti olacaklar kendileri. Komünizm hakkındaki düşüncelerini de gördük. Bir tanesi her nedense TRT'yi ele geçirecekler.

Şimdi bu TRT hakkında çok fazla konuşulduğu için gerçek yasal durumu, müsaade ederseniz bir defa daha ortaya koymak istiyorum.

Hükümet Programında TRT, bugünkü TRT çok ağır bir suçlamanın altındadır, deniyor ki: "TRT'nin, Devletin ülkesi ve milletiyle bütünlüğünü sarsıcı, Cumhuriyeti tahrip edici, millî güvenliğe ve genel ahlâka zarar verici yayınlar yapması önlenecektir"

Buradan çıkan anlam şudur: Bu anda TRT'de Devletin ilkesi ve milletiyle bütünlüğünü sarsıcı, Cumhuriyeti tahrip edici ve millî güvenliğe ve genel ahlâka zarar verici yayınlar yapılıyor ki önlemek ihtiyacını duymuşlar. Zaten programlarının sonunda bir yerde de şöyle diyorlar: "Açılan dönem, TRT'nin, Anayasa ve kanunların çizdiği sınırların dışına taşmadan hizmet yapacağı dönem olacaktır" Yani, taştığı ima ediliyor.

Hükümet programının iddiaları, aslında hukuka ve yargı mercilerine karşı bizce aynı zamanda büyük bir saygısızlık ifadesi de taşımaktadır. Hükümet progra-

mında TRT'ye bütün bu suçlamaları yaparken, bu ortaklığı oluşturan partilerin her biri de fırsatı geldikçe çeşitli sözcülerinin ağzından aynı iddiaları tekrarlıyorlar.

Şimdi bu iddia sahiplerinin, acaba bu iddia dolayısıyla başvuracakları bir yargı mercii var mıdır, yok mudur? TRT Kanununun 9'uncu maddesinin 3'üncü paragrafına bakalım. Arkadaşlar TRT Kanununun 9'uncu maddesini okuyorum, dikkatinizi çekerim: "TRT'nin Anayasanın ve bu kanunun öngördüğü esaslara aykırı yayın yaptığı ve tarafsızlık ilkesinden uzaklaştığı veya Genel Müdürün görevi ile ilgili olarak ağır bir hizmet kusuru işlediği hallerde, Başbakanın veya Türkiye Büyük Millet Meclisinde grubu bulunan siyasî partilerin birinin yazılı olarak TRT Seçim Kuruluna başvurması ve bu kurulun olumlu görüşünü bildirmesi üzerine Genel Müdür, Bakanlar Kurulu Kararnamesi ile görevinden alınır"

Kanun açık bir hüküm getirmiştir, iddia sahipleri eğer iddialarında samimiyseler, eğer art niyet taşımıyorlarsa niçin iddialarını bu yargı merciine götürmemişlerdir? Kim var bu yargı merciinde? Cumhurbaşkanınca atanan 4 üniversite rektörü ve Millî Güvenlik Kurulu Genel Sekreterinden oluşan Seçim Kurulu bu iddiaları inceleyecek. Yoksa bunlara mı güvenmiyorlar? Ya da maksatları aslında başka bir şey midir?

Acaba TRT'ye bu ithamlar niçin yöneltilmektedir, TRT'ye niçin bu topluluk karşıdır? Bizim görüşümüze göre bunun aksi, zamanın idarelerinde, gelip gelmeyeceği henüz kesin olmayan zamanı idarelerinde ortaya çıkarsa gene mutluluk duyarız. Bizim kanımızca TRT'ye karşı olmalarının nedeni şudur: TRT olayları ve insanları bir ayna gibi sadakada yansıtmaktadır. Bu yansımada kendi çirkinliğini ve haksızlığını görenler, gerçeğin gizlenmesinden ve halktan uzak tutulmasından çıkarı olanlar aynaya, gerçeğe, dolayısıyla TRT'ye kızmakta ve çatmaktadırlar. TRT Türkiye'nin sorunlarını, insanların sorunlarını sergilemişse, bunlara çözüm bulma görevinde olanları harekete geçirmişse, buna neden ve kim kızmaktadır? Zonguldaklı işçinin, dünyada en fazla iş kazasına uğrayan kişi olduğu, Urfalı köylünün çaresizliği, kuyrukta bekleyen vatandaşın derdi, memurun yaşama koşulları, emeklinin çilesi TRT tarafından sergilenmişse bundan kimler ve niçin rahatsız olmaktadırlar?

Çareyi sorunlara eğilmekte değil, neden TRT'ye hücum etmekte bulmaktadırlar, insanlarımızın kendi sesleri ve kendi görüntüleriyle TRT yayınlarında yer almalarından, kendi sorunlarını dile getirmelerinden kimler ve niçin korkmaktadırlar?

SADULLAH USUMİ (Balıkesir) — Çıkarcılar.

NECDET UĞUR (Devamla) — Değerli arkadaşlarım; eğer amaç TRT'nin bu yayınlarını susturmak ve TRT'yi partizan ve imtiyazlı çıkarlara, ya da çağdışı birtakım gerçeklerin sergilendiği bir araç olmaya doğru yöneltmekse, bunu yapmaya güçleri yetmeyecektir.

Gerçekleri halktan saklamaya, halkı ekran ve mikrofondan uzak tutmaya, TRT'yi imtiyazlı çıkarların ve partizan hesaplara aracı yapmaya gerçekten kimsenin gücü yetmeyecektir Sayın Demirel. Yapamayacaksınız, çünkü halkın tepkisi ve bilinci, sizi bunu yapmaktan alıkoyacaktır. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Değerli arkadaşlarım, Sayın Başkan;

Cephe Hükümetinin programı üzerinde düşüncelerimizi açıklamadan önce, ülkemizin bugün içinde bulunduğu ekonomik duruma kısaca bir göz atmak istiyoruz.

1975 bütçesi, ekonominin bugünkü eğilimlerine göre, 11 milyar dolaylarında bir açık verecektir. 1975 yılı bütçesi 107 milyar dolaylarındadır. Bunun 97 milyarı vergi geliri, geri kalanı istikrazdır. 9 milyar kadar bir istikraz.

Birinci sorun, 107 milyarlık vergi gelirlerinin bu yıl tam gerçekleşip gerçekleşmeyeceğidir. Genel kanı odur ki, iş hacmi azaldığından 1975 yılı vergi gelirlerinde azalış görülecektir. Bu azalmanın 5-6 milyar lira arasında olacağı tahmin edilmektedir.

İkinci sorun, 9 milyarlık istikrazın yapılıp yapılamayacağıdır. Ecevit Hükümeti 1974 yılı bütçesi için 4 milyarlık bir istikraz öngörmüştü, uygun koşullar olmakla beraber, ancak 3 milyar kadar bir istikraz elde edilebildi; Devlet istikrazlarının tümüyle gerçekleşmesini zorlaştıran yeni bir karar vardır. Bu yıl Irmak Hükümetinin aldığı bu karara göre, özel tahvillere uygulanan faiz oranı %18'e çıkarılmıştır. Bu tahviller vergiye tabidir; ama gene Devlet tahvillerinden daha kârlı gelmektedir, hele vergiden kaçınma yolları bilinirse. Gerek geçen yılki örnek, gerek bu yıl özel tahvillerin daha kârlı olması, 9 milyarlık istikrazdan ancak 3 milyar dolaylarında bir sonuç alınacağı tahminini yaptırmaktadır. 9 milyar olarak beklenen istikrazdan, ancak 3 milyarlık bir kaynak elde edilirse, geriye 5-6 milyar arasında bir kaynak açığı kalmaktadır. Bu açığa, vergi gelirlerindeki azalmadan beklenen gene 5-6 milyar liralık açık eklenirse, 1975 yılı bütçesinin şimdiden 11 milyar lira dolaylarında bir açığa doğru ilerlemekte olduğu ortaya çıkar.

Gelirlerde ortaya çıkan bu açık, gider bütçesinin hangi kesimlerinden kısıntı yapılarak giderilebilir?

Bugüne kadar carî harcamalardan gerçek ciddî bir tasarruf yapıldığı görülmemiştir. Aslında carî harcamalardan tasarruf birçok yeni düzenlemeleri, yeni yaklaşım, yeni anlayış, yeni yöntemleri gerektiren zor bir iştir. Kısa sürede de sonuç vermesi beklenemez. Kaldı ki carî harcamaların önemli kesimi özlük hakları, millî savunma giderleri ve başkaları gibi kısılması olanak dışı harcamalardır.

Cari harcamalarda tasarruf ya da kısıntı yapılamayacağına göre, Hükümetin başvuracağı yol, gene kamu yatırımlarım kesmektir. Bu da, ya transfer ödemelerinden kesip kamu iktisadî kuruluşlarının yatırımlarım azaltarak, aksatmak; ya da genel bütçe yatırımlarım kesmek yoluyla yapılabilir. Ekonomik durgunluk ve işsizliğin yaygın olduğu bir dönemde yatırımlardan 11 milyarlık bir kesintinin doğuracağı olumsuz sonuçları tahmin etmek güç değildir.

1975 yılında kamu iktisadî kuruluşlarının 25 milyarlık bir yatırım yapması öngörülmüştü. Bu yatırımı gerçekleştirebilmek için genel bütçeden 11 milyarlık bir transfer yapılacaktı. Buna kamu iktisadî kuruluşlarının kendi öz kaynakları da katıldığında 17-18 milyarlık bir kaynak ediyor. Ama, 25 milyarlık bir yatırımı gerçekleştirebilmek için 7-8 milyarlık bir kaynak açığı vardır. Irmak Hükümeti bu kaynak açığını, kamu iktisadî kuruluşlarını dışarıya borçlandırmak gibi, yadırganan

ve olumlu bulunmayan birtakım yöntemlerle karşılamayı düşünüyordu; fakat sonunda bu yola başvurmaktansa, kamu iktisadî kuruluşlarının ürünlerine, bazı mal ve hizmetlere zam yapmayı daha sağlıklı buldu. Buğdaya yapılan zamdan 2 milyar, şekere yapılan zamdan 1 milyar, tekel maddelerine yapılandan 3 milyar, TCDD'na yapılandan 500 milyon; çay ve Et - Balık mamullerine yapılandan 500 milyon dolaylarında olmak üzere, 7 milyarı aşkın bir kaynak doğmuştur.

Bu 7 milyarlık zamlardan doğan kaynağa dikkati çekmek isteriz. Cephe Hükümetinin kuruluşuna ve kısa vadeli bir seçim ekonomisi izlemesine cesaret veren önemli etkenlerden birisi budur.

Zamlardan elde edilen bu 7 milyarlık kaynak, eğer genel bütçeden yapılmak istenilen transferler gerçekleşirse, kamu iktisadî kuruluşlarının 25 milyarlık yatırımı ciddî bir olasılık taşır. Ama yukarıda açıkladığımız nedenlerle, bütçe gelirlerindeki düşüş dolayısıyla transfer yapılamaz, ya da zamlardan sağlanan bu 7 milyarlık kaynak, dolaylı dolaysız yollarla seçim ekonomisinde kullanılırsa, kamu iktisadî kuruluşlarında da öngörülenlerden daha az yatırım ve üretim sorunuyla karşı karşıya kalınır. Ayrıca, yatırımlardaki bu kısılmalar kamu kesiminin özel kesime yapacağı ihaleleri de keseceğinden, özel kesimde de ciddî yansımalar doğurur.

1975 yılında tütündeki taban fiyat uygulamasından sonra, geriye yapılacak üç önemli ürünün taban fiyatı saptanması vardır. Bu ürünler, buğday, pamuk ve fındıktır. Bu yıl ürünlerin bol ve bereketli olacağı bir yıldır. Bu üç üründe de geçen yılın üstünde bir taban fiyatı uygulandığında, önemli bir satın alma gücü doğacaktır. Bunun Sonbahar aylarından sonra, kendini kuvvetle hissettirmesi olasılığı vardır.

Dış ticarette, 1975'in ilk üç aylık ithalâtı, 1 milyar 51 milyon dolar. Geçen yıl aynı dönemde 548 milyon dolardı. İthalâtta bu iki misline artışın çeşitli nedenleri olabilir. Artış reel değildir, dünya fiyatlarındaki yükselişi de beraber getirmektedir. Bir de önemli oranda stok yapma eğilimi görülmektedir. Stok yapma eğiliminde, sıkıntısı çekilen malları yeter miktarda elde bulundurma kuşkusunun yanında, liberasyon korkusu (liberasyonun kısıtlanma korkusu) ve özellikle bir devalüasyon bekleyişi yatmaktadır. Üç aylık ihracat ve işçi geliri, geçen yılın gerisindedir. Mart sonunda brüt döviz rezervi, 1.300.000.000 dolar kadardır. 1975 sonunda öyle görünür ki, döviz rezervlerimiz dış ticaret açığı tarafından hemen hemen tümüyle eritilecektir.

Değerli arkadaşlarım; bütün bu ekonomik bilgileri, görüntüleri, şimdi çıkaracağım sonuçları verebilmek ve kanıtlayabilmek için sizi sıkmak pahasına verdim.

1975 Türkiye'sinin ekonomik görüşü budur. Dünyada da, özellikle gelişmiş ülkelerde zorluklar devam etmektedir. Ekonomik durgunluk, işsizlik, enflasyon birkaç sayılı ülke dışında, hemen hemen her ülkenin az yada çok denetlenebilir, ya da gemi azıya alınmış tehlikeli sorunlarıdır.

Cephe Hükümetinin programı:

Cephe Hükümetinin programı ise, yüzeysel ve kısa vadeli şirin görünme çabalarıyla doludur. Programda baştan sona, seçim hükümeti sloganlarından başka bir şey bulamıyorsunuz. Bu bir mavi boncuk programıdır. İş yapmak isteyen Türkiye'yi,

enflasyon ve işsizlikten kurtarma amacı güden ciddî bir hükümetin programı, ne böyle şirinlik muskası gibi olur, ne de başbakan adayı ve yardımcılarının davranışları daha güvenoyu almadan böylesine hafif ve sorumsuz olurdu. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Programı ilk okuduğumuzda, bugüne kadar Cumhuriyet Halk Partisinin izlediği politikayı andıran görüntüler, izler var gibi geliyor.

Türk halkının, Cumhuriyet Halk Partisinde beğendiği deyimleri, kavramları, yaklaşımları, sanki aynı politikayı izleyeceklermiş izlenimini vermeye özenerek taklit etmişler. Oysa bu program, Cumhuriyet Halk Partisinin takliti değil, sahtesidir. Dikkatle incelendiğinde, o halktan yana görüntülerin sanki Cumhuriyet Halk Partisiyle, halk yararına yarışa girmiş izlenimini veren yaklaşımların gerisinde, gelir dağılımından aslan payı almakta olan küçük bir azınlığın yararına hizmet edecek bir program dizisidir.

İBRAHİM GÖKTEPE (İçel) — Allah saklasın.

NECDET UĞUR (Devamla) — Sosyal güvenlik politikası güder gibi görünen bu program, gerçekte Türk toplumunun gelir ve servet dağılımındaki dengesizliklerini daha da artıracaktır.

1974 Türkiye'si, önemli toplumsal ve ekonomik yapı değişiklikleri geçirmektedir: Bir yandan hızlı bir şehirleşme, haberleşme ve ulaşım, öte yandan tarım kesiminden sanayi ve hizmet kesimine ciddî bir geçiş.

Sanayimiz de kendi içinde önemli bir aşamaya gelmiştir. Artık ara mallar ve üretim malları sanayiinin kuruluş ve gelişme yıllarındayız. Çağımız sanayii, eğer bu aşamaya girmişse, aşağıdaki yapısal değişiklikleri de beraberinde, birlikte getirir. Kullandığı teknolojinin gereği olarak üretim ölçekleri büyür, büyük ölçekli üretim, büyük firmaları doğurur. Aile şirketlerinin yerini büyük şirketler ve holdingler alır. Bunların yönetimi de giderek yeni bir yönetici sınıfa geçer. Bu çapta kuruluşlar, tekelci bir politika izlemek zorunluğunu da beraberinde getirir. Böylece bu büyük, finans grupları, siyasal partileri etkilemeye, kendi çıkarları doğrultusunda kullanmaya çalışırlar. Kaldı ki, her ülkede bu tür sanayi ve finans kuruluşlarının gelişmesinde, korunmasında, desteklenmesinde o ülkenin kalkınmasını gören siyasî partiler de vardır; örneğin, bizdeki Adalet Partisi gibi.

Yalnız bu tür kuruluşlar, orta ve küçük sanayii eritirler, ayakta duramaz hale getirirler. Aynı zamanda büyük toprak sahipleriyle de bu büyük holdingler arasında çıkar çatışması vardır. Büyük toprak sahiplerinden yüksek vergi alınmasında, bu büyük finans kuruluşlarının yararı vardır.

Gerek büyük toprak sahipleri, gerek bu büyük sermaye kurutuşları karşısında yok olmak tehlikesiyle karşı karşıya kalan orta ve küçük sanayii ve kuruluşlar, kendilerine siyasal temsilci ararlar. Kaldı ki; örneğin, bizde küçük ve orta sermayenin yaşamasında ve tarımda büyük işletmelerin desteklenmesinde ve böylece geleneksel yapının sürdürülmesinde ülke yararı gören partiler vardır; örneğin, Millî Selâmet Partisi gibi.

Karşımızdaki Cephe Hükümeti, sağ ekonomik güç temsilcilerinin kurduğu sunî, tutarsız, geçici, belli bir amaç, yani bir seçim amacında birleşmiş partilerin kurduğu bir hükümettir. Gerçekte bu Hükümet, çelişen ekonomik çıkarların, danışıklı döğüşlü geçici bir hükümetidir. Böylesine bir topluluğun uzun süreli bir hükümet olamayacağını belki cephenin bazı liderleri bilmeyebilirler, zaten onlar Servantes'in kahramanları gibi bir yapma dünyada yaşamaktadırlar. Ama Sayın Demirel, bu işin uzun sürmeyeceğini çok iyi bilir. Eskiden Başbakanlığı sırasında bu ekonomik çıkarları bağdaştırmaya, dengelemeye çalışmış, ama başaramamıştı. En sonunda bağdaştırmaktan vazgeçip, büyük sermaye ve kuruluşların gelişmesi ve desteklenmesi politikasını seçti, bunun da sonucunda partisi parçalandı.

Sayın Demirel, kısa bir süre de olsa öteki sermaye gruplarının temsilcilerini etrafında toplayarak, kendi tabanını - bir başka deyimle - kendi ekonomik sağını genişletmek istiyor. Ama bunun olanak dışı olduğunu, yakında eski Odalar Birliği Genel Sekreteri kendisine bir kez daha anlatacaktır. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

Kaldı ki, Devletin elindeki olanaklar bugün değil Çukurova, İstanbul, İzmir büyük sermaye üçlüsü ile Anadolu sermayesi arasında paylaşılmaya, o üçlünün kendi arasındaki bir bölüşmeye bile yeterli değildir. Yalnız, seçim dönemine kadar aldatıcı bir genişlik peşinde koşanlar, iktidarda hesapladıklarından daha fazla kalırlarsa perişan olacaklarını bilirler. Ama yalnız bu nedenle değil, sermaye gruplarının çelişen çıkarlarını bağdaştırmak yolu da bulunmadığı için ve en önemlisi bu tür politika geri teptiğinde, halktan dersini alacağı için Sayın Demirel, göreceksiniz eğer hükümet kurmayı başarırsa (ki belli değil) bir süre sonra, hem de kısa bir süre sonra icraat hükümeti türkülerini bırakıp, bir erken seçim oldubittisi peşinde koşacaktır.

Cephe Hükümeti karşısında Cumhuriyet Halk Partisi olarak iki büyük kuşkumuz var. Bunları belirtmeyi görev sayıyoruz:

Birinci kuşkumuz; Cephe ortaklarının kısa günün kârını paylaşmak için izleyecekleri görülen aşırı enflasyonist politikanın, ekonomik istikrarı büsbütün bozup fiyat artışlarını önüne geçilmez hale getirmesidir. O zaman gönüllü tasarruflar da azalacağı için, bir yandan özel yatırımlar gerilemeye başlayacak, bir yandan devlet istikrarın sağlanması, dış ödemedeki dengesizliklerin belli ölçüler içinde tutulması amacıyla sert tedbirler almak zorunda kalacaktır. Böyle bir tutum ekonomiyi daha şiddetli bir durgunluğa götürecektir.

İkinci kuşkumuz; Cephe ortaklarının, motor sanayiini büyük holdinglerden birine vermeleri kuşkusudur. Üçüncü Beş Yıllık Planda motor sanayiinin kamu kesiminde kurulacağı öngörülmüşken; son aylarda bu sanayinin, özel kesimi tekelci sermayesine aktarma çabaları çok mesafe almış görülmektedir. Büyük holdingler motor sanayiinde aslan payını almanın kıyasıya mücadelesi içindedirler. Bu mücadele kamuoyundan saklanamaz hale gelmiştir. Motor sanayii, kendi önemi yanında savaş sanayiinin de esası olacağı için büyük önem taşımaktadır.

Amerika Birleşik Devletlerinde bir aralık Cumhurbaşkanlarının bile, yaka silkip yakındıkları, başa çıkılmaz bir belâ olan "özel kesim - savaş sanayii birliği" ne gidişin, Türkiye'de durdurulacağını - yurtseverlerce - ummak isteriz. Cumhuriyet

Halk Partisi bu gidişe dur demeyi bir yurtseverlik borcu, gerçek milliyetçilik görevi sayar. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Cumhuriyet Halk Partisi, cephecilerin ne yapsa önleyemeyecekleri iktidarında geniş halk yığınlarının, kendi öz tasarruflarıyla katılacakları, Devletin geniş olanak ve kaynaklarla destekleyeceği büyük halk kuruluşları, halk holdingleri kuracaktır.

Cumhuriyet Halk Partisi, cephecilerin ne yaparlarsa yapsınlar önleyemeyecekleri iktidarında motor sanayii ve dolayısıyla savaş sanayiini gerçek sahiplerinin, yani halkın elinde kurduracaktır. Cumhuriyet Halk Partisinin inandığı milliyetçilik, sabahtan akşama dek, "Biz milliyetçiyiz, siz değilsiniz" diye dövünüp, iş böyle yol ayırımına geldiğinde, büyük sermayenin peşine takılmakla değil, halk kitlelerinin safında yer almakla olur. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Gerçek milliyetçilik, yeraltı servetlerini, enerji kuruluşlarını, demir-çelik, petrol sanayiini en ileri teknolojinin gerekleri ve büyüklüğüne göre, kamu eliyle işletmekle olur.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; bir an için hepinizi şu görünüşe bakmaya davet ediyorum: Sayın Demirel, Sayın Erbakan, Sayın Feyzioğlu, Sayın Türkeş. Hepsi denenmiş, hepsi belli. Kimse ne yapacaklarını merak etmiyor. Çünkü, dün ne yaptılarsa, yarın onu yapacaklar. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Üstelik cephe kuruluşundan beri olup bitenleri, olayları anımsadıkça Leydi Makbet'in dediği akla geliyor: "Hep kan kokusu! Arabistan'ın bütün kokuları bu elleri temizleyemeyecek"

Bu birleşme yapma bir birleşmedir. Yalnız temsil ettikleri ekonomik çıkarlar açısından değil, kişilikleri açısından da yapma bir birleşimdir. Birbirlerine hiç güvenmediklerini kamuoyunun açıktan bildiği dört lider yanyana geliyor ve bize dönüp, "Bize güvenir misiniz?" diye soruyorlar. Biz Cumhuriyet Halk Partisi olarak size teker teker güvenmedik ki, dördünüz bir araya geldiği zaman güvenelim. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

İBRAHİM GÖKTEPE (İçel) — Sana da güvenmiyoruz.

NECDET UĞUR (Devamla) — Bu anda, o sıralarda oturuyorsunuz. Ama herkes biliyor ki, halkın gönlünde o sıralarda bir başkası oturuyor; halkın umudu olmuş bir başkası oturuyor. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Ne yaparsanız yapınız, halk, oy verme günü gelip çattığında, umudunun, Ecevit'in ve Cumhuriyet Halk Partisinin mührünü çıkarıp basacaktır. *(A.P. sıralarından gülüşmeler)*

Türk halkının kararlılığını "şu Meclis salonlarını terk edip seçim bölgelerine gittiğiniz zaman" gözlerinden sizler de okuyor musunuz? *(A.P. sıralarından gülüşmeler)*

HASAN ÖZÇELİK (Ankara) — Gözlerin görmüyor ki.

BAŞKAN — Sayın Özçelik, istirham ediyorum efendim.

NECDET UĞUR (Devamla) — Biz, sizlere güvenmiyoruz. Hele, bu dörtlü topluluğunuza güvenmemekten öteye kuşku da besliyoruz. Bu sırada karşınızda oturanlar, eğer sadece bir Adalet Partisi Hükümeti olsaydı tek başına, aynı ölçüde

kuşku beslemezdik belki. Ama böylesine bir dörtlünün, Adalet Partisini de peşine takmış götüren böylesine bir dörtlünün hükümet olmasına yardımcı olmakta büyük bir vebal ve sorumluluk görüyoruz. Biz, bu vebal ve sorumluluğun altına girmeyeceğiz. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Sizlere oy vermeyeceğiz. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Hepinizi saygılarımla selâmlarım. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, sürekli alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Uğur.

Sayın Türkeş, sizin, İçtüzüğün 95'nci maddesi uyarınca söz verilmesi arzunuza dair önergeniz geldi. İçtüzüğümüzün 95'nci maddesi, sorulamayacak suallerle ilgilidir. Madde tasrih ettiğiniz için bunu açıklamak zorunda kaldım. Sanıyorum sataşma nedeniyle söz istiyorsunuz?

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Adana) — Evet.

BAŞKAN — Konuşma, takdir buyuracağınız veçhile çok uzun sürdü. Arkadaşlarımdan rica ettim, zaptı getirteceğim; sataşma varsa size söz vereceğim efendim.

Söz sırası, Demokratik Parti Grubu adına Sayın Mehmet Altınsoy'da buyurunuz efendim. *(C.H.P. ve D.P. sıralar*ından *"Bravo" sesleri alkışlar)*

D.P. GRUBU ADINA MEHMET ALTINSOY (Niğde) — Muhterem Başkan, Yüce Meclisin değerli üyeleri;

1973 seçimlerinden beri devam eden hükümet buhranı, Sayın Demirel Hükümetinin kurulmasıyla yeni bir safhaya gelmiş bulunmaktadır. Bu Hükümetin, buhranın siyasî ahlâk sahasına sirayet ettiği bir merhalede kurulabilmiş olması da calibi dikkattir.

Nispî temsil sisteminin cari olduğu ülkelerde, parlamento aritmetiğinin, umumiyetle tek parti hükümetlerine imkân vermediği bir hakikattir. Ortaklaşa hükümet kurmanın güçlüğü bu ülkelerde de hükümet buhranlarına sebep olmaktadır.

Uzayan hükümetsiz devrelerin, giderek siyasî buhranlar yarattığı da bir vakıadır. Ancak, siyasî buhranın manevî ve ahlâkî sahaya intikal istidadı gösterdiği tek ülke, aziz yurdumuz olsa gerektir. Bu yönden, Sayın Demirel Hükümetinin kuruluşunu, buhranların sonu mu, yoksa sonun başlangıcı mı olarak değerlendirmek gerektiğini, Yüce Meclisin takdirine bırakıyoruz. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri)*

MEHMET SÖNMEZ (Hatay) — Sonları olacak.

MEHMET ALTINSOY (Devamla) — Muhterem arkadaşlar; adına Milliyetçi Partiler Topluluğu veya "Milliyetçi Cephe" denilen dört siyasî partinin, bazı bağımsız parlamenterlerin de desteğini aldıkları iddiasıyla vücuda getirdikleri hükümet şekli, yüksek huzurlarınızda okunan programda şöyle tarif edilmektedir:

"Millet çoğunluğunun oyunu temsil eden partilerin desteğine ve birçok bağımsız parlamenterin böyle bir hükümeti destekleyeceklerine dair kamuoyuna yaptıkları beyanlara dayanarak kurulan Hükümetimiz, uzun süren ve büyük sıkıntılar

doğurmuş olan bir bunalım dönemini sona erdirip, milletimizin özlemini istikrarı sağlamak üzere kurulmuştur"

Muhterem arkadaşlar; gök kubbenin altında tekrar edilmemiş söz yoktur. Ancak, her kelime her tekrar edilişinde, onu söyleyen ağzın, yazan kalemin sahibine göre yeniden manâ kazanır. Yeni bir mânaya delâlet ettiği için de yeniden söylemiş olur. İşte Sayın Demirel Hükümetinin huzurunuza arz edilen programını da, biz bu ölçüyle değerlendirmek durumundayız. Zira, geçmiş Demirel Hükümetlerinin programlarını andıran pek çok ibarelerin de yer aldığı bu programı Sayın Demirel ve onun Sayın ortakları hakkındaki bilgi ve kanaatlerimizle tahlile tabi tutacağız, ona göre manalandıracağız.

Şimdi, Hükümet programından sizlere biraz evvel okuduğum pasajı bu miyar ile değerlendirmeye çalışacağız.

Program, millet çoğunluğunun oyundan bahsetmektedir. Hükümete vücut veren 4 partinin 1973 seçimlerinde aldığı oy oranı toplam olarak %50,3'tür. Sayın Demirel'e Hükümet kurma görevi verildiği anda, Parlamentoda 5 bağımsız milletvekili vardır. O halde Sayın Demirel'in lügatinde millet oyunun çoğunluğu binde üçü, "Birçok parlamenter" deyimi de, "5" rakamını ifade etmektedir. Kaldı ki, bu Hükümet, Parlamento aritmetiği yönünden bir azınlık hükümetidir. Çünkü şayet oy verme gününe kadar bir değişiklik olmazsa, ki maalesef bu hal memleketimizde umuru adiyeden telâkki edilmektedir. Hükümet kanadının partili oy sayısı 212'dir. Sayın Demirel görev aldığı gün de bu rakam 212 idi. Destek vaadi veren 5 parlamenter ile bu rakam 217 olur. Bu merhalede denebilir ki, sonradan tarafsızlaşan veya tarafsızlaştırılan oylar da vardır. Sayın Cumhurbaşkanının tabiri ile, bu "Yüzer ve gezer oylar" a dayanan hükümet kurmak ve henüz bu oylar yüzmeye ve gezmeye alenen başlamadan hükümet kurmaya kalkmak, bizim siyasî ahlâk anlayışımıza uymamaktadır. *(D.P. ve C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Halbuki bakınız Sayın Demirel, azınlık hükümetleri için vaktiyle neler söylemiştir. Adalet Partisinin Temsilciler Meclisinin 13 Haziran 1972 tarihinde yapılan toplantısında, aynen şöyle diyordu Sayın Demirel: "Efendim, Adalet Partisi çoğunluk partisidir. Niye Hükümet kurmuyor, niye hükümeti kurmuyorsunuz, diyenler var. Kiminle kuracak Adalet Partisi Hükümeti? Bu iş 226 rey ister. 226 asgaridir. 223 kişidir Adalet Partisinin Meclis Grubu, kiminle kuracağız? Nihayet 223 kişiyiz. Bir arkadaşımız Meclis Reisidir, 222; bir arkadaşımız devamlı hastadır ve Almanya'dadır, 221; bir arkadaşımız Londra'da devamlı hastadır, 220. Adalet Partisinin bugün hükümet kurmaya gücü var da kurmuyor mu?"

14 Temmuz 1972 tarihli gazetelerde yer alan bu sözleriyle Sayın Demirel, hükümet kurmak için asgarî 226 oyun zorunluğunu öne sürüyor. 223 oyluk bir çoğunluğa sahip olduğu halde, Adalet Partisinin bu sebeple hükümet kurmadığını veya kuramadığını anlatıyordu. Hâlbuki bu tarihte Millet Meclisinde milletvekili adedi 450'nin de altındaydı.

13.10.1974 tarihinde ise Sayın Demirel şöyle söylüyordu: "Azınlık Hükümeti müessesesi Anayasamızda mevcut değildir. Başka bir deyişle böyle bir müesseseye

Anayasamız cevaz vermiyor" Bu konudaki görüşlerini müteaddit defa Sayın Demirel tekrar etmiştir.

Nitekim 7.11.1974 tarihli gazetelerde yer alan beyanatında ise Sayın Demirel bu konudaki fikirlerini şöyle açıklamıştır: "Azınlık Hükümeti kurmak hükümet işgalidir. Hükümet kurmaya memur kişi Anayasanın koyduğu şartı gerçekleştiremeyeceğini gördüğü anda, ne olursa olsun ben kurayım Meclis reddetsin, diye düşünmek yerine; görevi kendisine veren makama iade etmelidir"

15.12.1974 tarihinden sonra Sayın Demirel, onun partisine mensup yetkili kişiler ve onun cephesinde yer alan şahıs ve teşekküller Sayın Demirel'in yukarıdaki sözlerinin tamamen tersini söylemeye başlamışlardır. Nitekim 16.12.1974 tarihinde Adalet Partisi Genel Başkan Yardımcısı Sayın Selâhattin Kılıç, "212'yi bulduk, iktidara talibiz" demiştir. 17.12.1974 tarihinde de Sayın Demirel, "226 oy bulunmadan da hükümet kurulur" buyurmuştur. *(C.H.P. sıralarından gülüşmeler)* 23.1.1975 tarihinde yine Demirel, "Milliyetçi Cephenin 213 sandalyesi var. 5'de bağımsız; hükümet bu tablodan aranacaktır"

Dün, hükümet kurmak için "226 oyu asgarî şart" sayan "Azınlık hükümetini hükümet işgali" olarak ilân eden Sayın Demirel, bugün hükümet kurmanın asgarî şartına riayet etmeden, kurduğu azınlık hükümetiyle Yüce Meclislerin huzuruna gelmiştir.

Sayın Demirel bu durumun izahını 16 Mart 1973 tarihinde yaptığı tarzda tekrar yapacaktır, muhtemelen diyecektir ki: "Dün dündü, bugün bugündür" *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Muhterem arkadaşlar, bugünkü Hükümetin programında ve hatta yapısından daha fazla, kuruluşu dikkat çekicidir. Sayın Demirel'e hükümet kurma görevi 19.3.1975 tarihinde verilmiştir. Kendilerine "Milliyetçi Cephe" diye ad takan 4 partinin lideri 7 Ocak 1975 tarihinde toplanmış, her şeyi hazırladıklarını ve görev verilmesini beklediklerini ortak bir bildiri ile kamuoyuna açıklamışlardır. Her şeyin hazır olduğunu 3 aydan beri söyleyenler, görev verildikten sonra tam 12 gün "Koalisyon protokolü hazırlığı" adı altında ayak sürümüşlerdir. Sayın Profesör Sadi Irmak'a görev verildikten sonra henüz 3 gün geçmeden "Hükümeti kuramıyorsun, görevi iade et" diye vaveyla koparanlar ve koro halinde Sayın Irmak'a hücum edenler, 12 gün kamuoyunu oyalamışlar, Demokratik Partiden kopmaları beklemişlerdir. Aylardır Demokratik Parti içerisine uzanan el, meyvelerini devşirmek imkânını elde etmiştir. Bu husus Hükümet programında da teyidini bulmuştur.

Bakınız bir araya geldikleri halde hükümet kurma sayı ve imkânını elde edemeyen 4 partinin cephesi, partimizin içerisine, eksiklerini tamamlamak için nasıl el attıklarını şöyle anlatıyorlar: "Birçok bağımsız parlamenterin böyle bir hükümeti destekleyeceklerine dair kamuoyuna yaptıkları beyanlara dayanarak" Hükümet programındaki bu beyanlarla da anlaşıldığına göre hükümet kurmak için çok partili demokratik parlamenter rejimi gelenekleri ile asla bağdaşması mümkün olmayan usuller uygulanmıştır. Noksanları tamamlamak için her türlü siyasî ahlâk dışı yollar denenmiştir. İddia edildiği gibi, bu hükümet kuruluşu ne hükümet buhranına çare olmuştur ne de bir hükümet ihtiyacına cevap teşkil etmiştir. Aksine, bu hü-

kümet kuruluşu üzerinde ibretle duracağımız bazı tertiplerin gün ışığına çıkmasına, hat safhada bir siyasî ahlâk buhranın körüklenmesine vesile olmuştur. 19 Mart 1975 tarihinde, Koalisyon protokolünün imzalanıp kamuoyuna açıklandığı 31 Mart 1975 tarihine kadar "Koalisyon Protokolü çalışmaları" adı altında Demokratik Partiden kopmalar beklenmiş ve bu yolda ahlâk dışı çalışmalar yapılmıştır. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri)* Bunun en bariz delili 31 Mart 1975 tarihinde tamamlandığı ve imzalandığı bildirilen Koalisyon Protokolü daha 22 Mart 1975 tarihinde hazır olduğu, fakat; Demokratik Partideki kopmaların tezgâhlandığı güne kadar açıklanmamış olmasıdır. Bu durumu, bu hükümetin kuruluşundaki tutumun ahlâki bakımından değerlendirilmesi için ibretle kaydetmek istiyoruz. Böyle tertiplerle kurulan bir hükümet siyasî istikrarı nasıl sağlayacaktır. Partiler arası münasebetleri allak bullak eden hükümet buhranı yerine, itibar ve şeref buhranı, siyasî ahlâk buhranı meydana getirişlerle milletimizin özlemini çektiği siyasî istikrar nasıl gerçekleşecektir? *(C.H.P. ve D.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Menfaat hesaplarıyla, meşru olmayan usullerle bir hükümet kuruluşu yapılmış olsa ve hatta böyle bir hükümet güvenoyu alsa ne olacak? Böyle bir kuruluşun ayakta durması, istikrar sağlaması ve devam etmesi görülmüş şey midir?

Muhterem arkadaşlar, Sayın Cumhurbaşkanı 1 Mart 1975 tarihli radyo ve televizyon konuşmasında aynen şunları söylemişti: "Türkiye Cumhuriyetinin dışta ve içte alacağı son derece önemli kararları, vatandaşları ayrı ayrı cephelere bölerek veya azınlık hükümetleri kurarak alabilmek asla mümkün değildir. Bu şekilde hareket, millet ve vatanı bölmekten, Devletin gücünü azaltmaktan başka bir sonuç vermeyecektir. Sorumluluğu ve günahı ağır olacaktır"

Bu hükümet, vatandaşları ayrı ayrı cephelere bölecek bir tarzda kurulmuş bir azınlık hükümetidir. Bu sebeple biz de Sayın Cumhurbaşkanının görüşlerine aynen iştirak ediyoruz. Bu şekilde hareket, vatanı ve milleti bölmekten, Devletin gücünü azaltmaktan başka sonuç vermeyecektir. Bu sebeple bu tarzdaki bir hükümet kuruluşuna imkân verenlerin vebali ve günahı ağır olacaktır.

Sayın Cumhurbaşkanımızın 1 Mart 1975 tarihli konuşmalarındaki şu sözlerini ibret verici ve dikkat çekici bulmaktayız: "Zorlanarak çıkarılacak hükümetler yakın bir gelecekte tarihî yanılgılar olarak Türk Milletini daha keskin cephelere bölecek ve bundan siyasî partilerimiz de, hür demokrasimiz ve nihayet Devletimiz de zarar görecektir".

Sayın Cumhurbaşkanının bu görüşlerine de katılıyoruz. Bu hükümet, zorlanarak çıkarılmış bir hükümettir. Hatta o kadar zorlanmıştır ki, başka partilere müdahale vaki olmuştur. Maddî menfaatler ve pazarlıklar söz konusudur.

Yine Sayın Cumhurbaşkanının adını koyduğu gezen ve yüzen oylar, bugün en çok revaç gören ve ilgi toplayan oylar olmuştur. Bundan, partilerimiz de, demokrasimiz de ve nihayet Devletimiz de uzun zaman telâfisi mümkün olmayacak zararlara daha şimdiden düçar olmuştur.

Yüce Meclisin değerli üyeleri, dört siyasî partinin aralarında oluşturup, tarafsızlaştırılmış parlamenterlerin de desteğiyle gerçekleşeceğini iddia ettikleri bu hükümetin programını bir cümle ile şöyle tarif edebiliriz: Bu program samimiyetsizlik

ve tutarsızlıkla malul, ciddiyetten uzak, propaganda kokan bir boş vaatler manzumesidir. Vaatlerin geniş tutulması da güvenoyu alamama kaygısından doğmaktadır.

Tutarsızlığının ve ciddiyetsizliğinin ise bariz delillerini, program metninden aldığımız tipik birkaç misalle arz etmeye çalışacağız:

Programın 11'nci sahifesinde, ... "Millî bir dil politikası izlenecektir. Türkçemizin iki ayrı dil haline gelmesine yol açan aşırılıklardan ve ilim dışı zorlamalardan kaçınılacaktır" denmektedir.

Bu ibaredeki tutarsızlığa, çelişkiye değil, çapraşıklığa işaret etmek isteriz. Evvelemirde dil, politika metaı değildir. Hele millî dil, yani Türk dili asla politikanın inhisarında olamaz. Dil, ilmin, sanatın, edebiyatın mevzuudur. Politika ile dil ilişkisi, sadece politikacıların maksatlarını ifade için dilden yararlanmaları nedeniyledir. Şüphesiz ilimle sağlam, edebiyatla zengin ve sanatla güzel hale getirilmiş millî bir dile sahip olunursa, politika yaparken böyle sürçü lisan azizliğine uğranılmaz.

Bir hükümetin, millet ihtiyacı olan her şeyi yapmak, her derde mutlaka çaresiz olmak zarureti yoktur. Aslolan, her hükümetin sahip olduğu imkân kadar, gücü yettiğince gayretle ve olanca samimiyeti ile millete hizmet yolunda çalışmasıdır. Bu samimiyetle ve bu gayretle dolu olan hükümetler, böyle akıl, idrak ve ilim dışı taahhütlere girmezler. Aksi halde bu misüllü açmazlara düşerler.

Programda "Millî bir dil politikası izlenecektir" deniyor ve hemen 3 satır sonra da "İlim dışı zorlamalardan kaçınılacaktır" diyerek bu hüküm tekzip ediliyor. Sayın Demirel Hükümeti, dil akademisi olmadığına göre - ki ümit ederiz böyle bir iddiaları yoktur - birinci cümledeki hükümle millî dil üzerinde politik bir zorlama yapılacak; son cümledeki fetva ile de, bu hareket ilim dışı olduğu için bundan kaçınılacaktır. Yani Sayın Demirel Hükümetinin, dil mevzuundaki icraatı, mehterbaşı yürüyüşü gibi, iki adım ileri, bir yana sıçrama olacaktır. *(C.H.P. ve D.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Bir yanlış anlayışa meydan vermemek için bu vesile ile Demokratik Parti olarak dil hakkındaki görüşümüzü de hemen açıklamak isteriz.

Maalesef Türk dili bir kargaşalık ve sıhhatsizlik devresi geçirmektedir. İmlâ ve gramer esaslarının dahi birliğini yitirdiği dönemde biz de meramımızı anlatmak için eski - yeni, yerli - yabancı terimleri karışık kullanmaya mecbur kalmaktayız. Biz dilimizin sağlıklı olmasını, sağlamlaşması, zenginleşmesi, güzelleşmesi ve bilhassa millileşmesinden yanayız; sığlaşmasına, fakirleşmesine, çirkinleşmesine ve hele aslından kopup, yozlaşmasına şiddetle karşıyız. Ancak, bu gayeye politik tercihlerle değil, ilmî araştırmalarla, edebî çalışmalarla, bedîî ilhamlarla ulaşılacağına da inanıyoruz. Politik...

ÂDİL DEMİR (İzmir) — O ilim yalnız Bozbeyli'de var, bizde yok...

MEHMET ALTINSOY (Devamla) — Çalış da, sen de kazan onu. *(D.P. sıralarından "Bravo" sesleri)*

Politik iktidarlara bu mevzuda düşen vazifenin, bu tarz çalışmaların ciddîsini hafifinden, samimisini maksatlısından, yararlısını gereksizinden ayırarak teşvik, himaye ve vikaye etmek olduğuna inanıyoruz. Hükümetin bu mevzudaki hayal gü-

cünü aşan iddiasının tutarsızlığına en bariz misal, şu tenkidini yaptığımız programın dilidir. Türkçenin iki ayrı dil haline gelmesini istemeyen Hükümet, sadece "Millî bir dil politikası izlenecektir" cümleciğinde üç ayrı menşeli kelime kullanmıştır. Bu hükümet kendi iddiasına uygun icraat yapacaksa, önce işe bu küçük cümleden başlamalı idi. Bu cümle tutarlı olmak için, ya baştaki "Millî teriminin menşeine uygun millî bir lisan siyaseti takip edilecektir" şeklinde veya sondaki "izlemek" teriminin menşeine göre "Ulusal bir dil siyasası" izlenecektir şeklinde, yahut da oradaki "politika" terimi cinsinden kelimelerle "Nasyonal bir lang langue. politikası sür-veye edilecektir" demeli idi. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Muhterem arkadaşlarım; işte size iddia ile icraat arasındaki uçurumun derinliğini gösteren bir küçük misal arz ettik, bu rapordaki iddiaları daha iyi değerlendiresiniz diye. Ne demiş Şair Ziya Paşa:

"Yıldız arayıp gökte nice turfe müneccim,

Gaflet ile görmez kuyu rehgüzerinde"

Aziz arkadaşlarım; programın bir cümlesi üzerinde bunca vaktinizi aldığımız için denebilir ki, bu programın başka tenkit edilecek yerini bulamadılar da, bir masum cümle ile uğraşıyorlar. Muhterem arkadaşlar, biraz önce bu programın tarifini yaptık. Kendi kanaatimiz açısından onu ciddî bulmadığımızı, tutarlı bulmadığımızı, samimî bulmadığımızı söyledik. Gene de misalin tek kalmaması için başka tutarsızlık ve ciddiyetsizlik örneklerine devam edeceğiz ve daha sonra da ciddiye yakın gördüğümüz yönlerine bilhassa değineceğiz.

Bakın muhterem arkadaşlar, programın 5'inci sahifesinde şu ifade var: "Kanunların suç saydığı fiillere hiçbir şekilde müsamaha etmeyecek ve kanun dışı eylemlere girişenlere karşı kanunların tam olarak uygulanması için gerekli dikkati göstereceğiz"

Sayın Demirel'in imzasını taşıyınca, biz bu sözün ciddiyetine biraz zor inanırız. *(C.H.P. ve D.P. sıralarından alkışlar)* Ve deriz ki; Sayın Demirel, bu ne büyük terakki; demek ki, yollar yürümekle aşınıyormuş; demek ki, demokrasilerde biraz da anarşi yokmuş. *(C.H.P. ve D.P. sıralarından alkışlar)*

Programın 6'ncı sayfasında bir büyük vecize daha var: "Köy hizmetlerinde, köylüye yüklenen katılma paylarını kaldırmaya kararlıyız"

Biz de bir sual sormaya kararlıyız Sayın Demirel; acaba, bu katılma payını kim icat etmişti dersiniz? *(C.H.P. ve D.P. sıralarından gülüşmeler ve alkışlar)* Katılma payını yatırdığı halde, yıllardır elektrik, yol, su bekleyen köylüler bu desteksiz vaade kanar mı dersiniz?

Yine 6'nci sayfada; "Suiistimal ile müessir şekilde savaşılmasına büyük önem verileceği" yazılı. *(C.H.P. ve D. P. sıralarından gülüşmeler)*

İlâhî, kaygılandırma bizi; biraderlerin, yeğenlerin, eşin, dostun, bunca şirketi var, nereden kredi temin edecekler? *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Sayfa 7'de; "TRT'nin, Cumhuriyeti tahrip edici, millî güvenliğe zarar verici yayınları önlenecek", deniyor.

12 Mart öncesinde de bir TRT vardı; o zaman da Türkiye'de Sayın Demirel Başbakandı. O zaman TRT'de, DEV-GENÇ başkanları, genel sekreterleri vesair anarşistler, "silahları bırakalım mı, silahlı eyleme devam mı edelim?" diye açık oturumlar yaparlardı.

Bu cümleyi okuyunca o günleri tedai edersek, bilmeyiz, Sayın Demirel alınırlar mı? *(C.H.P. sıralarından, "Alınmaz, alınmaz, pişkin, pişkin" sesleri)*

Sayfa 8'de, Millî Eğitim Temel Kanunundan aktarılmış bir uzun cümle var; bu cümle içinde de, Atatürk inkılâplarına bağlılık var.

Milliyetçi topluluk koalisyonunun Millî Selâmet Partili kanadına sormak istiyoruz: Bu bağlılık ile millî görüşe bağlılık nasıl telif edilmektedir? Hem, bu bağlılık renkli mi olacak, renksiz mi? Renkli olacaksa, boyasını hangi kanat katacaktır? *(C.H.P. ve D.P. sıralarından gülüşmeler)*

13'üncü sayfada; "Türk parasının iç ve dış değerinin korunmasına itina edileceği" yazılı.

Sayın Demirel'den rica etsek de, bu seferlik bu itinayı biraz az gösterse. Zira 10 Ağustos 1970 de %66'lık bir itina göstermişti de... *(C.H.P. ve D. P. sıralarından gülüşmeler ve alkışlar)*

15'nci sayfadaki ifadeye göre, turizmin, dış ödemeler dengesi üzerindeki müspet tesiri gözönünde tutularak, bu kaynaktan azamî şekilde faydalanılacakmış!

AZMİ YAVUZALP (Niğde) — Fehim Adak ne olacak?

MEHMET ALTINSOY (Devamla) — Bu cümleyi bir Sayın bakanın bir kere daha okumasını salık veririz.

Bize, bu cümlede bir noksanlık var gibi geliyor. Hani, bu Sayın bakana göre, turizm para getirirken ahlâk götürürdü de, onun için. *(C.H.P. ve D.P. sıralarından alkışlar)*

Yine 15'nci sayfada; "Gümrük kapıları günün ihtiyaç ve icaplarına uygun bir bünyeye ve çalışma düzenine kavuşturulacaktır" buyuruluyor.

Son birkaç yılın Gümrük ve Tekel bakanlarının çoğu, bu koalisyonun ortağı partilere mensup zevat idi. Bugüne kadar bu mevzuda neler yaptıkları, cidden merak konusudur.

Bizim bilebildiğimiz, en verimli çalışmalar Dutyfree Shop'lar üzerinde olmuştur. Bu çalışmalar hakikaten verimli olmuş, Sayın Demirel'e yakın gazetecilere milyarlık kolaylıklar temin etmiştir. *(C.H.P. ve D.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

15'nci sayfada; "...millî harp sanayii ile ilgili projeler hızla sonuçlandırılıp" deniyor.

Biz bu vaadi de, şu meşhur 100 bin tank hikâyesi kadar ciddî telâkki etmekteyiz! *(C.H.P. ve D.P. sıralarından gülüşmeler)*

Sayfa 18'de; "Nükleer santralın inşaatına önem ve hız verilecektir" denince; sanki, önümüzdeki aylarda ikmal edilecekmiş gibi bir hal hâsıl oluyor. Hâlbuki bu bir kamuoyu aldatmasıdır. Biz bu şakaya, Cumhuriyet Halk Partisi Millî Selâmet

Partisi Hükümeti zamanında da bir kere muhatap olmuştuk. En erken 10 yıl sonra faaliyete geçmesi mümkün görülen 600 Megawat'lık bir nükleer enerji santralı henüz proje safhasında bile değil iken, "İnşaatına hız verilecektir" demenin ciddiyetini biz bulamadık, inşallah nükleer araştırmacılar bulur.

Sayfa 19'da; Aşağı Fırat Projesinden bahsedilmektedir.

Henüz projeleri bile tamamlanmamış ve 20 yıl perspektifli bu konunun programa alınması bizce iki ihtimali gerektirir; ya bu Hükümet 20 yıl yaşayacağı inancında yahut çağların üstünü aşarak, 20 yıllık işlerin bir iki yılda üstesinden geleceği kanaatindedir.

20'nci sayfada, gübre fiyatlarının indirilme imkânından bahsolunmaktadır.

Sayın Özal'ın neden tekrar Tarım Bakanı olduğunu şimdi daha iyi anlıyoruz. Artırdığı gübre fiyatlarını kendi eliyle indirip, kefaretini ödeme mutluluğuna erişecek zahir! *(C.H.P. ve D.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

21'nci sayfada, Ziraat Bankasının kredi verme kaynaklarının güçlendirileceğinden söz edilmekte.

Bu bizi hakikaten mutlu kıldı. Zira bu müessese, vaktiyle dağıtılan usulsüz krediler yüzünden hakikaten zayıf kalmıştır; ama bu Bankanın güçsüz kaldığı devrede yine Sayın Demirel Başbakandı. Bu kerre, kredi imkânlarının kimler için güçlendirileceğini cidden merak ediyoruz.

Muhterem milletvekilleri, bir hükümetin kurulmasını her sınıf ve meslekten, her vatandaş arzu ediyor. Ancak, her zümre ve sınıf ayrı maksat ve niyetle bir hükümet istiyor. Sade vatandaşın teşkil ettiği geniş halk kitlesi, kurulacak hükümetten iç huzur, dış barış, pahalılıkla mücadele, iş ve aş bekliyor. Hükümet Programının, bu istek yönünden tahakkuku mümkün olan maddeleri var. Bu Programda, fiyat istikrarının temin edileceği, Türk parasının iç ve dış değerinin korunacağı, sanayi sektöründe geniş yatırımlar yapılacağı, iş ve istihdam imkânlarının artırılacağı, az ve dar gelirli vatandaşın vergi yükünün azaltılacağına dair işaretler var. Ancak, bunların nasıl tahakkuk edeceği hakkında da bizim önbilgilerimiz var.

Bugün Türk parasının değerini koruyacağını vaadeden Sayın Demirel, 1969 Hükümet Programında da aynı vaadi yapmıştı. Yapmıştı da, 1970'de %66 oranında bir devalüasyonla vaadini yerine getirmişti. Sonra da, radyonun başına geçip, fiyat artışlarını normal seviyede tutmak için alacağı tedbirleri anlatmıştı. O tarihte saydığı tedbirler bugün bu Programa aynen dercedilmiştir. O zaman Sayın Demirel bu tedbirleri dört grupta topluyor ve şöyle diyordu: "Transferleri hızlandırarak, piyasada yeterince mal bulundurmayı temin etmek.

Devletin ürettiği mal ve hizmetlere zam yapmamak. Gerektiğinde, vergi ve resimlerde indirimler yaparak piyasayı ucuz mala kavuşturmak. İhtikâr ve fahiş fiyat uygulama heveslileriyle, devlet imkân ve gücünü kullanarak mücadele etmek"

Bu tedbirler, değişik ifade ile de olsa, bu Programda da yer almıştır. Sayın Demirel, o zaman bu dediklerinin tam tersini icra etmişti: Devletin ürettiği mal ve hizmetler o devirde büyük zamlar görmüştü. Vergi ve resimlerde indirim yapacağı yerde, "Finansman Kanunları" adı altında on kalemlik bir vergi demetini milletin

başına belâ etmişti. Devlet gücü ile, fahiş fiyat heveslilerine mücadele açma yerine, âdeta karaborsaya müzahir olmuştu. Bu defa da öyle olacaktır.

Sayın Demirel Hükümetinin, fahiş fiyatla mal satma heveslileriyle mücadele etmesi mümkün değildir. Bu Hükümetin Parlamento dışından destekçisi, Sayın Demirel'in, Parlamento içinde azınlıktan çoğunluğa geçme çabasında yardımcısı, hep bu aşırı kâr heveslisi çevreler olmuştur. *(C.H.P. ve D.P. sıralarından "Bravo" sesleri, şiddetli alkışlar)*

Son iki aydır Ankara'nın lüks sınıf otellerinde kurulan sohbet masalarının gedikli müdavimleri artık cümlenin malumu olmuştur. Daha Hükümet güvenoyu almadan, bazı işaretler verilmeye başlamıştır. Devlete 8 liraya mal olan pamuğu, dünya fiyatları bahanesi ile, ucuza kapatmak için tekstil fabrikatörleri hükümetin kuruluşuna müzahir olmanın her yolunu denemektedirler.

İşverenler sendikasının üst kademesi, partilerinden huruç edip, hükümet kuruluşuna destek olan parlamenterlere tebrik telgrafları yağdırmaktadır.

Sayın Demirel bundan evvelki iktidarında da, ülkede fiyat artışlarını o kadar mükemmel rayına oturtmuştu ki, sayesinde, Türkiye son dört yıldaki fiyat artışlarında dünya ikincisi olmuştu. Bu programda da aynı tedbirlerin uygulanacağı belirtildiğine göre, birinci olmaya namzet olsa gerektir.

Fiyat artışının, dar ve sabit gelirli vatandaş topluluğunu daha çok etkilediği bir gerçektir. Sosyal patlamaların, ekonomik buhranlarla yakın ilişkisi her türlü izahtan varestedir. Zirve zenginlerinin desteği ile vücut bulan bir hükümetin orta sınıf halka, dar gelirli vatandaşa dönük icraat yapması beklenemez.

Sayın Demirel Hükümeti, yatırımların hızlandırılacağını vaat etmektedir. Bu gerçekleşirse, işsizliği önleme, piyasa hareketlenmesini temin bakımından, elbette müspet ekonomik bir icra olacaktır.

Ne çeşit yatırımlar ve nasıl hızlandırılacaktır? Programda bu çeşit bir sarahat yoktur.

Hükümete vücut veren cepheci partiler, Demokratik Partinin müspet oyunu görmezlikten gelerek, 1975 bütçesini çıkarmakla övünmektedirler.

İlk etapta bu bütçe imkânlarıyla kayıtlı olan Hükümet hangi yatırımdan bahsetmektedir? Bunu cidden merak ediyoruz.

Bu Hükümete vücut veren cepheci partilerden üçü, şimdiye kadar kurulan hükümetlere katılmak veya doğrudan hükümet olmak suretiyle, ekonomik konularda kabiliyet ve dirayetlerinin derecesi hakkında örnek vermiş partilerdir: Şu anda içinde bulunduğumuz ekonomik bunalımda her birinin az veya çok katkısı vardır. Eşikten adımını atmak üzere olan enflasyonun uzak yakın sorumlusu arasında, onlar da vardır.

Programda, intibaha geldiklerini gösterir hiçbir işaret yoktur. Aksine, öyle vaatler var ki, karşı tedbir alınmadan uygulanırsa, enflasyonun gelişi çabuklaştırılacak, şiddeti artırılacaktır.

Hükümet, işçi dövizlerinin yurda gelmesini teşvik etmeyi bir ekonomik tedbir olarak benimsemiştir. Hâlbuki en çok işçimizin bulunduğu Batı Almanya Devleti, 1976'da 1.000.000 yabancı işçiyi yurtlarına iade etmeyi planlamıştır. Hükümetin asıl görevi, işçi dövizleri ile hayalî fabrikalar kurmak değil, dışarıdaki işçilerin toplu dönüşünü önlemek, önleyecek tedbirler almak olmalı idi. Toplu dönüşün mukadder olduğu hal düşünülerek, yurt içinde doğacak ekonomik ve sosyal bunalımların hafifleme çarelerini bugünden aramak lâzım gelir.

Muhterem arkadaşlar, Hükümete vücut veren partilerin kendi aralarında da tam bir görüş ve kanaat tutarsızlığı içinde olduklarına dikkatinizi çekmek isteriz. Bu görüş kargaşa ve karmaşıklığı bilhassa dış politikada kendini göstermektedir. Birkaç müşahhas örnekle bu kanaatimizi teyit etmek istiyoruz.

Türk milletine ve Türk ordusuna mal olmuş bulunan Kıbrıs millî davamız için, programda, dışta ve içte hiçbir tereddüt doğurmayacak bir siyaset izleneceği vaat olunmaktadır.

Bu yuvarlak sözleri, koalisyon partilerinin çeşitli zamanlardaki beyanlarını bir araya getirerek değerlendirirsek, içte ve dışta tereddütün kendiliğinden doğacağını görmüş oluruz. Koalisyonun büyük ortağı, yıllardır, "Federatif sistem" tezini reddetmiş, "Üniter devlet" tezini savunmuştur. Ayrıca bu partinin, Londra-Zürih Antlaşmasından doğan müdahale hakkımızı kullandığımız sıradaki müstereddit ve isteksiz tavrı gözden kaçmamıştır.

Demokratik Parti, zamanın Hükümetini teşvik eder, birinci harekâtın, kuvvetlerimizin ve soydaşlarımızın emniyeti için yetersiz olduğunu ikaz ederken, Mehmetçiğin elinin tutulmaması gereğini belirtirken, Adalet Partisi liderinin pasif tutumu ve gayrî memnun çehresi henüz hafızalardan silinmemiştir. *(D.P. ve C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Koalisyon partilerinden bazıları ise, bir müddet önce, Kıbrıs'ın tümünün işgalini savunmuşlardır. Bütün bu çelişkilerin, bu millî davamızın çözümünde ümit yerine tereddüt, hatta endişe yaratıcı olduğunu belirtmek isteriz.

Avrupa Ekonomik Topluluğu, yani Ortak Pazar ilişkilerimizde de, koalisyon içi tutarsızlığın mahzurları bir kaygı olarak belirmektedir.

Programda, Avrupa Ekonomik Topluluğu ile ilişkilerin millî önem taşıdığı belirtilmektedir. Halbuki, iki ve dört numaralı koalisyon ortaklarının bu konudaki kesin ve keskin görüşleri bellidir. 1973 seçimlerinden beri, hâlâ duvarlardan izi çıkmamıştır. Millî Selâmet Partisi, bu Kuruluşu bir Yahudi ve Siyonist sömürü düzeni olarak ilân etmekte; ancak, bir hükümet ortaklığı bahse konu oldu mu, bu beyanlarını unutmaktadır. Sanırız bu unutkanlık Sayın Türkeş'e de intikal etmiş. Biz bunun en bariz örneğini, Cumhuriyet Halk Partisi - Millî Selâmet Partisi ortaklığı zamanında yaşamıştık ve artık bitti sanıyorduk. Bu çeşit politik esnekliklerin ne memlekete, ne kurulan Hükümete, ne de o partinin kendisine bir yarar sağlamadığının bilinmesi gerekir. İşte, misal ortadadır: Avrupa Ekonomik Topluluğu ile ilişkilerimizde, ne Cumhuriyet Halk Partisi - Millî Selâmet Partisi Ortak Hükümeti zamanında, ne de ondan sonra hiçbir ilerleme kaydedilmemiştir. Statüko bile korunamamış, gerilemeler olmuştur. Almanya'daki işçilerimizin çocuk paraları mevzuunda uğranılan

başarısızlık yetmiyormuş gibi, 1976'da, Katma Protokol gereği başlayacak olan, işçilerin serbest dolaşım hakkı da elimizden alınmak üzeredir.

Dost ve kardeş Arap ve Ortadoğu ülkeleriyle ilişkilerimizin geliştirilmesinde, Türk Devletinin onur ve ciddiyetini rencide edici bir üslup ve davranışın takip edilmeyeceğini ümit etmek isteriz. Bugüne kadar Sayın Irmak Hükümetinin ciddî ve resmî yoldan yaptığı verimli anlaşmalar dışında bazı davranışlar olmuştur ki, bunların tekrarının Devletimize yarar değil zarar getireceğini, mükemmel gelişmeleri engelleyeceğini belirtmek isteriz.

Muhterem arkadaşlar, Çin Halk Cumhuriyetinin tanınması sırasında, devrin Hükümetini bu kürsüden ağır şekilde eleştirerek, Maoistlere taviz verildiğini ileri süren ve Kuzey Kore, Kuzey Vietnam'ı ne zaman tanıyacaksınız? diye soran Sayın Demirel'in, dört yıl sonra kurduğu Hükümetin programında, "Çin Halk Cumhuriyeti ile ilişkilerimizin memnuniyet verici şekilde gelişmesine önem atfedileceği" belirtilmektedir.

Devlet adamı olma iddiasına sahip bir kişinin içine düştüğü bu fahiş çelişkinin tek izah tarzı mevcuttur; "Dün dündür, bugün bugün" *(C.H.P. ve D.P. sıralarından alkışlar)*

Muhterem milletvekilleri, Hükümete ve onun programına yönelttiğimiz tenkitlerin bir kısmına şöyle cevap verilebilir: "Bu bir koalisyon hükümetidir. Koalisyonlar, uzlaşma ve karşılıklı tavizlerle kurulur. Bu ortaklığın üyesi olan partilerin program ve prensipleri mahfuzdur...

Muhterem arkadaşlar, bilinen ve alışılan ortaklık hükümetleri için bu cevap geçerlidir. Ancak, bu Hükümeti teşkil eden Sayın partilerin bunun ötesinde bir iddiaları var. Bu iddiaya göre bu Hükümet, milliyetçi partiler topluluğunun oluşturduğu milliyetçi bir Hükümettir. Görevlerinin başta geleni de, komünizmle mücadele etmek, memleketi, komünizmin ağına düşmek felâketinden kurtarmaktır, iddia bu olunca, eleştirmenin de, bu Hükümetin bu iddiasının gerçekleştirilip gerçekleştirilemeyeceği istikametinde olması gerekir.

Muhterem arkadaşlar, milliyetçilik, hayat görüşü, yaşama felsefesi, ekonomik, sosyal ve siyasî hareket ve faaliyet sahası belli olan bir fikir manzumesidir. Milliyetçi, bu belli prensiplere inanan, benimseyen ve bu kaideleri özel ve sosyal hayatında yaşayan kimsedir. Milliyetçilerin bir araya gelmesinden doğan partiler de, bu partilerin oluşturduğu, ortak olsa dahî, hükümetler de milliyetçiliğin belli prensiplerine inanmış, bu kaideleri hayat ve hareket hedefi yapmış olmak zorundadırlar. Aksi halde, milliyetçi topluluk olamazlar.

Eğer, bu Hükümete vücut veren partiler milliyetçi bir topluluk iseler, aralarında, giderilmesi gereken çelişki, uzlaşma için verilmesi gereken karşılıklı taviz olmamak gerekir. Hâlbuki bu topluluğun her hareketi bunu tekzip etmektedir.

Evvelâ, milliyetçi topluluk, her konuda anlaştığını iddia ediyordu. İş ciddiye binip de resmen ortak olmak gerekince, günlerce toplanıldı ve 25 sayfalık Koalisyon Protokolü hazırlandı. Milliyetçilik bir idealdir. Aynı ideale sahip insanların müşterek faaliyeti ve hareketi için 25 sayfalık şartlaşma olur mu? Bu nasıl ideal birliğidir

ki, ayrıca 25 sayfalık bir antlaşmaya bağlanmaktadır? Milliyetçilik bir ideal olduğuna göre, milliyetçi de, idealist olmak gerekir. O halde, idealistler topluluğu olması gereken bu partilerin, aralarında, koalisyon protokolü gibi telifçi, tevilci, prensiplerden taviz verici antlaşmaları tanzim, neye delalet etmektedir?

Milliyetçilik, millet denen varlığı bütünüyle sevmek, milletin müşterek değer hükümlerine, manevî ve mukaddes müesseselerine saygı göstermek, millet realitesi içindeki sınıfları, zümreleri bir ve beraber mütalaa etmek, bu sınıf ve zümrelerin birini diğerine tercih etmemek, bir sınıf veya zümrenin diğeri üzerinde tahakkümüne müsaade ve müsamaha etmemektir. Nasıl ki, proleter sınıfın diktatörlüğü demek olan komünizm, milliyetçiliğe aykırı ise, gayrî meşru kazancın sahibi bir avuç zirve zenginin imtiyazlı, ticarî ve sınaî işler çevirme faaliyeti de aynı derecede, milliyetçiliğe aykırı düşer. *(C.H.P., D.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Halbuki bu Hükümet, aşırı kâr heveslisi bazı çevrelerin Parlamento dışı desteğine mazhar olmaktadır. Bu hareketin milliyetçilikle telefi ve izahı yoktur. *(D.P. sıralarından "Bravo" sesleri)*

Milliyetçilik, millî bir doktrindir. Türk milliyetçiliği, Türk milletini meydana getiren manevî ve kültürel unsurlardan oluşur. Bu nedenle, enternasyonalist ve antinasyonalist her düşünce, her hareket, Türk milliyetçiliğine aykırı düşer. O halde, milliyetçi topluluk olduğunu iddia eden partiler birbirlerine iyi bakmalıdırlar. Zinhar, aralarında mason cemiyeti azaları bulunmamalıdır. *(C.H.P., D.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Gerçi, mason locaları, bilinen ve görülen yüzü ile, ülkemizde kanuniyet kesbetmiş bir cemiyettir; ancak, görülen yüzü ile dahi masonluk antinasyonalisttir: Din, dil, mezhep, milliyet tanımadığını alenen ilân etmektedir. *(D.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Milliyetçi topluluğun saflarına iyi bakılmalıdır. Şayet bu misüllü cemiyetlerin üyeleri varsa, orada ya milliyetçilik yoktur, ya milliyetçiler orada yoktur. *(C.H.P., D.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Milliyetçiliğin, belli ekonomik düzeni olmak gerekir. Bu milliyetçi topluluğun müşterek ekonomik görüşü nedir? Adalet Partisinin, özel teşebbüse ağırlık veren, karma ekonomi adı altında yürüttüğü, dost ve yakınlara kredi imkânı bahşeden imtiyazlı ekonomisi mi? *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri)*

Nasyonal sosyalizmin tercümesi olan, milliyetçi, toplumcu görüş mü?

"Millî görüş" adı ile ortaya konan, Ortadoğu sosyalizmi mi?

Milliyetçilikte tekelcilik yoktur. Türk milliyetçiliği, onun prensiplerine inanan ve o prensiplerin gereği gibi yaşayan her vatandaşın sıfatıdır. Hâlbuki bu milliyetçi topluluk, kendilerinden olmayan partilere yan bakmaktadırlar. Hiçbir şey olmasa, sadece bu tekelcilikleri, milliyetçi topluluk vasıflarının mevcut olmadığını ispata kâfidir. *(D.P. sıralarından "Bravo" sesleri)*

Siyasî partilerin ortaklaşa hükümet kurmaları demokratik bir işlemdir. Bu hareket, milliyetçilik gibi mukaddes ve mübarek bir mefhuma sığınıp, sarılmadan da yapılabilir. Bu Sayın partilerin neden bu yolu seçtiklerini anlamak bizim için güçtür.

Bu Hükümetin komünizmle mücadele edeceğine gelince; muhterem arkadaşlar, kendimizi zorladıksa da, biz, bu Hükümetin komünizme karşı müessir bir mu-

vaffakiyet elde edeceğine inanamadık. Nasıl inanalım ki; anarşistleri salıveren Af Kanununa müspet oy veren Sayın Erbakan bu Kabinede Başbakan Yardımcısı. "Sokakların, anarşistlerin ayağından aşınmayacağını, demokrasinin bünyesinde anarşizminin olduğunu" söyleyen zat da, şimdi yine Başbakan.

Biz bu manzaraya bakar da, "Bu Hükümet olsa, olsa komünizmle, 12 Mart'tan önceki gibi mücadele eder" dersek, yanılmış mı oluruz acaba?

Muhterem arkadaşlar, Hükümeti meydana getiren dört parti ve bunların Parlamento içi ve dışı ortakları, Sayın Demirel'in iradesinin çizgisinde birleşmişlerdir. Millî Selâmet Partisi de, Cumhuriyetçi Güven Partisi de, Milliyetçi Hareket Partisi de, bunların diğer ortakları da, artık, Sayın Demirel'in kefilidirler. Bunlar Sayın Demirel'in geçmişinin de, geleceğinin de mesuliyetini kabul etmişlerdir. Artık bunlar Demirel'e muhalefet edemez, ona tek söz söyleyemezler. Demirel ile birlikte hükümet olanlar, dışarıdan onu destekleyenler, Demirel ile birlikte, geçmişin ve geleceğin hesabını vermek zorundadırlar. *(C.H.P. ve D.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Sayın Demirel'in Hükümetini oluşturan partiler ve onu içten ve dıştan destekleyenler, komünizm tehdit ve tehlikesi karşısında onun arkasında yer aldıklarını şu deliller karşısında iddia edemezler, işte bu delillerden sadece bir kaçını şimdi size arz edeceğim:

Sayın Erbakan, 30 Eylül 1973 tarihinde İstanbul'da Taksim Meydanında, 1 Ekim 1973 tarihli gazetelerde yer alan konuşmasında aynen şöyle diyor: "Millet solcu C.H.P.'yi istemedi; hesabını gördü, ambara koydu. Arkasından, renksizler partisi Adalet Partisini de denedi, hesabını gördü, defterini dürdü; onu da ambara koyup kapısını kilitledi. *(C.H.P. ve D.P. sıralarından gülüşmeler)* Peki, ya bu ambarın anahtarı nerede? İşte, bu anahtar bizim yakamızda. Biz diğer partiler gibi hayvan resimlerini amblem olarak seçmedik. *(C.H.P. ve D.P. sıralarından gülüşmeler)*

"Memleketi komünizme götürecek parti, Adalet Partisidir. Bunun için de Adalet Partisi, yurdun neresine giderse gitsin, gittiği yerlerde kafasını selâmet kapılarına çarpıyor ve sersem oluyor. *(C.H.P. ve D.P. sıralarından gülüşmeler)* Adalet Partisi, zengini zengin, fakiri fakir yapan partidir. Bu memleketi komünistliğe götürecek odur. Cumhuriyetin ve milletin düşmanı odur" *(C.H.P. sıralarından "Bravo Erbakan" sesleri)*

Sayın Erbakan bir konuşmasında, Demirel'in 28 Eylül 1973 tarihinde Trabzon'da yaptığı konuşmaya da cevap vermiştir. Sayın Demirel 28 Eylül 1973 tarihinde Trabzon'da, Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılan Millî Nizam Partisi yerine, muvazaa yoluyla Millî Selâmet Partisinin kurulduğunu bahsederek, "Kapatılan parti muvazaa ile kurulur" demiş ve bunun için kanunî tedbir istemiştir. İstitraten arz edelim, 31 Mart 1975 tarihinde Sayın Demirel'in bu konudaki yaptığı yalanlamayı, bu gazeteci delilleriyle ispatlamıştır.

Sayın Erbakan, Demirel'e cevabında şöyle demiştir: "Milletin %80'i Millî Selâmet Partisini destekliyor. Sen ona nasıl muvazaa Partisi diye konuşuyorsun? A be gafil, sen nesin ki?" *(C.H.P. sıralarından gülüşmeler, alkışlar)* Sayın Erbakan, 18.10.1973 tarihli Milliyet Gazetesinde yayınlanan beyanatında ise şöyle söylü-

yordu: "3'üncü Cumhuriyet başlıyor. Mecliste 3 tane temel görüş ortaya çıkmıştır. Solcu zihniyeti C.H.P., millî görüşü biz temsil ediyoruz; renksiz zihniyeti Adalet Partisi, Cumhuriyetçi Güven Partisi ve Demokratik Parti. Renksizlerin özü, sömürüdür; bir ufak mutlu azınlığın 40 milyon insanı sömürmesidir. Adalet Partisinin ruhu budur"

Şimdi, sormak hakkımız değil mi: Acaba, Adalet Partisi ve Cumhuriyetçi Güven Partisi mi renklendi, yoksa, Millî Selâmet Partisi mi renksizleşti? Bir ufak mutlu azınlığı temsil eden Adalet Partisi mi 40 milyon insanı sömürmekten vazgeçti; yoksa, Sayın Erbakan da, Adalet Partisi ve Cumhuriyetçi Güven Partisiyle birlikte 40 milyon insanı sömürmeye mi başladı? *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Adalet Partisi mi özünü ve ruhunu kaybetti; yoksa Adalet Partisinin ruhu Millî Selâmet Partisine mi girdi?

HASAN ÖZÇELİK (Ankara) — Allah şaşırtmasın; ruhunu kaybeden sensin.

MEHMET ALTINSOY (Devamla) — Bugün komünizm tehlike ve tehdidiyle mücadele için Demirel'in etrafında birleşen teşekkül, çevre ve kalemler, dün bu konuda ne diyorlardı? İşte bunun belgeleri, size arz edeceğim.

Bugün Sayın Demirel'i çok çok metheden ve Demokratik Partiye çok çok söven bir gazete: "Süleyman Bey'in günahı, Damat Ferid'in ihanetinden ağırdır. Türkiye'yi 12 Marta kadar, komünizmin eşiğine getiren eski Başbakan, Filistin Lideri ile gizli ilişki kurmuş. Demirel - Habbaş pazarlığı" Yine Adalet Gazetesinden: ...

SABRİ KESKİN (Kastamonu) — Hangi gazete?

MEHMET ALTINSOY (Devamla) — Adalet Gazetesi, Sayın Demirel'i çok çok metheden şimdi. Tarihini de vereyim isterseniz.

"Türk solcularına yurt dışından verilen emir: Demirel'i destekleyin! Merkezi Paris'te bulunan komünist örgütten gelen mektuplar: Komünizmi Demirel kadar destekleyecek Başbakan bir daha gelmez. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Demirel korkak, çekingen, tavizlere müsait bir mason olduğu için, davamıza ondan daha uygun Başbakan bulamazsınız. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Demirel, Türkiye'de komünizm için teminattır, işte belgesi" diyor Adalet Gazetesi.

Bugün komünizmle mücadele gerekçesiyle Demirel'in etrafında toplandıklarını ne kadar iddia ederlerse etsinler, kendilerinden başka hiç kimseyi inandıramayacaklardır.

(Dışişleri Bakanı İhsan Sabri Çağlayangil'in anlaşılamayan müdahalesi)

Bizimle bir alâkası olsa, bize bu kadar sövmezdi her halde.

Efendim, bu tarz gazeteler kimsenin değildir. Kimde çıkar görürlerse oraya giderler. Bize de bir müddet çıkar için geldi; biz fakir Partiyiz, umduğunu bulamadığı için şimdi daha yağlı yerlere yapıştı. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Türkiye bugün her zamandan daha fazla beynelmilel komünizmin tehlikesi altında gösterilerek ve Adalet Partisi Genel Başkanının kurduğu Hükümeti bu sebeple desteklediklerini söyleyenler, 12 Mart 1971 müdahalesinden evvelki günleri

düşünsünler; o günlerde neler söylediklerini hatırlasınlar. Sıkıyönetim mahkemelerinde, vatana hiyanetten, komünistlikten yargılananların sözlerini hatırlasınlar: "Demirel'in kıymetini bilmeliyiz. O'nu gözbebeğimiz gibi korumalıyız. O'nun zamanında geliştik. O'nun zamanında yer altından yer üstüne çıktık ve her türlü faaliyeti gösterdik" diyenler kimlerdi? Bunları hatırlamak gerekir.

Kendi kaderlerini Sayın Demirel'in kaderiyle birleştirenler bir defa daha düşünsünler: Türkiye 12 Mart 1971'e geldiğinde işbaşında bulunanları tekrar işbaşına getirmek ve onları iktidar yapmak, komünizmle mücadele mi, yoksa komünizmin ekmeğine yağ sürme midir?

Muhterem arkadaşlarım, bu Hükümetin bir garip tarafına daha işaret etmek istiyoruz. 12 Mart'ı yerenlerle 12 Mart'ı övenler bu Hükümette birleştiler. 12 Mart'ta Sayın Demirel gitti, Sayın Melen geldi. 12 Mart 1971 tarihinde muhtıra ile uzaklaştırılan Demirel Hükümetinin sözcüsü eski bir Devlet Bakanının çıkardığı günlük gazete: "12 Mart CIA'nın eseridir", diyor. 12 Mart 1971'den sonra Sıkıyönetim mahkemelerinde yargılananlarla aynı nakaratı tekrar etmiştir. Bizzat Sayın Demirel de, Ordunun kendisini Başbakanlıktan uzaklaştırmasını hazmedememiş, her zaman 12 Mart'a ve onu yapanlara en ağır hücumları yağdırmıştır. Sayın Demirel 6 Ekim 1973 tarihinde aynen şöyle demiştir: "12 Mart'ta Ordu, emrinde bulunduğu Hükümet ve Parlamentonun emrinden çıktı"

12 Mart'a alkış tutanlar, şimdi Sayın Demirel'in arkasında saf tutmuşlardır. Hattâ ibretle üzerinde durulacak bir husus da şudur: 12 Mart'tan sonra Başbakan olan Sayın Ferit Melen, şimdi Demirel Kabinesinde Millî Savunma Bakanıdır... *(C.H.P. sıralarından gülüşmeler)* Bilmiyoruz, bu durumu Sayın Ferit Melen nasıl izah etmektedir? Sayın Melen 18 Şubat 1973 tarihinde, 12 Mart'ın hedefini ve müsebbiplerini anlatmışlardır: "12 Mart Parlamentoyu veya başka bir devlet kuruluşunu bertaraf etmemiştir; o zamanki icrayı, yanı o zamanki Demirel Hükümetini işbaşından uzaklaştırmıştır"

Sayın Melen, 19 Şubat 1973 tarihli gazetelere geçen sözlerinde şöyle demektedir: "12 Mart olmasaydı, bu Meclisin üyelerinin çoğu hayatta olmayacaklardı" Sayın Melen bu sözüyle, herhalde, 12 Mart muhtırasına muhatap olanları ve o muhtıra ile gidenleri kastediyordu.

Şimdi, Sayın Melen onlarla beraberdir. Tabiî, bu kendi takdiridir. Biz sadece tarihin ve Meclis tutanaklarının ibret dolu sayfalarına bu hususu kaydetmek için söylüyoruz.

Muhterem arkadaşlarım, 1 Şubat 1974 günü Cumhuriyet Senatosuna ve Millet Meclisine sunulan C.H.P. ve M.S.P. Koalisyon Hükümetinin Programında yeni bir huzur döneminin açılacağı şu cümlelerle anlatılıyordu: Cumhuriyet Halk Partisi ile Millî Selâmet Partisinin kurdukları Hükümet ortaklığı, uzun süre millî bütünlüğümüzü zedelemiş, kalkınma hamlemizi güçleştirmiş, bazı tarihî yanılgıların doğurduğu sun'î ayrılıklara da son veren bir yeni dönem açmaktadır. Ülkemizde bu ortaklık gerçek bir huzur döneminin de başlangıcı olacaktır"

Cumhuriyet Halk Partisi ve Millî Selâmet Partisi Koalisyonunun nasıl bir dönemin başlangıcı olduğunu bizzat kendileri de, bütün Türk milleti de görmüş ve hükmünü vermiştir.

Şimdi, Sayın Demirel'in 6 Nisan 1975 günü okuduğu Hükümet Programı da şu cümlelerle yeni bir dönemin başladığını anlatmaktadır: Bu dönem bir huzur, kalkınma ve hamle dönemi olacaktır.

Yüzen ve gezen oylarla, pazarlıklarla ve türlü zorlamalarla kurulan ve en fenası, büyük bir siyasî ahlâk buhranını da beraberinde getiren bu Hükümetin nasıl bir dönemi başlatacağı ve başlatacak olduğunu hep beraber göreceğiz.

Yaşayan görür.

Yüce Meclise saygılar sunarım. *(D.P. ve C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Altınsoy.

Söz sırası, Cumhuriyetçi Güven Partisi Grubu adına Sayın Talât Oğuz'undur; buyurun efendim.

(C.H.P. sıralarından, "Grubu yok Sayın Başkan" sesleri)

HÜSEYİN DENİZ (Malatya) — Sayın Başkan, istifalar nedeniyle grupları düştü, grupları yok artık.

BAŞKAN — Sayın Deniz, bize gelmiş bir bilgi yok efendim.

Sayın Oğuz halen Cumhuriyetçi Güven Partisi Grubu adına konuşacaklardır, Cumhuriyetçi Güven Partisi Grubu halen vardır efendim.

Buyurun Sayın Oğuz.

C.G.P. GRUBU ADINA TALÂT OĞUZ (Mardin) — Siyasî kurallara saygılı olmanızı istirham ediyorum.

Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Hükümet programı üzerinde Cumhuriyetçi Güven Partisi Millet Meclisi Grubunun görüşlerini, düşüncelerini ve temennilerini arz edeceğim. *(C.H.P. sıralarından, "Ne grubu; grubunuz kalmadı artık" sesleri)*

BAŞKAN — İstirham ederim değerli arkadaşlarım, hatibin konuşmasına mani olmaya hiçbirimizin hakkı yok. Sayın Sever, istirham ederim efendim.

TALÂT OĞUZ (Devamla) — Saygılı olun, saygılı olun demokratik kurallara...

Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Türkiye, 14 Ekim 1973 seçimlerinden sonra, uzun süren bir hükümet bunalımı dönemi yaşamıştır. Güçlüklerle kurulan C.H.P. ve M.S.P. Koalisyon Hükümeti, Cumhuriyet Halk Partisinin bazı seçim ve parti hesapları yüzünden, bizzat Hükümet Başkanı tarafından bilerek ve isteyerek bunalıma sürüklenmiştir. Kıbrıs sorununun en önemli bir geçiş noktasında Cumhuriyet Halk Partisi tarafından bilerek çıkarılan hükümet bunalımı ülkemiz için çok zararlı olmuştur.

İstifa eden Ecevit Hükümetinin Cumhuriyet Halk Partisi kanadı, yeni hükümet kurulmadan nöbeti terketme ve görevi bırakma kararını açıklayınca, ortaya, hükümet bunalımını da aşan bir durum çıktı. Cumhuriyet Halk Partisi âdeta bir hükümet boşluğu ihdas etmek durumuna girmişti.

Değerli milletvekilleri, Sayın Irmak başkanlığındaki Hükümet ağır iç ve dış şartları gözetmek ve memleketi hükümet boşluğundan kurtarmak üzere kurulmuştur. Irmak Hükümeti daha kurulduğu günden itibaren, partilere dayalı, Parlamento çoğunluğunu güvenoyunu alabilecek normal bir hükümetin kurulma ihtiyacı herkes tarafından öne sürüldü. Bizzat Sayın Irmak, Yüce Meclise sunduğu Hükümet Programında normal bir hükümetin bir an önce kurulması ihtiyacını belirtiyor ve böyle bir hükümete görevi devretmekten mutluluk duyacağını söylüyordu.

Bugün programını görüşmekte olduğumuz ve dört parti ile, Türkiye'yi bunalımdan kurtarmaya azimli bağımsız arkadaşlarımızın güvenoyu vaatlerine dayanarak kurulmuş olan Hükümet, Türkiye'yi yedi aya yaklaşan bir bunalımdan kurtarmıştır.

Siyasî, iktisadî ve sosyal alanlarda memlekete ferahlık getirecek hizmetler vaat eden bugünkü Hükümet, daha şimdiden, yedi aylık bir bunalımı sona erdirmekle, milletimize ve Türk demokrasisine büyük bir hizmet yapmış bulunmaktadır.

Kıbrıs'ta milletimizin ve Yüce Meclisin gösterdiği örnek beraberlik ruhu ile ve Silahlı Kuvvetlerimizin kahramanlığı ile elde edilen askerî sonucu diplomatik alanda hiçbir çözüme bağlamadan, sadece oy ve seçim hesapları ile Hükümeti dağıtan C.H.P. şimdi de, Türkiye birçok dış tehlikelerle karşı karşıya iken ve milyonlarca yurttaşımız dertlerine eğilecek bir hükümetin güvenoyu alıp işe başlamasını sabırsızlıkla beklerken, türlü tertiplerle, hükümet bunalımını sürdürmeye çalışmaktadır.

Değerli milletvekilleri, aslında C.H.P., Türkiye'yi yalnız hükümet bunalımına, hatta hükümet boşluğuna sürüklemek yolunda çaba göstermekle kalmamıştır. C.H.P., Bütçe Komisyonunun kurulmasını, bütçenin, görüşülmesini engellemeye çalışarak, Türk Devletini bütçesiz bırakmaya da teşebbüs etmiş; fakat Yüce Meclisin büyük çoğunluğunun sağduyusu karşısında bu çabaları boşa çıkmıştır.

Değerli milletvekilleri, C.H.P. Parlamentonun, kanun tasarılarını görüşmesini de engelleyecek çabalara girişmiştir. Hükümet bunalımına bir de Parlamento bunalımı eklemek yolundaki çabaları da istedikleri sonucu vermemiştir. Devletin güvenliğini ve milletin hayatî meselelerini yüzüstü bırakmak pahasına hükümet bunalımını sürdürmek isteyenlerin, iktidarda bulundukları sırada büyük vatandaş kitlelerine çektirdikleri acılar ortadadır. C.H.P. ucuzluk vaat etmiş görülmemiş derecede pahalılık getirmiştir. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)* Bolluk vaat etmiş; darlık ve yokluk getirmiştir. İktisadî hayatta canlılık vaat etmiş yatırımları durdurmuş, yatırım şevkini kırmıştır. *(A.P. ve M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri)*

Değerli milletvekilleri, sosyal adalet ve sosyal güvenlik, sözle sağlanamaz. Bütün ücretliler arasında en güç durumda olan emekli işçilerin hayat şartlarını ve geçim sıkıntısını Ecevit artırmıştır.

Kurulan Hükümet, geçim darlığı içindeki bu yurttaşları ferahlığa kavuşturmamıştır.

Köy ve köylüye, işçilere, küçük esnaf ve sanatkârlara, yurdumuzun gelişmeye muhtaç bölgelerine, afetlerden zarar gören yurttaşlara, milyonlarca insana, elle tutulur gözle görülür hizmetler yapmaya kararlı olan yeni Hükümet, kurulduğu ve programını sunduğu andan itibaren memlekette sevinç yaratmıştır. Bu sevinci karamsarlığa çevirmek isteyenlere fırsat vermemek lâzımdır.

Değerli arkadaşlarım, kurulan Hükümet, büyük milletimizin geniş çoğunluğunun özlemlerine tercüman olmaktadır. Bu Hükümetin dayandığı siyasî güçler, milletimizin büyük çoğunluğunu temsil etmektedir. Milliyetçi partiler topluluğunun ve Türkiye'yi, yapıcı, milliyetçi bir hükümete kavuşturmak yolunda vatanseverce bir davranış içine giren çok değerli bağımsız parlamenterin güç bir geçitte yaptıkları hizmeti milletimiz takdir etmektedir. *(A.P., M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri)*

Değerli milletvekilleri, "Milliyetçi Partiler Topluluğu"nun protokolünde ve Hükümet Programında yer alan milliyetçilik anlayışı, Anayasamızda ifadesini bulan toplayıcı, birleştirici, yükseltici milliyetçilik anlayışıdır. Milletimizin bütün fertlerini kaderde, kıvançta ve tasada ortak, bölünmez bir bütün halinde, millî şuur ve ülküler etrafında toplayan aziz ve büyük milletimizin, dünya milletler camiasının şerefli bir üyesi olarak, millî birlik ruhu içinde daima yüceltilmesini amaç bilen bu milliyetçilik anlayışı, ırk ve mezhep kavgalarını reddeder.

Hükümet, hür ve demokratik rejimin vazgeçilmez gereği olan, düşünce, vicdan ve inanç hürriyetine saygılı olacağını, aynı zamanda meşru nizamın ve kanun hâkimiyetinin korunmasına önem vereceğini programında çok açık şekilde belirtmiştir. Hükümetten, kanun dışı eylemlere karşı etkili tedbirleri alacağı yolundaki vaadini tam olarak gerçekleştirmesini dilemekteyiz.

Hükümet, Türkiye'nin gelişmiş ve sanayileşmiş bir ülke haline getirilmesi için yatırım ve kalkınma hamlesini yeniden harekete geçireceğini ve milletimizin manen ve maddeten kalkınması yolunda azimli gayretler sarf edeceğini belirtmektedir.

Kalkınmanın nimetlerinden dar gelirli ve yoksul zümreleri ve yurdumuzun gelişmeye muhtaç bölgelerini yararlandırmak zarureti, Hükümet Programında en açık ve en güzel ifadelerle yer almıştır.

Değerli arkadaşlarım, bölgeler arasındaki dengesizliklerin giderilmesi ve yurdumuzun Doğu ve Güneydoğu illeriyle, bütün gelişmeye muhtaç köşelerinin kalkındırılması için etkili tedbirler alınacağı ve bu amaçla özel planlar hazırlanacağı yolundaki Hükümet vaadini büyük bir memnuniyetle karşıladığımızı belirtmek isteriz.

Hükümet Programında köy hizmetlerine ayrılan yer ve bu konulara temas edilirken ortaya konan gerçekçi ve somut tedbirler gerçekten ümit vericidir.

Değerli arkadaşlarım, sosyal adalet ve sosyal güvenlik sözle gerçekleşemez. Bir taraftan sosyal adaletten bahsedip, öte yandan köylünün tarlasını gübresiz bırakan, işsizliği artıran, zamların yükünü daha çok köylüye ve dar gelirlilere yükleyen,

ücret artışlarının çok üstünde fiyat artışlarına yol açan Ecevit'in tutumuyla sosyal adalet bağdaşamaz. Kurulan, "Milliyetçi Partiler Topluluğu"nun ve vatansever bağımsızların Hükümeti, bu alanda gerçek hamleler yapacaktır. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Hükümetin sevinç uyandıran vaatleri arasında özellikle dikkatimizi çeken bazı hususları belirtmek isteriz:

Köy Kanunu günün icaplarına uydurulacaktır.

Köy hizmetlerinde köylüye yüklenen katılma payları kaldırılacaktır.

Emekli, yetim, dul, korunmaya muhtaç ve sakat kimselerin durumlarını düzeltecek tedbirler alınacaktır.

Köy muhtarlarına ödenek verilmesini sağlayan kanun tasarısı Meclise sunulacaktır.

Değerli milletvekilleri, köylü yurttaşlarımızın afetlere karşı korunması için tarım sigortası değiştirilip yaygınlaştırılacaktır.

Tarım ve orman işçilerinin sosyal güvenliklerini sağlayan kanun değişiklikleri Yüce Meclisin yardımıyla gerçekleştirilecektir. Sosyal güvenlikten mahrum olan tarım ve orman işçileriyle ilgili program hükümleri, gerçekten sosyal adaleti ve sosyal hukuk devletini gerçekleştirme yolunda önemli bir adım teşkil edecektir.

Orman içinde ve civarında yaşayan köylülerin iş ve gelir imkânlarını artıracak tedbirler alınacağını ve ağaçlama, teraslama, kesim ve çekim gibi orman içi hizmetlerden ve orman sanayiinden köylülerin daha geniş ölçüde yararlanmalarını öngören program hükümleri son derecede memnuniyet vericidir.

Yerli gübre üretiminin artırılması ve gübre fiyatlarında indirim imkânının, üretimi artıracak ve Türkiye'yi açlık tehlikesinden kurtaracak tarzda ele alınacağı vaadi büyük bir sevinç yaratmıştır.

Taban fiyat politikalarıyla ilgili olarak programda yer alan hükümler de memnuniyet vericidir. Programda da belirtildiği gibi, bu Hükümet, dili ile değil, gönlü ile; sözle değil, icraatla, yoksul zümrelerin yanında olacaktır.

Eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak, burs ve parasız yatılılık imkânlarını artırarak, kabiliyetli; fakat dar gelirli memleket evlâtlarının yetişme imkânlarını geliştirmek hedefi, Hükümet programında gerçekçi ve açık ifadelerle yer almıştır.

Değerli arkadaşlarım, Hükümet programında, kooperatiflere ve gönüllü kooperatifçiliğe, lâyık olduğu büyük önemin verileceği belirtilmektedir. Kooperatiflerin ve kooperatifçiliğin, birtakım özel kişilerin menfaatlerine ve siyasî amaçlara alet edilmesi önlenecektir. Buna karşılık, kooperatiflerin ve kooperatif üstü kuruluşlarının, aslî gayelerine uygun şekilde çalışmaları sağlanacaktır. Kooperatiflerin ve kooperatif üstü kuruluşlarının yatırım yapmalarının teşvik edileceği de programda öngörülmektedir.

Orman köylerinde kooperatifçiliğe özellikle önem verileceği programda belirtilmiştir. Köy İşleri Bakanlığı ile ilgisi olan ve köylerimizin kalkınmasına hizmet edeceğine inandığımız köy kooperatifleri bu Bakanlığın bünyesinde bırakılmıştır.

Buna karşılık, belli başlı ihraç mallarımızın ihracatını vahim şekilde aksatan, birçok pazarların rakip ülkelere kaptırılmasına yol açan bir hata düzeltilmekte ve Köy İşleri Bakanlığının büyük ithalât ve ihracat gibi, hiç de yetkili ve hazırlıklı olmadığı konularla meşgul edilmesi önlenmektedir.

BAŞKAN — Sayın Oğuz, usuli bir işlemi yerine getirmek üzere birkaç dakika izninizi istirham ediyorum.

Sayın milletvekilleri, çalışma süremiz bitmek üzeredir; ancak, Sayın grup başkanvekillerimizin müşterek imzalarıyla verilmiş bir önerge var; bu önergeyi onayınıza sunacağım.

"Millet Meclisi Başkanlığına Hükümet programı üzerinde Cumhuriyet Senatosunda yarın yapılacak görüşmelere imkân verilmek üzere, konunun bitimine kadar birleşime devam olunması hususunun Genel Kurulun tasviplerine sunulmasını arz ve teklif ederiz" diyor beş Sayın grup başkanvekilimiz.

Bu hususu Yüce Heyetin onayına sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Ancak, bir hususta yine bir muamele yapmak zorundayım. Kürsüde bulunan dört kupaya oy kullanmayan Sayın üye var mı? Yok. Oylama işlemi bitmiştir.

Buyurun Sayın Oğuz,

TALÂT OĞUZ (Devamla) — Değerli milletvekilleri, bu Hükümetin kooperatif konusuna önem vermediği iddiası son derece haksızdır. Yayılması kararlaştırılan şey, köy kalkınmasını ilgilendiren işlerin Köy İşleri Bakanlığında bırakılması; dış ticaretle ilgili konuların ise, bu konuda ehliyet ve tecrübe sahibi olan Ticaret Bakanlığına verilmesidir. Pamuk konusunda işlenen hatanın Türkiye'ye milyarlara mal olduğu meydandadır. Köy İşleri Bakanlığının, yetkisi dışında işlerle uğraşması köy kalkınmasını aksatırken, vatandaşı, yağ gibi zarurî ihtiyaç maddelerinden mahrum bırakmıştır. Yapılan iş, partizanca maksatlarla işlenmiş olan bir hatayı düzeltmekten ibarettir.

Değerli arkadaşlarım, Hükümet programında, fakir hastaların ücretsiz tedavisi ve genel sağlık sigortası konusunda sevindirici hükümler yer almıştır.

Küçük esnaf ve sanatkârlarımızın dilek ve ihtiyaçları ilk defa bugünkü Hükümetin programında bütün yönleriyle ve gerçekçi şekilde yer almıştır. Esnaf ve sanatkârlarımızın işyeri kurma, dükkân ve atölye sahibi olma, gerekli finansman ve kredi imkânlarına kavuşma bakımından büyük ihtiyaçları vardır. Bu konuya programda açıklıkla yer verilmiştir. Yüzbinlerce yurttaşımızı sosyal güvenliğe kavuşturan BAĞ-KUR'un, kendisinden beklenen bütün hizmetleri yapabilecek hale getirilmesi, Hükümetin ilân ettiği hedefler arasındadır.

Grubumuzun öteden beri ısrarla savunduğu ve kanun tekliflerine konu yaptığı önemli bir husus da programda yer almıştır. Hükümet, esnaf ve sanatkârlarımızı ve çiftçi vatandaşlarımızı ağır ve gereksiz defter tutma formalitelerinden kurtararak, mümkün olan ölçüde basit ve götürü usullerle vergilendirme yoluna gitmeyi vaat etmektedir.

Gecekondularda yaşayan yurttaşlarımızın ve deprem bölgelerindeki, felâket görmüş kimselerin dert ve ihtiyaçlarına da programda tatmin edici şekilde yer verilmiştir.

Hükümet programında dış politika konularına, sağlam, gerçekçi ve kararlı bir ifade ile yer verilmiştir. Grubumuz, Hükümet programının dış politika ile ilgili bölümünde yer alan ve haysiyetli bir dış politika anlayışının ifadesi olan görüşlere bütünüyle katılmaktadır.

Millî savunma ve millî güvenlik konusunun her gün biraz daha artan hayatî önemi, Hükümet Programında çok iyi değerlendirilmiştir. Millî harp sanayiinin geliştirilmesi yolundaki program hükmünü yürekten destekliyoruz.

Hükümet programında TRT, millî eğitim, millî kültür ve diyanet işleri konularında belirtilen düşünceleri, Anayasamızın ve millî devlet anlayışının gereklerine uygun görüyoruz.

Değerli arkadaşlarını, Türk demokrasisinin güçlenmesi ve istikrarı açısından, siyasî partilerin seçim ittifakı yapabilmelerini öngören kanun teklifinin Meclise şevki hususunun Hükümet programında yer almasını memnuniyetle karşılıyoruz. Seçim Kanununda yapılması zarurî hale gelmiş değişiklikler yapılmadıkça ve seçimin Türkiye'ye istikrar getirmesi için gerekli adımlar cesaretle atılmadıkça, seçim, bunalımı uzatıp daha koyulaştırmaktan başka hiçbir işe yaramayacaktır. Seçim, demokrasilerde son çaredir. Bu çareyi de etkisiz ve faydasız kılacak bir tutum, memlekete zararlı olur. Seçim Kanunu düzeltilmeden yapılacak bir seçim, bunalımı uzatır ve daha tehlikeli bir hale getirir. Öncelik taşıyan sorun, hükümet sorunudur. Türkiye, aylarca sürecek seçim çalışmalarıyla vakit kaybedecek noktada değildir. Türkiye'nin, Parlamento çoğunluğunun samimî desteği ile icraat yapacak bir Hükümete ihtiyacı vardır. Yüce Parlamentonun desteğine ve güvenine sahip olduğu takdirde, kurulmuş olan Hükümetin, Türkiye'nin çözüm bekleyen meselelerine ciddî ve kararlı cesaretle eğileceği kanısını taşımaktayız.

Değerli milletvekilleri, toprak ve tarım reformunun uygulanmasında tarımsal verimliliği artıracak altyapı yatırımlarının tamamlanması, topraksız ve az topraklı çiftçilerin toprağa kavuşturulması amaçlarının bir arada gerçekleştirilmesi Anayasa gereğidir.

Bu arada, sulama, kredi, ziraî alet ve makine köylünün emrine verilmelidir.

Toprak ve tarım reformu uygulamasında, kamulaştırma bedellerinin, öncelikle reform bölgelerinde kurulacak sanayi yatırımlarına yöneleceğinin programda yer almasını memnuniyetle karşılamaktayız.

Değerli arkadaşlarım, dünyanın her tarafında radyo ve televizyon, haber hizmeti yanında, önemli eğitim ve kültür hizmeti görmektedir. TRT'nin, devletin, ülkesi ve milletiyle bütünlüğünü sarsıcı, Cumhuriyeti tahrip edici, millî güvenliğe ve genel ahlâka zararlı yayınlar yapmasının önlenmesi hususunda Anayasamızın 121'nci maddesindeki ilkelerin ışığı altında, demokratik kurallara uygun tedbirlerin düşünüldüğünü görmekle sevincimiz artmıştır.

Aziz arkadaşlarım, millî eğitimimizin, çözüm bekleyen büyük sorunlarla karşı karşıya bulunduğunu belirtmekte yarar vardır. Bir milletin kalkınmasında eğitim ve öğretim başlıca faktördür. Millî kalkınma, millî eğitim kalkınmasından ayrılamaz. Çeşitli ekonomik sistemlerle kalkınan ülkeler vardır; eğitimsiz kalkınan hiçbir ülke yoktur. Bütün vatan sathına eğitim ve öğretimi yaymaya mecburdur. Her alanda kalkınma için ilim adamı, uzman yetiştirmeye mecburuz. Eğitimde, sayı kadar kaliteye önem verilmesini zarurî addediyoruz. Kaliteli ve verimli eğitim getirmek zorunluğu mevcuttur. Türkiye'nin muhtaç olduğu insan gücünün yetişmesinde millî duyguları, fikrî seviyeleri, ahlâkî vasıfları yüksek öğretmenlerin vazifeleri büyüktür. Türkiye'nin kalkınmasında, yükselmesinde çok önemli görev alan öğretmenlerimizin maddî ve manevî huzur içinde çalışmalarını sağlayacak tedbirlerin alınması zaruretine inanıyoruz. Bunun Hükümet programında belirlenmesini görmekle memnuniyetimizi belirlemekte yarar görüyoruz.

Öğretimin her dalında fırsat ve imkân eşitliğinin sağlanması en önemli bir konudur.

Değerli milletvekilleri, öğrenimdeki gençlerimizin bütün maddî ve manevî olanaklara kavuşturulması lüzumuna inanıyoruz. Atatürk milliyetçiliği etrafında birleşen bir gençlik gerçek manada Türk milletinin umudu olmalıdır. Gençliği, her türlü yıkıcı tahrik, siyasî çıkar, art fikirler dışında tutmanın bir vatan borcu olduğuna inanmaktayız.

Bir milletin kalkınmasında manevî değerlerin büyük bir katkısı bulunduğuna inanıyoruz. Ahlâk ve fazilet esası üzerine kurulan İslâm dininin bütün ilkelerini, lâiklik esaslarının ışığı altında, Anayasanın esprisi içinde bütün vatan sathına yaymanın, bütün din görevlilerinin maddî ve manevî yönden huzurlarının temini için gerekli imkânın yaratılmasının zaruretine inanıyoruz ve Hükümet Programında buna değinildiğini görmekle memnuniyetimizi belirtmek istiyoruz.

Türkiye'nin, hür ve demokratik bir rejim içinde, planlı, dengeli, sosyal adalet ve sosyal güvenliğe gerekli önemi veren hür teşebbüs ve mülkiyet hakkına ve meşru kazanca saygılı bir ekonomik sistemle kalkınmasının sağlanacağının Hükümet programında yer alması bizi sevindirmiştir.

Değerli milletvekilleri, Sayın Demirel Hükümetinin Programı büyük bir itina ve vukufla, ciddiyetle, memleket gerçeklerine uygun bir şekilde hazırlanmıştır. Türk milletinin çeşitli dertlerine ve memleketin sorunlarına isabetle parmak basılmıştır.

C.G.P. Grubu Hükümete güvenoyu verecektir.

Bunalımın sona ermesini ve büyük ümitler uyandırmış olan Hükümetin başarılı hizmetler yapmasını Allah'tan diliyor, Yüksek Heyetinizi C.G.P. Grubu adına saygılarla selâmlıyorum. *(A.P., C.G.P., M.S.P. sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Oğuz.

Sayın Türkeş, isteğiniz üzerine zabıtları da getirerek inceledim efendim. C.H.P. Sayın Grup Sözcüsünün konuşmasında, sizinle ve partinizle ilgili olan bazı hususlar var.

Hangi konularda açıklama veya sataşma iddiasındasınız? Bunu açıklamanız mecburiyeti İçtüzüğün zorunlu bir halidir; buyurunuz efendim.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Adana) — Arz edeyim efendim: "Devlet kuvvetlerine karşı güvensizlik gösteriyor; devlet kuvvetlerine karşı kuvvet hazırlıyor; askerî eğitim yaptırıyor; askerî eğitim gören gençlik teşkilâtı kuruyor" iddiasında bulundular ve bunun gibi, gerçekle katiyen alâkası olmayan, bizim asla düşünmediğimiz fikirleri bize isnat ettiler.

BAŞKAN — Efendim, bir gazeteye izafeten C.H.P. Grubu Sözcüsü bu konuları işlemiştir.

Açıklama hakkınız vardır, buyurunuz efendim.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Adana) — Sayın Başkan, Sayın milletvekilleri;

Cumhuriyet Halk Partisinin değerli Sözcüsü Partisinin görüşlerini ifade ederken, ne şahsen benim, ne de Partimin hiçbir zaman uygun bulmadığı, düşünmediği ve daima karşısında olduğu düşünceleri ve fiilleri bize iftira olarak isnat etmiştir. Her zaman yaptıkları gibi, bu usule başvurarak kendilerine siyasî yarar temin etme gayesi gütmüşlerdir.

Gerçek dışı konuşmalarla siyasî yarar temin edilmez.

Ben, bu hareket tarzını, gerek Sayın Uğur'un, gerek Sayın Cumhuriyet Halk Partisinin durumuna yakıştıramıyorum.

Bakınız Sayın Uğur neler söylüyor. Bu kürsüde, milletin huzurunda, değerli milletvekillerinin huzurunda yapmış olduğum konuşmalarımı alıyor ve ne ifadelerimde bulunan, ne de hiçbir zaman kastetmediğim düşünceleri bana mal etmeğe çalışıyor: "Memleketin sağlam kuvvetleri var" şeklindeki cümlemi alarak, "Bununla devlet kuvvetlerini kastetmiyor; devlet kuvvetlerine güvensizlik gösteriyor. Bununla, kendi komandolarını kastediyor" diyor.

Bu, tamamiyle gerçek dışı bir beyandır. Biz, devlet kuvvetlerini, memleketin en sağlam kuvvetleri olarak kastediyoruz. *(A.P. ve M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Daima devlet kuvvetlerinin yanında bulunduk. Hiçbir zaman devlet kuvvetlerine karşı çıkmadık.

NECDET UĞUR (İstanbul) — İhtiyacı yok ki!

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Milliyetçi gençlik, bizim "Bozkurtlar" dediğimiz, gerek Partimizin gençlik teşkilâtı, gerek milliyetçi gençler, daima devlet kuvvetleriyle elbirliği etmişler, onlara yardımcı olmuşlar, kanunlara, nizamlara bağlı hareket etmişlerdir. *(A.P. ve M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Ne sıfatla, hangi yetkiyle, ne sıfatla? *(C.H.P. sıralarından "Hangi sıfatla?" sesleri)*

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Devlet kuvvetlerine karşı silah çekenler, komünistlerdi. Orta Doğu Tek-

nik Üniversitesinde saatlerce, devletin jandarma gücüyle, polisiyle silahlı çatışma yapan, komünist gençlerdi. *(A.P., M.S.P., C.G.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Mahkemelerde hesap veriyor onlar.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Bundan büyük yalan yok; bundan büyük iftira olamaz.

HASAN YILDIRIM (Kars) — Yüzde doksanına, "Komünist" diyemezsin; ayıp, ayıp.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Milliyetçi gençler hiçbir zaman devlet kuvvetlerine karşı çıkmamış; devlet kuvvetlerini desteklemiş, onun emirlerine itaat etmiştir. *(A.P., M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Arandığı zaman ele bombalar geçiyor, demir çubuklar geçiyor ele.

BAŞKAN — Sayın Baykal, çok rica ediyorum efendim.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Sayın Uğur... *(Balıkesir Milletvekili Orhan Üretmen ile Bolu Milletvekili Müfit Bayraktar arasında tartışmalar, C.H.P. ve A.P. sıraları arasında karşılıklı gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın Üretmen, Sayın Üretmen, istirham ediyorum, efendim.

Sayın Orhan Üretmen, istirham ediyorum. Bir daha ikaz ediyorum sizi.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım.

BAŞKAN — Sayın Bayraktar, siz de sakin olun efendim.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Değerli milletvekilleri, Sayın Necdet Uğur, ileri sürmüş olduğu iddialara eğer kendisi de hakikaten inanıyor idiyse, bu kürsüye gelinceye kadar acaba niye bekletti? Niçin savcılıklara başvurmadı? Niçin savcılıklara ilgili delilleri, vesikaları vermedi? Çünkü, bahsettiği tutumlar kanunlarımıza göre büyük suçlardır. Bir partinin silahlı eğitim yaptırması, bir partinin askerî eğitimle teşkilât kurması, bir partinin veyahut herhangi bir kişinin devlet kuvvetlerine karşı silahlı kuvvetler hazırlaması... Bunlar büyük suçlardır. Bunları niçin savcılıklara götürmüyorlar? Niçin bunu yapanları mahkeme huzuruna çıkarmıyorlar da, bu kürsüye gelip, bu kürsüden birtakım yalan ve iftiralarla, tamamiyle Anayasa çerçevesi içinde, kanunlar çerçevesi içinde hizmeti kendine şiar edinmiş olan bir siyasî partiyi, kendi siyasî rakipleridir diye lekelemeye çalışıyorlar? *(A.P. ve M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar; C.H.P. sıralarından gürültüler)*

MEHMET ZEKİ TEKİNER (Nevşehir) — Allah Allah, rakibe bak!

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım, Sayın Necdet Uğur'a bir tavsiyem var. *(C.H.P. sıralarından "Kendine" sesleri)* Sayın Necdet Uğur, hareketlerinde, davranışlarında,

zibidi zaptiye zihniyetine dayanan jurnalcılıktan vazgeçmelidir. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar; C.H.P. sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın Türkeş... Sayın Türkeş...

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Zibidi zaptiye zihniyetine dayanan jurnalcılıktan vazgeçmeli... *(C.H.P. sıralarından şiddetli gürültüler, kürsüye yürümeler, "Sözünü geri al" sesleri)*

AZMİ YAVUZALP (Niğde) — Sözünü geri alsın, Başkan.

BAŞKAN — Sayın Türkeş... *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

SADULLAH USUMİ (Balıkesir) — Çanakkale'yi unutma, hatırla Çanakkale'yi Türkeş.

BAŞKAN — Efendim, istirham ediyorum, lütfen yerinize oturun efendim. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)* Lütfen yerinize oturun efendim, gerekli ikazı yapacağım efendim, istirham ediyorum, rica ediyorum.

SADULLAH USUMİ (Balıkesir) — Murat Bayrak'a sor, Çanakkale'yi bastınız, hepsini gördük Türkeş.

BAŞKAN — Rica ediyorum Sayın Usumi, Sayın Usumi...

SADULLAH USUMİ (Balıkesir) — Çanakkale'yi unutma.

BAŞKAN — Sayın Usumi, Sayın Usumi istirham ediyorum efendim, lütfen yerinize oturun.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Bunların aksini mahkemelerde ispat etmeye hazırız, siz de yalanlarınızı ispat edin. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın Türkeş, sözünüzü kestim; bir dakika, istirham ediyorum.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Siz de yalanlarınızı ispat edin. Yalancı...

HÜSEYİN DENİZ (Malatya) — Senin baban zibidi; ahlâksız! Utanmaz mısın sen be?

BAŞKAN — Sayın Türkeş, istirham ediyorum, rica ediyorum, burada, "Sayın Türkeş" diyorum efendim, dinlemek zorundasınız.

HÜSEYİN ERÇELİK (Denizli) — Fransa'daki eroin kaçakçılığından bahset.

O. YILMAZ KARAOSMANOĞLU (Rize) — Kanlı Majeste.

BAŞKAN — İstirham ediyorum, rica ediyorum oturun efendim.

Sayın Türkeş, konuşmanızda, "Kaba ve yaralayıcı söz" söylediniz; İçtüzüğümüzün tabiri bu. İstirham ediyorum, bu "Zibidi" kelimesini geri alın efendim.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Bir dakika Sayın Başkan, söyleyeceğim... *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — İstirham ediyorum, rica ediyorum Sayın Deniz, oturun efendim. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

HÜSEYİN DENİZ (Malatya) — Utanmaz mısınız sen be?

BAŞKAN — İstirham ediyorum oturun. Sayın Deniz, Sayın Deniz. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)* Efendim, celseyi sağlıkla yürütmek istiyorum Sayın Yıldırım, yardımcı olun, istirham ediyorum.

HÜSEYİN ERÇELİK (Denizli) — Fransa'daki eroin kaçakçılığından bahset, eroin kaçakçılığından bahset.

BAŞKAN — Ayrı ayrı bütün arkadaşlarımın ismini saydırmak zorunda bırakmayın. Sayın Erçelik, istirham ediyorum efendim, rica ediyorum, oturun lütfen. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)* Sayın Erçelik, Sayın Erçelik... Devam edemeyeceğim Sayın arkadaşlarım bu celseye, celseye devam edemeyeceğim, istirham ediyorum.

Sayın Türkeş, konuşmanızda "Zibidi" tabirini kullandınız, istirham ediyorum geri alın sözünüzü lütfen, sözünüzü lütfen geri alın.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Sayın Başkan, söyleyeceğimi lütfen dinleyin.

BAŞKAN — Almazsanız, sözünüzü kesmek zorunda kalacağım efendim.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Söyleyeceğimi dinleyin. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

Sayın Başkan, ben bu sözü Sayın Uğur'un şahsına söylemedim; bu sözümü Sayın Uğur'un şahsına söylemedim.

BAŞKAN — Ne diye söylediniz efendim?

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Sayın Uğur'un şahsına söylemedim.

BAŞKAN — Ne için söylediniz Sayın Türkeş?

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Bu, bu zihniyete yaraşan şekilde bir jurnalcılığa benziyor; bu sözleri dedim.

BAŞKAN — İstirham ederim; rica ediyorum, lütfen sözünüzü geri alın.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Geri aldım.

BAŞKAN — Teşekkür ederim. *(C.H.P. sıralarından "Mikrofon, mikrofon" sesleri)*

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Geri aldım.

BAŞKAN — Teşekkür ederim. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Daha çok ağız değiştireceksin.

ORHAN EYÜPOĞLU (İstanbul) — Ahlâksız.

O. YILMAZ KARAOSMANOĞLU (Rize) — Başbakan yardımcısısın.

BAŞKAN — İstirham ediyorum Sayın Karaosmanoğlu, Sayın hatip sözünü geri almıştır efendim.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Arkadaşlar, siz de yalan ve iftiralarınızı geri alacaksınız; siz de yalan söylüyor ve iftira ediyorsunuz; siz de bunları geri alacaksınız. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

Siz bağırmakla çağırmakla beni yıldıramazsınız. *(A.P. ve M.S.P. sıralarından, "Bravo" sesleri, alkışlar; C.H.P. sıralarından gürültüler)* Asla Yılmam.

BAŞKAN — Efendim, Sayın Baykal, Sayın Baykal, hatibi izlemek imkânı verin, istirham ediyorum efendim. Sayın Güngör... *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Kabadayılıkla beni yıldıramazsınız. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın arkadaşlarım, Sayın milletvekilleri, oturumu tatil etmek zorunda kalacağım efendim.

HÜSEYİN ERÇELİK (Denizli) — Eroin kaçakçılığından bahsetsene.

BAŞKAN — İstirham ediyorum Sayın Erçelik, sözünü geri aldı hatip; bana, hatibin konuşmasını takip etme imkânını veriniz; istirham ediyorum efendim. *(C.H.P. ve A.P. sıralarından gürültüler)*

Sayın Türkeş, bir dakikanız kalmıştır efendim.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Sayın Başkan.

BAŞKAN — Konuşmanıza arayı dâhil ettim efendim; bir dakikanız kalmıştır.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Sayın Başkan...

BAŞKAN — Şahsınız adına cevap veriyorsunuz efendim.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Söyleyeceğim çok şeyler var.

BAŞKAN — Söyleyeceğiniz çok şeyler var; ama Sayın Türkeş, İçtüzüğümüz genel konuşma süresini şahıslar adına 10 dakika olarak sınırlamış bulunmaktadır. İstirham ediyorum efendim, rica ediyorum.

SELÇUK ERVERDİ (Erzurum) — İçtüzük bilmez O, bir ihtilâl bilir.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Sayın Uğur, konuşmasında bana birtakım iftiralar isnat ederek.

SELÇUK ERVERDİ (Erzurum) — Sana tenezzül etmez be.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — ...Benim, Hükümette görev alamayacağımı ifade ettiler.

Sayın arkadaşlarım, 10 yıldır ben, Türk milletinin iradesi ile, bu şerefli Meclisin üyesiyim. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Eğer, Sayın Uğur'un dedikleri doğru olsa, bu büyük millet beni bu Meclise lâyık görerek seçmezdi. *(Gürültüler)* Eğer sizde arkadaşlar insaf, vicdan varsa, bu yalanlardan vazgeçiniz. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın Karsu, hatibi izleme imkânını verin, istirham ediyorum.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — 27 Mayıs'tan bahsettiler arkadaşlar. Bu ayrı bir hikâye... *(C.H.P. sıralarından "Hangi hikâye, hangi hikâye?" sesleri; şiddetli gürültüler)*

Arkadaşlar, 27 Mayıs'ta *(C.H.P. sıralarından gürültüler)* 27 Mayıs'ta ben memlekette gerçek demokrasinin kurulması için çalıştım; memlekette demokrasi kalksın diye çalışmadım. *(Gürültüler)*

İLHAMİ ÇETİN (Yozgat) — Seni Gürsel niye kovdu?

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Ama memlekette gerçek demokrasinin vücut bulmaması için çalışanlar, kendi menfaati peşinde koşanlar vardı. *(Gürültüler)*

NEDİM KORKMAZ (Yozgat) — 27 Mayıs hikâye değil.

BAŞKAN — Sayın Türkeş, Sayın Türkeş, söz süreniz bitmiştir efendim; rica ediyorum bitirin.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Sayın arkadaşlarım, Sayın Başkan söz süresinin bittiğini bildirmişlerdir. Sayın Başkana saygılıyım. Sözümü burada bağlayacağım; fakat bu hattı hareketiniz hiçbir şekilde, ne Cumhuriyet Halk Partisinin, iddia ettiğiniz, demokrasiye bağlılık zihniyetine, ne fikir özgürlüğüne hürmet zihniyetine uymaz. Burada söylediklerinizi her yerde cevaplandıracağım arkadaşlar. Her hareketinizin ayniyle misillemesini, cevabını alacaksınız. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar; C.H.P. sıralarından "Yuh" sesleri, şiddetli gürültüler)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim efendim.

ORHAN EYÜPOĞLU (İstanbul)— Saygıyı sen bundan sonra göreceksin.

İLHAMİ ÇETİN (Yozgat) — Kaçaksın sen, korkaksın.

BAŞKAN — Sayın arkadaşlarım, Sayın arkadaşlarım... Sayın milletvekilleri, istirham ediyorum efendim, sükûneti temin edelim. *(Gürültüler)*

NECDET UĞUR (İstanbul) — Sayın Başkan...

KADİR ÖZPAK (Uşak) — Seni Menderes katili seni...

BAŞKAN — Sayın Uğur, bir şey mi söylüyorsunuz efendim?

KADİR ÖZPAK (Uşak) — Seni Menderes katili seni...

BAŞKAN — Sayın Özpak, Sayın Özpak, istirham ediyorum efendim. *(Gürültüler)*

Buyurunuz Sayın Uğur, bir şey mi söylüyorsunuz efendim?

NECDET UĞUR (İstanbul) — Sayın Başkan, *(C.H.P. ve A.P. sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın Eker, Sayın Eker. Buyurunuz efendim.

NECDET UĞUR (İstanbul) — Sayın Başkan, konuşmacı, konuşmasının çeşitli yerlerinde, kimsenin tutanaklara bakma ihtiyacını duymayacağı kadar sık sık - zatıâlinizin de hatırlayabildiği gibi - beni yalancılık ve iftiracılıkla nitelendirdi; söylediklerimin de yalan ve iftira olduğunu söyledi.

Son söylediği sözü geri aldığını ifade ettiniz. Bunun için değil; son söylediği söz kendi ayıbıdır en azından; ama son söylediği sözlerdeki yalancılık ve iftiracılık isnadı benim partim ve kendim için çok daha önemlidir.

Bu bakımdan, aynı hakka dayanarak söz istiyorum.

Çok fazla tekrar ettiği; bütün Meclis huzurunda cereyan ettiği, ve şimdi kendisine sorarsanız tekrarlamakta hiçbir beis görmeyeceği için hemen söz istiyorum.

BAŞKAN — Sayın Uğur, "Yalancılık" deyimini Sayın Türkeş kullanmışlardır.

Bu konuda size söz veriyorum efendim. *(A.P. sıralarından gürültüler)*

İLHAMİ ERTEM (Edirne) — Bravo Başkan (!)

BAŞKAN — Efendim, yönetimi hiç kimsenin keyfine göre yapmıyorum; İçtüzüğe uygun olarak yapıyorum, istirham ediyorum.

Buyurun Sayın Uğur.

Sayın Uğur istirham ediyorum, yeni bir sataşmaya meydan vermemek suretiyle konuşun.

NECDET UĞUR (İstanbul) — Sayın Başkan, ben de bir şey istirham ediyorum. Benim süremi hesaplarken, lütfen, yalnız benim kullandığım süreyi sayınız; benim kullanmama mani olan süreyi saymayınız.

BAŞKAN — Efendim, biz zamanı hesap ediyoruz Sayın Uğur; buyurun.

NECDET UĞUR (Devamla) — Çok teşekkür ederim.

Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Biraz evvel burada konuşurken, böyle bir Hükümette böyle bir zatın Başbakan Yardımcısı olmasının, büyük Türkiye için, Ülkemiz için ve demokrasi için büyük bir talihsizlik olduğunu söylemiştim. *(C.H.P. sıralarından alkışlar, A.P. sıralarından gürültüler)*

Yaptığınız her gürültüyü süremden çıkarıyorum. *(A.P. sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — İstirham ediyorum efendim, lütfen oturun.

Sayın Adil Demir, istirham ediyorum.

ADİL DEMİR (İzmir) — Beyefendi, çığırından çıkardınız.

BAŞKAN — İstirham ediyorum efendim, yardımcı olmazsanız elbette çığırından çıkar. İstirham ediyorum, rica ediyorum.

ADİL DEMİR (İzmir) — Niye istirham ediyorsunuz?

NECDET UĞUR (Devamla) — Yalnız memleket için değil, Demirel için, Sayın Demirel için, Partisi için de talihsizlik olacaktır, göreceksiniz bunu. *(A.P. sıralarından gürültüler)*

Şimdi, ellerinizi vicdanlarınıza koyunuz değerli milletvekilleri, sorumluluk içerisinde olduğunuzu düşünerek ellerinizi vicdanınıza koyunuz; bu zat, Türkiye Cumhuriyetinin Başbakan Yardımcılığına yakışıyor mu? *(A.P. sıralarından "Yakışıyor" sesleri; C.H.P. sıralarından gürültüler)*

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Haydut o, haydut.

NECDET UĞUR (Devamla) — Söylediği sözlere bakınız, kullandığı ifadelere bakınız!

Değerli milletvekilleri bakınız ne diyor; benim burada söylediklerimi kelimesi kelimesine tekrarladı; diyor ki: "Benim kuvvetlerim, devlet kuvvetlerine yardımcı oluyor"

Sen bu yetkiyi kimden aldın? Sen kimsin, sen kimsin? *(C.H.P. sıralarından "Haydut" sesleri)* Asıl mesele burada: Kendisinin kuvvetleri var! Hangi hakla hangi hakla? Sen, sade bir Türk vatandaşısın. Sen, devlet kuvvetlerine yardım edecek adam mısın? *(A.P. sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Efendim, rica ediyorum, hatibi izleme imkânı verin bana, istirham ediyorum, rica ediyorum.

Sayın Uğur, Meclise hitaben, istirham ediyorum.

NADİR LÂTİF İSLÂM (Sakarya) — Konuşmasını öğren.

BAŞKAN — Sayın İslâm, rica ediyorum.

NECDET UĞUR (Devamla) — Sinir zaafın var, sinir. *(A.P. sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — İşitemiyorum, istirham ediyorum, lütfen sükûnetle takip edin konuşmayı

NECDET UĞUR (Devamla) — Bu süreyi, konuşmama mâni olduğunuz ölçüde süremden çıkaracağım; bunu bilesiniz; ya dinleyeceksiniz, ya da süremden çıkarıyorum; saatim elimde. Hakkımı katiyen vermeyeceğim.

BAŞKAN — Sayın Uğur, istirham ediyorum...

NECDET UĞUR (Devamla) — Ama, hakkımı almalarını hesap ediniz.

İşaret etmek istediğimiz tehlike buydu. Bize diyor ki; "Niçin sen savcılığa gitmiyorsun? Niçin bunları söylemiyorsun?".

Şimdi, beni dinleyen arkadaşlar; Yüce Meclis kürsüsünden millete hitap ediyorum. Kimlere? Şehir halkına; köylülere; öğrencilere hitap ediyorum: Kurduğu teşkilâtı liselere kadar götürdü, lisedeki öğretmenler üzerine bile bir terör kurdu. Kim oluyorsun sen, kim oluyorsun sen? *(A.P. sıralarından "Sen kim oluyorsun?" sesleri)* Şimdi aynı adam, lise talebeleri üzerinde bile...

BAŞKAN — Sayın Uğur...

NECDET UĞUR (Devamla) — ...Acımasızca terör yaratmak isteyen ve silah zoruyla...

BAŞKAN — Sayın Uğur...

NECDET UĞUR (Devamla) — ... Terör yaratmak isteyen adam

BAŞKAN — Sayın Uğur...

NECDET UĞUR (Devamla) — ...Hükümet Başkam olarak emir veremez.

BAŞKAN — Sayın Uğur, Sayın Uğur, istirham ediyorum, "Kim oluyorsun sen?" sözünü bir daha tekrarlamayın efendim; rica ediyorum.

ADİL DEMİR (İzmir) — "Sen kim oluyorsun?" diyor, siz, "Bu sözü bir daha tekrarlamayın" diyorsunuz... *(A.P. sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Efendim, istirham ederim, rica ederim. Bu şekilde yönetemem bu Meclisi.

Sayın Demir, oturumun başından beri siz çok heyecanlısınız. İstirham ediyorum, rica ediyorum, sakin olun.

ADİL DEMİR (İzmir) — "Sen kim oluyorsun?" diyor.

BAŞKAN — Çok rica ediyorum.

NECDET UĞUR (Devamla) — Evet. Vatandaştan başka nesi var? Sade vatandaştan başka ne özelliği var bunun? Ne özelliği var? *(A.P. sıralarından gürültüler, "Yuh" sesleri)*

İLHAMİ ERTEM (Edirne) — Başbakan Yardımcısı.

FAİK KIRBAŞLI (Burdur) — Sen kim oluyorsun?

NECDET UĞUR (Devamla) — Ben sade bir Türk vatandaşıyım. O kim, O kim? Kim O? *(A.P. sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Hepimiz, müzakerelerin selâmetle yürümesinden sorumluyuz.

İLHAMİ ERTEM (Edirne) — O, Türkiye Cumhuriyetinin Başbakan Yardımcısı. *(A.P. sıralarından gürültüler, yer yer ayağa kalkmalar)*

BAŞKAN — Sayın Tercan...

NECDET UĞUR (Devamla) — Vatandaş... O kim, O? İnsan öldürmek yetkisini, insanlara saldırmak hakkını kimden alıyor? *(A.P. sıralarından gürültüler, kürsüye yürümeler)*

İSMET SEZGİN (Aydın) — Bir parlamenter olarak beni dinlemenizi rica ediyorum Sayın Başkan.

ADİL DEMİR (İzmir) — Nezakete davet edin. Konuşmasını bilmiyor.

NECDET UĞUR (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, şimdi bunları bırakınız...

İSMET SEZGİN (Aydın) — Size frak giydiriyoruz; güpegündüz frak giydiriyoruz; bunun manasını anlayınız lütfen. Rica ediyorum anlayınız efendim.

BAŞKAN — Sayın Sezgin, takip etme imkânını bulamıyorum. Konuşmayı izleyemiyorum efendim.

DOĞAN ARASLI (Kars) — Hangi sıfatla konuşuyor bu adam yahu?

BAŞKAN — Sayın Sezgin, konuşmayı takip etme imkânından mahrum bırakıyorsunuz beni efendim. İstirham ediyorum, rica ediyorum. Hatibin konuşmasını sükûnetle takip edin efendim. *(A.P. sıralarından gürültüler)*

İSMET SEZGİN (Aydın) — Sayın Başkan, size frak giydiriyoruz, frak...

BAŞKAN — Bunu çok tekrarladınız Sayın Sezgin. İstirham ediyorum efendim.

İSMET SEZGİN (Aydın) — Rica ederim...

BAŞKAN — Çok rica ederim Sayın Sezgin, bunu bir daha tekrarladınız.

İSMET SEZGİN (Aydın) — Frak giyiyorsunuz. Bunun manasını anlayınız efendim.

BAŞKAN — İstirham ederim, sizden anlayacak değilim Sayın Sezgin. Çok rica ederim, lütfen yerinize oturun efendim.

ZEKİYE GÜLSEN (Çanakkale) — Sana bu konuşma az bile...

ETEM EKEN (Çorum) — Ne konuşuyor daha bu zibidi?

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri, lütfen yerlerinize oturun efendim.

NECDET UĞUR (Devamla) — Sayın milletvekilleri, saatimi hesapladım. Daha üç dakika konuştum. *(Gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın Tümer...

EMİN BİLEN TÜMER (Adana) — Sayın Başkan, ben bir şey yapmıyorum.

BAŞKAN — Lütfen, lütfen efendim...

Sayın Özçelik, Sayın Özçelik, istirham ediyorum efendim.

Efendim, bana izleme imkânı verin. Bana izleme imkânı verin. İstirham ediyorum, rica ediyorum.

NECDET UĞUR (Devamla) — Üç dakika konuştum, ötekileri siz aldınız.

BAŞKAN — Sayın Uğur, ben hesap ediyorum efendim; rica ediyorum.

NECDET UĞUR (Devamla) — Tamam.

Şahit gösteriyorum Meclisi konuştuğum dakikalar için. Bir dakikamı bile vermeyeceğim, hakkımı kullanacağım. *(A.P. sıralarından gürültüler)*

Şimdi arkadaşlar, burada ciddî bir konuyu konuşuyoruz. Şimdi, bir Hükümet kuruluyor, bu Hükümetin Başbakanı var, bu Hükümetin Millî Savunma Bakanı var, bu Hükümetin İçişleri Bakanı var, bu Hükümetin güvenlik kuvvetleri var. Bu Hükümet eğer, emrindeki güvenlik kuvvetleri üzerinde, asayişi bozan her türlü anarşik hareketlere sebebiyet verenlerin hiçbirisini tutmadığı intibaını vermezse, memlekette olaydan geçilmez. Bu Hükümet şimdi, nasıl, böyle bir zihniyetle, böyle bir zihniyetin... *(A.P. sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın Eker, Sayın Eker, rica ediyorum efendim. Sayın Eker, rica ediyorum efendim, rica ediyorum oturun efendim. *(A.P. sıralarından gürültüler; A.P. ve C.H.P. sıralarından yer yer ayağa kalkmalar)*

NECDET UĞUR (Devamla) — Şimdi, eğer kendisinde bir devlet adamı niteliği olsaydı, gelip burada, yapılacak olanın, burada beklenilenin aksine, sinirlerine mağlup olup, küçük, basit birtakım hakaret kelimeleriyle içini boşaltma küçüklüğüne düşmezdi.

BAŞKAN — Çok rica ediyorum Sayın Uğur, "Küçüklük" sözünü, istirham ediyorum, lütfen siz de geri alın efendim. Çok rica ediyorum Sayın Uğur.

NECDET UĞUR (Devamla) — Aldım...

BAŞKAN — Çok rica ediyorum, Sayın Uğur.

NECDET UĞUR (Devamla) — Aldım...

Efendim, bir devlet adamına yakışan bu idi; onun durumunda olan devlet adamına - devlet adamı olsa idi eğer - yakışan bu idi. Diyecekti ki, "Ben Başbakan Yardımcısıyım. Türkiye'de, hiçbir örgütle benim ilişkim yoktur, - silah taşıyorlar; eğitim yaptık falan değil - hiçbir örgüt, başı darda kaldığı zaman, suç işleyip karakola gittiği zaman bana telefon edemez ve ben onlar adına tavassutta bulunmam. Ben, devlet kuvvetleri üzerine, başkanlık yaptığım örgüt adına hiçbir baskı yapmayacağım. Onlar herhangi bir olayla karakola giderse, güvenlik kuvvetleri ile bir meselesi olursa, işte Hükümet şahidim olsun ki, ben katiyen karışmayacağım. Başbakan Yardımcısı olduğum sürece, bu örgütle benim irtibatım kesilmiştir"

Devlet adamı bunu söyler; gelip küfür etmez. *(A.P. sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın Uğur, bir dakikanız var efendim.

NECDET UĞUR (Devamla) — Kaç dakikadır hakkım Sayın Başkan?

BAŞKAN — Bir dakikanız var.

NECDET UĞUR (Devamla) — Sayın Başkan, hakkım kaç dakika?

BAŞKAN — Efendim, şahsınız...

NECDET UĞUR (Devamla) — 10 dakika, ben sekize on kala...

BAŞKAN — Efendim, şahsınız adına 10 dakika konuşma hakkınız var.

NECDET UĞUR (Devamla) — Tamam. Ben sekize on kala başladım, saat sekiz.

BAŞKAN — Efendim, siz saat 19.30'da başladınız Sayın Uğur.

NECDET UĞUR (Devamla) — Aman efendim, saat sekize on kala başladım, saat elimde.

BAŞKAN — Saat 19.30'da başladınız efendim. *(A.P. sıralarından gürültüler)*

NECDET UĞUR (Devamla) — Hayır, hakkımı vermeyeceğim size.

ÜNAT DEMİR (Muğla) — Sizin yaptığınız iş o.

BAŞKAN — Sayın Demir, çok rica ederim efendim.

MÜFİT BAYRAKTAR (Bolu) — Başkana saygı.

NECDET UĞUR (Devamla) — Onun tarafından şartlandırılmışlarsa onun baskısı altında ürkütülmekte olan insanların da hakkını burada savunacağım ve

ona dokundurtmayacağım. Bu benim bir yurttaşlık görevim; bu partinin görevi. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

İLHAMİ ERTEM (Edirne) — Cevapla alâkası var mı Sayın Başkan?

NECDET UĞUR (Devamla) — Değerli arkadaşlarım...

BAŞKAN — Sayın Uğur, lütfen sözlerinizi bağlayın efendim.

NECDET UĞUR (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, eğer bu memlekette komandolar, üniversitelerde, sokaklarda, işyerlerinde cirit atarlarsa, her olayın altından onlar çıkarsa, birtakım derneklere hücum ederler, insanları bıçaklarlarsa...

BAŞKAN — Bir dakikanız kaldı efendim.

NECDET UĞUR (Devamla) — ...Ve onların başı da, bu memlekette Başbakan Yardımcısı olursa; böylesine bir memlekette huzur olmaz, asayiş sağlanmaz. Bunun cezasını en fazla, en çok da, siz Adalet Partililer çekersiniz. Devamı olduğunuzu iddia ettiğiniz Demokrat Partiden yeterince ders almamışınız, daha çok çekecekleriniz var. Kendi kaderinizi kendiniz çiziyorsunuz.

BAŞKAN — Süreniz... Sayın Uğur... Sayın Uğur...

NECDET UĞUR (Devamla) — Hepinizi saygılarımla selâmlarım.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Uğur. *(C.H.P. sıralarından alkışlar; A.P. sıralarından "Yuh" sesleri)*

Sayın milletvekilleri, Oturuma saat 20.15'te toplanmak üzere, yarım saat ara veriyorum.

Kapanma Saati: 19.46

İKİNCİ OTURUM

***BAŞKAN**: Başkanvekili Memduh Ekşi*

***DİVAN ÜYELERİ**: Tufan Doğan Avşargil (Kayseri)*

İdris Arıkan (Siirt)

***Açılma Saati**: 20.20*

BAŞKAN — Millet Meclisinin 63'üncü Birleşiminin 2'nci Oturumunu açıyorum.

BAŞKAN — Hükümet Programı üzerindeki görüşmelere devam ediyoruz.

Söz sırası, Adalet Partisi Grubu adına Sayın İlhami Ertem'de; buyurunuz efendim.

A.P. GRUBU ADINA İLHAMİ ERTEM (Edirne) — Sayın Başkan, Sayın milletvekilleri;

Biraz evvel meydana gelen durumdan cidden büyük üzüntü duyduk. Bir defa, Sayın Necdet Uğur'un bugün bu derece sinirli olmasını...

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Haydaa!

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Ne oluyor beyefendiler?

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Ben size demiyorum, arkadaşıma diyorum beyefendi.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — ...bu derece asabi olmasını büyük üzüntü ile karşıladık.

Bir Grup Başkanvekili olarak bu haliyle, elinde saati tutarak, ikide birde Başkana hitap ederek, "Ben saati tutuyorum" demesiyle ve "Ben bu durumu devam ettireceğim" demesiyle, Sayın Meclis Başkanının da oturumu yönetmesindeki tarafsızlığa gölge düşürmüştür. Adalet Partisi olarak, bunu üzüntü ile belirteceğim.

Konuşmasının muhtelif yerlerinde, Sayın Türkeş'e hitap ederek, "Sen konuşacak adam mısın? Sen kimsin? Sen vatandaşsın" gibi ifadelerini de büyük üzüntü ile dinledik.

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Türkeş'i biraz daha savunun.

BAŞKAN — Rica ediyorum Sayın Birgit.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Sayın Türkeş bugün Başbakan Yardımcısıdır. Evvelâ bu durumuyla bir özelliği vardır. İkincisi, bir milletvekilidir. Binaenaleyh, bu tarzdaki hitapları da gerçekten üzücüdür. Hele, Adalet Partisine dönüp, "Demokrat Parti tecrübesinden faydalanmadınız; âkibetiniz daha fena olacaktır" demesini, gerçekten, demokrasiye inanmamasıyla bağdaştırıyoruz, bunu üzüntü ile karşılıyoruz ve kendisine aynen iade ediyoruz. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Sevgili arkadaşlarım, çeşitli meydanlarda "çeşitli yerlerde şu veya bu tarzda demokrasi nutukları vermek mümkündür; ama mühim olan samimî olmaktır, icraatın gerektiği yerde demokrasiye bağlılığı göstermektir.

İşte, Sayın Uğur şu hitabıyla, 150 milletvekili olan bir grubu bu tarzda tehdit etmekle...

TURAN GÜNEŞ (Kocaeli) — 150 değil, 148.

NİHAT SALTIK (Tunceli) — 150 değil, artık.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — ...Millî iradeye bu derece saygısız olduğunu ifade etmiştir. Grubumuz adına, bunu üzüntü ile belirtmek isterim.

Değerli arkadaşlarım, Adalet Partisi...

İLTER ÇUBUKÇU (Adana) — Borsa simsarı kim?

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Evet, sizin açtığınız borsa sayesinde o da olur, o da olur. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri alkışlar, C.H.P. sıralarından gürültüler)*

ABDİ ÖZKÖK (Bolu) — Borsayı siz açtınız, biz kapattık.

BAŞKAN — Çok rica ediyorum efendim, istirham ediyorum.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Herhalde, Adalet Partisi, adedinin 149'a düşmesinden üzüntü duymaz; ama bu hareketi yaratan sizler oldunuz. *(A.P. ve C.H.P. sıralarından ayağa kalkmalar; gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın Eker, istirham ediyorum efendim, rica ediyorum; o arkadaşımızdan da istirham ediyorum, rica ediyorum, ikaz ediyorum efendim. Hatibi takip etme imkânını verin lütfen.

Buyurun Sayın Ertem.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, konuşmamda, Adalet Partisi Grubunun, Hükümet Programı hakkındaki görüşlerini arz edeceğim; ama konuşmalarım Büyük Millet Meclisinin mehabetine, bu kürsünün kutsiyetine ve ciddiyetine yakışır tarzda olacaktır. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Sayın milletvekilleri, Adalet Partisinin sorunlar üzerindeki, Türkiye'nin meseleleri üzerindeki görüşleriyle konuşmama giriyorum.

Bugün Türkiye'nin birinci sorunu, millî birlik ve beraberlik ruhunun korunması ve geliştirilerek yaşatılmasıdır. Bilinçli olarak, millî birlik ruhunu yıkmaya, millî ve manevî değerleri, "egemen sınıfların, sömürü düzenini sürdürmek için uydurdukları yalan" olarak göstermeye çalışan kişiler, dernekler, kuruluşlar, örgütler vardır. Türk Milletinin, kaderde, kıvançta, tasada bir bütün olması önlenmeye, milletimiz bölünmeye çalışılmaktadır. Millî ülküler unutturularak, "Yurtta sulh" yerine, "sınıf kavgası" yaratılmasının bilinci aşılamak istenmektedir. Bazı meslek odaları, bir kısım dernekler ve kuruluşlar, tutumları ve bildirileri ile; radyo ve televizyon, haberleri, seçtiği filmleri, tiyatro eserleri, kitap saati ve tanıttığı sanatkârlar ile bu akımı güçlendirmektedir. Bu akım bazı öğretim müesseselerinde, maalesef, öğrencilerin değerlendirmesini etkileyecek kadar ileri gitmiştir.

Siyasî partilerimizle, Anayasamızın özerk kuruluşlarıyla basınımızda, bu tehlikeyi görmek, anlamak zamanı gelmiştir. Aksi halde, fertleri birbirine düşman, bir sosyal sınıfı diğer sosyal sınıfına yaşama hakkı tanımayan bir toplum haline gele-

ceğiz. Birleştiğimiz ülküler, kutsal mefhumlar kalmayacaktır. Özgürlüğün... *(C.H.P. sıralarından "Vah, vah, sesleri)*

Buyurun beyefendiler, sıralardan gelen sese.

BAŞKAN — Siz buyurun Sayın Ertem.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Bu kadar ciddî bir konuda "vah, vah" diyecek insanların bulunması ve bunların da milletvekili oluşu, Türkiye'nin, söylediğim meselelerde ne kadar tehlikeli bir noktaya geldiğinin en güzel ispatıdır.

ABDİ ÖZKÖK (Bolu) — Senin milletvekili oluşun...

İBRAHİM AKDOĞAN (Kocaeli) — Sizin zavallılığınızı millet tescil etti.

ABDİ ÖZKÖK (Bolu) — Sizin zavallılığınızı millet tescil etti.

NEDİM KORKMAZ (Yozgat) — Bu ortama siz getirdiniz.

BAŞKAN — Sayın Özkök, Sayın Özkök, istirham ederim.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Zavallı Özkök, zavallı Özkök, senin ne kadar zavallı olduğunu herkes bilir.

BAŞKAN — Sayın Ertem, ben Sayın milletvekillerini ikaz ediyorum efendim. İstirham ederim, "zavallı" şeklinde hitap etmeyin. İstirham ediyorum.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Özgürlüğün her çeşidini, fert ve sınıf menfaatlerinin bu özgürlükler içinde dile getirilip, korunması mücadelesini kabul ediyoruz; ama bunların üstünde, millî şuurun, millî ülkünün, millî birliğin, millî değer hükümlerinin korunmasını ve yaşatılmasını şart sayıyoruz.

İşte bu sebeple, Hükümetin birinci görevi, millî, demokratik, lâik, sosyal bir hukuk devleti olan bağımsız Türkiye Cumhuriyetini bu tehlikelerden korumak ve yaşatmaktır.

İkinci sorun; "Siyasî parti olarak, dernek olarak, kuruluş olarak kim kimdir ve kimin yanındadır; kim ne söylüyor ve ne yapıyor?" hususları açıklığa kavuşturulmalıdır.

Kavram karıştırılması oyunu da bitirilmelidir: Demokrasiden bahsedip, millet iradesi çiğnenmemelidir. "Bağımsız Türkiye" diye bağırıp, Türkiye'nin bağımsızlığını yitirmesi için ne mümkünse, o yapılmamalıdır. Düzen değişikliği istenirken, sınıf kavgası yaratılmamalıdır. Sömürüye karşı çıkılırken, gerçek sömürü yaratılmamalıdır. "En büyük tehlike komünizmdir" derken, komünizmin getirdiği ve geleceği ortam yaratılmamalıdır.

Üçüncü sorun, asayişi sağlamaktır. Fikir özgürlüğü, düşünce özgürlüğü, bunları açıklama özgürlüğü toplantı hakkı, yürüyüş hakkı başka şey; gençlerin, vatandaşların, nizamlara karşı çıkması başka şeydir. Hele, düzeni değiştirmek, kendi düşüncelerini uygulatmak için zor kullanmak, başkalarının haklarına saldırmak, nizamlara topluca karşı çıkmak suçtur. Bunları hoşgörü ile karşılamayı, halkın bilinçlenmesi saymak ise, zorbalığa prim vermektir.

Dördüncü sorun, dar ve sabit gelirli vatandaşları, yani işçiyi, memuru, emekliyi, küçük esnafı ve sanatkârı, köylüyü her gün biraz daha ezen hayat pahalılığını durdurmak, hayatı yaşanabilir hale sokabilmektir.

Adalet Partisi, bu derhal ele alınıp halledilmesi gereken dört sorun yanında, Hükümet Programında, daha 13 meselenin yer almasını istemektedir.

Adalet Partisinin gayesi, sosyal refah devletini kurmaktır: Adalet Partisi, Devletin sosyal ve ekonomik alanda tanzim edici, yönlendirici, destekleyici, hizmet götürücü, yardım edici görevleri olduğuna inanır. Sosyal refah devleti; yurttan fakirliği, işsizliği kaldıracak; kişileri, "yarın" korkusundan kurtaracak; vatandaşları, işsizlikte aç kalmaktan, hastalandığında perişan olmaktan, ihtiyarlıkta ortada kalıp sefil olmaktan kurtaracaktır.

Eğitimden, özel ve kamu sektörlerinde iş bulup çalışmaya kadar, her alanda fırsat ve imkân eşitliği sağlayacaktır.

Devlet, kabiliyetli, çalışan vatandaşların malî güçsüzlükten doğan gelişme ve yükselme engellerini kaldırmalıdır.

"Herkese hizmet, herkese refah" anlayışından hareket eden Adalet Partisi, vatandaşlar ve sosyal sınıflar ve sosyal sınıflar arasında farklılık yaratmayı, onları birbirlerinin karşısında göstermeyi, onları birbirine düşman ederek kavga çıkarmayı, herkese refahın sağlanması için fayda değil, zarar sayar.

Adalet Partisi felsefesinde, "sınıf kavgası" yok, "sosyal barış" vardır.

Adalet Partisi, karma ekonomiye inanır. Anayasanın kabul ettiği mülkiyet hakkına ve hür teşebbüse saygılıdır. Anayasaya rağmen, mülkiyeti, "emekçiden çalınan değer"; hür teşebbüsü, "sömürü ve soygun düzeni" şeklinde tanıtan çeşitli alanlardaki Marksist faaliyetlerin bizzat emekçilerin zararına olduğuna inanır ve üretimden, teşebbüs sahibinden, sevk ve idareciden, teknik elemandan vasıfsız işçiye kadar her ilgilinin âdil ölçüler içinde pay almasını, hepsinin tam bir sosyal güvenlik içinde bulunmasını ister.

Vergi, gelir dağılımında sosyal adaleti sağlayan bir vasıtadır. Lâkin, hiçbir zaman müsadere derecesine vardırılmamalı, yeni kaynak yaratmayı ve teşebbüs arzusunu yok etmeyi hedef bilmemelidir.

Adalet Partisi, Türkiye'de sosyal barışı ve huzuru devam ettirebilmek için, aşağıdaki meselelerin Hükümetçe ele alınmasını zarurî görür:

Fukaralık; gelir dağılımından yeteri kadar pay alamamak, asgarî hayat şartlarını sağlayamamaktadır.

İşsizlik; çalışma gücündeki kişilerin sürekli ve güvenli çalışma imkânı bulamamalarıdır.

Her iki meselenin de hal çaresi, ekonomik büyüme, sanayileşme, tarımda modernleşme ve kalkınmadır. Ekonomik büyümeyi durduran her anarşik hareket, her ideolojik kavga, işsize ve fukaraya ihanettir. Bu marksist deyişlerle, "sermaye yanlısı" olmak, sömürü düzenini devam ettirmek arzusu değildir. Aksine, bu, emekçi-

den, fukaradan, işsizden yana olmaktır. Başbakan Ecevit, görüşümüzün en güzel örneğini vermiştir:

Sayın Ecevit'in yanlış ekonomik ve siyasal politikası neticesi yatırımların durması, üretimin azalması, bugünkü hayat pahalılığının, yokluğun ve işsizliğin sebebidir. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)*

Çaresizlik; yoksulun, kimsesizin, yaşlının, işsizin kendi kaderine terk edilmesidir. Devlet, bu kişilerin elinden tutmalıdır. Sosyal adalet ve sosyal güvenlik budur. Bu, Marksistlerin yaratmaya çalıştığı ideolojik kavgalar, üretim araçlarının devletin eline geçmesi çabalarıyla çözümlenemez; ancak, kalkınmış, sanayileşmiş, tarımı gelişmiş bir Türkiye bu sorunu çözebilir.

Cahillik: Okuma - yazma ile birlikte temel bilgiler ve kabiliyet ve isteklerine göre meslekî eğitim vererek, bütün vatandaşlarımızı kişiliklerine kavuşturmak ana meselemizdir. Milletine inanmış, ona hizmeti ülkü edinmiş, demokratik düzenin savunucusu, kalkınmaya verimli şekilde katılan genci yetiştirmek, eğitimlimizin gayesi olmalıdır. Fırsat ve imkân eşitliği içinde, okul içi ve okul dışı eğitimle, kabiliyetleri ölçüsünde herkes için eğitim gerçekleştirilmelidir.

Enflasyon ve pahalılık: 1971 yılından beri Parlamentoya dayanmayan hükümetler, siyasî istikrarsızlık, rejim tereddütleri, yanlış ekonomik politikalar sonucu, bütün vatandaşlar, artan pahalılık karşısında her gün biraz daha fakirleşmektedir. Mutlak bunun çözümü getirilmelidir.

İhracat seferberliği: Yine yanlış kararlarla, ihracatımız miktarca gerilemiş, bazı sınaî mamullerimiz alıcı bulamaz duruma düşmüştür. Yeniden bir ihracat seferberliğine ihtiyaç vardır.

Bürokrasi: Son yıllarda partizanlık ve sorumsuzluk yüzünden, devlet işlemez hale gelmiştir. Devlet mekanizması, iltimassız, kayırmasız, aracısız, rüşvetsiz, âdil ve süratle işler hale getirilmelidir.

Köy kalkınması: Adalet Partisi, nimetleri köye ulaşamayan kalkınmayı kalkınma kabul etmez. Köyün altyapısı tamamlanmalıdır. Köy yolu, köy suyu, köy elektriği Demokrat Partinin ve Adalet Partisinin imzasını taşıyor. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Bu hamleyi âdil sonuca bağlamak için, bundan böyle, köylerin yola, suya, elektriğe katılma payları kaldırılmalıdır.

Gelişen köyün gerisinde kalan Köy Kanunu günümüzün şartlarına ve ihtiyaçlarına göre yeniden tedvin edilmelidir.

Şehirleşme: Hızla devam eden şehirleşmenin sosyal ve ekonomik problemleri, somut sorunu ele alınmalıdır. Bundan böyle, "gecekondu" deyimi, geçmişin bir hâtırası haline gelmelidir.

Tarım: Tarım, çalışan nüfusun fazlalığı, millî gelirdeki ve ihracattaki payının yüksekliği sebebiyle büyük önem taşımaktadır. Buna, dünyada başgösteren beslenme sıkıntısı ve son yıllarda Türkiye'nin, gıda maddelerinde kendisine yetemediği vakıası eklenirse, durum daha da ciddiyet kazanır. Tarımda iki ana mesele vardır: Ekonomik yön; verimin ve üretimin artırılması. Sosyal yön; çiftçinin üzerinde çalıştığı toprağın sahibi olması.

Ekonomik yön, bir yeşil planla ele alınmalıdır. Toprak verimli işletilmeli, üretim artırılmalı, tarımsal bünye ıslah olunmalı; sulama, gübreleme, vasıflı tohum, ziraî mücadele, yeterli kredi, mekanizasyon, ileri üretim metotları ve teknikleri uygulanması, hayvancılığı da içine alacak şekilde bu yeşil plan içinde düzenlenmelidir. Ziraî ve hayvani ürünlerin değerlendirme ve pazarlanmasında taban fiyat uygulanması, devlet ve kooperatif destekleme alımları politikası etkin biçimde sürdürülmelidir.

Sosyal yön, Toprak ve Tarım Reformu Kanununun uygulanmasıyla çözümlenmelidir. Kanun, mülkiyete saygılı bir anlayış içinde, toprak - mülkiyet dağılımını ve tasarruf şeklini sosyal adalet ilkelerine göre düzenlemekte, yurt güvenliğini sağlamakta; topraksız ve yeter toprağı bulunmayan çiftçiyi, yurt imkânları ölçüsünde, toprak sahibi yapmayı amaçlamaktadır.

Kanun süratle uygulanarak, "toprak ağaları; feodalite kalıntıları; Anayasanın öngördüğü hakların özgürce kullanılmasını engelleme" tarzındaki marksist sömürüler sona erdirilmelidir.

Sanayileşme: Türkiye'nin refah toplumu haline gelebilmesi, istihdam meselesinin halledilmesi, hayat standardının yükseltilmesi, refahın tabana yayılması, rekabet gücü olan bir sanayileşme ile mümkün olacaktır. Bu sebeple, sanayileşme teşvik olunmalıdır.

Tabiî kaynaklar ve servetler: Türkiye'nin kalkınması, güçlenmesi, dışa bağlılıktan kurtulması için, tabiî servet ve kaynaklarımızın, hiçbir ideolojik ve demagojik saplantıya kapılmadan ve korkmadan, israfa imkân vermeyen, sosyal ve verimli tarzda işletilmeleri çarelerinin getirilmesini istiyoruz.

Türkiye'nin hayatî meselesi, dış güvenliğinin devamlı olarak sağlanmasıdır. Güvenliğimiz, kendi gücümüzle ve güvenilir ittifaklarla temin olunacaktır. Bunda da başarı derecemiz, ekonomik büyümemizdeki yükseklikle orantılı olacaktır.

Buraya kadar, Adalet Partisinin Türkiye'nin 13 önemli sorununa bakış tarzını ve erişmek istediği hedefi, takip etmeyi tasarladığı stratejiyi prensip olarak arza çalıştım. Bunları daha genelleştirerek 4 esasta da toplayabiliriz:

1. — Türk Devletinin, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütün olarak devamını sağlamak.

2. — Demokratik düzeni, Türk milletinin kayıtsız şartsız egemenliğini sürdürmek.

3. — Refahın, sosyal adaletin, sosyal güvenliğin, sınıf kavgası ile değil, sosyal barış içinde iktisadî büyüme ile mümkün olacağına inandığımızdan, karma ekonomi ve planlı kalkınmayla iktisadî büyümeyi gerçekleştirmek.

4. — Türk tarihinden, Türk kültüründen güç alarak, geleceğini Türk Devletine bağlayan, kaderde, tasada, sevinçte birleşen, Türkiye Cumhuriyetini çağdaş uygarlık seviyesine çıkarmak için çalışan, Türk olmaktan gurur duyup, Türk milliyetçiliğini kuvvetlendirerek yaşatmak.

Adalet Partisi, iştirak edeceği bir iktidar ortaklığının programında, bu ana meselelerle birlikte, vatandaşı yarın endişesi ve korkusundan kurtarmak için, Ge-

nel Sağlık Sigortası, Yaşlılık Sigortası, Ziraî Sigorta, İşsizlik Sigortası kanunlarının gerçekleştirileceği vaadini görmek ister. Hastalanan vatandaşın perişanlığı; kimsesizin, yaşlının sefaleti; tabiatın hışmına uğrayan çiftçinin felâketi; işsizin geçim sıkıntısı ancak böylece önlenebilir.

Adalet Partisi, Millî Selâmet Partisi, Cumhuriyetçi Güven Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi Koalisyonu Hükümetinin Programında bu ana meseleleri bulduğumuz için, Adalet Partisi Grubu olarak, bu Hükümeti destekliyoruz, güvenoyu vereceğiz. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Programı, Adalet Partisi olarak, "şu eksik, bu fazla" diye eleştirmeyeceğiz. Bu, dört parti koalisyonudur. Partiler, bu konularda anlaşabilmişlerdir.

Bugün Türk Devleti için en büyük tehlike komünizmdir. En büyük hata da, komünizm tehlikesini önemsememektir. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

12 Mart öncesi ve sonrası anarşik olaylarının, örfî idare mahkemelerinde, gerçek yüzleri görülmüştür. Ortadan kaldırılmak istenen, bağımsız Türkiye Cumhuriyetidir, hem de silahlı halk ayaklanmalarıyla... Büyük basınımızın, ilim adamlarımızın bu hakikate bu derece ilgisiz kalmaları, sudan sebeplere dayanarak bu gerçekleri geçiştirmeleri, memleketimiz yönünden en büyük talihsizliktir. Bu gerçek tehlike karşısında birleşen siyasî partilerin ve parlamenterlerin daha önemsiz fikir ayrılıklarını mesele yapacaklarına inanmıyoruz.

Sayın milletvekilleri, Programın, şimdi arz edeceğim kısımları, Programın memleketimiz gerçeklerine ve ihtiyaçlarına uygunluğunun birkaç örneğidir. Programda bu meseleler aynen şöyle ifade edilmektedir: "Vatandaşların, kabiliyetleri ve arzularına göre ve kendi maddî imkânlarına bağlı olmaksızın, yetişme ve bir meslek edinme imkânları artırılacak; parasız yatılı öğrenci sayısı çoğaltılacaktır. Yurtlar, öğrenci kredileri, ders araçları ve gereçleri, artan ihtiyacı karşılayacak seviyeye çıkarılacaktır. Kalkınmaya ve üretime katkısı olan meslekî ve teknik öğretime önem verilecek, meslekî ve teknik liselerin artırılması yoluna gidilecektir.

Öğretmenlik mesleğine gereken önem verilecek, feragatla görev yapan öğretmenlerimizin maddî ve manevî sorunlarının çözümlenmesine, meslek içi eğitimlerini ve ilerlemelerini sağlayacak şartların hazırlanmasına gayret sarf edilecektir.

Eğitimde, radyo, televizyon ve eğitim laboratuarlarından geniş şekilde yararlanılacaktır. Radyo ve televizyon yoluyla yapılacak eğitimin, millî eğitim temel amaçlarına uyması ve köylere kadar ulaşması sağlanacaktır.

Öğretim üyelerinin az ve yetersiz olduğu eğitim kuruluşlarında, kapalı devre televizyonlarıyla ders verilme imkânlarından faydalanılacaktır.

Millî bir kültür siyaseti takip edilmek suretiyle, milletimizi meydana getiren değerler etrafında millî bütünlük kuvvetlendirilecektir. Güçlü bir millî kültür hareketinin, milletimizi, zararlı dış tesirlerden koruyacağına inanıyoruz. Kültürümüzün gelişmesi, yeni nesillerimize aşılanması, sanatımızın millî köklerden kuvvet alarak ilerlemesi, kültürümüzün içte ve dışta tanıtılması, yurt dışındaki vatandaş ve soydaşlarımızın millî kültürümüz ile bağlılıklarının devam ettirilmesi ve kültürel

ihtiyaçların karşılanması için gerekli tedbirler alınacaktır". Bu paragrafı Sayın Necdet Uğur'a arz ediyorum.

Millî bir dil politikası izlenecektir. Dilimizin zenginliğinin korunmasına ve geliştirilmesine önem verilecek, Türkçemizin iki ayrı dil haline gelmesine yol açan aşırılıklardan ve ilim dışı zorlamalardan kaçınılacaktır.

Din görevlilerinin toplumumuzdaki manevî yeri ve değeri dikkate alınarak, sosyal ve ekonomik kalkınmamızda kendilerinden yararlanılacaktır.

Gençlerimizin huzur ve güven içinde derslerine çalışabileceği, spor yapabileceği, istirahat edebileceği her türlü sosyal imkânlara sahip yurtlara, tesislere, burs ve krediye yeterli ölçüde kavuşmaları sağlanacaktır.

Vergiyi, malî gücü olandan almaya ağırlık veren âdil, sade ve külfetsiz bir vergi sistemini tesis etmek hedefimiz olacaktır. Düşük gelirlilerin vergi yükü azaltılacak ve asgarî geçim indirimi yükseltilecektir.

Kredilerin düzenlenmesinde, sosyal ve ekonomik verimlilik esas alınacak ve dengesizliğin giderilmesi sağlanacaktır.

Türkiye'nin, çağdaş bir sanayi ülkesi haline gelmesi, tarım sektörünün ihtiyacı olan temel girdilerin yeterli seviyede sağlanması, zarurî ihtiyaç maddelerinin karşılanması için enerji tesislerinin, yeni gübre fabrikalarının, yeni şeker fabrikalarının, demir çelik tesislerinin, metalürji sanayiinin, elektronik ve telekomünikasyon sanayiinin, motor sanayiinin, otomotiv alanında aktarma organları sanayiinin, takım tezgâhları sanayiinin, ağır elektronik ekipman sanayiinin, tarım ve iş makineleri sanayiinin, gemi inşa sanayiinin kurulmasına mutlaka hız verilecektir.

Sanayileşme hareketinin finansmanında, yurt dışındaki işçilerimizden faydalanılacak, halkın tasarruf imkânlarının değerlendirilmesi ve güçlendirilmesi maksadıyla, çeşitli teşvik tedbirleri geliştirilecektir. Sanayileşme için en uygun ortamın hazırlanması, sanayileşme teşebbüslerinin en yüksek verime yükseltilmesi ve teşebbüs sahiplerinin, güçlük ve engellerle karşılaşmadan, sanayi tesisleri kurmak ve işletmelerini sağlamak için bir Sanayii Teşvik Kanunu çıkarılacaktır.

Yabancı sermayeden, ileri teknoloji getirmesi, eğitici vasıfta bulunması, sanayii geliştirmesini hızlandırması, ihracata dönük olması, ödemeler dengesine olumlu etki yapması gibi şartlar içinde yararlanılacaktır.

Yabancı sermayeyle gelen teknolojinin Türkiye'de yerleşmesine imkân verilebilecek bir zaman sonunda bu teşebbüslerin yerli sermayeye devir imkânları sağlanacaktır.

Elektrik enerjisi ve yakacak temininde dar boğazlar, kısa ve uzun vadeli müdahale ve esas itibariyle öz kaynaklara dayalı projelerle giderilecektir. Bu meyanda, temel hidroelektrik ve termik tesislerin yapılması hızlandırılacaktır.

Üzerinde Türkiye'nin hakkı bulunan deniz yatağındaki ve deniz yatağı altındaki tabiî kaynakların aranması, bunlara sahip çıkılması ve işletilmesi için gerekli tedbirler alınacaktır.

Büyük sulama projeleri hızlandırılacak ve bu meyanda, Aşağı Fırat Projesi gibi, çok maksatlı ve yüksek ekonomik yararları olan projelerin süratle gerçekleştirilmesine çalışılacaktır.

Gübre fiyatlarının indirim imkânları önemle ele alınacaktır. Büyük gelişme imkân ve gücüne sahip olan hayvancılık ve su ürünleri, bütünleşmiş politika ve temel organizasyon tedbirleriyle bir kül halinde ele alınacak ve geliştirilecektir.

Meyvecilik, sebzecilik, turfandacılık ve çiçekçilik alanlarında da dar boğazlar giderilerek, gelişmenin hızlandırılması ve ihracatın geliştirilmesi sağlanacaktır.

Toprak ürünlerimizin tabiî afetlerden gördüğü zararlardan köylü ve çiftçilerimizin müteessir olmamalarını sağlayan bir tarım sigortası, geliştirilip yaygınlaştırılacaktır.

Kooperatiflere ve gönüllü kooperatifçilere gerçek anlamda, layık olduğu büyük önem verilecektir. Kooperatiflerin ve kooperatif üst kuruluşlarının, gayelerine uygun şekilde çalışmaları ve yatırım yapmaları teşvik edilecektir. Kooperatiflerin ve kooperatifçiliğin özel menfaatlere ve siyasî amaçlara âlet edilmesi önlenecektir.

Köy kalkınması kooperatifçiliğinin gelişmesine özel bir önem verilecektir. Köy hizmetlerinde köylüye yüklenen katılma paylarını kaldırmaya kararlıyız. Günün icaplarına uygun bir Köy Kanunu çıkaracağız. Köy muhtarlarına ödenek verilmesini mümkün kılacak kanun tasarısı Yüce Meclisimize sunulacaktır.

Orman niteliğini tam olarak kaybetmiş yerlerden, su ve toprak rejimine zarar vermeyen, orman bütünlüğünü bozmayan tarla, bağ, bahçe, zeytinlik, meyvelik, fındıklık, fıstıklık gibi, çeşitli tarım alanlarında veya hayvancılıkta kullanılmasında yarar bulunan yerler ile, otlak, kışlak ve yaylak haline gelmiş yerler ile, şehir ve kasaba, köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerleşim sahalarının orman sınırları dışına çıkarılması kaçınılmaz hale gelmiştir.

Büyük sulama projelerine bir taraftan devam edilirken, kısa zamanda netice alınacak yeraltı pompaj ve gölet sulamalarına özel bir ağırlık verilecektir.

Genel sağlık sigortası sistemi gerçekleştirilecektir. İşçilerimizin, esnaf ve sanatkârların ve dar gelirlilerin ucuz ve sıhhî meskenlere sahip olmaları, bu yolda kredi imkânlarının artırılması temin edilecektir.

Kurulacak fabrika ve emsali yatırımlara işçilerimizin hissedar olmaları imkânları hazırlanacaktır.

Kıdem tazminatı, en kısa zamanda, işçilerimizin ve ülkemizin yararına en uygun bir şekilde, 15 günden 30 güne çıkarılacaktır.

İşsizlik sigortasıyla ilgili çalışmalar yapılacaktır.

Sanayileşme hamlemizde değerli bir rol ifa eden küçük sanayi kuruluşlarıyla, büyük sanayi arasındaki bağların geliştirilmesine önem verilecektir. Esnaf ve sanatkârlarımızın işyeri kurmaları, dükkân ve atelye sahibi olmaları kolaylaştırılacak, gerekli finansman ve kredi imkânlarına kavuşturulmaları sağlanacaktır. Küçük sanayi siteleri geliştirilecek, küçük sanayide eğitim çalışmalarına önem verilecektir.

Çıraklık, Kalfalık ve Ustalık Kanunu en kısa zamanda çıkarılacaktır.

Esnaf ve sanatkârlarımızı ve çiftçi vatandaşlarımızı ağır ve gereksiz defter tutma formalitelerinden kurtararak, mümkün olan ölçüde basit ve götürü usullerle vergilendirme yoluna gitmeyi, hem devlet gelirleri bakımından, hem de büyük sayıda vatandaşımızın yersiz külfetlerden kurtulması bakımından lüzumlu görüyoruz.

"Gecekondularda oturan vatandaşların medenî ihtiyaçlarının karşılanması ve gecekonduların tapuya bağlanması konularında gerekli tedbirler alınacaktır.

Devlet idaresinin israftan kurtulmasına, kırtasiyecilik, rüşvet, irtikâp ve suiistimal ile müessir bir şekilde savaşılmasına büyük önem vereceğiz.

Seçmen yaşının 18'e indirilmesine ve dış ülkelerdeki yurttaşlarımızın seçimlere katılıp oy kullanabilme imkânlarını sağlayacak kanunî değişikliklerin yapılmasına taraftarız.

TRT'nin, tarafsızlığı ve Anayasanın 121'nci maddesindeki ilkelere sadık kalması sağlanacaktır. Yalnız haber hizmeti değil, önemli bir eğitim ve kültür hizmeti görmekle yükümlü olan TRT'nin, devletin ülkesi ve milleti ile bütünlüğünü sarsıcı, Cumhuriyeti tahrip edici, millî güvenliğe ve genel ahlâka zarar verici yayınlar yapması önlenecektir"

Sayın milletvekilleri, verdiğim örnekler göstermektedir ki, bu Hükümet Anayasa doğrultusunda, Atatürk ilkelerine bağlı olarak, demokratik düzen içinde kalkınmayı, büyümeyi, dışa bağlılıktan kurtulmayı, sosyal barış içinde sosyal adaleti ve sosyal güvenliği gerçekleştirmek isteyen, Büyük Türkiye'yi yaratmayı hedef alan bir Hükümettir. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Sayın milletvekilleri, ne var ki, C.H.P. ve Sayın Ecevit çok vaat etmiş, Başbakan olarak hemen hemen hiçbir şey yapamamıştır. İki misal vermekle yetineceğim.

Sayın Ecevit, Hükümetinin güvenoyu müzakerelerinde, "köylü kredi olarak 500 lira değil, 500 bin liralar, milyonlar alacaktır. Bir aya, iki aya kalmadan, hani senin malın diye sorulmadan bu krediler kendisine verilecektir" demiştir. Aylar geçtiği halde, ne yazık ki, tarım girdilerinde, gübre, tohum, ilâç, makine, aletler ve akaryakıtta %300'e yakın bir artış olmasına karşılık, kredi düzeninde ve usulünde hiçbir değişiklik yapılmadan, yalnızca %20 civarında bir artış sağlanmıştır. Böylelikle, başka bir deyişle, köylünün ve çiftçinin kredisi artırılmak şöyle dursun, %250'nin üstünde azalmıştır.

İşte, Sayın Ecevit'in halka dönük icraatı! *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

İkinci misal: - Buna, sonra, Sayın Uğur'un konuşmaları dolayısıyla cevap verirken tekrar temas edeceğim Sayın Ecevit 22 Şubat 1974'te, "Ekim 1974'te üniversiteye imtihansız giriş başlıyor" dedi. 17 Temmuz 1974'te de Millî Eğitim Bakanı, "Bu yıl her adayın üniversiteye gireceğini" tekrarladı. 1 Aralık 1974'te Sayın Ecevit, "Yükseköğrenim kurumlarındaki tıkanıklık giderilerek, uzun yıllardır ilk kez tüm gençlerimize yükseköğrenim yapma olanağı sağlanmıştır. Eğer meseleyi çözemeseydik, ben ve Millî Eğitim Bakanı istifa edecekti" dedi.

Ne yazık ki, Sayın Ecevit gerçeği söylemedi, Çünkü 1974'te üniversite giriş sınavına 226 bin aday katılmıştır. Bunlardan sadece 126 bini yükseköğretime kaydedilmiştir; fakat bunlardan ancak 23 bin genç üniversitelere girebilmiştir. 19 bini

akademilere, 23 bini çeşitli yüksekokullara ve 60 bini -dikkat buyurun değerli milletvekili arkadaşlarım, 60 bini- mektupla öğretime kaydedilmiştir. Ankara Tıp Fakültesine 15.356 talep olmuştur, sadece 120 öğrenci alınabilmiştir, İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesine 12.760 talep olmuştur, yalnızca 130 öğrenci kaydedilmiştir. Orta - Doğu Teknik Üniversitesi Mühendislik Fakültesine 24.770 istek olmuştur, yalnızca 860 genç kaydedilmiştir. Mektupla öğretim, yalnızca, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı yüksekokullarda uygulanmıştır. Onlar da; eğitim enstitüleri, kız ve erkek teknik yüksek öğretmen okulları, Ticaret ve Turizm Öğretmen Okuludur.

Mektupla öğretimin ne kadar güvenilir bir eğitim sistemi olduğu münakaşasını başka zamana bırakıyorum. Yalnızca, Sayın Ecevit'in yükseköğretim sorununu çözemediğini ifade etmekle yetiniyorum. Çünkü, memleketin ihtiyacı olan dallarda, kalkınma planımızın gösterdiği hedeflerde öğrenci alınmamıştır, üniversitelerde, akademilerde bu sistem uygulanmamıştır; sadece, emrinde bulunan Millî Eğitim Bakanlığına bağlı yüksekokullarda uygulanmıştır.

NECCAR TÜRKCAN (İzmir) — Ona da şükür. Eskiden onu da bulamıyorduk.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Mektupla öğretimin bu kadar yaygın olarak başlatılmasına "Şükür" mü demenin lâzım geldiğini, kafalarımızı yumruklarımız arasına alıp yumruklamamız mı gerekeceğini ileride göreceğiz.

BAŞKAN — Sayın Türkcan, rica ediyorum. Devamlı söz atıyorsunuz, istirham ediyorum.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Onun için tekrar ediyorum, Sayın Ecevit, bu konuşmalarıyla yükseköğretimi halletmemiş; aksine, içinden çıkılması çok zor bir arapsaçı haline getirmiştir.

Bunu arz ettikten sonra, Sayın Ecevit'in 8 Nisan 1975 tarihli demecini yine, ilmî ve objektif değil, hissî bulduk. Bir büyük parti liderinden beklenmeyecek derecede yıkıcı ve gerçek dışıydı. Bunları gazeteden okuyarak zamanınızı almak istemiyorum; ama tekrar ediyorum: Bir büyük partinin liderinin bu derece hissî, bu derece önyargılı, kırıcı ve yıkıcı olmamasını temenni ederdik.

Sayın milletvekilleri, halbuki Sayın Ecevit'in ekonomik politikası, orada belirttiğinin aksine, dar ve sabit gelirli halkı ezen, emekçiyi yoksulluğa mahkûm eden, emekçiyi işsiz bırakan bir politikadır. Bu hakikati rakamlarla anlatacağım.

1973'te toptan eşya fiyatları endeksinde artış, %20,5'tur. 1974'te bu artış %29 olmuştur. 1973 yılında emisyon hacmi 25 küsur milyardı. Hâlbuki 1974 yılında, onların bıraktığı zamanda 34 milyar lirayı aşmıştır. İthalât 1973'te miktar olarak 13.615.400 ton; kıymet olarak 2.086.000.000 dolar iken, 1974'te miktar olarak 17.319.700 tona, kıymet olarak 3.778.000.000 dolara yükselmiştir. İhracat 1973'te miktar olarak 5.292.500 ton iken, 1974'te 4.513.200 tona düşmüş, kıymet olarak 1973'te 1.317.000.000 dolar iken, 1974'te 1.532.000.000 dolar olmuştur. İhracat 1974 yılında 800 bin ton civarında eksilmiştir, ithalât ve ihracat açığı ise, 2.246.000.000 dolar civarına varmıştır. 1974 yılında, ekonomik durgunluk sonucu olarak, stoklar büyük ölçüde artmıştır. Stokların artışı, Ecevit Hükümetinin Türkiye'de yatırımları durdurduğu ekonomiyi durgunluğa soktuğunun en bariz

örneğidir. Klinker, 1973 yılında stok olarak, 513.529 ton iken, 1974'te 1.300.000 tona ulaşmıştır. Çelik 33.703 ton iken, 1974'te 710 bin tonu bulmuştur. Demirde 1973'te hiç stok yokken, 1974'te 700 bin ton olmuştur. Pencere camı 2.279 ton iken, 1974'te 13.533 ton olmuştur. Toplam inşaat 1973'te, m2 olarak 24.496 milyon iken, 19.654 milyona düşmüştür. Bunlar göstermektedir ki, Türkiye'de yatırımlar, büyük sanayii ve vatandaşı, emekçiyi ilgilendiren inşaat sektörü tamamen durmuştur. Tekstil sanayii, kapasitesinin yalnız ve yalnız %55'i ile çalışmıştır.

Traktör imalâtındaki üretim 37 binden, 29 bine düşmüştür. İşte, bugün çiftçinin bulamadığı, peşinde koştuğu traktörün olamamasının sebeplerinin başında gelen budur.

İşte yoksulluk, kuyruk, işsizlik Sayın Ecevit'in politikalarının eseridir.

Değerli arkadaşlarım, millî gelirdeki durum şöyledir: 1973 yılında program hedefine göre gayrisafi millî hâsıladaki hız 7,5 olması gerekirken, 5,5 olmuştur. Halbuki 1974 yılında program hedefi 7,6 iken, gerçekleşme, bir düşüğüyle 7,5 olmuştur; ama kalemleri tetkik ettiğimiz zaman, burada Sayın Ecevit hükümeti için övünülecek değil, yerinilecek bir durum vardır. Olay şöyledir:

1973 yılında tarım sektöründeki program hedefi 3,7'dir; ama hava şartlarının elverişsiz gitmesi neticesi, gerçekleşme, nakıs 10,7 olmuştur. Buna karşılık 1974 yılında tarım sektöründeki program hedefi 3,7 olduğu halde, hava şartlarının fevkalâde elverişli gitmesi sonucu gerçekleşme 6,9 olmuştur; ama tabiat şartlarına bağlı olmayıp, tamamen ekonomik tedbirlerle, hükümet icrasıyla ilgili olan sanayileşmede durum şu tarzda cereyan etmiştir:

1973'te sanayileşmede program hedefi 11,2 iken, gerçekleşme 12,8 olmuştur; ama 1974'te program hedefi 11,2 olduğu halde, gerçekleşme maalesef 8,5'da kalmıştır.

Şimdi değerli arkadaşlarım, eğer 1974'te, 1973'teki olumsuz hava şartları vaki olmuş olsaydı, 1974'ün kalkınma hızı 7,5 değil, 3,5 olurdu; ama buna mukabil 1973'te 1974'ün hava şartları gerçekleşmiş olsaydı, o zaman gayri safî millî hâsıladaki kalkınma ve artma hızı %9 olurdu değerli arkadaşlarım.

Bunlardan anlaşıldığı üzere, Türkiye'de sosyal adaleti, sosyal güvenliği gerçekleştirmek için sosyalist olmaya ihtiyaç yoktur. Olumlu ekonomik politikalar ve başarılı bir icraatla, Türkiye büyük kalkınma hedeflerine ulaşır ve Türkiye'de işsizlik önlenir, emekçinin hakkı olan, kendisinin hakkı bulunan ücret demokratik yollarla, toplu sözleşmelerle, grevlerle sağlanmış bulunur.

Onun için diyoruz ki; Adalet Partisi, Millî Selâmet Partisi, Güven Partisi, Millî Hareket Partisi Koalisyon Hükümeti Programı, büyük sermayeden değil, emekçiden, işçiden, köylüden, çiftçiden, memurdan, sabit ve dar gelirliden, tek kelimeyle milletten yanadır. Solun her çeşit yaygarası ve iftirası bu hakikati değiştiremeyecektir. Az gelişmiş olmayı istismar kolaydır. Zengin, fakir kavgası yaratmak, teşebbüs sahiplerini gözden düşürmek kolaydır. Ama fakiri, zenginin yaşama düzeyine yükseltmek, geri kalmışlığı süratle gidermek zordur. Sayın Ecevit, solcu politikası ile birinciyi yapmaktadır. Bu koalisyon hükümeti de ikinciyi yapacaktır.

Yapılan tahribat neticesi Sayın Demirel Hükümeti büyük açık veren bir kamu maliyesi almaktadır. Konsolide bütçenin 28 milyar, kamu iktisadî teşebbüslerinin 15 milyar olmak üzere, toplam kamu finansmanı genel dengesinde 43 milyarlık bir açık verme ihtimali mevcuttur. Bu güçlüğe rağmen, biz bu Hükümetin doğru ekonomik ve sosyal politika ve iç barış ile programında vaat ettiği hususları başaracağına ve gerçekleştireceğine inanmaktayız.

Değerli arkadaşlarım, bu bölümü arz etmek istemiyordum; ama ne yazık ki, burada Sayın C.H.P. Grup sözcüsünün fevkalâde asabi bir hava içinde memleket gerçeklerini başka tarzda ele alması ve başka tarzda göstermek istemesi karşısında Türkiye'nin bazı gerçeklerini ben de dile getirmek mecburiyetinde kalıyorum.

Değerli arkadaşlarım, Sayın Ecevit, Millet Meclisinin 12.2.1969 tarihli zabıtlarında görüldüğü üzere bu Mecliste şöyle konuşmuştur: "Devletten, hükümetten umudunu kesen halk, Anayasanın izin verdiği, hatta emrettiği toprak reformunu yer yer kendisi gerçekleştirmeye başlamıştır. Bu hareket ne jandarma ile, ne de teknolojik buluşlarla, ne de yasalarla önlenebilir. Bütün yasaların üstünde Anayasa, onun da ötesinde doğa yasaları, tabiat kanunları vardır. İnsanca yaşama hakkının bilincine varan bir halk, o hakkı elde etmesini bilir. Bu bütün yasaların üstünde bir doğa yasasıdır. Ellerinde, topraksız köylü olmaz diye kendi yazdıkları dövizleri alıp yürüyüşe geçen ve üzerinde yaşama hakkı iddia ettikleri toprakları işgale girişen köylüleri hiç bir güç durduramaz" diyor.

Sayın milletvekilleri, soruyorum işgali bizzat hak, kendilerine göre haklı bulduklarım iddia etmek, bir partinin genel başkanı tarafından dile getirilirse, acaba bu sözler, devletin ve hukukun inkârı manasına gelip, doğaya, tekrar hukuk öncesine dönmek demek değil midir?

HASAN BÜTÜNER (Amasya) — On senedir aynı şeyi söylüyorsunuz.

ABDİ ÖZKÖK (Bolu) — Ya topraklar alınırken?

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Herkesin hakkı kanunla verilir. Hiç kimse kendi hakkını kendisi alamaz. Hele bunu bir işgal yoluyla yapamaz. Hele bir partinin genel başkanı, Millet Meclisi kürsüsünden kanunsuz işleme giren kişilere "Doğa yasası vardır, onu devletin hiç bir kuvveti, jandarması durduramaz" diyemez muhterem arkadaşlarım. Derse bu hukuk devletinin inkârıdır, bu hukuk öncesine, doğaya dönüştür Sayın milletvekilleri. Bu açık olarak zorbalığın teşviki, vatandaşları zorla kanunu çiğnemeye sevk etmektir. Eğer, aksi iddia edilirse, bu iddia insan idraki ile çelişkiye düşer.

Sayın milletvekilleri, bir işçi ayaklanması provası olan 15-16 Haziran 1970 işçi olaylarından sonra, Sayın Ecevit'in beyanatı, "Beri işçi olsaydım böyle bir kanuna isyan ederdim" olmuştur. Şimdi değerli milletvekilleri, bu sözle Sayın Ecevit ihtilâl provasının karşısında değil, yanında yer almış olmamakta mıdır?

Anayasa düzenini silahlı bir harp ihtilâli ile yıkıp, yerine Marksist, Leninist, Maoist bir düzen kurmak istedikleri, bu maksatla örgütler kurup, sayısız anarşik eylemler yapan, yaptıklarından hiç bir vakit pişmanlık duymayan devlet ve rejim düşmanlarını affettirebilmeyi en büyük uğraşı haline getiren Sayın Ecevit, büyük

bir vatanseverlikle Türk Devletini kurtarmaya gayret eden örfî idare yetkilerini ima ederek, "Devlet yıkıcıları için, ara rejimi süresince de, devletin adaletsiz davrandığını, kışkırtılan veya kargaşalıklarda âlet olarak kullanılan bir grup ezilirken, öbür grubun özel devlet koruyuculuğunda tutulduğunu söyleyebilmektedir. (Ocak 1975) Soruyoruz değerli milletvekilleri; kışkırtıcı kimdi; âlet olarak kullanılan kimlerdir? Cumhuriyet Halk Partisi bir tek defa olsun bu yıkıcı fikirleri, düşünceleri, bildirileri, eylemleri bunları kışkırtanları kınamış mıdır? Biraz evvel Sayın Uğur, buradaki konuşmasında dahi, bir grup eylemleri dikkate alıp ileri sürerken, karşısında olanları, hem de Anayasanın men ettiği, Ceza Kanunumuzun yasak saydığı dernekleri kuranları, fiilleri, eylemleri yapanları, mahkemelerce sabit olduğu halde kınamış mıdır?

Sayın milletvekilleri, bir fakültenin, kuruluş yıl dönümünde "Türk gençleri" diye söze başladığı için Başbakan Irmak'ın konuşturulmaması olayını bile üzerinde durulmayacak bir vakıa saymak mümkün müdür? Bunu ayıplamamak, buna karşı çıkmamak mümkün müdür? Cumhuriyet Halk Partisi paralelinde olduğu herkesçe bilinen ve kendilerince de ifade edilen sendikalar, aynen; "Milliyetçi cephe adı altında halka karşı örgütlenen sermaye çetesi ve onun. kiralık katilleri" diye alçakça iftira ederken, Cumhuriyet Halk Partisinin yan kuruluşları olarak bilinen dernekler sınıf kavgası bilinci aşılamak için bildiriler yayınlar ve bu bildiriler de, maalesef televizyonda her gün millete duyurulurken, Cumhuriyet Halk Partisi de; "Milliyetçi cephe adı altında birleşmeye çalışan partiler, gençlik arasında silahlı saldırıları düzenleyen bazı kuruluşları desteklemektedir. Bu utanç tablosunu çizenler, diye - 29 Ocak 1975 - devam etmektedir.

Tamamen gerçek dişi ve vicdan dışıdır bu sözler.

Bu tutumu ile memlekette sınıf kavgası ve kargaşa yaratanları Cumhuriyet Halk Partisi desteklemiş olmuyor mu? Biraz evvel Sayın Türkeş'e söylediklerini ben de aynen Sayın Uğur'a tekrar ediyorum, O'da o derneklere, o yan kuruluşlara karşı, burada Sayın Türkeş'e tavsiye ettiklerini, lütfen kendileri ve kendi Genel Başkanları yapsın. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

NECDET UĞUR (İstanbul) — Yaptı yaptı.

ALİ SANLI (Burdur) — Yaptılar, yaptılar; ama...

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Cumhuriyet Halk Partisi Merkez Yönetim Kurulu 3 Nisan 1971 tarihi bildirisinde, tenkit ve siyasî mücadele sınırını da aşarak; "Gençlere karşı aylardır düzenlenen saldırılar, Demirel, hükümet kurma çabalarına başladığından beri daha da hızlanmıştır. Her gün gençler yaralanmakta, öldürülmektedir. İnsanlık dışı yöntemlerle yüksekokullarda, üniversitelerde gençler her gün tuzağa düşürülmektedir" denmektedir. Bu doğru değildir, tamamen aksi doğrudur, tamamen aksi doğrudur.

Yükseköğrenim müesseselerinde, üniversitelerde boykotu tertipleyenler kimlerdir? Gençlerin derse girmelerini, imtihana girmelerini önleyen kimlerdir? Bu kadar yanlış, bu kadar hakikat dışı konuşulunca verilecek cevabı, ben size bulamıyorum; ama Türk milleti size verilecek cevabı bulacaktır. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)*

ALİ SANLI (Burdur) — Nedir doğru olan?

ORHAN ÜRETMEN (Balıkesir) — Sen ver bakalım cevabı, versene?

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, bunları tertipleyenler sol kuruluşlardır.

M. RAUF KANDEMİR (Ankara) — Komandolar.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Bunları tertipleyenler, Marksist, Maoist teşkilâtlardır. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

NİHAT SALTIK (Tunceli) — Komandolar.

ABDİ ÖZKÖK (Bolu) — Sizsiniz.

ABDULLAH BAŞTÜRK (İstanbul) — "Sancak Tül" cülerdir.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, halbuki, gençleri faşist ve devrimci diye ikiye, ayırıp siyasî kavgaya iten kendileridir.

4 Kasım 1974 günü İstanbul Üniversitesinin derse başlama töreninde yaptığı konuşmada Sayın Ecevit; "Siyasî partilerin bazıları üniversitelere, meslek kuruluşlarına, siyaset yasaktır zihniyetini getirmek isterler" ve Ocak 1975'te; "Bütün yükseköğretim kurumları, Hükümet sorunu çözüm buluncaya kadar derslere ara vermelidirler" diyerek, gençleri C.H.P. yararına bir araç olarak kullanmak, memleketi içinden çıkılmaz bir kargaşa ve kargaşalığa sürüklemek istemektedir. Bundan sonra yükseköğretim müesseselerinde boykotlar durmadan devam edip giderse, bazı örgütlerce zorla öğrenciler boykota mecbur edilirse, bu boykotlarda da "Bundan önce olduğu gibi bugün de dünya halklarının, - dikkat buyurun dünya halklarının - emperyalizme karşı devrimci mücadelesindeki görevimizi yerine getireceğiz" tarzında bildiriler yayınlanırsa; aslında sosyalist blok içinde istiklâlimizi kaybetmek anlamına gelen sol yumruklar havaya kaldırılarak "Bağımsız Türkiye" diye bağırılırsa; bunların karşısına, okumak isteyen, öğrenip eğitilmek arzulayan, millî kültüre, millî değerlere bağlı, "Türkiye halkları" değil, "Türk milleti" diyen, asırlar boyu dökülen yüzbinlerce şehit kanı pahasına kurtarılan Türkiye Cumhuriyetinin bağımsızlığını" korumaya azimli gençlerin çıkması, neden hayret ve üzüntü ile karşılanıyor? *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Bu gençlere sahip çıkmak, Türkiye'ye sahip çıkmaktır. Türkiye'de, Anayasanın hâkimiyetini, üniversiteler ve yükseköğretim müesseselerinde komünizmin bölücülüğü ve zorbalığı yerine Türk milliyetçiliğinin birlik ve beraberliğini, kanun ve nizamların hüküm sürmesini istemektedir.

Hep beraber Türk gençliğinin, yarının büyük Türkiye'sini yaşatacak vasıfta ve siyasî mücadeleyi yaşatacak tarzda yetişmesine çalışalım. Siyasî mücadeleyi partiler arasında yapalım. Biz millî birlik ve iç barış istiyoruz. Bir tek gencimizin burnunun kanaması bile bizlere derin ıstırap verir; fakat iç barış Sayın Ecevit'in burada lâf atan arkadaşların tutumları, davranışlarıyla mümkün olamaz. Bu suçlama metodu ve bu tahrik tutumu ile hiçbir şey sağlanamaz.

Bunları ifadedeki maksadım; karşılıklı bir tartışma açmak değil, gerçekte anlaşmaya varmaktır; gençlerin Türklük millî şuuru etrafında, Atatürk ilkelerinde.

Anayasa ve kanun üstünlüğünde birleşerek zor ve zorbalıktan uzak, kardeşçe, fikir ve düşünce tartışmaları yapacakları ortamı yaratabilmektir.

Sayın Ecevit'in, 5 Nisan günü Merkez Yönetim Kurulu toplantısından sonra gazetecilere verdiği demeçteki, kendilerine "Milliyetçi Cephe" adını takan partiler topluluğunu büyük çıkar çevrelerine hizmet amacı güden ve bu uğurda kardeş kavgalarıyla milleti ikiye bölen, demokrasiyi yıkan siyasî cinayetlerle iç barışı yok eden tarzında suçlama ve iftiraları, siyasî nezakete, iç barışa uymayan aksine iç savaş yaratmak isteyen yeni bir örnektir.

Ekonomik görüşlerini bir tarafa bırakıyorum; fakat bildirdiği kardeş kavgalarını, siyasî cinayetleri ispat etmeye mecburdur.

ABDİ ÖZKÖK (Bolu) — Cephe kuran...

SABRİ TIĞLI (Kastamonu) — Edilecek, edilecek... Kimlerin yaptığı belli zaten. Kimlerin yaptığı belli.

ORHAN ÜRETMEN (Balıkesir) — Cumhuriyet Halk Partisi Kavak Kaymakamı.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Bu hırçın ve delilsiz itham edici konuşmalar...

Arkadaşlarım bu lâfı bana söylemek istiyorlarsa çok yanlış, ben Kavak'ta kaymakamlık falan yapmadım. *(C.H.P. sıralarından gülüşmeler)*

Bütün bilgileri böyleyse anlayın durumunu.

BAŞKAN— Efendim, siz buyurunuz Sayın Ertem.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Sayın Başkanım, onlar durmadan...

BAŞKAN — İstirham ederim efendim. Salonda her konuşmaya...

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Beyefendiler onları o kadar iyi yaptım ki, iftihar ederim idareciliğimle *(C.H.P. sıralarından gürültüler)* iftihar ederim... Sicilim meydandadır. Takdirnamelerim meydandadır. Hizmet gördüğüm ilçeler meydandadır. Onların içinde Türkiye'nin en çok mahrumiyet gören yolsuz yerleri olduğu gibi Türkiye'nin en imkânlı ilçesi Beyoğlu da vardır. İftihar ederim idareciliğimle. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Evet evet.

BAŞKAN — İstirham ediyorum arkadaşlarım, lütfen. Çok rica ediyorum.

ALİ SANLI (Burdur) — Yalova'da var mı idin Sayın Ertem?

CAHİT ANGIN (Çorum) — Cumhuriyet Halk Partisi hükümetleri mi verdi sana o sicili?

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, bu hırçın ve delilsiz itham edici konuşmalar sadece kavgayı gerginleştirir, huzuru bozar ve karşı suçlamaları getirir. Huzur istiyorsak bu tutumu bırakmaya mecburuz.

Sayın Ecevit, 15 Ekim 1974 tarihli önerisinin 2'nci bölümünde, seçimin yenilenmesi için bir anlaşma olmaksızın A.P. Genel Başkanının başkanlığında ve Cumhuriyet Halk Partisi dışında kurulacak bir koalisyon hükümetinin güvenoyu almasına Cumhuriyet Halk Partisince olanak sağlanmasını teklif ediyordu. Şimdi,

durumunu tamamen değiştirmiş ve dün de gayet ciddiyetten uzak bir beyanat veriyor, diyor ki: "Bu Hükümet Programında demokrasiye, özgürlüğe aykırı hükümler vardır". Sureti kafiyede, sureti katiyede Hükümet Programında demokratik haklar, insan haklarına karşı ve onlara aykırı hiçbir hüküm yoktur. Hükümet Programında, tamamen Anayasa içinde hukuk devletinin gerçekleştirilmesi çabası, vardır. Sayın Ecevit bu öneriyi yaparken, bir nevi "Vatan kurtaran aslan" durumunu takınırken, Adalet Partisinin de felsefesini biliyordu. Orta yerde değişmiş bir şey yoktur. Acaba, merak ediyoruz; o zamanki durumu mu samimî, şimdiki durumu mu samimî?

Değerli arkadaşlarım sözlerimi burada keserek birkaç cümleyle de Sayın Uğur'un konuşmalarına cevap vereceğim.

Adalet Partisinin hiçbir zaman, "Yalnız benim fikrim doğrudur, yalnız benim fikrim gerçekleşmelidir" tarzında bir tutumu, asla olmamıştır.

NECDET UĞUR (İstanbul) — Sayın Ertem, ben söylemedim.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — O zaman geri alırım.

NECDET UĞUR (İstanbul) — Başkasının, Sayın Erbakan'ın...

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Peki, siz getirdiniz kürsüye Sayın Uğur. *(C.H.P. sıralarından gülüşmeler)*

NECDET UĞUR (İstanbul) — Sayın Erbakan söylemiş, ben ne yapayım?

BAŞKAN — Lütfen efendim.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, iki konuda kısaca maruzatta bulunup sözlerimi bitirmek istiyorum.

Bunlardan birisi, eğitim hakkında Sayın Uğur'un sözleridir. Eğitim hakkındaki sözleri gerçeğin dışındadır. Şöyle ki, evvelâ öğretimde, yükseköğretime varmadan yönelmeyi sağlayacak kanun çıkmıştır. Millî Eğitim Temel Kanunu yönelmenin nasıl yapılacağını tespit etmiştir. Binaenaleyh, Hükümet Programında, çıkmış bir kanunun tekrar dile getirilmesinin lüzumu ve ihtiyacı yoktur. Kaldı ki, yönelme meselesi, Sekizinci Millî Eğitim Şûrasında kararlaştırılmış, Dokuzuncu Millî Eğitim Şûrasınca sadece uygulanması ele alınmıştır. Binaenaleyh, yükseköğrenime yönelmekteki, kaynaktaki düzenlemeyi kanunlarımız getirmiştir, uygulamaya devam edecektir. Buyurdukları gece öğretimi, Adalet Partisinin gerçekleştirdiği bir hususturve Adalet Partisi zamanında yalnız sosyal bölümlerde yapılan gece öğretimini, kalkınma planlarının gereğine göre teknik ve fen dallarına da aktaran kanun Adalet Partisi iktidarı zamanında çıkarılmıştır. Ama, biz üzülerek bir hususu da belirtmek isteriz ki, Cumhuriyet Halk Partisinin "Verdiği sözü yerine getiririm" görünmek için açtığı gerçekten lüzumsuz birtakım yükseköğretim müesseseleri vardır ki, bunlar birer plansızlık örneğidir. Onlardan birisi teknik öğretime bağlı Deneme Yüksek Öğretmen Okulu, ikincisi de Endüstriyel Sanatlar Yüksek Öğretmen Okuludur. Türkiye'de eğitim enstitüleri ve üniversiteler varken böyle bir deneme yüksekokuluna ihtiyaç yoktur. Türkiye'de erkek ve kız teknik yüksek öğretmen okulları varken, onların sahası dışında kurulabilecek bir Endüstriyel Yüksek Sanatlar Okuluna ihtiyaç yoktur. Bu, sadece aldatmacadan ibarettir.

Değerli arkadaşlarım, haşhaş sorununa da temas edecektim; ama vaktin gecikmiş olması dolayısiyle, nasıl olsa Hükümetin de bu konulara temas edeceğini dikkate alarak, sözlerimi şöyle bağlıyorum: Bu Koalisyon Hükümeti, Türkiye'nin içinde bulunduğu sosyal ve ekonomik sorunları halledecek Türkiye'de sosyalist devlet olmadan sosyal adaleti, sosyal güvenliği gerçekleştirebilecek, Türkiye'nin içine düştüğü yokluğu, Türkiye'nin içinde bulunduğu kuyruğu kaldıracak, gerçekten Türk işçisine, Türk emekçisine, Türk vatandaşına yeni yeni iş sahaları açabilecek, Türk gençliğinin beklediği eğitim reformunu getirebilecek ve tarımdaki beklenilen hamleyi yapabilecek bir hükümettir.

Adalet Partisi olarak bu Hükümeti destekleyeceğiz. Hepinize saygılarımı sunarım. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Ertem. Söz sırası, Millî Selâmet Partisi Grubu adına Sayın Süleyman Arif Emre'nin.

Buyurunuz Sayın Emre.

M.S.P. GRUBU ADINA SÜLEYMAN ARİF EMRE (İstanbul) — Muhterem Başkan, muhterem milletvekilleri;

Hükümet Programı üzerinde Millî Selâmet Partisinin görüşlerini arz etmek üzere söz almış bulunuyorum. Sözlerime başlarken Yüce Meclisimizi grubumuz adına hürmetle selâmlarım.

Muhterem milletvekilleri, normal demokratik teamüller içerisinde partilere dayalı yeni Hükümet kurulmuştur. Görevi devralmıştır, programını hazırlayarak, Anayasanın belirttiği çerçeve içerisinde 6 Nisan Pazar günü Yüce Meclise okumuştur. Yine Anayasanın derpiş ettiği müddetlere riayetle bugün de Hükümet Programının müzakeresini yapıyoruz.

Sözlerime başlarken, evvelâ yeni Hükümetin kurulmasıyla, 1973 seçimlerinden sonra ortaya çıkan ve altı aydan fazla devam eden ikinci Hükümet buhranının geride kalmış olması dolayısiyle duyduğumuz büyük memnuniyeti belirtmek isterim. Çok şükür Parlâmentomuz kendi içerisinden normal demokratik kaidelere uygun olarak bir Hükümet çıkartmaya muvaffak olmuştur. Biz, normal demokratik kaideler içerisinde kurulmuş olan bu Hükümetin, Yüce Meclisimizin teveccühüne mazhar olacağına kaniiz. Böyle bir netice, hem demokrasimizin başarısı olacak, hem millî bünyemizin sağlamlığını gösteren bir miyar teşkil edecektir.

Bu memnuniyet verici gelişmelerdir ki, "Bu Parlâmentodan bir icraat Hükümeti çıkmaz. Bu Parlâmento milletin on sene gerisindedir" şeklindeki görüşlerin ne derece yanlış olduğunu bir kere daha gözler önüne sermiştir.

Şükranla kaydedilecek diğer bir husus da, biraz önce belirttiğimiz gibi, millî bünyemizin sağlam oluşu ve mevcut buhranların sunî olarak çıkarılmış bulunması keyfiyetinin, bugün çok daha açık bir şekilde ortaya çıkmış olmasıdır.

Hâdiseleri millî menfaatlerimiz açısından uzun vadeli bir planda değerlendiremeyen bir kısım politikacıların hatalı tutum ve davranışları yüzünden ortaya çıkan ve daima satıhta kalan bu buhranlar, demokratik gelişmemizin yakın bir merhalesinde tamamen zail olacak ve hepimiz, özlediğimiz müstakar kalkınma vasatına

erişmiş bulunacağız. Dünya milletlerinin baş döndürücü bir hızla kalkındığı ve sanayileştiği bir sırada Türkiye'mizin bu şekilde ortaya çıkarılan sen-ben çekişmeleri yüzünden büyük ölçüde zaman kaybetmiş olması, kalkınma imkân ve fırsatlarını kaçırmış bulunması, elbette üzüntü ve teessürle üzerinde durulacak bir husustur. Ancak, bütün bunlara rağmen, bugün bir icraat Hükümetinin kurulmuş olduğundan, Millî Selâmet Partisi olarak büyük bir bahtiyarlık içerisinde olduğumuzu da belirtmeyi bir vazife sayıyoruz. Bu bahtiyarlığımızın temeli, partimizin kuruluş gününden itibaren seçmiş olduğu temel tezin ve tutumun her defasında haklı sıktığını ve milletimizin takdirini, teveccühünü kazandığını görmüş olmamızdan ileri gelmektedir. Bu temel tez, daima millî menfaatleri önplanda tutmak, milletimize hizmeti esas olarak almaktır. Millî Selâmet Partisi olarak her zaman için tuttuğumuz yol, memleketimizin buhranlara, sıkıntılara sürüklemek yolu değil, bilâkis milletimizin saadet ve selâmetini, huzur ve refahını isteme yolu, aziz milletimize hizmet etme yolu olmuştur. Millî Selâmet Partisi olarak, daha kurulduğumuz Ekim 1972 tarihinden itibaren seçtiğimiz yol, ülkemizin manevî ve maddî alanlarda hızla kalkınması için bir taraftan millî bünyemize uygun olan yapıcı görüşlerimizi ortaya koymak, diğer taraftan kalkınmamızın vazgeçilmez unsuru olan huzur ve selâmet vasatının tesisine çalışmak yolu olmuştur. Kalkınmamızın ancak müstakar bir iç barış zemininde ve bir devlet-millet kaynaşması ikliminde gelişebileceği gerçeğini her vesile ile ve ısrarla müdafaa eden partimiz, seçimler sırasında dahi bu gayenin tahakkuku için elinden gelen gayreti göstermiştir. Nitekim, seçimlerden önce partilerarası münasebetlerin zedelenmesi, telâfisi müşkül kırgınlık ve dargınlıkların ortaya çıkması halinde bu durumun seçimlerden sonra Meclis çalışmalarını verimsiz kılacağını ve hizmet hükümetleri kurulmasını güçleştireceğini her fırsatta belirtmişizdir. Esasen partilerin gayesi, vatandaşları kamplara bölerek aralarında husumet meydana getirmek değildir; gaye hizmet yarışına girişmektir; bunun için de siyasî mücadelelerin fikir planında yürütülmesi ve şahsiyata kaçma gibi, yersiz itham yollarına gitme gibi hususlardan uzak kalınmasıdır. Bu hakikatlere inandığımız içindir ki, Millî Selâmet Partisi olarak, seçim kampanyaları devreleri dahil bugüne kadar haksız isnatlardan kaçınmak ve daima fikir planında kalmak suretiyle millet ve memleket hizmetini kolaylaştırmak ve iç barışı korumak için azamî itinayı göstermiş olmanın şu anda bahtiyarlığını hissediyoruz. Seçimlerden önce bütün siyasî partileri bir yuvarlak masa toplantısına davet eden biz olduk; bir araya gelelim, seçimler esnasında hepimizin riayet edeceği esasları tespit edelim, memleketimizde olgun bir seçim kampanyası yürütelim dedik. Bu arzumuzu yerine getirmek imkânı hâsıl olmamasına rağmen, biz Millî Selâmet Partisi olarak partiler arasında nasıl bir hizmet yarışı ve fikrî sahada nasıl bir çalışma yapılması gerektiğinin örneğini verme gayretini gösterdik.

Bilindiği gibi milletimiz, 1973 seçimlerinde hiçbir partiye tek başına iktidar imkânını vermedi. Millî iradenin bu şekilde tecelli eden kararının manası ne idi? Bu kararın manası, elbette bu seçimin arkasından bir seçim daha yapın, tek parti iktidarı ortaya çıkmazsa, bu denemelere ilânihaye devam edin demek değildi. Bu kararla milletimiz, partilerden, anlaşarak ortak hükümetler kurmalarını ve dört senelik hizmet dönemini değerlendirmelerini istemişti, İşte Millî Selâmet Partisi, milletimizin bu kararına uyarak bir hizmet hükümeti kurma ve memleketimizi

buhranlardan kurtarma yolunda seçimlerden sonra üzerine düşen her türlü gayret ve fedakârlığı göstermiştir. Bu müspet çabalarımız herkesin ve bilhassa partilerimizin Sayın yöneticilerinin malûmudur.

Millî Selâmet Partimizin bu yapıcı davranışlarına mukabil, Cumhuriyet Halk Partisi aksi tezi ortaya atmış ve seçimden yeni çıkmış olmamıza rağmen Meclisimize önergeler vererek, hemen, tekrar acele bir seçime gidilmesi için kampanya açmıştır.

Konuşmamızın başında işaret ettiğimiz iddialar o zaman da serdedilmiş Meclislerimizin bir hizmet hükümeti kuramayacağı ileri sürülmüştür. Partimizin hizmet hükümeti tezi ile, Cumhuriyet Halk Partisinin erken seçim tezi karşılaşmış ve bu iki tez iç politikamızın en mühim siyasî mevzuu haline gelmiştir.

Millî Selâmet Partisi olarak erken seçime karşı çıkmamızın sebebi; seçimden kaçtığımız manasına alınamaz; çünkü kurulduğu tarihten sonra geçen bir sene gibi kısa bir zamanda bütün yurt sathında teşkilâtlanarak seçime giren ve seçimlerden üç büyük partiden biri olarak çıkan, ondan sonra da daima hızlı bir gelişme ve inkişaf içerisinde bulunan Millî Selâmet Partimizin seçimden çekineceğini düşünmek bu gerçeklerle kabili telif olamaz. *(M.S.P. sıralarından alkışlar)*

Çekindiğimiz nokta, Hükümet buhranları sebebiyle her seferinde kalkınma hamlelerinin, bilhassa büyük sanayi yatırımlarının sekteye uğraması endişesi olmuştur. Kaldı ki ekonomik durumu son derece iyi olan ve her bakımdan refah ve saadet içerisinde bulunan kalkınmış bir ülkede dahi sunî olarak hükümet buhranlarının ihdas edilmesi veyahut zamansız ve icapsız erken seçim kampanyaları açılması ekonomik hayatı felce uğratır, hem özel sektör ve hem de kamu sektörü yatırımlarını durdurur ve netice olarak pahalılığı, işsizliği artırır, millî yapıda, dış ticaret ve bütçe dengesizliği gibi hayati önemi haiz rahneler açar ve hatta iç huzur ve barışı tahrip eder.

İşte bu sebeplerden dolayıdır ki Anayasamız esasen seçimlerin dört senede bir yapılmasını öngörmüştür.

Normal ve demokratik bir rejimin yine normal olarak işlemesi, ancak kanunların gösterdiği hudutlar içerisinde yaşamasına gayret gösterilmesi ile mümkündür. Siyasî hayatta aslolan millete hizmettir. Bu itibarla dört senelik hizmet devrelerinde dahi seçim tansiyonunun devam ettirilmesi normal bir gidiş değildir.

Ülkemizde, halen mütekâmil bir sistem olan nispî seçim sistemi mevcuttur. Bu sistemin çoğu kere getirdiği netice, koalisyon hükümetleridir. Bu sistemden tek parti iktidarı da çıkabilir; fakat böyle bir netice istihsal etmek için memleketi arka arkaya birçok defalar seçime sürüklemek ve milleti deneme tahtası haline getirmek aklıselim ile bağdaşmaz.

Nitekim İtalya'da Cumhurbaşkanı tek başına Meclisi feshetmeye ve erken seçime karar vermeye yetkili olduğu halde sistemin normal çizgileri dahilinde kalınmasına gayret edilmekte, sık sık ortaya çıkan hükümet buhranlarına rağmen sistemin gereği olan normal çözüm yollarına gidilmesi tercih edilmektedir.

İşte bütün bu sebeplerden dolayıdır ki, Millî Selâmet Partisi olarak seçimlerden sonra tıpkı şimdi olduğu gibi bir hizmet hükümetinin kurulması hususunda elimizden gelen gayreti gösterdik. Ancak, o günkü şartlar altında üç aydan fazla süren bir devre esnasında Cumhuriyet Halk Partisi dışındaki partileri birleştirerek bir Hükümet kurmak mümkün olmadı ve böyle bir Hükümetin kurulmasına şartlar müsait çıkmadı.

Millî Selâmet Partisi bunun üzerinde yine millî menfaatleri önplanda tutarak iyi niyet ve samimiyetle Millî Selâmet Partisi - Cumhuriyet Halk Partisi Koalisyonunu kurdu. Böylece buhranlara son vermek imkânı hâsıl oldu ve normal demokratik yoldan bir hizmet Hükümetinin kurulması başarılmış oldu.

Millî Selâmet Partisi ve Cumhuriyet Halk Partisi Koalisyonunun kurulmasıyla, Millî Selâmet Partimizin hizmet Hükümeti tezi galip geldi ve Cumhuriyet Halk Partisinin erken seçim tezi fiilen yenilgiye uğramış oldu.

Millî Selâmet Partisinin hizmet Hükümeti tezi karşısında, Cumhuriyet Halk Partisinin erken seçime dayalı politikasının yenilgiye uğraması yalnız bundan ibaret kalmamıştır. Cumhuriyet Halk Partisinin bundan başka, politikamız karşısında daha iki mühim yenilgisi olmuştur. Millî Selâmet Partisinin iyi niyetle önemli hizmetler yaptığı bu koalisyon devresinde, - şimdi uzun uzadıya bu devrenin bir muhasebesini yapacak değiliz, ancak bu devrede - bütün milletimizin iftihar ettiği büyük Kıbrıs zaferinin kazanılması, Devletimizin itibarını içte ve dışta kat kat artırmış, şanlı Ordumuzun sırası geldiği zaman, Allah'ın yardımıyla neler yapabileceği bütün dünyaya gösterilmiş, iç barış yolunda 40 milyon vatan evlâdının her türlü görüş ayrılıklarını bir tarafa bırakarak manen birleşmesi, bütün vatan sathının millî şuur ve heyecanla yekpare bir bayrak gibi dalgalanması daima hatırlanmaya lâyık bir değer taşımaktadır.

Devlet-millet kaynaşması kuvvet kazanmış, Devletinin ve ordusunun etrafında engin bir muhabbetle birleşen Türk Milleti, memleketimizin her bakımdan kalkınması için hiçbir fedakârlığı esirgemeyeceğini ispat etmiştir. Bu ulvî manzara karşısında Millî Selâmet Partisi olarak vakit kaybetmeden, bilhassa sanayide büyük hamlelere yönelerek memleketimizi az gelişmişlikten kurtarmak ve Kıbrıs zaferimize ekonomik alanda da zaferler eklemek için en müsait zeminin doğduğunu düşündüğümüz ve büyük ümitlere kapıldığımız bir sırada maalesef ortağımızın yanımızda olmadığını gördük.

Millî Selâmet Partisinin milletin arzu ve iradesi istikâmetinde buhranları ve güçlükleri göğüsleyen politikası yanında, kanaatimize göre, Sayın Ecevit'in tekrar acele bir seçim hevesine kapılarak bin türlü müşkülât ile kurulan bu Hükümeti bozması ve bununla da kalmayarak, Cumhuriyet Halk Partili bakanların görev yerlerini terk edip gitme kararı alması, tarihî bir hata ve Millî Selâmet Partisinin devlet idaresinde gösterdiği ciddî ve müstakâr tutum karşısında Cumhuriyet Halk Partisi politikasının ikinci bir yenilgisi olmuştur. *(M.S.P* sıralarından alkışlar)

Nitekim Kıbrıs harekâtına karar veren ve kahraman Mehmetçiklerimizi Kıbrıs'ta mevzie sokan bir Hükümet olarak, askerlerimizin arkasında sarsılmaz bir kale gibi durmamız gerekirken ve ayrıca dünyayı saran ekonomik buhranların

baskısı altında ezilen fakir ve orta halli halkımızın dertlerine âcil çareler bulmak mecburiyeti varken, alınmış, olan bu yersiz ve zamansız Hükümeti bozma kararı, milletimize, ara yerde geçen 6,5 aylık devre esnasında, sayılamayacak derecede büyük zararlar getirmiştir.

Hükümetin istifasından sonra, kış ortasında, "acele seçime" denmiş, başarılamamış; bu politika baharda erken seçime tebdil edilmiş, olmamış; Ekimde seçime razı olunmuş, tutmamış; fakat bütün bunlar, memlekette iç huzuru son derece bozmuş, siyasî ve ekonomik buhranların daha da artmasına sebep olmuştur.

Bu hataları işleyenlerin ve bu yenilgilere uğrayanların normal siyasî şartların hüküm sürdüğü bir memlekette, ya derhal hatalarını itiraf edip doğru yola dönmeleri veyahut da politikadan silinip gitmeleri en tabiî akıbetleri iken, bir de yanlış yolda ısrar ettikleri halde siyasî aksiyon bakımından hâlâ yaşıyor görünmelerinin sebebi, TRT'nin ve bir kısım basının tarafgir tutumu ile kendilerine âdeta bir sunî teneffüs yaptırılmakta oluşundan ileri gelmektedir. *(M.S.P. sıralarından alkışlar)*

TRT yakında Anayasanın emrettiği bitaraf hüviyetine kavuştuğu zaman, hatalar daha berrak görünür hale gelecek ve kendilerini düzeltmek istidadı taşıyanlar için bu herhalde çok faydalı olacaktır.

Millî Selâmet Partisi - Cumhuriyet Halk Partisi Koalisyon bozulur bozulmaz, daha o gün, bugünkü Parlâmento şartlarının ortaya koyabileceği tek çözüme işaret ettik ve mevcut şartlar muvacehesinde yeni Hükümetin ancak bugünkü hükümet olarak kurulabileceğini ifade eyledik, Cumhuriyet Halk Partisi dışındaki partilerin ve bağımsızların birleşmelerini, bir araya gelmelerini arzu ettik.

Milliyetçi partilerin anlaşması ile gelişen yapıcı teşebbüsler, bugün Anayasaya dayalı ve meclislerimizden güvenoyu alabilecek bir Hükümetin meydana gelmesine vesile olmuş bulunuyor. Bu merhaleye gelmemiz kolay olmamıştır. Milliyetçi cepheyi teşkil eden partiler, Hükümet kuruluşundan evvel geçen süre içerisinde dahi, Devlete sahip çıkması, Devlet ve Parlamentoyu işler halde tutmuş, Anayasa çerçevesinde yapılacak hizmetlerin yapılmasına çalışmış, bütçeyi çıkarmış, hayatî ehemmiyet taşıyan kanunları meclislerimizden geçirmiştir. Yurdumuzda huzur ve selâmetin teessüsü ve muhafazası, için gerekli her teşebbüse girişmiştir.

Bu dönemde bir kısmı Cumhuriyet Halk Partisi yöneticilerinin, yine buhran politikasına devam ettikleri görülmüştür. Parlamentomuza dil uzatılmış, Hükümet kuruluncaya kadar talebelerin derse katılmamaları istenmiş, işçilerimiz tahrik edilmiş, mezhep kışkırtmacılığı Meclis kürsülerine kadar getirilmiş, aşırı sol eğilimli derneklerin sloganları ve hareketleri paylaşılmak istenmiş, hayatî önem taşıyan kanunların ve hatta bütçenin meclislerimizden geçmesi engellenmek istenmiş, kısaca Parlâmentoya dayalı, güvenoyu alabilecek bir Hükümetin hizmet Hükümetinin kurulmasını önlemek için akla gelen veya gelmeyen her türlü çareye başvurulmuştur; ama bütün bu menfi tutum ve davranışlara rağmen millî arzu ve iradenin istediği millî cephe Hükümetinin kuruluşu önlenememiştir. Bu netice 14 Ekim seçimlerinden beri Cumhuriyet Halk Partisinin takip ettiği yanlış politikasının, Millî Selâmet Partisinin takip ettiği huzur ve selâmet ve hizmet politikası karşısında üçüncü yenilgisini teşkil etmektedir. *(M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri ve alkışlar)*

Muhterem milletvekilleri, buraya kadar yapmış olduğumuz bu açıklamalardan maksadımız, halen bulunduğumuz merhaleye nasıl geldiğimizi izah etmektir; memleketimizin bundan sonra siyasî istikrara erişmesini temin etmenin neye bağlı olduğunu belirtmek, isabetli olan ve olmayan görüşlerin, tutum ve davranışların hallini yapmaktır. Maksadımız, sadece geçmişin muhasebesini yapmak değil, geleceğe de ışık tutmaya çalışmaktır. Bu tahlillerden çıkan netice ve seçimlerden bu yana geçen 2 seneye yakın bir devrede cereyan eden hadiselerin teyit ettiği gerçek odur ki, partilerimiz yapıcı bir tutumla birbirlerine yaklaştıkları ve müşterek gayeler uğrunda hizmete koştukları takdirde, millet ve memleketimizin yüksek menfaatleri bakımından verimli ve başarılı neticeler elde edilmiş, aksine ahenksizlik doğduğu takdirde ise, memleketimiz birtakım buhranlar içerisinde büyük zararlara uğramıştır.

Millî Selâmet Partisi - Cumhuriyet Halk Partisi Koalisyonunun, kuruluşundan Kıbrıs zaferine kadar geçen devresi bu müspet anlayışın Millî Selâmet Partisi tarafından verilmiş iyi bir örneğini teşkil etmektedir.

Bugün Hükümeti teşkil eden partiler iyi niyetle bir araya gelmişlerdir. Geçirdiğimiz tecrübelerin de gösterdiği gibi, koalisyon anlaşma ve uzlaşma demektir. Bir koalisyon içerisinde hiçbir partinin kendi isteklerini tam manasıyla yerine getirmesi mümkün değildir. Uzlaşmanın gerektirdiği fedakârlıklara katlanarak millî menfaatleri önplanda tutmak bakımından bir zaruret vardır. Partilerimizin, demokrasimizin eriştiği bu merhalenin idraki içerisinde olduklarına kesinlikle inanıyoruz. İyi niyetle yola çıkılmıştır. Karşılıklı anlayış havası içerisinde milletimizin beklediği hizmetlerin yapılması için geceli gündüzlü çalışılmalıdır.

Millî Selâmet Partisi olarak, memleketimizin tekrar buhranlara düşmemesi, siyasî istikrarını daha da kuvvetlendirilmesi bakımından önümüzdeki devrede 3 önemli adımın atılmasında yarar görmekteyiz.

Bunlardan bir tanesi; millî cephe partilerinin müştereken Millet Meclisi Başkanlığına sundukları seçim ittifakı teklifinin kısa zamanda kanunlaşmasıdır. Bu kanun, demokraside yeni bir tekâmülün ifadesidir, vatandaşın seçme hakkının daha mütekâmil bir şekilde kullanılması gayesini gütmektedir; siyasî istikrarın temin edilmesi, seçimlerden sonra uzun buhran devrelerinin ortadan kaldırılması gayesini gütmektedir. Bu önemli adıma ilâveten, daha önce de Grubumuz adına yapılan konuşmalarda Yüce Meclise arz edildiği gibi, Millî Selâmet Partisi olarak, memleketimizde siyasî istikrarın temini bakımından başkanlık sisteminin getirilmesinde de yarar görmekteyiz. Bundan sonraki Cumhurbaşkanı seçiminin tek derece ile, milletimiz tarafından yapılmasının faydalı olacağı kanaatindeyiz. Bu seçimin birinci safhasında adaylar seçimi, bir hafta sonra da yapılacak ikinci seçimde ise, doğrudan doğruya başkanın seçimi olarak yapılmasının faydalı olacağına inanıyoruz. Böylece seçimlerden önce veya her iki seçim arasında, partiler veya vatandaşlar arasında gerekli anlaşmaların ve değerlendirmelerin yapılması için fırsat ve imkân hazırlanmış olacaktır. Bu adıma ilâveten memleketimizde siyasî istikrarın temini, devlet-millet kaynaşmasının sağlanması bakımından, aziz milletimize referandum hakkının verilmesinde büyük faydalar olduğuna kaniiz. Önümüzdeki devrede bu

adımlar atıldığı takdirde, geçirdiğimiz devrede içerisine düştüğümüz buhranlar tekerrür etmeyecek, yurdumuz aradığı siyasî istikrara kavuşmuş olacaktır.

Bir yandan mütekâmil bir seçim sistemi olan nispî seçim sisteminin yararlarından faydalanılacak, öbür taraftan başkanlık sisteminin getirdiği siyasî istikrardan faydalanılmış olacaktır.

Muhterem milletvekilleri, buraya kadar arz etmiş olduğumuz hususlarla, bugünkü Hükümetin kuruluşuna hangi merhalelerden geçerek geldiğimizi, bundan sonra da ana istikametler itibariyle, siyasî istikrarın temini bakımından neler yapılması icabettiğini kısaca belirtmiş olduk.

Şimdi bu önemli noktaları aydınlığa kavuşturmaya çalıştıktan sonra, bulunduğumuz noktada kurulmuş olan yeni Hükümetimizin, Yüce Meclise sunduğu program üzerindeki fikirlerimizi arz etmeye çalışacağız;

Muhterem milletvekilleri, Millî Selâmet Partisi olarak memleketimizin ve milletimizin, hâlihazır iç ve dış şartlar muvacehesinde saadet ve selâmete erişebilmesi için, işbaşındaki Hükümetin icraatının beş anahedef istikametinde yürütülmesi zaruretine inanıyoruz. Hükümetler ancak bu beş temel hedefe müteveccih verimli çalışmalar yaptıkları takdirde başarı elde edebilirler. En önemli beş hedef şunlardır:

1. İç barışın sağlanması;

2. Devlet-millet kaynaşmasının temini;

3. 40 milyon memleket evlâdının kalbinde, yeniden büyük Türkiye idealinin bir meşale gibi yanmaya başlaması;

4. Manevî kalkınma;

5. Maddî kalkınma.

Muhterem milletvekilleri, 40 milyon memleket evlâdı birlik ve beraberlik içerisinde, birbirinin kardeşliğini duyarak iç barış ve huzur içerisinde bir araya gelmelidir. Kalkınmanın temeli buna dayanır, devlet-millet birbirine kaynaşmalıdır; bu milletin her ferdi kendi kendine düşündüğü zaman, kendi içerisinde kendi kalbinde, "Benim ne güzel devletim ve benim ne güzel Hükümetim var" diyebilmelidir. Kalkınmada milletçe hep beraber harekete geçmek esastır. Büyük gayeler uğrunda seferber olmak şarttır, kalplerde büyük hedeflerin meşalesinin yanması esastır. Bundan dolayı istiyoruz ki, yurdumuzda 40 milyon insan birbirine kardeş olarak bağlansın. Devlet-millet kaynaşsın, gönüllerimizde yeniden büyük Türkiye ideali bir meşale olarak yansın. Bu aşkla ve bu şevkle ve bu azimle, hep beraber yurdumuzun manevî ve maddî kalkınmasına yönelelim; milletimizin beklediği, bizden istediği işte budur.

SÜLEYMAN MUTLU (Afyon Karahisar) — Yaşa koca vaiz, vaaz eder gibi konuşuyor.

SÜLEYMAN ARİF EMRE (Devamla) — "Vaiz" gibi hürmet edilmesi lâzım gelen bir sıfatı istihfaf ve hakaret elfazı olarak kullandığınıza çok üzüldüm Sayın arkadaşım. *(M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Muhterem milletvekilleri, devleti şevki idare etme yükümlülüğünün ve sorumluluğunun altına giren bir Hükümetin en başta gelen vazifesi, iç barışı kâmil manada temin ve idame ettirmektir. İç barışın olmadığı bir ülkede huzur ve saadet, kalkınma ve refah olamaz. Bundan dolayıdır ki, Millî Selâmet Partisi olarak, Hükümetin Yüce Meclise sunmuş olduğu programda, "İç barışı temin bakımından neler getirilmiştir? Bu yola, bu konuya verilen ehemmiyetin derecesi nedir?" bunları dikkatle inceledik. Memnuniyetle ifade edelim ki, bu programda bu hususa gereken önem verilmiş ve bu yolda yapılacak çalışmalar ana hatlarıyla belirtilmiştir.

Nitekim, programın 8'nci sayfasında, "İç huzur ve barışın sağlanmasına dikkat gösterileceği" taahhüdü yer almış bulunmaktadır. İç barışın teessüsü için her şeyden önce bir ülkede fikir ve inanç hürriyetinin kâmil manada tatbik edilmesi gerekir. Herkes iç barış içerisinde fikir ve inancında hür olmalıdır; ancak hiç kimse kendi fikir ve inancını başkalarına zorla kabul ettirme hakkına sahip olmamalıdır.

Hükümet programının 7'nci sayfasında, "Fikir ve inanç hürriyetiyle ve temel hürriyetlerle ilgili uygulamalarda, Anayasaya uygunluk sağlanacağı ve Anayasaya uymayan tatbikatın ortadan kaldırılması için gerekli tedbirlerin alınacağı taahhüdü"nü iç barışın temel şartı görmekte ve Hükümetin bu yolda, yurdumuzda beklenen ferahlığı getirmesini temenni etmekteyiz.

Yine programda, "Hükümetimiz hür ve demokratik rejimin vazgeçilmez gereği olan düşünce ve inanç hürriyetine ve Anayasamızın teminatı altındaki bütün temel hürriyetlere saygılı olacaktır. Hürriyetlere saygılı olduğumuz ölçüde meşru nizamın korunmasında ve kanun hâkimiyetinin sağlanmasında da kararlı olacağız. Kanunların suç saydığı fiillere hiç bir şekilde müsamaha etmeyecek ve kanun dışı eylemlere girişenlere karşı kanunların tam olarak uygulanması için gerekli dikkati göstereceğiz" cümlelerini ve gençlerimizin huzurunun sağlanacağına dair vaatleri, işçi ve işverenin birbirine karşı iki zıt kuvvet olarak değil, aynı gayelere yönelmiş kardeşler olarak telâkki edileceğine dair hükümleri, iç barışın tesisi bakımından takdirle karşılıyoruz.

Muhterem milletvekilleri, yurdumuzun beklediği hamlelerin yapılması için diğer çok önemli bir husus da, devlet-millet kaynaşmasının sağlanmasıdır. Hâlihazır Hükümeti teşkil eden partiler topluluğu, millet çoğunluğunun oyunu temsil etmektedir. Bu husus ile, yine programda "muhalefetin haklı uyarılarına da önem verileceği" prensibinin vazedilmiş olması, devlet ve millet kaynaşmasında önemli bir faktör olacaktır.

Millî beraberlik anlayışının, devleti idare edenlere hâkim olduğu bir döneme girilmesi inancı, devlet-millet kaynaşması bakımından büyük bir mana ifade etmektedir.

Seçme hakkının 18 yaşını doldurmuş gençlere kadar genişletilmesi, Almanya ve diğer dış ülkelerde çalışan işçilerimize de oy kullanma imkânının verilmesini, bu kardeşlerimizin devlet-millet kaynaşması anlayışına kuvvet kazandıracaktır. Öte yandan devlet mekanizmasının müessiriyet ve verimliliğinin artırılması için kamu idaresinde sürekli ıslahat yapılması taahhüdünü, devlet-millet kaynaşması bakımından zarurî görüyoruz.

Adalet hizmetlerinin süratli, âdil ve külfetsiz olarak görülmesi, ödeme gücünden yoksun vatandaşlarımıza adlî müzaheretten yararlanma imkânının müessir şekilde sağlanması, ödeme gücünden yoksun vatandaşlarımıza ücretsiz tedavi imkânlarının tanınması gibi, programda yer alan geniş, çeşitli sosyal yardım hizmetlerine müteallik vaatler, devlet-millet kaynaşmasının temel taşları olarak yurdumuzdaki coğrafi ve zümrevî dengesizliğin giderileceği taahhüdü, devlet-millet kaynaşmasında yıllardır hasretini çektiğimiz hususlardır.

Muhterem milletvekilleri, programın çeşitli bölümlerinde, millet evlâtlarının kalplerinde yeniden büyük Türkiye idealinin doğmasını temin edecek önemli hususlara da yer verilmiş olmasını büyük bir sevinçle karşılıyoruz. Hele Hükümetin, milletimizi tarih boyunca ayakta tutan millî ve manevî değerlere bağlı ve saygılı olarak ve bunlardan kuvvet alarak Türk milletini çağdaş medeniyet seviyesinin üzerine çıkartmak davasını temel dava olarak benimsemiş olması, aziz milletimizin uzun yıllardan beri hasretini çektiği bir zihniyete kavuşmuş olmasının şahadet belgesidir.

Türkiye'nin hür ve demokratik bir rejim içerisinde manen ve maddeten kalkınmasına bütün milletin heyecan duyarak ve inanarak katılmasını temine çalışacağı, millî eğitimin temel amaçlarının başında milletimizin bütün fertlerinin büyük ve şanlı tarihimizle iftihar eden, milletimizin geleceğine güvenle bakan, her türlü taklitçilikten uzak, millî şahsiyetini müdrik, ilim, teknik ve medeniyet yarışında insanlığa örnek olmayı hedef alan vatandaşlar olarak yetiştirileceği taahhüdü yeniden büyük Türkiye idealinin tahakkukuna vesile olacaktır.

Hükümet programında, kültürümüzün gelişmesi, genç nesillerimize aşılanması, sanatımızın millî köklerden kuvvet alarak ilerlemesi için çalışılacağı; millî kültürümüzü tanıtacak ve geliştirecek araştırmaların yapılacağı ve temel eserlerin yazılmasının teşvik edileceği, millî bir dil politikası izleneceği, teknolojinin millî imkânlara dayalı olarak geliştirilmesine çalışılacağı; eğitimde müfredat programlarının millî kültürümüze uymayan kısımlarının değiştirileceği, milletimizin ilme ve insanlığa yaptığı hizmetlerin öğretilmesine önem verileceği, devlet sahnelerinde ve yayınlarında Türk yazarlarının eserlerine ağırlık verileceği prensiplerini takdirle karşılamaktayız.

Muhterem milletvekilleri, Hükümet programında manevî kalkınmaya büyük önem verilmesi cidden sevinç vericidir. Bu sevincimizin sebebi, Millî Selâmet Partisinin manevî kalkınma olmadan maddî kalkınma olmayacağına; manevî kalkınmanın maddî kalkınmadan önce geldiğine, manevî kalkınma olmadan saadet ve selâmete erişilemeyeceğine dair temel inanışıdır.

Hükümet programının millî eğitim bölümünde, diyanet bölümünde ve diğer bölümlerinde manevî kalkınma ile ilgili bir çok önemli hususlar yer almış bulunmaktadır, Bunlar meyanında millî eğitim bölümünde yer almış olan şu prensipleri ye vaatleri, yurdumuzun manevî kalkınması bakımından, takdirle karşılıyoruz.

1. İl ve ilçelerde binaları tamamlanmış olan meslek okulları - İmam Hatip Okulları dâhil - açılması;

2. Bu okulların ikinci döneminden mezun olanların lise mezunları gibi üniversite ve yüksekokullara girebilmelerinin sağlanması;

3. Halen okutulmakta olan ahlâk derslerinin gayesine uygun ve millî ahlâk esaslarına göre yeniden düzenlenmesi;

4. Ahlâk derslerinin öncelikle İlahiyat Fakültesinin, İslâmî İlimler Fakültesinin, Yüksek İslâm Enstitüsü ve İmam Hatip Okulu mezunlarının tedrisatına tahsis edilmesi;

5. Millî eğitim müfredat programlarının millî kültürümüze uymayan kısımlarının düzeltilmesi;

6. Mekteplerimizde milletimizin ilim ve insanlığı yaptığı hizmetlerin öğretilmesine önem verilmesi;

7. Yüksek İslâm enstitülerinin akademi haline getirilmesi;

8. Devlet sahnelerinde ve yayınlarında - TRT dâhil - Türk yazarlarının eserlerine ağırlık verilmesi;

9. Millî bütünlüğe ve genel ahlâka zarar verici eserlerin yayınlanmasının önlenmesi gibi hususlar yer almış bulunmaktadır.

Diyanet hizmetlerine gelince:

Diyanet İşleri Başkanlığında İslâmî ve ilmî araştırmalar yapmak ve ilmî eserler telif etmek üzere bir ilim heyetinin kurulması;

Vekil imamlar meselesinin âdil bir çözüm yoluna kavuşturulması;

Din görevlilerinin toplumdaki manevî yeri ve değeri dikkate alınarak, sosyal ve ekonomik kalkınmamızda kendilerinden yararlanılması;

Ecdat yadigârı vakıf eserlerin, vakfın şartnamesi ve kanunî esaslar dışında kullanılmasına müsaade edilmeyeceği ve vakıf eserlerinin onarımı ve restorasyonuna itina gösterileceği hususlarını, programın mühim bir yönü olarak kabul ediyoruz.

Muhterem milletvekilleri, Hükümet programında, Türkiye'nin hür, demokratik, planlı, dengeli, sosyal adalet ve sosyal güvenliğe gerekli önemi veren, hür teşebbüse, mülkiyet hakkına ve meşru kazanca saygılı bir ekonomik sistem ile kalkınacağı vaadinin isabetli bir tercih olarak yer aldığını müşahede ediyoruz.

Yurdumuzda halen cari, coğrafî ve zührevi dengesizliği ortadan kaldırmak gayesiyle programda yer almış bulunan, "Kalkınma nimetlerinin bütün vatandaş kitlelerine ve yurdun her bölgesine âdil bir şekilde yayılmasını sağlayacak ve dengesizlikleri giderecek tedbirlere önem verilecektir" görüşünün ehemmiyetine inanıyoruz. Ekonomik kalkınmada büyük önem taşıyan karar bütünlüğü ve tatbikat ahenginin sağlanması için, ekonomik ve malî politikayı uygulayan kamu kuruluşları arasında yakın bir işbirliği ve koordinasyon tesisini zarurî görüyoruz.

Programdaki "Para, kredi, finansman, yatırım, destekleme, teşvik ve yönlendirme politikaları, ekonomimizin hızla değişen şartlarına süratle intibak ettirilecektir. Bütünleştirilecek ve temel bir ekonomik politika çerçevesinde yürütülecektir" sözlerini yerinde buluyoruz.

Programda, mal darlığı, mal yokluğu, fiyat artışları, pahalılık ve işsizlikle mücadele edileceği açık, kesin olarak belirtilmiştir. Bu görüşler memlekette büyük bir ferahlığa vesile olmuştur ve yine Hükümet programında Türk parasının iç ve dış değerinin korunacağı, yatırımların hızlandırılacağı, tasarruf eğiliminin artırılacağı, tasarrufların üretime, üretimci sektörlere yöneltileceği, kâr ortaklığı sisteminin geliştirileceği, güvenilir bir sermaye piyasasının geliştirilmesi için gerekli tedbirlerin alınacağı vaatlerini, ekonomik hayatımız bakımından son derece önemli sayıyoruz. Dış ödemeler dengesindeki bozulmayı düzeltecek, işçi dövizlerinin yurda gelişini teşvik edecek, ihracata dönük stokları kısa zamanda ve uygun şartlarla değerlendirecek ve döviz kazandırıcı hizmet sektörlerini geliştirecek tedbirlere yer verilmesini aynen benimsiyoruz.

Muhterem milletvekilleri, ekonomik kalkınmanın temini için, her şeyden önce israfın önlenmesi şarttır. Hükümet programında, "umumî harcamalardaki israfın önlenmesine, Devlet idaresinin israftan kurtarılmasına, kırtasiyecilik, rüşvet, irtikâp, suiistimal gibi olaylarla müessir şekilde savaşılmasına büyük önem verileceği" vaatlerinin artık gerçekleşmesini görmek istiyoruz.

Ekonomik kalkınmada acilen halli gereken bir diğer önemli mevzu da hâlihazır karışık, gayri âdil, kalkınmaya mani vergi sisteminin ıslahıdır. Hükümet programında yer alan vergiyi malî gücü olandan almaya ağırlık verme, âdil, sade ve külfetsiz bir vergi sistemini tesis etme hedeflerini yerinde buluyoruz. Hükümetin memleketimize yapacağı en büyük hizmet vergi sahasındaki bu ıslahat olacaktır. Bu yolda atılacak köklü adımları Millî Selâmet Partisi olarak büyük bir memnuniyetle karşılayacak ve her bakımdan yardımcı ve destek olacağız.

Ekonomik kalkınmada çok önemli faktörlerden biri de kredilerin dağıtılması mekanizmasıdır. Hükümet programında, kredilerin düzenlenmesinde sosyal ve ekonomik verimliliğin esas alınması, kredi dağılımındaki dengesizliğin giderilmesi, sellektif orta vadeli kredi kullandırılmasının artırılıp yaygınlaştırılması prensiplerinde büyük isabet görüyoruz. Yatırımcı ve icraatçı kuruluş çalışmalarının ödeme güçlükleri ve gereksiz formaliteler yüzünden aksayıp gecikmemesi için lüzumlu tedbirlerin alınması vaatlerini, yatırım faaliyetleri ve şevki açısından, ümit verici buluyoruz.

Muhterem milletvekilleri, Türkiye'mizin güçlü, kuvvetli bir ülke olması süratle sanayileşmemize bağlıdır. Hükümet programında sanayileşme davamıza geniş yer verilmiş olmasından Millî Selâmet Partisi olarak büyük bir memnuniyet duymaktayız. Yurdumuzun sanayileşmesi sahasında yapılmış bu vaatler gerçekleştiği takdirde milletçe büyük bir başarıya erişmiş olmanın bahtiyarlığını duyacağız.

1. Sanayileşmenin gerçekleşmesinde ana hedef olarak millî, güçlü, süratli, yaygın bir hamlenin hedef alınması;

2. Sanayiin temel üretim malları istihsal eden ağır sanayi ve bu meyanda millî harp sanayimizin kurulmasına imkân verecek bir yapıda geliştirilmesi;

3. Millî savunma gücümüz için önemli olan temel projelerle ilgili çalışmalara hız verilerek icraata geçilmesi;

4. Sanayileşmenin doğması ve hızlandırılması maksadıyla Sanayi Bakanlığında yurt sathına yaygın güçlü bir teşkilâtın kurulması;

5. Sanayi bölgeleri ve sanayi sitelerinin kurulması ve geliştirilmesine büyük önem verilmesi;

6. Tarım sektörünün ihtiyacı olan temel tesislerin; yeni gübre ve şeker fabrikalarının sayılarının artırılması;

7. Demir-çelik tesislerinin, metalürji sanayiinin, motor sanayiinin, takım tezgâhları, tarım ve iş makineleri sanayiinin, gemi inşa sanayiinin kurulmasının önemle ele alınması;

8. Sanayileşme hareketlerinin finansmanında halkın tasarruf imkânlarının, özellikle yurt dışındaki işçilerimizin dövizlerinin değerlendirilmesi ve çeşitli teşvik tedbirlerinin geliştirilmesi;

9. Yeni bir Sanayii Teşvik Kanunu çıkarılması;

10. Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankasının süratle kurulması;

11. Türk teşebbüs ve sermayesinin dış ülkelerde sanayi tesisi kurabilme imkânlarının artırılması ve teşvik edilmesi Hükümet programında takdirle karşıladığımız hedeflerdendir.

Muhterem milletvekilleri, milletimiz tarım, hayvancılık, ormancılık, enerji sahasında büyük atılımlar beklemektedir.

Programdaki "Gıda, tarım ve hayvancılık kesimine hizmet götüren ve halen çeşitli bakanlıklar bünyesinde dağınık halde bulunan kamu kuruluşları tek bir bakanlığın çatısı altında toplanarak bütünleştirilecek, bu konuda üretimden pazarlamaya kadar bütün ünitelerin teknolojik, ekonomik yönlerden aynı şevki idare altında organize edilmeleri hedef alınacaktır" cümlelerindeki prensipleri isabetli buluyoruz. Nitekim yurdumuzdaki şeker sanayii bu prensip altında kurulmuş, bugüne kadar başarılı hizmetler yapagelmiştir. Tarım sahasının diğer ürünlerine de aynı prensip ve organizasyonun uygulanması büyük gelişmelere müncer olacaktır.

Hayvancılığın geliştirilmesi son derece önemli bir konudur. Bu sahada ciddî adımların atılmasına ihtiyaç vardır. Yurdumuzun hemen her ilinde, bilhassa Doğu illerimize et kombinaları, süt fabrikaları, soğuk hava depoları ve yem fabrikalarından müteşekkil organizasyonların kurulmasında büyük zaruret görüyoruz. Bu hususta başlamış olan çalışmaların hızlandırılması ilk hedef olmalıdır.

Ziraî kalkınmamız bakımından büyük sulama projelerinin yanında, yeraltı pompaj ve gölet sulamalarına da özel bir ağırlık verilmesi vaadi, kurak bölgelerdeki vatandaşlara ümit bahsetmiştir. Bu ümidin gerçekleşmesi için her gayret gösterilmelidir.

Muhterem milletvekilleri, 40 milyon memleket evlâdı yeni Hükümetten daha yüksek bir hayat seviyesinin teminini beklemektedir. Bundan dolayı, Hükümet programında, işsiz vatandaşlarımıza, köylümüze, işçimize, esnafımıza, memurlarımıza, tüccar ve sanayicilerimize, dar gelirlilerimize, emeklilerimize, sakatlarımıza, yaşlı ve muhtaçlarımıza bu gibi hizmetlerin yapılacağı hususunda getirilen fikirle-

rin ve görüşlerin üzerinde önemle durmak zarureti vardır. Bunları incelediğimiz zaman şunları görüyoruz:

İşsizlerimiz: Yeni Hükümet işsizlikle mücadeleyi temel hedef olarak ele almayı programında sarahaten belirtmiştir. İşsizlikle mücadelenin anayolu, sanayileşme hareketi, yatırımların yaygınlaştırılması suretiyle istihdam imkânlarının artırılması yoludur. Bir milyon evlâdımız dış ülkelerde işçi olarak çalışmakta olduğu halde, bugün, maalesef yeryüzünün işsizi en fazla ülkelerinden birisiyiz. Bu sebeple işsizlik, memleketimizin temel konularından birisini teşkil etmektedir. İstatistikler, yurdumuzda her yıl 500 bin memleket evlâdına yeniden işyeri açılması gerektiğini gösterirken, mevcut plan bu işsizlerin her yıl ancak 250 binine iş bulma fırsat ve imkânını vermektedir. Konunun ehemmiyeti açıktır. Büyük bir seferberliğe girişmek, âcil tedbirler almak mecburiyet halindedir. Aksi takdirde bir işsizlik infilâkı tehlikesi varittir. Bu itibarla işsizlikle mücadele, yeni Hükümetin en önemli meşgalesi olmalıdır. İşsizlikle mücadelenin tek yolu, 40 milyon memleket evlâdının yeniden büyük Türkiye'yi kurmak için büyük bir heyecanla yeni kalkınma hamlelerine girişmesidir.

Çalışanlarımızın arızî olarak işsiz kalmaları halinde duçar olacakları güçlükleri, ıstırapları dindirmek, hafifletmek için yeni Hükümetin, programında bir işsizlik sigortasının ihdası yolundaki vaadini yerinde görüyoruz.

Köylülerimiz: Hükümetimiz köye giden hizmetleri artıracaktır. "Kalkınmanın köyden başlanması, ve nimetlerinin köye ulaşması zaruretine inanmış bir Hükümet olarak dili ile değil, gönlü ile; sözü ile değil, icraatla köyün ve köylünün hizmetinde olacaktır" ifadeleri ile yer alan taahhüdü son derece yerinde buluyoruz.

"Köylerde yol, cami, su, elektrik, sulama, yakacak temini, telefon, okul, kütüphane, sağlık tesisi ve idare binası gibi ekonomik sosyal altyapılar, Devletçe bir bütün halinde ve kamu hizmeti olarak mütalâa edilecektir" prensibini çok isabetli buluyoruz ve benimsiyoruz. Köy kalkınmasında alt yapıların hızlandırılması, köylerimizin katılma paylarının kaldırılması, köy muhtarlarına ödenek verilmesi, köy kalkınması için gönüllü kooperatifçiliğe gerçek anlamda önem verilmesi memnuniyet verici hususlardır.

Köy kalkınması için kredi imkânlarının arttırılmasında, tabiî âfetler sebebiyle çiftçilerimize tarım sigortası imkânının getirilmesinde zaruret görüyoruz. Sağlık sigortasının getirilmesi suretiyle de köylerimize sağlık hizmetlerinin gereğince getirilmesi imkânı doğacak, bugünkü büyük güçlükler ve ıstıraplar sona ermese bile hafiflemiş olacaktır.

Yeni Hükümetimizin gübre fiyatlarını indirme kararı, köylümüzü şimdiden sevindirmiştir. Yerli gübre fabrikalarımızın tam kapasite ile çalıştırılması suretiyle gübre fiyatlarında istikrar sağlanması, köylümüze büyük huzur getirecektir.

İşçilerimiz: Muhterem milletvekilleri, güçlü bir kalkınmanın temel unsurlarının başında işçilerimiz gelmektedir. Bu camianın huzuru, kalkınma hamlesine hız getirecektir. Programda bu konu üzerinde de ana hatları ile durulmuştur. Huzurlu bir çalışma ortamının tesisi için işçi ve işverenlerin birbirine karşı değil, yan yana olmaları gerektiğine işaret edilmesi; işçi ve memur ayırımının hakkaniyetli, âdil

ve gerçekçi ölçü ve kıstaslara dayandırılacağı vaadi; işçi ücretlerinin tespit ve tanziminde, artan hayat pahalılığına göre bir ücret sisteminin getirilmesi; kurulacak fabrika ve emsali yatırımlara işçilerimizin hissedar olmalarına imkân hazırlanması; kıdem tazminatının 15 günden 30 güne çıkarılması, tarım ve orman kesiminde çalışan işçilerimizin her türlü işçi haklarından yararlanma imkânlarının sağlanması; yurt dışındaki işçilerimizin çalışma şartları, sosyal hakları ve iş güvenliklerinin devamlı olarak takip ve temin edileceği; yurt dışındaki işçilerimizin çocuklarının millî ve dinî eğitimlerinin aksamadan yürütülmesi için gereği kadar öğretmen ve din görevlisinin temin edileceği hususları bu konudaki kanaatlerimizi teyit etmektedir.

Hükümet programında esnaf ve sanatkârlarımızın, finansman ve kredi imkânlarının genişletilmesi; külfetli defter tutma mükellefiyetinden kurtarılması; asgarî geçim imkânlarının yeniden düzenlenmesi; mesken ve mesken kredisi imkânlarının sağlanması; küçük sanayi sitelerinin geliştirilmesi; küçük sanayi ile eğitim çalışmalarına önem verilmesi bu camia mensuplarını memnun edecek hususlardandır. Esnaf ve sanatkârlarımız, millî hayatımızın temel unsurlarındandır; refaha kavuşmak ve kalkınmak ihtiyacında olan bir kuvvettir. Yeni Hükümetin esnaf problemlerine programda olduğundan daha büyük bir ağırlık vereceğine inandığımızı ifade etmek isteriz.

Hükümet programında, "Devlet memurlarının sosyal ve ekonomik durumlarının geliştirilmesine çalışılacaktır" şeklinde ifadesini bulan söz, kısa ve fakat taahhütte geniş ihtiyaçlara cevap vermek zarureti doğuracak bir prensiptir.

Programın çeşitli bölümlerinde temas edilen dar gelirli aile çocuklarının okuma ve yetişme imkânlarının artırılmasından, vergi yükünün azaltılması ve asgarî geçim indiriminin yükseltilmesinde çocuk zamlarının artırılması ve tahsilde çocuğu bulunanlara ayrıca yardım yapılması imkânlarından, dar ve düşük gelirli kimseler için mesken ve mesken kredisi imkânlarından, memurlarımızın da büyük ölçüde faydalandırılmasını temenni ediyoruz.

Muhterem milletvekilleri, yeni Hükümetin, sanayicilerimiz ve yatırımcılarımızın uzun zamandır beklediği yeni bir "Sanayi Teşvik Kanununu" çıkaracağı müjdesini memnuniyetle karşılıyoruz. Bundan başka, vergi sistemlerinin ıslahı, bu camia mensuplarının Devletten beklediği hizmetlerin başında gelmektedir. Sağlık sigortasının genel sigorta haline getirilmesini de tüccar ve sanayicilerimiz beklemektedir. Programdaki, "Dar gelirlilerin acı ve ıstıraplarım ciddî tedbirlerle gidermeye uğraşacağız" vaadini önemli bir vaat sayıyoruz. Diğer sosyal imkânlardan bu kategoriye giren vatandaşlarımızın da faydalandıracağına inanıyoruz.

Türkiye'mizin müreffeh, mesut bir Türkiye olması, bütün vatandaşlarımıza saadet ve refah içerisinde bir hayat standardı sağlanmasına bağlıdır. Dar gelirlilerin refaha kavuşturulması işte bu bakımdan birinci derecede ehemmiyeti haizdir.

Hükümet programında bütün emeklilerin dilek ve ihtiyaçları ile daha yakından ilgilenmek üzere yeni organizasyonlar teşkilini; emekli, işçi, dul ve yetim aylıklarının asgari geçim şartlarının üstünde olmasının sağlanacağı vaadini; memur göstergelerindeki değişikliklerin emekli aylıklarına süratle intikal ettirileceği taahhüdünü gönülden benimsiyoruz. Bugün yurdumuzda sayıları takriben 1 milyona

yaklaşan büyük bir emekli kitlesinin yuvalarına huzur getirecek olan bu vaatleri yerinde görüyoruz.

Millî menfaatlerimiz icabı her şeyden önce sakat, düşkün, kimsesiz ve yoksullarımızı gözetmek mecburiyetindeyiz. Bu itibarla, sakat vatandaşlarımıza iş verilmesini öngören hükümlerin dikkatle takip edileceğine ve bu kimseler için vakfa dayalı işyerleri kurulacağına dair Hükümet programındaki ifadeleri manevî bir zevkle benimsiyoruz.

Muhterem milletvekilleri, Hükümet programının dış politikayla ilgili kısmı üzerinde önemle durmakta fayda vardır. Dış politikamız millî bir politikadır. Türk Milleti bugüne kadar barışçı, ahitlerine ve ittifaklarına sadık, karşılıklı haklara saygı esasına dayalı iyi komşuluk ve dostluk münasebetleri kurmaya önem veren bir dış politika takip etmiştir. Hükümet programında bu hakikatlerin açık bir şekilde ifade edilmiş olmasından memnuniyet duyduk ve yine bilindiği gibi, bugüne kadar gelen bütün hükümetlerimiz dünya barışını hedef tutan ve bütün dünya ülkelerine karşı iyi niyet ve dostluk duygularından doğan bir dış siyaset izlemişlerdir. Şimdi yeni Hükümetin de aynı istikamette bir dış siyaset izleyeceğini belirtmiş olması da isabetli olmuştur.

Hükümet programındaki "Türkiye'nin Batı Avrupa ülkeleriyle kurduğu ilişkilerin daha da artırılmasına önem veriyoruz" Temenniyi yerinde ve isabetli buluyoruz. Yakın komşularımızla iyi münasebetler kurulması ve mevcut münasebetlerin geliştirilmesine, Balkan ülkeleriyle ve Sovyetler Birliği ile aramızdaki münasebetlerin karşılıklı anlayış ve saygı içerisinde müspet gelişmeler kaydetmesini temenni ediyoruz.

Hükümet programında, tarihî ve kültürel bağlarla bağlı olduğumuz ülkelerle münasebetlerimizin canlı bir şekilde geliştirilmesine önem verilmesini memnuniyetle karşılıyoruz. Bu hususta bazı noktaları belirtmekte fayda görüyoruz. Bu konuda ilk üzerinde durmak istediğimiz husus, bilhassa İran ve Pakistan kardeş ülkeleriyle aramızdaki geleneksel bağların, fiilî sahada meyvelerini verecek şekilde büyük önemle ele alınması hususudur. Bilindiği gibi kardeş İran ve Pakistan'la aramızda 15 seneden beri yakın işbirliği mevcuttur. Ancak bu işbirliğinin fiilî neticeleri yeterli olmamıştır. Mutlaka bunu verimli bir şekle getirmek mecburiyetindeyiz. Bu işbirliği kurulmadan önce bu ülkelerle aramızdaki ticarî münasebetler çok daha yüksek seviyede idi, bu işbirliği kurulmasından sonra, maalesef ticarî münasebetlerimiz gelişeceğine geriye gitmiştir. Bu gidişata "dur" demek lâzım gelir ve bu münasebetlerin fiilî sahada da müspet istikamette gelişmesi için gereken gayretlerin gösterilmesi şarttır.

Kardeş Irak ile Suriye ile Kuveyt ile Suudi Arabistan ile ve Libya ile münasebetlerimizi daha da geliştirmeliyiz. Bu ülkeler Türkiye ile münasebetlerini süratle geliştirme hususunda samimidirler, iyi niyet beslemektedirler. Bugüne kadar bize, bunu geliştirme hususunda çeşitli müracaatlar yapmışlardır. Bu müracaatların biran evvel müspet bir şekilde cevaplandırılması ve bu münasebetlerin geliştirilmesine önem verilmesi gerekir. Türkiye'den profesör ve diğer ilim heyetleri istenmektedir. Öğrenci heyetleri talep edilmektedir. Birçok malları Türkiye'den almak istemektedirler. Meselâ bundan önceki Ürdün Elçisi yurdumuzdan ayrılırken par-

timize yaptığı bir ziyarette, Ürdün'ün otomobil ihtiyacını Türkiye'den karşılamak istediğini, bu hususta Hariciye Bakanlığımıza yapılmış olan bir müracaata altı aydan beri bir cevap alınamadığını hatırlatmıştır, Yeni Hükümet devresinde bu çeşit aksaklıkların giderilmesinde büyük bir zaruret görüyoruz. Suudî Arabistan'la ülkemiz arasında geçen yıl üç ayrı anlaşma imzalanmıştır. Bu anlaşmaların yürürlüğe konması için, Suudî Arabistan, Türkiye'den, yüksek seviyede, iki ülke arasındaki işbirliğini temin edecek bir heyetin belirtilmesini arzu etmektedir. Suudî Arabistan, mütekabil heyeti de biran evvel gelip, bu heyetle beraber fiilî işbirliğini gerçekleştirme çabalarına girişmek istemektedir; fakat şu ana kadar dahi bizim heyetimiz tespit edilmiş değildir. Bu heyetin biran evvel tespit edilmesinde ve fiilî işbirliğinin gerçekleştirilmesinde büyük zaruret vardır.

Libya ile yakın münasebetler başlamıştır. Bu münasebetlerin süratle geliştirileceğini ve başlamış olan çalışmaların hızlandırılacağını Hükümet programında görmekten büyük bir memnuniyet duyuyoruz. Temenni ediyoruz ki, bu iki kardeş ülke 50'ye yakın diğer Müslüman ülkelerle Türkiye arasında kurulmasını beklediğimiz münasebetler bakımından kısa zamanda bir örnek teşkil etsin; her sahada samimi bir işbirliği geliştirilsin, diğer ülkelerle de benzeri işbirliğinin geliştirilmesi için numuneler, örnekler en kısa zamanda ortaya konmuş olsun. Hiç şüphesiz adını saydığımız bu kardeş ülkelerle münasebetlerimizi geliştirmeye gayret ederken, yine yakın münasebetlerle bağlı olduğumuz diğer Orta-Doğu ülkeleriyle münasebetlerimizin geliştirilmesinde de büyük önem mevcuttur.

Türkiye ile Mısır arasındaki münasebetlerin verimli bir şekilde, iki kardeş ülkenin tarihî ve kültürel bağlarına uygun bir şekilde müspet inkişaflar kaydetmesini, geliştirilmesini önemle temenni etmekteyiz.

Ortadoğu ülkeleriyle münasebetlerimizde bir hususun belirtilmesinde fayda görüyoruz. Ortadoğu'da hiç şüphesiz Türkiye olarak sulh istiyoruz, huzur istiyoruz, ancak mevcut haksızlıkların biran evvel giderilmesini de temenni etmekteyiz. Kuvvet zoruyla işgal edilmiş toprakların biran evvel terk edilmesi, Ortadoğu'daki sulhun teessüsünde ilk adımı teşkil edecektir. Uzun yıllardan beri Filistin halkı büyük mağduriyetlere duçar olmuştur. Filistin halkının meşru haklarının biran evvel tanınması, her şeyden evvel bir insanlık görevidir, Filistin halkının bugün meydana gelmiş olan teşkilâtlanmasını birçok ülkeler tanımışlardır. Filistin halkının bu teşkilâtının Vaşington'da, Londra'da, Paris'te temsilcilikleri mevcuttur. Kardeş Türkiye'nin de bu halkın haklarının tanınması hususunda elden gelen gayreti göstermesi gerekmektedir; ancak bu yolda Filistin halkı temsilcilerinin Türkiye'de de bir büro açmalarının faydalı olacağına kaniiz.

Dış politika bakımından haksızlıkların izalesine yardımcı olmak mecburiyetindeyiz. Bugün yeryüzünde kardeş Pakistan'la Hindistan arasında bir Keşmir meselesi vardır. Bu Keşmir konusunda Hindistan haksızlıklar yapmaktadır. Buna karşı Türkiye olarak susmamız uygun düşmeyecektir. Keşmir halkının kendi kaderini kendi tayin etmesi şarttır. Beynelmilel münasebetlerde yapılması öngörülmüş olan halk oylamasının samimî bir şekilde biran evvel gerçekleşmesini temenni ediyoruz. Bu hususta kardeş Pakistan'ın görüşlerine aynen iştirak etmeliyiz.

Yine bugün yeryüzünde, Eritre'de birçok insanlık dışı hareketler cereyan etmektedir. Bu hareketlerde, Eritre kurtuluş hareketinin biran evvel başarıya ulaşmasını temenni ediyoruz.

Filipinlerde Müslüman halka yapılmakta olan mezalimin karşısındayız. Bu mezalimin kısa zamanda son bulmasını ve Filipinlerdeki Müslüman halkın insan haklarını kâmil bir şekilde kullanabilmelerini temenni ediyoruz.

Muhterem milletvekilleri, Hükümet programında dostumuz ve müttefikimiz Amerika Birleşik Devletleriyle olan münasebetlerimize geniş yer verilmiştir. Bu münasebetler hakkında Hükümet programında yer almış olan fikirlere aynen katılıyoruz. Bir an evvel Amerika Birleşik Devletlerinin girmiş olduğu hatalı yoldan dönmesini kendi menfaatlerini en kısa zamanda idrak etmesini arzu ediyoruz.

Dış politikada en önemli konuyu bugün için Yunanistan'la olan münasebetlerimiz teşkil etmektedir. Biz bölgede hakkaniyet esaslarına dayalı huzur ve sükûnun hüküm sürmesini, dünya barışı bakımından faydalı ve zarurî görmekteyiz; ancak haklarımızdan feragat etmemiz söz konusu olamaz. Ege denizindeki haklarımızın korunması zarurîdir. Oniki adalarda yapılmakta olan askerî tahşidatın buralardan derhal kaldırılması zarurîdir. Hükümet programında, Yunanlıların Batı Trakya'daki soydaşlarımıza yaptıkları mezalime temas edilmemiş bulunmaktadır. Bu konunun ehemmiyeti üzerinde durmak isteriz. Batı -Trakya'daki soydaşlarımıza karşı Yunan yönetiminin, gün geçtikçe şiddetini arttıran insanlık dışı muameleleri bütün dünyaca bilinmektedir. Türkiye olarak bunları yakinen takip ediyoruz. Bu bölgedeki ecdat yadigârı yüzlerce camiden bugün bir tanesi dahi ortada kalmayacak şekilde geniş tahribat yapılmıştır. Belindeki kayışında bir hilâl taşıyan soydaşımız alınıp tevkif edilmektedir. Oradaki Müslüman-Türk kardeşlerimiz, kendi evlâtlarına Müslüman ve Türk ismi vermek gibi en ufak bir insanî haktan dahi mahrum bırakılmaktadır. Yunanistan'ın başka bölgelerinden getirilenler Türk köylerine yerleştirilmektedir. Türk köylerinde bulunan kimseler ise, çeşitli zulümlere maruz bırakılarak kendi köylerinden göç edilmeye zorlanmaktadır. Bu insanlık dışı hareketlere karşı bizim seyirci kalmamız mümkün değildir. Batı-Trakya'daki soydaşlarımızın insanlık haklarına sahip olmalarını temin etmek yeni Hükümetin başta gelen görevlerinden birisi olmalıdır.

Muhterem milletvekilleri, dış politikada hiç şüphesiz en önemli konumuzu Kıbrıs teşkil etmektedir. Kıbrıs'taki nihaî çözümün ancak 2 bölgeli federal sistem olacağı hakkındaki Millî Selâmet Partisi görüşünün Hükümet programında yer almış olmasını memnuniyetle karşılıyoruz.

Yine, Kıbrıs Federe Türk Devletinin ekonomik kalkınmasında ve bütün organlarıyla teşkilâtlanmasında ve her türlü ihtiyacının karşılanmasında gerekli yardım ve desteğin yapılacağına dair taahhüdü büyük bir memnuniyetle karşılıyoruz. Temenni ediyoruz ki, Kıbrıs adasında huzur ye sükûn kısa zamanda nihaî şekilde yerleşsin, Kıbrıs Türk Federe Devletinin ekonomik kalkınması kısa zamanda gerçekleşsin ve gerek Akdeniz'in, gerek Ortadoğu'nun sulh ve sükûnu için büyük önem taşıyan huzur kısa zamanda ve devamlı olarak teessüs etsin. Kıbrıs adasında devamlı sulhun teessüsünün tek şartı, bugüne kadarki tecrübelerden apaçık görüldüğü gibi, bu ada üzerinde yaşayan iki ayrı milletin, iki ayrı federe Devlet olarak

yaşamaları yoludur. Hükümet programında Millî Selâmet Partisinin temel görüşlerine uygun olan bu açıklığı görmekten bahtiyarlık duymaktayız. Muhterem milletvekilleri, Hükümet programında millî savunmamız hakkında serd edilmiş olan fikirlere de aynen iştirak ediyoruz. Silahlı Kuvvetlerimizin en modern silah, araç ve gereçlerle donatılması hususunda hiçbir fedakârlıktan kaçınılmayacağı millî bir arzudur. Savunma politikamızı harp sanayine yöneltmek ve ordumuzun ihtiyacı olan harp silah, araç ve gereçlerinin büyük kısmını yurt içerisinde sağlamanın zaruretine inanıyoruz. Bu hususta ciddî bir çalışma gereklidir. Bir plan ve program dairesinde millî harp sanayimizin kısa zamanda geliştirilmesini millî bir görev saymaktayız.

Muhterem milletvekilleri, konuşmamızın buraya kadar olan kısmında, bugünkü Hükümetin kuruluşuna 14 Ekim seçimlerinden sonra hangi safhalardan geldiğimizi açıklamaya çalıştık. Yurdumuzda siyasî istikrar, huzur, iç barış, Devlet-millet kaynaşması, yeniden büyük Türkiye meşalesinin gönüllerde yakılması, manevî kalkınmamız ve maddî kalkınmamız hususunda önümüzdeki devrede neler yapılması lâzım geldiğine temas etmeye çalıştık. Önümüze getirilmiş olan Hükümet programında yurdumuzun maddî ve manevî kalkınması bakımından, iç huzurun temin edilmesi bakımından, Devlet-millet kaynaşmasının temini bakımından ve 40 milyon memleket evlâdının gönlünde yeniden büyük Türkiye meşalesinin yakılması, elbirliği ile kalkınma yoluna yöneltilmesi bakımından dercedilmiş olan fikirlerin tahlillerini yapmaya çalıştık.

Millî Selâmet Partisi olarak bugünün Türkiye'sinde yeni işe başlayan bir Hükümetin neler yapması lâzım geldiği hakkındaki görüşlerimizi belirttik. Bütün bu izahlarımızdan sonra şimdi Hükümet programı hakkındaki nihaî görüşlerimizi kısaca arz ederek konuşmamızı kapatmak istiyoruz.

Muhterem milletvekilleri, memleketimiz altı aydan daha uzun süren bir buhran devresini yeni Hükümetimizin kurulmasıyla arkasında bırakmıştır. Milletimizin arzusu, kısır siyasî çekişmelerin artık bir kenara bırakılarak, yurdumuzun manevî ve maddî kalkınması için gereken hizmetlerin yapılmasına elbirliği ile yönelinmesidir. Onun için yeni Hükümetin kurulmasını, bir icraat, bir hizmet hükümeti olarak kolları sıvayıp işe başlamasını millî arzunun bir ifadesi olarak görüyoruz.

Hükümet, programını Yüce Meclisimize sunmuştur. Bu programın çeşitli konularda getirdiği fikirler hakkındaki görüşlerimizi arz ettik. Bu programda, yurdumuzun iç huzurunun temini için, Devlet-millet kaynaşmasının temini için, büyük kalkınma hamleleri için faydalı fikirler serdedilmiştir. Bu fikirlerin ahenk içinde, kısa zamanda tatbikatına geçilmesini Millî Selâmet Partisi olarak candan ve gönülden temenni ediyoruz.

Yeni Hükümet bilhassa 6,5 aylık bir hükümet buhranından sonra memleket idaresini ağır şartlar altında devralmaktadır. Geceli gündüzlü çalışmak suretiyle milletimize hizmet edecektir. Şartlar hakikaten ağırdır, yeni Hükümetin süratle halletmesi lâzım gelen önemli konuları vardır. Bunların detaylarına inecek değiliz. Sadece yeni Hükümetin, - sözlerimizi bitirmeden önce - bir iki önemli nokta üzerinde dikkatle durmasını temenni etmeyi faydalı görüyoruz.

Hiç şüphesiz, Hükümet pahalılıkla mücadele edecek, yoklukla mücadele edecek, işsizlikle mücadele edecektir. En önemli konulardan birisi dış ticaret dengesidir. 1975 yılında yapılması lâzım gelen ithalât takriben 5 milyar dolar mertebesindedir. Buna mukabil ihracatımız sadece 1,5 milyar dolar seviyesindedir. Ara yerde 3,5 milyarlık bir büyük fark meydana gelmektedir. Bu yıl dış ülkelerde çalışan işçilerimizden 1,5 milyar dolarlık bir döviz gelirinin temin edileceği tahmin olunmaktadır. Bu da hesaba katıldığı takdirde dış ticaretteki açığımız, yine 2 milyar dolar gibi bir büyük yekûna baliğ olmaktadır. Türkiye uzun yıllar döviz sıkıntısı çekmiş bir ülkedir. Bir daha o sıkıntılı günlere dönmemek yeni Hükümetin kanaatimizce en önemli görevlerinden birisidir. Bunun için 2 milyar dolarlık yeni kaynaklar geliştirmek mecburiyeti vardır. Hükümet Programında dış ticaret açığının kapatılması için yapılacak işler sayılmıştır. Ancak, bu işaret edilen istikametlerde son derece verimli bir çalışma yapmanın zarureti ortadadır. İşçilerimizden gelecek olan dövizlerin miktarının arttırılması, süratle bir büyük ihracat seferberliğine kalkışılması, bilhassa kültürel bağlarla bağlı olduğumuz ülkeler ile yakın münasebetler tesis ederek, oralara yatırımlar yapılması, yatırımların ve müşterek tesislerin bir an evvel kurulması, Türkiye'nin dış ticaret dengesindeki açığın kapatılması bakımından büyük ehemmiyeti haiz mevzulardır.

Yeni Hükümetin işe başlarken, çok canlı bir şekilde bu sahada çalışması lâzım geldiğine Hükümetin dikkatini çekmeyi bir vazife sayıyoruz. Yine, yeni Hükümetin başarısı için en önemli konulardan birisi, oldukça büyük açığı bulunan bütçenin, bu açığının ortadan; kaldırılması için gereken gayretlerin tatbikat alanında gösterilmesidir. Hakikaten koordine bir çalışma yapılması, bu para kredi, taban fiyatları, işçi ücretleri politikasının bir merkezden koordine edilerek yürütülmesi zarureti ortadadır.

Yatırımlardaki israfın kaldırılması için, yatırımcı dairelerin yıllık programlarının finansman karşılığının, baştan kendilerine tahsisi hayatî önem taşımaktadır. Bunlar temin edildiği takdirde, Devlet mekanizmasının verimli çalışması bakımından en hayatî adımlar atılmış olacaktır.

Yeni Hükümet işe başlarken, bilhassa bu iki noktaya da dikkatlerini çekmeyi Millî Selâmet Partisi olarak bir vazife saydık.

Muhterem milletvekilleri, çok önemli saydığımız bu birkaç noktaya işaret ettikten sonra, sözlerimizin sonuna gelmiş bulunuyoruz. Yeni Hükümetin kurulmasıyla, önümüzdeki devrenin bir huzur ve kalkınma, hamle devresi olacağı temennisi ve inancı ile bu Hükümete yardımcı olmayı vazife sayıyoruz. Bu Hükümet milletimizin bugün en mühim meselelerini teşkil eden pahalılık, yoksulluk, kıtlık ve işsizlikle mücadele etmeyi vaat ederek yola çıktığı için, bu yolda çalıştığı müddetçe kendilerine yardımcı olmayı vazife telâkki ediyoruz.

Yeni Hükümet, yurdumuzun kalkınmasındaki, dengesizlikleri gidermeyi vaat etmiştir. Bu yolda çalıştığı müddetçe kendisine yardımcı olacağız. Yurdumuzun kalkınmaya muhtaç, bilhassa Güneydoğu ve Doğu Anadolu'nun kalkınması için, gözle görülen, elle tutulan tedbirleri almayı vaat ettiği için de, bu Hükümet bu yolda çalıştığı müddetçe, destekçisi olmakla iftihar edeceğiz.

Yeni Hükümet yurdumuzda, fikir ve inanç hürriyetini korumayı vaat ettiği için, bu yolda çalıştığı müddetçe, yine destekçisi olmayı görev sayıyoruz. Yurdumuzda anarşiye, komünizme, kanun dışı eylemlere kesinlikle dur diyeceğini vaat ettiği için bu Hükümeti desteğe lâyık görüyoruz. Yeni Hükümet millî ve manevî değerlerimize bağlı kalacağını taahhüt ettiği için kendisinin yanında olacağız. Yeni Hükümet milletimizin işsizlerine, köylümüze, çiftçimize, esnafımıza ve sanatkârımıza, memurumuza, emeklimize, yaşlımıza, düşkünlerimize ve sakatlarımıza, yoksullarımıza gereken hizmetleri yapacağını vaat ettiği için, bu yolda yürüdüğü müddetçe yeni Hükümete destek olmayı millî bir görev saymaktayız.

Yeni hükümet manen ve maddeten kalkınmış yeniden büyük Türkiye'yi kurmak ideali ile yola çıktığı için, bu Hükümete bu yolda yürüdüğü müddetçe, destek olacağız.

İşte, bu düşüncelerle ve bu ümitlerle, bu niyetlerle Millî Selâmet Partisi olarak yeni Hükümete beyaz oy vermek kararındayız. Uzun bir buhran devresinden sonra kurulmuş olan yeni Hükümetin milletimize hayırlı hizmetler yapmasını diliyoruz, kendilerini tebrik ediyoruz, milletimize saadetler ve selâmetler temenni ediyoruz. Cenabı Hakkın hayırlı günler getirmesini niyaz edip, hepinizi hürmetle selâmlıyoruz, aziz milletvekilleri. *(M.S.P. ve A.P. sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Emre.

Sayın milletvekilleri, bu suretle grupları adına yapılan görüşmeler sona ermiş bulunmaktadır.

Kişisel görüşmelere geçiyoruz, ilk söz Burdur Milletvekili Sayın Ali Sanlı'nın.

Buyurunuz efendim. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Görüşme süreniz 20 dakika Sayın Sanlı.

ALİ SANLI (Burdur) — Sayın Başkan, Sayın milletvekilleri;

Sayın Demirel, dört yıl sonra, tarihin garip bir cilvesi olarak 31 Mart günü hükümet kurdu.

Sağın ideolojik yönden hâlâ süren kargaşasına rağmen, Adalet Partisi Lideri, birbirinden çok farklı ve kendi içlerinde de çelişkili partileri, kapkaççı Türk kapitalizminin ortak programı üzerinde toplandı. Anadolu'dan toplayamadığı oylara rağmen, Ankara'daki sağın oylarını toplayarak iktidar olmaya tırmanmaktadır.

Bu koalisyon partilerinin birleşmiş göründükleri noktalar, aslında çatıştığı noktalardır. Yapacaklarını her biri söyleseler; milliyetçilikte, ahlâk anlayışlarında, sanayileşme anlayışlarında, lâiklik anlayışında, kültür anlayışında çatışacaklardır. Bunun için yapacakları noktalarda birleşmek yerine, sola karşı olmakta birleştiler. Bu ise, Türkiye'de, solun macera arayanları için bir şanstır. Aslında rejimi aksatmadan ve rayından çıkarmadan yürütülebileceğine güvensek, bizim için de çok daha büyük bir şanstır. Cephe, Hükümeti kuran partilerin gerçekte ortak yanlarının birleşmiş olmasına değil, ayrı ve farklı çıkarların kısa süreli gerçekleştirilmesine dayalıdır. Sayın Demirel'in hesabı başkadır, Türkeş'in hesabı başkadır, Erbakan'ın hesabı

bambaşkadır. Bu kadar hesaplarla kurulan bir Hükümet, ne kadar güçlü ve sürekli bir iktidar olacaktır? Sayın Bilgiç'in cevabını aynen okuyorum, bir dönem için:

"İktidarda nasıl kalabilirim düşüncesi içinde bulunanların, iktidarlarını devam ettirdikleri görülmemiştir"

Hangi ortak temellere dayandığı bilinmeyen ne yapabileceği ne kadar süreceği kestirilmeyen, sırf parlamentoda çoğunluk sağlamak için koltukları çoğaltılan, güvenoyu alsa dahi, bir geçici iktidardır.

Sayın milletvekilleri, aslında Sayın Demirel, hiçbir zaman gerçek bir iktidar olmamıştır, olamamıştır. Bunu ben söylemiyorum. Bunu, bugün koalisyonu oluşturan parti liderleri söylüyor. Millî Selâmet Partisi Liderinin, Adalet Partisi ve Lideri hakkında söylediklerini Sayın Deniz Baykal bütçe müzakereleri sırasında Genel Kurula sunmuştu; sanıyorum unutmadınız.

Bakınız, gene bir Sayın Millî Selâmet Partili, Abbas, - ismini veriyorum - aynen...

MUSTAFA KEMAL ALVER (Balıkesir) — Sen ne söyleyeceksen onu söyle. *(C.H.P. sıralarından "Dinle" sesleri)*

ALİ SANLI (Devamla) — Benim söyleyeceklerim biraz sonra geliyor, merak etmeyin.

BAŞKAN — Sayın Alver, lütfen dinleyin efendim.

ALİ SANLI (Devamla) — "Samimî olmak lâzımdır. Böylesine, meydanlarda bu milleti aldatmak için kendi zümrevî, şahsî menfaatlerini elde etmek için büyük kitleleri yıllarca peşinde, 'sağcıyım' vesaireyim diye sürükleyen zihniyettir ki, memleketi bu hale getirmiştir. Bu memleketin maddî ve manevî bütün imkânlarını, bir avuç zümreye somurturken, meydanlarda da gençleri komünizm aleyhinde tertip etmekle bu memlekette komünizm önlenemeyeceğini geçmiş devirlerde gördük"

Bunlara ilâveten, Sayın Cumalıoğlu'nun; "ismi ile zıt olan bu yeni cephenin, bir zamanların Vatan Cephesi gibi, çilekeş milletimizin başına yeni badireler getirmemesini Cenabı Hak'tan niyaz ederiz" dedikleri çok yakın tarihtir.

Şimdi, bütün bunlara karşın, komünizme karşı mücadele için Millî Selâmet Partisi, Demirel'in başkanlığında bir koalisyonu oluşturmakta; hem de, anarşik olaylara katılanların yetiştiricisi ve mürebbisi, renksiz, gayrî millî olarak ve hatta masonluğunu iddia ettikleri Demirel'in başkanlığında.

Milliyetçi Hareket Partisinin seçim bildirgesinde aynen:

"Menfaatçilerin eline geçen Adalet Partisi İktidarı, Odalar Birliğine alenen ve çirkin bir şekilde müdahale ederek, gayri millî sermayenin sadık destekçiliğini yapmıştır. Adalet Partisi iktidara vasıl olur olmaz oportünizmin eline geçmiştir. Böylece siyasî tercihlerde fert, aile ve grup menfaatleri hâkim olmaya başlamıştır. İktidarın seçim platformundaki suni gayretlerini gayrî millî güçlerin kontrolüne giren iktisadî ve bir bakıma da siyasî menfaatleri ayakta tutma cihetine yormaktan başka çare yoktur. Birtakım zümre menfaatlerinin koruyucusu durumunda olan Adalet

Partisinin millî menfaatlere bir rota çizebileceği ve bir yön verebileceği söylenemez" diyordu.

Güçsüzlüğü ve dar görüşü ile yurdu anarşiye sürükleyen bir iktidarın başı ki kendi içinde uyumlu bir hükümete rağmen beceriksizliği sonucu Türkiye'yi nereye getirdiğini biliyoruz, şimdi aynı kişiye yukarıda söylenenleri ileri sürerek ve aynı tabandan oy isteyerek geleceksiniz ve Sayın Demirel'in başkanlığında hükümet olacaksınız... Bu uyumsuzluk açık.

Bunlar benim söylediklerim Sayın Kemal Alver. Bu uyumsuzluk açık...

YILMAZ HOCAOĞLU (Adana) — Alacaksın cevabını, sataşmadan konuş.

ALİ SANLI (Devamla) — Kesin ve belirli iken daha güçlü, daha becerikli ve daha az mı şaibeli olacaktır bu Hükümet? *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri alkışlar)*

Değerli milletvekilleri, Sayın Demirel, Ecevit Hükümetinin programı okunurken, Anayasanın 132'nci maddesini bildiği halde ve zaman zaman Anayasayı kürsüde çıkararak, baka baka, sıkıyönetim mahkemelerindeki iddianamelerden pasajlar okudu. Ben size şimdi iddianame değil hüküm okuyacağım.

General Başkan Ali Erverdi, Hâkim Albay Ahmet Tetik ve Hâkim Yarbay Mehmet Turan'dan oluşan Sıkıyönetim Askerî Mahkemesinin 1971/13 esas, 1971/23 karar sayılı kararı (ki, karar da budur; merak eden varsa kütüphanede var, 9.10.1971 tarihli karar Askerî Yargıtay'ca da onanmıştır) aynen okuyorum:

"Politik tutarsızlık, 26 milyonluk biraderler kredi yolsuzluğu, söylenti ve çalkantılarının ve şayialarının gün ışığına çıkması yolundaki çabaların engellenmesi için yapılan ayak oyunlarının Marksist ve Leninist grup tarafından ustaca istismar edildiği bir vakıa ve gerçektir. Sınıf çelişkileri, sosyal adalet ilkelerini zedeleyici intiba ve kanaatini yaratan Şellefyan ortaklıkları, Gomel zeytinyağı skandalı ve kitlesel öfkeyi tahrik eden emeksiz kazanç, vurgun ve devlet eliyle fert zengin etme politikası" diyerek bir dönemi ve bunun başını mahkûm ediyor. Bu kararda imzası bulunan bu general şimdi Adalet Partisi saflarında, kontenjandan parlamenter olmayı bekliyor. Tarih böylesine cilvelerle doludur. *(C.H.P. sıralarından "Devam, devam" sesleri)*

Değerli milletvekilleri, Türkiye'nin antidemokratik gelişmelerinin yoğunlaşacağı, bunalımın, rejimi tehlikeye iteceği, faturası yüklü bir döneme başlayacağı görülmektedir.

Demokratikleşmeyi denetlemekte ve solun her türlüsüne karşı "Haçlı Seferi" dar görüşlülüğü içinde bakan bir sağ iktidar anlayışı yetersiz, tutarsız ve çağ dışı bir olaydır.

Sağlam iktidar, parlamenter sistemde aritmetik çoğunluğa dayalı bir iktidar değildir. Aritmetik, toplumun değişen ve gelişen ekonomik ve sosyal hayatı ile çeliştiği sürece iktidar sağlam ve sağlıklı değildir. Hele bugünün Türkiye'sinde sağ, değişen koşullarımıza bakarak sorunlarımıza kendi açısından tutarlı çözümler, akılcı tercihler getirememektedir. Getiremeyince de panik içerisinde küçüklük, çapsızlık, hırs ve kin üzerine kuruluş antikomünizm edebiyatına ve Demokrat Parti mirasçılığına sarılmaktadır.

Komünizme götürür diye her yeniliğe, her sosyal adalet tedbirine karşı çıkmak ve komünizm getirir diye her uyanık insanı harcamak ve olumsuzlukların, karışıklıkların üzerine kurulu bir politika, sağın günün koşullarına uygun tercihleri değildir.

Bugünlerde Sayın Demirel, herkesten çok antikomünist ve herkesten çok Demokrat Partili görünmenin telâşı içindedir. Sayın Demirel, yeni sosyal uyanışın ve gelişimin gereksinmelerine karşılık arama gerçekçiliğinde de değildir. Yuvarlak sözler ve mizah görüntüsü bir politikanın sürdürülmesinde ısrarlıdır.

Çağdaş kapitalizmi ülke koşullarıyla bütünleştiremeyen, bir zümreci birikimleşmenin partisi haline dönüştürdüğü partisini, yeni bir maceraya itmektedir. Biz bu maceradan rejim için kuşkuluyuz. Bu kuşkumuz, demokraside sağlıklı bir muhalefet partisinin önümüzdeki dönemde bulunmasını istediğimizdendir.

Kendilerinin sokağa fidye olarak verildiğini söyleyenleri tarih bir geri dönüşle iktidara tırmandırmaktadır. Dileriz, bu kez gidiş olağanüstü yöntemlerle olmasın. Bir daha gelmemek üzere, demokratik biçimde iktidardan uzaklaştırma fırsatıdır bizim için bu Hükümet. Zaten de güvenoyu alamayacağı belli olmuş, oyların cebinde olmadığı anlaşılmıştır. *(A.P. sıralarından "Alacağız" sesleri)*

Kapkaççı yöntemlerle, sağlıksız bir kapitalizmin sağlıksız bir büyüme ve yapısal sapmalarla ağırlaştırdığı bir sözde sanayileşmenin mimarı olmakla övünen Sayın Demirel'in, bu kez gündeminde demokrasi adına kendisinin palazlandırdığı ve şimdiki zümresel egemenlik temeline dayalı statükonun korunması ve sınırlanması vardır. Toplumun sosyal yapısındaki içsel ve dışsal ilişkilerindeki halkın ilerleme ve gelişme özlemlerine engeller koymak, demokrasiyi buzdolabına saklamak üzere bir olumsuzlar çoğunluğu oluşturmak istemektedir...

Değerli milletvekilleri toplumsal acı ve sarsıntıların en sağlıklı çözüm yolları demokratik ortamlardır. Her özlemin açıkça ortaya konduğu, her sınıf ve tabakanın istemlerinin olanca özgürlüğü ile yansıtıldığı, çözüm yollarının özgürce aranabildiği platformlar, toplumun bir bütün olarak kendi kurtuluşunu oluşturduğu en sağlam ortamlardır. Bunun için faşizm, demokrasiye ve onun özünde bulunan özgürlüğe karşıdır.

Sayın Uğur'un önceki konuşmasında Adalet Partisi Grup sözcüsüne atfen söylediklerine ilâveten ben de bazı şeyleri eklemek istiyorum. Cumhuriyet Halk Partisi - Millî Selâmet Partisi ortaklığı göreve başlarken Adalet Partisi faşizmin karşısında olduğunu özenle çizmişti. Kapitalist bir parti için, sola karşı olduğunu söylemesi doğaldır. Ama, solun güçlendiği toplumlarda demokratik olmayan sağın faşizmi seçtiğini bazen tarih göstermektedir. 1973 Ekim Seçimlerinde demokratik bir sol parti en çok oy alan parti haline gelince, ultra sağ cephe kurma önerileri ortaya çıkmıştır. Daha o zaman faşizmi istemeyen Demirelli Adalet Partisinin buna karşı çıktığını görüyor ve demokrasi için güven duyuyorduk. Sayın Demirel'in kendi deyimi ile "Türk milletini geri kalmışlıktan, sefaletten ve siyasî vesayetten kurtarmak için yapısal hastalıkların ürünü olan antidemokratik güçlerle ittifakın yararlı olmadığı" savunuluyordu. Yani, kapitalist gelişme yolunu izleyen büyük siyasî partinin

demokratik ilerlemeye açık ve antifaşist bir çizgide durması önemli bir aşama idi. Ne var ki, bugün bu çizgiden vazgeçtiğini görüyoruz.

Sayın milletvekilleri, özel eğitim ve yöntemlerle şartlandırılmış, kaba kuvvet gösterileri ve şiddet eylemlerine alıştırılmış "komando" adlı örgütlerin açıkça desteklendiği ve komünizmin önüne bunlarla geçileceği yollu düşüncelerin söylendiği bir platforma gelinmiştir.

Burada bir saplama yaparak bazı açıklamalar yapmak istiyorum. Gerçekte kendisine "Başbuğ" adını takan Sayın Türkeş'in örgütlediği ve iktidar rampası için kullanacağı bazı sermaye çevrelerince desteklendiği bilinen bu yasa dışı güçlerin, tarihsel örnekleri yakın tarihimizde canlı durmaktadır. Tanrı tarafından Almanya'yı kurtarmakla görevlendirildiğine inanan ve "Büyük, güçlü Almanya" sloganı ile ortaya çıkan Hitler de sahneye böyle çıktı. 1931-32 yıllarında "SA" ları ile sokak ve meydanlarda "komünist avı" adı altında çatışmalar, adam öldürmeler ve her türlü iğrenç oyunlar, tuzaklarla demokratik güçleri baskı altına almaya çalıştı. Bunu da, komünizmi önlemek ve Alman milliyetçiliği maskesi altında yürüttü. 1933'te iktidara geldi; önce sendikaları, arkasından partileri kapattı; ülkenin demokrat aydınlarını, öğretim üyelerini, yazarlarını, namuslu generallerini temizledi ve bilinen trajediyi Almanya'ya yaşattı.

Gariptir, Alman Başbuğu da Almanyalı değil Avusturyalıdır. Küçük Avusturya'nın refahı için değil, büyük Almanya'nın refahı için yaptı. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Bizim "Başbuğ" ise, Sayın Türkeş, sanıyorum Kıbrıslıdır. Küçük vatanda Rumlara karşı General Grivas kadar milliyetçilik görevini onların başına geçerek yapsa idi, *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Türkiye bu ölçüde karıştırılmazdı. Ama, o da Alman Başbuğu gibi büyük vatanı kurtarmayı tercih etmektedir.

Değerli milletvekilleri, bu Hükümetin, 1931 Almanyasındaki Bruning Koalisyonu olması kuşkusunu taşıyoruz.

Değerli milletvekilleri, faşizmin 3 temel öğesi vardır: Sermaye, polis-asker ve kilisedir. Batıda böylesine bir üçgene oturmuştur. Kiliseye dayanmayan bir faşizmin kurulduğu görülmemiştir ve mümkün de değildir. Sermaye, dine, kendisine hizmet ettiği zaman itibar gösterir, etmezse gerici olarak nitelendirir. Millî Selâmet Partisi, dinimizi bir kısım çıkar çevrelerin aracı olmaktan kurtardığı ve camii karşısına alacak bir faşizmin kurulamayacağı için iyimserdik. İşbirlikçi sermayenin seçim için dinî istismar etmesini önlediğini ve Millî Selâmet Partisinin, dinî tekelci sermayeye karşı doğrulttuğu inancı içindeydik. Millî Selâmet Partisinin Camii tekelci sermayenin elinden kopardığını sanıyorduk. Yani kökeninde, Millî Kurtuluş Savaşında Müftü Börekçi Rıfat efendi geleneğinde bulmaya çalışıyor, Millî Kurtuluş Savaşçılarının katli için fetva çıkaran Şeyhülislam Dürizade ye dayandırmıyorduk.

Birisi emperyalizme karşı, diğeri ise emperyalizmle işbirliği içinde iki din adamı, iki ayrı kökendirler. Oysa, gayri millî tekelci sermayeden yana ve renksiz bir parti olarak ilân ettiğiniz partinin şemsiyesinde birleşmek ve bütün bunları şaka olarak kabul etmek imkânı yoktur Sayın Erbakan.

Suudvarî bir Millî Selâmet Partisi, Türk toplumuna hiçbir şey getirmeyeceği gibi, sizlere de hiçbir şey getirmeyecektir ve sadece Türkiye'ye yeni bunalımlar getirecektir.

Değerli milletvekilleri, Bilge Kaan'ın Orhun Abidesine yazdığı ebedî öğüt...

ÖMER ÇAKIROĞLU (Trabzon) — Sana ne yahu?

ALİ SANLI (Devamla) — Sizi de ilgilendiriyor. Sizi de ilgilendiriyor.

BAŞKAN — Sayın Çakıroğlu, istirham ederim efendim. Rica ediyorum.

ALİ SANLI (Devamla) — Bilge Kaan'ın...

ÖMER ÇAKIROĞLU (Trabzon) — Mao'dan, Lenin'den bahset.

BAŞKAN — Rica ederim Sayın Çakıroğlu. Hatibin konuşmasını siz düzenleyecek değilsiniz efendim. İstirham ederim, lütfen dinleyin.

ALİ SANLI (Devamla) — Bilge Kaan'ın Orhun Abidesine yazdığı ebedî öğüt, "Ey Türk, titre ve kendine dön" Koalisyonu oluşturan bir partinin sloganıdır. Bu nasıl titremedir ki, 27 Mayısın meşruiyetini sindiremeyenlerle, 12 Mart Muhtırasıyla Türkiye'nin geleceğini tehlikeye düşürdüğünü kabullenmişlerin ve birbirlerinin "mason" ve "yeşil komünist" olduğunu iddia edenlerin ve 27 Mayıs Albayının, Demirel'in şemsiyesi altına döndüklerini görüyoruz. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

"Kurtla ortak olan tilkinin hissesi ya tırnaktır ya bağırsak" Bu bir atasözüdür. Seçim meydanlarında - astınız, biliyorsunuz - "Ata, kurta oy vermeyin" diyen Sayın Erbakan'a bu atasözünü ithaf ediyorum.

Değerli milletvekilleri, Hükümet programında "Fikir ve inanç hürriyetiyle ilgili uygulamalarda Anayasaya uygunluk sağlanacak ve Anayasaya uymayan tatbikatın ortadan kaldırılması için gerekli tedbirler alınacaktır" deniyor.

Sayın Erbakan, Bütçe Komisyonunda aynen: "Artık şu oyunun mutlaka kalkması lâzım: Anarşik olayları bahane ederek kendi fikirlerini yürütmeye, yürürlükte tutmaya kalkan sistem Türkiye'de artık geçerli olmayacaktır. 141 ve 142'nci maddeler değiştirilecek ve tatbikatta suç sayılmayacak hale getirilecektir. Birtakım bahanelerle, senin dışındaki düşünceleri önleme mümkün olmayacaktır artık"

Ve yine; "İnsan hakları ya vardır ya yoktur. İnsan hakları varsa vardır. Siz Anayasanın 20'nci maddesinde düşünce hürriyeti var diyeceksiniz, sonra insan, haklarını, başkalarının insan haklarını yok etme için kullanamaz diyeceksiniz. Onun için de insan hakları yoktur diyeceksiniz. Böyle içtimaî sulh olmaz. O zaman ülkede kimse konuşamaz" diyordu.

BAŞKAN — İki dakikanız var Sayın Sanlı.

ALİ SANLI (Devamla) — Bunları şaka saymamıştık. Aynı mealde Sayın Erbakan'ın geçen dönemde bir iç barış önergesi de vardır. Şimdi Millî Selâmet Partisi düşünce özgürlüğünden ve demokratikleşme eğilimlerinden vazgeçmiş görünmüyorsa, bütün bunlara karşı partilerle, yaptığı koalisyonda, programın bu madde-

sinin nasıl gerçekleşeceğini merak ediyoruz. Yoksa abdestsiz namaz kılıp, oruçsuz iftar sofraları kurup sağa ve sola kapalı bir demokrasi mi yaratılacak?

Değerli milletvekilleri, komünizmi abartarak bir tehlike görenler, aslında başka bir şeyden korkuyorlar. Otto Bouer'in bir değerlendirmesini okumak istiyorum: ""Aşırıların, Maksimilistlerin lâfazan devrimciliği, olsa olsa sokak lâmbalarını tehlikeye sokar; ama reformizme gelince iş değişir. Kooperatifleriyle, ücret ve maaş zamlarıyla, işsizlik sigortasıyla reformizm, çok daha kutsal bir şeyi tehdit eder; sermayenin kârını. Sabahtan akşama kadar enternasyonal şakıyan aşırı gevezelere karşı kapitalizm kendisini yasalarıyla pekâlâ koruyabilir. Eğer eski yasalar yetersiz kalırsa yenilerini yapar; ama barışçı demokratik ve yasal yollardan yürüyerek, sınıflar arası güçler dengesini bozan reformizmin karşısında, kapitalizm kana susar, faşist haydut çetelerine başvurur. Reformizm güçsüz olduğu sürece herhangi bir tehlike ile karşı karşıya değildir. Ama, demokrasiye ve yasalara bağlılık çerçevesinde kaldığı halde sermayenin kârını bozabilecek kadar güçlendiği anda, durum birden bire değişir.

BAŞKAN — Süreniz bitmek üzere Sayın Sanlı. Lütfen toparlayınız efendim.

ALİ SANLI (Devamla) — İşte asıl korkunuz, demokratik sol bir partinin iktidara gelmesidir.

SELÇUK İMAMOĞLU (Kayseri) — İki dakika geçmedi mi daha?

BAŞKAN — Sayın İmamoğlu, istirham ediyorum. Burada ben tutuyorum vakti. Hanı, her harekete müdahale etmek zorunda mısınız efendim? İstirham ediyorum, rica ediyorum efendim.

ALİ SANLI (Devamla) — Program, Hükümetin kendi sınıfsal özelliklerini ve dayanaklarını ne kadar gizlemek isterse istesin, sergilenmiştir. Genel çizgileri ile bulunduğumuz aşamada olumlu, tutarlı ve sağlam değildir. Türkiye'de kitlelere bağlı bir kalkınma katının temel koşulu, enflâsyon ile...

BAŞKAN — Sayın Sanlı, söz süreniz bitti efendim. Rica ediyorum, lütfen bağlayın.

ALİ SANLI (Devamla) — Sayın Başkan müdahale edenleri...

BAŞKAN — İstirham ediyorum efendim, lütfen bağlayın, bağlayın efendim.

ALİ SANLI (Devamla) — Değerli milletvekilleri, vaktimiz azaldığı için bağlamak istiyorum.

SELÇUK İMAMOĞLU (Kayseri) — Azalmadı, bitti bitti vaktin.

ALİ SANLI (Devamla) — Millî Selâmet Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi, Kıbrıs'ta iki bölgeli federasyona resmen karşı olduklarını ve Kıbrıs'ın Türkün olduğunu ve Türk kalacağını ve en fazla taksime müsamaha edileceğini, kitleler önünde açıkça polemik konusu yapmışlardır. Şimdi görüyoruz ki, Hükümet programında görüşümüz benimsenmiş. Acaba Sayın Asiltürk, Kıbrıs'a bir vali tayin etmekten, pasaportsuz gitmekten vazgeçildiğini ilân edecek midir?

BAŞKAN — Sayın Sanlı.

ALİ SANLI (Devamla) — Sayın Erbakan daha önceki iktidar döneminde de...

BAŞKAN — Sayın Sanlı, Sayın Sanlı...

ALİ SANLI (Devamla) — Duyuyorum efendim, bağlıyorum efendim.

BAŞKAN — Söz süreniz bitti efendim.

ALİ SANLI (Devamla) — Bağlıyorum efendim. *(C.H.P. fırakından "Bağla, bağla" sesleri)*

BAŞKAN — Efendim, istirham ediyorum, rica ediyorum. Bana yardımcı olun lütfen. Son cümlenizi söyleyin efendim. *(A.P. sıralarından gürültüler ve sıra kapaklarına vurmalar)*

ALİ SANLI (Devamla) — Değerli milletvekilleri, Yüce Parlamentonun, Türkiye'yi yeni maceralar dizisine sokacak bir girişime izin vermeyeceğine inanıyor...

BAŞKAN — Sayın Sanlı, Sayın Sanlı...

ALİ SANLI (Devamla) — Saygılar sunuyorum.

BAŞKAN — Teşekkür ederim. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Şimdi söz sırası Hükümet adına Başbakan Sayın Süleyman Demirel'in.

Buyurunuz efendim. *(A.P. sıralarından sürekli alkışlar)*

ALPARSLAN TÜRKEŞ (Adana) — Sayın Başkan, şahsıma sataşma var, söz istiyorum efendim.

BAŞKAN — Aldım tezkerenizi Sayın Türkeş, aldım efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin Sayın üyeleri; hepinizi saygı ile selâmlıyorum.

Hükümet programının müzakeresi dolayısıyla grupları adına konuşan Sayın sözcülerin ve şahsı adına konuşan bir değerli üyenin takriben sekiz saat süren konuşmalarını takip ettim. Evvelâ şu hususu ifade edeyim: Hükümet programı tenkidinden ziyade veya Hükümet programı eleştirisinden ziyade, esas ağırlığı şahsiyat yapmaya yönelmiş bir müzakere oldu bugünkü müzakereler. Halbuki Türkiye 6,5 aydır hükümetsizdi, "Parlamento kendi içinden bir hükümet çıkaramaz" iddiaları vardı ve bu iddialar karşısında her geçen gün rejim ve onun müesseseleri aşınmaya bırakılmıştı. Buna bir çare olmak üzere Parlamentonun içinden çıkmış bir Hükümet kurulabilmiş, programını huzurunuza getirmiş bulunmakta idi. Gayet tabiî ki bu programın eleştirilmesini, Türkiye'nin meselelerinin ne olduğunun ve bunlara karşı getirilen çözümlerin neden beğenilmediğinin veya Türkiye'nin meselelerine verilen önceliklerin neden beğenilmediğinin, önceliklerinin öyle değil de nasıl olması lâzım geldiğinin söylenilmesini beklerdik.

Bütün bunların yerine âdeta bir kavga açmak için çeşitli ithamlar yapılmıştır. Huzurunuzda çirkinlik yarışına girişecek değiliz. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Bizim sorumluluğumuz vardır, sorumluluğumuzu biliriz. Bu büyük müessesenin itibarını korumak ve bu müesseseyi kavga müessesesi değil, tartışma mü-

essesesi olarak muhafaza etmek, bizim için bir görevdir. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Başkaları ne kadar sorumsuz olursa olsun, biz sorumluluğumuzun idraki içerisinde konuşacağız.

Evvelâ şunu ifade edeyim: Gerçekten bu müessesenin çalışabilmesi, iş görebilmesi bir siyasî iktidarın bulunmasına ve karşısında da muhalefetin bulunmasına bağlıdır. Siyasî iktidarın olmadığı dönemleri gördük.

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Şimdi de yok?

ORHAN DENGİZ (Uşak) — Sus be eşşek! *(A.P. ve C.H.P. sıralarından ayağa kalkmalar, gürültüler)*

BAŞKAN — Lütfen efendim, lütfen yerlerinize oturun.

Sayın Sönmez... *(C.H.P. sıralarından gürültüler)* Sayın Eken, istirham ediyorum, rica ediyorum efendim.

İHSAN ATAÖV (Antalya) — Sayın Başkan biraz âdil olun, kürsüdeki hatibi koruyun lütfen.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Gerçekten siyasî iktidar ve muhalefeti olmayan bir Parlamentonun görevini anlamak mümkün değildir. *(Gürültüler)*

Değerli milletvekilleri, gecenin bu saatinde eğer beni rahatlıkla dinlerseniz çok vaktinizi almam, dinlemezseniz söyleyeceklerimi söyleyinceye kadar konuşurum. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Ve aslında ben sizin sözcülerinizi 8 saate yakın dinledim.

İLHAN ÖZBAY (İstanbul) — Boş konuştuktan sonra konuş dur. *(A.P. sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Hatibi lütfen sükûnetle dinleyelim efendim. Rica ediyorum efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Değerli milletvekilleri, bu siyasî iktidar ve karşısında muhalefet bulunduğu zaman demokrasi işliyor demektir. İktidarı belirsiz, siyasî iktidarı belirsiz, muhalefeti belirsiz bir demokrasi tasavvur olunamaz.

Şimdi, siyasî iktidarı belirli, muhalefeti belirli bir dönem açılmış bulunuyor. Yani, Türkiye ne istiyordu? Bir Parlamentoya dayalı, partiler demokrasisinin gereği bir Hükümet istiyordu. Rejimin gereği bu idi. Böyle bir Hükümet kurulamadı. Bir Hükümet kuruldu, 7,5 ay sürdü; sonra Hükümet kurulamadı; bir yenisi kuruldu, güvenoyu alamadı, 4-4,5 ay sürdü; ama Parlamentoya dayalı değildi. 1973 öncesinde de birtakım partilerüstü Hükümet modelleri denendi, bütün bunları aştık; şimdi Parlamentonun güvenoyuna dayanması gereken bir Hükümete geldik. Güvenoyu verirsiniz, Hükümet görev yapar, güvenoyu vermezsiniz bunalım devam eder. Bu, bu kadar açıktır. *(C.H.P. sıralarından "Ooo." sesleri)*

MEHMET DEDEOĞLU (Kırklareli) — Vermeyeceğiz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben size güvenoyu verin veya vermeyin demiyorum, verirseniz ne olur, vermezseniz ne olur; onu söylüyorum. Ne isterseniz onu yapın. Ben sadece ne olacağını söylüyorum.

Şimdi bunalım sona ermiştir. Hangi bunalım sona ermiştir? Parlamentonun içinden bir Hükümet çıkamaması bunalımı sona ermiştir. Hükümet kurulacak değildir, Hükümet kurulmuştur ve burada oturuyor. Oturuyor burada. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Şimdi evvelâ şunu ifade edeyim ki, hükümetler gelir, hükümetler gider. Kurulmuş bulunan Hükümet, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetidir. Demokratik yollardan gelerek kurulmuştur ve zorla gelip buraya oturmuş değildir. Başka bir Hükümet kurulamamış, başka kimse kuramamış ve onun üzerine kurulabilmiş bir Hükümettir.

Şimdi bu Hükümet Türkiye'de siyasî bunalımı sona erdirmiştir, Hükümet bunalımını sona erdirmiştir. Siyasî iktidar çıkmıştır ve bunun karşısına da muhalefet çıkmıştır, mekanizma işlemeye başlamıştır. Hükümet, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetidir, demokratik kurallara uygundur, rejimin hükümetidir, temsili sistemin hükümetidir; temsili sistemin, yani bu Hükümetin hatasını, vebalini, sevabını milletin önünde münakaşa etmemiz mümkündür. Yani, yaptıklarından dolayı milletin önüne çıkıp kendisini savunma mecburiyetinde olan bir Hükümettir.

Şimdi siyasetle uğraşanların nelere katlanması lâzım geldiğini biliriz. Yalnız, hiç kimsenin başkasına hakaret etmesine, tecavüz etmesine de mahal yoktur. Buraya gelip oturanların hiçbirisi, partiler olarak veya kişiler olarak, herhangi bir partiden hüsnühal kâğıdı alacak değildir ve böyle bir mecburiyet de yoktur.

Eleştirilen program olmalıydı, kişilerin eleştirilmesi ülkenin hiçbir meselesini çözmez. Memleket yokluk içerisindedir, memleket pahalılık içerisindedir, memleket işsizlik içerisindedir, memleketin dış ticareti geniş şekilde felce uğramıştır, memleketin sanayileşmesi felce uğramıştır, memlekette konut sıkıntısı vardır, memlekette çeşitli sıkıntılar vardır. Bu sıkıntılara ne çare düşünüyorsunuz diye bize sorulmalı idi. Onun yerine kişiler eleştirilmiştir; bu kolaydır çünkü. Memleketin meselelerini eleştirebilmek için onları bilmek lâzımdır, ona vukufu olmak lâzımdır. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Aslında bugünkü eleştirilerin maksadı, dört partinin bir araya gelerek ve güvenoyu vereceğini kamuoyuna deklare eden parlamenterleri de gözönünde tutarak, güvenoyu alabilecek çoğunluğu meydana getirmesinden duyulan öfkedir.

Bugünkü eleştiriler genellikle, bugünkü ithamlar genellikle böyle bir koalisyonu dağıtma gayesine matuftur. Böyle bir koalisyonun güvenoyu almamasını sağlama gayesine matuftur. Tamamen o istikamete götürülmüştür mesele. Buna da diyeceğimiz bir şey yok; yani bu hedefe yönelmiş olmaya diyeceğimiz bir şey yok; ama söylenen şeylere diyeceklerimiz var.

Koalisyon bir uzlaşmadır. Koalisyon partilerinin seçim öncesinde birbiri hakkında neler söylediği, binaenaleyh neler söylediğini burada dile getirmek ile kastedilen mana, kastedilen maksat, varılmak istenen yer, "Nasıl bir araya geldiniz, bunları birbirinize söyledikten sonra?" ise, bu nispî temsilde koalisyonlar kaçınılmaz

olduğuna göre, seçime ittifak halinde girmemiş bulunan partilerin, rey dağılması karşısında, hiçbir zaman bir araya_ gelememeleri gerekir. Çünkü, siyasî partiler ayrı hüviyeti haizdir. Siyasî partiler, seçim öncesinde veya seçim sonrasında, memleket meselelerini görüş tarzları değişik olduğuna göre, çeşitli şeyleri söylerler; birbirleri hakkında da söylerler. "Birbiriniz hakkında bunları söylediniz, nasıl bir araya geldiniz?" diye şayet bir araya gelmeme yargısı bundan çıkacaksa, o zaman ülke, bugünkü sistem içerisinde Hükümet kuramaz. Bu muhaldir, böyle olmaması lâzımdır. Hükümet kurulabilmesi lâzımdır.

Partiler ayrı ayrı hükmî şahsiyeti haizdir. Partilerin ayrı ayrı programları vardır; ama koalisyon olunca, partilerin programlarını, hükümet icraatında - hükümet icraatında, parti faaliyetlerinde değil - bir kenara bırakıp, uzlaşabildikleri bir program meydana çıkarmaları lâzımdır. Başka türlü koalisyon düşünülemez. Mademki Türkiye koalisyonla idare edilme mecburiyeti ile karşı karşıyadır, o takdirde birden fazla partinin bir araya gelmesi gerekecektir. Birbirleri aleyhinde birtakım şeyler söylediler diye, bir araya gelememek gibi bir kaide çıkarmaya kalkmak fevkalâde yanlıştır.

Türkiye fevkalâde çalkantılı bir dönemi geçip geliyor. Zor yıllardan geliyor. Mazide çeşitli hadiseler olmuştur. Bizi 27 Mayıs, 12 Mart münakaşalarına sürüklemek isteyenler bulundu bugün, bu münakaşalara girmeyeceğim. Çünkü, bunlar geride kalmıştır. Biz Türkiye'nin ilerisine bakıyoruz. Bugünkü görevimiz odur. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Bugünkü görevimiz Türkiye'yi hükümetsizlikten kurtarmaktır. Kurtarmışızdır. O Hükümet kurulmuştur. Bu Hükümete güvenoyu verdiğiniz takdirde çalışacak, işleyecek.

MEHMET DEDEOĞLU (Kırklareli) — Vermeyeceğiz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Efendim, ben sizden istemiyorum. Ben Meclisin tümünden istiyorum. *(C.H.P. sıralarından gülüşmeler)* Ben zaten sizin güvenoyunuza inansam 15 Ekimde inanırdım. Size inanır mıyım? *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Müsaade buyurun hepsini söyleyeyim. Ben sizden istemiyorum güvenoyunu Cumhuriyet Halk Partisi, ben Yüce Meclisten istiyorum. Sizin vereceğiniz güvenoyuna talip değilim. Talip değilim sizin vereceğiniz oya. Sizin oylarınızla hükümet falan olmak istemem, daha da açık söyleyeyim. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Bir hususu daha huzurunuzda zikretmek istiyorum.

Burada, bu Mecliste yer alan siyasî partiler ve bu Meclisin üyesi bulunan değerli milletvekilleri, hepsi eşit haklara sahiptirler. Birisi diğerinin amiri değildir. Üzüntü ile görüyoruz ki, Cumhuriyet Halk Partisi, bütün partilerin âmiri pozisyonunda ve kendi demokratik sol düşüncesini Türkiye'nin en geçerli düşüncesi sayarak, milletin de kendi demokratik sol düşüncesini önümüzdeki seçimde mutlaka tasvip edeceği kanaati ile, müstakbel iktidar olarak hareket etmektedir, müstakbel iktidar...

Aslında Cumhuriyet Halk Partisi, %33 rey almıştır 1973 seçimlerinde. Cumhuriyet Halk Partisi 1957 seçimlerinde %41 rey almıştır. 1961 seçimlerinde %38 rey almıştır. 1965 seçimlerinde "Ortanın Solu" sloganıyla beraber %29'a düşmüştür reyi. 1969 seçimlerinde de bu %29, %1 kadar inmiştir, %28 olmuştur. 1973 seçimlerinde ise reyi %33'e çıkmıştır. Başarınız bu, yani 16 sene zarfında %41'den, %33'e inmişsiniz, %33'e. *(C.H.P. sıralarından gürültüler, A.P. sıralarından alkışlar)* Şimdi, şayet...

HASAN VAMIK TEKİN (Giresun) — A.P.'ninki nasıl oldu sayenizde?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Onu da söyleyelim, hepsini söyleyelim.

1973 seçimlerinde oylar dağılmış, küçük küçük parçalara bölünmüş...

DENİZ BAYKAL (Antalya) — 1961-1965.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 1973, 1973.

1973 seçimlerinden oylar dağılmış, küçük küçük parçalara bölünmüş, bu küçük parçaların en büyüğü, küçük parçaların en büyüğü Cumhuriyet Halk Partisi olmuş ve Cumhuriyet Halk Partisine bu, büyük övünme payı çıkarmıştır. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

Bugün huzurunuzda bulunan 4 partinin almış bulunduğu oyların yekûnu %50'den fazladır. %50'den fazla bir araya gelenlerin. Sizin reyiniz %33. Binaenaleyh, azınlık hükümetiydi, çoğunluk hükümetiydi diye münakaşaya girmeden evvel, evvelâ sayıları bir alt alta koyalım.

Şayet Cumhuriyet Halk Partisi yapılacak bir seçimde iktidara geleceğinden emin ise, onu da göreceğiz hep beraber... *(C.H.P. sıralarından "Hadi seçime gidelim" sesleri)* Herhalde bir gün göreceğiz.

Seçimlerin yenilenmesine karar verme de Yüce Meclisin iradesi içerisindedir, ama Cumhuriyet Halk Partisinin iradesinin, Yüce Meclisin iradesi üzerinde bir ipoteği yoktur. Önemli olan o. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Kimin ne kadar hakkı var, kimin neye hakkı var, bunu Anayasa ve kanunlar tayin edecek, Cumhuriyet Halk Partisi değil. Hangi partinin hayat hakkı var Türkiye'de? Bunu Cumhuriyet Halk Partisi veya onun üyeleri tayin edecek değil, bunu millet tayin edecek; o tayin edip geliyor.

Binaenaleyh, siz kendi kendinize, efendim "Ortanın solu" dedik, arkasından "Demokratik sol" dedik, millet bizi tasvip etti, diye övünürseniz, sadece kendi kendinizi avutmuş olursunuz. Ortanın solu hiç demiyorsunuz bugünlerde, hiç demiyorsunuz. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

REMZİ ÖZEN (İzmir) — O geride kaldı.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Millet kabul etti de, değil, millet kabul etmedi de ondan demiyorsunuz. Şimdi "Demokratik Solu" icat ettiniz.

TANKUT AKALIN (Kırklareli) — Onu millet kabul etti ama.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kendi kendinize kabul etmişsiniz, millet kabul etti zannediyorsunuz.

TANKUT AKALIN (Kırklareli) — Millete saygılı olun.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Tabiî, tabiî, millete saygılı olmak, milletin ne düşündüğünü daha önceden bilmeye bağlıdır. Sizin gibi...

TANKUT AKALIN (Kırklareli) — Bilmişiz de söylemiş rey almışız. Demek ki biz millete saygılıyız.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Demokratik sol; "Bunun sınırı nedir?" diye soranlara; "Bunun sınırını halk tayin edecektir" diyorsunuz. Henüz kendiniz bu sınırı tayin dahi edememişsiniz. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Kim tayin edecek diyorsunuz? *(C.H.P. sıralarından "Halk tayin edecek" sesleri)* Halk da tayin etmiş, halk %29 tayin etmiş size, %29, koyduğunuz sınıra.

Siz başkalarının ne kadar az aldığı veya ne kadar çok aldığıyla değil, kendinizin ne aldığınızla kendinizi ölçün. *(A.P.* sıralarından *"Bravo" sesleri, alkışlar)*

Bizim %29,8 rey almamız sizi teselliye kâfi değil, sizin işinize yaramaz o; sizin tek başınıza iktidar olacak kadar rey almanız lâzım.

Şimdi bakınız...

KASIM PARLAR (Çorum) — İyi ya yeniden seçime gidelim?-

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Gideriz, gideriz, oraya da gideriz, seçime de gideriz. Seçime gideriz.

Cumhuriyet Halk Partisi buraya geldi; dedi ki; "Adalet Partisi, bir muhalefet partisi olarak kalmalı karşımızda"

Adalet Partisi karşınızda bir muhalefet partisi olarak vardı, ama siz iktidarı beceremediniz, iktidarı beceremediniz. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, sürekli alkışlar)*

Şurada siz oturuyordunuz, koalisyon kurmuştunuz, tarihî yanılgı falan dediniz, kendi seçim öncesinde söylediğiniz sözleri...

SELÇUK ERVERDİ (Erzurum) — Yanılmayan bir Allah, siz de yanılırsınız.

REMZİ ÖZEN (İzmir) — Geçti o günler, geride kaldı.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Seçim öncesinde söylediğiniz sözleri, seçim öncesinde söylediğiniz sözleri yanılmışız falan diye tashih ettiniz, geldiniz oturdunuz, orada oturuyordunuz; niye bıraktınız gittiniz? *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

ABDİ ÖZKÖK (Bolu) — Canımız öyle istedi.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Canınız öyle istedi. E, canınızın istediğine göre hareket edemezsiniz siyasette. "Niye" sini, canımız öyle istedi ile izah edemezsiniz. Niye bıraktınız gittiniz? Beceremediniz, beceremediniz, beceremediniz... *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, sürekli alkışlar)* Biraz sonra memleketi ne hale getirdiğinizi anlatacağım. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın Dedeoğlu...

REMZİ ÖZEN (İzmir) — Muvazaa partisi olarak ilân ettiniz parti ile yaptık. *(Gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın Özen, Sayın Özen rica ediyorum.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Efendim, bu ortaklığın meydana gelişi Cumhuriyet Halk Partisini o kadar tedirgin etmiştir ki, söylemedik laf bırakmadılar, söylemedik.

Efendim, biz, "A.P. Demokrat Partinin devamı" demişiz. Evet, biz Demokrat Partinin devamıyız; bunu ilk defa söylemiyoruz ki... *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar*) Bunu bugün de söylüyor değiliz, bunu bugün de söylüyor değiliz. İşte bütün hikâye buraya geliyor. Türkiye bugün bize göre büyük bir tehditle karşı karşıyadır. Sizin umursamadığınız bir tehdit. Türkiye bir büyük tehlike ile karşı karşıyadır. Dünya bir nizam kavgasının içerisindedir. Bu nizam kavgasının bir tarafında komünizm vardır, bir tarafında da milliyetçi demokrasi vardır. Bu vardır işte. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, sürekli alkışlar)*

Dünya bir nizam kavgasının içindedir. Bu nizam kavgasının bir tarafında milletleri bölmek, millî devlet olmaktan çıkarıp, Moskova'nın, Pekin'in peyki yapmak gayretleri vardır. Öbür tarafında ise, devletleri muhafaza etmek, milletleri bölünmekten kurtarmak, devletleri millî devlet olarak muhafaza etmek gayreti vardır.

Biz Türkiye'de bir yere gelindiğine kaniiz. Dünya nüfusunun %40'ının komünist idaresinin eline geçtiği bir devirde bulunuyoruz. Bu devirde komünizmi tehlike saymamayı, gaflet telâkki ediyoruz, gaflet. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Yok komünizm edebiyatıymış, yok heyulâsıymış, yok şuymuş, yok buymuş... Türkiye'nin bulunduğu coğrafya parçası üzerinde ve komünizmin dünyada kaydettiği ilerleme karşısında, şayet Türkiye bir komünizm tehdidine maruz değildir, diyorsanız; doğrusunu isterseniz çok büyük vebal altında kalırsınız, günah olur, yazık olur. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Biz bugün Türkiye'nin beraberliğini, birliğini, hürriyetçi demokrasiyi, barışı, millî ve manevî değerlere saygıyı, millî ve manevî değerlere sahipliği savunuyoruz.

İLHAN ÖZBAY (İstanbul) — Cephe ile mi?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Evet, bizimle beraber olanları davet ediyoruz; gelin, eğer bunu savunuyorsanız beraber savunalım diyoruz.

Bugün, dün ne olmuşu unutmaya, siyasî sebeplerden şu sebepten bu sebepten meydana gelmiş kırgınlıkları unutmaya, herkesi eteğindeki taşı dökmeye - komünizmi tehlike saymayanlara bir şey demiyorum zaten - komünizmi kim, tehlike sayıyorsa gelin, memleket uçurumun kenarına gelmiştir, büyük sıkıntılar vardır, memleketin ekonomisinde de, şusunda da busunda da büyük sıkıntılar vardır, 1971-1973 dönemi, Türkiye'nin hangi çeşit tehlike ile karşı karşıya olduğunu göstermiştir gelin beraberce hareket edelim diyoruz. Çağrı bundan ibarettir.

DAVUT AKSU (Kars) — Anarşi hangi devirde başladı?

İHSAN ATAÖV (Antalya) — Sayın Başkan, susturun sarhoş var.

BAŞKAN — Sayın Ataöv devamlı olarak isim mi söyleyeyim? Sayın Başbakanı dinletmeyelim mi? Bunu mu istiyorsunuz?

MUSTAFA ASRİ ÜNSÜR (Yozgat) — Sayın Başkan, susturun. Ceza vermek göreviniz, sarhoş var orada.

BAŞKAN — İstirham ediyorum, rica ediyorum ben görevimi yapıyorum efendim. *(A.P. sıralarından gürültüler)*

Sayın Bayraktar istirham ediyorum, lütfen oturunuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sayın milletvekilleri, şayet partilerin birbirleri aleyhinde şunu söylemelerinden, bunu söylemelerinden dolayı koalisyon yapmaması gerekse, aslında 1961'de Cumhuriyet Halk Partisi ile Adalet Partisi koalisyon yapmazdı. Meydanlardan nasıl gelindiğini o günleri hatırlayan değerli üyeler bilirler; ama o günün zaruretleri içerisinde iki parti Türkiye'nin menfaatlerini, hiç olmazsa 7-8 ay için beraberce koalisyon yapmakta bulmuşlardır. Binaenaleyh, "İlerde koalisyon yaparız; ne olur ne olmaz, birbirimize bir şey söylemeyelim" diye siyasî fonksiyon ifa etmez duruma düşemez partiler. Onun içindir ki, 1973 seçimleri öncesinde, sonrasında, bugün koalisyonu teşkil eden dört partinin, birbirlerine ne söylediği, liderlerinin birbirine ne söylediği, meydanlarda ne söylediği başka bir meseledir; bugün Türkiye'nin önünde bulunan meseleler karşısında bir araya gelmeleri ve Türkiye'yi kendi gördükleri şekilde tehlikelerden kurtarma ve Türkiye'yi demokratik rejimin icaplarına göre idare etme, rejimi işletme için bir karara varmaları başka iştir. Esasen birincisi, ikincisine mani değildir ve mani olmamalıdır. Biz burada kendimizin kavgasını yapıyor değiliz. Biz burada kamu hizmeti yapıyoruz. Kamu hizmeti yaparken herkes kendi kavgasını değil, varoluş sebebini düşünmeye mecburdur. Biz varoluş sebebimizin gereği olarak bir araya gelmişiz ve milletin önüne bir protokolle çıkmışız, Meclislerin önüne de bir programla gelmişiz. Bu bizim tayin ettiğimiz bu usul de değil, demokratik kurallar böyle.

Efendim, "Biz niye bir araya gelmişiz?" Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın sözcüsü diyor. Çünkü biz, Cumhuriyet Halk Partisinin iktidara gelmesinden kaygı duymuşuz, onun için bir araya gelmişiz.

Cumhuriyet Halk Partisi ne zaman gelecekmiş iktidara?

SÜLEYMAN ŞİMŞEK (İçel) — Seçimde.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Seçimde. Seçim ne zaman yapılacak? Seçimden vazgeçtiğinizi daha bugün ilân ettiniz. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Daha bugün ilân ettiniz. Sizin iktidara gelip gelmeyeceğinize siz karar verecek değilsiniz, millet verecek; ama faraza ilk yapılacak seçimde siz iktidara gelseniz bile, o zamana kadar Türkiye'de hükümet ne olacak?

Şimdi bakınız ne oluyor, aslında, "C.H.P.'nin iktidara gelmesinden kaygı duyuldu da bu partiler öyle bir araya geldi" gibi bir iddianın hiçbir tutarlılığı yoktur. Neden yoktur? Çünkü biz, C.H.P.'nin elinden kapmış değiliz ki hükümet olmayı. Şimdi bunun grafiğine bir bakın, ne oluyor?

17 Eylül 1974 günü, Cumhuriyet Halk Partisi Sayın Genel Başkanı, o günkü Başbakan istifa ediyor, koalisyon bozuluyor. "Gel, nereye gidiyorsun? Etme, gitme falan" denmiş olmasına rağmen, istifayı basıyor. Ha, memleketin önünde önemli meseleler yok mu? Var. Kime bırakıp gidiyorsun bu önemli meseleleri? Muallâkta; ortalığa. E, peki, Meclis gelse, sizi. gensoru ile düşürse. Ha, "Bu bunalımı siz çıkardınız" dersiniz Meclise. Bunalımı kendiniz çıkardınız, hükümet bunalımını, bir.

İkincisi, "Derhal seçim" dediniz. Yani ne zaman? "Karda kışta bile olur" dediniz. Derhal seçime yanaşacak ortak bulamadınız. Derhal seçimden vazgeçtiniz "Erken seçim" dediniz, Mayıs içinde seçim yapılmak üzere. Ona da ortak bulamadınız. Erken seçimden vazgeçtiniz, bu defa "Ekim seçimi" dediniz. Ona da ortak bulamadınız. O arada 15 Ekim günü de gelip bize, 9 öneride bulundunuz, 9 öneri kâğıdı bu, 15 Ekim günü.

Bizim kongremiz 21 Ekim günü yapılacaktı, 18 Ekim günü de Bayramdı. Bakın öneriye şimdi ne diyor: Öneri 3 kısımdan ibarettir. 1'nci kısmında 6 tane teklif var. 2'nci kısmında 3 tane var, 9 tane formül ediyor. 3'üncü kısmında da "Bundan başka bir şey düşünüyorsanız?" diyor, onu soruyor. 2'nci kısmından 2 teklifi okuyorum:

"A.P. Genel Başkanının başkanlığında, C.H.P. dışında kurulacak bir koalisyon hükümetinin güvenoyu almasına C.H.P.'nin olanak sağlaması" bize teklif ediyor Cumhuriyet Halk Partisi. Biz "Evet" desek, o gün hükümetiz biz.

HASAN VAMIK TEKİN (Giresun) — Seçim şartı var.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL Devamla) — "İki parti arasında seçimlerin yenilenmesi için bir anlaşma söz konusu olmaksızın" Bir seçim, meçim yok orta yerde. Seçim falan yok. "Seçim söz konusu olmaksızın, A.P. Genel Başkanının başkanlığında, C.H.P. dışında kurulacak bir koalisyon hükümetinin güvenoyu almasına C.H.P.'nin olanak sağlaması"

İşte Hükümet de önünüzde duruyor. *(A.P. sıralarından gülüşmeler, alkışlar)* Duruyor Hükümet. C.H.P. dışında bir hükümet kurulmuş gelmiş önünüze. Ha, "Şimdi olanak sağlayın" demiyorum. Çünkü ben bunu kabul etmedim. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Ben diyorum ki, nasıl çizgi çizdiniz? Bu Hükümet meselesinde çizdiğiniz çizgiye bir bakalım. 17 Eylül günü istifa ediyorsunuz. 4 Ekim günü hükümet kuramayacağınızı söylüyorsunuz. Daha sonra bize görev veriliyor. Biz de çalışıyoruz, kâfi bir sayı toplayamıyoruz; çoğunluk.

Muhterem milletvekilleri, kim ne derse desin, hükümet olmak tek şartlıdır. Bunu çok şartlıya çıkarmak, aslında, bana göre, şu Meclisin üyelerine yakışmaz. Tek şartlıdır, tek şartlı; güvenoyu alacak çoğunluğu bulma şartıdır.

Efendim "Sen kapitalist düzenin bilmem nesiydin; sen suydun, sen buydun" E, bu parti kurmak Türkiye'de serbest değil mi? Serbest. Türk Anayasasına uymuyorsa, bunu takip edecek yerler var değil mi? Var. E, öyleyse burada oturan partileri böyle, enine, boyuna göre tasnif edip, bir kısmını beğenmemek, bir kısmını beğenmek; sanki kalburdan eleyip "üstte kalanlar, alta geçenler" diye tasnif etme hakkını nereden buluyorsunuz? *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Yapmayın bunu. Yani bu çeşit münakaşayla sadece partiler rejimini küçük düşürmekteyiz. Ondan

sonra geliyoruz... Ha, icraatını tenkit edersiniz. "Ben seni beğenmedimle" yola çıkılmaz.

3'üncü öneri; yani 2'nci kısmın 3'üncü önerisi. "Seçim şartı olmaksızın, A.P.'nin tek başına kuracağı bir hükümetin güvenoyu almasına C.H.P.'nin olanak sağlaması" Çok güzel teklif değil mi bunlar? Yani "Hadi siz hükümet olun" diyor Cumhuriyet Halk Partisi bize. Biz de düşündük, taşındık, "Cumhuriyet Halk Partisi bize Hükümet olun" diyor. Acaba niye diyor? *(*Gülüşmeler) Niye diyor? Bunu ciddî telâkki etmek mümkün mü, değil mi? Peki, olduk hükümet, geldik şuraya, Cumhuriyet Halk Partisinin sayesinde hükümet de olduk; karşılığını nasıl ödeyeceğiz? *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Binaenaleyh, bu teklifleri biz partiler demokrasisine uygun bulmadık, gayri ciddî telâkki ettik ve Cumhuriyet Halk Partisinin bir manevra içerisinde olduğu kanaatine vardık ve haklı çıktık haklı... Şimdi bakınız; efendim, Cumhuriyet Halk Partisi sureti haktan görünüp Türkiye'yi hükümetsizlikten kurtarıyor aklı sıra. Kamuoyunda diyecek ki, "Ben bu kadar fedakârlığı yaptım, A.P. kabul etmiyor bunu. Ne kuruyor, ne de kurduruyor, Ne kendisi hükümet kuruyor, ne başkasına kurduruyor." Şimdi, işte Cumhuriyet Halk Partisi kendi kazdığı kuyuya kendisi düşmüştür. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, sürekli alkışlar)*

19 Mart günü demokratik prosedür işlemeye başladıktan sonra, yani "bir müstakil başbakan" meselesi kapandıktan sonra, hiç olmazsa o gün için, o hadise kapandıktan sonra, teknokratlar v.s. formülleri bir neticeye varmadıktan sonra, Sayın Cumhurbaşkanı Millet Meclisinde en büyük çoğunluğu olan Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanına hükümet kurma teklif etmiştir, "Hükümeti buyurun kurun" diye, "Kuramayız" demiştir Sayın Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı. E, peki, ondan sonra bize "Buyurun siz kurun" demiştir. Biz yaptık birtakım tahminler, ihtimaller, üzerinde durduk. Bakınız birşey söyleyeyim; güvenoyu şudur: Güvenoyu bir nazarı çoğunluğa dayanır. Amelîsi, şurada reylendikten sonra veya "Kabul - ret" falan dendikten sonra çıkar meydana. Onun içindir ki seçim de öyledir aslında; yani, bir nazarî çoğunluğa dayanır. Nazarî çoğunluk bulunduğunu gördük ve ondan sonra hükümet kurma faaliyetini tamamladık. Binaenaleyh, biz azınlık hükümeti kurmadık. Yani, biz bir hükümet kuralım; e, güvenoyu almazsa oturuyuz. Biz bu zihniyetin adamları değiliz. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Bir nazarî çoğunluk vardı güvenoyu alacak. Şimdi üç dört gündür görüyoruz, Cumhuriyet Halk Partisi harıl harıl, "Aman bunlar hükümet kurdu, hükümet bizim elimizden gitti. Bunları Hükümet kuramaz, güvenoyu alamaz hale getirelim; biz hükümet kuralım" faaliyetine girişmiş bulunuyor. Ve sıkı bir şekilde girişmiş bulunuyor bu faaliyete. *(C.H.P. sıralarından gülüşmeler)*

Şimdi 8 Eylül tarihinde Cumhuriyet Halk Partisi Sayın Genel Başkanının beyanatı: "Erken seçim yok" Seçim meçim yok. 2 Aralık tarihinde, yani şöyle birbuçuk iki ay sonra "Bunalımı seçimden başka yol çözemez", ondan sonra yine aynı şey, "Seçimden başka hiçbir şey bunalımı sona erdiremez" Bu aynı tarihte. Ondan sonra 2 Aralık, "Bunalımı seçmen çözer", değişik şeyler... 23 Şubat, "Hükümet bunalımını sağ partiler uzatıyor..."

Biz uzatıyormuşuz hükümet bunalımını, işte, kurduk hükümeti geldik önünüze... Kendinize "Kur" diyorlar kurmuyorsunuz, ondan sonra sağ partiler... "Buna-

lımın nedeni sağ partilerle Türk toplumu arasındaki çelişkidir" Şu meşhur hikâye. Hani Türkiye'de milletin %33 reyini almışsınız, geriye %67 var. Bu %67 A.P.'nin değil, yanlış anlamayın. Ama Cumhuriyet Halk Partisi dışında olma vasfından dolayı cem edilebilir. Ayrı ayrı reylerdir, tek vasıf bunları cem eder; o vasıf da Cumhuriyet Halk Partisinin dışında olma vasfıdır. Sizin dışınızda %67 var. Siz kendinizi ilerici, kendinizin dışındakileri tutucu saydığınız takdirde, aslında siz Türk toplumundan kopuksunuz. Türk toplumu sizden kopuk. Binaenaleyh, biz değiliz Türk toplumundan kopuk olan. Eğer siz %67'yi temsil etseniz veya onun içinde olsanız, sağ partiler dediğiniz partilerin içinde siz olsanız, ona aklım erer o zaman. Ama, %10 rey alsanız, hâlâ %90'ı tutucu mu ilân edeceksiniz?

"Çelişkidir" falan; bunlar aslında benim anlayışıma göre demokratik kurallara uyan şeyler değil.

3 Marta geliyor; Ecevit, "millî koalisyon veya başka formül ile Irmak'a yardıma hazırız" Daha sonra geliyor, "Irmak'a yardıma hazırız" dedikten sonra, Irmak'a yardım bitiyor, "yapamayacağız" deniyor Irmak'a. Ondan sonra 9 Nisan, bugünkü tarihli gazetelerde görüyoruz ki Sayın Ecevit erken seçimde ısrardan vazgeçmiş; işte gazete.

Görüyoruz ki Sayın Ecevit, "C.H.P. sürekli hükümet de kurabilir" diyor. Hani daha evvel diyordu ya, "Kurun, biz sizi destekleyelim", şimdi, "Niye sen kurup ben destekleyeyim, ben kendim kuracağım" diyor. Şimdi oraya gelinmiş bulunuyor, hayırlı uğurlu olsun. Siz zaten hükümet olsaydınız, hakikaten hükümeti bırakıp gitmeseydiniz bu sıkıntılar olmazdı memleketin başına, bu memleket de sizi iyi öğrenirdi, biraz daha öğrenirdi. *(A.P. sıralarından alkışlar)* Yani, aslında kitap yarıda kalmıştır, yani son sayfalar okunmamıştır, hikâye yarıda kalmıştır; nasıl biteceğini mamafih millet kestirmiştir. Onun için benim size söyleyeceğim şudur:

Ortaya böyle çıktınız, hükümet bunalımı çıkardınız, hükümet bunalımının çözümlenmemesi sebebini A.P.'ye attınız, olmadı; sağ partilere attınız (sizin tabirinizle sağ ve milliyetçi partiler) ve sonra döndünüz, şimdi seçimden başka bu işi temize çıkarmak mümkün değildir, dediniz, şimdi de seçimden vazgeçtiniz. Hem kendinizi şaşırttınız, hem milletin zihnini karıştırdınız.

Sayın milletvekilleri, Cumhuriyet Halk Partisinin grup başkanvekilinin veya herhangi bir üyesinin bu Mecliste kimseyi "Persona non grata" ilân etmeye hakkı yoktur; makbul olmayan şahıs ilân etmeye hakkı yoktur.

NECDET UĞUR (İstanbul) — Herkes kendi kendini öyle ilân eder Sayın Demirel.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kendi kendini ilân eder, başkası ilân eder, ama sizin hakkınız yoktur. Burada gelip de böyle, "Bu hükümet, bu hükümet" Evet bu hükümet bu Meclisin içinden çıkan hükümet, bu Meclisin içinden çıkan hükümettir. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Hiç kimsenin bu kürsüye gelip, "Bu hükümet" diye bu hükümeti azarlamaya hakkı yoktur.

NECDET UĞUR (İstanbul) — Hükümet Meclisin üzerinde değildir Sayın Demirel, hükümet de Meclisten çıkar.

BAŞKAN — Sayın Uğur rica ediyorum.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Meclisten çıkar hükümet, zatıâliniz de bu Meclisin içindesiniz, Meclisin üstünde değilsiniz, hükümetin üstünde de değilsiniz.

NECDET UĞUR (İstanbul) — Eşitiz ama, eşitiz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben de, eşit olun diyorum, eşit olun, buradan hükümet azarlamaya kalkmayın.

BAŞKAN — Sayın Uğur, böyle bir görüşme usulümüz yok efendim, rica ediyorum.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Tartışacağız, tartışacağız bu zeminde, döğüşecek değiliz.

NECDET UĞUR (İstanbul) — Ama eşit şartlarla...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Gelin bu tartışmayı kendi sınırları içinde tutalım.

Sayın milletvekilleri, Mecliste durum şöyle oldu: 218 milletvekili, "Biz hükümeti destekleriz" şeklinde görünüyordu. Ondan sonra 187 milletvekili bir başka tarafta bulunuyordu, ortasında 40-41 arkadaşımız başka bir yerde duruyordu; hükümet bu tablonun içinden çıkacaktı. Başka nereden çıkacaktı bu hükümet, bu tablonun içinden çıkacaktı. Bu tablonun içinden çıktı, geliyor ve bizim 7 Ocak tarihinde yapmış bulunduğumuz beyan, "biz hükümeti kurmaya hazırız, ne duruyorsunuz, bize verseniz" beyanı değildi. Bizim yaptığımız beyan şudur, 7 Ocak tarihinde: "Hükümet kurulması demokratik yollardan giderek denenmelidir. Türkiye'nin bir hükümeti olacaktır, olmalıdır da. Yalnız bu hükümetin "nasıl kurulursa kurulsun" şeklinde mütalaası mümkün değildir. Bu hükümetin partiler demokrasisinin hükümeti olması lâzımdır. Kurulma şekli demokratik yollardan gidilerek ikmal edilmelidir. Başka türlü Meclisin dışından bir hükümeti kabullenmek mümkün değildir. Söylediğimiz şey, demokratik mekanizmayı Sayın Cumhurbaşkanının çalıştırmasıdır. Şayet bizim dışımızda hükümet kurma imkânları varsa, onları çağırıp "buyurun hükümet kurun" demesidir. Yoksa, bizi çağırıp "buyurun hükümet kurun" demesidir. Bu deneme yapılmalıdır. Dediğimiz bu idi. "Bu deneme yapılmadan, hükümet kurulamayacağına karar vermemek lâzımdır" Dediğimiz bu idi. Ondan sonra günlerce oturmuşuz, protokol hazırlamışız, mademki aynı kökten geliyormuşuz veya aynı düşüncelerin sahibiymişiz, neye 25 sayfalık protokol hazırlamışız.

Değerli milletvekilleri; koalisyonlar güç iştir; fikirler yatkın bile olsa güç iştir. Aslında hükümet güç iştir. Hükümet kurmak kâfi de değildir. Onu işletmek, ahenk içinde işletmek lâzımdır. Binaenaleyh, hükümeti kiminle kurarsanız kurun, partiler ayrı ayrı partilerdir. Hatta tek parti bile kursa, hükümet işletmek kolay bir iş değildir. Ahenk içinde çalışabilecek bir durumu meydana getirmek lâzımdır. Onun içindir ki, memleketin büyük meselelerinde mutabık mıyız, bunu bir defa daha gözden geçirmek lâzımdır. Solüsyonlarında mutabık mıyız, hal şekillerinde mutabık mıyız, bunu bir defa daha gözden geçirmek lâzımdır. Ondan sonra da bunu kâğıda döküp alt alta koymak ve kamuoyuna denk beyan etmek lâzımdır. Gayet tabiî ki bu

işler kolay değildir. Koalisyon hükümeti kurmak aslında kolay değildir. Ama kurulmuş, karşınıza bir Hükümet gelmiştir. Bu Hükümetin destek aradığı yegâne yer Parlamentodur. Esasen Parlamento dışında destek aramayı fevkalâde ayıp sayarız. Bizim anlayışımız budur. *(A.P. sıralarından alkışlar)* Esasen Parlamento dışında bir destek mümkün de değildir. Aslında bu yapılan töhmet bize değil, daha çok bu sıralarda oturan Sayın milletvekillerinin olur. Biz desteği sizden, yani Parlamentonun tümünden istiyoruz. Bu programa kimin gönlü yatıyorsa, bu hedeflere kimin gönlü yatıyorsa onlardan istiyoruz desteği. "Destek verirseniz 6,5 aydır devam etmekte olan hükümet bunalımı sona ermiş olur" diyoruz, eğer 6,5 aydır devam etmekte olan hükümet bunalımını sona erdirmenin bir manası, bir değeri, bir kıymeti varsa. "Bu bunalımı sona erdirdik" diyoruz, "Gelin destek olun bunu yürütelim" diyoruz.

Kendisi gibi düşünmeyenleri karalamak âdetine müptelâ olanlarla herhangi bir tartışmaya girmek istemiyorum. Biz kimseye el falan atmış değiliz, sadece bir çağrıda bulunduk: Geliniz, memleketin durumu şudur, memleket büyük bir tehlike ile karşı karşıyadır.

Milliyetçilik fikrini savunup gelen değerli arkadaşlarımıza, tümüne bir çağrıda bulunduk: Mazide kalmış bütün kırgınlıklarımızı unutalım, herkes eteğindeki taşı döksün, gelin memleketin içinde bulunduğu bu noktada bir araya gelelim ve memleketi bu bunalımdan kurtaralım dedik.

Bundan yanlış ne var? Bunda kusur ne var? Bu çağrıda her isteyen bulunabilir. Çağrıya icabet edip etmemek herkesin kendi bileceği iştir. Sadece bu yoldan gittik, bunun dışında hiçbir yola tevessül etmedik. Kimse bunun aksini iddia edemez. Kimse bunu delilleyemez.

Şimdi, hükümet meselesi nereden başladı, nereye geldi, bunu ifade ettim. Bu bölümün altına şu sonucu koyuyorum: Türkiye bir hükümet bunalımı içindeydi. Bu bunalımın sona ermesi lâzımdı. Hükümet kuruldu bunalım sona erdi. Şimdi güvenoyu almak için huzurunuzda bulunuyor.

Bu Hükümet güvenoyu alırsa ne yapacaktır? Bunu programına koymuş getiriyor. Bu Hükümet neyi devralıyor? Şimdi o husus üzerinde biraz durmak istiyorum.

Evvelâ şunu ifade edeyim ki, 1974 yılı Türkiye için bir talihsiz yıl olmuştur. 1974 yılında Türkiye, fevkalâde zor ekonomik ve siyasî şartlar içine itilmiştir. Evvelâ 6,5 ay süren hükümet bunalımı ülkenin idaresinde bezginlik, yılgınlık doğurmuştur. Ülkenin idaresine karşı bezginlik, yılgınlık doğurmuştur. Binaenaleyh, ilk yapılacak iş hükümet otoritesini, Devlet otoritesini yeniden kurmak ve ülkenin idaresini yönlendirmek olacaktır. Devir aldığı ilk önemli konu, - bizatihi hükümetin 6,5 ay süren bir bunalım sonrasında bu bunalım esnasındaki boşluğun meydana geldiği - hükümet müessesesi üzerinde meydana gelen tahribatı ortadan kaldırmaktır. Birinci iş bu. Bunu fevkalâde önemli sayıyorum.

Şimdi, 1974 yılı bir enflasyon yılı olmuştur Türkiye'de. Buraya gelip söylemek kolaydır, "Efendim, 4 sene evvel siz gittiniz; 4 sene evvelki icraatınızın sonucudur enflasyon, falan" demekte gerçek payı yoktur. Bunlar sadece söylendiği gibi kalır.

M. VEDAT ÖNSAL (Sakarya) — 1973'e kadar kim vardı iktidarda?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — O zaman 1977'deki ekonomik şeyleri bize yıkın, 1980'dekini de yıkın, 1990'dakini de yıkın. O zaman, bizden sonra Türkiye'yi idare edenlerin hiçbir sorumluluğu olmaz. Öyle şey yok. Türkiye'yi kim idare ettiyse, Türkiye'nin idaresinden o sorumludur.

M. VEDAT ÖNSAL (Sakarya) — 1973'te kim idare ediyordu?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 1973'te mi? Kim soruyor bu suali?

M. VEDAT ÖNSAL (Sakarya) — Ben soruyorum.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Zatıâliniz soruyorsunuz. 1973'te ne olduğunu herkes biliyor.

M. VEDAT ÖNSAL (Sakarya) — Talû koalisyonunda zatıâliniz vardı, Talû koalisyonunda.

BAŞKAN — Sayın Önsal...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Müsaade buyurun efendim. Neyi idare ettik, ne ettik? Yani Türkiye'nin nereden çıkıp geldiğini biliyorsunuz. Bir partilerüstü hükümet modeli; partilerüstü hükümet modeli Parlamentonun beğenilmemesinden doğmuştur.

ALEV COŞKUN (İzmir) — Onu da sen yarattın.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben yarattım, sen yarattın değil; seni de beğenmediler canım. Seni ayırmadılar ki benden. Seni de beğenmediler. *(Gülüşmeler)* O münakaşalara girmek istemiyorum. Herkes geldi buradan fikrini söyledi, simültane satranç oynuyor değiliz ki. Herkes söyledi fikrini. Ben de söylüyorum fikrimizi. Karşılıklı konuşacaksak ben bu müzakereyi bırakırım - Eğer Sayın Başkan, bu, usule sığıyorsa - karşılıklı konuşuruz. Herkes söyler, ben de cevap veririm. Ben de memnun olurum.

BAŞKAN — Siz buyurunuz efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 1974 yılında Türkiye dünya şampiyonu olmuştur. Ne yönde? Enflasyonda. Ne yönde? Fiyat artışında. Adalet Partisi, Türkiye'yi 1965'ten 1971'e kadar altı sene idare etmiştir. Bu altı sene zarfındaki fiyat artışlarının vasatisi %6-6,5'tur.

A. DOĞAN ÖZTUNÇ (İstanbul) — %30.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Halbuki, yalnız 1974 yılındaki fiyat artışları %30'un üzerindedir. Binaenaleyh, dünyada en yüksek enflasyon nispeti Türkiye'de olmuştur. "Bunu dışarıdan ithal ettik..." Dışarıdan neyi ithal ediyorsunuz? Dışarıdan ithal ettiğiniz şey, gayri safî millî hasılanızın %10'unu geçmez. Kaldı ki dışarıdan ithalât yaptığınız memleketlerden en çok ithalât yaptığınız Ortak Pazar memleketleri - ki, Türkiye'nin %50 ithalâtını yaptığı yerdir - buradaki enflasyon nispeti %7, %8'i geçmiyor. Ordan yaptığınız ithalât olmasa, bu nispet biraz daha yüksek olur. Yani nispeti yükselten oradan yaptığınız ithalât değil. Neden böyle olmuştur? Bakalım "Neden böyle olmuştur" a, kim ne diyor?

3 Nisan 1975 tarihli Le Monde gazetesinden bir pasaj okuyacağım. Yani altı gün evvelki Le Monde gazetesinden: "Enflasyon, OECD uzmanlarının görüşüne göre, Türk ekonomisinin en büyük hastalığıdır. Bu konuda hammadde fiyatlarının yükselişi yanında şu etkenlerin de rolü olmuştur. Başarısız bir para ve maliye politikası, fiyatların denetimiyle rekabetin düzenlenmesi konusunda herhangi bir tedbir alınmaması, kamu sektörünü gereksizce geniş tutmuştur. Yatırımlardaki payı yüzde 50'ye ulaşan bu sektör, ek değer artışlarının sadece yüzde 25'ini sağlamaktadır. Yabancı sermaye yatırımlarının etkisi nispeten zayıf olduğundan, yetersizliğin yöneticilerden geldiği kanısı uyanmaktadır. Ecevit bu durumun farkında mıdır? C.H.P. Genel Başkanı şimdilik daha çok siyasî meselelerle ilgilendiğinden, bu konuda bir yargıya varılması imkânı yoktur. Ecevit iktidarda kaldığı kısa süre içinde, enflasyoncu bir politika izlemiş bulunuyordu" Le Monde veriyor bu yargıyı. "Belki de kitlelerin satınalma gücünün azalması onu böyle davranmak zorunda bıraktı. C.H.P. Genel Başkanı özel sektör ile kamu sektörü arasında yer alacak bir halk sektörünün kurulmasını öngörmektedir. Bu da bir programdan çok, bir slogandan ibaret gibi görülmektedir" diyor Le Monde.

ALEV COŞKUN (İstanbul) — Çok mu önemli Le Monde'un yazdığı şey?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bazan sizin için çok önemli. Kahraman olduğu zaman, sizi kahraman ilân ettiği zaman önemli ya? *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri alkışlar, C.H.P. sıralarından "o, işbirlikçilerini de yazıyor" sesleri)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Biz Türk milliyetçisiyiz. Biz işbirlikçi filan değiliz. İşbirlikçi filan demeye kalkarsan, seni itham ederim işbirlikçi diye. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

ALEV COŞKUN (İstanbul) — Altınsoy belgeliyor bunu.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ne belgesi koydu? Bildiğin bir şey varsa gel buradan söyle.

O. YILMAZ KARAOSMANOĞLU (Rize) — Niye azarlıyorsunuz?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kim işbirlikçi Türkiye'de?

NECDET UĞUR (İstanbul) — Ama ortada bulunuyor Sayın Demirel.

MUSTAFA KAPTAN (Sinop) — Necdet Uğur mu idare edecek bu Meclisi, zatıâliniz mi Sayın Başkan?

BAŞKAN — Ben idare ediyorum Sayın Kaptan. Siz de idare etmiyorsunuz, ben idare ediyorum.

İLHAMİ ERTEM (Edirne) — Deminden beri Necdet Uğur konuşuyor. Her şey söylendikten sonra, her şey bittikten sonra ihtar olur mu?

BAŞKAN — Sayın Ertem, görüyorsunuz ki ikaz ediyorum efendim. Siz bari anlayış gösterin, istirham ediyorum.

AHMET ÇAKMAK (Bolu) — Kimin idare ettiğini bilelim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 1975 Türkiye'sinin devraldığı en büyük miras enflasyondur. Cumhuriyet Halk Partisi enflasyonu körüklemiştir. Cumhuriyet Halk Partisi enflasyona karşı hiçbir tedbir almamıştır, enflasyonu tehlike saymamıştır. Enflasyon aslında bir ekonomiyi göçürmek, fakir zümreleri ezmek için başvurulacak yollardan biridir. Hele "ücretler fiyatların önünde gidecek" diyorsunuz; işçi ücretlerinde meydana gelen artış vasati %15, fiyatlarda meydana gelen artış %30. Böylece işçiye, ondan sonra köylüye bir taraftan dünya fiyatları ölçüsünde taban fiyat verirken, öbür taraftan 7,5 milyar lirayı bir kalemde cebinden alırsanız, ondan sonra öbür taraftan esnafı ezerseniz, öbür taraftan memura verdiğiniz para, ay sonunda o ay meydana gelen fiyat artışlarıyla giderse, bunun adına iyi idare demezler. Ve Türkiye'yi bu şekilde idare ederseniz, Türkiye'yi iyi idare ettiğinizi de savunamazsınız. Şimdi Türkiye'nin ikinci devraldığı mesele, 1973 enflasyonunun yarattığı kıtlıktır, yokluktur, karnedir, kuyruktur, belgedir. Türkiye sanki harp yılları içindeymiş gibi, böyle bir duruma sürüklenmiştir. Aslında pahalılıkta dünya rekoru kıran Türkiye'nin, yoklukta da sayılı ülkeler arasına girdiğini rahatça söyleyebiliriz. Binaenaleyh, Türkiye'yi idareye talip olanlara söylüyorum: 1974 yılının başında devraldığıyla, sonunda bıraktığı arasında ne farklar vardır? 1974 yılının başında, yani Cumhuriyet Halk Partisi görevi devraldığı zaman 340 kuruş olan un, 1975 yılı başında 600 kuruştur; yazın bir kenara 600 kuruş. Aksini gel söyle. 1974 yılının başında 395 kuruş olan şeker, 1975 yılı başında 900 kuruştur. 1974 yılının başında 136 kuruş olan gazyağı, 1975 yılı başında 255 kuruştur. 1974 yılı başında 875 kuruş olan Vita yağı 1975 yılında da 17,5 liradır. Bir Ramazanı bir kaşık yağa muhtaç geçirttirdiniz Türkiye'yi.

REMZİ ÖZEN (İzmir) — Asgarî ücret...

ABDİ ÖZKÖK (Bolu) — Siz yarattınız onları.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 1974 yılında 9 lira olan pirinç, 1975 yılında 15 liradır. 1974 yılında 20 lira olan peynir, 1975 yılı başında 30 liradır. 1974 yılı başında 60 kuruş olan gübre, 1975 yılı başında 2 lira, 180 kuruş olan gübre 5 lira olmuştur. Binaenaleyh "rakam falan" diyorsanız zam şifadır. Ondan sonra "biz enflasyonu öyle idare ettik ki, fukarayı ezdirmedik enflasyona" diyorsunuz. Enflasyonda fukaradan başka kimse ezilmez. Fukara ezilir enflasyonda. Bunları da açıkça söyleyebiliyorsunuz, söylediniz. "Umut, ak günler, falan" derken Türkiye'yi 1974 senesinde 10 aya yakın idarenizde geldiği yer, %30 dünya şampiyonu pahalılıktır, enflasyondur ve halkın gıda maddelerinin hemen hemen %50'nin üstünde artışı suretiyle ezilmesidir.

Üçüncü husus, 1975 yılı başında Türk köylüsü tohumsuz kalmıştır, gübresiz kalmıştır, ilâçsız kalmıştır. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)*

Dördüncüsü, yatırım hamlesidir. Yatırım hamlesindeki gerçekleşmenin nispeti %50'dir. Bakınız bu nerelere varacak, Türkiye'yi nerelere götürecek bu yatırım hamlesindeki gerçekleşme.

Muhterem milletvekilleri, fevkalâde üzüntüyle huzurunuzda beyan etmek isterim ki, Türkiye'nin istikrarsız geçen dönemlerde ve bilhassa 1974 yılında kaybettiği zaman, 1975'de, 1976'da, 1977'de Türkiye'de çeşitli darlıklara sebep olacaktır. Bi-

naenaleyh, Türkiye'yi bugün idare edecek olan hükümetin, bu darlıkları giderecek acil tedbirleri bilmesi ve alması lâzımdır. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

1975 yılı başında Türkiye'nin 291 milyar liralık yatırımı var, yapılmaya çalışılıyor. Bu büyük yatırımlar 100'ü aşan yatırımdır ve hemen hepsi gecikmiştir. 1975 yılına kadar bitirilmesi gerektiği halde, bitirilmeyen önemli yatırım projelerinin sayısı 10'un üstündedir. Hatta 1975 yılında bitirilmesi lâzım geldiği halde hiç başlanmayan yatırım projeleri dahi vardır. Bu arada, büyük enerji tesislerini, büyük metalürji tesislerini, gübre tesislerini, çimento tesislerini, telekomünikasyon tesislerini, traktör tesislerini, orman ürünleri tesislerini, şeker fabrikalarını, elektrifikasyon tesislerini, amonyak fabrikalarını ve üçüncü demir-çelik tesislerini, tekstil makineleri tesislerini, demiryolu ve hava meydanları inşaatlarını, sulama tesislerini, kâğıt tesislerini ve kömür üretim tesislerini sayabiliriz. Yani elektrik, kömür, tekstil, kâğıt, çimento, metalürji gibi fevkalâde önemli, 1975 öncesinde bitirilmesi gereken (1975'de en son bitirilmesi gereken) tesislerin asgariden ikişer yıl, üçer yıl daha attığını görüyoruz.

Bir hususu daha huzurunuzda söylemek istiyorum. Tesisler böyle yatarken etüt ve proje faaliyetleri de durmuştur.

VAHİT YAŞAR ÇALIN (İstanbul) — Ortağınız kızıyor.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben bir tespit yapıyorum.

Biz hangi yükün altına girme cesaretini gösteriyoruz, hangi yükün altına? Enflasyon bu, hayat pahalılığı bu, yatırım bu ve bunlardan meydana gelen aksamalar Türkiye'de işsizliği artırmıştır. Biraz sonra oraya da geleceğim. Türkiye bugün elinde bir çok proje ismen mevcut olmasına rağmen, bunları yeni baştan revize etmeye, yeni baştan bunlara boyut vermek mecburiyeti ile karşı karşıyadır.

Şimdi, 1974 yılındaki yatırım meselesi hem %50 civarında ancak gerçekleşebilmiş, fiilen, fizikî olarak %50 civarında gerçekleşebilmiş ve yatırım projeleri 1975-1976-1977 ve 1978 yıllarına tesir edecek yatırım projelerinin hepsi geri kalmıştır. Türkiye 1974 yılı içinde 305 bin kişiye iş bulması lâzımdır plana göre, ancak 86 bin kişiye iş bulabilmiştir ve aslında 2 milyona yaklaşan işsizler ordusuna 220 bin kişi daha ilâve edilmiştir ve Türkiye geçen sene dış ülkelere (yani 1973 yılında) 137 bin kişi gönderebilmişken 1974 de ancak 20 bin kişi gönderebilmiştir ve Türkiye'de hiç olmadık bir şekilde 1.400.000 ton çimento stoku ve 700.000 ton demir stoku ile 1975 yılına girmiştir Türkiye.

Bu demektir ki, yatırım yapılamamış, konut yapılamamış, dışarıya ihracat yapılamamış. Yani Türkiye'nin kalkınması durmuştur. Binaenaleyh, Hükümete talip olanların kalkınmayı yürütmeleri lâzım, yürütebilmeleri lâzım onu söylüyoruz.

Türkiye'de birçok fabrika kapanmıştır. Yatırım yapıp, fabrika yapmak durumunda işsizine iş verme, üretim yapma durumunda olan Türkiye fabrika kapatmıştır 1974 yılında.

1974 yılında ihracat %22 kadar geridir 1973 yılına nazaran ve ithalâtı karşılama nispeti %65 civarında iken ihracatı; %40 civarına düşmüştür. Rezervler erimiş, kamu maliyesi büyük sıkıntının içine girmiştir ve her ay Türkiye 100 milyon dolar

rezerv eritmektedir. Senenin sonuna kadar da takriben 700-800 milyon dolar rezerv eritecektir (döviz rezervlerini). Yani, Merkez Bankasında takriben bugün bulunan döviz rezervlerinin senenin sonuna doğru 500 milyon dolar civarına ineceği, kamu maliyesinin ise fevkalâde sıkıntı içinde bulunduğu bir gerçektir.

1974 yılı içinde Hükümet, munzam mevduat karşılıklarını almış kullanmış, Anayasa Mahkemesi bunu iptal etmiştir. 7-8 milyar o kaynaktan para kullanmıştır. 1975 yılı bütçesinin Meclislerden çıktıktan sonra bilhassa savunma bakımından yapılması zarurî masraflar, fevkalâde önemli yekûn tutmaktadır, 1975 bütçesine takriben 25 milyar lira bir ek külfet tahmil edecek savunma masrafları.

Türkiye, dış ülkelerden silah alma mecburiyetindedir. Hem nereden bulursa oradan alma mecburiyetindedir. Fevkalâde ciddî bir durumla karşı karşıyadır Türkiye bugün. Türkiye'nin etrafında Türkiye'ye nazaran çok iyi silahlanmış memleketler vardır ve Türkiye'nin güvenliği gerçekten bugün devraldığımız meselelerin en başında gelen zor bir iştir.

Bunun yanında, bu Cumhuriyet Halk Partisi Hükümeti hiç başarılı olmamış mı? Olmuş. Nerede olmuş? Partizanlıkta olmuş. Partizanlığı kooperatiflere indirmiş, odacıya indirmiş, şoföre indirmiş, ben kendi takımımla çalışırım demiş, başkasıyla çalışmam demiş ve Devletin memur kadrolarını tedirgin etmiştir.

Şimdi, bunları ifade ettikten sonra, bir hususa daha temas etmek istiyorum.

Peki, 1975 bu, ondan sonraki yıllar ne olacak? 1980'e kadar ne olacağını söyleyeceğim: Çıkardığımız hesaplara göre, Türkiye'nin demir, çelik, çimento, hampetrol, linyit, taşkömürü, demir cevheri, şeker, buğday bitkisel yağ, gübre ve elektrik gibi, iktisadî hayatı yapan önemli kalemlerde büyük sıkıntılar görülüyor önünde. 1975 yılında 16 milyar, 17 milyar kilowat/saate yakın elektriğe ihtiyacı var. Bunu güç belâ karşılamak mümkün. Ve elektriği olmayan bir ülke haline getirilmiştir. Türkiye. "Bu kadar elektriği ne yapacaksınız?" diye elektrik tesislerini durduran Türkiye 1971'in başında, 1975'te elektriksiz Türkiye olmuştur. 1976'da durum daha da ciddî, 1977'de durum daha da ciddidir. 1980'de Türkiye'nin 35 milyar kilowat/saat elektriğe ihtiyacı vardır. Aslında bu 35 milyar kilowat/saat. Türkiye iyi gelişirse, istikrar olabilirse, ekonomi gelişirse bu 35 milyar kilowat/saatin rahatça 45 milyara çıkabileceğini kabul etmek lâzımdır. Binaenaleyh, Türkiye elektrik tesisleri yapmaya ve bunları fevkalâde çabuk yapmaya ve biran evvel memleketin hizmetine sokmaya mecburdur. Elektrik olmadıkça endüstrileşme mümkün değil. Ama, ne var ki, her şeyi çok bulan bir zihniyet Türkiye'yi bu sıkıntının içine sokmuştur. Türkiye dışarıdan demir, çelik cevheri ithal etmeye, dışarıdan çelik fabrikaları için kömür ithal etmeye mecburdur. Ve Türkiye'nin iki sene zarfında asgarî beş veya altı şeker fabrikasını yeniden yapıp, hizmete koymak mecburiyeti vardır ki, Türkiye yeniden şeker sıkıntılarıyla karşılaşmasın. Keza, buğdayla bitkisel yağda Türkiye'nin önemli meseleleri vardır. Gübrede, Türkiye 1980 yılına kadar gübre ithal eder durumdan kurtulmak için yeni gübre fabrikaları yapmaya mecburdur.

Mesele bununla bitmiyor. Türkiye'nin konut ihtiyacına bakalım: 1975 yılında Türkiye'nin 242 bin konut yapması lâzım. Ancak, 150 bin kadar yapabilir, bugünkü

şartlar içerisinde. Binaenaleyh, Türkiye, konut bakımından da 100 bin açıkla gidiyor her sene.

İşgücü bakımından: İşgücüne baktığımız zaman, Türkiye'nin her sene 400 bin kişiye yeniden iş bulması lâzım. 1975'te olduğu gibi, 86 bin kişiye bulursa 2 milyon işsizine yeni 200 binler, yeni 300 binleri, eklemek suretiyle, büyük rakamlara baliğ olur işsizlik de. 1982 yılında, Türkiye'nin toplam işgücü 18.225.000 kişiyi bulacaktır. 18.225.000 kişiye Türkiye, 1982'de iş bulmaya mecburdur. Binaenaleyh, 1975 Türkiye'sini devralan Hükümet 1982'deki, 18 milyon Türk vatandaşının ne iş tutacağını düşünmeye mecbur.

Türkiye'de ilkokul meselesi geniş çapta çözülmüştür. Adalet Partisi siyasî iktidarları çözmüştür ilkokul meselesini. 1965'te Türkiye'nin 70 bin öğretmeni vardı, 1972'de 140 bin öğretmeni olmuştur, ilkokul öğretmeni.

Binaenaleyh, İkinci Plan dönemi sonunda 1973'te ilkokul meselesinin %100 çözülmesi öngörülmüş ve bu hedefe genellikle yaklaşmıştır. Ama, bunun yanında ortaöğretim var ki, ortaöğretimde henüz ortaöğretim yaşındaki çocuklarımızın %22'sine okul bulmuş vaziyetteyiz. 1977-1978 döneminde bu %25'i bulacak. %75'i? Okul çağına gelmiş, ortaöğretim çağına gelmiş çocuklarımızın henüz %75'i okuyacak vaziyette değil. Binaenaleyh, Türk eğitiminde sadece üniversiteyi bir büyük baş olarak düşünüp ve 20 milyar eğitime verilen paranın yarısını üniversiteye verip, üst tarafını, öbür yarısını da 6 milyon ilkokul çocuğunu okutmaya, ondan sonra geriye kalan 2,5 milyon ortaöğretim çocuğunu okutmaya gidemeyiz. Bunda bir denge bulma mecburiyetindeyiz.

Burada da kalmıyor yükseköğretim. Yükseköğretim çağında bulunan, 19'la 22 yaş arasında bulunan çocuklarımızın yekûnu 1975-1976 yıllarında 3.149.000 kişi. Bundan sadece 252 bin kişi okula gidiyor ve henüz %8'dir bu nispet. Türkiye, yükseköğrenim görebilecek çocuklarının ancak %8'ine yükseköğrenim gösteriyor. Bu nispet 1977-1978'de ancak; %9'a çıkabilecek. Binaenaleyh, 1977-1978'de 3.306.000 çocuğumuz yükseköğrenim görebilecek yaştadır, şartta değildir; ama yaştadır. 1975 Türkiye' sini devralan Hükümet, bunu da beraberinde devralıyor; yani 1975 Türkiye'sinin idaresini demek istiyorum.

1975 başına kadar Türkiye'de 6.300 köy elektriklenmiştir. 1975 programında 1.200 köy konmuştur. 1.200 köy elektriklendirmek suretiyle, daha Türkiye'nin 50 bine yakın köyü var. Senede 1.200 köy elektriklendirmek suretiyle 40 senede biz bu işin içinden çıkamayız, 40 senede. 40 sene Türkiye'nin köylerini elektriksiz bırakmaya kimsenin hakkı yok. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Binaenaleyh, 10 sene gibi bir süre içerisinde Türkiye köylerinin %90'nın elektriklenebilmesi için hiç olmazsa senede 5.000 köyün elektriğe kavuşturulması lâzım. 1975 Türkiye'sinde idareye gelenlerin bunu da bir medeniyetçilik mücadelesinin parçası olarak göze almaları lâzım geliyor.

1975 Türkiye'sinde, 1975 başında 21 milyon dönüm arazi sulanıyor; geriye 65 milyon dönüm daha arazi sulanabilecek. Bugün ayırdığımız paralarla bu 65 milyon dönüm araziyi sulamak için daha 60 yıl uğraşmamız lâzım; 60 yıl uğraşmamız lâzım Türkiye'nin toprağına su götürebilmek için. Binaenaleyh, 1975 Türkiye'si,

Türk topraklarının büyük bir kısmını susuz devralıyor. Bunlara su getirmek, Türk köylüsüne, Türk çiftçisine daha çok bereket getirebilmek için bir büyük mücadeleye girmeye, onu karanlıktan kurtarmak için bir büyük mücadeleye girmeye, onu okulsuzluktan kurtarmak için bir büyük mücadeleye girmeye, onu kıtlığa maruz bırakmamak için bir büyük mücadeleye girmeye, onu işsizlikten kurtarmak için bir büyük mücadeleye girmeye onu evsizlikten kurtarmak için bir büyük mücadeleye girmeye mecburdur Türkiye'nin 1975 senesi başındaki Hükümet. Binaenaleyh, bunları yapabilecek olanların, bu görevleri, gayet tabiî ki üstlerine almaları lâzım gelir.

Biz, huzurunuzda, 1975 Türkiye'si başındaki ağır şartları göğüslemeyi ve 1980'lere uzanan Türkiye'nin bütün bu meselelerine eğilmeyi aklımıza koymuşuz, öyle bulunuyoruz. Nasıl yapacaksınız, ne yapacaksınız? derseniz; canımızı dişimize takıp her imkândan faydalanmak suretiyle Türkiye'yi biran evvel medenî memleketlerin seviyesine çıkaracağız. Bu kavganın kavgacısı olarak bulunuyoruz huzurunuzda. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Türkiye'nin meselesini konuşalım. Türkiye'nin meselesi budur. Türkiye'nin meselesi burada bitmiyor; şimdi bunlara yenilerini ilâve edeceğiz.

1974 Türkiye'sinden 1975 Türkiye'sine 400 bin ton pamuk stoku devredilmiştir. 400 bin ton pamuk ekim sahası da %35 nispetinde daralmıştır. Türkiye'nin en değerli istihsali olan pamuk ipliği ihracatı ve pamuklu kumaş, pamuklu dokuma ihracatı geniş çapta düşmüştür. Hâlihazırda bugünkü dünya fiyatlarıyla bu pamuk stokunun değerlendirilmesi halinde Hazinenin 4 milyar lira zararı olacaktır. Bunu da devralıyor.

120 bin ton fındık stoku ile giriyor Türkiye 1975 yılına. Bugünkü dünya fiyatları içerisinde bunu değerlendirirseniz Türkiye'nin 1 milyar civarında yine zararı olacaktır.

Buradaki en hazin iş tediye muvazenesindedir. Enflasyon, pahalılık, yatırım durgunluğu, yatırım hamlesinin durması; ama Türkiye çok kısa zamanda şayet ihracat seferberliğini iyi bir şekilde yürütemezse çok kısa zamanda yine dış ülkelere el açmak mecburiyetinde kalacaktır. İşte Merkez Bankasını böyle devralıyor bugünkü Hükümet. Bu sene sonunda rezervler biter, gelecek sene sonunda yeni baştan Türkiye ihtiyacı olan malları ithal edemez duruma gelebilir.

4.930.000.000 dolarlık ithalat yapması lâzım, 1.700.000.000 dolarlık ihracat yapıyor Türkiye.

Gayet tabiî ki bir Kıbrıs meselesi vardır. Yunanlılarla Adalar meselesi, Adaların tahkimatı meselesi, Ege denizi meselesi FİR hattı meselesi gibi, Batı Trakya meselesi gibi fevkalâde sıkıntılı meseleler vardır ve Birleşik Amerika ile olan münasebetlerinde, bu münasebetlerde büyük bir şekilde kopukluk meydana gelmiştir. Birleşik Amerika Kongresi fevkalâde tuhaf bir hava içerisinde, gayet acayip işler yapmıştır. Hasmane işler yapmıştır ve bu hasmane işleri yapmaya da devam etmektedir. Bütün bunları, içerideki şartlar bu, dışarıdaki şartlar bu; işte bunları 1975 Türkiye'sinin Hükümeti devralmaktadır.

Şimdi huzurunuzda Türkiye'nin daha neyi yok, o hususlara temas etmek istiyorum.

Sosyal adalet, sosyal güvenlik; bunlar söylemekle olmaz, bunlar yapılarak olur.

Sosyal güvenlik: 30 milyon Türk vatandaşı sosyal güvenlikten mahrumdur. 10 milyon kadarı şöyle veya böyle birtakım sosyal teminatlara sahip; ama 30 milyon tümü ile sosyal güvenlikten mahrum. Hiçbir güvenliği yoktur. Binaenaleyh, programda getirdiğimiz sağlık sigortası; ki sağlık sigortası fevkalâde önemli bir hususstur; kimse parası olmadığından dolayı Türkiye'de tedavi edilemez şeklinde bir muameleye maruz kalmamalıdır. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Bu herkesi alâkadar eden bir durum. Buna, efendim, bol keseden vaat falan deyip geçmeyin; gelin gerçekleştirelim bunları.

Tarım sigortası: Mahsulünü yel götürmüş, sel götürmüş; köylü eli böğründe, ne yapacak? Borçlanacak. Gelecek sene mahsul olursa, ancak kendine yetiyor zaten, borcu nasıl ödeyecek? Borç katlanacak. 3 senede bir defa bu çeşit afete maruz kalırsa, köylüyü borcun altından kurtarmak mümkün değildir; buna sigorta götürelim. Geliniz Türkiye'de 65 yaşını doldurmuş, çalışamaz, kimsesi olmayan, fizikî gücü bitmiş Türk vatandaşlarından başlamak üzere bütün Türk vatandaşlarına, yani 40 milyon Türk vatandaşına şamil bir sigorta sistemi geliştirelim. Geliniz bir işsizlik sigortası sistemi geliştirelim. Ama, bunları kademeli bir şekilde geliştirelim. Bütün bunları yapmaya Türkiye mecburdur, İşte, biz bunları getiriyoruz. Niçin ciddî telakki etmiyorsunuz bunları; yani, bu Hükümeti, bu Hükümetin programını? Bakınız size neler söylüyorum: Türkiye'nin 1980 senesindeki ihtiyaçlarının ne olduğunu söylüyorum, 1975 senesindeki ihtiyaçlarının ne olduğunu söylüyorum. Türkiye'nin kısa vadede, uzun vadede meselelerinin ne olduğunu söylüyorum. Bunlarda mutabık değilseniz "Mutabık değiliz" dersiniz, ama bunların tümünü birden elinizin tersi ile itmeniz halinde (itenler için söylüyorum) siz hükümet olsanız neyi yapacaksınız?

Köy hizmetlerinden "Katılma payı" almayalım diyoruz. Bir değerli sözcü "Sen icat ettin" diyor. Hayır, ben icat etmedim. Biz hükümet yaptığımız zaman katılma payları vardı. Ama o zaman 150 hanelik bir köyün elektriğini yapmak gerekiyorsa 50 bin lira ile yapılabiliyordu katılma payı. O köy de, seve seve o katılma payını verebiliyordu. Bugün fiyatlar o seviyeye çıkmıştır ki, 150 hanelik köyün elektriği için 150 bin lira katılma payı lâzım, o; 150 bin lirayı verebilen köyün ışığını yapıyorsunuz, onu veremeyen köyün ışığını yapmıyorsunuz, yarın da verebilenin, tekrar yapıyorsunuz. Akşam olunca alacalı beleceli bir durum meydana geliyor. Birisi ışıklı, birisi ışıksız. Gelin bu adaletsizliği ortadan kaldıralım. Kilovat/saat esası üzerinden köylü parasını veriyor o zaman içerisinde, zaman içinde verir. Köylümüz para bulduğu sürece medenî hizmetlere hep iştirak eder. Mazot parası verir, ışık parası verir, tamir parası verir, hep verir. İmece olarak gelir çalışır, bunları seve seve yapar ama yapamayacağı noktada 150 bin lirayı 150 hanelik, 50 hanelik köy nerede bulup verecek? Sen karanlıkta kal mı diyeceksiniz? "Efendim vaktiyle senin zamanında da bu vardı" demek bugün bunu kaldırmaya mani değil ki. "Bunu kaldıralım" diyoruz. Zaten kanun teklifini de daha evvel biz yaptık ama Hükümet olarak da biz huzurunuza böyle geliyoruz.

Emekli işçilerin durumu: Emekli işçilerin durumunu düzeltelim diyoruz. Sigorta getirelim diyoruz. Dar gelirli ailelerin çocuklarına imkân getirelim diyoruz. Öğrenci burslarını fazlalaştıralım diyoruz. Ders kitaplarını kolaylaştıralım diyoruz. Gençlerimize daha iyi okuma imkânları sağlayalım diyoruz. Asgarî geçim indirimini yükseltelim, böylece dar gelirlilere bir refah sağlayalım diyoruz. Köylünün gübre, mücadele ilâcı, ziraî alet, makine ihtiyaçlarını zamanında ve makul fiyatlarla temin edelim diyoruz. Gübreyi ucuzlatalım diyoruz.

"Efendim, gübreyi ucuzlatırsanız başında, yatırım miktarını küçültürsünüz"

Köylü gübre alıp kullanabilir. Böylece milyonlarca ton buğday, şu kadar şeker, bu kadar yağ almaktan kurtuluruz dışarıdan. Yani, köylüden %65 peşinatlı, 60 kuruşa satılanı 180 kuruşa, 200 kuruşa satmak suretiyle veya 4,5 liraya satmak suretiyle bir para almanın beslenme açığını kapatma bakımından ve ekonomik kaideler bakımından doğru olmadığını söylüyoruz; sosyal adalete de aykırı buluyoruz.

Refahı nasıl götüreceksiniz köylüye? 80 kilo buğday alıyor tarladan. Bunu 300 kiloya çıkarmanın yolu gübreden başlıyor, tohumdan başlıyor. İşte bunların hepsi sosyal adaleti yaygın hale getirmenin yollarıdır diyoruz.

Medenî imkânları, vasıtaları götürme, bu, aynı yardım. Gübreyi ucuzlatma nakdî yardımdır. Köylüye nakdî yardımda bulunalım, refah seviyesini kendi emeğiyle yükseltelim diyoruz. Ziraî kredi baremlerini günün şartlarına uyduralım diyoruz. Köylerde yapılacak medenî hizmetleri kamu hizmeti sayalım diyoruz. Muhtarlara maaş verelim diyoruz. Orman içinde ve orman civarında yaşayan köylünün ormanla olan münasebetlerini tanzim edelim, bunu ıstıraptan kurtaralım diyoruz. Çalışan kadınlar arzu ettikleri takdirde 20 yılda emekli olabilsin diyoruz. İşçinin, esnaf ve sanatkârların konut sahibi olmasını sağlayalım diyoruz. Emekli işçi, dul ve yetimlerin aylıklarını asgarî geçim şartlarına uyduralım diyoruz. Bunlar hep sosyal adaletin gerekleri. Ödeme gücünden yoksun vatandaşlarımızı ücretsiz tedavi edelim diyoruz. Çocuk zamlarını artıralım diyoruz. Fabrika kuruluşlarına işçilerimiz iştirak etsin diyoruz. Kıdem tazminatını 15 günden 30 güne çıkaralım diyoruz. Çırak Kalfa ve Ustalar Kanununu çıkaralım diyoruz. Deprem bölgelerinde felâketzedelere dağıtılmış bulunan konutların karşılığındaki para yükünü hafifletelim. Deprem, kerpiç evin içinde oturmakta olan vatandaşın evini yıkmış. Siz buna götürmüş modern bir ev yapmışsınız; ama bu modern evin karşılığını ödeyecek durumu yok vatandaşın. Sakat ve hükümlülere iş verilmesi için çıkarılmış bulunan Kanunu daha iyi takip edelim diyoruz. Sosyal adaleti ve sosyal güvenliği yaygın hale getirmek için bundan başka bildiğiniz bir şey varsa "Şunu da yapın" deyin. Ama ben sizi üzen şeyi biliyorum. Sizi üzen şey şudur: Bunları siz yaparsanız biz bundan sonra neyi istismar edeceğiz? Sizi üzen şey budur. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Doğu ve Güneydoğu bölgelerinin kalkındırılması için özel plan yapacağımızı ilân ettik. Bu özel planın maksadı bölücülük değil, kalkınmayı çabuklaştırmaktır.

Yolu olmayan Doğu ve Güneydoğu illerine bir özel planla yol götürürsek bu bölücülük mü? İş yeri olmayan Doğu bölgesinin şehirlerine, kasabalarına iş yeri götürürsek - hammaddesi orada bulunsun bulunmasın. Bugün hammadde meselesi ikinci derecededir - İstihdam için götürürsek, üretim için götürürsek, refah için

götürürsek bu bölücülük mü? *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Topraklarına su götürürsek bölücülük mü? Elektrik götürürsek, Edirne nereden elektrik alıyorsa, Hakkâri de oradan elektrik alırsa bu bölücülük mü?

Doğu bölgesi planının 28 şartı vardır. Bu şartlar fevkalâde isabetle tayin edilmiştir. Münakale imkânları götüreceksiniz, muhabere imkânları götüreceksiniz, eğitim götüreceksiniz, sağlık götüreceksiniz, altyapının her şeyini götüreceksiniz, iş imkânları götüreceksiniz, kazanç imkânları götüreceksiniz. İşte Doğu ve Güneydoğu bölgesinin kalkındırılması, özel bir biçimde kalkındırılması projesi budur ve bu, millî planın içinde olacak. Millî planın içinde; ama özel olacak. Buna özel bir mahiyet verilecek. Başarıyla yapılabilir, başarıyla tatbik edilebilir.

"Efendim, Güneydoğu Anadolu sulamasının henüz projesi bile yok" Mesele öyle değildir. Güneydoğu Anadolu sulaması üzerinde on seneyi aşan zamandır çalışılır. Bu proje aslında Fırat nehrinin Keban'dan Birecik'e kadar, Birecik köprüsüne kadar, Keban boğazından - ki, eskiden orada Ağan'a giden köprü vardı - o köprüden Birecik köprüsüne kadar olan 200 Km.lik kesimde 20 milyar kilovat-saat elektrik üretecek 4 adet baraj yapmak, bu 20 milyar kilovat-saat elektriğin 9 milyar kilovat-saatini Urfa'da Bozova mıntıkasında kurulacak bir pompa istasyonu ile 21 Km. uzunluğunda bir tünele Urfa'nın omzundan Harran ovasına aşırmak. *(A.P. sıralarından alkışlar)* Bu tünel 10 metre çapında olacaktır ve bu tünelin ucunda iki kanal olacaktır. Bunlardan birisi Siverek'in altından geçip gidecek ve Cizre'ye kadar uzanacaktır. Kızıltepe'nin ucundan Nusaybin'in kenarından geçecek, Cizre'ye, Silopi'ye kadar uzanacaktır. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* İkinci kanal ise, Urfa'nın üzerinden Gaziantep Araban ovalarına doğru uzanacak ve Urfa'nın Suruç mıntıkası dahil Gaziantep'in Oğuzeli mıntıkası dahil sulanmadık bir yerini bırakmayacaktır. Burada 10 milyon dönüm arazi sulanacaktır, projenin anahatları vardır.

Karakaya ve Karababa barajları bu projenin ikinci ve üçüncü kademeleridir ve bu barajların kısa zamanda ihalesine gitmeye Türkiye mecburdur. Her birisi için 250'şer milyon dolar dış tediyeye ihtiyaç vardır. Bugün Türkiye, 17-18 milyar kilovat-saat elektrik üretiyor. Bu 200 kilovatın içerisinden bunun tümünü almak mümkün ve işte Türkiye'nin kalkınmasında fevkalâde anahtar projelerden birisi, bunun üzerine varılacak. Bundan kimse kuşku duymasın, bu Türkiye'nin üretimini artıracak, yeni şehirler yeni köyler kurulacak, yepyeni bir vatan köşesi imar görecek, bugün kuşun dahi içecek suyu bulunmayan - bir süre önce, 10 sene, 15 sene önce - bu ovalarda yarın dış ülkelere yaş meyve ve sebze ihraç edecek hava meydanları yapılacak. Tayyareler gelip buradan yaş meyve ve sebzeyi yükleyip götürecek. Burası Türkiye'nin California'sıdır ve etrafında meydana gelecek sanayi tesisleri Türkiye'nin Ruhr'u olacaktır. Esasen bu inkişâf şimdiden başlamıştır. Yurdun bu köşesi için gönlümüzde ve zihnimizde böyle güzel bir proje var, büyük bir proje. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Efendim üzülerek ifade edeyim, Ana Muhalefet Partisi sözcüsü - belki henüz kendilerine onu yakıştırmıyorlar daha, ne yapıp yapıp bir şey yapacağız diyorlar - bizim programı okumamış, öyle anlaşılıyor. Efendim diyor, dışarıdaki Türklerle ilgili bir şey yok programımızda. Niye yok? Sahife 11 - "yurt dışındaki vatandaş ve soydaşlarımızın millî kültürümüz ile bağlılıklarının devam ettirilmesi ve kültürel

ihtiyaçlarının karşılanması için gerekli tedbirler alınacaktır" bitmedi burada. Sahife 30 - "Millî kültürümüzün yabancı ülkelerde lâyık olduğu şekilde ve en geniş ölçüde tanıtılması için sürdürülen çalışmalar artırılacaktır. Ortak değerleri paylaştığımız, bölgemizin dost ve kardeş bütün ülkeleri ile kültür alanındaki ilişkilerimizin geliştirilmesine önem verilecektir" Yurt dışındaki soydaşlarımızın öz kültürlerini korumak, öz kültürlerini korumak ve geliştirmek imkânlarından yararlanabilmeleri konusuna da önem veriyoruz. *(A.P. sıralarından alkışlar)* Anlaşılan program tetkike değer bulunmamış, o görünüyor.

Şimdi huzurunuzda diğer bazı konulara da cevap vereceğim.

"Efendim, 10 Ağustos 1970'de devalüasyon yapılmış, Türk parasının değerine böyle mi itibar edecekmişiz" O devalüasyon yapılmasaydı Türkiye bu siyasî bunalımı aşamazdı. O devalüasyondur Türkiye'nin ihracatını teşvik eden, Türkiye'nin Merkez Bankasının kasalarını dolduran.

Aslında devalüasyon durup durduğumuz yerde yapılmaz. Esasen Türk parasının dış piyasalardaki değeri 17-18 liradır, o günlerde, 1970'de ve bu Avrupa'nın istikrar içerisinde %2 ilâ %3 gibi fiyat farkları ile, Türkiye'nin %7 ilâ %8 gibi fiyat farkları ile büyümesinden ileri gelmiştir. Bir süre sonra fiyatlar uymaz hale gelmiştir. İhraç etmeniz mümkün değil, çeşitli prim sistemler konmuş. Fiilen Türk köylüsünden pamuğu 9 liradan alıyorsunuz, karşılığında 9 lira veriyorsunuz, onu satana prim veriyorsunuz.

Böyle bir durum yerine Türk köylüsünün pamuğunu 15 liradan değerlendirin; Türk köylüsünün eline 9 lira değil, 15 lira geçsin. Binaenaleyh, her kilo pamukta, daha doğrusu her dolarlık pamukta 6 lira fazla geçsin, ne ise... Böylece bu devalüasyonla biz Türk köylüsüne 5 milyar Ura 1970'te gelir aktardık. Aksi halde bu gelir başka birtakım ellerde kalmakta idi. Bu geliri aktardık biz, bir. Türk ekonomisine sıhhat getirdik iki. Üç, zaten bir gerçek durumdu, gerçek durumu tespit ettik. Yoksa durup durduğumuz yerde Türk parası ile oynanır mı? Fiilî durum oraya gelmiş.

Türkiye'de devalüasyon 1947'de yapılmıştır, 1958'de yapılmıştır, 1970'te yapılmıştır. Devalüasyon yapmak büyük sıkıntılar, çıkarır. Devalüasyon, sonunda, siyasî krizler çıkarıyor. Bunu bilerek yaptık biz ve yaptık; Türk ekonomisine yeni bir düzey vermek lâzımdı, Türk ekonomisini yeni bir müsteviye itmek lâzımdı ve cesaretle yaptık.

Netice itibariyle 1970 yılındaki fiyatlar %6 civarında arttı, %30 değil. Devalüasyonu yaptık, bitti o zaman. Devalüasyonun tesiri aynı yıl içinde görülür. 4 sene, 5 sene sonra devalüasyonun tesirini aramayın. Devalüasyonun tesiri aynı yıl içinde görülür. Çünkü ithal ettiğin malı o zaman ithal ettin. Fiyat artışı %6'dır, 1970'te.

Onun tedbirlerini aldık, onun tedbirleri vardı, o tedbirleri aldık ve işlettik. Bu itibarla, "Efendim %70'lik devalüasyon yapılmış" Bunlar söylenir, ama bunlarda ilmî gerçekçilik yoktur. Aslında ekonomik gerçekçilik de yoktur. Bunları söyler geçersiniz, dinleyen bir şey zanneder.

"Yollar yürümekle aşınmaz" demişim. Dediğim doğrudur, Anayasanın 28'nci maddesidir. Aslında toplantı ve gösteri yürüyüşü kadar aziz bir hak yoktur, yine

söylüyorum. Hakkın olması başka iş, hakkın suiistimali başka iştir. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Hakkın suiistimali başka... Biz hakkın suiistimalini himaye etmedik, hakkı savunduk, hakkı savunmaya da devam edeceğiz. Çünkü söz hürriyeti gibi, yazı hürriyeti gibi, kürsü hürriyeti gibi, düşünce hürriyeti gibi toplanma hürriyeti; bir araya gelme ve derdini anlatamayan kimselerin bir araya gelip derdini anlatabilmesi için medenî dünyanın İnsan Hakları Beyannamesine getirdiği en güzel haklardan biridir. Ama siz bu hakkı vurup kırmak için kullanırsanız karşınıza devlet çıkar.

Finansman kanunları getirmişiz, doğrudur, finansman kanunları getirdik, vergisiz devlet olmazdı. Aslında vergi adaleti olmayan devlet de olmaz, mutlaka vergi adaleti olacaktı, vergi adaletini sağlamak için getirdik. Bu finansman kanunlarının ruhu şudur:

Vergi meselesi Tanzimat Fermanından beri Türkiye'de 130 senedir, 140 senedir münakaşa edilir. Ruhu şudur; gücü olmayandan vergi almayacağız, gücü olmayandan vergi almayız. Gücü olandan vergi alacağız, gücü nispetinde vergi alacağız...

M. VEDAT ÖNSAL (Sakarya) — İşletme Vergisini kimden alacaksınız?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İşletme Vergisi, vergi kaçakçılığına karşı getirilmiş bir tedbirdir. Büyük toptancı fatura kesmediği sürece Türkiye'de vergi kaçakçılığını önlemek mümkün değildir. Başka bir yol bulan varsa, bulur getirir. İşletme Vergisinin birtakım sıkıntıları var, biliyoruz, tatbikatta çıkmıştır, düzeltilir; ama vergi kaçakçılığı önlemenin yollarını aradık, onu bulduk...

M. VEDAT ÖNSAL (Sakarya) — Buzdolabından niye almıyorsunuz?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ondan da alalım efendim, ondan da alalım eksik kalmışsa. Bu, yanlış yaptığımızın delili değil, eksik yaptığımızın delilidir.

Ne çeşit yatırımlar nasıl yapılacak deniliyor ve gayet tabiî ki, Türkiye aklınıza geldiği gibi yatırım yapabilecek bir memleket değil. Türkiye'nin planı var, programı var. Bu plan ve programlarda değişiklik yapacaksa yine Meclisin önüne gelecek.

Nükleer santrallar meselesinde de bir söz vaki oldu. Aslında Üçüncü Beş Yıllık nükleer santral mevcuttur, bunun bütün hazırlıkları da yapılmıştır; ama bir türlü inşasına geçilememiştir. Yer seçiminde birtakım sıkıntılar çıkmıştır. Nükleer santralı Türkiye yapmaya mecbur. Bunu Üçüncü Beş Yıllık Plan esnasında da söyledik. Yer seçimi meselesinin askerî ihtiyaçlarla bağdaştırıp en kısa zamanda halledip nükleer santral yapmaya Türkiye geçecektir.

Sayın Uğur, "Kıbrıs'ta bizim takip ettiğimiz politikayı takip ediyorlar" dedi. Kıbrıs politikası millî bir politikadır, bizim, sizin politikanız olmaktan çok, hepimizin politikası olması gerekir.

O itibar ile yani aslında millî bir politikayı takip ediyorsak, sizin politikanızı takibetmiş olmayız. Siz de bu politikayı bir yerde devraldınız, bir yere kadar yürüttünüz, biz 6-7 sene yürüttük, bizden sonra gelen hükümetler yürüttü, sizden sonra gelen hükümet yürüttü, güvenoyu almamış olmasına rağmen o da yürüttü, 10 bin kişiyi İngiliz üslerinden çıkardı getirdi, birtakım şeyleri yaptı. Türk hükümetlerin-

de devamlılık vardır. Devamlılık olunca bir millî politikayı gayet tabiî gereğince yürütecek. Bu yürütülürse, bizim politikamız yürütüldü olmaz.

Ondan sonra Sayın sözcü bir şey daha söyledi burada, "Efendim, müdahale olacak" denmiş de, ben sormuşum, "Nereden olacak, sağdan mı, soldan mı? Sağdan olursa biz iktidar oluruz" demişim. Bu külliyen yalandır. Külliyen yalandır, çünkü biz birisinin verdiği iktidarı almayız, yani müdahale olacakmış da, biz iktidar olacakmışız. Biz ancak milletin verdiği iktidarı alırız, milletin verdiği. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Efendim, 1973'te neden komünizm ve faşizm ayrımı yapılmış da, şimdi niye yapılmıyormuş. Biz bir defa Türkiye'nin bugün içinde bulunduğu şartlarda, Türkiye'yi tehdit eden tehlikenin komünizm olduğuna, kaniiz. Bu demek değildir ki, Türkiye'yi tehdit eden başka tehlike varsa, demokrasiyi tehdit eden başka tehlike varsa, ona göz yumarız. Öyle bir şey yok. Biz, hürriyetçi demokrasiyi savunuruz. Hürriyetçi demokrasiye aykırı olan her şeye karşı savunuruz, Adalet Partisi olarak, her şeye karşı savunuruz. Hürriyetçi demokrasiyi ne tehdit ediyorsa ona karşı savunuruz; ama bugün Türkiye'de Türkiye'yi tehdit eden husus komünizmdir. Faşizm şeklinde ne gelecektir Türkiye'nin başına, yani kim çıkıp faşist olacaktır Türkiye'de. Kim, kim çıkacak yani?

MAHMUT UYANIK (Diyarbakır) — Ortağın, ortağın.

TEKİN İLERİ DİKMEN (Muş) — Çıkmışlar içinizde, daha düşünüyorsunuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Türkiye'de parti kurmak serbest. Siz nasıl Cumhuriyet Halk Partisini kurdu iseniz (Siz kurmadınız ya, yani ret de ettiniz mirası) nasıl Cumhuriyet Halk Partisi varsa başka partiler de var. Eğer bu partiler kanunlara aykırı bir iş yapıyorsa bunu kapatacak merciler de var. Siz değilsiniz kapatacak merci. Başsavcı var. Kimseye bağlı değil başsavcı. Hem savcı, hem hâkim durumunda olursanız, bu sıralarda eşit nasıl oturacağız? Siz de seçildiniz geldiniz, biz de seçildik geldik. Farkımız ne yani? *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri alkışlar)*

NEDİM KORKMAZ (Yozgat) — Biz böyle bir iddia içinde değiliz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Haşhaş sorunu hakkında ben o zaman açıkça sordum: Ne yapacaksınız haşhaş hakkında? Ektirecek misiniz, ektirmeyecek misiniz? Biz programımıza da yazdık. Bizimkinde gayet vuzuh var, sizinkinde yoktu. Bizimkinde vuzuh var, biz ektireceğiz diyoruz. Ektirmeye devam edeceğiz, alınmış tedbirlere devam edeceğiz diyoruz.

HASAN CERİT (Adana) — Ektirdik.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hükümetlerde devamlılığın gereğidir bu. Ben size bir şey söyleyeyim. Haşhaş kavgası Türkiye'nin başında yeni değil ki. On senedir bu kavga devam ediyor. Biz Türkiye'de haşhaşın yasaklanmasına hiç bir zaman razı olmadık, hiç bir zaman olmadık. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

İşçi memur ayrımı konusunda Sayın Ecevit Hükümetinin programındaki hususu biz vazıh bulmamışız. Ne kadar haklı çıkmışız. On ay hükümet yap, işçi memur

ayrımını halletme, ondan sonra git, meydanlarda deki, "ben bunu halledecektim, ama komisyonlar kurdum, komisyonlar çalışamadı" onların üstüne at, ondan sonra bize bırak meseleyi. Biz ne yazacağız oraya? Biz kesinlikle işçi memur meselesini halledeceğiz diyoruz, kesinlikle halledeceğiz diyoruz. Ölçülerini koyuyoruz. Âdil, hakkanî, Devletin işlerini görebilecek bir biçimde halledeceğiz diyoruz. Biz taahhüt ediyoruz. Siz taahhüt de etmediniz, hal de etmediniz, niye halletmediğinizi de komisyonların üstüne attınız. Hükümet sizdiniz, halletse idiniz bizim üstümüze kalmazdı.

Avrupa Ekonomik Topluluğu hakkında söylediğimiz şeyler gayet geçerlidir. Her gelen hükümet 2-3 defa bu protokollerin müzakeresini, bir evvelki hükümetin yaptığı müzakereyi tekrarlamıştır. Söylediğimiz şeyde fayda görüyorsanız siz de tekrarlayın; ama bir fayda çıkacaksa. Yoksa, biz bu fikre karşıyız, bu işe karşıyız demek içinse gerçekten irtibat sarsıcı olur. O zaman onu demiştik, öyle dedik. Bugün şartlar değişmiştir. Bundan 10 ay evveline nazaran, 12 ay evveline nazaran şartlar değişmiştir, Avrupa Ekonomik Topluluğunun şartları da değişmiştir. Aslında bu protokoller imzalandığı zaman Avrupa Ekonomik Topluluğu bir iktisadî güçtü, bir büyük iktisadî güçtü. Bu büyük iktisadî güç Europe dolar diye, Avrupa doları diye bir dolar yapılmasına sebep oldu, dolar ortaya çıkmasına. Europe dolar silindi petrol dolara döndü. Avrupa endüstrisinin dünyadan topladığı dolarlar, bu defa petrol parası olarak Ortadoğu memleketlerine kaydı, senede 80 milyar dolar. Ekonominin tepeleri değişti. Bir tarafta Japonya, bir tarafta Ortak Pazar büyük ekonomik güçler iken, Birleşik Amerika ve Rusya bu büyük güçleri çok büyük sıkıntıya soktular. Petrol fiyatlarının 4-5 misli birden yükseltilmesi hem Ortak Pazar memleketlerini, hem Japonya'yı bir krizin içine sokmuştur, önemli bir kriz içine 10 ile 12 sene zarfında Ortadoğu ülkelerinin Avrupadaki bütün sanayii satın alabilecek kadar parası olacaktır, bütün sanayii... Şartlar değişince, tabiî ki, ona göre Türkiye de Ortak Pazar ile olan ilişkilerinde yeni birtakım şeyler aramaya mecbur.

Efendim, köy kesimine şirin görünecekmişiz. Ne diyelim, köye hizmet götüreceğiz demek, köye medenî imkânları götüreceğiz demek, köylüye daha çok gelir sağlayacak tarım imkânları götüreceğiz demek, tarım mahsullerini yerinde işlemek suretiyle, birtakım endüstri tesisleri kurmak suretiyle katma değerin köyde kalmasını sağlamak demek, köye şirin görünmenin icabı mı, yoksa Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti olmanın, köye ve köylüye hizmet etmenin gereği mi? Hangisi? *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Efendim, biz kanunlar vermişiz, 1,5 sene olmuş, bu kanunları takip etmemişiz.

Muhterem milletvekilleri biz hükümet değiliz ki, biz milletvekilleri olarak teklifler verdik, biz muhalefettik. Komisyonlar Hükümetin kontrolündeydi. "Şubat ayında Bütçe Komisyonu sizin elinize geçti, niye bunu düzeltmediniz?" diyor. Şubattan Marta bir şey geçmedi ki daha. Yani, biz Hükümet olarak neyi taahhüt ettiysek, hizmet etmek imkânını bulursak, taahhütlerimizi yerine getiririz.

Unutmamak lâzımdır ki, her partinin teker teker yaptığı, düşündüğü şeyi koalisyon olarak yapması mümkün değildir. Çünkü koalisyon, bazı şeyleri yapmaktan vazgeçmek, onun yerine başka bazı şeyleri yapmak için bir ortak çizgi bulma meselesidir. Filân zaman şu kanunu vermiştin, niye takip edip çıkarmadın, hepiniz

kanun teklifi vermişinizdir, hepinize söylenir bu, niye takip edip çıkarmadınız diye. Ekseriyet miydik, hükümet miydik? Siz, bir İşçi-memur ayırımını 10 ayda yapmamışsınız da, bize filân kanun teklifini niye çıkartmadın diye muaheze ediyorsunuz.

Millet Meclisinin iradesi. Cumhuriyet Senatosunda çoğunluğa yakınız biz. Orada bir şey kalmışsa onu sorun, ama bu Mecliste bizim çoğunluğumuz yok. Vardı, olduğu zaman götürüyorduk meseleyi. Onun içindir ki, efendim şu kanun teklifini yaptınız, bu kanun teklifini yaptınız, takip etmediniz, çıkarmadınız diye bizi muaheze etmeniz mümkün değil. Meclislerin çalışma şekli budur. Esasen her teklifi Meclislerin kabul etmesi mümkün de değil, ama biz, bu teklifler gerçekleşirse memleketin, milletin yararına olur diye, yasa yapma hakkımızın gereği olarak o teklifleri vermişizdir. Koalisyon protokolümüzde tev'em olduğu, Hükümet programıyla tev'em olduğu ölçüde takipçisi oluruz.

Kooperatifler ve kooperatifçilik fevkalâde önemli bir mekanizmadır, bu mekanizmaya siyaset karıştırmamak lâzım ve kooperatifleri gönüllü kooperatifçiliğin dışına çıkarmamak lâzımdır. Mecburî kooperatifçiliğe gittiğiniz takdirde rejimin şekli değişir. O zaman kolektif üretime gidersiniz. Rejimin şekli değişir o zaman. Onun için biz programımızda, gönüllü kooperatifçiliği teşvik edeceğiz diyoruz. Vatandaş bize soruyor, ben mecbur mu olacağım kooperatife girmeye, diye. Türkiye'de vatandaş Türk kanunlarına saygıdan ve onlara uymaktan başka hiç bir şeye mecbur olmayacak. Türkiye'nin rejimi bu.

Efendim diyor, TRT suçlanıyor, neden suçlanıyor. Sizin onu savunmanız dahi neden suçlandığı için kâfi delil aslında. *(A.P. sıralarından alkışlar)* Neden mi suçlanıyor TRT, ilk defa da suçlanmıyor, sadece tarafımızdan da suçlanmıyor, herkes suçluyor sizden başka. Şuraya gelip sizden başka TRT'yi savunan kimse çıkmadı, Cumhuriyet Halk Partisini kastediyorum.

Anayasa, madde 121: "Her türlü radyo ve televizyon yayınları tarafsızlık esasına göre yapılır" Öyle mi yapılıyor? *(C.H.P. sıralarından, "öyle" sesleri)*

Evet diyorsunuz, pekâlâ şimdi söyleyeceğim, altı var bunun daha.

Haber ve programların seçilmesinde, işlenmesinde ve sunulmasında ve kültür ve eğitime yardımcılık görevinin yerine getirilmesinde TRT'nin, hangi hususlara riayet etmeye mecbur olduğunu Anayasa açık ve kesin şekilde göstermiştir. TRT Devletin ülkesi ve milletiyle bütünlüğünü bozucu neşriyat yapamaz. TRT insan haklarına dayanan millî, demokratik layik ve sosyal Cumhuriyete aykırı ve bu temeli tahribe yönelmiş neşriyat yapamaz. TRT millî güvenliğe aykırı neşriyat yapamaz, TRT genel ahlâka aykırı neşriyat yapamaz, TRT gerçeklere aykırı neşriyat yapamaz. TRT Devlet karşısında, rejim karşısında tarafsız değil taraflı olmak zorundadır. Devletin, milletin ve rejimin radyosu olmak, millî radyo olmak mecburiyetindedir. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Haberlerin seçilmesinde, işlenmesinde ve sunulmasında solu şirin gösterme ve Cumhuriyet Halk Partisini farklı biçimde övme, diğer partilerin faaliyetlerini küçültücü bir gayretin içinde TRT'nin bulunmadığını kim söyleyebilir, kim? Bakınız rakamlara ne gösteriyor, bu rakamları isteyin TRT'den, size verirler bunları.

MEHMET DELİKAYA (Malatya) — Yasalarda müeyyide var mı?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Müeyyidesi, evvelâ Meclis olarak müeyyidesi var, Meclis olarak var.

REMZİ ÖZEN (İzmir) — Yani, bazı yerde savcı bazı yerde Meclis.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Efendim, Meclis olarak bizim görevimiz var. Bizim görevimiz devlet müesseselerinin tümünün iyi işlemesi. Denetim görevimiz var.

Bakınız ne yapıyor: Dakar'da kumdan heykel yapan çocukları, biz muhalefette iken, bize ait haberlerden önce veriyordu. Dakar'da sahilde çocuklar heykel yapıyorlar, onu daha önce veriyor. Muhalefet partilerine, TRT'nin reva gördüğü durum şudur: Geçen Nisan ayı içerisinde, haberlerin yekûnunun %80'i iktidar partisine ait, iktidara ait, %20'si muhalefet partilerine ait, 5 tane muhalefet partisi var, 4 tane, %20'si muhalefet partilerinin, %80'i iktidarın, geçen Nisan ayı.

Televizyonun Nisan ve Mayıs aylarındaki yayınlarında, partilerde, beş haberden birisi muhalefete ait, dördün iktidara ait; geçen Nisan ayında televizyonun verdiği beş haberden birisi muhalefet partilerine, dördü iktidara ait.

Keza, Haziran ayında verdiği haberlerin %80'i Hükümete ait, %20'si beş muhalefet partisine ait. Bununla da kalmıyor, bu haberlerin %80'inin, yani iktidara ait verdiği haberlerin %80'i yine Cumhuriyet Halk Partisine ait, %20'si ortağına ait.

TEKİN İLERİ DİKMEN (Muş) — Kıbrıs havadisleri de dahil mi?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Nisan ayı beyefendi, Haziran ayı, ne Kıbrıs'ı? Burada Kıbrıs yok.

MALİK YILMAN (Hatay) — Vatan cephesinin devamı değil mi?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hayır, biz istemeyiz onu, biz istemeyiz. Biz, Devletin radyosunu hiç bir zaman partizanlığa âlet etmedik, kimse söyleyemez partizanlığa âlet ettiğimizi. Hiç etmedik, kimse söyleyemez. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

TRT'nin tarafsız olduğunu söylemek mümkün mü? *(C.H.P. sıralarından "Mümkün"" sesleri)* Hiç bir şekilde değil, siz mümkün dediğiniz sürece mümkün değil. *(C.H.P. sıralarından gülüşmeler)* Hep beraber mümkün dersek, sizden başka birisi de gerçekten tarafsız derse, mesele yok.

ABDİ ÖZKÖK (Bolu) — Halk tarafsız.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Vatandaşın ne dediğini gidin bir dinleyin. Dinleyin bak neler diyor vatandaş, TRT hakkında. *(C.H.P. sıralarından "Dinliyoruz" sesleri)*

Biz diyoruz ki, istikrar politikası izleyeceğiz, istikrar içerisinde ekonomik gelişme politikası izleyeceğiz. Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın sözcüsü hızlı enflasyon politikası izleyeceğimizi söylüyor. E, programı biz yazdık ve biz açıkça beyan ettik ki, istikrar politikasıdır izleyeceğimiz. Anlaşılıyor ki, programın birçok yerlerini ol-

duğu gibi, o yerlerini de görmemişler. Enflasyon politikası izlemeyiz. İstikrar politikası izleriz, efendim.

Sayın milletvekilleri, Cumhuriyet Halk Partisi, bize teker teker güvenmemiş ki, dördümüz bir araya gelince güvenseymiş.

Bunun cevabı gayet kolay: Size kim güveniyor yani? *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

TEKİN İLERİ DİKMEN (Muş) — Millet güveniyor.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — E, milletten aldığınız rey %33. Biz de milletten rey aldık %30. Diğer partiler de aldılar, herkes aldı. Yani size millet güveniyor da bize güvenmediği nereden belli?

MAHMUT UYANIK (Diyarbakır) — Tahmin ediyoruz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Neden daha fazla güveniyor? %33 oy aldınız diye daha fazla güveniyor, şunu %40 yapın, 45 yapın gelin.

TANKUT AKALIN (Kırklareli) — Mahallî seçimlerde %38 yaptık, buyurun seçime gidelim de görelim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — O günleri de göreceğiz. Göreceğiz, göreceğiz. Biz çok gördük o çeşit işleri.

Ondan sonra dönüyor Sayın sözcü, bize dönüyor, diyor ki "Bu anda o sıralarda oturuyorsunuz" diyor. Biz burayı işgalle gelmedik ki. Acaba başka birinin yerinde mi oturuyoruz?

19 Mart günü size "buyurun hükümet kurun" dediler, kurmadınız. 17 Eylül günü bırakıp giden sizsiniz. Yani, sizin yerinizde falan mı oturuyoruz? Siz kimseyi oturtmazsınız yerinizde. *(C.H.P. sıralarından gülüşmeler)*

Şimdi bakınız ne oluyor: "Ama, herkes biliyor ki halkın gönlünde o sıralarda bir başkası oturuyor" Nereden biliyorlar halkın gölünde o sıralarda bir başkasının oturduğunu?

REMZİ ÖZEN (İzmir) — Halk söylüyor.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Türkiye'de bir şekilde hükümet olunur: Kendi kendinizi, "şeyhin kerameti kendinden menkul" misüllü, kendi kendinizi hükümet, kendi kendinizi seçim kazanmış, kendi kendinizi iktidar ilân edemezsiniz. Koalisyon olur gelir buraya otursunuz. Oturdunuz 7,5 ay. Biz dedik mi size, "niye oturuyorsunuz orada, halkın gönlünde biz yatıyoruz" diye? Sizden fazlaydık rey itibariyle. Rey itibariyle sizin iki partinin yekûnundan fazla idik, %45'e karşı %55 idi. Sizin dışınızda kalanlar size dedi mi, "niye oturuyorsunuz" diye?

ABDİ ÖZKÖK (Bolu) — Deseydiniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Böyle yakışıksız sözü niye söyleyelim canım, biz bunun yakışıksızlığını anlatmaya çalışıyoruz. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

REMZİ ÖZEN (İzmir) — Siz 226 rakamını söyleyebilir misiniz?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Diyor ki Sayın sözcü: "Ne yaparsanız yapınız, halk oy verme günü gelip çattığında umudunun, Ecevit'in, C.H.P.'nin mührünü çıkarıp basacak"

Mührü C.H.P.'ye basacakmış. Bu kadar eminseniz zaten seçime lüzum yok. Gelin oturun buraya. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)* Milletin iradesini önceden okuma sanatı sizin. Milletin irâdesinin önceden ne olacağını bilme hüneri sizin. Ondan sonra burada milletin helâl oylarıyla gelmiş insanların, demokratik yollardan geçip gelip buraya oturmasına tahammül edememe sizin. Nereye varacağız böyle? Nereye varacağız?

MAHMUT UYANIK (Diyarbakır) — Tahammül ederiz.

REMZİ ÖZEN (İzmir) — Biz yanlış tahminde bulunuyorsak, bunu gösterin.

BAŞKAN — Sayın Özen, rica ediyorum efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sayın milletvekilleri, huzurunuzdayız. Bizim için önemli olan Türkiye'de demokratik sistemin işlemesidir. Bizim için önemli olan yüce milletimizin iradesinin üstün irade olmasıdır. Bizim için önemli olan milletin birliği, bütünlüğü, beraberliği, kardeşliğidir, iç barıştır. Bizim için önemli olan milletin bekasının, devletin bekasının korunmasıdır. Bunun için de eğitimde millîlik ararız, kültürde millîlik ararız. Türk Dilinin dejenere edilmemesi, bozulmaması "Türk Dilini anlaştırıyoruz" diye, Türk Dilini anlaşılmaz hale getirilmemesini ararız. Ahlâkta millîlik ararız. TRT'de millîlik ararız ve velhasıl millî Türk Devletinin her faaliyetinde millîlik ararız. Ve onun için de antikomünistiz ve milliyetçiyiz. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Türk Milletinin refah ve saadeti için çalışmak üzere ve 1975 Türkiye'sinin gerçekten göğüslenmesi fevkalâde zor meselelerini göğüslemek üzere, bunlara çareler bulmak üzere, demokratik yollardan giderek kurduğumuz Koalisyon Hükümeti huzurundadır.

Halisane niyetlerle, iyi niyetlerle milletimize, memleketimize hizmet etmeye talibiz. Bu hizmetleri iyi yapacağımızdan emin olmanızı rica ediyoruz. Bu hizmetleri iyi yapamazsak, her zaman yakamıza yapışmanız imkânı mevcuttur.

Türkiye'de rejimin Hükümeti huzurundadır. Türkiye'de temsili sistemin neticesi olan Hükümet huzurundadır. Bu hükümet sadece bir bunalımı sona erdirmiş değil, aynı zamanda Türk Parlamentosuna da gerçekten kendi öz varlığını vermiştir. Daha doğrusu Türk Parlamentosunun kendi öz varlığıdır.

Bize izin verirsiniz, ruhsat verirsiniz, ülkeye hizmet ederiz. Ülkeye canımızı dişimize takar hizmet ederiz. Milletin refah ve saadetine, iyiliğine hizmet ederiz. Türk Devletini daha güçlü yapmaya hizmet ederiz. Türkiye'yi daha büyük yapmaya hizmet ederiz. Türk Milletini daha mesut, daha bahtiyar yapmaya hizmet ederiz. Bu gönülle huzurunuzda bulunuyoruz.

Takdir sizindir. Yüce iradeniz, her şeyin üstündedir. Bu düşüncelerle Hükümetimiz adına hepinizi, beni uzun saatler dinlediğiniz için teşekkürle selâmlıyor, saygı ile selâmlıyor, Cenabı Allah'ın milletimize yardımcı olmasını diliyorum. Sağ olunuz. *(A.P., M.S.P. ve C.G.P. sıralarından şiddetli ve sürekli alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Başbakan.

Söz sırası şahsı adına Sayın Nazım Baş'ta. Sayın Baş yok mu?

Sayın Zekâi Yaylalı, buyurunuz efendim. *(A.P. ve M.S.P. sıralarından alkışlar)*

Sayın Yaylalı, söz süreniz 20 dakika efendim.

ZEKÂİ YAYLALI (Erzurum) — Sayın Başkan, değerli üyeler;

Hükümet Programı üzerinde şahsî görüşlerimi serdetmeden önce, memleketimizin bu çok ağır şartlar altında olduğu bir devrede, aylardan beri devam eden Hükümet buhranına son vererek, milletin arzusu istikametinde bir hükümetin kurulmasına vesile olan siyasî partilere şükranlarımı arz etmeyi bir vazife sayıyorum.

Milletin kendilerine "sağcı" diye, millî ve manevî mefhumlara bağlı diye rey verdiği partiler bugün Hükümeti teşkil etmişler ve bu milletin istediği bir programla Parlamento ve milletin huzuruna çıkmışlardır.

Şunu hemen ifade etmek isterim ki, milletimiz, sağcı diye kabul ederek Parlamentoya yolladığı milletvekillerinin hepsinden bu Hükümete güvenoyu vermelerini isteyecek, bunu esirgeyenleri de her halde affetmeyecektir. *(A.P. ve M.S.P. sıralarından alkışlar)*

Sayın milletvekilleri, Cumhuriyet Halk Partisi yöneticileri, Türkiye'de demokrasi adı altında tahakkümü sürdürdükleri devrelerde, şu anda demokrasi havarisi kesildikleri, Doğu ve Güneydoğu Anadolu halkına hayat hakkı dahi tanımamışlardır. Bu Doğulu yurttaşlarımızın mallarına, mülkiyet haklarına el konmuş, hatta kendileri terki vatan etmeleri için dahi zorlanmıştır.

Yine çok partili devreye geçişten sonra da bu bölge halkı şahsî inisiyatiflerini kullanarak sureti katiyede siyasî tercihlerini yapamamışlardır. Bütün arzu ve istemelerine rağmen o zamanki siyasî alternatif olan Demokrat Partiye oy verememişler, daima el altından tehdit edilmişler, kendilerine geçmişleri dahi hatırlatılmıştır. Şu anda Türkiye tahakküm günlerini geride bırakarak milletin reyini açıkça izhar edebileceği, vicdanî kanaatlerini rahatça ortaya koyabileceği ileri bir yere gelmiştir. Artık bugünün Türkiye'sinde tahakkümle milletin reyini almak sureti katiyede mümkün değildir. Şu anda Cumhuriyet Halk Partisi bu mazisine ve ruh köküne bağlı olan milletin C.H.P.'ye oy vermesi mümkün olmadığına göre "Ne yapmak lâzımdır ki bu milletin reyini alabilelim" diye düşünmektedir. Bu sualin cevabı bugün Makyavelist felsefeyi kendine rehber edinen Cumhuriyet Halk Partisinde günün şartlarına göre hareket etme mecburiyeti mevzubahis olduğu için, demokrasi havarisi olma alternatifini ortaya koymuştur.

Bu arada sırası gelmişken bir hakikate temas etmeden geçemeyeceğim ve bu hususu Cumhuriyet Halk Partisine mensup üyelerin çok dikkatle takip etmelerini rica edeceğim.

Son yirmi yirmibeş sene içerisinde iki kez Cumhuriyet Halk Partisinin oylarında zahirde bir yükselme tespit edilmiştir. Yine son yirmi yirmibeş sene içerisinde memleketimizde iki kez kısa da olsa tahakküm devri, cebir peryodu görülmüştür. İşte, Cumhuriyet Halk Partisinin oylarında görülen bu zahiri yükselmeler bu cebir

peryotlarının arkasından gelen normal döneme geçişlerde yapılan seçim devrelerinde olmuştur. Bu da bize bu seçim dönemlerinde ellerine geçen baskı unsurlarını ve tahakküm imkânlarını kendi lehlerine, demokrasi aleyhine kullanmaları neticesi doğduğunu göstermiştir. Bu gerçeğin bütün milletçe bilinmesini ve C.H.P.'ye bu zaviyeden bakılması zaruretine inanıyorum. Bu hakikatler bize Cumhuriyet Halk Partisinin mazisi boyunca milletin daima cüzi bir kısmının partisi olduğunu, normal demokratik yollardan milleti temsil edebilecek bir hükümet imkânından ilelebet mahrum olduğunu göstermiştir. Ben bu hususlardan sonra asıl istikbal için endişe duyduğum bir noktaya işaret etmek istiyorum ve bu husus için de bu asil ve necip ruh köküne bağlı milletin büyük ekseriyetinin bağlı oylarına, desteğine istinat ederek yıllardan beri hasreti çekilen programı tespit eden hükümeti teşkil eden milliyetçi partiler topluluğunun bu işaret edeceğim nokta üzerinde hassasiyetle durmalarını tavsiye ve temenni edeceğim. Bu nokta şudur:

Cumhuriyet Halk Partisi iyi bilmektedir ki, normal demokratik seçim şartları altında yapılacak bir seçimde milletten kopuk olduğunu çok iyi bildiği için milletin bundan önceki devrelerde olduğu gibi yine kendisine teveccüh etmeyeceği, yine kendisini hüsrana uğratacağı bir vakıadır. Böyle bir ortam ve şartlarda seçime girmenin kendisine çok pahalıya mal olacağını bilen Cumhuriyet Halk Partisi, daha önce de işaret ettiğim gibi, yine bu tertiple bir tahakküm devri getirmek ve bu normal devre şartlarında cebir ve baskı unsurlarını kendi lehine kullanarak seçime girmek ve böylece de hiç hakkı olmamasına rağmen yine bir rey potansiyeline sahip olabilmek hesapları içerisindedir. Ve mutlaka bilinmelidir ki, Cumhuriyet Halk Partisi bu ortamı hazırlayabilmek için ne yapmak lâzım geliyorsa hepsini gayri meşru da olsa yapacaktır; yapmaktan sureti katiyede sarfınazar etmeyecektir. Bunları yaparken de tek bir hesap içerisinde hareket edecek, sadece C.H.P.'yi düşünecek, sadece malûm zihniyetinin tahakküm nefesini senelerden beri kızdığı ve bir türlü kızgınlığını gideremediği milletin ensesinde hissettirecektir. Çünkü, Cumhuriyet Halk Partisi milletle kendi zihniyeti arasında geçişi mümkün olmayan bir uçurumun varlığını çok iyi bilmektedir. *(M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* İşte, Cumhuriyet Halk Partisi bu noktadan hareketle, ilk planda Parlamento haysiyetiyle oynamaya kalkmış, ilk defa Parlamentoyu milletin gerisinde göstererek, milletten, Parlamentoya itibar etmemesini istemiştir.

Son günlerde yaptığı birtakım gayri ahlâkî Parlamento içi kulis faaliyetleriyle de millete rağmen milletvekillerinin meta mesabesinde olduğu zehabına kapılarak ve bunu ispatlarcasına millette demokrasi imajını karıştırmaya ve bu imaja gölge düşürmeye kalkışmıştır. Malum gayesi için bu seferki taktiğinde, anarşi için demokrasinin temsil yeri olan Parlamentoyu seçmekte zerre kadar tereddüt etmemiş ve bu işin Parlamento ile yürütülmeyeceğim, Parlamento hassasiyetine gölge düşürmek suretiyle ve ima etmekten sureti katiyede çekinmemiştir. Tabiî bütün bunları yaparken, bütün bu yaptıklarının istikbalde, günün birinde kamilen zıddıyla tecelli ederek milletin hissi hançeri şekline dönerek kendisine saplanacağını hiç bir zaman aklına getirmemiş ve getirmek de istememiştir.

Sayın üyeler, bu arada mezhep kavgacılığı ve etnik meseleyi de Anayasaya rağmen koz olarak kullanmaktan imtina etmemiştir. Parlamento kürsüsünden en

yetkili ve suyu bulmuş ağızlarıyla, asırlar önce bu milletin üzüntüsünü kalbinde duyduğu hadiseleri yeniden canlandırmakta bir sakınca görmemiştir. Belki de kendisini en az alâkadar eden bir konuyu bahane ederek bu meselenin geçerli olduğu bölgelerde anarşi ortamı hazırlama yoluna gitmekte fayda olur, mülahazasıyla en ufak bir tereddüt göstermemiştir. Şükür ki milletimizin metaneti bu hadiseyi en kısa zamanda ve en az zararlı haliyle atlatmaya vesile olmuştur.

Sayın üyeler, Cumhuriyet Halk Partisinin fıtratının emrettiği, yine bu cümleden olmak üzere diğer aktüel bir mesele de; Parlamento içerisinde bir millî güvenlik meselesi olan bir hadiseyi istismar ederek, Doğulu ve Güneydoğu Anadolulu milletvekilleri üzerinde hissi olarak baskı yapması keyfiyeti olmuştur. Bu çirkin tertip de bundan önceki tertiplerinde olduğu gibi neticesiz kalmış, milletin birlik ve beraberliğine halel getirilememiştir.

"Türkiye halkları" tabiriyle açıkça bir tefrika yapılarak o bölgenin rey potansiyeline el konulmak istenmiştir. Anarşi ortamı meydana getirmek için giriştikleri bu taktik de bundan önceki mezhep kışkırtıcılığı gibi neticesiz kalmış ve daima da neticesiz kalmaya mahkûm olmuştur.

Türkiye'de hükümet buhranının uzamasını temin gayesi ile de son olarak Hükümet Programını tenkit yerine, daha şimdiden koalisyonu teşkil eden partileri birbirine düşürmenin yollarını aramaya başlamıştır. Ama, ben inanıyorum ki, bütün bunlara rağmen bu koalisyon devam edecek ve bütün bunlara rağmen bu Hükümet yürüyecektir.

Sayın üyeler, her solcu komünist olmayabilir ama her komünist solcudur. Türkiye'de şu anda bu Hükümetin güvenoyu almamasını arzu edenler, Parlamento içinde ve dışında olmak kaydıyla solculardır. Bu ölçü sağduyu sahibi basiretli milletimiz için en büyük miyarı teşkil etmektedir.

Bu millet bilmektedir ki, sol neyin karşısına çıkmışsa, neye hayır demişse o benim için faydalıdır, en hayırlıdır, fayda ondadır, hayır ondadır. Onun için solun bu derecede bu Hükümete saldırması, milletin sevincini bir kat daha artırmaktadır. Bu, ayrıca Hükümetin sıhhatinin derecesini de göstermektedir. Memleketi sol bir maceraya sürüklemek isteyen solcuların, milletin sinesinden çıkan, ekseriyetin reyine istinat eden böyle bir Hükümete en şiddetli bir şekilde çatmaları tabiîdir. Çünkü biliyorlar ki, bu Hükümet programının icrası, kendi tabirleriyle hayal ve yaşamlarını dumura uğratacaktır.

Sayın üyeler; bu Hükümeti kimler istemiyor? C.H.P. istemiyor, Emekçi Parti istemiyor, Türkiye Sosyalist İşçi Partisi istemiyor, TÖB-DER istemiyor, DİSK istemiyor ve onlara paralel teşekküller istemiyor. Anarşiye, malûm emellerine kavuşmak isteyenler istemiyor. Tek cümle ile bu Hükümeti solcular, sosyalistler ve komünistler istemiyor. *(A.P., M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Bunu da aziz milletimiz ibretle müşahede ediyor.

Sayın üyeler; ben gecenin bu geç saatinde sizlerin tahammülünü istismar etmemek için sözlerimi bağlamak istiyorum.

Hükümet Programı, üzerinde çile çekilmiş bir eser haysiyetiyle milletimizi sevindirmiş ve memnun etmiştir. Programın yapılıp yapılmayacağı, yerine getirilip getirilemeyeceği ayrı şeydir. Bu program Türk Milletini dilsiz, ruhsuz ve köksüz bırakmak isteyen malûm zihniyete "dur" diyecektir.

Bu programdaki taahhüdün sahiplerini vaitlerine sadakat şartıyla desteklemekten kaçınmak için, insan ya Ecevit, ya Bozbeyli olmalı, yahutta vatan tasasından büsbütün mahrum bir zavallı *(A.P., M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Hükümete muvaffakiyet temennimi tekrar ifade ederken, umumî heyetinizi saygıyla selâmlıyorum. *(A.P., M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Yaylalı.

Sayın Türkeş, Sayın Sanlı'nın, konuşmasında isminizden bahisle sataşma yaptığı yolunda önerge gönderdiniz. Konuşmada iki yerde isminiz geçiyor. Bunlardan birisi komandolarla ilgili olarak, diğeri de zatıâlinizin, bir yerde Hitler'e benzetilerek, Hitler'in Avusturyalı olduğu, Almanya'yı kurtarmak istediği; sizin de Kıbrıs'lı olduğunuz ve Türkiye'yi kurtarmak istediğiniz yönünde bir iddia var. Komandolarla ilgili hususu biraz evvel zatıâliniz cevaplandırdınız. Bu, Almanya ve Avusturya, Türkiye ve Kıbrıs konusunu ben Başkanınız olarak sataşma telâkki etmiyorum. *(A.P., M.S.P. sıralarından "Aaa" sesleri)*

Efendim istirham ederim, rica ederim, ben kanaatimi söylüyorum. Sayın üyenin, Sayın milletvekilinin, Sayın Başbakan Yardımcısının direnme hakkı var. Direnir, oylarım. Genel Kurul kabul ederse elbette uygularım, istirham ederim. Her sözü "Ooo" ile karşılıyorsunuz Sayın Demir.

Sayın Türkeş bu konuda direniyor musunuz efendim?

DEVLET BAKANI BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Adana) — Direniyorum.

BAŞKAN — Sayın Türkeş, Sayın Sanlı'nın, konuşmasında kendilerine sataşma olduğu iddiasındadır. Başkanlığınız bu kanaata iştirak etmemektedir. Sayın Türkeş'e Sayın Sanlı'nın sataştığı hususunu kabul edenler. Kabul etmeyenler... Sataşma kabul edilmiştir. Buyurunuz efendim *(A.P., M.S.P., D.P. sıralarından alkışlar)*

Süreniz 10 dakika Sayın Türkeş.

DEVLET BAKANI BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Adana) — Sayın Başkan, muhterem milletvekilleri;

Burada Cumhuriyet Halk Partisine mensup değerli arkadaşlarımız konuşurken, çoktan beri itiyat edinmiş oldukları uydurma şeylerle rakiplerine, kendilerinden farklı siyasî görüş sahibi olanlara iftiraya devam ediyorlar.

MUSTAFA KEMAL ALVER (Balıkesir) — Sermayeleri onların.

DEVLET BAKANI BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Evet sermayeleri bu.

Şimdi evvelâ şunu söyleyeyim; Milliyetçi Cephe teşekkül ettiğinden beri daima Cumhuriyet Halk Partisinde gördüğümüz ve bu akşam bu kürsüde konuşan Sayın mensuplarında da tekrarına rastladığımız bir husus var. Milliyetçi Cephe...

İLTER ÇUBUKÇU (Adana) — Sayın Başkan, sataşma ile ne ilgisi var?

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Sataşmaya cevap veriyoruz.

Milliyetçi Cephe kurulduğundan beri Cumhuriyet Halk Partisinde Adalet Partisini koruma, Adalet Partisinin tehlikeden kurtarılması endişesi, Adalet Partisine karşı kardeşçe bir şefkat gösterisi başladı. *(Gülüşmeler)* "Milliyetçi Hareket Partisiyle aynı yerde bulunmak Adalet Partisini tehlikeye sürüklüyor *(C.H.P. sıralarından "Doğru" sesi)*, bundan vazgeçin, demokrasiye zarar vereceksiniz" vesaire şeklinde bir şefkat gösterisi bu kürsüde yer aldı. Buna bir defa işaret etmeyi gerekli sayıyorum. Cumhuriyet Halk Partisinin muhabbetinden Cenabı Hak A.P.'yi de, hepimizi de korusun arkadaşlar. *(A.P. ve M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Arkadaşlar Sayın konuşmacı, benim kendime "Başbuğ" adını taktığımı zikrederek, her zaman usul ettikleri gibi, bize hücumla söze girişti. Dikkat buyurmuşsanız, bu akşam Cumhuriyet Halk Partisinin sözcüleri, sair zamanlarda da olduğu gibi, Parlamentoda mevcut partiler sırasında Türkiye Birlik Partisinden bir önce (üç milletvekili ve iki senatörüyle) Parlamentoda temsil edilmekte bulunan Milliyetçi Hareket Partisini bütün hücumlarının hedefi olarak seçmişlerdir. Devamlı bu. Bu, Cumhuriyet Halk Partisinin milliyetçilerden, Milliyetçi Hareket Partisinden ne kadar ürktüğünün delilidir arkadaşlar. *(A.P. ve M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Haşhaş milliyetçisi.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım, meydanda; hücumlarınızla meydanda.

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Milliyetçiliğiniz haşhaş kararı ile meydana çıktı.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Sizin sayı bakımından karşınızda bulunan Adalet Partisidir, ondan sonra Millî Selâmet Partisidir. Ondan sonra gelen partiler var...

SELÇUK ELVERDİ (Erzurum) — Onların demokrasiye bağlılığı var, senin yok.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Fakat siz onlarla değil, yalnız Milliyetçi Hareket Partisiyle; biz bundan şeref duyuyoruz, biz de sizinle mücadele edeceğiz sonuna kadar arkadaşlar. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Neyinle?

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Edeceğiz.

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Çok gördük Cumhuriyet Halk Partisiyle mücadele etmek isteyenleri.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Şimdi muhterem arkadaşlarım, "Kendisine "Başbuğ" dedirten" diyor konuşmacı; ben hiç bir zaman kendime "Başbuğ" dedirtmedim, denmesini de kimseden istemedim; ama aziz milletimiz bana başbuğ ismini münasip görmüş, kendi liderlerine de "Karaoğlan" ismini münasip görmüş arkadaşlar. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar; C.H.P. sıralarından gülüşmeler)* Meydanda. Bu bizim seçimimizde olmuyor, milletin seçimiyle oluyor. Türk Milleti, kendi liderlerine "Karaoğlan" ismini münasip görüyor; bana da "Başbuğ" ismini. Ben milletimin iradesine, tensibine hürmetkarım. *(A.P. sıralarından alkışlar, C.H.P. sıralarından gürültüler)*

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Hastaneye, hastaneye.

YÜKSEL ÇAKMUR (İzmir) — Nüfus kağıdındaki adını da söyle Feyzullah efendi.

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri, hatibi sükûnetle takip edelim, istirham ediyorum, rica ediyorum.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım, Sayın konuşmacı, birçok zaman komünistlerin zavallı zihniyetiyle bize sürmeye çalıştıkları çirkin bir yakıştırmayı bu kürsüye getirdi, o da şu: Hitler Avusturya'da doğmuş Almanya'yı kurtarmaya kalkmış, ama Almanya'nın başını belâya sokmuş; Türkeş de Hitler'miş, Kıbrıs'ta doğmuş Türkiye'yi kurtarmaya kalkmış.

Arkadaşlar, Büyük Atatürk Selanik'te doğdu Türkiye'yi kurtardı. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Sen haddini bil, haddini.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Muhterem arkadaşlar, bu zihniyetten vazgeçin. Kıbrıs'ta doğmak bir suç değildir.

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Haddini bil sen haddini.

BAŞKAN — Sayın Baykal, istirham ediyorum efendim.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Kıbrıs'ta doğmayı bir kusur olarak göstermeye kalkmak, ancak zavallı komünist zihniyetidir.

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Haddini bil sen.

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Atatürk'le nasıl mukayese edersin kendini?

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Tabiî işinize gelmez. Atatürk'le mukayese etmiyorum, gerçeği söylüyorum.

BAŞKAN — Herkes kendisini nasıl görür, onu bilemem ki, Sayın Baykal.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — İşinize gelmez. Ağzınıza tıkacağım her yalanınızı, her iftiranızı ağzınıza tıkacağım.

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Hastaneye, hastaneye.

YÜKSEL ÇAKMUR (İzmir) — Nüfus Cüzdanındaki adını da söyle Feyzullah efendi.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Arkadaşlar, ben Türk milliyetçisiyim. Ben ne Hitler'i, ne Musollini'yi, ne Mao'yu ne Lenin'i taklit etmeyi şerefsizlik sayarım.

O. YILMAZ KARAOSMANOĞLU (Rize) — Onun taklitçisisin.

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Haddini bil. Atatürk'le nasıl mukayese edersin kendini?

YÜKSEL ÇAKMUR (İzmir) — Kıbrıs milliyetsizi. Doğduğun yeri hatırla. Kıbrıs milliyetçisi ol. Başbuğluğu millet vermedi sana.

BAŞKAN — Sayın Çakmur, lütfen müdahale etmeyin.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — İftiracılara ihtar ediyorum. Biz onların zıddıyız. Biz kendi tarihimizin yetiştirdiği büyük adamları beğeniriz; onları taklide özeniriz, yabancıları değil. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

O. YILMAZ KARAOSMANOĞLU (Rize) — Grivas Türkleri öldürmeye çalışıyor, sen de Türkleri öldürmeye çalışıyorsun.

YÜKSEL ÇAKMUR (İzmir) — Kıbrıs kaçağı.

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Donkişot'u dinliyoruz şimdi.

YÜKSEL ÇAKMUR (İzmir) — Başbuğluğu oradan geliyor.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Arkadaşlar, konuşmacı bir de Grivas meselesini geveledi. Komünistlerin âdetidir, her zaman bana hücum ederlerken, Grivas'ı ortaya sürerler.

Arkadaşlar, kanlı katil Yunanlı Grivas'la hiç bir Türk'ü ben mukayese etmem. En uzak köydeki en sade vatandaşımı da kanlı katil Yunan'lı Grivas'la mukayese etmem arkadaşlar. Bu memlekette bir siyasî partinin lideri olmuş olan, memlekette az çok kalabalık bir Türk Vatandaşı topluluğunun liderliğini yapan bir insanı Grivas'la mukayeseye kalkan insanın ancak ideolojisi çarpık olmalı. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)* Başka türlü bunu yapamaz.

Muhterem arkadaşlarım, Kıbrıs olayları patlak verdiği zaman 1963 yılında, ben Türkiye'yi Hindistan'dan yeni gelmiştim. Bu olaylar patlak verdiği zaman o gün Halk Partisi iktidardaydı. Cumhuriyet Halk Partisi'nin iktidarda bulunduğu bu dönemde, Cumhuriyet Halk Partisi Hükümetine telgrafla müracaat ederek, Kıbrıs'ta vazife almak istediğimi bildirdim. Aynı zamanda Genelkurmay Başkanlığına da aynı müracaatı yaptım. Benimle beraber Millî Birlik Komitesi üyeliği yapmış olan

birçok arkadaşlarım da bu müracaatı yaptılar. Bizim müracaatlarımıza hiç bir cevap verilmedi.

HASAN VAMIK TEKİN (Giresun) — Ne sıfatla? Çeteye yer yok bizim nizamımızda.

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Güvenemiyorlar sana.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Arkadaşlar, daha sonra İngiltere'de bulunan Kıbrıs'lılar aralarında 750 kişilik bir gönüllü topladılar. 50 bin sterlin de iane topladılar. İçlerinden 5 kişilik bir heyet yaptılar. Bu heyeti Türkiye'ye gönderdiler, Bu heyet buraya geldi, beni gördü. Dediler ki: "750 kişi gönüllü topladık. 50 bin sterlin de yardım parası topladık. Bunu ne yapacağız?" Ben düşündüm, o zaman Parlamentoda milletvekili bulunan C.K.M.P. Kastamonu Milletvekili Sayın İsmail Hakkı Yılanlıoğlu'nu çağırdım. Kendilerine durumu anlattım ve dedim ki: "Ben gönüllüleri, bu temsilcileri Hükümetle, o zamanki Başbakanla, Millî Savunma Bakanıyla, Dışişleri Bakanıyla temas ettirin"

BAŞKAN — Bir dakikanız var Sayın Türkeş.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Ve temas ettirdim. Kendileriyle görüşüldükten sonra, en nihayet kendilerine söylenen söz şu oldu. "Niçin Türkeş'e gittiniz? Bu bakımdan Hükümet sizin müracaatınızı şimdilik dikkate almak istemiyor"

Şimdi muhterem arkadaşlarım, bir vatandaş olarak Kıbrıs'a gönüllü gitmek, oraya hizmet olmaz, oradaki çalışmaları karıştırmak olur. Kıbrıs'a eğer Türk Hükümeti vazife verseydi ve ben gitmeseydim bunu buraya getirip o konuşmacı söylese haklı olurdu ama ben vazife talebinde bulundum ve bu talebime karşılık hiç bir cevap verilmedi.

HASAN VAMIK TEKİN (Giresun) — General rütbesi mi verilecekti sana? Ne sıfatla vazife verilecekti? General rütbesi verilecek. Grivas kendilerini general yapacaktı her halde.

BAŞKAN — Sayın Türkeş söz süreniz bitti efendim.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Arkadaşlar biz kimseden generallik istemedik.

HASAN VAMIK TEKİN (Giresun) — Ne sıfatla gidecektiniz Kıbrıs'a Sayın Türkeş? Ne görevi verilecekti size? *(Gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın Tekin rica ediyorum.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Muhterem arkadaşım meşru hükümet, devlet görev vermezse, siz nasıl gidebilirsiniz? *(Gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın Türkeş müddetiniz bitti.

Sayın İmamoğlu bu hassasiyeti yine gösteriyordur, müddeti bitti çünkü Sayın Türkeş'in.

Sayın Türkeş, bitti efendim, lütfen son cümlenizi söyleyin.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Oranın komutanı var, oranın idarecisi var. Hükümetin emrinde çalışıyor. Siz gidip kendi kendinize ne yapabilirsiniz?

Benim, Sayın Cumhuriyet Halk Partisine bir tavsiyem var: Haklara riayet ederek, şeref ve haysiyetlere riayet ederek, iftiraya başvurmadan hareket etmekle memlekete hizmet etmek, memlekette barışa dayanan, birliğe dayanan münasebetler yaşayabilir, gelişebilir. Aksi halde, bir zaman yine bu kürsüden konuştuğumda sizlere ifade ettiğim gibi fırtına eken, bora biçer.

BAŞKAN — Sayın Türkeş, süreniz bir dakika geçti efendim. Teşekkür ederim.

Sayın milletvekilleri... *(Gürültüler)*

NECDET UĞUR (İstanbul) — Bravo Türkeş, Başbakan Yardımcısı olarak mı tehdit ediyorsun?

DENİZ BAYKAL (Antalya) — O zaman Başbakan Yardımcılığını yarın göreceksin.

BAŞKAN — Sayın Baykal, Sayın Baykal, Sayın Baykal... Sayın Baykal rica ediyorum efendim.

NECDET UĞUR (İstanbul) — Yalnız halk, yalnız halk; öğreneceksiniz bunu.

BAŞKAN — Sayın Uğur... Sayın Uğur...

O. YILMAZ KARAOSMANOĞLU (Rize) — Üzülme komandoların asacak seni.

ETEM EKEN (Çorum) — Kime fırtına ektiriyorsun?

BAŞKAN — Sayın Feyzioğlu, biraz evvel aynı mahiyette, sataşmayla ilgili bir istekte bulundunuz. Daha sonra sarfınazar ettiniz. Ben, konuşmayı tetkik...

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Bu emirlerle bizi korkutamazsın Türkeş. Bu millete bin Baykal feda olsun. Bugünkü gazetede var o iftira. *(C.H.P. Amasya Milletvekili Hasan Bütüner ile A.P. Çankırı Milletvekili Arif Tosyalıoğlu'nun birbirlerinin üzerine yürümeleri, gürültüler)*

BAŞKAN — Rica ediyorum Sayın Baykal...

Sayın Bütüner, İdare Âmiri arkadaşlarımız Sayın Bütüner, Sayın Bütüner, lütfen yerlerimize oturalım arkadaşlarım. Sayın Tosyalıoğlu, rica edeyim lütfen yerinize oturun efendim. Bütün arkadaşlarıma rica ediyorum efendim. Gecenin bu geç saatinde...

Sayın Feyzioğlu, ilk işleğiniz üzerine konuşmayı ben tetkik ettim efendim. Zatıâlinizin daha önce yapmış olduğu konuşmaları motamot ifade ettiler. Ben, Başkanınız olarak herhangi bir sataşma görmedim. Direnme hakkınız var elbette.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri) — Direniyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN — Direniyorsanız, oylayacağım Sayın Feyzioğlu.

Sayın Uğur'un konuşmalarında, Sayın Feyzioğlu'na sataşma olduğu iddiasıyla kendileri söz istemişlerdi. Başkanınız olarak ben, bir sataşma görmedim. Sataşma hususunu kabul edenler lütfen işaret buyursunlar... Etmeyenler... Sataşma olduğu hususu kabul edilmiştir.

Buyurun efendim. *(A.P. ve C.G.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın Feyzioğlu, gecenin geç saatinde sizden rica ediyorum.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri) — Ben dikkatliyim; fakat ben, konuşmaya başlamadan mensup olduğunuz gruptan sözler sarf edilerek...

BAŞKAN — Elbette, elbette size dikkatsiz demedim efendim. Ben görevimi yapıyorum, sizden ricada bulunuyorum Mensup olduğum grupla ilgili hiç bir şey söylemedim şimdi.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Ben de size, ben konuşmaya başlamadan evvel bana ihtarda olunmak yerine, kürsüye çıktığım anda karşıdan gelen edep dışı sözlere ihtarda bulunmamızı beklerdim. Lütfen makamınızın usullerine uyun.

BAŞKAN — Sayın Feyzioğlu, bunu bütün arkadaşlarımızdan rica ediyoruz. Usul halindedir, sadece zatıâlinize, değil efendim. Buyurun siz efendim, buyurun.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım.

Uzun yıllar arkadaşlık ettiğimiz Sayın Necdet Uğur, Cumhuriyet Halk Partisi grubu adına yaptığı konuşmada benim, 1965 yılında bu kürsüde yaptığım bir konuşmadan bazı cümleler okudu. Bazı cümleler diyorum, çünkü bu konuşmanın metni elimde; dikkatle seçilmiş bir parçasını okudu, okuduğu kısım dahî bunun bir başka parçası olduğunu göstermeye yetiyordu, fakat o kısmını dikkatle hasfetti.

Ben o günkü Cumhuriyet Halk Partisinin, yani bundan on yıl önceki, 1965'teki Cumhuriyet Halk Partisinin görüşlerini savunmuştum, şimdi de karşı çıkıyormuşum.

Değerli arkadaşlarım, evvelâ bir gerçeği hatırlatmak isterim: 1965'deki Cumhuriyet Halk Partisinin görüşlerine kendileri karşı çıkıyorlar; o günkü Cumhuriyet Halk Partisinin görüşlerini reddi miras yoluyla reddettiklerini ilân edenler kendileridir. O günkü Cumhuriyet Halk Partisinin halktan uzak (kendi deyimleriyle) bir başka parti olduğunu ve bugünkü Cumhuriyet Halk Partisinin başına seçim beyannamelerinde dahi, resmî belgelerinde dahi kullandıkları sıfatla başına "Yeni" sıfatı konarak "Yeni C.H.P" diye vasıflandırılacak kadar değişik bir parti olduğunu ifade edenler kendileridir. Bu değişikliğin ne kadar ileri olduğunu o tarihte, benim o parti adına bu kürsüden yaptığım konuşmadan bazı cümleler okuduğum zaman, Yüksek Heyetiniz (bizzat değerli arkadaşım dâhil) çok iyi göreceksiniz.

O tarihte Cumhuriyet Halk Partisi Grubu sözcüsü olarak bu kürsüye gelen insanın söyleyebildiği sözler nelermiş, bugün bu sözleri yine tekrar ettiğimiz zaman hangi hücumlara mâruz kalıyoruz, bunu göreceksiniz.

1965'te C.H.P.'nin resmi görüşü açıkça sosyalizme karşı idi. Bırakınız 1965'i, 1967'de bile C.H.P. Kurultayı "Cumhuriyet Halk Partisi sosyalist değildir ve olmayacaktır" diye bir kararı oybirliği ile almış ve resmen ilân etmişti. Bu bağlayıcı kurultay kararına rağmen partinin sosyalist olduğunu iddia edenler veya sosyalizme kaydırmak isteyenler bulundu ve biz de bunu kendi kanımıza göre bazı belgelerle tespit ettiğimiz inancına vardığımız için, belgeler de ortaya koyarak bir mücadele verdik ve partiden ayrıldık.

Biz ayrıldıktan sonra da C.H.P.'nin o zamanki merhum ve muhterem lideri birçok defa "Biz sosyalist parti değiliz ve olmayacağız" sözlerini, biz ayrıldıktan yollarca sonra da tekrarladı durdu. Ama Sayın İnönü de bir gün gördü ki, bu parti sosyalist olmuştur ve C.H.P.'den ayrıldı.

Sayın İnönü'nün C.H.P.'den ayrıldıktan sonra 1973 seçimlerinin arifesinde belki de hayatının en son siyasî demeçlerinden biri olarak, 35 yıl genel başkanlığını yapmış olduğu siyasî parti ile ilgili olarak söylediklerini, gecenin bu saatinde tekrar etmeyeceğim; hiç değilse, burada bulunan cümlenin malûmudur.

"Biz 1965'deki, 1967'deki C.H.P. değiliz" diyen bizzat; kendileridir. C.H.P. sözü yerine "Yeni C.H.P" veya "Demokratik soldaki C.H.P" diye birtakım sıfatlar ekleyerek C.H.P.'nin eski çizgisinden ayrıldıklarını söyleyenler kendileridir, sonra bu kürsüye geçip "O zamanlar C.H.P. komünizmin akıllı düşmanıydı" demiştin, "Şimdi bunu demiyorsun" diyenler de kendileridir.

O zamanki C.H.P. ile şimdiki C.H.P. arasında çok büyük fark var. O zamanki C.H.P. grup kararı ile, "141'nci madde kalksın, Türkiye'de komünist örgütlenmesi serbest olsun" demeyen bir C.H.P. idi. Bu kürsüde çıkıp komünizmin yasaklanmasını savunan bir C.H.P. vardı ve biz o Cumhuriyet Halk Partisinin görüşlerini savunuyorduk. *(A.P. ve C. G. P. sıralarından alkışlar)* Resmî grup kararı vardır, bu kabul edilmemiştir.

TEKİN İLERİ DİKMEN (Muş) — 1960'daki Cumhuriyet Halk Partisi Adalet Partisi ile ihtilaflıdır.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Arz edeyim efendim.

NECDET UĞUR (İstanbul) — Efendim, Anayasa dışı o.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Bugün değişik bir seyri vardır. Müsaade buyurunuz efendim, ben sabırla dinledim, hiç müdahale etmedim,

Bakınız, ben 1965'te Sayın Uğur'un bazı yerlerini atlayarak bir bölümünü okuduğu konuşmamda hangi görüşleri bu kürsüden C.H.P. Grubu adına konuşurken savunabilmişim, aynı konuşmamdan bir kaç parça okuyorum:

"İnsan haklarını reddeden, vatandaşları parti ve devlet emrinde boğaz tokluğuna köle yapan, bir; sözde madde cenneti karşılığında başta insan haysiyeti olmak üzere, bütün manevî değerleri, bütün hürriyetleri ayakları altına alan komünizmin azimle karşısındayız ve daima karşısında olacağız" *(A.P., M.S.P. C.H.P. partileri sı-*

ralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Okumadığınız satırlar bunlardı benim o günkü konuşmamda.

"Biz inanıyoruz ki, sefaletin, yokluğun, adaletsizliğin ortadan kalkması için, hürriyetlerin de birlikte ortadan kalkması şart değildir. Bu hedeflere hürriyet içinde ulaşılabilir. Sosyal adalet ve sosyal refah, devleti, demokratik rejim içinde gerçekleşebilir. Komünizmin, yalnız hürriyetler için değil, millî varlığımız, millî bütünlüğümüz ve bağımsızlığımız için başlıca tehlike sayılarak önlenmesi gerektiği inancındayız" Ben, o günkü konuşmamda bunları da söylemiştim.

Evet, ben Türkiye'de yapılmak istenen her düzeltici, sosyal adalete ve sosyal güvenliğe yönelmiş hareketin karşısında, sosyal devlet anlayışına karşı çıkan zihniyete karşı çıkmıştım ama, sosyal refah ve adaleti bugünkü Hükümet Programında hangi kelimeler ve hangi inançla savunmuş isek, o günde sosyal adaleti ve sosyal refah devletini aynı sözlerle savunmuştum ve aynı sözlerle komünizmin karşısındayım. Millî bağımsızlığımıza, hürriyetlerimize, millî varlığımıza karşı olduğu için ve bir sözde madde cenneti karşılığında insan haysiyetini, bütün manevî değerleri perişan ettiği için, insanların yediği bir lokma ekmekten, içtiği bir bardak suya kadar, bir karış topraktan bir göz eve kadar; yürekteki Allah sevgisinden dudaktaki duaya, kafadaki düşünceye kadar, her şeye, bir avuç siyaset zorbasının hükmettiği bir zulüm ve tahakküm rejimini istemediğim için komünizme karşıyım, hayatım boyunca bunu savundum. Sizin safınızda da bunu savundum. *(A.P., M.S.P., C.G.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Orada, bir uçtan bahsettiğimi söylediniz ama, bir uçtan daha bahsetmişim, o kısmı okuyayım: "İnsan hak ve hürriyetlerine dayanan demokratik rejimi kaldırarak kalkınma hevesine kapılanlar var. Batı ülkelerinin 19'uncu yüzyılda geçirdiklerine benzer, millî birliği zedeleyici, bir sınıf kavgası yaratarak, aşırı solda bir totaliter düzene ulaşmayı düşünenler var. Bunlar, hürriyet ve demokrasi içinde başarılacak ıslahatın, reformların memleketi refaha ve âdil bir toplum düzenine ulaştırma çabalarının kendi emellerinin gerçekleşmesine engel olacağını bilirler. Bu sebeple, hürriyet nizamı içinde ve seçimle gelmiş bir parlamentoda, ciddî reformların yapılamayacağı görüşünü durmadan yayarlar"

BAŞKAN — İki dakikanız var Sayın Feyzioğlu.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Parlamentoda ciddî reformların yapılamayacağı görüşünü yayanlar, kim? Ben, o gün Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına komünizm hakkında bunları söylüyordum Sayın Uğur. Cumhuriyet Senatosunun 25 Şubat tarihli zaptı elimde. Bu zaptı okuyunuz ve bir Cumhuriyet Halk Partisi Grubu sözcüsünün, "bizim solculuğumuzun sınırı, halkın dur dediği yere kadar gider. Halk komünist olun derse, komünizme kadar" diyen sözcünüzün konuşmasını zabıttan okuyoruz. O günkü Cumhuriyet Halk Partisi sözcüsü, işte bu Senato sözcüsünün söylediği gibi, "Komünizme kadar yolu var bizim solculuğumuzun, halk isterse, halk isterse biz onu da söyleriz" diyemezdi. O günün Cumhuriyet Halk Partisi, "Sosyalist değilim ve olmayacağım" diyen bir Cumhuriyet Halk Partisiydi. Bugünün Cumhuriyet Halk Partisi sosyalist olmakla övünen ve sosyalist enternasyonale dâhil partilerle özel ilişkiler kuran partidir. *(A.P., M.S.P., C.G.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

TEKİN İLERİ DİKMEN (Muş) — Türk komünist olmaz.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Biz asfalt yolun ortasında giden, ortasında gitmeye çalışan bir partide bu fikirleri savunuyorduk. Direksiyon sola kırıldı, biraz daha, biraz daha kırıldı, birazına tahammül ettik, birazını savunabiliriz sandık ama tekerlek evvelâ sola doğru biraz gitti, baktık ki uçuruma gidiyor, biz o otobüsü terk ettik, Allah sizi de kurtarsın. *(A.P., M.S.P., C.G.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Feyzioğlu.

Sayın milletvekilleri, Başbakan Sayın Süleyman Demirel tarafından kurulan Hükümet Programının görüşülmesi tamamlanmıştır.

Güven oylaması, Anayasamızın 103'üncü, İçtüzüğümüzün 105'nci maddesi uyarınca, müzakerelerin bitiminden bir tam gün geçtikten sonra yapılacaktır; 12 Nisan 1975 Cumartesi günü saat 15.00'te güven oylaması yapacağız.

Gündemimizin 25'nci sırasında yer alan, seçimlerin yenilenmesine ilişkin Anayasa Komisyonu raporunu görüşmek için 10.4.1975 Perşembe günü, yani bugün saat 15.00'te toplanmak üzere Birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 02.30

Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi
Toplantı Yılı 14 Cilt 21 Birleşim 49
Sayfa: 451-540
10.04.1975 Perşembe

BİRİNCİ OTURUM

BAŞKAN: *Başkanvekili Necip Mirkelâmoğlu*
KÂTİPLER: *Hüsamettin Çelebi (Cumhurbaşkanınca S.Ü)*
Mehmet Çamlıca (Kastamonu)
Açılma Saati: *15.00*

Hükümet Programının Görüşülmesi

BAŞKAN — Sayın üyeler, bundan evvelki Birleşimde okunmuş olan Sayın Demirel Hükümeti programı üzerinde müzakere açıyorum.

SIRRI ATALAY (Kars) — Araştırma önergem vardı.

BAŞKAN — Araştırma önergeniz Başkanlığa gelmiştir. Başkanlık gereken muameleyi yapacak.

SIRRI ATALAY (Kars) — İlk Birleşimde oylanacak; bugünkü Birleşimde.

BAŞKAN — Evet, bundan sonraki ilk Birleşimde oya sunulacaktır. Gereken işlem yapılacaktır efendim.

Sayın üyeler;

Grupları adına söz almış olan Sayın üyelerin isimlerini arz ediyorum: Cumhuriyet Halk Partisi Grupu adın Sayın Fikret Gündoğan, Millî Birlik Grupu adına Sayın Muzaffer Yurdakuler, Cumhurbaşkanınca Seçilen Üyeler Grupu adına Sayın Nihat Erim söz almış bulunuyorlar.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Adalet Partisi Grupu adına da bendeniz.

BAŞKAN — Sayın Ömer Ucuzal, şimdi Adalet Partisi Grupu adına söz almış bulundular.

Kişisel olarak; Sayın Hamdi Özer, Sayın Ekrem Kabay, Sayın Hüseyin Öztürk, Sayın Fatma İsmen, Sayın Hüseyin Atmaca, Sayın Salim Hazerdağlı, Sayın Mehmet Feyyat, Sayın Fevzi Hakkı Esatoğlu, Sayın Raif Eriş, Sayın Sırrı Atalay, Sayın Ahmet Yıldız, Sayın Celâl Ertuğ, Sayın Hilmi Nalbantoğlu, Sayın Fethi Çelikbaş, Sayın Sami Turan, Sayın Mustafa Tığlı, Sayın Yiğit Köker, söz almış bulunuyorlar.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Sayın Başkanım...

BAŞKAN — Müsaade buyurur musunuz efendim?

Birleşimi dinleyici localarından takibeden Sayın vatandaşlarımız için arz ediyorum. Salondaki her hangi bir tezahürata lehte olarak, ya da aleyhte olarak her hangi bir şekilde, her hangi bir işaretle ve takınılacak tavırla katılmak mümkün değildir. İçtüzüğümüzün bu gereğini Sayın vatandaşlarıma saygı ile hatırlatırım.

BAŞKAN — Sayın Feyyat bir şey mi ifade buyuracaktınız efendim.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Hükümet programı tam takdim edildiği ve sona erdiği anda söz istedim. Söz isteme talebim Başkanlıkça iade edildi.

Hükümet programı okunduğu andan itibaren söz istenmesi gerekir; fakat nöbetçi Başkanvekili "Ertesi günü saat 09.00'da makamımda müracaatları kabul ederim" demişlerdi.

Şimdi, Başkanvekilleri arasında hiçbir irtibat yok. Başkanlık bir küldür, bir müessesedir; ayrı mütalaa edildiği takdirde biraz aşiret zihniyeti gibi geliyor bana. Başkanlık bir küldür, tecezii kabul etmez, makama yapılan müracaat, hangi Başkanvekili olursa olsun, muamele görmesi gerekir. Tutumunuz hakkında bunu beyan etmek istedim. Çünkü, vakit almak istemiyorum.

BAŞKAN — Sayın Feyyat, ifadeleriniz zapta geçmiştir.

Sayın üyelere şunu arz etmek isterim; söz alma usulü bundan evvelki usullere uygun olarak, nöbetçi Başkanvekili arkadaşımız tarafından belirtilen günde ve saatte ve Cumhuriyet Senatosu binası içinde Başkanvekiline tahsis edilmiş olan oda içinde resmen kendilerinden dilekçeler alınmak suretiyle kaydedilmiş, sıraya geçilmiş ve kendilerine sıraları bildirilmiş bulunuyor. Bu konuda her hangi bir aykırı uygulama yoktur ve yapılmamıştır.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Geçmişte Başkanvekillerinin sıraları cebinde taşıdığını biliyoruz.

BAŞKAN — Müsaade buyurunuz efendim.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Her Başkanvekilinin bu konuda kayırıcılık yaptığını da arz etmek isterim.

BAŞKAN — Sayın Feyyat, siz oturduğunuz yerden ifadelerinizi zapta geçirdiniz, Başkanlık da gereken açıklamayı yapmış bulundu, iki tarafın sözleri de zapta geçmiş bulundu. Teşekkür ederim.

Sayın üyeler;

Şimdi C.H.P. Grupunun görüşlerini açıklamak üzere, Sayın Grup Sözcüsü Fikret Gündoğan, buyurunuz. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Sayın Başkan, Yüce Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

Değişik adlarla anıldığı için, kimliği ve kişiliği kesin olarak bilinmeyen bir cephenin türlü tertip ve marifetlerle kurduğu sonu belirsiz bir Hükümetin programı üzerinde C.H.P. Grupunun görüş ve düşüncelerini belirtmek maksadıyle huzurunuzda bulunuyorum. Saygılar sunarım.

Ne denli çetrefil bir görevi yüklendiğimiz, henüz adı ve sanı üzerinde bile anlaşmaya varılamamış bir cephe ve onun Hükümeti üzerine söz eyleme zorunda bırakılmış olmamızdan bellidir.

Kimi gün, Milliyetçi Cephe, kimi gün Milliyetçi Partiler topluluğu, kimi gün de A.P. - M.S.P. - C.G.P. -M.H.P. harfleri arasında kurulan koalisyon diye adlandırılan siyasî olgu üzerine eleştiriler yöneltmek ve tanımlamalarda bulunmak, gerçekten çetrefil bilişe koyulmak olacaktır.

Önce, bir cephe harekâtı ile mi karşı karşıyayız; yoksa, demokratik rejim içinde, gerçek siyasal gerekler ve gerekçelerle oluşmuş tüm ülke insanlarını idareye yönelmiş, normal türden bir Hükümetle mi yüz yüzeyiz; bunu kestirmek ve anlamak güçlüğü içinde bulunduğumuzu itiraf etmeliyiz.

Bir cephe harekâtıyle karşı karşıya isek, bu Hükümete, barışçı, demokratik siyasal bir organ, normal ve Anayasal bir kurum gözü ile bakamayız.

İnsan haklarına dayalı, laik, sosyal, hukuka bağlı, millî ve demokratik Cumhuriyet düzeni içinde bir milleti, milliyetçiler ve milliyetçi olmayanlar ayırımı yaparak ikiye bölen ve milliyetçiler adına cephe kurup, varmış gibi, milliyetçi olmayan milyonlarca Türk'e karşı örgütlenmeye kalkan bir davranış, çok tehlikeli, çok felâketli bir girişimdir. Anayasamızın ikinci ve üçüncü maddelerini topyekûn ilga eden talihsiz, hüzün ve endişe verici bir harekettir.

Milleti ikiye bölerek, bir bölümünü milliyetsiz addederek kurulan bir cephenin, bu temele dayalı olarak Hükümet olması, demokratik ve anayasal bir davranış olarak kabul edilemez.

Çünkü; cephelerin hükümeti olmaz, olsa olsa karargâhları olur.

Bu Hükümet, gerçek bir hükümet, bugün Türklerin kaderini eline almaya niyetli, meşru ve Anayasal bir organ olmak istiyorsa, dayandığı "Milliyetçi Cephe"yi dağıttığını, lâğvettiğini derhal bu kürsüden büyük Türk milletine kesinlikle ilân etmelidir.

Aksi takdirde, bu Hükümet Türk Milleti'nin gözünde, tüm Türklerin yönetim organı olma yetkisinden ve meşruluğundan ebediyen mahrum kalacaktır.

Hükümet Programında bu konuda söylenmiş bir tek yuvarlak cümlenin bulunması, kandırıcı ve inandırıcı değildir ve olamaz.

Bu cümlenin Milliyetçi Cephenin dağıtıldığı, lâğvedildiği anlamına gelen bir yanı varsa, bunun, bir kere daha bu kürsüden tekrarı ve açıklığa kavuşturulması, herkesten çok Hükümete yararlı olur.

Dahası var; cepheciler, cephenin dağıtıldığına milleti inandırmak istiyorlarsa, Programda yer alan ve cepheciler tarafından teklif edilen, Anayasaya, tüm hukuk kurallarına, partiler demokrasisi esasına ve Anayasa Mahkemesi kararlarına kesin surette aykırı bulunan ve bir seçim hilesi düzeni olan, yeni seçim kanunundan vazgeçtiklerini ve tekliflerini geri aldıklarını açıkça ilân etmelidirler ve bu maddeyi Programdan çıkarmalıdırlar.

Değerli Senatörler;

Bu günden tezi yok, bu kürsüden, böyle bir açıklamanın mutlaka yapılacağına, Milliyetçi Cephe adiyle kurulan cephenin dağıtıldığının ilân edileceğine inanarak, Program üzerindeki görüşlerimizi bu koşulla sürdüreceğiz.

Değerli Senatörler;

Bu Hükümet, bütün boyutlarıyle menfî bir Hükümettir. Tüm olumsuzlukları, çelişkileri ve terslikleri bünyesinde taşıyan bir kuruluştur.

Bu Hükümet, eskiliği, gericiliği ve tutuculuğu anlatan ne kadar terim ve düşün varsa, onlara sahip çıkmakta isterik bir coşku ile yarışır hale gelmiş bulunan koalisyon partilerini bir araya getiren ve bu araç ile Türk toplumunun...

SABAHATTİN ORHON (Giresun) — "İsterik coşku" ne demek Sayın Başkan?

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Sayın Başkan, ne demek isterik coşku?

BAŞKAN — Müdahale etmeyeceksiniz efendim. Rica ediyorum müdahale yok efendim. Rica ederim, müdahale yok efendim.

Buyurunuz Sayın Gündoğan, devam buyurunuz efendim.

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Ve bu araç ile Türk toplumunun yenileşme, değişme ve ilerleme isteklerini ve doğrultularını yıkmak ve yok etmek gibi menfî bir görevi yüklenmiş bulunmaktadır.

Bu Hükümet, sürekli oluşum halinde bulunan Türk toplumunun halkçı ve sosyal adaletçi yeni bir yapı kazanmasına engel olduğu için, seçimlerde iktidardan uzaklaştırılan bir partinin ve onun başının, son derece olağandışı şartlardan yararlanarak derleyip çattığı, umutsuz bir direnme örgütü olmaktan öteye bir varlık göstermez, gösteremez.

Bu Hükümet, Türk halkınca iktidardan uzaklaştırılmış bir kişiye ve onun zihniyetine hizmet eder hale getirildiği için, Adalet Partisi dışındaki Koalisyon partilerinin doğuş nedenlerini ellerinden alan, varlıklarını inkâra mecbur ve mahkûm eden bir kuruluştur.

Adalet Partisi dışındaki Koalisyon partileri, şimdi hizmetine girdikleri ve yitirilmiş itibarını iadeye memur oldukları Sayın Başbakanları Demirel'i, sağ sosyal güçlerin...

NURETTİN ERTÜRK (Sivas) — İtibarsız sensin!

BAŞKAN — Müdahale etmeyiniz efendim, rica ediyorum.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Ne demek itibarsız Sayın Başkan?

BAŞKAN — Sayın Köker, müsaade buyurunuz efendim.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Ayıp Ayıp! Kendi itibarsız.

MEHMET VARIŞLI (Konya) — İtibarsız sensin!

BAŞKAN — Lütfen müdahale etmeyiniz, gürültü yapmayınız, rica ediyorum efendim.

Sayın Gündoğan, devam buyurunuz efendim.

ORHAN KOR (İzmir) — İtibarsız sensin!

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — İtibarsız olduğunu Millet biliyor

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Sen iki liralık harcıraha tenezzül etmiş bir adamsın, senin burada konuşmaya hakkın yok. İki paralık harcıraha tenezzül etmiş adamsın.

BAŞKAN — Müsaade buyurunuz, rica ediyorum efendim.

Sayın Gündoğan, devam buyurunuz lütfen efendim.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Güzel söylüyor.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — İki paralık harcıraha tenezzül etmiş bir adamsın.

BAŞKAN — Sayın Köker, Sayın Ünsal, rica ediyorum, müsaade buyurunuz efendim. Sayın Köker, rica ediyorum efendim.

NURETTİN ERTÜRK (Sivas) — Terbiyeli konuşsun.

NACİ CİDAL (Hakkâri) — Bakanlıklar bitti, ne bağırıyorsun?

BAŞKAN — Müsaade buyurunuz efendim, gerekeni yapacağım. Müsaade buyurunuz.

Sayın Gündoğan, elbette takdir buyurursunuz; Yüce Senatoda, Yüce Senatonun mehabetine uygun şekilde konuşmalar, İçtüzüğümüzün de belirttiği gibi temiz dille yapılacaktır. Bundan sonra da konuşmalarınıza böyle devam edeceğiniz ümidiyle, devam buyurunuz efendim.

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Sayın Başbakanları Demirel'i, sağ sosyal güçlerin iktidarını temsile gücü yetmeyen, öngörüden, entelektüel cesaretten, olaylara ve ihtiyaçlara yön verme yeteneğinden yoksun bir kişi olarak tanımlamışlar ve tanıtmışlardı. Özellikle, bugünkü Başbakanları Demirel'i geçmiş sağ iktidarları kazaya uğratan, Devlet yönetimine suiistimalleri ve şaibeli davranışları egemen kılan zararlı hareketlerin sahibi olduğuna halkı inandırarak siyaset dünyasına girmişlerdi. Bu durumda, Adalet Partisi dışındaki Koalisyon partileri, çok hayatî önemde bir yol çatına gelmişler, daha doğrusu bir çıkmaz yola girmiş bulunmaktadırlar.

Ya Adalet Partisi dışındaki partilerin, geçmiş sağ iktidarların ve şimdiki Hükümetlerinin başı olan kişiye, Sayın Demirel'e karşı yönelttikleri kitaplar, zabıtları, meydanlar dolusu şikâyetleri yermeleri ve yargıları doğrudur; bu takdirde, bugün kurduklarını iddia ettikleri sağ iktidarlarının geçmişte, öngörüsüzlüğü, cesaretten yoksunluğu, toplumsal bunalım yaratıcılığı, suiistimaller ve şaibelerle dolu bir devlet yönetimi oluşturucusu olarak suçladıkları kişiye teslim etmelerindeki...

ORHAN KOR (İzmir) — Sizin devriniz...

BAŞKAN — Lütfen Sayın Kor, rica ediyorum efendim.

NURETTİN ERTÜRK (Sivas) — O sizin ahlâksızlığınızın bir delilidir; onları bile bir araya getirdi.

BAŞKAN — Sayın Ertürk, rica ediyorum efendim. Müsaade buyurunuz efendim, hatip konuşmasına devam etsin.

SAFFET URAL (Bursa) — Yavaş ol yavaş, Sayın Ertürk!

BAŞKAN — Sayın Ural, ben gereken müdahaleyi yapıyorum efendim, teşekkür ederim.

Buyurunuz Sayın Gündoğan.

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Suiistimaller ve şaibelerle dolu bir Devlet yönetimi oluşturucusu olarak suçladıkları kişiye teslim etmelerindeki tarihsel çelişkiyi ve sakıncayı görmemektedirler. Bu suretle, kuruluş nedenlerini ve temel...

MÜMİN KIRLI (İzmir) — Siz kıskançlığınızdan ölün.

BAŞKAN — Sayın Kırlı, rica ediyorum efendim. Devam buyurunuz Sayın Gündoğan, lütfen devam buyurunuz efendim.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — O cümleyi tekrar et.

BAŞKAN — Lütfen efendim, siz kürsüdeki hatibi idare etmeyiniz. Kürsüdeki hatip kendi inisiyatifini kullansın.

AHMET KARAYİĞİT (Afyon Karahisar) — Onlar dıştan idare etmeye alışmışlardır.

MÜMİN KIRLI (İzmir) — Bu şekilde konuşma olmaz Sayın Başkan.

BAŞKAN — Rica ediyorum efendim. Bu şekilde, bir müzakereyi sonuna kadar yürütme imkânını bulamayız, rica ediyorum efendim. Konuşmanın takdiri kendilerine aittir. Eğer bir sataşma veya herhangi bir şekilde rencide olmak gibi bir durum çıkarsa, İçtüzüğün vermiş olduğu hakları herkes kullanır efendim.

Buyurunuz Sayın Gündoğan, devam buyurunuz efendim.

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Sayın Başkan;

Ne hazin bir tecellidir ki, dün akşamki Meclis oturumunda Sayın Başbakan Demirel'in, konuşmaya başlamasından bir müddet sonra, sıralardan yapılan müdahaleler üzerine şöyle bir söz sarfettiğini hâlâ hafızamda canlı olarak muhafaza ediyorum. "Siz ne kadar müdahale ederseniz ediniz, ben söyleyeceklerimin tamamını söylemeden bu kürsüden inmem" demişlerdi. Eğer...

AHMET KARAYİĞİT (Afyon Karahisar) — Onunla bunun arasında çok fark var.

BAŞKAN — Lütfen yerinizden müdahale etmeyiniz efendim, rica ediyorum efendim. Efendim, elbette fikirlerini ifade edecekler.

BELİĞ BELER (İzmir) — Burada sokak ağzıyle kimse konuşamaz.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Bu Hükümet altı ay devam etsin ben istifa ederim.

BAŞKAN — Efendim, rica ederim, sizin takdirinize göre değil; kendi üsluplarını kendileri takdir edecekler, kendileri tayin edecekler. Siz de konuşacaksınız, siz de fikirlerinizi ifade buyuracaksınız.

BELİĞ BELER (İzmir) — Sokak ağzıyle kimse konuşamaz.

BAŞKAN — Sayın Beler, istirham ederim efendim.

Buyurunuz Sayın Gündoğan.

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Demokratik ve Anayasal bir hak olan kürsü masuniyetini ve özgürlüğünü...

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Haysiyetle oynayamazsınız beyefendi.

BAŞKAN — Sayın Ege, rica ediyorum efendim.

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — ... Milletten aldığımız yetkiye dayanarak, ne türlü müdahale edilirse edilsin, Millete olan borcumuzu ödemek bakımından kullanacağız. Kendinizi yormayınız sevgili arkadaşlarım. Şimdi bana cümleyi bir defa daha tekrar ettirmekten başka bir iş yüklemiş olmazsınız. Rica ediyorum, sükûnetle dinleyiniz, kürsü serbesttir, gelir cevaplarınızı verirsiniz.

Ya A.P. dışındaki partilerin, geçmiş sağ iktidarların ve şimdiki Hükümetlerinin başı olan kişiye, Sayın Demirel'e karşı yönelttikleri kitaplar dolusu, zabıtlar dolusu, meydanlar dolusu şikâyetleri yermeleri ve yazgıları doğrudur; bu takdirde, bugün kurduklarını iddia ettikleri sağ iktidarlarının, geçmişte, öngörüsüzlüğü, esaretten yoksunluğu, toplumsal bunalım yaratıcılığı, suiistimaller ve şaibelerle dolu bir devlet yönetimi oluşturucusu diye suçladıkları kişiye teslim etmelerindeki tarihsel çelişkiyi ve sakıncayı görmemektedirler ve bu suretle, kuruluş nedenlerini ve temel dayanaklarını kendi elleriyle ve dilleriyle yalanlayarak, yavan sağcılığın, çok ilginç, çok ibret verici bir örneğini vermektedirler; ya da Adalet Partisi dışındaki koalisyon partileri, Adalet Partisi Genel Başkanı Başkanlığında bir Hükümet kurmakla, Adalet Partisinden farklı, kendilerine özgü, bağımsız, uyumlu ve tutarlı bir sağ dünya ve memleket görüşüne, bir programa sahip olmadıklarını, kişiliksiz bir A.P. fraksiyonu, bir A.P. bölücüsü olduklarını tescil ve ilân etmekten öteye bir iş görmüş sayılamazlar.

Adalet Partisi Başkanı Demirel Başkanlığında bir Koalisyon kurmakla tüm sağ partilerin içine düştükleri bu durum, sağın cibilliyetinde mevcut, eskiye ve geriye dönük olmalı toplumun gelişme...

MÜMİN KIRLI (İzmir) — Gocun, sen gocun; o sağ kurtaracak bu memleketi.

BAŞKAN — Lütfen Sayın Kırlı, rica ediyorum efendim, lütfen efendim.

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Adalet Partisi Başkanı Demirel Başkanlığında bir Koalisyon kurmakla tüm sağ partilerin içine düştükleri bu durum, sağın cibilliyetinde mevcut...

CAHİT ORTAÇ (Bursa) — Cibilliyetin manasını Türkçe söylesin, Türkçe konuşsun.

BAŞKAN — Sayın Ortaç, rica ediyorum efendim: oturduğumuz yerden müdahale yok, öyle bir usulümüz yok efendim. Sonra işin içinden çıkamayız.

Buyurunuz Sayın Gündoğan.

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Eskiye ve geriye dönük olmak, toplumun gelişme doğrultularına ters düşmek gibi tarihsel ve yapısal çelişkilerine bir yenisini katmış, köhne sağın çıkmazlarını doruğuna ulaştırmıştır.

AHMET KARAYİĞİT (Afyon Karahisar) — Sen halt etmişsin "Köhne sağ" dediğin için.

BAŞKAN — Rica ediyorum, Sayın Karayiğit. *(C.H.P. sıralarından, "Terbiyesiz adam" sesleri)* Sayın Karayiğit...

NACİ CİDAL (Hakkâri) — Bu adam tımarhanelik. Deli bu adam.

BAŞKAN — Sayın Karayiğit

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Ya sarhoş, ya deli.

MÜMİN KIRLI (İzmir) — Yüz yıllık fikirler köhnedir.

BAŞKAN — Müsaade buyurur musunuz Sayın Kırlı?

Değerli arkadaşlarım, değerli Senatörler;

Temiz dille konuşma mecburiyeti ve külfeti; külfeti değil, mecburiyeti ve görevi bütün konuşanlar içindir, hem kürsüde konuşanlar içindir, hem yörelerinde bulunanlar içindir. Hepimizi bağlayıcı bir hükümdür. Çok rica ediyorum, yerlerinden zaten müdahale etme imkânına sahip olmayan arkadaşlarımız, bir de temiz dil kullanmazlarsa, işin içinden çıkılması mümkün olmaz.

Sayın Gündoğan, buyurunuz efendim.

MÜMİN KIRLI (İzmir) — "Köhne" dedi. sosyal devleti kasdediyor Sayın Başkan. Bu ne demek yani?

BAŞKAN — Sayın Kırlı, peki nasıl yapacağız şimdi?

MÜMİN KIRLI (İzmir) — Sosyal devlete hitap ediyor şimdi.

BAŞKAN — Şimdi Sayın Gündoğan kendi fikirlerini ve Grupunun fikirlerini ifade ediyorlar. Gerek fikirleri...

ALÂEDDİN YILMAZTÜRK (Bolu) — "Köhne sağ" tabirini kullanamaz. Sayın Başkan, "Sağ" niye köhne olsun?

BAŞKAN — Müsaade buyurun efendim.

Gerek fikirleri, gerek üslupları, gerek kullandıkları dil; ancak kendilerini ilzam eder; sizin dilinizi, sizin fikirlerinizi kullanmıyorlar ki efemdim, rica ederim; müzakereyi götüremeyiz.

Buyurun Sayın Gündoğan.

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (**Devamla) —** Sayın Başkan;

Müsaade buyurursanız, henüz güvenoyu almamış olmakla beraber, ülkemizin Hükümetinin başından, dün akşamki şikâyetlerini hatırlayarak; Grupuna lütfen sizin gücünüz yetmiyorsa, işaret buyursunlar da şu okuyacağım metni...

BAŞKAN — Siz lütfen devam buyurunuz Sayın Gündoğan.

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Ama bunun çaresi yok efendim.

BAŞKAN — Ben görevimi yapıyorum efendim, devam buyurunuz efendim.

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Bir nevi kolluk kuvvetine de ihtiyaç hâsıl olursa...

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Sobot değil o grup.

BAŞKAN — Müsaade buyurunuz efendim.

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Efendim bekliyorum.

BAŞKAN — Devam buyurunuz.

SALİM HAZERDAĞLI (Elâzığ) — Sen de biraz sözünü bilsen iyi olur.

BAŞKAN — Sayın Hazerdağlı, rica ediyorum. Sayın Gündoğan devam ediniz efendim.

SALİM HAZERDAĞLI (Elâzığ) — Başkan görevini yapmıyor ki. Meclise kolluk kuvveti getirecekmiş...

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Köhne sağın çıkmazlarını doruğa ulaştırmıştır. Bu olguyu, biz kınamaktan çok, Türk Ulusu için sevinç verici bir müjde olarak kabul ediyoruz.

Çok Değerli Senatörler;

Sağ Koalisyonun yapısı, özellikleri, çelişkileri ve nihayet tarihsel durumu üzerine geliştirdiğimiz bu düşüncelerden sonra, bir nebze de bu Hükümetin programının gerçek amaçları üzerine eğilmek istiyoruz.

Hükümet programının çeşitli yerlerinde, Hükümetin gerekli bir hizmet Hükümeti, ünlü deyimiyle "Büyük icraat Hükümeti" olacağı, destanımsı ve coşkulu sözlerle dile getirilmiş ise de; bunun temelli bir aldatma ve yanıltma taktiği olduğunu, programın içeriği ve kapsamından açıkça anlaşılmaktadır.

Programda icraat olarak öne sürülen hususların en önemli bir kısmı koalisyon partilerinin programlarında yer almayan, bu partilere yabancı; bu nedenle bir sisteme, bir köke bağlanmamış, uyumsuz, tutarsız, birbirine karşıt, oradan buradan rastgele derlenip toplanmış, abartılmış bir kargaşa yığınıdır.

Hükümet Programına inançsız ve samimiyetsiz olarak âdeta zorla sokuşturulmuş bulunan birçok maddeler, koalisyon partilerine yabancı, hatta onlar tarafından; özellikle Adalet Partisi tarafından şiddet ve hiddetle reddedilen, solcu, sosyalist görüşler olarak tanımlanmış ve daha ilginç olanı, Cumhuriyet Halk Partisini suçlamak için bol bol kullanılmış konulardır.

Gerçekten, programda yer alan hususların birçoğu, korkunç birer inançsızlık ve samimiyetsizlik örneği olarak siyaset tarihine geçecek niteliktedir. Programda, Hükümet Başının, bir Başbakanlık uğruna kendi kişiliğiyle birlikte temsil ettiği partinin kişiliğini dahi inkâr edecek kadar dağınıklık ve bulanıklık içine düştüğünü görmemek ve sezmemek olanak dışıdır.

Sayın Senatörler;

Şimdi, Adalet Partisinin ve Demirel'in önceki iktidarları döneminde tüm sorunlara, demokratik kurumlara, özellikle Türk Milletinin siyasal yaşam biçimi olarak kabul ettiği demokratik rejime ne gözle baktığını Meclisler zabıtlarından okumak suretiyle ortaya koyalım ve böylece, bugün başı olduğu ve yarısından çoğunu Adalet Partili Bakanların doldurduğu ortaklık Hükümetinin programında yer alan konuların, nasıl birer inançsızlık ve samimiyetsizlik örneği olduğunu saptayalım; giderek, Adalet Partisinin ve Sayın Demirel'in siyasal kişilikleri hakkında doğru bir yargıya varılmasını sağlamaya çalışalım.

Adalet Partisi iktidarı ve Sayın Demirel, 1961 Anayasasının getirdiği çoğulcu, sosyal amaçlı, ekonomik kalkınmacı, maddî refah sağlayıcı, refahı çalışanların ve emek sahiplerinin hakkı sayan bir düzeni amaçlamadığı kanısındadırlar.

Oysa, fertlerin ve toplumun yoksul kesimlerinin maddî alanda, midesinden giyimine, evinden işine, çocuğundan yaşlısına, halinden geleceğine uzanan maddî ve manevî yaşamlarında yücelmelerini ve zenginleşmelerini sağlayan, insan haklarına dayalı, özgürlükçü bir toplum düzeni kurmayı hedef alan, çağdaş bir demokrasi anlayışını temel almıştır 1961 Anayasası.

Bakınız; Adalet Partisi iktidarı başı ve temsilcisi Demirel demokrasiye ne gözle bakmaktadır? Bunu, Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisinin 11.11.1969 tarih ve 254 ilâ 255'nci sayfalarında bizzat Sayın Demirel'in beyanlarından öğrenelim. Şimdi okuduklarım, Sayın Demirel'in zabıtlarda mevcut beyanlarıdır.

Sayın Demirel şöyle buyuruyorlar: "Demokrasi, esas itibariyle siyasî mahiyettedir. Demokrasi, bir içtimai muavenet ve bir iktisadî teşkilât sistemi değildir. Demokrasi, maddî refah meselesi de değildir. Böyle bir nazariye, vatandaşların siyasî hürriyet ihtiyacını uyutmayı istihdaf eder. Bizim bildiğimiz demokrasi, siyasidir; onun hedefi, milleti idare edenler üzerindeki murakabesi sayesinde, siyasî hürriyet temin etmektir. Binaenaleyh, sosyal devletle hürriyetçi devleti karıştıranlara bunu ithaf ediyorum. Demokrasi, fikrîdir, bir kafa meselesidir, herhalde bir mide meselesi değildir. Hükümet prensibi de, bir adalet muhabbetini ve ahlâk fikrini icap ettirir" demişler.

Demokrasi, maddî refah meselesi değilmiş, demokrasi esas itibariyle siyasî mahiyetteymiş, demokrasi fikrîymiş; yani bir kafa meselesiymiş, herhalde bir mide meselesi asla değilmiş, diyen temelde ve özde bu fikir ve kanaatte olan bir kişinin ve partinin, bugün ortaklarıyle oluşturduğu Hükümet Programında; "Köyden başlanacak kalkınmalardan, yoksulların ve dar gelirlilerin acı ve ıstıraplarının ciddî tedbirlerle giderilmeye uğraşılacağından, enflasyondan, pahalılıktan, yokluktan, kıtlık ve işsizlikle mücadele edileceğinden, işçilerin şikâyetlerinin giderileceğinden, esnafın dertlerinin kaldırılacağından, sosyal adaletten; içtimaî mukavele olan sos-

yal adaletten ve yine iktisadî ve içtimaî mukavele olan sosyal güvenlikten, sağlık ve eğitim alanlarında imkân eşitliği sağlamaktan" bahsetmeye, hem hakkı yoktur, hem de mecali yoktur.

Hükümet Programı, bütün bunları ne denli coşkulu ve tumturaklı deyimler ve edebî sözlerle anlatmaya kalkışırsa kalkışsın, değil mi ki temel düşüncesi belli olan ve programda yer alan konulara temelde ve özde karşı bulunan kişi ve onun temsil ettiği parti ve ortakları bu programın yürütücüsü olacaktır, bu programa ve vaatlerine hiç kimse inanmaz ve güvenmez; hele Türk milleti, bunca tecrübeden, bunca bilgiden ve bilinçten sonra asla inanmaz ve güvenmez.

Saygı değer Senatörler;

Sözlerimin bu bölümünde bir ibret, ders alınacak bir ibret vesilesi olduğu için, ikinci derece önemde bir konuya temas etmeden geçemeyeceğim, o itibarla sabrınızı istirham edeceğim.

Hükümet Programında yer alan ve Başbakan tarafından özel ve törensel beyanlarla kamuoyuna büyük bir gürültü ile duyurulan bir başka hususa değineceğim ve bu suretle Programın inanç ve güvenç verir olmaktan ne derece uzak bulunduğunu bir kere daha kanıtlamaya çalışacağım.

Görüldüğü gibi, Hükümet Programının 22'nci sayfasında "Köy muhtarlarına ödenek verilmesini mümkün kılacak kanun tasarısı Yüce meclislerimize sunulacaktır" şeklinde kaleme alınmış bir politika yer almış bulunmaktadır.

Oysa Sayın Demirel, 1969 yılında A.P. İktidarı başı iken, Cumhuriyet Senatosunda Hükümet Programı müzakereleri münasebetiyle Başbakan sıfatıyle yaptığı konuşmada bakınız bu konuda, (Çok ilginç bulduğum için sizlere iletiyorum) köy muhtarlarına maaş bağlanması konusunda neler söylemiştir? Şimdi hep birlikte adı geçen tutanağın o sayfasını okuyalım ve izleyelim. Sayın Demirel'in beyanı şöyle:

"C.H.P. köy kalkınması deyince, köyü o kadar iyi biliyor ki, muhtara maaş bağlandı mı köyü kalkınır, diyor... Peki, 200 haneli bir köyde muhtara maaş bağladınız; kaç para bağlayacaksınız? Bilmiyorum. Parayı da nereden bulacaksınız? Onu da bilmiyorum. Kaç para? *(A.P. sıralarından "Bugünkü olduğu gibi 500 lira" sesleri)* 500 lira; 600 milyon eder. 1950'ye kadar Türk köyüne tek kuruş, kör kuruş ayırmamış olan C.H.P.'nin 1969'da 600 milyon lira muhtar maaşını gözden çıkarması şayanı dikkattir. *(A.P. sıralarından "oy almak için" sesleri)* Muhtara para ödemekle köyün elektriği, suyu, yolu yapılmaz. 600 milyon lirayı gözden çıkarmayı köy kalkınmasıyle değil, başka şeylerle izah etmek lâzım.

Peki, muhtara bağladığınız 500 lira maaş veya 300 lira maaş; her ne ise, 200 haneli bir köy alınız, hanelerden biri kurtuldu, 199'u ne olacak?"

Gerçekten cây-i sual. Şimdiki Hükümetin bağlayacağı muhtar maaşından sonra, 200 hanelik köyde bir kişinin kurtulmasından geri, geri kalanların ne olacağını biz de soralım.

Değerli Senatörler;

Başbakan (ki, o zaman da Başbakandı) işte böyle diyordu ve görüldüğü gibi, köy muhtarlarına maaş bağlama konusunu çok zararlı bir düşünce sayıyor ve bunu

öneren Cumhuriyet Halk Partisini alaycı bir dille suçluyor ve oy avcılığı yapmakla kınıyordu. Oysa, Cumhuriyet Halk Partisi 1969 Seçim Bildirgesinde yer alan, muhtarlara maaş bağlanması politikası, düzen değişikliği programında "Yönetimde Düzen Değişikliği" başlığını taşıyan bölümde, yerinden yönetime, mahallî idarelere daha geniş serbestlik ve maddî olanak sağlanacağını ve bu idarelerin yeniden düzenleneceğini önerdiği görülüyordu.

Bu arada, "Önemli bir kamu görevi yapan, köylü ile Devletin ilişkilerini yürütmede büyük sorumluluklar taşıyan köy muhtarlarına Devletçe aylık bağlanacaktır; köy kâtipleriyle, köy korucularının da aylıkları Devletçe ödenecektir" denilmiştir. Bu tedbirlerle köy yönetiminde ve köy yöneticileri yaşamında yeni bir düzenin sosyal ve malî yönleri ele alınmış, böylece muhtarlara Devletçe maaş verilmesi yeni bir düzenin unsurları olarak düşünülmüştür.

Durum böyle iken, o zaman 1969 Hükümet Programı müzakereleri sırasında Sayın Demirel'in hışım ile nasıl üzerimize yürüdüğünü ve köy muhtarlarına devletçe maaş bağlamayı öngördüğümüzden dolayı bizi istihfaf ve istihza ile nasıl suçladığını gördünüz ve dinlediniz.

Temel düşünce ve inancı böyle olan bir kişinin, şimdi kurduğu Hükümetin Başkanı olarak, bu politikayı, köy muhtarlarına maaş bağlanması vaadini yerine getireceğine inanmak ve güvenmek mümkün olabilir mi? Biz güvensek, halk inanır mı? Kendini inkâr pahasına elde edilmiş bir Başbakanlığın Millet gözünde saygınlığı olur mu?

İşin daha ilginç yanı; Hükümet Programında yer alan köy muhtarlarına maaş bağlama konusunu, Koalisyonu teşkil eden partilerin seçim bildirgelerinin herhangi birinde bir politika olarak yer aldığına biz tesadüf edemedik. Mevcut olup da gözümüzden kaçmış ise, A.P. dışındaki partilerden ve Demirel dışındaki kişilerden saygı ile özür dileriz. Cidden yaptığımız tetkikat bunu gösterdi; ama olabilir, gözümüzden kaçmıştır, yok ise, çok ilginç bir konu olarak yüksek takdirlerinize arz etmiş bulunuyorum.

Sayın Senatörler;

Programda yer alan ve sansasyon yaratma suretiyle ve kastiyle yine büyük gürültü ve patırtıyle ortaya atılan diğer bir konu da, Türk çiftçisinin giderek artan bir hızla kullandığı tarım girdilerinden sunî gübre fiyatlarının düşürüleceği hususu olmuştur.

Sayın Senatörler;

Bağışlamanızı rica ederim, belki konu, dinlemesi güç bir konudur; ama Sayın Demirel'in dünkü beyanlarına bağlı olarak bir ciddî Hükümet Programı eleştirisi içinde bulunduğumuzun idraki ile çok önem verdiğimiz bu gübre ve traktör sorununa değinmekle ve bugünkü Hükümetin Programında yer alan bu politikaların gerçekleşip gerçekleşmeyeceği, gerçekten bir ekonomi politikası olarak sürdürülüp sürdürülemeyeceği ve böyle bir politikanın uygulayıcısı Sayın Demirel'in bu politikalara inanır ve bu politikaları yürütür bir kişiliğe sahip olup olmadığını tespit zarureti ile bu pasajları okumak zorunluluğunu duyuyorum; sabrınızı tekrar tekrar

rica ederim ve aslında günün şartları elverişsiz dahi olsa, ciddî bir Hükümet Programı eleştirisinde ve bütün köylüsünü ilgilendiren bir konunun dile getirilmesinde bir memleket yararı da görüyoruz ve tekrar rica ederek bu konuyu nasıl gördüğümüzü, buna karşın Sayın Demirel'in bu politikayı yürütüp yürütemeyecek inançta olup olmadığını anlamanızı sağlamak için bu pasajları dile getirmeye çalışacağım.

Tarih içinde bu konuda bugünkü Hükümet Başkanı Sayın Demirel'in neler düşündüğünü, neye inanıp neye inanmadığını, bugünkü ucuzlatma vaadinin asıl amacının ne olduğunu veya olabileceğini yine zabıtlardan bazı bölümler okuyarak tespite çalışalım.

Sayın Demirel, 10.11.1969 tarihli Millet Meclisi Tutanak Dergisinin 139'uncu sayfasında yazılı olduğu üzere şöyle buyurmuştur:

"Müsavi şartlar altında seçime gitmişiz, siz, bedeli Devlet Hazinesi tarafından ödenecek rey satın almaya kalkışmışsınız; Millet reddetmiş, bizim reyimiz satılık değil demiş. *(Adalet Partisi sıralarından "Bravo" sesleri)*

Yine Sayın Demirel, aynı derginin 155'nci ve 156'ncı sayfalarında "... Ama size şunu ifade edeyim: Bugün buğday mahsulünü, meselâ 88 kuruşa, Devlet dışarıdan 52 kuruşa buğday alıyor; Türk limanlarında CİF teslim 52 kuruş. Fiyat seviyelerini mütemadiyen yükseltmekle meseleyi halledemezsiniz. Türk ekonomisinin en mühim meselelerinden birisi, tarımdaki verim düşüklüğüdür. Tarımdaki verim düşüklüğünü halledemediğiniz takdirde biz, Türk ekonomisini sübvansiyonlarla yürütemeyiz. O zaman yatırımlara ayıracak paramız kalmaz. Pamuğu, 2,5 lira diyelim, Devlet hepsini alsın, satsın bunu 2 liradan, şu kadar milyon lira zarara girsin... Üzümü, 227 kuruş, 250 kuruş, bu sene 255 kuruş; bunu koysun depoya... E, içinden çıkmaya imkân yok. Türkiye'nin tarımı, Türkiye'nin kaynaklarını yer, bitirir. O zaman mektebi neyle yapacaksınız, hastaneyi neyle yapacaksınız?

Muhterem milletvekilleri, Devletin bitmez, tükenmez hazineleri falan yok, hepsi bunların birbirine bağlı"

İşte Sayın Demirel'in, tarım üretimi ve tarım girdileri fiyatları konusundaki temel görüşleri.

Ne diyor Sayın Demirel? "Bu memleketin tarım ekonomisini sübvansiyonlarla idare etmeye kalkıştığınız takdirde, Devletin sahip olduğu bütün kaynakların o kesime akmasına meydan verirsiniz. Hal böyle olunca, yatırımların yapılmasına, kamu hizmetlerinin programda yazılı olduğu veçhile, gerçekleşmesine yetecek paranız kalmaz. Sübvansiyonlarla idare edilen bir tarım politikası izlemek, temelde yanlış bir politikadır" buyurmuşlar. Gerçekten doğru yanları ve yönleri var; ancak Türkiye'nin tarih içinde yaşadığı koşulların gereği, değişmenin ve gelişmenin zorunlu gereği, hatta sanayileşmenin kaçınılmaz kaynağı, tarımın sanayie kaynak aktarması süreci içine sokulması zorunluğudur ki, Türk tarım politikasının ve üretim politikalarının zaman içinde sübvansiyone edilmesi kaçınılmaz bir davranış halindedir. Bunun için her Hükümet, hangi yöne ne miktar sübvansiyon yapılması gereğini, o günün şartlarına uygun olarak bir politika şeklinde geliştirir, oluşturur.

Kimi, tarımsal ürün fiyatları taban fiyatlarının piyasa koşullarına uydurulması, üretim gereklerine uydurulması gibi bir politika izlenme zorunluğu hâsıl olur; kimi, tarım giderlerinin fiyatlarının ucuzlatılması veya daha kolay temini için bazı ekonomik araç ve gereçler kullanılır; ama şimdi Cumhuriyet Halk Partisi - Millî Selâmet Partisi Hükümeti zamanında alınmış bir karar ile ağır sübvansiyonlarla belli düzeyde tutulan gübre fiyatlarının, dünya ekonomisinin içine düştüğü büyük bunalım nedeniyle, artık çözülemeyecek kadar yüksek ölçüde sübvansiyonu gerektiği bir dönemde, gübre fiyatlarının ayarlanması yoluna gidilmiş ve buna karşın, tarım ürünlerinin taban fiyatlarının piyasa koşullarına ve Türk çiftçisinin emeğinin değerlendirilmesi konusunda, Cumhuriyet Halk Partisi - Millî Selâmet Partisi Hükümetinin temel görüşlerine uygun biçimde saptanmış.

Şimdi, Sayın Demirel'in oluşturduğu Koalisyon Hükümetinde ve onun programında yerini almış bulunan ve uyumlu, tutarlı bir ekonomi politikası aracı olmaktan çok, daha ziyade halkın daha ucuz tarımsal girdi temin edeceği zehabına kapılmasını yaratmaya yönelik bir politikayı; bir ekonomi politikası değil, bir seçim ekonomisi politikasını dile getirdiğini görmekle ve biraz evvel okuduğum inanışlarını size iletmekle, nasıl büyük bir çelişki içine düştüğünü ifade etmeye çalıştım ve şu hükme vardım:

Sayın Demirel'in yaşamı boyunca içinde bocaladığı çelişkiler, fikir istikrarsızlıkları ve tutarsızlıkları Türk halkı tarafından çok iyi bilindiği için, şimdi bel bağladığı ve gürültüyle ilân ettiği gübre fiyatlarım indirme vaadini de Türk halkı, samimiyetsiz ve inançsız bir aldatma taktiği olarak görüp, değerlendirecektir. Türk Milleti yine Demirel'in bir tarihte söylediği gibi, kendi çıkarları doğrultusunda olsa da, eğer işin içinde gerçekçilik yoksa, oy kaygıları varsa, böyle çıkarları büyük bir soylulukla reddetmesini bilir. Bir taraftan halkın gerçekçi olmayan vaadlere kanmayacağını, Devlet tarafından bedeli ödenecek rey satınalma çabalarını reddettiğini söyleyeceksiniz ve öte yandan tarımsal sübvansiyonları, başka yerlere gidecek hizmetleri kesme ve kısma hareketi olarak tanımlayacaksınız;

Ağır sübvansiyonlarla ekonominin sağlıklı olarak işlemeyeceğini iddia edeceksiniz;

Tarımsal sübvansiyonların yatırımlara ayrılacak para bırakmayacağını ileri süreceksiniz;

Tarım istihsaline yapılacak sübvansiyonlar, Türkiye'nin kaynaklarını yer, bitirir diyeceksiniz;

Mektebi, hastaneyi ne ile yapacaksınız diye soracaksınız;

Devletin, bitmez, tükenmez hazineleri yok diye bağıracaksınız;

Gübre fiyatlarının dünya ekonomik bunalımı nedeniyle hızlı ve yüksek bir artış kaydettiğini bilmeyeceksiniz veya bilip de bilmemezlikten geleceksiniz;

Yeryüzünde gübre maddesinin tükenmek üzere bulunduğunu unutacaksınız;

Dünyada gübre tüketiminin geometrik diziyle arttığını görmeyeceksiniz;

- Yerli üretimin ihtiyaca cevap vermediğini görmeyeceksiniz;

Devlet bütçesinin 9 milyar açığı bulunduğunu unutacaksınız;

Savunma giderlerinin, Amerikan yardımının kesildiği bu dönemde bütçeye ne büyük ekler yükleyeceğini, gübre fiyatlarının Cumhuriyet Halk Partisi - Millî Selâmet Partisi Hükümeti zamanında, Kıbrıs konjonktürü döneminde Kamu İktisadî Teşebbüslerinin verimli ve kârlı çalışması zorunluğu içinde ve tarım ürünlerine yapılan yüksek düzeyde taban fiyatı zamları ve politikasiyle uyumlu hale getirilerek tespit edileceğini bileceksiniz, göreceksiniz;

Bütün bunları, bir kalemde silip, atacaksınız ve henüz ne idüğü bilinmeyen bir gübre fiyatları politikası; yani beğenmediğiniz ağır sübvansiyon politikası izleyeceğinizi ilân ederek, milleti kandıracağım umuduna kapılacaksınız ve oy toplayacaksınız.

Bunun gerçekten olacağını sanıyorsanız; önce halkın, biraz evvel tutanaklardan okuduğum beyanlarınızı unuttuğunu ve böylece şimdiki sözlerinizi doğru olarak kabul edeceğini hayal etmeniz boş bir avuntudur. Türk halkı, içine düştüğünüz çelişkileri, samimiyetsizlikleri, yalnız gübre fiyatları vesilesiyle değil, önceki iktidarlarınız dönemindeki bir yığın samimiyetsizlikleriniz ve aldatmacalarınızla gayet iyi bilmektedir.

Sonra, öyle sanıyoruz ki, bu konuda biraz evvel gözlerinizin önüne serdiğim beyanlarınız, Türk çiftçisini derin ve ciddî bir kuşkuya düşürecek mahiyettedir.

Sübvansiyonla ekonomi idare olunmaz. Tarım ürünlerinin iç ve dış fiyatları arasındaki ilişkiye değin sözleriniz ve nihayet Devletin kaynaklarının sınırsız olmadığı yolundaki beyanlarımız, çiftçiyi şu haklı ve korkulu kuşkuya düşürecektir. Acaba bugün, bugünkü Demirel Hükümeti, geçmişte olduğu gibi, yıllarca tarım ürünleri fiyatlarının; özellikle buğday fiyatlarını yeniden "Yerinde say" politikasıyla mı yürütecektir, diye gerçekten haklı ve korkulu bir kuşkuya düşecektir.

"Gübre fiyatlarında yapılacak küçük oranlı bir indirimi, tarım ürünleri fiyatlarını artırmama bahanesi olarak mı kullanacaktır?" diye Türk halkı size soracaktır. Ve zannediyoruz ki, öyle de olacaktır.

Gübre fiyatları konusunda, bir de bugünkü Koalisyon ortaklarından Millî Selâmet Partisinin; gübre fiyatlarını bir ölçüde de olsa dünya fiyatlariyle ayarlama zorunluluğunu Cumhuriyet Halk Partisi - Millî Selâmet Partisi Hükümeti gündemi haline getirdiği ve sahip oldukları Bakanlığın önerilerine uyarak bu ayarlamanın yapıldığı gerçeği karşısında, bugünkü tutumunu nasıl izah edeceğini gerçekten merak etmekteyiz.

Bakınız; Millî Selâmet Partisinin Cumhuriyet Halk Partisi ile yaptığı Koalisyon da, bu Koalisyonda da Bakanı olan Sayın Asiltürk'ün bu kürsüden yaptığı ve gübre fiyatlarına değin beyanlarından bir bölümü yüksek takdirlerinize arz edeyim ve merakımızın doğruluğunu kanıtlayayım.

7.11.1974 günkü Cumhuriyet Senatosu Birleşiminde Sayın Asiltürk "Gübre de, diğer birçok maddeler gibi, sübvansiyonla bütçeden desteklemek suretiyle fiyatı belirli seviyede tutulan bir maddedir. Şu anda gübrenin Millî Bütçemize yükü 2 milyar liradır. Gübre fiyatları dünyada çok büyük artış kaydetmiştir. Şimdi düşününüz, bir

Hükümet olarak belli dengeleri muhafaza etmek mecburiyetindesiniz. Elbet, bütün gücünüzü gübreyi sübvansiyone etmekte kullanırsanız, gübreyi 50 kuruşa satmak mümkündür; ancak, o zaman karşınıza şu sual çıkar: Kars'tan, Ardahan'dan, Hakkâri'den tutun da, Edirne'den Muğla'ya kadar millî hudutlarımız içinde yaşayan insanların verdiği vergilerle meydana gelen Milli Bütçeyi ne ölçüde gübre kullanan insanların hizmetine tahsis edeceksiniz? "Bu durumu çok ilginç ve çok ibret verici bulmuyor musunuz Sayın Senatörler? Şimdi, bu beyanla, bugünkü program maddesi arasında derin zıtlığı ifade ve izah etmenin yükü, Hükümet içinde kime düşecektir, diye bir soru doğmuyor mu zihinlerinizde değerli arkadaşlarım?

Çok değerli Senatörler;

Programın 20'nci sayfasında; "Ziraî vasıta ve teçhizat gibi önemli tarım girdilerinin bol vasıflı ve makûl fiyatlarla üretilip, köylümüze ulaştırılması öngörülmüştür" denilmektedir. Zaman içinde bu konuda da, traktör fiyatları sorunu konusunda da Sayın Demirel'in neler söylediğini yine kendi beyanlarına bakarak saptamaya çalışalım. Cumhuriyet Senatosu tutanaklarından okuyarak durumu takdirlerinize arz edeyim:

"Traktör fiyatlarındaki bu artış vergiden ileri geliyor. Büyük çiftçi traktör kullanıyor. Vergi almazsanız bu fiyatlar yine o seviyeye düşer. Bu, bir yandan büyük çiftçiyi vergilendirme yoludur. Daha doğrusu, bir miktar varlıkla çiftçi traktör kullanıyor" buyurmuşlar.

Sayın Demirel'in temel düşüncesi ve uygulamaları bu esaslara dayandığına göre, bu kere çiftçiye ucuz traktör verileceğini vaat ederken acaba ne yapılacaktır? Demirel, traktör fiyatlarındaki artışları, traktör alan büyük çiftçiye yüklenen vergi olarak tanımlıyor; şimdi ucuz traktör ve teçhizat sağlanacağını söylediğine göre, vergiden vaz mı geçecektir? Böylece, çok eskiden beri uygulanagelen adaletsiz ve küçük çiftçiyi ezen tarımsal araç - gereç edindirme politikasında, büyük çiftçi lehine bir gelişme, yeni bir atılım mı ortaya koyacaklardır? Bunu anlamak istemekteyiz.

Bilindiği gibi, ülkemizde çok eskiden beri süregelen tarımsal makineler edindirme politikası, son derece adaletsiz; güçlüyü ve çok topraklıyı Devlet eliyle daha güçlü yapan; güçsüz ve az topraklıyı güçlü kesimin sömürüsüne terkeden ve küçük çiftçi ürün maliyetlerini yükselten bir düzen içinde yürütülür. Bu düzen aynı zamanda Türkiye'nin toprak dağılımı ve tarımsal üretim yapısiyle de ağır bir çelişki halindedir.

Bütün resmî istatistikler, ülkemizde, 4 küsur milyon çiftçi ailesinin yaklaşık olarak yüzde 85'inin 1 ilâ 100 dönüm toprağı işlediğini gösterir. Bu işletmelerin yarısından fazlasının tapusuz mülk olarak kullanıldığı, yine aynı dokümanlarla saptanmıştır.

Böylece, tarım sektöründe toprak dağılımı ve üretim yöntemleri, tapulu ve tapusuz küçük çiftçi aile işletmeleri biçiminde şekillenmiştir.

Oysa, Devlet, banka - kredilerinden yararlanarak traktör ve teçhizat edinmesini kabul ettiği işletme sahiplerinin en az 200 dönüm tapulu toprağa sahip olmaları şartını aramaktadır. Demek ki, tapusuzların ve 200 dönümden aşağı toprak sahip-

lerinin traktör edinmeleri mümkün değildir. 200 dönümden fazla tapulu toprağa sahip olanlara Devlet kredisiyle traktör verilen bu ülkede, hayvanla tarım yapmanın çok pahalılılaştığı ve zorlaştığı bir ortamda, küçük çiftçiyi göz göre göre traktör sahiplerinin sömürüsüne sevkeden bir Devlet yönetimi sürdürülüp gidiyor. Böylece, iki başlı çarpıklık, küçük çiftçinin daha da fakirleşmesi; buna karşın traktör sahibi çiftçinin, hem Devlet eliyle zenginleşmesi, hem de küçük çiftçiden ücret karşılığında yarar sağlamanın yolu açılmakla ikinci bir imkâna kavuşturulmuş oluyor. Bu yetmiyormuş gibi, şimdi bu düzen içinde traktör alan varlıklı toprak sahiplerinin daha az vergi vererek daha çok zenginleşmeleri yolu aranıyor demektir.

Bizim kanımıza göre, programda yer alan çeşitli konular arasında, tarım girdileri fiyatları ve özellikle traktörün ucuzlatılması vaadi, bu düzen içinde önemli bir aldatmacadır ve bozuk düzenin sürdürülme yollarından biridir.

Çok değerli Senatörler;

Kooperatifçiliği sosyalistlik sayan bir zihniyet zoruyla olacak ki, Köy İşleri ve Kooperatifler Bakanlığının adından "Koperatifler"i çıkaran bir Hükümet, halkı aldatma yöntemlerinin en cüretli örneklerini vererek düzenlediği programiyle, Türk siyaset tarihine yeni bir sayfa açmakla ün kazanacaktır.

Bakanlıktan adını kaldır, sonra git coşkulu; fakat inançsız, süslü sözlerle kooperatifçiliğe çok, ama çok önem verileceğini yaz programına; bu yetmiyormuş gibi, önceleri köy ve köylü meselelerine olağanüstü önem verileceğini yaz ve sonlara doğru da, çok büyük bir cüret ve cesaretle, köklü bir düzen değişikliğini öngören bir siyasî partinin; Cumhuriyet Halk Partisinin Programının temelini teşkil eden "Kalkınma köylüden başlayacaktır" ana politikasına, demokratik sol dünya görüşüne ve anlayışına sahip çık ve onu programa koy...

Program sayfa 35, paragraf 7'de aynen: "Hükümetimiz, köye giden hizmetleri artıracak, kalkınmanın köyden başlamasına ve nimetlerin köye ulaşması zaruretine inanmış bir Hükümet olarak.." diye tafra sat... Olur ve akıl alır şey değil bu...

Cumhuriyet Halk Partisinin, 1973 seçim bildirgesi 25'nci sayfasında, "Kalkınma köylüden başlayacak" diye tam 20 kitap sayfası tutan koskoca bir dünya görüşüne ve düzen değişikliği politikasına, demokratik sol anlayışın özüne ve sözüne sahip çık... Gerçekten olur ve akıl alır şey değil bu.

Ne zahmet; oldu olacak, bari bütün bildirgemizi Hükümet Programı haline getirin de, özlediğiniz halk itibarını belki ancak böyle kazanabilirsiniz.

Programınız, tam karşıtı olduğunuz partinin, demokratik sol C.H.P.'nin düzen değişikliği programının, kıyısından köşesinden koparıp aktardığınız ve sizin çok sevdiğiniz - eski deyimle söyleyeyim mânâsını bilirsiniz - intihallerle dolu...

Bunu niçin ve nasıl yaptığınızı anlamaya imkân bulamadık. İntihale tevessül eyleyerek demokratik sol C.H.P.'nin dünya görüşlerini programınıza almakla, sağcılığınızı, muhafazakârlığınızı yitirmiş olmayacak mısınız? Sonra, çok korkar göründüğünüz, milleti de zorla korkutmaya çalıştığınız solculuk damgasını yemekten korkmuyor musunuz?

Bundan sonra meydanlarda, radyolarda, meclislerde C.H.P.'yi gözden düşürmek için, çokça başvurduğunuz solculuk suçlamalarını ne hakla, ne cesaretle yapacaksınız?

Bizim programımızın temel öğelerini şurasından - burasından aparıp kopardığınız ve bu malzemeyle çok zevksiz ve kişiliksiz bir Hükümet Programı derlemeye kalkışmanızı, sizin adınıza üzüntüyle karşıladığımızı Grupum adına belirtmek isterim.

Eğer, C.H.P.'si Programiyle, 1973 seçimlerinde sağladığı halk desteğini sağlama yoluna düştünüz ise, hemen haber vereyim ki, halk, üzerinize geçirdiğiniz bu iğreti elbisenin hakiki sahibini derhal tanır ve sizi 1973'ten çok daha feci biçimde çırılçıplak bırakır.

Değerli Senatörler;

Bir münasebetle yine bu kürsüden şöyle söylemiştik:

"A.P.'nin bu ülkenin ihtiyaçlarından ve gerçeklerinden özümlediği uyumlu ve tutarlı, kişilikli bir ekonomi politikası, bir sosyal politikası yok gibidir.

Buna karşın, olağanüstü bir ustalıkla geliştirdiği bir politika ekonomisi vardır.

A.P. için, seçim kazanmanın vabeste olduğu bütün tedbirlere, çarelere köken ve sistem ve sahip kuşkusu duymaksızın başvurma yegâne davranış biçimidir.

İşbilirlik açıkgözlük ve parti kanalıyle çıkar sağlamak iştahlarına seçim önceleri iyiden iyiye kamçı vuran atılımlara girişmek, A.P.'nin canının altındaki huyudur.

Hatta, Devlet ve Hükümet hizmetlerini, kendisine oy verenlere ulufe gibi dağıtacağına, vermeyenleri, bu hizmet ve nimetlerden mahrum bırakacağını güçlü bir cüretle ve resmen söylemekten perva etmez. Hemen bütün seçimlerde A.P.'nin bu tür davranışlarına Türk toplumu defalarca şahit olmuştur"

Bunun böyle olduğunu iddia eden sade biz değiliz. Bugünkü Hükümet Koalisyonunu oluşturan C.G.P.'nin Sayın Genel Başkanı Prof. Feyzioğlu da A.P.'nin bu tutumundan çok açı bir dille şikâyetçi olmuştur.

Millet Meclisi tutanakları arasında bulunan 10.11.1969 günkü tutanak nüshasının 78'nci sayfasında, Sayın Başbakan Yardımcısı Feyzioğlu, bakınız neler söylemiştir.

Değerli Senatörler;

Sayın Feyzioğlu'nun çok eski bir bilim adamı ve siyaset adamı olarak, önemli siyasal sorunlara, kendi dünya görüşü açısından baktığını Türk toplumu gayet iyi bilir. Binaenaleyh, Sayın Feyzioğlu'nun, A.P.'nin seçimlerde oy toplamak için, Devlet ve Hükümet hizmetlerini A.P.'ye oy verenlere ibzal edeceğini, onlara ancak götüreceğini, buna karşın, vermeyenlere de hizmet götürmemek ve Devlet nimetlerinden onları yararlandırmamak gibi bir tutum ve davranış içinde bulunduğunu çok veciz ve kendine özgü bir üslup ile dile getirdiği şu tutanak dergisindeki, şu sayfayı, eğer vaktinizi almak gibi bir durumla karşı karşıya bulunmasaydım okumak isterdim; ama merak edenlere gösterdiğim bu sayfayı okumalarını tavsiye ederim.

Sayın Feyzioğlu'nun da dediği gibi, A.P.'nin uyumlu - tutarlı bir ekonomi politikası yoktur. Buna karşın, çok iyi geliştirdiği bir politika ekonomisi, bir politika endüstrisi vardır.

Ve işte bu sözler, A.P.'nin seçim veya itibar kazanması uğruna tüm araçları, cinsini ve mezhebini ayırmaksızın kullanmayı mubah saydığını ve hatta Devlet ve Hükümet hizmetlerini dahi parti çıkarları yolunda pervasızca saçtığını kanıtlama bakımından çok önemli yargılardır.

Değerli Senatörler;

Sözlerimizin bu aşamasında belki akla şöyle bir soru gelebilir: Seçim mi var ki, A.P. ve Koalisyon Hükümeti böyle bir programı hazırlamıştır?

Lâfı uzatmadan hemen belirtelim ki, ülkemizde vaktinden evvel seçim, en ihtimalli olarak 1975 sonbaharında kaçınılmaz olabilir. Bu Koalisyon; tantanalı ve coşkulu programlar düzenleyen bu Koalisyonun 4 parti başının Hükümette yer almasını, kendi dışındakileri amansız biçimde suçlamasını, cepheler kurmasını vesaire, vesaire... Bunların hiçbirisi veya topu birden bir gerçeği, Türkiye'nin bugün içinde yaşadığı ve bu Hükümette içine düşeceği muhakkak olan çok zor koşulları ortadan kaldırmaz, aksine daha da ağırlaştırır.

Sayın Demirel oluşturduğu Komisyonu ile Hükümet bunalımını gidermeye muvaffak olduğunu ve sürekli bir Hükümet kurduğunu istediği kadar iddia ede dursun, inandırıcı olmayacağını kendisi de bilir sanıyoruz. Çünkü, zaman içinde Sayın Demirel, "Bir ülkenin parlâmentosu memleket meselelerinin içinden çıkamaz duruma düşerse, o zaman yine millete rücu edilir. Millete rücu etmenin iki yolu vardır; bu yollardan birisi, bizim sistemimizde mevcut; seçim" dediğini, herkes, bizim yaptığımız gibi 13.3.1970 tarihli Senato Tutanak Dergisinin 338'nci sayfasını okursa görür ve anlar.

Aslında Hükümet Programı, sürekli bir icraat Hükümeti programı olmaktan çok, seçim beyannamesi havasına büründürülmüş bir aldatmacalar yığınıdır.

Saygıdeğer Senatörler;

Sözlerimin bu bölümünde programını müzakere ettiğimiz bu Koalisyonun yapısı üzerinde de bir nebze durma zorunluluğunu duyuyoruz. Bu bölümde Koalisyonun gerçek amacı ile ömrü konusunda sahip olduğumuz yargıları ve sonuçta varılacak noktanın, daha da ağırlaşmış bir bunalım olduğunu kanıtlamaya veya bu Hükümetten başka bir hükümete ülkenin muhtaç olduğu gerçeğini gözler önüne sermektir.

Öte yandan, Koalisyon ortaklarından Cumhuriyetçi Güven Partisinin Genel Başkanı Sayın Feyzioğlu'nun, Kıbrıs konusundan tutunuz da, huzur ve asayiş, gençlik hareketleri, Avrupa Ekonomik Topluluğu, malî politika, petrol sorunu hakkında Sayın Demirel'in sahip olduğu görüş ve anlayışlarıyla ebediyen bağdaşmaz bir kişiliğe sahip olduğu Meclis zabıtlarında yazılı beyanlarıyla sabittir. Güvenmediği ve inanmadığı için kıyasıya eleştirdiği bir kişiye, Sayın Demirel'e ülke sorunlarını nasıl teslim ettiğini anlamakta mazuruz. Yasama Meclisleri tutanaklarında bunların çok; ama çok ibret verici ilginç örnekleri vardır.

Çok değerli Senatörler;

Dün Mecliste yapılan müzakerelerde, özellikle Cumhuriyet Halk Partisi sözcüsüyle, Koalisyon ortaklarından Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı ve Başbakan Yardımcısı Sayın Alpaslan Türkeş arasında hüzün verici, kuşku ve endişe verici ve memleketin istikbali bakımından her Türk'ün yüreğini derinden sızlatıcı ve bu itibarla Cumhuriyet Halk Partisi olarak bizi ve bizim gibi düşünen milyonlarca Türk'ü aydınlatma, hareketlerimizi onlara izah etmek için o münakaşadan, o çatışmadan duyduğumuz teessürün gerçek nedenlerini ve hiç de haksız bulunmadığımızı kanıtlamak için, şimdi size elimde mevcut Meclis tutanaklarından okuyacağım Sayın Demirel'in geçmiş iktidarları döneminde Başbakan bulunduğu zaman sebketmiş olan bir beyanını ibret nazarlarınıza, dikkat nazarlarınıza sunmak istiyorum, beni bağışlamanızı rica ederim. Ve bunu okuduktan sonra Sayın Demirel'in dün Mecliste yaptığı konuşmalardan zaptedebildiğim kadarı aldığım notlar üzerine, cevap mahiyetinde arz edeceğim hususları da bu ibret verici pasajın okunmasından sonra dinlemek lütfunda bulunursanız gerçekten bizim Cumhuriyet Halk Partisi olarak Sayın Demirel'in tanımladığı gibi, ne sebeple bugünkü Hükümetle ciddî bir mücadele içinde bulunduğumuzu anlamanız mümkün olacaktır.

Bakınız Sayın üyeler, Türk Milletinin saygıdeğer üyeleri; Sayın Demirel, Cumhuriyet Senatosunun 11.11.1969 tarihli Birleşiminde şöyle bir beyanda bulunmuş; açık, seçik ve kesin bir beyanda bulunmuş. Tabiî beyanın tümünü değil, gerektiği yeri okuyorum:

"Ayrıca, demokratik rejim, kendi kendisini ayakta tutacak güce sahip olduğunu göstermek mecburiyetindedir. Bir vehme kapılmaya lüzum yoktur. Bir anarşi korkusuna kapılmaya lüzum yoktur. O zaman Devlete inançsızlık, Devlet kuvvetlerine inançsızlık başlar. Ayrıca, milis teşkilâtı organize etmeye lüzum yoktur. 500 bin kişilik ordusu, 50 bin kişilik jandarması, 30 bin kişilik polisiyle Devletin göremediği bir işi, 400 kişilik komandosuyla bir siyasî parti mi görecektir? Kaldı ki bu, Partiler Kanununa aykırıdır" buyurmuşlar.

DEVLET BAKANI SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir Milletvekili) — Altı da var, devamını da oku.

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Şüphesiz var, şüphesiz var.

BAŞKAN — Müdahale etmeyiniz efendim, rica ediyorum, lütfen Sayın Bakan.

Devam buyurun efendim.

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Şüphesiz var. Biz Sayın Öztürk, lütfederseniz "Lâ takrabüssalâte" deyip de, "ve ente sükkâra" demeyecek Müslümanlardan değiliz. Dini bütün insanlardanız, biliriz ayeti.

BAŞKAN — Genel Kurula hitap ediniz efendim.

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Altı da var; altı da var ve altı, bir sosyalist devletin kurulmasının bu memlekete getireceği felâketleri ve saire ve saireyi kapsıyor; ama...

SALİM HAZERDAĞLI (Elâzığ) — Doğru.

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Tamam; çok doğru, ancak bir sosyalist devletin bu ülkeye getireceği büyük zararları hakimane bir üslûpla ve bir öngörüyle zaman içinde dile getiren Sayın Demirel'in o sözleri, altı olan sözleri ne kadar doğru ise, üstte olan bu sözleri, adresine dosdoğru gönderilmiş; ismi, cismi, soyadı, oturduğu yer, eşkâli, dinî mezhebi, cinsi, cinsiyeti belirli sözlerinin anlamı yok mu? Bir daha mı okuyayım?

"Devletin göremediği bir işi 400 kişilik komandosuyla bir siyasî parti mi görecektir? Kaldı ki bu, Partiler Kanununa aykırıdır" demenin de doğruluğu yok mudur? Sosyalist devlet kurmanın zararlığı üzerine bina ettiğiniz fikir ve düşüncelerinizin doğruluğu vardır, mümkündür, onu kabul edebiliriz; ama bunun da doğruluğu yok mudur?

Şimdi, niçin bu konuda dün Millet Meclisinde hakikaten hüzün verici bir mücadelenin içine girildi?

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Bunlar şartlanmış, değiştiremezsin.

BAŞKAN — Sayın Feyyat, Sayın Feyyat...

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Değerli arkadaşlarım;

Ülkede, Sayın Demirel'in dünkü beyanları arasında hepimizin işittiği bir büyük tehlikenin mevcut olduğu söylenmiştir ve dünyayı sarmakta olan büyük sol tehlikenin, giderek hu ülkeyi de, dibini boşaltmak suretiyle ele geçireceği kuşkusu ve kaygusunu duydukları içindir ki, bu ülkede çok ciddî bir tehlikeyi önlemek için işbaşına geldiklerini beyan etmişlerdir. Bu mümkündür veya değildir; bunu kestirmek kolay da değildir. Hakikaten dünyayı saran büyük bir tehlike giderek, su taşkınında olduğu gibi, bu ülkenin topraklarına da yavaş yavaş yayılmakta ise veya böyle bir tehlikeyi bir inandasyon bir feyezan gibi görmek gerçekten doğru ise...

MEHMET NURİ ÂDEMOĞLU (Adana) — Sizce nasıldı, fikrinizi söyleyin o hususta.

BAŞKAN — Lütfen Sayın Ademoğlu, rica ediyorum efendim.

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Bu doğru ise, olabilirse ve böyle bir tehlikenin önlenmesi yoluna gidilmesi düşünülüyorsa, o takdirde bu tehlikenin bir benzeri, hattâ çok daha ağırı, hatta insanlık âleminde o söylenen tehlikeden hiç değilse eşit seviyede büyük facia, insanlık faciası tehlikesi şeklinde yaşanmış ve yaşanması için atılmalarda bulunan bir başka tehlikeye niye gözlerimizi kapayalım?

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Tarihî okuyun.

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Komünizm bir tehlikedir; sayılabilir, bu memlekete yayılabilir, mümkündür veya değildir; bunu bilemem. Fakat faşizm, anıyle sanıyle ve tarihte gördüğümüz gibi şimdi de bizim memleketimizde olduğu gibi, belli amaçlarla donatılmış ve ülkenin en dinamik güçlerinden yararlanmak suretiyle meydana getirilmiş ordumsu vurucu güçler

teşkilâtı, komandolar teşkilâtı ve bunların Türk gençleri üzerine, Türk halkı üzerine yaptığı saldırılar, büyük cinayetler ve giderek herkesi ve her şeyi hükümleri altına alma atılımları bir tehlike değil mi Sayın Demirel? Ve biz, böyle bir tehlikenin var olacağından kuşku ve korku içinde bulunduğunuz içindir ki; haklı bir kuşku içinde bulunduğunuz içindir ki, daha 1969 senesinde bu beyanlarınızla bu tehlikeye işaret etmiş olmuyor musunuz? Şimdi ne oldu? 1969'dan bu yana Türkiye'de faşizm tehlikesi veya faşizmi kaz adımlarla ülke içinde hemen her yerde canlandırmak isteyen, yerleştirmek isteyen komandolar ve teşkilâtı, onların ocakları ve onları besleyen bir parti ve onun başkanları veya yandaşları, zimamdarları kalıktılar mı ortadan, yok mu oldu bu tehlike? Daha düne kadar bu tehlikenin Türkiye'ye ne büyük yaralar açtığına hepimiz şahit olmadık mı?

Bizim dediğimiz şey şu: Sizin de işaret ettiğiniz gibi, büyük bir tehlike olan faşizmin temel dayanağı olan ve Devletin üzerinde hâkimiyet kurduğu, tarihçe sabit olan bir örgütlenmenin var olup olmadığına, bugün artık inanıp inanmadığınızı sormaktan ibarettir. İnanmıyorsanız, size şunu söyleyeyim ki, Almanya'da, İtalya'da da ve diğer ülkelerde de tarih içinde faşizm tehlikesine inanmayan yöneticiler görülmüştür; ama şu da görülmüştür ki, o yöneticilerinin ihmali ve anlayış zarfları, o ülkenin milyonlarca insanını mahv ve perişan edecek, o ülkeleri dünya haritasından silecek ölçüde büyük tehlikelere duçar etmişlerdir. Bizim bu sözlerimizi, sizin ortaklarınız arasında anlayış farklılığı yaratmak maksadına matuf olarak kabul etmeyiniz, dün de onu öyle söylediğimizi sanıyorum, işittiğime göre de öyle oldu. Ama siz, meseleyi ortaklarınız arasında bir anlaşmazlık unsuru olacak korkusu ile örtmek istiyorsanız, ben sizin gibi kehanet imkânından veya yeteneğinden mahrum olduğum için söylemeyeceğim.

Bilesiniz ki, biz, bu tehlikenin tıpkı komünizm tehlikesi gibi veya diğer aşırı akımlar tehlikesi gibi bir âcil tehlike, bir korkunç tehlike ve Türkiye'nin bir daha; belki ne kadar dünyada var olacak ise, yakasını kurtaramayacağı bir belâyı uzmâ olduğu kanısındayız.

Bizim işaret ettiğimiz husus budur ve biz bunların ortadan kalkması halinde, sosyalistliğin gelmesine daha kolay imkân doğacak gibi bir içgüdü içinde de değiliz. Bu sosyalistlik, şunluk, bunluk; nasıl gelir, nasıl gider, bunları bir ülkenin tarihi içinde saptayabilecek güçte bir kişinin varlığı kolay kolay iddia edilemez. Bir memlekette neyin nasıl olacağı, istikbalin ne olacağı, bilinmesi çok zor bir şeydir. Ama bir şey vardır; memleketleri kaba kuvvetler, kanun dışı kuvvetler, hele kanun içi kuvvetlerle omuzdaşlık yapmak olanağı buldukları takdirde, şimdi bir meşruluk kazanma imkânına kavuştukları takdirde, ülkenin resmî kuvvetleri ile sırtsırta, yanyana, omuzomuza dövüşme olanağı elde ettikleri zaman, sanıyorum ki, ilk tahrip edecekleri kurum veya kuvvet, Devletin meşru kuvvetleridir. Çünkü, tarihte bu kuvvetler resmî güçlerden yararlandığı ölçüde büyümüşler ve ama ilk yaptıkları şey, önce kendilerini doğuran (Sanıyorum hafızam beni doğrularsa) olanakları, ondan sonra da bütün Devlet Teşkilâtını eline geçirmişlerdir, parlamentoyu yok etmişlerdir. Binaenaleyh, biz tehlikenin; tarih içinde yaşanmış tehlikenin ve bugün Türkiye'de filhal mevcut tehlikenin varlığına işaret etmekten öteye bir hareket yapmış değiliz, yapmak niyetinde değiliz. Biz, Cumhuriyet Halk Partisi olarak

mücadelelerimizi, halktan aldığımız güçle, halkın bize verdiği destekle ve halkın istediği yönlerde geliştirir ve oluştururuz. Bizim bir özel korkumuz da yoktur. Biz, Cumhuriyet Halk Partisi olarak kendi partimizi değil, ülkenin bizatihi varlığını ve geleceğini korumak ve kollamakla yükümlü bir siyasal örgütüz. Endişemizin kaynağı budur. Yoksa, sizin ortaklarınız arasında, sizinle ortağınız arasında her hangi bir teşeddüt hâsılına uğraşmayız, buna tenezzül de etmeyiz çünkü. Biz, ortaklarınızla fikrî anlaşma içinde bulunduğunuzu iddia ettikten sonra, hiçbir itirazda bulunmayız. İtiraz ettiğimiz şey; şimdi sizin burada okuduğum gibi, belirttiğiniz ve fakat fikrî olmayan, etten kemikten yapılmış insan gücünden, komandodandır bizim endişemiz; yoksa fikirden değildir. Şimdi değerli arkadaşlarım;

Bu konuda ve bundan sonraki, gene müsamahanıza sığınarak yapacağım birkaç cümlelik konuşmada, Sayın Demirel'in dün Millet Meclisinde gayet veciz bir surette kendine özgü üslupla vaki beyanlarına; özellikle Cumhuriyet Halk Partisine yöneltilmiş suçlamalarına kısa kısa, gücümün yettiği ölçüde cevap vereyim.

Yapıldığını zannetmemekle beraber. Sayın Demirel konuşmasının ilk cümlesi olarak "Şahsiyet yapıldı, bu Hükümet Program, müzakereleri sırasında" dedi. Şahsiyat yapıldı, iddiasında bulunan Sayın Demirel'in, kimin şahsiyatı ile uğraşıldığını ortaya koyması lâzımgelirdi. Her halde dünkü Hükümet Programı üzerindeki müzakereler sırasında parti grupları veya milletvekilleri tarafından dile getirilen birçok hususlar çok ciddî bir Devlet sorunu üzerine geliştirilmiş düşüncelerdir. Devlet sorununa ilişkin düşünce ve görüş beyan eden kişinin, Devlet sorununu, Devlet kudretini, Devlet varlığını yüklenmiş kişiye yönelttiği her tenkid, aslında Devlet meselesine yöneltilmiş tenkittir, eleştiridir. Sayın Demirel, kendisini Başbakan olarak görmeye bizi haklı olarak sevk ederken, tutum ve davranışlarını, fikrî yapısını, geçmişteki icraatını, memleketi içine düşürdüğü durumları, güçlülüğünü, güçsüzlüğünü, politikalarının doğruluğunu veya eğriliğini dile getiren eleştiricilere çıkıp da, "Şahsiyat yaptınız" demeye hakkı nereden buluyor? Biz, Sayın Demirel'in yediği yemekle, oturduğu evle, giyindiği elbise ile uğraşmıyoruz ki; yüklendiği Devlet görevi ile iktidar yetkilerini kullanma yönü ile eleştirilerini yapıyoruz. Bu memlekette Sayın Demirel'in eleştirilerini yapmak, yalnız dünkü Mecliste olmuş bir hâdise diye sayılırsa, endişe duyulmayacak bir husustur.

Sayın Demirel'in kişiliği siyasal kişiliği, tutum ve davranışı, dünya görüşü, Devlet anlayışı, demokrasi anlayışı, kalkınma anlayışı üzerine yazılmış yüzlerce cilt kitap vardır. Hattâ Sayın Demirel'in bu siyasal kişiliği üzerine bina edilmiş partiler vardır Türkiye'de. Bir siyasî olgu haline gelmiştir Sayın Demirel'in kişiliği, bir içtimaî vakıa haline gelmiştir. Nasıl olur da, hükümet erkini yüklenmiş bir kişinin geçmiş politikalarından veya düşünce ve anlayışlarından şikâyet eden kimselere şahsiyatla uğraştınız eleştirisini yaparsınız? Çok eski bir kuraldır, "Demokrasi, biraz da liderler rejimidir" derler. "Devlet adamlarının da özel kişiliği önemsizdir, kaale alınmaz, onunla uğraşılmaz" derler ve "Devlet adamlarının özel kişiliği diye bir sahaya sahip çıkmalarına hakları yoktur" derler. Öyleyse, şahsiyat yapıldığı iddiası, düpedüz bir surî mantık oyunudur. Her kim şu zamanda, Sayın Demirel'in Hükümet başı olduğu hengâmda; "Şu alanda uyguladığı politikalarla memleketi bu kadar

zarara sokmuştur; memleketi 1970'te %66,6 oranında bir devalüasyon girdabına, bataklığına sürmüştür" dediği zaman, onun kişiliği ile mi uğraşmış olur?

Dün, "Dört yıldan beri bu memlekette ekonomik hayat çığırından çıkmış, yerinden oynamıştır, her şey alabildiğine tahammül edilmez ölçülere varan fiyat artışlarına sahip olmuştur" diye buyurdular. Dört yıldan beri Sayın Demirel'in ve partisinin bu memlekette Yasama Meclislerinde, hatta Hükümetlerde yer almadığını, binaenaleyh, kendisinin bu dört yılda olanlardan sorumlu tutulamayacağını iddia etmeye dayanak, mantık nereden çıkıyor acaba?

Sayın Demirel ve partisi 1971 senesinde bir muhtıra ile iktidardan indirildiği zaman, belki kendisi Başbakan olmaktan bir süre uzak kaldı ama; işte karşımda şerefle mevkii almış Sayın Erim'in Hükümetinde en çok üyeyi bulunduran partinin başı değil miydi? Yine Sayın Demirel'in partisi, 1971 senesi 12 Martından 1973 Ekim seçimlerine kadar Millet Meclisinde ve Senatoda halen çoğunlukta, hatta kendisinin çok sevdiği çoğunlukta; 226 üzerinde bir çoğunlukta Yasama Meclislerine hâkim değil miydi?

Bu memlekette Sayın Demirel'in partisi ve onun mensupları milletvekilleri ve Senatörler eliyle Sayın Erim'in ve ondan sonra gelen hükümetlerin, 12 Martın da getirdiği şartlar içinde, yapılan bütün teşriî tasarruflarda damgası yok mudur?

SALİM HAZERDAĞLI (Elâzığ) — Sizin de var, siz de rey verdiniz hepimiz beraber yaptık.

BAŞKAN — Sayın Hazerdağlı, lütfen

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Biz reformların ne anlama geldiğini ve nasıl yapılması lâzımgeldiğini bir sistem halinde geliştirmiş partiydik. Demirel'in iktidardan inmesinden biraz sonra Sayın Erim'in kurduğu birinci Hükümette "Reform Hükümeti olunacaktır" iddiasına karşın, Sayın Demirel'in beyanları işte çantamda mevcut...

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Ecevit'inkini de oku.

BAŞKAN — Sayın Ucuzal, rica ediyorum efendim.

DOĞAN BARUTÇUOĞLU (Manisa) — Ona kürsüden sen cevap ver.

BAŞKAN — Sayın Barutçuoğlu, rica ediyorum.

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — "Bu memlekette reform yapılması diye bir ihtiyaç yoktur. Toprak düzeninde bir değişiklik istenirse (Tabiî bu "Düzeni" kelimesini kullanmazlar) onun yapılacağı yer Meclistir ve bu "Reform" adıyla anılmaz, Toprak Islahatı Kanunu gibi yahut tarımsal üretimin ıslahatı gibi telâkki edilir" diyor.

Petrol alanında yapılması gereken reformdan bahseden Sayın Erim Hükümetinin programına karşın Sayın Demirel, "Petrol reformu diye bir reforma ihtiyaç yoktur, Petrol Kanunu yapılarak bu iş giderilir" demiştir ve 12 Mart zoruna bile karşı duracak güçte olduğu ve Meclislerde çoğunluğu elde tuttuğu için o petrol reformları, o toprak reformları, maalesef o zora karşı yine kendisinin mensubu olduğu partinin Yasama Meclisindeki güçleri yüzünden dediği gibi reform olmaktan

çıkarılmış, kanun değişiklikleri şeklinde ele alınmıştır. Sanıyorum hepimiz bugünleri yaşadık. Bunun böyle olduğunu; bilmem hangi beyanını söyleyerek değil, temel inancının böyle olduğunu bildiğimiz için ileri sürüyoruz ve diyoruz ki, dört yıldan beri bu memlekette olan her şeyin içinde Sayın Demirel ve partisinin herkesten çok payı vardır. Çünkü Yasama Meclislerinde, hakikaten 1973 Ekim seçimlerine kadar hâkim bulunmuştur. Kaldı ki, Sayın Demirel'in ve partisinin bu ülkede çok güçlü taraftarları vardır, çok güçlü destekleri vardır; Sayın Demirel ve partisinin en ziyade güç aldığı, kuvvet aldığı büyük sermaye çevreleri vardır, tekelci kapitalizm vardır; hatta onların uzantıları vardır.

Sayın Demirel dünkü konuşmasının bir yerinde, bizim aldığımız oyu küçümseyerek "%33 oy almışsınız efendiler. Hangi güçle bunu iktidar yapmaya çalkıyorsunuz?" diye buyurdular ve o %33 oyu pek küçümsediler. Oysa, tarih içinde yine zabıtlarda rast geldim; bir seçimde hangi parti daha ziyade oy almışsa, iktidara en yakın partinin o olduğunu kendileri beyan etmişler ve diğer partilerin de aldıkları oyları altalta koyup cemetmenin imkânı olmadığını beyan buyurmuşlar. *(C.H.P. sıralarından "O, o zamandı" sesleri)* O, o zamandı, bugün bu zaman. Şimdi değiştirdiler ama şunu söyleyeyim değerli arkadaşlarım; Demirel'in kendisinin 1973 seçimlerine Millet Meclisinde ve Senatoda mutlak çoğunluğu elde bulundurduğu halde ve o güçle gittiği bilinen bir gerçektir; ama nasıl döndüğü şimdi onun tarafından bilmesi lâzımgelen bir gerçektir. Nasıl gittiler, nasıl geldiler...

Cumhuriyet Halk Partisinin oyunun %33 olduğunu söylemekle Cumhuriyet Halk Partisini küçümsemeye olanak yoktur. Ama iktidar olarak, mutlak çoğunluğa sahip olarak seçime gidip de, çok küçülmüş olarak gelmenin asıl söylenmesi gerekir ve hele bunu, oyların bölünmesi hâdisesi diye anlatmaya kalkarsanız, iki temelli inancı sarsarsınız. Birisi, demokrasiye ve siyasal partiler demokrasisine inanmış olmazsınız. Nereden biliyorsunuz diğer partilerin sizin oylarınızı aldığını? Eğer diğer partiler sizin oyunuzu almışlarsa - öyle var sayalım, size inanalım - o takdirde sizin iktidarlarınız döneminde yaptıklarınızla beraber olmayan, mutabık olmayan milyonlarca vatandaş yaratmış olacaksınız ki, sizden kaçmışlar, uzaklaşmışlar ve size iktidarı tekrar kullanma yetkisi vermemişler.

Şimdi siz sanıyor musunuz ki, bundan sonra bu halk 1973'te size lâyık gördüğü ve biçtiği değeri, şimdi bu kurduğunuz Koalisyon Hükümetiyle tekrar kazanacaksınız... Mümkün değil. Aslında bu oy bölünmesi, sizin de bildiğiniz gibi, Türkiye'nin oluşum sürecinde mutlaka geçilmesi gereken bir duraktır. Elbette Türkiye toplumunda sınıflar, sosyal sınıflar oluşuyor. Güçlü sermaye sınıflarının hemen yanında, onlar kadar güçlü emek sınıfları doğuyor, onlar arasındaki hizmetleri gören sınıflar doğuyor. Kasabalarda ve köylerde yaşayan büyük toprak ağaları veya eşraf ile sanayiciler arasında çatışma büyüyor. Büyük tüccar ile küçük tüccar, İstanbul tüccarı ile taşra tüccarı arasındaki çelişki, sınıfları doğuruyor ve sınıfların mücadelesini oluşturuyor ve sınıfların mücadelesinde en etkin araç olan siyasal partilerde yer alma süreci başlıyor. Türkiye oluşuyor, gelişiyor, değişiyor. Türkiye, yalnız Sayın Demirel'in ifade ettiği gibi, basit bir ekonomik ekspansiyon süreci içinde yaşamıyor; her insanıyla, her kesimdeki insaniyle yepyeni bir toplum hüviyetine bürünmenin mücadelesini veriyor.

Şurası gelmişken söyleyeyim. Dünyada hiç bir kimsenin anlayamayacağı, ne kadar iddia ederseniz ediniz, nefesi en tesirli büyük din adamlarından, en usta konuşuculardan, en iyi televizyon veyahut radyo spikerlerinden veya yandaşlarınızdan yararlanmaya kalkarsanız kalkınız, o olanağı bulursanız bulunuz, programınızda yer almış şu gerçeği, şu maddeyi asla kimseye anlatamazsınız:

Sayın efendiler, siz programınızda ne buyuruyorsunuz: "İşçi ve işveren arasındaki mücadeleyi kaldıracağız. İşçi ve işvereni yan yana kardeşlik havası içinde yöneteceğiz"

SALİM HAZERDAĞLI (Elâzığ) — Kavga içinde.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Sonra da barış.

BAŞKAN — Müdahale etmeyin lütfen.

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, İşçi - İşveren, sermaye - emek arasındaki ezeli çelişkiyi, zorunlu çelişkiyi, doğal, sosyal ve ekonomsal olayı tersine çevirmenin gücü şimdiye kadar hiç kimseye verilmemiş, hiç kimse kullanamamış bu gücü bunların yanyana bulunmasından ahenk doğmaz, bunların karşıt olmasından ahenk doğar. Buna, kusura bakmayın, "Dialektik düşünce" derler. Bunlar yanyana bulundukları zaman, Sayın Demirel'in de bir zamanlar dediği gibi, "Cemedilmez unsurlar" olarak kalırlar ve hiçbir anlamı olmaz. Ekonomik ilerlemeyi, kalkınmayı ve insanın insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşam düzeyine ulaşmasını yok etmek isteyen herkes, ancak böyle bir avuntu içine girer. Yok eğer, ekonomik kalkınmayı, yücelmeyi ve yükselmeyi istiyorsa, hiç kimse emek - sermaye, işveren - işçi olgusunu ve karşıt denge içinde yaşamalarını ne garipser, ne bundan herhangi bir kuşkuya düşer ve ne de bunu kaldıracağını vaat etmek gibi bir yavanlığın içine düşer.

Hiç kimse özgürlükçü demokratik düzen içinde hakların alınması için birbirleriyle boğaz boğaza gelmesini, silahla mücadele etmesini bu ülkede önermiyor. Türkiye'de hiçbir işçi kuruluşu; özellikle Türk İş, DİSK ve ne de başka işçi kuruluşları emek sahipleri işverenlerle silahlı çatışma suretiyle hak elde etme yoluna düştüklerini daha şimdiye kadar göstermediler, böyle bir olguya rastlanmadı.

Siz bu düzeni; işverenle işçi arasında toplu sözleşme, grev ve diğer uyuşma ve anlaşmalar düzenini nasıl olup da, ne vasıtayla, ne yaparak ve bunları yan yana getirerek halledeceksiniz? Bu, doğrusu kimsenin anlayamayacağı bir şey olacaktır.

Sayın Demirel dün dediler ki. "Ben hiçbir partiden hüsnühal kâğıdı almak zorunda değilim" Gayet güzel. Oy almak zorunda olur insanlar da hüsnühal kâğıdı almak zorunda olmazlar; ama hüsnühal kâğıdı iyi olmayan insanlara da partilerin oy vermeyecekleri bellidir. Hele her partinin ve liderinin milletten bir hüsnühal kâğıdı alması gerektir. Eğer, millet bir partiye veya onun başına iyi hal kağıdı vermemişse, onu Parlamento içinde şu veya bu tertiplerle sağlamaya çalışmanın olanağı belki bulunabilir; ama böyle bir tertibin ömrünün ne olacağını da o tertibe girenlerin kestirmesi gerekir.

Değerli arkadaşlarım;

Sizi fazlaca yordum ve üzdüm, bundan dolayı gerçekten saygı ile özür dilerim.

Hükümet Programı hakkında şimdilik söyleyeceğimiz bunlardan ibarettir. Önümüzdeki günlerde Hükümetin bu Programla bu ülkeye ve bu ülkenin özellikle dara düşmüş kesimlerine iyilikler getirmesini biz de temenni ederiz. Ne var ki, uzun yıllar tecrübe edilmiş bir yönetim biçimini, bir dünya görüşü uygulamasını, bu ülkede hakikaten harikalar yaratacak bir düzen saymak ve buna bel bağlamak, belki o düşüncede olanları avutur; ama Türk Milletini aldatamaz, kandıramaz ve Türk Milletinin çağın gerekleri ve gerçeklerinden özümlediği halkçı, devrimci demokratik sol Cumhuriyet Halk Partisi iktidarına bir an evvel kavuşmasına mani olamaz.

Saygılar sunarım. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Millî Birlik Grupu adına Sayın Muzaffer Yurdakuler, buyurunuz.

M.B. GRUPU ADINA MUZAFFER YURDAKULER (Tabii Üye)

Sayın Başkan, Sayın Senatörler, Hükümetin Sayın üyeleri;

Uzun zamandan beri devam eden siyasal bunalımın bir noktasında, 31 Mart 1975 günü Adalet Partisi Genel Başkanı Sayın Demirel tarafından kurulan ve Cephe Partilerinin oluşturduğu Koalisyon Hükümetinin Programı üzerinde Millî Birlik Grupunun görüşlerini sunmaya çalışacağım.

Sayın Senatörler;

Siyasal bunalımın başladığı nokta ve zaman hakkında çeşitli görüşler vardır. Bu çeşitli görüşlerin dayanağı olan uzun dönemlere ait iddiaları, toplumumuzun ekonomik, sosyal ve siyasal gelişme çizgisi üzerinde tarihin şaşmaz yargısına bırakarak, siyasal bunalımın yakın dönemde nerede başladığını saptamada bugün için yarar vardır.

Atatürk Devrimlerinin çağdaş uygarlık düzeyini amaçlayan boyutları içerisinde çok partili demokratik rejim, halka dönük tek dereceli seçimlerin dinamizmi, 1961 Anayasasının geniş, ilerici ve özgürlükçü ortamı, toplum gelişmemizin nirengi noktalarını teşkil etmişlerdir. Bu nirengi noktalarını aşan Türk toplumu, artan nüfusu, değişen üretici ve tüketici niteliğiyle planlı kalkınma dönemine girildikten sonra hızla büyüyen bir ekonomik yapıya ulaştı.

Genişleyen ekonominin sosyal adalet içinde toplumsal refaha dönüşmesini amaçlayan sosyo-ekonomik politikaların uygulanmasını öneren 1961 Anayasası, bu amacın demokratik rejim içerisinde oluşturulması için özgürlük ortamına büyük önem vermiştir. Özgürlük ortamı korunarak, büyüyen ekonominin ve değişen toplumun çarkları bir ahenk içinde birbirine uydurulacaktı. Son 10 yılda uygulanan politikalar bu uyumu sağlayamamıştır. Yanlış ekonomik görüşlerle kalkınma planları sosyal amaçlarından saptırılmıştır. Hatalı toplumsal görüşlerle, özgürlükler giderek zedelenmiş ve toplumsal yapının sağlıklı biçimde gelişmesi önlenmiştir.

İste, bütün bu dayanışların sonucu olarak, sosyal ve ekonomik çalkantılar siyasal banalım halinde toplumu etkisi akma almıştır. Bize gere, battalı politik görüşleriyle iktidarlar, siyasal bunalımın hazırlayıcısı ve sürdürücüsü olmuşlardır. Çünkü aynı tutum ve davranışlarda ısrar edilmesi, giderek yoğunlaşan 12 Mart öncesi bunalımını getirmiştir.

14 Ekim 1973 seçimleri rejim bunalımını önlemiş, fakat siyasal bunalımı gidememiştir. Grupumuzun görüşü odur ki, siyasal bunalımdan çıkış Anayasayı, toplumun gereksinmelerine uygulama olanağı bulabilecek bir kadronun iktidarıyle mümkün olacaktır.

Bu arada, geçiş döneminin çeşitli aşamalarında, demokrasinin vazgeçilmez unsurları siyasal partilere düşen görevler de vardır. Bu görevlerin başında, Anayasal düzenimizin gereği olan parlamenter sistemin parlamentoya dayalı hükümetini kurmak gelir. 1973 seçimlerinden sonra bu konuda maalesef iyi örnekler verilememiştir.

Sayın Senatörler;

Siyasal partilerin başta gelen görevi, seçim sonunda herhangi bir partinin tek başına iktidarı elde edememesi halinde, parlamenter sistemin gereği olan Meclislere dayalı hükümeti kurmaktır. Siyasal partilerin başta gelen görevleri arasındadır. Siyasal partilerin farklı görüş ve programlara sahip olmaları, onları bu görevden alıkoyamaz. Çünkü, siyasal yatırım ve çıkar düşüncesi, sosyo-ekonomik görüşlerdeki ayrıcalıklar, kişiliklere dayalı iddialar, partilere ortak hükümeti kurmamak için mazeret olmamalıdır. Aksi halde toplumumuzun, demokrasinin vazgeçilmezlerine ve bizzat rejime olan inançları sarsılır. Sonunda parlamentoya dayalılığın dışında örneklere ve başka türlü rejim modellerine özenti artar.

Sayın Senatörler;

1973 seçimlerinden sonra C.H.P. ve M.S.P. Koalisyonunun oluşturduğu Sayın Ecevit Hükümeti 4 aya yakın bir sürede kurulabilmiştir. Bu Hükümetin 17 Eylül 1974'te istifasiyle başlayan hükümet bunalımı 6,5 ay sürmüş, bizce olumlu sayılmayan aşamalardan geçerek 4 partinin cephe oluşturması ve bağımsızların destek umudu ile bugünkü duruma gelinmiştir.

Hükümetin genel hatlarıyle dünya barışını hedef tutan karşılıklı çıkarlara dayatmak kayıt ve şartı ile bütün ülkelerle iyi ilişkiler kurma, Avrupa'daki barışın kuvvetlendirilmesi için Avrupa Güvenlik İşbirliği Konferansına katılma konusundaki politikasını olumlu karşılıyoruz.

Komşularımızla, bu arada Sovyetler Birliği ile izlenen iyi komşuluk karşılıklı saygı ve anlayış içinde olumlu gelişmeler kayıt eden politikaları, İran ve Pakistan'la olan ve kısmen de anlaşmalardan doğan iyi ilişki ve işbirliğinin devam ve geliştirilmesini, Arap ülkeleri ile olan dış ilişkilerimizin geliştirileceğini memnuniyetle karşılarken, dost ve kardeş İran'ın yıllarca önce Türkiye'den geçirmeyi planladığı tabiî gaz boru hattının hâlâ bir anlaşma ile realize edilmemiş olmasına bir mana veremiyoruz. Bu arada hemen hemen bütün Balkan Devletleri ile yapılan karşılıklı vize anlaşmalarının, Avrupa ile aramızda köprü vazifesi gören Bulgaristan ile yapılmamış olmasını eksiklik saymaktayız. Bir an önce gerçekleştirilmelidir.

Sayın Senatörler;

Türkiye, Kıbrıs Barış Harekâtından sonra Orta Doğu Ülkelerinde saygınlık kazanmıştır. İzlenen bu kişilikli ve bağımsız duş politikanın Sayın Demirel Hüküme-

tince de sürdürüleceğini ve Üçüncü Dünya Devletleriyle de siyasî, ticarî, iktisadî ve kültürel ilişkilerin geliştirileceğinden memnunluk duyuyoruz.

Bugünkü ortam, Türkiye'nin bütün komşularıyla olduğu gibi, Çin Halk Cumhuriyetiyle de daha sıkı ilişkiler kurmasına elverişlidir. Büyük bir gelişme içinde bulunduğu bilinen ve bir milyara yakın nüfuslu bu ülke ile ticarî ve iktisadî ilişkilerin geliştirilmesinin her iki ülkenin de yararına olacağı inancındayız.

Hükümet Programında, Kıbrıs'ta iki cemaat arasında tutarlı, geçerli ve devamlı bir barışın ve beraber yaşamanın, iki bölgeli bağımsız bir federal sistemle mümkün olabileceği ifade edilmektedir ki, bu husus Millî Selâmet Partisinin dışında bütün partilerin ve bağımsızların benimsediği bir çözüm yolu idi. Bugün Hükümet ortağı bu partinin de, bu ilkeyi benimsemiş olması sevindiricidir.

Kıbrıslı soydaşlarımızın yıllar boyu süren kanlı ve ıstıraplı yaşamı, Türk Silahlı Kuvvetlerinin Barış Harekatıyla gerçekleştirdiği fiilî durumla huzur ve teminata kavuşmuştur.

Hükümetten, coğrafî temele dayalı federal sistemin gerçekleştirilmesi için gerekli gayretleri beklemekteyiz.

1922 yılında, Ege sularında boğulduğunu sandığımız Megalo İdea'dan vaz geçmeyen, Batının ve bugünde özellikle, Amerika'nın şımarık çocuğu Yunanistan hariç olmak üzere, bütün komşularımızla karşılıklı çıkar ve saygı sınırları içinde, dost olma, Türk Hükümetlerinin ortak dış politika ilkesi haline gelmiştir.

Yunanistan'ın kara sularının sınırlarını genişletme gayretleri, Ege kıta sahanlığı ve Ege Denizi hava sahasının kontrolü konularındaki; anlaşılması mümkün olmayan tutumu ile andlaşmaları hiçe sayarak, kıyılarımızın bir uzantısı olan adaları silahlandırma teşebbüsleri, Batı Trakya Türklerine uyguladığı gayri insanî ve onları göçe zorlayıcı politikalara, artık "Dur" demenin zamanı geldiği inancındayız.

Batının ve Amerika'nın devamlı olarak silahlandırdığı Yunanistan'ın sorumlu ağızlarından sık sık savrulan savaş tehditlerine kulaklarımızı tıkayamayız. Kendilerine, hak ettikleri ve lâyık oldukları cevap gecikmeden verilmeli ve haklarımızın savunucusu olduğumuz da fiilen gösterilmelidir.

Sayın Senatörler;

Programda, dış politikaya ağırlık verilen konulardan diğer biri de, Amerika Birleşik Devletleriyle olan ilişkilerdir. Hükümet gayet haklı olarak, Amerikan Hükümetiyle, Kongresinin politikalarını değil, Amerika'nın fiiliyata intikal etmiş olan uygulamasını esas kabul etmiştir.

Amerika'nın fiiliyata intikal eden bu davranışını dostça bir politika olduğu söylenemez. Bu sebeple Hükümet tevekkül içinde Amerikan Kongresinin karar değiştirmesini beklememelidir.

Baskı yoluyla, Türk Milletinden bir şey koparmanın mümkün olamayacağını ifade eden Hükümetin, karşılıklı yardım anlaşmasını tek taraflı olarak bozan ve ancak muhasım devletlere uygulanan silah ambargosunu 5 Şubat tarihinden beri Türkiye'ye karşı devam ettiren ABD'ne verilecek cevabı da, sözden ibaret kalma-

malıdır. Yardımın kesilmesinden ve ambargonun uygulanmaya başlamasından itibaren iki ayı aşkın bir zaman geçmiş olmasına rağmen, bu güne kadar alınamayan karşı tedbirlerin, Hükümetçe en kısa zamanda alınacağından emin olmak isteriz.

Dış politika konusundaki görüşlerimize son vermeden önce, Uluslararası Petrol Ajansı'na da kısaca değinmek isteriz.

Zengin kapitalist ülkelerin petrol üreten az gelişmiş ülkelere karşı teşkil etmiş oldukları ve gereğinde bu ülkelere silahlı müdahale dahil, her türlü müeyyideleri uygulamayı amaç edinen Uluslararası Petrol Ajansı'na, kendisi de az gelişmiş bir ülke olan ve hammadde kaynakları oldukça zengin bulunan Türkiye'nin katılmasına bir anlam veremiyoruz. Kaldı ki, bu Ajans'ta 151 oydan (4) oya sahip olan Türkiye'nin burada faal bir rol oynaması da mümkün değildir. Hükümetin bu konuyu daha gerçekçi bir açıdan değerlendireceğine inanmak isteriz.

Sayın Senatörler;

Müttefiki tarafından kendisine silah ambargosu uygulanan, buna karşılık NATO entegrasyonundan ayrılmış olan Yunanistan'ı durmaksızın her türlü silah, araç ve gereçle donatan ABD ve Batı ülkelerinin bu tutumu karşısında Hükümetin, Silahlı Kuvvetlerimizin en modern silah, araç ve gereçlerle donatılması konusunda hiçbir fedakârlıktan kaçınılmayacağına ilişkin kararını haklı ve yerinde bulmaktayız. Ancak, harp sanayiini geliştirerek silah satıcısı durumuna gelmiş ülkelerin sayısının sınırlı olduğu ve bunların büyük kısmının da bize karşı ambargo uyguladığı, buna karşılık Yunanlılara silah satışı anlaşması ile bağlı oldukları gözden uzak tutulmamalı ve Türk Silahlı Kuvvetleri, nereden olursa olsun, en modern silahlar satın alınarak donatılmalıdır.

1963 yılından beri Grupumuza karşı yöneltilen itham ve eleştirilere rağmen, üzerinde ısrarla durduğumuz ve büyük ölçüde kendi öz kaynaklarına ve güçlerine dayalı ulusal bir ordunun zaruretinin Hükümet Programında yer alışı bizi memnun etmiştir.

Sayın Senatörler;

Kurulması düşünülen harp sanayii, elbette ki tek başına bir sanayi değildir. Bu sanayinin pazarı, Türk Silahlı Kuvvetleriyle, olanak bulunursa, bazı gelişmekte olan ülkeler olacaktır. Başta motor, demir-çelik, kimya, elektronik ve benzeri sanayi kollarından oluşturulacak olan harp sanayiinin, hiç kuşkusuz Devlet eliyle kurulup yönetilmesinde zaruret vardır.

Sayın Senatörler;

Programdaki sosyal ve ekonomik konulara gelince:

Kalkınmanın nimetlerinden dar gelirli yoksul zümreleri ve yurdun gelişmeye muhtaç bölgelerini yararlandırmak için gereken adımları atmak ilkesi, yeni olmasa bile, üzerinde durulduğunu görmek sevindiricidir.

Türkiye'de işsizlik ve gelir dağılımındaki dengesizlik, sosyal barışı tehdit eden ciddî sepeblerdir. Çağdaş anlayış, kalkınmanın nimetlerinden herkesi zaman ge-

çirmeden faydalandırmayı gerektirmektedir. Bu da, ancak Devlet eliyle uygulanan politikalar sayesinde mümkün olur.

Sayın Senatörler;

Doğu ve Güneydoğu illerimizin özel planlar hazırlanarak kalkındırılmasına hız verilmesinin öncelik taşımasını olumlu karşılamaktayız.

Doğunun ve Güneydoğunun eski halini bilenler, bu bölgeleri yakında ziyaret etmişlerse, son 15 yılda bu bölgelerin çehresinin büyük ölçüde değişmiş olduğunu görmüşlerdir.

Planlı dönemde, bu bölgelerin kalkınması için bütçelerden büyük paralar harcanmış; yol, su, elektrik, okul, bölge yatılı okulları yapılmış, sağlık işlerinin sosyalizasyonu ile ilgili götürülen hizmetler yanında büyük yatırımlara yönelinmiş, sınaî alanda da Devlet elinden geleni esirgememiştir. Planların tetkiki bu bölgelere yapılan yatırımların küçümsenmeyecek ölçüde olduğunu ispatlamaktadır. Ancak, yine de yeterli değildir.

Bütün özendirici ve teşvik edici tedbirlere rağmen, özel sektör bu bölgelere bilinen sebeplerle yatırım yapmamıştır. Bu hal Hükümetin Programda bu bölgelerin kalkındırılması için uygulayacağını vaat ettiği (Özel Kalkındırma Planlarının) ancak Devlet eliyle uygulanması gereğini zorunlu kılmaktadır. Bu kararı Hükümetten beklemekteyiz.

Sayın Senatörler;

Muhtaç durumdaki yaşlı yurttaşların, kimsesiz çocukların, sakatların, Devlet himayesine alınması bu güne kadar gecikmiş sosyal bir politikanın tatbiki olacaktır.

Grupumuz bu konuları daha ayrıntılı olarak inceleyen, koruma ve himaye tedbirlerini bir bütünlük içinde mütalaa edecek olan kanun tasarılarına destek olacaktır.

Sayın Senatörler;

Türk ekonomisinde daha fazla görmezlikten gelinemeyecek konular vardır. Bunlardan biri, özel sektör ile kamu sektörü arasındaki ücret dengesizliğidir.

Kamu sektöründe, idarenin israfçı, istikrarsız ve verim azlığına rağmen, çok defa yetenekli idarecileri tutamayacak bir ücret politikası uyguladığı açıktır.

Bugün Devlette yetişmiş kimseler çok farklı ücretler yüzünden özel sektör tarafından transfer edilmektedir. Buna karşılık, kamu sektöründe işçinin çeşitli toplu sözleşmelerle elde ettiği imkânlar karşısında Devlet memurunun durumu, son katsayıya rağmen çok geride kalmıştır. Ne gariptir ki; son zamanlarda işçiler, memurların bu yoldaki haklarını savunmak ihtiyacını duymuşlardır. İşçilerin haklarını toplu sözleşmelerle almış olmalarına sevinmekteyiz. Ancak, önemli olan, işveren kurumların verimli çalışma yollarını bularak toplu sözleşme farklarını ortak kamu fonlarından ödeme zorunluluğunu önlemeleridir.

Sayın Senatörler;

Türkiye'de hiç şüphe edilmemelidir ki; en önemli sosyo-ekonomik konu, işsizliktir; yani istihdam açığıdır. Ondan sonra da, üretim yetersizliği gelmektedir. Bun-

ları elbette ki kısa vadede halletmek mümkün değildir; fakat alınacak ekonomik tedbirlerle yatırımları hızlandırmak, her olanağı yatırımlara yöneltmek, geciktirici her engeli aşmak Hükümetin başlıca görevi olmalıdır.

Bunlara işaret ettikten sonra, ülkemizin yaşam düzeyi ve içinde bulunduğu koşullar dikkatte tutulursa, üretim toplumu olmamız zorunluğu kendiliğinden ortaya çıkar. Bu zorunluğa rağmen, kısa sayılabilecek sürelerle bir emekliler toplumu yaratmak, çalışma sürelerini kısıtlamak, bir başka deyişle, ülkemizde ciddî bir üretim toplumu olmadan tüketim toplumu düzenini kurmak, onun politikasını istemek veya uygulamaya koymak, muhakkak ki Türk ekonomisinin gücü dışında kalır. Bunu Hükümetin dikkatine sunmak isterim.

Sayın Senatörler;

Türk toplumunun sağlıklı bir sanayi toplumu olabilmelinin ilk şartı sanayi ortamının yaratılmasıdır. Planın ve 1975 İcra Programının öngördüğü gibi Türk sanayiinin kalkınması büyük sanayi projeleriyle gerçekleşecektir. Bunlar da her yönüyle Devlet eliyle düzenlenmesi gereken projelerdir. Enerji, demir-çelik, çeşitli metalürji, elektronik, motor, otomotiv, yeni şeker fabrikaları, gübre sanayiidir.

Burada bir gerçek daha var; siyasî istikrar sağlanmadıkça ve hükümetler bu konulara sahip çıkmadıkça, büyük sorumlukları gerektiren büyük projelerin yatırıma dönüştürülmesi mümkün değildir.

Kamu sektörü yatırımlarına ayrılan fonların yetersizliği ve enflasyon etkisi ile bu fonların uygulamada çok yetersiz kalmaları, fizikî gerçekleşmelerin plan hedeflerinin gerisine düşmelerine neden olmaktadır. Son Bütçe müzakerelerinde yaptığımız konuşmalarda 1974 yılı yatırımlarının 1973 yılı yatırımlarının hemen hemen yarısı düzeyinde kaldığını ve 1974 yılında kamu yatırımları %80 oranında gerçekleşirken, özel sektör yatırımlarının %122 ile hedefini aştığını belirtmiştik. Bunun sonucu olarak, istihdam baskısı artmış ve işsizler ordusu 1.760.000 kişiye ulaşmıştır.

Yatırımları gereksiz şekilde güçleştiren ve geciktiren engellerin ortadan kaldırılmasına çalışılması, yeni yatırımların teşvik edilmesi, yarım kalmış yatırımların tamamlanması ve hem üretim artışının sağlanmasına çalışılmalıdır.

Genç Libya Devleti ile yapıları anlaşma, bize yeni yatırım ve istihdam olanakları hazırlamıştır. Değerlendirilip, sahip çıkılacağından şüphe etmiyoruz. Ayrıca Sayın Irmak Hükümeti Dışişleri Bakanının gezisi ile bir potansiyel olanak daha elde edilmiştir. Bu da, İran'ın Türkiye ile yapacağı ihracat ve ithalât imkânlarını kolaylaştırıp, hızlandıracak olan ulaşım tesisleridir. Limanların geliştirilmesi, yeni yollarla İran'a bağlanması Türkiye'de yeni yatırım ve istihdam imkânları yaratacaktır.

Belli kaynak ve mihrakların Türk parasını devalüasyon tartışmalarına sürüklemek istedikleri bir ortamda yeni ve büyük döviz olanakları yaratacak bu projelere gereken önem verilmelidir. Kaldı ki, bu projelerin finansmanı İran Hükümetince garanti edilmektedir. Bu ve benzeri yatırım olanakları için ciddî ve atak girişimlerde bulunmak zorunludur ve ortam da hazırdır.

Sanayi ile ilgili genel ilkelerden sonra, Türk ekonomisinin 1975 baharında ciddi ve somut meseleleri olduğu bilinmektedir. Bunlardan en önemlisi, depolamak

için bile yer bulunmayan ve büyük paraların bağlanmış olduğu, pamuk stokunun satılması ve süratle paraya çevrilmesi yollarının aranmasıdır.

Pamuktan ve pamuklu mamuller ihracından gelecek takriben 500 milyon dolar civarında dövize Türk ekonomisinin ihtiyacı aşikârdır. Türk Çimento Sanayii büyük bir stok baskısı altındadır. Devamlı ve istikrarlı bir ihraç politikasının gereğinin kavranmış olduğunu ümidederiz.

Ucuz ithal edildiği için üretilme yerine, gereksiz yere büyük ölçüde demir ithal edilmekte ve böylece büyük stoklar birikmektedir. Konunun üzerine ciddiyetle eğilinmelidir.

Şeker fiyatları arttıktan sonra şeker sıkıntısı ortadan kalkmıştır. Ancak, dünya şeker krizi nedeniyle ihracı çok kârlı hale gelen, kolay ve hızla büyütülme olanağı bulunan pancar üretiminde geç kalınıldığı ve şeker sanayiinin vaktinde büyütülemediği gerçeği bütün çıplaklığı ile meydana çıkmıştır.

Sunî gübre üretiminin, planın gerisinde kaldığı ve çok pahalılaşan dünya fosfat fiyatlarının sunî gübre fiyatlarını etkilediği ve tarım ürünleri girdilerinin önemli ölçüde arttığı bir gerçektir. Hükümet, sunî gübre fiyatlarını indireceğini açıklamıştır. Bunu, biz de canı gönülden isteriz, Ancak, ekonomik politika bir bütünlük içinde incelendiğinde, desteklenen fiyat politikasını karşılamak için bütçeden ayrılması gereken fonların önemli ölçüde arttığı ve yatırımları olumsuz yönde etkilediği gerçeği de, dikkatten uzak tutulmamalıdır.

Sayın Senatörler;

Enerji kıtlığı, üretim artışında yeterli hızın sağlanamaması ve proje hatalarından doğan arızalar, tesisleri işletecek personel mevcudunun yetersizliği ve işbaşında bulundurulmayışı Türk sanayiinde önemli verim düşmelerine yol açmıştır.

Yarattığı güncel sıkıntılar ne olursa olsun, uzun vadeli planlama ve yatırım olarak enerji politikası Hükümetten büyük gayretler istemektedir.

Gecikmiş ihaleler, atom enerjisi meseleleri, devamlı ve iradeli takipçiler beklemektedir.

Nükleer santrallerin inşaatına hız ve önem verilmesi, İran tabiî gaz boru hattına sahip çakılması, petrol arama ve üretme çabalarının artırılması, gerçekten zorunludur. Irak tabiî gaz boru hattının gerçekleştirilmesi de çok yararlı olacaktır.

Sayın Senatörler;

Deniz ulaştırması, gemi yapımı ve sanayi ve deniz ticareti ile ilgili konularda geç kalınmış olduğu meydandadır. Bu konuların tetkiki ve planlanması için daha fazla zaman kaybedilmemelidir.

Türk ağır sanayiinin, yatırım malları üreten temel sanayi kurma olanaklarını da dikkate alarak geliştirilmesi çok isabetli olacaktır. Ortaya yeni çıkan dış politika koşulları, yıllardan beri savunduğumuz millî ordu ve onun dayanacağı gereksinmeleri elle tutulur hale getirmiştir. Yapabileceğimiz, rantabilitesi olan klasik silah ve araçları en kısa zamanda üretmeliyiz. Esasen geleneğimiz ve birçok da olanaklarımız var.

Sayın Senatörler;

Planlı dönemde ekonominin temel şartlarından biri, istikrar içinde büyümesi idi; fakat son senelerde tam bir istikrarsızlık içine düşüldüğü de malumdur. Kanaatimiz odur ki, ekonomide istikrar şartlarını sağlayabilmek büyük başarı olacaktır. Bu sebeple, Hükümetin programında önemle üzerinde durduğu (Ekonomide istikrar sağlanması) enflasyonla tutarlı bir mücadele, spekülatif kazançların ekonomiye verdiği zararları önlemek, Türk parasının iç ve dış değerini korumak gibi hedeflerinin başarılı olmasını temenni ederiz.

Sayın Senatörler;

Dış ticaret bütçesindeki ekonomiye olumsuz etki yapacak şekilde artan dış ticaret imkânlarının 2 sene gibi kısa bir sürede harcanması ve bugün yine Türk ekonomisini bir dış ticaret çıkmazı ile karsı karşıya bırakmış olması, geçmiş hükümetler için talihsizliktir.

Dış ticaretin, tatminkâr gelişme hudutları içinde seyretmesi için, birçok olanakların bulunduğundan da şüphe etmiyoruz. Bir bütünlük içinde alınacak tedbirlerin ve birleştirilecek gayretlerin olumlu sonuçlar sağlayacağına ve maksatlı olarak yürütülen devalüasyon tartışmalarına son vereceğine inanıyoruz.

Son geçici hükümetler, vergi sistemimizi geliştirecek ve hattâ zorunlu hale gelen düzeltme tedbirlerini bile Meclislere getirememiştir. Vergilerimizin, ekonomiye ayak uyduran mükelleflerin ve bir kısım zümrelerin lehine, tabiî olarak bazılarının da aleyhine, yeni hükümlerle yenilenmesi kaçınılmaz hale gelmiştir. Çok temenni ederiz ki, Hükümet mahdut gelirli ücret ve maaş alanlar aleyhine işleyen bu kanunları en kısa zamanda düzeltmek imkân ve gücünü bulsun.

Sayın Senatörler;

Türk ekonomik kalkınmasında sanayi ve tarımın dışında, nispî bir yeri de olsa, turizm üzerinde programa kaydedilen hususlar gerçeklerin ifadesidir. Geçmiş hükümetler de buna benzer hükümleri benimsemişlerdi; fakat turizm tedbirleri ve verilen kredilerin mahalline sarf edilip edilmediğinin araştırılmaması, özellikle Hükümet içinde ciddî, tutarlı ve takip gerektiren koordinasyon tedbirleri alınamadığı için, uygulamada başarısızlıklarla karşılaşılmıştır. Gerçekte turizmde bir potansiyel vardır ve olumlu sonuçlar alınabilir.

Sayın Senatörler;

Tarım ürünlerinin ihraç pazarlarında önemli fiyat artışlarının olduğu bir dönemde karşılaştığımız üretim sıkıntısı, sadece tesadüf veya talihsizlik değildir. Uzun vadeli çalışma ve yatırımlarda geç kalınmış, böylece 3'ncü 5 Yıllık Plan stratejisi de şüpheli bir duruma düşmüştür. Bugün zorunlu olan ihtiyaç maddelerimiz için büyük döviz kayıplarını da göze alarak stok yapma yoluna gidilmesi kısa vadeli tedbirlerdir. Plan ve politikanın, ekonominin yeni ihtiyaçlarına olanak sağlaması yönünde düzeltilmesi gerekir.

Gıda maddelerini ithal etmekten kurtulmak için, sulamada büyük aşama yapılmalı, tarım girdileri ucuzlatılmalı, teknoloji etkili hale getirilmelidir.

Sayın Senatörler;

Tarım ve toprak reformunun ilk uygulanması için Pilot bölge olarak seçilen Urfa'da elde edilecek tecrübelerin değerlendirilmesinin, diğer illerimizde yapılacak uygulamaları süratlendirme bakımından çok önem taşımakta olduğuna kaaniiz. Reformun başarısının bu ilk uygulama ile çok yakından ilgili olacağına da işaret etmek isteriz.

Tarım ve orman isçilerinin sigorta kapsamına alınacağı vaadini memnuniyetle karşılamaktayız. Bunu oluşturacak yasaları bekliyoruz.

Ticaret Bakanlığından, Gıda-Tarım ve Hayvancılık Bakanlığına yeni devredilen üç büyük işletme, bu Bakanlığı daha etkin ve güçlü bir hale getirecektir. Ancak, tarım ve gıda politikasını parasal yönden destekleyen Ziraat Bankasının Ticaret Bakanlığında bırakılma gerekçesini anlayamadık.

Sayın Senatörler;

Toplumun ortak varlığı telâkki edilmesi gereken her türlü kredi imkânlarından faydalananlar, elde ettikleri faydanın, hiç değilse vergisini tam vermek zorunda bırakılmalıdırlar. Kredi kullanma ve vergi verme arasında bir ilişki, organik bağ veya fonksiyonel bir ilişki mutlak sağlanmalı, idare bunun takipçisi olmalıdır.

Sayın Senatörler;

Hükümet Programında millî eğitim ile ilgili konulara, genel olarak manevî ve ahlâkî plâtformda değinilmiştir. Eğitim sorunlarına Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planındaki ilkeler ve amaçlar yönünden bakmak yerine, manevî ve ahlâkî açıdan bakılması tercih edilmiştir. Eğitim sorunlarına bu türlü eğilim, sağ kanat politikacıları için bir siyasî tercih meselesidir. Oysa, eğitim konusu içerisinde, manevî ve ahlâkî değerlerle birlikte, büyük önem taşıyan nitelik ve nicelik faktörleri de söz konusudur. Kalkınma planlarının bilimsel yaklaşım biçimi, sorunlara doğru eğilebilmenin en tutarlı yoludur. Bu bakımdan, Hükümet Programında millî eğitim konularının ele alınış tarzı bu tutarlıktan yoksundur.

Bununla beraber, fırsat ve imkân eşitliğinin sağlanması için, öğrenci burslarının miktar ve sayı itibariyle çoğaltılacağı, parasız yatılı öğrenci sayısının, kredi ve yurt olanaklarının artırılacağı, üniversiteye hazırlık kurslarının açılacağı, meslek okullarının ikinci döneminden mezun olanların üniversite ve yüksek okulların giriş imtihanlarına katılmalarının sağlanacağı, üretime dönük meslekî ve teknik liselerin giderek çoğaltılacağı, okullarda kitap enflasyonuna ve ders kitapları ile ilgili ticarî istismarlara son verileceği gibi olumlu, toplumsal ihtiyaçlara uygun ilkelere yer ve ağırlık verilmesini memnunlukla karşılarız. Üniversite girişinde merkezî seçme ve yerleştirme sınavlarından önce, üniversite hazırlık kursları açılması ve bu kurslarda büyük merkezlerdeki öğretmenlerden faydalanmak yerinde bir tedbirdir; fakat bundan daha iyisi, gerice yörelerdeki lise ve dengi okulların öğretmen boşluklarının doldurulmasıdır.

Millî eğitimde ahlâk derslerinin daha da geliştirileceği ve bu dersleri öncelikle, İlahiyat Fakültesi, Yüksek İslâm Enstitüsü ve İmam-Hatip Okulları mezunlarının okutacağı hükmünü yersiz bulmaktayız. Önce, ahlâkın ne olduğunu ve ne olmadı-

ğını en iyi bilenlerin, din adamlarının inhisarına alınması görüşüne karşıyız. Eğer, okutulacak dersin ismi "Ahlâk" yerine, "Din Eğitimi" olacaksa, o zaman önerilen fikrin yanındayız; fakat bir toplumda ahlâkın sadece dinî telkinlerle geliştirileceği fikrine katılmıyoruz. Dinî telkinler, dinî kurallar, iyi ahlâklı olmayı amaçlar, ancak, bu amacı elde etmeye tek başına yetmezler. Kaldı ki, bugün uygulanan müfredat programlarına göre adının pekâlâ, "Sosyal Bilgiler, Psikoloji, Sosyoloji, ya da Yurttaşlık, Vatandaşlık" isimlerinden birinin verilmesi mümkün olan bu derse, "Ahlâk" isminin verilmesini sakıncalı bulmaktayız.

Millî eğitimimiz, örgün ve yaygın eğitim bütünü içerisinde, eğitim-üretim ilişkisinin kurulduğu, eğitim kurumlarının yurt düzeyine fonksiyonel ve dengeli dağılımının sağlandığı, fırsat eşitliğine açık bir sistemin gerçekleştirildiği bir düzeye ulaşmayı sağlayacak amaca yöneltilmelidir. Örgün eğitim sistemi, ekonomik ve sosyal yapının gereklerine uygun, dinamik koşullara ve değişmelere açık bulundurulmalıdır. Yaygın eğitim sistemi ise, örgün eğitimin eksikliklerini giderecek, üretim sürecine geçenleri gerekli bilgi ve beceri ile donatıp, insangücünün verimliliğini yükseltecek bir düzeye ulaştırılmalıdır.

Sayın Senatörler;

Bugüne kadar hiçbir hükümet programında yer almayan biçimde, dil devrimine karşı kullanılan ifadeyi çok yadırgadık. Ancak, ne kadar karşı çıkılırsa çıkılsın, Atatürk devrimlerinin bir öğesi olan dil devrimini önlemeye hiçbir hükümet gücü yetmeyecektir.

Sayın Senatörler;

Konuşmamıza başlarken belirttiğimiz gibi, sermaye yanlısı partilerden oluşan ve kalkınmayı özel sektör öncülüğünde planlayan bir hükümetin, devlet olanaklarını kullanarak bir sanayici sınıf yaratması doğaldır. Batı ülkeleri, kendi insanlarıyle, sömürge insan ve her türlü kaynaklarını insafsızca sömürerek bir sermaye sınıfı yaratmış ve bu sınıf öncülüğünde kalkınmalarını yapmışlardır. Türkiye'nin ne büyük sermayedarı ve ne de sömürgesi vardır. Kalkınmak için gerekli sermaye, ancak kendi insanından, diğer bir deyimle, sermayenin belirli ellerde toplanmasını sağlamak üzere kamu giderlerini işçi ve köylü ile dar gelirlilere yükleyerek, sermayeci sınıfı da teşvik tedbirleri ve vergi indirimleri uygulamalarıyle gözetmek ve yaratmak zorunluğu aşikârdır. Böyle bir kalkınma felsefesini benimsemiş bir hükümetin, beş yıllık planlarda da ifadesini bulduğu gibi, evvelâ kalkınmayı gerçekleştirmesi, ondan sonra da sosyal adalete yönelmesi aynı şekilde doğaldır.

Böyle bir kalkınma politikası benimsemiş hükümetlerin, gerçek anlamda sosyal güvenlik tedbirleri getirmesi; işçi, topraksız köylü ve dar gelirlilerin, küçük esnafın yaşama düzeylerini iyiye doğru götürecek iktisadî ve sosyal politikalar izlemesi mümkün değildir. Konuya bu açıdan bakıldığında, her ne kadar Programda aksi vaat edilmiş ise de, bugüne kadar olduğu gibi, bundan sonra da âdil ve dengeli bir fiyat politikasının uygulanması ve sosyal refahın yaygın hale getirilmesini mümkün görmüyoruz.

Takip edilegelmekte olan, üretken olmayan ve istihdam yaratmayan ekonomik politikalar sonucu, bugün Türkiye, ürettiğinden fazla tüketen ve yaratılan istihdam

sahasından fazla çoğalan bir ülke halindedir. Halen işsiz sayısı 1 milyon 760 bin civarında olup, ihraç edilen işgüçlerinin başlayan dönüşleri ve tüketim toplumunun ihtiyaçlarını karşılamak için kurulmuş bir sanayinin bulunmayışı, artan nüfusa istihdam yaratmadığından bu miktar daha da artacaktır. Her türlü sosyal patlamalara müsait olan bu kitlenin, işsizlik sigortası ihdas edilerek bir ölçüde tatmin edilmeleri gereğine önemle işaret etmek isteriz.

Son yıllarda, toplu sözleşmelerdeki anlaşmazlıklardan doğan grevlerin bir ölçüde azalması ve işçilerin aşırı ücret taleplerinde bulunmalarını önlemek ve çalıştıkları işyerlerini kendi malları gibi kabul etmeleri için, işçilerin işyeri yönetimine katılmalarında yarar görmekteyiz. Ayrıca, kurulacak fabrika ve emsali yatırımlara işçilerimizin hissedar olmasına olanak sağlayacak hazırlıkların bir an evvel realize edilmesini beklemekteyiz.

Tarım alanında çalışan ve çoğu mevsimlik işçi niteliğini taşıyan yüz binlerce tarım işçisi, en küçük bir sosyal güvenlikten yoksundur. Bunların çalıştırılma fiyatları ve hakları, sendikalaşmadıkları için, müeyyidelere de bağlanmış değildir. Bütün eski hükümetlerin programlarında yer alan ve fakat bir türlü gerçekleştirilemeyen Tarım İş Kanununun, Hükümet Programında tarım ve orman işçilerini sigorta kapsamına almak suretiyle gerçekleştirileceği vaadini bir taahhüt telâkki ediyoruz.

Sayın Senatörler;

Programda, sağlık sigorta sisteminin gerçekleştirileceği belirtilmektedir. Türkiye'de, gelir dağılımının korkunç bir dengesizlik içinde olduğu ve bir köylü ailesinin yılda eline geçen paranın hiç denecek kadar az olduğu gözönünde tutulur ve nüfusun yüzde 70'inin böyle bir gelir düzeyine sahip kırsal bölgelerde yaşadığı hesaba katılırsa, sağlık sigorta uygulamasının olanak dışı bulunduğu tahmin edilebilir. Bir kamu hizmeti ve bir anlamda da yatırım olan sağlık hizmetlerinin, genel bütçeden karşılanması ve programda da belirtildiği üzere, sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesi çalışmalarına hız verilmek ve bu hizmetin gelişmesini önleyen engelleri kaldırmak suretiyle yürütülmesinin, Türkiye gerçeklerine daha uygun düşeceği kanısını taşımaktayız.

Sayın Senatörler;

Ülkemizde yeteri kadar sanat okulu ve enstitüleri açılamadığından, bir çok aile de, gelir adaletindeki dengesizlikten ötürü, çocuklarını okullara gönderememişlerdir. Bu sebeple, küçük esnaf, büyük ölçüde çırak ve kalfalardan yararlanmaktadır. Ancak; çırak, kalfa ve ustalar kanunu çıkmadığından; bunların çalışma hayatları teminat altına alınamamıştır. Ücretleri de işverenin insafına bırakılmıştır. Hemen bütün hükümetlerin programlarında yer almasına rağmen, çıkarılamayan bu kanunun, programda vaat edildiği üzere, çıkarılmasını beklemekteyiz.

Sayın Irmak Hükümeti zamanında kurulan Sosyal Güvenlik Bakanlığının aynen muhafazasından ve bu Bakanlığın bütün sosyal güvenlik kurumlarını bünyesinde toplarken, kuruluş hedefleri istikametinde geliştirileceği vaadinden memnunluk duyduk.

Sayın Senatörler;

Koalisyonu oluşturan siyasî partiler bir süre önce Cephe Birliği kurmuşlar, adına da "Milliyetçi Cephe" demişlerdir. Halk toplulukları arasında cepheler oluşturmak, muhasamatın ve düşman kamplara ayrılmanın bir işareti sayılmak gerekir. Bunun ötesinde, bir kısım partilerin "Milliyetçilik" gibi kutsal bir tanımın etrafında toplanmaları; daha ilk anda, kendi toplulukları dışında kalanların milliyetçi olmadıklarını ima eden bir ithamı beraberinde getirmiştir. Türkiye'de hiç kimse, hiçbir siyasî teşekkül; milliyetçi olmanın, bu niteliği taşımanın dışında kalamaz, böyle bir ithamın altında bırakılmaya razı olamaz.

Türk toplumunun gelişme çizgisi ve tarihî gelişimi içinde belirgin nirengi noktaları; neyin, ne gibi tutum ve davranışların Türk halkı için milliyetçilik sayılabileceğini tayin etmiştir. Yakın tarihimizde zulme karşı yürütülen hürriyet mücadeleleri, meşrutiyet hareketleri, Ulusal Kurtuluş Savaşı ve Mustafa Kemal, Çanakkale - Sakarya - Dumlupınar, Kemalist Devrimler, Laik Cumhuriyet İlkeleri, Sosyal ve Hukuk Devleti kavramları, bu kavram ve amaçlara yönelik mücadeleler Türk milliyetçiliğinin belirgin nirengi noktalarıdır. Tarihî gelişimin bu belirgin nirengi noktalarından geçen çizginin dışında kalanlar; kuşkusuz, Türk milliyetçisi sayılamazlar. Mustafa Kemal'in karşısına Ulu Hakanı çıkaranlar milliyetçi sayılamazlar. Kemalist ilkeler doğrultusunda uluslaşmak, Türkleşmek ve millileşmekten rahatsız olarak, bunun karşısına ümmetçi bir felsefe ile safsatanın saltanatını kurmaya çalışanlar, milliyetçi sayılamazlar. Politikanın tavanında ve üst yapısında sağ ve sol çatışmasını komünistlik - faşistlik ithamlarına dönüştürenler ve bu politik kavgayı tabanda, toplumun alt kesitlerinde mezhep kavgasına çevirenler, asla milliyetçi saylamazlar. Yeraltı ve yerüstü servetlerimizi dışa karşı koruyamayanlar ulusal ekonominin toplum yararına geliştirilmesine öncelik tanımayanlar, kişisel ve zümre çıkarlarını her şeyin üstünde tutanlar milliyetçi sayılamazlar.

Atatürk döneminde milliyetçilik kavramının belirli bir anlamı vardır. Ulusal kurtuluş ve ulusal kurtuluştan toplumsal devrimlere geçiş temeli, milliyetçi görüştü. Ulusal kurtuluşta emperyalizme ve dış sömürüye karşı Türk toplumunun bağımsızlığı ve özgürlüğü elde edilmişti. Toplumsal devrimlerle de, halkın mutluluğuna engel olan nedenlerin yok edilmesine çalışılmıştı. Ulusal kurtuluşta milliyetçilik, "İstiklâl" anlamına geliyordu. Daha sonra Atatürk'ün elinde milliyetçilik, devrimlerin gerekçesi oldu.

Bundan yıllarca önce, Avrupa'da burjuvazinin karşısında halk hareketleri gelişirken, Batı politik literatüründe "Millî Cephe, Halk Cephesi" gibi ayrımlar vardı; fakat o günden bu yana dünya o kadar değişti ki bu ayrımlar ve kavramlar eskidi. Bugün milliyetçilik bayrağı, burjuvazinin elinden halkın eline geçmiştir. Çağın milliyetçilik anlayışı, dünyanın her yerinde aynı kavram ve biçimde görülmektedir. Bu anlayışın yanında, bizim için en geçerli olan anlayış, Anayasamızın başlangıç bölümünde ifadesini bulan tanımlamadır. Bunun dışındaki milliyetçilik anlayışı bizce geçersizdir, abestir, batıldır, barışçı değildir, bölücüdür.

Sayın Senatörler, Dört partiden kurulan ve güvenini bağımsızlarla, yan tutan bağımsızlara bağlayan Sayın Demirel'in kurmuş olduğu Hükümet, şüphesiz ki Anayasa sınırları içinde oluşturulmuştur. Bu Hükümeti, ne 12 Mart sonrası kurulan ve

görünüşte Meclislere dayalı, gerçekte nereye ve kimlere dayalı olduğu kamuoyunca hâlâ bilinmeyen Hükümetlere ve ne de gerek kuruluş ve gerek destek bakımından Meclislere dayanmayan Sayın Irmak Hükümetine benzetmek mümkün değildir.

Hükümette görev alan partiler, siyasal inanç bakımından partiler yelpazesinde en sağ uçtan, ortanın sağına kadar yayılmış bulanmaktadırlar.

Bir icraat hükümeti olarak kurulduğu ifade edilen bu çeşitli renklerden oluşan Hükümetin, Türkiye'nin içinde bulunduğu siyasî, iktisadî, sosyal ve kültürel bunalımları ve ağırlığı gittikçe artan dış sorun ve ilişkilerimizi göğüsleyebileceğine ve üstesinden geleceğine inanmıyoruz. Kaldı ki, Hükümeti kuran dört partinin Millet Meclisindeki üye sayısı 226'nın altındadır.

Bağımsızlarla, yan tutan bağımsızların Hükümeti destekleme konusunda kamuoyuna intikal etmiş hiçbir vaat ve taahhütleri olmadığı gibi, Hükümette de temsil edilmemiş bulunmaları; bunların desteğini açıkta bırakmakta ve bu hali ile Hükümet, bir azınlık hükümeti durumuna düşmektedir. Bu hal, Hükümetin uzun ömürlü bir icra hükümeti olmasını güçleştiren etkenlerden bir diğeridir.

Sayın Senatörler;

İç politikamızda ve yönetimde yıllarca sürdürülen yanlış uygulamalar, yasa dışı davranışlar, partizan tutumlar, halkımızda giderek biriken tedirginlikler yaratmıştır. Yönetenler ve yönetilenler arasında karşılıklı itimat ve saygınlık azalmıştır.

Yönetilenlerde kendilerine karşı tarafsız davranılmadığı, yasa dışı davranışlara maruz kalacakları inancı yaygınlaştıkça, hak ve adalet duygulan azalmaktadır. Hak ve adalet duyguları sarsılan bir toplumun suç işkine eğilimi artmaktadır. Yönetenlerin bu konudaki başlıca görevi, toplumda suç işleme eğilimini tahrik edecek davranışlardan kaçınmaktır. Her türlü olay karşısında yasaların tarafsızlıkla ve tam uygulanması, toplumdaki hak ve adalet duygusunun korunmasını, yücelmesini sağlamaktır. Sağlıklı bir toplum yapısının oluşturulmasının ilk koşulu budur. Geçmiş uygulamalar sağlıklı bir toplum yapısının oluşmasını geciktirmiş ve engellemiştir.

Bu nedenle, toplumumuz bugün huzur ve barış özlemi içerisindedir. Siyasal görüş ayrılıklarının, kanaat ve düşüncede anlayış farklarının müsamaha ile karşılanmaması; huzur ve barışın bozulmasına ve kutuplaşmalara yol açmaktadır. Toplumu kutuplaştırmakta siyasal çıkar görenlerin huzursuzluğun sorumlusu, olduğunu ilân etmek isteriz.

Her ileri hareketi, toplumun yücelmesini amaçlayan her yeni hareketi komünizm sayanlar ile samimî dindarları, gelenek ve göreneklerine bağlı olanları gerici sayanlar ve bu yolda tahrikte bulunanlar, kamuoyunu yanıltanlar, huzur ve barışı bozmakta en büyük etkendirler. Siyasî iktidarlar ve yöneticiler bu konularda uyanık ve çok tarafsız durmalıdırlar.

Sayın Senatörler;

12 Mart öncesinin hatalı uygulamaları, gençlik hareketlerine karşı tarafsız davranılmamış olması, bunalımı patlama noktasına kadar getirmiştir. 12 Mart döneminde de, olaylara tek yönlü bakılmış olması, hatta bir tarafın korunması bugünkü saldırıların ve kanlı olayların nedeni olmuştur.

Bugün Devlet örgütlerinden daha fazla istihbarat gücüne sahip olduklarını iddia edenlerin, güvenlik kuvvetlerinden daha güçlü koruma ve yıldırma olanağına sahip bulunduklarını söyleyenlerin, şehirlerarası otobüs işletmeleri ile bir yerden, diğer bir yere saldırgan kuvvetleri kaydıranların cesaretleri nereden gelmektedir? Bunların, Devlet kuvvetlerinin yerini ve görevini teslim alma iddiasında oldukları açıkça görülmektedir.

Bu yasa dışı örgütlerin Devletin güvenliğini tehdit eder bir duruma gelme istidadında olduklarını belirtmekte yarar görüyoruz.

Sayın Senatörler;

Hükümet Programında demokratik düşünce ve inanç özgürlüğü çerçevesinde sürekli eğitimden yararlanılmasının sadece din görevlilerine tanınmış olmasını oldukça garip bir tutum olarak mütalâa etmekteyiz. Oysa bugün, Türk toplumunun vardığı aşamada fikir özgürlüğü, demokratik, yasanım en önemli sorunu olarak görülmektedir. Bu özgürlüğün, özellikle din görevlileri konusunda ele alınması koalisyon ortaklarının temel eğilimini ümit kırıcı biçimde yansıtmaktadır.

Komünizmle mücadele amacı ardında, cephe partilerinin demokratik hakların kısıtlanması yolundaki gayretleri, eğer yürütülmek istenirse, bunun toplumu çok şiddetli bunalımlara sürükleyeceğini söylemek kehanet olmayacaktır.

Şu nokta ayrıca bilinmelidir ki, demokratik rejimin kaderiyle ilgili olmayanlar her türlü aşırılıkları yapmaktan kaçınmayacaklardır. 12 Mart döneminin tadı damağında kalanlar bu özlemlerinden vazgeçmeyeceklerdir.

Sayın Senatörler;

Sözlerimin sonuna gelmiş bulunuyorum. Hükümet, aşırı bir iyimserlikle aylardan beri süregelen bunalımın sona erdiğine, siyasal, ekonomik, sosyal, kültürel hayatta yeni bir dönemin başlayacağını beyan ederek, ülkede huzur, yönetimde tarafsızlık, birlik ve beraberlik, çalışma hayatında barış, anarşiye son verme, fikir ve inanç hürriyetini korumayı vaat etmektedir. Şimdiye kadar birçok hükümet programlarında ifade edilen bu gibi söz ve vaatlerin uygulama alanına konulamaması, her seferinde ümitlerin biraz daha yitirilmesine sebep olmuştur.

Her ne kadar Programda "Bu dönem Anayasamızda ifadesini bulan birleştirici, toplayıcı ve yükseltici bir milliyetçilik ve millî beraberlik anlayışının Devlet yöneticilerine hâkim olduğu bir dönem olacaktır" deniliyorsa da, Milliyetçi Cephenin oluşturulmasından bu yana, yurt sathında ve gençlik arasında başlayan çatışma ve kanlı olaylar bu görüşü gölgelemektedir. Bu kanaatimizi doğrulayan bir olay da, daha dün Millet Meclisi müzakerelerinde ortaya çıkmıştır. Resmî bir ağız, Millet Meclisi kürsüsünden, "Komando" yahut "Bozkurt" denilen kişilerin "Devlet kuvvetleriyle el ele ve onlara yardımcı bir görevi yaptıkları ve yapacaklarını" söylemek suretiyle, Devlet güvenlik kuvvetleri dışında ve bir partiye mensup örgütlenmiş bir kuvvetin mevcut olduğunu açıklamıştır ki bu da Programdaki "Bu dönem, anarşinin, iç kavga ve kışkırtıcılığın himaye görmediği bir dönem olacaktır" ifadesiyle çelişki halindedir.

Sayın, Senatörler;

Programda belirtilen görüşlerin samimiyetine inanmak isteriz. Ancak, yukarıda açıkladığımız nedenler ve özellikle, görüş tarzları birbirinden çok ayrı partilerden oluşan bu Hükümetin Parlamentodan uzun süre yeterli bir destek sağlayamaması olasılığı karşısında Programında vaat ettiklerini gerçekleştirme olanağını bulacağını tahmin etmiyoruz.

Sözlerimi bitirirken Millî Birlik Grupu adına hepinize saygılar sunarım. *(C.H.P. M.B.G. ve Kontenjan Grupu* sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Başbakan Yardımcısı Sayın Alparslan Türkeş şahsınıza düşünmediğiniz fikir ve fiillerin isnat edilerek sataşıldığı iddiasıyle Cumhuriyet Halk Partisi Sözcüsünün bu konudaki fikirlerine cevap vermek üzere söz istemiş bulunuyorsunuz. Sadece sataşılan konulara münhasır ve onunla sınırlı olmak üzere buyurunuz efendim.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Adana Milletvekili) — Sayın Başkan, Sayın Senatörler;

Cumhuriyet Halk Partisinin Senato Grupunun Sayın sözcüsü konuşmalarında, şahsen beni ve partimi faşist olmakla ve faşizmin de komünizm gibi bir tehlike olduğunu ileri sürerek, "Komünizme karşı tedbirden bahsediyorsunuz; fakat bu partiyi de koalisyona, yanınıza aldınız, bu tehlikeyi hiç görmüyorsunuz" mealinde fikirler ileriye sürmüştür, Bu arada, bizim partimizin gençlik kollarını da kastederek, komandoların, düşünceden mahrum et ve kemik insan olduğunu, bunların tehlike teşkil ettiğini beyan etmiştir.

Görüşlerini cevaplandırmadan önce, önemli bir hususu Yüce Senatoya belirtmeyi yararlı görüyorum. Dün akşam Millet Meclisinde konuşan Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Sözcüsünün üslubuna göre, bugün Senatoda konuşan Sayın Sözcüsünün üslubu arasında büyük fark göze çarpmıştır. Senatodaki sözcünün üslubu, hakikaten nezaket çerçevesi içerisinde, ağırbaşlı, kendisinin duyduğu veyahut doğru olduğunu zannettiği fikirleri, durumları eleştirme mahiyetini taşımıştır. Bu bakımdan bu üslubu, bu davranışı takdire şayan gördüğümü belirtmek isterim. Dün akşam kendilerinin de üzüntü duyduğunu beyan ettikleri Millet Meclisindeki görüşmelerde, hakikaten Cumhuriyet Halk Partisi Millet Meclisi Grupunun Sözcüsü çok ağır hakaretlerle dolu ifadelerle beyanlarda bulunmuşlardır ve o kadar tahammülsüzdürler ki, en ağır hakaretlere karşı kendinizi, meşru savunma hakkınızı kullanarak, "Bunlar yalandır" demenize dahi tahammül gösteremiyorlar ve bu hakkı dahi tanımıyorlar. Buradaki Sayın Sözcü, ifadeleri ve üslubu itibariyle tamamıyle nezaket çerçevesi içinde fikirlerini beyan etmiştir; bu bakımdan şayanı takdir ve memnuniyet bulduğumu ifade etmek isterim.

Şimdi Sayın Sözcünün "Faşistlik" ithamına geliyorum. Bu itham, şimdiye kadar bize birçok siyasî rakiplerimiz tarafından yapıldığı gibi, bilhassa komünistler tarafından yapılmıştır ve yapılmaktadır.

Sayın Senatörler:

Başında bulunduğum siyasî parti, Anayasaya göre kurulmuş ve Anayasa sınırları içinde, kanunlar sınırları içinde Türkiye'mizde faaliyet gösteren ve 15 yıldan daha fazla bir zamandan beri de devamlı olarak Türkiye Büyük Millet Meclisinde temsil edilen bir partidir. Bu partinin Genel Başkanı olarak, ben de 10 yıldan beri şerefli Türkiye Büyük Millet Meclisinin üyeliğini ifa etmekteyim. 10 yıldan beri Türk vatandaşlarının meşru oylarıyla, milletvekili sıfatıyle Yüce Parlamentoda vazife görmekteyim.

Sayın Senatörler;

Benim bu 10 yıl içerisinde, siyasî görüşlerimizi dile getiren 10 kadar kitabım yayınlanmıştır. Bu kitaplarım bugün serbest, her yerde satılmaktadır, gençlik arasında da okunmaktadır. Ayrıca partimin, 30 kadar yayınlanmış kitabı, eserleri vardır; Parti Programı vardır, Partimizin Tüzüğü vardır. Bunun dışında, 10 yıldan beri çeşitli mitinglerde, çeşitli toplantılarda yaptığımız konuşmalar vardır, verdiğimiz konferanslar, demeçler, radyo konuşmaları vardır. Bunların hepsi meydandadır. Kanunlarımıza göre de, faşizm suçtur. Bu iddiayı ileri süren Sayın sözcülerin, bu kitaplarımızdan bir tek satırı, şimdiye kadar yaptığımız konuşmalardan bir cümleyi, bir kelimeyi bu isnatlarına vesika, delil yapmaları icabeder. Kaldı ki biz her zaman komünizme karşı olduğumuz kadar, faşizme de karşı olduğumuzu, faşizmin, Nazizmin de yabancı ülkelerin kendi şartlarından doğmuş sakat sistemler olduğunu, iflâs etmiş sistemler olduğunu ifade ettik, bunlara karşı olduğumuzu belirttik; ama biz komünizme de karşıyız ve Türkiye'nin bir komünizm tehlikesiyle, bölünme tehlikesiyle, kardeşi kardeşe düşman ederek Türk Milletinin birliğinin yıkılması, Türk vatanının parçalanması, Türk Devletinin bölünmesi tehlikesiyle karşı karşıya bulunduğumuz inancı içindeyiz ve bunu da komünizmin temsil ettiği, komünistlerin bu işin başında faaliyet gösterdikleri kanaatındayız, Milletimiz, Devletimiz için bunu başta gelen tehlike olarak görmekteyiz.

Komünizm, malumları olduğu üzere, bir doktrin bir ideoloji olarak ifade edilmektedir; ama yabancı bir ideolojidir ve bu ideoloji, özellikle gençler arasına sokulmaya, bilhassa aydınları avlamaya yönelmiştir.

Arkadaşlar;

Fikirler, ancak fikirle yenilir. Bu yabancı ideolojiyi sadece zabıta kuvvetiyle, silahlı kuvvetlerle karşılamak, yok etmek mümkün değildir. Bu bakımdan biz, komünizm ideolojisinin karşısına, Türk milliyetçiliği ideolojisini çıkarmayı doğru bulan ve bu uğurda Türk gençlerine telkinde bulunan bir tutumun içindeyiz.

Her partinin olduğu gibi, Milliyetçi Hareket Partisinin de gençlik teşkilâtı vardır ve bu kanuna uygundur. Kanunlarımız, her partiye, 18 yaşını doldurmuş olan vatandaşların üye olmasını serbest saymaktadır. Bizim de gençlik teşkilâtımız vardır. Bunlar 18 yaşını doldurmuş, çoğunlukla da yükseköğrenimde bulunan üniversiteli gençlerdir ve biz bunlara Türk Milletinin içinde haksızlıklar olabileceğini, Türk vatandaşlarının birbirleri arasında, birbirlerini sömürenler, birbirlerinin hakkını çiğneyenler olabileceğini, bunların hiçbir zaman tasvip edilmeyeceğini; fakat bu haksızlıklardan kurtulmak için, "Bir kısım Türkler, diğer bir kısım Türkle-

rin hakkını çiğniyor, hakkını yiyor" diye bütün Türkleri başka yabancıların kölesi haline getirecek, başka yabancılar tarafından haklarının sömürülmesine sürüklenmesini sağlayacak komünizm ideolojisine başvurmanın sakat, çıkmaz yol olduğunu ifade edip, anlatmaya çalışmaktayız ve bunda başarılıyız. Bu sayede yüksek öğrenimde bulunan gençliğin büyük bir kısmını, Dev-Genç'e üye olmaktan koruduk. Onları, milliyetçi, vatansever, Atatürkçü, Cumhuriyete sadık kanunlara sadık kişiler halinde, mevcut rejimin yardımcısı durumunda muhafaza ettik. Bunu, bir kısım arkadaşlarımız yadırgıyor ve bu sözümüzü bizim kanunsuz tutumlar içinde olduğumuza delil gibi göstermeye kalkıyorlar. Biraz önce burada konuşan çok değerli, sevdiğim eski arkadaşımız da bunu üstü kapalı imâ ettiler.

Sayın Senatörler;

Yüksek takdirinize arz ediyorum; her vatandaşın kanunlara saygılı Devlet güçlerine yardımcı olması tabiî görevi değil midir? Bırakınız her vatandaşı; her medenî insanın, nerede bulunursa bulunsun, bulunduğu her yerde bulunduğu memleketin kanunlarına karşı saygılı olması, polisine yardımcı olması, Devlet kuvvetlerine yardımcı olması medenî insanın medenî vazifelerinden sayılmaz mı?

SÜREYYA ÖNER (Siirt) — İhkakı hak olmaz mı Sayın Başbuğ?

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — İhkakı hakkı biz hiç bir zaman tasvip etmedik beyefendi.

BAŞKAN — Devam buyurunuz.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Biz, hiç bir zaman, bizim gençlik örgütümüzün Devlet güçlerinin yerine kaim olduğunu veyahut olmak iddiasında olduğunu söylemedik. Böyle bir iddianın sahibi olmadık, bugün de değiliz.

Sayın Cumhuriyet Halk Partisi sözcüsü; Sayın Demirel'in bundan önce yapmış oldukları konuşmalarını zabıtlardan okuyarak zikrettiler. O görüşlerde yadırganacak bir taraf göremedim; ben de o görüşleri paylaşıyorum. Bizim "Komando" diye isim takılmış olan gençlerimiz, Devleti korumakla görevli veyahut Devleti koruyacağız iddiasında bulunan...

BAŞKAN — Sayın Feyyat, Sayın Hazerdağlı karşılıklı konuşmayınız lütfen.

Siz buyurun efendim.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Devleti korumak iddiasında bulunan gençler değildir, böyle bir iddiamız hiç bir zaman olmamıştır, bugün de yoktur; ama memleketin vatandaşı olarak elbette kanuna hürmetkâr olacaklar, elbette Devlet kuvvetlerine kendi çaplarında, kendi sahaları içerisinde yardımcı olacaklardır; karşı, değillerdir.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Kredi yoluyle banka soyanların da zorla banka soyanlarla aynı olup olmadığını, aynı seviyeye düşüp düşmediklerini...

BAŞKAN — Lütfen efendim, müdahale etmeyiniz efendim, rica ediyorum efendim. Kürsüden konuşulurken söz kesilmez efendim.

Buyurunuz, Sayın Türkeş devam buyurunuz efendim.

Lütfen Sayın Feyyat, rica ediyorum, Sayın Feyyat. *(A.P. sıralarından gürültüler)*

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — *(A.P. sıralarına hitaben)* Susun, susun... *(A.P. sıralarından gürültüler)*

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Otur yerine, Allahın delisi. Senin yerin burası değil, Bakırköy'e, Bakırköy'e...

BAŞKAN — Sayın Köker, rica ediyorum. Bir arkadaşınız için bu kelimeleri kullanmayınız, rica ediyorum.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Memleketimiz bugün, oynanmak istenen bir oyunla karşı karşıyadır Sayın Senatörler.

Bu da, memleketimizdeki haksızlıkları dile getirerek, vurgunculuğu, tefeciliği ileri sürerek, bunun arkasından yabancı bir ideoloji olan ve çeşitli yabancı ideolojiler, yabancı kültürler arasında memleketimiz için en yakın tehlikeyi teşkil eden komünizmi memlekete yaymak teşebbüsüdür.

Memleketimizde elbette haksızlıklar olmaktadır. Bundan hepimiz şikâyetçiyiz, biz de bu haksızlıkları gidermek iddiasındayız. Biz de, karaborsacılığı kaldırmak, biz de vurgunculuğu kaldırmak, biz de tefeciliğe mâni olmak iddiasındayız; ama bunlar vardır, bu gibi haksızlıklar oluyor diye, bunları ileri sürerek; bunun çaresi kızıl rejime gitmek; memleketin parçalanması, bölünmesi, Türk milletinin aynı evlâtları olan, kardeş olan insanların birbirine düşman edilmesi, bunların kışkırtılması çıkar yol değildir. Memleketin birliğini...

RAHMİ ERDEM (İstanbul) — Öyle diyen var mı, yapan var mı?

BAŞKAN — Sayın Erdem, rica ediyorum efendim.

RAHMİ ERDEM (İstanbul) — Hayır, sual soruyoruz; yapan var mı, diyoruz.

BAŞKAN — Efendim, sual sormanın usulü o değil ki Sayın Erdem.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Memleketin birliğini, vatanın bütünlüğünü, Devletin bütünlüğünü, üzerinde taviz verilmesi mümkün olmayan, korunması icap eden temel değerler olarak görmekteyiz ve bunu...

SIRRI ATALAY (Kars) — Sayın Başkan, şahsı adına mı, Hükümet adına mı konuşuyor?

BAŞKAN — Müsaade buyurunuz, açıklarım efendim.

SIRRI ATALAY (Kars) — Hükümet adına konuşuyorsa o zaman sual soracağız.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Bunu Partimizin gençlik teşkilâtını da bu şekilde bir terbiyeci ülkü olarak öğretmekteyiz, anlatmaktayız.

Her teşekkülün içinden sınırı aşanlar çıkabilir arkadaşlar; ama suçlar şahsîdir. Sonra, herhangi bir gazetenin herhangi bir zamanda çeşitli maksatlarla vermiş olduğu bir haberi resmî bir teşekküle mal etmek mümkün değildir, doğru değildir.

Demin konuşan hatipler, böyle bir gazetede, hiç bir zaman bize ait olmayan bir beyanı, bir gerçekmiş gibi alarak; "Devletin istihbarat teşkilâtından bizim daha güçlü istihbarat teşkilâtımız var" iddiasında bulunduğumuzu ileri sürdüler. Bizim böyle bir iddiamız olmamıştır; çıkan haberi de yalanlamışızdır. Katiyen, bizim teşekküllerimize mensup olan hiç kimse bu şekilde bir beyanda bulunmamıştır, ama solcu bir gazetede, böyle maksatlı olarak bir haber yayınlanmıştır. Bu bizi ilzam etmez.

Açıklayacaklarım bu kadardır. Sayın Senatoya saygılar sunarım. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın Atalay, yerinizden ifade buyurunuz lütfen efendim.

SIRRI ATALAY (Kars) — Sayın Türkeş eğer Hükümet adına konuştu ise soru soracağım. Eğer şahsî adına konuştu ise siz görevinizi kötüye kullandınız. Zira İçtüzüğe göre, ancak Cumhuriyet Senatosu üyeleri sataşma dolayısıyle söz alabilirler. Ya siz işgal ettiniz kürsüyü ya Sayın Türkeş işgal etti. Hanginizin işgal ettiğini bilmemiz lâzım.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Hükümet üyesi sataşma dolayısıyle söz isteyebilir.

BAŞKAN — Sayın Köker müsaade buyurunuz efendim. Sual bana teveccüh etmiştir; bendeniz cevap vereceğim efendim.

Sayın Atalay'ın, bizim kürsüyü işgal etmiş olduğumuz ve görevimizi kötüye kullanmış olduğumuz iddiaların? Yüce Senatonun takdirlerine ve Sayın Atalay'ın bilinen üslubuna bağlayarak bağışlamalarını istirham ederim.

SALİM HAZERDAĞLI (Elâzığ) — Ondan başka bir şey beklenmez zaten.

BAŞKAN — Değerli, Senatörler; Her ne kadar içtüzüğümüzün sataşmayla ilgili 65'nci maddesi: "Şahsına sataşılan yahut ileri sürdüğü görüşün aksine kendisine fikir isnat edilen üye" demekte ise de...

FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — Üye; bakan değil...

BAŞKAN — İçtüzüğümüzün bütün maddeleri, hakları doğururken, haklan kullandırırken ve hakları kısıtlarken hep üyelerden bahsetmiştir.

RECAİ KOCAMAN (Artvin) — 61'nci maddenin son fıkrası hükümetten bahseder Sayın Başkan.

BAŞKAN — Müsaade buyurur musunuz efendim? Müsaade buyurunuz, açıklıyorum efendim, zapta geçiyor.

Eğer, İçtüzüğün burada, Cumhuriyet Senatosunun yüce kürsüsünde konuşma hakkını, olanağını, yetkisini ve görevini vermiş olduğu bir görevliye, İçtüzüğün koruyucu haklarından mahrumiyet gibi bir neticeyi kabul edersek, o zaman burada Anayasamıza göre, hatta milletvekili bile olmayan bir hükümet üyesi kürsüden hakaretlere maruz kalabilir, sataşmalara maruz kalabilir. Fakat ne Millet Meclisinde üye olmadığı için kendisi cevap verebilir ve bu sataşmalara mukabele edebilir, ne de Cumhuriyet Senatosunda sataşmalara cevap verebilir; veremez gibi kabul edilmez

bir sonuç ortaya çıkar. Bu düşüncemi İçtüzüğün başka maddeleriyle de teyit etmek isterim.

Meselâ. İçtüzüğün 54'ncü maddesi: "Bir üyenin gündem dışı bir diyeceği olursa" diye başlar. O halde, eğer Cumhuriyet Senatosu Üyesi değilse bir bakan gündem dışı konuşamaz demektir.

SIRRI ATALAY (Kars) — Hükümettir o zaman!

BAŞKAN — Müsaade buyurunuz efendim. Hükümet olarak değil, bu 54'ncü maddede Hükümet ibaresi ve ifadesi var mı?

Takip ediyorum; 55'nci madde: "Hiçbir üye, önceden ismini yazdırmadan yahut birleşim esnasında Başkandan izin almadan söz söyleyemez" demektedir.

SIRRI ATALAY (Kars) — Hükümetin öncelik hakkı vardır İçtüzükte.

BAŞKAN — Müsaade buyurur musunuz Sayın Atalay? Eğer fikirleriniz varsa teşrif edersiniz, lütfen kürsüden ifade edersiniz. Müsaade buyurunuz.

SIRRI ATALAY (Kars) — Tutumunuz hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Hay hay efendim.

"Hiçbir üye, önceden ismini yazdırmadan yahut birleşim esnasında Başkandan izin almadan söz söyleyemez" demek ki, bir hükümet üyesi eğer Cumhuriyet Senatosu Üyesi değilse Başkandan izin almadan da söz söyleyebilir; eğer bu İçtüzüğün her maddesinin bu kürsüden söz söyleme yetkisine ve olanağına sahip olan her görevliye uygulanacağı kabul edilmezse. Sadece Cumhuriyet Senatosu üyelerine uygulanabilir kabul edilirse, Cumhuriyet Senatosu Üyesi olmayan bir bakan buradan çıkar, önüne gelene ağzına gelen her şeyi söyler; fakat kendisine meselâ disiplin uygulamaları, ceza uygulamaları yapılamaz, gibi bir sonuç ortaya çıkar. Çünkü İçtüzüğümüzde, disiplin cezalarının ancak üyelere verilebileceği ifade olunmuştur.

Bunun gibi, tetkik edildiği zaman görüleceği veçhile, İçtüzüğün bütün maddeleri, yüce kürsüden konuşma imkânına sahip olan herkes için uygulanabilir. Yükümlülükler, sorumluluklar ve himayeler bütün sorumlular ve görevliler içindir.

Arz ederim.

Sayın Atalay, niçin söz istiyorsunuz efendim?

SIRRI ATALAY (Kars) — Tutumunuz hakkında efendim.

BAŞKAN — Tutum için değil efendim; her halde usul hakkında söz istiyorsunuz.

SIRRI ATALAY (Kars) — Evet!

BAŞKAN — Buyurunuz efendim; usul hakkında söz veriyorum.

DOĞAN BARUTÇUOĞLU (Manisa) — Sayın Başkan, o zaman üye olmayan kişiler oy da kullanabilirler. Kullanabilirler mi Sayın Başkan?

BAŞKAN — Efendim, oy kullanma yetkisi diye bir yetki yoktur. Oy kullanmıyorlar.

SIRRI ATALAY (Kars) — Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyeleri;

Başkanın tatbikatı, şeyhin kerametinin kendinden menkul olması misillû, İçtüzüğü kendi açısından yorumlamasından başka bir şey değildir.

Sayın Başkan; haklara o kadar sahip iseniz, İçtüzüğün 134'ncü maddesinin, bir Cumhuriyet Senatosu araştırma önergesi verilir verilmez derhal okunması amir hükmüne rağmen, yorumu keyfiliğin içerisinde yaparak, bugün size Birleşim açılır açılmaz takdim edilen önerge, Sayın Alparslan Türkeş'in dün Meclisteki beyanlarıyla ilgili olarak istenen bir Cumhuriyet Senatosu araştırması önergesi idi. Siz onu okutmadınız. İçtüzüğe bu kadar sahip ve haklara bu derece kanat germenin arzusu içerisinde iseniz, İçtüzüğün amir hükümlerini tatbik ediniz.

Şimdi, İçtüzüğün maddesi sarihtir. İçtüzük der ki; "Üyelere sataşma halinde" Üyeler; Cumhuriyet Senatosunun üyeleri. Sayın Başkan, 54'ncü maddeye göre bakanların konuşabileceklerini ifade ediyor ve maddeyi okuyor. 54'ncü madde gündem dışı müzakere ile ilgilidir. Sayın Türkeş veyahut herhangi bir bakan, ben şahsım adına söz istiyorum dediği takdirde, Cumhuriyet Senatosu Başkanlık Divanı çağırma hakkına sahip midir? Sahip değildir. Çünkü İçtüzük, Cumhuriyet Senatosu üyesi münasebetlerini, üye ile Başkanlık Divanı münasebetlerini tanzim eder. İçtüzük, Hükümetle Cumhuriyet Senatosunun münasebetlerini tanzim eder. Cumhuriyet Senatosu üyelerinin dışında, Sayın Türkeş burada bulunuyor ise, Hükümetin üyesi olması dolayısıyle bulunuyor ve eğer gündem dışı bir konuşma talep edebiliyor ise bu Hükümet üyesi sıfatı iledir.

Sayın Başkan size sordum. Sayın Türkeş, eğer Hükümet üyesi sıfatiyle ve bu ad ile konuşuyor ise, soru hakkı doğar ve cevap verirler. Çünkü, burada bulunmasının asıl temel nedeni, Hükümet üyesi olarak ve bu sıfatla olabilir. Haklarını ancak bu sıfatla istimal edebilir. Onun dışında bir sıfat ile Cumhuriyet Senatosu üyesi olmayan bir kimse herhangi bir hakkı kullanmaya burada sahip değildir, sahip olamaz. Bu sebeple, zorlamalarla bu işin üstesinden gelmek mümkün değildir ve keyfî yorumlarla mesele halledilemez.

Önemli olan, Sayın Türkeş'in burada konuşup konuşamayacağı meselesi değildir. Bu hiç bir önem taşımaz; ama İçtüzük hükümlerine saygılı, İçtüzük hükümlerine bağlı olmak lâzımdır.

1961 Anayasa görüşmeleri sırasında ben Sayın Erim'in bir sözünü hatırlarım: "Anayasaya eğer sahip çıkamazsak, hiç olmazsa ihlâllerin karşısında yüzümüzü ekşitemezsek ve kaşlarımızı çatamazsak anayasalar korunamaz" dediler. Gerçekten İçtüzük hükümlerine aykırı hareket edilirse, eğer onlara sahip çıkmaz ve ihlâllere karşı gelmez isek, içtüzükler daima çiğnenir. Yoksa, Sayın Türkeş burada konuşmuş veya konuşmamış ne gam. Ama, İçtüzük hükümlerine saygılı olmak lâzım.

Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyeleri,

Nereden gelirse gelsin, bugün kendi paralelinizde ve zaviyenizde MC'nin bir üyesi olarak söz istediği takdirde evet diyeceksiniz; ama bir gün gelecek, görüşünüzün istikametinde olmayan bir kimse, bir hükümet üyesi olarak şahsı adına Cumhuriyet Senatosunda söz isteyecek, o zaman vermeyeceksiniz... İşte bu kuralların uzağına çıkabilmek, objektif olabilmek için İçtüzüğe bağlı olmak lâzımdır.

Cumhuriyet Senatosunu idare eden Başkanvekilleri yorum yapma hakkına sahip değillerdir. İçtüzüğü değiştirme haklarına da sahip değildirler, İçtüzüğe uymak zorundadırlar.

Madde sarih; iki şıktan birini Sayın Başkan seçecekti, ya Hükümet adına diyecekti (Sayın Demirel müsaade ederdi veya etmezdi, gelirdi veya gelmezdi bilmiyorum) yahut da eğer kendi adına ise, söz verilmemesi gerekirdi. Yazılı metinlere saygılı olduğumuz müddetçe biz görevlerimizi yerine getirebiliriz.

Saygılar sunarım.

SALİM HAZERDAĞLI (Elâzığ) — İçtüzükte, meşru başkana, "Kürsüyü işgal ediyorsun" demek de var mı?

FETHİ ÇELİKBAŞ (Cumhurbaşkanınca S.Ü) — Usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Müsaade buyurunuz efendim, rica ediyorum.

Sayın Üyeler, Sayın Atalay, "Eğer, Hükümet adına konuşmuş olsa idiler bu mümkündü ve bu nedenle de kendilerine sual sorabilecektik" ifadesinde bulundular. Zannediyorum, uygulamadan biraz uzun süre ayrı kaldıkları için İçtüzüğümüzün 130'ncu maddesini unutmuş olabilirler, bendeniz hatırlatıyorum:

Hükümet programı konuşmalarında Hükümet adına ancak, münhasıran ve sadece Başbakan konuşabilir. Bunun dışında herhangi bir hükümet üyesi Hükümet müzakereleri çerçevesi içinde kürsüye çıkıp konuşamaz.

Sayın Türkeş'e hangi nedenle söz vermiş bulunduğumu da biraz evvel açıklayarak zabıtlara geçirtmiş bulunuyorum. Bu konu üzerindeki diğer konuşmaları fazla telâkki ederim. Sayın Atalay'ın hiç bir ifadeleri cevapsız kalmasın diye kendilerine ve her üyeye duyduğum saygının bir gereği olarak arz edeyim ki, araştırma önergelerinde de biraz evvel kendilerinin burada ifade buyurdukları konuda, Başkanlık İçtüzüğe uygun hareket etmiştir. Onu da arz ediyorum.

"**Madde 134.** — Üyeler veya komisyonlar, araştırma yapılmasını Başkanlıktan yazı ile isteyebilirler"

Sayın Atalay istemişlerdir, Birleşim açıldıktan sonra gelmiştir. Bu istek, Başkanlıkça ve İçtüzük hükümlerine aynen uyularak Genel Kurula arz olunacaktır ve Hükümete bildirilecektir. Genel Kurulda okunmasını takip eden ikinci birleşimin gündemine alınacaktır. Bu konuda da yapılmış herhangi bir usulsüzlük bahis konusu değildir.

Sayın Çelikbaş, usul hakkında bir ifadeniz olacaktı...

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Ben de usul hakkında söz istiyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN — Sayın Çelikbaş takaddüm ettiler size de söz vereceğim efendim. Eğer grup adına ise buyurun Sayın Gündoğan?

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Hayır efendim.

BAŞKAN — Öyle ise Sayın Çelikbaş'a söz vereyim, zatıâlinize de söz vereceğim.

Usul hakkında buyurunuz Sayın Çelikbaş.

Sayın üyeler bir noktayı daha arz etmek isterim: Burada oturan Başkan arkadaşınızı kurulan Hükümete mensup bir partinin içinde olmak ya da olmamak ölçüsü ile işlerini, tutumlarını ve işlemlerini değerlendirmek bir haksızlıktır ve bir insafsızlıktır. Burada her kim olursa, olsun başkanlarınız, tarafsızdırlar ve tarafsızlıkları kendi şereflerinin ve haysiyet duygularının ve namus duygularının kefaleti altındadırlar. Başkanlarınız yanılabilir; ama kasıtlı hareket etmezler. Bu bir şeref meselesidir, bunu arz ediyorum. *(C.G.P. ve A.P. sıralarından "Bravo" sesleri ve alkışlar)*

Buyurun Sayın Çelikbaş.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Cumhurbaşkanınca S. Ü) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

Sayın Başbakan Yardımcısına, Başkanımızın sataşma maddesi dolayısıyle söz vermesi, tamamen hukuka uygun bir tatbikattır. İyice hukuk tahsil yapmış olan her hukuk mezunu bilir ki, hukukta iki türlü tefsir vardır; gayeye göre tefsir (gaî tefsir), şekle göre tefsir (biçimsel, suî tefsir)

Şeklî tefsir, çok eski zamanlarda hukuktan itibarını kaybetmiştir ve modern hukuk gaî tefsire göre hüküm verir. Bir Hükümet üyesi Parlamento dışından da olabileceğine göre, her iki Mecliste de o meclisler üyelerinin kâffe-i hukukuna sahiptir arkadaşlar. Bunun aksini düşünmek hukuk ile bağdaşmaz.

Bu itibarla, Başkan, fevkalâde isabetli bir uygulama yapmıştır ve bunun bir dipnot halinde İçtüzüğe geçmesinde de ilerisi için fayda görürüm. Çünkü, arkadaşımızın dediği gibi, maksadına göre bunu uygulamaya kalkanlar olursa, (ki, bizim tarafımızdan bunun olmayacağını kabul etsinler) Tüzüğün bir maddesi gibi, bu da adaletli bir tatbikatın yolunu açmış olur, tatbikat son derece yerindedir.

Teşekkür ederim. *(C.G.P. ve A.P. sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın Gündoğan, usul hakkında buyurun efendim.

SIRRI ATALAY (Kars) — Sayın Profesör, çok ucuz...

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Sayın Başkan, çok değerli arkadaşlarım;

Usul hakkında söz alışımın nedeni Sayın Başkanın, Sayın C.H.P. Grupu adına, bundan evvelki saatlerden birinde yaptığım konuşmada, Sayın Alparslan Türkeş'e ve Partisine sataşma olduğundan bahisle kendisine söz vermesine dayalıdır.

Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım,

Ben grubum adına Hükümet Programının tenkidini yaparken, öyle sanıyorum ki, hepinizin dinlediği ve hafızalarınızda taze olarak muhafaza eliğiniz gibi, bugünkü Hükümetin Sayın Başkanı Demirel'in, 1969'da Başbakan sıfatı ile Hükümet Programı münasebetiyle Cumhuriyet Senatosunda yaptığı konuşmalarını harfi harfine zabıtlardan okumaktan öteye bir beyanıma rastlamak mümkün olmadı.

Bu itibarla, benim sözlerimin. Sayın Alparslan Türkeş'e ve Partisine bir sataşma telâkki edilmesinin olanağı yoktur: Ne mantıksal olanağı vardır, ne hukuksal mesnedi vardır ne de Sayın Çelikbaş'ın bahsettiği gibi gaî tefsirle ona bir mesnet bulmanın olanağı yoktur. Çünkü, bendeniz zabıtlardan harfiyen okuyarak yaptığım beyanı, şimdi tekrar etmek zorunda kalacağım.

BAŞKAN — Sayın Gündoğan bir dakikanızı rica edebilir miyim?

FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Buyurun.

BAŞKAN — Siz tabiî konuşmanıza devam buyuracaksınız. Bir tavzih yapmak istiyorum.

Şimdi Sayın Atalay tarafından öne sürülen iddiaya göre, Cumhuriyet Senatosu üyesi olmayan herhangi bir görevli; Hükümet mensubu da olsa, sataşma maddesinden kendilerine söz verilemez iddiasındaydı. Siz, söz verilebilir, ancak ben sataşmada bulunmadım mı demek istiyorsunuz?

FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Hayır.

BAŞKAN — Hem söz verilemez, hem de esasında sataşmadım diyorsunuz.

FİKRET GÜNDOĞAN (Devanla) — Esası sataşma olmayan bir fiilin, sataşma telâkki edilmesinin hukuka, Meclis düzenine ve üyelerin haklarına taarruz teşkil ettiği bir yana, bir de İçtüzüğün sarih maddelerine rağmen, bir kişiye sataşmadan dolayı söz vermenizin usule, kanuna, hukuka, her türlü tefsire aykırı olduğunu beyan etmek istiyorum. Sayın Başkan, sataşma maddesi, daha doğrusu sataşmanın materyali sataşma demeye dilin varmasını kolaylaştıracak bir olay, bir olgu yok. Bir zaptın motamo okunmasında sataşma vardır iddiasını aramak ve bulmak için Sayın Başkan, müsaade ederseniz sizden hiç ummadığım; fakat bundan evvelki bir celsede gözlerimle gördükten sonra inandığım ve değiştiremeyeceğim bir esaslı kanaati doğrulamış oluyorsunuz. Siz gerçekten o kürsüde otururken bu Türkiye'nin en kutsal kurumu olan bu Meclise tam bir tarafsızlık, içten bir hukuka bağlılık ve üyelerin haklarını titiz bir şekilde koruyan bir görüş ve düşünceyle hareket etmiyorsunuz. Bir konuşmamın burada okunmasını istediğim zaman olanak verdiğinizi ve fakat konuşmamın zabıtların tamamını okumadan nasıl parça parça bu zapta geçirildiğini gördükten sonra, gerçekten kendi adıma değil, bu Parlamento adına üzüldüm. Onun için şimdi bu zaferde siz, bir defa buna şahit olduktan sonra beni endişeye düşürdünüz. Sataşma materyali yok, sataşma olsa bile sataşılan üyenin sıfatı dolayısıyle burada konuşmaya hakkı yok, siz söz veriyorsunuz.

Bakınız Sayın Başkan, şimdi yine Hükümet içinde vazife almış, ve Dışişlerimizi tedvire memur olan Sayın Çağlayangil, Mecliste müzakerelerin cereyan ettiği bir sırada kendisine sataşıldığından bahisle, söz istemişlerdi ve fakat Meclis Başkanı kendisinin Senatör olması hasebiyle, Hükümet üyesi olarak konuşamayacağı da yazılı bulunduğuna göre söz vermemişlerdi.

Şimdi Sayın Başkan, benim bu zabıtlardan okuduğum şudur ki, Sayın Başbakana aittir tamamen şunu gösteriyor, diyor ki...

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Sayın Başkan, böyle bir usul var mı?

BAŞKAN — Sayın Gündoğan, müsaade buyurunuz.

FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Bitiriyorum efendim.

BAŞKAN — Müsaade buyurunuz efendim, sizden rica ediyorum, Başkanınız hakkındaki kanaatlerinizi yine mahfuz tutunuz.

FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Tutuyorum.

BAŞKAN — Ancak, siz usul hakkında söz almış bulunuyorsunuz.

FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Tabiî usul hakkında.

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Hayır, bu neyin usulü?

BAŞKAN — Usul hakkında fikirlerinizi ifade buyurdunuz; ama bundan evvelki konuşmalarınızın tekrarına imkân verecek, cevaz verecek bir yol değil ki usul hakkında alınmış olan...

FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Tekrar etmeyeceğim.

BAŞKAN — Peki buyurunuz efendim.

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Sayın Başkan, kürsü boşa işgal ediliyor, 65'nci madde açık.

FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Hayır, şimdi Sayın Başkanım,

BAŞKAN — Müsaade buyurunuz Sayın Ege, müsaade buyurunuz efendim.

FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Ne var bunda Sayın Ege?

Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Bu kürsüden sataşma iddiasiyle söz söyleyen Sayın Türkeş, dün Mecliste "Milliyetçi Gençlik bizim Bozkurtlar dediğimiz, gerek partimizin gençlik teşkilâtı, gerek milliyetçi gençler" *(A.P. sıralarından gürültüler "Ne alâkası var" sesleri)*

BAŞKAN — Esasa giriyorsunuz Sayın Gündoğan, Sayın Gündoğan.

FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Kuvvetleriyle elbirliği etmişlerdir. Onlara yardımcı olmuşlardır dediler mi? *(A.P. sıralarından* gürültüler)

MEHMET NURİ ÂDEMOĞLU (Adana) — Sayın Başkan, bu usulsüzlüktür.

BAŞKAN — Sayın Gündoğan, müsaade buyurun.

FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — İşte, böyle bir fiilî işlediğinden dolayı bu teşkilâtın Devlet Kuvvetlerinin yerine kaim olma tehlikesini önlemek için Sayın Demirel, 1969'da böyle bir teşkilâtın, bu kuvvetlerin Devlet kuvvetlerine yardımcı olmalarına, Devlet düzeni ve Anayasa Hukuku açısından karşı durmuşlar ve hiç kimsenin Devlet kuvvetlerine yardım etmeye kendilerini vazifeli görmemesini istemişler Devletin kendi kendini koruyacak güçte olduğunu ifade buyurmuşlar.

Şimdi...

NURETTİN AKYURT (Malatya) — Sayın Başkan, ne usulü, kürsü işgal ediliyor.

FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Şimdi, dün ve bugün Sayın Türkeş dediler ki, "Biz Devlet Kuvvetlerine yardım etmek için uğraşıyoruz" *(A.P. sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın Gündoğan, müsaade buyurunuz efendim.

FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Devleti acze, Devleti kişiliksizliğe Devletin kendini korumaz halde göstermeleri ifadelerini biz reddediyoruz. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın Gündoğan... *(A.P. ve C.G.P. sıralarından gürültüler)*

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Halkın istediği kadar komünist oluruz dedi burada.

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Sayın Başkan, kürsü boşuna işgal ediliyor.

BAŞKAN — Sayın Gündoğan, müsaade buyurunuz efendim, rica ediyorum efendim, müsaade buyurunuz. Sayın Ege, müsaade buyurunuz.

Sayın Gündoğan, Başkanın tutumu konusunda birtakım kanaatler ifade ettiler, izhar ettiler. O kanaatler, o düşünceler elbette kendilerinindir, kendilerine aittir. Bizim tutumumuz, bizim uygulamalarımız, Yüce Senatonun huzurunda olmaktadır ve uygulamalarımız hepsi mazbuttur, zapta geçmiştir. Biraz evvel de arz ettim, yanılmalarımız olabilir, uygulamamızın yüzde yüz doğru olduğu kanaatini halen muhafaza etmekteyiz; ama yine de ifade edeyim ki bizim tarafsızlığımız şerefimizin kefaleti altındadır. Sayın Ege?

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — 65'nci maddeye göre usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Evet, buyurunuz Sayın Ege.

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Değerli Başkan, değerli arkadaşlarım;

Zabıtlar tetkik edildiğinde ve şu kürsüye çıkılıp konuşulduğunda dikkatle, tarafsız bir gözle ve anlayışla kürsüdeki hatipleri takip edenler veya zabıtları tetkik edenler şunu görürler ki, başkaları için seçilerek geldikleri yerleri işgal olarak ifadelendiren kişiler, kendileri sık sık kürsüye işgal etmektedirler.

Şimdi, 65'nci madde, gayet açık olarak sataşma meselesinde, sataşmanın olup olmadığı hakkında, karar vermeye Başkanı yetkili kılmıştır. Madde gayet sarihtir. Eğer, "sataşma olmadığı" şeklinde Başkan bir ifadede bulunur da üye diretirse, direnirse bu sefer oylamaya başvurulur. Bu böyle olduğu halde, burada bir müzakere açılmış, Millet Meclisi üyesi olan kişiye sataşmadan dolayı burada söz verilir mi, verilmez mi münakaşası arasında bazı sözler söylenmiş ve bu münakaşa yapılırken de, her zaman alışkanlık ve bir nevi gelenek haline getirdikleri usullerle Başkana hakaret edilmiş, kürsüde, Genel Kurula karşı hiçte hoşa gitmeyecek ifade tarzlariyle direnişlerde bulunmuşlar. O yetmiyor gibi, Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Grup Başkanvekili çıkmış sataşmanın niye verildiği hakkında Başkandan sual sormaya kalkmış. Bu Tüzüğün hangi maddesinde vardır?

Muhterem arkadaşlar şu bakımdan, Sayın Atalay'ın...

DOĞAN BARUTÇUOĞLU (Manisa) — Vermemesi lâzımdı.

BAŞKAN — Sayın Barutçuoğlu, rica ediyorum efendim. Sayın Ege, siz de usul konusunda lütfen efendim.

İSKENDER CENAP EGE **(Devamla) —** Usul efendim, hayır efendim, vermemesi üzerinde konuşulmamıştır. Yani, burada bakan olarak bulunan bir milletvekiline sataşma dolayısıyle söz verilir mi verilmez mi? Bu münakaşa yapılabilir. Bu münakaşayı yapalım; ama benim konuşmalarım sataşmayı icap ettirmediği halde, sen niye sataşmadan bahisle söz verdin diye çıkılmış bu kürsüye, kürsü işgal edilmiş ve güya usul hakkında konuşuyorum diye, bir açıkgözlük içerisinde kendi düşündüklerini tekrar burada ifade etmek imkânına kavuştuklarını sanmışlardır.

BAŞKAN — Sayın Ege, usul hakkında lütfen.

İSKENDER CENAP EGE (Devamla) — Usul efendim arkadaşlar çok istirham ediyorum, bu tarz usullere, bu tarz yollara başvurmayalım. Şu kürsüye çıktığımız zaman hepimizin eşit olduğunu, hepimizin söz hakkına saygılı olmamız gerektiğini senin benden, benim senden farkımız bulunmadığını idrak edelim; bu olmadığı takdirde işte, gürültüler olmaktadır, bu olmadığı takdirde birbirimize nahoş sözler söylenmektedir.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Sayın Oğuz, göndermiş olduğunuz yazıda Hükümet kuvvetlerine Sayın Türkeş tarafından hakaret edildiği iddiası ile zabıta kuvvetlerine ve Hükümete de hakaret anlamı gördüğünüz için söz istiyorsunuz.

İstiyorsanız söz sırasına kaydedeyim, başka türlü söz verme imkânı yoktur. Söz sırasına kaydederim, fikirlerinizi lütfen o zaman ifade buyurursunuz. Başka türlü söz verme imkânım yoktur.

Hükümet adına Sayın Başbakan Süleyman Demirel söz istemiş bulunuyorlar. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta Milletvekili) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyeleri; Hepinizi saygı ile selâmlıyorum.

Müzakerelerin bu safhasında huzurunuza gelmeyi düşünmüş değildim. Sadece Sayın Gündoğan tarafından ortaya atılıp da daha sonra usul münakaşası ile devam eden bir konu yanlış intibalar verecek biçimde ve zihinleri karıştıracak şekilde inkişaf ettiği için bir açıklama yapmak mecburiyetindeyim.

11.11.1969 tarihli Cumhuriyet Senatosu Tutanağı elimdedir. Sayın Gündoğan bu tutanağı sadece 5-6 cümlesini okumak suretiyle, sanıyorum ki, meseleyi çok yanlış mecraya soktu. Başı vardır, sonu vardır. E, başını ve sonunu okumadığınız sürece içinden alacağınız üç, beş cümle lâ takrabüssalate olur. O olur, o oldu... İşte onun için geldim huzurunuza. Müsaade ederseniz uzun boylu tefsir yapmadan; (Çünkü, yapılan tenkitlere cevap verme zamanı gelince tefsirini yapacağım) ama zihinleri durultmaya mecbur olduğum için, zihinleri bir durultmaya ihtiyacı hissettiğim için, o günün şartları içerisinde neler söylemişiz bu konular üzerinde durmak gerekiyor. O günün şartları içerisinde: Yani tarih 11.11.1969'da "Kanunları tatbik

etmiyorsunuz" ve saire gibi tenkitler yapılmış. Hangi kanunu tatbik etmiyoruz diye sormuşuz. "Kanunları tatbik etmiyorsak, sizin Parlamenterler olarak hükümetin yakasına yapışmak göreviniz" demişiz. "Üstünde. Geliyoruz aşağıya doğru. "Müsamaha gösteriyorsunuz" "Kime ne müsamahası gösteriyoruz, kim suç işlemiş de yakasına yapışmamışız, kim suç işlemiş de yakasına yapışmamışız?" diyoruz. Bunu gene söyleyeceğiz. Bundan sonra bu konuşma şöyle devam ediyor. Konuşma benim konuşmam. "Bu müsamaha rejimi olmak, kanunları tatbik etmemek manasına değildir. İmal etmek manasına da değildir. Bunu, hadiseleri büyütecek şekilde değil; hadiseleri darlaştıracak şekilde kanun takipçiliği yapmak lazımdır. Kaldı ki, Türkiye'deki toplum hadiseleri, bilhassa talebe ve işçi hareketleri yeni hadiselerdir. Her memlekette talebeye (bir raddeye), bir şakiye yapılan muamele yapılmıyor. Her memlekette talebeye özel muamele yapılıyor. Ne yapalım ki, bunda üzülecek taraf yoktur. Gençliğimiz üzerine Milletimiz çok hassastır kusurlarının zaman zaman bağışlanmasını ister, şiddetli bir hareket gösterdiğiniz takdirde körpe yavrularımız eziliyor, şeklindeki bir propagandanın hadiseleri küçültmeye değil, büyütmeye yarayacağı ortaya çıkar. Ama bugün artık meydana getirilen hadiselerin gençlik hadiseleri olmadığı meydana çıkmıştır. 11.11.1969. Bunların arkasına bir takım ideolojik kavgaların bulunduğu bir gerçektir. Ayrıca gençlik liderliğini ve anarşiyi sanat haline getirmiş anarşi liderleri çıkmıştır ki, bunların bir kısmı bugün hapishanelerdedir ve biliyoruz ki, hür bir düzende ideoloji kavgalarını yasaklarla önlemek mümkün değildir. Her zaman gayet tabiî ki, polis vazife görecektir, zabıta vazife görecektir. Ama ideolojik kavgaları, ekonomik ve sosyal meselelerde ilerleme kaydetmekle daha tesirli bir şekilde ortadan kaldırmak ancak mümkündür. Ayrıca demokratik rejim, kendi kendisi... İşte buradan başlıyor Sayın Gündoğan okumaya, bunun başını okumuyor. *(C.H.P. sıralarından "oku, oku" sesleri)* Okuyacağım işte, okuyacağım diye geldim zaten, ayrıca demokratik rejim kendi kendisini ayakta tutacak güce sahip olduğunu göstermek mecburiyetindedir.

Bunu şunun için söylemişimdir, şayet demokratik rejim kendisini ayakta tutacak güce sahip olduğunda tereddütler hâsıl ederse, o zaman Anayasanın dibacesinde, bakınız Anayasanın dibacesinde ne deniliyor. "Türkiye Cumhuriyeti Kurucu Meclisi tarafından hazırlanan bu Anayasayı kabul ve ilân ve onu asıl teminatın vatandaşların gönüllerinde ve iradelerinde yer aldığı inancı ile, hürriyete, adalete ve fazilete âşık evlâtlarının uyanık bekçiliğine emanet eder".

Binaenaleyh, Devlet kuvvetlerinin rejimi koruyamayacağı endişesi doğarsa ve zihinlerde birtakım durumlar hâsıl olursa, işte Anayasanın dibacesindeki bu hükme gidilir. O manada o gün söylediğim şeyi söylüyorum. Şimdi o gün neden bunu söylediğimi söylüyorum. Ben diyorum ki, o gün Devlet bu hareketler karşısında güçlüdür, endişeye mahal yoktur, onu diyorum. Onu diyorum şimdi devam ediyorum "Bir vehme kapılmaya lüzum yoktur. Bir anarşi korkusuna da kapılmaya lüzum yoktur, o zaman Devlete inançsızlık, Devlet kuvvetlerine inançsızlık başlar. Devlete inançsızlık ve Devlet kuvvetlerine inançsızlık başladığı yerde, rejimi her halde komünistlere teslim edecek değil Türkiye, o manada söylüyorum. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Ayrıca milis teşkilâtı organize etmeye de lüzum yoktur. Evet. Devlete ve Devlet kuvvetlerine inançsızlık olmadığı sürece milis teşkilâtına da

lüzum yoktur. O gün o mânada söylüyorum. Bugün ne düşündüğümü biraz sonra tekrar gelip söyleyeceğim.

Ayrıca, "500 bin kişilik ordusu, 50 bin kişilik jandarması, 30 bin kişilik polisi ile Devletin göremediği bir işi 400 kişilik komandosu ile bir siyasî parti mi görecektir?" diyorum. Öyle diyorum, kaldı ki, Partiler Kanununa aykırıdır, bunu da diyorum. Burada bitmiyor mesele, bakın altında ne diyoruz? "Bunlara girmeye lüzum yok; ama Fikir Kulüpleri Federasyonu namiyie, başka namlarla, şu namlarla, bu namlarla da birtakım çetelerin vatan sathında, (vatan sathında değil zaten Türkiye'nin iki büyük şehrinde Ankara ve İstanbul'da) kargaşalıklar çıkartıp, Milletin asabını bozmasının da mânası yoktur, diyorum. Onun da mânası yoktur diyorum. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)*

Burada da kalmıyor, altında ne diyorum; "Çok kere Atatürk'ün arkasına sosyalist ve bağımsız Türkiye diye sığınmanın da manası yoktur" diyorum. Orada da kalmıyor, devam ediyorum. "Bir argümanı burada tekrarlayacağım sosyalist Türkiye isteriz, bağımsız Türkiye isteriz diyenler, aslında bağımsız Türkiye istemiyor. Çünkü, Rusya ilân etmiştir ki, Commomvealth gibi sosyalist olan memleketlerin işine ben karışırım, diyor. Başka memleketlerin içişlerine karışmayacaktı hani. Fakat, sosyalist ise, içişlerine karışırım diyor. Çekoslovakya hadiselerinden sonra sosyalist Türkiye isteyen aslında, Sovyetlerin bizim içişlerimize karışacağı bir Türkiye istiyor demektir. Bunun bağımsız Türkiye ile alâkası nedir?" diyorum.

Binaenaleyh, bunu bir bütün olarak mütalâa etmek gerekir. Bunun içerisinden sadece komando kısmım alıp mütalâa ederseniz hiç bir mânası yoktur. Tümünü bir bütün, hattâ bütün konuşmayı tüm konuşmayı 11.11.1969 tarihli konuşmanın tümünü beraberce eleştirmek gerekir. Eğer bugünkü Hükümet Programının (ki, o gün de Hükümet programı idi bu) eleştirilmesi esnasında 1969'da kurduğumuz Hükümet Programının bir daha eleştirilmesi lazımsa, Yüce Senato buna lüzum görüyorsa biz bu eleştirmeye hazırız.

Saygılar sunuyorum. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Cumhurbaşkanınca Seçilen Üyeler Grupu adına Sayın Nihat Erim.

CUMHURBAŞKANLIĞINCA SEÇİLEN ÜYELER GRUPU ADINA NİHAT ERİM (Cumhurbaşkanınca S.Ü) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

1973 yılı Ekim ayında yapılan seçimlerden sonra yurdumuz oldukça uzun süren Hükümet bunalımları ile karşı karşıya kaldı. Seçim sonuçları hiçbir partiye tek başına Millet Meclisinde çoğunluk vermedi. Güvenoyu için öteki partilerden en az birinin, bazı hallerde, örneğin bugünkü Hükümette görüldüğü gibi, birkaçının birleşmesi, ortaklık kabul etmesi veya dışarıdan destek vaat etmesi zorunlu olmuştu. Bundan dolayı, 1973 seçimlerinden sonra Hükümet kurabilmek için birkaç ay süren bir araştırma, bir pazarlık dönemi geçmiştir.

C.H.P. ile M.S.P. arasında meydana getirilen ilk ortaklığın ömrü yedi ay kadar sürmüştür. Eylül 1974'te ortaklık Sayın Ecevit'in çekilmesi ile dağılınca yeni bir bunalım başgösterdi. Sayın Cumhurbaşkanımızın, güvenoyu alabilecek bir Hükü-

met kurulmasını sağlayabilmek için, seçim sonrasından beri hayranlıkla izlenen çabalarını bu dönemde de izledik. Çankaya'da liderleri bir arada görüşmeye çağırdı. Liderlerle tek tek konuştu. Çeşitli formüller üzerinde netice almaya çalıştı. Kendilerinin tercihleri, C.H.P. ile A.P.'yi temel yapacak bir millî beraberlik hükümeti idi; fakat Sayın parti liderleri bu olasılığa elverişli eğilim gösteremediler. Sonunda Sayın Cumhurbaşkanımız, geçen gün radyo, televizyon aracılığı ile Millete seslendiklerinde açıkça belirttikleri gibi, bazı partilerden güvenoyu vereceklerine dair söz aldıktan sonra, Sayın Sadi Irmak'ı Hükümeti kurmakla görevlendirdiler.

Bu sırada güven oylamasında; Cumhuriyet tarihimizde ilk defa görülen bir olayla karşı karşıya kalındı. Verilen sözlere rağmen Sadi Irmak Hükümeti Millet Meclisinde ancak ve sadece 17 oy alabildi. Sayın Cumhurbaşkanına verilen söz nerede kalmıştı? Bu olay Cumhuriyet tarihimizin ibret dersleri arasında her halde yer alacaktır sanırız.

Irmak Hükümeti güvenoyu alamayınca, hiç vakit kaybetmeden Devlet Başkanımıza emaneti iade etti. Yeni Hükümet kuruluncaya kadar göreve devam etmeleri parlamenter demokrasi kurallarına uygun olarak Irmak Hükümeti üyelerinden rica edildi ve Sayın Cumhurbaşkanı yeniden araştırmalarına girişti. Güvenoyu alabilecek bir hükümet araştırması gene aylarca sürdü. Aralık 1974 başından, Mart 1975 sonlarına kadar, üç buçuk aydan uzun bir süre de böyle geçti. Nihayet dört partinin aralarında uzun çalışmalar neticesinde meydana getirebildikleri bir ortaklığın güvenoyu alabilme olasılığı belirdi. Bunun üzerine ve ortada daha sağlam başka bir şekil de bulunmadığı gözönünde tutularak yeni Hükümeti kurma görevi Millet Meclisinde o zaman 187 üyeli C.H.P. Genel Başkanının bu aşamada sorumluluk yüklenme olanağı bulunmadığını söylemesi üzerine 149 üyeli A.P. Genel Başkanına verildi. Şu anda programı üzerinde konuşmakta olduğumuz Sayın Demirel'in kurduğu bu ortaklık hükümetidir, bu koalisyondur.

Burada biraz durarak, 1973 seçimleri ertesi yurdumuzun bu konuda yaşadığı serüvenin nedenlerini tahlil etmekte fayda görmekteyiz.

Nispî temsilli seçim sistemi olan ülkelerde, ortak hükümet kurmak sık sık bir zorunluk olabilir. Partilerin, zihinlerini buna alıştırmaları, buna yatırmaları gerekir. Türkiye'de çok partili yaşama geçtiğimizden bu yana, 1960 - 1965 döneminde koalisyonlar kurulmuştur. Eğer "Koalisyon" sözcüğünü siyasî partilerin resmen ortak sorumluluk yüklendikleri Hükümetlere öz bir deyim olarak benimsersek, 1973 seçimlerinden bu yana ikinci koalisyon uygulamaları denenmektedir. Görüldüğü gibi bunda başarı uzunca ve zahmetli çabalarla, güçlükle sağlanabilmektedir.

Demirel Hükümeti güvenoyunu alırsa, bunun ucu ucuna bir güvenoyu alabileceğini partilerin bu hesaplarda kendilerini uzman sayan kişileri günlerdir söylemektedirler. Hatta daha da ileri giderek, "bu Hükümet güvenoyu alsa bile kısa ömürlü olacaktır" şeklinde bir öngörüş ileri sürmektedirler. Bu tahminler üzerinde durmaksızın, bizde bunalımların neden uzun sürdüğü, kurulan ortaklığın neden pek de sürekli olamadığı konusunu ele alalım.

Bir demokrasinin temel yaşam ilkeleri arasında şu üç noktayı unutmamak gerekir: Hoşgörü, uzlaşma, denge.

Türkiye'deki siyasal gelişmeyi izleyenler, bizi bunalımdan bunalıma sürükleyen eksiğimizin, büyük ölçüde, hoşgörü kıtlığı uzlaşmazlık ve dengeciliğe önem vermeme olduğunu görmektedirler. Üst kademelerden başlayan bölünme, uzaklaşma yurt düzeyinde genişlemekte, derinleşmektedir. Parlamento içinde partilerin yönetici kadroları arasında beliren çatlaklar toplumumuzun çeşitli meslek ve sınıfları arasında doldurulması, kapanması gittikçe güçleşen uçurumlara dönüşmektedir.

BAŞKAN — Sayın Erim. bir dakikanızı istirham ederim.

Sayın üyeler;

Çalışma süremizle ilgili bir önerge geldi, okutup oylarınıza sunacağım.

Yüksek Başkanlığa

Hükümet Programı üzerindeki müzakerelerin bitimine kadar Birleşime devam edilmesini; ancak, Sayın Kontenjan Grupu Sözcüsünün konuşmasının hitamından sonra 45 dakika ara verilerek Birleşime tekrar devam edilmesini arz ve teklif ederim.

Oral Karaosmanoğlu

Manisa A.P. Grupu Başkanvekili

BAŞKAN — Önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir. Buyurunuz Sayın Erim.

CUMHURBAŞKANINCA SEÇİLEN ÜYELER GRUPU ADINA NİHAT ERİM (Devamla) — Sayın Senatörler;

Birkaç hafta önce değişik illerimizde binlerce vatandaşın âdeta düşman cepheler halinde birbirlerine saldırdıklarını görerek yüreklerimiz burkuldu. Öğrenci grupları arasında günden güne yeniden çoğalarak büyüyen zıtlaşmalar, silahlı çatışmalar anaları babaları endişe içinde kıvranır hale getirmiştir. Memur, işçi, işveren, öğretmen, öğrenci, düşünce ve çıkar ayrılıklarını, hattâ çelişkilerini, bir demokraside Anayasanın ve kanunların çizdiği sınırlar içinde tartışırlarsa, demokratik rejim bundan yararlanır. Eğer hukuk sınırları her fırsatta çiğnenir hale gelmişse, gelirse, o zaman demokrasi en büyük tehlike ile karşılaşmış olur.

Şükürler olsun ki, o noktaya gelmiş değiliz. Ama, hoşgörü, uzlaşma ve denge gereği gibi sağlanamazsa, şimdi uzak görünen bazı tehlikeler birden kapımızı çalar. Ve korkarız ki, o anda dönüşü olmayan bir noktaya varılmış olunur...

Değerli arkadaşlar;

Dört parti bir araya gelerek kurdukları bu ortaklığı, hiç kuşku yok ki, aralarında belli ölçüde hoşgörü, uzlaşma ve denge anlayışı İle meydana getirmişlerdir. Eğer güvenoyu da alırlarsa, Türkiye yeni bir aşamaya geçmiş olacaktır. Cumhuriyet tarihinin en uzun hükümet bunalımı bitmiş olacaktır.

Ancak, bu noktada, kamuoyunun günlerdir şaşkınlık içinde izlediği bir olaya değinmeden geçemiyoruz. Güvenoyu almak veya güvenoyu aldırmamak için girişil-

diği söylenen manevralar, (Eğer yapılmışsa yapılıyorsa gerçekten üzücüdür) vatandaşların parlamenter sisteme inancını sarsacak niteliktedir. Bu söylenen manevraların yapılmamış olduğuna inanmak isterdik. Herhalde kamuoyunun tepkisinin gerekli dersi vermiş olmasını ve ileride bir daha tekrarlanmamasını dileriz. Çünkü aksi hal, Parlamentonun, parti ve program ayrımının ciddî ve samimî olmadığı izlenimini yaratacaktır.

Bugünkü Hükümet ortaklığının üyeleri olan partilerden, onların yöneticilerinden beklediğimiz ve istediğimiz bir şey vardır: Hoşgörüyü, uzlaşma zihniyetini ve bilhassa dengeli davranışı, şimdi, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti olarak, yalnız kendi aralarında sürdürmekle yetinmeyip, muhalefetle ilişkilerinde daha da fazlasiyle göstermelerini rica ediyoruz. Milleti bölmeye, birbirine düşman kamplara ayırmağa çabalayan, bulanık su avcılarına fırsat vermemek için, insanüstü çaba harcamalarını bekliyoruz. Hoşgörü, uzlaşma ve denge her yerde ve her zaman iktidarda bulunanlarda aranan baş haslet sayılır. Hemen ilâve edelim ki, muhalefetten de iktidara aynı zihniyetle karşılık vermesini bütün yurtseverler bekleyecek, isteyecektir.

Sayın Senato üyeleri, Kontenjan Grupu olarak sözlerimizi Türkiye'nin bugün içinde bulunduğu şartlarda en ziyade muhtaç olduğu nokta üzerinde yoğunlaştırmak istedik. İç ve dış koşullar ne yazık ki iyimserlik verecek bir görünümde değildir. Kıbrıs bunalımının yarattığı dış terslikler bitmiş değildir. Etrafımızda bir olumsuzluk ağı örülmüş ve hâlâ da örülmeye çalışılmaktadır. Sınırlarımızın hemen yakınında olup bitenler bizi uyanıklığa çağırmaktadır. Milletlerarası ekonomik konjonktür ayrı bir endişe kaynağıdır. Türk Milletini içeride zayıf düşürmek, birbirini yiyen zümreler, sınıflar, bölgeler haline getirmek için yeraltı ve yerüstü, legal-illegal örgütler sanki bir cadı kazanı kaynatmaktadırlar... Türkiye'yi kolay bir av haline getirme çabaları bugün her zamankinden az değil, belki tersine fazladır.

İşte bütün bu düşünce ve endişeler içindeyken bir hükümete nihayet kavuşmuş olmayı memnunlukla karşılıyoruz. Fakat, Hükümetin güvenoyunu aldığı takdirde bunu ne kadar güçlükle sağlayabildiğini zeminin ne derecede kaygan olduğunu bir an bile unutmaması lâzımdır. Bundan dolayı da Hükümetin hoşgörü, uzlaşma ve denge zihniyeti içinde birleştirici, toplayıcı bir tutumla bu güçlüklerle dolu dönemde, Türkiye'yi aydınlığa, düz yola çıkarmasını dilemekte, bu yolda başarılı olmasını beklemekteyiz.

Bu nokta üzerinde özellikle ısrarla duruşumuzun bir başka nedeni de şudur:

Görünüş ve belirtiler Türkiye'nin bir sosyal ve siyasal kutuplaşmaya yönelmek eğiliminde olduğu intibaını veriyor. İki zıt kutup etrafında toplanıldığı izlenimi endişe yaratıyor. Karşılıklı suçlamalar gittikçe ağırlığını artırıyor. İki kutup arasında uzlaştırıcı, yumuşatıcı, köprü kurucu unsurların gitgide silinmekte oluşu demokratik rejimimizin sağlıklı gelişmesi bakımından hiç de umut uyandırıcı değildir. Hükümetten ve muhalefetten hoşgörü, uzlaşma ve denge isteyişimizin başlıca nedeni bir de işte bu izlenimdir.

Sayın Senato üyeleri;

Cumhurbaşkanınca Seçilen Üyeler Grupu olarak, biz, bu Hükümet programının ayrıntılarına girmedik. Genel olarak sözlerimizi şunu söylemekle bitireceğiz.

Türkiye, yüzyıllar boyunca, kendisini geri bırakan karanlıktan Atatürk'ümüzün açtığı çığırdan yürüyerek sıyrılmıştır. Atatürk ilkeleri içinde lâiklik en değerlisidir. Cumhuriyetin ve milletin çağdaş yaşama şartıdır. Ortaçağ karanlıklarından bu ilkenin uygulanışı ile kurtulduk. Bu ilkeyi, kenarından köşesinden zedelemek Türkiye için sadece felâketler getirir. Dört partinin kurduğu ortak Hükümetin de, Atatürk'ün açtığı çığırda yürümeye devam edeceği umudu içinde kalmak istiyoruz. Örneğin; programın 11'inci sayfasında dil konusunda söylenenleri de böyle yorumlamaktayız. Hızla sadeleşmekte olan Türk dilini geriye çekmeye, hattâ sadeleşme hızını kesmeye bile hiç kimse heves etmemelidir.

Hükümete bu yolda başarı diler. Yüce Senatoya saygılar sunarız. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın üyeler;

Almış olduğunuz karara göre 45 dakika sonra, yani saat 19.50'de toplanmak üzere Oturumu kapatıyorum.

Kapanma Saati: 19.05

İKİNCİ OTURUM

BAŞKAN: *Başkanvekili Necip Mirkelâmoğlu*

KÂTİPLER: *Hüsamettin Çelebi (Cumhurbaşkanınca S.Ü)*

Mehmet Çamlıca (Kastamonu)

Açılma Saati*: 20.00*

BAŞKAN — 49'uncu Birleşimin İkinci Oturumunu açıyorum.

Hükümet programı üzerinde müzakerelere devam ediyoruz.

Adalet Partisi Grupu adına Sayın Ömer Ucuzal, buyurun.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Sayın Başkan, Sayın Senatörler;

Milliyetçi Partiler Topluluğunca; yani Adalet, Millî Selâmet, Cumhuriyetçi Güven ve Milliyetçi Hareket Partilerince kurulan Koalisyon Hükümeti programı üzerinde Cumhuriyet Senatosu Adalet Partisi Grupunun görüşlerini arz etmek üzere huzurunuza geldiğim şu anda Yüce Heyetinizi saygı ile selâmlarım.

Sayın Senatörler;

6 ayı aşan bir Hükümet bunalımından, bu bunalım sebebiyle memleketimizin ve milletimizin maruz kaldığı ve kalacağı tahribattan bir an önce ülkemizi kurtarmak için Milliyetçi Partiler Topluluğunun bu vatanperverane anlayış ve fedakârlıklarını, takdirle karşılıyorum, bundan sonra da Hükümet olarak aynı anlayış içinde milletimize ve memleketimize faydalı hizmetler yapacaklarına inanıyoruz.

Adalet Partisi Grupu olarak görüşlerimizi iki bölüm halinde arza çalışacağız.

1. Hükümetin oluş sebepleri, 2. Hükümetin sunmuş olduğu program üzerindeki görüşlerimiz.

Değerli Senatörler;

Milliyetçi Partiler Topluluğunca kurulan bu Hükümetin, Hükümet oluşu Yüce Heyetinizce de malum olduğu üzere 17 Eylül 1974 tarihinde Ecevit Hükümetinin istifasına değil, Ecevit Hükümetinin 1 Şubat 1974 günü Yüce Heyetinize sunduğu Hükümet programı, bu program üzerindeki C.H.P. Grupunun Grup görüşleri ve bu iki tarih arasındaki Hükümet etme tutum ve davranışlarına dayanmaktadır.

Sayın Ecevit, Hükümet Başkanı olarak programında aynen, "Kanunları herkese eşit olarak uygulayan, Atatürk ilkelerine bağlı bir Devlet idaresi ile anlayış, kardeşlik ve sosyal adalete dayanan bir toplum düzeni" kuracağını açıklıyordu. Hükümet dönemleri içinde bir tek insaf sahibi kişi çıkıp da bu dönemde kanunlar eşit uygulanmıştır, Atatürk ilkelerine bağlı bir Devlet idaresi ile anlayış, kardeşlik ve sosyal adalete dayanan toplum düzeni kurulmuştur diyemez. Diyemez, çünkü bu dönemde partizanlığın süratle Devlet bünyesine musallat edilip kanunların hiçe sayıldığı binlerce delil ortadadır. (Örnek: Millî Eğitim Bakanlığından tutun da TRT'ye ve kooperatif kuruluşlarına kadar)

Cumhuriyet Halk Partisi sözcüsü programlarını tanımlarken "Bu program bütün ekonomik ve sosyal hayatta çeyrek yüzyıldır, egemen kılman bozuk üretim ve gelir dağılım düzeni yerine, sosyal adalet temeline dayalı hakça bir düzenin hâkim olmasını öngören bir program olacaktır ve en önemlisi bu program ülke ihtiyaçlarını, sosyal ve ekonomik sorunları ülke gerçeklerinin ilim ve tecrübenin sağlam verilerine dayalı olarak Anayasa çerçevesinde çözümlemek ve gidermekle ele alınmıştır" diyordu.

Değerli arkadaşlarım;

Ecevit Hükümeti döneminde Türkiye'nin geçirdiği ekonomik düzeyde sosyal adalete ve nasıl olduğunu göremediğimiz hakça bir düzene rastlamak mümkün olmadı. Aksine 40 milyon vatandaşımız, kendileri de dahil olmak üzere "Çeyrek yüzyıldır ekonomik ve sosyal sahada egemen olan bozuk üretim ve gelir dağılımı" diye tanımladıkları dönemi her yönü ile arar hale geldiler ve getirildiler. Beğenmedikleri, yıllarca vatan sathında ve Meclisler kürsülerinde tenkit ettikleri ve daha da ileri giderek kasten yaratılan pahalılık, diye sıfatlandırdıkları 1973'lerin fiyatlarından bugün devam eden bir tek örnek fiyat gösterebilirler mi? Ne oldu 1973'ün üretim bolluğuna ki, vatandaş 1974 Türkiye'sinde emsalsiz yokluğa ve pahalılığa mahkûm edildi?

Sayın Senatörler;

Ecevit Hükümeti, ekonomik politikasını sosyal adalet ilkesine uygun olmak için, gelirlerle fiyatlar arasında sağlıklı, adaletli ve dinamik bir dengenin kurulmasına özen gösterecekti. 1974 Türkiye'sine baktığımızda; aksine, ekonominin ne kadar hasta, hasta olduğu kadar da adaletsiz, hastalığı ve adaletsizliği sonsuzluğa ulaştırmada ne kadar dinamik hareket edildiğini görmemek ve anlamamak mümkün değil.

Bu dönemi hep beraber yaşayarak geldik. Bu gerçek hasta durum yurt gerçekleri, bilim ve tecrübenin sağlam verilerine dayanmıyor. Aksine tamamen gerçeklerden uzak, bilgisizliğin, beceriksizliğin ve tecrübesizliğin mahsulü olarak hâlâ bütün çirkinliği ile karşımızdadır.

Sayın sözcü şöyle diyordu: "Bilir misiniz Türkiye'de iki sene zarfında cari para hacmi, yüzde kaç yüz artmıştır?" Şimdi soruyoruz bu artış Ecevit Hükümeti döneminde yüzde kaç yüz artmış ve bunun sonucu şahlanan enflasyon yani pahalılığın yüzdesini hesabetmek ve doğru neticeyi bulmak mümkün mü? Bir taraftan Devletin ürettiği ve ithal ettiği mallara yüzde 300'ü aşan zamlar yapılacak, bir taraftan da plan hedeflerini %300'ü aşan emisyon artışına devam edilecek, sonra da sağlıklı, adaletli ve dinamik ekonomi politikasından bahsedilecek. Bu aldatmacalar elbette giderek insanları da, hükümetleri de çirkin, çirkin olduğu kadar basiretsiz hale getirecektir.

Değerli Senatörler;

Cumhuriyet Halk Partisinin beğenmeyip yerdikleri 1973 senesi fiyatlarının artışına sebep olarak gösterdikleri Merkez Bankasını ıslâh edeceklerini, hem programlarında ele aldılar hem de sözcüleri "Merkez Bankası kaynakları ya açıktan para

kesmek ya da kredi musluklarını açmak suretiyle yersiz, ekonomik ihtiyaçlara uygun olmayan, her türlü bilimsel tatbikî verilerden uzak, soyut, öylesine politikalar güdülmüştür ki, pahalılık denen âfetin yaratıcılarının başında yer alır" buyurdulardı.

Bu sözlerin sahiplerini, Hükümet olunca bu ithamkâr tutumları ile çelişki halinde yakaladık. Merkez Bankası imkânlarını zorlamak için 1974 Bütçe Kanununa koydukları maddeleri çıkarmak için Meclislerdeki gayretimiz kâfi gelmeyince Anayasa Mahkemesine başvurmak zorunda kaldık ve böylece Bütçe Kanununun 9 maddesinin iptalini sağladık. Bu hareketleri yanında Merkez Bankasının Temmuz 1974 başlarında plan hedefi hilâfına 10 milyarı aşan parayı kesip piyasaya sürdürmekten de Cumhuriyet Halk Partisi kaçınmamıştır.

Sayın Senatörler;

Ecevit Hükümeti, tarım girdilerinde spekülatif fiyat artışlarını önleme, tarımda verimliliğin artırılması, girdilerin fiyatları, bunların yoğun biçimde kullanılmasını özendirici bir düzeyde tutacak, bu araç ve gereçlerin yurt içinde imali için gerekli tedbirleri alacaktı. Tabiî Cumhuriyet Halk Partisi sözcüsü de bunlara inanarak o gün bize söylemedik söz bırakmamıştı. 1974 Türkiye'sinde tarım girdilerindeki spekülatif fiyat artışlarını önlemeye bakalım. Önlendi mi? Hayır. Aksine arttı. Bu spekülatif artışı yaratan da, önlemeye söz veren de Ecevit Hükümetidir.

Evvelâ verimliliği artıran kimyevî gübreye %300'ü aşan bir zam yapıldı, böylece 1975 köylümüzü %80 nispetinde gübresiz ekim yapmaya mecbur etti. Ecevit taahhüdü ile çelişki içine düşerken, köylü büyük çapta yoksulluğa, bu mahsullerin verimsizliği sonucu elbette vatandaş darlığa düşecektir. Yoğun biçimde gübre kullanma yerine köylü kullanmamaya mahkûm edilince Ziraî Donatım Kurumunun elinde bulunan milyonlarca ton tarlalara atılması gereken gübre, elinde ve açık yerlerde çürümeye ve bozulmaya terk edildi. Bu acı gerçekten memleketin büyük zarar gördüğü meydanda. Ayrıca ziraî mücadele ilâçları 1974 yılında karaborsaya düşmüş, %400 fazla fiyatla satılmıştır. Bugün bir traktör alabilmek için Türk köylüsünün 1973'te aldığı traktöre nispetle kaç misli fazla para ödediğini, bu yüksek bedelle olsa dahi almak için sıraya girip kaç ay süründükten sonra bir traktöre sahip olduğunu Cumhuriyet Halk Partililer biliyor. 1973'lerde 60 bin lira olan ve her an alınabilen bir traktör bugün 150 bin liraya çıkmış ve bulunmaz hale gelmiştir. Söyleyebilir misiniz bu araç ve gereçlerin yurt içinde imali için nerede, ne zaman bir temel attınız, şimdi imalât ne safhada?

1974 sonbaharında geçmiş yıllara nazaran Türk köylüsüne kaç yüz defa daha az tohumluk verdiniz?

Bu sene ithal edilen buğday miktarı yanında gübresiz ekime sebep olmanın sonucu ne kadar buğday ithalâtına sebep olacağınızı biliyor musunuz?

Kristof Kolomb'un yumurtası gibi kredi imkânınızla ne sağladınız? Bunu öğrenebilir miyiz?

Cumhuriyet Halk Partisi sözcüsüne göre tarımda sigorta kurumu kurmak bir âbide eser olacaktı. Kurtarıcı düzen olacaktı. Türk köylüsünü böylece medyum ve

şükran duygusallığına gark edeceklerdi. Bugün bu abide eserlerinden bahsetmelerine ve bu eseri göstermelerine imkânları var mı?

Değerli Senatörler;

Tarım Sigortası Kanun teklifini grupumuza mensup Sayın üyeler bir yıl evvel Meclis Başkanlığına tevdi etmişti. Neden taahhüdünüze, programınıza yardımcı olmamıza rağmen bu teklife el sürülmedi, kanunlaşmasına yardım edilmedi? Neden daha iyi bir tasarıyı siz taahhüdünüze rağmen getirmediniz? Şimdi Cumhuriyetin 50'nci yılından sonra Türkiye'de bir tarım sigortası bulunmamasına zannederiz şaşmıyorsunuzdur.

Değerli Senatörler;

Ecevit Hükümeti, programında "Piyasada darlığı çekilen, o yüzden fiyatları aşırı ölçüde yükselen mallarda fiyat istikrarının sağlanması maksadıyle bu tür malları piyasada bulundurmayı" taahhüt etmişti. Sayın Ecevit, 1974 Türkiye'sinde bu taahhüdünü ne şekilde gerçekleştirdi ve vatandaşın ne derece sıkıntı çektiğini burada dile getirmenin milyonlarca perişan vatandaşa şu anda hiçbir yarar sağlamayacağını düşünerek arza çalışmayacağım, sadece Cumhuriyet Halk Partisi iktidar olmuş demekle yetineceğim.

Sayın Senatörler;

İhracatımızın geliştirilmesine özel önem verilerek gerekli tedbirlerin alınacağı Ecevit Hükümeti döneminde ihracatımız ne hale geldi.

Geçmiş yıllarda yüzbinlerce ton pamuk, narenciye ve üzüm satıp yüz milyonlarca dolar sağlanan ihracatın 1974 döneminde ne hal aldığını, 1974 mahsulü pamuğun henüz %95'inin ihraç edilmediğini arz edersek ihracattaki başarısızlığı ve beceriksizliği kanımızca aydınlığa çıkarmış oluruz.

Cumhuriyet Halk Partisi Hükümet döneminde ödemeler dengesinin nasıl bozulup perişan olduğu, Para - kredi durumu sahasındaki tedbirsizliği ile yatırımların nasıl savsaklandığı, işsizliğin alabildiğine çoğalıp bir lokma ekmek için aylarca Devlet kapılarında dolaşan binlerce vatandaşın içler acısı hali, bir lokma ekmek için yabancı diyarlarda perişanlığa mahkûm olan vatandaşların ıstırabı bizim içimizi yakarken, nerede programınız, nerede neyi tenkit edeceksiniz diye yükselen sesiniz. Bu halinizi ve tavrınızı yeniden anlamak çok güç ve acı. "Acı" diyoruz; çünkü Doğudan Batıya Hükümet döneminizde ciddi bir yatırım temeli atamadınız. Bir tek mal üreten, birkaç yüz işsize iş bulacak bir yatırım yapamadınız. Döneminizde bir tek İstanbul Gübre Fabrikası temeli atabildiniz başka bir şey yok. Onun da proje ve planının kimin zamanında hazırlandığı hepimizin malumudur.

Ak günler kitabınızda vaat ediyordunuz; Hükümet Programında bu taahhüdünüzü gerçekleştirmeyi kabul ettiniz. İşsize iş bulacaktınız, evsize ev yaptıracaktınız, okulsuz gençlere okul verecektiniz. Bunların bir tekine çeçen on aylık hükümet döneminizde rastlamak mümkün değildir. Köye yol, köye su, okul taahhüdünüz, geçmiş yılları yermenize rağmen döneminizde başarınız %50'yi geçemedi.

Asgarî kıdem tazminatı, bir yıla bir aylık imkânı;

Çırak - Kalfa ve Ustalar Kanunu;

Çalışan kadınların 20 yılda emekli olması için Kanun tasarısı;

Sağlık Sigortası Kanunu nerede?

Nerede ve ne halde Devlet Personel Kanununun düzeltilmesine dair Kararname?

Gençlik meselelerine hangi imkânlar getirildi.

Bu kısaca temas ettiğimiz beceriksiz, bilgisiz tecrübesiz ve başarısız tutum ve davranışların sonucu, Türkiye'de ekonomik ve sosyal buhranın önünüzde dağlar gibi sıralandığını görünce korktunuz. Bu korku ki, sizi bulunduğunuz Hükümetten ister istemez kovacaktı uzaklaştıracaktı elbette. Ama, siz Şanlı Türk Silahlı Kuvvetlerimizin kendisine has eşsiz başarısını elinize bayrak olarak alıp meselenin siyasî yönünün Hükümetçe halledilecek taraflarını yüz üstü bırakarak Hükümetten kaçar, kaçtıktan sonra da yarattığınız Hükümet buhranı ile iflâs ettirdiğiniz Devlet yönetimini ekonomik ve sosyal meselelerin daha da artması ve uzaması için bu aziz Milletin 7'den 70'e her ferdini ağlatan yokluklar ülkesi haline getirdiğiniz Türkiye'de tahribatınızın mesuliyet izlerini körletmek için Parlamentodaki muhalefeti Milletin 10 yıl gerisinde ilân eder, bugün de dönüp bu haksız ithamlarınızı unutarak bu kişileri Partinizin baş köşesine büyük misafir olarak davet ve kabul için her şeye başvurursunuz. Her tutum ve davranışınız gibi bunu da bizim anlamamız mümkün değil.

Devleti bütçesiz bırakma çabanızı da yukarıda kısaca arza çalıştığımız beceriksizliğiniz ve basiretsizliğiniz yanında anlamak mümkün olmadı.

Bu olumsuz ve iflâs etmiş Hükümet döneminizdeki tutum ve davranışınız karşısında tahmin edemediğiniz ve beklemediğiniz bir büyük olay, bu olay elbette doğacaktı. Bu ülke ve Millet ve Milletin milliyetçi temsilcileri sizi adım adım izliyor. Sizin Devlet yönetiminizdeki tutumunuza yeter demenin tam zamanında Milliyetçi Partiler Topluluğu teşekkül etti. Teşekkülün Milletin ekseriyeti olduğunu kabul etmemek elbette mümkün değildir. Topluluğa siz ve sizin gibi düşünenler ne ad takarsanız takınız çabanız bir netice vermedi ve vermeyecektir.

Değerli Senatörler;

Atatürk Türkiye'sinde maalesef bir komünizm tehlikesi vardır. Türkiye'de solun meydana getirdiği ve solun istismar edeceği bir ekonomik buhran da vardır. Türkiye'de uzamasına gayret edilen bir hükümet buhranı vardı bu gayretkeş ise Cumhuriyet Halk Partisidir.

O halde, gerçek Atatürkçülere düşen birinci görev komünizm tehlikesini yok etmek için bir araya gelmekti, gelindi. Gelinecekti çünkü, Büyük Atatürk 1923 yılında Milletine şöyle sesleniyordu: "Türk âleminin en büyük düşmanı komünizmdir görüldüğü yerde ezilmelidir" Bugün bizim yapmak istediğimiz de Türkiye'de budur. Bu büyük görevden Atatürkçüyüm diyen hiç kimse kaçamaz, kaçmamalıdır.

Türkiye'de Hükümet bunalımının yaratıcıları, yarattığı bu buhranla beraber ekonomik buhranı, siyasî buhranı, siyasî buhran ekonomik buhranı körükler hale

getirmiş ve bu sonuç nereye varacak, bundan kimler yararlanacak bu gerçek ortada iken. O halde, Milliyetçi Partiler Topluluğu, kendisinin asıl görevi olan meseleye böylece sahip çıkmıştır. Bunu kimse kınayamaz. Kınayanlar olursa kendileri kınanmağa mahkûmdur.

Değerli Senatörler;

Milliyetçi Partiler Topluluğu, karşısında bulunan buhranlara çare bulmak ve onlara son vermek için büyük bir anlayış ve yüreklilik içinde tabiatın yeniden canlandığı bu ilkbahar döneminde kendilerine tevdi edilen göreve başlamış ve huzurunuza büyük Milletimizin içine düşürüldüğü siyasî, ekonomik ve sosyal bunalımdan kurtaracak bir programla gelmiştir.

Program 1974 Türkiye'sinde meydana getirilen ve gittikçe ağırlaşan iç ve dıştaki çeşitli güçlüklerle dolu bunalımları ortadan kaldıracak tedbirleri hemen, orta ve uzun vadeli olarak tespitle işe başlamayı hedef almıştır.

Bu tedbirler manzumesi 36 sayfa tutan Programda hiç bir kuşkuya yer vermeyecek şekilde ve açıklıkla ele alınmıştır. Bu tedbirlere bakılınca yeni getirilenleri kısaca şöyle özetleyebiliriz:

Gençliğe verdiği ehemmiyeti nazara alarak onlara fırsat eşitliği yaratma ve memlekete sahip hayırlı evlât olma imkânları yanında, 18 yaşındaki gençliğe olan güvencini oy hakkına sahip kılma imkânı sağlamakta ve üniversiteye girme imtihanlarından önce üniversite hazırlık kursları açma, meslek okullarının ikinci dönemlerinden mezun olanların üniversite ve yüksekokullar imtihanlarına girebilme ve kazananların lise mezunu sayılmalarını.

İlk ve ortaöğretimde okutulmakta olan ahlâk derslerinin İlahiyat Fakültesi, Yüksek İslâm Enstitüsü ve İmam Hatip okulları mezunlarınca okutulması.

Tarımda üretimin artırılması esas alınarak öncelikle çok pahalı hale getirilen gübre fiyatlarında indirim yapılması, Ziraî kredilerin artırılması, Tarımda âfete uğrayan çiftçilerimizin korunması için tarım sigortası kurulması.

Köylüden alınmakta olan köy katılım payının kaldırılması, Köy muhtarlarına ödenek verilmesi, Sosyal güvenlik sahasında bütün çalışanların sigorta içine alınması, genel sağlık sigortasının gerçekleştirilmesi, Çalışan kadınların arzu ettikleri takdirde 20 yılda emekliye ayrılması, Yaşlı ve muhtaç vatandaşlara ihtiyarlık ve bakım yurtları sağlanması, İşçi ve memur ayırımı adil ve gerçekçi ölçü ve kıstasla ele alınarak neticeye bağlanması, Kıdem tazminatının her yıl için yarım aylıktan bir aylığa çıkarılması, Yurt dışında çalışan vatandaşlarımıza kredi ve iş imkânı sağlanması, Çırak - Kalfa ve Ustalar Kanununun kısa zamanda çıkarılması, Esnaf ve sanatkârlar ve çiftçiler için defter tutma formalitelerinden kurtarılarak götürü usulle vergilendirilme imkânı, Asgarî geçim indiriminin yükseltilmesi gibi, işçiyi köylüyü, esnafı, sanatkârı, memuru, çalışan ve çalışmayan bütün vatandaşlarımızı gözeten bu yeni tedbirleri, bu yeni tedbirleri getiren Programını ve Hükümetin bu tutumunu memnuniyetle karşılıyor, dış siyasette yalnızlığa itilmemize sebep olan tutumların gözden geçirilmesi, geliştirilmesi yolunda tespit edilen görüşlere yürekten inandığımızı, Kıbrıs davamızın yakında ve millî arzuya göre neticelendirileceği

hususu ve millî varlık ve dış güvenliğimizin başlıca teminatı olan Silahlı Kuvvetlerimizi güçlendirme yolundaki tedbirleri yürekten benimsediğimizi ve desteklediğimizi arz ediyoruz.

Sayın Senatörler;

Milliyetçi Partiler Topluluğu Koalisyon Hükümetinin getirdiği bu Programı buhransız bir dönem programı olarak değil, her türlü bütçe imkânından mahrum, sayısız sıkıntılara maruz bir dönemde getirilmiş olmasına rağmen iş başında bulunan Hükümetin alacağı tedbirlerle başarıya ulaşacağı, böylece tarihî bir görevi yapacağı inancı içinde olduğumuzu ne ezen, ne ezilen hakça bir yaşama döneminin yeniden başladığına inandığımızı tekrarla, Adalet Partisi Grupu adına bir defa daha Hükümete başarılar diler, Yüce Heyetinizi grupum adına saygıyle selâmlarım. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Sevgili arkadaşlarım.

Şu anda bir ikinci görevi daha kısaca ifa etmeme müsaade buyurun.

1974 Türkiye'sinde Hükümet olarak işbaşında bulunan Cumhuriyet Halk Partisi Grup Sözcüsünün bir kısım haksız ithamlarına cevap vereceğim.

Cumhuriyet Halk Partisinin Sözcüsü, konuşmasının başından sonuna kadar bu kürsüde, sahte ve (kendi tabirleriyle) abartılmış bir eda içinde görüşlerini ileri sürdüler.

Hakikaten, tutum ve davranışlarını, tavır ve hareketlerini, hepiniz gibi bendeniz de yadırgadım. Gönül arzu ederdi ki, Cumhuriyet Halk Partisi, hükümetleri döneminde, huduttan hududa sayısız eserleri arkasında bırakarak bugün (Hükümetten ayrılmış bir parti olarak) bu kürsüye gelip, böyle sahte bir tavırla değil de büyük Türk Milletine hizmet etmiş insanların huzuru içinde Hükümetin Programı üzerinde görüşlerini beyan etmeliydi.

Cumhuriyet Halk Partisinin tutumu, (bir atasözümüz vardır) hem suçlu hem güçlü insanların tutumuna benzemektedir.

Bu kürsüde, Cumhuriyet Halk Partisi, ölçüsüz, şaşkın ve bir çirkin eda içerisinde, hem Hükümet Programına hem de Adalet Partisinin geçmişteki dönemine, eski tutum ve davranışları içerisinde saldırmaktan kendilerini alıkoyamadılar. Adalet Partisine, Cumhuriyet Halk Partisi Sözcüsü ne kadar saldırırsa o kadar yıpranır, o kadar ezilir, büzülür. Çünkü, bırakıp kaçtıkları Hükümetin on aylık döneminde, Türkiye'ye bir çivi çaktıklarını ispat edemezler.

Sayın Sözcü, Grupu adına görüşünü bu kürsüden ifade ederken, İstanbul Köprüsünün mimarı edasındaydı. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)* Ama, o İstanbul Köprüsü için, Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı Ecevit'ten bütün partililerine kadar neler söylendiğini, neler yazıldığını, hafızamız bütün tazeliğiyle muhafaza etmektedir.

Kendilerinin terekesiyle meşgul olursak sinirlenirler. Kendilerinin bozuk bıraktığı ve Milleti içinden çıkılmaz buhran dönemine sokmaları sebebiyle. Milletin gerçek sahipleri tarafından kurulan Hükümete saldırabilmek için hayalhanelerin-

de, yaratmadık şey gazetelerinde yazmadık yazı bırakmadılar: "Kimliği ve kişiliği belli olmayan Hükümet."

Değerli arkadaşlarım;

Yeni kurulan Hükümet, Anayasanın, kurulmasında ve devamında hiç bir kusur, en ufak bir hata bulunmayan partilerin meydana getirdiği bir hükümettir. Hükümetin kuruluşu, Anayasanın 102'nci maddesi gereğince Sayın Devlet Başkanı tarafından yetki verilmek suretiyle kurulmuştur; ama gelin Cumhuriyet Kalk Partisine, gelin bunların kanun anlayışına bakınız: "Kimliği ve kişiliği belli olmayan Hükümet." Anayasaya saygıları, kanunlara saygıları böylece tescil? ediliyor, Cumhuriyet Halk Partisinin.

Simdi, bu hareketleriyle, memnunuz ki, her ciddi meseleyi, kanunlara ve mevzuata uygun kuruluşları böylesine inkâr eden bir partinin ve sözcüsünün, daha neleri tahrif ederek inkâr etmesinin, lekelemesinin, yok saymasının böylece gerçek bir misalini verirler.

"Milliyetçi Cephe milliyetçileri dağılmış." Böyle şey yok sevgili arkadaşlarım. Görüşleri düşünceleri gerek siyasî yönden gerek ekonomik yönden birbirine yaklaşık olan partilerin bir araya gelmesi, Türkiye'de milliyetçilerin dağılması demek değil, gerçekten birlik ve beraberlik içinde bulunmanın açık ve kesin delili olarak karşımıza çıkmaktadır. Gözümüze baka baka bu kadar yalan söylemekten, Sayın Cumhuriyet Halk Partisi ve sözcüsü ne fayda bekler anlamak mümkün değil.

Yeni Seçim Kanunu teklifinden neden korkuyorsunuz! Madem ki, "Acele seçim, erken seçim, hemen seçim, seçim," diye diye 6,5 ay sonunda da gelip bu kürsüden...

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Vazgeçmişler seçimden.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — "... Biz gidersek böyle geleceğiz" diyorsunuz. Giderseniz sizin nasıl geleceğinizi, biz sizin gibi kâhin değiliz, söyleyemeyeceğiz; ama vatan sathında ektiğiniz fırtınaların, sizi tayfun gibi biçeceğini, o halka dönük tutum ve davranışınızı göreceksiniz. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

EKREM KABAY (Burdur) — Beraber göreceğiz.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — İnşallah.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Bu hükümeti menfi Hükümetmiş. Eskicilikten, gericilikten, tutuculuktan yanaymış. Dün akşam, Sayın Genel Başkanım ve Başbakanımız Mecliste söylediler. İzinleriyle ben de arza mecburum şu anda:

İyi ki siz, bize bu sıfatları veriyorsunuz. Kalkar da bizi beğendiğinizi söylerseniz, sizin bu beğenme duygunuzdan biz kazanç değil zararla karşı karşıya geliriz. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)* "Yenileşmeyi yıkma, yok etme gibi bir görevmiş."

Sevgili arkadaşlarım;

1950 yılından bu tarafa gerek Demokrat Parti ve gerekse 1965-1971 yılları arasında Adalet Partisi, Türkiye'de hangi yeniliği ortadan kaldırmaya çalıştı? Yaptıkları ederler ortada. Hepsi dev eserler. Türkiye'nin bugünkü halini gerek, Demokrat Parti Hükümeti, 19 tane şeker fabrikası, 25 tane çimento fabrikası yaptırdığı

zaman, Cumhuriyet Halk Partililer seslenip, "Bu kadar şeker fabrikasına bu kadar çimento fabrikasına ne lüzum var" diyordunuz.

ADNAN KARAKÜÇÜK (Kahraman Maraş) — Barajlara.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — 1970 yılında büyük Milletimizin çektiği şeker sıkıntısını her halde bizim kadar sizler de biliyorsunuz. Devlet idaresi günü gününe düşünülecek bir görev değil. Devletin başına gelen insanlar. Milletinin 50 yıl, 100 yıl, 500 yıl sonrasını hesap etmek mecburiyetinde.

Seyhan nehri üzerine baraj yapılıp santral kurulduğu zaman...

NURETTİN ERTÜRK (Sivas) — Fareler delecek.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — İleri görüşlü Cumhuriyet Halk Partililer; ama şimdi, "yeni" kelimesiyle bunu inkâra kalkışacaksınız, ama "Köstebekler barajın duvarını delecek, Adana'yı su basacak" gibi çirkin, pis tenkitleri yaptınız.

BAŞKAN — Sayın Ucuzal.

ORAL KARAOSMANOĞLU (Manisa) — Reddi mirastan bahset.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Ama bugün Seyhan nehri üzerindeki...

BAŞKAN — Sayın Ucuzal, rica edebilir miyim? O son kullandığınız kelimeyi temiz lisana münafi addediyorum. Lütfen tashih buyurur musunuz efendim?

EKREM KABAY (Burdur) — Gayet açık Sayın Başkan.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Sayın Başkan, konuşsun değeri yok.

BAŞKAN — Lütfen efendim.

RECAİ KOCAMAN (Artvin) — Konuşsunlar değeri yok. Yakışır.

BAŞKAN — Lütfen efendim, rica ederim.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Biraz yumuşak, biraz yumuşak.

BAŞKAN — Lütfen müdahale buyurmayınız efendim.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Sayın Başkanım, sözümü bağlayacağım lütfederseniz.

BAŞKAN — O kelimeyi tashih buyurursanız.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Şimdi bağlayacağım müsaade ederseniz.

BAŞKAN — Teşekkür ederim efendim.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — O beğenmedikleri baraj, Adana'dan Mersin'e kadar bütün Çukurova'nın sağ sahilini bugün sulanır hale getirmiş; o beğenmedikleri santral, istihsal ettiği elektriğin yüzde 40'ını Ankara'ya kadar göndermekte. Çirkinliği bu manada arz etmeye çalıştım.

BAŞKAN — Efendim ben o değil de, "Pis" kelimesi üzerinde maksadınızı aştığınızı tahmin ettim. Lütfeder tashih ederseniz iyi olur efendim.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Ciddî meseleleri doğru dürüst ifade etmek lâzım.

BAŞKAN — Yoksa, bir sataşma doğmuş olur, o anlamda ifade ediyorum.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Hayır, sataşma kastiyle, hakaret kastiyle söylemiyorum.

RECAİ KOCAMAN (Artvin) — Üslubu beyan aynı ile insandır.

BAŞKAN — Müdahale etmeyiniz efendim, ben görevimi yapıyorum.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Efendim?

BAŞKAN — Siz devam buyurun efendim, lütfen Genel Kurula hitap ediniz.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Bir şey söylemedi.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Söyledi, söyledi, Sayın Kocaman söyledi.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Aynen iade ediyorum.

BAŞKAN — Sayın Ucuzal, siz lütfen Genel Kurula hitap ediniz efendim. Lütfen, oradan bir şey söylenmedi efendim.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Sayın Kocaman söyledi.

BAŞKAN — Efendim, "Üslubu beyan aynı ile insandır" dediler ve öyle gittiler. O temiz bir ifadedir efendim.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — O da kendisine aittir.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Sizi bu kürsüye alkışlamaya gelmedik. Ne yaptınız ki, hangi hizmeti getirdiniz ki? Bu fakir Milletin 85 milyar bütçesini allak bullak edip, bir tek eser bırakmadan kaçıp gittiğiniz şu durumunuzda, şu döneminizde benden; bu kürsüye gelip sizi alkışlamak mı bekliyorsunuz? *(A.P. sıralarından alkışlar)*

EKREM KABAY (Burdur) — Bizim bütçeyi mi görüşüyorsunuz. Sayın Demirel'in bütçesini mi görüşüyorsunuz?

BAŞKAN — Sayın Kabay, rica ediyorum efendim, müsaade buyurunuz.

SABAHATTİN ORHON (Giresun) — Tahammül edin.

BAŞKAN — Lütfen efendim, müdahale etmeyiniz efendim.

Sayın Ucuzal, devam buyurunuz efendim.

EKREM KABAY (Burdur) — Tahammülü sizden bekleyeceğiz, iktidarsınız.

BAŞKAN — Sayın Kabay, rica ediyorum.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Biraz evvel bu kürsünün teminatı olduğunu söylüyordunuz ve bu kürsü teminatına dayanarak, hiç kimsenin lâyık olmadığı, kafanızda yaşattığınız birtakım sözleri bu kürsüden rahat rahat söylüyordunuz. Geleceksiniz bu kürsüye, "Efendim sağ bünyesinde cibilliyet" "Cibilliyet" kelimesi devamlı olarak kullanılır; ama "Cibilliyet" olarak değil, "Cibilliyetsiz" olarak kullanılır.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — "Soy" demektir.

FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — Sayın Başkan, "Cibilliyetsiz" demedi, öyle bir şey demedi.

BAŞKAN — Rica ediyorum efendim, lütfen.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Peki, sağ cibilliyetsiz de... *(A.P. sıralarından, "Solda cibilliyet olmaz" sesleri)*

BAŞKAN — Rica ediyorum efendim. Lütfen karşılıklı konuşmayalım.

Evet efendim.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Peki, solun cibilliyetinden bahsedelim.

BAŞKAN — Lütfen efendim. Sayın Ucuzal, lütfen Genel Kurula hitap buyurunuz, karşılıklı konuşmayınız, ifadelerinizi o şekilde yürütünüz efendim.

FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — Zaman kendisini gösterecek...

ADNAN KARAKÜÇÜK (Kahraman Maraş) — Sol babasını inkâr eder.

BAŞKAN — Sayın Karaküçük, lütfen rica ediyorum. Devam edin.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Şimdi sevgili arkadaşlarım:

Siz sol diye yola çıkarsanız...

EKREM KABAY (Burdur) — Demokratik sol.

BAŞKAN — Lütfen Sayın Kabay, söz sıranız var, lütfen. Burada konuşacaksınız efendim, hallederiz efendim.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Efendim, sol olduktan sonra, nasıl olursa olsun bu sol.

EKREM KABAY (Burdur) — Bu demokratiği.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Şimdi, bu...

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Demokrasilerde sol da olacak, sağ da olacak.

BAŞKAN — Sayın Öztürk, rica ediyorum.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Peki Sayın Başkan.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Sayın Öztürk bu işi çok iyi bilir Sayın Başkan.

BAŞKAN — Sayın Köker, sizden de rica ediyorum efendim. Rica ediyorum. Efendim, böyle bir müzakere usulü yok ki. Yok böyle bir müzakere usulümüz. Rica ederim.

Buyurunuz Sayın Ucuzal.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Siz "ortanın solu" deyin, "Demokratik sol" deyin, ne derseniz deyin, sol. Bunun karşısına bir hareket çıkarsa bunun cibilliyetinden bahsetmeye ne hakkınız var?

Şimdi ben solun cibilliyetinden bahsedeceğim.

Sevgili arkadaşlarım;

12 Mart Muhtırasından sonra Türk Silahlı Kuvvetleri, Türkiye'de olan biten hadiselere el koydu. Şimdi, solun cibilliyeti; Nurhak dağlarında kırsal örgüt...

ORHAN KOR (İzmir) — Banka soymak...

HÜSEYİN ATMACA (Denizli) — Onun bizimle alâkası yok Sayın Ucuzal.

BAŞKAN — Sayın Atmaca, rica ediyorum.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Sevgili arkadaşım, ben solun cibilliyetinden bahsediyorum.

BAŞKAN — Sayın Ucuzal, siz devam ediniz.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Ne gereği var bunun?

FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — Yanlış söylüyor.

BAŞKAN — Sayın Öztürk, Sayın Esatoğlu, böyle bir sonuca varamayız ki. Rica ediyorum sizden.

SUPHİ KARAMAN (Tabiî Üye) — Vardır.

BAŞKAN — Sayın Karaman, sizden de rica ediyorum efendim.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Sayın Karaman, 12 Marttan sonra Nurhak dağlarında örgüt yok muydu?

SUPHİ KARAMAN (Tabiî Üye) — Vardı.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — O halde uydurdum mu?

BAŞKAN — Sayın Ucuzal, Sayın Karaman.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Sağ cibilliyetsiz.

BAŞKAN — Sayın Öztürk.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Senin aklın ermez otur.

BAŞKAN — Sayın Köker.

Sayın Ucuzal, sizden rica ediyorum.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Sayın Başkanım.

BAŞKAN — Müsaade buyurun efendim.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Ortalığı karıştırıyorsunuz.

BAŞKAN — Sayın Öztürk, böyle müzakere olmaz ki, rica ediyorum efendim. *(A.P. sıralarından "Elrom var, Elrom" sesleri)*

SUPHİ KARAMAN (Tabiî Üye) — Sayın Ucuzal Saidi Nursi Var, 31 Mart var.

BAŞKAN — Sayın Karaman, rica ediyorum efendim. Böyle usulümüz var mı?

SUPHİ KARAMAN (Tabiî Üye) — Tabiî efendim, doğru.

BAŞKAN — Yoktur efendim. Sayın Ucuzal, lütfen siz de Genel Kurula hitap ediniz, bir şahsı istihdaf etmeyiniz. Sayın Karaman'ın isminden bahsettiniz.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Efendim, davanın içindeler de...

BAŞKAN — O benlim görevim efendim, benim görevim. Devam buyurun.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Devam et, devam et.

BAŞKAN — Sayın Köker, rica ediyorum efendim.

NURETTİN ERTÜRK (Sivas) — "Sol" denince niye ayağa kalkıyorsunuz?

BAŞKAN — Sayın Ertürk, rica ediyorum efendim.

NURETTİN ERTÜRK (Sivas) — Sağın asaleti var.

BAŞKAN — Sayın Ertürk, sizin sözcünüz konuşuyor efendim.

Sayın Ucuzal buyurun efendim.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Sayın Başkanım;

Şimdi biz sağda bir partiyiz, Sayın arkadaşlarımız da solda bir parti olduğunu söylüyor. Biz de bunların cibilliyetlerinden bahsediyoruz. Anayasayla tarafsızlığı sabit olan Sayın arkadaşıma ne oluyor?

BAŞKAN — Müsaade buyurursanız yapılan müdahaleleri önlemek benim görevim. Bana bu imkânı bahşediniz lütfen ve siz de Genel Kurula bitap ediniz. Buyurun efendim.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — O halde sevgili arkadaşlarım; Türkiye'de komünizan faaliyet, komünistlik alabildiğine yürümüş ve bu memlekette komünistliğin ve komünistlerin olduğunu örfî idare mahkemeleri kararlarıyle tespit etmiştir. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)*

HAMDİ ÖZER (Malatya) — Gayet tabiî.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Ve sonra da, gayet tabiî diyen arkadaşlarımız...

BAŞKAN — Efendim, cevap vermeye mecbur değilsiniz, siz Genel Kurula hitap buyurunuz.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Bu vatan hainlerini, bu komünistleri affetmek için ellerinden gelen her türlü gayreti göstermiştir.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Ne kadar ayıp bu.

BAŞKAN — Sayın Öztürk, rica ediyorum.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Kabalık bu aklını başına topla.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Terbiyeli olun.

BAŞKAN — Sayın Ucuzal, Sayın Ucuzal.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Siz de yattınız o mahkemelerin kararıyle.

BAŞKAN — Sayın Ucuzal, rica ederim, siz kendi takdirinizle lütfen üyelere hitap etmeyiniz efendim.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Sayın Başkanım, o mahkemelerin kararıyle hapishanelerde yatan kişiler burada söz sahibi oldu.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Sen topla aklını başına. Bu ne demek?

BAŞKAN — Sayın Köker.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Yok ki akıl, neyi toplayacaksın?

BAŞKAN — Sayın Köker.

AHMET KARAYİĞİT (Afyon Karahisar) — Sayın Başkan, "Aklını başına al" diyor.

BAŞKAN — Sayın Karayiğit.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Kendisinde akıl yok, neyi toplayacak?

BELİĞ BELER (İzmir) — Komünist olan kimse alınır.

BAŞKAN — Sayın Beler, Sayın Köker, rica ediyorum efendim. Efendim müsaade buyurunuz. Ben acz göstermiyorum ki, ben bütün arkadaşlarıma müdahale etmemelerini rica ediyorum; ama kürsüden konuşan sizin Sayın sözcünüz; imkân bahşediniz de lütfen konuşsunlar efendim, lütfen.

Buyurunuz Sayın Ucuzal.

BELİĞ BELER (İzmir) — Komünist olanlar alınır, komünistlere söylüyor.

BAŞKAN — Sayın Beler, rica ediyorum.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Efendim, sol görüşlü, komünist görüşlü gençlik, bu memlekette istediğini yapacak; fakat milliyetçi Atatürkçü gençlik en ufak bir harekete geçtiği zaman büyük ithamlarla karşı karşıya kalınacaktır.

Demin söyledim, sevgili arkadaşlarım; daha 1928 yılında Büyük Atatürk bize emir vermiştir.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Atatürk'ün değildir, o söz.

BAŞKAN — Sayın Öztürk...

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — İnkâr etmeye senin gücün yetmez...

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Değildir, değildir; Münir Hayri Egeli düzenlemiştir.

BAŞKAN — Sayın Ucuzal, siz lütfen cevap vermeyiniz.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Komünisti kimse müdafaa etmez; sen söyle...

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Dinleme sen, söyleyeceğini söyle.

BAŞKAN — Sayın Öztürk, Sayın Öztürk, siz şimdi bulunduğunuz yerde değil de, Divanda görevli olsaydınız. Rica ediyorum sizden.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Sevgili arkadaşım, sen komünist değilsen komünist, komünistleri ve komünist faaliyetleri nasıl burada gelirsin, himayeye çalışırsın?

MÜMİN KIRLI (İzmir) — Sol birlik.

BAŞKAN — Devam buyurunuz efendim, siz; siz lütfen gelen şeylere cevap vermeyiniz efendim.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Efendim, "Devlet kuvvetlerine yardımcı olacak" sözü;

Türk milliyetçiliği ile yetişen gençlik ve biz de o çağlardan geçtik geldik. Kanunlara saygılı olan gençlik, Devlet kuvvetlerine yardım ediyor demektir. Bundan ürkecek ne var?

FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — Silahlarıyle mi?

BAŞKAN — Sayın Esatoğlu, rica ediyorum efendim.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Doğru, Devlet kuvvetleri silahla hücum ediyorlar; silahla hücum ediyor, kanuna saygı...

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Büyük Atatürk, Devlet Başkanımız mıydı? Devlet Başkanımızdı. Devletin o gün emniyet kuvvetleri yok muydu? Vardı; ama Cumhuriyeti niye gençliğe emanet etti?

ADNAN KARAKÜÇÜK (Kahraman Maraş) — Onu bilmezler, onu söyleme.

BAŞKAN — Sayın Karaküçük, rica ediyorum efendim; rica ediyorum efendim. Sizin müdahaleniz, mukabil müdahaleyi davet ediyor efendim; rica ederim.

ADNAN KARAKÜÇÜK (Kahraman Maraş) — Yardım ediyoruz, beyefendi.

BAŞKAN — Efendim, teşekkür ederim; ben yardıma ihtiyacım olduğu zaman istirham ederim sizden.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Şimdi, bu kürsüye geleceksiniz, her şeyi yapmış gibi, her şeyi başarmış gibi, Millete büyük hizmetler, büyük eserler vermiş gibi bir tavrın edası içerisinde bulunacaksınız; Devlete, Millete hizmet etmiş kişileri veya toplulukları rahatlıkla karalayacaksınız. Biz şimdi sizden soruyoruz; hakkımız. Şu sizin "Ak Günler" kitabınız...

HİLMİ NALBANTOĞLU (Erzurum) — Güzel.

HÜSEYİN ATMACA (Denizli) — Sizin Program gibi.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Almışsınız. Program yapmışsınız.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Şu da ona dayalı Hükümet Programınız...

BAŞKAN — Sayın Öztürk.

NURETTİN ERTÜRK (Sivas) — Neyi yaptınız, neyi tenkit ediyorsunuz yahu...

BAŞKAN — Sayın Ertürk, Sayın Ertürk, rica ediyorum efendim.

NURETTİN ERTÜRK (Sivas) — Teşekkür edin, kabul etmişiz daha ne istiyorsunuz?

BAŞKAN — Sayın Ertürk.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Sayın Başkan bir şey demedik, nezaketle konuştuk.

BAŞKAN — Sayın Öztürk...

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Allah, Allah, her şeye karışılmaz ki?

BAŞKAN — Sayın Öztürk, rica ederim efendim.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Ben bir şey demedim, Sayın Başkan...

BAŞKAN — Efendim, sizin bir müdahaleniz, müdahaleyi davet ediyor.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Bir şey demedim, Sayın Başkan.

BAŞKAN — Ama konuşuyorsunuz, olduğunuz yerden efendim; rica ederim.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Nezaketle konuştuk, almış, program yapmışsınız dedik.

BAŞKAN — Efendim, niçin söylüyorsunuz; var mı öyle bir şey? Siz, yıllarca bu İçtüzüğün uygulanmasında Başkanlık Divanında hizmet görmüş bir arkadaşımızsınız. Rica ederim efendim, benim görevim efendim, o. Rica ederim.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Siz öyle ise Sayın Öztürk, kendi kendinizi tenkit ediyorsunuz, maşallah, maşallah, nazar değmesin.

BAŞKAN — Sayın Köker, Sayın Köker, sizden de rica ediyorum efendim; lütfen yardımcı olunuz, bitirelim müzakerelerimizi.

Buyurunuz Sayın Ucuzal.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Sayın arkadaşlarım;

Bu "Ak günler" kitabını, Ecevit Hükümetinin programını gösterişim şu maksada matuftur. Lütfen boş zamanınızda alın, okuyun. Bunların içinde... *(A.P. sıralarından "Okuduk, okuduk" sesleri)* Hayır, Cumhuriyet Halk Partililere söylüyorum. Boş zamanınızda açın okuyun bunları; eğer bu dediklerinizden taahhüt ettiklerinizden bir tanesini yaptıysanız, gelin sizin ile burada rahat rahat münakaşasını yapalım. Ama ben ilân ediyorum ki, bu kitap, artık yalan adını taşıyacak bir kitap haline geldi. "Ak günler" yerine "Yalanlar" adlı bir kitap; uygulanmayan bir hükümet programı.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Yaşarsanız görürsün yalan olmadığını...

BAŞKAN — Lütfen Sayın Ünsal, rica ediyorum sizden de efendim.

FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — Takdir ediyorsunuz değil mi, "Ak Günler"'i?

BAŞKAN — Lütfen, Sayın Esatoğlu...

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Size kim söyledi, bilmediğimi?

BAŞKAN — Sayın Ucuzal, cevap vermeye mecbur değilsiniz efendim. Siz de Genel Kurula hitap ediniz lütfen. Bütün arkadaşlarımdan rica ediyorum efendim; herkesten yardımcı olmalarını rica ediyorum.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Cumhuriyet Halk Partisi sözcüsü, "Bizim giysilerimizi giymeye çalışıyorsunuz" diyor. *(A.P. sıralarından gülüşmeler)* Giysileri.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — O kelimelere de alışacaksınız.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — İftihar ediniz bu kelime ile.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Cenabı Hak'tan niyazımız, ne sizin fikriniz yolunda ne herhangi bir tutumunuzda ne de göründüğünüz renkte bizi Büyük Milletimize göstermesin.

FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — O seviyeye ulaşamazsınız.

HÜSEYİN ATMACA (Denizli) — Hürmetsizlik ediyorsun.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Boşuna hırçınlaşmayın arkadaşlarım.

Geleceksiniz buraya itham, iftira, kanunları inkâr, Anayasayı inkâr. Ondan sonra da büyük parti. E., birbirine yakışmıyor, çelişkiye düşüyorsunuz. Siz de hükümet oldunuz; açın, bakın Hükümet programınız hakkında Grupumuzun söylediği sözlere; "Sizi takip edeceğiz" dedik; ama bir zaman içerisinde müsaade edeceğiz; bakalım ne işi becereceğinizi görelim dedik; ama bu müddet içerisinde hiçbir başarılı işinizi görmedik.

Yaptığınız işler: Kanunları bir tarafa attınız, Anayasayı bir tarafa attınız, kafanıza göre partizanca bir tutumun içerisine girdiniz. Getirdik, hakkınızda araştırma önergelerini verdik, Meclislere devam etmedi bakanlarınız, hâlâ gündemlerde duruyor.

FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — Gerek yok bakanların cevabına, ama.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Sonradan o kararı aldık.

BAŞKAN — Sayın Esatoğlu, bütün ikazlarımın etkisi olmadığını görüyorum. Rica ediyorum, lütfen efendim, müdahale etmeyiniz efendim; yok böyle bir usul, Sayın Esatoğlu.

FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — Hayır Sayın Başkan...

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — O karar alınalı 1,5 ay oldu.

Cumhuriyet Halk Partisi sözcüsü geliyor buraya, işçi ile işveren arasında Hükümetin programa koyduğu güzel esasları kendi kafasındaki fikriyata göre reddediyor. Bir diyeceğimiz yoktur. Biz, işçi ile işveren arasında husumet yaratmaktan fayda bekleyen bir topluluk değiliz. İşçi ile işveren arasında kardeş gibi çalışıp müşterek hayatın devamında fayda bekliyoruz. Ama, bir yer geliyor kürsüde başka, öbür kürsüde başka, vatan sathında başka.

Türkiye'de 274 sayılı Sendikalar Kanunu çıkmış, 1961'den sonraki koalisyon hükümeti zamanında, bu hükümette A.P.-C.H.P. ortak, Sendikalar Kanununu, Toplusözleşme Kanunu Sayın Ecevit getirmiş Türkiye'ye. Hükümet yok orta yerde. Ama, geliyorsunuz, bu Sendikalar Kanunu normal tatbik edilsin. Hayır, işçiye grev hakkı. İşverene lokavt hakkı çağdışı ilân ediliyor. Toplusözleşmeye gelince; herkes kanunî hakkını kullanacak ve böylece Millet hayatımızda, Devlet hayatımızda bir nizam olacaktır. Geleceksiniz burada her şeyi söyleyeceksiniz, sonra da, neyin ne derece ağır ve yanlış söylediğinizin farkına varacaksınız. Efendim, ben o sözü grup adına söylemedim de, şahsî adıma söyledim diyeceksiniz.

Sevgili arkadaşlarım;

Allah sağlık verdiği müddetçe burada Cumhuriyet Halk Partisi'nin geçmişte 30 yıllık dönemini, artık o 30 yıllık dönemi kendileri inkâr ettiği için oraya el sürmeden 10 aylık hükümet dönemlerim her fırsatta bu kürsüden dile getirip, beceriksizliklerini, başarısızlıklarını ve Devleti nasıl iflâs ettirdiklerini dile getireceğiz. Böylece herkes haddini bilerek, yapabileceği işe talip olacak, yapamayacağı işe talip olmayacak.

Hâdiseler gösterdi ki, Cumhuriyet Halk Partisi, Devlet idare etme kuvvetinden yoksun; sadece dernek idare edebilecek kadar bir topluluk. Bu bakımdan, zinhar geçmişte hizmeti olan Adalet Partisine burada gelip haksız birtakım iftiralar savurmayım Adalet Partisinin 6 yılda bu memlekete Doğudan Batıya kadar bütün vatan sathında bu millete yaptığı hizmetten bir kısmını da siz, güvercin uçurarak kurdelâlarını kestiniz. Güvercinleri uçurdunuz, bundan sonra Hükümet de bir güvercin olarak elinizden gitti. Bir daha bu imkânı bulamayacaksınız.

Bu düşüncelerle Yüce Heyetinizi saygıyle selâmlarım. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın üyeler;

Hükümet programı üzerinde gruplar adına yapılan konuşmalar bitmiştir.

Şimdi kişisel konuşmalara geçiyorum. Evvelâ söz almış olan üyelerin isimlerini okuyacağım, sonra lehinde, aleyhinde, üzerinde konuşacak Sayın üyeleri işaret edeceğim, ondan sonra da sırayla söz vereceğim.

Sayın Hamdi Özer, Sayın Ekrem Kabay, Sayın Hüseyin Öztürk, Sayın Fatma İşmen, Sayın Sırrı Atalay, Sayın Salim Hazerdağlı, Sayın Reşat Oğuz, Sayın Fevzi Esatoğlu, Sayın Raif Eriş, Sayın Hüseyin Atmaca, Sayın Ahmet Yıldız, Sayın Celâl Ertuğ, Sayın Hilmi Nalbantoğlu, Sayın Mustafa Tığlı, Sayın Yiğit Köker, Sayın Nuri Âdemoğlu, Sayın Alâeddin Yılmaztürk, Sayın Halil Özmen, Sayın Ali Oğuz, Sayın Hamdi Özer? Üzerinde.

Sayın Ekrem Kabay? Yoklar.

Sayın Hüseyin Öztürk? Aleyhinde.

Sayın Fatma İşmen? Üzerinde.

Sayın üyelere açıklamak istiyorum.

Sayın üyelerin sadece konuşma olanağı bulmak için, lehinde, aleyhinde, üzerinde, diye işaret buyuracaklarını tahmin etmiyorum. Elbette hangi amaç için söz

almışlarsa, o amacın sınırları içinde kalacaklardır. Onun dışına çıktıkları zaman da Başkan tarafından ikaz edileceklerdir.

Sayın Sırrı Atalay? Yoklar.

EKREM KABAY (Burdur) — Ben geldim efendim.

BAŞKAN — Sonra tekrar sorarım efendim. Sayın Hazerdağlı? Lehinde. Sayın Oğuz? Üzerinde.

MACİT ZEREN (Amasya) — Partisi aleyhinde, siz üzerinde söz istiyorsunuz. Bu oy hakkını suiistimaldir.

BAŞKAN — Sayın Esatoğlu? Aleyhinde.

Sayın Eriş? Lehinde.

Sayın Atmaca? Yoklar.

Sayın Yıldız? Yoklar.

Sayın Ertuğ? Yoklar.

Sayın Nalbantoğlu? Aleyhinde.

Sayın Tığlı? Yoklar.

Sayın Köker? Lehinde.

Sayın Âdemoğlu? Lehinde.

Sayın Alâeddin Yılmaztürk? Lehinde.

Sayın Özmen? Üzerinde.

SABAHATTİN ORHON (Giresun) — Ne biçim Grup? Başı bozuk alayı mı?

BAŞKAN — Müdahale etmeyiniz efendim, takdir kendilerinin. Eğer, o sınırın dışına çıkarlarsa, biraz evvel tavzih ettim, ifade ettim ki, Başkanlık müdahale edecektir.

Sayın Ali Oğuz? Lehinde.

EKREM KABAY (Burdur) — Bana sormadınız Sayın Başkan.

BAŞKAN — Sayın Kabay? Aleyhinde. Sayın Atmaca ifade buyurur musunuz? Lehinde, aleyhinde, üzerinde?

HÜSEYİN ATMACA (Denizli) — Aleyhinde.

BAŞKAN — Lehinde Sayın Salim Hazerdağlı, buyurunuz efendim.

İBRAHİM TEVFİK KUTLAR (Gaziantep) — Sayın Başkan bir önergemiz var.

BAŞKAN — Sayın Hazerdağlı, bir dakikanızı istirham edeyim efendim.

SALİM HAZERDAĞLI (Elâzığ) — Tabiî efendim.

BAŞKAN — Sayın üyeler;

Bu arada kişisel konuşmaların 10 dakikayla sınırlandırılmasına dair bir önerge vardır, okutuyorum efendim.

Sayın Başkanlığa

Hükümet programı üzerindeki kişisel konuşmaların 10'ar dakika olarak sınırlandırılması arz ve teklif olunur.

(Eskişehir) Hasan Ergeçen

HÜSEYİN ATMACA (Denizli) — Önergenin aleyhinde söz istiyorum.

BAŞKAN — Önergenin aleyhinde, buyurunuz Sayın Atmaca.

HÜSEYİN ATMACA (Denizli) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Türkiye Cumhuriyetinin yeni kurulan, hem de dört ayrı renk, dört ayrı parçadan kurulan bir Hükümetinin programını tartışmak üzere söz alan arkadaşlarımızın, bu 30 küsur sayfalık Hükümet programını 10 dakika içinde eleştirmesi olanak dışıdır. 10 dakikayla sınırlandırmak demek, bu Hükümet programı üzerinde Sayın üyelerin gereğince fikirlerini ifade etmelerine imkân vermemek anlamına gelir. Bu bakımdan bu sınırlamanın millî iradenin ve millet temsilcilerinin gereğince yeni kurulan bir Hükümetin programı üzerinde, lehte veya aleyhte veya üzerindeki konuşmalarını kısıtlamak, programın gereğince eleştirilmesini yaptırmamak anlamına gelir ki, bu Türk Devletinin, Türk Ulusunun kaderine hâkim olacak olan bir Hükümetin programı gereğince eleştirilemezse, ne programın uygulanmasında Hükümete ışık tutma, ne de programın noksan taraflarını, eksik taraflarını, iyi veya kötü taraflarını gereğince eleştirme imkânı olmayacaktır.

Bu bakımdan bu kısıtlamanın kaldırılması taraftarıyım. Zamanımız boldur, imkânlar geniştir... *(A.P. sıralarından "olanak" sesleri)*

Olanak, sizin Hükümetinizin, o dili, eleştirdiğiniz dilin, bütün eleştirdiğiniz kelimeler programın içinde en az yüz kelimeden aşağı değil. Bilerek veya bilmeyerek onu kabul etmişsiniz.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Hükümet bizim hükümetimiz değil.

BAŞKAN — Sayın Köker, Sayın Köker, rica ediyorum efendim.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Sayın Başkan, "Sizin Hükümetiniz" diyor; Hükümet bizim değil, Cumhuriyet Hükümeti.

BAŞKAN — Efendim, lütfen rica ediyorum, söz kendisine aittir, siz müdahale etmeyiniz efendim.

Buyurun Sayın Atmaca, devam buyurunuz efendim.

HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Kimin Hükümeti olduğunu başta, daha söze başlarken söyledim; Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti olarak nitelendirdim; ama siz sahip çıkıp tekelinize almak eğiliminde olunca elbet size mal etmek durumunda...

SABAHATTİN ORHON (Giresun) — İftihar ederiz!

HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — O iftiharı göreceğiz üç ay sonra; ne olacaktır...

BAŞKAN — Lütfen cevap vermeyiniz, siz Genel Kurula hitabediniz.

HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Ne olacaktır göreceğiz.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Ne olacak?

HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Şu Sayın Hükümetin manzarasına bakıyorum.

SABAHATTİN ORHON (Giresun) — Siz kendinize bakın.

BAŞKAN — Sayın Orhon, lütfen efendim.

HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Sayın Demirel'in yanında Türkeş'in 27 Mayıs'ta "Dikkat dikkat" diye bağırdığı zaman...

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Ayıp, ayıp...

HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — "Dikkat dikkat" diye bağırdığı zaman, "Eski Demokrat Partinin devamı olan biziz" diyenler bundan utanmalıdır. *(A.P. sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın Atmaca, Sayın Atmaca, lütfen efendim.

HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Ne diyorsunuz? İşte manzara bu hem 27 Mayıs'ta "Dikkat dikkat" diyecek, hem de Demirel'in kolunda...

(Başkan tarafından mikrofon kapatılmak suretiyle hatibin sözü kesildi)

BAŞKAN — Sayın Atmaca, müsaade ediniz. Sayın Atmaca, siz konuşmaların 10 dakika ile sınırlandırılmasını isteyen önergenin aleyhinde söz aldınız, lütfen o sınır içinde kalınız. Sizden rica ediyorum efendim. Ne alâkası var efendim raydo anonsunun, bu sırada? Bunu ifade etmenizin bir anlamı da yoktur, konu ile irtibatı da yoktur. Rica ediyorum sizden. Lütfen konu üzerinde devam buyurunuz efendim.

HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Sayın Başkan, beni konu dışına çekenler, minder dışına çekenler kendileri. Bu sözlerimle 27 Mayıs'ın meşruluğuna asla gölge düşürmüş değilim. 27 Mayıs'ı tenkit edenlerin acıklı halini dile getirmiş oluyorum. *(A.P. sıralarından "Yuh" sesleri)*

BAŞKAN — Lütfen efendim, rica ederim efendim; Yüce Senatonun mehabetine yakışmayan ifadeler duyuyorum, rica ederim.

HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — O yuhlar bir gün o 27 Mayıs'tan daha şiddetli şekilde başınıza inerse...

REFET RENDECİ (Samsun) — Senin kafanı ezsin!

SABAHATTİN ORHON (Giresun) — Bu ne Sayın Başkan; tehdit mi? Alkollü...

BAŞKAN — Efendim rica ederim, rica ederim, müsaade buyurunuz vazife yapayım efendim. *(A.P. sıralarından gürültüler)*

Sayın Atmaca, siz...

ORAL KARAOSMANOĞLU (Manisa) — Anayasaya saygılı olunuz!

BAŞKAN — Sayın Karaosmanoğlu, rica ediyorum.

Sayın Atmaca, siz Yüce Senatoda İdare Amirliği ile görevli bir arkadaşımızsınız, rica ediyorum, sükûneti sağlayacak ortam için Başkanlığa yardımcı olacağınıza, lütfen tahrik etmeyiniz ve gürültüye sebep olacak şekilde konuşmayınız. Başkanlığa yardımcı olunuz ve lütfen sınır içinde kalarak, konunun sınırı içinde kalarak konuşmanızı bitiriniz efendim. Rica ediyorum sizden, bilhassa rica ediyorum.

HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Peki Sayın Başkan. Ben sınır içinde konuşmaya daima titizlikle, itinayla dikkat etmişimdir; ama arkadaşlarım orada...

BAŞKAN — Siz 10 dakikalık sınırlandırmanın aleyhinde söz aldınız, lütfen bu sınır içinde konuşunuz efendim.

HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Evet, arkadaşlarımın orada, ben sınır içinde konuşurken...

BAŞKAN — Ona kapılmayacaksınız efendim, lütfen...

HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Ben sınır içinde konuşurken, arkadaşlarımın, bu Senatonun mehabetine yakışmayan birtakım sözleri söylemesi elbet karşılıksız kalmayacaktır.

BAŞKAN — Sayın Atmaca, ben hem ikaz ettim, hem ihtar ettim. Siz lütfediniz efendim.

HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Peki Sayın Başkanım.

Değerli arkadaşlarım;

Tekrar ediyorum Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin iddialı bir programı müzakere ediliyor. Bu program müzakere edilirken, değerli üye arkadaşlarımızın fikirlerinin illâ ki 10 dakika içinde ifade edilmesini zorlamak, söz hürriyetini kısıtlamak demektir. Göreceksiniz, biraz sonra, 6 Sayın arkadaşımız konuştuktan sonra bu sefer yeterlik önergesi gelecektir ve yeterince...

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Tüzükte ne yazıyor?

HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Evet efendim, Tüzük hükmü olduğunu Sayın Ucuzal kadar biliyorum.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Bilemezsin!

HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Ne yeterlik önergesinin ne de kısıtlama önergesinin Tüzüğe aykırı olduğunu iddia etmedim; Tüzük içindedir; ama söz hürriyetini, Tüzüğün birtakım maddelerine sığınarak kısıtlamanın da demokratik olmadığını, söz hürriyetiyle bağdaşmadığını ifade etmek istedim; ama karar Yüce Senatonundur. Bu Hükümet programı üzerinde arkadaşlarımız enine boyuna fikirlerini ifade edebilmeli; lehinde ve aleyhinde, Hükümete ışık tutacak birtakım fikirler burada kısıtlanmadan söylenebilmelidir.

Takdir Yüce Senatonundur. Saygılar sunarım.

BAŞKAN — Sayın üyeler;

Konuşmaların 10 dakika ile sınırlandırılmasına dair olan önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir; kişisel konuşmalar 10 dakika ile sınırlandırılmıştır.

Buyurun Sayın Hazerdağlı.

SALİM HAZERDAĞLI (Elâzığ) — Sayın Başkan, Yüce Senatonun Sayın üyeleri;

Sözlerime başlamadan evvel 10 dakikalık sınırlamanın benim konuşmama teşmil edilmemesi gerektiğini ifade etmek istiyorum.

HÜSEYİN ATMACA (Denizli) — Doğru! *(C.H.P. sıralarından "Neden?" sesleri)*

SALİM HAZERDAĞLI (Devamla) — Müsaade buyurunuz arz edeyim.

BAŞKAN — Sayın Hazerdağlı, siz lütfen devam ediniz efendim. Sayın Hazerdağlı, siz bu konuyu izah için kaybedeceğiniz zamanı konuşmanız için sarfediniz. Çünkü, karara iktiran etmiştir ve herkesi kapsamaktadır, bütün üyeleri kapsamaktadır.

SALİM HAZERDAĞLI (Devamla) — Sayın Başkanım, müsaade ederseniz bir usul teamülünü ifade edeceğim.

Burada Sayın Sırrı Atalay Başkanlık ederken, Sayın Hayri Dener'in söz istemiş olduğu bir zamanda (zabıtlarda vardır) Başkan kendisine söz verdi ve kürsüye geldi. Kürsüye geldikten sonra önerge okundu; konuşmak için çağrılan üye bu önergenin dışındadır, diye karara geçti. İster teşmil edersiniz, ister etmezsiniz Sayın Başkanım; fakat Senatonun teamülünde bu vardır, yerleşmiştir. Sayın Sırrı Atalay, Sayın Hayri Dener üye iken tatbik etmiştir.

BAŞKAN — Sayın Hazerdağlı, eğer siz konuşmaya başlarken, o esnada böyle bir önerge gelmiş olsaydı sizi kapsamayabilirdi; ancak sizin konuşmanızdan evvel gelmiş olduğu için, sadece Başkanlığın muamelesinden bir gecikme bulunması nedeniyle oylamanın sizi de kapsadığını arz ederim. Buyurun efendim, süreniz başlamıştır.

SALİM HAZERDAĞLI (Devamla) — Sayın Başkan, ben davet edildikten sonra yapmaya hakkınız yoktu; benden sonra uygulayacaktınız. Davet etmeyecektiniz. Madem davet ettiniz, önergeyi benim konuşmamdan sonra tatbike koyacaktınız. İsterseniz tatbik edersiniz, isterseniz etmezsiniz. Zaten konuşmalarım çok kısa olacaktır.

BAŞKAN — Buyurun efendim, süreniz başlamıştır.

SALİM HAZERDAĞLI (Devamla) — Sayın Başkan, Yüce Senatonun Sayın üyeleri;

Milliyetçi Partiler Topluluğunun meydana getirdiği Hükümet programı üzerinde dün Mecliste bugün de Cumhuriyet Senatosunda eleştiriler yapıldı. Bu eleştiriler zaman zaman tarizkâr ve tecavüzkâr da oldu. Bu tariz ve tecavüzlerin bir kısmı da bizlere isabet ettiği için, biz de bunlardan nasibimizi aldığımız için cevaplarda bulunacağız. Bundan dolayı bizi mazur görünüz.

Muhterem arkadaşlarım;

Bu eleştirileri iki bölümde toplamak istiyorum: Eleştirilerin büyük ağırlığı, hattâ tamamına yakın bir kısmı, Hükümetin yapacağını söylediği icraatın eleştiril-

mesinden ziyade, Koalisyon ortaklarının geçmişteki konuşmaları, tutum ve davranışları, fikirlerinin neden ibaret olduğu, dün neler söylediklerini, bugün nasıl bir araya geldiklerini ifade etmekten ileriye gidemedi. Geçmişte siz bunu söylemiştiniz, şimdi nasıl bunu söylüyorsunuz, geçmişte bu davranışta bulundunuz, şimdi nasıl bu programı hazırladınız gibi eleştiriler, bu Hükümet programının müzakeresi üzerine teksif edilmiştir.

Muhterem arkadaşlarım, söylemeye dilim varmıyor; ama başka da kelime bulamadım, bu konuşmaların edebiyat dilinde adı fitneliktir. Ben başka kelime bulamadım, arkadaşlar başka kelime bulup, yardımcı olurlarsa teşekkür edeceğim.

Muhterem arkadaşlarım;

Ben bekliyordum ki, Hükümet programı metni alınsın, üzerinde bu Hükümetin getirdiği icraat konuşulsun.

"Gübre fiyatlarını düşürüyorsunuz bütçenin neresinden alacaksınız, plan var, program var bunu nasıl yapacaksınız?" denmesini beklerdim. Beklerdim ki, "Hükümet birtakım yeni sosyal konular getiriyor, bunları nasıl yapacaksınız?" şeklinde bu konuları teker teker bilim açısından, evvelâ iç meselelerimiz yönünden, ondan sonra dünya konjonktürü açısından meseleyi incelesinler dile getirsinler, Senatomuz aydınlansın, biz de müteferris olalım; ama hiç böyle olmadı. Tamamen şahsî eleştiriler, geçmişteki sözler dile getirildi.

Muhterem arkadaşlarım;

Şunu iyi bilmemiz gerekir: Bu program, bir koalisyon hükümetinin programıdır. Bu program, ne Sayın Süleyman Demirel'in Adalet Partisinin geçmişteki kabul ettikleri programının veya seçim bildirgesinde millete taahhüt ettikleri bir programdır, ne Sayın Erbakan'ın programıdır, ne Sayın Türkeş'in, ne Sayın Feyzioğlu'nun ne şu partinin, ne de bu partinin programıdır. Bu, bir koalisyon programıdır. Koalisyon programı ortak bir programdır. Ortak bir program, uzlaşma programıdır. Uzlaşabildikleri kadarının programıdır. Uzlaşabildikleri kadarının programı demek, koalisyon programı demektir. Aksi takdirde, partilerin koalisyon yapmaları mümkün olmayacaktır.

Türkiye'de ve dünyada partilerin programları birbirinden ayrı olduğuna göre, artık bu koalisyon hükümetlerinin kurulması ve koalisyonların müşterek programı konuşulması mümkün olamayacaktır.

Ne zaman Sayın Süleyman Demirel tek başına hükümet kurar, o zaman bunları söylemeye belki bir dereceye kadar söylemeye hakkınız vardır. Ne zaman Sayın Türkeş bir hükümet kurabilir, o zaman, "Siz geçmişte şunu söylediniz bugün bunu nasıl yaparsınız?" diyebilirsiniz; ama bugün bunu söyleyemezsiniz. Eğer söylerseniz, size söylenecek çok söz olur.

Siz de geçen Şubat ayında burada bir koalisyon hükümeti meydana getirdiniz. Birbirine zıt düşüncelere sahip, birbirine zıt programlara sahip iki parti burada tarihî yanılgılar itirafı içinde, yeni bir devir açarcasına, Fatih Sultan Mehmet'in çağ açışı gibi, sanki yeni bir çağ açıyormuş gibi, bir çağ açış teraneleri içinde sarmaş

dolaş düğünler içerisinde bir hükümet kurdunuz. Eğer, programlarınızı, konuşmalarınızı eleştirirsek, bu partiler kendi kendilerini inkâr etmiş olacaklardır.

O halde muhterem arkadaşlar, meseleyi bu açıdan almak lâzım gelir. Bunu bu arkadaşlarımız bilmiyorlar mı? Biliyorlar; konuşulacak başka söz bulamıyorlar da ancak bunları söylemek imkânını buluyorlar. Çünkü, bu Hükümet programında kendilerinin çanlarına ot tıkılmış bulunmaktadır, kendilerinin ele alacakları, tahakkuk ettirecekleri bütün konular bu programda yer almış. *(A.P. sıralarından alkışlar "Bravo" sesleri)*

Konuşacak başka şey bulamadıkları için geçmişi eleştirerek siz şunu söylediniz, bunu söylediniz diye birtakım fitne edebiyatı yapmaktan başka şey bulamadılar. Bazı hususlara değindiler; işçi meselesine temas ettiler, şuna temas ettiler, buna temas ettiler, onlara cevap vereceğim.

Sözleriniz varsa, koalisyon hükümetine giren partilerin her bir ayrı ayrı hükümet kurdukları zaman bunları söyleyeceksiniz; ama müşterek program için söyleyemezsiniz. Bunu bir defa iyice anlamak gerekir.

Partilerin uzlaşabildiklerinin muhassalasıdır, bu program. Bu muhassala üzerinde konuşabileceksiniz, bunun dışında sözünüz varsa her parti liderine sırası geldiği zaman söylersiniz. Zaten koalisyonlarda partiler kendi programlarını harfiyen tatbik etme imkânı bulamazlar, hatta seçim bildirgelerindeki hükümleri dahi uygulama imkânını bulamazlar, hatta tek başına iktidara geldikleri halde, seçim meydanlarında söylediklerini, hükümet oldukları zaman dahi uygulamak imkânını bulamamışlardır ve bulamadıklarını da zaman zaman hükümetler burada itiraf etmişlerdir. Bu, kolay bir iş değildir.

Muhterem arkadaşlarım;

Seçim meydanlarında her söylenen söz, hükümet olduktan sonra, dahi söylenemez. Tek başına hükümet kuran partiler tarafından dahi yerine getirilemez. Kaldı ki, böyle koalisyon hükümetleri için bu tahakkuk etsin...

Muhterem arkadaşlar;

Geçmişte söylenen sözler eğer hesaba katılırsa, bunlara verilecek cevap çoktur. Ben istiyordum ki, Türkiye'nin Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı açısından konu ele alınsın ve müzakeresi yapılsın.

Geçmişe baktık; Üçüncü Beş Yıllık Plan burada müzakere edilirken Sayın Ecevit "Bu Planı ancak sağ dikta yürütür" dediği halde, iktidara geldikten sonra Planın virgülüne bile dokunamadı. Kooalisyon hükümeti mi buna mani oldu? Ben zannetmiyorum ki, ortağı olan Millî Selâmet Partisi buna mani olsun. Başkalarının "Sol bir Plan" dediği ve bilhassa plancıların "Sosyal bir plan" olarak niteledikleri, açıkça söyledikleri bilim adamlarının "Sol bir Plan" olarak tavsif ettikleri Üçüncü Beş Yıllık Plan "Bunu ancak sağ dikta yürütür" dedikleri halde, Planın virgülüne dokunamadı; (8 ayda dokunmak imkânını bulamamış olabilir) ama, dokunmak istediklerine dair geçmiş hükümet programında bir cümleye dahi rastlanmamıştır.

Muhterem arkadaşlarım;

12 Mart konusundan bahsedilir durulur. 12 Martta işte bu hükümet bırakmış gitmiş... Doğrusunu isterseniz ben bu 12 Mart Muhtırasının kime karşı verildiğini anlayamadım. Acaba Cumhuriyet Halk Partisine karşı mı verildi. Adalet Partisine karşı mı verildi? O zaman Sayın Ecevit "12 Mart Muhtırası bana karşı verilmiştir" dedi. Bunu Grupta arkadaşlarımızla beraber dinledik. Bu 12 Mart Muhtırası mütemadiyen öne sürülür durur; ama kime karşı verildi? Memlekette bir buhran vardı, öyle bir hava vardı verildi. Kime karşı verildiği henüz anlaşılamadı. Çünkü "Bana karşı verildi" diye gruplarda alenen ifade edildi, Sayın Ecevit tarafından.

O halde, 12 Mart'ı mütemadiyen tekrar etmek fayda getirmiyor. Geçmişte değil, önümüzdeki yıllara bakalım. Neler yapacağız. Türkiye'nin bu bunalımı karşısında neleri yapacağız, bu Hükümetin neleri yapması gerekli, neleri yapması lâzımdı, neleri ihmal etmiş? Böyle temennilerde bulunalım.

"12 Mart bana karşıdır" dedikten sonra Sayın Süleyman Demirel'i beraat ettirdiniz, bitti, bir iş kalmadı...

Muhterem arkadaşlarım;

Burada mütemadiyen "Sol, Milliyetçi Cephe, komandolar, sağ" gibi münakaşalar, tartışmalar artık fayda getirmiyor.

Muhterem arkadaşlar, Bu, bir fizik kanunudur, bir dengeler kanunudur: Bir memlekette sol, komünizm örgütlenirse ona karşı fizik kanunu gereğince karşı kuvvetler örgütlenecektir. Bunun adı ister komando olur, ister sağ olur, ister ülkücü olur. Bu tabiatın bir kanunudur, bir sosyal kanundur, bu daima olacaktır.

Hele, hele bir partinin grup sözcüsü bu kürsüye çıkarda "Eğer halk isterse biz komünist oluruz" diye beyanda bulunursa, işte o zaman söylemesini bilmeyen sürüye kurtları getirir, yani bozkurtları getirirsiniz. Getirirsiniz, gelir. Söylemesini bilmeyen, sürüye kurt getirir. *(C.H.P. sıralarından gülüşmeler)* Atasözü bu. Bu örgüt kurulacak. Türkeş başında olmasa da kurulur, kim olsa karşı kuvvet kurulacak. Nasıl iktidar var, muhalefet var; gençlikte de komünizm var, karşısında ülkücü var. İster sağcı, ister ülkücü, ister komando deyin, ne derseniz deyin. Öbür tarafta ister solcu, ister komünist deyin, ne derseniz deyin. Bu olacak; ama marifet bunları tahrik ve teşvik etmemek, bunları davet etmemek: Bu Parlamento kürsülerinde bunları davet etmemek; ama bunları davet ettik, ediyoruz.

Muhterem arkadaşlarım, Bu Program Sayın arkadaşlarım tarafından eleştirilirken neticede baktım ki işçi ve işveren arasında ahenkli bir çalışma hususunda bu hükümet gayret sarfedeceğim diyor. Bunu nasıl yapacaksınız diyorlar? Bu mümkün mü? Tabiatıyle arkadaşlar, işçiyi sınıf açısından, sınıf kavgası açısından ele alırsak elbette bu memlekette işçi ve işveren arasında uzlaşma olmaz. Bu, bakılacak gözlük meselesidir, ele alınış meselesidir. İşverenle, işçi arasında nasıl olursunuz?

Muhterem arkadaşlarım;

Karşı olmak başka şeydir, sınıf kavgası yaratmak başka şeydir. Sınıf kavgası yaratmak isteyenler; fikirlerinde, düşüncelerinde onu taşıyanlar elbette işçi ve işve-

ren arasında uzlaşmayı mümkün göremezler; ama o açıdan baktığınız takdirde bu mümkün olabilir.

BAŞKAN — Sayın Hazerdağlı, konuşmalarınızın süresi bitmiş oluyor. Eğer zamana ihtiyacınız varsa, konuşmanızın başında işaret buyurduğunuz için Sayın Senatonun oyuna müracaat edebilirim, zaman bakımından.

SALİM HAZERDAĞLI (Devamla) — Teşekkür ederim, bitiyor efendim, az kaldı efendim, teşekkür ederim.

BAŞKAN — O zaman lütfen bağlayınız efendim.

SALİM HAZERDAĞLI (Devamla) — Sayın Başkanım, benim konuşmamın başında 3-4 dakikam geçmişti, onu zannediyorum müsamaha edersiniz. Çünkü, o usul hakkındaki görüşmemdi kabul buyurmadınız.

Muhterem arkadaşlarım;

Eleştirilerden birisi de, şu Milliyetçi Cephe meselesidir. Gocundurur, gocunur dururlar. Bu Milliyetçilik sözünden niye bu kadar alınıyorsunuz? Esasına bakarsanız, 6 oktan biri "Milliyetçi"dir; ama marifet yok milliyetçiyim demenize. Sayın Ecevit'e, Sayın Halk Partililere Milliyetçi kelimesini söyletmek mümkün değil. Diyemezsiniz, diyemediniz. Bir gün eğer Halk Partili arkadaşlar şu kürsüden milliyetçi kelimesini söylerlerse o zaman alkışı basacağım. 6 oktan birini inkâr edenler, milliyetçi olduklarını...

FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — Gerçek milliyetçiyiz.

SALİM HAZERDAĞLI (Devamla) — Değilsiniz. Olsanız, Milliyetçi Cepheden gocunmazsınız, milliyetçiler içerisine siz de dahil olursunuz.

BAŞKAN — Karşılıklı konuşmayınız Sayın Hazerdağlı...

FAKİH ÖZLEN (Konya) — Ben asker kaçağı değilim, rapor almadım.

BAŞKAN — Sayın Özlen, Sayın Özlen.

FAKİH ÖZLEN (Konya) — Kendim, iki defa askerlik yaptım.

BAŞKAN — Sayın Özlen, Sayın Özlen...

SALİM HAZERDAĞLI (Devamla) — Şahsına ait o senin, şahsına.

BAŞKAN — Sayın Özlen, rica ediyorum efendim.

SALİM HAZERDAĞLI (Devamla) — O sizin şahsınıza ait.

FAKİH ÖZLEN (Konya) — Askerlik yapmayan, bana milliyetçilik dersi veremez.

SALİM HAZERDAĞLI (Devamla) — Kim yapmamış?

BAŞKAN — Sayın Özlen sizden rica ediyorum, hiç mutadınız değil. Sayın Hazerdağlı, ifade buyurun efendim, lütfen devam ediniz rica ediyorum efendim.

SALİM HAZERDAĞLI (Devamla) — Şimdi, o sözleri kime söyleyecekseniz söyleyin, bize söylemeyin, bana hitap etmeyin de...

BAŞKAN — Sayın Hazerdağlı, lütfen devam ediniz ve bağlayınız. Rica ediyorum.

FAKİH ÖZLEN (Konya) — Benim sülâlemde 10 tane şehit var.

SALİM HAZERDAĞLI (Devamla) — Herkesin ailesinde var canım. Vatanda şehitlikle iftihar edilmez, ancak vazife yapıldığı söylenir. Türk ailesi olarak vazifeni yapmışsın. İftihar edemezsin.

FAKİH ÖZLEN (Konya) — Bu memlekette askerlik yapmayanlar vardır.

BAŞKAN — Sayın Özlen.

SALİM HAZERDAĞLI (Devamla) — Ben bu sene Kıbrıs'ta verdim, iftihar etmiyorum, vazifemi yaptım. Aile olarak vazife yapıyorum. İftihar edemezsin. Vatan uğruna şehit vermek görevdir, iftihar vesilesi değildir, söylüyorum.

BAŞKAN — Sayın Hazerdağlı, lütfen Genel Kurula hitap ediniz.

SALİM HAZERDAĞLI (Devamla) — Susturamıyorsunuz efendim.

BAŞKAN — Sayın Özlen maatteessüf efendim, rica ediyorum sizden, hiç de mutadınız değil efendim.

SALİM HAZERDAĞLI (Devamla) — Şehit vermişsin, milliyetçisin. Milliyetçiliği burada itiraf edeceksin. 6 okundan biri milliyetçiliktir. Gocunmayacaksın, alınmayacaksın. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

"Bu Program bir kopyaymış" Arkadaşlar, bu Program bir defa sosyal devletin programı.

BAŞKAN — Sayın Hazerdağlı.

SALİM HAZERDAĞLI (Devamla) — Bitiriyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN — Lütfen efendim.

SALİM HAZERDAĞLI (Devamla) — Sayın Başkan, benim sözümü keserek...

BAŞKAN — Zamana ihtiyacınız var mı diye size sordum. Zamana ihtiyacınız olmadığını ifade buyurdunuz.

SALİM HAZERDAĞLI (Devamla) — Sayın Başkan, 5 dakikaya ihtiyacım var.

BAŞKAN — Efendim, Sayın Hazerdağlı konuşmasını ikmal için daha 5 dakikalık bir zamana ihtiyacı olduğunu ifade ettiler.

Oylarınıza müracaat ediyorum. Kabul edenler. Etmeyenler... Kabul edilmiştir. Devam ediniz efendim.

SALİM HAZERDAĞLI (Devamla) — Teşekkür ederim Sayın Başkan, teşekkür ederim Sayın arkadaşlar.

Ben esasen 5 dakikalık bu zamanı da istemezdim; ama sözlerim mütemadiyen kesildiği için istemek mecburiyetinde kaldım.

"Bu program kopya programmış"

Muhterem arkadaşlar;

Bu program, bir sosyal devletin programıdır. Esasen Anayasa gereğince programlar sosyal devlet programından dışarıda olamaz; ama zamanla tahakkuk ettirilememiş, gerçekleştirilememiş olanları vardır. Sosyal adalet ilkelerinden birçoğu yapılamamıştır. Nitekim, Toprak Reformu, Anayasanın emri olduğu halde. Anayasanın gereği olduğu halde, Anayasa istediği halde yapılamamış, netice itibariyle geçmişte yapılmıştır; ama gel gör ki, Toprak Reformunu terennüm edenler yıllardır geçmiş koalisyon hükümetleri zamanında Toprak Reformunu hükümet programına koymaya cesaret edememişledir. O Toprak Reformu çıktığı zaman neler söylemiştiniz, neler söylemiştiniz; ondan sonra da hiç programınıza koymaya bile cesaret edemediniz. Atatürk inkılâplarını, geçmiş hükümet programına koymaya cesaret edemediniz, bu Hükümet Programında Atatürk inkılâpları ismiyle geçmiş bulunuyor. Temenni ederdim Atatürk Devrimleri desin. Bu dil meselesidir. Ben şahsen "Devrimleri" denilmiş olsaydı, daha çok memnun olurdum; ama bunu tenkit ediyorum. İstiyorum ki, siz de geçmiş hükümet zamanında bunları söyleyeydiniz, Koalisyonlar zamanında.

Muhterem arkadaşlar;

Kim ne derse desin, tekrar ediyorum, bu bir sosyal devletin programıdır. Sosyal adalet ilkelerini kapsayan bir programdır; ama "Efendim, siz bunu bizim programdan kopya ettiniz" diyorsunuz kimseye, hiçbir partiye sosyal devlet, sosyal adalet programı, Allah'tan nazil olmamıştır. Anayasada yer almıştır. Her hükümet, her parti iktidara geldiğinde gücü nispetinde bunları gerçekleştirecektir. Eğer kopya ise, partilerin birbirinden aldığı çok şey var:

Meselâ size söyleyeyim, benim en çok taraftarı olduğum şu köy-kentler meselesini Sayın Türkeş programına, Cumhuriyet Halk Partisinden önce almıştır. Siz de oradan kopya ettiniz. Yani, biz mi oradan kopya ettik olur mu öyle şey? Evvelâ Sayın Türkeş'in Programında vardır köy-kentler meselesi. Adalet Partisi Programında köylerin merkezileştirilmesi vardır. Adları başka başka türlüdür. Şimdi kopyaymış.. Olur mu böyle şey?

Tekrar ediyorum, hiçbir partiye Allah'tan nazil olmaz. Bunlar Anayasada vardır, memleketin gerçekleridir. Bu gerçeklere göre siyasî partiler bunları gerçekleştirecektir. Ne yazık ki, geçmişte büyük iddialarla ortaya çıkanlar bunları o gün programlarında, (gerçekleştirmek şöyle dursun) lafta programlarına alamadıkları halde, bu Hükümet bugün bunu Programına almıştır. İnşallah gerçekleştirir. Bundan memnun olmak, bunu alkışlamak lâzımken, bunu burada "Nasıl yapacaksınız" diye birtakım engellemelere girişmek memleket severlikle kabili telif değildir.

Beni dinlediğiniz için sizlere teşekkür eder, saygılar sunarım. *(A.P. ve C.G.P. sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Aleyhte, Sayın Ekrem Kabay, buyurunuz efendim.

EKREM KABAY (Burdur) — Sayın Başkan, değerli üyeler;

Konuşmamda hiçbir kişiye, hiçbir siyasî partiye ve Sayın Hükümetin her üyesine herhangi bir sözcükle incitme amacında değilim. Ancak, konuşmamın üslubu bana göredir. Seçtiğim kelimeler, yeteneğime göredir. Bu konuşmada ifade etmeye

çalıştığım düşünceler gerçeği yansıtma amacına yöneliktir. Sözlerime bu açıklama ile başlıyorum.

Değerli üyeler;

Yüce Kurulunuzun bildiği gibi 14 Ekim seçimleri belli bir partiyi tek başına iktidar yapacak sonucu vermemiştir. Seçimlerin böyle sonuçlanması, ta o günden ülkemizde uzun sürebilecek bir hükümet bunalımı gösteriyor idi. İlk bunalım kısa süren bir koalisyon denemesinden sonra, uzun süren yeni bunalımını yarattı.

Şimdi Programını görüştüğümüz Sayın Demirel Hükümeti şayet güvenoyu alırsa, bunalımı atlatmış mı olacağız, yoksa bunalım ağırlaşarak gidip demokrasimizi tehdit eder hale mi gelecektir? Sonucu ileride göreceğiz.

İzninizle sonuç hakkında endişe duyduğumu belirtmek istiyorum. Kuşkularım, bu hükümetin bünyesinden gelmektedir. Bu bünyenin ileride geçireceği bünyesel sarsıntılarını demokrasimiz atlatabilirse şenlikli ayrılık teselli nedeni sayılabilir.

Değerli üyeler;

Bünyesel çelişkisini açmak istiyorum, bu hükümetin. Sayın Demirel, Demokrat Partinin bir devamı olduğunu, yıllar yılı söyleyip gelmiştir. Bu iddiasını eski Demokratların saflarına katılmasıyla da doğrulamıştır. 27 Mayıs İhtilâlinin itham ve iddialarını da her seferinde reddeden Sayın Demirel, şimdi 27 Mayıs'ın radyo spikeri Sayın Türkeş'le sarmaş dolaştır.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Adana Milletvekili) — Spiker değil, Millî Birlik Komitesi üyesiydim.

BAŞKAN — Lütfen efendim müdahale buyurmayınız.

EKREM KABAY (Devamla) — Şu anlamda kullandım, spiker de tıpkı sizin gibi bir kişidir.

BAŞKAN — Sayın Kabay, lütfen Genel Kurula hitap ediniz.

EKREM KABAY (Devamla) — Ve o kişiyi kendinizden küçük göremezsiniz, siz o tarihte bu görevi gördünüz.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Adana Milletvekili) — O görevi görmem.

BAŞKAN — Sayın Kabay, lütfen Genel Kurula hitap buyurunuz.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Adana Milletvekili) — Spikerlik başka, Millî Birlik Komitesi üyeliği başka...

BAŞKAN — Sayın Bakan müdahale buyurmamanızı rica ederim.

EKREM KABAY (Devamla) — Evvelâ onu uyarınız.

BAŞKAN — Lütfen efendim.

EKREM KABAY (Devamla) — Sayın Türkeş'le sarmaş dolaştır. Üstelik Sayın Türkeş'i kendisine yardımcı yapmıştır. Yoksul köy çocuklarını kandırmak için kapitalizmin dolayısıyle Sayın Demirel'in karşısında olduğunu iddia eden Sayın

Başbuğ'un Sayın Demirel'in muavinliğini kabullenmesi de "Telde dört cambaz numarasının" bir başka gösterisi olmalıdır.

BAŞKAN — Sayın Kabay, Sayın Kabay müsaade buyurur musunuz? Lütfen "Cambaz" kelimesini temiz lisanla ifade yükümlülüğüne aykırı görüyorum, lütfen tashih buyurunuz efendim.

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Sayın Başkan...

BAŞKAN — Lütfen efendim, lütfen müsaade buyurunuz, benim idareme müsaade ediniz.

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Sayın Başkan; affedersiniz, müsaade buyurunuz. Efendim, şimdiye kadar hiçbir hükümet programının tenkidi bu dillerle yapılmamıştır. Onun için çıkıyor bu gürültüler.

BAŞKAN — Efendim, müsaade buyurunuz. Konuşanlar, konuştukları dili, üslubu, konuştukları konuları kendileri tespit buyuruyorlar, kendilerinindir. Ben, temiz dille konuşmaya davet ediyorum, benim görevim bu kadardır. Üst tarafını nasıl sınırlayabilirim. Rica ediyorum efendim.

Buyurunuz Sayın Kabay.

EKREM KABAY (Devamla) — Sayın Demirel'in tutumunu Türkeş ittifakına ihtiyacı nedeniyle anlamak mümkün. Ancak, A.P.'li arkadaşlarımın bu tutumu nasıl içlerine sindireceklerini göreceğiz. Bu, şahsen benim için politika içinde kişiliğin bir ölçüsü olacaktır.

ÖMER UCUZAL (Ekişehir) — Geçen sene böyle konuşmuyordun. *(A.P. sıralarından "Yine cambazlık yapıyorsun" sesleri)*

BAŞKAN — Lütfen, Sayın Ucuzal rica ediyorum sizden efendim.

EKREM KABAY (Devamla) — Niye öfkeleniyorsun bana?

BAŞKAN — Sayın Kabay, Sayın Kabay...

EKREM KABAY (Devamla) — Seni öfkelendirecek herhangi bir şey yapmadım.

BAŞKAN — Sayın Kabay, rica ediyorum.

EKREM KABAY (Devamla) — Evvelâ onu susturun.

BAŞKAN — Efendim, zaten ona da ikaz ettim, ona müsamaha etmiyorum ki. Siz, lütfen Genel Kurula hitap edeceksiniz. Ben de müdahaleleri önlemeye çalışacağım. Başka imkânım yok ki, benim.

EKREM KABAY (Devamla) — Sayın Adalet Partisini yıllar yılı turnusol kâğıdına benzetenleri, renklendireceklerini, Sayın Demirel'i gafillikle, Sayın Demirel'i Masonlukla suçlayanlara ne diyelim. Bu kürsüden geçen sene Adalet Partisi sıralarına dönüp, "Sizin Hıristiyanlarla ünsiyetiniz var, siz haç çıkaranları hoş görürsünüz" diyenlere...

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — O zaman alkışlıyordun.

BAŞKAN — Lütfen Sayın Ucuzal...

EKREM KABAY (Devamla) — Ne diyelim? Ben o sözü alkışlamadım.

BAŞKAN — Sayın Kabay, siz Divanda görevli bir arkadaşımızsınız...

EKREM KABAY (Devamla) — Ama beyefendi de.

BAŞKAN — Ben ikaz ediyorum onu.

EKREM KABAY (Devamla) — Adalet Partisi Grupunun Başkanvekilidir.

BAŞKAN — Efendim, ikaz ediyorum. Sayın Kabay ben ikaz ediyorum. Ben görevimi yapıyorum. Siz lütfen Genel Kurula hitap buyurun efendim. Rica ediyorum.

EKREM KABAY (Devamla) — Hıristiyanlıkla ünsiyet cezip mi gelmiştir? Şimdi Sayın Erbakan'a? Anahtar şakalarının böylesine de pes doğrusu.

Sizlere bu hükümetin bünyesel çelişkilerini yarı yarıya keserek anlattım. Cephenin çelişkileri bu kadarla da kalmaz.

Sayın Demirel, dağıttığı oyları toplama amacındadır. Sayın Erbakan, ahlâk adına söylenen, bazı kereler doğru olmayan sözlerle Devlet içine yerleşme, kökleşme amacındadır. Eskiden şeriat yönetiminde yalan söyleyenlerin dilini keserlermiş. İyi ki Sayın Erbakan o zaman o yönetimde dünyaya gelmemiş. Yoksa anahtar şakalarından el birlik mahrum kalacaktık.

ALİ OĞUZ (İstanbul) — O yalan, senin yalanın...

BAŞKAN — Rica ederim Sayın Oğuz.

EKREM KABAY (Devamla) — Teşekkür ederim Sayın Oğuz. Eğer istersen ispatlarım burada.

BAŞKAN — Sayın Kabay her müdahaleye cevap vermek mecburiyetinde değilsiniz efendim. Siz devam ediniz lütfen, süreniz de doluyor lütfen bağlayınız.

EKREM KABAY (Devamla) — Bu karışık ve karmaşık renkli hükümet yapısal bozukluğunu gizleyebilmek için ta bir araya geldikleri günde, en büyük hatalarını yapmışlardır. Bu hata birlik, beraberlik içindeki ülkeyi cephelere ayırmak olmuştur. Milleti bölerek milliyetçilik taslamaları, ancak tebessümle karşılanabilecek bir çalımdan öteye ciddiyet taşıyamaz.

Cephe Partilerinin Sayın liderleri, dünüyle bilinmez kişiler değildir. Milliyetçilik gibi kutsal bir adın arkasına saklanmış bile olsalar; söyledikleri, yaptıkları bellidir. "Amerika'dan izin almadıkça haşhaş ekilmemelidir. Tehlikeli bir iş yapılmış olur" diyenler, bu cephenin içindedir.

İMAR VE İSKÂN BAKANI NURETTİN OK (Çankırı Milletvekili) — Yalan söylüyorsun.

EKREM KABAY (Devamla) — Bu nasıl bir milliyetçiliktir?

AHMET KARAYİĞİT (Afyonkarahisar) — Doğru konuş, doğru söyle, ne biçim lâf bu...

EKREM KABAY (Devamla) — Kıbrıs'a gidildiği gün bile...

BAŞKAN — Sayın Karayiğit, Sayın Kabay...

EKREM KABAY (Devamla) — ...Amerika ile aramız bozulmamalıdır, diyenler neyin milliyetçisidirler?

AHMET KARAYİĞİT (Afyonkarahisar) — Bu liderlerin haşhaşla hiçbir ilgileri yoktur. Ayıp bu şekilde konuşma.

BAŞKAN — Sayın Karayiğit rica ediyorum efendim.

EKREM KABAY (Devamla) — Yeraltı, yerüstü kaynaklarımızı ülke ve halkçılık yararına işletilmesini isteyenlerin karşısına çıkanlar, ne hakla milliyetçilik taslıyorlar.

BAŞKAN — Sayın Karayiğit...

AHMET KARAYİĞİT (Afyonkarahisar) — Aşağılık bir adamsın. Doğru konuş.

BAŞKAN — Sayın Karayiğit rica ederim.

EKREM KABAY (Devamla) — O söz sana daha çok yakışıyor.

BAŞKAN — Sayın Karayiğit, sizin bu ifadelerinizi Yüce Senatonun mehabetine ve temiz dille ifade mecburiyetine aykırı buluyorum ve doğru bulmuyorum. Bunu size ifade ediyorum ve müdahale etmemenizi rica ediyorum.

Sayın Kabay buyurunuz efendim.

EKREM KABAY (Devamla) — Bu cephenin gerçek amacı Milletin çıkarını korumak değildir. Bu Cephe, geçmişiyle kuruluşlarını sağlayan çevrelerin nitelikleriyle, sermayenin çıkarlarını koruma cephesidir. *(A.P. sıralarından "Bağla"* sesleri)

Sayın Başkanım bu sataşmaları hesaba katarsanız.

BAŞKAN — Sayın Kabay inanınız ki...

EKREM KABAY (Devamla) — ... Adaletinize inanmayacağım.

BAŞKAN — Sayın Kabay, siz inançlarınızda serbestsiniz. Ama inanınız ki, bütün müsamahalar bunun içindedir ve süreyi buna rağmen tecavüz etmiş bulunuyorsunuz.

EKREM KABAY (Devamla) — Hayır.

BAŞKAN — Rica ediyorum efendim.

EKREM KABAY (Devamla) — Ben bu konuşmayı...

BAŞKAN — Efendim siz kendiniz takdir edeceksiniz süreyi.

EKREM KABAY (Devamla) — Dokuz dakika içine sığdıracak biçimde üç gündür talim ettim.

BAŞKAN — Sayın Kabay, eğer sırayı ve süreyi...

EKREM KABAY (Devamla) — Hiçbir kimsenin bana müdahale etmemesi için, açıklıkla söylüyorum...

BAŞKAN — Sayın Kabay, benim adaletimden şüphe edip etmemek sizin insafınıza kalmıştır. Ancak, inanınız ki, süreniz bütün müsamahaların da fevkinde dolmuştur. Rica ediyorum efendim, rica ediyorum.

EKREM KABAY (Devamla) — Müsaadenizle bitiriyorum. Sayın Demirel Programının bir bölümünde "Bu dönem anarşinin ve iç kavga kışkırtıcılığının himaye gördüğü değil, kardeşliğin, kanunlara saygının, kanun hâkimiyetinin sağlandığı bir dönem olacaktır. Bütün gençlerimizin meselelerine sevgiyle eğileceğiz. Fikir, inanç hürriyetini koruyacak, anarşiye, kanun dışı eylemlere kesinlikle dur diyeceğiz" buyuruyor.

Şu güzel, şu çağın gerçeği sözlere inanmak ne kadar güzel, ne kadar insanca hak. Ne var ki, güven bunalımını politikada Sayın Demirel, siz kullandınız. Nasıl güvenelim bu sözlere. "Sözüm senettir" dediğiniz günleri ne siz unuttunuz, ne biz. Ama, senedinizin mabeyn senedi kadar güvenilir olmadığını hem siz biliyorsunuz, hem biz.

İşte Hükümetsiniz, Halk Partisinin binaları taşlanıyor, işte Hükümetsiniz, Devleti koruma görevini üslendiğini iddia eden ve yardımcınız tarafından doğrulanıp Millet Meclisi tutanaklarına geçen komandolarınızın saldırılarını durduracağınıza körüklerken o güzelim sözlere nasıl inanalım da size güven duyalım?

Daha dün kadar yakın; yasal yollarla yapılmakta olan yurtsever öğretmenlerin toplantılarını basan Cephe militanlarının Cephe tarafından nasıl himaye edildiklerini gördükten sonra sizin kardeşliği sağlayacağınıza nasıl güven duyalım?

Ama bütün bunlara rağmen bu Cephe içinde özgürlükçü demokrasinin umut ışığı sizsiniz. Parlamentoda ikinci büyük partinin lideri olarak, varlığınızın demokrasi nedeniyle meydana geldiğine inanan bir kişi olarak bu sorumluluğunuzu yüklenmek zorundasınız...

BAŞKAN — Sayın Kabay, bitiriniz lütfen efendim, rica ediyorum bağlayınız efendim. Son cümlenizi lütfen. Zaman birimi elimde değil çünkü.

EKREM KABAY (Devamla) — Bağlıyorum efendim.

Sayın Senatörler...

BELİG BELER (İzmir) — Hapishanede kaç sene yattın.

BAŞKAN — Sayın Beler, Sayın Beler...

EKREM KABAY (Devamla) — Ben beş sefer tahkikat geçirdim Sayın Demirel Hükümeti gününde; her birisinde aklandım ve yatmadım.

AHMET KARAYİĞİT (Afyonkarahisar) — Görevini yapmış görevini.

BAŞKAN — Sayın Karayiğit, Sayın arkadaşlar, müdahalelerinizle kürsüdeki konuşan hatibin konuşmasına imkân vermiyorsunuz, rica ederim.

Buyurunuz efendim.

EKREM KABAY (Devamla) — Size teşekkür borcum var. Çünkü beni buraya siz getirdiniz.

BAŞKAN — Sayın Kabay, lütfen devam buyurunuz efendim.

EKREM KABAY (Devamla) — Değerli Senatörler;

Güvenoyu verilmemesi gereken bu Hükümet şayet güvenoyu alırsa demokrasimizin tehlikeye girmesi halinde gerekli dikkat ve titizliği Yüce Kurulunuzun göstereceğini ve demokrasi düşmanlarıyle amansız biçimde mücadele edeceğine inanarak hepinize saygılarımı sunuyorum. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Hükümet Programı üzerinde Sayın Hamdi Özer. buyurunuz.

Sayın Özer, lütfen üzerinde konuşacaksınız efendim.

HAMDİ ÖZER (Malatya) — Sayın Başkan, Sayın Senatörler;

Yeni Hükümet Programı Parlamentoda okunmadan önce de, ana hatlarıyle ilân edilmişti. Bu Hükümet yurdumuza huzur, bolluk ve ucuzluk getireceğini kesinlikle vaat ediyor. Bunların sağlanmasında hepimiz kıvanç ve mutluluk duyarız.

FAKİH ÖZLEN (Konya) — Allah'a kaldı.

TARIK REMZİ BALTAN (Zonguldak) — Allah'a güvenmek kötü bir şey değildir.

BAŞKAN — Sayın Özlen, Sayın Baltan, rica ediyorum efendim.

HAMDİ ÖZER (Devamla) — Temenni ederim ki, bu Kabine, Hükümet bunalımını gidereyim derken, kendisi bir bunalım Hükümeti haline gelmesin. Hükümet olmak belki kolaydır; fakat Hükümet edebilmek sanıldığı kadar kolay değil. Hele dört mafsallı ve kısa boylu bir bastona dayanarak yürümek, oldukça zordur. Böyle bir Hükümetin ortakları, biribirinin tabanını teslim alma mücadelesine girişirse, iktidar içinde iktidarcılık oyunlarından halkımız çok zarar görür ve yurt kalkınmamız kösteklenir kanısındayım. Böyle bir tutum, koalisyon hükümetlerine karşı halkın güvenini sarsar: Değil muhtarlara, tüm seçmenlere de aylık bağlansa, yine de bunalım giderilemez.

Sayın Senatörler;

Görülüyor ki, materyalist olmayı kınayıp, sadece maneviyatçı olmayı öğütleyenler, yine de her işi ve hatta maneviyatı bile para ile satın alma çabası içindedirler. Fakat Türk halkı uyanıktır; ikramı da, rüşveti de ayırt edicidir.

Sayın Senatörler;

Bu Hükümet, âdeta hizmete talip olmayı yüce bir feragat olarak kabul etmektedir. Hükümet kurmak çırpınışlarının nedeninde iktidar olmak sevdası değil, hizmet aşkı bulunduğunu ifadeye çalışmaktadır. Gören ve düşünen kimseler için buna inanmak oldukça gülünçtür. Bu kadar çırpınış gösteriyor ki, bu Hükümetin dilinde hizmet fazileti, yüreğinde iktidar garimeti vardır. Çünkü, kendilerini milliyetçi ve mukaddesatçı, Sayın Demirel'i de türlü şaibelerle malul ilân edenler, şimdi onu Milliyetçi Cephe komutanlığına getirmiş ve kendisine biat etmişlerdir. O halde, ya kendilerini müfteri kabul edecekler, ya da o manada kendilerini milliyetçi olarak kabul edemeyeceklerdir. Bir Hükümetin başarılı olması, önce kendi bünyesinde samimiyet ister. Aksi halde dirsek dirseğe temasları bile, birbirlerini iğneler kanısındayım.

Hizmete talip olma feragati, hiçbir zaman Millet iradesini ve Parlamento haysiyetini tahribe çalışmakla olmaz. Fakat, iktidar olma hırsıdır ki, seçimlerde Millet iradesini satın alamayanları, milletin vekillerini satın alma pazarlığına sürüklemiş-

tir. Bugün Parlamento; mukaddes Parlamentonun koridorları bir alış-veriş pazarlığı haline gelmiştir.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Bunu sizinkilere söyle. *(A.P. sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Müdahale etmeyiniz lütfen efendim.

MEHMET NURİ ÂDEMOĞLU (Adana) — Sen kendine söyle bunu, bize değil.

BAŞKAN — Müdahale etmeyiniz lütfen efendim.

HAMDİ ÖZER (Devamla) — Bana pas verirseniz şut çekerim Beni şut çektirmeye mecbur etmeyin, şut çekerim sonra.

BAŞKAN — Sayın Özer, Sayın Özer.

MEHMET NURİ ÂDEMOĞLU (Adana) — Bu lâfı sen ağzına alamazsın; herkes alırda sen alamazsın. Sende utanma varsa bunu söyleyemezsin.

BAŞKAN — Sayın Âdemoğlu, rica ediyorum, Sayın Âdemoğlu...

HAMDİ ÖZER (Malatya) — Ben hasiyetle alırım. Senin gibi kulislerde liderinin aleyhinde atıp da, ondan sonra suratına böyle riyakârlık etmem...

BAŞKAN — Sayın Âdemoğlu, Sayın Âdemoğlu...

MEHMET NURİ ÂDEMOĞLU (Adana) — Sen halt etmişsin...

HAMDİ ÖZER (Devamla) — Ben her şeyimi bu Milletin kürsüsünde ilân ederim...

BAŞKAN — Sayın Özer, Sayın Özer

HAMDİ ÖZER (Devamla) — Bugün Sayın Demirel'e karşı ne yazılı olarak, ne de aleyhinde çalışmadım; ama sizler bunu yaptınız.

BAŞKAN — Sayın Özer, rica ediyorum sizden, Genel Kurula hitap ediniz lütfen. O arkadaşıma da rica ediyorum.

MEHMET NURİ ÂDEMOĞLU (Adana) — Koridorlar pazara dönmüş; halt etmişsin.

BAŞKAN — Sayın Âdemoğlu, rica ediyorum sizden.

HAMDİ ÖZER (Devamla) — Evvelâ Âdemoğlu olalım.

BAŞKAN — Sayın Âdemoğlu rica ediyorum.

HAMDİ ÖZER (Devamla) — Sayın Senatörler; Bu Hükümetin kadrosunda da bir özellik var; Cumhuriyet Tarihimizin en kalabalık bir Hükümetidir. Burada işe göre insan yerine, insana göre iş formülü uygulanmış, Bakan sayısını 30'a çıkartmak için Bakanlık sayısı artırılmış ve böylece koalisyon olma sağlansın diye, Devlete oldukça ağır bir malî külfet yüklenmiştir. Buna rağmen ahenkli bir Hükümet olursa, bu külfeti de halkımız sineye çekecektir. Sayın Senatörler;

Yurt içinde birliği ve dirliği sağlamada Milletçe ve Devletin tüm organlarıyle çaba gösterilmelidir. Bölücü ve yıkıcı kaynakların kurtulmasında elele verilmelidir. Komünizme, faşizme, siyonizme ve her renk diktaya karşı Cumhuriyetimiz korun-

malıdır. Rejim düşmanlığında birleşen karşıt ideolojik çatışmalara hiçbir parti ve hükümet destek olmamalıdır. Şuna emin olalım ki, her partinin sinesine sızmış çeşitli renkten rejim düşmanları vardır. Bunlar, bulundukları partiyi ele geçirmek ve Devleti de kendi dizginlerine almak yarışma koyulmuşlardır. Bunlar, çok azınlıkta oldukları halde, çıkardıkları gürültülerle içine karıştıkları partilere ve mesleklere kendi damgalarını vurmaya çalışmaktadırlar. Bunların birbirleriyle tepişmesi Devleti sarsmaktadır. Cumhuriyetçi olmayanlar, bizimle görülse de, bizim olamazlar.

Sayın Senatörler;

Anarşik eylemlere açık kapı teşkil eden bazı yasa ve yönetmeliklerde düzeltme yapılmalıdır. Yasal haklara dayanarak her renk dikta eylemler yapılmakta, bunlar birbirini tahrik ederek, rejimin tahribinde birleşmektedirler.

Kışla, okul ve camiler politik ve ideolojik karargâhlar haline sokulmamalıdır. Bunlar, milletin ortak ve kutsal değerleridir; bölünemez ve parsellenemez. Bunlar, hiç kimsenin değil, milletin tekelindedir. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)*

Bak şimdi "Bravo" ya... Haklı söze ne diyeceksiniz?

TARIK REMZİ BALTAN (Zonguldak) — Haklı söze daima bravo.

BAŞKAN — Lütfen müdahale etmeyiniz, rica ederim, müdahale etmeyiniz.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Müdahale etme değil efendim.

BAŞKAN — Lütfen efendim, o usulümüz de yoktur, Sayın Ucuzal.

HAMDİ ÖZER (Devamla) — Ama haklı söz, acı da olsa, tahammül etmek lâzım.

Şurası bir gerçektir ki, her aksiyon bir reaksiyon doğurur. Hele topluma etki yapan aksiyonlar, toplum vicdanını da tahrik ederse, daha güçlü ve daha şümullü reaksiyonlara yol açarlar.

Bugün Türk toplumunun öğretmenlere karşı olan saygınlığı, dünün çok gerisine düşmüştür. Çünkü, okullarımız ideolojik depremlerle çatlamış ve çocuklarımız için tehlikeli hale gelmiştir. Bugün öğretmenlerimiz ve dolayısıyle öğrencilerimiz başlıca üç kampa ayrılmışlardır. Bunlar; komünist, faşist ve Cumhuriyetçilerdir. Çok azınlıkta; fakat örgütlü olan her renk dikta eylemciler karşısında çok büyük çoğunluktaki Cumhuriyet öğretmenleri etkisiz kalmaktadır.

Türk Milleti Cumhuriyetçi öğretmen istiyor. Komünizme, faşizme, siyonizme ve her çeşit diktaya karşı olan öğretmen bizimdir. Cumhuriyetçi öğretmen çocuklarımızı okutur, eğitir. Onları tarihine ve köküne bağlı bir sevgi potası içinde, millî ruh ve inanç duygusuyle külçeleştirir, geliştirir ve yüceltir. Yavrularımızı zorla ve not kırbaçları altında ideolojik kamplarda silahlandırarak birbirini vurduran ve Cumhuriyete saldırtan öğretmen bizim olamaz. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)*

Şerefli Türk Öğretmeni, şanlı Türk tarihinin yapıcısı ve koruyucusudur. O, bir ışıktır, kirli renkler onda leke bırakamaz. Onların arasına sızan sapıkların yönü ve yolu kendi kursaklarında düğümlü kalacak, Türk öğretmeninin yüce doruğu onlara geçit vermeyecektir. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)*

Parlamento olarak, Hükümet olarak, Türk olarak bu öğretmenlerin yanında olmalıyız. Bunların özlük haklarına saygılı olmakla beraber, politik ve ideolojik eylemlerden uzak tutarak, itibarlarının zedelenmemesine itina göstermeliyiz.

BAŞKAN — Sayın Özer, son cümlelerinizi ifade buyurunuz lütfen efendim.

HAMDİ ÖZER (Devamla) — Sayın Başkanım, beş dakika daha uzatılmasına müsaadenizi istirham edeceğim efendim.

BAŞKAN — Sayın Özer konuşmalarının ikmali için beş dakikalık bir zamana ihtiyacı olduğunu ifade buyurdular. Oylarınıza sunuyorum efendim. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir efendim.

Buyurunuz Sayın Özer, beş dakika daha konuşacaksınız.

HAMDİ ÖZER (Devamla) — Ders programlarındaki aktüel konular kaldırılmaz veya sınırlanmazsa, politik ve ideolojik çatışmalar sürüp gider. Çünkü, aktüel konuları fırsat bilenler kendi politik ve ideolojik eğilimlerini öğrencilerine aşılar ve onları kendi kamplarında zorla toplayarak eylemlere sürükler. Bugün öğrencilerimizin çoğu sınıf geçebilmek için, dersten ziyade, bukalemun gibi her renge girmeye çalışmaktadırlar. Kendi öğrencilerine değişik görüşteki öğretmenler dövdürülerek öğretmenliğin yüceliği yıktırılmaktadır. Öğretmenler, tüm gözlerde güzellik ve tüm gönüllerde saygınlık ifade etmelidir. Bunlara tanınan yasal haklar, kendilerini yıkacak nitelikte olmamalıdır.

Sayın Senatörler;

Bir de işçi ve işveren ilişkilerinde çalkantılar duyulmaktadır. Ne işverenin işçiye ve ne de işçinin işverene hâkimiyetine taraf olmayalım. Her ikisine de kanun hâkimiyetini sağlayalım. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)*

İşveren, işçiyi dışarı atarak kapıyı kilitleyemez, işçi de işverenin kapısını kırarak, onun mülkiyetini zorla işgal edemez. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)* Sözleşmeler, kanunla korunmalı, ihkakı hakka alkış tutulmamalı ve işçi, işverenin kölesi haline sokulmamalıdır. Emekle sermaye arasındaki denge, kanunla korunmalı ve zamanın akışına göre ayarlanmalıdır.

Muhterem arkadaşlar;

Hükümet Programında "Yoksulluk sömürüsü yapmayacağız" denildiği halde "Yoksulları sömürmeyeceğiz ve sömürtmeyeceğiz" niçin denilmemiştir? Madem ki Hükümet icracıdır, zaten yoksulluk sömürüsü yapmaz; ama "Bu sömürüyü yapacaklara fırsat vermeyeceğiz" deseydi, daha mantıkî olurdu. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)*

Komünizmle savaşın tek yolu, onun girebileceği kapıları refahla ve adaletle kapalı tutmaktır. Vurguncu ve sömürücülerin talanına uğrayan bir toplumu, hiçbir kanun zinciri ile bağlamak mümkün değildir. Bir toplumun gerçek kanunu, insan haklarına dayanan hukuk kurallarıdır. Hukuka aykırı kanunlar, çağdaş toplumun çok gerisinde kalmıştır, onu tutamaz. Bu nedenle, Hükümet Programında yoksulluk sömürüsüne maneviyat sömürücülüğü ile de karşı konulamayacağının belirtilmesi uygun düşerdi kanısındayım.

Mademki toplum, düşünen ve gelişen bir organdır, onun maddî ve manevî ihtiyaçları aynı ile karşılanmalıdır. Maneviyat sömürerek onun karnını doyurmak mümkün olamayacağı gibi, yoksulluğu sömürerek, onu maneviyatından koparmak da mümkün olamaz.

Milliyetçi ve mukaddesatçı olmak, en başta insancı olmayı gerektirir. İnsancı olmak dille değil, gönülle ve fiille gerçekleştirilir. Dillerinde maneviyat, yüreklerinde maddiyat, fiillerinde vurgun bulunanlar insancıl olamazlar. Maneviyatı sömürerek, halkın hak ve hukukunu da sömürmeyi sanat edinenlerin formülü, önce fukara yapmak, sonra egemen olmaktır. Bu formül, artık çağdaş insanın fikir ve haysiyet gücü karşısında geçersiz duruma düşmüştür.

Sayın Senatörler;

Programda yer alan dış politika konusu, millî politikamızdır. İşte, Milliyetçi Cephe anlamı ancak bunda geçerli ve yararlıdır, bu cephe, 40 milyon Türkün bir tek vücut oluşudur. Kıbrıs Türk Devletinin sınırı, süngü ile ve şehit kanı ile çizilmiştir, masa başındaki kalemler bu çizgiden ayrılmalıdır.

Ayrıca, yabancı uyruklu soydaşlarımıza daima gönüllerimizi açık tutmalı ve mütekabiliyet uygulamasında tavizkâr olmamalıyız.

Bu arada şunu da belirteyim ki, dost Irak'tan iltica eden Kürtlere kapılarımızı kapatmamız, Türkün yüce hasletine aykırı düşmüştür. "Ocağına düştüm" diyene amansızlık göstermek, bir kuş gibi çalıya sığınınca dışarı atmak, atalarımızdan miras kalan yüce haslete aykırıdır. Kaldı ki, bu sığınan insanlar, kanıyle, inancıyle ve tüm karakter yapısıyle Türktür, tarihimiz ve millet yapımız birdir; sadece dil ayrılığı yüzünden "Kürt" adını alan bu insanlara ayrı gözle bakılamaz. Millî bütünlüğümüzü parçalamak için yurdumuzda bir Kürtçülük akımı yaratmaya çalışan düşmanlarımız, bu emellerine kavuşamamışlardır.

BAŞKAN — Sayın Özer, bağlayınız lütfen efendim. Rica ediyorum son cümlenizi ifade buyurunuz efendim.

HAMDİ ÖZER (Devamla) — Bağlıyorum efendim.

Bu insanlar kökü, soyu, sopu ile Türk olarak aynı tarihin ve aynı ülkenin savunucusu olmuş ve halen de olmaktadırlar. Osmanlı İmparatorluğunun parçalanışı ile üzerindeki topraklar birden kopartıldı; fakat gönülleriyle kopmadılar.

Mademki, Kürtçe konuşan bu insanları tarihimizde hepimiz Türk olarak kabul ediyoruz; neden bunlara iltica hakkı tanınmadı? Batı Trakya, Kafkasya ve diğer devletlerde yaşayan ve Türkçe konuşan soydaşlarımız iltica etselerdi, onlara da bu kapılar kapatılacak mıydı? Asla.

O halde, Atatürk'ün yakinen incelediği ve "Cesur Türk" anlamına gelen "Kürt" adının sahibi bu insanlarımıza anlayış gösterilmemiştir. Halbuki, Atatürk, bunlardan iltica edenleri vaktiyle Batı Anadolu'ya yerleştirmiş ve onlara özel bir ilgi göstermiştir. Fakat geçen Hükümet, bunları mütecaviz ilân ederek sıkıyönetime kadar gitme telâşını gösterdi. Bu tutum hatalı. Durumu samimiyetle ifade edersek, hatamızı biraz olsun tamir etmiş oluruz sanırım. Hükümetlerin bu konuda çok hassas

olması gerekir. İnsanlar ancak benimsediği ve güvendiği kimselere sığınır; yabancılara değil.

BAŞKAN — Sayın Özer, lütfen bitiriniz efendim.

HAMDİ ÖZER (Devamla) — Sayın Başkan, zaten on dakikaya değil, yirmi dakikaya göre hazırladığımız konuşmaları, maalesef on dakikaya indirdik ve yarısı geride kaldı.

Muhterem arkadaşlar;

Bana ne derseniz deyin; fakat şu milletin kürsüsünde hiç olmazsa, birimiz milliyetçi, diğerimiz de milliyetsiz gibi gösterilmesin. Milliyetçiyiz iddiasında bulunanlar ve bunu çok iddia edenlerin belki de milimetrik bir ölçüde milliyetçiliği yoktur; eğer karşısındaki insanları da milliyetçi olarak kabul etmezlerse.

BAŞKAN — Sayın Özer, konuşmanıza devam ediyorsunuz efendim, bitirmenizi rica ediyorum sizden. Son cümlenizi söyleyiniz lütfen.

HAMDİ ÖZER (Devamla) — Hükümetin programı, güvenoyu aldıktan sonra bütün temennimiz, millete, memlekete hayırlı olsun, başarılar dilerim.

Saygılar sunarım. *(Alkışlar)*

AHMET KARAYİĞİT (Afyon Karahisar) — Sen parti mi değiştiriyorsun yoksa?

BAŞKAN — Sayın Raif Eriş; Hükümet Programının lehinde, buyurunuz efendim.

RAİF ERİŞ (Balıkesir) — Sayın Başkan, muhterem Senatörler ve değerli Hükümet üyeleri;

Altı ayı mütecaviz bir zamandan beri milletçe özlemini çektiğimiz ve partilere dayalı olarak Anayasa hükümleri gereğince kurulmuş olan Hükümetin programı üzerinde kişisel görüş ve düşüncelerimi arz etmek üzere huzurunuzda bulunuyorum.

Eleştiriye tabi tutulan Hükümet Programının, büyük bir dikkat ve itina ile hazırlandığı, gerek tetkikinden, gerekse Hükümet kurulduğundan bu yana muhalefet görev ve unvanını kazanan, partilerin sözcüleri ve mensuplarının büyük çabalarına rağmen, bir boşluk keşfedemediklerinden anlaşılmaktadır. Olgun, dolgun ve mütekâmil bir program üzerinde konuşmak, eleştirilerde bulunmak elbette kolay bir iş değildir.

Bu itibarla, muhalefet olarak bu program üzerinde konuşmak isteyen konuşmacıların sadet dışına çıkarak, gelmiş geçmiş hadiselere ağırlık vererek minder dışına çıkmalarını bir bakıma haklı görmek istiyorum; ama bu hakkın kötü bir şekilde kullanılmasına da gönlüm asla razı olmuyor.

Değerli arkadaşlarım;

Türkçemiz, çok şükür fakir ve kısır bir lisan değildir; her duyguyu, her düşünceyi muhtelif şekillerde ifade ve manalandırmaya yeterlidir. Senato kürsüsüne çıkmak şerefine nail olmuş kimselerde böyle bir ifade noksanlığının mevcudiyetini

düşünemiyorum; ama şu ana kadar şahit olduğumuz konuşmalarda ve kullanılan üslûpta bu kadarcık sözleri sarf etmeden de geçemeyeceğim.

Bu kürsüde, muhtelif meseleleri dile getirmek üzere seçilmiş ve buraya gelmiş bulunuyoruz. Bu fırsat, bütçe konuşmalarında, gündem dışı konuşmalarda ve Hükümet programlarının eleştirmelerinde elimize geçiyor. Bu da, bizim için bir fırsat olarak geldi.

Hükümet programlarının lehinde konuşulur, aleyhinde konuşulur; aleyhinde konuşurken, noksanlıkları, yanlışlıkları hataları dile getirilir, fakat lehinde konuşulurken, bazı noktaların daha iyi bir şekilde ortaya çıkması ve altlarının çizilmesi gayesi güdülür. Ben bu gaye ile değil de, Hükümet Programında kaleme alınmış, zikredilmiş bazı hususları, özellikle kendi seçim bölgem içinde bir fayda yaratmayı temin maksadıyle buraya çıkmış bulunuyorum, özür dilerim.

Kalkınmanın nimetlerinden dar gelirli, yoksul zümreleri ve yurdumuzun gelişmeye muhtaç bölgelerinin yararlandırılmalarını hedef alan program, bölgeler arasında kalkınma dengelerinin giderileceğini tebşir etmektedir. Bugüne kadar, gerek buraya gelmeden ve buraya geldikten sonra, muttali olduğum Hükümet programlarının hepsinde sarahatle Doğu ve Güneydoğu bölgelerinin kalkınma hamlelerinde özel bir itina ile dile getirildiğini müşahede etmiş bulunuyorum.

Ben, Doğu bölgesini epeyce biliyorum, Batı bölgesinin bir çocuğuyum; fakat, Batıda Doğudan çok geride kalmış öyle bölgeler var ki, bunları anlatmak mümkün değil. Burada affınıza sığınarak şunu demek istiyorum; ya Batıdaki bu bölgeleri Doğuya götürelim, onlar misillû muamele görsün veyahut da bu bölgeleri, çok rica ediyorum, Doğu seviyesinde katlandıralım. Asıl konuşmak istediğim, Hükümeti topluca karşımızda bulduğum şu anda, bilhassa bu konudur. Benim için şu sözü şurada sarf etmek bana bir vazifeyi yerine getirmiş olmanın büyük sevinç ve huzurunu vermektedir.

Bugün, eleştirmekte olduğumuz Hükümet Programında her türlü Devlet ve millet işleri ele alınmış, hiçbir noksan ve hiçbir eksik bırakılmadan dile getirilmiştir. Bunların içinde, özellikle köylere getirilmiş olan ve şükranla yadetmek mecburiyetinde olduğumuz birçok hususlar vardır. Afetlere karşı tarım sigortasının getirileceği ve bunun uygulanmasına başlayıncaya kadar da yardımın yapılacağı, köylülere sosyal bir güvenlik getirmektedir. Köylerimize götürülecek hizmetlerde katılma paylarının kaldırılması şükran ve sevinç ile karşılanacak bir husustur. Ancak, şurada şunu zikretmeden geçemeyeceğim: Elbette ki, bir bütçe meselesi, bir imkân meselesidir. Hükümetin büyük bir hüsnüniyetle bunları ivedilikle yapacağından şüphemiz yoktur; fakat Türkiye'nin kırk bin köyüne çok kısa bir zamanda ve aynı anda yol, su, elektriğin götürülmesi ve köylünün hiçbir katılma mecburiyetinde bırakılmaması, elbette ki zor ve imkânsız bir durumdur. Ben şahsen şunu önermek istiyorum: Öncelikle yol meselesinin ele alınması ve buna köylülerin katılmasını istememek; ondan sonra su meselesine, ondan sonra elektrik meselesine, gelmek. Eğer elektrik meselesinde devam edilecekse, yol ve su meselesi bitmeden elektrik katılma paylarına köylerin devam etmelerini rica ediyorum. İmkân varsa tabiî. Yoksa, bu sözlerimi söylemekten vazgeçiyorum. Yani, yolu olmayan, suyu olmayan bir köy varken, öbür tarafta elektriğe kavuşturulmuş bir köyü belki de kıskanıyorum.

Bunların arasında tohumluk, ilâç, gübre, tarım araçları, kredilerin yeniden organize edilmesi, özellikle gübre fiyatlarının indirilmesi köylü üzerinde çok müspet tesirler ve ümitler yaratmıştır ve bugün endişeye düştüğümüz bir hususta bizi sevindirmiştir.

Köylüye hizmet götürülürken, zaman ve eleman israfının önlenmesi, bilhassa ziraat mühendis ve teknisyenlerinin köylüye yardımcı olmalarının programa alınması da hakikaten büyük bir noksanlığı gidermektedir.

Köylünün ziraî çalışmalarının külfetsiz ve yeterli bir şekilde finansmanı, özellikle küçük çiftçilere ipoteksiz ve kefilsiz; fakat kontrollü proje kredilerinin temini büyük bir fayda yaratacaktır.

Taban fiyatlarının erken ilân edilmesi de, daha köylülerin ekime başlamadan evvel hangi mahsulü ekeceklerine karar vermelerinde müessir bir rol oynayacaktır.

Köy muhtarlarına ödenek verilmesi bir bakıma angaryacılığı ortadan kaldıracak, diğer taraftan da köylülerin büyük bir sıkıntı çektiği, muhtara para ödemek yahut da mahsul vermek gibi büyük bir külfetten onları kurtarmış olacaktır.

Köy Kanununun çıkarılması da; hakikaten bizi, bilhassa seçmenlerimizin karşısına gittiğimiz zaman acı bir şekilde tenkitlerine maruz kalmaktan kurtaracaktır.

Değerli Senatörler;

Kooperatifçiliğin siyasî emellere ve özel maksatlara alet edilmeden gönüllü bir hale getirilmesi fevkalâde bir şeydir. Burada bir Orman Kanunu meselesiyle büyük tartışmalar oldu. Kanuna mecburî bir madde konması sebebiyle o Kanunun çıkması mümkün olmadı; fakat kooperatif meselesi orada zorlayıcı bir unsur taşımasaydı, bugünkü gibi gönüllü bir şekil almış olsaydı, o hırçın münakaşalar olmayacaktı ve o Kanun da çok iyi bir şekilde buradan çıkmış olacaktır.

Bu suretle o güne aidolan üzüntümüz bitmiş bulunuyor.

BAŞKAN — Sayın Eriş, son sözlerinizi lütfediniz efendim. Rica ediyorum.

RAİF ERİŞ (Devamla) — Hay hay efendim.

Bir de kadınlar için 20 yılda emeklilik hakkının tanınması, hakikaten beklenilen ve çok olumlu tesirler yaratacak bir hususdur; fakat erkek memurlar için de 25 senede emekli olmak hakkı, bazı memurlara tanınmış, bazılarına tanınmamıştır. Bunun da artık bir usul haline getirilmesi veyahut da bu 25 senelik hizmet az görülüyorsa muayyen bir seneye bağlamaktan suretiyle muhtelif tarihlerde çıkacak kanunlara ümit bağlamaktan erkek memurların da kurtarılması yerinde bir hareket olacaktır.

Bu programın eksiksiz olarak tatbik edilmesini ve bunu tatbik edecek hükümete hayırlı başarılar dilerken hepinizi saygı ile selâmlıyorum. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın Hüseyin Öztürk, aleyhinde konuşmak üzere buyurunuz.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

Hükümet programının eleştirisine geçmeden önce, Sayın Adalet Partisi sözcüsünün burada sarfettiği birkaç sözün gerçekle bağdaşmadığını ortaya koymak isterim.

Önce 1973'te toptan eşya fiyatlarındaki artış, İstatistik Enstitüsünün, Planlamanın, ekonomik kurulların, Ticaret Bakanlığının çıkardıkları rakamlara dayanarak, %29'dur. Bülent Ecevit Hükümetinin sekiz aylık iktidarı süresince yine bu kurulların çıkardıkları toptan eşya fiyatlarındaki artış, %16,7'dir. Eğer bu kurulların rakamlarına inanmıyorsak ve bu sekiz aylık süre içerisinde Bülent Ecevit Hükümetinin taban fiyatlarına verdiği %100, asgarî ücretlerdeki %100 artışlara rağmen bu pahalılıksa, hiçbir taban fiyatı verilmedik 1973 yılındaki %29 artışı her halde çok daha fahiş bir pahalılık olarak kabul etmek gerekir.

Yine, 1970'de Merkez Bankasından 4,5 milyar lira karşılıksız olarak piyasaya çıkarıldığı için, biliyorsunuz Türk parasının değeri %66,6 düşmüş büyük bir devalüasyon geçirilmiştir. Sayın Ucuzal'ın söylediği gibi, bu devalüasyonlar Bülent Ecevit Hükümeti zamanında olmamıştır.

Gübre fiyatlarındaki artış, bugünkü iktidarın içinde olan kanadın da; Millî Selâmet Partisi kanadının da tasvibi ile çıkmış bir artıştır ve Tarım Bakanlığını yöneten arkadaşımız bilhassa üzerinde durarak çıkardığı; eğer gübre de bir pahalılık varsa odur; o da mecburiyet karşılığında olmuştur. Çünkü, gübrenin ham maddelerindeki artış %350-400 olmuştur. Bir hesabedilmiş, gübre o fiyatlarla satıldığı zaman, yıl sonunda Hazine sekiz milyar lira gübreden açık veriyor. Bu zamlara rağmen hâlâ Hazine gübreden 2,5-3 milyar lira açık vermektedir. Bunun üzerine gübreyi ucuzlatıp da bu açığı bütçede, Hazinede ne kadar çoğaltacaklar, nasıl çıkışacaklar yahut anlaşacaklar; onu bilemiyorum.

Yine, 1965'te Cumhuriyet Halk Partisi iktidarı devrederken; Sayın Ucuzal Cumhuriyet Halk Partisi zamanında pahalılığın arttığını ve neredeyse hani hiç görülmedik pahalılıkla karşı karşıya imişiz gibi bizi gösterdi. Ben fiyatları söyledim. Oysa ki; 1965' de traktör fiyatları 45 bin liraydı. 1971 Martında, 12 Mart Muhtırası ile Adalet Partisi iktidarı devrettiği zaman 5 binlik Ford traktörleri 110 bin liraydı. 302 Mercedes otobüsler peşin 230 bin liraya alınırken, 1971'de vatandaş 800 bin liraya alamıyordu. Ben iki tane örnek verdim; daha binlercesi verilebilir. Yani 1971'e kadar, bu süre içinde %300-400 pahalılık getirilmiş; bu kürsüde bunu defalarca konuşmuşuz. "Beceriksiz iktidar büyük pahalılıklar getiriyor, duruma hâkim olamıyor" diye boşuna konuşmamışız. Bu rakamlar hâlâ elimizde.

Sonra, bugün dünyayı saran büyük bir pahalılık, büyük bir enflâsyona rağmen, Türkiye ekonomisindeki sarsılmadan devam ediş; hele Kıbrıs gibi büyük bir sarfiyata sebebolan hareket de dikkate alınırsa, Türk ekonomisi Bülent Ecevit Hükümeti zamanında gerçekten sağlam temellere dayandırılmıştır ki, büyük bir sarsıntı geçirmemiştir ve bugün de aynı durumu devam ettirmektedir.

Biz yine düşünüyoruz da; 12 Mart Muhtırası geldiği gün ekonomik, sosyal, siyasal buhranlar yaratmış olan iktidarın, bugün kalkıp da bunları bir anda; hem de dört nikâhlı bir parti, dört nikâhlı bir iktidar ve bundan doğacak olan çocuğun ruh sağlığının, olayların ruh halinin, yapısının ne olacağı gibi belirsiz bir durum ortada

iken, bunu kalkıp da; "Biz ferahlık getireceğiz, bunları ortadan götüreceğiz, huzur gelecek" demek, akla mantığa sığmıyor.

Ayrıca, somut delillerden noksan, vaatlerden daha ötede hiçbir şey taşımayan bu programlara hiçbir şey yapılamayacağına ben şahsen inanıyorum.

Adalet Partisi Sözcüsü Cumhuriyet Halk Partisi Sözcüsünün burada sahte bir tavırla meseleleri anlattığını söylüyor. Cumhuriyet Halk Partisi sahte tavır değil, dünyaya açıklık getiren, demokrasiye açıklık getiren, sözüne açıklık getiren, meselelerine açıklık getiren, programına açıklık getiren bir parti olduğunu halkına benimsetmiş; bırakın Türkiye'ye, Türkiye'yi aşmış, dünyaya kabul ettirmiştir. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)*

Bugün Cumhuriyet Halk Partisinin başında bir lideri vardır; Batıdan Doğuda, Amerika'sından İngiltere'sine, Arabistan'dan İsveç'ine kadar, herkes onun sözüne, fikrine inanıyor ve "açıklık getirmiş, doğru sözlü bir liderdir" diyor. Bu partinin Programına dayanan sözdür. Öyle ise, açıklık ve doğruluk Cumhuriyet Halk Partinin eskiden beri şiarıdır ve devam etmektedir. Bunun başkaları için kullanalım...

"Hükümeti bırakıp kaçma" sözü ikide bir söylenir.

AHMET KARAYİĞİT (Afyonkarahisar) — Doğru.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Önemli olan, zamanı gelince istifa etmektir, kaçmak değil. İstifa etmeyenler, neler geldi başına gördüler. O bakımdan, biz gerçekten bunu bilen partiyi, zamanında istifa edersek, demokrasiye daha yararlı olacağımızı düşünmüşüz, inşallah olur. Nitekim oluyor, bakın hükümetler kuruluyor.

"Akgünler" kitabı, gerçeklerin bir özüdür. Nitekim, yaptığınız Programı alıp okuyunuz, "Akgünler" Kitabı ve Halk Parti Programının yarısı çok şükür bu programa geçmiştir; bu bakımdan da iyi tarafları vardır.

Dış politikada, gerçekten Cumhuriyet Halk Partisi bir kişilik, bir bağımsızlık getirmiş, dış poltikamızı dünyaya güçlü bir politika olarak kabul ettirmiş, saygınlık duyurmuştur dış politikamızda, bütün milletlerin saygınlığını toplamışız üzerimize.

Bu bakımdan, biz Cumhuriyet Halk Partisi olarak, her yönüyle gerçeği ve saygınlığı kazanmış bir parti olarak, çok rahatız, söylenen menfi sözler bizim için ve Türk Ulusu için hiç bir anlam taşımamaktadır. Çünkü, o Ulus. 1973'teki gibi bugün de gittiğiniz zaman çok şeyler verecektir; size de bize de.

Sözcü, işverenlerle işçiler arasındaki uyuşmazlıkların kaldırılacağını söylediler. Ben buna inanmıyorum; çünkü Adalet Partisi zamanında devam eden çakışmaları ve ölen işçileri; sendikal haklarını savunan işçilerin kurşunlanışını gözlerimle gördüğüm için buna inanamıyorum.

1965-1971 tarihleri arasında Sayın Demirel iktidarı zamanında ve 12 Mart 1971'oen sonra kurulan Adalet Partisi patentli hükümetler döneminde yaratılan tedhişçiliklerin yasa dışı olayların, "cephe" sözü duyulalı daha da tehlikeli biçimde saldırılarla başlamış olması, hâlâ da demokrasiyi yok etmeyi amaçlayan faşist

taklitçilikleriyle sürdürülmüş olması, üzüntümüzün en büyüğüdür. Bunun en acı örneklerini en kısa zamanda gördük. Daha dün Malatya'da, Elâzığ'da, Amasya'da, Muş'ta, Tokat'ta, Erzincan'da, Afyon illerindeki kanlı saldırıları maalesef..

AHMET KARAYİĞİT (Afyonkarahisar) — Hep solcular tarafından yapılmıştır.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Maalesef Demirel iktidarında Malatya'da, Kayseri'de, Erzincan'da, Elbistan'da, Kırıkhan'da, Ortaca'da İstanbul'daki kanlı Pazar oylarıyle bağdaştırmak, birleştirmekten kendimi alamıyorum.

Bu bakımdan, bu Hükümetin huzur getireceği büyük huzursuzluklar getireceği içime öyle oturmuş ki; Türk Ulusunun ve demokrasinin büyük tehlikeye düşeceğinden büyük üzüntü duyuyorum.

Yakılan İstanbul Opera binası, batırılan Marmara vapuru; hayalî suçlular, öldürülen gençler, meçhul suçluların dönemini yaratanlar bu ülkeyi huzura kavuşturacakmış; nasıl inanayım ben buna?

Düpedüz mezhep kavgaları yaratmış olanlar, bizlere bu olayların acısını tattırmış olanlar; bu ülkeyi hiç endişem yok, huzura değil, felâkete götüreceklerdir. Hele cepheci dört partinin ayrı görüşlerini bir yamalı bohça gibi birleştiren bu Hükümet Programı ile icraat değil, akla hayale gelmedik. Ulusumuzu mahvedecek olaylar yaratılacağından endişe ediyorum, şüphe ediyorum.

BAŞKAN — Sayın Öztürk. bağlayınız lütfen.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Tüm gençliğin güven duygusunu yitirmiş Sayın Demirel yönetiminde bir iktidar, huzursuzluğun kaynağı olacaktır. Ulusal birliği yok edici, Cumhuriyetin ilkelerini ve demokrasiyi yıkıcı olayların yaratıcısı olanlar; dört zoraki nikâhlı bir iktidarın yapacağı işlerle bunları daha da tahrik edip teşvik edeceklerdir ve bunlardan doğacak olan hadiseler, toplumumuzda huzursuzluğun da ötesinde, daha da büyük olaylara sebep olacaktır. Hele bu cephe ortaklığında Millî Selâmet Partisi çağ dışı yasaları getirmenin özlemi ile malul iken Sayın Türkeş, ırkçı, Turancı Atatürk milliyetçiliğinden de ileri, bugünkü faşist kafalı komandolara sahip çıkmasını devam ettirdiği sürece de, Türkiye tehlikeden kurtulamayacaktır.

BAŞKAN — Sayın Öztürk, süreniz geçiyor efendim. Biraz evvel izah etmiştim, lütfediniz efendim, son sözlerinizi ifade buyurunuz.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Bağlıyorum Sayın Başkanım.

Ulusal Kurtuluş Savaşımızla yaratılan ulusal bilinçten almalıyız biz millî duyguyu. Yabancı sermaye sömürü düzeninin savunucusu olanların ulusal bilince sahip olduklarından şüphe ediyorum. Milliyetçilik bununla olmaz. Yabancı sermayenin savunucusu olan bir siyasî iktidar topluluğu, milliyetçi olabilir mi?

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Adana Milletvekili) — Kuyruklu yalanlar.

(Devlet Bakanı - Başbakan Yardımcısı Alparslan Türkeş ve Erzincan Üyesi Niyazi Ünsal arasında karşılıklı konuşmalar)

BAŞKAN —Sayın Ünsal.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Sayın Başkan...

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Cephecilerin milliyetçiliği.

BAŞKAN — Sayın Ünsal, Sayın Ünsal.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Sayın Başkan, harcırah sahtekârına sahip olun, Hükümete tecavüz ediyor.

BAŞKAN — Efendim, müsaade buyurun lütfen.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Hakaret etmiyoruz Sayın Başkanım, konuşuyoruz, gerekirse çok ağır hakaret ederiz ve...

BAŞKAN — Müsaade edin efendim, bir tarafı takip ederken, diğer tarafı takip edemiyorum.

Sayın Öztürk lütfen bitiriniz efendim, son kelimeyi söyleyin efendim, rica ederim efendim, müsamahamızı daha fazla suiistimal etmeyiniz efendim, rica ediyorum sizden, 5 dakika geçiyor Sayın Öztürk zaman benim elimde değil ki efendim, zamanı siz kayıtladınız.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Tamamlıyorum Sayın Başkanım, tamamlıyorum Sayın Başkanım.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Önüne bak be terbiyesiz, Sayın Başkan, şu Niyazi Ünsal'a bakın.

BAŞKAN — Sayın Köker, Sayın Ünsal...

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Terbiyesiz, yeter artık be.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Sen ne yapıyorsun, ne diyorsun?

BAŞKAN — Sayın Öztürk, sizi ilgilendirmiyor.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Oturduğu yerden bana müdahale eden odur, biz mi?

BAŞKAN — Sayın Ünsal, Sayın Köker.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Ahlaksız herif, harcırah sahtekârı rezil herif.

BAŞKAN — Görevli arkadaşlarımı rica ediyorum efendim.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Ne diyorsun, otur yerine, otur.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — *(Devlet Bakanı -Başbakan Yardımcısı Alparslan Türkeş'e hitaben)*

Kalk müdahale ettiğini söyle, namuslu adamsan kendinin müdahale yaptığım söyle.

BAŞKAN — Sayın Ünsal, Sayın Ünsal, rica ediyorum.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Başkanım, o müdahale etti bize, biz müdahale etmedik.

YİĞİT KÖK ER (Ankara) — Harcırah sahtekârı...

BAŞKAN — Sayın Köker, rica ediyorum efendim, bu Birleşime devam edemeyiz bu şekilde. Sayın Ünsal, rica ederim efendim.

BELİĞ BELER (İzmir) — Hükümete müdahale edilir mi arkadaş? Otur.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Terbiyeli ol be.

BAŞKAN — Hükümete bu şekilde *(Gürültüler)* Rica ederim, rica ederim, ben takip edemiyorum, Sayın hatibi takip ediyorum, rica ederim.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Sen yanlış anladın, müdahale eden o bana.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Terbiyeli ol.

AHMET KARAYİĞİT (Afyonkarahisar) — Yeter be saygısız adam.

BAŞKAN — Sayın Köker, efendim rica ederim.

Sayın Öztürk, rica ediyorum bağlayınız efendim.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Bağlıyorum, yarım kaldı.

BAŞKAN — Efendim, yarım kalmadı zaten, ne kadar geçiyor Sayın Öztürk, rica ederim Sayın Öztürk.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Hep müdahale ile geçti Sayın Başkanım, müsaade ederseniz bağlıyorum.

BAŞKAN — Peki, bağlayınız efendim lütfen.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Nitekim, sağcı partilerin Atatürk dil devrimi laik eğitim üzerindeki görüşleri de Programda maalesef tatmin edici değildir.

Yine, ahlâk dersiyle getirilen usul de yanlıştır. Ahlâk dersi, ezbercilik dersi değildir, kişinin çıkarma da olsa, toplumun çıkarına da olsa bu yetişmiş olan... *(A.P. sıralarından "Yeter be" sesleri)*

BAŞKAN — Sayın Öztürk, Sayın Öztürk, rica ediyorum efendim.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Bağlıyorum efendim.

BAŞKAN — Efendim nasıl bağlıyorsunuz? Rica ederim Sayın Öztürk, sizin önünüzde daha 40 sayfa kâğıt var, ben buradan görüyorum.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Eğitimcilerle verilecek... Bitiyor efendim, cümle bitiyor.

Eğitimcilerle işlenecek ve her dersin özünde olur ahlâk dersi. Bu bakımdan, bu yönde Programın getirdikleri yanlışlıklar düzeltilmezse, Atatürk'ün laiklik anlayışı, eğitimde ve dildeki devrimcilik anlayışı da maalesef Atatürk düşmanlığıyle malûl olarak bu Programda yerini almıştır ki, bu da çok zararlı olacaktır.

Saygılar sunarım.

AHMET KARAYİĞİT (Afyon Karahisar) — Allah akıl fikir versin sana.

BAŞKAN — Sayın İimen, Programın üzerinde, buyurunuz efendim.

BELİĞ BELER (İzmir) — Parlamento burası, sokak değil.

BAŞKAN — Lütfen Sayın Beler, rica ediyorum efendim.

BELİĞ BELER (İzmir) — Parlamento burası, hepimiz altında kalacağız.

BAŞKAN — Rica ediyorum efendim, rica ediyorum, lütfediniz.

Sayın İşmen, buyurunuz efendim.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Her zaman belli kimin kaldığı.

BAŞKAN — Sayın Öztürk, rica ediyorum efendim.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Biz kalacağız, sen kazık çakacaksın değil mi?

BAŞKAN — Sayın Köker, rica ediyorum efendim.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Para dökmeye gerek yok ki. O zaman bu kapıdan giremezsiniz.

BAŞKAN — Buyurunuz Sayın İşmen.

HİKMET İŞMEN (Kocaeli) — Sayın Başkan, Sayın Senatörler;

Programını eleştirmekte olduğumuz Hükümetin, hangi kompozisyonla ve nasıl kurulduğunu ve güvenoyu almak için ne gibi çabalar göstermekte olduğunu hep biliyoruz. Bundan ötürü, bize sunulmuş olan Program metni, burada yapılması vaat edilen işler, ikinci planda bir önem taşımaktadır.

Daha önce, bu kompozisyondaki bir koalisyon hükümetinin, bu işleri yapabilme olanağını dikkate almak gerekir. Bu hükümet, bu olanaktan yoksundur. Bu bilinen nedenleri burada anlatmaya, sıralamaya gerek görmüyorum. Ben sadece, ekonomik ve politik sorunlarımızın temel nedenlerine ve Hükümetin bunlardan ne derece uzak bulunduğuna değinmek istiyorum.

Bütün dünya kamuoyunun da bildiği gibi, bizim de mensubu bulunduğumuz kapitalist dünya, büyük bir bunalım içine düşmüştür. Bu bunalımın bir yanı ekonomik, öbür yanı da politiktir. Ekonomik yanı, hepinizin bildiği gibi, enflâsyon ve işsizlik şeklindedir. Başta Amerika olmak üzere, kapitalist dünyanın önde gelen memleketlerinde her geçen gün işsizlerin sayısı artmaktadır. Bu durum, bu memleketleri ithalâtlarını kısmak, buna karşılık ihracatlarını artırmaya itmektedir. İleri memleketlerin bu davranışı, bizim ödemeler dengemizi görülmemiş ölçüde, olumsuz bir şekilde etkilemiş ve şimdiye kadar çok açık vermemize sebep olmuştur.

Yurt dışında çalışan işçilerimizin gönderdikleri dövizler sayesinde biriktirebilmiş olduğumuz döviz rezervlerimiz, son bir yıl içinde fazlaca ve hızla erimiştir ve erimeye de devam etmektedir.

1974 yılındaki dış ticaret açığımız 2.200.000.000 dolar olmuştur. İşçi dövizleri, bunu ancak kısmen karşılayabilmiştir. Bu durumda olumlu gelişmeler de ufukta görülmemektedir.

Batıda bunalım devam ettiği sürece, ihracatımızı artırmamız olanak dışıdır. Durgunluk içinde olan Batı ithalâtını kısmıştır. Buna karşı alacağımız tedbir yoktur. Aynı nedenden ötürü, işçi dövizlerimizin artması da beklenemez, tersine azalması olasılığı vardır. Nihayet, turizm kazançlarımızın da yine aynı nedenden ötürü yani kapitalist dünyadaki bunalımdan, durgunluktan ötürü, artması söz konusu değildir, olamaz.

Kapitalizmin temel bunalımına bağlı olan bugünkü sorunlarımızın çözümü açıktır. Kapitalist dünyaya bağlılığımızın azaltılmasında yatmaktadır. Bunun için, ekonomik dış ilişkilerimizin, bugün olduğu gibi çok büyük ölçüde, AET ve Amerika'ya yönelik olmaktan çıkarılması ve üçüncü dünya memleketleriyle ve sosyalist memleketlerle, daha fazla geliştirilmeye yöneltilmesi gerekir. Bu konularda Hükümetin, diğer Batılı memleketlerin gösterdiği uyanıklık ve canlılık içinde olmadığı anlaşılıyor. Oysa ekonomimiz, o doğrultuda yöneltilmedikçe hızlı bir kalkınma asla söz konusu olmayacaktır ve de Programda sözü edilen kalkınma vaatleri, o Programın sayfaları arasında kalacaktır.

Sayın Senatörler;

Mensubu bulunduğumuz kapitalist dünya, aynı zamanda politik bir bunalım içine girmiş bulunmaktadır. Amerika'nın, gerek Ortadoğu'da, gerekse yakındoğuda politikası iflâs etmiştir.

Kıbrıs olayları dolayısıyle Yunanistan NATO'nun askerî kanadından çıkmıştır. Memleketimize Amerika'nın askerî yardımı kesilmiştir. Silahtan yoksun bir müttefikin, ne NATO, ne Amerika için bir anlam taşımayacağı da açıktır. Yani bizim Batı ittifakı içindeki yerimiz budur.

Türkiye'nin, "Yurtta sulh cihanda sulh" prensibine bağlı olarak ittifaklarını tekrar gözden geçirmesi ve bugünkü anlamsız durumuna mutlaka bir son vermesi lâzımdır; yani NATO'dan çıkılmalıdır.

Sayın Senatörler;

Bütün bu sözleri şu şekilde özetleyebilirim: Gerek ekonomik kalkınmamızı köstekleyen emperyalist ilişkilerden, gerekse siyasal ve askerî güvenliğimize hiçbir katkıda bulunmayan, tersine komşularımızdan soyutlayan ve gereksiz taahhütler altına sokan ittifaklar sisteminden kurtulmamız lâzımdır. Bunun somuttaki ifadesi, AET'den. CENTO'dan, NATO gibi, kapitalizm ve emperyalizm dünyasının ekonomik ve askerî kuruluşlarından çıkmaktır.

İBRAHİM TEVFİK KUTLAR (Gaziantep) — Ondan sonra Varşova Paktı.

TARIK REMZİ BALTAN (Zonguldak) — Varşova'ya gidelim.

HİKMET İŞMEN (Devamla) — Oysa, Hükümet Programında, sorunlarımızın, kapitalist, emperyalist dünya ile olan ilişkilerimize çok daha bağlı olduğu görmemezlikten gelinmiştir. Hükümetin, sorunlarımızı gerçek yönleriyle ele almayışının diğer bir nedeni de, iç politikasının temel direği haline getirmiş olduğu anlayışta görüyoruz. Bu anlayış, siyasal özgürlükleri reddeden, tek bir görüşü meşru sayan, bunun dışındaki görüşleri, "Komünizmdir" eleyip, yasaklayan anlayıştır.

Öyle anlaşılıyor ki, Hükümetin icraatı, komünizmle mücadele etmek etrafında dönecektir. Oysa, Hükümet, komünizmden ne anladığını ortaya bile koymamıştır. Bu demektir ki, işine gelmeyen her şeyi, "Komünizmdir" diye yasaklamaya kalkışacaktır. Oysa, özenilen durup dinlenmeden bağlılık ifade edilen Batı demokrasilerinde özgürlük demek, her türlü fikrin, komünizm dahil, bütün siyasî görüşlerin serbestçe ifade edilebilmesi ve örgütlenebilmesi demektir. Yani herhangi bir fikir

yasaklandığı zaman, istenmeyen her şey bu imiş gibi gösterilmek olanağı mevcut olduğu için de, demokrasiden bahsedilemez.

Egemen çevrelerin isteğine göre, kanunlarla bazı görüşleri yasakladıktan sonra, "Ben, kanunların meşru saydığı bütün fikirleri kabul ediyorum" demenin bir anlamı yoktur.

Franko İspanya'sında da kanunların çerçevesinde herkes hürdür; ama kanunların çerçeveleri çok dardır ve her gün gazetelerde de yer aldığı gibi, İspanya'da diktatörlük vardır.

Hükümetin komünizmle mücadele etmesini anlayışla karşılarım; ama bu bir fikir mücadelesi ise. Yoksa, polisle, jandarmayla, hapis tehdidiyle, baskıyla kabul edilemez ve demokrasiden de bahsedilemez. Bu zihniyetteki insanlar, özgürlükçü olduklarını ifade de edemezler. Çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmak istemede samimî iseler, özgürlükleri kısıtlayan kanunlara ve uygulamalara kısa zamanda son verilmesi lâzımdır. Yani en başta, Türk Ceza Kanununda yer alan 141, 142 ve 163'üncü maddeler derhal kaldırılmalıdır.

MEHMET ORHAN TUĞRUL (Bilecik) — Başüstüne!

HİKMET İŞMEN (Devamla) — Hiç değilse, bundan sonra, "Kanunlar çerçevesindeki özgürlüklere saygılıyız" demek de bir anlam taşır. Bu maddeler, 40 yıl önce, faşist İtalyan kanunlarından aktarılmış, bugünün İtalya'sında çoktan terkedilmiş, bizde daha şiddetli bir şekle sokulmuş olarak bugünün uygar dünyasında uygulanmaktadır. Oysa, o zamandan bu yana Türkiye'mizde büyük gelişmeler olmuş, ekonomimiz, kültürümüz, eğitimimiz büyük aşamalar yapmıştır. Siyasal özgürlüklerimiz, 40 yıl önceki durumdan daha gerilerdedir. Onun için, önce bu gelişme dengesini kurmak, politik özgürlükleri de toplumun öbür gelişmeleriyle uygun bir düzeye çıkarmak gerekir.

Sayın Senatörler;

Hükümetin, tam bunun tersi bir yol izleme kararında olduğu anlaşılıyor. Elbette ki, insanlarımızın, özellikle işçi sınıfımızın varmış olduğu gelişme düzeyi, Hükümete, özgürlükleri boğma olanağını vermeyecektir. Medeniyet dışı çabalar, geri tepmeye, başarısızlığa uğramaya mahkumdur.

Saygılarımla.

BAŞKAN — Yeterlik önergesi var, okutuyorum efendim.

ALÂEDDİN YILMAZTÜRK (Bolu) — Aleyhinde.

SIRRI ATALAY (Kars) — Aleyhinde.

BAŞKAN — Aleyhinde Sayın Yılmaztürk efendim.

Buyurun okuyun.

Başkanlığa

Hükümet Programı üzerindeki müzakerelerin yeterliğini arz ve teklif ederim.

(İzmir) Mustafa Bozoklar

BAŞKAN — Aleyhinde, buyurun Sayın Yılmaztürk.

ALÂEDDİN YILMAZTÜRK (Bolu) — Sayın Başkan, Muhterem Senatörler;

Şahısları adına konuşmalar 10 dakika ile tahdit edilmiştir. Esasen konuşacak olan da zannediyorum pek kalmadı. Onun için, bu önergeyi lütfedin, kabul etmeyin de, biz de söz sıramız geldiği zaman; Sayın Halk Partililerin bu Hükümete neden bu kadar telâşla çattıklarını, niçin bu kadar gocunduklarını, bu Hükümeti ve bu Hükümetin Programının ne kadar geniş, ihatalı, faydalı, birçok incelikleri ihtiva eden, büyük Türk Milletinin bütün fertlerinin hemen hemen yüzde 80'inin hasretle beklediği, özlediği bir Hükümet olduğunu ve bu Hükümet Programının büyük Türk Milletinin ve onun Parlamentosuna dayalı, millî iradenin bir aynası olduğunu ifade edelim.

Bu ayna öyle bir ayna ki, o aynaya bakanlar kendilerini, görüyorlar.

FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — Dev aynası.

BAŞKAN — Sayın Yılmaztürk, konuya girmeyiniz lütfen efendim. Yeterlik önergesinin aleyhinde konuşacaksınız.

ALÂEDDİN YILMAZTÜRK (Devamla) — Muhterem Senatörler;

Önergeyi kabul etmeyin de, bu aynaya kimin nasıl baktığını ve ne gördüğünü ifade edelim. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)*

Hem öyle ifade edelim ki, bu aynaya bakanlar kendilerini gördükleri için; bu muazzam programı ve bu Hükümeti tenkit edenler, kendilerini o aynada gördüklerinin bir aksi olarak ifadede bulunduklarından dolayı, ifrata varan tenkitlerini büyük bir telâş ile, heyecan ile alınganlıklarını değerlendirelim, ifade edelim.

BAŞKAN — Sayın Yılmaztürk, lütfen. Rica ediyorum...

ALÂEDDİN YILMAZTÜRK (Devamla) — Son olarak şunu söyleyeyim ki...

BAŞKAN — Sayın Yılmaztürk, Sayın Yılmaztürk, rica ediyorum.

ALÂEDDİN YILMAZTÜRK (Devamla) — Sayın Senatörler;

Kim ne derse desin, çirkin yüzün aynaya zararı olmaz.

Saygılar sunarım. (*A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

SIRRI ATALAY (Kars) — Sayın Başkan, usul hakkında.

BAŞKAN — Buyurun efendim.

SIRRI ATALAY (Kars) — Sayın Başkan, "Yeterlik önergesi aleyhinde" müessesesini bu derece suiistimale müsaade edemezsiniz. Tutumunuz hakkında söz rica ediyorum.

BAŞKAN — Efendim, yeterlik önergesinin aleyhinde söz aldılar. Yeterlik önergesi kabul edilmezse...

SIRRI ATALAY (Kars) — Sayın Başkanım.

BAŞKAN — Müsaade buyurunuz Sayın Atalay...

SIRRI ATALAY (Kars) — Sayın Başkan, yeterlik müessesesi demek, hükümetin tutumu, muhalefetin tutumu demek değildir. Bunu yaptılar. *(A.P. sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın Atalay, Sayın Yılmaztürk söz aldılar, yeterlik önergesinin kabul edilmemesini istediler. Bu arada yeterlik önergesi kabul edilmeseydi; konuşulması gereken konulara girdikleri zaman...

SIRRI ATALAY (Kars) — Cumhuriyet Halk Partisine tarizlere müsaade ettiniz.

BAŞKAN — Müsaade buyurun efendim, müsaade buyurun; ben konuşuyorum beyefendi, ikimizin birden konuşması mümkün değil ki.

Eğer yeterlik önergesi kabul edilmeseydi, hangi konulara girecekse o konulara girme teşebbüsünde bulundukları zaman, kendilerini ikaz ettim ve ona imkân vermedim. Yeterlik önergesinin kabul edilmemesi konusunda fikirlerini ifade ettiler ve indiler. Bu konuda söylenecek başka bir söz yoktur efendim; yapılacak başka bir işlem de yoktur.

Yeterlik önergesini oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir efendim.

SIRRI ATALAY (Kars) — Bakın işte.

SALİH TANYERİ (Gaziantep) — Çirkin yüzü anladınız mı?

BAŞKAN — Sayın Başbakan; buyurunuz efendim. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, sürekli alkışlar)*

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Sayın Başkan, Sayın Başkan...

AHMET KARAYİĞİT (Afyon Karahisar) — Neye konuşuyorsun be saygısız adam? Saygılı ol biraz...

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Aptal tavuğa bak; aptal tavuk...

BAŞKAN — Sayın Karayiğit, Sayın Karayiğit, rica ediyorum efendim.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Seçim var seçim, korkma.

BAŞKAN — Sayın Feyyat, rica ediyorum.

AHMET KARAYİĞİT (Afyon Karahisar) — Saygısız adam.

BAŞKAN — Sayın Karayiğit, Sayın Feyyat. rica ediyorum efendim.

Buyurunuz Sayın Başbakan.

SIRRI ATALAY (Kars) — Sayın Başkan, oyunları gördünüz. Bizans oyunları; MC'nin Bizans oyunları.

HİLMİ SOYDAN (Kahraman Maraş) — Ecevit'e komünist diyen ve şimdi de müdafaasını yapan sensin.

BAŞKAN — Buyurunuz Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta Milletvekili) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyeleri; hepinizi saygıyle selâmlıyorum.

Hükümet Programı üzerinde 7 saate yakın yapılan tartışmaları dinlemiş bulunuyoruz. Bazı aydınlatmalar yapacağız, bazı hususlardaki düşüncelerimizi söyleyeceğiz ve bazı eleştirilere de cevaplar arz edeceğiz.

Evvelâ şu hususu ifade etmek istiyorum: Hükümet, 6,5 ay süren bir bunalım sonunda kurulmuştur. Kurulmasıyle ilk görevini ifa etmiştir. Hükümet kurulamaması gibi bir durum böylece ortadan kalkmıştır.

Ülke, geçen 6,5 ay zarfında bir hükümet bunalımının çeşitli tesirlerine maruz kalmıştır. Hükümet bunalımlarının tesirleri anında görüldüğü gibi, o anı aşan birtakım tezahürler de ileride meydana çıkar. Hükümet bunalımından ülke, mutlaka büyük zararlar görür.

Siyasî istikrarsızlık dediğimiz konunun işareti hükümet bunalımıdır. Ülkemiz, geçen 15 sene zarfında çeşitli bunalımlara sahne olmuştur. Bir çalkantılı dönemdir bu 15 sene.

1960 sonrasında 1961 Anayasasının ve Seçim Kanununun yürürlüğe girdiği günden bu yana geçen 15 sene zarfında, 1961-1965 yıllarında 4 koalisyon hükümeti kurulmuş, 1965-1971 dönemi tek hükümetle geçilmiş, 1971-1973 döneminde 4 hükümet daha kurulmuş, 1973'den 1975'e kadar da 3 hükümet kurulmuştur.

Binaenaleyh, dönüp bakmak lâzımdır. Ülke her sene, eğer 1965-1971 dönemini çıkarırsanız, Türkiye'de her sekiz ayda bir hükümet kurulmuştur. Geçen 15 senenin istikrar dönemi 1965-1971 dönemidir. Suçlanan dönemidir bu; bazı çevrelerce haksız olarak suçlanan dönemidir ve Türkiye 1971-1975 bunalımını; 4 senedir devam eden bu bunalımı aşabilmişse, ancak 1965-1971 döneminin kazandırdığı iktisadî takat sayesinde aşabilmiştir.

Binaenaleyh, buraya gelip, "Ülkeyi şuraya getirdiniz, buraya getirdiniz" gibi bize yöneltilmiş bulunan; Adalet Partisi olarak bize yöneltilmiş bulunan birtakım haksız tenkitleri bu şekilde karşılamak mecburiyetindeyim.

Şimdi Türkiye de hükümet bunalımından memnun muydu, şikâyetçi miydi? Bunu da bir tespit edelim. Memnun idiyse, bu Hükümetin kurulmuş olmasından gayet tabiî ki, şikâyetçi olanlar bulunacaktır; ama Türkiye hükümet bunalımından şikâyetçi değilse, bu Hükümetin kurulmuş olması, bir bunalım dönemini kapatması dolayısıyle memnuniyeti mucip olmak gerekir; herkesin memnuniyetini mucip olmak gerekir. 6,5 ay kurulamayan, yapılamayan bir iş yapılabilmiştir ve bu Hükümet, Parlamentonun Hükümetidir; bu Hükümet, demokratik sistemin Hükümetidir; bu Hükümet, rejimin Hükümetidir.

Binaenaleyh, Hükümet demokratik kurallara uygun olarak kurulmuştur. O itibarla, bizatihi hükümetin kurulabilmiş olması, demokratik sistemin işlerliğini sağlamış. Parlamentoya. Parlamentonun fevkalâde önemli görevlerinden birisi, hükümet çıkarabilmektir; Parlamentoya hükümet çıkarabilme imkânını vermiştir ve sanıyoruz ki, Parlamentonun töhmet altında kalmasını, çeşitli şekilde tenkitlere tabi olmasını da ortadan kaldırmıştır. Bununla da kalmaz. Parlamento, rejimin kalbidir. Parlamentoya yönelmiş tenkitler, Parlamentoya yönelmiş kötülemeler, netice itibariyle rejime yönelmiş kötülemeler olarak eninde sonunda ortaya çıkar. Hükü-

met bunalımı, rejimin her müessesesini aşındıran bir bunalımdır; yalnız hükümet müessesesini değil, rejimin bütün müesseselerini aşındıran bir bunalımdır.

Bu Hükümetin kurulmuş olması ile böyle bir bunalıma son verilmiş olmaktadır. Binaenaleyh, sevinilmesi ve bunca devasa meseleleri göğüsleyecek cesareti göstermiş bulunan bu Hükümete asgarîden bir kredi zamanı tanınması lâzımdır. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)*

Alternatifi var mıydı? Var idiyse niye kurmadınız? Biz birisinin elinden kapmadık ki bunu. 19 Mart gününe kadar Hükümeti kimse kuramadı; biz dahil. 19 Mart günü hükümet kurulması evvelâ Cumhuriyet Halk Partisi Sayın Genel Başkanına teklif edilmiştir. Niye reddettiniz var idi ise? Var diyenlere söylüyorum. Bu Hükümet, kanaatimizce Parlamentonun çıkarabileceği son hükümettir; kanaatimizce. Bu 6,5 ay zarfında Parlamento bir hükümet çıkaramadığına göre, eğer bundan evvel bir tane çıkarmak mümkün idi ise, çıkarmanız gerekirdi.

Şimdi ben, bizim fikirlerimizi söylüyorum ve onun içindir de diyorum ki, bu Hükümetin ne yapacağı kadar, önemli olan mesele, kurulabilmiş olmasıdır. Türkiye, hükümetsizlikten bunalmıştır. Sadece hükümetin kurulabilmiş olması kâfi değil, demokratik kurallara uygun olarak bir hükümet kurulabilmiş olmasıdır. Demokratik kurallara uygun olarak bir hükümet kurulabilmesi, Parlamentonun meselesidir. Demokratik kurallara uygun olarak kurulmayan bir hükümet, kurulamayan bir hükümet Parlamentonun prestiji ile tev'em değildir.

Binaenaleyh, bu hükümetin kurulabilmiş olması, şusunu beğenmezsiniz, busunu beğenmezsiniz, ayrı meseledir; ama Parlamentonun hükümetidir, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetidir. Kimliğini, kişiliğini soranlara söylüyorum. Kimliği, kişiliği Türkiye Cumhuriyeti Hükümetidir. Kimliği budur. Kişiliği de, Parlamentoya, partiler demokrasisine, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 56'nci maddesine göre, siyasî hayatın ayrılmaz, vazgeçilmez parçası olan siyasî partilere dayanan bir hükümettir ve temsilî sistemin hükümetidir. Temsilî sistemin; yani seçilip gelenlerin hükümetidir; seçilip gelenlerin güvenine müracaat eden bir hükümettir, seçilip gelenlerin desteğine müracaat eden bir hükümettir, onların yardımına, müzaharetine müracaat eden bir hükümettir. Kuvvetinin kaynağını Parlamentoda bulur.

Bütün bunları, Türkiye'de Parlamenter rejimin işlemesi bakımından bu Hükümetin kuruluşu ile Parlamenter rejime ne kadar büyük bir hizmette bulunulduğunu ifade için söylüyoruz. Biraz sonra bu hükümetin ne çeşit bir miras devir aldığını ve nasıl bir ağır yükün altına girdiğini ve gerçekten böyle bir yükün altına girmenin büyük bir cesaret meselesi, olduğunu da sizlere arz ve ifadeye çalışacağım.

Belirtmeye mecbur olduğum bir diğer husus ise şudur:

Parlamenter demokrasisinin karakteri, siyasî iktidar olacak, muhalefet olacak. Siyasî iktidar yoksa, muhalefet yoksa, Parlamento varsa; o Parlamento kendisini boşlukta hissedecektir. "Neyin, ne için destekleyicisidir? Kendi iradesi mi aşılmıştır?" gibi veya "Kendisi neye yaramaktadır?" gibi birtakım sıkıntıların içine girecektir, Parlamento. Seçilmiş Parlamentoyu kastediyorum. Siyasî iktidar yoksa, muhalefet yoksa diyalog nasıl olacaktır? Birisi yapacak, birisi murakabe edecek ve yapan da murakabe eden de milletin; eninde sonunda milletin iradesine kendisi için mü-

racaat edecektir; iyi mi yaptım, kötü mü yaptım? Şayet milletin iradesine eninde sonunda müracaat mecburiyeti yoksa, iktidar için de, muhalefet için de bir denetim ortadan kalkmıştır, böyle bir iktidar, böyle bir muhalefet te düşünülemez. Sistemin içinde bunlar mevcut değildir. Şimdi başlamıştır. Bugünün iktidarı ve bugünün muhalefeti yarın milletin önüne gidecektir. Ama şayet siyasî iktidar mevcut değilse, hükümet olabiliyorsa bu takdirde, milletin önüne gitmek mecburiyetinde olmayan bir hükümettir, o. Milletin önüne gitmek mecburiyetinde olmayan bir hükümetin sorumluluğu, sadece o hükümeti teşkil edenlerin vicdanı ile ancak teminat altında olur, ama bu kâfi değildir. Milletin huzuruna gitme, milletin tek teminatıdır. Vicdanlar, evet; ama yeterli teminat değildir millet için. Millet için teminat, karşısına gelmelidir, ülkeyi idare edenler ve millet ona kendi hesabını kendisi sormalı ve ülkeyi idare edenler hakkında kendi kararını kendisi vermelidir.

İşte, rejimin işlerliğini sağladık derken, kurulmuş bulunan bu hükümet ile muhalefet - iktidar diyalogunun yeniden başlamış olması ile bu yol açılmış bulunmaktadır. Bunu da rejime hizmet saymaktayız. İktidar yapacaktır, muhalefet denetleyecektir. Bu denetleme içerisinde yolgösterme de vardır, ikaz vardır; ama Türkiye çalkantılı bir devirden geliyor, esasen 30 seneyi bulmamıştır Türk demokrasisi; çok partili Türk demokrasisi, 30 sene içinde de çeşitli arızaların içinden geçmiştir; ama buna rağmen demokrasi fikrini ve müessesesini yaşatabilmişizdir. Buraya kadar gelmişizdir, demokrasi fikrine ve müessesesine sahip çıkmakta da kararlı olduğumuzu cihan-ı âleme göstermişizdir. Bugün Adriyatik'ten Japon Denizine kadar olan sahada demokrasi ile idare edilen üç memleket var; Türkiye var, Hindistan var, Japonya var. Onun dışında demokrasi; yani çok partili demokrasi ile idare eden memleket yok; bir kısım memleketler krallık, bir kısım memleketler sosyalist, komünist rejimle idare ediliyor ve bir kısım memleketlerde de rejim kavgaları cereyan ediyor; Güneydoğu Asya'da olduğu gibi, Kamboçya'da, Vietnam'da, Laos'da olduğu gibi bir nizam kavgası, o memleketin milletlerini ikiye bölmüş, birbiri ile boğuşturuyor...

Onun içindir ki, biz Türkiye'de geçen 30 sene zarfında, 30 seneye yaklaşan bir süre zarfında, çeşitli arızalara rağmen demokrasiyi yaşatabilmenin bahtiyarlığını tatmış bulunuyoruz. Bugün çıkmazda gibi görünen bir dönemde Türk Parlamentosu kendi içinden partiler demokrasisinin gereği bir hükümete vücut vermiştir, güvenoyu için bu Hükümet Parlamentonun, huzurunda bulunmaktadır.

Böylece de muhalefet - iktidar diyalogu da başlamıştır. Türkiye Parlamentosu, Türkiye Büyük Millet Meclisi, bana göre milletimizin en büyük eseridir ve Türkiye birliğinin çimentosudur, Türkiye'de hürriyetlerin teminatıdır. Var olması, açık olması ve hür olması bu ülkeye yapacağı en büyük hizmettir. Ondan sonra yapacağı yasa yapma hizmetleri, denetleme hizmetleri bunu takip eden hizmetlerdir. Hürriyetlerin teminatıdır Türkiye Cumhuriyetinin Büyük Millet Meclisi. Bu kürsülerde her şey konuşulur, her şeyin konuşulabilmesi açık rejimin temelidir. Açık rejim ise, her türlü kötülüğün panzehiridir, daha iyisi de bulunamamıştır. Onun için biz demokrasi fikrini yaşatmış olmanın memlekete, millete çok büyük şeyler sağladığı kanaatındayız.

Bu Hükümet nedir? Bu bir Koalisyon Hükümetidir. Bu Hükümetin Koalisyon Hükümeti olması bir kusur değildir. Hele bu Koalisyonu teşkil eden partile-

rin kusuru değildir veyahutta bizatihi Hükümetin kendi kusuru değildir. 1973 seçimlerindeki oy dağılması, hiçbir partiyi tek başına iktidara getirmemiştir. Esasen 1961'deki oy dağılması da hiçbir partiyi tek başına iktidara getirmemişti. 1965'de ve 1969'daki Adalet Partisi etrafında oy toparlanması ülkeye istikrarın tadını tattırmıştır.

1961-1965 döneminde evvelâ Adalet Partisiyle Cumhuriyet Halk Partisi, Cumhuriyet Halk Partisinin merhum Sayın Genel Başkanının başkanlığında bir Hükümet kurmuşlar. Bu 8-9 ay gitmiş. Daha sonra üç parti (Cumhuriyet Halk Partisi, Yeni Türkiye Partisi, Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi) bir araya gelmiş, bir Koalisyon kurmuş, bu da 10-11 ay yaşamış. Daha sonra 190 milletvekili bulunan Cumhuriyet Halk Partisi, dışardan desteğe dayanarak üçüncü Hükümetini kurmuştur. Bu Hükümet, Şubat 1965 tarihine kadar, 14-15 ay devam etmiş ve o tarihte de Adalet Partisi, Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi, Millet Partisi ve Yeni Türkiye Partisinden müteşekkil (yani 4 partiden müteşekkil) bir Koalisyon Hükümeti kurulmuştur. Bu Koalisyon Hükümeti, ülkenin çeşitli meselelerini devralmış; fevkalâde zor ve çetin meselelerini devralmış ve ülkeyi sulh ve sükûn içerisinde seçime götürmüştür.

Binaenaleyh, kürsülere gelip "Yamalı bohça" vesaire gibi tabirlerle Hükümeti tavsif etmeye kalkmayın. Dört partiden müteşekkil olması kendi kusuru değildir. Tek parti Hükümet kurabildi de ona, "Sen şöyle dur" mu denildi? Sonra, şık olsun diye mi böyle 4 parti bir araya geldi? Böyle bir durum yoktur orta yerde. Onun için kendine atfı mümkün olmayan bir kusurdan dolayı (Eğer kusur sayıyorsanız bunu) Hükümeti muahaze etmeyiniz.

Nispî temsil sistemi devam ettiği sürece, Türkiye istikrarı nasıl bulacağını aramaya mecburdur. Nispî temsil sistemi, Türkiye'ye istikrarsızlık getirmiştir. Türkiye istikrarı aramaya ve bulmaya mecburdur. Türkiye'nin istikrarsızlığa tahammülü yoktur. Bu ne Adalet Partisinin meselesidir, ne Millî Selâmet Partisinin meselesidir, ne Cumhuriyetçi Güven Partisinin meselesidir, ne Milliyetçi Hareket Partisinin meselesidir, ne de Cumhuriyet Halk Partisinin meselesidir. Bu, ülkenin tüm meselesidir. Demokrasiyi hep beraber devam ettireceksek, hep beraber demokrasiye destek olmaya devam edeceksek, sahip olmaya devam edeceksek (destek olmak kâfi değil) mutlaka ülkenin istikrar içerisinde idaresini sağlayacak yolları arayıp, bulmaya mecburuz. Ondan sonra, istikrarsızlık doğduğu vakit, birbirimizi kötüleyerek istikrarı da bulamıyoruz.

Sayın üyeler;

"Bu Hükümet Koalisyon Hükümeti olduğuna göre Koalisyon Hükümeti partilerden müteşekkil olacak. Emsali yoktur" demek mümkün değil. Emsalini, 1961-1965 döneminde üçlüsünü, dörtlüsünü denedik. Hatta 1961-1965 döneminde son denediğimiz Koalisyon dörtlü de değildi; bağımsız Başbakan beşli, seçime giderken üç tane bağımsız bakan sekizli; sekiz mafsallıydı. Denedik, başarıyla yürüttük ve neticeye de vardık.

Binaenaleyh, zor zamanlarda alışılmamış yöntemler bulmaya ve mutlaka ülkeyi idare edebilmeye mecburuz; ülkeyi idare edebilmeliyiz.

Bu Hükümet nasıl kurulmuştur veyahut da hangi seyirlerden nasıl geçilip, gelinmiştir? Bunu da kısaca bilmekte fayda var.

1973 Seçimlerinden sonra (ki bu seçimlerin neticesinde) en çok oy alan parti, Cumhuriyet Halk Partisidir. Milletvekili Seçiminde yüzde 33 oy almıştır. Cumhuriyet Senatosunda da aşağı yukarı ona yakın oy almıştır. Adalet Partisi Cumhuriyet Senatosu kısmî seçiminde yüzde 31 oy almıştır, Milletvekili Seçiminde de yüzde 29,8 oy almıştır. Cumhuriyet Halk Partisi için bu bir övünme vesilesi olmuştur. Aslında Adalet Partisini aşabilmek bir övünme vesilesi olabilir ama yüzde 33 aslında ne ifade eder? Cumhuriyet Halk Partisine tek başına iktidar kurma imkânını vermez.

Türkiye'de 1950'den bu yana (1950 dahil) 7 tane seçim oldu. Bu 7 seçimin hiçbirisinde Cumhuriyet Halk Partisi tek başına iktidar olacak kadar (geçen 25 sene zarfında) oy toplayamamıştır; oy alamamıştır. 1950, 1954, 1957 yıllarında Demokrat Parti seçimleri kazanmıştır. 1961'de seçimlerini kimse kazanmamıştır. Daha doğrusu bu seçimi kazananından kastımız, en çok oy alanı değil. Hükümet kuracak kadar oy alan odur; kimse kazanmamıştır. 1965'de Adalet Partisi, 1969'da Adalet Partisi kazanmıştır. 1973'de yine 1961'e dönülmüştür; kimse kazanmamıştır, ama Cumhuriyet Halk Partisi daha seçimin ertesi günü kendisinin seçimi kazandığını ilân etmiştir. Seçimi kazandın, haydi hükümet kur... Hatta 15 Ekim günü, Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanı televizyonlara çıkıp, pahalılığın sunî olduğunu, kendilerinin pahalılığı önleyeceklerini Silifke'de 25 kuruşa satılan domatesi Sakarya Caddesinde 30 kuruşa sattıracaklarını, da ifade etmiştir.

LÛTFİ BİLGEN (İçel) — Öyle söylemedi.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ona benzer bir şey...

LÛTFİ BİLGEN (İçel) — Evet söyledi ama, "4 liraya sattırmayacağım" dedi.

BAŞKAN — Lütfen Sayın Bilgen, istirham edeceğim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Silifke'de 25 kuruş olan domatesin Ankara'da ucuz sattırılacağını söylemiştir.

BAŞKAN — Sayın Başbakan, Genel Kurula hitap buyurunuz lütfen efendim. Rica ediyorum.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 15 Ekim günü bunu söylemiştir. Pahalılığın sunî olduğunu, kendilerinin köklü tedbirler almak suretiyle pahalılığı ortadan kaldıracağını söylemiştir. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri ve alkışlar)* Domates misali bu.

Cumhuriyet Halk Partisi seçim meydanlarında 25 liraya ayakkabı sattıracağını, 100 liraya da elbise sattıracağını söyleyerek Milletin huzuruna çıkmıştır.

Ben burada Cumhuriyet Halk Partisi eleştirisi yapmayacağım. Biraz sonra yapacağım eleştirimi; ama Hükümet bunalımı Türkiye'de nasıl olmuş? Cumhuriyet Halk Partisi denemiş, hükümet kuramamış. Biz denemişiz, kuramamışız. Cumhuriyet Halk Partisi bir defa daha denemiş, Millî Selâmet Partisiyle 26 Ocak 1974 tarihinde bir Hükümeti ilân etme imkânı bulmuştur. Yani 100 günü aşan bir süre

Türkiye, seçimi idare etmiş bulunan Hükümetle idare edilmiştir. Bu Hükümetin 4-5 Şubat tarihinde Millet Meclisinde Programı konuşulurken Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanı, bize dönerek, "Siz neyin muhalefeti olacaksınız? Herkesin hakkını biz koruyacağız, size iş kalmadı" demiş ve kurduğu, hükümetin çok uzun yıllar; öyle bir seçim devresi, iki seçim devresi değil, çok uzun yıllar süreceğini de beyan etmiştir, ama çok kısa zaman geçmiş. Koalisyon Hükümetinin birtakım arızaları çıkmış ve nihayet 17 Eylül 1974 tarihinde Sayın Ecevit tek taraflı olarak Hükümeti bozmuştur. Maksadı da Kıbrıs'ta Türk Silahlı Kuvvetlerinin sağlamış bulunduğu başarıyı, kendisini "İkinci Atatürk, Fatih, Kahraman" falan ilân ettirmek suretiyle oya tahvil etmek istemiştir, oya çevirmek istemiştir.

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Yok öyle şey!

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Kıbrıs'la alâkası yok onun.

BAŞKAN — Lütfen efendim, lütfen sükûnetle dinleyiniz, rica ediyorum.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Derhal seçim, derhal seçim... Neden derhal seçim?

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Evet.

SALİH TANYERİ (Gaziantep) — Hükümet çıkarmak için.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Millet istedi, onun için seçim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Neden derhal seçim? Çünkü, Kıbrıs'taki şehitlerin kanını oya tahvil etmek... Derhal seçim işte o... *(A.P. sıralarından alkışlar, gülüşmeler)*

LÜTFİ BİLGEN (İçel) — Ayıp ayıp, şehitlere saygı göster.

BAŞKAN — Sayın Bilgen, rica ediyorum efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hükümet bunalımını Cumhuriyet Halk Partisi çıkarmıştır; biz bu bunalıma çare arıyoruz. Bunu söyleyen ben değilim; bunu benim dışındaki herkes söyledi. Koalisyon ortağınız da söyledi. Koalisyon ortağınız size söyledi. "Nereye gidiyorsunuz? Gelin, bu bir uzlaşmadır, bu hükümeti götürelim" dedi. Tek taraflı bıraktınız gittiniz.

SALİH TANYERİ (Gaziantep) — O bizim bileceğimiz iş.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sizin bileceğiniz iş değil. Kamu hizmeti yapıyorsunuz. Kamu hizmeti yapan, sadece "Benim bileceğim iş" deyip meselenin içinden çıkamaz. Bak, memleket ne zararlar gördü... *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Ondan sonra, sanki hükümet kurma Cumhuriyet Halk Partisinin hiç görevi değilmiş gibi 6,5 ay bu işe seyirci kalacaksınız; bir hükümet kurulup ortaya geldiği zaman; bu hükümete güvenoyu aldırtmamak için de elinizden gelen her türlü gayreti göstereceksiniz. Bu...

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Seçim, seçim...

SABAHATTİN ORHON (Giresun) — Seçimden siz vazgeçtiniz.

BAŞKAN — Lütfen efendim, birbirinizle konuşmayınız efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sayın üyeler;

Aslında, kurulmuş bulunan Hükümet Cumhuriyet Halk Partisinden güvenoyu istemiyor.

SALİH TANYERİ (Gaziantep)— Zaten veren yok.

LÛTFİ BİLGEN (İçel) — Vermiyor ki zaten...

BAŞKAN — Sayın Tanyeri, Sayın Bilgen, rica ediyorum efendim, sükûnetle dinleyiniz lütfen.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Tahrik ediyor Sayın Başkan.

LÛTFİ BİLGEN (İçel) — Fatihlik yok; şehitlere saygı var.

ORHAN KOR (İzmir) — Siz önce dinlemesini öğrenin.

BAŞKAN — Efendim rica ederim, siz oradan yönetmeyeceksiniz ki...

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Sayın Başkan. Cumhuriyet Halk Partisinden İşmen...

BAŞKAN — Efendim, öyle bir usul var mı? Sayın Gündoğan, siz buradan konuştunuz; sükûnetle dinlenilmenizi sağlamak için Başkanlık her gayreti gösterdi, gördünüz; siz de şimdi dinleyeceksiniz efendim, rica ederim.

Buyurunuz Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sayın üyeler;

Huzurunuzda bulunan Hükümet, hangi boşluğu doldurduğunu, hükümet bunalımının menşeini anlatmazsa ifadede aciz kalır; hangi boşluğu dolduruyor? Nereden çıkmış böyle bir hükümet kurulma mecburiyeti? Hükümeti biz kimsenin elinden kapmadık derken, memleketin bugün içinde bulunduğu meseleleri yüklenmeyi bir görev saydık. Neden görev saydığımızı ifade etmeye çalışıyoruz. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Şimdi, 15 Ekim 1974 Salı günü ki 3 gün sonra bayramdır; bayramın son gününden bir gün sonra da Adalet Partisinin Genel Kongresi vardır. Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanı beni ziyaret etmek nezaketinde ve bununla birlikte bir mektup tevdi etmek durumunda oldu. Bu mektupta 9 öneri vardır. Sonradan "9 önerimizi kabul etmediniz" diye bizi millete şikâyet etmeye kalktı. Hükümet kurmuyor ve...

MEHMET VARIŞLI. (Konya) — Yalancı.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Riyakâr!

RAHMİ ERDEM (İstanbul) — Senden büyüğü yok yalancının.

BAŞKAN — Rica ederim Sayın Varışlı.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hükümet kurmuyor; hükümet kurdurmuyor. Buyurun hükümet kurun...

Bize yapılan teklif şu idi: Teklifte gerçekten 9 tane madde var: iki bölümde mütalaa ediliyor. Birinci bölümde seçimli hükümet formülleri, ikinci bölümde seçim şartı olmaksızın hükümet kurma teklifleri.

İkinci bölümde bakınız ne diyor: "İki parti arasında, seçimlerin yenilenmesi için bir anlaşma söz konusu olmaksızın;

1. — Adalet Partisi Genel Başkanının Başkanlığında C.H.P. dışında kurulacak bir koalisyon hükümetinin güvenoyu almasına C.H.P.'nin olanak sağlaması"

Yani, Cumhuriyet Halk Partisinin dışında bir hükümet kurulacak ve Cumhuriyet Halk Partisi bu hükümetin güvenoyu almasına olanak sağlayacak; mani olmayacak değil, olanak sağlayacak.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Cephe olmayacak.

BAŞKAN — Sayın Feyyat, lütfen.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Cumhuriyet Halk Partisinin dışında bir hükümet kurulacak; bu hükümete de Cumhuriyet Halk Partisi güvenoyu almasına mani olmak değil, olanak sağlayacak güvenoyu almasına...

Üçüncü teklif: "Adalet Partisinin tek başına kuracağı bir hükümetin güvenoyu almasına Cumhuriyet Halk Partisinin olanak sağlaması"

Yani siz tek başınıza da hükümet kurun, biz size güvenoyu alma olanağını sağlayalım...

Şimdi bugün, 6,5 ay hükümet kurulamayışından sonra bir noktaya geldik; kuruldu hükümet, buyurun hükümet... Demokratik kurallara göre kuruldu; yani ben gidip zorla almadım Hükümet Başkanlığı görevini. Demokratik kurallara göre Sayın Cumhurbaşkanı 19 Mart günü saat 12.00'de evvelâ Sayın Ecevit'i davet etti: "Buyur hükümet kur" dedi. "Kuramam" dedi Sayın Ecevit Saat 17.00'de de beni davet etti. "Deneyim" dedim ve bir Sayın sözcü söyledi: bu Hükümetin kurulmasına 4 partinin meydana getirdiği 214 milletvekilinden müteşekkil bir çoğunluk, artı 4 bağımsız milletvekilinin 16 Aralık 1974 tarihinde kamuoyuna yaptıkları, böyle bir hükümeti destekleyeceklerine dair açık beyan kamuoyuna yaptıkları beyan, bize değil etti 218, artı 28 Mart 1975 günü 9 milletvekilinin kamuoyuna yaptıkları, böyle bir hükümeti destekleyeceklerine dair açık beyan bu Hükümete vücut vermiştir, ama böyle bir Hükümetin kurulabilmesi ihtimali belirince, Cumhuriyet Halk Partisi 19 Mart günü reddettiği şeyi; ne oldu hükümet elimizden gitti. Hükümet elimizdeydi, kendimiz bıraktık: kur dediler, kurmadık; hükümeti elimizden kaçırdık. Şimdi hükümet bunların eline geçerse siyaseten bundan zarar görürüz. Çünkü bunlar memlekete hizmet görürler, memleketin meselelerini çözerler, bizim rey potansiyelimiz düşer... *(A.P. sıralarından Bravo" sesleri, alkışlar)*

LÛTFİ BİLGEN (İçel) — Nerede o günler, nerede meseleleri çözeceğiniz günler.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Rey potansiyelimiz düşer, binaenaleyh umudumuz ak günler vs., hepsi hayal olur; aman bu hayal olmasın,

bunlara hükümet kurdurmayalım, kurulmuş hükümete güvenoyu aldırmayalım, diye hızlı hızlı faaliyetlerin içerisine girdiler.

Buraya gelip de şu oldu, bu oldu demeyiniz; kimse demesin. Herkesin ne işin içinde olduğunu da biliyoruz. *(C.H.P. sıralarından "Biz de biliyoruz, biz de biliyoruz" sesleri)*

LÛTFİ BİLGEN (İçel) — Herkes biliyor, biz de biliyoruz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Herkesin ne işin içinde olduğunu biliyoruz, zamanı, yeri gelince söyleyeceğimiz çok şey vardır. Partiler demokrasisini dejenere etmeye, "bunlar hükümet kurmasın" diye, 6,5 aydır mustarip olan ülkede, hükümetsizlikten mustarip olan ülkede, sırf hükümet bunların eline geçmesin diye...

Bunlar dediğimiz kim? Bunlar, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına ve kanunlarına göre meşru kuruluşlar. Bunların eline hükümet geçmesin diye, bu hükümetin güvenoyu almasına mani olmak için bir amansız çaba sarfedilmektedir.

Peki, bunalımı çıkaran C.H.P.'dir. Bunalımı hangi gün çıkarmıştır? 17 Eylül 1974 tarihinde. Bunalımı sürdüren C.H.P.'dir. Buyur hükümeti kur... Kurmaz.

Bakınız ne oluyor: "A.P. Genel Başkanının başkanlığında C.H.P. dışında kurulacak bir koalisyon hükümetinin güvenoyu almasına C.H.P.'nin olanak sağlaması." Yani sureti haktan görünen C.H.P., o kadar vatanseverdir ki, memleket hükümetsiz kalmasın diye, en büyük rakibi olan A.P.'nin hükümet kurmasına destek olacaktır. Ne büyük vatanseverliktir bu, dedirtsin...

Buyurun, işte birinci şıkta söylediğiniz hükümet burada oturuyor, sıralarınızın arkasında; hükümet yerinde oturuyor, kuruldu geldi. Hem size güvenerek değil, kendi çoğunluğunu, kendi partileri ve Meclis içindeki, kamuoyuna açıklama yapan milletvekilleriyle sağlamış geliyor. Bu milletvekilleri de gerekçe veriyorlar; neden böyle bir hükümetin kurulmasına vücut verdiklerine dair. Çünkü, memleket fevkalâde zor günlere gidiyor, memleket fevkalâde sıkıntıların içine sürüklenmiştir. Onun içindir ki, bir hükümet kurulmalıdır, hükümet kurulamaması gibi bir durum Parlamentoyu yıpratmaktadır, rejimi yıpratmaktadır, memleketin meselelerine sahip çıkmak mümkün değildir ve karar verecek bir hükümet orta yerde mevcut değildir. İşte onun için 13 üye bir araya gelmişler; yani 4'ü bir, 9'u bir ve beyanat yapmışlardır. Bu beyanatları bir hükümetin kurulabilmesini sağlayacak çoğunluğu meydana getirmiştir.

Şimdi, C.H.P. bu çoğunluğu düşürmeye çalışıyor. Radyolar, televizyonlar emrinde, telefon haberlerini televizyondan; filânca partiden filânca bize geçti diye nakletmekle meşguller. Dün akşamki olan hadiseyi biliyorsunuz...

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Anadolu Ajansının yaptığı rezaletleri...

BAŞKAN — Lütfen Sayın Feyyat lütfen efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sanki Türkiye'nin en önemli haberi A.P.'li bir milletvekilinin C.H.P.'ye geçmesi, saat 19.30'da... Telefonla alacaklar bu haberi, hemen haberler duracak, bu verilecek... Türkiye'nin en mühim

haberi bu... Doğrusunu isterseniz, bu çeşit gayretlerle bir yere varamayız. Size de yaramaz bu çeşit gayretlerin sonucu, kimseye yaramaz. Yapmayın, yapmayın...

RECAİ KOCAMAN (Artvin) — Bu gayretlere girmeseydiniz.

BAŞKAN — Lütfen Sayın Kocaman.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bildiğinizi yapın, bildiğinizi yapın... *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Sayın üyeler;

Biz bu teklifleri niçin kabul etmedik? Çünkü bunları güvenilir bulmadık; yani C.H.P.'nin böyle bir şeyde samimî olabileceğine ihtimal vermedik, bir.

İkincisi: biz C.H.P.'nin oylarıyle hükümet olmak istemedik... *(A.P. sıralarından alkışlar)* C.H.P.'nin oylarıyle hükümet olsanız, karşılığında ne vereceksiniz? Karşılığını, bedelini ne ile ödeyeceksiniz? Daha doğrusu, ipleri C.H.P.'nin elinde olan bir hükümet ile Türkiye'ye hizmet edebileceğimize kani olmadık, ülkenin bundan fayda göreceğine de kani olmadık; bunu gayri ciddî telâkki ettik; ama şikâyet edildik, "9 öneride bulunduk da reddolundu" diye. Neticede izah ettik ki Türk kamuoyuna, bu 9 önerinin içinden hükümet çıkmıyor. Aslında hükümet çıkabilse 9'a lüzum yok, bir tanesinden de çıkar. 9 yerine 19 olsa 2 hükümet mi çıkacak; yani 9'dan bir hükümet çıkacağına göre?

Binaenaleyh, bunu gayri ciddî bulduğumuzu ifade ettik ve neticede biz haklı çıktık. Görülmüştür ki, son 5-6 gündür cereyan eden hadiseler de C.H.P., hükümeti bırakıp gitmeyi kendi taraftarlarına dahi izah edememiştir. Neye bıraktın gittin durup durduğun yerde hükümeti; neye bıraktın gittin?

İkincisi, hükümeti kurmayı reddetmeyi kendi taraftarlarına bile izah edememiştir; neye teklif edildiği zaman kurmadın? Bak işte bir araya geldiler kurdular... *(A.P. sıralarından "Erken seçim meselesi" sesleri)*

Erken seçim meselesini ayrıca arz edeceğim.

Böylece derhal seçime; hemen Kıbrıs'ın sonrasından derhal seçime, derhal seçimden erken seçime, erken seçimden Mayıs seçimine; en geç Mayıs... Canım, Mayıs olmaz, Mayıs'ın yerine Ekim olsa da olur, Ekim seçimine. Ekim seçiminden de 9 Nisan günü; yani dün "seçim yok"a geldiler. Seçim yok, seçim bitti, mafiş... Oraya gelindi. *(A.P. sıralarından sürekli alkışlar)*

Hükümet bunalımım çözmek için yapsaydınız hükümet; bizde sizin karşınızda muhalefet yapıyorduk. Millet sizin neyi yapabileceğinizi tümüyle bir görseydi. Görseydi ak günler mi, kara günler mi ne olduğunu bir görse idi. Yapsaydınız... *(A.P. sıralarından alkışlar)* Ama, kitap okunamadı, yarım kaldı bu kitap.

LÛTFİ BİLGEN (İçel) — Mabadı seçimden sonra.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Lûtfi Bilgen, Lûtfi Bilgen, bonoları öde de ondan sonra... Dağıttığın bonoları öde...

LÛTFİ BİLGEN (İçel) — Seçimden sonra...

BAŞKAN — Sayın Bilgen. Sayın Köker lütfen efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kurulmuş bulunan Hükümet bir azınlık Hükümeti değildir. Kurulmuş bulunan Hükümet boşuna da kurulmuş değildir, ama şunu ifade edeyim, 250 milletvekili ile tek parti olursunuz yahut 300 milletvekiliniz olur, grup kararı da alırsınız, güvenoyu gününe geldiğiniz zaman, oy bozulabilir. Nazari çoğunluğa dayanarak hükümet kurarsınız. Fiilisi? Kullanıp sayıldıktan sonra belli olur ne olduğu.

Binaenaleyh, zaten fiilisi önceden belli ise, oy kullanılıp sayılmaya lüzum yoktur. Herkese teker teker sorarsın, yazarsın biter mesele. Öyle değil. Bunun usulü budur. Hükümetin arkasında nazarî çoğunluğu vardır, ona göre kurulmuştur; ama şimdi bu nazarî çoğunluğu bozma gayretleri C.H.P. tarafından sürdürülmektedir.

Binaenaleyh, bunalımı çıkaran, çözülmesini fevkalâde zor hale getiren, bunalım çözüldükten sonra da yeniden bunalım çıkarma gayretleri içinde bulunan C.H.P.'dir. Çünkü C.H.P., "Benden sonra tufan" der; bu işin içinde ben yoksam tufan...

Sayın üyeler;

Hükümet tenkidi yapılırken. "Bu 4 parti nasıl bir araya geldi, neye bir araya geldi, 4 parti vaktiyle birbirine neler söylemişti?" gibi mütalaalar serdedildi. Bu taktiği gayet iyi bilirim. Bu, mafsal gevşetme taktiğidir. Yani mafsalları kurmuşuz, ondan sonra bu mafsalları gevşetelim; sen vaktiyle bunu dediydin, o, ona bunu dediydi... E. memleketin gerisi var, memleketin gerisi var, memleketin ilerisi var. Bugün geride kalanlar var, bugün önümüzde meseleler vardır. Eğer, tek parti hükümet kuracak kadar çoğunluğu sahip olmadığı zaman, ayrı ayrı partiler birbirlerine mazide şunu dedi, bunu dedi diye hükümet kurmayacaklarsa; yani böyle bir şey hükümet kurmanın ayıbı ise, veyahut da mahzurlu ise, ülke hükümetsiz kalır. Kaldı ki, 1961 sonrasında A.P. ile C.H.P. hükümet kurmuştur. 1960 öncesinin ve 1960 sonrasının şartlarını hatırlayınız; evet, A.P., Demokrat Partinin devamıdır, 1961'de C.H.P. ile koalisyon kurmuştur, ülkenin yararını orada görmüştür.

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Ama, 8 ayda zor kurtardık ülkeyi.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Müsaade buyurun. Şimdi beni bir 27 Mayıs münakaşasına, bir 12 Mart münakaşasına çekmeyiniz. Girmeyeceğim bu münakaşalara. *(A.P. sıralarından alkışlar)* Bunlar ülkenin gerisinde kalmış işler, ileriye bakalım. Bunlar hakkında fikirlerimiz mahfuzdur. Ne söyleyeceksek söyledik, icabettiği zaman, yeri geldiği zaman söyleriz ama şimdi bu sözler hükümet kurma ile alâkalı değil, hükümetin mafsallarını gevşetme ile alâkalı ve biz o ana da gelmeyeceğiz, öyle bir işin içine de girmeyeceğiz. İşte 4 parti huzurunda. Mazide şöyle olmuş, mazide böyle olmuş... Ayrı ayrı partiler, birbirlerini methedecek halleri yok ya gayet tabiî birbirlerine lâzım gelen lâfları söyleyeceklerdi, söylemişler. Oy alma bir rekabettir. Parti olmanın iddiası vardır, her parti kendisinin iktidar olmasını ister, öyle çıkmıştır meydana. İktidar olmak istediği için de, "ben senden daha iyiyim" diyecektir veyahut da "sen kötüsün" diyecektir. Sen kötüsün demek suretiyle, ben senden daha iyiyime getirecektir meseleyi. Bunlar Türkiye siyasetinde olup gelen işler. Bunları da geride bırakmaya mecburuz. Bunları geride bırakırken gayet tabiî ki, kimse birbirinin sözleri defterden de siliyor değil. Ne söylemiş, o ayrı mesele.

Şimdi koalisyon protokolünün etrafında bir araya gelmişler, ülkenin meseleleri nedir, bunların ağırlığı nedir, bunların önceliği nedir, bunlarda anlaşmışlar, gelin memleketin içinde bulunduğu bu büyük sıkıntıdan kurtaralım, diye birleşmişler; bu kadar halisane niyetler etrafında birleşmişler. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Şimdi, ülkede bunalımın devamını arzu etmeyenlere sesleniyorum; (Arzu edenlere diyeceğim bir şey yoktur) bir kredi tanıyın bu hükümete, bir şans tanıyın. Çünkü, hükümet yokluğundan çok daha iyidir bu... Ve bu şekilde Parlamento kendi içinden seçilmiş bir kadro çıkarıyor; yani partilere dayanan bir hükümet çıkarıyor. Bu sadece bir mülâhazadır. Herkesin kendi bilir, ne yapacağını.

Benim hareket noktam, bizim hükümet olmamız değildir. Bizim hareket noktamız; Türkiye'nin hükümetsiz kalmaması ve Türkiye'nin meselelerinin altına birisinin girmesidir. Kimse girmediğine göre; yani siz hükümet kursaydınız, biz elinizden kapacak değildik ki bunu; Çankaya yokuşundan inerken zarfı elinizden alacak değildik ki... Kursaydınız, kurulur giderdi ve kurdunuz daha evvel, 233 çoğunluğunuz vardı. Hiçbir şeye tevessül etmedik; hiçbir şeye... Geldik gayet munis bir şekilde tenkitlerimizi yaptık, söyledik; siz bu memleketi idare edemezsiniz dedik.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Gerici dediniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — "Siz bu memleketi idare edemezsiniz" dedik. "Siz ucuzluk - mucuzluk dediniz; ama memleketi pahalılandırırsınız" dedik. "Çünkü, Cumhuriyet Halk Partisi demek (karne) demektir, (belge) demektir, (yokluk) demektir, (kuyruk) demektir" dedik. Dediklerimizin hepsi de çıktı.

Netice itibariyle tenkitlerimizi yaptık. Tenkitlerimiz zabıtlara geçti ve ondan sonra bekledik; 100 gün ne yaparlar acaba diye. 100 gün sonra, gayet tabiî ki, denetleme görevlerimize hızlı hızlı girdik, tam muhalefet olacağımız zaman, muhalefet olmanın tadı ağzımızda kaldı; yani çekiliverdiniz... *(A.P. sıralarından gülüşmeler)*

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — O zaman biz Kıbrıs'a gidiyorduk.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

Bakınız, geliyorsunuz bu kürsüden, bu Hükümeti teşkil eden partileri kötülüyorsunuz. Buna hakkınız yoktur. Hükmî şahsiyetler olarak parti kötülemeye hakkınız yoktur. Çünkü siz, bu partilerin amiri değilsiniz, bir; müfettişi değilsiniz, iki.

Sonra bu partiler de üç tane milletvekili olsun veya hiç milletvekili olmasın veya bir tane senatörü olsun, ne olursa olsun; parti kurmak izne tabi olmadığına göre ve parti kapatmak da parlamenterlerin veyahut da Cumhuriyet Halk Partisinin hakkı olmadığına göre, parti kapatmak görevi Anayasa Mahkemesinin elinde bulunduğuna göre, buraya gelip suçlamalar yapıyor, suçlamalar sonunda partiler hakkında yargılar tesis ediyorsunuz...

RECAİ KOCAMAN (Artvin) — Parti kapatma hevesi sizden çıkıyor...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bu gayet yanlıştır. Çünkü, şöyle yargı tesis ediyorsunuz:

BAŞKAN — Sayın Kocaman rica ediyorum.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — "Persona non grata" ilân ediyorsunuz; yani gayri makbul ilân ediyorsunuz. "Sen makbul değilsin" diyorsunuz. Buna hakkınız yoktur. Bunu kimseye yapamazsınız.

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Eskiden siz de söylediniz.

BAŞKAN — Lütfen Sayın Gündoğan, rica ediyorum; lütfen efendim...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sıra gelecektir bekle...

BAŞKAN — Devam buyurunuz Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bekle sıra gelecek, söylediğiniz sözlerin hepsini, eleştireceğim.

Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyeleri;

Yedi parti Parlamentoda temsil ediliyor. Parlamentoya partileri gönderen Millet. Türkiye Cumhuriyetinin kanunlarına göre kurulmuş partiler. Binaenaleyh, bu partiler yanyana geldikleri takdirde ülkeye zararlı olurlar, gibi bir yargıya varmanız fevkalâde yanlıştır. Neden? İşte (A) partisi, (B) partisi, (C) partisi olduklarından dolayı ülkeye zararlı olurlar gibi bir hükme varmanız fevkalâde haksızdır, insafsızdır ve demokratik düşünceye de uygun değildir. Cumhuriyetin çerçevesi içinde çalışan bu partilerin hepsinin hayat hakkı vardır; hayat hakkı da başka bir partinin elinde değildir. Kanunlardan doğan bu hayat hakkında müdahalede bulunmamanız lâzım. Bir kısım partiler birinci sınıf; yani onlar iktidara gelirse ülke rahat eder. Bir kısım partiler ikinci sınıf; yani parya tayfası, onlar iktidara gelince memleketin başına belâ gelir... Bu düşünceleri siliniz zihninizden.

Efendim, birtakım lâflar, "işte görürsünüz sokak bak nasıl harekete geçer." Ondan sonra birtakım yazılar... Bu çeşit şeyler söylendi ve yazıldı. Adresi, söyleyen ve yazanlardır; yani bir şahsı falan kastetmiyorum. E, Parlamento üstünlüğü nerede kaldı? Hukuk üstünlüğü nerede kaldı? Millet iradesi üstünlüğü nerede kaldı? Türkiye'yi kim idare edecek? Sokak mı idare edecek, Parlamento mu; Millet iradesi mi? Bu görev bize düşer; yani hepimize. Cumhuriyet Halk Partisi de dahil hepimize; yani bu müessesenin üstünlüğünü kurmak ve bu üstünlüğü devam ettirmek görevi, varlığını bu rejime borçlu olan ve bu çatı altında millet idaresiyle gelen ve yemin edenlere düşer. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri ve alkışlar)*

Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyeleri;

Türkiye Cumhuriyetinde parlamenter demokrasinin önemli sıkıntıları vardır. Henüz daha millet kendi oyuyla iktidara getirdiği bir siyasî iktidarı, kendi oyuyla iktidardan uzaklaştıramadı. Yani, kendi oyuyla gelen iktidarların hiçbirisi, kendi oyuyla henüz iktidardan uzaklaşmadı. Bugün sana, yarın bana hesabıdır, bu.

SALİH TANYERİ (Gaziantep) — 1950'de.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 1950'de gelen iktidar 1960'da ihtilâle maruz kaldı. 1960'da iktidar gelmedi; bir partiler kombinezonu yanıldı. 8 ay sürdü; değişti 11 ay sürdü; değişti 14 ay sürdü; değişti 8 ay daha sürdü. Ondan sonra biz geldik; 4 sene... Bizi itham ediyorsunuz; gelip bizi itham ediyor-

sunuz. Biz Türkiye'yi idare ettik, edemedik değil. Türkiye Cumhuriyeti Hükümetlerinin tarihine bakınız; en uzun süren hükümet, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetleri tarihinde Adalet Partisi siyasî iktidarının 1965'de kurduğu ve 48 aya yakın devam eden hükümettir; en uzunu ve Türkiye'nin bu çalkantılı döneminde, 1961 Anayasası, nispî temsil, çoklu demokrasi; henüz bunların hiçbirisine ülke daha tamamiyle alışmamış, daha gösteri yürüyüş hakkına alışmamış, hakların suiistimalinin hürriyet sayıldığı bir dönemde biz bu ülkeyi 6 sene idare ettik. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri ve alkışlar)* Evet 6 sene... Bunları, bizi ülkeyi idare edememekle itham edenlere ithaf ediyorum. Biz ettik; ama geçen 15 sene içinde bizim dışımızdaki hükümetlerin hiçbirisinin ömrü (1960'dan sonra) 8 ay'ı geçmedi. Sizinki de dahil 8 ay'ı geçmedi ve biz, sadece 2,5 ay kadar bir süre, o da İstanbul'daki işçi hareketi dolayısıyle bu 6 sene içerisinde örfî idareye müracaat ettik. Sizin 7,5 ayine hükümetiniz zarfında 3-4 ay örfî idare vardır; sıkıyönetim. Örfî idare ilân etmek için çeşitli vesileler bulmak mümkün. Örfî idaresiz biz Türkiye'yi idare ettik, edebildik ve iddia ediyoruz ki, Türkiye'ye yeni bir Türkiye ilâve ettik; bir Türkiye.

Binaenaleyh, bugünkü meselelerin altına girerken bize güvensizlik duyanlara söylüyorum: Fevkalâde çetin şartların içinde biz bu ülkeyi 6 sene idare etmeyi başardık ve Türkiye'ye yeni bir Türkiye ilâve ettik. Şimdi gayet tabiî ki, biz dört parti koalisyonu olarak ve memleketin bütün meselelerine beraberce sarılan bir hüviyetle karşınızda bulunuyoruz. Söylediğim sözler bize yöneltilmiş sözler olduğu için, cevaplandırılması gerektiğinden dolayı huzurunuzda ifade ediyorum.

Binaenaleyh, bizim Türkiye meselelerini bildiğimizi, bunların üstesinden geleceğimizi huzurunuzda irade etmemiz, inancımızın, azmimizin ve iddiamızın eseridir. Biz Türkiye meselelerini biliyoruz, bu meseleleri çözeriz. Böyle geliyoruz huzurunuza. E, bir hükümet olalım da, bakalım sonra düşünürüz... Öyle gelmiyoruz huzurunuza. Hükümet olmak için, hükümet olmuş değiliz; Türkiye'nin meselelerini çözmek için hükümet olmuşuz. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Hükümetin kurulması Cumhuriyet Halk Partisini telâşlandırdığı gibi, hükümetin programının ilânı bu telâşı biraz daha artırmıştır. Bu telâş, aslında Cumhuriyet Halk Partisinin istismar edebileceği birçok konuları program ortadan kaldırdığı içindir. Fukaralık istismarına yarayacak birtakım şeyler ortadan kalkıyor.

Ha, "bunlar bizimdi" diyor. Hayır sizin değil. Sizinle hiçbir alâkası olmadığını biraz sonra göstereceğim. Bunlar, dört partinin bir araya gelip, sizin ak günlerinizi açarak yazdıkları bir program değildir, bu Program. Bu Program, dört partinin şu anda Türkiye Meselelerine nasıl baktıklarını, bunlar içerisinde en önemlilerinin hangileri olduğunu seçmeleri suretiyle meydana getirilmiştir. Ak Günler kitabı sizin olsun, bizim kendimize yetecek kadar fikrimiz var. Siz onlarla bir daha çıkın milletin önüne; Millet ak günler mi, kara günler mi, onu bir defa daha size soracaktır.

Program tenkide uğruyor. Efendim, sizin fikriniz buydu, onun fikri buydu. Tabiî efendim, benim fikrim oydu... Biz bir füzyon yapmıyoruz ki, partiler füzyonu. Biz bir koalisyon yapıyoruz. Partiler füzyonu yapsak, tek programa irca ederiz parti programlarımızı, ama koalisyonda bir uzlaşma çizgisi aranacaktır. Bu uzlaşma çiz-

gisinin etrafında beraberiz. Bu, koalisyon protokolüdür. Koalisyon protokolündeki meseleler de Hükümet Programında inikasını bulmuştur.

Bu Hükümetin memleketin çeşitli meselelerini çözemeyeceği iddiaları var. Ülkenin meselelerine koyduğu teşhis doğru mu? Onu söyleyin; yani protokolünde yazdığı, programında yazdığı meseleler cidden ülkenin önemli meseleleri değil mi? Bunlar ülkenin önemli meseleleri değilse, ülkenin önemli meseleleri ne? Onu söyleyin. Onu söylemiyorsunuz; yani programın karşısında bulunan Cumhuriyet Halk Partisi için söylüyorum bunu.

Meselelere verdiği öncelik doğru mu? Bunu da söylemiyorsunuz. Getirdiği reçeteler rejimin çerçevesine sığıyor mu? Bunu da söylemiyorsunuz. Sadece "Böyle hükümet olmaz. Bu partiler bir araya geldiği zaman hükümet olmaz." Bu çeşit beyanlarda bulunuyorsunuz.

Bir tabir daha çıktı: "Sermaye yanlısı Hükümet..." Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti nasıl sermaye yanlısı olur? Nasıl olur sermaye yanlısı? Türkiye Cumhuriyeti Hükümetidir bu. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti nasıl olması lazımsa, bu hükümet odur. Şu yanlısı, bu yanlısı, o yanlısı değil; Türkiye Cumhuriyetinin kanunları ve Türkiye Cumhuriyetinin Anayasası neyi gerektirmişse, bu hükümet o işleri yapacaktır.

Kalkınmanın nasıl yapılacağı, sosyal adaletin ve sosyal güvenliğin nasıl sağlanacağı, aslında Türkiye'de rejimin içerisinde mevcuttur; yani ekonomik kalkınma, ileri siyasî rejimin gayet sıkı ilişkisi vardır. Şayet ekonomik kalkınma öyle değil, şöyle olursa, siyasî rejim başka şekil alır.

Aslında Hükümetin sermaye çevrelerinin hükümeti falan gibi damgalanması ise, külliyen yanlıştır ve ayıptır. Hükümet, Türkiye Cumhuriyetinin Hükümetidir, siyasetçilerden müteşekkildir, partilerden müteşekkildir. Siyasetçiler ve partiler aslında fakiri memnun etmeye mecburdurlar; beşerî sebeplerden mecburdurlar, siyasetçi oldukları için mecburdurlar.

Binaenaleyh, siyasetçilerin, muayyen bir çevrenin adamı olmasını savunmak mümkün değildir ve bu Hükümet bütün Türk milletinin Hükümetidir, bütün Türk vatandaşlarının Hükümetidir ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti olarak da iktidarın Hükümeti veya muhalefetin Hükümeti değil; iktidar ve muhalefet olarak bir bütünün hükümetidir.

Bizim siyasî hayatımızda hoşgörü, uzlaşma ve dengenin gerçekten tam teessüs ettiğini söylemek mümkün değil. Tam işlediğini de söylemek mümkün değil ve bu sebeple de çeşitli sürtünmelerin olduğunu kabul ediyorum.

Sayın Üyeler;

Çeşitli sözler bize atfedildi. Evvelâ şunu ifade edeyim, huzurunuzda bir savunma ihtiyacı içinde değiliz ve alnımız açıktır, yüzümüz aktır. Biz dört senedir Adalet Partisi olarak, 1973 Nisanından itibaren (Kısa bir süre koalisyon hariç) hükümet de değiliz, iddia ve isnatlar yapanların arşivler ellerine geçmiştir veyahut da bu arşivler bizim elimizde, Devlet bizim elimizde, Devletin arşivleri bizim elimizde olmadı-

ğı zaman iddia ve isnatlarda bulunanlar, bu iddialarını ve isnatlarını delillendirecek en ufak bir şey ortaya koymamışlardır.

Binaenaleyh, biz isnat ve iftiraların altında ezilmiş değiliz. Esasen Türkiye'de kamu hizmeti görmek kolay değildir. Ayrıca, biz 12 Mart 1971 tarihinde hükümeti bıraktık. Hangi şekilde bıraktığımızı herkes biliyor. Adalet Partisinin altı sene süren ve 140 milyar lira yatırım yapıldığı bir döneminde, Adalet Partisi Hükümetlerinde görev alan hiç bir kimseye en ufak bir isnadı, kimse yapmak ve delillendirmek imkânını bulamadı. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Biz 1971 sonrasında çoğunluk değildik, Millet Meclisinde. Cumhuriyet Senatosunda da çoğunluk değildik. Çoğunluktan bir miktar aşağıda idik her iki Mecliste de ve Sayın Erim Hükümetindeki üyelerin çoğunluğu da bizden ibaret değildi. 21 üyenin 5'i Adalet Partisi üyesi idi. Bir kısmı beyin kabinesinin; yani beyin üyeleri idi, bir kısmı da Parlamentonun diğer üyeleri idi. Dört sene olmuş biz Hükümeti bırakalı, hâlâ 1975'te olan işi 1971'den, 1970'den soruyorlar. E, o zaman bundan sonra 1980'e, 1990'a kadar hangi hükümet gelirse gelsin, bütün kusurları bizim üzerimize yığın, onlar da rahat etsin. Hatta biz bir icraat gösteremezsek, bizim kusurumuzu da bundan önceki 1970 dönemine yıkalım... Bu şekilde bir iş başa çıkmaz.

1973 seçimleri esnasında pahalılığı önleyeceğinizi söylediniz, ama pahalılığı birkaç misli artırdınız ve 1975 senesinde Türkiye'deki fiyat artışları %16 falan değildir. %30'dur. Türkiye Cumhuriyetinin en yüksek fiyat artışıdır ve âdeta dünyada şampiyon olmuşuzdur.

SALİH TANYERİ (Gaziantep) — Planlama Teşkilâtı yüzde 19 diyor.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMIREL (Devamla) — %19, %21, 1973'ün rakamlarıdır. Aynı bazda; değişik bazlarda değil, aynı bazda %30'dur fiyat artışları. Gıda maddelerindeki fiyat artışları da %50'yi bulmuştur. Şimdi biraz sonra hangi maddeler ne kadar artmış söyleyeceğim.

Sonra biz 1973 seçimlerine hangi şartlar içinde gittik? Bu herkesin malumu, ve netice itibariyle bizim 1969'da 4 milyon 200 bin oyumuz vardı. 1973'te 3 milyon 200 bin oyumuz var. Yani 1 milyon oy bizden uzaklaşmıştır, ama Cumhuriyet Halk Partisi 1957'de % 41 oy almış, 1961'de % 38 oy almış, "Ortanın solu" demiş, % 29'a inmiş oyu 1965'te, 1969'da %28'e inmiş ve 1973'te de % 33'e çıkmış. % 33'e çıktığı zaman da TİP kapalı ve TİP'e hizmet edenlerin ve Türkiye'de terörizm ve anarşiyi yaratmış olanların tümü, bütün örgütler hapishanede; böylece % 33'e çıkmış, Birlik Partisinin bütün reyleri de, 112 bin tanesi müstesna, hemen hemen çoğuyla Cumhuriyet Halk Partisine geçmiş.

Binaenaleyh, birbirimizi kötülemeye hacet yoktur. Sizin 20 seneye yakın süre içerisindeki çizginiz belli, bizimki belli. Biz. 1961'de %34 rey almışız, 1965'te bunu %53'e çıkarmayı başarmışız.

LÛTFİ BİLGEN (İçel) — 1954'te kaçtı efendim?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — %58 Demokrat Parti, ama iki parti var; Demokrat Parti ve Halk Partisi.

BAŞKAN — Sayın Bilgen, lütfen karşılıklı konuşmayalım.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Tabiî şartları da değişik.

BAŞKAN — Sayın Başbakan, Genel Kurula hitap buyurunuz efendim...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ama 1957'de %47-48 Demokrat Partinin reyi. Bizim 1961'de aldığımız rey %34, 1965'te %53, 1969'da da %46,5, Binaenaleyh, rey dalgalanmalarından dolayı partileri muaheze etmek mümkün değil. Hem kaldı ki, aslında biz milletin önüne, "millet kimi isterse" diye çıkıyoruz. Biz milletin reylerine senet çıkartmadık ki... *(A.P. sıralarından alkışlar)* Kim kimi isterse onu seçsin. Bunu bir kötüleme vasıtası yapmayın, yaparsanız kendiniz zararlı çıkarsınız.

Cumhuriyet Halk Partisinin, komünizmi dünyayı saran bir tehlike olarak kabul etmemesini doğrusu fevkelâde büyük hayretle karşılıyoruz. Komünizm dünyayı saran bir tehlikedir ve Türkiye'de Devleti tehdit eden en önemli tehlikedir...

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Mahkeme kararıyla ama...

BAŞKAN — Sayın Feyyat, rica ediyorum...

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Bu iftira kötü bir şey. Size de yapıldı, kızdım...

BAŞKAN — Sayın Feyyat, rica ediyorum, oturduğunuz yerden niçin müdahale ediyorsunuz?

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Yine dayak istiyorsun, tımar istiyorsun.

BAŞKAN — Sayın Köker, Sayın Köker.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — "Cumhuriyetçiyiz" diyorsanız, komünizmi Cumhuriyetin düşmanı olarak kabul etmeye mecbursunuz. Komünizmi Cumhuriyetin düşmanı olarak kabul etmedikten sonra Cumhuriyetçiyiz demeniz bir mâna taşımaz; hiç bir mana taşımaz. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Onun içindir ki, dünyada bir nizam kavgası vardır. Komünizm sadece bir rejimden ibaret değildir. Komünizm, Türklük meşalesini; büyük Türk toplumunun ümidi olan Türklük meşalesini söndürmede en büyük illettir. Onun içindir ki, Türkiye'nin bulunduğu yer, Türklüğe yönelmiş tehlike düşünülerek komünizmin neyin maskesi olduğunu da ayrıca milletin bekası ve son Türk Devletinin ebediyeti bakımından hassasiyetle takip etmeye mecburuz.

Burada komünizme karşı hassas olanları kınamayınız. Gelin, bu çeşit düşünenler, siz de komünizme karşı hassas olunuz ve komünizme karşı olan milliyetçi gençliği şu veya bu şekilde birtakım ithamlar altında tutmayınız. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Rejim, milletler ona ne kadar sahipse, o kadar ayakta durur; Devlet ona ne kadar sahipse, o kadar ayakta durur. Rejim, kendiliğinden ayakta durmaz. Gelin, Türkiye Cumhuriyetine millet olarak, Devlet olarak, milletin siyasî teşekkülleri olarak hep beraber sarılalım. Hep beraber nasıl sarılalım? "Milliyetçiyiz" diyenleri niçin

yadırgıyorsunuz? "Milliyetçiyiz" diyenler sizin elinizden milliyetçiliği almıyorlar ki, sizin, milliyetçiyiz demenize mani olmuyorlar ki... Siz de deyin. "Milliyetçiyiz" sözünden alınacağınıza, siz de deyin; "Biz de milliyetçiyiz, biz de komünizmin karşısındayız" deyin.

Milliyetçiyiz diyenler kendi vasıflarını söylüyorlar. Milliyetçiyiz diyenler karşılarındakini milliyetsiz olarak itham etmiyorlar ki, kendi vasıflarını, söylüyorlar. Biz milliyetçiyiz diyoruz. Siz milliyetçi değilsiniz diye biz sizi itham etmiyoruz ki. Sizin ne olduğunuzu söylemek kendinize düşer. Siz de deyin, biz de milliyetçiyiz diye. Biz milliyetçiliği, beynelmilelciliğin karşılığı olarak kullanıyoruz. Komünizm beynelmilelciliktir. Bizim milliyetçiliğimiz barışçı, bütünleyici, birleştirici ve Türkiye Cumhuriyetinin sahipliğine yönelmiş bir milliyetçiliktir. Bizim milliyetçiliğimiz Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının dibacesindeki milliyetçiliktir. Bu dibacede "Yurtta sulh, cihanda sulh" ilkesinin, millî mücadele ruhunun, millet egemenliğinin, Atatürk devrimlerine bağlılığın tam şuuruna sahip olarak, insan hak ve hürriyetlerini, millî dayanışmayı, sosyal adaleti, ferdin ve toplumun huzur ve refahını gerçekleştirmeyi... Nasıl gerçekleştireceksiniz ferdin ve toplumun refahını? Onu yukarıda yazıyor; "Millî Birlik ruhu içinde daima yüceltmeyi amaç bilen Türk milliyetçiliğinden hız ve ilham alarak." Türk milliyetçiliğinden hız ve ilham alarak yapacaksınız.

İşte, Anayasanın dibacesindeki milliyetçiliğe biz sahip çıkmışız ve bunu görev saymışız kendimize. Bunu kendisine görev sayan milliyetçi gençlere niçin şu veya bu damgayı vuruyorsunuz? Memnun olunuz, memnun olunuz. Büyük Atatürk, (Atatürkçüyüz diyenler için söylüyorum bunu; hem Atatürkçüyüz demek, hem Atatürk'ün söylediklerine karşı çıkmak da mümkün değil) "Cumhuriyeti gençliğe emanet ediyorum" diyor. Cumhuriyet, Türk milliyetçiliğine dayanan Cumhuriyettir. Aslolan Mao'cu olmamaktır, aslolan Castro'cu olmamaktır, aslolan Ho Şi Minh'ci olmamaktır. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

Sol, köhnemiş sağ falan münakaşalarında mana yok. Aslında solu bir tarif edemediniz ki, siz; yani siz kendinizi anlatamadınız ki... "Solcuyuz, yani ortanın solundayız" diyen Cumhuriyet Halk Partisi kendisini anlatamadı ki, solun ne olduğunu... "Sınırı nedir?" derseniz, "Halk çizecek sınırını" deyip, çıktınız işin içinden. Halk da sizden bekliyor, bu ne diye? Bunu icat eden sizsiniz, halk icat etmedi ki... Ve aslında köhnemiş bir şey varsa, o soldur. Çünkü, eninde sonunda sol, biraz daha sol, aşırı sol Marks'a kadar gider. Marks'a gitmeyen sol düşünülemez; yani kökü Marks'ta olmayan sol düşünülemez. Oraya varacaksınız. Varmazsınız; varırsınız, onlar ayrı meselelerdir. Fikrini Marks'tan almayan bir sol düşünmek mümkün değildir. Şu veya bu şekilde tadil edilmiştir, bilmem ne olmuştur, ama solun babası Marks' tır. Solun babası Marks değil de kimdir o zaman? E, neden "Aşırı sol" deniyor. Yani "Sol" un başına konuyor "Aşırı" lâfı. Onun için deniyor "Aşırı sol" diye. İşte sol bir sathı maildir, kayar gidersiniz. Kendinizi nerede tutacağınızı "Sol'uz" diyenlerin iyi hesaplaması lâzım; ama varacağı yer Marks'tır. Siz varırsınız, varmazsınız, onu söylemiyorum ben; varacağı yer Marks'tır; yani bu yolu tutarsanız, bu yol oraya varır.

Onun içindir ki, Marks'a geldiğiniz zaman, Marks'ın fikirleri 100 sene evvelki fikirlerdir. 100 sene evvelki fikirlerle bugünkü dünyayı idare etmek mümkün de-

ğildir. Solun karşısında olanlar, milliyetçi olanlar, millî ve manevî değerlere sadık olanlar doktirinci değil, daha çok akılcıdır; yani şartlar ve imkânlar neyi gerektiriyorsa, ona göre çözüm yolları bularak memleketi en kestirmeden ileriye götürmenin yollarını ararlar. Doktrin kurbanı değil, kendi kendisini doktrinin içerisine hapsetmiş değil; ufku açıktır, ilerisi açıktır ve bundan da memleket yarar görür. Biz solun karşısındayız, komünizmin karşısındayız ve öyle olmaya da devam edeceğiz.

Türkiye'de sol. Türkiye'de sol değil, dünyada sol. Aslında sol, büyülü reçetelerin sahibidir. Kaynak ve denge fikrinden mahrumdur. Sadece hayal kurar, o hayallerini gerçekleştirdiği görülmemiştir. Böyle büyük başarılar sağladığı iddia edilen Kızıl Çin'in millî geliri, Fransa'nın millî gelirine ancak denk. Sovyetler Birliğinin millî geliri Fransa, İngiltere, Almanya'nın millî gelirine ancak denk; yani bütün Sovyetler Birliğinin millî geliri, Fransa, Almanya, İngiltere'nin millî gelirine ancak denktir. Yine İtalya'nın millî geliri, Kızıl Çin'in millî gelirinin %80'idir.

Binaenaleyh, sistemleri mukayese ettiğiniz zaman komünizm ne sağlamıştır ve ne pahasına sağlamıştır, bunu gözönünde tutmak gerekir. Bugün Sovyetler Birliğinde elli senede sağlanan inkişafı, başka ülkeler çok daha kısa zamanda sağlamış; ama Sovyetler Birliğindeki inkişaf 10 milyon insanın hayatına mal olmuştur.

Sistem münakaşası yapıyorsak üç tane sistem yoktur, iki tane var; Hürriyetçi demokrasi var, netice itibariyle Marks'tan esinlenen; yerine göre sosyalist sistem, yerine göre komünist sistem denilen, çeşit çeşit nüansları olan bir sistem var; ama hepsinde genel prensipler ve genel çerçeve aynıdır.

Solun büyülü reçeteleri vardır; ama o reçeteleri gerçekleştirmek için kaynağı nereden bulacaksın; o yoktur, kaynak fikri olmayınca da öncelik fikri yoktur; yani hangi şeyi hangi şeyden önce yapacaksın ve ileri Batı memleketlerinin herhangi birisine bakınız, meselâ Japonya 25 sene zarfında, (Yıkılmış ve yıkılmış bir Japonya) 1950-1975 döneminde millî gelirini yedi defa katlamıştır. Türkiye millî gelirini ancak dört defa katlayabilmiştir. Eğer Türkiye siyasî istikrarsızlıklara maruz kalmasaydı altı defa katlayabilirdi. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Binaenaleyh, bunalımın faturasını millet ödemiştir ve iki defa küçük kalarak Türkiye bu bunalımların bedelini ödemiştir.

Efendim, "Bu bir seçim ekonomisiymiş" Bir defa biz önünüze bir plan getirmiyoruz, program getiriyoruz. Planla programın önemli farkları vardır. Biz sadece memleketin öncelik verdiğimiz meselelerini getiriyoruz. Gayet tabiî ki, bunu planın çerçevesi ve o kaynaklar dâhilinde halledeceğiz.

Aslında söylediğimiz şeylerin hangisine itiraz ediyorsunuz? Hiç birisine etmiyorsunuz. İtiraz ettiğiniz şey şudur: Bunlar yaparsa puan toplarlar, bunlara yaptırmayalım da biz yapalım ve puan toplayalım; ama önemli olan mesele sizin puan toplamanız değil, eğer bunları ihtiyaç olarak kabul ediyorsanız, bunların kimin tarafından yapıldığını önemli değil, bunların yapılmış olması önemlidir; önemli olan o... *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyeleri;

Türkiye 1975 senesine nasıl girdi? Bu hususta gayet kısa maruzatta bulunacağım.

Türkiye 1975 senesine çok ağır şartlarla girmiştir ve evvelâ şunu ifade edeyim; bir defa 1975 senesinin Bütçesi var, 98 milyar lira geliri var. Türkiye bugün dünyada yalnız kalmıştır. Onu devralarak giriyor ve bu yalnız kalma Türkiye'ye 25 milyar lira gibi bir savunma masrafı yüklemektedir. Türkiye savunma giderleri bakımından fevkalâde çabuk davranmaya mecburdur. Türkiye'nin etrafı tehlikelerle çevrilidir ve Türkiye'nin karşılaşacağı birtakım sıkıntılar mevcuttur. Bu sıkıntılar karşısında Türkiye mutlaka bunların tümünü başarı ile aşmaya da mecburdur. Etrafımız silahlıdır. Gecenin bu saatinde bunların detayına girmek istemiyorum ve bu silahlı olmanın dengede bizi aşan kısmında Türkiye fevkalâde büyük sıkıntının içine girer. Dengeyi lehimizde tutmanın tek yolu var; hiç vakit geçirmeden silahlanmamızın ikmalini yapmak... Türkiye'nin 25 milyar yeni masrafa ihtiyacı vardır.

Türkiye her ay 100 milyon dolar civarında döviz eriterek bir dış ticaret durumuyla 1975 yılına giriyor. "Nereye koyacağız bu dövizleri?" diye düşündüğümüz milyarlar, eriyip gitmiştir. 2,5 milyar dolar, 1 milyar 300 milyon dolara inmiştir. Bu hızla giderse, senenin sonunda 5-6 yüz milyona inecektir. Niçin? Çünkü Türkiye'nin ihracatında gerileme olmuştur.

İhracat Türkiye'nin hayat damarıdır, önce savunma ve savunmayı takip eden en önemli işimiz o; hayat damarıdır. Şayet Merkez Bankanız muntazamsa, şayet Hazineniz muntazamsa, hiç endişe etmeyin; ne aç kalırız, ne açık kalırız, ne de savunmasız kalırız. Bir şey mi alacaksınız; oraya gideceksiniz, oradan alacaksınız.

Türkiye, 1970 öncesi yaratılmış bulunan ekonomik kalkınma gücü ile ve 1970 devalüasyonu ile dış tediye darboğazını aşmıştı, şimdi dış tediye darboğazına gidiyoruz. Bu Hükümet Türkiye'yi böyle devralıyor.

Türkiye enerji sıkıntısı içindedir. Çünkü, 1971 Martında gelen Hükümet, o günün Enerji Bakanı Türkiye'nin enerji kapasitesini fazla bulmuş ve santralları durdurmuştur. O yüzden Türkiye elektriksiz kalmıştır.

Türkiye'nin yatırımları 1974 yılında %50 oranında gerçekleşebilmiştir. Bundan Türkiye'nin büyük zararlar göreceği mutlaktır. 1975-1976 ve 1977 de temel mallarda Türkiye bundan büyük zararlar görecektir. Türkiye 1975 yılına 400 bin ton pamuk ve 120 bin ton fındık stoku ile giriyor. Bu stokları bugünkü fiyatlarla bugün erittiğiniz takdirde, 1 dolar 90 sent iken, 1 dolar 60 sent iken eritilmeyen bu stokların, şimdi pamuk 90 sente düşmüştür; eritilmesi halinde Hazinenin zararı 4 milyar Liradır. Bunlarla giriyor. Bunları omuzlamak kolay değildir.

Bunlarla da kalmıyor, Türkiye 1974 yılında 305 bin kişiye yeniden iş imkânı açması lâzımdı, 86 bin kişiye ancak iş imkânı açabilmiştir ve işsizler ordusuna 250 bin kişi daha ilâve edilmiştir; 2 milyonu aşan bir işsizler ordusu, buyurun...

Bununla da kalmıyor 1973 senesinde dış ülkelere 137 bin kişi gönderildiği halde, 1974 yılında ancak 20 bin kişi gönderilebilmiştir. Bu da ilerideki döviz miktarlarını azaltacaktır.

Bununla da kalmıyor, üzüntüyle ifade edeyim ki, Türk köylüsü tarlasına kâfi miktarda gübreyi atamadı. Buğday ithal etmek, yağ ithal etmek, şeker ithal etmek gibi birtakım sıkıntılarla karşı karşıya.

Türkiye, demir-çelik tesislerini tevsi ediyor, yenisini yapıyor, demir-çelik kapasitesini 6 milyon tona çıkarmaya çalışıyor. 1,5 milyon ton demiri olan Türkiye olmaz. 100 milyon ton Japonya'nın demir-çelik kapasitesi, 100 milyon ton Sovyetler'in demir-çelik kapasitesi, 45 milyon ton Almanya'nın demir-çelik kapasitesi, 40 milyon nüfuslu Türkiye'nin 1,5 milyon ton demir-çeliği olmaz; 20 milyon ton olacak asgariden, ama işte bu 6 milyona İskenderun ve Ereğli tevsii biterse, Karabük tevsii ile birlikte 6 milyona çıkacak bunun için kömürü yok Türkiye'nin. Kömürü yok, kömür getirmeye mecbur bir yerlerden; yani kömür havzasını inkişaf ettirememiştir. Bunlar bunalım döneminin son neticeleridir.

1973'te bitmesi lâzım gelen projelerin çoğu 1977' ye kaymıştır. 1975'te bitmesi lâzım gelen projelerin çoğu 1979'a kaymıştır. Günahtır memlekete. Her sene 1 milyon büyüyoruz, on sene sonra 50 milyonuz ve 225 bin konut yapması lâzım gelen Türkiye, bu sene 100 bin konut yapamamıştır. 1974 Türkiye'sinde hazindir; demir ve çimento stoku vardır. Hazin, hazindir bu... Bu, yatırım durdu demektir, ev yapılması durdu demektir. Kira, nereden bulacaksın? Her sene yüz bin aile yeniden meydana geliyor Türkiye'de. İşte, bu zorluklarla karşı karşıyadır.

Bununla da kalmıyor. Büyük yatırımlar projelendirilmiş değildir, büyük yatırımları projelendirmeye mecburuz, zaman ister. Yatırımların gecikmesinde büyük amiller var; kırtasiyecilikte boğazınıza kadar batmışız. Karar verirseniz, yarın hakkınızda bilmem ne olur, karar vermezseniz kötü kişi olmazsınız. Türkiye'de bu gemiye sahip çıkacak olanların gözünü budaktan sakınmaması lâzım; şöyle mi derler, böyle mi derler? *(A.P. sıralarından alkışlar)*

İşte bu sebeple yatırımlar; 290 milyar liralık yatırım, o oraya o oraya serpilmiş; paralar yatırılmış, sekiz senedir bitmeyen projeler var. Bunları derleyip toparlayacaksınız ve memleketin üretim davasına sokacaksınız.

Bunda sizin yedi buçuk aylık kısmınız var, tabiî ki, bunalım dönemlerinin hepsinin önemi var; ama siz de varsınız işin içinde, ayırmayın kendinizi.

Şimdi de biraz daha ileriye, 1980'e bakalım: 1980'de Türkiye'nin 35 milyar kilovat saat elektriğe ihtiyacı var. Bu elektrik 1980'de yok; tedbir almazsanız. 1976, 1977, 1978, 1979'da tedbir almazsanız, Türkiye elektrik sıkıntısı içinde. Elektrik olmazsa hiçbir şey yapamazsınız. Ne ile çıkaracaksınız iş imkânını? Başka ülkelerle rekabet eden endüstriyi ne ile kuracaksınız, tezgâh ne ile çevrilecek? İşsiz adama nereden iş bulacaksınız? Bütün bunlar Türkiye'nin meseleleri olarak duruyor.

Çimentodan, demir-çeliğe kadar temel mallarda Türkiye 1970'lerde bir noktaya gelmişti. 15 milyon ton çimento kapasitesine erişmişti Türkiye. Türkiye, çimento ihraç eden bir memleketti. Türkiye, tekstil mamulleri ihraç eden bir memleketti. Türkiye'nin 1971'de sanayi mamulleri ihracatı 500 milyon doları bulmuştu ve bu 500 milyon dolar 1964'te merhum İnönü'nün, (400 milyon doları geçince Türkiye'nin tüm ihracatı) "Ses duvarını deldik" dediği zaman. 1971'de yalnız, sınaî mamulleri, 198 kalem sınaî mamulü ihraç eder hale gelmişti Türkiye ve 500 milyon doları bulmuştu. Bunlar %22 nispetinde gerilemiştir 1974'te.

1980'lere baktığımız zaman eğitim, ilkokul meselesi ikinci Plan dönemi sonunda hemen hemen pratik ölçüde halledilmişti. 6 milyon çocuğu ilkokula gönde-

rebilmektedir. Türkiye ortaöğretim ancak %25 seviyesinde, yükseköğretim, o yaşta bulunan çocukların ancak %8'i. Tabiî ki, bunun en yüksek değerleri %25-30'dur. Onu ifade edeyim. Bunlar katlanacak; her şey katlanacak Türkiye'de, ama kim katlayacak; bırakalım her şeyi muallâkta? Siyasî istikrar bunun için lâzım. Kendine güvenenler gelir, "Biz katlayacağız" der, Millet de, "katlayın" der. Onlar katlarlar; iyi yaptın, kötü yaptın münakaşalarını yaparız. Bu, böyle işleyecek, yolu yoktur bunun.

Muhterem üyeler;

Bu hususta söyleyecek çok şeylerim var, fakat burada bunu kesiyorum. Şimdi geliyorum Sayın üyelerin değerli tenkitlerine. Bunlara dokunmadan geçmeyelim. Çünkü, gerçekten fevkalâde güzel şeyler ifade olunmuştur.

Evvelâ, huzurunuzda şunu ifade edeyim; Sayın Yurdakuler, bazı mutabık olmadığımız hususlar olmakla beraber, yapıcı ve gayet dolgun bir eleştiri yapmıştır programın hakkında. Bazı hususlarında mutabık değiliz.

Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın sözcüsü Sayın Gündoğan'ın tenkitleri üzerinde, eleştirileri üzerinde duracağım.

Evvelâ, Sayın Gündoğan'ın, benim elimde bulunan metnin 5'inci sayfasında, beni yerden yere vuran bir ifadesi üzerinde duracağım:

"Cumhuriyet Senatosu Tutanağının 11.11.1969 tarihli 254, 255'nci sayfalarından Demirel'in beyanlarından öğrenelim" diyor. Neyi öğreniyor? "Bakınız, A.P. iktidarı başı ve temsilcisi Demirel, demokrasiye ne gözle bakmaktadır?" Ben, demokrasiye ne gözle bakıyormuşum... Ben şöyle bakıyormuşum demokrasiye:

"Demokrasi esas itibariyle siyasî mahiyettedir. Demokrasi bir içtimaî muavenet ve bir iktisadî teşkilât sistemi değildir. Demokrasi maddî refah meselesi de değildir. Böyle bir nazariye, vatandaşların siyasî hürriyet ihtiyacını uyulmayı istihdaf eder. Bizim Bildiğimiz demokrasi siyasidir. Onun hedefi, milleti idare edenler üzerindeki murakabesi sayesinde siyasî hürriyet temin etmek demektir. Binaenaleyh, sosyal devletle hürriyetçi devleti karıştıranlara bunu ithaf ediyorum"

Devam ediyoruz; "Demokrasi fikridir, bir kafa meselesidir, herhalde bir mide meselesi değildir. Hükümet prensibi de bir adalet muhabbetini ve ahlâk fikrini icabettirir"

Şimdi, bundan ahkâm çıkarıyor Sayın sözcü, diyor ki: "Görüyor musunuz" diyor, "Demokrasi hakkındaki düşüncesini Demirel'in? Demokrasi maddî refah meselesi değilmiş. Demokrasi, esas itibariyle siyasî mahiyette imiş" Gerçi, metinde "Mahiyettedir" falan diye yazıyor, ama "miş" diye kendisi söyledi buradan. "Demokrasi" fikrîymiş; yani bir kafa meselesi imiş diye beni bu fikirlerden dolayı kınadıktan sonra, devam ediyor, "Bugün, ortaklariyle oluşturduğu Hükümetle" diyor, "Köyden başlanılacak kalkınmadan falan bahsediyor" diyor, "Bu kafa ile" diyor, "Türkiye, bir yere varmaz" diyor; yargı olarak çıkardığı bu... Yani, demokrasiyi böyle anlayanla Türkiye bir yere varmaz, diyor.

Şimdi, bu noktada Sayın sözcüyü mahcup etmeye kararlıyım.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Mahcup olmaz, o.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Profesör Doktor Âfet İnan tarafından yazılmış, "Mustafa Kemâl Atatürk'ten Yazdıklarım" isimli şu kitabın 73'ncü sayfasını beraberce okuyalım:

"Demokrasi bir içtimaî muavenet veya bir iktisadî teşkilât sistemi değildir"

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Demek oradan aldınız.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Gözlüğünü değiş... *(A.P. sıralarından gülüşmeler)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — "Demokrasi maddî refah meselesi de değildir. Böyle bir nazariye vatandaşların siyasî hürriyet ihtiyacını uyutmayı istihdaf eder"

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Hay yaşa!

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — "Bizim bildiğimiz demokrasi siyasidir. Onun hedefi millettir idare edenler üzerindeki murakabesi sayesinde siyasî hürriyeti temin etmektir. Demokrasinin birinci hassası ile müşterek esas itibariyle ikinci bir hassası daha vardır. O da şudur: Demokrasi fikridir, bir kafa meselesidir; herhalde bir mide meselesi değildir"

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — İntihal eylemişsiniz.

BAŞKAN —- Rica ederim Sayın Gündoğan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hayır, burada bir intihal değil. Zaptı açtığınız zaman bakınız zabıtta ne diyor? *(A.P. sıralarından anlaşılmayan müdahaleler)*

BAŞKAN — Müsaade buyurunuz efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bakınız zaptın 254'ncü sayfasında ne diyor?

Atatürk demokrasi hususunda bakınız ne diyor... Ben bunları söylüyorum. Ben bunları bir kitaptan aldım söyledim; 1969 senesinde. Bu fikirler, kınadığı fikirler; "Bu kafa ile Türkiye bir yere varmaz" diye ahkâm çıkardığı fikirler Atatürk'ün fikirleridir. *(A.P. sıralarından sürekli alkışlar, "Bravo" sesleri)*

SAMİ TURAN (Kayseri) — O mahcup olmaz, alışkın...

SALİM HAZERDAĞLI (Elâzığ) — Önüne bak önüne. Her zaman önüne bakarsın.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sayın sözcüyü bir daha mahcup edeceğim. Başladık artık bu işe gidelim biraz...

SAMİ TURAN (Kayseri) — Olmaz, o olmaz...

(A.P. sıralarından; "Olmaz, olmaz" sesleri)

BAŞKAN — Rica ederim efendim... Rica ederim efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sayın sözcü diyor ki...

(A.P. sıralarından; "Olmaz, olmaz" sesleri, anlaşılmayan müdahaleler)

BAŞKAN — Sayın Varışlı, rica ediyorum.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sayın sözcü diyor ki; "Köyden fışkırmayan kalkınma olmaz. Kalkınma köyden başlamalıdır: Bu bizim kitaptan alınmadır; Ak Günler Kitabından alınmadır. 1973 senesinde Ak Günler Kitabının filân sayfasında bu yazılıdır" diyor. "Binaenaleyh, bu intihaldir" diyor. "Demirel bu lâfı bilir; intihal" diyor.

Şimdi gerçekten bir intihal var orta yerde; ama intihal Sayın sözcünün gösterdiği istikâmette değil, ters istikâmette. Bakınız nasıl intihal var:

"Köy ve köylü meselesini asırların biriktirdiği problemler olarak görüyor ve bize intikal eden bir medeniyet ve beşeriyet davası telâkki ediyoruz.

Bu anlayış içinde Türkiye'nin kalkınmasının ancak köyün kalkınması ile mümkün olacağına inanıyoruz. Köyden fışkırmayan ve nimetleri köye götüremeyen bir kalkınmanın mümkün olmayacağına dair inancımız İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planımızın ana yapısını ve temel felsefesini teşkil etmiştir"

Bu doküman Adalet Partisinin 1969 Seçim Beyannamesidir ve 60'ncı sayfasıdır. Ak Günler 1973 tarihli olduğuna göre, bir intihal varsa, intihal 1973'den 1969'a değil, 1969'dan 1973'edir. *(A.P. sıralarından alkışlar; "Bravo" sesleri)*

SALİH TANYERİ (Gaziantep) — Bizim de 1969 Beyannamemizde var.

LÛTFİ BİLGEN (İçel) — 1973 değil, 1969. Bir ay fark var aramızda. Bir ay sonra siz aldınız, neşrettiniz. 1969 nedrettik biz onu.

BAŞKAN — Sayın Bilgen, oturduğunuz yerden konuşmayınız, lütfen.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Onun da cevabı var. Öyle mi diyorsunuz? Onun da var cevabı. Cevabını verelim. İddia şudur:

"Bunlar 1973 Ak Günler Beyannamesinde var. Siz bu programı bölük - pörçük bizim beyannamemizden aktarmışsınız" diyor Sayın sözcü. Biz de diyoruz ki; bizim, sizin beyannamenizle falan alâkamız yok. Biz bu fikirleri sizden evvel düşünmüşüzdür, beyannamemizde yazmışızdır.

Şimdi geliniz bu köylüye sahip çıkma meselesi üzerinde kısaca duralım. Cumhuriyet Halk Partisi köylüye sadece tahsildar göndermiştir. Yeşil ekine (Buradan kaç para çıkar, başak kurur mu, ne olacağı belli değil) vergi koymak için sadece tahsildar göndermiştir.

LÛTFİ BİLGEN (İçel) — Tahsildarlar da hep Demokrat olmuştur.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Evet, köyü ve köylüyü meydana çıkaran demokrasidir. Köye ve köylüye hizmet götüren Demokrat Partidir. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Gayet tabiî, gayet tabiî... Aslında 1950 senesine kadar Türkiye Cumhuriyetinin bütçelerine bir bakınız; kaç para koymuşunuzdur köye ve köylüye? Sıfır, sıfır, sıfır... Hiçbir şey koymadınız. Köye ve köylüye su götüren, yol götüren Demokrat Partidir, ışık götüren Adalet Partisidir ve açıklıkla ifade edelim; bu C.H.P.'nindir diye gösterebileceğiniz bir tane elektrik direği, gösterebileceğiniz bir çeşme yoktur. Köyü ve köylüyü Türkiye'de idarenin parçası yapan demokrasidir. Köyü ve köylüyü Türkiye

idaresinde ağırlık yapan demokrasidir, söz sahibi yapan demokrasidir, ses sahibi yapan demokrasidir. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Şunu açıklıkla ifade edelim: Bizim, sizin Ak Günler Beyannamesinden alacağımız bir şey yok; ama siz gider köyleri gezerseniz, 6 bin köyde elektrik görürsünüz, bunun üzerindeki damgayı da görürsünüz. 25 bin köyde içecek su bulursunuz. Köye gidersiniz; yolda bir damga vardır, çeşmede bir damga vardır. Bakın tarihlerine, ne damgası...

Binaenaleyh, bu yetmiyor. Köye refah götüreceksiniz, köye gübre götüreceksiniz, tohum götüreceksiniz, ilâç götüreceksiniz. Bu da yetmiyor. %70'i toprağa bağlı bir toplum olmaz. Bunu 20'ye indirdiğiniz zaman Türkiye bahtiyar olur. Toprak endüstrisinin 1/4'ini verir. Toprakta çalışan köylüm benim, sadece dört ay, beş ay çalışır, yedi-sekiz ay atıldır. Çünkü, kış şartları gelir, yapacak işi yoktur; ama endüstriye geçirdiğiniz zaman 12 ay çalışma imkânı vardır.

Ne alır benim köylüm topraktan? Toprağı olan ne alır, olmayan ne alır? Orman köylüm ne yapar? Denizin kenarına sıkışmış sahil köylüm ne yapar? Dağ köylüm ne yapar? Bunlar ayrı ayrı işlerdir.

Onun içindir ki; Türkiye'deki köy meselesi bir beşeriyet meselesidir. Bunu demokrasi meydana çıkarmıştır, Demokrat Parti de, Adalet Partisi de çok büyük ve güzel hizmetleri köye götürmüştür. Köye hizmet götürenin elini öpmek bizim vazifemizdir. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Gecenin çok geç saati oldu. Söylenecek çok şey var; fakat daha fazla Sayın sözcüyü sıkıştırmak istemiyorum. Biz Hükümet olduğumuz halde onun bizi sıkıştırması gerekirken, bizim onu sıkıştırmaya dönmemiz daha bu işin başlangıcında muhalefet - Hükümet münasebetlerine de uygun düşmez. Onun için, meseleyi burada kesiyorum; ama gerçekten üzerinde hassasiyetle durduğum bir iki konu daha var. Sabrınıza sığınarak onları da ifade edeceğim.

Gübre Türk köylüsünün hayatî önemde bir malı haline gelmiştir. Gübre, Türkiye için petrol kadar önemlidir. Şimdi, biz aşağı yukarı altı sene 54-60 kuruş arasında gübre sattırdık. Tabiî cinsleri var bunun. Benim söylediğim amonyaklı gübre, %21 nispetindeki gübre. Altı sene 60 kuruştan sattırdık. Gübrede sübvansiyondan korkmayınız. Çünkü, gübrede yapacağınız sübvansiyonu verimden, üretimden alırsınız. Eğer gübreyi başlangıçta pahalı tutarsanız üretim alamazsınız. O zaman yiyecek maddelerini dışardan ithale gidersiniz. Türkiye gibi (ki, %70'i toprağa bağlı) %70'i çiftçi olan bir ülkede dışarıdan yiyecek maddesi alacaksınız.. Bunu izah edemezsiniz. Almanya'ya Türk vatandaşı gidecek, orada fabrikada çalışacak, o fabrikada çalıştığından Türkiye'ye para gönderecek, o parayla biz Kansas ovalarında yetişen buğdayı alacağız getireceğiz.. Bu olmaz. Türkiye buğday meselesine de, şeker meselesine de, yağ meselesine de kendi içinde tedbir bulmaya mecburdur.

Tedbirleri vardır; gübre bunlardan biridir, birisi sulamadır, birisi ilâçtır, tohumdur. Jenetiğin harikaları var. Jenetik; yani tohum üretme ilmi bugün çok gelişmiştir. Sonra buğdayına itiraz edenler oldu Türkiye'de; ama 80 kilo yerine 400 kilo verim veriyor. Bezestiya buğdayına itiraz edenler oldu. Gidin Trakya köylüsüne so-

run. Trakya köylüsü bu sene 80 kilo yerine 400 kilo buğday aldı; 3'er liradan 1.200 lira. Dönümünden 1.200 lira para alması çok güzel bir şey.

Sayın sözcü diyor ki, "Gübreye sübvansiyon yaparsanız, buğday fiyatlarını sonra sabit mi tutarsınız?" Geçen sene buğday fiyatları dünyada 200 dolara kadar çıktı; yani, 3 liraya kadar, hatta 225 dolara kadar çıktı. Buğday fiyatları 1970'lerde 60 dolardı, hatta bir zamanlar CİF 52 dolardı. Buğday fiyatları dünyada 52 dolarken, (ki, aşağı yukarı o zamanlar bizim paramızla 52 kuruşa mal oluyordu) biz köylünün elindeki buğdayı 88 kuruşa alıyorduk; yani dünya piyasası 52 kuruş, Türkiye'deki buğdayın parası 88 kuruş; ama bu 88 kuruşta Türk köylüsü memnundu. Çünkü, 60 kuruşa gübre alıyordu, 40 bin liraya traktör alıyordu. 120 bin liraya traktör, 4,5 liraya gübre almıyordu ve 100 kuruşa, 95 kuruşa gazyağı alıyordu, gazyağını 265 kuruşa almıyordu. Bezin metresi 150 kuruştu, 6 lira değil.

Çünkü, Türk köylüsü için, bir taraftan cebine ne girdi, öbür taraftan cebinden ne çıktı; bu önemlidir. Bir kilo fındık satan; yani fındık zürraı olan Karadeniz köylüsü, bir kilo fındıkla 7 kilo gazyağı alabiliyordu. Şimdi 5 kilo alamıyor. Bir kilo fındıkla 4 kilo şeker alıyordu, şimdi 1,5 kilo şeker alıyor.

Binaenaleyh, sattığı ne, aldığı ne? Bu muhasebeye baktığınız zaman Türk köylüsü ezilmiştir. 88 kuruşa buğday sattığı zaman memnundu, mesuttu. Aldığı da ona göreydi. Dünya fiyatları o zaman 52 kuruştu. O zaman bizim iktidarımız, bizim Hükümetimiz 88 kuruş ile 52 kuruş arasında 36 kuruş Türk köylüsüne dünya fiyatlarının üstünde para vermeyi başarmıştır. Şimdi ise, 230 kuruş civarında olan resmî fiyat, dünya fiyatlarının 80 kuruş altındadır. Binaenaleyh, burada bu politikaları yererken gayet dikkatli olmak lâzımdır.

Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

Türkiye 1964'de 400 bin ton gübre kullanıyordu, bugün 4 milyon ton gübre kullanıyor Türkiye.

400 bin tondan 4 milyon tona... Türk köylüsü çıkarının nerede olduğunu gayet iyi bilmektedir ve bunun 2 milyon tonunu da Türkiye kendisi yapıyor; ama bilmiyoruz ki, 1974 yılında gübre fabrikalarının tam kapasiteyle işlemesi için lâzım gelen işletme sermayesi bulunup verilmediğinden dolayı, bu fabrikalar ancak %30 kapasitede çalışabilmiştir; %30. Bu, Cumhuriyet Halk Partisinin eseridir.

Fabrikaları 160 bin tonluk Kütahya fabrikasını 500 bin tona çıkaran biziz. Samsun'da fabrika yapan biziz, Mersin'de fabrika yapan biziz, Elâzığ'da fabrika yapan biziz, İskenderun ve Derince' deki fosfat fabrikalarını da 3-4 misli genişleten (ki, ufak ufak fabrikalardır) yine biziz. Türkiye'nin 1960'taki gübre kapasitesi 200 bin ton, kendi imalâtının hepsi. Şimdi 2 milyon ton. En kısa zamanda Türkiye 10 milyon ton gübre yapmaya mecbur; 10 milyon ton çeşitli cinsten gübre yapmaya mecbur, Türkiye'nin çeşitli yerlerine 15 tane, 20 tane gübre fabrikası yaymaya mecbur ve gübreyi Kütahya'dan alacaksınız Diyarbakır'a taşıyacaksınız. Hayır. Diyarbakır'a da götürün gübre fabrikası, Erzurum'a da götürün gübre fabrikası, Trabzon'a da götürün gübre fabrikası, götürün; Edirne'ye de götürün gübre fabrikası. Bunları yapmaya mecbursunuz; ama Gemlik gübre tesislerinin 4 senedir oldu-

ğu yerde saydığını, yerinin alınmış olmasına rağmen inşaatına başlanmadığını, son günlerde bir parça kıpırdama var, size söyleyebilirim.

Onun içindir ki, gübre meselesi üzerine dikkatinizi çekiyorum. Bu, fevkalâde önemli bir konudur, hayatî bir konudur, aç kalmamamız buna bağlıdır. Yalnız aç kalmamamız değil, Türk köylüsünün refahı buna bağlıdır.

Sulama meselesine gelince; üzerinde duracağım ikinci önemli konu budur: Türkiye'nin 86 milyon dönüm sulanabilecek arazisi var. Buna yetecek kadar da suyu var. Bundan bugün 21 milyon dönümü sulanıyor. Her sene 1 milyon dönüm sulasanız, 60 senede ancak sularsınız. 1 dönümün sulaması 2 bin liraya mal oluyor, 2 milyar sulama için para tahsis etmeniz lâzım; bütün işlere 3,5 milyar para tahsis edilebiliyor.

Binaenaleyh, büyüyen Türkiye kabına sığamıyor, kaynaklarına sığamıyor; yani Türkiye'nin bugünkü kaynaklarıyle Türkiye'yi yapmaya kalktığınız zaman 60 senede sulama işini yapmaya mecbursunuz.

1.200 köye - elektrik götürerek, - 50 bin köyü kaç senede elektriklendirirsiniz? 40 senede. 40 sene daha benim köylüm karanlıkta mı duracak? 5 bine çıkarın bunu, 10 senede yapın. Takatimiz yok, personelimiz yok, malzememiz yok, oyumuz yok, büyümüz yok. E, karanlıkta oturalım daha iyi çıkar bunlar... Biz de karanlıkta Türk köylüsünü oturtmamaya kararlıyız. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri ve alkışlar)*

Şimdi Sayın Yurdakuler'in tenkitleri içerisinde bir konu var, onun üstünde duracağım. Bizim kalkınma politikamızı sanıyorum ki yanlış değerlendirmişlerdir. Evvelâ kalkınalım, sonra dağıtalım... Hayır efendim öyle değil. Bizim kalkınma politikamızın esası; ekonomik ekspansiyonla birlikte sosyal adalet ve sosyal güvenliktir. Yani, neyi dağıtacaksınız; bir şeyiniz yoksa neyi dağıtacaksınız? Evvelâ bir şeyiniz olacak, bir şeyi meydana getireceksiniz, yapacaksınız, çıkaracaksınız, üreteceksiniz ondan sonra onu dağıtacaksınız.

İşte o yapılacak şey, üretilecek şey ekonomik ekspansiyonla meydana gelir, ekonomik büyümeyle meydana gelir. Onu meydana getirdiniz mi, ihtiyarlara maaş bağlayacaksınız, afete uğrayan köylüyü eli böğründe kalmaktan kurtaracaksınız, okula gidemeyen çocuğa okul yapacaksınız. Türkiye'de hastadan her vatandaşa bakacaksınız; her vatandaşa... Devlet ne zaman lâzım vatandaşa? Vatandaş Devlete ne zaman lâzım? Yurt savunması lâzım olduğu vakit kanını, canını, çocuğunu, her şeyini istiyorsunuz geliyor seve, seve; ama Devlet vatandaşa ne zaman lâzım? Çaresiz kaldığı zaman lâzım aç, açık kaldığı zaman lâzım, hasta olduğu zaman lâzım Devlet ona. Hasta olupta kimsenin elinden tutmadığı zaman lâzım. İşte Türk vatandaşı ile Türk Devletini, milletle Devleti kucaklaştıracaksınız...

NÂZIM İNEBEYLİ (Sinop) — Sosyal mukavele.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bu, sosyal mukaveledir. Böyle kucaklaştıracaksınız, sosyal refah devleti budur. Her çocuğu okula gidebilen bir Türkiye, herkes tok, herkesin sırtı pek, karnı tok, ayağında ayakkabı, sıcak bir yuvası olan bir Türkiye yapacaksınız. Bunun için sosyalist falan olmaya lüzum yok. Bunu hürriyetçi demokrasinin içinde yapmak mümkün. İşte biz onu getiriyoruz.

Bizim getirdiğimiz odur. Demokrasinin gücüyle beraber, milletimizin gücünü de bu şekilde ispatlamamız mümkündür. Daha doğrusu, Milletimizin gücüyle beraber demokrasinin gücünü de beraberce ispatlamamız mümkündür.

Sayın üyeler;

Huzurunuzu uzun süre işgal ettim. Sözlerimi şöyle tamamlamak istiyorum. Gerçi birtakım gerçekten ileri söylenmiş sözler var. Bunların bir kısmı hoş da değil; yani bu kürsüden söylenmemesi lâzım gelen sözler. Burada geliniz memleket meselelerini konuşalım. Memleket meseleleri hakkında ne biliyorsanız, ne kadar biliyorsanız bunları tartışalım. Ne yaparsak ne olur, onu neden yapmak lâzım, onu neden yapmamak lâzım... Ondan sonra bu kürsüye gelip, efendim işte, "Karşınızda oturan, Hükümet, Koalisyon ortaklarının parti liderleridir; Başbakan, Başbakan Yardımcısı, dört cambaz bir ipte oynamaz." gibi ibareler, sanmıyorum ki bu Yüce Meclisin, bu Yüce Senatonun mehabetiyle yakışıklı olsun. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri ve alkışlar)*

Bu çeşit şeylere cevap vermek mümkün değildir; ama bunun karşılığında ondan daha çirkinini söylemek mümkündür.

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Gayet tabiî...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben ona inmiyorum, ona tenezzül etmiyorum ve aslında azap duyarım bu çeşit tartışmalardan.

Kendimiz için huzurunuzda değiliz. Millet için, memleket için huzurunuzdayız. Dört parti; uğraşmış, didinmiş, çırpınmış, "Olmaz, yapılamaz, kurulamaz" denen bir hükümeti kurmuş huzurunuza gelmiştir. Güveninize mazhar olur hizmet görür ve hizmet görürken, tenkidinize, irşadınıza ihtiyaç vardır. Murakabeniz şarttır. Yegâne kuvvet kaynağımız Türkiye Büyük Millet Meclisidir, Başka bir yerde kuvvet aramayız; Milletin müesseselerinde ve Millette ararız, bu kuvveti.

Biz böylesine, Türkiye meselelerini bildiğimize kaniiz, bu meselelere çare bulabileceğimize kaniiz. İşte Hükümet, işte Programı. Bunalımdan şikâyet edenlerin ve memleketin meselelerinin yüzüstü kaldığından şikâyet edenlerin bize sahip çıkması lâzımdır. "Ne yapacaksınız?" derseniz; durmuş olan kalkınma hamlesini yürüteceğiz, memleketin refah ve saadeti için çalışacağız, eğitimin milliliği, kültürün milliliği, ahlâkın milliliği, TRT'nin milliliği de en başta gözeteceğimiz hususlar olacaktır. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri ve sürekli alkışlar)*

Bütün bunları yapmanın zorunluğunu biliyoruz. Neyi risk ettiğimizi de biliyoruz. Ne kadar ağır bir yükü aldığımızı da biliyoruz. Bu yükü seve seve alırız.

Size, gecenin bu saatinde söyleyebileceğim en son söz şu olacaktır: İtimadınıza lâyık olmak için, teveccühünüze lâyık olmak için, Yüce Milletimizin teveccühüne lâyık olmak için Hükümetiniz, canını dişine takıp çalışacaktır. Cenabı Allah yardımcımız olsun.

Hepinizi saygıyle selâmlıyorum. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri ve sürekli alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın üyeler, Sayın Başbakanın konuşmasından sonra, Yüce Cumhuriyet Senatosunda Hükümet Programı üzerinde yapılan müzakereler sona ermiştir. Hükümetin başarılı olmasını, Hükümet Programından Milletimize hayırlı hizmetler çıkmasını dilerim.

Cumhuriyet Senatosu, 15 Nisan 1975 Salı günü saat 15.00'te toplanacaktır.

Birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 00.56

Millet Meclisi Tutanak Dergisi
Dönem 4 Cilt 11 Birleşim 65
Sayfa 452-456
12.04.1975 Cumartesi

BİRİNCİ OTURUM
BAŞKAN —*Kemal Güven*
KÂTİPLER: *İdris Arıkan (Siirt)*
Tufan Doğan Avşargil (Kayseri)
Açılma Saati: *15.00*

Güvenoylaması

BAŞKAN — Efendim, İçtüzüğümüzün 145'nci maddesini okuyarak, görevli arkadaşlarımı ve Sayın dinleyicileri uyarmak istiyorum.

Sayın dinleyicilerin 145'nci maddeyi dikkatle dinlemelerini rica ediyorum.

"Madde 145. — Dinleyiciler, birleşimin devamı süresince kendilerine ayrılan yerlerde sükûnet içinde oturmak zorundadırlar.

Dinleyiciler görüşmelerde, kabul veya ret yönünde söz, alkış yahut herhangi bir hareketle kendi düşüncelerini ortaya koyamazlar.

Bu yasağa uymayanlar, o yerin düzenini korumakla görevli olanlar tarafından hemen dışarı çıkarılırlar"

Önemle duyurulur efendim.

Gündemimize göre, Başbakan Sayın Süleyman Demirel tarafından kurulan Bakanlar Kurulu hakkında Anayasamızın 103, içtüzüğümüzün 105'nci maddesi gereğince güven oylaması yapılacaktır. Güven oylanmasının açık oyla yapılması İçtüzüğümüzün hükmüdür. Açık oylamanın şeklini Genel Kurul tayin ve tespit edecektir.

Başkanınız olarak, açık oylamanın sağlıklı olabilmesi için ad okunmak suretiyle yapılmasını önerip, oylarınıza sunacağım.

Açık oylamanın ad okunmak suretiyle yapılmasını oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Güven oylaması ad okunmak suretiyle yapılacaktır.

Ad okunmak suretiyle yapılan oylamada ismi okunan milletvekili arkadaşım ayağa kalkarak; "kabul", "ret" veya "çekinser" diye açık olarak reyini izhar edecektir.

Güven oylamasına Adana seçim çevresinden başlayacağım. Yalnız hasta arkadaşlarımız vardır, ilk defa bunların oylarını alacağım.

KEMAL ZİYA ÖZTÜRK (Aydın) — Sayın Başkan...

BAŞKAN — Efendim, oylamaya başladım.

KEMAL ZİYA ÖZTÜRK (Aydın) — Sayın Başkan, usul hakkında söz rica ediyorum...

BAŞKAN — "Oylarını alacağım" dedim efendim.

KEMAL ZİYA ÖZTÜRK (Aydın) — Oylamada reddedenlerin ve kabul edenlerin değerlendirilmesi bakımından şahsen tereddüte sahip bulunuyorum. Bu bakımdan, Başkanlığın açıklama yapmasını rica ediyorum.

BAŞKAN — Efendim, İçtüzüğümüzün 105'nci maddesinin son fıkrası gayet kesin ve açıktır, beyaz oyların kırmızı oydan fazla olması şarttır.

KEMAL ZİYA ÖZTÜRK (Aydın) — Çekinserlerin?

BAŞKAN — Hiçbir etkisi yoktur, ne kırmızı, ne beyaz oylar için hiçbir etkisi yoktur. Beyaz oylara da, kırmızı oylara da etkisi yoktur efendim.

KEMAL ZİYA ÖZTÜRK (Aydın) — Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Efendim, hasta bulunan arkadaşlarımdan oylamaya başlıyorum.

(Hasta olan milletvekillerinin oyları tespit olundu)

BAŞKAN — Adana seçim çevresinden oylama işlemine devam ediyorum efendim.

(Adana milletvekillerinden itibaren oylamaya devam edildi)

BAŞKAN — Sayın Mehmet Emin Turgutalp?

MEHMET EMİN TURGUTALP (Giresun) — Kabul. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

VAHİT BOZATLI (Sivas) — Sayın Başkan, İçtüzüğü tatbik edin. *(C.H.P. sıralarından gürültüler, C.H.P. ve A.P. sıralarından ayağa kalkmalar)*

BAŞKAN — Efendim rica ediyorum, rica ediyorum efendim. Sayın Övet, rica ediyorum.

Muhterem arkadaşlarım, her üye arkadaşım oyunu rahatlıkla ve tam bir özgürlük içerisinde kullanacaktır. Hepimiz bunu teminle mükellefiz efendim.

(Giresun Milletvekili Orhan Yılmaz'dan itibaren oylamaya devam edildi)

BAŞKAN — Sonradan gelip oyunu kullanmayan arkadaş var mı efendim?

Efendim Sayın Nazım Baş? Yok.

Sayın Necati Aksoy? *(Gürültüler)* Yok. Rica ediyorum efendim.

Sayın İhsan Arslan? Yok. *(D.P. sıralarından gürültüler)*

Efendim rica ediyorum, efendim rica ediyorum... *(Gürültüler, ayağa kalkmalar)*

Sayın idareci üyeler, Sayın arkadaşlarım. *(Gürültüler)*, Sayın parti görevlileri, rica ediyorum hadiseye meydan vermeyiniz...

Sayın idareci üyeler, Sayın parti görevlileri, rica ediyorum efendim... *(Şiddetli gürültüler, ayağa kalkmalar)* Efendim yerlerinize oturunuz, rica ediyorum efendim...

Efendim yerlerinize oturunuz. Efendim, tasnifin sükûnetle yapılabilmesi için rica ediyorum, yerlerinize oturunuz efendim. *(Oylama yapıldı)*

BAŞKAN — Oylama muamelesi bitmiştir efendim, tasnife başlıyoruz. *(Gürültüler)*

Sayın İdareci üyeler, lütfen sükûneti sağlayınız.

FERRUH BOZBEYLİ (İstanbul) — Sayın Başkan, neticeyi açıklamadan önce bir maruzatım vardır, müsaade eder misiniz?

BAŞKAN — Buyurunuz efendim

FERRUH BOZBEYLİ (İstanbul) — Sayın Başkan, Demokratik Partiden üç arkadaşımızla sabahtan beri bir temas kurmaya çalışıyoruz, kuramadık *(A. P. sıralarından "Otur yerine" sesleri)*

BAŞKAN — Efendim, bizi ilgilendirmez.

FERRUH BOZBEYLİ (İstanbul) — Sayın Başkan, bu arkadaşlarımız oylarını vermekten, vazifelerini yapmaktan alıkonulmuşlardır.

Zabıtlara bunun geçirilmesi icap etmektedir.

BAŞKAN — Geçmiştir efendim.

FERRUH BOZBEYLİ (İstanbul) — Zatıâlinizi Başkan olarak vazifeye davet ediyorum.

BAŞKAN — Zabıtlara geçmiştir efendim.

FERRUH BOZBEYLİ (İstanbul) — Oylamanın meşruiyetini suizanna davet eden bir durum vardır.

BAŞKAN — Efendim, burada oylama salimen yapılmıştır. Buradaki oylamanın üstüne hiçbir şaibe düşmemiştir efendim. Dışarıdaki oylarla ayrıca ilgileneceğiz.

TEVFİK FİKRET ÖVET (Sinop) — Başkan, üç arkadaşımız kaçırıldı resmen.

BAŞKAN — Rica ediyorum efendim. Sayın Övet size söz vermedim efendim.

Efendim, lütfen yerlerinize oturunuz. *(Gürültüler)*

Efendim, tasnife başladık, lütfen yerlerinize oturunuz.

Efendim, yerinize oturunuz rica ediyorum. Sayın İdareci üyeler... *(Gürültüler)*

AZMİ YAVUZALP (Niğde) — Sayın Başkan, salonda milletvekili olmayan bir kimse var, müdahale edemiyoruz.

BAŞKAN — Efendim, İdareci Üye arkadaşlarımız oradalar, müdahale ediyorlar.

İLHAMI ÇETİN (Yozgat) — Milletvekili değil Sayın Başkan.

BAŞKAN — Efendim, bir dakikanızı rica edeyim... *(C.H.P. sıralarından ayağa kalkmalar, ANTALYA eski Milletvekili Rafet Eker'in üzerine yürümeler, gürültüler)*

Bir dakika arkadaşlar... *(C.H.P. sıralarından "Vurun namussuza" sesleri, gürültüler)*

Salonları derhal boşaltınız, görevlileri vazifelerini yapmaya davet ediyorum. Efendim, rica ediyorum. Sayın İdareci Üyeler, sayıp grup yöneticileri rica ediyorum, gruplarınıza sahip çıkınız, arkadaşlarımızı yerlerine oturtunuz efendim. *(Gürültüler)*

Efendim, sükûneti muhafaza ediniz, rica ediyorum. *(Gürültüler)*

Efendim, yerlerinize oturunuz.

Sayın İdareci Üyeler, foto muhabirlerini salondan çıkarınız efendim. Grup yöneticilerinden yardım rica ediyorum efendim... Ben buradan ne yapayım efendim?

HASAN KORKMAZCAN (Denizli) — Sayın Başkan, sükûnet sağlandıktan sonra bir maruzatım olacaktır.

BAŞKAN — Olur efendim, tasnif bitsin. *(Gürültüler)*

Efendim işitemiyorum, yerlerinize oturunuz, rica ediyorum.

Sayın grup yöneticileri arkadaşlarım... Sayın Erverdi...

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Güvenoyu aldınız değil mi?

BAŞKAN — Efendim yerlerinize oturunuz, rica ediyorum.

Sayın Karaman, Sayın Kumbasar rica ediyorum; arkadaşlarımızı yerlerine oturtunuz.

HASAN KORKMAZCAN (Denizli) — Sayın Başkan, sükûnet sağlandıktan sonra bir maruzatım olacak efendim.

BAŞKAN — Efendim, oylama işlemi bitsin; rica ediyorum, tasnif devam ederken...

HASAN KORKMAZCAN (Denizli) — Şimdi söylemiyorum efendim. Sükûnet sağlandıktan sonra kısa bir maruzatım var efendim.

BAŞKAN — Sayın Korkmazcan, siz öteden beri Mecliste bulunan bir arkadaşımızsınız. Oylama sırasında, tasnif sırasında kimseye söz vermediğimizi biliyorsunuz. Rica ediyorum.

HASAN KORKMAZCAN (Denizli) — Sayın Başkan, bana söz vermiştiniz, sükûnet sağlandıktan sonra kısa bir maruzatım var, bu oylama işlemi ile ilgili.

Sayın Başkan, oylama işlemi ile alâkalı, üç arkadaşımız ile sabahtan beri parti yöneticileri olarak irtibat kuramadık.

Bu arkadaşlarımızı şayet vazifelerini yapmaktan alıkonulmuşlarsa kendi iradeleri dışında, bu oylamanın meşruiyeti ortadan kalkar. Bu hususun zapta geçmesini istirham ediyorum.

BAŞKAN — Efendim, bu arkadaşların âbiketi hakkında Başkanlığımızın hiçbir bilgisi yoktur. Bu itibarla, sizi tasvip edecek mahiyette bir karara varmam mümkün değildir, rica ediyorum. *(C.H.P. ve A.P. sıralarından ayağa kalkarak karşılıklı yürümeler ve gürültüler)*

Efendim rica ediyorum, burası kavga yeri değil efendim. Kavga etmek isteyen arkadaşlarım dışarı çıksınlar... Rica ediyorum efendim. *(Gürültüler)*

Sayın grup yöneticileri arkadaşlarımdan rica ediyorum, yardımcı olsunlar efendim. *(Gürültüler ve yer yer ayağa kalkmalar)*

Efendim, lütfen yerlerinize oturunuz. Lütfen yerlerinize oturunuz, rica ediyorum efendim. Sayın yönetici arkadaşlarım, Başkanlığa yardımcı olunuz efendim, rica ediyorum. *(Gürültüler)*

Efendim rica ediyorum sebepsiz yere bağırmayınız efendim, rica ediyorum, bağıran arkadaşım dışarı çıksın.

MEHMET SÖNMEZ (Hatay) — Efendim, parayla adam satın alıyorlar.

BAŞKAN — Efendim, bizi ilgilendirmez o.

MEHMET SÖNMEZ (Hatay) — Parayla adam satın alıyorlar.

BAŞKAN — Efendim, o sizin iddianız, ne yapayım efendim ben?

MEHMET SÖNMEZ (Hatay) — Hani demokrasi?

BAŞKAN — Beni ilgilendirecek tarafı yoktur efendim. Rica ediyorum.

(İzmir Milletvekili Yüksel Çakmur ile Gaziantep Milletvekili İ. Hüseyin İncioğlu arasında tartışmalar)

BAŞKAN — Efendim, rica ediyorum, rica ediyorum efendim. Sayın Çakmur rica ediyorum. *(C.H.P. ve C.G.P.* sıraları arasında tartışmalar)

Sayın Kumbasar, müdahale ediniz, rica ediyorum efendim.

İDARECİ ÜYE SAMİ KUMBASAR (Rize) — Efendim, "susun" diyorum.

Arkadaşlar rica ederim, lütfen...

BAŞKAN — Efendim, çıkış kapılarının önündeki birikmiş kimselerin dışarı çıkarılmalarını rica ediyorum İdare Amirlerinden. Arkadaşlarımız kimlerdir, ne maksatla orada duruyorlar, bilmiyorum. Derhal boşaltılsın efendim.

Sayın İdare Amirleri, derhal kapıların önünü boşaltınız efendim. Tek bir insan kalmasın.

BAŞKAN — Efendim rica ediyorum. İstirham ediyorum efendim.

Oylama sonuçlan gelmiştir, arz ediyorum efendim.

Açık oylamaya 442 iştirak olmuştur; 222 kabul, 218 ret, 2 çekinser oy kullanılmıştır. Bu suretle... *(A.P., M.S.P. ve C.G.P. sıralarından şiddetli alkışlar, "Bravo" sesleri)*

Bu suretle, Sayın Demirel tarafından kurulan Hükümete Millet Meclisince güvenoyu verilmiştir. *(A.P., M.S.P. ve C.G.P. sıralarından ayakta şiddetli alkışlar, "Bravo" sesleri)*

Kendilerini kutlar, ulusumuz ve yurdumuz için hayırlı olmasını dilerim. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Teşekkür için. söz istiyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN — Teşekkür için söz istiyorsunuz. Buyurunuz Sayın Demirel. *(A.P., M.S.P. ve C.G.P. sıralarından "Bravo" sesleri alkışlar; C.H.P. ve D.P. sıralarından gürültüler ve sıra kapaklarına vurmalar)*

Efendim rica ediyorum... Rica ediyorum efendim. Buyurun Sayın Demirel.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin Sayın üyeleri;

6,5 ay süren bir Hükümet bunalımından sonra kurulmuş olan Koalisyon Hükümetine bugün güvenoyunuzu izhar buyurdunuz.

Yüce Meclise, Hükümetimize izhar buyurulan güvenoyundan dolayı minnetlerimizi, şükranlarımızı sunar; memleketimize hizmet yolunda Cenab-ı Allah'ın bize yardımcı olmasını niyaz eder, saygılarımı teyit ederim. *(A.P., M.S.P. ve C.G.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Başbakan. *(A.P., M.S.P. ve C.G.P. sıralarından alkışlar, C.H.P. ve D.P. sıralarından gürültüler)*

Efendim rica ediyorum...

Gündemimizde görüşülecek başka bir konu kalmamıştır.

Gündemimizdeki kanun tasarı ve tekliflerini görüşmek için, 15 Nisan 1975 Salı günü saat 15.00'te toplanılmak üzere Birleşimi kapatıyorum.

Kapanma saati: 16.20

Başbakan Süleyman Demirel tarafından kurulan Bakanlar Kurulu hakkında Anayasanın 103'üncü maddesi uyarınca güven oylamasına verilen oyların sonucu

(Güvenoyu verilmiştir)

Program:	*06.04.1975*
Güvenoylaması:	*12.04.1975*
Üye sayısı:	*450*
Oy verenler:	*442*
Kabul edenler:	*222*
Reddedenler:	*218*
Çekinserler:	*2*
Oya katılmayanlar:	*5*
Açık üyelikler:	*3*

(Kabul edenler)

ADANA
Yılmaz Hocaoğlu, Selâhattin Kılıç, Mehmet Hulusi Özkul, Ahmet Topaloğlu, Alparslan Türkeş

ADIYAMAN
Halil Ağar, Abdurrahman Ünsal

AFYON KARAHİSAR
Mehmet Rıza Çerçel, Rasim Hancıoğlu, Mete Tan, Ali İhsan Ulubahşi

AĞRI
Kerem Şahin, Mir Bahattin Yardımcı

AMASYA
Hüsnü Cahit Koçkar

ANKARA
Hüsamettin Akmumcu, Orhan Alp, Oğuzhan Asiltürk, Oğuz Aygün, Orhan Eren, M. Kemal Erkovan, İ. Hakkı Ketenoğlu, İ. Hakkı Köylüoğlu, Hasan Özçelik, Fikri Pehlivanlı, H. Turgut Toker

ANTALYA
İhsan Ataöv, Abdurrahim Erdem, Remzi Yılmaz

ARTVİN
Sabit Osman Avcı

AYDIN
Mutlu Menderes, Nahit Menteşe, İsmet Sezgin, Behiç Tozkoparan

BALIKESİR
Ahmet Akçeel, Mustafa Kemal Alver, İlhan Aytekin, Cihat Bilgehan, İbrahim Behram Eker, Ahmet İhsan Kırımlı

BİLECİK
Muzaffer Erdem

BİNGÖL
Abdullah Bazencir

BİTLİS
Abidin İnan Gaydalı, Muhyettin Mutlu

BOLU
Harun Aytaç, Müfit Bayraktar, Ahmet Çakmak, Kemal Demir

BURDUR
Faik Kırbaşlı

BURSA
Emin Acar, Halil Karaatlı, Cemal Külâhlı, Kasım Önadım, H. Suat Sungur, Mustafa Tayyar, Ahmet Türkel

ÇANAKKALE
Murat Bayrak, Zekiye Gülsen, Refet Sezgin

ÇANKIRI
Mehmet Ali Arsan, Nurettin Ok, Arif Tosyalıoğlu

ÇORUM
Yakup Çağlayan, Yasin Hatipoğlu, Turhan Utku

DENİZLİ
Fuat Avcı, Rıza Gençoğlu

DİYARBAKIR
Abdüllâtif Ensarioğlu, Halit Kahraman, Mahmut Kepolu

EDİRNE
İlhami Ertem, Veli Gülkan

ELÂZIĞ
Ömer Naimi Barın, Hasan Buz, Rasim Küçükel

ERZİNCAN
Hüsamettin Atabeyli

ERZURUM
Yahya Akdağ, Rıfkı Danışman, Mehmet Fuat Fırat, Gıyasettin, Karaca, Korkut Özal, Zekâi Yaylalı, İsmail Hakkı Yıldırım

ESKİŞEHİR
İbrahim Etem Güngör, Orhan Oğuz, Seyfi Öztürk

GAZİANTEP
Mehmet Bozgeyik, İmam Hüseyin İncioğlu, Mehmet Özkaya

GİRESUN
Nizamettin Erkmen, M. Emin Turgutalp

GÜMÜŞHANE
M. Orhan Akkoyunlu, Mustafa Karaman, Turgut Yücel

HATAY
Sabahattin Adalı, Abdullah Cilli, Mehmet Sait Reşa, Ali Yılmaz

ISPARTA
Ali İhsan Balım, Mustafa Cesur, Süleyman Demirel, Yusuf Uysal

İÇEL
İbrahim Göktepe, Rasim Gürsoy

İSTANBUL
Hasan Aksay, Servet Bayramoğlu, Sadettin Bilgiç, İ. Fehmi Cumalıoğlu, Süleyman Arif Emre, Nilüfer Gürsoy, Mustafa Kara, Fatma Gülhis Mankut, Hüseyin Özdemir, Osman Özer, Mustafa Parlar, Cemal Suer, İsmail Hakkı Tekinel, Hüsamettin Tiyanşan, İhsan Toksarı, Cemil Yavaş

İZMİR
Talât Asal, Âdil Demir, Yücel Dirik, Ali Naili Erdem, Yılmaz Ergenekon, Şinasi Osma, Orhan Demir Sorguç, İsmail Taşlı, Cemal Tercan

KAHRAMAN MARAŞ
Halit Evliya, Ahmet Tevfik Paksu, Mehmet Pamuk

KARS
Abdülkerim Doğru, Cemil Ünal

KASTAMONU
Mehdi Keskin, Sabrı Keskin, Hilmi Öztürk, Hasan Tosyalı

KAYSERİ
Mehmet Altmışyedioğlu, Cemal Cebeci, Turhan Feyzioğlu, Selçuk İmamoğlu, Hayrettin Nakiboğlu, Kâmil Özsarıyıldız

KIRKLARELİ
Mehmet Atagün

KIRŞEHİR
Memduh Erdemir

KOCAELİ
Sedat Akay, Şevket Kazan, Sabri Yahşi

KONYA
Reşat Aksoy, Mehmet Oğuz Atalay, Şener Battal, Bahri Dağdaş, Necmettin Erbakan, Kemâlettin Gökakın, Mustafa Kubilay İmer, Vefa Tanır

KÜTAHYA
Ahmet Mahir Ablum, H. Cavit Erdemir, İlhan Ersoy

MALATYA
Mehmet Turhan Akyol, Ahmet Karaaslan

MANİSA
Ahmet Balkan, Süleyman Çağlar, Hilmi Okçu, Necmi Özgür, M. Gündüz Sevilgen, Önol Şakar

MARDİN
Fehim Adak, İbrahim Aysoy, Seyfi Güneştan, Talât Oğuz

MUĞLA
Ahmet Buldanlı, Ünat Demir

MUŞ
Kasım Emre

NEVŞEHİR
Mehmet Sabri Dörtkol, Ragıp Üner

NİĞDE
Ş. Yaşar Arıbaş, Haydar Özalp

ORDU
Ata Bodur, Mustafa Kemal Gönül, Kemal Şensoy, Bilâl Taranoğlu

RİZE
Sûdi Reşat Saruhan, Cevat Yalçın

SAKARYA
Nuri Bayar, Nadir Lâtif İslâm, İsmail Müftüoğlu

SAMSUN
Ali Acar, Mustafa Dağıstanlı, Doğan Kitaplı, Hüseyin Özalp, Hayati Savaşçı

SİNOP
Mustafa Kaptan

SİVAS
Enver Akova, Ahmet Arıkan, Vahit Bozatlı, Mehmet İhsan Karaçam, Vahdettin Karaçorlu

TEKİRDAĞ
Halil Başol, Nihan İlgün

TOKAT
Hüseyin Abbas, Feyzullah Değerli, Ali Şevki Erek

TRABZON
Ömer Çakıroğlu, Lütfi Köktaş, Mehmet Özgür

URFA
Mehmet Aksoy, Mehmet Celâl Bucak, Necmettin Cevheri, Abdülkadir Öncel

UŞAK
Orhan Dengiz

VAN
Muslih Görentaş, Kinyas Kartal, Mehmet Salih Yıldız

YOZGAT
Ali Fuat Eyüpoğlu, Mustafa Asri Ünsür, Ömer Lütfi Zararsız

ZONGULDAK
Ahmet Nihat Akın, Fevzi Fırat, Orhan Göncüoğlu, Sadık Tekin Müftüoğlu, Mehmet Zeki Okur

(Reddedenler)

ADANA
Mehmet Can, Hasan Cerit, Erol Çevikçe, Osman Çıtırık, İlter Çubukçu, Battal Köksal, İbrahim Tekin, Emin Bilen Tümer

ADIYAMAN
Kemal Tabak, Ramazan Yıldırım

AFYON KARAHİSAR
İbrahim Elmalı, Süleyman Mutlu, Şükrü Yüzbaşıoğlu

AĞRI
Cemil Erhan, Rıza Polat

AMASYA
Hasan Bütüner, Vehbi Meşhur

ANKARA
Muammer Alıcı, Kemal Ataman, Osman Ceran, Necdet Evliyagil, Mustafa İmirzalıoğlu, M. Rauf Kandemir, Cahit Kayra, Kâmil Kırıkoğlu, İbrahim Saffet Omay, Cevat Önder, Feraha Fatma Öztürk, Önder Sav, İlyas Seçkin, Sabahattin Selek, Yusuf Ziya Yağcı

ANTALYA
Deniz Baykal, Ömer Buyrukçu, Fahri Özçelik, Faiz Şarlar

ARTVİN
Turgut Altunkaya, Ekrem Şadi Erdem

AYDIN
İsa Ayhan, M. Şükrü Koç

BALIKESİR
Necati Cebe, Sadullah Usumi, Orhan Üretmen

BİLECİK
Mehmet Ergül

BİNGÖL
H. Celâlettin Ezman

BOLU
Abdi Özkök

BURDUR
Osman Aykul, Ali Sanlı

BURSA
Mehmet Emekli, Hasan Esat Işık, Mehmet Turgut

ÇANAKKALE
Osman Orhan Çaneri, Hasan Sever

ÇORUM
Cahit Angın, Etem Eken, Kasım Parlar, İhsan Tombuş

DENİZLİ
Sami Arslan, Hüseyin Erçelik, Hasan Korkmazcan, Hüdai Oral

DİYARBAKIR
Hasan Değer, Recai İskenderoğlu, Bahattin Karakoç, Mahmut Uyanık

EDİRNE
İlhan Işık, Cevat Sayın

ELÂZIĞ
Atillâ Atilâ, A. Orhan Senemoğlu

ERZİNCAN
Hasan Çetinkaya, Nurettin Karsu

ERZURUM
Rasim Cinisli, Selçuk Erverdi

ESKİŞEHİR
Murat Kâhyaoğlu, Ayşe Aliye Köksal, Niyazi Onal

GAZİANTEP
Mustafa Güneş, İbrahim Hortoğlu, Mehmet Özmen, Yusuf Öztürkmen, Orhan Tokuz

GİRESUN
Mustafa Kemal Çilesiz, İbrahim Etem Kılıçoğlu, Hasan Vamık Tekin, Orhan Yılmaz

GÜMÜŞHANE
Erol Tuncer

HAKKÂRİ
Mikail İlçin

HATAY
Sabri İnce, Mehmet Sönmez, Malik Yılman

İÇEL
Hikmet Baloğlu, Oral Mavioğlu, Süleyman Şimşek, Çetin Yılmaz

İSTANBUL
Hasan Basri Akkiray, Abdullah Baştürk, Orhan Birgit, Ferruh Bozbeyli, Vahit Yaşar Çalın, A. Bahir Ersoy, Orhan Eyüboğlu, Abdurrahman Köksaloğlu, Necdet Ökmen Ali Nejat Ölçen, İlhan Özbay, M. Kâzım Özeke, A. Doğan Öztunç, İlhami Sancar, Mehmet Emin Sungur, Şükriye Tok, Ali Topuz, Metin Tüzün, Necdet Uğur, Reşit Ülker, Halûk Ülman, Engin Ünsal

İZMİR
Kaya Bengisu, Alev Coşkun, Yüksel Çakmur, Süleyman Genç, Coşkun Karagözoğlu, A. Kemal Önder, Remzi Özen, Neccar Türkcan, Mahmut Türkmenoğlu

KAHRAMAN MARAŞ
İsmet Ağaoğlu, Mehmet Özdal, Oğuz Söğütlü, Ali Zülfikâroğlu

KARS
Davut Aksu, Doğan Araslı, Yasin Bozkurt, Kemal Okyay, Hasan Yıldırım

KASTAMONU
Vecdi İlhan, Sabri Tığlı

KAYSERİ
Tufan Doğan Avşargil, Mehmet Yüceler

KIRKLARELİ
Tankut Akalın, Mehmet Dedeoğlu

KIRŞEHİR
Mustafa Aksoy, Sait Saylam

KOCAELİ
İbrahim Akdoğan, Turan Güneş

KONYA
İsmet Büyükyaylacı, Muzaffer Demirtaş, M. Necati Kalaycıoğlu, Hüseyin Keçeli, Ali Kökbudak, Özer Ölçmen, Faruk Sükan, Mustafa Üstündağ

KÜTAHYA
Ahmet Haşim Benli, Mehmet Ersoy

MALATYA
Mehmet Delikaya, Hüseyin Deniz, Hakkı Gökçe, Celâl Ünver

MANİSA
Veli Bakırlı, Mustafa Ok, Süleyman Tuncel, Hasan Zengin

MARDİN
Ahmet Türk, Nurettin Yılmaz

MUĞLA
Adnan Akarca, Halil Dere, Ali Döğerli

MUŞ
Ahmet Hamdi Çelebi, Tekin İleri Dikmen

NEVŞEHİR
Mehmet Zeki Tekiner

NİĞDE
Mehmet Altınsoy, Azmi Yavuzalp

ORDU
Memduh Ekşi, Mehmet Said Erbil, Ferda Güley, Senai Yazıcı

RİZE
O. Yılmaz Karaosmanoğlu, Sami Kumbasar

SAKARYA
Kenan Durukan, M. Vedat Önsal, Hayrettin Uysal

SAMSUN
Fahri Birer, İlyas Kılıç, Hilmi Türkmen, Fuat Uysal, İrfan Yankutan

SİİRT
Abdülbaki Cartı, Mehmet Nebil Oktay, Abdülkerim Zilân

SİNOP
Yalçın Oğuz, Tevfik Fikret Övet

SİVAS
N. Nazif Arslan, Ahmet Durakoğlu, Ekrem Kangal, Mustafa Timisi

TEKİRDAĞ
Yılmaz Alpaslan, Ömer Kahraman

TOKAT
Cevat Atılgan, İsmail Hakkı Birler, Ali Kurt, Haydar Ulusoy

TRABZON
Mehmet Arslantürk, Âdil Ali Cinel, Ekrem Dikmen, H. Kadri Eyüpoğlu, Ahmet Şener

TUNCELİ
Nihat Saltık, Süleyman Yıldırım

URFA
Celâl Paydaş

UŞAK
Kadir Özpak, Ahmet Yılmaz

VAN
İhsan Bedirhanoğlu

YOZGAT
İlhami Çetin, Nedim Korkmaz

ZONGULDAK
Zekâi Altınay, Kemal Anadol, Bülent Ecevit, Cahit Karakaş

(Çekinserler)

AYDIN
Kemal Ziya Öztürk

SİİRT
İdris Arıkan

(Oya Katılmayanlar)

İÇEL
Nazım Baş

KARS
Kemal Güven (Başkan)

URFA
Necati Aksoy, Mustafa Kılıç

YOZGAT
İhsan Arslan

(Açık üyelikler)

Amasya	1
Bursa	1
Niğde	1
Yekûn	3

V. Demirel Hükümeti
21.07.1977-05.01.1978

Bakanlar Kurulu

Başbakan	
Süleyman DEMİREL (Isparta, AP)	21.07.1977-05.01.1978
Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı	
Necmettin ERBAKAN (Konya, MSP)	21.07.1977-05.01.1978
Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı	
Alparslan TÜRKEŞ (Adana, MHP)	21.07.1977-05.01.1978
Devlet Bakanı	
Seyfi ÖZTÜRK (Eskişehir, AP)	21.07.1977-05.01.1978
Devlet Bakanı	
Süleyman Arif EMRE (İstanbul, MSP)	21.07.1977-05.01.1978
Devlet Bakanı	
Sadi SOMUNCUOĞLU (Niğde, MHP)	21.07.1977-05.01.1978
Devlet Bakanı	
Ali Şevki EREK (Tokat, AP)	21.07.1977-01.11.1977
E. Ekrem CEYHUN (İstanbul, AP)	11.11.1977-05.01.1978
Adalet Bakanı	
Necmettin CEVHERİ (Urfa, AP)	21.07.1977-05.01.1978
Milli Savunma Bakanı	
Mehmet Saadettin BİLGİÇ (İstanbul, AP)	21.07.1977-18.10.1977
Turhan KAPANLI (C. S. Üyesi, Ankara, AP)	01.11.1977-05.01.1978
İçişleri Bakanı	
Korkut ÖZAL (Erzurum, MSP)	21.07.1977-05.01.1978
Dışişleri Bakanı	
İhsan Sabri ÇAĞLAYANGİL (C. S. Bursa Üyesi, AP)	21.07.1977-05.01.1978
Maliye Bakanı	
Cihat BİLGEHAN (Balıkesir, AP)	21.07.1977-05.01.1978
Milli Eğitim Bakanı	
Nahit MENTEŞE (Aydın, AP)	21.07.1977-05.01.1978
Bayındırlık Bakanı	
Mehmet Selahattin KILIÇ (Adana, AP)	21.07.1977-05.01.1978
Ticaret Bakanı	
Agâh Oktay GÜNER (Konya, MHP)	21.07.1977-05.01.1978
Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı	
Cengiz GÖKÇEK (Gaziantep, MHP)	21.07.1977-05.01.1978

Gümrük ve Tekel Bakanı	
Gün SAZAK (TBMM dışından, MHP)	21.07.1977-05.01.1978
Gıda - Tarım ve Hayvancılık Bakanı	
Fehim ADAK (Mardin, MSP)	21.07.1977-05.01.1978
Ulaştırma Bakanı	
Yılmaz ERGENEKON (Bursa, AP)	21.07.1977-05.01.1978
Çalışma Bakanı	
İsmail Fehmi CUMALIOĞLU (İstanbul, MSP)	21.07.1977-05.01.1978
Sanayi ve Teknoloji Bakanı	
Oğuzhan ASİLTÜRK (Ankara, MSP)	21.07.1977-05.01.1978
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı	
Kamran İNAN (C. S. Bitlis Üyesi, AP)	21.07.1977-05.01.1978
Turizm ve Tanıtma Bakanı	
İskender Cenap EGE (C. S. Aydın Üyesi, AP)	21.07.1977-05.01.1978
İmar ve İskân Bakanı	
Mehmet Recai KUTAN (Malatya, MSP)	21.07.1977-05.01.1978
Köyişleri ve Kooperatifler Bakanı	
Turgut YÜCEL (Gümüşhane, AP)	21.07.1977-05.01.1978
Orman Bakanı	
Sabahattin SAVCI (C. S. Diyarbakır Üyesi, MSP)	21.07.1977-05.01.1978
Gençlik ve Spor Bakanı	
Önol ŞAKAR (Manisa, AP)	21.07.1977-14.10.1977
Ali Şevki EREK (Tokat, AP)	01.11.1977-05.01.1978
Kültür Bakanı	
Avni AKYOL (Bolu, AP)	21.07.1977-05.01.1978
Gençlik ve Spor Bakanı	
Turhan KAPANLI (C. S. Üyesi, Ankara, AP)	21.07.1977-01.11.1977
Mehmet İlhami ERTEM (Edirne, AP)	11.11.1977-05.01.1978

Koalisyon Protokolü

(AP - MSP - MHP)

5 HAZİRAN 1977 tarihinde yapılan, Cumhuriyet Senatosu 1/3 yenileme ve Millet Meclisi Genel Seçimleri ile Milletimiz, Temsilcilerini seçmiş, yeni bir dönem başlamıştır.

Bu seçimlerde milli irade, hiçbir partiye tek başına iktidar olma imkânı vermemiştir.

13 Haziran 1977 tarihinde Meclisler toplanmış, aynı gün, Adalet Partisi Genel Başkanı Demirel Başkanlığındaki Koalisyon Hükümeti istifa etmiştir.

14 Haziran 1977 günü Sayın Cumhurbaşkanı, yeni hükümetin kurulması için demokratik mekanizmayı harekete geçirmiş, Millet Meclisinde en çok üyesi olan Cumhuriyet Halk Partisinin Genel Başkanına Hükümet kurma görevi vermiştir.

Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanının yaptığı çalışmalar sonunda, bir koalisyon hükümeti kuramıyacağı kesin şekilde anlaşılmıştır. Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı, bu durumda görevi iade edeceği yerde, tek başına hükümet kurma yolundaki teşebbüsünde ısrar etmiştir.

Adalet Partisi, Milli Selamet Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanları ve yetkili organları, Cumhuriyet Halk Partisinin demokratik kurallara aykırı şekilde kuracağı bir hükümete güvenoyu vermeyeceklerini kamuoyuna açıklamışlar, keyfiyeti ayrıca yazı ile Sayın Cumhurbaşkanı'na da bildirmişlerdir.

Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanının tertip ettiği heyete Sayın Cumhurbaşkanı tarafından icra yetkisinin verilmesi üzerine, her üç partinin Genel Başkanları durumu bir arada müzakere ederek, 30 Haziran 1977 günü aşağıdaki hususları Aziz Milletimize açıklamışlardır:

1 - Anayasa, demokratik teamüller ve partiler demokrasisinin gereği olarak, partileri temsil eden yetkili organlarının kararına rağmen, Millet Meclisinin çoğunluğunun reddedeceği önceden ve açıkça beyan edilen bir heyete icra yetkisinin verilmesi, demokrasimizi tahribe yönelen üzücü bir olaydır.

2 - Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanının teşkil ettiği heyetin bir baskın şeklinde Bakanlıklarda ve Devlet Dairelerinde tevessül ettikleri icraat ve tasarrufların meşru sayılması mümkün değildir.

3 - Parlamentodan, çoğunluğa dayalı ve güvenoyu alabilecek bir hükümetin çıkabileceği kanaatindeyiz. Ancak, bu sonucun alınması için demokratik mekanizmanın zaman kaybedilmeden işletilmesi gerektiğine dair inancımızı bir kere daha teyid ve ifade ediyoruz. 3 Temmuz 1977 günü toplanan Millet Meclisi, Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanının kurduğu hükümete güvenoyu vermemiş ve 229 red oyu ile güvensizliğini tescil etmiştir.

Kuruluş şekli partiler demokrasisine, Anayasa'ya ve demokratik kurallara aykırı olan böyle bir hükümetin meşruiyeti olmadığı gibi, güvenoyu alamayacağı önceden belli olan böyle bir heyetin hükümet etme yetkisi de yoktur. Bu vaziyet karşısında ülkemiz, bir hükümet boşluğu ile karşı karşıya kalmıştır. Millet Meclisinden

güvenoyu alabilecek, Milletin ekseriyetini temsil eden ve demokratik kurallara uygun şekilde kurulmuş bir hükümetin bu boşluğu doldurması, acil bir ihtiyaç haline gelmiştir.

Memleketimizin karşı karşıya bulunduğu çeşitli güçlükleri, imkânları ve fırsatları en iyi şekilde dikkate alıp değerlendirecek, Milletimizin bu gününü ve geleceğini huzur ve güven içinde bulunduracak bir hükümetin kurulması için, Adalet Partisi, Milli Selamet Partisi ve Milliyetçi hareket Partisi, aşağıdaki temel hedefler ve görüşler etrafında müşterek bir hükümet kurmaya karar vermişlerdir.

Asırlar boyunca hür ve bağımsız yaşayan Türk Milleti, kendisine hayat tarzı olarak seçtiği hür demokratik rejimle idare edilecektir.

Hür demokratik rejimi, insan haysiyetine uygun idare şekli sayıyoruz.

Atatürk'ün önderliğinde Büyük Milletimizin kurduğu Türkiye Cumhuriyetini, Anayasamızdaki temel nitelikleri ile savunmaya ve her şartta korumaya kararlıyız.

Komünizm, faşizm ve diğer materyalizme dayalı zihniyetlerle, insanca yaşama hak, hürriyet ve haysiyetiyle bağdaşmayan, bütün maddi ve manevi değerleri yok eden her türlü zulüm ve tahakküm idarelerine ve dikta heveslilerine karşıyız.

Milli, manevi ve tarihi değerlere sahip ve bunlara sadakatla bağlı olmayı en üstün değer sayıyor, bunlarla övünüyoruz.

Ülke ve Millet bütünlüğünü, iç barışı, kardeşlik ve huzuru korumaya, kesin şekilde kararlıyız.

Devletimizi tahribe yönelen iç ve dış tehdit ve tehlikelere karşı koruyacak bütün tedbirleri almayı, her türlü kanunsuzlukla hukukun içinde kalarak ve kanun yoluyla mücadele etmeyi, kesin olarak kanun hakimiyetini sağlamayı, milli bir görev kabul ediyoruz.

Türk Devleti, hürriyetçi demokratik nizam, anarşiye, can ve mal güvenliğini tehdit eden olaylara, okuma ve çalışma hürriyetini ihlal eden hadiselere karşı korumasız ve savunmasız değildir.

Hürriyetçi demokratik rejim içinde, rejime ve devlete, huzura ve can güvenliğine musallat olan hadiselere karşı koruyucu ve caydırıcı ilk müessese olarak, kanunların bekçisi Emniyet Kuvvetlerimizi görüyoruz. Günün şartları içerisinde yeni hüviyet kazanmış suçlara karşı caydırıcı ve önleyici görev yapan güvenlik teşkilatını, emniyet ve asayiş kuvvetlerini en modern teçhizata kavuşturarak güçlendireceğiz. Bu Teşkilatın yetki ve sorumluluklarını, günün şartlarına intibak ettirerek bilhassa eğitimleri üzerinde özel dikkat ve önemle duracağız.

Ülkemizde cereyan eden şiddet hareketlerinin ve anarşik olayların arkasında, rejimi yıkma kavgası vardır. Devletimiz, uluslararası komünizmin çeşitli yönlerden gelen saldırısı ile karşı karşıyadır. Anayasanın sağladığı geniş hürriyetleri, kötüye kullanarak devleti ve rejimi yıkmak, Ülke ve Millet bütünlüğünü parçalamak maksadıyla teşkilatlanmış bazı ideolojik mihraklar, dış kaynaklarla irtibatlı olarak hür demokratik cumhuriyet rejimi yerine, bir komünist dikta rejimi kurma arzusu için-

dedirler. Bütün bu faaliyetlerin yanısıra, genel asayişle ilgili olarak kanun dışı olaylar, Memleket huzurunu ihlal etmektedir.

İç güvenlik, asayiş ve kanun hakimiyeti kesin şekilde sağlanacaktır. Güvenlik kuvvetlerinin, görevlerini tam bir eşitlikle, adaletle ve süratle yerine getirebilmeleri için gereken gayret ve titizlik gösterilecektir. Bu alandaki bütün hizmetlerin noksansız yapılması için her türlü imkândan yararlanılmasını ve gereken tedbirlerin alınmasını kaçınılmaz sayıyoruz.

Kanunsuz fiiller, kimden ve nereden gelirse gelsin, kanun tatbikatında Anayasada ifadesini bulan eşit uygulamaya büyük bir dikkat atfedeceğiz. Kanunsuzluğa karşı kanun hakimiyetini mutlaka sağlayacağız.

Demokratik hukuk devletinde her türlü kanun dışı eylemlerle mücadelenin başlıca dayanağı olarak hukuku görüyoruz. Bu maksatla ihtiyaca cevap verecek kanunlar süratle çıkarılacak ve uygulamaya konulacaktır.

Devlet otoritesinin korunmasında görev ve sorumluluk yüklenmiş bütün Anayasa organlarının, milli kuruluşlarımızın devleti ve rejimi koruma hedefinde birleşerek anlayış ve davranış beraberliği yapmaları zaruridir. Bunu sağlamak için üzerimize düşen bütün görevleri eksiksiz yerine getirmek azmindeyiz.

1977 Türkiye'sinin milletlerarası yarışta bulunduğu noktadan çok daha ileriye gidebilmesi ve temel meselelerini halledebilmesi için, önünde çok güzel imkânlar ve fırsatlar vardır. Bu fırsat ve imkânların boşa gitmemesi için Milletçe huzur ve istikrarın korunmasına gayret etmeliyiz. Siyasi istikrar korunabildiği, huzursuzluk yerine hizmet ortamı sağlanabildiği takdirde, her alanda milli, güçlü, dengeli ve süratli kalkınma hedefine ulaşılacaktır.

Sanayileşmiş güçlü bir ülke olarak, Memleketimizi imar ve inşa etmek, başlanmış olan kalkınma hamlelerini hedefine ulaştırmak ve bunlara yenilerini eklemek, medeniyetin bütün nimetlerini yurdun her köşesine ve bütün yurttaşlara adil ve dengeli bir şekilde götürmek, işsizlik ve fukaralıkla mücadele etmek suretiyle ülkemizi mesut ve bahtiyar insanlar diyarı yapmak hedefimizdir.

Kalkınma hedeflerine, kanun dışı eylemlerle, tahrikçilikle, her türlü yabancı materyalist ideoloji telkinleri ve yağma teşvikçiliği ile değil, Vatandaşların Anayasa'da yer alan temel hak ve hürriyetlerine, sosyal adalet ve sosyal güvenliğe saygılı olmakla ulaşılacağına inanıyoruz.

Manevi ve maddi kalkınmanın bütün nimetleri, artan milli gelir ve yükselen refah, Milletimizin bütün fertleri arasında yayılacak, dengesizlikler giderilecek, sosyal adalet sağlanacak, her vatandaşı sosyal güvenliğe kavuşturacağız. Bilhassa yaşlıları, sakatları, iktisaden güçsüz olanları, dul ve yetimleri, kimsesizleri, dar gelirlileri ve işsizleri özel tedbirlerle ve öncelikle himaye etmeyi, milli ve insani bir görev saymaktayız.

Devletin, güçlü ve tesirli olması için; devlet mekanizmasının uygun bir organizasyon dahilinde ahenk içinde işlemesi, kararların hızla verilmesi, icradaki lüzumsuz engellerin kaldırılması, yetki ve sorumlulukların en iyi şekilde koordinasyonu ve dağıtılması kalkınmamıza mani olan mevzuatın yeni ihtiyaç ve şartlara göre

tanzimi suretiyle, kamu idaresinde verimliliğin artırılması zaruretine inanıyoruz. Devleti, vatandaşa hizmet sunan, emniyet sağlayan, güven veren, saygı ve sevgi duyulan bir varlık haline getirmek için gerekli düzenlemeleri yapacağız.

Vatandaş - Devlet münasebetlerinde gereksiz işlemlerin ve bürokratik engellerin ortaya çıkardığı çeşitli şikâyetleri en kısa zamanda gidereceğiz. Hizmetlerin süratle ifasını sağlayacağız. Her alanda imkân ve zaman israfını önlemek için idareye dinamik bir yapı kazandıracağız.

Gereksiz bütün mevzuat hükümlerini ele alarak gözden geçireceğiz. İyileştirme ve yenileştirme tedbirleri alacağız. Bu meyanda, 1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanunu ve 2490 sayılı Artırma, Eksiltme ve İhale Kanununu, günün şartlarına uygun hale getireceğiz. Kalkınmayı hızlandırabilmek için her alanda teşvik tedbirleri düzenleyeceğiz.

Vatandaşlarımızın Din ve vicdan hürriyetini, tam ve kâmil manada kullanmalarını temin ve uygulamadaki haksızlıkları ve terslikleri gidermek ve mağduriyetleri önlemek için, Türk Ceza Kanununun 163'üncü maddesini tadil edeceğiz. 6187 sayılı Kanunu, Anayasanın ışığı altında yeniden ele alıp düzenleyeceğiz.

Milli ahlakın korunmasına ve geliştirilmesine büyük önem veriyoruz. Bu sebeple, insanın edep ve haya hislerini rencide eden, milli ve manevi değerlere saldıran, mukaddesatı tezyif eden, ahlak dışı her türlü yayınlarla ve müstehcen neşriyatta sürekli olarak mücadele edeceğiz. Bu maksatla, mevzuatımızda yetersiz olan hükümleri yeniden ele alıp düzenleyeceğiz.

Rüşvet, irtikap, su-i istimal gibi toplumlara arız olan ve ahlak dışı saydığımız bu sosyal hastalıklarla kesin şekilde mücadele edeceğiz.

Hak aramanın bütün kanuni yollarının açık olduğu ülkemizde adalete olan ihtiyaç, bugün en önemli bir mesele haline gelmiştir. Adalet dağıtımındaki gecikmeler, vatandaşlarımız için sadece bir şikâyet konusu değil, aynı zamanda bir ızdırap kaynağı olmuştur. Adalet dağıtımında sürat sağlamakla birlikte, her türlü kolaylığın ve isabetin de sağlanması için gereken tedbirleri alacağız. Adalet cihazımızın bütün ihtiyaçlarını en kısa zamanda temine gayret edeceğiz ve yeni teşkilatlar kurulmasına önem vereceğiz.

Kanuni müeyyidelerin mahkemeler yoluyla en tesirli ve isabetli şekilde uygulanır hale gelmesini, devlet otoritesinin korunmasında başlıca teminat sayıyoruz.

Demokratik rejimde temel mekanizma seçimlerdir. Millet iradesinin sıhhatli, doğru ve adaletli şekilde temsili meselesi, her türlü otoritenin kaynağındaki meşruiyetle yakından ilgilidir. Seçimlerin sıhhati ve meşruiyeti üzerinde şüphe ve tereddüt uyandırıcı her türlü engelin ve aksak işlerin idari tedbirlerle düzeltilmesi gerektiğine inanıyoruz. Ayrıca kötü niyetli davranışlara imkân bırakmayacak şekilde seçim tatbikat ve mevzuatında, gereken her türlü tedbir alınacak ve lüzumlu bütün düzenlemeler yapılacaktır. Milli iradenin en sağlam ve sıhhatli şekilde tecelli etmesi yolları açılacaktır. Seçimlerde arzu eden Siyasi Partilerin işbirliği yapmalarını mümkün kılacak, "Seçim İşbirliği Kanunu"nun bir an evvel çıkarılmasına gayret edece-

ğiz. Yurt dışında çalışan vatandaşlarımızın seçimlere katılma imkânlarını araştırıp bulmaya gayret edeceğiz.

Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu'nun tarafsızlığı, milli devlet radyosu ve televizyonu olması ve Anayasanın 121'inci maddesindeki ilkelere sadık kalması sağlanacaktır. Yalnız haber hizmeti değil, önemli bir eğitim ve kültür hizmeti görmekle mükellef olan TRT'nin; ülke ve millet bütünlüğünü sarsıcı, cumhuriyeti tahrip edici, milli güvenliğe ve genel ahlaka zarar verici yayınlar yapmasını önleyeceğiz. TRT yayınları, milli ve manevi değerleri tahrip edici değil, takviye edici, geliştirici olacaktır. Radyo-Televizyon yayınlarını, ülkenin her tarafından ve bütün vatandaşlarımızın dinleyebileceği, seyredebileceği bir hale getirmeğe çalışacağız.

Eğitimin milliliğine büyük önem verilecektir. Milletimizin bütün fertlerinin, Türk Milleti'nin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren, ailesini, Vatanını ve Milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş, büyük ve Şanlı Tarihimizle iftihar eden, Milletimizin geleceğine güvenle bakan, her türlü taklitçilikten uzak, milli, şahsiyetini müdrik, ilim, teknik ve medeniyet yarışında insanlığa örnek olmayı hedef alan Vatandaşlar olarak yetiştirilmesine büyük önem vereceğiz.

Eğitim müesseselerinde, öğretim ve öğrenim hürriyetinin ve güvenliğinin sağlanması için alınacak bütün tedbirleri tesirli şekilde uygulayacağız.

Milletimizin ümidi ve geleceğinin teminatı olan gençliğimizin manevi yapısının inanç, sevgi ve milli kültürle zenginleşmesine ağırlık veren ve beden sağlığını koruyan, hayatın bütün güçlüklerini aşarak başarıya ulaşmasını sağlayacak, kabiliyeti gelişmiş bir yapıya kavuşmasına önem vereceğiz.

Devletimizi, Milletimizi büyük yapmada, milli kalkınma hamlelerimizin kaynağı ve cevheri olan gençliğimizin en yararlı şekilde yetişmesi için her türlü gayreti, dikkati esirgemeyeceğiz. Gençliğimizin yetişmesinde, yabancı ideolojik akımların ve taklitçiliğin yayılışına müsaade etmeyeceğiz.

Bütün gençlerimizin her kademede eğitim kurumlarından yararlanmaları imkânlarını hazırlayacağız. Eğitimde imkân ve fırsat eşitliğine önem vereceğiz.

Yüksek öğrenim çağına gelen gençlerimizin, Üniversite ve Yüksek Okullardan en geniş şekilde yararlanmaları için bütün tedbirleri alacağız. Bugün Üniversite ve yüksek okullarımızda henüz gençlerimizin istifadesine tahsis edilmemiş öğrenim kapasiteleri vardır. Bu kapasiteleri değerlendirmeyi düşünüyoruz. Gerektiğinde ikili tedrisat yapılabileceği gibi, yaz aylarında da bu milli müesseselerin ülkeye hizmet eder halde tutulması için lüzumlu tedbirleri alacağız. Gençliğimizin, gelişmiş teknolojinin imkânlarından faydalanmasını temin için, yaygın yüksek öğrenime önem vereceğiz. Üniversite ve yüksek okulların yurt sathına yayılması çalışmalarına hız vereceğiz.

Üniversite ve yüksek okullara giriş imtihanlarını, edinilen tecrübelerin ışığında yeniden düzenleyeceğiz.

Her kademedeki öğretim ve eğitim kadrolarında görev yapan öğretmenlerimizin başta mesken, emeklilik, hizmet ve ücret konuları olmak üzere, bütün ihtiyaçlarını ve sıkıntılarını gidermek hedefimiz olacaktır.

İslam Enstitüleri "Akademi" haline getirilecek, ilmi araştırma güçleri arttırılarak, adet ve öğrenci sayıları çoğaltılacaktır. Akademi mezunlarının, liselerde, felsefe, ahlak, sosyoloji ve psikoloji öğretmeni olarak görev yapmaları sağlanacaktır.

Türk İlim, Dil ve Sanat Akademisi kurulacaktır.

İlim, kültür, sanat ve spor alanında üstün başarı gösteren kabiliyetli kişiler, maddi ve manevi bakımdan teşvik edilecek, kabiliyetlerinin geliştirilmesine önem verilecektir.

İmam-Hatip Lisesi ve diğer meslek lisesi mezunlarını, Üniversite ve Yüksek Okullara giriş imtihanlarında, diğer lise mezunları ile aynı şarta tabi tutacağız. İmam-Hatip Lisesi mezunlarını, İlkokullarda Din ve Ahlak Dersleri hocası olarak görev yapmalarını sağlayacağız. İmam-Hatip Liselerinin ilkokullara dayalı olmasını ve sayılarının artırılmasını temin edeceğiz.

Gençlerimizin yurt, burs, dinlenme ve spor ihtiyaçlarını karşılayan tesisler kuracağız. Mevcutları ise tam kapasite ile çalıştıracağız.

İstikrar içinde milli güçlü, dengeli ve hızlı gelişme ve büyümeyi sağlamak, ekonomik politikamızın hedefidir. Kalkınmanın gayesi; fukaralığı yenmek, medeniyetin bütün imkânlarını, refahı tabana ulaştırmak, hürriyet ve güvenlikle birlikte, mesut bir toplum düzenini gerçekleştirmektir.

Ülkenin sahip olduğu bütün milli kaynakları kalkınmanın emrine vermeyi zaruri görüyoruz.

Sahip olunan yer altı - yer üstü servetlerinin hızla değerlendirilmesinin yanında, kişinin teşebbüs gücü ve kabiliyetini, kalkınmanın muharrik gücü sayarız.

Kalkınma modelimiz millidir ve memleket gerçeklerine dayanır. Kalkınma, planlı ve dengeli olacaktır. Ekonomimizi sıhhate kavuşturmaya ve sosyal adalete ve sosyal güvenliğe gereken önemi vereceğiz. Mülkiyet hakkına ve meşru kazanca saygılı olacağız. Adil gelir dağılımı gerçekleştirecek nitelikte tedbirler alacağız.

Enflasyonla mücadeleyi, önemli bir görev sayıyoruz. Enflasyonla mücadelede, arz ve talep dengesinin bozulmasını önlemek, mal darlığı ve kıtlığına mahal vermemek, bu maksatla üretimi arttırıcı faaliyetleri desteklemek ve zamanında gerekli ithalatı gerçekleştirmek, para ve kredi uygulaması ile gereksiz şişkinlikleri kontrol altında tutmak, kamu harcamalarında Merkez Bankası kaynaklarına müracaatı asgari seviyeye indirmek, tasarrufu teşvik etmek, kamu gelirlerini arttırmak için en müessir tedbirleri alacağız. Bunları, süratle ve cesaretle uygulayacağız.

Geçim imkânlarından yoksun, gelir seviyesi yetersiz ailelere, devlet yardımı yoluyla belli bir düzeyde yaşama imkânı sağlayacağız. Anayasamızın; mali güce göre vergi alınması ilkesine uygun olarak, vergi mevzuatını basit ve adil hale getireceğiz. Kalkınmaya mani olan vergi mevzuatını ıslah edeceğiz.

Dar ve sabit gelirlilerin gelir dağılımında adaleti sağlamak maksadıyla, vergi yükünü kademeli olarak hafifleteceğiz. En aşağı asgari ücreti esas almak suretiyle, vergi muafiyetini bütün gelir gruplarına orantılı olarak teşmil edeceğiz. Sosyal ve ekonomik gayri adil dengesizliklerin, planlı bir şekilde ortadan kaldırılması hedef alınacaktır.

Türk ekonomisini milli seviyede dengelenmiş ve düzenlenmiş tedbirlerle verimliliğe kavuşturacağız. Bu anlayış içinde, bankacılığı ve sigortacılığı yeniden düzenleyeceğiz. Kredi müessesesi, teşebbüs gücünü değerlendirecek şekilde, bilhassa esnaf ve sanatkârların gelişmesine, dar kaynaklı müteşebbislerin güçlenmesine imkân verecek tarzda ele alınacak, kredi noksanlıkları, güçlükleri kaldırılacak, kredinin verime ve üretime tesiri artırılacak, himayeye muhtaç gelir gruplarının özel tedbirlerle himayesine öncelik verilecektir.

Ekonomik yapımızı ve vatandaşlarımızı ezen yüksek faiz uygulamasının ortadan kaldırılmasına ağırlık verilecek, faizsiz kredi uygulaması sisteminin geliştirilmesine önem verilecektir. Köylüye, esnafa, sanayiciye ve mesken edinecek kimselere daha çok kredi sağlayacağız.

Türkiye, Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın eşiğinde 50 milyona, doğru yükselen genç ve dinamik nüfus yapısı ile yer altı ve yer üstü zenginlikleri ile 1977-1981 dönemini çok iyi değerlendirmek mecburiyetindedir. Türkiye bu dönemde, ekonomik ve sosyal meselelerinin büyük bir kısmını çözmek, ülkeyi güçlendirmek ve ekonomisini büyültmek ve geliştirmek mecburiyetindedir.

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın stratejisinde, bu anlayışı hakim kılacağız. Bilhassa ahlaki, milli ve manevi değerlerimize bağlı, milli kültür politikamızla bütünleşmiş, yurdumuzu çağın ileri düzeyine eriştirecek tarzda büyük tedbirler getireceğiz. Sanayi, tarım, ormancılık, hayvancılık, ulaştırma ve turizm sektörlerinde bugüne kadar alınmış ve uygulanmış tedbirleri bütünüyle değerlendirerek, mevcut potansiyeli daha verimli şekilde kullanmayı temin edecek köklü tedbirleri alacağız.

Toprak ve tarım reformu uygulaması, edinilen tecrübelerin ortaya çıkardığı gerçekler nazara alınarak, yeniden düzenlenecektir.

Anayasamızın 38'nci maddesi, Anayasa Mahkemesi tarafından, cumhuriyet ilkelerine aykırı görüldüğü için iptal edilmiştir. Anayasa boşluğunun doldurulması için gereken teşebbüste bulunulacaktır. Bu maddeye dayalı olarak, kanunlarla yapılan uygulama büyük haksızlıklara ve mağduriyetlere sebep olmuştur. Kamulaştırmalarda, mülkiyet hakkını zedeleyen uygulamaların meydana getirdiği mağduriyetler önlenecek, değer pahası peşinen ödenmedikçe kimsenin malının kamulaştırılmasına izin verilmeyecektir.

Fertler ve aileler arasında olduğu kadar, bölgeler arasında da denge sağlamayı hedef alıyoruz. Bu maksatla, Doğu ve Güney - Doğu ile Orta Anadolu'muzun ve geri kalmış yörelerimizin kalkınmasını, özel tedbirlerle ve kalkınma projeleri ile gerçekleştirmek kararındayız. Başlanmış olan yatırımlar hızla devam edecek ve bu bölgelerde, Dördüncü Beş Yıllık Plan içerisinde yeni yatırım projelerine ağırlık verilecektir.

Yeni bir Pilot İl Kalkınma Planı tatbik edilerek, kalkınmamış İllerimiz, Milli Plan içinde ayrıca ele alınıp değerlendirilecektir.

Türkiye'yi çağdaş ve ileri bir sanayi ülkesi haline getirmek kararındayız.

Sanayileşme hareketinin; memleketin bölgeleri arasında dengeli bir şekilde yayılması, rekabet gücü kazanması ve başta yeni istihdam imkânlarının geliştirilmesi ile işsizliğin önlenmesi olmak üzere, sanayileşmenin getireceği nimetlerin, her bakımdan adilane bir şekilde dağılmasını sağlayacağız.

Türkiye'nin çağdaş ve ileri bir sanayi ülkesi haline gelmesi için, organizasyon, kredi, teşvik ve altyapı hizmetlerini süratle ikmal edeceğiz.

Yeniden kurmaya başladığımız gübre, şeker, demir - çelik, metalurji, elektronik, telekomünikasyon tesislerini süratle ikmal ederek, yeni hamlelere gireceğiz. Türkiye, ağır sanayi yatırımlarını kurmaya başlamış, böylece, yeni bir döneme girmiştir. Bu alanda girişilmiş bulunan Motor Sanayii, aktarma organları sanayii, takım tezgahları sanayii, ağır elektronik ve elektromekanik ekipman sanayii, Tarım ve İş Makinaları Sanayii her türlü makina imalat sanayii, gemi inşa sanayiinin süratle kurulmasına ve geliştirilmesine çalışacağız.

Sanayileşme hamlemizin hızla gelişmesine engel teşkil eden her türlü hukuki ve mali mevzuatı ıslah edeceğiz. İhracatın geliştirilmesi ve bu arada bilhassa sanayi mamulü ihracatının artırılmasına en ileri teşvik tedbirleri ile husus bir ihtimam gösterilecektir.

Milli seviyede bir sanayi envanteri yaptıracağız.

Milli teknoloji üretimi ve birikimi için gerekli düzenlemelere gireceğiz. Ağır sanayi ve Milli Harp Sanayii, milli politikalarla ele alınarak ahenkli bir şekilde geliştirilecektir.

Elektrik enerjisi üretimini, ilk hamlede 20 milyar kilovatsaatten, 35 milyar kilovatsaate çıkarıyoruz. Hedef, 100 milyar Kw/h tir.

Demir - Çelik üretimini 3 milyon tondan 10 milyon tona çıkarıyoruz. Hedef, 25 milyon tondur.

Kömür üretimini, 10 milyon tondan 30 milyon tona çıkarıyoruz. Hedef, 100 milyon tondur.

Çimento üretimini 15 milyon tondan 25 milyon tona çıkarıyoruz. Hedef, 50 milyon tondur.

Gübre üretimini, 2 milyon tondan 10 milyon tona çıkarıyoruz. Hedef, 20 milyon tondur.

Artan petrol ihtiyacımızı, milli kaynaklarımızdan karşılamak için yurt ölçüsünde petrol arama seferberliğine gireceğiz.

Üç tarafı denizlerle çevrili yurdumuzun, denizlerden daha çok yararlanabilmesi için yeni limanlar ve Deniz Ticaret Filoları kuracağız.

Yurdumuzun tarıma elverişli her karış arazisini sulamayı hedef alacağız.

Topyekun bir kalkınmayı, tesbit ettiğimiz hedeflere ulaştırırken, köyün ve köylünün öncelikle kalkınmasına hususi önem vereceğiz. Hizmetlerin köye gitmesi ve köylünün ayağına götürülmesine devam ederek, şehir-köy farkını ortadan kaldıracağız.

Köy kalkınmasında milli kooperatifçiliği teşvik ve takviye edeceğiz.

Köylerimizin Cami, yol, su, sulama elektrik, telefon, okul, kütüphane sağlık ve idare binası gibi alt yapı hizmetlerine sürat verip, bunları yurt çapında tamamlayacağız.

Köylerimizin bir an evvel elektriğe kavuşturulmasının yüreğimizde heyecanını taşıyoruz. Bugün köyde yaşayan nüfusun % 50'si elektriğe kavuşmuştur. Önümüzdeki 1977-1981 döneminde, Türkiye'de elektriksiz köy bırakmamak azim ve kararındayız. Bu hedefe ulaşmak için her imkânı seferber edeceğiz.

Tabii afetler karşısında köylüye yapılmış yardımları borç olmaktan çıkarıp, karşılıksız yardım haline getiren kanuni düzenlemeyi sağlayacağız. Tarım Sigortası Kanunu çıkaracağız.

Yeni bir "Köy Hizmetleri Kanunu" hazırlayacağız.

Genel Sağlık Sigortası Kanunu çıkararak, bütün vatandaşlarımızı parasız tedavi imkânlarına kavuşturacağız. Böylece, ilaç parası bulamayan, tedaviden mahrum herkesi güvence altına alacağız.

Köylümüzün alın terini değerlendireceğiz. Taban fiyat politikalarını bir bütünlük içinde ele alarak uygulayacağız.

Esnaf ve sanatkârlarımızın gelişip güçlenmesi için, teşebbüse değer verici yönde yeni düzenlemelere gideceğiz.

Esnaf ve sanatkârlarımızın bir araya gelmesini sağlamak, tecrübe ve ekonomik güçlerini birleştirmek maksadıyla her türlü teşvik edici tedbirler alacağız. Esnaf ve sanatkârları defter tutma külfetinden kurtaracağız. BAĞ-KUR'la ilgili kanun değişikliklerini gerçekleştireceğiz.

İş aleminin en büyük sıkıntılarından birisi olan, zamanında ve yeterli mal bulunmamasını önlemek amacıyla, fiyat istikrarını sağlamak, vatandaşa piyasa ile ilgili güven duygusu vermek için "Milli stok" politikasını gerçekleştireceğiz.

Kamu İktisadi Teşebbüsleri süratle reorganize edilecek, kaynak israfı önlenecek, dağınıklıktan kurtarılacak, kapasite boşluğu değerlendirilecek ve serbest piyasa şartlarında çalışma imkânlarına kavuşturulacaktır. Bu konuda alınacak tedbirleri, vakit geçirmeden süratle uygulamaya kararlıyız.

Çalışanların haklarının korunup geliştirilmesine ve teminat altında tutulmasına gayret edeceğiz. İşçi ve işveren münasebetlerinde karşılıklı hak ve menfaatlerin çatışarak değil, barışçı yoldan halline ve bilhassa çalışma barışının korunmasına önem vereceğiz. Gelişen ekonominin nimetlerinden çalışanların adil bir pay almalarına yardımcı olacağız.

Ev hizmetlerinde çalışanları sigorta kapsamına alacağız.

İşçi ve Memur emeklileri ile dul ve yetimlerinin geçim şartlarını yeniden düzenleyeceğiz.

Eski ve yeni emekliler arasındaki haksız ve adil olmayan farkları gidereceğiz, uygulamaya yeknesaklık getireceğiz.

İşçi, Memur ayrımını gerçekçi ve objektif ölçülere bağlayacağız.

Yeni bir "Milli İstihdam" planıyla, mevcut işsizliğe ve müstakbel iş ihtiyacına ciddi ve süratli çözüm bulacağız.

İYAK ve MEYAK Tasarılarının kanunlaşmasına gayret edeceğiz.

Yurt dışında çalışan işçilerimizin meseleleriyle yakından ilgileneceğiz. Tasarruflarının en sağlam şekilde yatırımlara dönüşmesine yardımcı olacağız.

Kamu hizmeti gören memurlarımızın, değişen hayat şartlarına göre gelir imkânlarını yeniden ele alıp düzenleyeceğiz.

Artan nüfus ve Milli Savunma ihtiyacını dikkate alarak, askerlik süresini azaltacağız.

Basında çalışanların emeklilik hakkını 25 yıldan 20 yıla indireceğiz. Fikir ve sanat hayatını teşvik ederek, telif haklarında vergi muafiyeti sınırını yükselteceğiz. Sanatçıların emekliliğini müesseseleştireceğiz.

Çalışma ortamı geniş ölçüde insan sağlığına ve hayatına zarar veren yer altı kömür işletmeleri gibi işyerlerinde çalışanların emeklilik süresi 20 yıla indirilecektir.

Bir taraftan her aileyi sıcak bir yuvaya kavuşturma tedbirlerini süratle alıp uygularken, diğer taraftan, belli şartlarda bir İmar Affı çıkaracağız.

Ölçüsüz kira artışlarına ve bu yüzden dar gelirli vatandaşlarımızın sıkıntıya düşmesine sebep olan mesken ihtiyacını, "Milli Mesken Planı" adı altında yeni bir projeyle karşılayacağız.

Kira artışlarını makul ve insaflı ölçüler içinde tutacak düzenlemeler getireceğiz.

Hudut boylarında ve özellikle Güney-Doğu hududumuzda mayınlanmış bulunan arazi mayından temizlenerek, ekonominin ve Milletimizin istifadesine arz olunacaktır. Bu konuda zaruri çalışmalara hemen başlıyacağız.

Kaçakçılığı önleyici kanuni tedbirlerin yanı sıra, belli merkezlerde serbest pazarlar kurarak ekonomik tedbirler alacağız.

Dış ödemeler dengesinin, milli ekonomi lehine düzeltilmesi ve israfın önlenmesi için, gereken müessir organizasyon kurulacaktır.

Bu hususta, koordinasyonu sağlıyacak merkezi bir otoritenin görevli ve sorumlu olmasını düzenleyeceğiz.

Dış ticaret politikasının çok yönlü ve geniş tabanlı olarak uygulanmasına gayret edeceğiz.

Sadece maddi alanda değil, ilimde, ahlakta, maneviyatta, kültürde milli değerlere sahip ve saygılı olmada güçlenmiş huzurlu bir ülke olarak Türkiye'yi geliştir-

mek istiyoruz. Hızla nüfusu 50 milyona yaklaşan, Vatandaşımızın hür yaşadığı, bütün hürriyetlerin var olduğu, demokratik müesseselerin işlediği ülkemizi, mesut ve bahtiyar insanlar diyarı haline getirmek azmi ve kararı içindeyiz.

Türk Milleti, yepyeni bir kalkınma, daha iyiye ulaşma, daha güçlü olma arzusu ve heyecanı içindedir.

Türk Milleti, her sahada dünyaya sesini duyuracak ve sözünü geçirecektir.

Türk Milleti, yabancılara, dış kaynaklara muhtaç olmaktan çıkıp, kendi kendisine yeter bir duruma gelecektir.

Türk Milleti, eşsiz tarihine yaraşır şekilde, nefis emniyeti yüksek, kabiliyeti ve kendi öz haysiyetine olan inancı ile her zaman medeni alemin üstünde olacaktır. İnancımız ve Milletimizin fıtratında mevcut hasletler, Türkiye'nin manen ve maddeten kalkınmış ileri bir ülke olması için en büyük güç kaynağımızdır.

Türkiye'yi, bu inançla yeniden büyük yapmaya, ağır sanayiini kurmaya, ışıksız köy, işsiz, sahipsiz, kimsesiz vatandaş bırakmamağa, yeniden limanları yapılmış, sürat yolları ikmal edilmiş, modern hava limanlarına kavuşmuş, haberleşme tesisleri en ileri düzeye ulaşmış, geceleri aydınlık bir ülke haline getirmeğe kararlı olarak hizmet yoluna çıkmış bulunuyoruz. Yeni bir şevk, ümit ve heyecanla Aziz Milletimize hizmet vereceğiz. Güç kaynağımız, Milletimizin teveccüh ve itimadıdır. Onun iradesinin üstünlüğünü ve geçerliliğini meşru otoritenin tek temeli sayıyoruz.

Milli beraberliği bir ve bütün olarak güçlü, ekonomisi sağlam yapıya kavuşmuş bir Türkiye'nin, uluslararası alanda, dostluğu aranan bir ülke olarak, her geçen gün daha da kuvvet kazanacağına inanıyoruz.

Milli menfaatleri koruyan, şahsiyetli, kararlı ve gerçekçi bir dış politikanın takipçisi olacağız. Türkiye, büyük bir devlet olarak daima taahhütlerine sadık kalmıştır ve sadık kalacaktır. Ancak, meşru hak ve menfaatlerini tavizsiz korumaya kararlıdır. Ülkemizin, komşularımızla ve diğer dünya ülkeleriyle ilişkilerinde iyi niyet ve dostluk, karşılıklı hak ve menfaatlere saygı anlayışını hakim kılacağız.

Dost ve kardeş Müslüman Ülkelerle olan münasebetlerimizi, özellikle, sanayi ve teknoloji alanında geliştirerek daha güçlü bağlantılar kuracağız.

Dış ülkelerde yaşıyan soydaşlarımızın, insani ve kültürel meseleleri ile ilgilenmeye büyük önem vereceğiz.

Avrupa Ekonomik Topluluğuyla aramızdaki münasebetleri, milli sanayiimizin geliştirilmesi ve güçlenmesine hizmet edecek, ihracatımıza pazar sağlayacak, milli menfaatlerimizi koruyacak biçimde ele alıp yeniden düzenlemeyi zaruri görüyoruz.

Komşumuz Yunanistan'la aramızda ihtilaflı bulunan bütün meselelerin müzakere yoluyla halledilmesine çalışacağız.

Kıbrıs'ta yaşayan soydaşlarımızın güvenliğinin, bütün haklarının ve huzurunun teminat altında bulunmasına ve bunun devamlılık arz etmesine daima dikkat ve önem atfedeceğiz. Kıbrıs'taki durumun, toplumlararası müzakere yoluyla ve barışçı yöntemlerle siyasi çözüme ulaşacağına dair ümidimizi muhafaza ediyoruz.

Kıbrıs'ta, iki bölgeli ve iki toplumlu bağımsız bir federal devletin varlık kazanması için gereken her türlü çaba ve iyi niyet gösterilmeye devam edilecektir. Bu konudaki teşebbüslerimizin, anlayış ve davranışımızın, başta Yunanistan olmak üzere, diğer ülkeler tarafından da doğru teşhis edilerek değerlendirilmesi gereğine dikkat çekmek istiyoruz.

Türkiye'nin savunması, başkalarının irade ve kararına bağlı değildir. Savunma ihtiyaçlarımızı bir kaynaktan değil, her imkân ve kaynaktan yararlanarak karşılıyacağız. Öncelikle, Milli Harp Sanayiinin kısa zamanda geliştirilmesine ve öz kaynaklarımızdan ihtiyaçlarımızın karşılanmasına gayret göstereceğiz.

A.P. Genel Başkanı
Süleyman DEMİREL

M.S.P. Genel Başkanı
Prof. Dr. Necmettin ERBAKAN

M.H.P. Genel Başkanı
Alpaslan TÜRKEŞ

Millet Meclisi Tutanak Dergisi
Dönem 5 Cilt 1 Birleşim 23
Sayfa 118-133
27.07.1977 Çarşamba

BİRİNCİ OTURUM

BAŞKAN — *Geçici başkan Kinyas Kartal*
KÂTİPLER: *Nedim Tarhan (Adana)*
Metin Musaoğlu (Mardin)
Açılma Saati: *15.00*

Hükümet Programının Okunması

BAŞKAN — Gündemimize göre Hükümet Programı okunacaktır.

Bu arada dinleyicilerle ilgili bir hatırlatmada bulunacağım:

İçtüzüğümüze göre; dinleyiciler, sükûnet içinde oturmak zorundadırlar; söz, alkış ve başkaca bir hareketle düşüncelerini belirtmeleri yasaktır. Bu yasağa uymayan dinleyiciler, görevliler tarafından derhal dışarıya çıkarılacaktır.

Hükümet Programını okumak üzere Başbakan Sayın Süleyman Demirel, buyurunuz. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, sürekli alkışlar)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta Milletvekili) — Sayın Başkan, Sayın milletvekilleri;

Hükümet Programını Muhterem Heyetinize sunmak üzere huzurlarınızda bulunuyorum.

Yüce Meclisin değerli üyelerini şahsım ve Bakanlar Kurulu adına saygılarımla selâmlarım.

5 Haziran 1977 tarihinde yapılan, Cumhuriyet Senatosu üçte bir yenileme ve Millet Meclisi Genel seçimleriyle milletimiz temsilcilerini seçmiş, yeni bir dönem başlamıştır. Bu seçimlerde millî irade hiç bir partiye tek başına iktidar olma imkânı vermemiştir.

Seçimleri takiben, Başkanlığımda kurulan Koalisyon Hükümeti istifa etmiş, 14 Haziran 1977 günü Sayın Cumhurbaşkanı yeni Hükümetin kurulması için demokratik mekanizmayı harekete geçirmiş ve Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanına hükümet kurma görevi vermiştir.

Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanının yaptığı çalışmalar sonunda bir Koalisyon Hükümeti kuramayacağı kesin şekilde anlaşılmıştır. Kurulan Hükümete ise, 3 Temmuz 1977 günü Millet Meclisimiz güvenoyu vermemiştir.

Bu vaziyet karşısında, Millet Meclisinden güvenoyu alabilecek bir Hükümetin kurulması âcil bir ihtiyaç haline gelmiştir.

Hükümetimiz, bu ihtiyacın cevabıdır.

Memleketimizin karşı karşıya bulunduğu çeşitli güçlükleri, imkânları ve fırsatları en iyi şekilde dikkate alıp değerlendirmek, milletimizin bu gününü ve geleceğini huzur ve güven içinde bulundurmak maksadıyla, Adalet Partisi, Millî Selâmet Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi bir araya gelerek bu Hükümeti teşkil etmişlerdir.

Millet çoğunluğunun oyunu temsil eden partilerin müşterek desteğine dayanarak kurulan Hükümetimiz, ülkemizde bir an evvel istikrarı sağlamak ve aşağıdaki temel hedef ve görüşleri gerçekleştirmek üzere, Yüce Meclislerimizin Yüksek Tasviplerine mazhar olmak umuduyla huzurlarınızda bulunmaktadır.

Asırlar boyunca hür ve bağımsız yaşayan Türk Milleti, kendisine hayat tarzı olarak seçtiği hür demokratik rejimle idare edilecektir. Hür demokratik rejimi, insan haysiyetine en uygun bir idare şekli sayıyoruz.

Büyük Atatürk'ün önderliğinde Aziz Milletimizin kurduğu Türkiye Cumhuriyetini, Anayasamızdaki temel nitelikleri ile savunmaya ve her şartta korumaya kararlıyız.

Komünizm, faşizm ve diğer materyalizme dayalı zihniyetlerle, insanca yaşama hak, hürriyet ve haysiyetiyle bağdaşmayan ve bütün maddî, manevî değerleri yok eden her türlü zulüm ve tahakküm idarelerine ve dikta heveslerine karşıyız.

Millî, manevî ve tarihî değerlere sahip ve bunlara sadakatle bağlı olmayı mukaddes bir görevin gereği sayıyor, bunlarla övünüyoruz.

Ülke ve Millet bütünlüğünü, iç barışı, kardeşlik ve huzuru korumaya kesin şekilde kararlıyız.

Hükümet olarak, Devletimizi tahribe yönelen iç ve dış tehdit ve tehlikelere karşı bütün tedbirleri almayı, her türlü kanunsuzlukla hukukun içinde kalarak ve kanun yoluyla mücadele etmeyi, kesin olarak kanun hâkimiyetini sağlamayı, millî bir görev kabul ediyoruz.

Türk Devleti ve hürriyetçi demokratik nizam, can ve mal güvenliğini tehdit, okuma ve çalışma hürriyetini ihlâl eden anarşiye karşı, korunmasız ve savunmasız değildir.

Devlete ve rejime, huzura ve can güvenliğine yönelen tehditlere karşı, koruyucu ve caydırıcı ilk müessese olarak, kanunların bekçisi Emniyet kuvvetlerimizi görüyoruz. Günün şartları içinde yeni hüviyet kazanmış suçlara karşı caydırıcı ve önleyici görev yapan güvenlik teşkilâtını, emniyet ve asayiş kuvvetlerini en modern teçhizata kavuşturarak güçlendireceğiz. Bu teşkilâtın yetki ve sorumluluklarını günün şartlarına intibak ettireceğiz. Bilhassa eğitimleri üzerinde özel dikkat ve önemle duracağız.

Sayın Üyeler,

Ülkemizde cereyan eden şiddet hareketlerinin ve anarşik olayların arkasında, rejimi yıkma kavgası vardır. Devletimiz, uluslararası komünizmin çeşitli yönlerden gelen saldırısı ile karşı karşıyadır. Anayasanın sağladığı geniş hürriyetleri, kötüye kullanarak devleti ve rejimi yıkmak, ülke ve millet bütünlüğünü parçalamak maksadıyla teşkilâtlanmış bazı ideolojik mihraklar, dış kaynaklarla irtibatlı olarak hür

demokratik cumhuriyet rejimi yerine, bir komünist dikta rejimi kurma arzusu içindedirler. Bütün bu faaliyetlerin yanısıra, genel asayişle ilgili olarak kanun dışı olaylar, memleket huzurunu ihlâl etmektedir.

İç güvenlik, asayiş ve kanun hâkimiyeti kesin şekilde sağlanacaktır. Güvenlik kuvvetlerinin, görevlerini tam bir eşitlikle, adaletle ve süratle yerine getirebilmeleri için gereken gayret ve titizlik gösterilecektir. Bu alandaki bütün hizmetlerin noksansız yapılması için her türlü imkândan yararlanılmasını ve gereken tedbirlerin alınmasını kaçınılmaz sayıyoruz.

Kanunsuz fiiller, kimden ve nereden gelirse gelsin, kanun tatbikatında, Anayasada ifadesini bulan eşit uygulamaya büyük bir dikkat atfedeceğiz. Kanunsuzluğa karşı kanun hâkimiyetini mutlaka sağlayacağız.

Demokratik hukuk devletinde her türlü kanun dışı eylemlerle mücadelenin başlıca dayanağı olarak hukuku görüyoruz. Bu maksatla ihtiyaca cevap verecek kanunlar süratle çıkarılacak ve uygulamaya konulacaktır.

Sayın Üyeler,

Devlet otoritesinin korunmasında görev almış ve sorumluluk yüklenmiş bütün Anayasa organlarının, millî kuruluşlarımızın Devleti ve rejimi koruma hedefinde birleşerek anlayış ve davranış beraberliği yapmaları zaruridir. Cumhuriyet Hükümeti, bunu sağlamak için, üzerine düşen bütün görevleri eksiksiz yerine getirecektir.

İktidar olarak yüklendiğimiz ağır ve büyük sorumluluğun tamamıyla idraki içindeyiz. Çalışmalarımızda başarıya ulaşabilmek için dayanağımız, her türlü otoritenin ve meşru kuvvetin kaynağı saydığımız Büyük Milletimizin yüce iradesinin tecelli ettiği Meclislerimizdir.

Bu mukaddes çatı altında Aziz Milletimize birlikte hizmet etme imkânına kavuştuğumuz bütün siyasî partilerimizin, yapıcı, yol gösterici tenkitlerinden ve ikazlarından daima güç alacağımıza inanıyoruz.

İster iktidarda, ister muhalefette olsunlar, demokratik siyasî hayatın vazgeçilmez unsuru olan siyasî partilerimizin birbirini tamamlayan ve millî hedeflere yönelen görevleri olduğuna kaniyiz.

Hükümetimiz, iktidar - muhalefet münasebetlerine özel değer ve önem atfedecektir. Genel seçimden henüz çıkılmıştır. Geçmiş siyasî mücadelelerin doğurduğu birtakım kırgınlıkların, kısır çekişme ve gerginliklerin devamı yerine, karşılıklı anlayışı, müsamahayı ve uzlaşmayı hâkim kılmak azmi ve kararı içindeyiz.

Anayasanın temel ilkelerini ve milletimizin yüksek menfaatlerini korumak fikri etrafında muhalefetle demokratik gelenekler ve usullere uygun olarak, medenî münasebetler kurmayı ve bunları güçlü hale getirmeyi önemli bir görev sayacağız.

Hürriyetçi demokrasinin ve açık rejimin bütün müesseseleriyle var olduğu memleketimizde, her vatandaşımızın haysiyetli, rahat ve korkusuz bir hayat sürebilmesi için gereken her tedbiri alacağız.

Sayın Üyeler,

1977 Türkiye'sinin milletlerarası yarışta bulunduğa noktadan çok daha ileriye gidebilmesi ve temel meselelerini halledebilmesi için, önünde çok güzel imkânlar ve fırsatlar vardır. Bu fırsat ve imkânların boşa gitmemesi için milletçe huzur ve istikrarın korunmasına gayret etmeliyiz. Siyasî istikrar korunabildiği, huzursuzluk yerine hizmet ortamı sağlanabildiği takdirde, her alanda millî, güçlü, dengeli ve süratli kalkınma hedefine ulaşılacaktır.

Sanayileşmiş güçlü bir ülke olarak, memleketimizi imar ve inşa etmek, başlanmış olan kalkınma hamlelerini hedefine ulaştırmak, bunlara yenilerini eklemek, medeniyetin bütün nimetlerini yurdun her köşesine Ve bütün yurttaşlara âdil ve dengeli bir şekilde götürmek, işsizlik ve fukaralıkla mücadele etmek suretiyle ülkemizi mesut ve bahtiyar insanlar diyarı yapmak hedefimizdir.

Kalkınma hedeflerine, kanun dışı eylemlerle, tahrikçilikle, her türlü yabancı materyalist ideoloji telkinleri ve yağma teşvikçiliği ile değil, vatandaşların Anayasada yer alan temel hak ve hürriyetlerine, sosyal adalet ve sosyal güvenliğe saygılı olmakla ulaşılacağına inanıyoruz.

Manevî ve maddî kalkınmanın bütün nimetleri, artan millî gelir ve yükselen refah, milletimizin bütün fertleri arasında yayılacak, dengesizlikler giderilecek, sıhhatli bir ekonomik ve sosyal yapıya geçilecek, sosyal adalet sağlanacak, her vatandaşı sosyal güvenliğe kavuşturacağız. Bilhassa yaşlıları, sakatları, iktisaden güçsüz olanları, dul ve yetimleri, kimsesizleri, dar gelirlileri ve işsizleri özel tedbirlerle ve öncelikle himaye etmeyi, millî ve insanî bir görev saymaktayız.

Devletin, güçlü ve tesirli olması için; devlet mekanizmasının uygun bir organizasyon dâhilinde ahenk içinde işlemesi, kararların hızla verilmesi, icradaki lüzumsuz engellerin kaldırılması, yetki ve sorumlulukların en iyi şekilde koordinasyonu ve dağıtılması kalkınmamıza mani olan mevzuatın yeni ihtiyaç ve şartlara göre tanzimi suretiyle, kamu idaresinde verimliliğin artırılması zaruretine inanıyoruz. Devleti, vatandaşa hizmet sunan, emniyet sağlayan, güven veren, saygı ve sevgi duyulan bir varlık haline getirmek için gerekli düzenlemeleri yapacağız. Bu açıdan mülkî ve mahallî idarelerin imkân, yetki ve sorumluluklarını yeniden düzenleyeceğiz.

Bir millî felâket halini almış bulunan trafik kazalarının azamî derecede önlenmesi için her türlü teknik, idarî ve kanunî tedbirleri süratle almak kararındayız.

Vatandaş - Devlet münasebetlerinde gereksiz işlemlerin ve bürokratik engellerin ortaya çıkardığı çeşitli şikâyetleri en kısa zamanda gidereceğiz. Hizmetlerin süratle ifasını sağlayacağız. Her alanda imkân ve zaman israfını önlemek için idareye dinamik bir yapı kazandıracağız.

Gereksiz bütün mevzuat hükümlerini ele alarak gözden geçireceğiz. İyileştirme ve yenileştirme tedbirleri alacağız. Bu meyanda, 1050 sayılı Muhasebei Umumiye Kanunu ve 2490 sayılı Artırma, Eksiltme ve İhale Kanununu, günün şartlarına uygun hale getireceğiz. Kalkınmayı hızlandırabilmek için her alanda yeni bir anlayışla teşvik tedbirlerini düzenleyeceğiz.

Sayın Üyeler,

Milletimizin manevî ve maddî kalkınmasında, birlik ve bütünlüğümüzün sağlanmasında güçlü ve tükenmez bir kaynak olan dinimizin ulvî prensiplerinden yararlanmak kararındayız.

Bütün hürriyetlerin var olduğu ülkemizde din ve vicdan hürriyetinin tam ve kâmil manada kullanılmasını temin edecek bütün tedbirleri alacağız.

Anayasamızda yer alan lâikliği din düşmanlığı olarak değil, din ve vicdan hürriyetinin teminatı olarak görüyoruz.

Esasen Demokratik Hukuk Devletinde lâikliğin hiç bir şekilde din düşmanlığı olarak telâkki edilmesine imkân yoktur. Din ve vicdan hürriyeti kişinin kutsal, vazgeçilmez ve dokunulmaz hakkı olarak kalacaktır.

Din ve vicdan hürriyetinin kullanılmasında çeşitli haksızlıklara ve mağduriyetlere sebep olan ters uygulamaları düzeltmek maksadıyla Türk Ceza Kanununun 163 ncü maddesini tadil edeceğiz.

6187 sayılı Kanunu, Anayasanın ışığı altında yeniden ele alıp düzenleyeceğiz.

Diyanet İşleri Başkanlığının, Anayasa ve diğer kanunlarımızın verdiği görevleri ifa ederken bu makamın kutsal gayesine has, yüksek manevî hüviyeti kesin şekilde korunacaktır.

Hükümetimiz, Diyanet İşleri Başkanlığı hizmetlerinin artan ihtiyaca cevap verecek seviyede yürütülmesi için her türlü yardım ve desteği yapacaktır. Bu meyanda, camisi olmayan köylere ve beldelere cami yapımına yardım edilecektir.

Ülkemizde her seviyede yeteri kadar din görevlimi yetiştirilmesi ve mevcut görevlilerin meslek içi eğitimleri için gereken tedbirler alınacaktır.

Yurt dışına ihtiyaca uygun miktarda din görevlisi gönderilecektir.

Köy ve şehirlerimizdeki kadrosuz camilere mümkün olduğu kadar süratle kadro tahsis edilecektir.

Diyanet İşleri Teşkilât Kanununun yeniden ele alınıp düzenlenmesi için gerekli teşebbüslerde bulunacağız. Hac hizmetlerinde vatandaşlarımıza yardımcı olunması için gereken tedbirler alınacaktır.

Ecdat yadigârı vakıflarımızı korumaya ve geliştirmeye dikkat ve itina göstereceğiz.

Vakıfların teşvikine, gelirlerinin artırılmasına, hayra ve hizmete dönük bir politika uygulanmasına çalışacağız.

Yurt dışındaki vakıflarımızla yakından ilgileneceğiz.

Millî ahlâkın korunmasına ve geliştirilmesine büyük önem veriyoruz. Bu sebeple, millî ve manevî değerlere saldıran, mukaddesatı tezyif eden, insanın edep ve haya hislerini renciden eden ahlâk dışı her türlü yayınlarla ve müstehcen neşriyatla sürekli olarak mücadele edeceğiz. Bu maksatla, mevzuatımızdaki yetersiz olan hükümleri yeniden ele alıp düzenleyeceğiz.

Rüşvet, irtikâp, suiistimal gibi toplumlara ârız olan ve ahlâk dışı saydığımız bu Sosyal hastalıklarla kesin şeklîde ve sürekli olarak mücadele edeceğiz.

Sayın Üyeler,

Hak aramanın bütün kanunî yollarının açık olduğu ülkemizde bugün adalete olan ihtiyaç en önemli bir mesele haline gelmiştir. Adalet dağıtımındaki gecikmeler, vatandaşlarımız için sadece bir şikâyet konusu değil, aynı zamanda bir ıstırap kaynağı olmuştur.

Adalet dağıtımında sürati sağlamakla birlikte, her türlü kolaylığın ve isabetin de sağlanması için gereken bütün tedbirleri alacağız. Adalet cihazımızın ihtiyaçlarını en kısa zamanda temine gayret sarf edeceğiz. Bilhassa yeni mahkeme teşkilâtları kurulmasına önem vereceğiz.

Hükümet olarak kanunî müeyyidelerin mahkemeler yoluyla en tesirli ve isabetli şekilde uygulanır hale gelmesini, bu konuda istikrarın sağlanmasını, Devlet otoritesinin korunmasının başlıca teminatı sayıyoruz.

Yaşadığımız şartlara ve ihtiyaçlara cevap vermeyen mevzuat gözden geçirilerek yenileştirme ve iyileştirme çalışmalarına devam olunacaktır.

Özellikle ceza adaletinin vatandaşlarımız için güvence verecek bir biçimde ve süratle gerçekleştirilmesini sağlamak maksadıyla usul kanunlarımız ve diğer temel kanunlar yeniden ele alınacak, Anayasa ilkelerinin doğrultusunda düzenlenecektir.

Adalet Hizmetlerinin kuruluş ve işleyişiyle ilgili hâkimler ve Cumhuriyet savcıları, genel mahkemeler kuruluşu, Adalet Bakanlığı Merkez Kuruluşu ile adlî tıp müessesesi ve adlî sicil ile ilgili kanunların çıkarılmasına gayret edilecektir.

Geçen dönem Meclislere sevk edildiği halde çıkarılamayan uyuşmazlık mahkemesi, çocuk mahkemeleri kuruluşu ve yargılama usulleri, infaz sisteminin düzenlenmesi ile ilgili diğer kanunların yeniden ele alınıp, çıkarılmasına gayret edilecektir.

Sayın Üyeler,

Demokratik rejimde temel mekanizma seçimlerdir. Millet iradesinin sıhhatli, doğru ve adaletli şekilde temsili meselesi, her türlü otoritenin kaynağındaki meşruiyetle yakından ilgilidir. Seçimlerin sıhhati ve meşruiyeti üzerinde şüphe ve tereddüt uyandırıcı her türlü engelin ve aksak işlerin idarî tedbirlerle düzeltilmesi gerektiğine inanıyoruz. Ayrıca, kötü niyetle davranışlara imkân bırakmayacak şekilde seçim tatbikat ve mevzuatında, gereken her türlü tedbir alınacak ve lüzumlu bütün düzenlemeler yapılacaktır. Millî iradenin, en sağlam ve sıhhatli şekilde tecelli etmesi yolları açılacaktır. Seçimlerde arzu eden siyasî partilerin işbirliği yapmalarını mümkün kılacak, Seçim İşbirliği Kanununun bir an evvel çıkarılmasına çalışacağız.

18 yaşını doldurmuş gençlerimize oy hakkı tanıyacağız. Yurt dışında çalışan vatandaşlarımızın seçimlere katılma imkânları araştırıp bulmaya gayret edeceğiz.

Sayın Üyeler,

Türkiye Radyo - Televizyon Kurumunun tarafsızlığı, millî devlet radyosu ve televizyonu olması ve Anayasanın 121'nci maddesindeki ilkelere sadık kalması sağ-

lanacaktır. Yalnız haber hizmeti değil, önemli bir eğitim ve kültür hizmeti görmekle mükellef olan TRT'nin; ülke ve millet bütünlüğünü sarsıcı, Cumhuriyeti tahrip edici, millî güvenliğe ve genel ahlâka zarar verici yayınlar yapmasını önleyeceğiz. TRT yayınları, millî ve manevî değerleri tahrip edici değil, takviye edici, geliştirici olacaktır. Radyo - televizyon yayınlarının, ülkenin her tarafından ve bütün vatandaşlarımızın dinleyebileceği; seyredebileceği bir hale getirilmesi sağlanacaktır.

Sayın Üyeler,

Eğitimin milliliğine büyük önem veriyoruz. Millî eğitimde temel hedefimiz, milletimizin bütün fertlerini, Türk Milletinin millî, manevî, ahlâkî, insanî, sosyal ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren ailesini, vatanını ve milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş, büyük ve şanlı tarihimizle iftihar eden, milletimizin geleceğine güvenle bakan, her türlü taklitçilikten uzak, millî şahsiyetini müdrik, ilim, teknik ve medeniyet yarışında insanlığa örnek olmayı hedef alan vatandaşlar olarak yetiştirmektir.

Okullarda kitap enflasyonuna ve hu konu ile ilgili istismarlara son verilecektir. Ders kitapları konusunda dar gelirli ailelerin yükünü azaltıcı etkin tedbirler alınacaktır. Eğitimde radyo, televizyon ve eğitim laboratuarlarından geniş şekilde yararlanılacaktır. Radyo ve televizyon yoluyla yapılacak eğitimin, millî eğitim temel amaçlarına uyması ve köylere kadar ulaşması sağlanacaktır. Öğretim üyelerinin az ve yetersiz olduğu eğitim kuruluşlarında kapalı devre televizyonları ile ders verilme imkânlarından faydalanılmasına çalışılacaktır.

İlk ve ortaöğretimde okutulmakta olan ahlâk dersleri, gayesine uygun ve millî ahlâk esaslarına göre düzenlenecek ve bu dersleri, öncelikle, İlahiyat Fakültesi, İslâmî İlimler Fakültesi, Yüksek İslâm Enstitüsü ve İmam - Hatip Okulları mezunları okutacaklardır. Din derslerinin normal ders saatleri içinde ve gerekli vasıflan taşıyan öğretmenlerce verilmesi sağlanacaktır.

Müspet ilimlere ait ders kitaplarında, milletimizin bu ilimlere yaptığı hizmetleri tanıtan bölümlerin konulmasına önem verilecektir.

Yeni nesillere dünya görüşü aşılamakta önemli rol oynayan, bilhassa ahlâk, sosyoloji, felsefe ve psikoloji gibi derslerin kitapları evlâtlarımızın millî inançlarını, manevî değerlerini tahrip edici değil, bilâkis millî ve manevî değerlere bağlılığı temin edici şekilde yeniden yazılacaktır.

Milletimizin ümidi ve geleceğinin teminatı olan gençliğimizin, manevî yapısının inanç, sevgi ve millî kültürle zenginleşmesine ağırlık veren ve beden sağlığını koruyan, hayatın bütün güçlüklerini aşarak haşarıya ulaşmasını sağlayacak, kabiliyeti gelişmiş bir yapıya kavuşmasına önem vereceğiz.

Devletimizi ve milletimizi büyük yapmada, millî kalkınma hamlelerimizin kaynağı ve cevheri olan gençliğimizin en yararlı şekilde yetişmesi için her türlü gayreti, dikkati esirgeyemeyeceğiz. Gençliğimizin yetişmesinde, yabancı ideolojik akımların ve taklitçiliğin yayılışına müsaade etmeyeceğiz.

Eğitim kurumları ile ilgili yatırımların, eğilimin İhtiyaçlarına cevap verecek şekilde ve zamanında gerçekleşmesi için özel tedbirler alacağız.

Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademilerinde ülke ihtiyaçlarını nazara alarak kapasiteyi artıracağız, öğretimin niteliğini geliştireceğiz ve öğretim elemanlarının yurt dışında yetişmelerine öncelik vereceğiz.

İslâm Enstitüleri akademi haline getirilecek, ilmî araştırma güçleri artırılacak, adet ve öğrenci sayıları çoğaltılacaktır. Akademi mezunlarının, liselerde, felsefe, ahlâk, sosyoloji ve psikoloji öğretmeni olarak görev yapmaları sağlanacaktır.

En yüksek seviyede âlim yetiştirmek üzere bir "Manevî İlimler Üniversitesi"'nin kurulmasına önem verilecektir.

Türk ilim, dil ve sanat akademileri kurulacaktır.

İlim, kültür, sanat ve spor alanında üstün başarı gösteren kabiliyetli kişiler, maddî ve manevî bakımdan teşvik edilecek, kabiliyetlerinin geliştirilmesine önem verilecektir.

İmam - hatip lisesi ve diğer meslek lisesi mezunlarını, üniversite ve yüksekokullara giriş imtihanlarında, diğer lise mezunları ile aynı şarta tabi tutacağız. İmam - hatip lisesi mezunlarını, ilkokullarda din ve ahlâk dersleri hocası olarak görev yapmalarını sağlayacağız. İmam - hatip liselerimin ilkokullara dayalı olmasını ve sayılarının ve kontenjanlarının artırılmasını temin edeceğiz.

Gençlerimizin her kademede eğitim kurumlarından yararlanmaları imkânlarını hazırlayacağız.

Eğitimde imkân ve fırsat eşitliğine önem vereceğiz.

Yükseköğrenim çağına gelen gençlerimizin, üniversite ve yüksekokullardan en geniş şekilde yararlanmaları için bütün tedbirleri alacağız. Bugün üniversite ve yüksekokullarımızda henüz gençlerimizin istifadesine tahsis edilmemiş öğrenim kapasiteleri vardır. Bu kapasiteleri değerlendirmeye kararlıyız. Gerektiğinde ikili tedrisat yapılabileceği gibi, yaz aylarında da bu millî müesseselerin ülkeye hizmet eder halde tutulması için lüzumlu tedbirleri alacağız. Gençliğimizin, gelişmiş teknolojinin imkânlarından faydalanmasını temin için, yaygın yükseköğrenime önem vereceğiz. Üniversite ve yüksekokulların yurt sathına yayılması çalışmalarına hız vereceğiz.

Üniversite ve yüksekokullara giriş imtihanlarını, edinilen tecrübelerin ışığında yeniden düzenleyeceğiz.

Kalkınmaya ve üretime katkısı olan meslekî ve teknik öğretime önem verilecek, meslekî ve teknik liselerin artırılması yoluna gidilecektir. Teknik elemanların yetiştirilmesinde nazarî bilgi yanında sanayi ve tarım alanlarında yapacaktan işe kolayca uymalarını sağlayacak şekilde amelî eğitim görmeleri sağlanacaktır.

Eğitim kuruluşlarının yurt sathına dağılımında genel denge dikkate alınacaktır. Binaları tamamlanmış olan meslek okulları öğrenime açılacaktır.

Her kademedeki öğretim ve öğrenim kadrolarında görev yapan öğretmenlerimizin, başta mesken, emeklilik, hizmet ve ücret konuları olmak üzere, bütün ih-

tiyaçlarını ve sıkıntılarını gidermek hedefimiz olacaktır. Bu arada, öğretmenlerin özlük ve sosyal hakları ile ilgili diğer kanunların çıkarılmasına çalışacağız.

Kalkınmamızın gerektirdiği sayı ve nitelikte insan gücü yetiştirecek, yaygın eğitim faaliyetlerine geniş yer verilecek, endüstrimizin geliştirdiği yerlerde, organize sanayi bölgelerinde ve sanayi sitelerinde meslekî eğitim merkezleri açılacaktır.

Bilimsel ve teknik araştırmalar teşvik edilecek, teknolojinin millî imkânlara dayalı olarak geliştirilmesine gayret edilecektir.

TÜBİTAK'ın kalkınma plan ve programlarının gerektirdiği araştırmaları, sosyal konulan da kapsayacak tarzda yapması imkânları sağlanacak, ecdadımızın ilme yaptığı hizmetleri genç nesillere tanıtması temin edilecektir.

Yurt dışında öğrenimlerini yapanların yurdumuzdaki muadeletlerini tanımada çeşitli ülkeler arasındaki uygulama farkları kaldırılacak ve bu muadeletler beynelmilel usuller ve kabullere uygun olarak kesin neticeye bağlanacaktır.

Cumhuriyetin temeli olan millî kültürümüzü korumayı, yaşatmayı, geliştirmeyi ve nesillere ve bütün cihana duyurmayı önemli bir görev sayıyoruz.

Vatandaşlarımızın ve özellikle genç nesillerin millî kültür hazinelerimizle kaynaşması için her türlü tedbiri alacağız.

Gençlerimizin, yurt, burs, dinlenme ve spor ihtiyaçlarını karşılayan tesisler kuracağız. Mevcutları ise, tam kapasite ile çalıştıracağız.

Gençlerimizin boş zamanlarının sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlerle değerlendirilmesine önem vereceğiz.

Üstün fizik ve moral kabiliyetlere sahip nesillerin yurt kalkınması ve savunmasındaki önemli yerini nazara alarak sporun yurt sathında ve yaygın kitle sporu halinde geliştirilmesi yolunda geniş çapta altyapı tesislerini süratle kurup, ikmal edeceğiz.

Türk sporunun her alanda gelişmesi için insan gücü, tesis, araç ve gereç açığımızı süratle gidereceğiz.

Amatör sporu destekleyici ve özendirici, profesyonel sporu yönlendirici bir tutum ve davranış içinde düzenlemeler yapacağız. Teşkilâtın yapısı ile ilgili kanunların çıkmasına gayret edeceğiz.

Sayın Üyeler,

Kamuoyunun aydınlatılmasında görev yapan ve demokratik rejimin temel varlığı olan hür basınımızın, maddî ve manevî güçlüklerini gidererek gelişmesi için her türlü kolaylığı göstereceğiz.

Basında çalışanların emeklilik hakkını 25 yıldan 20 yıla indireceğiz.

Basın mensuplarının meslekî ihtisas, araç ve gereç ihtiyaçlarını karşılayacak tedbirler alacağız.

Basın tesis ve konut kredilerini düzenleyeceğiz.

Her türlü haberleşme hizmetlerinde gerekli kolaylıkları göstermeye devanı edeceğiz.

Fikir ve sanat hayatını teşvik ederek telif haklarında vergi muafiyet sınırını yükselteceğiz. Bütün sanatçıların emeklilik hakkını müesseseleştireceğiz.

Sayın Üyeler,

Ekonomik politikamızın hedefi, istikrar içinde millî, güçlü, dengeli, hızlı gelişme ve büyümeyi sağlamaktır. Kalkınmanın gayesi; fukaralığı yenmek, medeniyetin bütün imkânlarını, refahı tabana ulaştırmak, hürriyet ve güvenlikle birlikte mesut bir toplum düzeni gerçekleştirmektir. Bu maksatla ülkemizin sahip olduğu bütün millî kaynaklarımızı kalkınmanın emrine vermeyi zaruri görüyoruz.

Kalkınma gayretlerimizin her alanında özellikle ekonomik ve malî faaliyetlerde tam bir koordinasyonun sağlanmasına büyük önem atfediyoruz.

Ekonomik kalkınmada karar bütünlüğünü ve tatbikat ahengini temin, kalkınma hedeflerine en verimli şekilde ulaşılması, kalkınma programlarını tatbik eden ve ekonomik ve malî politikaların tatbikatından sorumlu olan bakanlıklar ve kamu kuruluşları arasında tam bir koordinasyonun temin edilmesi ve süratle karar alınması, alınan kararların vakit geçirmeden icrası için, gerekli her türlü tedbirler titizlikle ele alınacaktır.

Sahip olduğumuz yeraltı ve yerüstü servetlerinin hızla değerlendirilmesinin yanında, kişinin teşebbüs gücü ve kabiliyetini şevkli bir çalışma ortamında kalkınmanın muharrik gücü haline getireceğiz.

Kalkınma modelimiz millîdir ve memleket gerçeklerine dayanacaktır. Kalkınma planlı ve dengeli olacaktır. Ekonomimizi sıhhate kavuşturmaya gayret ederken, sosyal adaleti ve sosyal güvenliği her vatandaş için sağlamaya gereken önemi vereceğiz. Mülkiyet hakkına ve meşru kazanca saygılı olacağız. Âdil gelir dağılımını gerçekleştirecek değer ve nitelikte müessir tedbirler alacağız.

Para, kredi, finansman, yatırım, destekleme, teşvik ve yönlendirme politikaları, ekonomimizin hızla gelişmekte olan şartlarına intibakını sağlayacak ve kalkınmamızı destekleyecek şekilde teşvik ve yeniden tanzim olunacaktır.

Tasarruf eğilimini artırıcı ve tasarrufların üretici sektörlere yönelmesini temin eden ve kâr ortaklığı esasını da içine alan, güvenilir bir sermaye piyasasının geliştirilmesini sağlayacağız, özel hesap mütehassıslığı sistemi getireceğiz.

Türk ekonomisini millî seviyede dengelenmiş ve düzenlenmiş tedbirlerle verimliliğe kavuşturacağız. Bu anlayış içinde, bankacılığı ve sigortacılığı yeniden düzenleyeceğiz. Kredi müessesesi, teşebbüs gücünü değerlendirecek şekilde, bilhassa esnaf ve sanatkârların gelişmesine, dar kaynaklı müteşebbislerin güçlenmesine imkân verecek tarzda ele alınacak "kredilerin çeşitleri artırılacak", kredi eksik ve noksanlıkları, güçlükleri kaldırılacak, kredinin verime ve üretime tesiri artırılacak, himayeye muhtaç gelir gruplarının özel tedbirlerle himayesine öncelik verilecektir.

Ekonomik yapımızı ve vatandaşlarımızı ezen yüksek faiz uygulamasının ortadan kaldırılmasına ağırlık verilecek, faizsiz kredi uygulaması sisteminin gelişti-

rilmesine çalışılacaktır. Köylüye, esnafa, sanayiciye ve mesken edinecek kimselere daha çok kredi sağlayacağız.

Enflasyonla mücadeleyi önemli bir görev sayıyoruz. Enflasyonla mücadelede bilhassa arz ve talep dengesinin bozulması önlenecek, mal darlığı ve kıtlığına mahal verilmeyecek, bu maksatla üretimi artırıcı faaliyetler desteklenecek, tasarruflar teşvik edilecek, kamu gelirlerini artırıcı tedbirler alınacaktır.

Dış ödemeler dengesinin ıslahı için ihracat ve işçi dövizleri gelirlerini ve döviz kazandırıcı yatırım ve üretimi artırıcı tedbirler alacağız. Bu amacın gerçekleştirilmesi için kambiyo mevzuatımızda düzenlemeler yapacağız.

Öz kaynaklarımızın yanı sıra millî menfaatlerimize aykırı düşmeyen dış kaynaklardan da gerektiği şekilde yararlanarak, ekonomik kalkınmamızı sıhhatli bir şekilde hedefine ulaştıracağız.

Geçim imkânlarından yoksun, gelir seviyesi yetersiz ailelere Devlet yardımı yoluyla belli bir düzeyde yaşama imkânı sağlayacağız.

Anayasamızın, malî güce göre vergi alınması ilkesine uygun olarak, vergi mevzuatını basit ve âdil hale getireceğiz. Kalkınmamıza ters yönde tesir icra eden vergi mevzuatını ıslah edeceğiz. Vergi muafiyetlerini asgarî ücretten az olmamak üzere yeniden düzenleyeceğiz.

Dar ve orta gelirli vatandaşlar üzerindeki vergi yükünü hafifleteceğiz.

Mal ve hizmetlerin vergilendirilmesinde lükse giren tüketimin önlenmesi tedbirlerini alacağız.

Ekonomik gelişmemize destek olmayan gider ve işletme vergileriyle vatandaşlarımızın çeşitli şikâyetine yol açan emlâk vergilerini yeniden gözden geçireceğiz ve düzeltmeler yapacağız.

Mahallî idarelerin finansman ihtiyaçlarını daha âdil ve sağlam kaynaklarla temin etmeleri için gerekli tedbirler alacağız.

Kamu görevlileri arasındaki haksızlığa ve eşitsizliğe dolayısıyla de huzursuzluğa sebep olan, Devlet Memurları Kanununun aksayan yönlerini düzelterek daha âdil bir maaş ve ücret sistemi getireceğiz.

Piyasalarda zamanında ve yeteri kadar mal bulunmasını sağlamak, arz ve talep dengesinde istikran korumak için bir millî stok müessesesi kuracağız.

Yurt ölçüsünde yeniden depolama tesisleri inşa edeceğiz.

Üretici kooperatifler ve bunların üst kuruluşu olan birlikler, gelişen tarım ve ticaret hayatımız ekonomik ve rasyonel çalışma esasları göz önüne alınarak yeniden düzenlenecektir.

Ziraat Bankasını öncelikle tarım kesiminde gerekli etkinliğe kavuşturacak tarzda tedbirler alacağız.

Halk Bankasının esnaf ve sanatkârlarımıza, dar sermayeli müteşebbislerimize daha iyi şartlarla kredi vermeleri imkânlarını düzenleyeceğiz.

Komşularımızla sınır ticaretine geçme yolunda tedbirler alacağız.

İhracatı artırmak ve ihracattaki düzensizlikleri gidermek maksadıyla bir millî ihracat kurulu teşkil edeceğiz.

Kaçakçılığı önleyici kanunî tedbirlerin yanı sıra, belli merkezlerde serbest pazarlar kurarak ekonomik tedbirler alacağız.

Dış ticaret politikasının çok yönlü ve geniş tabanlı olarak uygulanmasına gayret edeceğiz.

Esnaf ve sanatkârlarımızın gelişip güçlenmesi için teşebbüse değer verici yönde yeni düzenlemelere gireceğiz.

Esnaf ve sanatkârlarımızın bir araya gelmesini sağlamak, tecrübe ve ekonomik güçlerini birleştirmek maksadıyla her türlü teşrik edici tedbirler alacağız. Esnaf ve sanatkârları defter tutma külfetinden kurtaracağız.

Tabiî afetlerden zarar gören esnaf ve sanatkârımız için iş güvenliği sigortasını gerçekleştireceğiz.

Esnaf ve sanatkârlarımızın işyeri ve mesken ihtiyacı için her türlü kredi kolaylığı sağlanacak bütün imkânlar kullanılarak bu ihtiyaçlar karşılanacaktır.

BAĞ-KUR'la ilgili kanun değişikliklerini gerçekleştireceğiz.

Köylümüzün alın terini değerlendireceğiz. Taban fiyat politikalarını bir bütünlük içinde ele alarak uygulayacağız.

Köylümüzün ve esnafımızın bütün ihtiyaçlarını yakından takip edeceğiz.

Topyekûn bir kalkınmayı hedefine ulaştırırken, köyün ve köylünün öncelikle kalkınmasına özel önem vereceğiz.

Köye giden hizmetler artırılacak, daha yaygın hale getirilecek, bu suretle köyle şehir arasındaki fark ortadan kaldırılacaktır.

Köy kalkınmasında millî kooperatifçiliği teşvik ve takviye edeceğiz. Kooperatiflerin finansmanı için, gerekli tedbirleri alacağız.

Köylerimizin cami, yol, su, sulama elektrik, telefon, okul, kütüphane, sağlık ve idare binası gibi altyapı hizmetlerine sürat verip bunları yurt çapında tamamlayacağız.

Köylerimizin tamamını biran evvel elektriğe kavuşturmanın heyecanını yüreğimizde duyuyoruz. Bugün köyde yaşayan nüfusun % 50'si elektriğe kavuşmuştur. Önümüzdeki 1977-1981 döneminde, Türkiye'de elektriksiz köy bırakmamak azim ve kararındayız. Bu hedefe ulaşmak için her imkânı seferber edeceğiz. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Koy yollarının yapım, bakım ve onarımlarına sürat vererek yılın her mevsiminde ulaşıma açık tutulmasını sağlayacağız. Programa göre köy yollarının asfaltlanmasına hızla devam edeceğiz.

Yeniden bir köy kanunu hazırlayacağız.

Köye giden hizmetlerde koordinasyonu ve etkinliği artırmak için bakanlıklar arası işbirliğine önem vereceğiz.

Sayın Üyeler,

Ülkemiz arazi varlığı, su kaynakları ve iklim şartları bakımından büyük bir üretim potansiyeline sahiptir. Tarımı hava şartlarına bağlı olmaktan kurtarma çalışmalarımıza devam edeceğiz. Sulamaya büyük önem vereceğiz. Her alanda modern teknolojinin imkânlarından yararlanacağız.

Tarımda üretimin artırılması için her türlü teşvik tedbirleri bir araç olarak kullanılmaya devam edilecektir.

Tarım kredilerinin dağıtılmasında, sosyal ve ekonomik amaçlar yanında, özellikle üretim amacına ağırlık verilecek. Başlanmış olan Entegre organizasyon çalışmaları süratle geliştirilecektir. Bu meyan da faizsiz kredi dağıtımına ağırlık verilecektir.

Projeye dayalı kredi sistemi geliştirilecektir. Toprak baremleri yeniden düzenlenecektir. Kontrollü kredi sistemi yaygınlaştırılacaktır.

Su ürünlerinin ihracı desteklenecektir. Balıkçılığın geliştirilmesine çalışılacaktır.

Hayvancılık alanında özel geliştirme projelerinin uygulanması faaliyetlerine devam olunacak, özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da organize hayvancılık işletmelerinin plan ve projelere dayalı olarak kurulmasına ve bu tür projelerin her türlü kredi ve diğer teşvik tedbirlerinden yararlandırılmasına önem verilecektir.

Tarım ürünlerinin değer fiyatına satılmasını ve üreticinin uygun fiyatla alımını sağlamak için gerekli tedbirler alınacaktır. Bu amaçla, üretici ile tüketici arasındaki pazarlama zinciri kısaltılacaktır.

Hayvancılığın geliştirilmesi yönünden büyük önem taşıyan çayır, mera ıslahı ve yem bitkileri üretiminin artırılması faaliyetleri hızlandırılacaktır.

Büyük gelişme imkân ve temayülü gösteren, meyvecilik, sebzecilik, turfandacılık ve çiçekçilik alanında, fidan, tohum, fide, ulaştırma, depolama dağıtım, pazarlama ve finansman güçlüklerini giderici tedbirler alınacaktır. Taze meyve sebze, sebze ihracatını artırıcı projelere hız verilecektir.

Hudut boylarında ve özellikle Güneydoğu hududumuzda mayınlanmış bulunan arazi, mayından temizlenerek, ekonominin ve vatandaşların istifadesine arz olunacaktır. Bu konuda zarurî çalışmalara hemen başlayacağız.

Sayın Üyeler,

Toprak ve tarım reformu uygulaması edinilen tecrübelerin ortaya çıkardığı gerçekler nazara alınarak yeniden düzenlenecektir.

Anayasamızın 38'inci maddesi, Anayasa Mahkemesi tarafından, Cumhuriyet ilkelerine aykırı görülerek iptal edilmiştir. Anayasa boşluğunun doldurulması için gereken teşebbüste bulunulacaktır. Bu maddeye dayalı olarak, kanunlarla yapılan geçmiş uygulama mülkiyet hakkının tahribine giden büyük haksızlıklara ve mağduriyetlere sebep olmuştur.

Kamulaştırmalarda, mülkiyet hakkını zedeleyen uygulamaların meydana getirdiği mağduriyetler önlenecek, değer pahası peşinen ödenmedikçe kimsenin malının kamulaştırılmasına izin verilmeyecektir.

Sayın Üyeler,

Millî servetlerimizden olan ormanlarımızın korunmasına, gelişmesine bilhassa orman yangınları ve zararları ile mücadele edilmesine önem vereceğiz.

Orman içi ve orman kenarı köylerimizin gelişmesi, ekonomik ve sosyal bakımdan güçlenmeleri için tedbirler alacağız. Bu köylerde yaşayan vatandaşlarımız için her aileden en az bir kişiyi orman hizmetlerinde çalıştırarak, gelire kavuşturma tedbirlerini uygulamaya devam edeceğiz.

Her türlü ormancılık faaliyetlerinde öncelikle orman içi ve kenarı köylerde kurulacak kooperatiflere yardımcı olacağız.

Ormanların korunması ve işletmeciliğinin sağlanması için gerekli yol şebekelerini süratle tamamlayacağız. Orman içi köylerin yollarının inşasına hızla devam edeceğiz.

Orman ürünleri sanayiinin, orman içi ve kenarı köylere yakın yerde kurulmasına öncelik vereceğiz.

Bozuk ormanlarımızın ıslahı, yeni orman sahalarının kazandırılması ve ağaçlandırma faaliyetleri ile erozyonla mücadele çalışmalarına ağırlık vereceğiz.

Vatandaş - orman ilişkilerinin düzenlenmesi ve her türlü ihtilâfın kaldırılması için başta kadastro çalışmaları olmak üzere gerekli tedbirleri alacağız.

Sayın Üyeler,

Milletçe önümüzdeki yılları çok iyi değerlendirmek mecburiyetindeyiz. İmkân israfı kadar, zaman kaybını da giderecek ve telâfi edecek bir hizmet şevkiyle güçlüklerin üstüne yürüyeceğiz. Türkiye'yi büyük hedeflere yönelmiş, büyük rakamlar üzerinde yükseltmek ve inşa etmek maksadıyla hizmet yolunda bulunuyoruz.

Elektrik enerjisi ve yakacak teminindeki darboğazları uzun vadeli tedbirlerle ve öz kaynaklarımıza dayalı projeleri uygulayarak gidereceğiz. Başlanmış işlerin zamanında ikmaline alışacağız. Hidroelektrik ve termik santrallerin inşası çalışmalarına sürat vereceğiz. İçinde bulunduğumuz yılda, nükleer santralin ihale ve inşa işlemine başlayabileceğimizi ümit ediyoruz.

Çeşitli enerji ve yakacak kaynaklarının fiyat politikası ve bunlar üzerindeki vergileme ile üretim ve tüketim arasında dinamik ve geliştirici bir denge kurulacaktır. Millî ekonomiyi çok olumsuz şekilde etkileyen enerji kısıtlamasına son vermek için her türlü tedbiri alacağız.

Başta Fırat Projesi olmak üzere büyük sulama projelerinin uygulanmasını hızlandıracağız.

Çok maksatlı ve yüksek ekonomik yararları olan Doğu ve Güneydoğu Anadolu projelerinin uygulanması çalışmalarına devam edeceğiz.

Artan petrol ihtiyacımızı, millî kaynaklarımızdan karşılamak için karalarımızda ve denizlerde geniş ölçüde petrol arama seferberliğine gireceğiz. Yeni rafineriler inşa ederek, gereksiz döviz harcamasını önleyeceğiz ve yurda döviz sağlayacağız. Gerçekleştirdiğimiz petrol - boru hattının yanı sıra, tabiî gaz projelinin gerçekleşmesine gayret edeceğiz.

Maden rezervlerimizin en iyi şekilde değerlendirilmesi tedbirlerini alacağız.

Hükümetimiz, ilk hamlede, elektrik enerjisi üretimini 20 milyar kilovat saatten, 35 milyar kilovat saate çıkaracaktır. Hedef, 100 milyar kilovat saattir.

Demir - çelik üretimini 3 milyon tondan 10 milyon tona çıkaracaktır, hedef 30 milyon tondur.

Çimento üretimini 15 milyon tondan 25 milyon tona çıkaracaktır, hedef 50 milyon tondur.

Gübre üretimini, 2 milyon tondan 10 milyon tona çıkaracaktır, hedef 23 milyon tondur.

Yurdumuzun tarıma elverişli her karış arazisini sulamayı hedef alacağız. Küçük su işlerine önem vereceğiz.

Sayın Üyeler,

Türkiye, 4'üncü Beş Yıllık Kalkınma Planının eşiğinde 50 milyona doğru yükselen genç ve dinamik nüfus yapısı ile ülkenin sahip olduğu yeraltı ve yerüstü zenginlikleri ile 1977-1981 dönemini çok iyi değerlendirmek mecburiyetindedir. Türkiye hu dönemde, ekonomik ve sosyal meselelerinin büyük bir kısmını çözmek, ülkeyi güçlendirmek ve ekonomisini büyültmek ve geliştirmek mecburiyetindedir.

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planının stratejisinde, bu anlayışı hâkim kılacağız. Bilhassa ahlâkî, millî ve manevî değerlerimize bağlı, millî kültür politikamızla bütünleşmiş, yurdumuzu çağın ileri düzeyine eriştirecek tarzda büyük tedbirler getireceğiz.

Sanayi, tarım, ormancılık, hayvancılık, ulaştırma ve turizm sektörlerinde bugüne kadar alınmış ve uygulanmış tedbirleri bütünüyle değerlendirerek, mevcut potansiyeli daha verimli şekilde kullanmayı temin edecek köklü tedbirleri alacağız.

Fertler ve aileler arasında olduğu kadar, bölgeler arasında da denge sağlamayı hedef alıyoruz. Bu maksatla, Doğu ve Güneydoğu, Orta Anadolu'muzun ve geri kalmış yörelerimizin kalkınmasını özel tedbirlerle ve kalkınma projeleriyle gerçekleştirmek kararındayız. Başlanmış olan yatırımlara hızla devam edilecek ve bu bölgelerde, Dördüncü Beş Yıllık Plan içerisinde yeni yatırımların yapılmasına ağırlık verilecektir.

Yeni bir pilot il kalkınma planı tatbik edilerek, kalkınmamış illerimiz millî plan içinde ayrıca ele alınıp, değerlendirilecektir.

Sayın Üyeler,

Türkiye'yi çağdaş ve ileri bir sanayi ülkesi haline getirmek kararındayız.

Sanayileşme hareketinin memleketin bölgeleri arasında dengeli bir şekilde yayılması ve başta yeni istihdam imkânlarının geliştirilmesi ile işsizliğin önlenmesi olmak üzere, sanayileşmenin getireceği nimetlerin her bakımdan âdilâne bir şekilde dağılmasını sağlayacak tedbirler köklü ve müessir bir şekilde alınacaktır.

Türkiye'nin çağdaş ve ileri bir sanayi ülkesi haline gelmesi için organizasyon, kredi, teşvik ve altyapı hizmetlerini süratle ikmal edeceğiz.

Yeniden kurmaya başladığımız gübre, şeker, kâğıt, çimento ve Sümerbank'ın büyük sanayi tesislerini bir yandan süratle ikmal ederken, diğer yandan yeni hamlelere gireceğiz.

Kurulmasına başlanmış bulunan Demir - Çelik, Ağır Makine ve Teçhizat fabrikaları, Motor ve Aktarma Organları İmalât sanayileri, Takım Tezgâhları Sanayii, Ağır Elektronik ve Elektromekanik Ekipman Sanayii, Telekomünikasyon Sanayii, Tarım ve İş Makineleri Sanayii, Otomotiv Sanayii, her türlü, makine imalâtı sanayii, Uçak ve Gemi İnşa Sanayiinin süratle ikmaline ve geliştirilmesine ve bu önemli sahalarda yeni hamlelerin yapılmasına öncelik vereceğiz.

Yurdumuzun bütün bölgelerinde tarım ve orman ürünlerine dayalı her türlü sanayinin, yem ve süt fabrikaları ve et kombinalarının kurulmasına gayret edeceğiz.

Bütün illerimizde organize sanayi bölgelerinin ve sanayi sitelerinin süratle kurulmasına çalışacağız. Özel sektör yatırımlarının sanayileşme alanında yeni hız ve hacim kazanması için müessir teşvik tedbirleri uygulayacağız.

Bölge Sanayii Müdürlükleri, bölgesel ekonomik ve sanayi etütleri yapacak şekilde geliştirilecek ve bütün yurda yayılacaktır.

Teknolojik gelişme ve prototip imalât, eğitim, sınaî mamul ihracatı, yerli imalâtı geliştirme ve güçlü ihracat organizasyonlarının kurulması, mühendislik ve proje hizmetlerinin geliştirilmesi, sanayi mamullerinin tanıtılması, ayrıca özel teşvik tedbirleriyle teşvik olunacaktır.

Hedefimiz, Türkiye'nin makine ve teçhizat ithal eden bir ülke değil, ihraç eden bir ülke haline getirilmesidir.

Sanayileşme hamlemizin hızla gelişmesine engel teşkil eden her türlü hukukî ve malî mevzuatı ıslah edeceğiz. İhracatın geliştirilmesi ve bu arada bilhassa sanayi mamulü ihracatının artırılmasına en ileri teşvik tedbirleri ile hususî bir ihtimam gösterilecektir.

Millî teknoloji üretimi ve birikimi için gerekli düzenlemelere gireceğiz. Ağır sanayi ve Millî Harp Sanayii, millî politikalarla ele alınarak ahenkli bir şekilde geliştirilecektir.

Sanayiin, temel üretim malları üreten ve Türkiye'de ağır sanayiin ve bu meyanda millî harp sanayiinin kurulmasına imkân verecek bir yapıda gelişmesi sağlanacaktır. Sanayileşmemiz ve millî harp sanayii ile ilgili temel projelere ait çalışmalar hızla sonuçlandırılıp, icraata geçilecektir.

Yurdun çeşitli bölgelerinin sanayi envanterinin çıkarılması, sanayileşme ile ilgili her türlü bilgilerin toplanıp değerlendirilmesi, sanayileşmenin doğması ve hızlandırılması maksadıyla, Sanayi Bakanlığı bünyesinde, yurt sathına yaygın güçlü bir teşkilât kurulacaktır.

Sanayileşme hareketlerinin finansmanında, yurt dışındaki işçilerimiz de dâhil olmak üzere, halkın tasarruf imkânlarının değerlendirilmesi ve güçlendirilmesi maksadıyla, çeşitli teşvik tedbirleri geliştirilecektir.

Sanayileşme hareketlerine halkın yaygın bir şekilde katılmasını ve mahallî inisiyatifin güçlü bir şekilde harekete geçirilmesini sağlamak maksadıyla özel kuruluş esaslarına sahip kalkınma şirketleri kurulacaktır.

Sanayileşme için en uygun ortamın hazırlanması, sanayileşme teşebbüslerinden en yüksek verimin alınması ve teşebbüs sahiplerinin güçlük ve engellerle karşılaşmadan sanayi tesisleri kurmak ve işletmelerini sağlamak için bir Sanayi Teşvik Kanunu çıkarılacaktır. Sanayiin kurulması ve işletilmesinde gereksiz bürokratik engeller kaldırılacaktır. İdarî işlemlerin kısaltılması için gereken tedbirler alınacaktır.

Sanayileşmeye yakından tesir eden para, kredi, enerji, ulaştırma ve fiyat temel politikalarının sanayi politikası ile ahenkli hale getirilmesine özel bir dikkat gösterilecektir.

Yabancı sermayeden, ileri teknoloji getirmesi, eğitici vasıfta bulunması, sanayi gelişmesini hızlandırması, ihracata dönük olması, ödemeler dengesine olumlu etki yapması gibi şartlar içinde yararlanılacaktır. Bu çeşit yatırımlarla üretilecek malların, ara malı ithal maliyetleri ve kâr transferleri de dâhil, nihaî maliyetlerinin dünya fiyatları önünde makul bir seviyede tutulmalarına önem verilecektir. Tarihî ve kültürel Hakilerimiz olan ülkelerden yabancı sermaye gelmesinin teminine gayret edilecektir. Aynı şekilde Türk müteşebbis ve sermayesinin dış ülkelerde yatırım yapmaları, sınaî tesisler kurmaları teşvik edilecektir.

Sanayileşmenin temel ihtiyaçlarından biri olan yetişmiş personel ihtiyacını karşılamak için meslek okulları, çıraklık - kalfalık eğitimi ve iş başında eğitim geliştirilecek ve teknik eğitim yanında, kuvvetli bir iş ahlâkını sağlayacak temel ahlâkî eğitim de verilecektir.

Yurdumuz şartlarına uygun teknolojinin geliştirilmesi için, Devlet, her türlü desteği ve yardımı yapacaktır. Lisans, know-how anlaşmalarının millî menfaatlere en uygun şekilde ve süratle yapılmasını sağlayıcı tedbirler alınacaktır.

Dış ülkelerdeki teknolojik gelişmelerin sürekli bir şekilde ve güvenilir şartlarda Türkiye'ye aktarılıp geliştirilmesi için bir teknoloji ve Sanayi Takip ve İstihbarat Teşkilâtı kurulacaktır.

Devlet, Mühendislik - Müşavirlik ve tesis kurma hizmetlerini yerine getirecek kuruluşların güçlü bir şekilde gelişmesini destekleyecek ve teşvik edecektir.

Kamu iktisadî Teşebbüs ve iştiraklerinin, ekonomiye katkıda bulunan, kârlılık, verimlilik ve modern işletme esaslarına göre çalışan rasyonel ve kaynak doğurucu işletmeler haline getirilmesi hedefimizdir. Kamu İktisadî Teşebbüslerine ait Personel Kanunu ele alınacaktır.

Sayın Üyeler,

Çalışanların haklarının korunup geliştirilmesine ve teminat altında tutulmasına gayret edeceğiz. İşçi ve işveren münasebetlerinde karşılıklı hak ve menfaatlerin çatışarak değil, millî menfaatler, hak ve adalet ölçüleri etrafında birleşmek suretiyle, barışçı yoldan halline ve özellikle çalışma barışının korunmasına önem vereceğiz. Gelişen ekonominin nimetlerinden çalışanların âdil bir pay almalarına yardımcı olacağız.

Yalnız çalışanları değil, bütün vatandaşlarımızı sosyal güvenliğe kavuşturmak ana hedefimiz olacaktır.

Tarım işleriyle, ev hizmetlerinde çalışanların sosyal güvenlik kapsamına alınmasını temin için gerekli kanunun çıkarılmasına gayret edeceğiz.

Tarım kesiminde kendi nam ve hesabına çalışanların da sosyal güvenlikten faydalanmalarını sağlayacağız.

İşçi ve memur emeklileriyle, dul ve yetimlerinin geçim şartlarını yeniden düzenleyeceğiz.

Eski ve yeni emekliler arasındaki haksız ve âdil olmayan farkları gidereceğiz, uygulamaya yeknesaklık getireceğiz.

İşçi - Memur ayırımı ile ilgili çalışmaları sonuçlandıracağız.

Yeni bir millî istihdam planıyla mevcut işsizliğe ve müstakbel iş ihtiyacına ciddî ve süratli çözüm bulacağız.

65 yaşını doldurmuş muhtaç, güçsüz ve kimsesiz vatandaşlarımıza aylık bağlanmasına dair kanunda gerekli düzeltmeler yapılacak, aylıkların günün şartlarına uygun olarak ayarlanması mümkün kılınacak ve uygulamadaki formaliteler giderilecektir.

Çalışma şartları geniş ölçüde insan sağlığına ve hayatına zarar veren yeraltı kömür işletmeleri gibi işyerlerinde çalışanların 20 yılda emekli olmaları sağlanacaktır.

Yurt dışında çalışan işçilerimizin meseleleriyle yakından ilgileneceğiz. Tasarruflarının en sağlam şekilde yatırımlara dönüşmesine yardımcı olacağız.

Korunmaya muhtaç olanlara götürülecek sosyal hizmetleri daha yaygın ve etkin hale getireceğiz. Rehabilitasyon Merkezleri, Huzur ve Dinlenme Evleri, Çocuk Yuvaları ve Kreşlerin yurt sathına yayılmasına gayret sarf edeceğiz.

İşçilerimize mesken temini çalışmalarına hız vereceğiz.

Sosyal Güvenlik Kurumlarından ödenmekte olan aylık ve gelirlerle, dul ve yetim maaşlarının otomatik olarak artırılmasına devam edeceğiz.

İYAK ve MEYAK tasarılarının kanunlaşmasına gayret edeceğiz. Kurulacak bu kurumlar ile Emekli Sandığı Kurumunu Sosyal Güvenlik Bakanlığına bağlayacağız.

Sayın Üyeler,

Sağlık hizmetlerinde temel hedefimiz vatandaşlarımızın sağlık seviyelini yükseltmek ve bu hizmetlerin bütün ülkeye dengeli şekilde yayılmasını sağlamak ve herkesi sağlık sigortasına kavuşturmaktır.

Hastanelerimizin ve hasta yataklarının sayısı, hasta yatak oranı düşük olan illere öncelik verilerek artırılacaktır.

Sosyalizasyon hizmetleri yeniden değerlendirilecek ve müessir hale getirilmesi için gereken tedbirler alınacaktır.

Çeşitli sağlık kurumlarında çalışan hekimler ve sağlık personeli arasındaki ücret ve imkân dengesi sağlanacaktır.

Sağlık personelinin mahrumiyet yer ve hizmetlerinde görev almasını teşvik edecek özendirici tedbirler getirilecektir.

Sağlık hizmetlerinde koruyucu hizmetlere ağırlık verilecek, tedavi edici hizmetler geliştirilecektir.

Ana ve çocuk sağlığını korumaya yönelik tedbirlere önem vereceğiz.

Gecekondu bölgeleri ile köy ve kentlerde çevre sağlığı şartlarının düzeltilmesine ve hava kirliliğinin önlenmesine geçerli tedbirler alacağız.

Bulaşıcı hastalıklarla mücadeleye devam edeceğiz.

Yurdumuzda ilâç sanayii hammadde üretimine ağırlık verilerek, güçlendirilecek, benzer tipte ilâç enflâsyonu önlenecek, ilâç fiyatları objektif esaslara göre tespit edilecek ve ilâç ihtiyacı teşvik olunacaktır. Ayrıca, ilâç kalite kontrolü geliştirilecektir.

Sayın Üyeler,

Sanayileşme, artan nüfus, köyden şehre akış, hızlı şehirleşmeyi meydana getirmekte, bu da yeni meseleler ve güçlükler ortaya çıkarmaktadır. Hükümetimiz, ülkede düzenli, sağlıklı ve dengeli bir şehirleşmeyi temin için gerekli planlı çalışmaları yapmak ve tedbirleri süratle almak kararındadır.

Artan mesken ihtiyacını karşılamak ve gecekondu yapımını önlemek üzere özel tedbirler alınacaktır. Bu maksatla "Millî Mesken Planı" adı altında bir proje hazırlanıp, uygulanacaktır.

Kira artışlarını makul ve insaflı ölçüler içinde tutacak düzenlemeler getirilecektir.

Şehirlerimizin müstakbel gelişme bölgeleri ile gecekondu ıslah bölgelerinde yol, su, elektrik ve kanalizasyon gibi altyapı ihtiyaçları süratle tamamlanacaktır.

Belediye hudutları dâhilindeki yolların yapım ve bakım çalışmalarını hızlandırmak için gereken tedbirler alınacaktır.

Mesken kredisi imkânları genişletilecek, yoksul ve dar gelirli vatandaşlarımıza temin edilecek mesken kredilerinin faizsiz ve uzun ödeme süreli olması sağlanacaktır.

İnşaat maliyetlerinin düşürülmesi, kalitelerinin yükseltilmesi, inşaat sürelerinin kısaltılması için, yeni teknolojilere de açık, "Toplu mesken" yapım sistemi teşvik edilecektir.

Özel sektörün toplu mesken yapım faaliyetleri de, bazı şartlara uymaları kaydıyla, teşvik olunacaktır.

Dış ülkelerde çalışan işçilerimizin tasarruflarının, toplu mesken ve işyeri yapımı istikametinde kullanılabilmesi için tedbirler alınacaktır.

Şehirlerin çevrelerinde, her türlü altyapı tesisini haiz ve ana şehirle güçlü ulaşım imkânlarına sahip tali yerleşme merkezleri kurulacaktır.

Çevre sağlığı, hava ve çevre kirlenmesini kontrol dahil, şehirleşme meselelerinin halledilmesi maksadıyla, belediyelerimizin malî ve teknik bakımdan, yeterli güce kavuşturulmalarına çalışılacaktır.

Tabiî afetlerden zarar görmüş vatandaşlarımızın yaraları biran önce sarılacak, Van - Ağrı depreminin daimî iskân çalışmalarına hızla devam edilecektir.

Deprem bölgelerinde felâketzedelere dağıtılmış evlerin sahiplerine yüklenmiş olan geri ödeme yükü hafifletilecektir.

Şehirlerin çevresinde, ruhsatsız olarak yapılan binaların, fennî şartlara uyma kaydıyla bir "İmar Affı"'ndan yararlandırılmaları konusu ele alınacaktır.

Sayın Üyeler,

Kamu ve özel sektör tarafından işletilen ulaştırma sistemlerinin birbirini tamamlayarak, beslenmesini temin edecek tarzda koordinasyonu sağlanacak, bölgeler arasındaki ulaştırma ve haberleşme dengesizliği giderilecektir.

Ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmemizde ve memleket savunmasında büyük önemi olan ulaştırma ve haberleşme hizmetlerini günün ihtiyaçlarına cevap verecek tarzda büyük projeleri ele alarak derhal uygulamaya geçeceğiz.

Türk Ticaret Filosunu gençleştireceğiz. Mevcut kapasiteyi artıracağız. Bu suretle deniz nakliyeciliğini ülkeye döviz getiren bir kaynak haline sokacağız. Bu alanda her türlü teşvik tedbirini alacağız, mevzuat düzenlenmelerine gideceğiz.

Posta hizmetlerinde sürat ve randımanı artırarak, telefon ve teleks ihtiyacını karşılayacak tedbirler alacağız.

Millî ulaşım şebekesini kara, deniz ve hava ulaşımı olarak yeniden modernize edeceğiz.

Yeni demiryolları, sürat yolları, hava limanları ve limanlar yapacağız.

Karayollarımızın bakımı ve asfaltlanmasına hız vereceğiz. Her mevsim ülkenin her yerine gidilebilir bir yol sistemine kavuşmasını sağlayacağız.

İstanbul ikinci boğaz geçişi ile Çanakkale boğaz geçişini süratle yapacağız.

Edirne - Gürbulak ile İstanbul - İskenderun sürat yollarını, trafiğin yoğun olduğu kesimlerde yüksek standartlı geliş - gidiş yollarını, kasaba ve şehirlerimizin çevre yollarını, giriş ve çıkışlarını en kısa zamanda tanzim edip inşa edeceğiz.

Trafiğin yoğun olduğu büyük şehirlerimizin ana yollarıyla metrolarının yapımında belediyelerle işbirliği yapacağız.

Yurdun her köşesine her mevsim güven ve süratle ulaşabilmek için hava meydanları tesis edeceğiz. Bu meyanda Ağrı, Kars, Muş, Urfa, Malatya, Erzincan, Gaziantep ve Sivas hava meydanlarını modern şekilde inşa, ikmal ve tevsi edeceğiz.

Turistik değeri olan bölgelere yeni hava limanları inşa edeceğiz.

Sayın Üyeler,

Hükümetimiz, turizmi yalnız ödemeler dengesine müspet katkıda bulunan ekonomik bir araç olarak görmemekte, aynı zamanda süratli bir sanayileşme ve şehirleşme içinde beden ve ruh sağlığı bakımından, dinlenme, kendi kendini yenileme ve zenginleştirme ihtiyacını karşılayan sosyal, kültürel ve beşerî bir hizmet olarak görmektedir.

Bu hususu nazara alarak dış turizmin yanı sıra iç turizmi de lâyık olduğu şekilde geliştirecek tedbirler alacağız.

Turistik altyapı tesislerindeki bütün dengesizlikleri gidererek, ülkemizin tabiî, tarihî ve millî değerlerinden azamî şekilde istifade edilmesi imkânlarını sağlayacağız.

Dış ekonomik ilişkiler ve turizm alanında artması beklenen gelişmeler, yurt dışındaki bir milyonu aşan vatandaşımızın yurda geliş - gidişlerinin ortaya çıkardığı çok yönlü meselelerin çözümü amacıyla, gümrüklerimiz ve bu alanda izlenmesi gereken politika çağdaş anlayışa uygun şekilde düzenlenecektir.

Gümrüklü eşya ile kaçak eşya ambarlarında bekleyen ve büyük bir birikim içinde her gün iktisadî değerini kaybeden eşyanın tasfiyesi amacıyla gereken tedbirleri alacağız.

Tütün ve çay ekicisinin alın terini değerlendirmek için gereken tedbir alınacak ve bu alanda millî ihtiyacı karşılamak ve ihracatı sağlamak için yeni faskaların kuruluşuna girilecek, başlanmış olan fabrika inşaatlarının bir an evvel ikmali sağlanacaktır.

Millî varlığımızın ve bekamızın en büyük teminatı olan Silahlı Kuvvetlerimizin tam bir verimlilik içerisinde çalışabilmesi amacıyla, günün şartlarına uygun olarak her türlü manevî ve maddî tedbirlerin alınması gereğine inanmakta ve bunu aslî bir görev olarak kabul etmekteyiz.

Silahlı Kuvvetlerimizin çağın gereklerine uygun bir şekilde güçlendirilmesi için her türlü tedbiri almakta kesin kararlı olacağız.

Türkiye'nin savunmasını başka devletlerin irade ve kararına bırakmayacağız. Savunmanın ihtiyaçlarımızı yalnız bir kaynaktan değil, başta kendi millî kaynaklarımız olmak üzere, har imkân ve kaynaktan yararlanarak karşılamak kararındayız.

Millî harp sanayinin en kısa zamanda geliştirilmesine özel önem vereceğiz.

Silahlı Kuvvetlerimizin vurucu gücünü artırmak ve silah teknolojilini yüksek düzeydeki gelişmelerini gözönünde bulundurarak insan gücü yerine teknolojik

imkânları azamî şekilde kullanarak kaynak fazlası yedek subay ve erlerin birikimini giderici tedbirler alacağız, millî savunma ihtiyaçlarını dikkate alarak askerlik sürecini azaltacağız.

Sayın Üyeler,

Hükümetimiz dış politikamızın yürütülmesinde geleneksel barışçı amaçlarımızdan ayrılmayacak, dostluklarımızı daha güçlendirmeye ve yaymaya çalışacak, bağlantılarımızın ve ilişkilerimizin gereklerini yerine getirecektir.

Dış ilişkilerimiz çevresindeki bütün faaliyetlerimizde milletimizin meşru haklarının ve millî menfaatlerimizin tavizsiz korunması ilkesinden hareket edeceğiz. Bir yandan da, bölgemizde ve bütün dünyada, barış ve istikrar ortamının yerleşmesine ve geliştirilmesine yardımcı olacağız.

Ülkemizin dünyanın en hassas bir bölgesinde bulunduğunu ve dünyamızdaki olayların bütün insanlığı ilgilendiren boyutlar kazandığını gözönünde tutarak, uluslararası gelişmeleri yakından izleyecek, değişen şartların gerektirdiği en uygun karar ve tedbirlerin zamanında alınmasına itina göstereceğiz.

Şahsiyetli, kararlı gerçekçi, çok yönlü, dengeli bir dış politika gereği olarak dış ilişkilerimiz, hak ve menfaatlere karşılıklı saygı esasına dayalı şekilde geliştirilecek, çeşitlendirilecek ve yoğunlaştırılacaktır. Bu ilişkilerin aynı zamanda, tarafların millî yararları doğrultusunda müşahhas bir muhteva kazanmasına, böylece uluslararası istikrar ve işbirliğine de yardımcı olmasına gayret edeceğiz.

Uluslararası silahlanma yarışını, hem dünya barışına, hem de ulusların kalkınmalarına son derece zararlı bir hareket olarak görüyor, uluslararası güvenliğin ancak tam ve genel bir silahsızlanma ile yerleşebileceğine inanıyoruz. Bu kanıdan hareketle, gittikçe yoğunluk kazanan silahsızlanma girişimlerine yapıcı katkılarda bulunmaya ve gerçekçi yöntem ve güvencelere dayanan silahsızlanma girişimlerini desteklemeye özen göstereceğiz.

Dış ekonomik ilişkilerimizin karşılıklı yararları gözeten, memleketimizin müstakar bir şekilde kalkınmasını kolaylaştıracak bir çerçeve içinde geliştirilmesine itina olunacaktır. Ekonomik konuların milletlerarası ilişkilerde kazanmış olduğu önemi gözönünde tutarak, bu konularda ortaya çıkan dayanışma zorunluluğunun, barışın takviyesi istikametinde gelişmesine yardımcı olmaya çalışacağız.

Dış ilişkilerimizi bu genel ilkelere dayalı olarak yürütür ve geliştirirken, Dünyadaki ve özellikle bölgemizdeki yumuşama ortamının yerleşip, genişlemesine katkıda bulunmaya devam edeceğiz.

Avrupa güvenliğinin ve Avrupa ülkeleri arasında işbirliğinin artırılması gayesi ile sarf edilen ve sarf edilecek gayretlere katılacağız.

Bugünün şartları içinde yumuşama havasının, siyasi ve askerî alanda kurulan hassas ve nazik dengeye dayandığı bir gerçektir. Barış ve istikrarın temelinde yatan bu dengenin muhafazası hususunda Kuzey Atlantik İrtifakının ve onun askerî teşkilâtının bugüne kadar oynadığı rolün değerini korumakta olduğunu gözönünde tutarak, bu savunma teşkilâtına üyeliğimizi sürdürürken, ülkemiz yönünden itti-

fak çerçevesinde yarar ve sorumluluklar arasındaki uyumluluğun tesis ve idamesine özen göstereceğiz.

Batı Avrupa ülkeleri ile mevcut çok yönlü ilişki ve işbirliğimizin, uzun süreli yarar ve çıkarlarımız açısından, dengeli şekilde geliştirilmesi imkânlarını araştıracağız.

Avrupa Ekonomik Topluluğu ile ilişkilerimizin oluşan yeni şartlarla ahenkleştirilmesi için girişilmiş olan faaliyetlere azim ve kararlılıkla devam olunacaktır. Biz Toplulukla münasebetlerimizde Topluluğun ekonomik kalkınmamıza hız kazandıracak, dış rekabet gücü olan bir sanayi kurmamıza yardımcı olması gereğini tabiî görmekteyiz. Ortaklığımızın, giriştiğimiz yaygın sanayileşme hamlesini, ihracatımızın gelişmesini sekteye uğratmaması bilâkis bu hayatî sahalardaki gelişmemize yardımcı olması esastır. Bu zaruret ortaklıkla ilişkilerimizin, günün değişen şartlarına uygun bir dengeye kavuşturulması ve menfaatlerimizi karşılayan çözüm yolları bulunması amacına yönelik girişimlerimizde, önemle dikkate alınacak ve ilişkilerimizin bu neticeyi doğuracak şekilde düzenlenmesi için gereken yapılacaktır.

Olumlu ve uzun bir geçmişi olan ABD ile ilişkilerimizin, yeniden karşılıklı yarar ve çıkarlara dayanan dostane ilişkiler ve dengeli işbirliği şeklinde sürdürülmesini içtenlikle arzu etmekteyiz. Bu alanda karşılaştığımız engellerin kalkması, ilişkilerimizin niteliğine ters düşen tutum ve davranışların bir an önce düzeltilmesine bağlı bulunmaktadır.

Sovyetler Birliği ile mevcut iyi komşuluk ilişkilerimizin, gerçekçi ilkelere dayalı olarak geliştirilmesinin, bölge istikrarına ve bölgedeki dostane işbirliğine önemli katkısı olduğu kanısındayız.

Doğu Avrupa ve özellikle Balkan ülkeleri ile mevcut ilişki ve işbirliğimizin, yumuşama şartları içimde, daha şümullü ve verimli hale getirilmesi için çaba göstereceğiz.

Tarihî ve manevî bağlarla bağlı bulunduğumuz Müslüman ülkelerle ilişkilerimizi, yeni yaklaşımlarla sağlam temeller üzerinde geliştirmek ve bu ülkelerle aramızdaki işbirliğine her sabada ve bu arada sanayi ve teknoloji alanında yoğun bir muhteva kazandırmak için gayret sarf edeceğiz ve gerekli bütün girişimlerde bulunacağız. İslâm Konferansına üye ülkelerle ilişkilerimizin de bu çerçeve içinde değerlendirilmesine ve geliştirilmesine önem vereceğiz. Ortadoğu ihtilâfının çözümü için temel şartların her şeyden önce ilk adım olarak işgal edilen toprakların terk edilmesi ve Filistin halkının kendi devletini de kurmasını ihtiva eden meşru millî haklarının tanınması olduğu görüşündeyiz.

Bölge istikrarına olumlu kalkılan bulunan kardeş İran ve Pakistan ile geleneksel dostluğa dayalı ilişkilerimizin, daha da geliştirilerek, gerek ikili düzeyde, gerek CENTO ve RCD çerçevesindeki işbirliğine hız kazandırılmasını diliyoruz.

Bölge dışındaki bağlantısız ülkelerle ve özellikle bağımsızlıklarına yeni kavuşan ülkelerle ilişkilerimizi geliştirmeye ve genişletmeye önem vereceğiz.

Çin Halk Cumhuriyeti ile ilişkilerimizin karşılıklı saygı temeline dayanan bir şekilde gelişmesine önem vermekteyiz.

Gelişme sürecindeki ülkelerin karşılaştıkları çetin sorunların, dünya ölçüsünde yeni ekonomik kavramlar çerçevesinde ele alınmasının ve yeni bir uluslararası ekonomik nizam kurulmasının müstaceliyet arz eden bir konu olduğu kanısını taşıyoruz. Irk ayrımı ve sömürgeciliğe karşı sürdürülen çabaların, insanlık haysiyetine ve günümüzün hak ve bağımsızlık anlayışına yakışır çözümler getirmesini diliyoruz.

Millî kültürümüzün yabancı ülkelerde lâyık olduğu şekilde ve en geniş ölçüde tanıtılması için yürütülen faaliyetler geliştirilecektir. Başka ülkelerdeki soydaşlarımızın kendi öz kültürlerini yaşatıp geliştirmek imkânlarından yararlanabilmeleri insan haklarına kâmil manada sahip olmaları ve bulundukları ülke yasalarının bahşettiği bütün haklardan eşit olarak faydalanmaları üzerinde titizlikle duracağımız ve devamlı surette kovuşturacağımız bir konu olacaktır.

Yurt dışındaki işçilerimizin tüm haklarının korunması ve eğitim ile millî kültür alanlarındaki ihtiyaçlarının karşılanması için gereken tedbirlerin alınmasına öncelik vereceğiz.

Sayın Üyeler,

Komşumuz Yunanistan ile aramızdaki ilişkilerin, iki ülkenin uzun süreli menfaatlerine uygun bir düzeye çıkartılmasını arzu etmekteyiz. Aramızda mevcut bütün anlaşmazlık konularına, iyi niyetle ve yapıcı bir zihniyetle yürütülecek görüşmelerle, iki tarafı da tatmin edecek çözümler bulunabileceğine inanıyoruz.

Ege Denizinde millî haklarımızı korumaya kararlıyız. Bu haklarımıza saygı gösterilmesi halinde suni olarak çıkartılan ihtilafların ortadan kalkacağına kaniiz.

Ege Denizine ilişkin bütün haklar üzerinde eşit yarar ilkesine dayalı, hakkaniyete uygun bir işbirliğinin gerçekleştirilmesi halinde, bu denizin iki ülke arasında bir dostluk ve barış denizi olacağına inanıyoruz.

Hükümetimiz, bu düşünceler çerçevesinde, Ege Kıta Sahası konusunda, müzakere yolu ile bu denizin özel şartlarına ve Lozan dengesine uygun, siyasî, ekonomik menfaatlerimiz ve güvenlik gereklerimizle bağdaşan ve karşılıklı rızaya dayanan bir çözüm bulmak için gayret sarf edecektir. Ege hava sorununun da, yine müzakere yolu ile hava sahasının eşit ve ortaklaşa kullanılmasını sağlayacak, güvenlik ihtiyaçlarını karşılayacak bir çözüme ulaştırılmasına çalışılacaktır.

Ege'de Anadolu'yu çevreleyen adaların mevcut uluslararası taahhütlere aykırı olarak silahlandırılması ve Batı Trakya'daki soydaşlarımızın farklı muameleye tabi tutulması konularında uluslararası anlaşmalardan doğan haklarımızı korumak hususunda gereken bütün hassasiyeti göstereceğiz.

Kıbrıs meselesinde Hükümetimiz, Ada'daki gerçekleri ve tarihin acı olaylarını gözönünde tutarak, oradaki soydaşlarımızın bütün haklarının ekonomik ve sosyal gelişmelerinin, huzur ve güvenliğinin, iki toplumun iki ayrı bölgede yaşayacağı federal bir düzen kurulması ile teminat altına alınabileceğine kanidir. Böyle bir Siyasal çözüme, toplumlararası müzakereler yoluyla ve barışçı yöntemlerle ulaşılabileceğine dair ümidimizi muhafaza ediyoruz.

Türkiye olarak Kıbrıs'ta âdil ve kalıcı bir çözüm getirecek olan, iki bölgeli, iki toplumlu, bağımsız ve bağlantısız bir federal devletin varlık kazanması için iyi ni-

yetle gereken her türlü çabayı göstermeye devam edeceğiz. Ancak bu amaca yönelik teşebbüslerimizin, davranışımızın ve gösterdiğimiz anlayışın, başta Yunanistan olmak üzere, diğer ülkeler tarafından da doğru teşhis edilerek öylece değerlendirilmesinin gereğine dikkati çekmeyi yararlı görüyoruz.

Kıbrıs'ın gerçeklerine uygun biçimde gelişecek toplumlararası müzakerelerin başarıya ulaşması için Türk Hükümeti olarak yapıcı bir tutum izleyeceğiz. Aynı yapıcı tutumu haklı olarak Yunan Hükümetinden de beklemekteyiz.

Sayın Üyeler,

Bizi millet yapan ve bir arada güçlü tutan inanca yürekten bağlıyız.

Anayasada ifadesini bulan, bütün fertlerini, kaderde, kıvançta ve tasada ortak, bölünmez bir bütün halinde, millî şuur ve ülküler etrafında toplayan ve milletimizi, dünya milletleri camiasının eşit haklara sahip şerefli bir üyesi olarak milli birlik ruhu içlinde daima yüceltmeyi amaç bilen milliyetçilik inancımızı, milletçe birlik ve beraberliğimizi sağlayan bir kuvvet kaynağı sayıyoruz. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Sadece maddî alanda değil, ilimde, ahlâkta, maneviyatta, kültürde, millî ve manevî değerlere sahip ve saygılı olmada güçlenmiş huzurlu bir ülke olarak Türkiye'yi geliştirmek istiyoruz.

Nüfusu hızla 50 milyona yaklaşan, bütün vatandaşlarımızın hür ve haysiyetli yaşadığı, demokratik müesseselerin sıhhatle işlediği ülkemizi mesut ve bahtiyar insanlar diyarı haline getirmenin azmi ve kararı içindeyiz.

Milletimiz, yepyeni bir kalkınma hamlesiyle ülkenin daha güçlü bir ülke haline gelmesini istiyor.

Türk milleti birlik ve beraberlik içinde bütün dünyaya sesini duyurmak, her alanda sözünü üstün kılmak istiyor.

Türk milleti, yabancılara, dış kaynaklara muhtaç olmaktan kurtulup, kendi kendisine yeter bir hak gelmek istiyor.

Derhal ifade edelim ki, milletimizin eşsiz tarihinden gelen ve fıtratında mevcut olan müstesna hasletler, Türkiye'nin manen ve maddeten kalkınmış ileri bir ülke olmasını sağlayacaktır. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Türkiye'yi bu inançla yeniden büyük yapmaya, ağır sanayiini kurmaya, ışıksız köy, işsiz, sahipsiz, bakımsız ve kimsesiz vatandaş bırakmamaya, yeniden limanları yapılmış süratle yolları ikmal edilmiş modern hava limanlarına kavuşmuş, haberleşme tesisleri ileri düzeye ulaşmış, geceleri aydınlık güçlü bir ülke haline getirmeye kararlı olarak huzurlarınıza çıkmış bulunuyoruz.

Yeni bir şevk, ümit ve heyecanla, aziz milletimize hizmetler vereceğine inanıyoruz, *(A.P. sıralarından alkışlar)*

İzhar edeceğiniz güven ve itimat, güçlükleri yenmenin, başarıyı sağlamanın basta gelen dayanağı ve kaynağı olacaktır.

Takdir Yüce Heyetinizindir.

Cenabı Allah hepimizin yardımcısı olsun. *(A.P. M.S.P. ve M.H.P, sıralarından "Bravo" sesleri ve sürekli alkışlar)*

BAŞKAN — Hükümet Programı Yüce Meclise sunulmuştur.

Anayasanın 103 ve İçtüzüğümüzün 105'nci maddeleri gereğince, Hükümet Programı üzerindeki görüşmelere 30.7.1977 Cumartesi günü saat 15.00'te başlanacaktır.

Genel Kurulun dünkü birleşimde aldığı karar gereğince Hükümet Programı üzerindeki görüşmeleri yapmak için 30 Temmuz 1977 Cumartesi günü saat 15.00'te toplanmak üzere birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 16.15

Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi
Toplantı Yılı 16 Cilt 33 Birleşim 67
Sayfa: 29-44
27.07.1977 Çarşamba

BİRİNCİ OTURUM
***BAŞKAN**: Sırrı Atalay*
***DİVAN ÜYELERİ**: Mehmet Kılıç (Gaziantep)*
Hüsamettin Çelebi (Cumhurbaşkanınca S.Ü)
***Açılma Saati**: 17.00*

Hükümet Programının Okunması

BAŞKAN — 67 nci Birleşimi açıyorum. Yeterli sayı vardır; görüşmelere başlıyoruz.

Başbakan Süleyman Demirel tarafından kurulan Bakanlar Kurulu Programının okunması.

BAŞKAN — Başbakan Süleyman Demirel tarafından kurulmuş bulunan Hükümetin Programı okunacaktır.

Sayın Süleyman Demirel buyurun. *(A.P. sıralarından sürekli alkışlar)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (İsparta Milletvekili) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyeleri;

Hükümet Programı Millet Meclisi'nin 27.07.1977 Günkü 23'üncü Birleşiminde aynen okunduğundan metin tekrar alınmamıştır.

BAŞKAN — Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri, Başbakan Sayın Süleyman Demirel kurmuş olduğu Hükümetin Programını okumuşlardır.

Kapanma Saati: 18.15

Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi
Toplantı Yılı 16 Cilt 33 Birleşim 68
Sayfa: 46-127
29.07.1977 Cuma

BİRİNCİ OTURUM
***BAŞKAN**: Sırrı Atalay*
***DİVAN ÜYELERİ**: Mehmet Kılıç (Gaziantep)*
Hüsamettin Çelebi (Cumhurbaşkanınca S.Ü)
***Açılma Saati**: 17.00*

Hükümet Programının Görüşülmesi

BAŞKAN — Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri, yeter sayı vardır. 68'nci Birleşimi açıyorum.

Başbakan Süleyman Demirel tarafından kurulan Bakanlar Kurulu Programının görüşülmesi.

BAŞKAN — Hükümet programı üzerinde görüşmelere geçmeden önce, Cumhuriyet Senatosunun değerli üyelerinden bazı önerilerim olacaktır, bunları arz edeyim:

Cumhuriyet Senatosu gündeminde 8 Ağustos ve 13 Ağustos günü görüşülmedikleri takdirde kendiliklerinden yasalaşacak, yasa tasarısı ve teklifleri vardır.

Bir çok komisyonlar henüz başkanlık divanlıklarını seçmiş değillerdir. Gruplardan; teker teker Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyelerinden Başkanlık divanlarını seçmeleri ve gündemlerinde veya Cumhuriyet Senatosu gündeminde bulunan yasa tasarı ve tekliflerini benimseyip, benimsemediklerini bildirmeleri ve en geç 2 Ağustos 1977 Salı günü birleşiminde sözü edilen iki tür yasa tasarı ve tekliflerinin görüşülmelerine olanak hazırlamalarım, bu olanak hazırlandığı takdirde Millet Meclisi çalışmaları devam etse bile Cumhuriyet Senatosu gündeminde başkaca önemli bir konu kalmadığından bir ara verme olanağı doğabilecektir. Bu olanağı sağlamalarım gruplardan ve Cumhuriyet Senatosu üyelerinden rica ederim.

Hükümet programı üzerindeki görüşmelerde izlenecek yöntemi arz edeyim:

İçtüzüğün 130'ncu maddesi gereğince; gruplar adına yapılacak konuşmalar, bunu takiben üyelerin kişisel konuşmaları ve Başbakanın, yapılan konuşmalara vereceği cevapla Cumhuriyet Senatosunda Hükümet programı üzerindeki görüşmeler bitmiş olacaktır.

Şimdi, söz alanları İçtüzük gereğince okuyorum:

Sayın Mucip Ataklı Milli Birlik Grupu adına, Sayın Nihat Erim Cumhurbaşkanınca Seçilen Üyeler Grupu adına, Sayın Oral Karaosmanoğlu Adalet Partisi Grupu adına, Sayın Hüseyin Atmaca Cumhuriyet Halk Partisi Grupu adına söz istemişlerdir. Bu sıraya göre söz vereceğim.

Gruplar adına görüşmelerden sonra, kişisel olarak alınan söz istemlerini sıraya göre bildiriyorum:

Sayın Çelikbaş, Sayın Çelebi, Sayın Yıldız, Sayın Sarıibrahimoğlu, Sayın İldan, Sayın Güven, Sayın Özer, Sayın Feyyat, Sayın Fevzi Hakkı Esatoğlu, Sayın Nalbantoğlu, Sayın Hüseyin Öztürk, Sayın Karamullaoğlu, Sayın Aykan, Sayın Abay, Sayın Hayrı Öner, Sayın Ünsal, Sayın İlhan, Sayın Eriş, Sayın Ali Oğuz.

Sayın Mucip Ataklı, Milli Birlik Grupu adına buyurun.

M.B. GRUPU ADINA MUCİP ATAKLI (Tabii Üye) — Sayın Başkan, Sayın Senatörler,

Temel görüşlerinde büyük çelişkilerin varlığı herkesçe bilinen üç partinin oluşturduğu İkinci Cephe Hükümetinin programı üzerinde Milli Birlik Grupunun görüşlerini sunmaya çalışacağım.

5 Haziran 1977 seçim sonuçlarının tek parti iktidarına olanak vermemiş olması 26,5 aylık Birinci Cephe İktidarının yeniden siyasi kaderimize, itidal unsuru bir ortacından da yoksun olarak yön vermesine neden olmuştur.

Sayın Senatörler,

Yeni Cephe Hükümetinin yurdumuza neler getirebileceğini ve Ulusumuzu nereye götürebileceğini saptayabilmek için geçmiş 26,5 aylık iktidar dönemlerinde yaptıklarına kısaca değinmek gerekmektedir.

Grupumuz, Ulusumuzu cephelere bölen bir zihniyetle ortaya çıkan Cephe Hükümetlerinin kuruluşuna başından itibaren karsa olmuş ve cepheleşmenin yurdumuzda yaratacağı tehlikelere işaret ederek, bunları, henüz uygulamadaki olumsuz sonuçları görmeden ortaya koymuştur. Birinci Cephe İktidarı işaret ettiğimiz tehlikeleri 26,5 aylık dönemlerinde gerçekleştirme maharetini ve başarısını göstermiştir.

Bu başarının sonucu olarak, Ulusumuz çok tehlikeli siyasi bunalımın içine sokulmuş ve batmakta olan ilk gemiyi terk eden kaptan misali Sayın Demirel, ortaklarının karşı olmalarına rağmen muhalefetle işbirliği yaparak erken seçim simidine sarılmak suretiyle kendisini kurtarmak yolunu seçmiştir.

Kendi içerisinde uyumlu, icraatında tutarlı bir iktidarın, erken seçimi istemesinin makul bir nedeni olamaz.

Sayın Demirel'in erken seçim isteği başka hiç bir nedene muhtaç olmadan Birinci Cephe Hükümetinin iflâsını belgelemeye yeter.

Böylesine müflis bir iktidarın yeniden vücut bulmasını kaderin hazin bir tecellisi saymaktayız. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri)*

Sayın Senatörler,

"Hafızai beşer nisyan ile maluldür" sözüne hak verip, 26,5 aylık iktidar döneminin kısa bir muhasebesini yaparak Cephe Hükümetinin iflâsını başka kanıtlarla da belgelemek istiyoruz.

Cephe Hükümeti, yönetimi ortaklar arasında paylaşarak, Devlet Güvenlik Kuvvetlerini sorumsuz örgütlü bir siyasal güçle işbirliğine mecbur etmiş ve tarafsız görev yapmasını engellemiştir.

Bu uygulamasıyle 300'ü aşkın gencin ölümüne, binlerce insanın yaralanmasına neden olmuş, yurdumuzda can ve mal güvenliğini ortadan kaldırmıştır. Bu dönemde kara vicdanlı caniler masum vatandaşlardan daha hür, daha itibarlı bir yaşamı sürdürme olanağına kavuşturulmuştur. Öğretim yapılmaz hale gelmiş, yükseköğretim kurumları kapatılmıştır.

Devlet kadroları parsellenerek, iktidarı oluşturan partilerin zihniyetlerini bu kadrolarda hâkim kılma yarışı başlatılmıştır.

Atatürk'ün kurduğu Cumhuriyet ve koyduğu ilkeler, Atatürkçülüğe karşı Anayasaya karşı faşist ve şeriatçı düzen taraftarlarınca inkâra tezyife ve tahribe hedef yapılmıştır *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri ve alkışlar)*

İktidarın başı Sayın Demirel de, koltuğundan düşmeme uğruna Verdiği ödünlerle bu davranışlara yandaş olmuştur.

Bunların yanında iktidar ortaklarının Devlet olanaklarını kendi partilerinin geliştirilmesine ve Devlet kesesinden nimetler dağıtarak yandaş kazanılmasında kullandıkları bir vurgun ve soygun dönemi başlatılmıştır. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri)*

Bu dönemin iç politikasını, keşmekeş, anarşi, sokak hâkimiyeti, öğrenim ve öğretimin ortadan kaldırılması ve Devlet güvenlik kuvvetlerinin itibarının yitirmesi biçiminde özetlemek mümkündür. *(A.P. sıralarından şiddetli gürültüler, C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri ve alkışlar)*

Birinci Cephe İktidarı dönemlinde, dış politika ve güvenlik İhtiyaçlarına hiç bir çözüm getirilememiş, cepheyi oluşturan partilerin zıt görüşleri nedeniyle de dış politika kişiliksiz bir duruma düşürülmüş hiç bir soruna ciddi bir yaklaşım sağlanamamış, Kıbrıs, Ege, Ortak Pazar sorunları, Türk - Amerikan ilişkileri daha da kötüye giden bir çıkmaza sürüklenmiştir.

Ekonomik ilişkiler ve ciddi tedbirler yerine kendilerine zaman kazandırıcı uygulamalar bu dönemin başlıca özelliği olmuştur.

Hedefi, istikrar içinde dengeli kalkınma sağlamak olan ekonomimizde enflâsyonun, pahalılığın, işsizliğin, zümresel ve bölgesel dengesizliklerin katlanarak artırıldığı Hükümet ortaklarınca da ilân edilmiş ve Devlet adeta iflâsa sürüklenmiştir.

5 Haziran öncesine geldiğimizde, Cephe Hükümetinin programı üzerindeki görüşlerimizi açıklarken belirttiğimiz olumsuz sonuçlar tümü ile ortaya çıkmıştır.

Bu arada, o zaman saptadığımız halde ifade etmeyi zararlı gördüğümüz bir husus daha ortaya çıkmış bulunmaktadır.

Cepheleşme uygulaması yalnız öğretim kurumları, kamu kuruluşları, sendikalara, idareye bulaştırılmakla kalmamış, politika dışında tutulması ve bütünlüğünün

her sorumlu tarafından korunması gereken Kurumlara da bulaştırıldığı anlaşılmıştır.

O dönemin özelliklerini saptamak için kamuoyuna sorumlularca açıklanan bebelerden sadece ikisini hatırlatmakla yetinmek istiyoruz.

Birinci Cephe Hükümeti Başkanı Sayın Demirel'in seçimlerden 3 gün önce Sayın Ecevit'i uyarmak için yazdığı mektup, biçim ve öz yönünden dönemin perişanlığını tümü ile kanıtlamaya yetecek değerdedir.

Ayrıca, seçim kararının alınmasından önce, Hükümetin uzlaştırıcı kanadı olarak bilinen Güven Partisinin Hükümete verdiği muhtıra ortaya koyabildiği kadariyle, Hükümeti ve ortaklarını mahkûm etmeye yetecek bir siyasal belgedir.

Son seçimler, sadece Cephe Hükümeti döneminin sebep olduğu ıstıraplara, başarısızlıklara, olumsuzluklara sen verdiği için değil, rejim için bilerek, bilmeyerek geliştirilen tehlike ve tehditleri ortadan kaldırdığı için daha da önemlidir. Bu nedenle Grupumuz 5 Haziran öncesinde ciddi kuşkular duymuştur ve seçimlerin yapılabilmiş olmasını rejimimiz için başarı saymaktadır.

5 Haziran öncesi döneminde tüm yolsuzlukların örtülmesi, yasa dışı davranışların saklanması için Parlamento denetimi hemen hemen işlemez hale getirilmiştir. Gene o dönemde Danıştay kararları uygulanmayarak Anayasa açıkça çiğnenmiştir.

Anayasanın amir hükümlerine rağmen Atatürk ilke ve devrimlerinin özellikle layiklik ilkesinin çiğnenmesine, eğitim birliğinin parçalanarak skolastik eğitim zihniyetimin hâkim kılınmasına imkân verilmiştir.

Anayasa hakkındaki görüşleri belli olan Sayın Demirel'in, Anayasanın gereklerinin uygulanmamasını huy haline getirmesini, kendisi için bir talihsizlik saymaktayız.

Sayın Senatörler,

Geleceğin olumlu sonuçlara ulaşması umudu, iktidarı elinde bulunduranların zihniyetine, yönetim gücüne, hükümet edenlerin kişiliklerine ve yasalara saygılı olma niteliklerinle bağlıdır.

İkinci Cephe Hükümetiyle yeni bir döneme girdiğimiz şu günlerde, Sayın Demirel'in yeni Hükümetinin bu esaslara bağlı olarak ulusal umuda ne ölçüde katkısı olacağım belirtmek istiyoruz.

Sayın Senatörler,

Açık ve kapalı protokolleri, programı ve kadrosu ile ilkinden daha da olumsuz sonuçlar vereceği olasılığını bünyesinde toplamış olan yeni Cephe Hükümeti ile geleceğe umutla bakmak mümkün müdür?

Bu soruya tüm samimiyetimizle olumlu cevap bulma arzumuza rağmen, Birinci Cephe Döneminde geçirdiğimiz acı tecrübeler ve ortakların günün şartları ve gerçeklerine rağmen değişmeyen zihniyeti nedeniyle geleceğe umutla bakamamanın ıstırabım duyuyoruz. Çünkü, 26,6 aylık dönemin tüm ıstırapları hâlâ devam etmekte ve artma eğiliminde bulunmaktadır. Çünkü, İkinci Cephe Hükümetinin

çatısı Birinci Cephe Hükümeti sırasında denenmiş, başarısızlıkları saptanmış, hemen hemen aynı kişiler tarafından çatılmıştır.

Birinci dönemde 300 genç ölünün hesabını veremeyen, katillerini adalete teslim edemeyen, yurdu iç buhrana sürüklediği için bütçesi reddedilen eski İçişleri Bakanı ile ülkeyi ekonomik buhrana sürükleyen bir Maliye Bakanının, değişik de olsa kabinede yer almış olması, ülkeyi enerji krizi ile karşı karşıya bırakan eski Enerji Bakanının aynı çatı altında yer bulması umuda yer vermemektedir.

Çünkü, İkinci Cephe Hükümetini kuranlar, Birinci Cephe Hükümeti sırasında ve seçim döneminde birbirlerinin gözünü oyup, gırtlağını sıkarak nefessiz bırakmaya çalışanlardır. Böyle bir zihniyetle kurulan ortaklığın umut verici olması olanağı yoktur.

Çünkü, yeni hükümeti kuranlardan özgürlükçü ve çoğulcu demokratik düzenin faziletine inanmalarını beklemek abesle uğraşmaktır.

Çünkü, İkinci Cephe Hükümeti Birincisi gibi faşist bir zihniyeti geliştirerek hâkimiyetim kurmak isteyen bir siyasi parti ile ortaklığa dayanmakta ve bu ortaklığın sırtından iktidarını sürdürmek isteyen kişisel bir hırsın "Benden sonra tufan" zihniyetini oluşturmaktadır. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri)*

Çünkü, ortakların çok önemli iç ve dış sorunların çözümünde temel görüş ayrılıkları vardır. Bu temel görüş ayrılıklarının uyumu, gizli ve açık protokolle, müştereken hazırlanan programla dahi sağlanamaz! Anlaşmazlıkların kısa süre sonra patlak vermesi mümkündür.

Hükümeti oluşturan bu partiler birbirinin mirasına konma emelinde oldukları için de olumlu ve uyumlu bir Hükümet oluşturamazlar.

Bu emellerine ulaşmak için, ortakların birbiri aleyhinde gizli ittifaklar yaptıkları söylentileri yaygın hale gelmiş bulunmaktadır.

Yekdiğerinden şüphe eden iktidar ortaklarının umut verici olması beklenemez.

Protokol ve programlardaki yaldızlı sözler, parlak vaatler, bundan evvel olduğu gibi sözde kalmaya mahkûmdur.

Sayın Senatörler,

Cephe Hükümetinin ilk döneminden daha tehlikeli, daha ıstırap verici, umut kinci günlerle karşılaşacağımızdan kuşku duymaktayız. Bu kuşkumuz; kişisel değil rejim adınadır.

Bu Hükümeti desteklemek, karanlık günleri davet etmek, milli birlik ve bütünlüğümüzü tehlikeye atmak olacaktır.

Açıklanan Protokoldeki anlaşma ve Programdaki ifadelere göre eğitim birliği ve layiklik ilkesine ters uygulama yapılacaktır. Bu tamamiyle Anayasayı ihlâl olacaktır ve ülkeyi çağdışına itecektir.

Bunun kadar önemli bir husus da, artık var olduğu bilinen gizli protokolün güvenoyundan önce açıklanmamış olmasıdır. Bu davranışı, güvenoyu için vicdanlara baskı olarak görüyoruz.

Bu gizli protokolde ve ikili görüşmelerde, politikanın girmemesi gereken yerlere sızma tavizlerinin söz konusu olduğu ve bakanlıkların bölüşülmesinde gizli ittifakların esas alındığı söylenmektedir.

İç güvenlikten sorumlu olan İçişleri Bakanlığının bazı bölümlerinin başka makamlara bağlanacağı ve varlık nedeni ile bağdaşamayan bir duruma sokulacağı, milli güvenliğimizin asli unsuru büyük bir kuruluşun, terfi ve tayinlerinde parti görüşlerinin hâkim olacağı yaygın bir şekilde söylenmektedir.

Bu kadar büyük sakıncaları içinde taşıdığı söylenen gizli protokol mevcut ise güven oylamasından önce açıklanmasını, yoksa söylentileri önlemek için olmadığının açıkça ilân edilmesini bekliyoruz.

Gizli protokol mevcut ve muhtevası söylendiği gibi ise, Cephe Hükümetinin çok tehlikeli bir gidiş ve tırmanış içinde bulunduğunu hatırlatmak isteriz.

Sayın Senatörler,

Açıklanmayan protokolde saptanmış olanlar ne olursa olsun, maalesef yeni Hükümetin dış politikada ve milli güvenlik ihtiyaçlarımızda ve dış ekonomik ilişkilerimizde yeni olanaklara sahip olmadığı, Birinci Cephe Hükümetinden daha ağır ve çeşitti zorluklarla karşı karşıya bulunduğu gayet açıktır.

Seçimden evvelki dönemde yurdumuzun kredi ve döviz yokluğu nedeniyle akaryakıtsız kalması, zamanın Dışişleri Ve Enerji Bakanlarının komşu kapılarım çalarak buğday karşılığında Irak'tan petrol alınması suretiyle önlenebilmiştir.

Bu günlerde çoğunluğu kamu ve özel sektör fabrikalarının ham madde ihtiyaçlarının teşkil ettiği 1,5 milyar dolarlık transfer talepleri Merkez Bankasında dört aydan beri beklemektedir.

Bu durum karşısında Cephe Hükümeti giderayak yüksek faizi ve büyük komisyonlarla döviz borçları aramak zorunda kalmıştır.

Bu dönemde, sanayimizi ayakta tutabilmek için memleketimize uzun vadede çok ağıra mal olacak olan yüksek faiz ve komisyonla borçlanma yolunun tutulacağından endişe duymaktayız.

Ayrıca, seçim tartışmaları içinde güncelliği unutulan iç para ihtiyacı Hükümetin güvenoyu almasiyle âcil bir sorun haline gelecektir.

Yatırımların yapılabilmesi, senelik icra programlarının hedefine ulaşabilmesi buna bağlıdır.

Yeni Hükümetin, Birinci Cephe Hükümeti döneminde olduğu gibi konuları savsaklayarak ekonomimizi daha da sağlıksız duruma getirmemesini temenni ediyoruz.

Sayın Senatörler,

İkinci Cephe Hükümeti Programının çok önemli bir özelliğini de dikkatlerinize sunmak istiyorum;

Programın yedinci sayfasının sonunda başlayıp, dokuzuncu sayfanın baş kısmına kadar devam eden, geniş çapta bir din sömürüsü yapıldığına tanık olmaktayız.

Programın dördüncü sayfasında "Büyük Atatürk'ün önderliğinde aziz Milletimizin kurduğu Türkiye Cumhuriyetini Anayasamızdaki temel nitelikleriyle savunmaya ve her şartta korumaya kararlıyız" diyenlerin, Anayasanın layiklik ve devrim yasalarının korunmasıyle ilgili ilke ve maddelerine aykırı olarak benimsemiş ve onaylamış oldukları din sömürüsü karşısında, Atatürkçülükten bahsetmenin samimiyetsizliği tüm çıplaklığı ile sırıtmaktadır.

Birinci Cephe Hükümetinin, "Benden sonra tufan ekonomik politikası sonucu bugün en âcil maddelerin dahi ithali âdeta olanaksız hale gelmiştir.

Devlet bu sıkıntılı dönemi geçiştirmek için, ülke ekonomisine çok olumsuz etkileri beraberinde getireceği aşikâr olan yüksek faizli borçlar peşindedir.

Basına yansıyan ve yalanlanmayan yüksek faizli 2 milyarlık borcun 20 yıl sonunda 6 milyara yükseleceği anlaşılmaktadır ki, bu yükün ulusumuza ne denli sıkıntılar yaratacağını anlatmayı dahi lüzumsuz görüyoruz.

Programında Anayasayı ihlâl niteliği taşıyan esasların bulunması bu Hükümete güven duyulmaması için kesin bir nedendir.

Böyle bir programla bu Hükümet meşru sayılamaz. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri)*

Demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsuru siyasi partilerimiz, bu vazgeçilmezlik vasfına ancak Anayasa içinde, Atatürk ilke ve devrimlerine saygılı oldukları müddetçe hak kazanırlar.

Programdaki zihniyet cephe ortakları partileri bu haktan yoksun kılmaktadır.

Sayın Senatörler,

Birinci Cephe Hükümeti döneminde Sayın Cumhurbaşkanımız memleketi hükümetsiz bırakmamak kaygusu ile yasa dışı, yargı organları kararı ile ters düşen bazı kararnameleri imzalamak zorunda kalmış ve zorunda bırakılmıştı.

Yeni dönemde, Atatürkçülüğünden asla şüphemiz olmayan Sayın Cumhurbaşkanımızın, bu programın muhtevasını da dikkatlerinden uzak tutmayarak, her gelen Kararnameyi imzalamak zorunda kalmayacağını umut etmekteyiz. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri)*

5 Haziran seçim sonuçları, tek partiye iktidar olanağı vermemekle beraber, iki önemli imkân getirmiştir.

Yeni dönemde çeşitli hükümet alternatifleri vardır, yurdumuzun hükümetsiz kalması düşünülemez.

İkinci önemli husus, Parlamento denetiminin işletilmesi olanağı artmıştır.

Bu olanak, yasa dışı tasarrufların hesabını sormak olanağını da beraberinde getirmiştir.

Yetkilerini aşanların, sorumluluklarının da idraki içinde bulunmaları gerektiğini hatırlatmak isteriz.

Sayın Senatörler,

Şimdiye kadar arzına çalıştığım görüşlerimizi özetleyerek bağlamak istiyorum.

Geçen dönemin vermiş olduğu acı tecrübelere dayanarak, aynı zihniyet hemen hemen aynı kadro ile çatısı çatılan İkinci Cephe Hükümetini özellikle uzlaştırıcı bir unsurundan da noksan hüviyetiyle sorunlarımıza çare bulamayacak, günün şartlarına en ters düşen bir hükümet alternatifi olarak görmekteyiz.

Ağır sosyo - politik şartların hüküm sürdüğü yurdumuzda bu hükümetin kendi içerisinde uyumlu ve tutarlı bir iç ve diş politika uygulaması ihtimalini çok zayıf görmekteyiz.

Ekonomik dar boğazların yoğunlaştığı bu günlerde, temel görüşleri ayrı, siyasi amaçları parti çıkarlarına dönük bu hükümetten, ekonomik sorunlarımıza çare ve çözüm bulabileceklerine ihtimal vermiyoruz.

Ortaya koyduğu programıyla da bu hükümetin Anayasaya ters düştüğü, Atatürk ilke ve devrimlerini hiçe saydığı, yurdumuzu karanlık günlere getirme temayülünde olduğu kanısını taşıyoruz.

Bugünkü ağrı şartlar karşısında, Anayasayı ihlâl durumundaki bu programla, İkinci Cephe Hükümeti ne yapacaktır?

Bu Hükümetin 5 Haziran öncesinde yaptıklarından başka bir şey yapamayacağını söylemek bir kehanet değildir.

5 Haziran öncesi dönemi ise bütün acıları, ıstırapları, bunalımları ile hâlâ gözlerimizde canlılığını, hatıralarımızda tazeliğini saldı bulundurmaktadır.

Bu yeni dönemde ise, Cephe Hükümetinin ilk döneminden daha tehlikeli daha ıstırap verici, umut kırıcı günlerle karşılaşacağımızdan kuşku duymaktayız.

Geçmişte hiç bir başarı sağlamamış olan böyle bir Hükümetin tekrar denenmesine gerek yoktur.

Bu Hükümet yurdumuza sadece zaman kaybettirecektir.

Bu hükümetin kuruluşunda, ortak partileri birbirine bağlayan protokolde ve programda umut veren yeni hiç bir unsur görmediğimiz gibi Anayasayı ihlâl niteliğiyle de meşruluğu tartışılabilir hale gelmiştir.

Asla istemediğimiz ve temenni etmediğimiz halde, geçmişte olduğu gibi, anarşi devam ederse, öğrenim ve öğretini özgürlüğü sağlanamazsa, yasa dışı uygulamalardan kaçınılmazsa, yolsuzluklardan sakınılmazsa, âcil hale gelen ekonomik ve sosyal tedbirler savsaklanmaya devam ederse, seçimle açılmış olan rejim bunalımının katlanarak artması devam edecektir.

Yeni dönemde hem Cumhuriyet Senatosunda hem de Türkiye Büyük Millet Meclisinde etkinliği artan Milli Birlik Grupu oylarıyle, rejim bunalımı ile açıkça ve kesinlikle mücadele etmek kararındadır. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri)*

Anayasamızın yapımında büyük katkısı olan çoğulcu ve özgürlükçü demokratik düzene kesinlikle inanmış ve gönül vermiş olan Grupumuz, böyle bir mücadeleyi kendine başgörev ve varlık nedeninin gereği saymaktadır.

Özellikle belirtmek isteriz ki, bu Programın kapsamı nedeniyle Atatürkçü çağdaş düşünceye ve yürürlükteki Anayasaya rağmen, layiklik ilkesine ve milli eğitimin bütünlüğüne karşı olan uygulamalar Grupumuzu son derece rahatsız etmektedir.

Daha kurulurken, dayandığı ortaklığın en büyük partisini tartışma içine iten bu Hükümet, başarısı hakkında Grupumuza yeterli güveni vermemektedir.

Sayın Senatörler,

Sözlerimi bitirirken, bir kez daha hatırlatmak isteriz ki, Atatürkçülüğe, Anayasaya ve yasalara karşı davranışlarla siyasi amaçlara ulaşmanın Atatürk gençliğine ve Ulusuna emanet ettiği Cumhuriyetimizde olanağı yoktur.

Böyle sakat amaçlar, yazılarda ve zihinlerde kalmaya mahkûmdur.

Yüce Türk Ulusu, Büyük Atatürk'ün mirasını faşizme, komünizme, şeriatçı devlet düzenine ve milli birlik ve bütünlüğümüzü bozmaya yönelik her türlü bölücü akıma karşı koruyacak güç ve inançtadır.

Bu güç ve inanca karşı çıkmak gafletini göstereceklerin sonu hüsran olacaktır.

Şimdiye kadar anlatmaya çalıştığımız bu gerçeklere rağmen, bu Hükümetin Birinci Cephe Hükümetindeki çetin sorunları artırmamasını dahi kazanç sayarak, hükümlerimizde yanılmış olmayı içtenlikle isliyor ve hükümetin başarıya ulaşmasını diliyoruz.

Yüce Heyetinize şahsım ve Grupum adına saygılar sunarım. *(C.H.P. ve M. B. G. sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın Üyeler,

Aynı kapsamda üç önerge vardır, okutuyorum.

Sayın Başkan

Milletvekillerinin tezahürata iştirak etmemeleri hususunun hatırlatılması rica olunur.

Saygılarla.

Antalya

Şerafettin Paker

Sayın Başkan

Konuşan hatibi ve Cumhuriyet Senatosu üyesi olmayan bazı milletvekilleri alkışlamaktadır. İçtüzüğe uymayan bu davranışı dikkatlerinize sunuyorum.

Saygılar,

Ordu

Ata Bodur

Sayın Başkanlığa

Bazı milletvekilleri konuşmacıların sözlerine alkış tutmakladırlar. Herhangi bir olayın çıkmaması için dikkatinize sunulur.

Mardin

Sait Mehmetoğlu

BAŞKAN — Sayın Üyeler,

Sayın milletvekilleri Cumhuriyet Senatosu toplantılarına katılmaları ve izlemeleri haklarına sahiptirler.

Sayın milletvekillerinin kürsüde konuşan Sayın üyenin sözlerinin leh ve aleyhinde tezahüratta bulunmamalarını hatırlatırım.

Söz sırası Cumhurbaşkanınca Seçilmiş Üyeler Grupu adına Sayın Nihat Erimindir.

Buyurun Sayın Erim.

CUMHURBAŞKANINCA S.Ü. GRUPU ADINA NİHAT ERİM (Cumhurbaşkanınca S.Ü.) —

Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyeleri;

Adalet Partisinin Sayın Genel Başkanı Süleyman Demirel'in kurduğu, M.S.P. ve M.H.P. ile ortak Hükümetin, 27.7.1977 günü yüce Senatoya sunmuş olduğu program üzerinde, Cumhurbaşkanınca Seçilen Üyeler Grupu adına, düşüncelerimizi söyleyeceğim.

Dört yıllık yasama döneminin bitmesi beklenmeden, birkaç ay erken yapılan yeni seçimlerden geliyoruz. 5 Haziran 1977 günü Türk seçmenleri sandıklara attıkları oylarla partiler arasındaki tercihlerini belirttiler. Özellikle iki büyük partimizin ve genellikle hemen herkesin arzuladığı bir sonuç alınamadı. Tek bir parti, yani ne C.H.P, ne de A.P. salt çoklukla Millet Meclisine dönemedi. C.H.P. 213, sonradan bir üyenin daha katılması ile 214, A.P. ise 189 milletvekilliği çıkarabildi. (Şimdi 190 oldu)

Nispi temsile dayalı parlamentolarda bu sonuç olağan sayılır.

Seçimlerin ertesinde yeni Meclis toplanır toplanmaz, eski A.P. - M.S.P. - C.G.P. - M.H.P. ortak Hükümeti çekildi.

Sayın Cumhurbaşkanı, demokrasi kurallarına uygun olarak, yeni Hükümeti kurma görevini Sayın C.H.P. Genel Başkanı Bülent Ecevit'e verdi. Onun hazırladığı Bakanlar Kurulu listesini Sayın Devlet Başkanımız onayladılar.

Bu davranışa karşı açılan kampanyayı doğru bulmadığımızı evvelce de söylemiştik. Cumhurbaşkanının tutumunun hem Anayasamız, hem demokratik kurallar ve gelenek ve hem de siyasal değerlendirme yönlerinden, uygun olduğunu Kontenjan Grupu olarak söylemiştik. Açılan kampanya haksız, yersiz ve zararlı idi.

Sayın Ecevit'in kurduğu Hükümet güvenoyu alamadı, hemen çekildi. Yenisi kuruluncaya değin (Devlet Başkanı öyle istediği için) görevini sürdürdü. Sonra şimdi karşımızda oturan Hükümet kurulunca görevi ona aktardı. Şu sırada Sayın Demirel ve ortağı partiler güvenoyu almanın hazırlığı içindeler.

Bütün bunlar bizce, Anayasaya demokrasi kuralarına ve siyasal icaplara uygundur.

Sayın Üyeler,

Şu anda programı üzerinde konuşmaya giriştiğimiz Hükümet, seçimlerden önceki ortaklığın (C.G.P.'nin bulunmayışı bir yana) tazelenmiş bir örneğidir. Bu noktayı şunun için belirtiyoruz:

Parlamentoya sunulan Bakanlar Kurulu gerek parti programları ve gerekse o programlara bağlanmış kişiler olarak - bazı yeni üyelerle - eskisinin hemen hemen eşi sayılabilir.

Eğer böyle olmasaydı, bu Hükümet 1975'teki ortaklık gibi karşımıza ilk defa gelen bir heyet olsaydı, o tarihte (10 Nisan 1975'te) bu kürsüde söylediklerimizi gene aynen tekrarlardık. Ancak bugün önümüzde az çok denenmiş bir ortaklık; az çok, eski söylediklerine yenilerini de katarak, öncekinin benzeri bir programla geldi.

1975'te, uzun süren bir hükümet bunalımından Türkiye'yi kurtardığı için Sayın Demirel'i alkışlamış ve vaadlerini iyi duygularla, teşvik sözleriyle karşılamıştık. İyimserlik ve umut içinde uygulamayı izlemeye koyulmuştuk.

Bugün aynı durumda mıyız? Ne yazık ki, bu soruya olumlu cevap veremiyoruz. 5 Haziran seçimlerine gitmeden önce ve seçim kampanyasında, o zamanki Hükümetin üyelerinin ortaklığın işleyişi, birbirlerinin kişilikleri üzerine resmen ve açıkça söyledikleri, ciddiye alındığı takdirde, korkunç suçlamalardır. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri)* Bugünkü Hükümete girmeyen eski ortaklardan birisinin açığa vurdukları ise, son iyimserlik kırıntılarını da ortadan kaldıracak niteliktedir. Onların birbirleri için söylediklerini, biz dilimiz varıp herhangi biri hakkında tekrar etmeyi bile saygısızlık, insafsızlık sayarız. *(C.H.P. sıralarından şiddetli alkışlar ve "Bravo" sesleri)*

Bundan dolayı Hükümet Programında sakıncalı bulduğumuz, abartılmış propaganda malzemesi saydığımız bölümler ve cümleler yanında, güzel, beğenilecek Sözler de bulunmasına rağmen, zihnimizde belirmiş olan kuşkuyu gideremiyoruz. Erken seçime gidişin gerekçesini hep anımsıyoruz. Söylenenleri ve davranışları unutamıyoruz.

Bize cevap olarak denilebilir ki, "Ne yapalım seçimlerin getirdiği sonuç böyle bir ortaklığı yeniden denemeyi zorunlu kıldı! Ancak bu üç parti bir arada Millet Meclisinde çoğunluk olabiliyor"

Bu cevap tam doğru değildir. Millet Meclisinde güvenoyu sağlayacak başka ortaklıklar, daha sağlıklı başka ortaklıklar, kurulabilirdi ve geçmiş deneyden sonra diyoruz ki, kurulmalı idi. Örneğin bir C.H.P. A.P. ortaklığı, dört yüzden fazla milletvekiline dayanacaktı. İç ve dış önemli sorunlar bunu bizce zorunlu kılıyordu.

Kurmayanın, kurdurmayanın, bunu önemle, ciddiyetle aramayanın ilerdeki gelişmeler karşısında kendisini sorumluluktan kurtaracak bir cevap bulabileceğini hiç sanmıyoruz. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri)*

Sayın Senatörler,

Bu Hükümet, bünyesi bakımından da dengesizdir. 189, (Bugün 190 oldu) milletvekili ile A.P. 16, 24 milletvekili ile M.S.P. 8 ve 16 milletvekili ile M.H.P. 5 bakanlık aldılar. Sayılar arasında oran dengesi hiç yok. Yani seçmen oylarının % 36'sından fazlasını toplayan A.P. pek büyük fedakârlıkta bulunmuştur. A.P.'nin kendi seçmenleri hesabına da buna hakkı olmadığını sanıyoruz. A.P. yönetimi ortaklarına seçmenin vermediğini ikram etti dersek yanlış olmaz. *(C.H.P. sıralarından şiddetli alkışlar ve "Bravo" sesleri)*

Daha da kötüsü, uygulamada, önemli iç ve dış politika meselelerinde, A.P.'nin ortaklarından Bakanlar Kurulundaki oylamada geçmiş deneyde âdeta veto yetkisi kullananlar olduğunu duymuştuk. Bundan da beteri, acele çözümlenmesi bir kararnamenin imzalanmasına bağlı bir Devlet sorununun, başka bir kararname imzalanmadı diye, haftalarca, aylarca ortaklığın bir kanadınca durdurulmuş olduğu da öğrenilmişti. Örneğin, Dışişleri Bakanlığındaki atamalar yapılamamış ve Devlet işleri bu yüzden aksamıştır.

Öteki Devlet dairelerindeki atamalar ise ortaklar aracında bir pay bölüşmesi biçiminde yürütülüyor diye duymuştuk. Âdeta Devlet parsellere ayrılmış, her ortak kendi adasında egemen davranır olmuş.

Bu durumda Hükümet Programındaki güzel vaatlerin, geçmişteki ortaklığın işleyişini bilenler için büyük bir değeri ne yazık ki kalmıyor. Eğer bu Hükümet güvenoyu alırsa, yüreğimiz daralmış olarak, her gün gazetelerde ortaklık içinde Devlet işlerinin hangi parti çekişmesine, sürtüşmesine kurban edildiğini okumanın endişesini şimdiden duyuyoruz.

Sırası gelmişken şunu belirtelim:

Bir hükümeti kurabilmek için aşırı fedakârlıklara razı olmak ve bir hükümeti yaşatabilmek için tavizleri çoğaltmak, hem demokrasiye, hem de Cumhuriyetimize çok zarar getirir. Devlet görevinde bir noktada durmasını, o noktada "Allahaısmarladık" demesini bilmeyenler, en başta kendilerini çıkmaza sokarlar. Ülkeye ve rejime zarar verirler.

Değerli Arkadaşlarım,

Az önce değindiğim nedenle Hükümet Programının ayrıntılarına girmeyeceğim. Uygulama aşamasında görüşlerimizi her konu getirildikçe açıklama hakkımızı koruyoruz.

Ancak çok önemli saydığımız bir iki noktada şimdiden uyarıda bulunmak istiyoruz.

1. Sayın Demirel'in okuduğu Programda muhalefet ile uygar ilişkiler içinde olmaya dikkat edileceği bildiriliyor. Bunu sevinçle kaydediyoruz. Bu kürsüde her zaman tekrarladığımız bir hususun gene altını çizeceğiz; Türkiye'de demokratik

geleneklerin eksikliğinden doğan sıkıntıların içinde yaşıyoruz. Örneğin, ortak Hükümet, koalisyon ortaklığı nasıl olur, nasıl yürütülür, ortakların görev ve hakları Anayasada yazılı değildir. Ayrıntılarıyla yazılması beklenemez. Ancak demokratik güzel geleneklerle bunlar belirlenir. Bunun gibi iktidar ve muhalefet ilişkileri uygarca, yurt ve rejim yararına nasıl yürütülür, iktidar ve muhalefet arasında diyalog nasıl sürdürülür, bu da geleneklerle belirlenecektir. İşte, bu konuda ilk adımı atmak iktidarın görevidir. Bıkıp usanmadan bu diyalogu aramak, sürdürmek için girişimlerde bulunmak da en başta iktidardakilerin işidir.

Programda, önceki Ecevit Hükümetinin birkaç haftalık yönetiminin eleştiri vesilesi yapılmamış olmasını bu yolda atılmış olumlu bir adım sayıyoruz.

2. Sayın Cumhurbaşkanı, 5 Haziran seçimlerinden sonra ilk görevi verirken özellikle şu konulara dikkati çekmişti:

a) Erken seçimleri gerektirmiş olan iç ve dış ağır sorunlara çözüm yolları bulunması;

h) Atatürk ilkelerinin ve Anayasamızda tanımlanan esasların titizlikle korunması,

c) Yurdumuzun muhtaç bulunduğu huzurun ve kardeşlik havasının, milli birlik ve beraberliğin her türlü dar particilik anlayışı üstünde bir görüşle sağlanması.

Gerçekten, Devlet Başkanımız vatandaşların sağduyusunu dile getirerek, bugünkü Türkiye'nin acele ele alınması gerekli konularını bütün ilgililere, sorumlulara işaret etmişlerdir.

Şimdiki Hükümetin 36 sayfayı dolduran programında bunlara yeterince önem verilmediğini tespit etmiş bulunuyoruz. Uygulamada, Cumhurbaşkanının parmak bastığı bu noktalara, üstün önem verilmesini istiyoruz.

Bu arada dış politikada Kıbrıs meselesinin doğurduğu güçlükler zihinleri meşgul etmektedir. Yunanistan ile ve başta A.B.D. olmak üzere öteki müttefiklerimizle ilişkilerimiz, Kıbrıs'taki durumun etkisi altında - biz istemesek de - kalmıştır. 1974ten bu yana bu ilişkiler ne yazık ki düzeltilememektedir.

1974'te, askeri harekâtın Kıbrıs'ta başarı ile sonuçlandığı günlerde, T.B.M.M. Birleşik oturumunda, Kontenjan Grupu adına yaptığımız bir konuşmada şöyle demiştik;

"Kıbrıs'taki askeri harekâtın başarı ile sonuçlanmasından dolayı Hükümeti kutlamak gerekir. Ancak, şunu da unutmayalım ki, Akdeniz'deki statik denge, dinamik hale getirilmiştir. Asıl başarı, diplomasi alanında bu denge yeniden statik hale getirilirken sağlanacak olan başarıdır"

Bu sözlerimizin üzerinden üç yıl geçti. Henüz diplomasi alanında askeri başarıya paralel bir sonuç yoktur. Tersine, şimdilik Türkiye'nin NATO ile AET ile A.B.D. ile ve tüm Batılı dostları ile ilişkileri, ne yazık ki Kıbrıs meselesinin olumsuz etkisi altında tutulmakta devam olunuyor.

Hükümetin önünde yığılı duran büyük sorunlar arasında, öyle sanıyoruz ki, Kıbrıs meselesi başta yer alıyor. Tarafların bu işi gerçekçi bir yaklaşımla çözmesini

diliyoruz. Birleşmiş Milletler Anayasası ve Devletler Hukuku ilkeleri içinde kalınarak bulunacak çözüm formülü, taraflara adalet ve hakkaniyet getirecektir.

3. Hükümet programında, layiklik ilkesine de değinilmiştir. Programın 8'nci sayfasının başında yer alan üç fıkrada söylenenlere katılırız. Ancak, "Din ve vicdan hürriyetinin tam ve kâmil manada kullanılmasını temin edecek bütün tedbirleri alacağız" deniyor. Acaba bugün bu özgürlüğün tam ve kâmil kullanılmasını kısıtlayan bir hüküm var mıdır? Bu açıkça belirtilmelidir. Türk Ceza Kanununun 163'ncü maddesi mi kastediliyor? Programın aynı sayfasında az aşağıda bu maddenin değiştirileceği söyleniyor. "Ters uygulamalardan" söz ediliyor. Bugün böyle ters bir uygulama var mıdır? Varsa nerede, nasıl meydana gelmiştir? Bunları öğrenip açıkça tartışmak gerekir. 163'ncü maddede layikliğin savunulması için konmuştur. Bu unutulmamalıdır.

Bundan önceki Hükümetin programında layikliğin tek yönlü ve dolayısıyle eksik bir tarifine rastlamış ve eleştirerek şöyle söylemiştik:

"Hükümet Programının (Ecevit Hükümeti) başka bir yerinde, Hükümet (layikliği din ve vicdan özgürlüğü anlamına alır) denmektedir.

Bu tarif eksiktir. Layiklik ilkesinde din ve vicdan özgürlüğü de yer alır. Ancak layikliğin, sözlükteki anlamı da, dünya üzerindeki tarihsel gelişimi de bundan ibaret değildir. Hele Türkiye'de hiç bundan ibaret değildir. Layiklik din ve vicdan özgürlüğü yanında, Devleti din doğmaları adına dikte edilecek kurallarla değil, akılla, bilimle yönetmektir"

Ve sözlerimizi şöyle sürdürmüştük:

"5 Haziran seçimleri kampanyasında, siyaset pazarına her değerin yeniden sürülme eğilimlerinin yoğunlaştığı görüldü. Böyle bir ortamda şunu da belirtmekte yarar buluyoruz:

Vatandaşın kutsal duygularını siyasal alanda sömürmeye kalkışanlara hoş görü ile bakılamaz.

Layiklik ilkesinin ülkemize sağladığı yararlar arasında, en başta geleni din mezhep, tarikat ayrılıkları nedeniyle vatandaşların birbirlerine yan bakmalarına, bu yüzden bölünmelerine son vermek olmuştur. Kutsal duyguların siyaset alanında sömürülmesine meydan verilirse, Türkiye yeniden Cumhuriyetten önceki çalkantıların içine sürüklenir,

Bunları önceki Ecevit Hükümeti Programı görüşülürken 30 Haziran 1977 günü bu kürsüden söylemiştik. Bugün altını çizerek bir kere daha tekrarlıyoruz.

Ve bu görüşümüzün ışığı altında, şimdiki Hükümet Programının 8'nci sayfasındaki:

"Anayasamızda yer alan layikliği din düşmanlığı olarak değil, din ve vicdan hürriyetinin teminatı olarak görüyoruz" sözü açıklığa muhtaçtır. Layiklik nerede, ne zaman din düşmanlığı olarak görülmüştür? Bizce bu iddia bir siyasal propagandadan ibarettir.

Gene aynı sayfada:

"Din ve vicdan hürriyeti; kişinin kutsal, vazgeçilmez ve dokunulmaz hakkı olarak kalacaktır" deyimine yürekten katılıyoruz,

Ancak, Programın daha sonraki sayfalarında, özellikle eğitim işlerinde, Atatürk'ün koyduğu ilkelere ters düşecek, "Tevhid-i Tedrisat (Öğretim Birliği) Kanununa" ve bundan dolayı da Anayasaya ters düşebilecek girişimlere yönelme heveslerinin yattığı kuşkusu uyanmaktadır. Şimdilik bu kadar söylüyoruz, uygulamayı görünce daha kesin konuşacağız. Böyle bir niyet varsa, böyle girişimler olacaksa heveslilerini şimdiden önemle ve iyi niyetle uyarırız.

Uzak ve yakın geçmişimizin derslerini unutmuş görünmek gafletine düşülmesin, Yüzyılların yanlış davranışından Türkiye'yi Atatürk ilkeleri kurtarmıştır. Türkiye'yi öteki Müslüman ülkeler arasında en başa Atatürk ilkeleri geçirmiştir. Çöken, batan, dağılan bir imparatorluğun yıkıntıları arasından modern Türkiye Cumhuriyetini çıkarıp kuran, yücelten Atatürk ilkeleri olmuştur. Hiç kimse, hiç bir kuruluş bunlarla oynayabileceğini sanmamalıdır. *(C.H.P. ve M.B.G. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Programın 7'nci sayfasının sonunda: "Milletimizin manevi ve maddi kalkınmasında, birlik ve bütünlüğümüzün sağlanmasında güçlü ve tükenmez bir kaynak olan dinimizin ulvi prensiplerinden yararlanmak kararındayız" deniliyor

Lâyik bir Cumhuriyette, dinimizin ulvi prensiplerinden yararlanmak ferdin bileceği bir iştir. Devletin meşgul olacağı, Hükümetin meşgul olacağı bir iş değildir.

Bu söz; kutsal din ilkelerinin, kişinin vicdan ve inanç (iman) işi olmaktan çıkarılıp bir Devlet işi haline sokulması anlamını taşıyorsa, layiklik ile bu girişim nasıl bağdaştırılacaktır? Akıl ile bilim ile doğma çeliştiğinde, Devlete, millete, topluma hangi yönü göstereceksiniz?

Din doğmaları adına Devlete, Hükümete yön göstermek layik bir Cumhuriyette yasaktır. Devlet de kimsenin dinine, ibadetine - kamu düzenini koruma gerektiği haller dışında - karışmaz. Bütün lâyik ülkelerde Devlet, kamu düzeninin bozulması tehlikesi belirince din ve ibadet alanında düzenleyici önlemler koyar. Ama hiç kimse, hiç bir makam din adına Devlete yön veremez.

Programın uygulamasında bu konuda öneriler Parlamentoya getirilirse, o zaman düşüncelerimizi ayrıntıları ile belirtiriz. Şimdilik bu kadarla yetiniyoruz.

Cumhuriyet Senatosunun Sayın Üyeleri;

Program vesilesiyle yaptığımız bu konuşmayı uzatmayacağız. Sözlerimizin sonuna yaklaşırken bir iki noktaya daha dikkati çekmek istiyoruz:

Programda ekonomi, bayındırlık ve sanayi alanlarında ileriye dönük güzel vaadlere yer verilmiş. Bilindiği üzere, her Hükümet en çok, en - uzun süre - bir yasama dönemi görevde kalabilmeyi planlayabilir. Sayın Demirel'in ortaklık Hükümetinin ileriye doğru vaadlerinin çoğu dört yıla asla sığmayacağı şimdiden belli işlerdir. Bir de, bunlara yapılacak harcamaların kaynakları gösterilmiş değildir. Değirmenin suyu nereden gelecektir? Zaten döviz darlığı ve enflasyon içinde olan bir ülkede bu

işler hangi para ile yürütülecektir? Hayat pahalılığını daha da artıracak yeni enflasyonlar yaratılması olasılığından ciddi endişeler duymaktayız. Zira 1977 Bütçesi hakkında, Şubat 1977'de Kontenjan Grupu Sözcüsü arkadaşımızın belirttiği olasılıklar, ne yazık ki bir kaç ay içinde birer gerçek olmuştur.

Sayın arkadaşlar;

Baştan beri belirtmeye çalıştığımız kuşkuların, endişelerin zihinlerde uyandırdığı sorulara olumlu cevapları uygulamalarda alınıncaya değin, Cumhurbaşkanınca seçilen üyeler grupu, bu hükümeti bir bekleyiş içinde endişe ve kuşku ile izleyecektir.

Yüce Heyete saygılar sunarım.

(C.H.P., M.B. Cumhurbaşkanınca S.Ü. Grupları sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Adalet Partisi Grupu adına Sayın Oral Karaosmanoğlu.

Sayın Karaosmanoğlu buyurun.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Manisa) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyeleri;

A.P., M.S.P. ve M.H.P arasında yapılan Koalisyon Protokolü sonucunda Adalet Partisi Genel Başkanı Sayın Süleyman Demirel Başkanlığında kurulan Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin programı üzerinde Adalet Partisi Grupunun görüş ve temennilerini arz etmek üzere yüksek huzurlarınızda bulunuyorum. Hepinizi grupum ve şahsım adına derin saygılarla selâmlarım.

5 Haziran 1977 tarihinde yapılan Genel Seçimler sonucunda siyasi partilerimizin hiç birisi tek başına Hükümet kurabilmenin gerektirdiği sayıda milletvekiline sahip olamamıştır. Nispi seçim sisteminin uygulandığı demokratik parlamenter düzenlerin bünyesinde yatan sakınca ve engellerin en başında koalisyon hükümetleri kurulma zorunluluğu mevcuttur.

Parlamento aritmetiğinin ortaya çıkardığı siyasi partilere ait sandalye dağılımı koalisyon hükümetlerinin kurulmasını gerekli kılmakta; aksi takdirde Anayasanın emrettiği güvenoyunu almak mümkün olmamaktadır. Bütün mesele Yüce Türk Milletinin iradesiyle oluşan tablodan Anayasaya ve hür parlamento iradesine uygun şekilde Hükümet çıkarma yollarının aranıp bulunmasıdır.

Yüce Millet Meclisinde en fazla üyeye sahip olan C.H.P. nin bugünkü haliyle tek başına iktidar olamayacağı kesin surette anlaşılmıştır.

Anket yöntemleriyle, mülakatlarla, bilimsel araştırmalarla, laboratuvar tetkikleriyle, tek taraflı icra edilen kamuoyu yoklamaları ile C.H.P. dışındaki siyasi partilere mensup Sayın milletvekillerinin kişiliklerini ve partilerini aşarak azınlık hükümeti formülünü desteklemeleri yolundaki psikolojik telkin ve teşviklerle ve bütün bunlara ilâveten büyük holdinglerin akıl hocalığı ile güvenoyu arasında bir ilişki kurulamayacağı gerçeğinin C.H.P.'li arkadaşlarımız tarafından da anlaşılmış olmasından ancak memnuniyet duyarız.

5 Haziran seçimlerinden sonraki günlerde kesin sonuçların ilânını dahi beklemeden, gazete manşetlerinden ve kendi örgütlerinin hayale dayanan gerçek dışı ha-

berlerinden ilham alarak; tek başına iktidar olmanın rahatlığı ve sevinci içerisinde olanlar, salt çoğunluğun hayaliyle yaşayanlar, gerçek tablonun ortaya çıkmasından sonra haklı olarak rahatsız olmuşlardır. Yeni güvenoyu baskı yöntemlerine ilâveten "Sayısal çoğunluk" "Siyasal çoğunluk" gibi nevi şahsına münhasır bir terminoloji de siyasi hayatımıza sokulmak istenmiştir. Sayısal çoğunluğa sahip olan siyasal çoğunluğa da sahip olur aslında.

Sayın Başkan,

Bu konuları fazla deşip Yüce Senatonun çatısı altında polemik yaratma niyetinde olmadığımızı da belirtmek isterim. Faydasının mahzurundan çok olduğu, insan haklarına ve milletin hür iradesine dayalı parlamenter demokratik düzenimizin geçirdiği sarsıntılardan ve tarihi gerçeklerden ders almalıyız. Bu noktalara kolay gelinmemiştir. Memleket hepimizindir. Hepimiz Atatürk'ün kurduğu ve büyük eser olan T.B.M.M.'nin mukaddes çatısı altında görev yapmak ve siyasi hayatimizin vazgeçilmez unsurları olan siyasi partilerin ve hür seçimlerin bir mana ifade etmediği bir ortamı yaratmak isteyenlere karşı tüm müesseselerimizle, basınımızla el ele, omuz omuza, milli birlik ve dayanışma içerisinde mücadelemizi devam ettirmeliyiz. Kısa vadeli kısır çekişmelerin kimseye bir şey kazandırmayacağı artık anlaşılmalıdır.

Memlekete siyaset yoluyla hizmet etmek isteyenler, Hükümet olmanın yollarım Anayasa ve kanunlar çerçevesinde, meşru plâtformlarda ve düzenin meşru kuralları yönünde arayıp bulabildikleri zaman; Hükümette görev almayan siyasi partinin veya partilerin de yıkıcı değil, yapıcı bir zihniyetle muhalefet görevini yerine getirdikleri zaman birçok sorunları en kısa zamanda geride bıraktığımız görülecektir. Siyasi partiler arasında iktidarla muhalefet arasında, Anayasal organlar arasında ve basında milletin özlemini çektiği yapıcı bir diyalogun kurulması zaruretine A.P. Grupu olarak samimiyetle inanıyoruz.

Sayın Başkan,

Koalisyon hükümetlerinde siyasi partiler kendi seçim beyannamelerinde millete vaad ettikleri hususları gayet tabiidir ki, uzlaşma imkânları çerçevesinde yürütmek durumundadırlar.

Sayın Demirel Başkanlığındaki mevcut Hükümetin Programı hakkındaki görüşlerimizi ifade ederken mevcut şartları bu gerçeğin ışığı altında değerlendirmeye gayret edeceğiz.

36 sayfadan ibaret olan Hükümet Programında memleketimizin karşı karşıya bulunduğu iç ve dış meselelere ana hatları ile ve protokol çerçevesinde temas edilmiş bulunmaktadır.

Kısa vadede ve idari tedbirlerle mevcut kanunların uygulanması yoluyla çözümlenebilecek konular ayrıdır. Mevcut mevzuatta yeniden düzenleme yapılarak çözümlenebilecek konular ayrıdır. Bunların Yüce Parlamentodan geçirilmesi gereken tasarı ve tekliflerle çözümlenmesi zorunluluğu karşısında, bu nitelikte olan tedbirler için makul bir sürenin geçmesi icap edecektir.

Dış ülkelerle yapılacak ikili görüşmeler veya milletlerarası plâtformlarda çözüme bağlanabilecek hususlar da ayrı bir karakter arz etmektedir.

Programı dikkatle okuduk ve dinledik. Çeşitli siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik alanlarda alınması gerekli tedbirlere ana hatları ile ve boşluk bırakılmaksızın değinilmiş olmasını memnuniyetle karşılıyoruz.

Program; memleket meselelerinin kısa veya makul bir dönem çerçevesinde hallim öngören tedbirler manzumesi olarak, muhalefetin dahi üzerinde fazla eleştiride bulunamayacağı bir üslûp içerisinde hazırlanmıştır. Başarının en önemli sırrı uyum içinde çalışma şart ve ortamının hazırlanmasındadır. Koalisyon ortaklarımızın geçmiş koalisyon denemelerinde ortaya çıkan ve hizmetin müessiriyetini belli ölçüde rencide edebilecek nitelikteki davranış ve tasarruflardan tevakki edeceklerine dair inancımız her zaman olduğu gibi şimdide tamdır. Bu itibarla koalisyonun geçen dönemdekine nispetle daha başarılı olacağına kanaat getiriyoruz.

Birçok iç ve dış sorunlarla karşı karşıya olduğumuz bir ortamda icap eden anlayışının ortaklarımız taralından esirgenmeyeceği umudunu samimiyetle muhafaza ediyoruz. Hükümetin tam bir uyum ve dayanışma içerisinde aziz Türk Milletine hizmeti bir ibadet telâkki edecekleri muhakkaktır. Buna inanıyoruz.

Koalisyon hükümetlerinin uygulama alanı bulduğu ahval ve zamanlarda, onun belkemiğini teşkil eden siyasi partinin lideriyle isimlendirilmesi; bunun tabii sonucu olarak da başbakanların hükümetin en yetkili temsilcisi ve sözcüsü olarak kabulü, hem müteselsil sorumluluğun gereğidir hem de bakanların icraatlarına müessir bir tarzda koordinasyonu için zaruridir.

Koalisyon protokolü peşinen hazırlanıp, bunu oluşturan siyasi partilerin Sayın liderleri tarafından imza ve taahhüt edildiğine göre belli noktalardaki prensip fedakârlıklarını, hizmetin selâmeti, hükümetlerin istikrarı ve koalisyon bünyesinin en tabii icabı saymak durumundayız

Sayın Demirel Başkanlığındaki Koalisyon Hükümetinin uzlaşma protokolüne dayanarak hazırlamış olduğu programının iç güvenlikle ilgili bölümünü değerlendirdikten sonra, diğer konulara, iç ve dış sorunlarımıza ana hatlarıyla ve satır başları halinde değinerek maruzatımı bitirmiş olacağım. Vaktinizi bir nebze alacağım için mazur görülmemi şimdiden istirham ediyorum.

Bu suretle programa ilişkin görüşlerimizi:

İç güvenlikle ilgili tedbirler,

Ekonomik ve sosyal sorunlarımıza ait tedbirler,

Milli Eğitim ve kültür hizmetleri ile ilgili tedbirler,

Dış ilişkilerimizi kapsayan konular halinde arz ve ifade etmeye çalışacağız.

Hükümet Programında en başta gelen ve günümüz şartları içerisinde ele alınması gereken konuların en başında hiç şüphesiz anarşik olaylarla mücadele gelmektedir. Programda bu konuya özel itina gösterilmiştir.

Demokratik parlamenter düzenimizin, Cumhuriyet rejimimizin her türlü kanun dışı eylem ve işlemlere karşı korunmasında, Cumhuriyet Hükümetimizin Programda ifadesini bulan azim ve kararını memnuniyetle karşılıyoruz.

Anayasa ve kanunların asla yer vermediği, toplumun huzurunu bozan, hürriyet içerisinde kalkınma hamlelerine ve Türk Milletinin mutluluk ve refahına engel olmak isteyen her türlü eyleme karşı mücadeleyi ve bunları tesirsiz hale getirmeyi taahhüt eden Programın lafzıyla, ruhuyla ve bütün icaplarıyla uygulama alanına sokulmasını destekliyor, kanun ve nizam hâkimiyetinin her şeyden önce gelmesini hukuk devletinin en tabii gereği sayıyoruz.

İç güvenliğin asayiş ve kanun hâkimiyetinin kesin şekilde sağlanması, Devletin selâmeti için şarttır, rejimin selâmeti için şarttır. Özellikle 1968'lerden sonra dozunu artırarak sürdürülen anarşi ve terörist hareketler yalnız Türkiye'de değil, birçok dünya ülkelerinde ve hatta Avrupa'nın gelişmiş ve kalkınmış Batı demokrasilerinde dahi zaman zaman kendisini göstermiştir. Toplumun huzur ve sükûnunu bozmuş, eğitim ve öğretim hürriyetini, anayasaların teminat altına aldığı bütün hak ve hürriyetleri yine bu imkânlar arkasına sığınarak ortadan kaldırıp, milletlerarası komünizm idealinin ve rejimleri yıkmanın bir vasıtası haline sokulmuştur. Kanun hâkimiyetinin zedelenmesini, devlet ve hükümet otoritesinin rencide edilmesini hedef alan yerli ve yabancı anarşik olayların altında yatan gerçek budur. Bunun kalkınmayla, refahla, fikir özgürlüğü ile reformist hareketlerle hiç bir ilişkisi yoktur.

Bu gerçeği her türlü siyasi rekabet hissinden ayrı tutan memleketler gereken tedbirleri elbirliği ile almakta tereddüt etmemişler, toplumun huzur ve sükûnunu kısa zamanda sağlamayı başarmışlardır.

Sayın arkadaşlarım;

Evvelâ olaylara doğru teşhis koymakta birleşmeli, ondan sonra da dünya âlemce bilinen tedavi yöntemlerinin uygulamasına geçilmelidir.

Günümüzdeki anarşik nitelik taşıyan suçlar kişisel suçlar değildir. Adi zabıta vakaları da değildir, masum öğrenci hareketleri de değildir. Bu olayların önüne geçilmesini Türk gençliğinin, ayrı fikir ve görüşler taşısalar da kaba kuvvete dönüşmeden eğitim ve öğretim yapabilmesini istiyoruz. Anarşik olayların ve aşırı cereyanların aleti olmasınlar diye uğraşıyoruz. Bundan ıstırap duyuyoruz. 12 Mart öncesi ve sonrası olayların tarihe mal olan gerçeklerinin artık anlaşılmasını bekliyoruz.

Hükümetler devletin icra organıdır. 1961 Anayasası ile kuvvetler ayrılığı prensibi benimsenmiştir. Her şeyi Hükümetten beklemek alışkanlığından da kurtulmamız lâzımdır. Nereden gelirse gelsin kanunsuz fiil ve hareketler karşısında bütün siyasi partilerimizin, iktidarı ile muhalefeti ile Hükümet Programında ifadesini bulan teşhislerde birleşmek mecburiyetindeyiz. Anayasal organların ve bütün müesseselerin bu sorumluluk duygusunu her an hissederek rejimi yıkma hedefine yönelen davranışlar karşısında kendilerine düşen görevi objektif hukuk ölçüleri içerisinde yapmaları şarttır. İsteyerek veya istemeyerek kısa vadeli kısır parti çıkarları uğruna hiç bir anarşik eylem gizli veya açık şekilde himaye görmemelidir. Polemik olsun diye değil bir gerçeği ifade için arz etmek istiyorum arkadaşlarım. Anarşik olayların önlenmesini ancak kendi iktidarlarında bulanların hükümet ettikleri kısa

ve uzun dönemlerde olayları önlemeye muktedir olamadıklarını ifade etmek istiyorum. Karşılıklı ithamlarla anarşik olaylar için çözüm getirmek değildir. Milleti özlediği huzuru en kısa zamanda sağlamak, bütün hükümetlere yardımcı olmak durumundayız ve buna mecburuz.

Arz ettiğim gibi; hem kuvvetlerin ayrımı prensibini savunmak hem de anarşik olayların istenildiği ölçüde önlenememesinin bütün günahını, bütün faturasını hükümetlere ödetmeye çalışmak insaf ölçüleri ile bağdaştırılmaz, arkadaşlar.

Büyük Milletimiz cereyan eden olayları dikkat ve endişe ile izlemektedir. Herkesin, her organın kendisine düşen görevi yapmasını beklemektedir. Teşhiste birleşirsek tedavide güçlük çekmeyiz. Hükümet dışındaki tüm organ ve kuruluşların da bundan böyle geçmiş tecrübelerin ışığı altında konuya gereken hassasiyeti göstereceğinden A.P. Grupu olarak şüphe etmek istemiyoruz

Demokratik parlamenter düzenlerde işçi sendikaları vardır belli meslek gruplarının hak ve menfaatlerini korumak için kurulan resmi veya özel dernek ve kuruluşlar vardır. Öğrenci kuruluşları vardır. Bütün bunlar baskı grupu olarak elbette Parlamento ve hükümetler nezdinde mensuplarının hak ve menfaatlerini korumaya çalışacaklardır. Yakın geçmişte üzüntü ile görülmüştür ki; bu baskı gruplarının bir kısmı kendi faaliyet çerçevelerini aşarak siyasi faaliyetlerin mihrakı haline gelmişler, pervasızca kanunları çiğnemişlerdir. Bazı hallerde anarşik olay ve fiillerin ortağı olmuşlar ve maalesef belli çevrelerin teşvik ve desteğini de kazanmışlardır arkadaşlar.

Sayın Başkan,

Yüce Senatonun çatısı altında görev yapan hukukçular vardır, ilim adamları vardır. Anayasa profesörleri vardır, Anayasa Mahkemesi Başkanlığı yapan muhterem arkadaşlar vardır. Memlekette geniş tecrübe kazanan her türlü meslek gruplarının kıymetli temsilcileri vardır.

Hepinize samimiyetle soruyorum. Kanun hâkimiyeti böyle mi sağlanacaktır? Huzur yolu böylemi açılacaktır? Demokrasi böylemi korunacaktır?

Ülke ve millet bütünlüğünü, iç barışı, kardeşlik ve huzuru korumaya kesin şekilde kararlı isek geliriz her şeyden önce kanunları hâkim kılalım. Geliniz kanuna uymayan, Anayasada yeri olmayan "Genel Grev" gibi sorumsuz çağrılara iltifat etmeyelim arkadaşlar. Çeşitli iç ve dış meselelerin halli için millet iradesine dayanarak memlekete hizmet etmek isteyen ve hemen hemen hepsi cumhuriyet neslinin evlâtları olan bu muhterem kişileri peşin hükümlerle, kanun dışı baskı metodlarıyle yıpratmaya tevessül etmeyelim. Bundan ancak memleket zarar görür. Bundan ancak dengeli ve hızlı kalkınma gayretleri zarar görür.

Hükümetlerin başarılı olamadıkları hallerde yine, Yüce Meclisin kararı ve Anayasa hükümleri uyarınca düşürülmeleri her zaman mümkündür. Anayasa ve kanunlara saygılı olmanın, hür parlamenter rejimin korunmasının başka bir yöntemi de yoktur. Asgari müşterekte birleşmek rejimi ayakla tutabilmenin şartlarını her zaman canlı tutabilmek için şiddet olaylarının arkasında yatan rejimi yıkma kavga-

sının mevcut olduğunu hep birlikte bilmeye ve sorumluluğu hep birlikte Yüce Türk Milleti ve tarih huzurunda paylaşmaya mecburuz muhterem arkadaşlarım.

Programdaki; C.H.P.'ye mensup Sayın üyelerce de memnuniyetle karşılanmış olmasını beklediğimiz:

"Anayasanın temel ilkelerini ve milletin yüksek menfaatlerini korumak için muhalefetle demokratik, medeni münasebetler kurulacak ve bunlar güçlendirilecektir" tarzındaki beyan özellikle anarşik olayların ve önemli dış sorunların müştereken ve elbirliğiyle önlenmesi konusunda müspet bir adım olabilecek mahiyet taşımakladır. C.H.P. Sayın Genel Başkanı ve üyelerinin memleketin yüksek menfaatleri açısından bu iyi niyet çağrısına iltifat etmeleri memlekete ve rejime çok şeyler kazandıracak görüşündeyiz. Eski defterlerin açılmasında faydalar yoktur. Geleceğe güvenle bakmak lâzımdır. Dar boğazlan aşabilmenin en pratik yolu önemli iç ve dış meselelerde iktidar grupları ile muhalefet arasında yapıcı bir diyalogun kurulmasıdır.

Yüce Senatonun Çarşamba günü yapılan oturumunda bilgilerinize sunulan Hükümet Programı kendine mahsus ayrı ağırlık ve önem taşıyan çeşitli ekonomik ve sosyal tedbirler manzumesi mahiyetindedir. Hızlı ve dengeli kalkınma hamlelerimizin aynı şekilde devamını öngören ekonomik ve sosyal tedbirler manzumesini takdirle karşılıyor; kısa veya konusuna göre belli süreler içerisinde uygulama alanlarına konulmasını bekliyoruz. Hükümetin güvenoyu almasından sonra da yeni kanunların çıkmasını gerektirecek tedbirler için A.P. Grupu olarak elden gelen destek esirgenmeyecektir.

Hepsi yekdiğerini tamamlayan ve bütün Bakanlık ve müesseselerin hizmet alanına giren konular üzerinde ayrı ayrı görüş arzetmemin kıymetli zamanlarınızı alacağı düşüncesiyle bazı noktalar üzerinde durmakla yetineceğiz.

Hızla kalkınmakta olan memleketler için, daha doğrusu hürriyetçi parlamenter düzen içinde kalkınmakta olan memleketler için en önemli faktör yurt sathında huzur ve sükûnun muhafazasıdır. Bu itibarla programın ilk bölümlerinde anarşik olaylarla, kanun hâkimiyetiyle ilgili konulara değinilmesinden sonra ekonomik ve sosyal sorunların ele alınmasını bu gerçeğin tabii bir icabı sayıyoruz.

Adalet Partisi siyasi iktidarları Demokrat Parti zamanında başlatılan iktisadi kalkınma mücadelesini aynı şevk ve heyecanla yürü meşini bilmişler, "Mutlu ve Müreffeh Büyük Türkiye" idealinin samimi takipçileri olmuşlardır.

Anayasa muvacehesinde kalkınmamız plana bağlanmıştır. Bunun yanında Anayasanın da öngördüğü "Sosyal Devlet" anlayışı; sosyalist bir rejime cevaz veren bir anlayış da değildir.

Karma ekonomi düzenini benimseyen parti olarak, sosyal devlet felsefesi ve ilkeleri ile hızlı ve dengeli bir kalkınmanın; ancak kamu yatırımları ile özel sektör yatırımları arasında kurulacak mâkul bir denge ile sağlanacağına inanmışızdır. Altyapı hizmetleri ile enerji santralleri ile modern ulaşım imkân ve vasıtaları ile sınai tesisleri ile fabrikaları ile velhasıl sınai ve tarımsal yatırımları ile güçlü ye bütünlük arz eden bir ekonomik bünyeye kavuşmak yolundaki yapılan hizmetler ortadadır.

Büyük eserler bütün haşmeti ile Türk milletinin hizmetindedir. Büyük işler yapmak için büyük heyecana duymak lâzımdır.

Üretimin artırılmasına, serbest rekabete, özel mülkiyete zarar vermeden; başka deyimle üretimin muhtaç olduğu itici gücü ortadan kaldırmadan Kamu İktisadi Teşebbüsleri ile ilgili ıslahat ve yeniden düzenleme tedbirlerine başvurulmasını sevinçle karşılamaktayız.

Sayın Başkan,

Liberal görüş sahibi olduğumuz ve belirli bir ekonomik politika izlediğimiz şeklinde eleştirilere maruz kalan A.P.'liler olarak program vesilesiyle şu noktayı tebarüz ettirmek isterim ki, 18'nci Asrın klasik liberal görüşü bugün hemen hemen tarihe karışmıştır. Devletin, sosyal refahın sağlanmasında, sosyal güvenlik tedbirlerinin alınmasında, ekonomik hayata belli ölçüler çerçevesinde müdahale etmesinde rol sahibi okluğu yalnız bizde değil Amerika Birleşik Devletlerinde dahi görülmektedir. Sosyal devletin gereklerine uyarak, karma ekonominin toplum için büyük faydasına inanarak, gerek kamu kesiminde, gerekse özel kesimde her türlü tedbiri almakta tereddüt etmemişizdir.

Hükümet programında refahın tabana yayılması amacıyle, sosyal güvenliğin icap ettirdiği bütün boşlukların doldurulması gayretleriyle ilgili beyanları hararetle destekliyoruz.

İşçi, küçük esnaf ve sanatkâr, köylü, çiftçi, memur gibi dar gelirli vatandaşlarımızın refahı için alınması kararlaştırman tedbirleri memnuniyetle karşılıyoruz. Fert başına düşen milli gelirimizdeki artışların hafife alınmaması lâzımdır.

Ekonomimiz hızla kalkınmakta olan bir ülke olarak, elbette ki, zaman zaman dar boğazlarla karşılaşacaktır. Bütün dünyada aktüalitesini koruyan petrol meselesi vardır. Döviz sıkıntıları vardır. Elbette ki, bu sıkıntılar ekonomik ilişkilerin çok girift hale geldiği dünyamızda bizi etkilemekten uzak kalamayacaktır.

Kötümserliğe kapılmadan ciddi ve müessir tedbirlerle; yerüstü ve yeraltı kaynaklarımızın değerlendirilmesiyle, büyük tarımsal ve sınai potansiyellinizin kullanılmasıyla meselelerin üstesinden gelmek daima mümkündür. Programı bu yönü ile de yapıcı ve gerçekçi telâkki ettiğimizi ifade etmek istiyoruz.

Özetle ifade edersem, sınıf mücadelesine yer vermeden kalkınma sağlanır, refah seviyesi yükselir.

İşçi ve işveren ilişkilerinde çatışmaya meydan vermeden, binilen dal kesilmeden üretimin artmasından doğan nimetlerden âdil ölçüler içerisinde faydalanma imkânları bulunur ve bulunmaktadır da. Çalışan sınıfın her türlü hak ve menfaatlerinin korunmasında ne kadar samimi olduğunu Adalet Partisi şimdiye kadar ki tek başına ve koalisyon halindeki icraatıyle ispatlamış bulunmaktadır. Mesele, ekonomik büyümenin kesintisiz devanı ettirilmesidir. Mesele, üretimin artırılmasıdır. Mesele, büyük bir heyecanla yatırım projelerinin gerçekleştirilmesidir. İşsizliğin önlenmesinin ve kendi malımızı kendimiz üretip milyarlarca liralık döviz tasarrufu sağlanmasının başka yöntemi de yoktur. Bunlar modern ekonomi ilminin gerçekleri olduğu kadar memleketin içinde bulunduğu şartların en tabii ihtiyacıdır.

Sayın Başkan,

Bütçe kaynaklarımızın faydalı şekilde değerlendirilmesi için programda öngörüldüğü veçhile vergi ziyamı önleyecek tedbirlerin hızla geliştirilmesini beklemekteyiz. Yergi ve vergi idaresinin ıslahını sağlayacak, vatandaşı formalite ve bürokrasinin dar ve sıkıcı kalıplarından kurtaracak çalışmaları hasretle beklemekteyiz.

Asgari manada okuma-yazma bilen her vatandaşın anlayıp doldurabileceği beyanname ve formüllerin yeni teknikle desteklenmesi zaruretine inanıyoruz. Vergide adalet sağlanmalı, asgari geçim indirimi en kısa zamanda tatminkâr seviyeye çıkarılmalı, özellikle dar gelirlilere rahat yaşama imkânı sağlanmalıdır. Maliyemiz klâsik maliyeci imajından süratle kurtarılmalıdır.

Ticari ve zirai kredi sisteminin yeni esaslara bağlanması gecikmemeli, özellikle çiftçi ve köylünün verimli ve kontrollü bir kredi sistemine kavuşturulması imkânları hızla aranmalıdır.

İdarede ıslahat yapılmasının ve vatandaşın kırtasiyeciliğin sıkıcı çemberinden kurtarılmasını bekliyoruz.

Mahalli idareler olarak belediyelerin, il özel idarelerinin ve köylerin, küçük esnaf ve dar gelirlilere yük teşkil etmeyecek surette yeni finansman ve fon kaynakları ile beslenmesi esasına dayalı yeni tasarıların biran önce Yüce Meclislere sevkinden memnuniyet duyacağımızı ifade etmek istiyoruz.

Dış ülkelerde yasayan ve Türk ekonomisine büyük katkıları olan işçilerimizin henüz halledilemeyen sorunlarına çözüm yolları aranmasını istemekteyiz.

Çeşitli tarımsal ürünlere ait taban fiyatların tespitinde tarım ürününün gittikçe artan maliyet unsurları nazara alınarak gerçek değeri ile satılmasının teminine ilişkin tasarrufları sevinçle karşılayacağımızı şimdiden belirtmek isteriz.

Hükümet kuruluşlarının gecikmesi nedeniyle halen ilân edilemeyen hububat fiyatlarının çok kısa zamanda ilânının yerinde bir hizmet olacağı görüşündeyiz.

Dış ödemeler dengesindeki dar boğazların belli bir süre sonunda aşılabilmesi imkânlarının takviye edilmesini önemle beklemekteyiz. Klâsik tarımsal ürünlerimizin ihracında ve dış ülkelerdeki işçilerimizin gönderdikleri dövizlerle takviye edilen döviz rezervlerimiz çok büyük ihtiyaçlarımız muvacehesinde maalesef yeterli değildir.

Teşvik ve uygulama tedbirleri rasyonel ve pratik metotlarla icap ederse yeniden düzenlenmeli, ihraç malları üreten sanayi erbabına gereken kolaylık gösterilmelidir. Basit bir telefon konuşmasından sonra uçaklarla 24 saat içerisinde mal şevkinin imkân dahilinde olduğu bir dünyada biz hâlâ zorluklar çıkarmakta, formaliteleri artırmakta, birbirimizle yarış halinde bulunmaktayız. Her nedense bu konulara şimdiye kadar pratik çözüm yolları getirilememiştir. Sebebini anlamakta güçlük çekiyoruz. Bu noktalarda Sayın Hükümetin dikkatli olmasını bilhassa istirham ediyoruz.

Memleketimiz bütün dünyanın aradığı çok değişik sebze ve meyvelerin yetiştirildiği ve bol olduğu bir ülkedir. Özellikle yaş meyve ve sebze ihracını çok süratli bir

prosedüre bağlayacak tedbirlerin ilk 100 gün içerisinde gerçekleştirildiğini görürsek, döviz meselemizin hallinde de önemli bir adım atmış oluruz.

Turistik imkânların bütün potansiyelini bünyesinde toplayan Türkiye şimdiye kadar maalesef bu noktayı yeterince değerlendirememiş, gazetelere de akseden belli sebeplerle memleketimiz nerede ise turistlerin biran önce bırakıp gitmelerini sağlayacak bir ortama itilmiştir. Bu nokta üzerinde önemle durulmasını hassaten istirham ediyoruz.

Programın memnuniyetimizi mucip olan bir yeniliğine işaret ermek isteriz.

Bölgeler arası dengesizliği kaldırmak, dengeli ve hızlı kalkınmayı sağlamak ve yatırımların âdil bir şekilde gerçekleştirilmesini temin etmek için Doğu ve Güneydoğu illerimizle ilgili özel bir "İl Pilot Kalkınma Projelerinin" uygulamaya başlatılacağını sevinçle karşılıyor, bunu zaruri bir hizmet telâkki ediyoruz. Ekonomik tedbirlerle ilgili maruzatıma son vermeden önce büyük vatandaş kitlelerini bilhassa son günlerde fazlasıyla rahatsız etme istidadını gösteren hayat pahalılığı üzerinde de ciddi tedbirlerin alınması hususunda Hükümetimizin gereken çalışmalara girişeceğine inanıyoruz. Özellikle ekonominin tabii bir icabı olan arz talep kaideleri dışında suni fiyat yükselmeleri hepimizi üzmektedir. Bir kısmının idari tedbirlerle, bir kısmının yasal tedbirlerle önünün alınması makul düzeyde tutulması gerekir.

Programda eğitimin milliliğine özel önem verileceği açıkça ifade edilmiştir. Anayasamız ve memleket gerçeklerinin ışığı altında hazırlanıp Yüce Meclislerin onayı ile yürürlüğe giren Temel Eğitim ve Öğretim Kanunu muvacehesinde; değil T.C. Hükümetlerinin hiç bir kuruluş, müessese veya derneğin kendi düşünce, felsefe ve ideolojisi istikametinde bahis konusu kanunun ölçüleri dışında bir eğitim ve öğretim metodu biçimi veya yöntemi icat etmesi mümkün değildir.

Milli Eğitimde temel hedef; Milletimizin bütün fertlerini, Türk Milletinin milli, manevi, ahlâki, insani, sosyal ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren, ailesini, vatanını ve milletim seven ve daima yüceltmeye çalışan, Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarım bilen ve bunları davranış haline getirmiş, büyük ve şanlı tarihimizle iftihar eden, milletimizin geleceğine güvenle bakan, her türlü taklitçilikten uzak, milli şahsiyetini müdrik, ilim, teknik ve medeniyet yansında insanlığa örnek olmayı hedef alan vatandaşlar olarak yetiştirmektir.

Gerçek manada Atatürk ilkelerinin gereği de budur. Artık bundan böyle eğitimin milliliğinin Anayasa ve kanunlar muvacehesinde gerçek bir unsur olarak kabulü zarureti vardır. Hükümet programlarına dahi geçirilmesine lüzum görülmeyecek şekilde tabii bir nitelik kazanmalıdır. Temennimiz budur, arkadaşlar.

Bütün eğretim kademelerinde bu prensiplerin esas teşkil edeceği bir uygulamaya gidilmesini öngören her türlü tedbirin alınmasını memnuniyetle karşılayacağımızı belirtiyorum.

Yükseköğrenim çağındaki gençlerimizin her türlü sorunlarının belli bir plan ve program perspektifine göre çözüme kavuşturulması lâzımdır. Yeni ve yeterli öğrenci yurtlarının veya Üniversite kampuslarının modern planlarla inşası büyük bir ihtiyacı karşılayacaktır. Yurt sorunları ile ilgili boşlukların doldurulması, özellik-

le Anadolu'nun ücra köşelerinden gelen gençlerimizin kredi ve burs sorunlarının günün şartlarına göre yeniden ayarlanması ve bütçelere hiç esirgemeden ödenek konulması zaruretine inanıyoruz.

Bilhassa üniversite gençlerimizin boş zamanlarının değerlendirilmesine matuf her türlü tedbir alınmalı ve bu konuda hiç bir fedakârlıktan kaçınılmamalıdır.

Dış ilişkilerimiz:

Hükümet programında dış ilişkilerimizi kapsayan politikanın ana hatlarına ve esaslarına değinilmiş bulunmaktadır.

Günün ve dünyanın her gün bazen de her saat değişen milletlerarası siyasi konjonktürü karşısında, gerçekçi, milli menfaatlerimize ters düşmeyen, enerjik bir politika izlememizin zorunluluğunu arz etmeyi dahi fazla buluruz.

Çeşitli ve önemli dış sorunlarımızın makul bir zaman içerisinde çözülmesine ihtiyaç duyulan bir ortamda, hiç olmazsa Sayın Demirel Başkanlığında kurulan koalisyon ortağı siyasi partilerimiz arasında, her ne şekil ve surette olursa olsun, sanki görüş ayrılığı bulunduğu şüphe veya izlenimine yurt içinde ve yurt dışında meydan verebilecek nitelikteki tutum ve davranışlardan kesinlikle kaçınmak zorunluluğu vardır.

Milletler arası ilişkilerde Türkiye'nin ana tercihlerini muhafaza ederek, bütün dünya devletleri ile iyi ve ilişkiler içerisinde bulunması muhakkak ki, sayısız faydalar sağlayacaktır.

Günümüzdeki milletlerarası ilişkilerde ekonomik faktörler ön plana geçmiş bulunmaktadır. Türkiye'nin yalnız siyasi menfaat sahasını değil, ekonomik menfaat sahasını da genişletmek ve savunmak gerekmektedir.

Zira dünya ekonomik dengesi büyük değişiklikler geçirmektedir. Dünya aynı zamanda 1929 krizinden bu yana, belki de, en önemli ekonomik bunalımım yaşamakta, dünya para düzeni tam bir düzensizlik içinde bulunmaktadır. Elbette ki Hükümetimiz bu gelişmeleri gözden uzak tutmayacaktır.

Siyasi dengede de önemli gelişme ve değişikliklere şahit olmaktayız.

Sayın Başbakanımızın da katıldıkları 1975 Helsinki dokümanları milletlerarası ilişkilerde yeni anlayış ve esaslar getirmiştir. Dünya askeri dengesinde de teknolojik gelişmeye paralel olarak çok önemli gelişmeler görülmektedir. Bütün bunları görmek ve tespit etmek kâfi değildir. Bunlara intibak etmek, bunlar karşısında Türk milli çıkarlarını en iyi şekilde savunmak gerekir. Ancak, dış teşkilâtımızın da çok uyanık, basiretli olması bulundukları ülkelerdeki her türlü gelişmeyi yakinen izleyip Hükümete bildirmesi icabeder.

Koalisyon Hükümetimizin başı olan Sayın Başbakan Süleyman Demirel'in bu konularda ne kadar hassas olduğu gerek Helsinki Konferansındaki tutumu, gerekse diğer dış ülkelerdeki temasları ve Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Carter'le vaki mülakatları sırasında kamuoyunca da yakinen izlenmiş ve takdir edilmiştir.

Kıbrıs milli davamız henüz nihai bir çözüme kavuşmuş değildir. Yunan Hükümeti bu konuda ısrarlı bir şekilde taraf olmaktan kaçınmakta, Türkiye'yi ve Kıbrıs

Türk Toplumunu Başpiskopos Makarios ile karşı karşıya bırakmayı tercih etmekte, bunun yanısıra Türkiye üzerinde dış baskılar yaratmak gayretini sürdürmekte, Amerika Birleşik Devletleri Kongresi ve kamuoyunda Türkiye aleyhindeki geniş faaliyetlerini devam ettirmektedir. Aynı zamanda bütün dünyada insafsız bir kampanya yürütmeyi usul haline getirmiştir. Atina Hükümeti bununla da yetinmeyerek, bir taraftan Türkiye'yi ambargo altında tatmaya çalışırken, diğer taraftan ciddi bir durum arz etmeye başlayan silahlanma yarışı içinde bulunmaktadır. Türkiye Kıbrıs meselesinin müzakere yoluyla halline daima ve samimiyetle taraftar olmuştur. Türkiye gayet tabiidir ki, Makarios'a muhatap alamaz. Muhatap Atina'dır. Şu gerçeği bütün ülkelerin kabul etmesi lâzımdır ki, Kıbrıs sorununa ilişkin Türk - Yunan anlaşmazlığı Amerikan kongresinde veya Avrupa'nın bazı başkentlerinde çözümlenecek nitelikte değildir kanısındayız. Ancak, Ankara ile Atina arasında; buna paralel olarak da Kıbrıs'taki Türk ve Rum toplumları arasında çözülebilir.

Kıbrıs sorununun hallinin, diğer anlaşmazlıklara da bir noktada yardımcı olacağı görüşündeyiz.

Daima barıştan yana olduğumuzu tekrar etmek isteriz. Ancak, bu bansın bizatihi Atina ve Makarios'un şartları ile olamayacağı da muhakkaktır.

Türkiye ile Amerika arasındaki ilişkilerimiz Başbakan Sayın Demirel'in de birçok defa halkımızın hissiyatına tercüman olarak ifade ettikleri gibi, bizim hiç bir günahımız olmadan bozulmuştur. Amerikan Kongresi, Rum lobisinin baskısı ile devreye girmiş, Kıbrıs sorununu gerçek mecrasından çıkararak Türkiye - Amerika ilişkisi içerisine yerleştirmek suretiyle hem iki müttefik devletin ilişkilerini çıkmaza sokmuş, hem de Kıbrıs meselesinin hallini lüzumsuz bir şekilde geciktirmiştir.

Amerika, Kıbrıs meselesinin gerçekten hallini istiyorsa, yolun üzerinden çekilmeli, Türkiye - A.B.D. ilişkileri ile Kıbrıs meselesi arasındaki bağı kesmelidir. Bu devam ettiği sürece hem meselenin halli gecikecek hem de ilişkilerimizin normale dönmesi güçleşecek ve sıkıntılar artacaktır. Ambargo kısmen aralanmış olmakla beraber bu haliyle devamı A.B.D. ile ikili ilişkilerimizi daha fazla zedeleyecektir. Ortak savunması da menfi bir şekilde etkilenmek suretiyle, Akdeniz gibi hassas bir bölgede savunma dengesini ciddi bir şekilde bozacaktır. Özetle ifade edersek, Türk - Amerikan ilişkileri Rum ipoteği altında devam edemez. A.B.D. Kongresinin bunu açık bir şekilde idrak etmesi lâzımdır.

Sayın Başkan,

Avrupa Ekonomik Topluluğu ile olan ilişkilerimize gelince:

Konunun yeni bir açıdan ele alınması zamanı gelmiştir. Programda da ifade edildiği üzere milli menfaatlerimizin korunması esastır.

AET, Kuzeydeki genişlemesini tamamladıktan sonra bu kere, Akdeniz'de genişleme kararını almış bulunması Türkiye için yeni bir durum meydana getirmektedir.

"Zeytinyağı Kuşağı" olarak anılan, Yunanistan, Portekiz ve son olarak İspanya'nın tam üyelik talepleri, Türkiye ile AET Ortaklık Anlaşmasının geleceği bakımından üzerinde ciddiyetle durulması gereken yeni şartlar yaratmaktadır.

Hiç şüphe yok ki, yeni Hükümetimiz bu konuyu bu açıdan da değerlendirecek ve gereken karar alacaktır. AET meselesi takdir buyuracağınız veçhile basit bir konu değildir. 1 Temmuz I977'den itibaren 9 AET ülkesi ile 7 serbest mübadele bölgesi üyeleri arasında ticaretin serbest bırakılması dünyanın en büyük ekonomik pazarını meydana getirmiş bulunmaktadır. Bu, gerçek, gözden uzak tutulmamak icabeder. AET bugünün ve yarının bir realitesidir. Türkiye'nin dışında da kalamayacağı, yabancı da kalamayacağı bir realitedir. Özellikle Yunanistan'ın tam üye olacağı böyle bir topluluk Türkiye bakımından ekonominin de çok ötesinde bir önem ve anlam taşımaktadır.

Kıymetli arkadaşlarım,

Belli bir süre içerisinde çeşitli konulara temas etmeye gayret ettim. Benden önce konuşan Milli Birlik Grupu Sayın Sözcüsü Mucip Ataklı bu kürsüye çıktılar; biz şahsen bu üslubu yadırgamış değiliz arkadaşlar. Şu Cumhuriyet Senatosu kürsüsü altında bulunduğumuz her celsede, hemen hemen her toplantıda Milli Birlik Grupu Sayın üyelerinin basit bir önergenin kabulü, ademi kabulü; 10 dakikaya, veya 5 dakikaya indirilmesi konusunda dahi bizimle beraber bulunduklarına şahit olmamışızdır, zaten eşyanın tabiatına aykırı bir durum. Peşin hükümlerle Demokrat Parti iktidarlarından başlayarak Adalet Parti iktidarlarım kötülemek, Sayın Demirel bizzat veya koalisyon ortaklığı halinde kurmuş olduğu bütün iktidarları kötülemek ve peşin hükümlerle kurulmuş olan Hükümetin muvaffak olamayacağım dile getirmek, sanki kurulan bu Hükümet Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti değil de başka bir hükümetmiş gibi büyük şüpheler arz etmek, kamuoyunda şüpheler yaratmak maalesef Sayın Milli Birlik Grupunun bir nevi tabii taktiği haline gelmiştir arkadaşlar. Fakat biz bunu yadırgamış da değiliz.

Yalnız şurasını ifade etmek isterim ki, gönül isterdi ki, bu çatı altında bulunan Milli Birlik Komitesi üyeleri burada denge unsuru olsunlar. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)*

Eski defterleri karıştırmak istemiyoruz muhterem arkadaşlar. Eski defterlerin karıştırılması ne bize ne size fayda getirmez; ama rica ediyorum, Milli Birlik Grupu Üyeleri olarak, Sayın Cumhurbaşkanınca Seçilen Kontenjan üyeleri olarak, hangi partiye mensup olursa olsun bir defa şu kürsüden konuşurken asgari müşterekte birleşmenin, belli bir ölçüyü, belli bir üslubu kaçırmamanın zarureti şarttır arkadaşlar. Bu demokratik sistemde başka türlü diyalog kurulması mümkün değildir.

Hem diyalogdan bahsedeceksiniz, hem de kalkacaksınız burada kurulmuş olan ve güvenoyu almak için Hükümet programım kürsüye getiren bir Hükümetin programını eleştirecek yerde, programı çeşitli sosyal, ekonomik konularla ilgili görüşlerinizi ifade edecek yerde, kalkacaksınız burada bizatihi kendi siyasi emelleriniz istikametinde beyanda bulunacaksınız. Bunun akıl ile mantıkla telif etmek mümkün değildir. Artık bu alışkanlıktan kurtulmak lâzımdır, arkadaşlar.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Grup adına konuşun, şahsınız adına değil.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Evet efendim, grup adına veya şahsı adına o fark etmez,

BAŞKAN — Lütfen karşılıklı konuşmayınız efendim.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Ben şimdiye kadar yakinen tanık olduğumuz bir zihniyeti ifade etmek istiyorum beyefendi. Lütfen müdahale etmeyin fikir özgürlüğüne ve kürsü özgürlüğüne saygılı olun.

BAŞKAN — Rica edeyim, Sayın Karaosmanoğlu devam edin efendim.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Sanki iddia ettikleri Hükümet, bundan önce kurulan koalisyon Hükümeti (Kendi tabirleriyle bunu cephe olarak isimlendirdiler)

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Sizin tâbiriniz; benim değil. Kendiniz koydunuz bu ismi.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Cephe değil, Milliyetçi Cephe.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Milli mi? Milliyetçilikte cephe olmaz.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOGLU (Devamla) — "Milliyetçi Cephe" derken biz, Türk Ulusu arasında herhangi bir tefrik yapmış değiliz arkadaşlar. *(C.H.P. sıralarından şiddetli gürültüler)*

Konuşmayın, susun.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Neymiş? Ağa cephesi mi?

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Milliyetçilikte cephe olmaz, cephe savaşta olur.

BAŞKAN — Sayın Ünsal, Sayın Ünsal!

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Savaş cephesi falan değildir. Milliyetçi cephe...

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Milliyetçiymiş... Savaşta cephe olur.

BAŞKAN — Sayın Ünsal, Sayın üyeler...

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Milliyetçi Cephe, milliyetçi...

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Milliyetçi Cephe İktidarıdır, Milliyetçi Partiler topluluğudur.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Milliyetçilikte cephe olmaz.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Cephe, sizin anladığınız manada cephe değildir arkadaşlar. Sizin anladığınız manada cephenin temsilcileri ve zihniyetinde olan insanlar değiliz biz. Öyle bir cephe değildir.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Hırsızlık, katillik şebekesi!

BAŞKAN — Karşılıklı konuşmayınız lütfen.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Komünizme karşı, anarşiye karşı, Anayasa dışı hareketlere karşı, kanunsuzluklara karşı, terörizme karşı, milli menfaatlerimizin korunması için kurulan bir birliktir arkadaşlarım.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — *(Erzincan Üyesi Niyazi Ünsal'a hitaben)* — Komünist, hırsız. Sizde utanmak var mı? Kuyruk acısı var.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Sizde utanma olsa burada oturmazsınız.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Kaldı ki, o zaman 1970 seçimlerinden sonra Sayın Ecevit'in Hükümeti bırakmasını biz teşvik etmedik. Kurallara göre kurulmuş, güvenoyu almıştır.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Dosyalar var. Katil herifler.

BAŞKAN — Karşılıklı konuşmayacaksınız.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Katil sizsiniz.

BAŞKAN — Karşılıklı konuşmayın.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Eski katiller, tarihi katiller.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Siz katiller topluluğusunuz.

BAŞKAN — Sayın Üye... Sayın Ünsal...

Karşılıklı lütfen konuşmayın, devam edin efendim.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Yolsuzluk dosyalarınız var burada.

BAŞKAN — Sayın Ünsal, Sayın Ünsal lütfen efendim.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Bizim alnımız açıktır. Adalet Partisi teşekkülü olarak alnımız açıktır, bu çatı altında hesabını veremeyeceğimiz tek bir şey yoktur.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Yolsuzluk dosyalarınızdan belli...

BAŞKAN — Sayın Ünsal, Sayın Ünsal müdahale etmeyin.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — 25 günde 40 kişi öldürdünüz.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Sayın Başkan müdahale etmiyorum.

BAŞKAN — Siz de müdahale etmeyin Sayın Kara Devam edin efendim.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Sayın Başkan, Sayın arkadaşlar,

Bu ithamları dile getiren bu arkadaşımız bu mukaddes kürsüden Mao'yu metheden arkadaşımızdır.

BAŞKAN — Sayın Karaosmanoğlu, sebep olmayın.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Onun için teşhise beraberiz üzerinde fazla durmak istemiyorum.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Onun cevabını o zaman verdim, yine verebilirim.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Cevabı ben zait addediyorum. Bu kürsüden Mao'yu metheden bir Cumhuriyet Senatosu üyesinin Adalet Partisine ve onun sözcüsüne söz söylemeye hakkı yoktur arkadaşlar.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Onun cevabını yine vereceğim. O zaman da cevabına verdim.

İBRAHİM KİRAZOĞLU (Kayseri) — Sustursanıza bu zatı isim söyleyerek.

BAŞKAN — Bir dakika Sayın Kirazoğlu, bir dakika.

Sayın Ünsal, rica edeyim tahrik etmeyin ve kaba kelimeler kullanmayın.

Sayın Karaosmanoğlu, tahrik etmeyin ve sebep olmayın.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Sayın Başkan, biz bunlara alıştık. Şu mukaddes çatı altında...

BAŞKAN — Sayın Kirazoğlu, sinirlenmeyin.

İBRAHİM KİRAZOĞLU (Kayseri) — Susturmanıza bu zatı. On defa müdahale etti.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Utan utan; hırsızlıklarınızı söylüyorum.

BAŞKAN — Sayın Ünsal, Sayın Ünsal... Cumhuriyet Senatosu burası, Sayın Ünsal.

Sayın Karaosmanoğlu, müdahale etmeyin, devam edin.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Muhterem arkadaşlar;

Adalet Partisi Grup Sözcüsü sıfatı ile konuşuyorum. Konuşmalarım hem Grup adınadır, hem şahsım adınadır. Şu çatı altında beraber vazife gördüğümüz bütün Cumhuriyet Senatosu üyelerimiz bizimle aynı fikirleri paylaşmaktadırlar ve şunu ifade etmek istiyorum ki, Adalet Partisi olarak hiç bir şekil ve surette sizin temsil ettiğiniz, şahsen tebdil ettiğiniz zihniyetin de savunucusu değiliz. Gayet tabii bu noktada müdahale edeceğiz.

MEHMET SEYDİBEYOĞLU (Kastamonu) — Siz saygılı değilsiniz.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Size öğretecek kadar bilirim bu işleri.

MEHMET SEYDİBEYOĞLU (Kastamonu) — Kendinize saygınız yok.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Zaten demokrasiye ve kürsü hürriyetine saygılı olan bu şekilde laf atmaz.

Muhterem arkadaşlar,

Şahsen dokuz senedir şu Cumhuriyet Senatosu çatısı altında görev yapıyorum, bütün arkadaşlarımla beraber. Siz benim bir gün şu kürsüde konuşan bir arkadaşıma söz attığımı gördünüz mü, lâf attığımı duydunuz mu? Ama, maalesef sizde böyle bir kabiliyet yok. Sizlerin kürsüye saygınız yok. Kürsüye saygısı olmayan kişiler millete saygılı olamazlar...

MEHMET SEYDİBEYOĞLU (Kastamonu) — Siz saygılı değilsiniz.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Önce kürsüye saygılı olunuz, burası milletin kürsüsü.

MEHMET SEYDİBEYOĞLU (Kastamonu) — Siz saygılı değilsiniz.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Biz saygılıyız arkadaşlar.

MEHMET SEYDİBEYOĞLU (Kastamonu) — Sizin kendinize saygınız yok.

BAŞKAN — Lütfen müdahale etmeyin.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — O sizin kendi fikriniz beyefendi.

Şunu da ifade etmek isterim:

Kontenjan Grupunu temsilen Muhterem Hocamız Erim konuştular. Fikirlerine saygı duyarız. Yalnız, şunu ifade etmek lâzımdır ki, bütün dünya memleketlerinde; hükümet teşkillerinde, yeni şahıslar atanır, eskileri devam eder, şu veya bu şekil denenmiş veya denenmemiş gibi formüller belki bazı çevreleri memnun eder veya gayri memnun eder, ama bizce mühim olan Hükümetin programını uygulamasındaki başarısıdır, programcı iyi bir şekilde icrasıdır.

Arz ettiğim gibi, şu çatı altında bulunan muhterem bütün parlamenterler, memleket gerçeklerini bilen Cumhuriyet neslinin mensuplarıdırlar, Cumhuriyet kuşağının çocuklarıdırlar, hepsi tertemiz memleket evlâtlarıdırlar. Bu arkadaşlarımızın şimdiye kadar olduğu gibi bundan sonra da sırf memleket menfaatlerini korumak, sırf memleketi yüceltmek için başarıyla gayret sarf edeceklerine inanmaktayız ve güvenmekteyiz.

Aksi olursa, gelirsiniz, Anayasa var, kuralları koymuş, nizamım koymuş, Meclislere gidersiniz, gensoru verirsiniz, 226 oyu bulduğunuz zaman düşürürsünüz, kendiniz kurarsınız.

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Senin akıl öğretmene lüzum yok.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Düşünmezseniz gayet tabii devam eder.

Sonra, Milliyetçi Cephe Hükümetinin kuruluşunu biz kendimizden yaratmış değiliz arkadaşlar. Bu memleketin ağır meseleleri vardı, ağır sorunları vardı, güç şartlar altındaydı. Bırakıp kaçtınız, Hükümet başıboş bırakıldı, memleket büyük meselelerle karşı karşıya Kıbrıs meselesini halletmemişsiniz, büyük enflasyon politikası yaratmışsınız, ondan sonra da şey yapıyorsunuz?

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Ortaklık şirketi, şebeke, Hükümet değil şirket!

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOGLU (Devamla) — Kıymetli arkadaşlarım...

MEHMET SEYDİBEYOĞLU (Kastamonu) — Dostunuz Amerika'ya danıştınız mı?

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Amerika meselesi falan ayrı mesele arkadaşlar.

Sayın Ecevit...

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Oral, cevap verme.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Cevap vermeye mecburum, sonuna kadar vereceğim; olur mu?

BAŞKAN — Sayın arkadaşlarım, lütfen sataşmayın, rica ederim.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Kıymetli arkadaşlarım, Sayın Halk Partili arkadaşlarım; eğer konuşma metnimi dikkatle dinlemişseniz görmüşsünüzdür. Adalet Partisi olarak hiç bir zaman şu çatı altında polemik yaratma gayreti içinde olan insanlar değiliz. Ölçülü konuştuk, dikkatli konuştuk, kimsenin haysiyetiyle oynamadık, kimsenin şerefiyle oynamadık; ama buna rağmen en küçük bir fikir ayrılığına daha tahammül edemeyerek laf atmaya kalkıyorsunuz.

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Sen avukatı mısın?

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Zatıâliniz Sayın Milli Birlik Grupunun avukatı mısınız? Ben kendileri hakkında maruzatta bulundum, siz kalkıyorsunuz cevap veriyorsunuz.

Sayın Başkan, muhterem ve kıymetli arkadaşlarım;

Sözlerimi toparlayıp fazla vaktinizi almak istemiyorum.

Programda belirtildiği gibi, diğer devletlerle ve komşu devletlerle iyi ilişkilerimizin devam ettirilmesi yolundaki beyanları tasviple karşılıyoruz.

Program hakkındaki görüşlerimizi ve temennilerimizi Adalet Partisi Grupu olarak arz ederken değinmediğimiz konular elbette olmuştur.

Hükümetin güvenoyu almasından sonra devam edecek çalışmalarım yakinen izleyecek ve başarılı olması istikametinde gereken desteği Cumhuriyet Senatosu Adalet Partisi Grupu olarak da göstereceğiz.

Gayet tabiidir ki, Program uygulaması döneminde memleketimizin, Hükümetimizin ve Partimizin menfaatlerinin gerektirdiği ölçülerde yeri geldikçe görüş, dilek ve eleştirilerimizi yapmaktan da geri kalmayacağız.

Bu anlayış içerisinde, Sayın Demirel Başkanlığında kurulan Koalisyon Hükümetimin Yüce Millet Meclisinde güvenoyuna mazhar olmasını en iyi dileklerle temenni ediyor, başarılı olmasını niyaz ediyor, Sayın Başkan ve Sayın Senatörleri en derin sevgi ve saygılarla selâmlıyorum. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri ve alkışlar)*

BAŞKAN — Cumhuriyet Halk Partisi Grupu adına Sayın Hüseyin Atmaca; buyurun Sayın Atmaca.

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Denizli) — Değerli Başkan, saygıdeğer arkadaşlarım;

Cumhuriyet Halk Partisi Grupu adına İkinci Cephe Hükümetinin Programı hakkındaki görüşlerimizi sunarken hepinizi derin saygılarla selâmlarım.

Cephenin bütün sorumluluğunu gözü kapalı üstlenen Sayın Adalet Partisi Sözcüsü bu kürsüde bâtılı savunduğu için, boş teneke gibi, içinde bir şey olmayan Hükümet Programını savunduğu için cevap vermeye dahi değer bulmadığımdan,

menfaat şirketinden başka bir mana ve anlam taşımayan İkinci Cephenin açılışı üzerinde görüşlerimizi bildirmeye başlıyorum.

Değerli Arkadaşlarım,

Demokrasimiz birçok aşamalardan geçerek bugüne gelmiştir. Demokrasiyi bütün kurallarıyle işler hale getirmek uğraşımız yeni bir tehlikeli döneme girmiş bulunmaktadır.

Siyasal iktidarı kendilerine ve çevrelerine çıkar sağlamak, Devleti parselleyerek milleti cephelere bölüp bir yarısını diğer yarısını kırdırmak alışkanlığında olanlar, çöken Cephenin enkaz tahtalarından yeni bir Cephe çatısı kurmuşlardır.

Birinci Cephenin kuruluşunda olduğu gibi İkinci Cephenin kuruluşunda da insanlık dışı, hukuk dışı, ahlak dışı yöntemler uygulanmıştır. "Cephe" sözcüğü, anarşinin, huzursuzluğun, rüşvet ve suiistimallerin simgesi haline gelmiştir Türkiye'de. Artık bu simgeden, bu anlayıştan kendileri de utanır hale geldikleri için yeni bir ad aramak zorunda kalmışlardın Sayın Erbakan ad bulmak için günlerce uğraşmış; ama henüz bir sonuca varamamıştır.

Önceleri "MC" sözüne sarılarak güçlerini artırmaya çalışanlar, 2,5 yıl içinde utanç verici cephe hareketiyle öldürdükleri vatan evlatlarının kanlarıyle boğulur hale gelmişlerdir. Kurdukları bu Hükümetin adına ne derlerse desinler, bu hükümete ne isim verirlerse versinler, yeni kurulan bu cephe sadece numara değiştirmiştir, Birinci Cephenin daha tehlikeli, daha korkunç bir devamı olacaktır.

Böyle bir Hükümeti, milletimiz ve demokrasimizin geleceği yönünden çok tehlikeli görmekteyiz.

Sayın Senatörler,

Hamuru kanla yoğrulmuş böyle bir Hükümetin program tartışmalarına katılmamız, sadece milletimizi sahipsiz bırakmamak isteyişimizden ileri gelmektedir.

Diğer taraftan, bu fedakârlığımız, cinayetler sanığı olan bu Hükümeti tanıdığımız için değil, kabul ettiğimiz için değil, rejime, Anayasaya, demokrasiye saygımızdan ileri gelmektedir.

Bu program tartışması vesilesiyle şaibeli İkinci Cephe Hükümetinin, rejimimiz, demokrasimiz, ekonomimiz, iç ve dış güvenliğimiz açılarından yaratacağı vahini tehlikeleri bu vesileyle Milletimize bir defa daha duyurmayı kaçınılmaz görev sayıyoruz.

Bu Hükümet, inat ve öfke temeline dayalı ve sorumluluk korkusuna kapılanların oluşturduğu marazı bir yaratıktır. Bu Hükümet, geçmişteki suçlarının hesabını veremeyeceklerin bir araya gelerek kurdukları bir suçlular barınağı ve sığınağıdır.

Değerli Senatörler,

Bu Hükümetin oluşturulmasında ülke yararından çok, üç parti liderinin karanlık amaçlarının gerçekleştirilmesi öngörülmüştür. Bu nedenle bu Hükümete asla güven duymuyoruz. Bu Hükümet demokrasimiz ve Parlamentomuzun geleceği için endişeleri, tehlikeleri, korkunç sonuçları beraberinde getirmektedir. Ancak, sunun-

la teselli oluyoruz ki, Parlamentomuzun Türk Demokrasisinin tahribine imkân vermeyeceği günler yakındır, yakın bir gelecekte bunu göreceğiz.

Türk Milletinin Anayasasına, özgürlüklerine sahip çıkarak çarpık kapitalizm, faşizm ve teokratik devlet heveslilerinin oyunlarına gelmeyeceğine de inanıyoruz. Dikta heveslileri bir gün mutlaka hüsrana uğrayacaklardır.

İşte bu inançla diyoruz ki, kurdukları çatı faşizm tezgâhtarlıklarına, soygun düzeni heveslilerine ve kanatları altında besledikleri cinayet mangalarına dahi sığmak olamayacaktır. Sömürü, teokrasi ve dikta merteklerinden çattıkları çatıları, çatıyı kuran dülgerlerini bile koruyamaz hale gelecektir.

Değerli Senatörler, Adalet Partisi Sayın Genel Başkanı yakınlarına sağladığı haksız kazançların hesabından kurtulmak için ne pahasına olursa olsun Hükümet olmak istemiştir. Bu nedenle, İkinci cepheyi kurarken Milli Selâmet Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisine büyük ödünler vermiştir. 40 kişilik Milli Selâmet Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi Hükümetin yarısını ve en önemli bakanlıkları ele geçirmiş, işgal etmiştir.

Sayın Demirel, Grupundan eğer çekinmese idi, hırsını tatmin için ve korkulu hesap rüyalarından kurtulabilmek için bunun karşılığında daha çok ödünler verebilirdi Yeter ki, Başbakanlığına kimse dokunmasın. Sayın Demirel, cepheyi yeniden kurabilmek için çeşitli taktiklerini kullanmaktan çekinmemiştir. Geçmişte kendisine, partisine en ağır hakaretleri yapan bir kısım siyasi mevtalardan dahi yardım dilenmiştir.

Bakınız, 25 Şubat 1969 günlü Tutanak Dergisinin 62'nci Birleşim, Birinci oturumu ile ilgili 890'nci sayfasını açalım ve bugün Sayın Demirel'in yardım dilediği Sayın Bölükbaşı, Sayın Demirel ve partisi için neler demiş:

"Anayasanın emrine rağmen birçok Devlet Şûrası kararlarını dinlemez, kendi maksadına hizmet edecek kimseleri ve partizanları devletin kilit mevkilerine yerleştirir, partizan bir idare kurar. Bizden olan cennetlik, olmayan cehennemlik, der Devlet imkânlarım dost ve yarar için bir ziyafet sofrası haline getirmiştir. Birbirlerine hırsız diyenleri, vatana hizmet aşkı, fikir ve ideal birliği gibi inanmadığı iddiaların potasında birlikte eritir, fikirlerine, icraatlarına karşı çıkanlarla ve geçmişine şovenlerle (ki, kendi Bakanlığı içinde de var, bu tipler) siyasi izdivaç akdeder" Bölükbaşı'nın sözleri bu.

Sayın Bölükbaşı devam ediyor. "Bunu da siyasi ahlâka uygun gösterir."

Demirel'i Bölükbaşı'nın konuşmasından izlemeye birkaç cümle ile daha devam edelim. Bakın:

"27 Mayıs İhtilâline ve onun sarsıntılarına sürüklenmiş olan bir devri ve Anayasasını ihya etmek isten Fikrin ve mantığın karşısına oy torbalarıyle çıkar. Kendini hata ve günahtan münezzeh gösterir. Aldattığı insanlarla (vatandaş aldanmaz) diye bir de alay eder. Sokaktan şikâyet eder, sokağa karşı sokaktan müttefik arar. Müsamaha ve yardımlarına mazhar olmuş ve tahrip edilmiş kitleleri vurucu kuvvet olarak kullanır"

İşte Türkiye'yi böyle bir zihniyet, böyle bir kadro idare etmektedir.

Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Millet yönetimine talip olanların özüne, sözüne güvenilir kişiler olması zorunludur. "Dün dündü, bugün bugün" diye geçmişte söylenenlere değer vermeyenler, hasbel kader yönetim başına gelseler de onurlarını kaybettikleri saptanmış bir gerçektir.

Söz buraya gelmişken, 5 Haziran öncesi çıkar şirketi ortaklarının birbiri için söylediklerinden birkaç örnek vermek suretiyle, bunların gerçek niyetini öğrenmeye vesile olmak isterim.

Bunları politikada haysiyet, fazilet ve ahlâk anlayışının, bugün için Türkiye'de hangi düzeye düştüğünün Milletimiz tarafından bilinmesinde yarar gördüğüm için tekrar ediyorum.

Sayın Demirel, neden erken seçim istemişti? Kendi deyimiyle Sayın Erbakan'dan kurtulmak ve kaçmak için. Evet, ortaklarından kurtulmak için. Dört başlı cephe birbirine girmişti. Sayın Demirel'in deyimiyle "Çatal kazık yere batmıyordu". Hükümet içinde söz ayağa düşmüştü. Cephe ortakları her gün birbirinin kuyusunu kazıp, en ağır suçlamalar yapıyorlardı. Bakanlar Kurulunda kavgalar çıkıyordu. Bakanlar Kurulu toplanamıyordu, Devletin günlük işleri bile görülemez hale gelmiştir.

Sayın Demirel, seçimlerden sonra erken seçim gerekçesi daha unutulmadan aynı kişilerle, Bölükbaşının deyimi ile kendisine şovenlerle ortak olabilmek için Milli Selâmet Partisinin ve Milliyetçi Hareket Partisinin kapı eşiklerini aşındırmıştır. Niyetin açığa çıkarılması yönünden araştırmaya değer buluyorum bunu. Neden bu kapı eşiklerini Sayın Demirel aşındırmıştı ortak olabilmek için? İki nedeni vardı başlıca; bunlardan birincisi:

2,5 yıllık ağır sorumluluklarından, hırsızlık, soygun ve cinayet suçlarından kaçmayı sağlamak için.

İkincisi; hastalık haline gelen iktidar tutkularını tatmin edebilmek için.

Tarih hükmünü verecektir, değerli arkadaşlarım;

Sayın Senatörler,

Sayın Demirel 24 Mayıs 1977 tarihindeki radyo konuşmasında bugün ortağı bulunduğu Milli Selâmet Partisi için şunları söylüyordu:

"Kalkınma ciddi bir iştir." Bugünkü programlarında da aynı şeyi iddia ediyorlar" Milli Selâmet Partisinin yapacağı bir iş değildir Plan fikrinden, kaynak fikrinden, denge fikrinden yoksun bir zihniyet ülkeye hiç bir şey kazandırmaz."

Sayın Erbakan'ın da dinlemesini isterdim. Onları israf eder...

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Değmez, değmez; dinlemeye değmez.

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Çünkü utanır dinlerse de, onun için.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Hayır değmez; bağırmayınız, biz dinliyoruz *(A.P. sıralarından "Bağırmadan başka bir şey söylemiyorsunuz ki?" sesleri)*

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — "Milliyetçiyim, diyemeyen Milli Selâmet Partisinin, karışık ve karışık ve şekilsiz zihniyeti ancak ülkeye zaman kaybettirir." Sayın Demirel'in sözü bu.

Şimdi Sayın Demirel'e soruyorum; plan, kaynak, denge fikrinden yoksun olduğunu söylediğiniz Milli Selâmet Partisi iki ay içinde kirli gömlek değiştirir gibi fikir mi değiştirmiştir? Bütün ekonomik ve yatırımcı bakanlıkları bu nedenle mi Milli Selâmet Partisine verdiniz? Bu çelişkileri açıklamak zorundasınız.

Değerli arkadaşlar;

Sayın Demirel, "Kalkınma ciddi bir iştir. Milli Selâmet Partisi ile olmaz" diyor. Bakınız Hükümet kurulurken 20 Temmuzda İkinci MC çatısının en kârlı ve en yüksek ücretli ustabaşısı Sayın Erbakan'ın sözleri de şunlar:

"Kıbrıs çıkartmasının yıldönümüne rastlayan bu mutlu günde çatısını kurduğumuz Hükümetimiz bir icraat hükümeti olacaktır."

Şimdi Sayın Demirel mi, Sayın Erbakan mı doğru söylüyor veya Sayın Demirel mi, Sayın Erbakan mı yalan söylüyor? Hükmü, sizler veriniz,

Değerli arkadaşlar;

Gelecek kuşakların ibretle okuyacakları Adalet Partisi Sözcülerinin, Milli Selamet Partisinin söylediklerinden birkaç örnek vermek istiyorum. Bunları ahlâktan, faziletten bahsedenlerin samimiyetsizliğinin belgesi olarak tutanaklara geçiriyorum. 28 Mayıs 1977 saat 21.05 Mikrofon başında bir Sayın Adalet Partisi sözcüsü;

Bize verilen reyler, inananların reyidir diye konuşan, sonra da Kur'anıma çöl kanunu, Peygamberime cüce diyenlerle ortaklaşan Milli Selâmet Partisi" diyor ve devam ediyor.

"Hırs ve enaniyyet içinde ne yaptığını bilmeyen Milli Selâmet Partisi liderini kafese at" diye vatandaşa Türkiye Radyolarından hitap ediyor. Artık kafese kim girdi, kim çıktı? Onun hükmünü Millet versin.

Sayın Demirel'in muteber adamı, İkinci Cephe çatısının yardımcılarından Sayın Öztürk'ün 1 Haziran radyo konuşmalarından da birkaç cümle vermeden geçemeyeceğim. Sayın Öztürk diyorlar ki;

"Mili Selâmet Partisi idarecilerinin şekilsiz, davasız ve inançsız tutumu, anahtarı her kapıyı açan maymuncuk haline gelmesi, ciddiyet yerine şakanın rehber yapılması" diyor ve devam ediyor. "Selâmet Partisinin bozduğu her şeyi düzeltmek biz milliyetçilere düşmüştür?"

DEVLET BAKANI SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir Milletvekili) —1974 tarihi de var; 1974'te bozdu her şeyi..

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — 1 Haziran 1977 de yaptığınız konuşma.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Dövüştüremeyeceksin, gayret sarf etme. Dövüştüremeyeceksin!

BAŞKAN — Sayın Kara, Sayın Kara.

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Mübarek olsun, mübarek olsun...

BAŞKAN — Sayın Kara, sizin de biraz daha sabırlı, serinkanlı olmanızı özellikle rica edeceğim.

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Bütün bunları hazmedebildikten sonra, vicdanınız ve mideniz bu kadar hakareti hazmedebildikten sonra gerisi sizlere mübarek olsun.

DEVLET BAKANI SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir Milletvekili) — Mahcup olursun sonra.

ŞABAN DEMİRDAĞ (Samsun) — Tarihi yanılgı.

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — 24 Mayıs radyo konuşmasındaki Sayın dış uzmanımız Çağlayangil'in sözlerine bakınız:

"Mübarek İslâm Dini 1.400 yaşına basmak üzere. Milli Selâmet Partisi ise henüz 3-4 yaşında. 13 asırdır dinimizi koruduk, yaşattık da, şimdi bu sübyandan icazet almazsak diyanetemizden mi alacağız. *(C.H.P. sıralarından gülüşmeler)* Evet, kimdir sübyan?

TALÂT DOĞAN (Rize) — Çağlayangil doğru söylemiştir.

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Bu sözler gerçek veya yalan. Bu sözler muhatabını bulmuştur veya bulmamıştır. Bizi ilgilendirmez. Ancak, siyasi ahlâkın gereği olarak söylemek isteriz ki, dün birbirine en ağır sözleri söyleyen düşman kardeşlerin kurduğu Hükümetten bu ülkeye ve Büyük Milletimize hiç bir surette yarar gelmeyecektir. Bu cephe gerçek ve içten bir barış istemi ile kurulmuş değildir. Tek amaçları, ülkeyi parsellemek, karanlık fikirlerini gerçekleştirebilmektir.

Birkaç cümle ile de Sayın Erbakan'ın incilerinden söz etmek isterim. *(A.P. sıralarından "Ecevit'ten de birkaç inci döktürseniz iyi olur" sesleri)*

Menfaat şirketlerinin çatısı altında çıkar hesaplarını yapanların kimlikleri belirlensin diye bunları söylüyorum, Yarın yeniden Sayın Milli Eğitim Bakanının yazdığı kitaplara da bunlar geçerse gelecek kuşaklarımız, çocuklarımız için iyi bir ahlâk dersi olacağına inanıyorum ve sağlık veriyorum, eski dostuma,

Bakınız Sayın Erbakan ne diyor, 1 Haziran 1977 saat 19,35 "Ramazanda bir öğle vakti Kosigin şerefine kadeh kaldıracaksın..." Sayın Demirel, size bu hitap. Ben demiyorum ama. Sakın bana kızma. "... sonra miting meydanlarında sırf istismar için abdestsiz ellerinle Kur'an-ı Kerim kaldıracaksın, ben de Müslümanım, ben de milliyetçiyim diyeceksin." Sayın Erbakan devam ediyor; "Meydanlarda Kur'an-ı Kerimi riyakâr dudaklarında öperken haya etmeyeceksin" diyor.

Değerli arkadaşlar; Bunları dinleyip okuduktan sonra ikinci Cephe ortaklarının haya pazarının nasıl çirkef içyüzünü görmekte olduğumuzu bir defa daha sergilemek istiyoruz. Cepheciler kendi ipliklerini pazara kendisi çıkarmışlardır, biz değil. Biz kimsenin ne ipliği ile ne kirli çamaşırı ile meşgul değiliz...

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Ne yapıyorsunuz iki saatten beri burada?

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Beyefendi, sizin söylediklerinizi aktarıyorum...

BAŞKAN — Sayın Kara...

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Sayın Başkan, burada saatlerden beri edep dışı konuşuyor. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın Kara, Sayın Kara...

HASAN İLDAN (Elazığ) — Edep dışı konuşan sensin.

BAŞKAN — Sayın Kara, biraz önce size sabırlı, soğukkanlı olmanızı rica ettim. Benini burada Başkan olarak görevim, düşün hürriyetinin yeri ve ilticagâhı olan kürsüdeki konuşmacının konuşmasını sağlamak, ona vaki bütün müdahaleleri önlemektir. Siz bu müdahalelerin başında gelen Sayın bir Cumhuriyet Senatosu üyesi olarak benim görevim sizin müdahalelerinizi önlemektir. Bunu iyice bilmeniz, buna görev davranışlarınızı ayarlamanızı özellikle rica edeceğim.

Devam edin.

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Sayın Başkan, Sayın Kara'nın edep dışı dediği sözlerden...

BAŞKAN — Hayır...

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — ... bir cümlesini daha okumak isterim. Gerçi bu cümleleri söylerken benim de ağızım kirleniyor ama sözler benim değil, edepsizliği yapan ben değilim.

Bak ne diyor? "Meydanlarda Kur'an-ı Kerimi riyakâr dudaklarında öperken hâyâ etmeyeceksin" diyor. Bu söz Sayın Erbakan'ın Sayın Demirel'e hitaben söylediği söz. Bu benim ağzımdan çıkıyor ama kir varsa söyleyenin ve muhatap olanındır.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Ben çıkıyorum.

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Evet, tahammül edemezsiniz. Ben kendimden bir şey ilâve etmiş değilim.

BAŞKAN — Sayın Atmaca, siz de bir üyeye sataşmayın lütfen.

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Sataşmadım Sayın Başkan. Ben kendimden bir şey ilâve etmiş değilim. Daha...

ORHAN ÇALIŞ (Bolu) — Sayın Başkan, 5'nci tekrarı bu.

HASAN İLDAN (Elâzığ) — 10 defa da tekrarlar. Söylediklerinizden utanmayın.

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Türkiye'de 40 milyona söylendi bu söz. Ben burada üç defa tekrar etmişim, çok mu? Genel Başkan olarak, Başbakan olarak, Başbakan Yardımcısı olarak bu sözleri söylemeyi ve söyledikten sonra da bir araya gelip şapur şupur öpüşmeyi ayıp saymayacak, ben burada söylediğim zaman ayıp sayılacak. Bu, mantık değil.

ŞABAN DEMİRDAĞ (Samsun) — Bir de yalvarıyorsunuz A.P. - C.H.P. diye.

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Sizi kurtarmak için dedik onu.

Sayın Erbakan devam ediyor. Sayın Demirel için söylediği şu söze bakın; "Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Carter'in önünde takla atarsın bire gafil" İthamının cevabını vermek bize değil, Sayın Demirel'e düştüğü için üzerinde durmaya değer görmüyoruz. Ama bizi ve büyük milletimizi ilgilendiren bir husus var; milletimizin milli şerefi, onuru, haysiyeti ve dış politikasıyla da ilgisi olduğu için bunu yaratanları da, söyleyenleri de ayıplıyoruz. Ama gelecek günler gösterecektir; kim kinlin önünde takla atacak. Bunları milletimiz görecektir.

Değerli Senatörler,

En ağır biçimde, hattâ Sayın Kara'nın dediği gibi, terbiye ve haya duyguları ile bağdaşmayacak şekilde birbirini suçlayanların kurduğu bir Hükümetin Yüce Milletimize nasıl bir örnek olacağını, nasıl hizmet edeceğini, nasıl görevde işbirliği yapacağım anlamak erdemli kişilerin harcı değildir.

Sayın Demirel'in Sayın Cumhurbaşkanına, saygı kurallarıyla bağdaşmayacak suçlamaları yaptıktan sonra yine Sayın Cumhurbaşkanının huzuruna Çankaya yokuşunu tırmanarak rahatlıkla nasıl çıkabildiğini anlamak olanağına da sahip değiliz. Ama bunu şeref ve faziletle bağdaştıranlar yapamaz. Şeref ve faziletle bağdaştırabilenler pekâlâ yapabildiğini görmüş olmanın üzüntüsünü de ifade etmek isteriz.

Bu sözleri bu Hükümete güven besleyenlerin, daha kurulurken çöken çatının örtü kiremidi olacaklarını yaratanları da, söyleyenleri de ayıplıyoruz. Ama için söylüyoruz. Türk Parlamentosunun karanlık fikirleri örtmek için kurulan çatıya örtü olmasını vicdanlarımızla parlamenter olmakla, Türk olmakla bağdaştıramıyoruz. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)* Cinayet ve soygun koalisyonuna perde olmak isteyenlere ancak, yolu açık olsun deriz.

Siyasal yaşamda bir hükümetin başarılı olup olamıyacağını saptamak sanıldığı kadar güç değildir, hele böylesine bir hükümet olursa. Çünkü, İkinci MC Hükümetinin geçmişi geleceğinin aynasıdır. Cephe türü hükümetler daha önce sınanmıştır, ne menem bir felâket olduğu meydana çıkmıştır. 2,5 yıllık uygulamasında iç ve dış sorunlarımızın hiç birinin üstesinden gelememiş aksine milletimizi sosyal, ekonomik bunalımlara sürüklemiş, toplumsal güvenliğimizi iç kavgaya dönüştürmüş bir Hükümettir bu. Ülkemizde cadı kazanını kaynatan Birinci MC Hükümeti numara değiştirerek milletin karşısına yeniden çıkmıştır. Birkaç Bakanın yerinin değişmesi, birkaç yeni Bakanın yeniden alınması cephenin yapısını, zihniyetini, uygulamasını değiştirmiş olmaz. Sorun, bir felsefe, bir inanç sorunudur.

Sayın Senatörler, Değerli Başkan;

Türk demokrasisinin rehberi Anayasa ve hukuk kurallarıdır İkinci Cephe Hükümeti daha kuruluşunda mualleldir, gayri meşru duruma düşmüştür, nedenini arz edeceğim.

Anayasamızın 103'ncü maddesi, Bakanlar Kurulu listesinin, Meclislere tam olarak sunulması kuralını getirmiştir. 21 Temmuz'da Sayın Cumhurbaşkanının

onayından çıkan ve ilân edilen Bakanlar Kurulunun bir üyesi, verilen görevi reddetmiştir. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Sayın İnan, görevi kabul etmemiş olduğu hakle, Üste, Meclislerde tamammış gibi okunmuştur. Sayın Başbakan, gerçekleri Meclislerden gizlemek suretiyle Anayasal bir sorumluluk yüklenmiştir. Söylendiğine göre, daha o gün Sayın Kâmran İnan, ret mektubunu Sayın Demirel'e yazmıştır. Gerçekleri çıkıp söyleyebilir.

Sayın Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanının, 27 Temmuz uyarısına kadar 6 gün Sayın İnan görev yapmamış, buna karşın Sayın Başbakan da gerekli yasal işlemleri tamamlamamıştır. Sayın Ecevit'in basın toplantısı üzerine Sayın İnan, "Grupunun baskısı ve dileğine uyarak görevini sürdüreceğini" söylemiştir. Usturuplu seçilmiş bir söz, ama bu, sorunu çözmemiştir. Sayın İnan'ın, 28 Temmuz 1977 günü göreve başladığım dün televizyondaki haberlerden öğrenmiş bulunuyoruz. Hem de kendi ifadesi ve kendi sesinden.

Yedi gün görevine gitmediği kendi beyanıyle ortaya çıkmıştır. Yedi gün göreve girmeyen en küçük Devlet memurundan en büyük bir görevlisine kadar kim olursa olsun göreve gitmediği için...

ŞABAN DEMİRDAĞ (Samsun) — Müstafi sayılır...

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Müstafi muamelesi yapılır ve hakkında soruşturma açılır. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)*

Bir Devlet memurunun ciddiyetine dahi, samimiyetine dahi inanamayan bir bakanı, bakan olarak tanımak ta olanak dışıdır. Petrol borusu patlıyor, harıl harıl petrol akıyor, milyonlar gidiyor. Enerji kısıntısından sanayi durmuş, şehirlerimiz, kentlerimiz karanlık içinde kalmış, Sayın İnan, gelecek politikasının oyunları içinde evvelâ "reddettim" diyor Bakanlığı, Sayın Başbakan da buna ses çıkarmıyor ki; Sayın Başbakan'ın bir özelliği de zaman içinde eritmektir fikirler ve insanları, Sayın İnan'ı da böyle eritmiştir.

RAİF ERİŞ (Balıkesir) — Bizim iç meselemiz bu.

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Beyefendi. Devlet hizmeti bu. Aranızda istediğiniz kadar kavga edin, bizi ilgilendirmez, ama yedi gün bir Bakanlığın boş kalmasının hesabını ben, Millet adına sizden sorarım.

HİLMİ NALBANTOĞLU (Erzurum) — *(A.P. sıralarına hitaben)* Kâmran İnan'ı da harcıyorsunuz değil mi?

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Saygı duyarım kişiliğine.

Enerji Bakanlığı boş bırakılıyor; bu laubaliliğin, sorumsuzluğun ciddiyetsizliğin yeni örnekleri olarak Cephe Hükümeti'nin tarihine kaydediliyor.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Ecevit, Başbakanlığı bırakıp kaçmıştı ya...

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Sayın Senatörler, değerli Başkan.

Cephe zihniyetini devam ettirenlerin kendi işlerine gelen konularda muhalefetle diyalog niyeti belirtmeleri aldatıcıda'. Cephe zihniyetiyle iyi ilişkiler birbiriyle

çelişen iki ayrı kavramdır. Cephecilik barış ve milli birlikle bağdaştırılamaz. Cephe Hükümeti'nin aldatıcı barış çağrısına kanmayacağız, kanlı ellerine barış içinde olsa temiz ellerimizi vermeyeceğiz.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Sayın Başkan, dil uzatıyor.

HİLMİ NALBANTOĞLU (Erzurum) — Sabırlı ol.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Ben sabırlıyım, dinliyorum.

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Seçimden bu yana Milli Hareket Partisi Sayın Genel Başkanının ağzından birtakım barışçı çağrılar duyuyoruz. Buna da inanmak güçtür. Bu bir aldatmacadır. Bu davranış geçmişteki yüzlerce cinayeti unutturup gelecekte planladığı cinayetlerin sorumluluğunu kişilere yüklemenin kurnazca düşünülmüş bir planıdır. Bütün bu barış çağrılarına ne onların kanlı ellerine elimizi teslim edeceğiz ne de helâl sofralarımızı onların haram lokmalarıyle kirletmeyeceğiz.

Birinci MC döneminde "komandoların" resmi Devlet Güvenlik Kuvvetlerine yardımcı olmak bahanesiyle halkın üzerine saldırdığı ve bu yöntemle zora dayanarak Devleti ele geçirme planını uyguladığı acı gerçeği gözlerin önündedir. Bundan sonra da aynı yolu izleyeceği kuşkusuzdur. Sayın Türkeş'in barış çağrısının aldatıcılığı şuradan da bellidir. Öteden beri Sayın Türkeş, kendi adamları ve yandaşları şiddet eylemlerinde bulunurken aldatıcı bir biçimde barıştan söz eder, bu tür hareketleri kınar görünür. Şimdiki çağrılan da aynıdır, bir yenilik yoktur. Sayın Türkeş'in yandaşlarının saldırıları bütün şiddetiyle devam ediyor. Devleti büyük ölçüde ele geçirmişlerdir. Yalnız, kendilerine bağlı bakanlıklar yoluyle değil, Adalet Partisine bağlı bakanlıklardan birçoğu da Türkeş komandolarının işgali altındadır. Devletin kilit noktalarına yerleşmişlerdir. Milli Eğitimin ve Gençlik ve Spor Bakanlığının A.P.'de görülmesi hiç bir anlam taşımıyor. Buralar ve daha bazı bakanlıklar tamamen Milli Hareket Partisi militanlarının kontrolü ve baskısı altındadır. *(A.P. sıralarından "Adını doğru söyle" sesleri)*

Milli Hareket Partisi şimdi yeni işgal olanakları kazanıyor. Bir yıl geçmeden belki de yurttaşlarımız hastanelere can güvenliği duygusuyle gidemeyeceklerdir. Sağlık kolejleri komandoların işgali altına girecektir. Milli Hareket Partisinin sermayesi silahtır. İşte bu silahı bundan böyle kolaylıkla gümrükler yoluyle ele geçirebilecektir.

TİCARET BAKANI AGÂH OKTAY GÜNER (Konya Milletvekili) — Reddediyoruz.

GÜMRÜK ve TEKEL BAKANI GÜN SAZAK — Reddediyoruz.

C.H.P GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Şimdiden uç vermeye başladı, vesikalar çıkacak yakında.

Milli Hareket Partisi, Devlet dışı güçlerin Devlet güçlerine yardımcı olması kuralıyle işe başlamıştır. Şimdi bu kuralı inkâr ediyorlar, çünkü, Devleti öylesine ele geçirmişlerdir ki, artık, bu kuralı uygulamaya, zor kullanmaya lüzum yoktur.

Sayın Türkeş, "Davadan döneni vurun" kuralını daha dün veya öbür gün bu korkunç ilkesini kendi Genel Başkanım baskı altında tutabilmek için dahi bugünkü gazetelerden öğrendiğimize göre kullanmıştır. Milli Hareket Partisi ve onun koruyucusu Adalet Partisinin omuzlarında siyasi cinayete kurban edilmiş 300'den fazla gencin tabutu bulunurken, Milli Hareket Partisinin barış çağırışına, Cephenin barış çağırısına inanmak tarihi gerçekleri görmemek anlamına gelir.

ŞERAFETTİN PAKER (Antalya) — Biraz da programdan konuş.

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Programda bir şey yok ki konuşsun.

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Denizli) — "Program boş teneke" dedik ya, nesine bakacaksın.

Sağlıklı demokrasilerde iktidar muhalefet zıt kardeşler değildir; ancak hiç bir demokraside cephe kurulduğu da tarihen sabit değildir. İkinci Cephe Hükümetinin uluslararası konularda muhalefetle diyalog arama eğilimi hissediliyor. Bu demokratik açıdan gerçekten iyi bir şey; ama Koalisyon Hükümetinin kendi içerisindeki tutarsızlıkları ve anlayış eksiklikleri yerine gelmedikçe muhalefetle anlaşmaları, işbirliği yapmalarının olanak dışı olduğu da geçmişte görülmüştür. Politikayı öncelikle hükümetler saptar. Bu Hükümetin çizdiği politikaya uymak korkunç cinayetlere ve suiistimal dosyalarına ortak olmak anlamına gelecektir.

İktidar muhalefet ilişkilerinin düzelmesi ve demokratik anlayışla düzenlenmesi her şeyden önce demokrasi ve Anayasa kurallarına kesin bağlılıkla sağlanır. Oysa; Cephe partileri bütün Anayasa kurumlarına ve Anayasa kurallarına karşıdırlar. Yönetimle ilgili bütün mahkeme kararlarını ayaklar altına almakta kararlı olduklarını yeni Hükümeti kurarken de açıklamışlardır. Şimdi barış havarisi gibi görünmeye uğraşan Milli Hareket Partisi milli eğitimdeki bazı genel müdürlerin değil bırakınız Danıştay kararlarına göre değiştirilmesini, silahtan arınmalarına dahi tepki ile karşılık vermiştir.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — İsmail Cem'i neye getirmediniz? Danıştay kararını neye uygulamadınız?

BAŞKAN — Sayın Köker... Sayın Köker, lütfen.

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Sizin sorduklarınıza Sayın...

BAŞKAN — Müdahale etmeyiniz, devam ediniz.

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Peki efendim.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Sayın Başkan, söylüyor; ben de cevap veriyorum.

BAŞKAN — Sayın Köker, rica edeceğim.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Sayın Başkan, ortada misal var. Ben de ona cevap veriyorum.

BAŞKAN — Sayın Köker, rica ediyorum.

C.H.P GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Sayın arkadaşlarım;

Cephe Hükümetinin günahlarının gerçek sorumlusu ne Sayın Erbakan, ne Sayın Türkeş'tir. Gerçek sorumlu Demirel'dir. Bu kadar ağır sorumluluklarının hesabını vermeden, Sayın Demirel İkinci Cepheye Başbakan olmuştur; ama ne soylu millete lâyık bir başbakan olamamıştır ve olamayacaktır.

AHMET KARA YİĞİT (Afyonkarahisar) — O senin kendi kuruntun.

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Sayın Demirel ancak bu çıkar ortaklığının mümessili olabilir. Sayın Demirel İkinci Cephe Hükümetinin davulunu boğazında taşıyacak; ama tokmaklar Sayın Erbakan'ın ve Sayın Türkeş'in elinde bulunacaktır.

AHMET KARAYİĞİT (Afyonkarahisar) — Kulaklarına pamuk tıka sen.

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Grup olarak siz de bu tokmakların sesini dinlersiniz.

Sayın Demirel Türkiye Büyük Millet Meclisi karşıma çıkıp hakkındaki soruşturma dosyalarının hesabını verip aklanmadıkça resmen Başbakan olsa da manen Başbakan olamayacakta; çünkü şaibe ve töhmet kendisini ebediyete kadar uğursuz bir gölge gibi takip edecektir.

SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir Milletvekili) — Allah iftiradan korusun.

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Sayın Senatörler,

MC Hükümetini oluşturan liderler aralarında iki protokol yapmışlardır. Bunlardan birisi açıklanmıştır, ikincisi gizli tutulmaktadır. Sayın Demirel gizli protokolün söz konusu olmadığım söylemiştir. Hemen arkadan Sayın Genel Başkanımız Ecevit gizli protokolün varlığına değindiğinde, haksız olarak, Sayın Genel Başkanımızı müfterilikle suçlamışlardı; ama şimdi açıkladıktan sonra müfterinin kim olduğu ortaya çıkacaktır.

Oysa koalisyon ortaklarından Milli Selâmet Partisi Genel Başkanı Sayın Erbakan, bu hafta bir dergide yayınlanan bir görüşmesinde kamuoyuna açıklanmayan ikinci bir protokolün varlığını doğrulamıştır.

Sayın Erbakan'ın bu konudaki sözleri aynen şöyledir:

"Yeni Hükümet kurulurken iki protokol hazırlanmıştır. Bunlardan birisi Hükümetin önündeki meseleler, bu meselelerin nasıl çözüleceğine dair protokoldür. İkincisi ise; üç partiden meydana gelen böyle bir koalisyonun ahenkli çalışması için dikkat edilmesi lâzım gelen hususları içine almaktadır"

Gizli tutulan bu ikinci protokol sırf koalisyon ortaklarının parti içi sorunlarını düzenleyen birer metin olsa, kamuoyunu yakından ilgilendirmese üzerinde durmazdık; fakat Sayın Erbakan'ın aynı konuşmadaki başka sözleri gizli tutulan bu ikinci protokolün Devlet düzeni ile doğrudan doğruya ilgili konulan da içerdiğini göstermektedir. Bir demokrasinin sağlıklı işleyebilmesinin birinci koşulu açıklıktır arkadaşlar; fakat İkinci Cephe Hükümeti demokrasinin açıklık ilkesini daha kurulurken çiğnemiştir. Kamuoyundan ve Parlamentodan saklanan bu gizli Protokol, Hükümet hakkındaki şüphelerimizi büyük oranda artırmıştır. Bazı gazete haberlerinde şimdi gizli tutulan bu İkinci Protokolün ancak güven oylamasından son-

ra açıklanacağı belirtilmektedir. Bunun anlamı açıktır. Sayın Demirel grupundan korkmakta, verdiği ödünlerin hesabını şimdi vermemek için güvenoyundan sonraya ertelemektedir.

Başbakanın Adalet Partisi hesabına verdiği ödünler Adalet Partisi Sayın üyelerini ilgilendirir. Bu ödünlerin güven oylamasına kadar kendilerinden bile gizli tutulmasına göz yumup yummamak da Sayın Adalet Partisi Grupuna ait bir iştir; ama bizim üzerinde duracağımız, Sayın Erbakan'ın, açıklamaları, gizli tutulan İkinci Protokolde Anayasaya ve yasalara aykırı ve devlet düzeninin işleyişini temelinden etkileyici kurallar da yer aldığı kuşkusunu yaratacak nitelikte olduğuna göre bu protokolün güven oylamasından önce açıklanmasını istemek hem hakkımız hem görevimizdir; çünkü Hükümet Programı ancak bu gizli protokol öğrenildikten sonra gerçek anlamıyla değerlendirilebilir. Hükümet Başkanı olabilme uğruna Adalet Partisi Genel Başkanının verdiği ödünlerin gizli tutulması bir ilkenin ve Anayasanın ihlâl edilmesini gerektirmez.

Devleti aralarında nasıl parselleyip işgal etme eğiliminde oklukları ilk Cephe Hükümeti denemesinde görülmüş olan bu partilerin, bu kez Devlette ne gibi tahribatı tasarladıklarını ve Adalet Partisi Genel Başkanının kendi hesapları uğrunda Devletten kimlere ne ödünler verdiğini bilmek istiyoruz. Eğer ikinci protokolün bu açıdan gocunulacak yanları olmasaydı her halde gizli tutulmazdı veya açıklanması güven oylaması sonuna bırakılmazdı.

Aralarındaki anlaşmayı Milletten ve Türkiye Büyük Millet Meclisinden gizli tutan partiler, açıklık rejimi olan demokraside Milletin güvenine lâyık Hükümet olamazlar.

Sayın arkadaşlarım,

Yukarıda arz ettiğimiz görüş ve zihniyetlerle hazırlanan ikinci MC Hükümeti Programı hakkındaki düşüncelerimizi de kısaca arz etmek isterim:

Hemen şunu ifade edelim ki, Demokratik Partinin devamı olduğunu ilân eden ve bazen işine gelmediğinde bu mirası reddeden Sayın Demirel'in Programımı değerlendirirken, sunduğu Programına göre değil, 0, 36 sayfa içindeki yazılara göre değil, işlemlerini izleyerek hüküm verirsek yanılmamış oluruz. Zira Sayın Demirel, yazdığının söylediğinin tam tersini yapmaya alışık kişiliğe sahiptir. Sayın Demirel, ister tek başına, ister ortak hükümetin başı olsun, bağımlı, çarpık bir kapitalist ekonomi politikasının takipçisi ve uygulayıcısı olmaktan kurtulamamıştır. Sayın Demirel'in geleceği geçmişi ile değerlendirilmelidir. Tarih süreci içinde Adalet Partisi iktidarı Türk halkından yana bugüne kadar olmamıştır. Türk halkını çağ dışına itmek için, iç ve dış emperyalist güçlerle işbirliği yapmışlardır.

Sayın Demirel, Türk halkının sosyal, ekonomik, kültürel gelişmelerini önlemiş, hatta rejimin soysuzlaşmasının başlıca nedeni olmuştur.

Sayın Demirel, partiler arasındaki ilişkilerin uygar ölçüler içinde devam ettirilmesini programa inanarak almış değildir. Bu kamuoyunu yanılmak, muhalefeti uyuşturma amacının dışında bir anlam taşımamaktadır.

Çünkü, Sayın Demirel hayatiyetini ulusu bölmekte, partiler arası zıtlaşmalarda ve kavgada görmektedir.

Milleti, milliyetçi olanlar ve milliyetsizler diye ikiye bölerek ve mezhep çatışmalarını körükleyerek ayakta kalabilmeyi ilke edinenler milletimize en büyük ihaneti yapmaktadırlar. Sayın Demirel, zıtlaşmayı teşvik ederek yandaşlarını kendi etrafında toplamaya çalışmaktadır.

Sayın Demirel'in kuvvet kaynağı, parçala yönet Makyavelciliğine dayanmaktadır.

Sayın Senatörler,

Milliyetçiliği varlıklarının, birleşmelerinin kaymağı sayanların programı tetkik edildiğimde görülecektir ki, bunların elinde milliyetçilik egemen güçlerin sömürü düzenini sürdürme aracı haline gelmiştir. Türkiye'de milliyetçilik 1974'te iki büyük sınav vermiştir. Bunlardan birincisi Kıbrıs, ikincisi haşhaş ekimidir.

Kıbrıs ve haşhaş ekimi kararları kimin gerçek milliyetçi kimin sahte milliyetçi, kimin Amerikan milliyetçisi olduğunu göstermiştir. Ayrıca, A.P. ve M.H.P.'nin mihenk taşı olmuştur Kıbrıs ve haşhaş. O günün Hükümeti bu kararları alırken Sayın Demirel'in, Sayın Türkeş'in sözlerini bir defa daha tekrar edip huzurunuzu daha fazla işgal etmiş olmayacağım.

Değerli Arkadaşlarım,

Hükümet Programında iç güvenlik, asayiş ve kanun hakimiyetinin kesin şekilde sağlanacağı kaydedilmiştir.

Kanunlara saygısızlığı yüksek yargı organlarınca saptanmış bir Hükümetin kanun hâkimiyetinden söz etmesine kim inanır? Devlet kavramının hafife alındığı, zor ve zorbanın egemen olduğu bir ülkede, iç güvenlik ve asayişin sağlanacağından bahsetmek yeni bir oyunun sergilenmesidir.

Türkiye son MC döneminde mal, can derdine düşen insanlar ülkesi haline düşürülmüştür. Türk vatandaşı nerede ne zaman bir serseri kurşuna hedef olacağının kuşkusu ve yaşantısı içindedir.

Cephe Programında ulusal güvenlik konusunda yeni bir kavram oluşturmaya değinilmiyor. O eski ulusal güvenlik kavramının ve düzenlenmesinin sürdürüleceği anlamına gelmektedir. Oysa, bu durumda savunma araçlarının ve gereçlerinin değişik kaynaklardan sağlanacağına dair sözü, bir ölçünün ötesinde gerçekleştirme olanağı yoktur.

Çünkü, NATO'nun öngördüğü güvenlik kavramı çerçevesinde kalınca, NATO'daki silah standardizasyonuna bağlı kalmak zorunlu olacaktır.

Hükümet Programında sanayileşmiş güçlü bir ülke yaratılacağından bahsediliyor. Şayet bu bir Erbakan şakası değil ve güvenoyu almak için bir Sayın Demirel aldatmacası değilse, bundan memnun kalırız. Ülkemizin kalkınması, sanayileşmesi Cumhuriyet Halk Partisinin başlıca tutkusudur, C.H.P. Programında en kısa zamanda sosyal adalet ilkeleri içinde ülkemizin sanayileşmesi, kalkınması, imarı, hem de, kaynaklar ve yöntemler gösterilerek açıklanmış bulunmaktadır. İkinci Cep-

he Hükümeti kalkınma için programında her konuda olduğu gibi, ne yöntem, nede kaynak gösterebilmiş değildir.

Bu nedenle, Cephe Hükümetinin Programı inandırıcı olmaktan uzaktır.

Milli Hareket Partisi, Ecevit Hükümetinin Programında kapitalist düzene ve çok uluslu sermayeye büyük ödünler verildiğini çok haksız olarak öne sürmüştür, kendisini ilerici bir parti gibi göstermeye çalışmıştır. Oysa ikinci MC Hükümetinin Programında Milli Hareket Partisinin o eleştirilerini karşılayacak doğrultuda tek bir söz yer almamıştır. Örneğin, tarım kentler veya merkezi köyler programda öngörülmüyor Milli Hareket Partisinin önerişiydi. Kredi ve bankacılık düzeninde en küçük bir köklü değişiklik belirtisi yok.

Yabancı sermaye konusunda Programda "Yabancı sermayeye devir imkânları geliştirilecektir" sözü yer alıyor. Bu kaygı verici sözün anlamı açıklığa kavuşturulmalıdır.

Bu Programda halk tasarruflarının yatırımlarda demokratik bir anlayışla değerlendirileceğine dair hiç bir söz bulunmamakta. Program düzen değişikliğine ilişkin olmayan konularda, sadece düzen değişikliğine ilişkin olmayan konularda Ecevit Hükümeti Programından aldatıcı, kandırıcı bazı aktarmalar dışında daha çok Milli Selâmet Partisi Programı görüntüsü vermektedir. Hocayı bu bakımdan kutlarız. Programa damgasını vurmuş.

Programda belediyelere ve belediyelerin artık daha çok ertelenmeyecek sorunlarına hemen hemen hiç değinilmediği görülüyor. Demek ki, İkinci Cephe Hükümeti de Birincisi gibi belediyeleri ve kentler halkını ihmale ve cezalandırmaya devam edecektir.

Belediye sınırları içinde nüfusumuzun % 50'sine yakın yaşamaktadır. MC Hükümeti Türkiye nüfusunun sadece "Bana oy vermiyor" diye yarısını cezalandırmaya hakkı olmaması gerekir. Bu, İkinci MC Hükümetinin, yani şehirlere, belediyelere değer vermemenin anlamı, köylüye refah sağlayacağı şeklinde de yorumlanamaz. Çünkü, programda köye ve köylüye hizmet götürmede ve köylünün üretim gücünü ve geçim düzeyini yükseltmede bugüne kadar uygulamada kalan düzenlemelerin yetersizliği, geçersizliği ortaya çıkmıştır. O uygulamadan en küçük bir ayrılık niyeti görülmüyor.

Programın kamulaştırma ile ilgili olarak getirdiği kurallardan, toprak reformunun da fiilen yapılanacağı hatta, her hangi bir amaç için kamulaştırmaların son derece güçleşeceği anlaşılıyor.

Değerli Arkadaşlarım,

İkinci MC Hükümetinin orman politikası da orman köylüsünü ormanda ucuz işçi olarak çalıştırmaya yönelik bulunmaktadır. Orman köylüsü, orman yangınında ekmeği kendi yanından angaryacı olarak yine çalıştırılacak, zorlanacak; ama ormanların bütün gelirlerinden orman tüccarları, Isparta'daki Orma Şirketi yararlanacak.

Cumhuriyet Halk Partisi böyle bir orman düzenine temelden karşıdır. Cumhuriyet Halk Partisinin kuracağı, insanca ve hakça düzende ormanların geliri orman köylüsünün olacaktır. Orman ürünleri sanayi, orman köylüsünün kuracağı, Dev-

letin destekleyeceği demokratik kooperatifler yoluyla kurulacak ve işletilecektir. Öylece tarih boyunca ormanın külfetini çeken, orman tutsağı haline getirilen köylü, artık ormanın nimetlerinden de Cumhuriyet Halk Partisi Programı uygulanırsa faydalanmış olacaktır.

Değerli Arkadaşlarım,

Bugün ülkemizde büyük sıkıntı çeken kömür, bakır, demir, çelik, gübre gibi malların karaborsaya düşmesinin tek sorumlusu Cephe İktidarıdır. Enerji darboğazı Cephe İktidarının sorumsuz ve ihmalci politikasının sonucudur.

Programda birtakım aldatıcı, resmi kayıtlara uymayan yanlışlıklar, yalanlar da var. Örneğin, programda köylerimizin % 50'si elektriğe kavuşturulmuştur ve geri kalanı da bu seçim dönemi içinde elektriğe kavuşturulacaktır denmektedir.

Bugün köylerimizde, 10 bin köyümüzde elektrik var. Köy adedimiz 35993 mahalle mezraları da sayarsak 65000'i aşkın yerleşme yeri var. Bu kadar hayal peşinde, bu kadar gerçeklerin dışında hazırlanmış bir programın amacı malûm; sadece halkı aldatmak, hele hele "Geri kalmış yörelere Güneydoğu ve Doğu'ya öncelik vereceğiz" diye, programda sayfalar ayırarak oradaki balcımızı ve onların temsilcisi parlamenterleri aldatmaya yönelik bir tutumdur.

Sayın Demirel Hükümet Programının fertler ve bölgeler arasındaki dengeyi sağlamayı öngören sözleri, hiç bir somut öneriye dayanmamaktadır.

Aslında MC politikası fertler arasında ve bölgeler arasındaki dengeyi daha çok açacaktır. Çünkü, ilkeleri, prensipleri, yöntemleri denge bozmaktır, denge sağlamak değil..

Ülke sevgisinden, halk saygınlığından yoksun hükümetler ne denge sağlar, ne de hakça bir gelir dağılımı politikası uygulayabilir.

Değerli Arkadaşlarım,

MC Hükümetinin işçi ve işveren barışı sağlamaya yönelik program sözleri de gerçeklere uymamakta. Türk işçisini kandırmaya matuf olan bu sözler, artık uyanmış, bilinçlenmiş olan Türk işçisini kandıramayacaktır. Türk işçisi arasındaki çalışma ve sendikal barıştan huzursuzluk duyan Cephe İktidarı, işçi ile işçiyi; işçi ile işveren arasını daima bozmaya çalışmış, karşılıklı hakka ve saygıya dayanan bir düzen kurulmasına engel olmuştur. Daima kavgayı körüklemiştir, birçok Devlet fabrikalarının bugün komandoların işgali altında bulunmasının nedeni de budur.

Milli Cephe İktidarının, milli savunmamız ve dış ilişkilerimiz bakımından programında getirdikleri de tatmin edici olmamaktadır.

Harp sanayiinin bugüne kadar sürüncemede bırakılmasının ağır sorumluluğu, Cephe İktidarının omzundadır. Harp sanayinin geciktirilmesinin tek sebebi, Devlet fabrikalarını arpalık olarak kullanmak isteyenlerin çekişmesinden ileri gelmiştir.

Temenni ederiz ki, milletimiz bu ihmalin acılarını çekmesin.

Sayın Demirel'in belirgin, geleceği yönelik istikrarlı, haysiyetli, milli çıkarlarımıza uygun bir dış politikası olmadığı için, olmayan bir şey eleştirilemez kuralına dayanarak bu konuyu geçiyorum.

Değerli Senatörler,

Hükümet programında din ve maneviyat konusuna geniş bir yer ayrılmıştır. Din ve maneviyat konusunda samimi olsalardı alkışlardık. 5 Haziran seçimleri gösterdi ki, bu üç parti dini bir seçim aracı olarak görmüş ve kullanmışlardır.

Din görevlilerini savunduklarım iddia edenler, Vakıflardan Diyanet İşlerine intikal eden din görevlilerine bile kadro vermeyi aylarca geciktirmişlerdir.

Seçim öncesinde sırf anlaşamadıkları, toplanamadıkları, toplandıklarında kavga ettikleri için hazırlanmış bin küsur kararname imzasız bırakılıp kar çıkmıştır. Ancak Ecevit Hükümeti din görevlilerinin somunu 15 gün içinde çözüme bağlamıştır.

İslâm Enstitülerinin akademi haline getirilmesi de, Ecevit Hükümeti programından alınmış bir kopyadır.

Devlet malım çalanların, sanayii tesisi kuran halk kuruluşlarından rüşvet alanların, halkı sömüren ve sömürtenlerin, Müslüman Müslümana düşman edip öldürtenlerin, milliyetçiliği de dindarlığı da sahtedir. Bunların layiklik anlayışı da Anayasada tarifini bulan Atatürk ilkeleriyle çelişmektedir.

Cumhuriyet Halk Partisi inanç özgürlüğü, kişinin kutsal ve dokunulmaz hakkı olduğuna içtenlikle inanmıştır ve bunu programına koymuştur.

Cumhuriyet Halk Partisi, dinin baskı unsuru olmasında, din duygusunun ve dinsel inançların baskı altına alınmasına da karşıdır. Hele hele inançların siyasal amaçla veya kişisel etkinlik ve ayrıcılık etkeni olmasına ve ulusal birliği sarsmasına karşı olduğunu daima ifade etmiştir; bugün de bir defa daha teyit ediyoruz.

Değerli Senatörler,

Sözlerimin sonuna gelirken programdaki eğitim konusuna değinmeden geçemeyeceğim. Programın eğitim bölümünde açık ve gizli Atatürk ilkeleri tahrif edilmekte, faşizm tezgâhlanmaktadır. Ne diyor programın eğitim bölümünde?" "Eğitimin milliliğine büyük önem veriyoruz; Sanki bugüne kadar Türk Milli Eğitimi milli değildi.

Milletin gözüne baka baka gerçekleri tahrif etmek bir hükümete yakıştırılamaz. Devlet şemsiyesi altında beslediğin cinayet mangaları yoluyla gençleri okullarından, sınıflarından, laboratuvarlarından uzaklaştıracaksın, gençleri birbirine amansız düşman edip cinayetler işleteceksin, ders kitaplarından Atatürk'ü ve Atatürk ilkelerini çıkartacaksın, ders kitaplarında mezhep kavgasını kışkırtıp milleti bölüklere ayıracaksın, ders kitaplarında milletin bir bölümünü ahlâksızlıkla itham edeceksin, Milli Eğitim Bakanlığını bir avuç sahte milliyetçi, maneviyat sömürücüsü ve zorbaya teslim edeceksin ondan sonra da kalkıp eğitimi millileştireceğim diye savunacaksın.

Türkiye'de huzur, barış, milliyetçilik, Atatürkçülük, milli birlik ve kalkınmadan bahsetmeye hakkı olmayan tek kişi varsa, o da Sayın Demirel ve onun yandaşlarıdır.

Onbinlerce Atatürkçü öğretmene kıyan, 100 bin öğrenciyi okulundan, öğretmeninden koparan, Eğitim Enstitü ve Öğretmen Okullarını "komando" yuvası hali-

ne getiren ve 300'den fazla, daha bilmem kaçıncı baharını yaşamadan Türk gencini acımasız öldürenler elbet bir gün hesap vereceklerdir; bu hesaptan kaçamayacaklardır.

Değerli Arkadaşlarım,

Hükümet programında sahip olduğumuz yeraltı, yerüstü servetlerimizin değerlendirileceği ifade edilmektedir. Cephe, hiçbir zaman yeraltı ve yerüstü servetlerimizin değerlendirilmesine milli çıkarlarımız açısından bakmamıştır. Bu sözlere inanmıyoruz. Cephe, yeraltı, yerüstü servetlerimizi yabancı işbirlikçilerle beraber sömürmeye devam edecektir.

Türk ekonomisini batağa saplayanlar, Türk maliyesini iflâs ettirenler, içte ve dışta Türk parasının değerini düşürenlerin Türk ekonomisini düzeltme iddiaları da bir hayalden ibarettir.

İkinci Cephe Hükümeti, geçim imkânlarından yoksun, gelir seviyesi yetersiz ailelere Devlet yardımı yoluyla beli bir düzeyde yaşama imkânı sağlayacağını vaat etmektedir. Cumhuriyet Halk Partisi programlarından esinlenerek aktarılan bu ve buna benzer sosyal adalet ilkelerini uygulamak cephe fikri ile taban tabana zıttır. Bu bakımdan bunlar halkı aldatmak için söylenmiş sözlerdir.

Halk işsiz bırakan, halkı fakir bırakan, halkı yoksul bırakan Cephe Hükümeti, şimdi, "Yoksul halka yardım edeceğim" vaadinde bulunmaktadır.

Değerli arkadaşlar;

Türk halkını işsiz, yoksul bırakan, Türk halkını muhtaç hale getirenlerin inanmadığı bir davayı gerçekleştirmeleri de mümkün değildir.

Cephe, çağ dışı üretim, sanayileşme ve sosyal adalet inancı içindedir. Onun sosyal adalet inancı, çağımızın sosyal adalet inancı ile bağdaşmamaktadır. Bu inançları değişmedikçe Türk Milletine yararlı olamayacaklar, kendilerini kabul ettiremeyecekler ve asla Türk Milletine yararlı hizmet yapamayacaklardır.

Değerli Arkadaşlarım,

Sözlerimi daha fazla uzatmak istemiyorum. Şunu, sözlerime son verirken söyleyeyim ki, Cephe Hükümetinin ne programına ne de kurdukları Hükümetlerine güvenimiz olmadığını açık seçik Türk Milleti huzurunda ifade etmek isteriz.

Allah'tan Türk Ulusuna dürüst, namuslu, sömürüden yana olmayan, güvenilir hükümetler nasip etmesini dileyerek hepinizi derin saygılarla selâmlıyorum. *(C.H.P. ve M.B.G. sıralarından alkışlar)*

KÂMRAN İNAN (Bitlis) — Sayın Başkan...

BAŞKAN — Buyurun Sayın İnan.

KÂMRAN İNAN (Bitlis) — Sayın Başkan, Sayın Sözcü tarafından şahsıma sataşma var. 65'inci madde çerçevesinde söz vermenizi rica ediyorum zatıâlinizden.

BAŞKAN — Sayın İnan, 65'nci madde, kendisine sataşılan üyeye her zaman söz hakkı verilmesini kapsar. Ancak, yine şöyle der, "kendisine sataşılan üye yahut sataşıldığını iddia eden üye hangi hususlarda kendisine sataşıldığını, cevap verme

mecburiyetini hissettiğini beyan eder, bu beyan üzerine Başkan söz verip vermemeyi takdir eder" Lütfen, hangi hususta kendinizi cevap vermeye mecbur hissettiğinizi söyleyin.

KÂMRAN İNAN (Bitlis) — Sayın Başkan, benim 21 Temmuz yerine 28 Temmuz'da vazifeye başlamış bulunmam, arada geçen olaylar ve konu etrafındaki beyanları zannederim ki, takdir edersiniz açık bir sataşmadır.

HÜSEYİN ATMACA (Denizli) — Gerçekleri söylemek sataşma değildir, Sayın Başkan.

BAŞKAN — Takdir size değil bana aittir.

KÂMRAN İNAN (Bitlis) — Ayrıca, bir sözleri var ki, "Gayri ciddi tutum" dediler. Zannederim Sayın Başkan, bu sataşmanın da ötesindedir.

BAŞKAN — Sayın İnan, gerçi dikkatle dinledim, sataşmayı gerektiren bazı hususlar var; ama siz bunları değil daha başka hususları ifade ediyorsunuz. Söylediğiniz hususlar, sataşmayı cevaplandırmaya sizi mecbur eden nitelikte değildir. Bu nitelikte, kendinizi icbar hissettiğiniz hususları söylerseniz size söz vereceğim.

KÂMRAN İNAN (Bitlis) — Sayın Başkanım....

BAŞKAN — 21 Temmuz yerine 28...

KÂMRAN İNAN (Bitlis) — "Müstafi addedilir" dediler. Yani insaf buyurun da sataşmanın hududunu genişletmeyelim. Daha ileriye gitmek bana yakışmaz. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Bir dakika...

KÂMRAN İNAN (Bitlis) — Müsaade buyurun; bir konu var ortada, kendileri temas buyurdular, Sayın Genel Başkanları da aynı konu etrafında, kamuoyunun bilmeye hakkı vardır.

HÜSEYİN ATMACA (Denizli) — Sayın Başkan...

BAŞKAN — Bir dakika...

HÜSEYİN ATMACA (Denizli) — Benim sözlerim Hükümetin başı olan Sayın Başbakana aittir.

BAŞKAN — Bir dakika!

KÂMRAN İNAN (Bitlis) — Sayın Başkanım, "Bu Bakan İnan" diye tekrar ve tekrar "Gayri ciddi Bakan" diyerek, müstafi telâkki edeceğini belirterek ve bundan dolayı bazı Anayasal durumların doğduğunu ileri sürerek sataştılar; daha ne olsun Sayın Başkanım.

BAŞKAN — Bir dakika, bir dakika.

KÂMRAN İNAN (Bitlis) — "Söylemedim" diyorlarsa, sözlerini geri alıyorlarsa mesele yok.

BAŞKAN — Sayın İnan, Sayın Atmaca konuşmasında size sataşmayı amaç edinmediğini, sözlerinin Sayın Başbakana ait olduğunu açıkça ifade ettiler. Siz de, "bu sözlerinin kendinize asit olmadığım, geri aldığını ifade ediyorlarsa meseleyi ka-

panmış nazariyle göreceğinizi" ifade ettiniz. Sayın Başbakan da son sözü söyleyeceğine göre, bu konuda gerekli açıklamayı yapacaktır.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Sayın Başkan, sataşma var...

BAŞKAN — Sayın Yiğit Köker, ben daha takdir hakkımı bildirmedim.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Hayır, siz takdir hakkım peşinen beyan ettiniz. Sayın Başkan dediniz ki, size sataşma var; ama bahsettiğiniz noktalarda değil.

BAŞKAN — Sayın Köker, Sayın İnan kendisini yeteri kadar savunacak niteliklere fazlasıyle sahiptir. Lütfediniz, kendisi söylesin. Size ihtiyacı yok.

KÂMRAN İNAN (Bitlis) — Sayın Başkan...

BAŞKAN — Evet Sayın İnan.

KÂMRAN İNAN (Bitlis) — İltifatınıza teşekkür ederim.

"Gayri ciddi, sorumsuz" gibi sözleri sataşma sayıyorum. Müsade buyurun, ısrar ediyorum, gerekirse oya koyarsınız Sayın Başkanın?

BAŞKAN — Sayın İnan, oylamadan da...

KÂMRAN İNAN (Bitlis) — 65'nci madde

BAŞKAN — Bir dakika!

Sayın İnan, size oylamadan da takdir hakkımı kullanarak söz vereceğim. İçtüzüğün maksadı, sataşmadan dolayı söz isteyip başka konulara geçmek ve yeni sataşmalara yol açmak için değildir. Sadece kendinizi, içtüzüğün 1'inci fıkrasındaki cevap vermeye mecbur hissettiğiniz konularla sınırlı kalmak üzere size söz veriyorum; buyurun.

KÂMRAN İNAN (Bitlis) — Teşekkür ederim Sayın Başkan, çok sağolun.

BAŞKAN — Sayın Yiğit Köker, gördünüz ki daha fikrimi söylememiştim.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Baştan söylediniz Sayın Başkan.

BAŞKAN — Sayın İnan'ın, "Eğer kabul ediyorlarsa ben de vazgeçtim." sözü üzerine söyledim" Dikkatle takip ederseniz...

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Ben çok iyi takip ederim Sayın Başkan.

BAŞKAN — Bütün üyelerin gözü önünde olaylar cereyan ediyor. Beni hafızamın da çok kuvvetli olduğunu bilmeniz gerekli çok eski arkadaşım.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — 12 seneden beri takip ediyorum sizi Sayın Başkan.

BAŞKAN — Buyurun Sayın İnan.

KÂMRAN İNAN (Bitlis) — Teşekkür ederim.

Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Sayın Anamuhalefet Partisi sözcülerini üzüntüyle dinledim. Üzüntümü mucip olan hususlar, benimle ilgili kısımlardan olmaktan ziyade, bu açıdan kendilerine

teşekkür borçluyum; fakat genel mahiyette beni de yerleştirdikleri konuşmalarının genel muhtevası ve tonu.

Değerli Arkadaşlarım,

Üzüntümü mucip olan husus, 27 yıllık Türk demokrasisinde, 1977 Temmuz ayında Hükümet Programının tenkit edildiği bir sırada hâlâ muhtevasız ve hâlâ negatif, menfi tenkidin ötesine geçilmemiş olmak ve çağdışı, çağ dedikleri politikanın... *(C.H.P. sıralarından "Sataşmayla ne alâkası var?" sesleri ve A.P. sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Bir dakika!

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Geleceğim efendim geleceğim.

BAŞKAN — Sayın İnan...

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Geleceğim. Demokrasi tahammüldür.

BAŞKAN — Sayın İnan, size bir genel konuşma için söz vermedim. Dikkatle üzerinde durduğum husus, hangi konularda size sataşıldığını, mecburiyetini duyduğunuz sınırı içinde konuşacaksınız. Bir genel değerlendirme, bir genel konuşma için söz vermedim. Böyle devam ederseniz sözünüzü derhal keserim.

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Emredersiniz Sayın Başkanım, saygılıyım. Değerli Arkadaşlarım,

Gönül isterdi ki, Sayın Atmaca benimle ilgili kısımlarında...

HASAN İLDAN (Elâzığ) — İstifa ettiniz mi etmediniz mi?

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Efendim?

HASAN İLDAN (Elâzığ) — İstifa ettiniz mi etmediniz mi?,

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Size düşmez bu!

BAŞKAN — Sayın İldan, lütfen.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Parlamento bilmek mecburiyetinde; istifa ettiniz mi etmediniz mi?

BAŞKAN— Sayın İleri...

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Sabır buyurun efendim, sabır buyurun.

BAŞKAN — Sayın İleri, o imkânı sağladık, şimdi Sayın İnan bunları açıklayacak.

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Değerli Arkadaşlarım,

Gönül isterdi ki, benim ismimin geçtiği konuları anarken ve diğer sahalara geçerken, Sayın Atmaca, bu memleketin enerji politikasının nasıl olması gerektiğini, petrol politikasının nasıl olması gerektiğini, maden politikasının nasıl olması gerektiğini, bu memleketin su probleminin nasıl olması gerektiğini anlatsın.

BAŞKAN — Konu o değil Sayın İnan, sataşma konusu.

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Evet efendim. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)* Müsaade buyurun efendim.

BAŞKAN — Sayın arkadaşlarım, lütfen müdahale etmeyin efendim.

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Değerli Arkadaşlarım,

1977'ler Temmuz Türkiye'sinde menfilerle politika yapılmaz, seçim beyanlarıyle, Kamran İnan olaylarıyle politika yapılmaz. Yapıcı olarak, dünya çerçevesi içerisinde, dünyanın ekonomik dengesi, siyasi dengesi içerisinde çözüm yollarınız nedir; politika budur, bu getirilir milletin önüne, Parlâmentonun önüne. *(C.H.P. sıralarından, gürültüler ve A.P. sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın İnan...

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Sayın Başkan, ne hakkında söz verdiniz, üye ne diyor...

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Geliyorum efendim.

BAŞKAN — Sayın İnan, size politikanın nasıl olacağı konusunda ders vermek için, nasihatta bulunmak için söz vermedim.

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Haddim değil Sayın Başkanım ders vermek. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Müdahale etmeyin efendim.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Sataşma üzerinde konuşsun Sayın Başkan. *(Gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın Ünsal, müdahale etmeyin.

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Değerli Arkadaşlarım,

Sayın sözcü benim olayımın sorumluluk hanesinden bahsettiler.

Kendilerine bir olayı hatırlatacağım. Eylül 1974, zamanın ikili Koalisyonunun istifa etmesi. Sayın Devlet Başkanının henüz bir Hükümet formülü öne sürmeden önce...

BAŞKAN — Konuya geliniz Sayın İnan.

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Hükümeti bırakıp kaçıyoruz... *(C.H.P. sıralarından "Sataşma ile ne ilgisi var" sesleri)*

BAŞKAN — Sayın İnan sözünüzü kestim. Sayın İnan sözünüzü kestim. Çünkü size sınırlı ve münhasıran sataşmayla ilgili söz verdim. Siz buna bir türlü gelmediniz, yeni sataşmalara sebebiyet verdiniz. Sözünüzü kesmiş bulunuyorum.

CAHİT DALOKAY (Elâzığ) — Nasıl kesersiniz?

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Geldim Sayın Başkan.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Sözünü nasıl kesersiniz?

BAŞKAN — Kestim, hayır Sayın İnan kestim sözünüzü.

MUSTAFA GÜLCÜGİL (Isparta) — Sayın Başkan nasıl izah edecek? Sayın Başkan, nasıl izah edecek meselelerini?

BAŞKAN — Münhasıran Sayın İnan sataşmayla ilgili konuşacaksanız,

MUSTAFA GÜLCÜGİL (Isparta) — Nasıl izah edecek meselelerini?

BAŞKAN — Lütfen oturun, lütfen oturun. Rica ediyorum oturun.

ŞABAN DEMİRDAĞ (Samsun) — Sayın Başkan tarafgirlik yapıyorsunuz.

BAŞKAN — Sayın İnan, sözünüz kesilmiş, yalnız münhasıran sataşmayla ilgili bir defaya mahsus olmak üzere söz veriyorum, sataşmanın sınırını geçtiniz mi kesin surette ikinci kez ikaz ediyorum, sözünüz kesilecektir. Buyurun.

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Sayın Başkanım, zaten bana sınır tanımıyorsunuz Sayın Başkanım. Teşekkür ederim efendim, bu toleransınıza.

Değerli Arkadaşlarım,

Benim konum tamamıyle parti içi bir konudur.

HASAN FEHMİ GÜNEŞ (Sakarya) — Bize ne?

BAŞKAN — Efendim izin verin de söylesin. İzin verin.

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Ben milletimin...

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — İzin vermeye ne hakları var, susturun.

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Sen de sus bakayım.

BAŞKAN — Lütfen müdahale etmeyin.

KÂMRAN İNAN (Devamla) — İktidar olamıyorsunuz, muhalefet olamıyorsunuz. Ben ne yapayım yani? Dinlemesini bilin, *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Sen de bakan olamıyorsun.

HÜSEYİN ATMACA (Denizli) — Sen de Bakan olamıyorsun.

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Dinlemesini bilin. Ben...

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Sen kepaze oluyorsun.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Kepaze olan sensin.

BAŞKAN — Sayın Ünsal...

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Kime hakaret ediyor?

BAŞKAN — Sayın Ünsal, Sayın Ünsal. Müdahale etmeyin Sayın Ünsal.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Senin gibi kepaze olmadım ben.

BAŞKAN — Ben Başkanım...

Sayın Ünsal, hakaret etmeye hakkınız yok.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — O kime hakaret ediyor?

BAŞKAN — Lütfen hakaret etmeyin, lütfen. Karşılıklı...

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Kepaze oluyor.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Sen kepaze oluyorsun.

BAŞKAN — Karşılıklı, münakaşalar, söz atmalar, tahrikler Başkanı yıldırmaz. Ben bu görüşmeleri sağlıkla yürütürüm. Ne yapılırsa yapılsın yürüteceğim. Boşuna karşılıklı birbirinizi tahrik etmeyin.

Devam edin.

LÛTFİ TOKOĞLU (Kocaeli) — Sayın Başkan, 152'nci maddeyi tatbik etmenizi rica ediyorum,

BAŞKAN — Sayın Tokoğlu, lütfen rica edeyim. Devam edin.

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Ben Türk Milletinin emrine, siyasi hayata atıldığım günden bugüne kadar dikkat ettiğim tek nokta, milletimin hiç bir konuda güvensizliğine mucip olmamak ve tek istikamet üzerinde daima inandığımı söyleyerek gelmek olmuştur.

Bu son 21 Temmuz Hükümetinin kuruluşundaki şekil üzerine, partimin Sayın Genel Başkanı ve Hükümet Başkanına durumumu arz ettim ve prensiplerimi kendilerine arz ettim. Durumumun takdirini ve bu hususta kamuoyuna gerekli açıklamanın takdirini partimin yüksek disiplin ve otoritesi altında kendilerine bıraktım ve her şey gibi, (Her şey gibi tekrar ediyorum) bu meseleyle tamamiyle bir şahsın bu millet uğrunda çıktığı yoldaki prensiplere sadakati sonuna kadar götürmek azminin dahi ve bir parti iç meselesinin dahi getirilip bir siyasi istismar meselesi, benim şahsımda çok büyük saygı ve sadakatla bağlı bulunduğum Adalet Partisinin ve onun öncülük ettiği Hükümetin yıpratılmak istenmesi kanalına sokulması karşısında, ben partimi ve partimin ortak gruplarının yüksek takdirlerini ve Başbakanın bu konudaki ortak grupların çağrısına katılması önünde saygıyle eğildim ve prensibimi çiğnemek pahasına da olsa... *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri ve alkışlar)*

BAŞKAN — Tamam Sayın İnan, sataşmayı cevaplandırdınız. Buyurun.

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Müsaade buyurun efendim. Müsaade buyurun yani...

HİLMİ NALBANTOĞLU (Erzurum) — Konuşsun.

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Sayın Başkanım, bu geldiğim Senatoda ilk defa 3,5 yılda bir dirhemle konuşma müsaadesi alıyorum; yani müsaade buyurun. Müsaade buyurun Sayın Başkanım.

ABDULLAH ERCAN (Çorum) — Konuştukça batıyor.

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Son üç ay içerisindeki gelişmelerinizi kendiniz biliyorsunuz. En son bir şahsın tamamiyle kendi iç parti bünyesiyle ilgili ve tamamiyle partinin dışında kendi şahsi düşüncelerini ve davranışını aksettiren bir şeyi dahi sindiremeden bir basın konferansı mevzuu, bir Anayasa mevzuu, bir ithamlar mevzuu ve hattâ Hükümetin neredeyse gayrimeşru olma mevzuu haline getirmek ucuz politika yapmaktır. Sermaye bulamamaktan dolayı. Dönün, her şey...

Demokrasinin en güzel tarafı otokritiktir: İçe dönüp bakmaktır. Şu son üç ay içerisindeki her adımınıza bakın. Her adımınız sizi nereye götürdü, en son adımınız dahil olmak üzere?

Değerli Arkadaşlarım,

Mesele budur?

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Yani istifa etmiştiniz...

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Türkiye'de şahıslara ve prensiplere saygılı olmak lâzım. Türk demokrasisinin gelişmesi yolunda atılmış bir adımı teşvik etmek varken, bunu istismara kalkmak ve şahısla beraber yüce bir partiyi, bu memleketin vaz geçilmez teminatı olan Adalet Partisini yıpratmaya çalışmak yapıcı bir politik davranış değildir. Buna hiç kimsenin hakkı yoktur. Nedir yapılan? Yapılan, yapılmak istenen, fisebilillah bu memleketin uğruna, içeride olsun, dışarıda olsun bütün mevcudiyetiyle gece - gündüz çalışan ve siyasi istikbal gözetmeden, sadece ve sadece milli menfaatler uğrunda her şeyini mevki gözetmeden feda etmek isteyen bir insanı, bir yerde yakalayıp da politik bir amaçla harcamak ve insan harcaya harcaya geldik, nereye varacaksınız bununla? Nereye varacaksınız Türk kamuoyunda? *(A.P. sıralarından alkışlar ve "Bravo" sesleri)*

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Niye bunu baştan söylemediniz?

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — 21 Temmuzda niye düşünmediniz? Onu sen Demirel'e sor.

ABDULLAH ERCAN (Çorum) — Bu konuşmanla Sayın Başbakanı zor duruma düşülüyorsun.

BAŞKAN — Sayın İnan...

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarını;

En son söz olarak şunu söylüyorum.

KÂMRAN ERKMENOĞLU (İzmir) — İtiraf et bunları, itiraf et.

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Benim bu siyasi istismar karşısında aldığım son karar, benim şahsım üzerinde yapılan bazı spekülâsyonlara yol açılmış bulunmasına rağmen, parti gruplarımın yüksek kararlarına uyarak halen huzurunuzda bu Hükümetin, Cumhuriyet Hükümetinin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı olarak bulunuyorum ve 6 günlük yokluğumun mesuliyetini de kabul ediyorum. Meclise getirirsiniz, her türlü tahkikat önergesini huzurunuzdayım, sonuna kadar da; ama geçmişten şikâyet ettiğiniz enerji politikasının bu dar boğaza gelmesinden sorumlu bir şahsın aranızdan çıkma olduğunu da unutmayın.

BAŞKAN — Sayın İnan.

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Çok teşekkür ederim. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri ve alkışlar)*

HİLMİ NALBANTOĞLU (Erzurum) — Bravo vatan kurtaran aslan...

DEVLET BAKANI BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Adana Milletvekili) — Sayın Başkan, söz istiyorum.

BAŞKAN — Sayın Türkeş hangi konuda?

DEVLET BAKANI BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Adana Milletvekili) — Sayın hatip konuşmasında şahsımla ve Milliyetçi Hareket Partisiyle ilgili gerçek dışı ithamlarda bulunmuştur. Bu konularda açıklamada bulunmak istiyorum.

BAŞKAN — Sayın Türkeş, bu konuda 65'nci madde çok sarihtir. Sataşmadan dolayı söz istemek Cumhuriyet Senatosu üyelerinin hakkıdır. Sizin Başbakan Yardımcısı olarak veya milletvekili olarak sataşmadan dolayı söz isteme hakkınız yoktur.

DEVLET BAKANI BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Adana Milletvekili) — Hükümet üyesi olarak söz istiyorum.

BAŞKAN — Hayır bunu tartışmayız, tartışması yok Sayın Türkeş.

DEVLET BAKANI BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Adana Milletvekili) — Sayın Başkan, Hükümet üyesi olarak, Hükümet ortağı olarak.

BAŞKAN — Sayın Türkeş, cevap vereyim. Hükümet üyesi olarak İçtüzüğün 130'ncu maddesi gereğince yine söz istemeye hakkınız yoktur.

İçtüzüğün 130'ncu maddesinin tedvirinden maksat, daha ilk anda Hükümetin güvenoyu istemesinden önce Cumhuriyet Senatosunda programı üzerinde yapılan görüşmelerde tek sözü, sorumlulukla birleşik mesuliyeti paylaşan Başbakanındır. İçtüzük açıkça grup sözcüleri, üyeler konuştuktan sonra bunlara Başbakanın, Hükümet demiyor, Başbakanın cevap vermesi üzerine görüşmeler biter, diyor.

Binaenaleyh, Hükümet programının Cumhuriyet Senatosunda görüşülmesi sırasında her hangi bir bakanın ve Başbakan yerine bir diğer Başbakan Yardımcısının söz isteme hakkı yok. Hatta, Sayın Başbakan İçtüzüğün 139'ncu maddesi gereğince son sözü istemez de size verse dahi vermem; ancak ve ancak sorumlulukta beraberliğin başı olan Başbakan konuşabilir ve onun konuşması ile görüşmeler biter.

Bu bakımdan size son sözü veya her hangi bir şekilde tartışmadan dolayı söz veremeyeceğim. Hatırlarsınız, yıllar önce yıllar önce yine bu tartışılmış idi. Siz, Başbakan Yardımcısı olarak söz istemiştiniz, sataşmadan dolayı. Ben bir üye olarak çıkmış, 130'ncu maddenin esprisini aynı zihniyet içerisinde savunmuştum. Çünkü 130'ncu maddeyi hazırlayanların içinde ben vardım ve amacımız bu idi, Sayın Türkeş.

Bu sebeple size söz veremeyeceğim.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Adana Milletvekili) — Bir şey arz edeceğim.

BAŞKAN — Bitmiştir efendim.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Adana Milletvekili) — Bir şey arz etmek istiyorum.

BAŞKAN — Bitmiştir efendim. Hayır, tartışma yok efendim.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Adana Milletvekili) — Usul üzerinde bir şey arz etmek istiyorum Sayın Başkanım.

BAŞKAN — Efendim?

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Adana Milletvekili) — Usul üzerinde bir şey arz etmek istiyorum, Sayın Başkan.

BAŞKAN — Buyurunuz.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Adana Milletvekili) — Sayın Başkan; bu Hükümet bir koalisyon Hükümetidir. 3 partinin oluşturduğu bir Hükümettir. Sayın Başbakanın koalisyon ortağı olan bir parti ile ilgili konular ilerinde hatibin gayet geniş şekilde ve gerçek dışı beyanlara dayanan ithamlarını cevaplandırması mümkün değildir.

Bu bakımdan, adaletin sağlanması ve gerçeklerin açıklanması için 130'ncu madde bu Hükümete şamil olamaz. *(C.H.P. sırlarından "o, o, o," sesleri ve gürültüler)*

BAŞKAN — Efendim, siz niçin müdahale ediyorsunuz? Başkanlığı siz değil, ben yapacağım.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Adana Milletvekili) — Bu bir koalisyon Hükümetidir. 3 partinin oluşturduğu bir koalisyon Hükümetidir. Sayın Başbakanın, bu Hükümetin ortağı olan Milliyetçi Hareket Partisine ve onun Genel Başkanına yönelmiş olan tamamiyle gerçek dışı iftiraları cevaplandıracak olan kişi Başbakan değil, ben olabilirim.

BAŞKAN — Sayın Türkeş, anlıyorum.

DEVLET BAKANI BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Adana Milletvekili) — Çünkü hadiseleri bilmez. Bu yetkiye ben sahibim. Onun için, bunları cevaplandırmak için söz istiyorum.

BAŞKAN — Peki Sayın Türkeş, bir dakika, bir dakika. Söz istiyorsunuz.

Sayın Türkeş, Anayasanın 105'nci maddesi, "Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinde sorumluluğu birlikte mütalaa eder ve sorumluluğun başı Başbakandır" der. Koalisyon da olsa, azınlık da olsa, tek başına da olsa sorumluluk müşterektir ve başında Başbakandır.

Daha ilk günü İçtüzüğün bu birlikte sorumluluk kuralım koymuş ve cevap için münhasıran Hükümet değil, Başbakan tabirini koyarak bunu perçinlemiştir.

Bu bakımdan size söz veremeyeceğim. Devam ediyorum.

DEVLET BAKANI BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Adana Milletvekili) — Israr ediyorum.

BAŞKAN — Israr edemeyeceksiniz efendim.

DEVLET BAKANI BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Adana Milletvekili) — Bir şey arz edeyim Sayın Başkan...

BAŞKAN — Bitmiştir efendim.

DEVLET BAKANI BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Adana Milletvekili) — Sayın Başkan, Sayın Başbakan, icraatıyle, bir Hükümet programı ile ilgili konularla sorumlu ve yetkilidir. Fakat bir partinin icraatı, bir partinin tutumu ile ilgili konularda yeterli bilgiye sahip değildir.

DEVLET BAKANI SADİ SOMUNCUOĞLU (Niğde Milletvekili) — Hakaret var efendim.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Adana Milletvekili) — Milliyetçi Hareket Partisi ve onun lideri olarak şahsıma haksız ithamlarda bulunulmuştur. *(A.P. sıralarından "Hakaret var, hakaret var" sesleri ve C.H.P. ile A.P. sıralarından karşılıklı müdahaleler)*

BAŞKAN — Niçin müdahale ediyorsunuz? Sayın Türkeş...

DEVLET BAKANI BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Adana Milletvekili) — Bunları mutlaka cevaplandırmak için, Yüce Senatoyu aydınlatabilmek için bana söz verilmesi yerinde olur. Sayın Başkanım.

BAŞKAN — Sayın Türkeş...

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Hâlâ söylüyor oradan...

(C.H.P. sıralarından "Sayın Başkan, konuşmasını niye zapta geçirttiriyorsunuz?" sesleri)

BAŞKAN — Sayın Türkeş...

İMADETTİN ELMAS (Çanakkale) — Öyle bir Hükümet ki...

BAŞKAN — Sayın Elmas...

İMADETTİN ELMAS (Çanakkale) — Öyle bir ortaklık ki, daha ilk günden beri İçtüzüğe aykırı hareket ediyorsunuz.

BAŞKAN — Sayın Elmas, niçin müdahale ediyorsunuz?

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — *(A.P. sıralarına dönerek)* Ne bakıyorsunuz oradan? *(A.P. sıralarından müdahaleler)*

BAŞKAN — Sayın Ünsal, Sayın Ünsal...

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Ne bakıyorsunuz?

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Çirkin hareketlerine bakıyor.

BAŞKAN — Sayın Ünsal...

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Sen ne bakıyorsun? İt oğlu İt, köpek. *(Karşılıklı ve anlaşılmayan müdahaleler)*

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Niye konuşturuyorsunuz? *(Gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın Ünsal Sayın Ünsal, hakkınız yok. *(Gürültüler)* Sayın Ünsal, Başkan benim. Cumhuriyet Senatosu Başkanı olarak birleşimi yöneten başkan olarak sorumluluk bana aittir.

Sayın Türkeş, eğer İçtüzüğün 130'ncu maddesini kâfi ve yeterli görmüyorsanız ve bunu koalisyon hükümetlerinin gerektiği takdirde durumları için yeterli say-

mıyorsanız, İçtüzüğün 130'ncu maddesinin değiştirilmesini, Cumhuriyet Senatosunda bir üye arkadaşınız vardır veya diğer üyeler isterler, 130'ncu madde değişir. Değiştirdikten sonra ben size değiştirilen şekline göre söz veririm. 130'uncu madde ve Anayasanın 105'nci maddesindeki müşterek mesuliyet kuralı saklı, yürürlükte kaldığı sürece söz veremem.

Lütfen oturun. Şimdi görüşmelere devam ediyoruz.

DEVLET BAKANI SADİ SOMUNCUOĞLU (Niğde Milletvekili) — Hakaret serbest, cevap yok.

DEVLET BAKANI SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir Milletvekili) — Hakaret serbest, cevap yok.

BAŞKAN — Görüşmelere devam ediyoruz. Gruplar adına görüşmeler bitmiştir, kişisel görüşmelere geçiyoruz.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Grup adına söz istiyorum.

BAŞKAN — Sayın Ucuzal, şimdiye kadar yapılan bütün tatbikatlarda 130'ncu maddenin işleyişi, gruplar adına birer kez sözdür. Birer kez şimdiye kadar söz verilmiştir. Eğer ısrar ederseniz...

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Ediyorum.

BAŞKAN — Hayır, hayır söz için. Şimdiye kadar; yani bu Anayasanın tatbikinden şimdiye kadar 15 Hükümetin teker teker 130'ncu maddesinin tatbikini burada izah ederim. Açıkça ifade ediyorum. Hükümet programı üzerindeki görüşmelerde İçtüzüğün genel kaide olarak vaz ettiği, grupların ikişer kez yahut daha çok kez söz isteme kuralı işlememektedir. 130'ncu maddenin açık ifadesi ve şimdiye kadar tatbikat münhasıran birer kere söz verilmesi şeklindedir.

Size söz veremeyeceğim; lütfen beni mazur görün,

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Sayın Başkan, bir hususu arz etmek istiyorum zatıâlinize.

BAŞKAN — Hangi hususu?

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Şimdi A.P. Grupu, bugüne kadar Hükümet olduğu sürelerce en son grup sözcüsü olarak konuşmuştur. Zatıâliniz ters çevirerek bizi daha evvel, sonra Cumhuriyet Halk Partisine söz verdiniz, söz imkânımızı ortadan kaldırdınız, bizim.

BAŞKAN — Sayın Ucuzal...

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Geldi Cumhuriyet Halk Partisi Sözcüsü, burada. Programla alâkası olmayan birtakım sözleri söyledi. Ondan sonra da bize söz hakla veremeyeceksiniz, tatbikat diyeceksiniz. Adaletli bir tutum değildir. Onun için söz hakkımı vermeniz lâzımdır.

BAŞKAN — Sayın Üyeler, Sayın Üyeler,

Çok açık ve berrak ve aynı zamanda kesin olarak ifade edeyim, Sayın Ucuzal'ın söz hakkımızı ters çevirdiniz sözü gerçeği yansıtmıyor ve benim Başkanlıktaki dik-

katime ve tarafsızlığıma gölge düşürecek niteliktedir. *(A.P. sıralarından "O, o, o," sesleri ve gürültüler)*

HASAN ILDAN (Elâzığ) — Homurdanmayım

BAŞKAN — Şimdi, şimdi, Başkanlığa verilmiş matbu liste; Mucip Ataklı, Nihat Erim, Oral Karaosmanoğlu benim el yazımla, Hüseyin Atmaca. Bana verilen matbu üste ve burada okudum, hepinizin gözü önünde, hepinizin zihin faaliyetleri içinde, okudum. Mucip Ataklı, Nihat Erim, Oral Karaosmanoğlu ve orada Hüseyin Atmaca işaret etti, vurdu "tak tak," dedim ki, "Cumhuriyet Halk Partisi Grupu adına Sayın Atmaca."

Kendiniz sözü istersiniz, sıraya girersiniz, belli bir sıra tanzim edilir, bu sıra tanziminden sonra kendiniz şevkacı olursunuz.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Sayın Başkan.

BAŞKAN — Hayır Sayın Ucuzal...

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Bendeniz söz isterken tatbikattan bahsedersiniz; kendi işinize geldiği zaman en son sözü o zat ve onun için böyle yaptım demeye hakkınız yok.

BAŞKAN — Ben Başkanken tartışmalara girmem.

AHMET KARA YİĞİT (Afyonkarahisar) — Tarafsızlığınıza gölge düşürüyorsunuz Sayın Başkan.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Zaten Başkanlığınızı tanıdık mı ki?

BAŞKAN — Üyelerin kişisel sözleri için daha evvel listeyi okumuştum. Ancak Sayın Yiğit Köker bir önerge vermiştir, okutuyorum.

Başkanlığa

Kişisel konuşmaların lehte, aleyhte ve üzerinde olmak üzere sıralanmasını arz ve teklif ederim.

Yiğit Köker (Ankara)

BAŞKAN — Talep İçtüzüğe uygundur. Ancak, İçtüzük bunun işarî oyla çözülmesini ister. Ancak, yine İçtüzüğün devam eden bir hükmünde, "Başkan, 6'dan fazla söz isteyen üye olduğunu görürse kendiliğinde bu kuralı uygular" der. Sayın Yiğit Köker'in talebini ben kendiliğimden uyguluyorum ve oylamaya koymadan tatbik ediyorum.

HÜSEYİN ATMACA (Denizli) — Sayın Başkan, bu, parti görüşmesi değil, Hükümet görüşmesi.

BAŞKAN — Sayın Çelikbaş, lehte, aleyhte, üzerinde?

FETHİ ÇELİKBAŞ (Cumhurbaşkanınca S.Ü.) — Aleyhte.

BAŞKAN — Sayın Çelebi?

HÜSAMETTİN ÇELEBİ (Cumhurbaşkanınca S.Ü) — Üzerinde.

BAŞKAN — Sayın Yıldız? Yoklar.

Sayın Kemâl Sarıibrahimoğlu?

KEMÂL SARIİBRAHÎMOĞLU (Adana) — Aleyhte.

BAŞKAN — Sayın İldan?

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Üzerinde.

BAŞKAN — Sayın Hasan Güven?

HASAN GÜVEN (Trabzon) — Aleyhte.

BAŞKAN — Sayın Hamdi Özer.

HAMDİ ÖZER (Malatya) — Vazgeçtim Sayın Başkan.

BAŞKAN — Vazgeçtiniz. Sayın Feyyat? Yoklar. Sayın Esatoğlu?

FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — Aleyhte.

BAŞKAN — Sayın Nalbantoğlu?

HİLMİ NALBANTOĞLU (Erzurum) — Üzerinde.

BAŞKAN — Sayın Hüseyin Öztürk? Yok... Sayın Karamullaoğlu?

ŞEBİB KARAMULLAOĞLU (Bursa) — Üzerinde.

BAŞKAN — Sayın Aykan?

CEVDET AYKAN (Tokat) — Lehinde.

BAŞKAN — Sayın Abay?

MUKBİL ABAY (Konya) — Aleyhte.

BAŞKAN — Sayın Hayri Öner? Yok. Sayın Ünsal?

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Aleyhte.

BAŞKAN — Sayın İsmail İlhan?

İSMAİL İLHAN (Muş) — Lehte.

BAŞKAN — Sayın Raif Eriş?

RAİF FRİŞ (Balıkesir) — Lehte.

BAŞKAN — Sayın Ali Oğuz?

ALİ OĞUZ (İstanbul) — Lehte.

BAŞKAN — Sayın Ucuzal?

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Lehte.

AHMET YILDIZ (Tabii Üye) — Sayın Başkan...

BAŞKAN — Sayın Yıldız siz?

YİĞİT KÖKER (Ankara) — En sona yazın Sayın Başkan.

BAŞKAN — Hayır, hayır. Henüz işlem bitmemiştir. Yeni kurallar yaratmayalım.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Sordunuz, "yok" diye de tescil ettiniz Sayın Başkan.

BAŞKAN — Bu o kadar basit bir kural ki, ileri sürmeniz bile bence...

AHMET KARAYİĞİT (Afyonkarahisar) — Sırası geldiğinde burada yoktu Sayın Başkan.

BAŞKAN — Sayın Karayiğit, insaf ile meseleleri halledelim. Bir üye içeride olmayabilir; ama işlem bitmeden içeriye girdi mi, senin tam sıran bitmişti gelmedin; ama o işlem devam ediyor, binaenaleyh hakkın bitti. Bunu hangi hukuk anlayışı içerisinde değerlendirebilirsiniz? Yapmayın.

Sayın Yıldız?

AHMET YILDIZ (Tabii Üye) — Aleyhte.

BAŞKAN — İçtüzükteki sıra lehte, aleyhte, üzerindedir. Böyle ifade edilir.

HASAN GÜVEN (Trabzon) — Sayın Başkan, usul hakkında söz istiyorum.

Efendim ben tercih hakkımı kullanırken sıraya dikkat ederek aleyhinde olarak kullandım. Sayın Yıldız'a da haklı olarak aleyhte söz verdiniz. Şayet böyle bir tatbikat yapacaksanız benim kullanacağını hak başka türlü tecelli edecektir. Bu bakımdan, "üzerinde" diye değiştirmek istiyorum.

BAŞKAN — Peki efendim, üzerinde.

Sayın Cevdet Aykan, lehte ilk söz sizin, buyurun.

CEVDET AYKAN (Tokat) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Sözü aldığım zaman şu tereddüdüm olmuştu. Bana söz sıramın 13 olduğu söylenmişti ve söz aldığım zaman da Hükümet programı okunuyordu. Söz sıramın 13 olduğu söylendiği zaman her halde konuşamam diye vazgeçmek kararı içerisindeydim. Hayatın bazen kendine mahsus ayarlamaları var ve huzurunuzda ilk sözü söylemek için çıkmış bulunuyorum.

Benim söz isteme nedenim, Hükümet Programındaki bir ifade ile ilgiliydi. Gayet tabii mensup olduğum partinin kurduğu ve Başkanı olduğu Hükümetin programım desteklemek ve onun başarısını dilemek ve başarılı olacağı yönünde inancımı ifade etmek benim için moral sorumluluktur.

Benim söz almak istediğim zaman amacım, programın 27'nci sayfasında ilâç fiyatlarıyla ilgili bir tabirdi. İlâç fiyatlarının objektif esaslara göre tespit edileceği programda belirtilmiştir. Bu deyimle ilgili bir bilgiyi arz etmek istedim.

İlâç fiyatları Devletin resmi bilgilerine ve belgelerine göre...

BAŞKAN — Sayın Üyeler, ayrılmayın. Sanırım müddetle ilgili bir önergeyi okuyacağım. Oylama yapılacaktır. Bu sebeple üyelerin salonu terk etmemelerini rica edeceğim.

Özür dilerim Sayın Aykan, devam edin.

CEVDET AYKAN (Devamla) — Estağfurullah.

1972 yılından önce ilâç fiyatlarının tespiti tartışma konusuydu ve mevcut Devlet Planlama Teşkilâtının ve Mecliste yapılan bir araştırına önergesine dayanarak yapılan bir çalışmanın ifadelerine göre bu tespitte objektif ölçülerin kullanılmadığı ifade ediliyordu. Bununla ilgili bir çalışma yapılmış, 1972 yılında Devletin, Bakanlar Kurulunun bir kararnamesi olarak bu yayınlanmıştır. Buradaki esaslar ilâç fiyatlarına objektif ölçülere göre tespitine imkân veren esaslardır.

Bu kararnamenin bir maddesi uygulanmamıştır. O kararname, ilâç fiyatlarının tespitinde tek hesap düzenini öngörmüştü. Cumhuriyet Halk Partisinin Sağlık Bakanlığı bütçesi konuşulduğu zaman bu maddenin uygulanmasını...

BAŞKAN — Sayın Aykan, bir dakikanızı rica edebilir miyim?

CEVDET AYKAN (Devamla) — Estağfurullah.

BAŞKAN — Sayın Üyeler, saat 19.00'a gelmek üzeredir. Eğer bir önerge gelmeseydi Sayın Aykan'dan rica edecektim ve Birleşimi kapatacaktım. Ancak, görüşmelerin devamı ile ilgili önerge vardır, okutuyorum.

Sayın Başkanlığa

Çalışma müddetinin, program müzakereleri bitinceye kadar devamını arz ve teklif ederim.

A.P. Grupu Başkanvekili
Ömer Ucuzal

BAŞKAN — Yalnız izin verir misiniz, bu konuda bir ayarlama yapalım. Görüşmelerin sonuna kadar devam sanırım daha üç saatlik bir zaman alacaktır. Sayın Başbakanın konuşmasını da hesabederek ortalama bir müddet olarak alıyorum. Saat 10.00'a kadar aralıksız devam hem üyeleri hem Başkanlık Divanını yorabilir. Bu bakımdan bir ara vermek suretiyle, Sayın Aykan'ın konuşması bittikten sonra 45 dakika ara vermek ve zamanı böylece ayarlamak yoluna gidelim.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Öyle teklif ediyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN — Sayın Aykan'ın konuşması bittikten sonra 45 dakika ara vermek, ondan sonra görüşmelere devam etmek hususunu oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Devam edin Sayın Aykan.

CEVDET AYKAN (Devamla) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Bu kararnamenin bir maddesi uygulanmadı. Uygulanmaması kararnamenin hükümlerini ifa etmede bir kusur ifade eder. Bu, tek hesap düzenini öngören maddeydi. Bu madde, Sayın Erbakan'ın Milliyet Gazetesinde savunduğu bir görüşe sanırım referans olacak, kaynak olacak nitelikte bir maddedir. Umarım ki, Sayın Erbakan bu kararnameyi alır ve çok büyük bir emekle hazırlanan hu kararnamenin

taşıdığı ruhu ve emeği sanayi ürünlerinin fiyatlarının oluşmasında da örnek olarak kullanırlar.

İlâç fiyatları toplumumuzda önemli bir sorundur. Sanırım önümüzdeki günlerde ve yıllarda ilâç yolduğu, ilâcın kullanımındaki israf ve ilâç fiyatları konusu tekrar canlanacaktır. Bunun birtakım ucuz demagojilere ve birtakım ihmallere mağlup edilmemesi için bir dikkat çekme anlamında bu sözü aldım.

Sözü alışımın bir başka nedeni de şudur. Ben, 1972 yılında Bakandım. Bu kararnamenin çıkması döneminde Bakandım. Bakanlığımız döneminde kamuda, Devletin muhtelif yerlerinde çalışan birtakım ciddi, iyi niyetli idealist uzmanlar size hiç bir şey beklemeden Bakanlığınıza hizmet ediyorlar ve hizmet ederken siz onlara manen borçlanıyorsunuz. Onların umutları, çalışmaları, emekleri değerlendirilmezse yalnız bu o tipteki uzmanlar için kötü örnek olarak kalmıyor, aynı zamanda hizmette bir kusurun ifadesi oluyor. Ben, hizmet dönemimde bir ayı aşkın, bazen gecenin geç saatlerine kadar kapanan Devlet Planlama Teşkilâtından, Maliye Bakanlığından ve üniversiteden bu kararnamenin çıkması, şekillenmesi için çalışan Türk kamu personeline, Türk aydınına duyduğum saygının ve sorumluluğun bir ifadesi olarak da bu hususu belirtmek istedim.

Hükümetin programının ve Hükümetin yapısının ülkemize hayırlı olmasını dilerim.

Teşekkür ederim efendim. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Saat 19.50'de toplanmak üzere Birleşime ara veriyorum.

Kapanma saati: 19.05

İKİNCİ OTURUM

BAŞKAN: *Sırrı Atalay*

DİVAN ÜYELERİ: *Hüsamettin Çelebi (Cumhurbaşkanınca S.Ü.)*

Mehmet Kılıç (Gaziantep)

Açılma saati: *20.00*

BAŞKAN — Sayın Üyeler, 68'nci Birleşimin İkinci Oturumunu açıyorum.

Hükümet programı müzakerelerine devam ediyoruz.

Söz sırası, aleyhte olmak üzere Sayın Çelikbaş'ta.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Hükümet yok Sayın Başkan.

KÂMRAN İNAN (Bitlis) — Hükümet burada efendim.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — İki bakanla Hükümet olur mu efendim? Başbakan nerede?

BAŞKAN — Biz tam zamanında geldik.

FETHİ CELİKBAŞ (Cumhurbaşkanınca S.Ü) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyeleri;

Seçimlerden evvel 26 ayı geçen bir süre içerisinde birlikte Hükümet sorumluluğu taşıdığımız Adalet Partisi, Milli Selâmet Partisi, Milliyetçi Hareket Partisinin, bugünkü Hükümetin programı üzerinde görüşlerimi arz ederken saatin da Hükümetin bulunmayışından dolayı üzüntülerimi bilhassa belirtmek istiyorum.

Esasen geçen Hükümet devrinde sorulara gerek yazılı olsun gerek sözlü olsun Hükümetin kayıtsız tutumu karşısında müteaddit kereler huzurunuzu işgal ederek, Hükümetin İçtüzük gereğince Meclisle olan münasebetlerini tanzim etmesi lüzumunu kerrat ile belirtmiştim. Bugün konuşmalar başlarken bu lâkaydiyi tekrar huzurunuzda belirtmek istiyorum ve fevkalâde üzülüyorum.

Hükümet programında kendinden evvelki Hükümetin icraatıyle alâkalı eleştirilere yer verilmemesini memnuniyetle karşıladığımı belirtmek istiyorum. Bu suretle Türkiye'de Parlamento hayatımızda hiç olmazsa Hükümet programlarının müzakeresi sırasında geçmişle uğraşmayıp gelecekle uğraşmak hususunda yeni bir tatbikatın başlamasını bu suretle dilediğimi de ifade etmek istiyorum.

Huzurunuza işgal ettiğini her zaman, memleketimizi tehdit eden çeşitli kanunsuz olaylara temas ederek bunları önlemenin tek çıkar yolunun kanun hâkimiyetini memlekette tesis etmek olduğunu söylemiştim. Gerek bundan evvelki Hükümet programında; Sayın Ecevit'in Hükümet programında, gerekse bu programda kanun hakimiyetinin kurulması hususunda elden gelen gayretin sarf edileceğinin belirtilmesinden memnunluk duydum; çünkü ancak bu suretle kanunsuz muameleler karşısında kanunu adaletli bir şekilde uygulamak suretiyle bu keşmekeşe son vermek ve bu konuda Parlamentonun Hükümetten kanunları tatbik etmesini isterken, aynı şekilde Parlamentonun da, kanunların tatbikinde hangi Hükümet olursa

olsun Parlamento üyelerinin o hükümete yardımcı olmasının gerekli olduğunu belirtmek istiyorum.

Hükümet programında bizi memnun eden bir nokta da, her türlü suiistimallerle, yolsuzluklarla, rüşvetle mücadele edileceğinin ifade edilmiş olmasıdır. Buna kâğıt üzerinde kalan bir taahhüt olarak değil, gerçekten bu suiistimallerin her yönüyle ciddi olarak takip edilmesinin bir taahhüt olarak görmek ve Cumhuriyetçi Güven Partisi olarak bu konuda titizliğimizi belirtmek istiyorum; çünkü devlet idaresinde vatandaşlar arasındaki cereyan eden olayların devlet idaresinde sorumlu kişileri sadece mevkileri yönünden değil, kişilikleri yönünden de saygınsız hale getirmesinin; hu konuda yapılacak konuşmaların, fiskos gazetesinin büyük rolü olduğunu belirtmek istiyorum. Esasen Türk siyasi hayatında bana meydan vermemek üzere vaktiyle girişmiş olduğumuz İspat Hakkı Kanunu bugün hamdolsun Türk Anayasasında yer almış bulunmaktadır ve bu hüküm Türkiye' de Devlet idaresine talip olanların ve bu idarede sorumluluk deruhte edenlerin kendilerini ibra etmeleri yönümden, işletilebildiği takdirde isabetli bir müessese vazifesini görebilecektir kanaatini taşıyorum.

Memleketimizin âcil sorunu iç politikada, evvelemirde emniyet, asayiş, güven ve huzurun teessüs edilmesidir. Bu konuda kanunlarımız kifayet etmediği takdirde bu kanunların ikmal edilmesi ve fakat kanunların tarafsız bir şekilde, adaletli bir şekilde uygulanmasının zaruretini demin işaret etmiştim, tekrar bu noktaya temas etmek istiyorum. Bugün hangi vatandaşla konuşursanız konuşunuz Türkiye'yi tehdit eden büyük huzursuzluğun bu noktadan doğduğunu söylemekte. Mübalâğa etmiş olmayacağız. Gerek mekteplerde, gerek yurtlarda, gerekse sokakta dolaşırken vatandaşlar ciddi bir huzursuzluk içerisinde bulunmaktadır. Bunun behemahal önlenmesi lâzımdır.

Demin arz ettiğim gibi bunun önlenmesinde kanunların adaletli bir şekilde tatbik edilmesinde büyük isabet olacaktır kanaatini taşıyoruz. Kimden ve nereden gelirse gelsin kanunsuzluklar kanun yoluyle Devlet güçleriyle behemahal bertaraf edilmelidir. Bir memlekette, bir toplumda huzur ve asayişi sağlamanın temel şartı budur.

Hükümet programında milli eğitime ayrılan yerde, bahisle bizi düşündüren, hatta endişeye sevk eden bazı noksanların bulunduğunu belirtmek istiyorum. Bizim dahil bulunduğumuz Hükümet programında yer alan ve Türkiye'de hangi Hükümet iş basma gelirse gelsin bir kanun hükmü olduğu için o Hükümet programında eksiksiz yer alması gerekli olan milli eğitim temel prensiplerinin amaçlarıyle alâkalı bazı hükümler nedense programdan âdeta özel bir itina gösterilerek çıkartılmış bulunmaktadır. Bu, fevkalâde üzücüdür, düşündürücüdür. Bu konuda Hükümeti yakından takip edeceğimizi belirtmek istiyorum. Türkiye'de milli birlik ve beraberliğimizin; ancak bu Milli Eğitim Temel Kanunu esasları dahilinde tedrisat, öğretim ve eğitim yapabildiğimiz takdirde, gençlerden başlamak suretiyle tatbik edilebileceği fikrine sahip bulunmaktayız. Atatürk inkılâplarıyle alâkalı kısım programdan çıkartılmıştır, Milli Eğitimle alâkalı.

Anayasanın başlangıcında ifadesini bulan, Türk Milliyetçiliğinden bir bahis yoktur. Toplayıcı, birleştirici bir milliyetçilikten bahsedilmemiştir. İnsan hakları-

na ve Anayasanın başında yer alan Türkiye Cumhuriyetinin vasıflarına ait milli, demokratik, sosyal layık, hukuk devleti prensipleriyle alâkalı kısımlara milli eğitim politikasında yer verilmemiştir. Bu son derecede üzücüdür.

Bu konuda ivazsız bir takipçi olacağımızı Hükümet huzurunda belirtmekte zaruret görüyorum. Çünkü, Cumhuriyetçi Güven Partisinin dahil bulunduğu, bandan evvelki karma Hükümette bu hususlar yer almıştı; bunun bu defa daha başka yönlerde genişletme yapılarak programdan çıkartılmış olması üzerinde daralması gerekli olan bir ciddiyet karakteri taşımaktadır, bunu takip edeceğiz.

Türkiye'yi içerde rahatsız eden konular emniyet asayiş yanında, bilhassa ekonomik sahada düğümlenmektedir. Hayat pahalılığı, işsizlik, ödemeler dengesindeki dar boğaz, enflasyon adeta memleketimizin müzmin ekonomik sorunları haline gelmiştir; fakat son zamanlarda enflasyonun dolu dizgin gelişmekte olduğu, bizi endişelere sevk etmektedir.

Bir memlekette devlet maliyesinin keşmekeş içerisinde olması, devlet maliyesinin bazı temelli prensiplerden uzaklaşması o devletin ekonomik ve sosyal sorunlarının çözümlenmesini güçleştirir ve bu sorunları devamlı olarak ağırlaştırır. Bunun yanında Devlet maliye politikasının bugüne kadar yürütülen şeklinden vaz geçilerek, bazı bakanlıklar arasında paylaşılması hususunda basında çıkan yazılar gerçekten tahakkuk ettiği takdirde, bunun bırakınız mevzuata aykırı düşeceğini, fakat Devlet maliyesini Türkiye'nin ekonomik ve sosyal bunalımlarını artıracak bir istikamet alacağını söylemek bugünden kehanet değildir.

Kaldı ki, Türkiye'de bütçe müzakerelerinde gerek Bütçe Komisyonunda, gerekse muhterem heyetiniz huzurunda değindiğim bir başka özellik belirmiştir. Bir kanunla Devlet Sanayi Yatırım ve İşçi Bankası kurulmuş, bu bankanın ortak bulunduğu bütün anonim şirketlerde Kamu İktisadi Teşebbüslerinde uygulanan murakabe usulü dahi uygulanmamak için özel bir mukavemet gösterilegelmiştir. Bu şirketler, Türkiye'de Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına bağlı olarak çalışmaktadır, bu şirketlerde Devlet Personel Kanunuyla alâkalı hükümler uygulanmamaktadır. Bu şirketlerin Yüksek Murakabe Heyetinin murakebesine tabi tutulmamak niyeti açık olarak belirtilmektedir ve bu şirketlerin yatırımları pek çok ahvalde Türkiye'nin muayyen süzgeçlerden geçerek tatbikine koyulduğu Devlet yatırım programlarının dışında yürütülmek istenmektedir.

Evvelce de söylediğim gibi, iki, üç sene geçtikten sonra bu konudaki tatbikatın memleketin basma büyük gaileler açmasından endişe duyduğumu belirtmek istiyorum. Bu sebeple Hükümetin bu anonim şirketlerde uygulanacak murakabe ve kanuni prensiplerin neler olduğunu biran evvel açıklığa kavuşturmakta memleket için büyük yarar gördüğümü ifade etmek istiyorum.

Aksi takdirde tatbikatının bu şirketlerde bazı çok yüksek ücretlerin ödenmesi veya bilançolarının ortaya çıkarak her yıl zararla kapatılması gibi olayların cereyan etmesi, Devlet yatırımlarına ve Devlet müesseselerine karşı vicdanı ammede mevcut olması gerekli itimadı sarsacağından, bu konuda Hükümetin titizlikle murakabe vazifesini yapmasını temenniye değer görüyorum, halen bu konu Hükümet içerisindeki partiler arasında bir ihtilâf konusu olmakta devam etmektedir. Sayın

eski Maliye Bakanı haklı olarak Devlet murakabesini müessir kılmak yolunda gayret sari ederken, Enerji ve Teknoloji Bakanlığı bu murakabenin dışında kalmak için özel bir itina göstermekteydi. Banım memleket maliyeci için büyük bir tehlike teşkil ettiğini huzurunuzda belirtmekte fayda görüyorum.

Şunu söylemek kehanet değildir; Hükümette birlikte vazife görmek için birtakım anlayışlı davranışlar (Tavizler demeye dilim varmıyor) hoş görülse bile bu hoş görülerin Devlet bünyesine zarar iras etmesinin fevkalâde tehlikeli olduğunu belirtmek istiyorum. Sayın Başbakana burada mühim bir vazifenin düştüğünü belirtmek isliyorum. Çünkü, Başbakan Hükümetin politikasının yürütülmesinde nezaret vazifesini diğer bakanlarla alâkalı olarak tatbik etmekle vazifelidir, bu vazifenin hüsnü ifasına imkân olmadığı takdirde Hükümeti bırakmak da bir başbakanlık sorumluluğunun gerektirdiği vazifedir, bunu hatırlatmak istiyorum.

Unutmayalım ki, Anayasamız Türkiye'de Cumhuriyet Hükümetinin müşterek sorumluluk içerisinde bir politika takip edeceğini ve Cumhuriyet Hükümetinin böyle bir politika yürütmekle sorumlu bir heyet okluğunu sarahaten beyan etmiştir.

Evvelce Cumhuriyetçi Güven Partisinin de dahil bulunduğu Hükümeti eleştirirken, komisyonda ve basen huzurunuzda dahi açıkça ifade etmiştim, Hükümetin birden başka başvekil manzarası arz etmesi vatandaşın nazarında Cumhuriyet Hükümetine karşı güvenci sarsmaktadır ve buna da müsamaha etmek ve bu müsamahaya seyirci kalmak hiç kimsenin vazifesi değildir. Burada Hükümette vazife alan parti gruplarına da bir vazifenin tereddüp ettiğini arkadaşlarıma hatırlatmak isterim.

Eskiden Hükümette vazife alan bakanları ve karma Hükümetle ise bizzat Hükümetin başında bulunan başbakanı gruplarında çok şiddetli bir şekilde tenkid etmek usuldendi. Son yıllarda karma Hükümetlerde gerek bakanların, gerekse Hükümetin gruplarında tenkid edildiğine fazla şahit olmadık. Halbuki eskiden gruptaki tenkitler sebebiyle istifa zorunda kalan bakanların mevcut olduğunu gayet yakından arkadaşlarımız bilirler ve bendeniz hatırlıyorum.

Bu itibarla, Hükümet içinde müşterek mesuliyet altında çalışmak hususunda başbakan kadar hükümette vazife alan partilerin gruplarına da bir sorumluluk düştüğünü arkadaşlarıma halisane hatırlatmak istiyorum. Çünkü, ancak bu suretle son derece ağır olan iç ve dış politikamızı müttehid, mütecanis bir Hükümet içerisinde halletmek yolları açılabilecektir, aksi takdirde sorunlar gün be gün ağırlaşarak devam edecek ve memleket büyük huzursuzluklar ve çalkantılar içerisinde bunalacaktır.

Türkiye'nin ekonomik sorunları halledilirken ödemeler dengesinde bugün için memleketin büyük bir potansiyelinin maalesef yeterince harekete geçirilmediğinden devamlı şikâyet etmişimdir. Bu da, ihracat politikasıdır.

Hükümet programında ilâç sanayiinin ihracat için harekete geçirileceğine ait kısım fevkalâde isabetlidir; fakat Türkiye'de Tıbbi ve İsfendiyari Maddeler Kanunu 1920 yıllarında çıkmasına rağmen, ihracatı men eden bir madde bulunmamasına rağmen, bugüne kadarki tatbikat bu sanayi sektörünün ihracatının kurulmasını maalesef ihmal etmiştir. Bu affedilmez bir hatadır. Sadece bir örnek vermek için

arz edeyim. Orta Doğuda bugün hali vakti yerinde olan, doları fazla, sağlık işlerine ehemmiyet veren Müslüman devletlerin Türkiye'ye vaki siparişleri, bizim kodumuzda bu ilâçlar yazılı değildir. Türkiye'de bu müstahzarlar piyasaya arz edilmemektedir, sözü ile ihracat için hammaddesinin getirilmesine yol açılmamaktadır. Bu büyük bir kusurdur. Kanunda mani bir hüküm yoktur. Bu itibarla, bunu misal diye arz ettim. Kanan tadilâtı zarureti olmadan Hükümet kararlarıyla Türkiye'nin ulaşmış olduğu sanayi potansiyelini İhracat için seferber etmek imkânı olan her halde, Hükümetin bakanlıkların cesaretli karar almalarını tavsiyeye değer görüyorum. Çünkü Türkiye, döviz darboğazını ancak bu surette aşabilecektir, Yoksa, yatırım maddelerinden sarfınazar eder, kalkınma programımızı aşağı kademelere doğru eski yıllarda olduğu gibi indirir, sınırlandırırsanız, işsizliği artırırsınız, milli refahı erozyona tabi tutarsınız. Bu tedbir değildir.

Bu itibarla, ithalâtın bilhassa yatırıma müteveccih olarak artırılmasından çekinmemek ve fakat Türkiye ticaret bilançosunda ihracatın bugün olduğundan daha fazla bir imkân sağlayabileceğini hesaba katarak, kanun tadilâtı ihtiyacı olan yerlerde kanun tadil ederek, böyle olmayan ahvalde doğrudan doğruya Hükümet kararlarıyle ihraç mallarımızın çeşidini artırmak ve ihracatı kamçılamakta büyük zaruret vardır. Bugüne kadar gelen hükümetlerde, maalesef 261 sayılı Kanun dışında bazı projeye dayanan kredi kolaylıkları selektif krediler vesaire gibi basit kolaylıklar dışında Türkiye'de ihracatı teşvik edici bir mevzuat getirilememiştir.

Son defa ziyaret ettiğimizde gördüm; Kıbrıs Türk Federe Devleti dahi ihracatını teşvik etmek için özel bir kanun çıkartmıştır. Türkiye'nin sanayide bugünkü seviyeye ulaştıktan sonra ihracatı için hâlâ bocalaması cidden insan" üzüntüye sevk etmektedir. Buna hiç bir sebep yoktur. Türkiye'nin bugünkü sanayi potansiyeli ihracatını geniş ölçüde geliştirmesine son derecede elverişlidir; yeter ki, bilgili, sebatkârane, müttehid ve mütecanis bir politika uygulanabilsin.

Ekonomi ile alâkalı bu görüşlerimi bitirirken şu noktaya değinmek istiyorum:

Ekonomi; ancak bir politika ile birbirinin noksanını ikmali ve itmam eden tedbirler manzumesi ile yürütülecek bir faaliyet koludur. Tek başına hiç bir tedbirin ekonomide müessir olması, netice alması mümkün değildir. Bu itibarla ekonomide uygulanacak politikayı ilgili bakanlıkların müştereken mevkii tatbike koyması ve her birinin ayrıldıktan sonra o müşterek hedefe doğru gitmesi için ne gibi tedbirler olması gerekiyorsa o yolda tedbir almak suretiyle yürütülebilir. Buna, biz eskiden sistem halinde bir politika uygulamak diyorduk. Şimdi tedbirler paketi diyorlar. Adına ne derseniz deyin, Türkiye'nin ekonomik sorunlarını halledebilmek, ferahlığa kavuşabilmek için son derece ciddi, bilgili, birbirinin noksanım ikmal ve itmam tedbirler manzumesinin süratle tatbike koyulmasında büyük fayda gördüğümüzü işaret etmek istiyorum.

Hükümet programında memnuniyetimi mucip olan bir husus da muhalefet ve iktidar münasebetleri içerisinde bugüne kadar tatbikatını nadiren gördüğümüz, medeni ölçüler içerisinde münasebet kurmak, diyalogda bulunmak ve bunu kuvvetlendirmek hususundaki bir taahhütten ileri gelmektedir ve bugün basında okuduğuma göre Cumhuriyet Halk Partisi Sayın Genel Başkanı da dış sorunlarımızda olsun "İktidarla karşılıklı münasebetler içerisinde bulunmayı lüzumlu gördüğünü"

belirten bir beyanda bulunuyor. Bunu Türkiye için bir fâl-i hayır olarak telâkki etmekteyim. Türkiye'nin bugün karşı karşıya bulunduğu dış sorunlar, eğer böyle bir diyalog gerçekten samimi olarak kurulabilir ise, kolaylıkla halledilebilecek karakterdedir. Aksi takdirde ne bugünkü Hükümet, ne de bir başka Hükümet şekli; ancak, Cumhuriyet Halk Partisi ve Adalet Partisinin kuracağı bir hükümetin dışındaki bir hükümet şekilleri, Türkiye'nin karşı karşıya bulunduğu dış sorunları çözümleme kudretinde bulunmayacaktır.

Dış âlem her halükârda kendisine muhatap olan Hükümetin strüktürüne bakar arkadaşlar. Bu itibarla, hiç olmazsa bugünlük gerek muhalefet Genel Başkanının gerekse Hükümet programının bu konuda atmış olduğu adımları Türkiye için büyük bir kazanç olarak görmekteyim. Bunun süratle fiiliyata inkılâp ermesini temenni etmekteyim. Çünkü, iç meselelerimizin bir kısmı da Türkiye'deki dış sorunların halledilmemesinden doğmaktadır ve esasen iç politika, dış politika konulan bir enterdepande içerisindedir; karşılıklı bağlantı içerisindedir. İçeride zayıf olan bir hükümetin dışarıda güçlü bir politika takip etmesi mümkün değildir. Dışarıdaki meselelerini askıda tutan bir Hükümetin içerideki sorunlarına ciddi olarak eğilmesi mümkün değildir.

Bu itibarla, bu konuda bugün basında gördüğümüz ve Hükümet programında memnuniyetle tespit ettiğimiz karşılıklı, medeni demokratik usullerin kurulmasına dair beyanları memleket için büyük bir kazanç olarak telâkki etmekteyim.

Sözlerimi bitirmeden evvel kazandığımız bazı tecrübeler dolayısıyle Hükümete tavsiyelerde bulunmayı kaçınılmaz bir vazife gördüm.

1960'tan evvel hükümetlerde her bakanın önünde, Bakanlar Kurulumda bir portföy bulunurdu arkadaşlar. İnanamadım, hâlâ da inanmıyorum; bin küsur kararnamenin imza edilmeden bir çekmecede saklanabilmiş olması, kamu hizmeti mefhumu ile bağdaşır bir davranış değildir. Kamu hizmeti süreklilik arz eder, inkıta arz etmez; kamu hizmeti yürür. Bu itibarla, hakikaten inanamıyorum, vaktiyle kararnamede kendisini tatmin etmeyen bir hususu gören herhangi bir bakan, üzerine bir not iliştirir. Bakanlar Kurulunda bir maruzatım var der, o gider portföyüne konulur. 1960'tan sonraki hükümetlerde bu portföy kalkmış. Portföy varken giden bakanlar aralarında konuşarak konuyu halledebiliyorlardı; ama normal ve rasyonel yönü bu konuların Bakanlar Kurulunda konuşularak halledilmesidir. Ekalliyette kalan bakan istifa eder. Öyle bakanlara rastlamışım d ir, dem ciflerde olduğu gibi, "Muhalif kalırsam meşruhat verecek miyim, nasıl yazayım" diye sormuştur. Bu mümkün değildir. Hükümette muhalif kalanın vazifesi ayrılmaktadır. Eğer hükümet işi toptan halledemiyorsa, onun vazifesi de emaneti teslim etmektir.

Bu itibarla, derhal Bakanlar Kurulundaki İner bakanın önüne böyle bir portföyün tekrar konması usulünün ihdas edilmesini, hükümetin çalışmasının müessiriyetini tayin ve temin etmek bakımından ve kamu nazarında hükümetin, kanunların kendisinden beklediği mütecanis, müttehit ve mütesanit bir kurul manzarasını vermesi bakımından fevkalâde lüzumlu görüyorum. Bu tatbikat pek çok meselenin halledilmesine kâfi gelebilecektir; ama bu, her şeyden evvel bir insan mizacı meselesidir.

İstihraden arz edeyim; ne kadar iyi niyetlerle Meclis Başkanlarını gruplar aday göstermeyecek, diye madde koyduk; Türkiye'deki bugünkü tatbikat, Meclis ve Senato Başkanları âdeta gruplarca aday gösterilir hale gelmiştir. Şu halde iyi niyet kâfi değil. İnsanlar bazan kendi tabiatlarını da değiştirme durumunda bulunmaktadır.

İkinci bir maruzatım, Meclis ve Hükümet münasebetleri:

Muhterem arkadaşlar;

Senatör ve milletvekillerinin, parlamenterlerin vazifesi, sadece kanunların yapılmasında vazife almak değildir. Bunun kadar mühim olan, hatta tarihen bundan daha mühim olan vazifesi, nihayet hükümet çalışmalarını da murakabe etmektir, kanunlar dairesinde.

Huzurunuzda iki üç kere bunu tekrar belirttim, tekrar ifade etmekte mecburiye duyuyorum, çünkü, beraber çalıştığımız hükümet devresinde vazife alan bazı bakan arkadaşlarımızın bu noktada Meclislere karşı katiyen saygılı davranmadıklarını üzüntü ile o zaman kendi bakan arkadaşlarıma ifade ettiğim gibi, burada huzurunuzda da dile getirmiştim.

Bir bakanın kendisine sorulan suale karşı takınacağı tavrı tüzükler belirlemiştir. Eğer o bakan bu tüzük gereğini ifa etmiyorsa, muhalif partisinin söyleyeceği başka söz yoktur. Burada vazife, o bakanın mensup olduğu grupun parlamenterlerine düşmektedir, arkadaşlar. Ben, 1,5 yıl son derece basit bir sualin cevabını alamazken, didinirken o baltanın ciddi bakanlık vazifesi yaptığına dair kendimi tatmin etmiş sayılmam. Bu mümkün değildir.

Bu itibarla, bu konuda Sayın Hükümet Başkanından, bizim dahil bulunduğumuz hükümete benim bir konuşmamı Senato Başkanının kendilerine intikal ettirmesi sonucu bakanlarına tamim ettiği gibi, Hükümet itimat oyu aldığı takdirde gündemin birinci maddesinin bunu almasını temenniye değer görmekteyim. Aksi takdirde Parlamento bir gösterişten ibaret kalır. Murakabe vazifesini yapmayan bir Parlamentonun, vatandaş nazarında saygınlık kazanması hayaldir arkadaşlar.

Bu itibarla, bu vazifemizi değerince bugüne kadar yapamadık, eğer bundan sonra da yapamaz isek fevkalâde büyük üzüntü duyacağım. Ancak Hükümetin sorumlu kişileri yanında büyük sorumluluğun bu konuda ilgili bakanlarla alâkalı grupta vazife alan senatör ve milletvekillerine de raci olacağını belirtmekte zaruret görüyorum.

Huzurunuzda son arz edeceğim konuyu bir başka vesile ile de ifade ettim, Nihayet karma hükümetlerin bir özelliği, her partinin ancak müşterek noktalarda anlaşarak bir politika yürütebilmesine imkân verecek bir kuruluş olmasıdır. Hükümete girdikten sonra kendi özel görüsüne yine itina ile yer vermek ve yürütmek isteyenin karma hükümette yeri yoktur. Karma Hükümet ancak üzerinde ittifak edilen hususlar; o da kanunlara uygun olmak şartiyle ve kanunlar değiştirilmediği müddetçe meri kanunlara göre, hükümet programını yürütmekle kendisini vazifeli kılabilir, gerek parti teşkilâtına gerek umumi efkâra durumu anlatmak vazifesidir.

Türkiye'de hem bir yandan karma hükümete gideceksiniz, hem öte taraftan karma hükümet programında yer almayan bir hususun tatbiki için direneceksiniz.

Yürütebilirseniz yürüteceksiniz, yürütemezseniz hükümeti diğer sorunlarının çözümlenmesinde fren vazifesi göreceksiniz. Böyle hükümet olmaz arkadaşlar.

Hükümet böyle bir hale düştüğü andan itibaren Başbakanın vazifesi, emaneti teslim etmektir. Türkiye'de bu konu katiyen ihmal götürmez bir noktaya gelmiştir, arkadaşlar. Bundan, kendimizin dahil bulunduğu Hükümet zamanında şikâyetçi olduğum için, bugün rahatlıkla yeni Hükümetin huzurunda konuşmayı kendimi vazifeli ve sorumlu addediyorum, hiç kimse alınmamalıdır.

Kanunların tatbikatında Hükümete görüşlerimiz istikametinde yapılacak çalışmalarda yardımcı olmayı fakat bunların dışında yapılacak her icraat karşısında ciddi bir murakabeye tabi tutacağımızı belirtir, hepinize saygılar sunarım. *(Alkışlar)*

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Sayın Üyeler,

Hükümet Programı üzerinde 21 Sayın üye söz almışlar, 2 üye konuşmuş daha 19 üye vardır ve son söz de Başbakanındır.

Her ne kadar _bir sınırlamaya gitmek için bir teklifte bulunmayacağım; ama çok sayıda üyenin, hiç olmazsa 12 Sayın üyenin; yani söz alanların yarıdan bir fazlasının konuşmasını sağlamak üzere, Sayın üyelerden, 4 üye 4 aleyhte, 4 üzerinde üyenin konuşmalarını sağlanmak üzere kişisel konuşmaların l5'er dakika ile sınırlanmasını teklif etmeden önce söz alan Sayın üyelerden ayrıca rica edeceğim, Sayın üyeler lütfetsinler 15'er dakikadan...

FEYZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — Kısa konuşulur, 5 dakika da, 20 dakika da konuşulur; bazı arkadaşlar az konuşur.

BAŞKAN — Bir sınırlamaya gitmeden önce rica edeceğim, üyeler yahut Sayın Esatoğlu teklif ederim, kabul edilirse olur, ama ben buna gitmiyorum, üyelerin anlayışına bırakıyorum. 15'er dakika içerisinde konuşmalarını bitirmelerini rica edeceğim; ama konuşmalar belli bir çerçeve içinde bitmezse sınırlama hususunu ayrıca teklif etmek hakkım mahfuz.

Buyuran Sayın Çelebi, üzerinde.

HÜSAMETTİN ÇELEBİ (Cumhurbaşkanınca S.Ü.) — Sayın Başkan, Sayın Senatörler,

Görüşme konumuz olan Hükümet Programı metninin bana göre iki özelliği vardır:

Birincisi, eski programlardaki, çoğu doğru ve yerinde olan ilkelerin ve hedeflerin tekrar edilmekte oluşu.

İkincisi ise, özellikle uygulayıcı kadrosunun içinde bulanan bazı üyeleri dolayısıyle güven vericilikten uzak bulunuşu.

Bu Program, bu iki özelliği dolayısıyle, inanıyorum ki, ülkemizi âbâd etmeyecektir; ama berbat da edemeyecektir. Çünkü bu Program, daha önceki programlarda olduğu gibi, uygulanmayacak veya uygulanamayacaktır. Deneylerimiz maalesef bize bu kanıyı vermektedir.

Üç yıl kadar önce görüştüğümüz dört partiden kurulu Milliyetçi Cephe Hükümetinin Programını lütfen hatırlayınız. Asayişi sağlamak, o Programın başlıca konusuydu. Siyasi İstikrar, o Programda üzerinde önemle ve ısrarla durulan konulardan biri idi. Eğitimin millileştirilmesi dört partinin önemle birleştikleri noktaların başında yer alıyordu. İdarede ve o arada TRT'de tarafsızlığın sağlanması önemli hedefler arasında gösterilmişti. Daha çok örnekler verebilirim; ama uzatmadan bugünkü iktidarı oluşturan siyasi partilere mensup senatör arkadaşlarımıza bir ricada bulanmak İstiyorum. Lütfen ellerini vicdanlarına koyarak düşünsünler, işte üç yıl sonra tekrar bir program görüşüyoruz. Şu saydığım ilkeler ve hedeflerden hangisinde üç yıl öncesinden daha ilerdeyiz, daha iyi burumdayız?

HİLMİ NALBANTOĞLU (Erzurum) — Hiç birisinde, hiç,

HÜSAMETTİN ÇELEBİ (Devamla) — Hiç birinde olduğu kanısında değilim. Asayişte daha iyi durumda olmadığımız 398'ü aşkın gencin o günden sonra kara toprağa verilmiş bulunması gerçeği ile sabittir. Bunlar, sağcı veya solcu olabilir; ama Türk olduğundan hiç kimsenin şüphesi yoktur. Kaybettiğimiz 300 Türk gencidir. Bugün de bu gençlerden bir kısmını toprağa vermeye devam ediyoruz.

Şimdi, böyle olunca bu Program vesilesiyle açıklıkla konuşmaya ihtiyaç var.

Sayın Senatörler,

Bugün ülkemizde can düşmanı haline gelmiş silahlı iki cephe teşekkül etmiştir. Acıdır; ama bu cepheler bugün ülkemizde egemen durumdadır. Bunlardan biri dış tahriklerin ve iç ihanet merkezlerinin icra organı haline gelmiş olan aşırı soldur; adım açıkça söylüyorum.

Meşru siyasi partilerimizin dışında oluşan bu aşırı uç, rahmetli İnönü'nün bir vesileyle söylediği gibi, bu "Haytalar Grupu" vatan, millet ve dil birliğimiz için büyük tehlikeler yaratmıştır ve yarattığı tehlikeyi daha da büyütmekle meşguldür.

Bunların gizli, açık örgütleri, yayın organları vardır; bunların silahlı çeteleri vardır. Bütün Devlet güçlerinin, Devlet organlarında görevli ve yetkili herkesin, bunların karşısında açıkça durum alması gerekmektedir. Bu bir milli görevdir; ama öyle olmamıştır, görev yapılmamış veya yapılmak istenmemiştir.

Suç ve suçlunun cezasız kalabildiği gerçeği, bunlar karşısında güya Devlet ve millet koruyuculuğu rolüne soyunan başka bir silahlı grupu ortaya çıkartmıştır. Niyetin, ne olursa olsun, nasıl gösterilmek istenirse istensin ve kim tarafından tavsif edilirse edilsin, bu ikinci grup un hâsıl ettiği sonuç itibariyle birincisinden daha az tehlikeli olduğunu ne söylemeye ne de savunmaya imkân yoktur.

Şimdi, sokaklarımızda, okullarımızda, köylerimizde, kentlerimizde bu çeteler çarpışıyor. Gençlerimiz, çocuklarımız ve bigünah yaşlılarımız ölüyor. Bu duruma gelişimizin şüphesiz sebebi bir tane değildir; ama ben bu vesileyle bir tanesi üzerinde durmak istiyorum:

Bunların başında ve en önemlisi, Devletin meşru güçlerini doğru ve tarafsız olarak kullanmak istenmemiş olması, bunun bir politika sanılması gafletidir. Bu yetki sahipleri, birinci derecede yetki sahipleri, tutumlarıyle huzuru Devlet güçle-

rinde bulamayan vatandaşlarımızı, sırf korunma içgüdüsünde ve ihtiyacında bulunan vatandaşlarımızı sağ ya da sol çetelerin yanına itmiştir. Bu bir gerçektir.

Suç işleyenler yakalanmamış, yakalananlar hızla tecziye edilmelerini sağlayacak ciddi delillerle adalet önüne götürülmemiş ve götürülebilenler de kamuoyu önünde gerçeğe uygun şekilde teşhir edilmemiştir.

Geçen gün burada Sayın Niyazi Ünsal, bir Menemen olayı karşısında devrin Hükümetinin ve İçişleri Bakanının, o olayın en küçük ayrıntısına kadar aydınlanması için Ankara'da, İstanbul'da ve Menemen' de nasıl aylarca çaba sarf ettiğini ve suçluların nasıl bütünüyle; ama bütün gerçek yüzleriyle kamuoyu önüne getirdiğini anlattı. İtiraf etmek lâzım; ben şahsen bu günümüz için hicap duydum.

Sayın Senatörler,

Bugün öyle olmuyor. Bugün olan nedir? Falan yerde filân karşıt görüşlü gruplar çarpışmış, üç kişi yakalanmış, o sırada bir vatan haini, yok karşı vatan haini falan ithamları; ama hangi örgüte mensup, hangi bağlantı içinde, hangi akım içinde? İçişleri Bakanlarımız bunları söylememeyi marifet sayıyorlar, politika sayıyorlar.

İçişleri Bakanlarımız, suçluların kimlikleri hakkında gizil toplantılarda başka türlü, basın ve kamuoyu önünde başka türlü konuşuyorlar. Sabittir. Bir yerde komünizm düşmanlığından bir yerde de faşizm düşmanlığından "Aferin" almayı, ülkenin tahrip edilmekte olan asayişine ve can güvenliğine tercih ediyorlar. Açık bir gerçektir.

Böyle bir ortamda yaşadık geliyoruz Sayın Senatörler. Vatandaşların bu ortamda Devlet yerine güvensizliği yaratanlara yakınlıkta güven aramalarını kınamanın yeri yoktur. Biz vatandaşa, "Devlet senin güvenliğini sağlar" inancını pekiştirecek şekilde vermedikçe, vatandaş başka bir sığınma mercii ararsa o vatandaşa "Neden bu yola gidiyorsun?" demenin de hakla, insafla ilgisi yoktur.

Şimdi bir örnek vermek istiyorum:

Atatürk Üniversitesinde, kendi yandaşları olan akıncılarla, ülkücü denilen ve şimdi barış taarruzunda görünen Milliyetçi Hareket Partisi yandaşları arasında çıkan silahlı çatışmayı çok kısa zamanda bastırabilmiş olan bir İçişleri Bakanının, açık aşırı sağ ve aşırı sol arasında çıkan, günlerce devam eden olayları bastıramamış olmasının akılla izahı mümkün mü? Bunu iyi niyetle yorumlamak, "Ne yapalım, hakkından gelemiyor" demek mümkün mü?

Sayın Senatörler,

İşle, bu nedenlerle, (Başka örnekler vermeden arz etmek istiyorum) Bu Programın uygulayıcıları arasında devam eden acıların sorumluları bulunduğunu görerek, hedefleri ve ilkeleri bakımından çoğunlukla doğru olduğunu belirtmeye çalıştığım bu Programın güven verici olmadığım, olmadığına ilişkin kanaatimi arz etmiş oluyorum.

Zaman kısadır. Başka konulara geçerek TRT konusu üzerinde durmak istiyorum.

Bu Hükümetin kurulduğu günlerde bu kürsüden politikacıların TRT'den ellerini çekmeleri gerektiğini belirtmiştim. Bunun yolunun da kurum hiyerarşisine dışarıdan müdahaleden vazgeçmek olduğunu anlatmaya çalışmıştım.

11 sayılı Kanun Hükmündeki Kararnamenin kaldırılmasını dilerken, eski arkadaşlarımız hatırlarlar, Cumhuriyet Halk Partisi Grupundaki arkadaşlarımıza, TRT Genel Müdürlüğü makaramı herhangi bir genel müdürlük makamı durumuna getirmemek gerektiğini arz esmiştim ve "Bu kapıyı derhal kapatmazsak bu kapıdan başkaları da geçer ve sizler de bir gün şikâyetçi olursunuz." demiştim.

O zaman bana tepki gösteren değerli arkadaşlarım bugün benim gibi düşündüklerinden hiç kuşku duymuyorum; ama bugün ortada daha vahim bir durum var, Sayın Senatörler.

Üç yıl önce 2.500 personeli varken bünyesinden ayrıldığım TRT Kurumu, üç yıl sonra bugün 7.000 civarında personelle hizmet yapmaya çalışıyor, Değişik genel müdürlerin her birinin yığdığı insanlara rağmen TRT hizmeti gelişmemiştir. Aksine kötüye gitmiştir.

Bir yetkilisinin açıkça söylediği gibi, TRT bugün tam maaşla emekli hayatı yaşayan genç insanların yığınağı durumundadır. Yönetim Kurulunun, değişen iktidar partilerine ve değişen genel müdürlere, onların keyiflerine göre ihdas edebildiği, verebildiği kadrolara yığılan bu 7.000 kişi içinden hizmeti fiilen yürütmekte olanlar en lâyık olanlar değildir Sayın Senatörler, ehliyetli olanlar da değildir. Sağ veya solun militanlığına sığınmış insanlardır.

Sağ parça parça olarak birbirini kollamakta, sol parça parça olarak birbirini kollamakta ve hizmet durmuş bulunmaktadır, yerli prodüksiyon durmuş bulunmaktadır. Bugün TRT'nin hizmet olarak yürüttüğü yerli prodüksiyon arz etmek istiyorum ki, politikacılarımızı memnun etmeye yönelik haber bültenleri filmlerini birbirine eklemekten ibarettir. Sayın Senatörler, bu arada, güzel Türkçesi halka en doğru Türkçeyi öğretmek durumunda olan TRT'nin elinde her gün katledilmektedir.

Sayın Senatörler.

Son günlerde haber bültenlerini izliyorsunuz, son günlerde Güne Bakışı izliyorsunuz. Türkçe, Türkçe olmaktan çıkmıştır. "Efendim, bu kadar meselenin içinde bu basittir" diyebilen arkadaşlarımız sanmıyorum olsun; ama öyle düşünenlere bir şey arz etmek istiyorum:

Bugün bizi bir arada tutan başlıca milli değer Türkçedir. Onu da kaybettiğimiz zaman bizi bir arada tutacak hiçbir değer kalmayacaktır.

Buna göz yummak, sanmıyorum ki vatana ve millete hizmet olsun.

Sayın Senatörler,

TRT hizmetinde bugün, C.H.P. iktidarına göre, A.P. iktidarına göre ve bu iki partinin kurabilecekleri kurmaları muhtemel koalisyon hükümetlerine göre hizmete âmade şekilde emeklilik hayatı yaşayan ekipler var. Hizmet durmuştur; ama arz etmek istiyorum ki, millet de bıkmıştır.

Sayın Senatörler.

TRT konusunu, Kurumun toplumdaki fonksiyonuna, işlevine uygun önemde ele almalarını, yetişmiş personeli parça parça edip hizmetten uzaklaştıran partici yöneticiler devrini kapatmalarını Sayın Başbakandan özellikle istirham ediyorum.

Bu ricamı Anamuhalefet Partisine, onun Sayın Genel Başkanına dahi bu vesileyle iletmek ve duyurmak istiyorum.

Sayın Senatörler,

Partizan bir TRT'nin hiç kimseye hayrı olmaz.

Orada partizan bir yönetim kadrosunun uzun süre çalıştırılması da hiçbir şekilde sağlanamaz. Herkesin bu gerçeği artık idrak etmesi zamanı gelmiştir. Bunda sayılmayacak kadar fayda vardır, diyerek TRT konusunu bitiriyorum.

Sayın Senatörler,

Son konum, Programın din ve devlet ilişkileri, kısaca layiklik konusundaki bölümüdür: Bu bölümle ilgili görüşlerimizi Sayın Grup Başkanımız işaret eteler, ben sadece bir istirhamımı, bir önerimi sunmak yönünden değiniyorum. Bu "Hac" konusudur.

Geçen yıllar Milli Selâmet Partisi Hac konusunun peşinde olmuştu. Bu yıl Milliyetçi Hareket Partisi daha hızlı davranarak yarışı önde götürmeyi başarmış görünüyor. Program bu konuya değindiğine göre, Adalet Partisinin konuya ilgisiz olduğu veya yarış dışında bulunduğu söylenemez. Ama, son Hükümet Programı ve televizyondan emirle mevlit yayınlatmak için uğraşmış bir bakanının varlığı dolayısıyle, Cumhuriyet Halk Partisinin de bu yarış parkurunun dışında olduğu söylenemez.

Şimdi, burada şu düşüncemi sunmak isliyorum: Hiçbir peşin angajmanı olmayan bir senatör sıfatiyle belirtmek istiyorum.

Din alanında taviz yerilerek sonuç alınması mümkün değildir; çünkü tavizin sının yoktur.

Hac meselesinde bu yıl önemli konu şudur:

Döviz sıkıntısı içindeyiz. Had safhada döviz sıkıntısı içindeyiz. Son yılların gelişme seyrine bakarak bu yıl 200 bin civarında vatandaşımızın dini inancının gereği olarak (saygıyle karşılıyorum) Hacca gitmek istediğini tahmin edebiliyoruz. Gelişme seyri odur. Bunların her birine 10 bin lira karşılığında döviz ödeniyor. Bu, resmen kayda geçen döviz kaybıdır. Bunun kayda geçmeyenlerini de hesap ederseniz 15O milyon dolara yakın bir döviz kaybı ihtimaliyle karşı karşıya bulunuyoruz.

Sayın Senatörler,

Bunun yanında son yılarda Asya ve Avrupa ülkelerine, münferit ya da gruplar halinde yapılan turistik geziler gelişmiştir, artmıştır" Son rakamlara ve son haberlere göre (ki, ben rakamı çok mübalağalı buluyorum) 300 milyon dolara yakın gider de burada vardır. Nereye gidiyor... Hasta gider anlarız, öğrenci gider anlarız, uluslararası ilişkiler için bir kamu görevlisi gider anlarız; ama Devletimizin yabancı ve özel bankerlerden yüksek faizlerle kredi, döviz bulmak için çırpınışının acılı ve utandırıcı hikâyeleri basınımızda tefrika edilirken, yabancı basında peşpeşe yayım-

lanırken, bir defa gittiği yere birkaç defa giden hatta mantosunun rengini değiştirmek için giden ve hatta Akdeniz sahilinde üç dört aylık yaz tatili geçirmek için giden insanlara artık bir dur, demenin zamanı gelmiştir, Hiç değilse geçici olarak bu hükümet hem Hac için yapılan yurt dışı çıkışlarına hem de böyle Lüks sebeplerle zorunlu olmayan nedenlerle yapılan yurt dışı çıkışlarına hiç değilse bu yıl Devletimizi sonunda tuz için, (Bir başbakan buradan yakın zamanda açıkladı) gaz için döviz bulamaz hale getirecek, dolayısıyle Hacca veya Avrupa'ya gidecek vatandaşımızı en son iki üç ay sonra ilgilendirecek olan döviz sıkıntısından kurtarmak için bu konuda sınırlayıcı tedbirler alınması gerektiğine inanıyorum. Bu inancımı saygıyle Genel Kurula, Sayın Hükümete, Sayın Başbakanın dikkatlerine sunuyorum.

İnanıyorum ki, bizim vatandaşlarımız dinlerine bağlıdırlar, zevklerine bağlıdırlar; ama Devletlerine hepsinden daha çok bağlıdırlar. Devlet bu kadar müşkül durumdayken, iki taraflı hak ölçülerine uygun şekilde konuşacak bir sınırlandırma vatandaşlarımızın tepkisine yol açmayacaktır.

Bu düşüncelerle ve konunun tezekkür edilmesini, teamül edilmesini dileyerek, Genel Kurula saygılar sunuyorum. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Lehte, Sayın İsmail İlhan.

Daha sonra aleyhte Sayın Ahmet Yıldız, üzerinde Sayın Hasan İldan konuşacaklardır.

Buyurun Sayın İlhan.

İSMAİL İLHAN (Muş) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun saygıdeğer üyeleri; hepinizi saygıyla salamlarım;

5 Haziran seçimlerinden bu yana iki aya yakın bir zaman geçmesine rağmen bugüne kadar bir hükümetin kurulmamış olması ülkemizde ekonomik, sosyal ve politik sorunları gittikçe ağırlaştırmış ve bunların çözümünü güçleştirmiştir. Pahalılık her gün biraz daha fazla artış gösterirken, enflasyon kendini açık bir şekilde hissettirmiş, ülkedeki huzursuzluk devam etmiş, ha durum iç ve dış siyasetimizi oldukça etkilemiştir. Yatırımlar durmuş, işsizlik, fiyat artışları almış yürümüş, alt yatırım hizmetleri gereği gibi ele alınamamıştır.

Esasen kabul etmiş olduğumuz seçim sistemi, bizi her iki yılda bir seçime götürmekte ve kısaca değindiğim bu mahzurları her seferinde karşımıza çıkarmaktadır.

Nitekim şu anda yatırımlar mevsiminin yarısını seçimler nedeniyle kaybetmiş bulunuyoruz. Hepinizin bildiği gibi nispi seçimin tabii neticesi olarak 5 Haziran seçimleri hiç bir partiyi tek başına iktidara getirmemiştir. Basında ve halkta çeşitli koalisyon alternatifleri ortaya atılmış ve konu geniş bir şekilde tartışılmıştır.

Sayın Ecevit'in hükümet kurma çalışmalarından sonra Sayın Demirel bugünkü üçlü koalisyon hükümetini oluşturmuştur.

Sayın Üyeler,

Bağımsız bir senatör olarak Türkiye'nin içinde bulunduğu bu güç şartlar altında artık en iyi bir koalisyon; en iyi koalisyon çözümleri üzerinde tartışacak zamanın kalmadığı görüşündeyim.

Ülkemizin politik ve ekonomik bir dar boğaza girmiş olduğu şu anda, siyasi görüşleri ne olursa olsun bütün partilerin memleketin ve ulusun çıkarı olan bir noktada birleşmeleri ve memleketin içinde bulunduğu bu dar boğazdan kurtulmamız için el ele verip birlikte çalışmaları kaçınılmaz bir zorunluluktur.

Liderler arasındaki diyaloğu halkımız içtenlikle arzulamaktadır. Rahmetli Carım'ın defin merasiminde Sayın Demirel ile Sayın Ecevit'in beraber sohbetlerini dile getiren yüzlerce vatandaşın sevinçlerini görünce,

Türkiye'de böyle bir ortamı ne zaman göreceğim, diye kendimden düşündüm durdum.

Türk Halkı liderlerin diyaloğunu arzulamaktadır.

Türkiye'nin iç ve dış politik dununu acilen bu birlik ve beraberliği gerektirmektedir. Sayın Demirel Hükümetinin Programının önemli bulduğum noktalarına bana tanınmış olan kısa süre içinde bu açıdan değinmek istiyorum, birlik ve beraberlik açısından:

Ülke içindeki huzursuzluğun giderilmesi, başta gelen sorunumuzdur. Maalesef bugüne kadar bu hususta alınan tedbirler anarşiyi ve huzursuzluğu gidememiştir. Hükümetin bu konuda öngördüğü tedbirlerin yanında bütün partilerin hiç olmazsa asgari müştereklerde anlaşarak anarşik hareketlerin önüne geçmesi gerekir. Çünkü hu hareketlerin hedefi beki bir zümre veya kurutuş değildir. Bu hedef, Devletimizin varlığıdır. Bundan önceki Koalisyon Hükümetinde olduğu gibi bu Hükümetin de yatırımlara önem vermek istediği Hükümet Programının incelenmesinden anlaşılmaktadır. Böylelikle işsizliğin ve enflasyonun giderilmesi için dengeli bir ekonomik sistemin uygulanması arzulanmaktadır. Hükümetin, gelir seviyesi yetersiz, geçim imkânlarından yoksun ailelere Devlet eliyle yardım yapılması hususundaki kararını büyük bir memnuniyetle karşılıyorum.

Programda, vergi mevzuatında getirilecek yenilikler ve vergi muafiyeti yanında ülkemizde bir sorun haline gelen vergi kaçakçılığını önleyecek sıkı kontrol tedbirlerinin de alınacağını ümit ile beklemekteyim.

Şahsi görüşüm şudur ki, alınacak bütün ekonomik tedbirlere rağmen halkın ekonomik konularda Hükümete yardımcı olabilmesi için eğitilmesi gerekmektedir, Özellikle fiyat artışlarının önlenmeli, arz ve talep dengesinin sağlanmasında en büyük yardım, tüketici olan halktan geleceğinden, halkın bu yönde, Televizyon ve diğer haberleşme araçtan ile eğitilmesinde yarar görmekteyim.

Programda köyün ve köylülerin kalkındırılmasının özel önem verileceğinden, köye götürülen altyapı hizmetlerinden bahsedilmektedir, Bugün Türk köylüsü cami, yol, içme ve sulama suyu ve okul yanında artık telefon, elektrik, kütüphane, sağlık ve idare binası gibi ihtiyaçların da görülmesini acilen istemektedir.

Her ne kadar Programda halen köyde yaşayan nüfusun % 50'sinin elektriğe kavuşmuş olduğundan söz edilmekte ise de, bu oran Türkiye'nin Batı bölgesi için

geçerli olabilir. Doğu ve Güney Doğu Anadolu'da elektriğe kavuşan köy oranının % 50'sinin çok altında olduğu herkesçe bilinen bir gerçektir. Bu durum karşısında 4'ncü 5 yıllık Kalkınma Planı hazırlanırken bu dengesizliği gidermek için özellikle dikkat edilmesi gerekir. Örneğin, Muş İlinde şu anda elektriğe kavuşmuş olan köylerinin sayısı iki elin parmak sayısını geçemeyecek kadar azdır.

Programda köy yolarının asfaltlanmasına hızla devam edileceği belirtilmektedir; Buraya bilhassa önemle değinmek istiyorum. Türkiye'de ve özellikle Doğu Anadolu'da, Anadolu'daki il ve ilçe yolları yapılmadan ve asfaltlanmadan köy yollarının asfaltlanmasına geçilmemesi yönünde Hükümetin özellikle dikkat göstermesini istirham ediyorum.

Geri kalmış yöreler için öngörülen özel tedbirler ve kalkınma projelerinin bir an evvel gerçekleştirilmesi için Hükümetten ciddi çalışmalar beklemekteyiz. Yol, su, elektrik gibi hizmetlerin köye götürülmesinde Doğu-Batı dengesizliğinin kaldırılması için ciddi gayretlerin gösterilmesi ve geri kalmış bölgelere öncelik verilmesi şarttır.

Hükümet Programında, 4'ncü 5 Yıllık Kalkınma Planı içerisinde daha evvel başlanmış olan yatırımların süratlendirilmesi ve yeniden yatırımlara gidilmesi hususunda tekliflerin yer alacağı belirtilmektedir. Ülkemizin kalkınmasında bu önerilerin yaralı olacağı kanısındayım.

Ağır sanayi ve milli hara sanayiinin bir an evvel gerçekleştirilmesi için Hükümetçe alınacak her türlü tedbirin memleket yararına olacağı kanısındayım.

Özellikle köye hizmet götürürken bugüne kadar Türkiye'de ihmal edilmiş olan koordine çalışma siteminin mutlaka gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Dünya Bankasının köy hayvancılığının geliştirilmesi hususundaki çalışmaları ülkemizde senelerce kadrosuzluk nedeni ile değerlendirilememiştir. Doğu ve Güney Doğu Anadolu'da hayvancılığın geliştirilmesi ve hayvan potansiyelinin artırılması konusundaki tedbirler zaman kaybına yer verilmeden uygulanmalıdır. Esasen bu konudaki çalışmalar çok ağır ve yetersiz kalmıştır.

Ormanlarınızın bugünkü durumu, orman varlığımızın korunması ve geliştirilmesi konusunda şimdiye kadar alınmış olan bütün tedbirlerin yetersiz kaldığını göstermektedir. Bugünlerde sık sık meydana gelen orman yangınları bu konuda artık, daha etkin ve ormanca zengin diğer ülkelerdeki tedbirlerin bizde de uygulanmasının gerektiğini göstermiştir.

Hükümet Programcıda öngörülen elektrik enerjisi üretiminin artırılması hususundaki plan ve projeleri tamamen yerinde bulmaktayız. Özellikle Doğu ve Güney Doğu Anadolu projelerini uygulanmaya koyma düşünceleri bizi sevindirmiştir.

Bazı illerimizde, özellikle Doğu ve Güney Doğu Anadolu illerimizde ihtiyacın çok altında doktor çalıştırıldığı için sağlık hizmetleri yetersiz kalmakta ve bu sebeple büyük illerimize doğru bir hasta akını meydana gelmektedir. Yeterince doktoru bulunmayan illere, yeterli sayıda doktorun gönderilmesi için Hükümetin acilen her türlü tedbiri alması gerekmektedir. Doğu Anadolu'daki 19 bin ilin rotasyon usulünden kurtarılmasını bilhassa belirtmek istiyorum.

Sayın Senatörler,

BAŞKAN — Sayın İlhan, müddetiniz doldu.

İSMAİL İLHAN (Devamla) — Sayın Başkan, bir dakika.

Sayın Senatörler,

Hükümet Programının 28'nci sayfasında tabii afetlerden zarar gömmüş vatandaşlarımızın yaraları bir an önce sarılacak, Van, Ağrı depreminin daimi iskân çalışmalarına hızla devam edilecektir, denilmektedir. Hükümetin bu hassasiyetinden deprem görmüş bir ilin üyesi olarak memnuniyet duymamak mümkün değildir. Gerçekten üst üste vuku bulan deprem ve tabii âfetler memleketimizi, milletimizi çok üzmüş ve hükümetleri de çok zor durumlara düşürmüştür. Lice'nin imar edilmesinden ve Van'daki çalışmalardan memnunluk duymamak mümkün değildir. Fakat, 1966'dan beri yarası sarılmayan Varto, Muş, Bulanık ve Hınıs köylerinin durumu ne olacaktır? İki yıldan beri başlayan inşaatlar; çimento, keresle yokluğu nedeni ile çok yavaş yürümekte ve hatta durmuş vaziyettedir. Hükümetten ve bilhassa yeni İmar ve İskân Bakanından istirham ediyoruz, bu konuya da aynı şekilde önem verilsin. 11 yıldan beri sabır ve tevekkül ile beklemiş olan bu afetzedeleri daha fazla perişan etmeyelim. En azından Van ve Ağrı'daki ciddiyetle buradaki konut yapımına eğilelim.

Bir noktaya değindikten sonra konuşmalarımı bitirmek istiyorum. Doğu Anadolu'nun bazı illerinin hava ulaşımına kavuşturulması hususundaki Hükümetin Programım alkışlarken bu konunun ciddiyetle ele alınacağını ümit eder, hepinizi saygı ile selâmlarım. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Aleyhte Sayın Ahmet Yıldız.

AHMET YILDIZ (Tabii Üye) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyeleri

Yaşadığımız olağandışı ve her yurtseverin büyük kavgalarla gözlemlediği mutsuz olguların daha da yoğunlaşarak süreceği kesin belirtileri karşısında Hükümet Programının ayrıntılarından çok politik stratejimiz, rejimimiz ve ülkemizin yazgısı yönünden çok önemli saydığım bir kaç nokta üzerinde durmak istiyorum.

Görüşlerimi açıklarken klasik bir suçlamaya peşinen yanıt vermek isterim: Yan tutmazlık konusu. Politika yan tutmazlık olmaz. Bir gidiş ya doğrudur, ya yanlıştı. Bir çözüm ya iyidir, ya kötüdür, iyinin, kötünün, doğrunun yanında; yanlışın ve eğrinin karşısında bulunmak bir vicdan borcudur *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri)* Bizse Anayasa doğrultusunda, halk yararına dünya görüşümüzü paylaşan hükümetleri destekleriz. Sayın Demirel Hükümetleri sürekli biçimde Anayasa dışında olmaktan güç alan, halk yararına işlemeyen ve dünya görüşlerimiz çok ayrı olan iktidar olmak nedeni ile onunla yandaş olmamız düşünülemez.

Arkadaşlarım;

Seçimden öncesi ve sonrasının toplum bilimsel açıdan değerlendirilmesi için de yararlı olduğuna inandığım, özellikle sola karşı olanların hiç bir öğreti ya da saplantı suçlaması yapamayacakları çok ünlü Batılı bilim ve devlet adamlarının büyük yankıları olmuş görüşlerinin tümden tersini inatla yapan ve çare diye önerdiklerini de yapamamakta direnen ve daha da ileri giderek yasaları açıktan çiğneyen, Anayasayı askıya alan, yargı kararlarını sürekli ve pervasızca çiğneyen ve kendisine saygısı olan ya da en yakın çevresine karşı ufacık bir utanç duyabilenler için gururuna en ağır darbe niteliğindeki lekelemelerden sıyrılmak istemeyen bir zihniyet İkinci Cephe döneminde en sınır tanımaz bir biçimde yönetime egemen olmuştur.

Bunun sonucu, emniyet kuvvetlerinin en üst karargâhlarının orta yerinde polis kordonları içinde, Meclisin tam önünde ve hatta hastanede yatarken bile can güvenliğinden yoksun kalan yurttaşın yönetime güveni kalmaz. Yerinden atılma, sürülme ve kıyılama dürüst devlet memuru olmanın en kaba kanıtı olmuştur. Atıldınsa namussuzsun, yerinde kaldınsa herhalde bir şeyin var, deniyor,

Yasa dinlemezlik kurallaştı, yargı kararına aldırmazlık gelenek halini aldı, Avrupa Konseyindeki deyimiyle, işkence ve cinayetler resmi devlet politikası oldu ve yalan resmileşti. Hala daha çok zengin olma tutkusunun devlet koltuklarındaki kirlerinin temizlenmesini önlemek için Meclisler çalışamaz hale sokuldu. Dış saygınlığımız. Türk'ün gururunu incitici derecede çiğnetildi. Azarlanan, horlanan, AET'den ödün dilenip ters yüz edilen yalvarmalara karşı peşin para ile silah alamayan, şuna kullanacaksın, buna kullanamayacaksın diyen ve kulandıktan sonra da, "kontrol edeceğim" dediği halde bütün bu gülünç diyalogu içeren Beyaz Saray - Kongre arasındaki konuşmaların son Çarşambasını bekleyen bir dış politika ve bu tablo içinde dost olabileceklerimize ilişkilerimizi geliştirmek İçin yeşil ışık bekleyen bir politika. Bir de bunun adı "Atatürkçü politika" Bu, Atatürkçü değil, Anıtkabrin mermerlerini çatlatacak bir hakaret olabilir, ancak Atatürk Türkiye'sine.

İşte bu hale gelen, yani Türkiye'yi ufuklarına kara bulutların çokluğu fırtınalı bir denizde kaptanından çımacısına kadar herkesi dövüştüren, içindeki yolculara eşkıyaları saldırtan, dümensiz bir gemiye çeviren bir gidişin simgesi bugün karşımıza yeni bir biçimle gelmektedir. Karşılıklı küfürlü, aşağılayıcı sözler söyledikten sonra birbirlerine sarılma atraksiyonu ile toplumun karşısına çıkmak büyük bir cesarettir.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Sizi ne alâkadar ediyor?

AHMET YILDIZ (Devamla) — İşte, hele bir başarı olarak söylenen ekonomik iflâs, her yerinden kırmızı ışık yanan ekonomik yapı içinde frene basacağına gaza basan, tefecilere, borsacılara borç dilenmesine çıkan ve en sonunda da insanlık yüzkarası ülkedeki tefecinin bankasına kirli kararnamesini ve onun emir verdiği yazıları içeren mektupları koyacak duruma düşen bir Hükümet.

Bütün bunları gazete yazıyor. % 9,25 faiz verecek, % 5 komisyon verecek diye.

ULAŞTIRMA BAKANI YILMAZ ERGENEKON (Bursa Milletvekili) — Yalan,

AHMET YILDIZ (Devamla) — Yalanlamayı duymadık.

ULAŞTIRMA BAKANI YILMAZ ERGENEKON (Bursa Milletvekili) — Tamamı yalan bunların. *(A.P. sıralarından "Uydur, uydur" sesleri)*

AHMET YILDIZ (Devamla) — Yalanı yazana söylersiniz.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Uydur uydur söyle.

BAŞKAN — Sayın Ucazal, rica ediyorum.

AHMET YILDIZ (Devamla) — Arkadaşlarını, işte onların yıkılışını, işte o gidişin yıkılışını oh dünya varmış diyen, umut belirdikten kısa bir süre sonra o umut da söndü, yeni bir durumla karşı karşıyayız.

Ulusa çok pahalıya malolan, birlerce gencin geleceğini yıllarca erteleyen, binlerce insanı sakatlayan ve yüzlerce gencin kanına giren, nice yüreği yaslara büründüren, ülkeyi çiftlik, devlet koltuklarını, onu yönetme araçları sanan, ekonomiyi iflâsa sürükleyip politikacı onurunu işportaya düşüren ve dış saygınlığımızı pervasızca çiğneten ortaklık yeniden ve ad değiştirerek ikinci sefere çıkmıştır.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Sayenizde.

AHMET YILDIZ (Devamla) — Bu sefer büyük Türkiye kandırmacası var. Bu seferin kandır maçası içinin doğrudur "Büyük Türkiye" sözü.

Egemenliğimiz üzerindeki ipotekler büyüdü, dış borçlar dağlar gibi büyüdü, evlât acısından yanan yürekler deki yaralar büyüdü, yurdun bağrındaki kan lekeleri büyüdü, yalanlar büyüdü ve birtakım cepler şişti. İşte büyüyen budur. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Sayın arkadaşlarım,

Seçimi izleyen günlerde somut kanıtlarını gözlemlediğimiz toplumsal beklentileri oluşturduğu ortam çok ilginçti. Disk'ten Türk-İş'e, bağdaşamaz işverenlerin hepsine, demokratik kitle örgütlerine varıncaya değin bütün toplumsal güçler ve demokratik güçler tümüyle özlemlerini belirttiler, karşısına çıktılar. Kamuoyu bu denli belirgin hale geldiği halde pervasızca bunun karşısına çıkıp yeniden bir ortaklık kurmak büyük bir cürettir. Neymiş bu cüret? Türkiye hükümetsiz kalacakmış... Böyle hükümet olmasa daha iyi olur, Türkiye.

Elbette Sayın Cumhurbaşkanından herkese değin bu derecede felâketli bir gidiş karşısında göreve çağırmayı vicdani bir görev sayarım. Bir türlü hükümet olamayanlar kendi hükümetlerini bile yönetemedikleri halde Devleti yönetmeye kalkanlar, aralarındaki pazarlıkları partilerinden bile gizleyenler gelecekte hükümet olamayacaklar, olamazlar. İnanılmayacakların sözlerine elbette inananlayız, İnanılmayacakların belgeleri ceplerindedir.

Kendi patentleri alında bir kaç sendika dışındaki tüm işçilerin direnişleri, tüm demokratik kütle örgütlerinin uyarıcı eylemleri, parlamento içi muhalefetle toplumsal muhalefetin yasalar içinde sürecek kesin tutumlarının yol yakınken dönülmesini sağlaması içten dileğimdir.

Arkadaşlarım?

Çok mutsuz bir ülkeyiz. Bir hükümeti, benden önce konuşanlar ve benim sözlerimle eleştirmekten üzüntü duyuyorum. Bu çok ağır bir durumdur. Ama ne yapayım ki, üzüntümün büyüğü; bu sözler de bu Hükümete yetmez...

Çok karanlık günlerden kurtulacağız umuduyla girilen seçimlerden sonra bugün daha karanlık bir geleceğin uyku kaçırıcı kaygılarını yaşamaktayız. Birinci Cephenin başarılı olduğunu hâlâ da söyleyip duranları düzelme şansları yoktur. Yaptıklarını doğru sanıyorlar. Doğru sanınca düzelme şansları kalmaz.

İşte arkadaşlarım, böyle bir ortaklık karşımıza gelmiştir. Tarihin böyle yazacağı bir tablo. Ben bu ortaklığı kuran partilerin içinde sağduyulu kimselerin de ellerini vicdanına koyacağı inancındayım. Bu, elini vicdanına koymayanlar geleceğin ağır sorumluluğu altındadırlar.

Arkadaşlarım;

Hiç bir deyimle bu ortaklığa meşru denemez. Hiç bir deyimle bu ortaklık, Devlete hizmet edemez. Hiç bir kimse bunu kanıtlayamaz. Yakın bir gelecekte kürsüde bunları iğneleyeceğiz.

DEVLET BAKANI SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir Milletvekili) — Nasıl demokrasi bu böyle...

AHMET YILDIZ (Devamla) — Haziranda başlayan alaca karanlığın gün ağarmasına en kısa sürede dönmesi içten dileğimdir. Hükümet Programında gördüğüm kimi yaldızlamalar, eski günahların çıkartmasını kandırmaca biçiminde sıralayan sözlerden ibarettir.

Seçimlerin sonucu böyle bir noktaya geldikten sonra üç partinin yaptığı ortaklığı öven arkadaşlarım belki iyi niyetle bunu söylüyorlar; ama hepsinden rica ediyorum, biraz da elini vicdanına koysun ve düşünsünler, rejim bir sabotaj içindedir. Devlet; yeşil, siyah, renksiz parsellemelere uğramış ve bu parsellemelere direnen ortak da bugün yoktur. Parsellemeler çok daha koyu hal alacak.

Saygılar sunarım. *(M.B.G. ve C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Büyük sözler biralar, çok şükür kızıl değil.

BAŞKAN — Üzerinde Sayın Hasan İldan, buyurun.

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Sayın Başkan, Sayın Üyeler,

İkinci Cephe Hükümetinin Hükümet Programı üzerindeki kişisel görüşlerimi size arz etmek üzere söz almış bulunuyorum.

Konuşmama geçmeden evvel aşağıda konuşmamın kısaca bir planını sunacağım.

1. Birinci Cephe Hükümeti, 31 Mart 1975 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisinde güvenoyu alarak fiilen kuruldu, 5 Haziran 1977 tarihine kadar göreve devam etti. Bu dönem içinde kısaca Türkiye'nin içinde bulunduğu ortam ve şartları kaba çizgileriyle ortaya koymaya çalışacağım.

2. İkinci Cephe, gerçekte bugün Programı üzerinde müzakere ettiğimiz İkinci Cephe ile Birinci Cephe, farklı mıdır, yoksa tamamiyle eski Cephenin bir devamı mıdır?

3. Neden 5 Haziran'da erken seçime lüzum görüldü? Kısaca bu hususlara da değinmek isliyorum.

4. Sayın Süleyman Demirel'in Sayın Ecevit'e Cumhurbaşkanınca görev verildikten sonra basına intikal eden, "Sayın Ecevit'in utanç verici yollara başvurmasından endişe ederim" demecine de kısaca değimli ek istiyorum.

Sonuç ile konuşmamı tamamlayacağım.

Türkiye 1950 yılından bu yana, aynı zihniyet, düşünce ve dünya görüşünü paylaşan siyasi partilerce aynı istikamette yönetilegelmektedir. İlim ve teknoloji çağındayız. Gelişmeler çok süratle vukua gelmektedir. Bu gelişme ve yenilemeye ayak uyduramayan, çağ dışı' yöntemlerle yönetimde ısrar eden milletler ya tarih sahnesinden bir, bir silinip gitmişlerdir ya da bizde olduğu gibi sorunları her gün biraz daha çoğalmak suretiyle içimden çıkılmaz bunalımlarla karşı karşıya gelmiş bulunmaktadırlar. 27 yıl iktidarda bulunan siyasi partilerin çarpık ve kapitalist dünya görüşlerinin gereği olarak yapay, yüzeysel tedbirlerle sistemi zorla sürdürme çabası içerisine girmiş bulunmakladırlar. Ancak, bütün bu zorlamalara rağmen, 1960 yılında bir ihtilâl, 1972 yılında muhtıra ile Türk demokrasisi iki kez askıya alınmıştır.

Bu sürelere ait kusur ve yanlışlıkları ortaya koymaya kalk mali zaman yönünden mümkün değildir. Türkiye'nin sorunları bu 27 yıllık süre içinde çığ gibi büyüyerek çözümlenemez hale gelmiştir. 31 Mart 1975'te kurulan Birinci Cephe 26,5 aylık iktidar dönemine bir göz atmak istiyorum:

Bu dönemde yaklaşık olarak 300'e yakın genç, sokakta güpegündüz öldürülmüşlerdir. Bir iktidarın reddi için bu sebep bile tek başına yeterlidir. Bundan on yıl önce, taklit etmeye çalıştığımız Batı demokrasilerinin beşiği olan İngiltere'de basına yansıyan bir olaydan bahsetmek istiyorum.

Karakolda bir polis, cinayet işleyen bir suçluya bir tokat vurmuştur. Bu olay dahi tek başına İngiltere'de bütün güçleri ayaklandırmış, öyle bir hale gelmiş ki, İngiltere'de bir tokat yüzünden Hükümet istifa etmek zorunda kalmıştır.

Bizde 300'e yakın genç öldürüldüğü halde hiçbir olay olmamış gibi biz parlamenterler huzur içinde görevimize devam ediyoruz. Oysa ki, Batı ülkelerinin her hangi birinde bir veya iki genç sokakta güpegündüz Türkiye'de olduğu gibi öldürülse o hükümetin Başkanı ve o hükümetin üyeleri halkın huzuruna, sokağa çıkamazlar, halk onları linç eder.

Birinci Cephe kurulur kurulmaz ülke kendi içinde cephelere bölündü. Cephe, bir savaş sözcüğüdür. Dört parti bir araya gelerek kurdukları koalisyona Cephe dediler. Cephe bir bölünmeyi ifade eder. Kendi içinde de cephelere bölünen bu ortaklar 26,5 ay ülkeyi öylesine kötü yönettiler ki, bir ölçüde bu koalisyonun ortakları dahi bu işin yürümesinin mümkün olmayacağı kanaatine vararak kurtuluşu 5 Haziran'da yapılacak bir erken seçimde buldular. Bu süre içinde ülkede savaş hali vardı. Kimse sokağa çıkamıyor gündüz gözü ile sokakta işlenen cinayetlerin sayışım

takip etmeye imkân bulunamıyor. Cinayetleri işleyen, Devlet güçlerine yardımcı olduklarını açıkça söylemek cesaretini gösteren bu siyasi cani şebekeleri Devlet emniyet güçlerinden âdeta himaye gördüler. Yurtlar işgal edildi. Öğrenim kutundan kapatıldı. Türkiye'deki üniversite, yüksekokullar, Barolar Birliği, Töb-Der ve tüm demokratik ve Atatürkçü kuruluşlar her gün gazetelerde boy, boy bildirilerle Cephe İktidarını göreve davet etmek mal ve can güvenliğini sağlamasını istemektedirler. Bu kara bulutların her yanı sardığı dönem süresinde; yani 26,5 ay ülkede yaşayan her vatandaş büyük ve tahammülü güç bir ıstırap ve korku içinde yaşamaktan bıkma noktasına gelmişlerdi.

Sayın Senatörler,

Kısaca değindiğim ve belki de Türk halkının Birinci Cephe döneminde içinde bulundukları ıstırapları, iç sızlatın manzarayı gereği gibi gerçek anlamda olduğu gibi ifade edemedim. Buna rağmen kısa ve kaba çizgilerle ortaya koymaya çalıştım. Bu nedenle yeniden ve aynı iktidarın devamı olan İkinci MC iktidarının devamına imkân yoktur. Geçen 26,5 ay süresince hepimiz sustuk; ama öyle zannediyorum ki, bundan sonra istesek de susamayız. Çünkü Türk halkı buna fırsat ve izin vermeyecektir. Halk Birinci Cephe İktidarı döneminde sabrın ve suskunluğun son sınırına gelmişti. Artık bugün hiç tereddüt etmeden sokaktaki cephe yandaşı ve osun koruyucu kanatları altındaki kişilere gür ve tok sesiyle "yeter artık be" diyecek noktaya gelmiştir.

1789 Fransız İhtilâli arifesinde halk tıpkı bugünkü Türkiye'de olduğu gibi suskundu. O devrin kralı "halkın bu suskunluğu beni korkutuyor, fırtınadan önceki denizin hali var bu suskunlukta."

Sayın Senatörler,

5 Haziran erken seçimlerinden önce Türk halkı gerçekte böyle suskundu; ama bu suskunluk bir umut ve bekleyiş içindeydi. Umut, kendi oyları ve iradesiyle Cepheyi iktidardan uzaklaştıracağını hesaplamasaydı. Bugün umut bitmiştir.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Adana Milletvekili) — 5 Haziranda halk söyledi söyleyeceğini.

HASAN İLDAN (Devamla) — Yeniden aynı Cephenin devamı olduğundan hiç kimsenin kuşku duymadığı İkinci Cephe dönemi eskisi gibi olmayacaktır. Bunun verileri meydandadır, halk, "nerede ince ise oradan kopsun" noktasındadır. Bu nedenle çok dikkatli olmak zorundayız. Bir kediyi fazla sıkıştırırsanız mutlaka sıkıştıranı tırmalar; ama o zaman da kabahati tırmalayanda bulmak mümkün olmaz.

Sayın Üyeler,

Gerçekleri görmek zorundayız. Ülkenin içinde bulunduğu asgari şartları gereği gibi değerlendirmek zorundayız. Sayın Süleyman Demirel'in, "Ülkeyi gül gibi idare ediyorduk" sözü doğru ise acaba neden bir erken seçime gittik? Bunu o takdirde izahını yapmak mümkün değildir, Ancak, bu hususa ait birkaç cümle söylemek istiyorum. Erken seçim, ülkenin içinde bulunduğu, yukarıda kısaca izah ettiğim şartların ağırlığı ve tahammülsüzlüğün sonunda zorunlu olarak kabul edilmiştir. 5 Haziran seçimlerinin sonunda Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı Sayın Bülent Ecevit'e

Devlet Başkanı ve Cumhurbaşkanımızın görev veren mektubunda kısaca şöyle denmektedir;

"Yurdumuzun erken seçimi gerektirmiş olan iç ve dış ağır sorunlarına çözüm yolları bulacak Atatürk ilkelerini ve Anayasamızda tanımlanan esasları titizlikle koruyarak memleketimizin muhtaç bulunduğu huzuru ve kardeşlik havasım, milli birlik ve beraberliği her türlü dar particilik anlayışı üstünde bir görüşle sağlayacak bir Hükümet kurmak için çaba harcayacağınıza güvenmekteyim"

Bu mektubu insaf ile ve dikkatlice okumak, 26,5 aylık Cephe İktidarının ülkeyi hangi noktaya getirdiğini görmemek mümkün değildir. Bu mektup, ülkenin gül gibi idare edilmediğinin açık kanıtı ve ifadesidir, tarafsız ve en yüksek Devlet Başkanının ağzında.

Birinci Cephe dönemindeki olayları anlamak için rasgele seçilmiş günlük birkaç gazetenin büyük puntolarla yazılmış yazılarına bakmak, Türkiye'nin ne denli ehliyetsizce yönetildiğini anlamaya yeteceğine inanıyorum. Kamuoyu, "Artık yeter" diyor. "Üniversite rektörleri kaba kuvvete karşı tüm siyasal kuruluşlarının birleşmesini istedi" "Anarşi olayları yurdun dört tarafına yayıldı" "Faşist darbeye hazırlıklı olmalıyız." Ankara Barosu, Disk, Yazarlar Sendikası, Töb-Der böyle diyorlardı. "Ocak ayı içinde 23 genç öldürüldü" "Günde ortalama iki kişiye yakın ölüyor"

Sayın Senatörler,

1977 Ocak ayı içerisindeki gazeteler bu başlıkları taşıyordu. Ülkenin nasıl idare edildiği bu başlıklardan belli değil mi? Halk artık bu Hükümetin; yani Cephenin anarşiyi önleyeceğinden ümidini kesmiştir; çünkü Hükümetin kendi içinde anarşi vardır. Bir Bakan genel müdürü dövüyor. Bir başka Genel Müdür, Bakanı dinlemiyor. Sokak eşkıyaları güvenlik kuvvetlerine yardımcı oluyor. Kimin kimden emir aldığı, kimin kime emir verdiği, yöneten yönetilen belli değil Yasalar hiçe sayılıyor. Mahkeme kararları rafa kaldırılıyor ve uygulanmıyor. Yasalara aykırı olarak TRT, Devlet daireleri, yurtlar, fakülteler işgal altında. Kısaca manzara tam bir anarşi ve 1920'lerdeki işgal altındaki İstanbul'un görünümündedir.

Hükümetin başı acz içinde ve Sayın Sadettin Bilgiç'in 1970'lerde kullandığı bir deyimle "Şaibeli bir başbakan" olduğu için bunlar hep bir araya toplanınca anarşi oluveriyor. Tabi pahalılık, yolsuzluk, hırsızlık, Devlet imkânlarını çiftlik gibi kullanmak; bütün buralara yeğen ve kardeş soygunları da eklenince bir anda ülke bugünkü anarşi ortamın giriyor.

Sayın Üyeler,

Seçim boyunca ve bugüne dek hemen her birimisin de rastladığımızda hiç şüphe etmediğim binlerce öyküden bir tanesini kısaca anlatmak istiyorum, ibret verici olduğu için anlatmak istiyorum, ders verici olduğu İçin anlatmak istiyorum.

29 Haziran 1977 günü bir vatandaş şöyle diyordu;

"Siz Sayın parlamenterler, bizim çektiğimiz ıstırabı ve acıları bilemezsiniz. Cumhuriyet Halk Partisinin kurduğu Hükümetin güvenoyu almaması bizim için bir ölümdür. Bu sözüm size gülünç gelebilir, anlayamazsınız. Şayet siz de benim gibi Abidinpaşa'da yaşasaydınız ve her gün çoluk çocuğunuzla birlikte ölümle karşı

karşıya olsaydınız ve ölüm korkusu içinde yaşasaydınız; ancak o zaman beni anlar ve benim gibi düşünürdünüz. Belki benim gibi siz de üzülürdünüz" Bu sözü söyleyen yüz halen gözlerimin önündedir. Şu anda yaşamanın ne olduğunu ve şu an sararan yüzünü ıstırap dolu gözleriyle adeta görüyorum. Korku içinde yaşamanın ne olduğunu o anda gördüm ve anladım.

İkinci Dünya Harbinin kazanılmasının en büyük ve en önemli nedenlerinden birinin, Başkan Roosevelt korkudan kurtulma hürriyeti olduğundan hiç şüphem yoktur.

Sayın Senatörler,

Gerçekten bir çoğumuz ve bir çoğunuz, korku içinde yaşamanın ıstırabını her halde bilemiyoruz. Bunu bilsek Cephe İktidarının yeniden Türk halkı üzerine bir kâbus gibi çökmesine izin vermezsiniz ve vermeyiz. Korku içinde yaşamak ıstıraptır, canımızdan bezmek ve bıkmaktır. Bu yaşam tıpkı şuna benzemektedir. Etrafı ateşle çevrili bir akrep, kurtulamamanın verdiği korku ile iğnesini kıvırıp kendisini sokar ve intihar eder. Korku çemberiyle çevrili bir yaşam sürdürmektense ölmek, haysiyetli insanlar için daha iyidir. Ölüm bir kurtuluştur, ıstıraplı yaşamın son bulmasıdır.

Cephe iktidarı, halkı bu denli korku içinde yaşatmaktadır.

Sayın Üyeler,

Bu gidişe son vermek hepimiz için bir görevdir. Vicdanimizin sesini dinlemek zorundayız. İkinci Cephe veya yeni cephenin Programını görüşüyoruz. Gerçi eski ortakların yeni hükümeti de denilebilir. En azından yarısı eski bakanlardan oluşan bir hükümete yeni demek mümkün değildir. İkinci Cephe Hükümeti kuran partiler birincisiyle aynı olduğuna politikalarında hiç bir değişiklik bulunmadığına göre...

BAŞKAN — Sayın İldan, müddet doluyor.

HASAN İLDAN (Devamla) — Taslar yenilense de hamam eski kalmaya mahkûmdur. Böylelikle Türkiye 5 Haziranda kaldığı ve seçimle atlatmak istediği eski noktaya yeniden dönmüş bulunduruluyor.

Seçimlerden önce A.P.'nin "Bitli yorgandan kurtulma ve ülke bunlarla yönetilmez" sözleriyle 5 Haziranda bir erken seçim yapıldı ve arkasından demokrasi ve Anayasa gereği olarak en çok mebus çıkaran parti olan C.H.P. Genel Başkanı Sayın Bülent Ecevit'e görev verildi. Her türlü prosedür doğru ve yasalara uygundur. Hazırlanan Hükümet Programı Meclislerde okunurken Cepheli Sayın üyelerin Parlamentoyu terk etmeleri, görevlerinin gereğini yapmamaları, Programı eleştirmemeleri, yasa dışı eylemleriyle anarşiyi Parlamentoya da getirmek istemelerindendir. Bunu yapanlar, hani o beğenmedikleri "Bu ülke bu Anayasa ile idare edilmez" diyenler, yine o Anayasaya sığınarak bunu yapıyorlardı. "Bu işgal hükümeti, bu Çankaya hükümeti" deyip yaygara koparanlar çıkarları zedelenen ve kapları kesilenlerdir. Bunun sonunda görevi acaba Çankaya'dan almadılar mı? Vicdanlarına ambargo konulanlar acaba görevi nereden aldıklarını düşünmediler mi?

Bu konuyu bitirmeden önce basına intikal etmiş kısa bir öyküye de değinmek istiyorum:

Bir köyün ağası, kâhyasını yanına alarak kendine ait bir araba ile bir kasabaya alışverişe gider. Yolun yarısında bir su başında dinlenirken araba tekerleğinin ikiye böldüğü bir pisliği görür ve yanındaki kâhyasına dönerek; "Bu pislikten bir parmak alırsan bu mallarla arabayı sana vereceğim" der. Kâhya zaruret içerisinde olduğunu ve bu pislikten bir parmak almasıyle kimsenin görmeyeceğini düşünerek ağanın dediğini yapar ve kasabaya giderler, dönüşte aynı yerde, ağa üzgün, kâhya ise yaptığından pişman; kâhya ağaya döner "Pisliğin diğer yarısından bir parmak alırsan, bu atlarla araba yine senin olur" der. Ağa pislikten bir parmak alır, tekrar atlarla arabasına kavuştuğu için, köylerine dönerken, kâhya ağaya döner ve der ki; Biz köyden çıkarken bu atlar ile araba senindi, şimdi yine senin"

BAŞKAN — Sayın İldan, bitiriniz.

HASAN İLDAN (Devamla) — Bitiriyorum efendim.

"O halde biz bu pisliği neden yedik?"

HALDUN MENTEŞEOĞLU (Muğla) — Burası Senato, ayıp.

HASAN İLDAN (Devamla) — Şayet ülke yeniden Cephe İktidarı ile yönetilecekse 5 Haziran seçimlerini acaba niçin yaptık?

Sözlerime son verirken hepinize saygılar sunarım.

BAŞKAN — Sayın Öztürk, sizin genel sıralamada yeriniz 11'nci idi; ancak sıralamanın leh, aleyh ve üzerinde yapıldığı sırada burada yoktunuz. Biraz önce geldiniz ve 22'nci sıraya kaydınızı yaptım. Şimdi tercihinizi kullanınız. Lehte mi, aleyhte mi, üzerinde mi?

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Sayın Başkan, biraz evvel buradaydım. Siz buraya saat 20.00'de geldiğiniz zaman ben de buradaydım, hatla size Hükümetin olmadığını söyledim.

BAŞKAN — Bana bildirmeniz şimdi oldu. Ben de ona göre muameleye tabi tuttum.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Üzerinde konuşacağım.

BAŞKAN — Üzerinde konuşacaksınız.

Söz sırası Sayın Raif Eriş'in; ancak Sayın Eriş bir önerge ile; "Söz sırası Sayın Ömer Ucuzal'a devrediyorum" demiş. Usule uygundur.

Sayın Ucuzal, buyurunuz. Konuşma süreniz 15 dakikadır. Sayın Ucuzal.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

5,5 saatten beri Cumhuriyet Hükümetinin Programı üzerinde müzakere açıldı ve devam ediyor.

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Cephe.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Oraya geleceğim; sabrediniz.

Buradan grupları adına konuşan ve şahısları adına konuşan Sayın Senatörler sıkıştıkça Anayasayı, sıkıştıkça demokratik nizami kendilerine mesnet ederler de dayandıkları bu Anayasanın 102 ve 103'ncü maddesine göre kurulan Hükümeti

maalesef kendilerince uydurdukları bir sıfatla "İkinci Cephe Hükümeti" diye hor görüler.

Dünyanın hiç bir yerinde, demokratik nizamın hüküm sürdüğü ülkelerde cephe hükümeti diye bir hükümete hitap edilmez. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

KASAN İLDAN (Elâzığ) — Siz söylediniz, sizin Genel Başkanınız söyledi,,

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Sizi o dayandığınız Anayasa çizgisine çekmek istiyorum telâşlanmayın.

Biz kimseyle yandaş olma ihtiyacında değiliz. *(C.H.P. sıralarından "Ya öyle mi?" sesleri)*

5 Haziran seçimlerinin sonucunu mutluluk olarak kabul edenler, şunu bilsinler ki, bugün üç partinin bir sıraya gelerek kurdukları Hükümetin arkasında ve partilerin arkasında analarının ak sütü gibi 8,5 milyon oy mevcuttur.

MUSTAFA ÇELİK (Afyonkarahisar) — Üç partininkini söylüyorsun.

HASAN İLDAN (Elazığ) — Erbakan 2,5 milyon sahte diyor.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Sayı bilmiyorsunuz.

BAŞKAN — Sevgili arkadaşlarım müdahale etmeyin.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Değerli Arkadaşlarım, bir ay içerisinde iki Hükümetin burada programı okundu, esefle müşahede ettik ki, işinize geldiği yerde ballandıra, ballandıra dile getireceksiniz programını, işinize gelmeyince de mevcut olmayan, hayalinizde yaşattığınız şekilde itham edeceksiniz.

Birinci Milliyetçi Partiler Topluluğu Hükümeti, memleketi iflâs ettirmiş,..

ŞEBİB KARAMULLAOĞLU (Bursa) — Doğru.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Oraya geleceğim.

Memleketin iflâs ettiğini ilan eden, jurnal edenlere sesleneceğim bu kürsüden. Eğer memleketin maliyesi sıfırın altına düşmüşse, neden kendinize mensup belediyelere 980 küsur milyon parayı bir anda verdiniz; nereden buldunuz bu parayı?

HASAN İLDAN (Elâzığ) — 180 milyon; doğru konuş, doğru. Belediye halka hizmet ediyor. Sizin gibi şahıslara vermedik ki, mobilyaya vermedik ki, yeğenlere vermedik ki.

KÂMRAN ERKMENOĞLU (İzmir) — Belediyeniz yok, bunu öğren belediyeler var.

ÖMER UCUZAL (Devanda) — Siz; enerji yokluğundan şikâyet eden bu kürsüdeki arkadaşlarıma soruyorum, neden Türkiye Elektrik Kurumunun belediyelerinizden olan borcunu durdurmak için 3 5 milyar lira gibi büyük bir parayı erteleme yoluna saptınız? Neden Sosyal Sigortalar Kurumunun; işçiden yana olduğunuzu bağıra bağıra 420 küsur milyon lirasını belediyeleriniz ödemesin diye durdurdunuz? Her şeyin hesabı burada, bu büyük çatının altında görüşülecek ve konuşulacaktır. Hem iddiacı, hem hâkim olamazsınız siz. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

Sayın Yıldız buraya geliyor, bizimle yandaş olmayacağını söylüyor. İhtiyacımız yok Sayın Yıldız'a.

KÂMRAN ERKMENOĞLU (İzmir) — Bunu öğren, belediyeler var.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Sayın Başkan, kaç kişi konuşuyor orada?

BAŞKAN — Sayın Kara lütfen buralımız.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Geliyor, Tabii Üyeler Grupuna mensup sözcü burada bizim Hükümetimizin Anayasa dışı olduğunu söylüyor.

KÂMİL KARAVELİOĞLU (Tabii Üye) — İfadeyi değiştirme Ucuzal

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Biz Anayasa dışı bir Hükümet değiliz, biz bu Anayasanın 102 ve 103'ncü maddelerine göre kurulmuş bir Hükümetiz.

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Anayasa dışı, çünkü cephe,

BAŞKAN — Müdahale etmeyin, lütfen müdahale etmeyin

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Eğer Anayasada yerinizi arıyorsanız; hiç bir demokratik ülkede yeriniz yok, siz nasıl oluyor Anayasadan, siz nasıl oluyor seçimden bahsederek gelip bu kürsüde bizi tenkit ediyorsunuz? *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri ve alkışlar)*

KÂMİL KARAVELİOĞLU (Tabii Üye) — Bırak bu saçmaları, lâf bunlar, ucuz alma Ucuzal.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Biz Anayasaya saygılıyız, ama insan haklarına dayalı anayasaya saygılıyız.

Ben ucuz almaşım bilirim; cevap veremediğin halde "Ucuz" kelimesini ağzına alamazsın, benim ne ismimde, ne sıfatımda "Kara" kelimesi yoktur. İnme oraya...

BAŞKAN — Bir dakika Sayın Ucuzal, Sayın arkadaşlarım,

Lütfen siz müdahale etmeyin; Sayın Ucuzal siz de soru şeklinde söyleyip, müdahaleleri davet etmeyin, rica edeceğim. Ne davet, ne müdahale... Görüşmelerin sağlıklı geçmesinin tılsımı bu. Sayın Ucuzal müdahale davet etmeyin, siz de değerli arkadaşlarını müdahale etmeyin. Görüşmelere devam edelim.

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Sayın Başkan, çok gerçek dışı lâf söylüyorlar.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Değerli Arkadaşlarım, 1968'den bu tarafa Adalet Partisi olarak biz yalvardık bu sırada oturan arkadaşlarımıza; bu memleketin evlâtlarına acıyınız, bu memleketin ana - babasına acıyınız, parasına, puluna acıyınız, okulları kapatmayalım, elbirliği ile bu anarşiyi önleyelim diye, nice defa ben yalvardım; ama hepimiz güldünüz...

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Siz de acıyın 300 kişiye.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Şimdi gelip 300 kişinin hesabını benden sormaya hakkınız yoktur.

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Siz öldürdünüz.

MUSTAFA ÇELİK (Afyonkarahisar) — Kimden soracağız, kimden?

ÖMER UCUZAL (Devamla) — O 300 kişiden önce de bu memleketin Cumhuriyetine ve mukaddesatına kastedenleri, siz geldiniz 1974'te de affettiniz; Şimdi suçlu arıyorsanız, suçluların başında siz varsınız.

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Vay, kendi suçunu da bizim üstümüze at. Bütün bunları siz organize ediyorsunuz.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Bir aylık Hükümetinizin tuttuğu yol ortada. Girdiğiniz bakanlıklarda makamları, mevkileri talan ettiniz, Devletin maliyesini yağma ettiniz, şimdi gelip 26,5 aylık Hükümetin hesabını soruyorsunuz...

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Sizin gibi hırsız mıyız?

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Hükümetin hesabı açık, her zaman açık tütüyoruz; verdiğiniz önergeler ortada, hesap sorabilirsiniz.

KÂMRAN ERKMENOĞLU (İzmir) — O gün gelecek, o gün gelecek.

BAŞKAN — Sayın Erkmenoğlu, Sayın Erkmenoğlu...

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Arkadaşlarım, acınızı anlıyorum, ıstırabınızı anlıyorum, eleminizi anlıyorum; hükümeti kuramadıysanız, güvenoyu almadıysanız kabahat bizim değil, kabahat sizin tutum ve davranışınızın.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Biraderlere değil, belediyelere verildi; biraderlere pay kalmadı, onun için üzüntü içindesiniz.

MUSTAFA ÇELİK (Afyonkarahisar) — İmar yahu insaf be.

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Rengin kızarmıyor mu?

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Sayıları şaşırıyorsunuz.

BAŞKAN — Sayın İleri, Sayın İleri.

FEVZİ ÖZER (Muğla) — 27 yıldır memleketi bu hale siz getirdiniz.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Kimin kimde nesi olduğunu bu millet iyi biliyor; hem İftira edeceksiniz, hem de gelip burada haksızlık yapacaksınız„.

BAŞKAN — Sayın İleri, Sayın Erkmenoğlu.,,

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Gelir haraya emisyondan bahsederler, gelir buraya pahalılıktan, enflasyondan, defalarca bu kürsüde bahsederler.., 1974'te % 29,9 enflasyon hızını siz yarattınız; ama sizin o perişan Hükümetinizi aldık, aynı sene % 10'a indirdik enflasyon hızını, % 15'e indirdik bir sene sonra. Yaptığınız tahribatı iki senede biz düzelterek bu milletin huzuruna geldiysek; hesap verecek biz miyiz, yoksa memleketi iflâsa götüren siz misiniz?

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Rengin kızarmıyor değil mi?

MUSTAFA ÇELİK (Afyonkarahisar) — İnsaf yahu, Türkiye'de yaşamıyor gibi.

BAŞKAN — Müsaade buyurun. Devam edin.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Sayın Başkanım..,

BAŞKAN — Devam edin, ben elimden geldiği kadar sizin konuşmanızı sağlamaya çalışıyorum. Benim vazifem o; hangi partiden olursa olsun hatibi konuşturmaktır benim vazifem.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Ecevit Hükümet Başkanı olunca, Ecevit'in Hükümeti umut Hükümeti.,.

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Umut Hükümet tabii.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — 8,5 milyon Türk milliyetçisinin oyuna dayanarak gelen Hükümet Cephe Hükümeti...

UĞUR ALACAKAPTAN (Ankara) — Sayın Başkan 8,5 milyon diyor, gerici milliyetçi değil mi?

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Çok söz söylüyorum size Sayın Profesör, lütfen.

UĞUR ALACAKAPTAN (Ankara) — Lâflarım i geri al, sözünü geri al.

HİLMİ NÂLBANTOĞLU (Erzurum) — Yuh

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Özgürlük istiyorsanız, özgürlüğüme müdahale etmeyin.

BAŞKAN — Sayın Alacakaptan, Sayın Alacakaptan...

UĞUR ALACAKAPTAN (Ankara) — Sayın Başkan, 8,5 milyon milliyetçi diyor, gerisi değil mi?

BAŞKAN — Sayın Alacakaptan rica edeyim.

HİLMÎ NALBANTOĞLU (Erzurum) — Yuh

HÜSEYİN ATMACA (Denizli) — Yuh sana

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Yuh senin, ervahına yuh senin. Yuh sana, senin sülâlene yuh.

BAŞKAN — Sayın Nalbantoğlu, Sayın Nalbantoğlu..

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Otur da dinle, mecbursun dinlemeye, ben Milletin kürsüsünde konuşuyorum.

BAŞKAN — Sayın Nalbanloğlu, Sayın Ucuzal, belli bir seviyede görüşmeyi yürütmeye mecbursunuz. Sayın Nalbantoğlu rica edeyim. Sayın Ucuzal siz de biraz sakin konuşun.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Getirmiş benim Sayın Hükümetim, bir Programla gelmiş Yüce Meclisin önüne.

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Ne program, ne program... ¦

BAŞKAN — Sakin konuşun Sayın Ucuzal, biraz sakin konuşun.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Sayın Başkan, tek yönlü konuşarak, el uzatarak konuşmak var mı?

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Daha ikinci sayfasında, "Büyük Atatürk'ün önderliğinde aziz Milletimizin kurduğu Türkiye Cumhuriyetini Anayasamızdaki te-

mel nitelikleriyle savunmaya ve her şartta korumaya kararlıyız." diyen bu hükümeti Anayasa dışı ilân edenlere acımaktan başka söyleyecek sözüm yoktur.

Geliyoruz Anayasanın 56'ncı maddesinde vücut bulan siyasi partilere. "Memleketin mukadderatı için el ele verelim, diyalog kuralım" diyoruz, buna aldıran yok. Açın sizin Hükümetinizin getirdiği programı; sadece 26,5 aylık Hükümeti suçlamaktan başka ne var?

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Suçluların telâşına düşme.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Sayın Başkan, burada tek yönlü konuşma tarzı var mı?

CAHİT DALOKAY (Elâzığ) — Sayın Başkan, hatip konuşamıyor, Sayın Başkan, hatip konuşma imkânı bulamıyor.

BAŞKAN — Müdahale etmeyin, Sayın Ucuzal siz de şahıslara hitap etmeyin.

Sayın Dalokay, ben görevimi yapıyorum, ben görevimi yapıyorum.

CAHİT DALOKAY (Elâzığ) — Sayın Başkan, hatip konuşamıyor.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Benim buradaki konuşma hakkımı.

CAHİT DALOKAY (Elâzığ) — Sayın Başkan, biz samda dinledik, bir de siz sabırla dinleyin.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Ben gerçekleri dile getirirken.,.

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Hepsi iftira.

BAŞKAN — İki taraf da sabırsız, iki taraf da yüksek sesle birbirlerine bağırıyor, benim sükûneti sağlıkla korumaktan başka elimden gelen bir şey yok. Sayın Dalokay lütfen. Ben de iki tarafı dinletmeye çalışıyorum.

Devam edin Sayın Ucuzal.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Sayın Başkanım, ben burada kimseye iftira etmek için konuşmuyorum, kimseyi itham etmek için de konuşmuyorum, ben gerçekleri dile getiriyorum. Geliyor buraya C.H.P. Sözcüsü, falan tarihte Bölükbaşı böyle demiş,..

Değerli Arkadaşlarım, o tarihte Bölükbaşı'nın yanındaki Tahtakılıç ne derdi, ona da söyleseler ya,..

FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — Onu da söyle, onu da sen söyle.

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Onu da sen söyle.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Söyleyeyim. Peki, 40 yıl C.H.P.ye Genel Başkanlık yapan İsmet Paşa ölümünden bir kaç ay önce o tehlikeli trenden kendisini atıp kurtulduktan sonra, yeni Cumhuriyet Halk Partisine ne söyledi onu söyleyin...

SÜREYYA ÖNER (Siirt) — Millet ne söyledi bir de onu söyle.

KÂMRAN ERKMENOĞLU (İzmir) — Sen ne öğrenmişsin.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Arkadaşlarım tekrar ediyorum.

BAŞKAN — Müdahale etmeyin, müdahale etmeyin...

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Sayın arkadaşım, biraz zaman geçerse öğreneceksin, daha yeni geldin Senatoya.

KÂMRAN ERKMENOĞLU (İzmir) — Sen ne öğrenmişsin?

BAŞKAN — Sayın Nalbantoğlu, Sayın Erkmen-oğlu...

Sayın Erkmenoğlu, Sayın Nalbantoğlu...

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Çok şey öğretecek bu Senato size.

KÂMRAN ERKMENOĞLU (İzmir) — Ne öğrenmişsin sen, ne öğrenmişsin?

BAŞKAN — Birbirimizi dinlemezsek, kolay kolay görüşmeler bitmez.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Sayın Başkan, ben iki kelime konuştum müdahale ettiniz, o hatipten daha çok konuşuyor müdahale etmiyorsunuz,,.

BAŞKAN — Sayın Kara, nasıl müdahale etmiyorum artık, ne yapayım?

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Tatbikat vur, tüzük var, müeyyide var. Hiç bir şey yok mu elinizde?

BAŞKAN — Benim takdirime bağlıdır. Aynı şekilde tatbik edersem, size de tatbik etmek lâzım, tek taraflı değil. Lütfen Sayın Kara.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Tatbik etmemeniz için ben dışarıya çaktım.

BAŞKAN — Sayın Kara, siz doktorsunuz, sinirlenmenin sağlığa zararlı olduğunu çok iyi bilirsiniz, *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Devam edin Sayın Ucuzal.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Efendim, birtakım demokratik kuruluşlar, birtakım örgütler bizim Hükümetimizin kurulmasının karşısına çıkıyormuş, onlarla da beraber olduğunu söylüyorlarmış...

FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — Sizi uyarıyorlar.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Anayasanın neresinde yazılı?

FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — Her tarafında.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Sen Anayasayı alfabe gibi okumuşsun.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Demokrasiye inanıyorsanız, bir tek oy farkı her şeyi yola getirmeye kâdirdir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Parlamentonun dışındaki kuruluşların bir gücünün olduğunu, Sayın İleri nerede gördük? Siz bunlara güvenerek bu memlekette demokrasiyi sürdürecekseniz, hiç bir şeyin hakkından gelemezsiniz. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Elini, kolunu hareket ettirerek konuşuyor Sayın Başkan.

BAŞKAN — Efendim, konuşsun... Fikridir söyleyecek.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Cepheyle konuşsun, Başbakanıyla konuşsun. Neden bana bakarak konuşuyor?

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Sana söylüyorum.

BAŞKAN — Konuşsun...

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Hoşuna gidiyorsun da onun için bakıyor. Burnun çok güzel de ondan.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Seni gerçeklere davet ediyorum.

BAŞKAN — Her şeye cevap vermek zorunda değilsiniz.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Cephesini iyi seçsin.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Size defalarca söyledim buradan.

BAŞKAN — Her yiğidin bir yoğurt yiyişi var. Sayın Ucuzal'ın da konuşma tarzı o. Alışacaksınız efendim, müdahale yek, müdahale yok.

Devam edin Sayın Ucuzal.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Size bu kürsüden defalarca seslendim, Adalet Partisini itham etmekle bir yere gidemezsiniz. Neyi ortaya koyarsanız alacağınız cevap hazırdır.

KÂMRAN ERKMENOĞLU (İzmir) — Biz itham etmiyoruz, millet itham ediyor.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Biz ikaz ettik, ikaza da devam edeceğiz. Biz sizi itham etmedik; ama siz maalesef geldiniz, ne Cumhuriyet Halk Partisine, ne de yeni Cumhuriyet Halk Partisine yakışmayan bir tarzda burada çok çirkin kelimeleri sarf ettiniz.

BAŞKAN — Sayın Ucuzal, müddetiniz doluyor.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Sayın Başkan, müddetin yarısını onlar çalıştırdılar. Lütfedin.

BAŞKAN — Hesap ediyorum, onları da hesap ediyorum.

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Benim konuşmam yarıda kesildi.

BAŞKAN — Müdahale etmeyin lütfen.

FEVZİ ÖZER (Muğla) — Sayın Başkan, Sayın Ucuzal kavga eder gibi konuşuyor.

BAŞKAN — Sayın Özer, lütfen.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Gerçekleri dile getirirken kavga kabul edeceksiniz, iftira yaparken nasihat... Böyle şey yok sevgili arkadaşlarım.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Bakan olmaksın bakan, sık sık konuşursun.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Terbiyeli olun.

BAŞKAN — Sayın Ucuzal, Sayın Ucuzal.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Sayın Başkan, ne demek yani?

BAŞKAN — Ne diyor?

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Bilmiyorum, dinlemiyorsunuz öyleyse.

BAŞKAN — Dinliyorum.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Zeki Müren'e benziyor.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Bakan olmanızı İstiyorum.

BAŞKAN — Sayın İleri rica ediyorum.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Siz de artist olmak istiyorsunuz.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Siz 4 yıldır buradasınız, benim bu kürsüde konuşma tarzımı biliyorsunuz; sizin 13 yıldan beri burada olan arkadaşlarınız da benim buradaki konuşma tarzımı iyi bilir.

Ben buraya büyük milletimi temsilen senatör olarak geldim ve en büyük vazife de benim için budur. Sizin hayalinizde yaşattığınız hususları bize yakıştırmaya hakkım yoktur.

BAŞKAN — Sayın Ucuzal lütfen.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Sayın Başkanım, ikazınıza uyarak sözümü burada kesiyor, Yüce Heyeti saygı ile selâmlıyor, yeni Hükümetimize başarılar diliyorum. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın Kemâl Sarıibrahimoğlu, buyurun efendim. Müddet 15 dakikadır.

KEMÂL SARIİBRAHİMOĞLU (Adana) — Saygıdeğer parlamenterleri ve Hükümet üyelerini saygı ile selâmlarım.

İkinci MC Hükümeti okunan programı ile maalesef Anayasaya ters düşmüştür.

AHMET KARAYİĞİT (Afyonkarahisar) — Neresine?

KEMÂL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Sabırlı ol beyefendi. Doktorsun sabırlı ol.

BAŞKAN — Bu konuşmalar bu şekilde devam edemez. "Ters düşüyor" diyor, hemen "Neden?" diyorsunuz. Yapmayın.

AHMET KARAYİĞİT (Afyonkarahisar) — "Anayasanın neresine ters düşüyor?" diye soruyorum, hemen müdahale ediyorsunuz, Başkan olarak kendisini ikaz edin.

BAŞKAN — Bu şekilde devam etmez.

AHMET KARAYİĞİT (Afyonkarahisar) — Anayasanın neresine ters düştüğünü soruyorum, siz hemen sözümü kesiyorsunuz, belki kendisi Anayasaya ters düşüyor.

BAŞKAN — Kesiyorum. Çünkü...

AHMET KARAYİĞİT (Afyonkarahisar) — Ben de kendisine soruyorum.

BAŞKAN — Sorma hakkınız yok ki. Yok, sorma hakkınız yok.

AHMET KARAYİĞİT (Afyonkarahisar) — Sayın Başkan, anlaşılan politika yeni yeni boyutlara ulaşıyor. Anlaşıldı ki, bugüne kadarki gördüğümüz usuller bir tarafa itiliyor. Muhterem arkadaşlarımızdan öğreniyoruz; sormak var, lâf atmak var, ortalığı karıştırmak var. Ben de karıştırayım bari.

BAŞKAN — Sayın Karayiğit lütfen. Devam edin efendim.

KEMÂL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Her halde bu lüzumsuz müdahaleleri hesap edeceksiniz Sayın Reis.

AHMET KARAYİĞİT (Afyonkarahisar) — Lüzumsuz değil, lüzumlu müdahaledir; ben soruyorum "Anayasanın neresindedir?" diye Her senatör lüzumlu müdahalede bulunur, gerekçe budur bundan sonra.

BAŞKAN — Sayın Sarıibrahimoğlu, siz de davet etmeyin.

KEMÂL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Anayasanın 3'ncü maddesi "Türkiye, Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür" ilkesini koymuştur. İkinci MC iktidarı, Türk Milletini milliyetçiler, solcular kamplarına ayırmak ve bugünkü Hükümeti milliyetçilerin Hükümeti olarak kabul ve ilân eylemek suretiyle milletin bölünmezliği ilkesini İhlâl ve ihmal eylemektedir.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Programın hangi sayfasında?

KEMÂL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Beyefendi biraz evvel Sayın Grup Sözcünüz Ucuzal dahi "Biz milliyettiler 8,5 milyon milliyetçileri temsil ediyoruz" buyurdular.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Doğru.

KEMÂL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Mamafih bu müdahaleleriniz hoşuma gidiyor, çünkü MC iktidarı demekten siz de utanır hale gelmişsiniz.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — İftihar ederiz, İftihar.

KEMÂL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Bunu sağlıklı bir gelişme sayıyorum.

Ayrıca, hükümetler Cumhuriyet hükümetleridir. Türk milletini, kanunlar çerçevesinde idare ve temsil ile yetkili ve görevlidirler.

Hukuk Devleti ilkesinin gereği de devlet olmanın haysiyeti de bunu gerektirir.

Ekinci MC Hükümetinin devamından ibaret olan ve geçmiş acı misalleriyle ispat etmiş olduğu üzere, milleti düşman kamplara bölen bir Hükümet, Devletin ve milletin hükümeti olmak niteliğini kaybetmiş, meşruiyet sınırının dışına düşmüş demektir.

Hükümet Programında din ve vicdan hürriyetinin kullanılmasında "Çeşitli haksızlıklara ve mağduriyetlere sebep olan ters uygulamaları düzeltmek maksadıyla Türk Ceza Kanununun 163'ncü maddesini tadil edeceğiz" denmekte ve "İslâm Enstitüsü mezunlarının liselerde sosyal ilimler dersleri öğretmeni ve imam hatip lisesi mezunlarının ilkokullarda din ve ahlâk dersleri hocası olmaları mümkün kılınacaktır" denmektedir.

Dikkat nazarlarınızı bilhassa bir noktaya celbetmek isterim; "Öğretmeni" demiyor, "Hocası" diyor.

Bu ve bu konudaki diğer önerileriyle MC İktidarı Anayasanın 2'nci maddesindeki "Layiklik" ilkesine ters düştüğü gibi, Anayasanın 19'ncu maddesinde ifadesini bulan din ve vicdan hürriyetini de ihlâl etmektedir.

Ayrıca, teokratik bir devlet düzeninin kurulmasını hedeflediğinden şüphe bulunmayan vaat ve önerileriyle Anayasanın 19'ncu maddesinin üçüncü fıkrası açıklığına ters düşen MC İktidarını oluşturan partiler, aynı fıkranın son cümlesi açıklığı ve Siyasi Partiler Yasası açısından Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılmaya müstahak olmuşlardır.

MC İktidarının geçmiş tatbikatı "Layiklik" ilkesine ters bir anlayışın ifadesi olmuş ve Birinci MC iktidarının başları bu vadede birbirleriyle yarışmışlardır. Özellikle Sayın Demirel'in çiğ bir istismarı sergileyen davranışları, Sayın Erbakan'ın bütün milletçe izlenen davranışları, gerçek vatansever Atatürkçü ve milliyetçi vatandaşları gönülden yaralamıştır.

Layikliğin din düşmanlığı şeklinde...

MUZAFFER DEMİRTAŞ (Konya) — Beynelmilelcileri de...

KEMÂL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Beyefendi, biz Atatürkçü ve gerçek milliyetçiyiz; biraz sonra okuyacağım size. Okumasını bilmiyorsunuz, dinlemesini öğrenin.

BAŞKAN — Sayın Sarıibrahimoğlu devam edin,

KEMÂL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Layikliğin, din düşmanlığı şeklinde anlaşıldığı, samimi müminlere zulmedildiği, ne zaman ve nasıl mümkün olmuştur?

27 yıldır, pek küçük aralar hark, MC İktidarı veya murisi olduğunu iddia ettiği idareler tarafından yönetilmek talihsizliğine uğrayan Türkiye'mizde bu ifadeler, kendi kendini itham ve geçmiş idarelere bühtandan başka bir şeyi ifade etmez.

163'ncü madde tadil edilecekse, bunun karşıtı olan 143 ve 142'nci maddenin de tadili Anayasanın 20'nci ve 12'nci maddelerinin gereği değil midir? Acaba Sayın MC İktidarı bu suali mukadderin kendilerinin karşılarına çıkarılacağını bilmemekte midirler? Bu sualin karşılarına çıkacağını bilmektedirler. 163'ncü maddenin tadiline güçlerinin yetmeyeceğini de bilmektedirler. Yalnız, bu sualleri soranlardan "Siz komünistsiniz, siz komünistleri himaye ediyorsunuz" diye itham nedeni bulmak için bu Programa konmuştur; ama hükümetler, ciddi adamların kuracağı milleti temsil eden büyük teşekküllerdir.

Siz gülersiniz bana, böyle çok gülenleri de gördüm. Ben sizden daha da eski politikacıyım Sayın Demirel; ama samimiyetsizliğin neticesinde bir kayaya İnsanın başını çarptığını da gördüm. *(A.P. sıralarından Şiddetli gürültüler)*

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Eskiler bit pazarındadır, senin yerin bit pazarıdır.

BAŞKAN — Sayın Sarıibrahimoğlu...

CAHİT DALOKAY (Elâzığ) — Neden müdahale etmiyorsunuz: Sayın Başkan?

BAŞKAN — Bir dakika efendim, bir dakika, beni dinleyin.

CAHİT DALOKAY (Elâzığ) — Sayın Başkan, zamanında müdahale edin, zamanında müdahale etmiyorsunuz.

BAŞKAN — Sabırlı olun, bir dakika beni dinleyin. Kaçıncı kezdir söylüyorum, ben Başkan olarak kürsüde söz söyleyen üyenin konuşmasını himaye etmekle, düşün hürriyetine dayanarak onun serbestçe konuşmasını sağlamakla kendimi görevli sayarım.

Sayın Sariibrahimoğlu, Sayın Demirel'e "Ben senden daha eski politikacıyım" demekle bir suç mu işlemiştir; feveran gösteriyorsunuz?

MUSTAFA GÜLCÜGİL (Isparta) — Şahıslara hitap etmek var mı? Niçin müdahale etmiyorsunuz?

BAŞKAN — Bir dakika, bir dakika sinirlenmeyin.

MUSTAFA GÜLCÜGİL (Isparta) — Kürsüden şahısları itham etmek var mı?

CAHİT DALOKAY (Elâzığ) — Zamanında hatibe müdahale etmeniz gerekir.

MUSTAFA GÜLCÜGİL (Isparta) — Gayrimeşru Başkan, gayrimeşrusun.

BAŞKAN — Sayın Gülcügil, ben Cumhuriyet Senatosu Başkanıyım..,

MUSTAFA GÜLCÜGİL (Isparta) — Gayrimeşrusun; sen ve partin de...

BAŞKAN — Bir dakika, bir dakika, karşında...

MUSTAFA GÜLCÜGİL (Isparta) — Seni meşru tanımıyorum. *(A.P. sıralarından şiddetli gürültüler)*

HÜSEYİN ATMACA (Denizli) — Senin partin gayrimeşru...

BAŞKAN — Bir dakika efendim, bir dakika ben...

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Sayın Başkan, bu çingeneyi dışarıya atın.

İHSAN SABRİ ÇAĞLAYANGİL (Bursa) — Sayın Başkan, Başkan olmak batılı müdafaa etmek hakkını vermez, hakareti müdafaa edemezsiniz. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın Çağlayangil, bir dakika. Meseleler, bağırmakla, hiddetle çözüme gitmez.

SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir) — Hep sen bağırıyorsun. Hükümete hakaret ediyor.

EKREM KABAY (Burdur) — Senin burada söz hakkın yok, burada konuşamazsın.

BAŞKAN — Bir dakika Sayın Kabay, beni dinleyin.

Bir şeyi bileceksiniz, bir şeyi açıkça bileceksiniz; Başkana gayri meşru diyenlerin cevabını Sırrı Atalay çok iyi verir; ama şurada, şu anda Başkan olarak bulunuyorum. Yoksa, bana en ufak bir hakaretin nasıl karşılanacağını hepiniz iyi bilirsiniz, hem çok iyi bilirsiniz; ama bir şey var, şu anda ben Başkanım; ne yaparsanız, ne söylerseniz (Dikkat edin) ne söylerseniz, bu sözü söyleyenlerin (Zinhar Yüksek Heyet için demiyorum) seviyesine inmeyeceğim.

Devam edin...

NAHİT MENTEŞE (Aydın Milletvekili) — Sayın Başkan, kendinize karşı gösterdiğiniz hassasiyeti Hükümete karşı da göstermelisiniz. *(CHP sıralarından şiddetli gürültüler "Bir milletvekili burada nasıl konuşabilir?" sesleri)*

BAŞKAN — Sayın Menteşe, bir dakika. Sayın arkadaşlarım...

MUSTAFA GÜLCÜGİL (Isparta) — Sustursana onları, neden susturmuyorsun?

MEHMET SEYDİBEYOĞLU (Kastamonu) — Burada senatör konuşur.

BAŞKAN — Sayın Şeydibeyoğlu, Sayın Seydibeyoğlu...

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Bu Hükümet üyeleri nerede konuşup konuşamayacaklarını bilmiyorlar.

BAŞKAN — Ben, İçtüzüğün bana verdiği celseyi tadil etme hakkını kullanmayacağım. Ne yaparsanız yapın, bu Birleşimi sonuna kadar sürdüreceğini. Ben, Cumhuriyet Senatosunun 107 oyunu almış Başkanı olarak, ne derseniz deyin, ne yaparsanız yapın, vicdanıma karşı şeref taşıyorum. Bunu iyi biliniz.

Devanı ediyorum. Buyurun Sayın Sarıibrahimoğlu *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

KEMAL SARİİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Programda seçim emniyetinden, hür ve demokratik seçimlerden bahsedilmektedir.

Birinci MC İktidarının marifetlerine tanık olmasaydık bu pasajı alkışlamayı yurtseverlik görevi sayardık.

Seçim günü seçim hile ve baskıları yapmamak veya yapamamak, seçim emniyetinin teminatı değildir; bir parçasıdır. Seçimden önce ve iktidarı boyunca kendinden olmayanların can ve mal emniyetini hiçe sayan, milleti düşman kamplara bölmek için Kara taş radyosundan televizyonuna ve bir kısım basınına kadar tüm yayın vasıtalarını seferber eden bir idarenin dürüst seçimden ve seçim emniyetinden bahsetmesini tebessümle ve teessürle karşılamak hakkımız ve görevimizdir.

Milliyetçi adını taktıkları dörtbuçuk başlı İktidar döneminde gerçek vatanperver ve milliyetçi vatandaşlara Devlet kapılarının kapandığını, kredi musluklarının kesildiğini, okuma ve okutma özgürlüklerinin silah zoruyla önlendiğini bilen vatandaşların, model, tavır ve şahıslar itibariyle aynı olan İkinci MC İktidarının seçim emniyetinden bahsetmesini, millet izan ve irfanıyla alay anlamında kabul etmesi doğaldır.

Plansız, programsız ve kaynakları belirtilmeden ağır sanayi hamlelerinden bahsedilmesi, gerçekten n dil etçe alay konusu olan sahnelerin tekrar sergileneceği anlamını taşımaktadır.

27 yıldır montajcılığın ve dışa bağımlı ve beynelmilel sermayenin kontrolündeki uydurma ve müstemleke tipi sanayileşmenin tatbikçisi ve müdafii olan bir zihniyetin, üç başlı İkinci MC İktidarını yaratabilme uğruna bağımsız ve milli bir sanayi hamlesini önermeye kalkışması samimiyetsizliğin en büyük kanıtıdır.

Beynelmilel sermayeye bağımlı ve çağ dışı bir kapitalizmin 27 yıllık tatbikçisi AP'nin milliyetçi toplumcu ve ümmetçi ve teokratik düzen taraflısı kanatlarla türlü çeşitli tavizler ve çelişkilerle dolu vaatleri içeren programla, Türk emekçisine, bürokratına, Türk köylüsüne ve tüm Türk Milletine ve Devletine can ve mal emniyetini getireceğini, sosyal adalet ilkelerine uygun bir kalkınma hamlesini gerçekleştireceğini, dış sorunları çözeceğini ve dev ekonomik problemleri halledeceğini beklemek hayalden ibarettir,

İkinci MC İktidarı Türk Milleti ve Devleti için talihsizliktir, acı ve karanlık bir dönemin devamıdır. Tüm gerçek vatansever, gerçek milliyetçi ve Türk Milletinin vatan: ve milletiyle bölünmezliğinin ve layik Cumhuriyet ilkelerinin dokunulmazlığının inançlı taraftarlarının güç ve elbirliğiyle, dilerim ki bu karanlık gün bir an evvel aydınlığa çevrilsin.

Şimdi arkadaşlarım, galiba Sayın arkadaşlarımın müdahalesi yüzünden hedere uğrayan birkaç dakikam daha var onu da arz edeyim.

BAŞKAN — Aslında müddetiniz doldu; ama müdahaleler için size üç dakika daha söz veriyorum.

KEMÂL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Peki efendim,

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Bize aynı şeyi yapmadınız.

BAŞKAN — İnsaf edin, insaf edin; size de ayni şeyi yaptım Sayın Ucuzal.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Bize yapmadınız.

KEMÂL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım;

Sayın İkinci MC İktidarının, bir türlü Atatürkçülüğü, "Sosyal Devlet" ilkesini sindiremediğini ve bu Anayasayı benimsemediğini kanıtlayan bir pasaj okuyup ve bunu Anayasama dibacesiyle ispat edeceğim.

35'inci sayfa bakınız, finişte bütün bu milliyetçilik vesaire dedikleri ilkelerin kaynağını dibaceden alıyorlar; ama Anayasayı âdeta bu yanlış, hatalı değerlendirmelerinin yalancı şahidi tutmak istemektedirler. Bunu göstereceğim.

Bizi millet yapan ve bir arada güçlü tutan inanca yürekten bağlıyız.

Anayasada ifadesini bulan, bütün fertlerini kaderde, kıvançta ve tasada ortak, bölünmez bir bütün halinde, milli şuur ve ülküler etrafında toplayan ve milletimizi, dünya milletleri camiasının eşit haklara sahip şerefli bir üyesi olarak milli birlik ruhu içinde daima yüceltmeyi amaç bilen milliyetçilik inancınım, milletçe birlik ve beraberliğimizi sağlayan bir kuvvet kaynağı sayıyoruz" Amenna.

Peki, lütfedip, kerem edip de bu milliyetçilik ilkesinin hangi anlamda, hangi maksatlarla kabul edildiğini ve hangi hedeflere ulaşmak için vazedildiğini belli eden bundan sonraki fıkraları yazsanıza buraya... Yok, yazmazlar; aynen almışlar çünkü. Yoksa, kendileri uydurmuş yahut kendileri yazmış derdim; mevzuu yoktu.

Devam ediyoruz:

"Bu milliyetçilikten ilham alarak ve (Yurtta sulh, Cihanda sulh) ilkesinin, milli mücadele ruhunun, millet egemenliğinin, Atatürk devrimlerine bağlılığın (ki, bunun içinde layiklik de var beyler ve baştadır) tam şuuruna sahip olarak insan hak

ve hürriyetlerini ki, bunda yaşama hakkı da var, milli dayanışmayı, sosyal adaleti ki, özellikle aradım. Sosyal hukuk devleti tabirine rastlamamanın ıstırabı içindeyim Programda, ferdin ve toplumun huzur ve refahını geliştirmeyi ve teminat altına almayı mümkün kılacak demokratik hukuk devletini, bütün hukuki ve sosyal temelleriyle kurmak için Türkiye Cumhuriyeti Kurucu Meclisi tarafından hazırlanan bu Anayasayı kabul ve ilân ve onu asıl teminatın vatandaşların gönüllerinde ve iradelerinde yer aldığı inancıyle (Sayın Ucuzal iyi dinlesin)..."

BAŞKAN — Sayın Sarıibrahimoğlu, müdahaleyi davet etmeyin.

KEMÂL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — "... Hürriyete, adalete ve fazilete aşık evlâtlarının uyanık bekçiliğine emanet eder"

Sadece sandıktan çıktığı ve muayyen bir ekseriyeti elde ettiği için, burada yasal bir yetkiye dayanan parfümerilerin değil, namuslu, haysiyetli, gerçek milliyetçi, vatanperver Türk evlâtlarının emanetine teslim ediyor bu ilkeleri.

Oram için, Sayın Ucuzal'ın ve Sayın Hükümet üyelerinin ve özellikle iki gün sonra vicdanlarıyla baş başa kalacak olan parlamenterlerin vicdanına hitap ederek ve 1893 yılında...

AHMET CEMİL KAMA (Trabzon) — Çok hitap etliniz vicdanlara; ama para etmedi.

KEMÂL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Beyefendi, cümlem devam ediyor, rica ederim; cümle bilirlik usûl budur.

BAŞKAN — Sayın Sarıibrahimoğlu, lütfen bitirin.

KEMÂL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Bitiriyorum efendim.

BAŞKAN — Bitirin, lütfen.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Siz kendi vicdanınızla baş başa kaim da ondan sonra...

BAŞKAN — Ama, mütemadiyen bana "Karşı tarafı sustur." diyorsunuz.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Sayın Başkan, hep bizi görüyorsunuz; çok görüyorsunuz bizi.

BAŞKAN — Ben hepinizi görüyorum, hepinizi görüyorum.

KEMÂL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım.

1893'te yaşamış ve 20 Ekim 1893'te beyanda bulunmuş olan Amerikalı çilekeş bir devlet ve politika adamının sözleriyle sözlerime son vereceğim. Herhalde bunu da itiraz edemezsiniz; bu Amerikalı. *(A.P. sıralarından gülüşmeler)*

Frederick Douglass isminde, Büyükelçilik yapmış ve Başkanvekili seçimi adaylığında bulunmuş ve parti genel başkanlığı yapmıştır.

Bu diyor ki; "insanoğlunun hemen her türünden oluşan bizim gibi bir ulusta, yasalar önünde ne zengin ne fakir, ne yüksek ne alçak, ne siyah ne beyaz, herkes için sadece tek ülke, tek vatandaşlık, eşit haklar ve kader birliği olmalıdır. En aciz vatandaşın yaşam, özgürlük ve mutluluk haklarını korumayan, ya da koruyamayan bir hükümet hiç bir vakit kaybetmeden ıslah edilmeli, ya da devrilmelidir"

Muhterem arkadaşlarım;

1893; yani 100 seneye yakın bir zaman evvel bir Amerikalı politikacı bunu diyor. Artık...

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Amerikalı değil, Amerikalı.

KEMÂL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Mani, sempatik gelir diye size, Amerikalı olduğunu bilhassa vurguluyorum.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Türkçe konuşmasını bilmiyor.

BAŞKAN — Tamam Sayın Sarıibrahimoğlu, konuşma müddetiniz doldu.

KEMÂL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım;

Bu memleket de hepimizin.,

BAŞKAN — Sayın Sarıibrahimoğlu, bitti konuşmanız.

KEMÂL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — ... Bu vicdan da sizin bu vatan da hepimizin.

GÜRHAN TİTREK (Çankırı) — O vicdan da senin.

KEMÂL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Allaha şükür, bu vicdan benim.

Sizi vicdanınızla baş başa bırakıyorum.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Zaten baş başayız biz kendi vicdanımızla,

BAŞKAN — Tamam efendim, tamam. Sayın Sarıibrahimoğlu...

KEMÂL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Allah, İkinci MC İktidarını Birinci MC İktidarına benzetmesin, memlekete hayırlı hizmetler nasip eylesin. *(A.P. sıralarından "Amin" sesleri ve C.H.P. sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Sekiz Sayın üye söz almış, konuşmuş; henüz 14 Sayın üye de söz almış, konuşmamıştır.

Bir yeterlik önergesi vardır, okutuyorum.

Sayın Hasan Güven, tam sıra sizin; ama yeterlik önergesi kabul edilirse konuşamazsınız, edilmezse konuşursunuz.

Önergeyi okutuyorum:

Başkanlığa

Konu aydınlanmıştır. Müzakeratın kifayetini arz ederim.

Haldun Menteşeoğlu (Muğla)

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Sayın Başkan, aleyhinde.

BAŞKAN — Acele etmeyin, acele etmeyin. Yeterliğin aleyhinde bir Önerge gönderilmiştir, okutuyorum:

Başkanlığa

Yeterlik önergesinin aleyhinde söz istiyorum. Gereğini arz ederim

Niyazi Ünsal (Erzincan)

BAŞKAN — Sayın Ünsal, yeterlik aleyhinde size süz vereceğim; ama hemen rica edeceğim; sinirler bir hayli yorgun ve her iki taraf, özellikle iki büyük partinin üyeleri birbirini, Başkanın görmediğini iddia ederek, Başkanı da ciddi bir şekilde eleştiriyorlar. Siz, daha çok eleştirilere meydan vermemek ve münhasıran yeterlik önergesi aleyhinde olmak üzere buyurun,

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Sayın Başkan;

Bugün burada bir Cumhuriyet Hükümetinin Programı değil, 300 ölü veren, ülkeyi kardeş... *(A.P. sıralarından gürültüler)*

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Başladık, Cumhuriyet Hükümetinin Programı okunuyor burada,

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Ben başlamadan sen başladın,

BAŞKAN — Canım hele bir durun bakalım, ne acele ediyorsunuz?"

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Benim başlayacağım daha geride.

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Cephe, Cephe,..

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Çete babandır.

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Cephe dedim Cephe.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Bugün burada Cumhuriyet Hükümetinin Programı değil, 300 ölü veren, ülkeyi kardeş kavgalarının içine atan sayısız olayın, yolsuzluğun, şu, ya da bu ad altındaki...

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Sayın Başkan, önerge aleyhinde mi konuşuyor?

BAŞKAN — Ben takdir edeceğim"

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Sayın İnan'ı bir dakika konuşturmadınız.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ... Suçun ortağı ve sorumlusu olan üç insanın hesabı görülüyor.

BAŞKAN — Bir dakika Sayın üyeler.

Sataşma konusuyla yeterlik önergesinin aleyhindeki konuşmayı birbirinden ayırmanızı evvelâ isteyeceğim. Birbirinden farklı. Hemen mukayese yapıyorsunuz, "Sayın İnan'a söz vermedi" diyorsunuz. İnan'ın sözü sataşma ile ilgiliydi, Sayın üyenin ise, yeterlik önergesi aleyhindedir.

Daha konuşmadan önce ben gerekli uyarmayı yaptım; ama bırakın bir kaç cümle konuşsun,, eğer yeterlikle ilgisini bulmazsam, izin verin ben müdahale edeyim,

sizden önce ben ama siz müdahale ederseniz, görüşmelerin uzamasına sebep oluyorsunuz.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Sayın Başkan, izin verirseniz, ben konuşma isteğinin uzamasını isteyeceğim. Bunun nedenlerini, gerekçelerini burada saya saya, Sayın üyelerin bu önergenin aleyhinde oy kullanmalarım isteyeceğim.

Bu nedenle, Sayın arkadaşların beni sükunetle, gerekçelerimi sessizlikle dinlemelerini rica ediyorum, Bağırılsa da, müdahale edilse de ben bunları söyleyeceğim; yalnız zaman kaybederiz. Bunu kaybetmemek için dinlemenizi istirham ediyorum.

Önemli bir gündeyiz arkadaşlar. Yeniden açılacak kanlı dönemin dökümü yapılıyor burada. Aralarında oluşturdukları gizli pazarlığı, aralarında kurdukları gizli tuzağı öğrenmek istiyoruz, Nasıl keseriz bu işi kısa biz? Kim, yarın, nerede, nasıl öldürülecektir? Kim, nerede nasıl, kimler tarafından kurşunlanacaktır. Bunu bileceğiz.

MUSTAFA GÜLCÜGİL (Isparta) — Türkiye burası, Türkiye burası, Mao'nun memleketi değil kimse kimseyi öldüremez

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Ölümleri kim idare edecektir, bu ortaklığın içinde? Bunlar arasında gizli olan protokolde bu iş kime verilmiştir? Bunu anlamak için konuşmam gerekiyor benim, bildiklerimi buraya dökmem gerekiyor benim. Dinleyin şimdi, birini bildiriyorum.

Bugün aldığım bir mektupta,., *(A.P. sıralarından "Vay, vay, sesleri)*

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Hep mektupla konuşuyorsun.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Evet vay vay, şimdi dinleyin beyefendi,

Bugün aldığım mektuptan bu kanlı olaylar? Cumhuriyet Senatosunun ve Meclisin...

ÖMER NACİ BOZKURT (Gümüşhane) — Sen yazabilirsin.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ..... Evet Bozkurt...

Ben yazmış olabilirim dinle şimdi.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Tabi sen yazdın, bize her gün bir mektuptan hapsediyorsun,

BAŞKAN — Sayın Ünsal, üyelere hitap etmeyiniz.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Cumhuriyet Senatosunun...

Üye bana oturduğu yerden lâf atıyor, cevabını alıyor Sayın Başkan.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Her gün mektup okuyamazsın buradan.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Bu kanlı olaylara, adam öldürmelere Cumhuriyet Senatosu ve Meclisin de ismi karışmaya başladı.,

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Senin de adın vardır.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Cumhuriyet Senatosunun ve Meclisin servis arabalarının geceleri Çubuk İlçesinden, Elmadağ'dan ve çevreden saldırganları getirdiği, görevini yaptıktan sonra geri götürdüğü söyleniyor.

Ben bunları burada *(A.P. sıralarından gürültüler sıra kapaklarına vurmalar)*

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — O sizin, işiniz. O işlerde biz başarılı değiliz, siz başarılısınız.

BAŞKAN — Sayın Ünsal, bir dakika

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Ben buradan bunları teker teker ispat edeceğim.

BAŞKAN — Sayın Ünsal Sayın Ünsal,

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Sayın Başkan, arabanın hesabını ver.

BAŞKAN — Sayın Ünsal, yeterlik önergesinde meseleleri, sorunları şu veya bu şekilde değerlendirmeye hakkınız yoktur.

AHMET CEMİL. KARA (Trabzon) — Yapan da namussuz, itham eden de namussuz.

BAŞKAN — Bırakın canım siz mi konuşacaksınız?

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Anlamadım.

BAŞKAN — Hem Başkan...

AHMET CEMİL. KARA (Trabzon) — Yapan da namussuzdur, itham eden de namussuzdur, şerefsizdir,

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — İtham eden varsa.

BAŞKAN — Bir dakika Sayın Ünsal

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Bir dakika,

BAŞKAN — Sayın kara bir üyeye bu şekilde,

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — İtham eden diyorum,

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Sayın Başkan, Sayın Başkan bu sözleri bana söylediyse, namussuzun kendisidir.

BAŞKAN — Sayın Ünsal, Sayın Ünsal,.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — O halde sensin.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Şerefsizliğin lüzumu yok, beni dinle.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Dinlemek mecburiyetinde değilim, sen parazit yapıyorsun.

BAŞKAN — Sayın Ünsal, Sayın Kara...

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Saygısız adam, ben aldığım mektubu açıklıyorum.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Sahte mektupları okuyamazsın burada. Burası Cumhuriyet Senatosu her mektup okunmaz burada.

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Dinlesene, dinle biraz.

BAŞKAN — Sayın Ünsal, Sayın Ünsal sözünüzü kestim. Sayın Kara...

(Hatibin sözleri; Başkan tarafından mikrofon kapatıldığından ve salondaki gürültüler sebebiyle tespit edilememiştir)

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) —...

BAŞKAN — Sayın Ünsal, beni dinleyin. Sözünüzü kestim beni dinleyin.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Bir dakika, hayır Sayın Ünsal.

Sayın Ünsal eğer siz yeterlik önergesi şu şu sebeplerden Cumhuriyet Senatosunda Hükümet Programı üzerinde görüşmeyi yeterli kılmamıştır. Şu nedenlerle görüşmelerin devamını istiyorum demez iseniz, yeni sataşmalara, yeni karşılıklı nahoş olaylara sebebiyet verecek iseniz, ikinci kez sizi sadede davet ediyorum.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) —...

BAŞKAN — Bir dakika, beni dinleyin.

Sadede davet ediyorum, ben yıllardan beri Başkanvekili olarak, kısa süre de Başkan olarak Cumhuriyet Senatosunda hiç bir ceza şimdiye kadar tatbik etmedim, yine etmeyeceğim; ama şunu bilin ki, ben kolay kolay görüşmelerin çığırından çıkarılmasına da müsaade etmem, ceza vermeden bunu başarırım.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Sayın Başkan, teşekkür ederim ikazlarınıza,

BAŞKAN — Hayır, hududu çıkmayacaksınız.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Efendim ben hududu çıkmıyorum. Ama, söylemeye bırakmıyorsunuz. Siz bırakmıyorsunuz, karşı bırakmıyor.

BAŞKAN — Söylemesini bileceksiniz.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — İzin verin ben söyledikten sonra, onu söyleyeceğim şekle sokarım; ama izin verilmiyor ki.

BAŞKAN — Sükûnetle üyelere hitap etmeden yeterliğin gerekçesini...

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Sayın Başkan, biraz önce bizim burada söyleyeceğimiz, Hükümet Programı nedeniyle dile getirdiğimiz olaylara, Meclisten bazı kimselerin, Senatodan bazı kimselerin nasıl karıştıklarını söyledim. Eğer bana konuşma fırsatı verilirse, bunu söylemekle kalmayacağım, bu işe kimlerin karıştığım, hangi arabaların nasıl getirdiğini ve nerelerde çalıştığım burada söyleyeceğim.

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Hükümetle ne ilgisi var?

BAŞKAN — Hayır Ege, bunu söyleyecek, hakkı tabii, yeterlik için müdahale etmeyin.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Durum bu denli yaygındır.

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Hükümetle, Cumhuriyet Senatosunun arabasının ne alâkası var?

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Nasıl ne alâkası var? Hükümet Programını görüşüyoruz.

BAŞKAN — Sayın Ege, müdahale etmeyin. Sayın Ege, rica ediyorum. Siz Bakansınız Sayın Ege, müdahale etmeyin, rica ediyorum.

Sayın Ege, yeterlik aleyhinde konuşurken, sizin beğeneceğiniz bir ölçüde veyahut karşı tarafın için vereceği ölçüde değil, Başkanın takdir edeceği bir ölçü içerisinde konuşmak zorunluğu vardır.

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Biz size yardımcı olmak istiyoruz.

Meclisin ve Cumhuriyet Senatosu arabalarının şu veya bu şekilde kullanılmasının Hükümet Programıyla ilgisi ne?

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Asayişi korumak için.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Ben ilgisini söyleyeceğim Sayın Ege, dinlerseniz.

Durum bu denli yaygındır, iç içedir.

BAŞKAN — Sayın Ünsal, sinirlenmeyin, sükûnetle konuşun. Millet Meclisi veya Cumhuriyet Senatosu...

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Sayın Başkan, böyle konuşma olmaz ki, verin o konuşsun benim yerime efendim, eğer yeterlik önergesi... Rica ederim yani, müsaade edin efendim, biraz da ben bir şey söyleyeyim,

BAŞKAN — Ben konuşacağım; ama siz de...

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Yani kraldan çok kralcı kesilseniz de bunlar sizi şey etmesin,

BAŞKAN — Yeterliğin sınırları içinde kalın lütfen.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Efendim, benim Sözümü toparlamama ne siz izin veriyorsunuz, ne de üyeler. Rica ederim.

GÜRHAN TİTREK (Çankırı) — Toparla, toparla.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Toparlamayacağım, bunun son noktasına kadar sayacağım. Hiç unutmayın.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Sen önergenin aleyhinde konuşmak için çıkmadın. Biliyoruz biz seni,

BAŞKAN — Sayın Kara bırakmıyorsunuz,..

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Değerli Arkadaşlarım,

Faşizm tırmanma dönemini aşmış, uygulama dönemine gelmiştir. Faşizmin ustaları bu Hükümettir, bunları sayacağız. Zamanı hiç bir zaman böyle kısıtlamalarla bunları Saymamızı önleyemezsiniz. Bu işleri tezgâhlayanlar, her ne kadar şu günlerde kuzu postuna giriyorsa da ülke çapında yapılanlar korkunçtur. Bunlar; söyleyeceğiz. Kurtlar kuzu postuna girseler de zararsız olamazlar. Kurtların yediği kuzuları ben konuşarak burada sayacağım. Bunun için konuşacağım.
Seçim gezilerinde köpekler gibi çemkiren.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Sayın Başkan...

BAŞKAN — Dur bakalım, dur bakalım,

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ... Saldıran, arabaları kemiren, dişlemek isteyen gençler gördüm.

OSMAN SALİHOĞLU (Sakarya) — Ayıp, memleket gençliğine bunu nasıl dersin.

MUSTAFA GÜLCÜGİL (Isparta) — Hakaret ediyor, "Köpekler" diyor.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Bunları bu hale kimler getirdi, bunları sayacağım.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Sayın Başkan, Sayın Başkan

BAŞKAN — Sayın Ünsal bir dakika, bir dakika. "Köpekler gibi çemkiren" tabirini kim için kullanıyorsunuz?

MUSTAFA GÜLCÜGİL (Isparta) — Kim olursa olsun, "Köpekler" diye söylenemez bu kürsüden.

BAŞKAN — Bir dakika, müsaade edin.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Arabalarımıza...

BAŞKAN — Bir dakika...

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Efendim müsaade edin açıklayayım, Sayın Başkanım.

BAŞKAN — Bir dakika, Sayın Ünsal

MUSTAFA GÜLCÜGİL (Isparta) — Yeter yahu; hakaret ediyor, "köpekler gibi" diyor.

BAŞKAN — Sayın Ünsal, bir dakika, kimin için kullanıyorsunuz?

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Sayın Başkan, seçim gezilerinde arabalarımızda bozkurtlar gibi uluyarak arabalarımızı ısırmak isteyen gençler kimse onlara söylüyorum...

BAŞKAN — Sayın Ünsal..

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Gördüklerinle söylüyorum, gördüklerime...

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Sayın Başkan, Sayın Başkan... *(A.P. sıralarından "Köpekler gibi diyemez" sesleri)*

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Bakın ne diyorum? ne diyorum...

ÖMER NACİ BOZKURT (Gümüşhane) — Türk gençliğine diyemez...

BAŞKAN — Sayın Ünsal, Sayın Ünsal...

MUSTAFA GÜLCÜGİL (Isparta) — "Çemkirmek" diye söyleyemez bu kürsüden. *(A.P. sıralarından gürültüler)*

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Tabanca çekti. *(Gürültüler)*

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Kim uludu? *(A.P. sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın Ünsal hiç bir kimseye yargı organı kararı olmadan Meclis kürsüsünden çok ağır bir dille hakaret etmeye hakkınız yoktur. Hiç bir vatandaşa "itler gibi çemkiriyor" kelimesini kullanamazsınız.

(Hatibin sözleri, Başkan tarafından mikrofon kapatıldığından ve salondaki gürültüler sebebiyle tespit edilememiştir)

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) —...

BAŞKAN — Hayır kullanamazsın, kullanamazsınız.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Sayın Başkan, Sayın Başkan...

ÖMER NACİ BOZKURT (Gümüşhane) — Başkan, Başkan... *(A.P. sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Bu sebeple, Sayın Ünsal

ÖMER NACİ BOZKURT (Gümüşhane) — Bozkurta böyle şey diyenler it oğlu ittir, (*A.P. sıralarından "Seviye, seviye" sözleri)*

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Aynen, aynen.

ÖMER NACİ BOZKURT (Gümüşhane) — Tabancasını muhafaza edemeyen, teslim eden.. *(A.P. sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın Bozkurt, Sayın Bozkurt, Sayın Bozkurt *(Gürültüler)*

ÖMER NACİ BOZKURT (Gümüşhane) — Bozkurta hakaret ediyor, susuyorsunuz Sayın Başkan.

BAŞKAN — Sayın Bozkurt, Sayın Bozkurt aynı şekilde size de hitap ediyorum..

ÖMER NACİ BOZKURT (Gümüşhane) — Ben müdahale etmesem, siz müdahale etmiyorsunuz.

Bir tabancasını muhafaza edemeyen, Şirvan'da bir karıya kaptıran burada konuşamaz.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Burası meyhane değil.

BAŞKAN — Sayın Ünsal, Sayın Ünsal Sayın Ünsal, Cumhuriyet Senatosu kürsüsü burası,

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Aynen iade ederiz.

BAŞKAN — Sayın Ünsal, Cumhuriyet Senatosu kürsüsüdür. Yeterlik önergesi aleyhinde söz söylemek etiketi altında vatandaşlara buradan çok ağır kelimelerle hitap etmeye hakkınızı yoktur. Sözünüzü kestim.. Bitti. Bundan sonra konuşmanız zapta geçmiyor. Rica edeyim, rica edeyim. *(A.P. sıralarından.. "in aşağıya, in aşağıya" sesleri)*

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Rica ediyorum...

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Kestim ben.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Rica edeceğim, kestim.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) —...

BAŞKAN — Sayın Ünsal, sadet içinde değilsiniz.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Sayın Ünsal, ben,,.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Sayın Üyeler, Sayın Ünsal'ı iki kez sadede davet ettim.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Davet ettim, davet ettim.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Sayın Ünsal, Sayın Ünsal...

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Sayın Ünsal, ben demin de söyledim. Hiçbir üyeye.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Sayın Ünsal, ben...

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) —

BAŞKAN — Ama Sayın Ünsal, bunu dilediğiniz gibi söylemek hakkınız yoktur.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN— Yoktur.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Ben.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) —...

BAŞKAN — Sayın Ünsal...

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Sayın "'Ünsal, sözünüzü kesmiş bulunuyorum.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Beni Genel Kurul Kararı ile sözünüzü kesmeye icbar etmeyin"

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Ben çok iyi biliyorum; diyorum ki, Genel Kurul Kararı ile sizin sözünüzü kesmek istemiyorum. İstemiyorum.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ... *(C.H.P. sıralarından "Sayın Ünsal, Sayın Ünsal, lütfen aşağıya in" sesleri)*

BAŞKAN — Yalnız Başkanlık, Tüzük hükümlerini harfiyen yerine getirmek değil, üyelerin de...

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Gerçekten Başkanlık talihsiz bir şey; ama başa gelen çekilir.

Sayın Ünsal, ben Genel Kurulun kararına sunmayacağım. Ama elimde imkân vardır, devam ederseniz celseyi tatil ederim, 5 dakika sonra açarım. Beni bu yola başvurmaya mecbur etmeyin. Rica edeceğim, size...

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Benim yıllardan beri kendime karşı bir taahhüdüm vardır; bir üyeye ceza vermemek. Ben bunu 9 yıllık Başkanvekilliğimde, şimdi de devam edecek Başkanlığımda uygulamayacağım. Kendime karşı saygım beni buna mecbur ediyor. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)*

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ,..

BAŞKAN — Sayın Ünsal, rica edeceğim, yeterliğin...

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ,..

BAŞKAN — Sayın Ünsal, hakemliği bir başka şekilde Genel Kurul yapacak, Eğer siz haklı iseniz, Genel Kurul yeterlik önergesini reddeder, o zaman konuşursunuz. Bu imkân vardır. Bu sebeple ben sözünüzü kesmek için Genel Kurulun kararma müracaat etmiyorum, bu benim takdir hakkımdır ve sizden rica ediyorum Sayın Ünsal, Genel Kurulun kararı biraz sonra İçtüzük gereğince yerine getirilecektir. Genel Kurul, eğer sizin sözünüzü kesmek istemiyorsa, önergeyi reddederler ve siz konuşma olanağım bulursunuz; o aleyhinde bulunanların 5'nci sırasındasınız, o zaman rahatlıkla konuşursunuz.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Bu anlayışı lütfen gösteriniz.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Efendim...

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Sayın Ünsal, sizden anlayış bekliyorum. *(A.P. sıralarından "İnmez, inmez, inme, inme" sesleri)*

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Ne oluyor, sohbet mi oluyor?

BAŞKAN — Anlayış rica ediyorum..

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Sayın Ünsal, hakkınız değildir.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Sayın Üyeler, saat 10.45'te toplanmak üzere Birleşime ara veriyorum.

Kapanma Saati: 10.37

ÜÇÜNCÜ OTURUM

BAŞKAN: *Sırrı Atalay*

DİVAN ÜYELERİ: *Hüsamettin Çelebi (Cumhurbaşkanınca S.Ü.)*

Mehmet Kılıç (Gaziantep)

Açılma Saati: *10.50*

BAŞKAN — Sayın Üyeler,

68'nci Birleşimin üçüncü oturumunu açıyorum.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Sayın Başkan, tutumunuz hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Hangi tutumum hakkında?

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Biraz önce Yüce Senatonun karşısında, "Ben tüzüğü uygulamayacağını, şu zamandan beri hiç bir üyeye ceza vermedim, şunu yaptım, bunu yaptım." şeklinde konuştunuz. Bu Senato tüzükle yönetilir, sizin prensip ve keyfinizle değil. Bu tutumunuz hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun. Yalnız benim tutumum üzerinde olacak ve hedefiniz sadece ben olacağım.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Sayın Senatörler,

Bazı arkadaşlarım bu tutumumu beğenmeyebilir, yadırgayabilir. Haksızlık, yanlış işlem, hangi taraftan gelirse gelsin, kimden olursa olsun, yaşamının her döneminde durum ne ise onu ortaya koymaya çalıştım. Benim buradaki konuşma üslubum yanlış olabilir, Tüzüğe uygun olmayabilir, buradaki havayı karıştırabilir; yani deyimiyle ben saded dışına çıkabilirim. Bu arada üyeye uygulanacak durum; daha önceden Sırrı Atalay - Niyazi Ünsal ilişkileri içinde değil, Cumhuriyet Senatosu üyeliği ve Başkanlığı ilişkileri içinde tespit edilmiş, Tüzüğe konmuştur.

Böyle bir durum doğarsa, Başkan, açık - seçik iki kez üyeyi sadede davet eder. Üye yine aynı durumda ısrar ederse, üçüncü kez sözünü keser; Genel Kurulun oyu ile sözünü keser tekrar direnirse.

Ben Sayın Başkandan ısrarla bu yöntemi istiyorum. Ama o, her nedense girdiği yanlış tutumda ısrar ediyor, ben prensiplerimi bozup kimseye ceza vermek istemem, siz inecekseniz benim bu prensibimi bozmamak için kendiliğinizden inin diyor, diretiyor.

Arkadaşlar;

Bu keyfilikler bizi işte bu noktalara, bu münakaşalara, içinde bulunduğumuz durumlara kadar getirdi ve getirmiştir. Bunun için, Başkanın tutumu, benim şahsımda da olsa, çok yanlıştır ve tüzük dışıdır. Bunu özellikle işaretlemek için söz aldım.

Benim konuşmamdan çok, söylediklerimden çok, Sayın Başkanın sözleri var. Ne söylediğim belli değil. Yarın tutanağı da çıkaracağım, kendilerine de göndereceğim baksın incelesinler; ben 20 kelime söylemişsem Başkanın 100 kelimesi var.

Böyle Başkanlık olmaz. Böyle bir durumla karşı karşıya gelen üye, karşıdan tepki alır, ense kökünden, Başkandan devamlı ikaz alırsa bu konuşmanın anlamı da kalmaz, değeri de kalmaz. Bazılarının amacı bu zaten. Buradaki konuşmanın insicamım bozmak, anlamını karıştırmak için amaç edinebilir, yaparlar; ama "Tarafsızım" diyen bir Başkan da bu işe yeşil ışık yakamaz.

Ben Başkanın bu yönetimini çok talihsiz bir şey olarak kaydediyorum. Hele hele; "Ben hiçbir kimseye ceza vermedim. Bunun için Tüzüğün maddesini ısrar ettiğin halde uygulamıyorum." demesini de bir Senato Başkanına yakıştıramadım. Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Sayın Ünsal'ın nazik sözlerine teşekkür ederim.

Şimdi size 62'nci maddeyi aynen okuyacağını. Lütfen dinleyin.

"Madde 62. — Genel Kurulda söz kesmek, şahsiyatla uğraşmak ve düzeni bozacak gösterilerde bulunmak yasaktır.

Söz söyleyen üyenin sözü, bu Tüzüğe uyması ve sadede gelmesi için, ancak Başkan tarafından kesilebilir"

Bu fıkra yetkiyi olduğu gibi Başkana veriyor. Başkan tarafından kesilebiliyor.

Tekrar okuyorum: "Söz söyleyen üyenin sözü, bu Tüzüğe uyması ve sadede gelmesi için..." Bir veya iki kere yok. "Ancak Başkan tarafından kesilebilir." Ben bu hakkımı kullanmadım...

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Hayır efendim, ondan sonra devam edin.

BAŞKAN — Devam edeceğim, acele etmeyin. Siz konuştuğunuz zaman ben hiç müdahale etmedim. Acele etmeyin.

"Bir üye, iki defa sadede davet edildiği halde yine sadet dışı söz söylemeye devam ederse aynı Birleşimde o konu hakkında konuşmaktan menedilmesi..." Dikkat buyuran, konuşmaktan menedilmesi "Başkan tarafından Genel Kurula teklif olunur. Genel Kurul, görüşmesiz işari oyla kararını verir"

Burada Sayın Ünsal'ın bu Birleşimde söz söyleyip söylememesi söz konusu değil ki, ben Genel Kurulun hakemliğine başvurayım Sayın Ünsal yeterlik önergesi hakkında söz istemiştir ve bir başka şekilde bu Birleşimde söz söyleyip söylemeyeceği söz konusu değil. Çünkü önerge kabul edilirse mesele zaten halledilmiş olur. Sayın Ünsal, eğer İçtüzüğün bu hükümlerini dikkatte okusaydı, benim İçtüzüğe aykırı hareket etmeyeceğimi ve davranışlarımda hiç de bana reva gördüğü şekilde bir İçtüzük aykırılığı içinde olduğumu söylemezdi. Nazik ihtarlarına bundan sonra dikkat edeceğim.

Yeterlik önergesi okundu, aleyhinde konuşuldu. Yeterlik önergesini tekrar okutup oylarınıza arz edeceğim.

(Muğla Üyesi Haldun Menteşeoğlu'mun yeterlik önergesi tekrar okundu)

BAŞKAN — Yeterlik önergesini oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler,. Kabul etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Yalnız, ben Saymadım; iki üyenin saydıkları 45 kabul, 35 ret. Ben bu oylamanın sayısına bile karışmadım.

45 oyla yeterlik önergesi kabul edilmiştir.

Böylelikle İçtüzüğün 130'ncu maddesi gereğince Hükümet programı üzerindeki görüşmelerin Cumhuriyet Senatosundaki işleminin birinci safhası bitmiştir. Son işlem, Başbakan görüşmelerdeki konuşmalara cevap verecek ve böylelikle görüşmeler bitecektir.

Buyurun Sayın Başbakan Süleyman Demirel. *(A.P. sıralarından sürekli alkışlar)*

Sayın Başbakan, bir dakikanızı rica edeceğim.

Sevgili arkadaşlarım;

Biraz önceki çok ciddi olaylar sırasında bazı millet vekillerinin tezahürata; hattâ bazı çok çirkin kelimelerle katıldıkları, şimdide alkışa katıldıkları görüldü. Demin görüşmelerin başında da ifade ettim, Sayın milletvekilleri Cumhuriyet Senatosu görüşmelerine katılma hakkına sahiptirler; ama hiç bir şekilde ve hiç bir surette hiç bir tezahürata katılamazlar, hele biraz önce olayı beli bir hava içinde heyecana götürmemek için, sineme basarak bazı milletvekillerinin, özellikle İhsan Ataöv'ün çok ağır sözlerini duymamazlıktan geldim.

İHSAN ATAÖV (Antalya Milletvekili) — Yanlış, yok öyle bir şey. Ben burada aksine bir şey söylemedim. Yok öyle bir şey.

RECAİ KOCAMAN (Artvin) — Otur, sadece dinle.

BAŞKAN — Sayın Demirel, buyurun.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (İsparta **Milletvekili) —** Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyeleri;

Sekiz saate yakın bir süredir devam eden müzakerelerde yorulduğunuzu biliyorum, çok vaktinizi almadan ortaya konan bazı hususlara cevap vermeye başlarken, hepinizi saygı ile selâmlıyorum.

Evvelâ şu hususu belirtmek istiyorum ki, huzurunuzda Cumhuriyet Hükümeti vardır. Bunun aksini kimse söyleyemez. Türkiye'de bir çeşit Hükümet vardır, o da Cumhuriyet Hükümetidir.

RECAİ KOCAMAN (Artvin) — Bir de Çankaya Hükümeti var.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Anayasaya, Anayasanın usullerine göre kurulmuş olan Hükümet, bu Hükümettir ve Cumhuriyet Hükümetidir, huzurunuzda bulunuyor. Önceden güvenoyu alamayacağı belli olan Hükümet değildir huzurunuzda olan Hükümet.

(C.H.P. sıralarından "Oylar cebinizde mi?" sesleri)

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Böyle başlarlarsa tamam.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Huzurunuzda bulunan Cumhuriyet Hükümeti bir program getirmiştir, bu programın Yüce Senato'da tartışılması lâzımdır. Bu olay 1961'den beri ilk defa olmuyor. Hükümet programını

savunmak üzere ben, birçok kere huzurunuza geldim; bugün yine huzurunuzda yapılan tartışmaları dikkatle takip ettim. Program tenkidinden ziyade, Hükümet eleştirilmesine yer verilmiştir. Bilhassa muhalefet grupu adına konuşan değerli sözcü ve diğer iki grup adına konuşan sözcülerin bir kısmı çök geniş çapta program tenkidini bir kenara bırakıp Hükümeti tenkit etmişlerdir. Bu tenkit de, Hükümeti beğenmeme, hattâ Hükümetin burada bulunmasından rahatsız olma şeklinde tecelli etmiştir.

Burada oturan Hükümet zorla buraya gelmedi. Burada oturan Hükümet, Anayasanın koyduğu kaidelere göre buraya geldi Kaidelerde hiç eksiklik yoktur.

FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — Var...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben "Yok" deyip, siz "Var" derseniz bu müzakereyi sabaha kadar devam ettiririz.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Evvelki Hükümetle geliş şekliniz arasında ne fark var?

FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — Anayasaya göre siz mi seçtiniz bakanları?

BAŞKAN — Sayın Esatoğlu, lütfen...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Koalisyon Hükümetidir huzurunuzda bulunan Hükümet. Türkiye'de ilk defa koalisyon hükümeti kuruluyor değil. Koalisyon Hükümeti 1961 - 1965 arasında dört defa kurulmuştur, 1973'ten sonra da üç defa kurulmuştur. Binaenaleyh, yedi defa Türkiye'de Koalisyon Hükümeti kurulmuştur, bu, sekizincisidir. Koalisyon Hükümeti nasıl Türkiye'de kuruldu ise, bu Hükümet de öyle kurulmuştur; başka memleketlerde nasıl kuruluyorsa, bu Hükümet de öyle kurulmuştur.

1977 seçimleri hiçbir partiyi tek başına iktidar olacak kadar milletvekili sayısına veya oya kavuşturmadı. Şimdi, huzurunuzda tenkit ermeye dahi değer bulmadığınız, programım tenkide dahi değer bulmadığınız veya programını tenkide dahi yeltenmediğiniz; bazı sözcülerin yeltenmediği bu Hükümetin arkasında % 52 oy var. Milletin % 52'si bu; yani 1977 seçimlerinde sandık başına giden muteber oyların % 52 si bu Hükümetin arkasındadır. Binaenaleyh, bizi buraya getiren kuvvet budur. Biz buraya kendi elimizden gelmedik, bu % 52 bizi buraya getirmiştir. Bizi beğenmemek, kişisel olarak mümkündür de, bir tenkit konusu yapılacak kadar, bir program dolayısıyle tenkit konusu yapılacak kadar ileriye götürülecek bir durum olmaması lâzım.

Sekiz saate yakın zamandır dinliyoruz. Dinlediğimiz sözlerin içerisinde pek çok tezyif var, hakaret var, bir Cumhuriyet Hükümetine Cumhuriyet Senatosunda söylenmemesi lâzım gelen sözler var.

Bunların hepsinin cevabı vardır, misliyle vardır; ama nereye varmak istiyoruz? Cumhuriyet Senatosu gibi bir yüce müessesede acaba ne elde etmek işitiyoruz? Ben, onun için bu hakaretleri, tezyifleri tamamen bir kenara atıp ve bunlara lâyık olduğu değeri yüce milletin vermesine bırakıp, cevaba değer hususlar üzerinde duracağım.

5 Haziranda seçim yapıldı, bu seçimde halk, millet diyeceğini dedi. Acaba bundan başka diyecek bir şey var mı Türkiye'de? Yani milletin diyeceğine ilâveten başka birtakım ağırlıklar var mı? Başka birtakım ağırlıklar varsa, bu rejimin adı demokrasi değildir. Bu, uydurma bir iş olur, güdümlü olur o. Bizim senelerdir yerleştirmeye çalıştırdığımız şey, "Hâkimiyet kayıtsız şartsız milletindir." Yani, son söz milletindir, kim çok rey alırsa, o, siyasi iktidardır ve gelir programım söyler, programın tenkidi olur; ama siyasi heyetlerin programı bir kenara atılıp, kendilerinin reddedilmesi, beğenilmemesi gibi bir keyfiyetin, ancak öfke ve hırsla izahından başka bir anlamı yoktur.

Cumhuriyet Halk Partisi Sayın Sözcüsü fevkalâde öfkeli, fevkalâde hırslı bir konuşma yaptı burada. Gerçekten elem duydum, ıstırap duydum. Bu sözleri biz haketmemişizdir ve bu sözlerin söylenmemiş olmasını gönül çok isterdi. Bunların, millete, memlekete, vatana hiçbir faydası yoktur.

Huzurunuzda bir Hükümet var. Bu Hükümet bugün Cumhuriyet Senatosunda, yarın Millet Meclislinde programım savunacaktır ve yarından sonra, yani Pazartesi günü de Millet Meclisinden güvenoyu isteyecektir. Güvenoyu alırsa göreve devam eder, almazsa görevi bırakır. Demokratik kaideler bu. "Siz niye Hükümet oldunuz?" diye kıyameti koparmanın manası yoktur. Bizi Hükümet yapacak olan Millet Meclisinin güvenoyudur, Millet Meclisinin güvenoyunu teşkil eden Sayının arkasında da milletin oyları vardır.

26,5 ay bu memleketi idare eden bir Hükümet, 13 Haziran günü istifa etmiş, 21 Haziran günü de görevi bırakmıştır. Bugün huzurunuzda bulunan Hükümet o Hükümet değildir. Bu, yeni bir Hükümettir. 26,5 ay Türkiye'yi idare etmiş bulunan Hükümetin hesabı birçok kere görüldü; Cumhuriyet Senatosunda görüldü, Millet Meclisinde görüldü. Bu Hükümeti, 26,5 ay Türkiye'yi idare eden Hükümeti yere batırmak suretiyle, önünüzde bulunan Hükümeti, huzurunuzda bulunan Hükümeti tenkit etmiş olmazsınız. Bu, başka bir hükümettir. Üç partiden kurulu bir koalisyon hükümetidir, yeni bir programla önünüzdedir. Aslında onun devamı olsa, bu tartışmalara lüzum yoktur. Öyleyse; evvelâ 26,5 ay Türkiye'yi idare etmiş bulunan Cumhuriyet Hükümeti, özene bezene sizin, "Birinci MC " diye tarif ettiğiniz Hükümet, milletin önüne çıkmış ve hesabını vermiştir.

Evvelâ bu Hükümet bu kadar kötü idiydi de, 26,5 ay nasıl ayakta durdu diye şaşmak lâzım. Eğer demokratik rejim tıkanıklıkları aşmıyorsa, kötü hükümetleri ayakta tutuyorsa, o zaman rejimde kusur aramak lâzımdır, o zaman sistemde birtakım düzeltmeler yapmak lâzımdır. Hükümetin bir şartı vardır, tek şartı, ikinci bir şartı yoktur; güvenoyu. Hükümetler güvenoyu ile ayakta durur; güvensizlik oyuyla gider. Başka hiçbir şartı yoktur. Sen beğendin, ben beğenmedim, o beğendi... Beğenip beğenmemek hakkı Millet Meclisindeki milletvekillerine aittir ve anketler yapmak suretiyle, ilmi mütalaalar almak suretiyle ne hükümetler kurulur, ne de ayakta durabilir. Eğer demokrasiye inanıyorsak, bunun kaidelerim iyi bilmeye ve bunların neticelerine razı olmaya mecburuz. Huzurunuza gelen üç parti; siz kimden oy aldıysanız onlar da aynı Türk vatandaşlarından oy aldılar. Binaenaleyh, kendi oylarınızı makbul, % 52 oyu gayri makbul sayarsanız, o zaman bu demokrasi falan olmaz. Binaenaleyh, seçim, genel oy, hükümetleri çıkarmada yegâne yoldur, genel oydan

başka bir hükümet çıkarma yolu yoktur. Genel oyu herkes kabul edecektir. Netice odur. Genel oy sandıktan geçer; sandığın neticesine de herkes razı olacaktır. Bunu öğrendiğimiz gün Türkiye'de birçok şeylerin düzeleceğine kaniim.

Şimdi, 5 Haziran günü seçim yapıldı, 6 Haziran günü kendilerini İktidar ilân edenler oldu; ama bu bir şeye yaramadı. 14 Haziran günü Halk Partisi Genel Başkanına hükümet kurma görevi verildi. Halk Partisi Genel Başkanı ortak aradı; bulamadı. Eğer bugün kötülediğiniz partilerden birisi o gün Halk Partisine ortak olsaydı, çok makbul olurdu. Fevkalâde makbul olurdu.

Halk Partisi Genel Başkanı 19 Haziran günü benimle görüştüğü zaman; güvenoyu alamayacağı yaptığı çalışmalar sonunda anlaşılmıştı, hükümet kurması halinde kuracağı hükümetin güvenoyu alamayacağını ben kendine söyledim; ama 21 Haziran günü bu Hükümet kuruldu, ilân da edildi, 217 oya karşı 229 oyla güvensizlik aldı. Bizim dediğimiz netice itibariyle çıktı.

Memleketin bir hükümeti olmayacak mı? Olacak. Tek başına bir parti siyasal iktidar olacak kadar oy kazanmamışsa, memleket hükümetsiz mi kalacak? Hayır, koalisyonlar olacak. Bu koalisyonları yaparken partileri eşit hakka sahip addetmek lâzımdır. Partilerin bir kısmım ülke için zararlı, bir kısmım yararlı Saymak aslında fevkalâde yanlıştır. Böyle bir şey olamaz.

Şimdi buraya geldiniz; Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Sözcüsü bize söylemedik lâf bırakmadı. Mazide, halde, istikbalde ne kadar kötüleme, karalama yapmak mümkünse bunları yaptı. Soruyorum: Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı bize ortaklık teklif etli, biz bu kadar kötüydük de acaba niye bize hükümet ortaklığı teklif etti? Samimi olmak lâzım. Çizgide kırıklığa lüzum yoktur. Açıklıkla söylüyorum.

Bugünkü koalisyonu teşkil eden partilerin hepsine burada dünyanın hakaretini yağdırdınız. Haksızsınız ve bu üç parti de bu hakaretlerinize müstahak değildir. Böyle bir şey yapmaya da kimsenin hakkı yoktur. Cumhuriyete, Atatürk'e, Türkiye'ye sahiplikte biz kimseden geri kalmayız. Onun içindir ki; milletin 8 milyona yakın oyuna sahip, % 52 oyuna sahip üç partinin meydana getirdiği koalisyonu Türkiye için tehlikeli görmek, karanlık görmek demokrasiye inançsızlığın ta kendisidir. Bu düşünce antidemokratiktir.

Sayın Senatörler,

Türkiye'de 26,5 ay iktidar görevini yapan, 31 Mart 1975 tarihinde kurulmuş ve 21 Haziran 1977 tarihinde görevi bırakmış olan bu Hükümeti benim başkanlığımda dört parti ve bağımsızlara dayanan Hükümet, Millet Meclisinden on defa güvenoyu aldı; öyle ayakta durdu. On defa güvenoyu aldı. Güvenoyunu milletvekilleri verdi; acaba bu bir değer taşımıyor mu? Hayır... Milletin önüne gitti; (Bu Hükümet kurulduğu zaman dört partinin, yekûna 213 üye ediyordu) Milletin huzuruna gitti. Hükümet olarak gitmedi, dört parti ayrı ayrı gitti; ama hu dört partinin meydana getirdiği Hükümetin icraatı millet tarafından reddedilmiş olsaydı, 213 sayısıyla gitmiş olan dört partinin 232 sayısıyla gelmemesi lâzımdı. Aslında seçime, bu beğenmediğiniz, "Birinci MC " diye adlandırdığınız Cumhuriyet Hükümeti girmiş olsaydı; öyle sayarsanız, o seçimi kazanarak çıkmıştır.

Acaba bu İşin hakemi kim? Bu işin hakemi milletse, sizin burada yerin dibine batırdığınız bu Hükümeti millet ibra etmiş ve seçim kazandırmıştır. Bu kadar kötü saydınız ve bu söylediğiniz lâfların hepsini meydanlarda söylediniz. Eğer millet sizin söylediklerinize inansaydı, sizi tek başınıza iktidara getirirdi. Getirmedi sizi tek başınıza iktidara. Bizi de Adalet Partisi olarak tek başımıza iktidara getirmedi; ama 1975 - 1977 Hükümetini teşkil eden dört parti 232 üye ile geldi; yani başladıklarından daha çok üye ile geldi.

1975-1977 döneminde Türkiye iyi idare edilmiştir. Hakemin kararı bu. Eğer Türkiye iyi idare edilmemiş olsaydı, bu dört parti 232 üye ile gelmezdi.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Pembe güzlükle bakıyorsunuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Pembe gözlük, kara gözlük meselesi değil, rakamlar orta yerde. Ben rakam, konuşturuyorum, Söylediğim doğru mu, eğri mi?

FEYZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — Sağ partilerin 258 milletvekili vardı, 230'la geldiniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sağ parti - sol parti hikâyesi değil, hikâye; koalisyonu teşkil eden dört partinin 213 üyesi vardı. Koalisyona başladığı zaman 213 üyesi vardı. Seçime gitti geldi; bu dört partinin 232 üyesi var. Hesap bu.

Şimdi, huzurunuzda bulunan Hükümetin hesabı meydanlarda yapılmıştır, söylediğiniz sözlerin hepsinin cevabı verilmiştir, söylediğiniz sözlerin cevabı radyolarda verilmiştir. Bunların hepsini söylediniz, hapsine cevap verdik. Binaenaleyh, şayet 1975 - 1977 Hükümetinin yeniden tartışması yapılacaksa, ben şahsen o tartışmaya varım, 1975 - 1977 Hükümetinin başı olarak, o Hükümetin bütün icraatını her yerde savunmaya hazırım; ama şu anda başka bir işin içerisindedir Cumhuriyet Senatosu. 1975 - 1977 Hükümetinin ibrasıyle meşgul değildir, yeniden kurulmuş 1977 Hükümetinin, 1977 seçimleri sonrasındaki Hükümetin Programının müzakeresiyle meşguldür. Böylece, Cumhuriyet Halk Partisi Sayın Sözcüsünün 16 sayfalık konuşmasının 14 sayfası gider. 14 sayfa tezvirattan ibarettir, bu tabiri hafif bile kullanıyorum, tezvirattan ibarettir, söylenen sözlerin geçerliliği yoktur ve gerçekten Cumhuriyet Senatosunda bu şekilde bu tartışma yapılmasa iyi olurdu"

Cumhuriyet Halk Partisi Sayın Sözcüsünün söyleyebileceği şeyler vardı. Programı açardı, derdi ki; "Memleketin meselelerini siz şöyle sıralamışsınız. Memleketin meselelerini böyle sıralamak doğru değildir. Memleketin meseleleri şunlardır, sizin dediğiniz gibi değildir. Memleketin meselelerine şu teşhisi koymuşsunuz, bu teşhisler doğru değildir, şu teşhisi koymak lâzımdır." diyebilirdi. Bunların hiçbirisini demedi. Sadece esti yağdı, verdi veriştirdi ve gerçekten hazin bir tablo meydana çıkmıştır. Üzüntüyle ifade ediyorum.

Şimdi, bir - İki şeyi aydınlatmadan diğer şeylere geçmeyeceğim.

Efendim, 5 Haziranda seçim niye yapılmış? Seçimi gerektiren şartlar varmış. 5 Haziranda seçimin yapılmasına Millet Meclisi karar verdi. Neden yapıldığım bugün tartışmıyoruz; o gün tartıştık. Adalet Partisi zaviyesinden millet iradesine dönme-

nin ve milletten yeni bir güç almanın gereği ortaya çıkmıştır bizim için. Biz öyle düşünüyorduk ve Millet Meclisinde bazı önemli kanunlarımız tıkanmıştı; bunları Millet Meclisinden geçirmemiz imkânı yoktu, seçim eninde sonunda yapılacaktı, millete dönmek kadar tabii ne olabilirdi. Herhalde bizim erken seçim talebinde bulunmuş olmamız kınanacak bir şey değil, övünülecek bir şey olması lâzım.

Biz iktidardık; yani 5 Haziran günü iktidardık ve Ekimin 15'ine kadar, 14 üne kadar, ne ise, hangi tarihe geliyorsa normal zamanı, yine iktidar kalırdık, bugün Temmuzun sıcağında hükümet kuracağız diye uğraşmazdık. Yine iktidar olurduk ve o tarihe kadar. 5 ay iktidardan vazgeçerek memleketi seçime götürdük. Siz kazanıp gelseydiniz iktidar siz olurdunuz.

Binaenaleyh, "Niye erken seçime götürmüşüz" diye bizi tenkid edemezsiniz, etmemeniz lâzım; takdir eteneniz lâzım. Şu bakımdan takdir etmeniz lâzım; siz muhalefettiniz, muhalefetin iktidar olma şansı varsa:. Bizim memleketi erken seçime götürmemiz bizim aleyhimize, sizin leyhinizeydi, yani iktidarı 5 ay evvel biz bırakıyorduk. Ama biz meseleye, milletten yeni bir güç almanın zamanı geldiği noktasından baktık. Efendini, ne oldu? Biz Hükümetten kurtulmak için seçime gitmiş değilizdir, Hükümetten kurtulabilirdik; eğer o Hükümetle Türkiye'nin işlerini yürütemiyorsak, "Biz bu Hükümeti bırakıyoruz." diyebilirdik. Biz seçime, millet iradesinden yeni bir güç alınması lâzım geldiği kanaatine geldiğimiz için gittik.

Bu, o kadar yadırganacak bir şey de değildir. Dünyanın her tarafında erken seçime gidilir; erken seçim zaruret haline gelir ve gidilir, şimdi erken seçime gidilmiştir. Bunun esprisi böyle bir hükümetin gelmemesiydi, e, şimdi yine aynı Hükümet geldi... Size hükümet kurma görevi verildi, kursaydınız hükümeti; ayakta duracak bir hükümet kursaydınız... Biz sizin elinizden hükümet mi gaspettik? Bir hükümet kuramadınız, güvenoyu alamadınız. Bunlar bizim kusurumuz mu? Ondan sonra hükümet boşluğu çıktı meydana. Hükümet boşluğunu doldurmak bizim var oluş sebebimizdir. Biz hükümet kurarken sizden özür mü dileyeceğiz? Kurduk geldik huzurunuza. Bu kadar kötülemeye maruz kalmak, bizim için doğrusu fevkalâde insafsız bir muameleye maruz kalmaktan başka bir şey değildir.

Sanki burada bir gensoru konuşuluyor; Hükümet programı değil de bir gensoru konuşuluyor. Söylenmedik lâf kalmamıştır.

Bu ortaklığa meşru denemezmiş... Ne biçim lâf bu, ne biçim lâf bu? Bu, bir fetva. Yani meşruyu kim tayin edecek? Neye denemezmiş bu ortaklığa meşru? Hepsi legal partilerdir; üç partinin yekûnu 230'dur ve üç partinin dışında kalanların sayısı da 219'dur. Niye bu üç partinin teşkil ettiği Hükümete meşru denemezmiş? Kim veriyor bu meşruluk fermanını?

Efendim, bu Hükümet Anayasaya ters düşermiş... Niye ters düşermiş bu Hükümet Anayasaya?

Böyle Hükümet tenkidi olmaz, böyle izah tarzı da olmaz. Bu Hükümet güvenoyu aldığı zaman Hükümettir, meşrudur ve Anayasaya uygundur. Başka türlüsünü düşünmek mümkün değildir.

Efendim, direnişler yapılırmış; eylemler, Parlamento içi muhalefet, Parlamento dışı birtakım kimseler, böyle ilerici kuruluşlar falan bir araya gelirmiş... E, o zaman millet iradesinin üstünlüğü nerede kaldı?

Millet iradesi taksim olunamaz. Bu iradeyi beraberce temsil ediyoruz; hep beraber temsil ediyoruz. Buna ortak bulmayalım, buna birtakım ortaklar koşmayalım ve onun içinden çıkılamaz, Türkiye onun içinden çıkamaz. Sokağı millet iradesinin ortağı yapmayalım. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)*

Hiç kimsenin hakkı yoktur, Anayasada olmayan bir yetkiyi kullanmaya. Hükümet kurma, daha doğrusu hükümete güvenoyu verme, Hükümetleri ayakta tutma veya hükümetleri devirme, Millet Meclisinin münhasıran hakkıdır, Millet Meclisinden başka kimsenin hakkı değildir. Onun içindir ki, eylemmiş, işlemmiş, direnişmiş; bunlar, şikâyet ettiğimiz anarşi var ya, işte anarşinin kökleridir. "Önleyin" diye şikâyet ettiğiniz anarşi var ya; yani bir memlekette hükümet kuruluşuna karşı âdeta isyan teşvikçiliği yapar gibi direniş ve eylem teşvikçiliği yapılırsa, o memlekette o hükümete, "Anarşiyi önleyin" demek fevkalâde güç olur.

Şahısları adına konuşan değerli sözcüler Hükümet Programına, gruplar adına konuşan sözcülerden çok daha fazla temas ettiler. Gerçekten buraya bir büyük diyalogu, bir yüksek diyalogu özleyerek geldik; bulmadık bu diyalogu burada. Sanki gündem Hükümet Programı değil de, gündem dışı konuşmalar oldu burada. Yani gündeme girilemedi bir türlü, tamamen gündem dışı konuşmalar oldu. Bu Hükümet, Cumhuriyet Senatosunda konuşulduğuna göre, Cumhuriyet Hükümetidir. Başka bir hükümet konuşabilir misiniz burada? Mümkün değildir o. Ondan sonra?

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Mecliste konuşulunca ne olur?

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Aklınla yaşayasın.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Mecliste konuşulurken de Cumhuriyet Hükümetidir; orası da Türkiye Cumhuriyetinin Millet Meclisidir.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Aklınla yaşa. Niğde'ye, Niğde'ye...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Cumhuriyet Halk Partisi Sayın Sözcüsünün söylediklerine bakarsanız; 29 defa Demirel 25 defa MC 26 defa Cephe geçti. 16 sayfanın içerisinde aşağı yukarı üç tane 25'i aşan sayıda Hükümete atıfta bulunmuştur; 29 defa bana. Aslında bu, bir öfkeyi gösterir. Bu öfkeyi seçim meydanlarında bıraktık sanıyorduk; bırakmamışız öyle görünüyor. Zaten seçim sonrasında hükümet kurmak genellikle zordur. Yani seçim esnasında hararetli tartışmalar olmuştur meydanlarda; ama bunu başarabilmeliyiz. Memleketin bizden beklediği budur.

Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Sözcüsü, kendi aklında bizimle ortaklarımızın arasını açmak için birtakım sözler nakletti; ben elemişim ki, o demiş ki, bu demiş ki filân diye... Ona bakarsanız Türkiye'de hükümet kurulamaz. Çünkü, siz de Cumhuriyet Halk Partisi olarak hükümet görevi aldığımız zaman ortaklık teklifine gittiğiniz insanlara dünyanın lâfım söylediniz. Bize neler söylediniz; bize ortaklık teklifinde bulundunuz. 9 Temmuz günü ortaklık teklif ettiniz; henüz bunun üzerinden daha 1 ay bile 20 gün bile geçmedi; ama 8 Mayıs günü "Adalet Partisi

ile koalisyon kurmak halka ihanettir" dedi Genel Başkanınız İzmir'de. Aradan 2 ay geçmeden 9 Temmuz günü bize de "Gelin, sizinle ortak hükümet kuralım" dedi. 14 Haziran günü kendisine hükümet kurma görevi verildiği zaman Cumhuriyet Halk Partisinin Genel Başkanı, iki partiyi faşist ilân etti; Adalet Partisini ve Milliyetçi Hareket Partisini ve bunlarla konuşmayacağını söyledi; ama 9 Temmuz günü bize, "Hükümet kuralım" diye geldi. Binaenaleyh, "Sen onu söyledin, ben bunu söyledim" diye bizi birbirimize düşüreceğinizi sanıyorsanız yanılırsınız. Biz birbirimize ne söylediğimizi biliyoruz. Ne zaman söylediysek zaten duyduk; hepsini biliyoruz. Seçim ne zannediliyor yani? Seçim, böyle hikâye anlatıp gelmekten ibaret değil ki, işte herkes birbirine diline geleni söyledi, geldik buraya. E,, bunu bir kan davası mı yapacağız; seçim meydanlarında söylediğimiz şeyleri bir kan davası mı yapacağız? *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

O zaman siyaseti yapamayız. Sabahtan beri şurada neler söylendi. Yani kavga, dövüş için her türlü sebep var bu söylenenlerin içinde; ama burası bir medeni müessese. Bir medeni müessese içerisinde bunları, zaten üzülerek, bazen incinerek, bazen kırılarak dinliyoruz.

Sayın Senatörler,

Ülkenin bir hükümeti olacaktır, hükümetsiz olmaz ülke. Ne olacak? Cumhuriyet Halk Partisi tek başına hükümet kuramadı, ortak da bulamadı. İllâ, başkası da hükümet olmasın diyemez ki... Onun dışında üç parti var; bu üç parti yanyana geldi, görüştü, konuştu, uzlaştı, bir hükümet kurdu. Şimdi, hem Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Sözcüsü, hem de Kontenjan Grupunun Sayın Sözcüsü bu Hükümette Adalet Partisinin aldandığını ve diğer ortaklarına, sayısına nispeten çok bakan verdiğini söylediler. Adalet Partisinin hukukunu savundukları için buna teşekkür ederiz; ama Adalet Partisinin hukukunu savunmalarına ihtiyacı yok, o hukuku biz savunuruz, bizim Gruplarımız vardır. Her halde sizin sözünüze bakarak "Eyvah biz aldanmışız" diye buradan gitmezler, "Bunun içinde bir hile vardır." derler.

Ne ihtiyaç var bunlara? "Efendim, meydanlarda siz birbirinize bunları söylediniz.." Bize bunları hatırlatmanız bir şeyi ifade etmez, biz biliyoruz onları. "Efendim, şu kadar bakanlık o aldı, bu kadar bakanlık bu aldı.." Hükümet taksime tabi tutulmuyor, bir koalisyon kuruluyor ve düşüne taşma herkes kendi taraftarlarına yaptığı uzlaşmanın makûl olduğunu izah edebilecek şekilde bu yapılmıştır. Şimdi, burada bizim aramızı açmaya çalışmakta beyhude zaman kaybettiniz diye ben bunları söylüyorum.

Biz buraya iç ve dış çıkar çevreleri istediği için gelmedik. Biz buraya, siyasal üstünlüğümüz var; sayısal üstünlüğümüz yok; ama siyasal üstünlüğümüz var diye de gelmedik. Sayısal üstünlüğümüz var. Sayısal üstünlükten siyasal üstünlük doğar; demokrasinin kaidesi budur diye geldik oturduk. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)*

Hükümetler yaptıklarıyla ölçülür. Yapması ihtimâli üzerinden veya yapmaması ihtimali üzerinden yapılan tenkitlerde çok zaman haklılık olmaz. Çünkü, uzun senelerdir hükümet tenkitleri yapılıyor, hatta bütçe tenkitleri yapılıyor, o tenkitlerin sonunda bakıyoruz gerçekçilikten uzaklaşıp, birtakım kötülemeler için, ihtimalât üzerinden yapılan tenkitler çok kere yanıltıcı oluyor, sahibini utandırıcı oluyor, Biz

iyi niyetle işe başlanış sızdır; azimle, şevkle, milletimizin, memleketimizin büyük meselelerini halledelim diye işe başlamışızdır ve inanıyoruz ki, gruplarımız, her üç partinin grupları ve mensupları, hükümetlerine sahip çıkacaklardır ve Cumhuriyet Hükümeti de ülkenin tümüne hizmet etmek imkânını bulacaktır.

Program yazdık, "Gelin diyalog kuralım." diyoruz Cumhuriyet Halk Partisi ile reddediyorsunuz... Gelin, Türkiye'nin büyük meselelerinde görüş birliği arayalım diyoruz, reddediyorsunuz... Her şeyi reddediyorsunuz... Yani, biz teklif ediyoruz, siz reddediyorsunuz.

Demokrasiyi içimize sindirme zamanı gelmiştir. Türkiye'nin % 52 oyunu toplamış bulunan üç partiyi yok sayamazsınız. Bunların kurduğu Hükümeti de, "Anayasaya ters düşüyor, yok efendim bu programı ile bilmem nereye ters düşüyor, yok efendim, yine karanlık günlere gidiyoruz." gibi birtakım yargılara da bağlayamazsınız.

Demokrasi açık rejimdir. Öyle İthamlarda bulundunuz ki, sanki dinleyen, Türkiye'de mahkeme yok, Türkiye'de hâkim yok, Türkiye'de savcı yok zannedecek. Bu ithamlarınızı delillendirme imkânınız varsa, verin Türkiye'nin mahkemelerine. Bunları yapmazsanız iftira olur.

Şayet seçim meydanlarında söylediklerini, koalisyon karmama sebebi oluyorsa, Cumhuriyet Halk Partisi olarak siz ilelebet koalisyon kuramazsınız.

Değerli üyeler;

Cumhuriyet Halk Partisinin yapmış bulunduğu tenkidler içerisinde fevkalâde afakileri vardır. Bunlardan birisi, madenlerle ilgili olanıdır. Biz güya Türkiye'nin yeraltı kaynaklarını yabancılara peşkeş çekmişiz veya çekecekmişiz... O manaya gelen ifadeler var. Evvelâ, Türkiye'nin kaynaklarını yabancılara niye peşkeş çekelim? Ne sebep var yani? Aksine, Kırka'da boraks madenlerini 1,5 milyar lira yatırım yapmak suretiyle açan 1975 - 1977 Hükümetidir.

Kayseri'de çinko - kurşun tesislerini bitirip işletmeye açan yine 1975-1977 Hükümetidir.

Elâzığ'da 50 bin tonluk ferro krom tesislerini bitirip işletmeye açan yine o Hükümettir ve bunu 150 bin tona çıkarma kararını veren de yine o Hükümettir.

Mardin'in Mazı Dağında da fosfat yataklarını açan yine o Hükümettir.

İzmir'de perlit yataklarını açan ve onun fabrikasını kurmaya teşebbüs eden yine o beğenilmeyen Hükümettir.

Uludağ'ın tepesinde Türkiye'ye senede 500 milyon lira gelir getirecek olan volfram madenini açan yine o Hükümettir ve nihayet ikinci demir - çelik fabrikasını bitirip işletmeye açan o Hükümettir; üçüncü demir - çelik fabrikasına başlayan o Hükümettir; dördüncü, beşinci, altına, yedinci demir - çelik fabrikalarının etütlerine girişen o Hükümettir. Yani böyle, "Memleketin madenlerini yabancılara peşkeş çekiyorsunuz." deyip, çıkıp gitmek bir şey ifade etmez ki... "Hangi madeni nerede, ne zaman, kime peşkeş çekmişler?" diye sorarlar adama. Türkiye'nin 20 bin tonluk kükürt fabrikasını 100 bin tona çıkarmaya karar veren yine o Hükümettir,

Binaenaleyh, biz Türkiye'nin çöpünü kimseye vermeyiz. Evvelâ, niye verelim; sebep ne yani? Bu çeşit şeyler bir kötülemenin kaynağı olamaz.

Kontenjan Grupu adına konuşan değerli sözcü, "Bu Hükümet programında çimentoyu şuraya, demiri buraya çıkaracağız diyorsunuz." diyor. Ne diyoruz biz? Türkiye'nin bugün İşleyen 32 tane çimento fabrikası var. 32 çimento fabrikasına 18 daha ilâve ediyoruz, 50, 3 tane de inşa halinde var, 53 tane çimento fabrikası olacak.

19 milyon ton üretme kapasitesi, 15 milyon ton fiili üretimi var. Bunu biz, ilk plânda 35 milyon ton üretme kapasitesine çıkaracağız 53 fabrika ile. 1987'de Türkiye'nin 55 milyon ton çimentosu olması lâzım. Binaenaleyh, 53 tane fabrikaya ilâveten 25 tane daha yeni fabrika yapılması lâzım. Buna "Hayır" deyin,.. Türkiye'nin 3 milyon ton demiri var; bunu 10 milyon tona çıkarmaya çalışıyoruz. "10 milyon ton lüzumsuzdur, hayır" deyin...

Türkiye'nin 15 milyon ton petrol rafinaj kapasitesi var. Türkiye 1932 yılında dışardan 4 milyar dolarlık petrol alacak, hele bir de bunu işlenmiş alırsa, o zaman 30 milyon ton lâzım; hele bir de bunu işlenmiş alırsa tonda 20 dolar daha fazla verecek. Biz 15 milyon, ton petrol işleme kapasitesini Anadolu rafinerisi ile ve Karadeniz'de kurmayı kararlaştırdığımız, Henüz başlamadığımız yeni bir rafineri ile ve mevcut rafinerilerimizin bir kısmım daha büyütecek 30 milyon tona çıkarmaya karar vermiş bulunuyoruz. Biz bunları söylüyoruz.

Türkiye'nin 2 milyon ton gübre üretim kapasitesi var; Türkiye bu sene 7 milyon ton gübre kullanıyor, bunu 10 milyon tona çıkarmaya karar vermişiz; 12'ye yakın gübre fabrikası yapılacak, "Parayı nereden bulacaksınız, değirmenin suyu nereden gelecek?" diyor. Evvelâ bunların lüzumuna inanmak, sonra da eli kolu sıvayıp parayı bulmak lâzım. Paradan önce gelen gönüldür. Eğer, bunlar gönlümüze sığmıyorsa biz bunları hiç bir zaman yapamayız.

Arkadaşlar;

Türkiye'yi büyük yapmadıkça, Türkiye'yi büyük rakamların üzerine, Hükümet programında yazıldığı gibi oturtmadıkça, Türkiye'nin sıkıntıları artar, eksilmez. Bunun içindir ki, "Değirmenin suyu nereden gelecek?" şeklindeki bir mütalaayı doğru bulmuyorum. Bize şu denmeliydi: "Bravo, bunları yapın, bunlar az bile" Muhalefet bunu demiyor; "Bunların daha çoğunu yapın" demiyor bize. Hatta bunları yapmamızı dahi es geçiyor; tamamen sükût ile karşılıyor. "Daha çoğunu yapın" demesi lâzım. Kaynak nereden bulursunuz? Türkiye, 1963 - 1968 Birinci Beş Yıllık Plan döneminde 60 milyar lira, 1968 -1973 İkinci Plan döneminde 119 milyar lira, 1973 -1978 Üçüncü Plân döneminde 290 milyar lira yatırım yapma gücüne sahip olabilmiştir. Türkiye, Dördüncü plan döneminde 1 tirilyonun üstünde yatırım yapacak güce erişmiştir.

Ama, siz Türkiye'yi batıyor gösterirseniz; Türkiye'nin Maliye Bakanı çıkar da, Türkiye'nin battığını ilân ederse, o zaman Türkiye'nin kaynak bulması fevkalâde güçleşir. "Gerçekleri söylüyoruz..." diyorsunuz; hayır, gerçekleri söylemiyorsunuz. Sizden evvelki Hükümeti kötülemek için Türkiye'nin battığını ilân ederseniz; bu para meseleleri fevkalâde naziktir, ondan sonra dayanışma içinde bulunduğu-

nuz birçok yerlerden kolunuz kanadınız kırılır; öyle olmuştur. Yani. 42 milyon Türkiye'nin, 50 milyona giden bir-Türkiye'nin batması mümkün değildir ve Türkiye batmayacaktır arkadaşlar. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri ve alkışlar)*

Efendim, "Enerji darboğazına siz sebep oldunuz." diyor. Bu kürsüden 1971 Martında Cumhuriyet Halk Partisi sözcüsünün söylediği sözler, 1971 bütçesi geçerken zabıttadır. O zaptı açar bakarsanız, "Bu kadar enerjiyi ne yapacaksınız; toprağa mı vereceksiniz, elektrik santralleri yapmayın" diyor.

Arkadaşlar;

Türkiye'nin 100 milyar kilovat saat elektriğe ihtiyacı var. 26,5 ay biz Türkiye'yi idare ettik, bu 26,5 ay içerisinde enerji kesintisi olmamıştır. Enerji kesintisi 20 - 25 günlük hâdise. Çünkü, Ambarlı'da 3 tane üniteyi devreden çıkaran kablolar yandı. (3 tane 110 bin kilovatlık üniteyi) 26,5 aydır Türkiye'de enerji sıkıntısı yoktu; biz bunları uç uca getirdik, yeni ve büyük tesislere başladık. Bu yeni ve büyük tesislerle birinci merhalede elektrik üretimimiz 35 milyar kilovat saate çıkıyor. İkinci merhalede 60 milyar kilovat saate çıkıyor. 1978 programım icra edebilirsek 100 milyar kilovat saate çıkıyor.

Yeni bir atom santralı kuracağız. Biz beklerdik ki, muhalefet bizi tenkit etsin, desin ki, "Çok geç kaldınız atom santralı kurmakta, bunu ne zaman, nerede kuracaksınız?," Bunları dile getirsinler. Bunların hiçbirisi burada dile getirilmiş değildir.

Efendim, 10 bin köy elektriklenmiş, 86 bin köy varmış, demişiz ki, "Köylerin yarısı ışığa kavuştu". Öyle demedik. "Köylerde yaşayan nüfusun yarısı ışığa kavuştu." dedik. Programda öyle yazılı. Evet, bugün Türkiye'de köylerde yaşayan nüfusun yarısı ışığa kavuşmuştur Allah'a şükür" Öbür yarısını 1981'e kadar nasıl kavuşturacaksınız?" diyor. Bize, "Daha dört sene bekletmeyin köylüyü, iki sene zarfında yapabiliyorsanız, iki senede yapın" demesi lâzım. Biz böyle bir muhalefet isteriz. Yani, her şeye karşı, her şeye engel bir muhalefetle Türkiye'nin bir yere varması mümkün değildir, İşte onun için, ancak bir ay iktidar yapabilme imkânları oldu.

Kalkınmayı aldatmaca sayıyor bizim muhalefet. Kalkınmayı aldatmaca Saymak, kalkınmaya inanmamak demektir. İşte, hep bu aldığım laflar kendi söyledikleri sözlerin içindedir.

Efendim, 300 kişi bu anarşi olaylarında hayatlarını kaybetmiş. Bundan elem duymamaya imkân yok. Geçen bir ay zarfında da 60 kişi hayatlarını kaybetmiştir; kendilerinin Hükümet olduğu dönemde. Eğer bunun sorumlusu Hükümetse, 60 kişinin hesabını vermeleri lâzımgelir. Bu işe böyle bakılamaz. Hem kazanın altını yakacaksınız, hem de ondan sonra birtakım suçlan atacaksınız... Türkiye'de bu işleri yapanların yakasına yapışacak devletin mercileri var. Polis dahi, bir hadise olduktan sonra savanın emrindedir. Hadise olur olmaz polis idarenin emrinden çıkar, savcının emrine girer, savcının emrindedir. Savcı var, yargıç var; sistem öyle kurulmuş.

Harp sanayii sürüncemede bırakılmış... Hayır, harp sanayii sürüncemede falan bırakılmadı. Aslında 14 fabrika kurulması lâzım; bunun sekizi kurulmuştur, işliyor. İki tanesi kuruluş halindedir. Uçak sanayiini canlandıran biziz. Eğer şartlar kötü

gitmezse, istediğimiz şekilde giderse, 1978 senesinin sonuna doğru ilk Türk yapısı uçağı uçurabileceğiz. İlk uçak 1978 senesinin sonuna doğru uçabilecek.

Tersanelerimiz genişletilmiştir. Bunun yanında tank fabrikamız hemen hemen imalâta geçecek şekilde yapılacaktır; ama motor yapamadıkça bulunan hiç birisi için önemli bir adım atmış sayılmayız. Motor sanayii için de birçok kuruluşlar yaptık, bunların hepsine girdik.

Erken seçim meselesine geliyoruz yine. Erken seçimle iflâs ilân etmişiz; Hükümetin iflâsını. Aynı Hükümeti yine devam ettiriyormuşuz... Bunlar fevkalâde yanıltıcıdır. Bunların hiç birisinde gerçek payı da yoktur.

Devlet iflâsa sürüklenmiş... Bunu kabullenmek mümkün değildir. Arkadaşlar;

Türkiye Cumhuriyeti 25 - 30 seneye yakın zamandır tediye muvazenesi sıkıntıları içerisindedir. Gelişen memleketlerin hepsi tediye muvazenesi sıkıntılarının içerisinde. Birleşik Amerika'nın Haziran ayı içerisindeki tediye muvazenesinde 100 milyar lira noksan var; bir ayda 100 milyar lira noksan var. İngiltere tediye muvazenesi sıkıntısı içinde çırpmıyor. Dünyanın her memleketi tediye muvazenesi sıkıntısı içerisinde.

Türkiye, 1977'de altı milyar dolarlık mal almaya mecbur. Altı milyar dolarlık malı ne ile alacak?

İki milyar dolarlık satacak, bir milyar dolar da işçi dövizi gelecek; altı milyar dolar... Bu altı milyar doların 1 milyar 290 milyon doları petrole gidiyor. Bir milyar dolara yakın: demir çeliğe gidiyor, 500 milyon dolara yakını gübreye gidiyor. 15 kaleme 4,5 milyar gidiyor. Banları alamadığınız takdirde biç bir şey yapamazsanız.

Biz, 1975'te de, 1976'da da Türkiye'yi yokluğa götürmedik. Hiç bir malın yokluğu olmadı. Yokluğa götürmeden aldık buraya kadar getirdik. Buna kötü idare denilemez; ama kendileri bir ay zarfında Türkiye'nin battığını ilân ettiler çıktılar. Ondan sonra Merkez Bankamızdan dünya kadar para çekilmiştir. Maliye Bakanının yaptığı beyanattan sonra Merkez Bankasından dünya kadar para çekilmiştir. Hiç çekilmemesi lâzımgelen paralar çekilmiştir ve devalüasyon şayiaları (Daha dün Merkez Bankasının hesaplarını gözden geçirdik) 480 milyon dolar ihracat düşüklüğüne sebep olmuştur.

Buğday duruyor, pamuğun önemli bir kısmı duruyor, tekstil malları duruyor, tütün duruyor, hepsi duruyor... Türkiye, malı olan bir memleket, malı olmayan bir memleket değil ki... Nedir Türkiye'nin meselesi? 500 milyon dolardır; ama siz Mâliye Vekili olarak çıkıp da memleketin battığını ilân ederseniz, o zaman o 500 milyon doları bulamazsınız. Türkiye daha bir süre, viabilitesini kazanıncaya kadar; yani kendi ekonomisini kendi gücüyle götürünceye kadar dışarıya muhtaçtır. Bu bizim kusurumuz değil. Büyüyen, gelişen bir memleketin her sene iki milyar dolar yatırıma ihtiyacı var, Bunların kaynaklan da vardı ama "Aman bize para vermeyin" tavrını takınırsanız, bu sıkıntılar olur.

Efendini, dış politikadaki sorunlar çözülememiş. Hangi mesele, nasıl çözülecekmiş de çözülememiş? Soruyorum, bunu diyenlere soruyorum. Hangi mesele, nasıl çözülecekmiş de çözülememiş?

Kıbrıs'ı çözmediniz... Nasıl çözecekmişiz de Kıbrıs'ı çözmemişiz? Neymiş bizim kusurumuz Kıbrıs'ın çözümlemesinde Hükümet olarak? Soruyorum. Bunu bizim kusur hanemize yazmakta mana yok. Açıklıkla ifade ettik ki, milletin kabul etmeyeceği bir çözümü hiç bir Hükümet Meclislerin önüne getiremez. Kıbrıs, fevkalâde önemli bir konudur. 1950 -1960 döneminde on sene münakaşa edilmiştir. 1957' de Millet Meclisi karar almıştır; "Taksim" diye karar alınmıştır ama 1959'da Londra - Zürich Anlaşmalarıyle Kıbrıs bağlanmıştır. Binaenaleyh, bu çeşit meselelerin böyle 25 ay zarfında, 26 ay zarfında çözülemeyişini bize bir fatura olarak yazmakta mana yok.

Birçok kere sorduk kendilerine; "Siz olsanız nasıl çözersiniz: buyurun söyleyin" diye. Cevabı yok. "Biz çözeriz..." Nasıl çözersin? Dışarıyı da öyle inandırdılar; "Bunlar çözer" diye.

Efendim, Ege soruna çözülmemiş... Nedir Ege sorunu? Yunanlılar gelmiş, "Bu Ege denizi bizim, burası Yunanistan'ın "rolü" demişler. Niye sizin?, "işte, Anadolu'nun ucundan başlayan adalar var; adalar, bizim, Yunanistan'la adalar arasındaki deniz de bizim..." "öyle şey olur mu?" demişiz, "Gelin onu bir konuşalım" demişiz. "Ne konuşacağız, bizim sizinle konuşacak bir şeyimiz yok." demişler; ama o zemmettikleri Hükümet zamanında Yunanlılar gelmiş masaya oturmuş ve mesele konuşulur hale gelmiş, bir çok kere de konuşulmuş.

Meseleleri askıda bırakmışız, sürüncemede bırakmışız.., Bazı meseleler var ki, sadece bizim irademize bağlı değil ki; karşı tarafın da iradesine bağlı. Eğer sen beni kurada "Ne pahasına olursa olsun, çöz bu meseleyi." diye sıkıştırırsan, o zaman Türkiye için doğru bir çözüm getiremem.

Edendim, Amerika Birleşik Devletleriyle ambargo çözülememiş..- Evvelâ Amerika Birleşik Devletleriyle ambargo, bizim Hükümetimizin ortaya çıkardığı bir mesele değildi, Biz de bunu devraldık. Ambargo çözülemedi; doğrudur. Çünkü, Amerika Birleşik Devletleri, "Evvela Kıbrıs'ı çözün sonra ambargoyu çözelim." diyor. Biz de "Kıbrıs'tan size ne? Biz bir hükümran devletiz.. Mesele, sizinle Türkiye arasında değil ki. Siz çekilin aradan" diyoruz. Acaba bunu söylemekle Türkiye'nin hukukunu korumuş olmuyor muyuz? Türkiye'nin hukukunu koruyoruz. Onun için dedik; Türkiye eğilemez.

Aldığımız meseleleri kötüleştirmemişizdir, iyileştirmişizdir.

Katiller, soyguncular, bilmem neler, falanlar filanlar, bir sürü laflar... Bunların bu kürsülerden söylenmesi ayıptır. Kati, önemli bir hadisedir; ölen olacak, öldüren olacak. Öleni söylemeden, öldüreni söylemeden, "Katiller, soyguncular, vurguncular" diye bir Hükümeti tahkir etmeye hakkı yoktur kimsenin.

Bir gizli protokol diye bir şey tutturdular iki gündür. Bugün grup toplantısında söyledim, dışarıya verdiğimiz beyanatta da var. Hükümetin kurulması esnasında iki protokol üzerinde çalışılmıştır.

Bunlardan birisi şudur: Hükümet ne yapacaktır? Bu protokol nihai şeklini almış, üç parti genel başkanı tarafından imzalanmış, neşredilmiştir ve. Hükümet programı da ona dayanır.

İkincisi ise şudur: Hükümet ahenk içinde nasıl çalışacaktır? Bu hususta arkadaşlarımız çalışmalar yapmış; fakat bu çalışmalar üç parti genel başkanı tarafından imzalanıp da nihai metin neşredilecek hale gelmemiştir. Biz bunu kimseden saklamadık ki, her yerde söyledik. Gazetecilere söyledik, her toplantıdan sonra söyledik.

Efendim, bu metnin içerisinde Kara Kuvvetleri Kumandanının tayini varmış... Böyle bir şey yoktur, bu iftiradan ibarettir. "ispat edemezsen müfterisin." diyen benim. Müfteri meselesi buradan çıkıyor. İddia da bu; 15 gün evvel yapıldı bu iddia.

Şimdi, geçeceğim başka meselelere. "Bu program, boş teneke gibi bir programdır" diyor Cumhuriyet Halk Partisinin sözcüsü. Oraya geçmeden önce bir iki hususa temas etmek istiyorum.

Gerçekten, bu Varto - Hınıs depreminden kalan evleri yapmamız lâzımdır. Muş Senatörü arkadaşımız yerden göğe kadar haklıdır. Ve gerçekten bir şeyi daha açıklamam lâzım. Köy yolları asfaltlanacak deniyor; bir tarafta yolu olmayan köy var, öbür tarafta köyü asfaltlıyoruz... Bir eşitsizlik görülüyor. Asfaltlanacak olan köy yolları köylülerin kendi yardımları ile asfaltlanmaktadır.

Birtakım bağ - bahçe mıntıkasında köyler tozdan çok mustariptirler, büyük zarar görmektedirler, asfaltın parasını vererek kendi yollarını asfaltlayacak durumdadırlar. Gerçekten, bir tarafta gidemediğimiz köy varken, öbür tarafta asfaltı köye kadar götürmek gayet tabii ki, izahı güç bir iştir. Onun öyle anlaşılmasını rica ediyorum; programdaki yazılışı da odur.

"Büyük Türkiye kandırmacadır" diyor. "Türkiye büyümüştür; ama Türkiye'nin borçları büyümüştür" diyor bir Sayın sözcü. Bunları söyleyip gidiyor. Bilmiyorum, sonra zabıtlara falan bakıyor mu? Her yerde de söylüyor.

Bir defa, "Türkiye'nin borçları büyümüş, borca batmış, ana rahminden mezara kadar herkes borçlanmış" diye laflar, uluorta laflardır. Türkiye'nin bütün borçlarım bir senelik döviz geliriyle ödemek mümkündür. 30 tane gelişen memleket içerisinde Türkiye, borçluluk sırasında 24'ncüdür, 30 memleket içinde 24'ncüdür, başta gelen memleket değildir.

Borç almayacaksın, kendi kaynaklarından çıkarmayacaksın, her sene nüfusun 1 milyon artacak, fukaralık diz boyu olacak, memleketin çeşitli bölgelerinde işsizlik felâket halini alacak, sıkıntı, sefalet olacak; nasıl çıkacak Türkiye bu işin içinden? Türkiye'nin borçlanma kabiliyeti vardır, Türkiye, batmış bir memleket, borca batmış bir memleket değil, borç alabilecek bir memlekettir ve bunları saray yapmakta da kullanıyor değildir Türkiye. Aldığı borçlan fevkalâde önemli yatırım sahalarına yatıyordur. Ağır sanayi tesisleri kurmaya başladık, bu ağır sanayi tesislerinin tamamlanması lâzım. Türkiye, milyarlarca lira para verip makine ithal eden bir memleket olmaktan çıkmalıdır, Türkiye, makine ihraç eden bir memleket haline gelmelidir. Sanayileşmenin o safhasına gelinmiştir. Bu noktada duramayız, işte, o noktada yeni baştan bizim yine birçok alete, edevata, birçok şeye ihtiyacımız vardır.

Değerli Arkadaşlarım, muhterem senatörler;

Efendim, 163'ncü madde değişecekmiş, programa öyle yazılmış... Evet, 163'ncü maddenin değişmesi lâzımdır. "Niye 141 - 142 değişmiyor?" diyor bir sözcü burada.

141-142'yi de siz değiştirin. Biz 163'ü değiştireceğiz, gücünüz yetiyorsa siz değiştirin.

Neden değiştireceğiz 163'ü Çünkü yağmur duasına giden vatandaşıma 163'ten ceza verdi mahkemeler. Bunu kaldıramazsınız; Belçika gibi, Fransa gibi memleketlerde yağmur duasına davet ediyorlar, "Gelin kuraklık oldu, yağmur duasına çıkın" diye ve sıkışan vatandaş, yerle göğün arasında sıkışan vatandaş, derde düşmüş olan, çaresizliğe düşmüş olan vatandaş, Allah'a sığınmayacak da kime sığınacak? Allah'a sığınmayı suç saydığınız anda, işte onun değişmesi lazımdır.

Bununla da kalmıyor, burada misalleri var: Akşehir Ortaokulunda din dersine giren hoca çocuklara "Selâmünaleyküm" dediği için, 163'ncü maddeden dolayı ceza giymiştir.

"Layiklik" diyorsunuz; layiklik, din ve vicdan hürriyetinin kâmil manada kullanılmasının koruyucusu-dur. Layiklik, dinsizlik değildir. Öyleyse gelin, din ve vicdan hürriyetini Türk vatandaşından sakınmayalım. Din ve vicdan hürriyetini (Özgürlükçülere sesleniyorum bilhassa) en sonuna kadar kullansın Türk vatandaşı. Bunda ne sakatlık var?

Değerli Senatörler,

Dindar adamdan bu memlekete ne zarar gelir? Dindar adam, Cumhuriyeti yıkmaya da kalkmaz, memleketi karıştırmaya da kalkmaz, kimseye kötülük de etmez.

Binaenaleyh, tespih çekenlerle, tetik çekenleri aynı safhaya koyduğunuz zaman, bu memleketin içinden çıkamazsınız. Senelerdir bunu söylüyoruz. 163'ncü maddeyi değiştireceğiz. "Efendim nasıl değiştireceksiniz?" Kanun getireceğiz, kanun getirdiğimiz zaman neresini, nasıl değiştireceğimizi herkes görecek. 163'ncü madde değişiyorsa, "Atatürk İnkılapları elden gidiyor" filan demeye hacet yok.

Efendim, bu programda yedinci ye dokuzuncu sayfalarda din ve vicdan hürriyeti meselesi yazılmış. İddia olundu ki, bu program Atatürk ilkelerine karşı imiş. Ne deniyor burada? "Milletimizin manevi ve maddi kalkınmasında birlik ve bütünlüğümüzün sağlanmasında güçlü ve tükenmez bir kaynak olan dinimizin ulvi prensiplerinden yararlanmak kararındayız" Bunun kadar tabii ne var? Din, milletimizin en ulvi değeridir ve buna sahip çıkmak kadar tabii ne var? Kaldı ki, bu 21 Haziran Hükümeti de bir program yazdı, getirdi, burada okudu. Bu programda bakın ne var: "Toplumumuzun ve insanlığın ortak değeri olan İslâm Dini, milli birliğin, sağlanmasında, Kalkınma çabalarımızın başarıya ulaşmasında, iç barışın oluşmasında ve kardeşlik duygularının geliştirilip, pekiştirilmesinde kutsal bir kaynaktır"

Bu 21 Haziran Hükümetinin ki, Atatürk ilkelerine aykırı olmuyor da, bizim yazıp getirdiğimiz niye Atatürk ilkelerine aykırı oluyor?

Arkadaşlar, Atatürk ilkeleri dinsizlik demek değildir. Atatürk Kurtuluş Savaşına Hacı Bayram Camiinde dua ederek başlamıştır. Gelin yanlış anlamayalım; Müslümanlık, Türkiye için bir tehlike değildir. Müslümanlık, millet olarak sahip olduğumuz en büyük değerimizdir, en büyük varlığımızdır; Cenabı Allah'a şükür olsun.

Arkadaşlarım;

Şimdi, "Boş teneke gibi" diyor. Cumhuriyet Halk Partisi Sözcüsü Sayın Atmaca, "Boş teneke gibi bir program" diyor, "Bunun nesini tenkid edelim" diyor. Bakalım bu programa boş teneke mi, dolu teneke mi?

Bu programın dördüncü sayfasında "Komünizm, faşizm ve diğer materyalizme dayalı zihniyetlerle, insanca yaşama hak, hürriyet ve haysiyetiyle bağdaşmayan ve bütün maddi, manevi değerleri yok eden her türlü zulüm ve tahakküm idarelerine ve dikta heveslilerine karşıyız."

Bu, 28 Haziran tarihinde burada okunan, 21 Haziran Hükümetinin programında "Komünizm" lafı geçmez. Biz, ülkenin bir numaralı problemini komünizm sayıyoruz. Bu Hükümet bunu getirmiş. Anarşiden şikâyet ediyoruz, bunun kökünde ne var diyoruz? İşte, "Bunun kökünde komünizm var" diyoruz, "Onunla mücadele edeceğiz" diyoruz. Devam ediyoruz:

"Milli, manevi ve tarihi değerlere sahip ve bunlara sadakatla bağlı olmayı mukaddes bir görevin gereği sayıyor, bunlarla övünüyoruz" Acaba bu küçümsenecek bir şey midir?

"Ülke ve millet bütünlüğünü, iç barışı, kardeşlik ve huzuru korumaya kesin şekilde kararlıyız?" Acaba bunlar boş tenekenin unsurları mı?

"Hükümet olarak, Devletimizi tahribe yönelen iç ve dış tehdit ve tehlikelere karşı bütün tedbirleri almayı, her türlü kanunsuzlukla hukukun içinde kalarak ve kanun yoluyla mücadele etmeyi, kesin olarak kanun hâkimiyetini sağlamayı milli bir görev kabul ediyoruz."

Gelin sorun, "Nasıl yapacaksınız bunu?" deyin, "Biz size nasıl yardımcı olabiliriz?" deyin. Hayır, bu yok. Birinci şikâyet ettiğiniz şey anarşi değil mi? Evet, işte anarşi için burada hem tahlil hem çare konmuş.

Ondan sonra; "Demokratik hukuk devletinde her türlü kanun dışı eylemlerle mücadelenin başlıca dayanağı olarak hukuku görüyoruz" diyoruz, çareyi söylüyoruz.

"Bu maksatla ihtiyaca cevap verecek kanunlar süratle çıkarılacak ve uygulamaya konulacaktır" diyoruz. Dönüyoruz; İster iktidarda, ister muhalefette olsunlar, demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsuru olan siyasi partilerimizin birbirini tamamlayan ve milli hedeflere yönelen görevleri olduğuna kaniyiz" diyoruz; muhalefeti nasıl anladığımızı söylüyoruz.

Kalkınmaya geliyoruz:

"1977 Türkiye'sinin milletlerarası yarışta bulunduğu noktadan çok daha ileriye gidebilmesi ve temel meselelerini halledebilmesi için, önünde çok güzel imkânlar ve fırsatlar vardır. Bu fırsat ve imkânların boşa gitmemesi için milletçe huzur ve istikrarın korunmasına gayret etmeliyiz. Siyasi istikrar korunabildiği, huzursuzluk yerine hizmet ortamı sağlanabildiği takdirde, her alanda milli, güçlü, dengeli ve süratli kalkınma hedefine ulaşılacaktır" diyoruz. Kalkınma için koyduğumuz hedef budur, ilke budur.

Geliyoruz Devletin ıslahatına;

7'nci maddede, Devleti ıslah ederek, vatandaşın işlerinin daha iyi görülmesini söylüyoruz.

Ondan sonra geliyoruz yargının işlemesine;

Diyoruz ki; "Adalet daha iyi dağıtılabilmelidir Türkiye'de"

Acaba Türkiye'nin başka ne meseleleri var? Yani Türkiye'nin şurada sayılanlardan başka ne meseleleri var? Onlar ne ise, buraya niçin getirip dile getirmiyorlar?

Ondan sonra dönüyoruz, "18 yaşını dolduranlara oy hakkı tanıyacağız" diyoruz.

"TRT'nin tarafsızlığını mutlak manada sağlayacağız. Milli bir müessese olarak koruyacağız" diyoruz.

Geliyoruz; Milli Eğitimin temel ilkesini koyuyoruz. Türk Milli Eğitimi nasıl olacaktır? Burada koyuyoruz buna, 11'nci sayfada.

Ondan sonra geçiyoruz 12'nci sayfada; "Üniversiteler bundan daha çok çocuğu okutmalıdır." diyoruz. Çünkü üniversiteler yazın tatil; sabahtan öğleye kadar çalışır. Bu vaziyette olmaz. Fabrikalar nasıl çalışıyorsa; yani fabrika binaları, laboratuvarları nasıl kullanılıyorsa, üniversitelerin de o şekilde kullanılması lâzım diyoruz.

Geliyoruz, "Cumhuriyetin temeli olan milli kültürümüzü korumaya kararlıyız" diyoruz.

Geliyoruz, ekonomik kalkınmanın istikrar içinde dengeli bir şeklide yapılmasının hedeflerini veriyoruz, enflasyonla mücadele edeceğimizi söylüyoruz, dış ödemeler dengesini denkleştireceğimizi söylüyoruz, vergi ıslahatımızı yapacağımızı söylüyoruz, Devlet memurları ile ilgili hükümleri koyuyoruz ve iniyoruz; köye ve köylüye götürülecek hizmetleri yazıyoruz,

Ondan sonra, bütün bunları söyledikten soma, tarım kredilerinin artırılacağını, hayvancılığın ihya edileceğini söylüyoruz. Vatandaş, orman ilişkilerinin düzeltileceğini söylüyoruz. Elektrik enerjisi meselesinin halledileceğini söylüyoruz. Petrol bulmaya mecbur olduğumuzu söylüyoruz. Maden cevherlerimizi iyi geliştirmenin gereğini söylüyoruz. Doğu ve Güneydoğu Anadolu için özel projeler, özel planlar tatbik edeceğimizi ve Doğu ve Güneydoğu Anadolu'yu biran evvel kalkınmamışlık acısından kurtaracağımızı söylüyoruz ve yeni bir şey getiriyoruz: Niçin sormuyorsunuz, "Bu pilot iller projesi nedir?" diye... Kalkınmada geri kalmış illerimiz var. Böyle büyük kalkınma projeleri ile beraber götürürsek, ancak 30 sene sonra bugün ileri illerimizin seviyesine gelir. Bu illerimizi 4-5 sene zarfında Türkiye'nin ileri illeri seviyesine çıkaracağız. Hiç bunlardan bahis yok. Bunlar Türkiye'nin illeri...

Dönüyoruz, "Organize sanayi bölgeleri kuracağız" diyoruz.

"Ağır sanayi tesisleri kuracağız" diyoruz... Bunları sayıyoruz "Nerede kuruyorsunuz, kaç paraya çıkıyor, parayı nereden buluyorsunuz, ne kadara yapacaksınız?" diye hiç bir suale muhatap değiliz. Hiç bir suale muhatap değiliz...

Ondan sonra geçiyoruz sosyal hedeflerimize. Bir şeyi tashih etmek islerim Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Sözcüsüne. Programın 24'ncü sayfasında "Yabancı sermayeye devir imkânları geliştirilecektir" şeklinde bir cümle vardır; ben o cümleyi okurken sildim. Çünkü, matbaaya gidince bu cümlenin başı ile sonu düşmüş, anlamsız hale gelmiş, onu sildim. Burada okurken zapta geçen kısmında bu cümle silinmiştir; ama o, silinmemiş üzerinde muamele yaptı.

"Yalnız çalışanları değil, bütün vatandaşlarımızı sosyal güvenliğe kavuşturacağız" diyoruz.

"Bütün vatandaşları sağlık hizmetine kavuşturacağız" diyoruz.

"Milli istihdam planı yapacağız." diyoruz.

"Milli mesken planı yapacağız" diyoruz.

"Sosyalizasyonu değerlendirip ıslah edeceğiz" diyoruz.

"Ulaştırma hizmetlerini yeniden yapacağız" diyoruz.

Ekspres yollar yapacağız, sürat yolları; Edirne'den Gürbulak'a, Edirne'den İskenderun'a, İskenderun'dan Urfa, Mardin, Gaziantep üzerinden Bezirge Boğazına... "Ne zaman yapacaksınız, ne ile yapacaksınız?" sualine muhatap değiliz. "Yapıp da ne olacak" sualine muhatap değiliz. Bunları Türkiye'de yapacağız biz.

"Hava meydanları yapacağız" diyoruz.

"Silahlı Kuvvetlerimizi çağın gereklerine uygun bir şekilde güçlendireceğiz" diyoruz. Arkadaşlar;

Bütün bunlar, acaba şu saydığım şeyler sadece bir demettir. Bunlar acaba horlanacak şeyler midir? Acaba Türkiye'nin bundan başka problemleri nelerdir? O problemlere ne teşhis koyuyorsunuz? Ne tedbir, ne çare getiriyorsunuz? Bunlar yok ortada...

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Kendileri de ortada yok.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — ..Ve gecenin bu saatinde huzurunuzu daha fazla almayacağını, söylemek istediğim şey şudur;

Tenkide muhattab olan Hükümet Programıdır. Hiç kimsenin, hükümet üyeleri, bu üyelerin teşkil ettiği partiler ve partilerin mensupları hakkında ileri geri söz söylemeye hakkı yoktur. Nereden buluyorsunuz bu hakkı? Hiç kimsenin, Türkiye'de demokrasiye vesayet iddiasında da bulunmaya hakkı yoktur. Yani biz de bu memleketin çocuklarıyız; bizden başkaları kadar bu memlekette bizim hakkımız var. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)* ve bu hakkımızın horlanmasına hiç bir şekilde razı olmayız. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)*

Cumhuriyet Hükümetidir buraya gelen; Cumhuriyet Senatosunun huzuruna gelen ve Programı okunan Cumhuriyet Hükümetidir ve Millet Meclisinden güvenoyu isteyecek olan Cumhuriyet Hükümetidir. Henüz "Bismillah" çekip işe yeni başlamışız, hemen birtakım kapkara tablolar çizerek bu Hükümetin memleketi felâkete götüreceğini iddia etmek aslında antidemokratiktir, demokrasiye inançsızlıktır.

Hükümet, kendiliğinden zorla gelip şu sıraları işgal etmemiş ki... Millet seçmiş göndermiş; milletin % 52 oyu bu Hükümetin arkasındadır.

Cumhuriyet Senatosunun değerli Başkanı, değerli üyeler;

Bu tartışmaları huzurunuzda çok yaptım. Bugün yine gerçekten büyük bir şevk ile geldim. Gerçekten bize bu sualler tevcih edilseydi çok güzel bir tartışma yapardık, memleket, millet için hayırlı olurdu; ama bu fırsatı muhalefet ve diğer bazı gruplar bize vermediler. Bu, bizi çıktığımız yokla azimle, şevkle yürümekten geri çevirmez. Biz bir büyük davanın yolcularıyız; üç parti bir araya gelmişiz, iyi niyetle bir Program yapmışız, bu Programı icra etmek için memlekete hizmet yoluna koymuşuz. Canabı Allah yardımcımızdır, hepinize saygılar sunuyorum. *(A.P. sıralarından şiddetli ve sürekli alkışlar ve "Bravo" sesleri)*

BAŞKAN — Başbakan Sayın Demirel'in kurmuş olduğu Hükümetin Programı üzerinde Cumhuriyet Senatosunda yapılan görüşmeler sona ermiştir.

Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyeleri;

Görüşmelerin başında bazı önerilerde bulunmuştum. Özetleyeyim; Cumhuriyet Senatosunun gündeminde mevcut bulunan, 8 ve 13 Ağustos tarihlerinde görüşülmediği takdirde kendiliğinden yasalaşacak konular vardır. Komisyonlar kurulduğu ve önümüzdeki Salı günü Cumhuriyet Senatosunda çoğunluk temin edilerek bu yasalar görüşüldüğü takdirde Cumhuriyet Senatosunun bir ara verme imkânını bulabileceğini tekrar hatırlatırım.

2 Ağustos 1977 Sah günü saat 15.00'te toplanmak üzere Birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 00.18

Millet Meclisi Tutanak Dergisi
Dönem 5 Cilt 1 Birleşim 24
Sayfa 136-206
30.07.1977 Cumartesi

BİRİNCİ OTURUM

BAŞKAN — *Geçici Başkan Kinyas Kartal*
KÂTİPLER: *Ali Haydar Veziroğlu (Tunceli),*
Aydın Menderes (Konya)
Açılma Saati: *15.00*

Hükümet Programının Görüşülmesi

BAŞKAN — Gündemimize göre, Başbakan Sayın Süleyman Demirel tarafından kurulan Hükümet Programı üzerindeki görüşmelere başlıyoruz.

Görüşmelere başlamadan önce dinleyicilerle ilgili bir hatırlatmada bulunacağım.

İçtüzüğümüze göre dinleyiciler sükûnet içinde oturmak zorundadırlar. Söz, alkış ve başkaca bir hareketle düşüncelerini belirtmeleri yasaktır.

Bu yasağa uymayan dinleyiciler görevliler tarafından derhal dışarıya çıkarılacaktır.

Görüşmelerde, İçtüzüğümüzün 73'ncü maddesine göre siyasî parti grupları adına birer Sayın üye ile şahısları adına iki Sayın üyeye ve Hükümet adına da bir Sayın üyeye söz verilecektir.

Bu ana kadar siyasî parti grupları adına söz isteyen olmamıştır.

Grupları adına söz isteyen Sayın üye var mı?

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına söz istiyorum efendim.

BAŞKAN — Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına Sayın Ali Nejat Ölçen, buyurun. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

C.H.P. GRUBU ADINA ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin saygıdeğer üyeleri;

Millet Meclisini oluşturan partiler arasındaki diyalogu kolaylaştırabilmek için her şeyden önce bazı kavramları yeniden dile getirmek gerekir.

Bizce; Devlet ciddî olmak, sözüne güvenilir olmak zorundadır. Devlet haksızlık etmez, zulüm yapmaz, kin duymaz ve intikam almaz.

Devlet yönetiminde vatandaşlara eşit muamele vardır. Devlet, kendi otoritesini eşitlikten ve yurttaşlarından esirgemeyeceği şefkatten almalıdır.

Birinci Cephe Hükümeti yurttaşlardan eşitliği ve şefkati esirgemiştir. Onları iki hasım kampa bölmüş, arasına düşmanlık duyguları aşılamıştır. Cephe iktidarı suçlu bir iktidardır. Öyle sanıyoruz ki, bu iktidar baraj yapan uzmanlardan çok, işkence yapan uzmanlar istihdam etmiştir. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri)*

Bu nedenle, Birinci Cephe'nin uzantısı olan bu Hükümetin ülkeye barış getireceğine inanmıyoruz, bu Hükümetin ülkeyi esenliğe kavuşturacağına güvenemiyoruz.

Hükümet ortaklarından Milliyetçi Hareket Partisinin Genel Başkanı, "Davadan dönen olursa vurunuz." diye genç, körpe kuşakları cinayet işletmeye sevk etmişti. Buna hakkı olamaz, hakkı olmaması gerekirdi. Bugün her Türkün izleyeceği ve gerekirse canım seve seve vereceği dava, Anayasamızda tanımlanmıştır. Bu konuda Türkiye Cumhuriyetinin insan haklarına dayalı, millî lâyık ve sosyal hukuk devleti olması davasıdır bu dava. Hiç kimse, kaynağını Anayasadan ve yasalardan almayan devlet yetkisine sahip çıkamaz, çıkmamalıdır; devlet yetkisini kullanamaz, kullanmamalıdır.

Birinci Cephe zamanında bu yetkiyi kullanan Milliyetçi Hareket Partisi militanları ile Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanının, "Davadan dönen olursa, vurunuz" emirleri benimsenmişken, şimdi yaptığı, yapmaya çalıştığı barış çağrılarının samimiyetine inanmaya olanak göremiyoruz.

Cumhuriyet Halk Partisi Grubunun düşüncelerini, kanılarını ve kararlarını gözetmeden, İkinci Cephe ortaklığı kendisinin Hükümet olabileceğini zannetmemelidir. Halkın yararına olmayan, demokrasiyi zedeleyecek hiç bir yasa, Cumhuriyet Halk Partisi ve halkımızın sağduyusu ve ihtiyaçları süre geldiği sürece bu Meclisten çıkamayacaktır. Türk halkını yeni bağımsızlıklara itecek her anlaşmayı destekleyeceğimiz gibi, bağımsızlıklara sürükleyecek, Türk halkının onurunu zedeleyecek, Cumhuriyet Halk Partisinin "hayır" diyeceği hiç bir ulusal anlaşmanın bu Meclisten onaylanabileceğim zannetmiyoruz, buna olanak verilmeyecektir.

Bu ülke ve bu ülkede yaşayan insanların mutluluğuna gölge düşürecek ve anayasal kurumların, halkın ve Cumhuriyet Halk Partisinin halkla birlikte "hayır" diyeceği hiçbir düşünceyi, Hükümet olarak bugünkü MC iktidarı uygulayamayacaktır. Cumhuriyet Halk Partisi ancak yurt yararına, barışa ve kardeşliğe, yoksul halk kitlelerinin, köylünün, emekçilerin, dul ve yetimlerin, öğretmen ve öğrencilerin, Türk toplumunun ve tüm ekonominin yararına alınacak kararlara "evet" diyecek bir partidir.

İkinci Cephe olarak, hayal pahalılığını daha da artıracağınız kaçınılmaz bir sonuç olarak görünüyor. Çünkü, ekonomi politikanızın özü, emeğin ve emekçi kitlelerin ve yoksul halkın sömürüsüne dayanmaktadır. Eğer güvenoyu alırsanız, Hükümet olarak yapmayı tasarladıklarınızda Cumhuriyet Halk Partisine danışır, Cumhuriyet Halk Partisinin düşüncelerine yer vermeyi denerseniz, bundan yarar görürsünüz. Devletin içte ve dışta saygınlığının azalmasına neden olacak biçimde Hükümet ortaklarının birbirine dil uzatmasına bu dönemde meydan vermeyeceğimizi belirtmek isteriz. Çünkü, devletin yönetimini eline alanların birbirini çirkin sözlerle küçük düşürmeye hakkı olamaz; Devlet, sizin ve hepimizin büyüklüğünden

daha büyük bir kavramdır. Eğer, neden olduğunuz acı deneylerden ders aldıysanız, Hükümeti oluşturan ortaklar olarak birbirimize yardım etmeseniz bile Devlete saygı duymanın, Atatürk devrimlerini yaşatmanın inancını bizde bulabilirsiniz. Siz Türkiye'yi bugüne kadar oyaladınız, bundan sonra da oyalamak istiyorsunuz kanısındayız.

Bir ülkeye demokrasinin bütün koşullarıyla yerleşip yerleşmediğini belirleyen geçerli gösterge, siyasal iktidarların tutum ve davranışlarıdır. Eğer bir siyasal iktidar anayasal kuruluşları karşısına alıyor, eleştiriler karşısında hırçınlaşıyor, eğer Anayasanın öngördüğü denetimin kendisinden, işleyişinden uzak durmaya uğraşıyorsa, ülkede demokrasinin yerleşmesinin engeli Hükümetin kendisi olur. Anayasal kurumlardan şikâyet eden hükümetler, dünyanın neresinde olursa olsun demokrasiyi yeterince içine sindirememiştir. Muhalefetin anayasal görevi, Hükümetin yanlışlıklarını, yanılgılarını bulup ortaya çıkartmak, bunu kamuoyuna duyurmak ve yapmakta olduğu anayasal denetimle Hükümeti uyarmak, doğru çizgiye getirmektir. Eğer bir muhalefet anayasal hakkını görev haline getiremiyorsa, topluma karşı da görevini yapamıyor, kendinden bekleneni topluma veremiyor demektir. Böyle bir iktidar, iktidar olma hakkına sahip olamadığı gibi, böyle bir muhalefet muhalefet olma hakkına da güç sahip olur.

Demokrasi, siyasal iktidarların Anayasanın öngördüğü denetim mekanizmasına razı olmasıyla başlar. Muhalefete tahammülü olmayan, anayasal denetim yollarından kaçmaya uğraşan bir iktidar, her şeyden ence demokratik rejime saygı duymaya alışmamış demektir.

Bir iktidar, kendisinin yerine muhalefetin geleceğini düşünürken ecel terleri dökmeye başlamışsa, o iktidarın gerçekten yerini terk etmesi, demokrasinin yaşamasının kaçınılmaz koşulu olur. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

İktidarın hoşgörüsü, zaten kendi moral gücünün doğal sonucudur. İktidarın yerini terk etmekten çekinmesini, kendine güven duymasının noksanlığı olarak düşünmekteyiz. Terk edeceği koltuğa önemli sorumluluklar bırakmadan gidebilen iktidarların saygınlığını, kamuoyunda kimse azaltamaz. Anayasal kurumlar işlerken, muhalefet haksız eleştiride bulunsa da, hatta karalama suçlama ve iftira yolunu seçse de, o iktidar kendine güveniyor, kendinden korkmuyor, anayasal kurumlara saygı duyuyor ve veremeyeceği hiç bir hesabı Hükümet defterinin zimmetinde bırakmamış ise, yine de saygınlığını yitirmez ve kendisine iktidarın kapıları kapanmış olmaz.

Muhalefetle iktidar ve partiler arasındaki ilişkilerin, sadece Parlamentoda denetim ve eleştiriden oluştuğunu sanmak, demokrasiyi tek boyutlu bir çizgi üzerine yerleştirmek, cılız tutmak demektir. Onun hacmini, onun derinliğini fark etmemek, o derinlikten ülkeye doğacak yararları elde edememek, meydana çıkarmamak demektir.

Aslında, tam işleyen demokrasi derin bir kavramdır. Bu derinlik, iç ve dış sorunlarda iktidarın muhalefete danışması, bilgi vermesi ve görüş almasıyla gelişir. Bir iktidar kendisini sadece kendi çevresi ile kuşatır, muhalefeti ve anayasal ku-

rulları bu çevrenin dışında tutarsa, o iktidarın hakkı yenilgidir. Bu yenilgi ya da bu kayıp, iktidarla birlikte ülkeyi de içine alır.

Sağlıklı demokrasilerde muhalefetle iktidar arasındaki hırçınlığın zaman zaman ortaya çıkması olağandır. İktidarın muhalefete danışması, bilgi alıp vermesiyle bu hırçınlık azalır; ama hırçınlığın ortadan kalkması görevini sadece muhalefete ait varsaymak, demokrasinin bütünlüğünü, demokrasinin derinliğini kavramamak demektir. Demokrasinin derinliğinde zıt görüş ve düşüncelerin uzlaşması, yönlenmesi vardır. Uzlaşmadan ve yönlenmeden kalan düşünceler günün birinde huzursuzluğun kaynağı olur. Adalet Partisi bugün bu noktaya gelmiş bulunmaktadır.

Sayın Demirel, muhalefetle iktidar arasında diyalog kurulmasından bahsediyor. Bu düşüncenin Hükümet Programına konduğunu da görüyoruz. Önemli olan, önce Hükümet ortaklarının kendi aralarında diyalog kurması, birbirlerine danışması, birbirlerine saygı duymasıdır. Yurtiçi ve yurtdışı sorunlarda kendi aralarında anlaşarak çözüm aramaya çalışmalarıdır. Önemli olan, anayasal kurullara saygı duymaları, kuvvetlerin ayrılığı ilkesine inanmaları ve diyalogu bizden önce anayasal kurullarla, kurumlarla kurabilmeleridir. Ancak bu koşullardan sonradır ki, Cumhuriyet Halk Partisiyle diyalog kurmak kolaylaşır ve bir sorun ortaya güçlükle çıkar.

İktidarı, sadece yatırım yapan, temel atan, bütçe düzenleyen, vergi alıp harcayan bir sistem ve makine olarak düşünmemek gerekir. İktidarın muhalefete karşı, Anayasaya karşı, anayasal kurullara karşı, yasalara karşı, halka karşı, yoksul kitlelere karşı görevleri vardır. Bu görev, yabancı konukların biçimselliğinin ötesinde daha derin çizgiler taşır ve bu resepsiyonlara muhalefetin davetinin ötesinde derin anlamlar taşır.

Başarılı hükümetler, muhalefete danışmayı, anayasal kurullara saygı duymayı, halkın ihtiyaçlarını ölçebilmeyi ve halkın ihtiyaçları karşısında gerekeni yapabilmeyi gerektirir.

Başarılı hükümetler, bu içeriği ve nitel varlığı benimseyip kabul edebilenler arasından çıkar. Çağımızda demokrasinin yerleşmesi ve gereklerinin bütün sosyal katlara eşit olarak yansıması en başta hükümet görevidir.

Hükümet, kitle haberleşme araçlarının, radyonun, televizyonun tam bir yansızlıkla ve eşitlik içinde bir kamu hizmetli olarak kullanılmasına yardımcı olmalıdır, olmak zorundadır. Radyo ve televizyon, iktidar, muhalefet ve parti farkı gözetilmeksizin eşit koşullar altında kullanılmalıdır.

Siyasal parti grupları içinde TRT tarafından en çok destek gören partinin Milliyetçi Hareket Partisi olduğunu 1975-1976 uygulamalarında gördük.

Yaptığımız bir araştırmanın sonucuna göre, Parlamentodaki sandalye sayısına göre 6'ncı sırada yer alan Milliyetçi Hareket Partisi, siyasal haberlerde kendisine ayrılan süre bakımından 4'ncü sıraya çıkartılmış, sandalye sayısı bakımından Parlamentoda 3'ncü sırayı alan Milli Selâmet Partisi, siyasal haberlerdeki süre bakımından 6'ncı sıraya indirilmiştir.

Bir kitle haberleşme aracı tarafsız olmaktan yoksun bırakılırsa, o hükümeti oluşturan ortaklar arasında da haksızlık ve adaletsizlik kendisini gösterir.

Yüce Meçisin saygıdeğer üyeleri, Millî Eğitim Bakanlığının, MC döneminde müfredat programından çıkarılan ilkelerden bazılarını kısaca sizlere arz ediyorum; bunun 359 sayılı TRT Yasasının 2'nci maddesindeki ilkelere benzediğini ve TRT'nin uygulaması ile Millî Eğitim Bakanlığının müfredat programından çıkarılan ilkelerin birbirine ne kadar çok benzediğini Yüce Meclise bu suretle arz etmiş olacağım.

Müfredat programından çıkarılan ilkelerden bazılarım sunuyorum:

Şöyle diyor müfredat programı, şöyle diyordu Atatürkçü iz izleyen müfredat programı:

"Diğer demokratik milletlerin geçirmiş ve geçirmekte oldukları gelişme aşamalarını ve bu konuda güdülen yolları araştırmak" Bu ilke tümüyle çıkartılmıştır. "Atatürk'ün çizdiği milliyetçilik anlayışı içinde" cümlesi olduğu gibi çıkartılmıştır, "batılılaşma" kelimesi çıkartılmıştır. Tıpkı TRT'den halkın çıkartıldığı gibi, tıpkı TRT ekranlarından yoksul halk kitlelerinin uzaklaştırıldığı gibi, tıpkı TRT'den yurtsever yapımcıların çıkartılıp, onun yerine TRT ekranlarının yabancı dizi filmlerine seriler halinde açıldığı gibi.

Millî Eğitim Bakanlığında uygulanan politika ile TRT yönetiminde uygulanan politika arasında yakın bir bağın ve benzerliğin bulunduğu Yüce Meclise arz etmeyi bir görev biliyoruz.

MC iktidarının karanlıklarında yatan temel politikanın ipuçları hükümet üyelerinin resmî demeçlerinde kendini beli etmektedir. TRT'ye ve Millî Eğitim Bakanlığına egemen olan amacın aynı kaynaktan, aynı zihniyetten, aynı taktikten hareket aldığı ortaya çıkmıştır. Bu amaç, açıkça Nasyonal Sosyalist genç kuşaklar yetiştirme amacıdır. İktidara gelmenin kestirme yolu için bu kuşakları vurucu güç olarak kullanmak, MC döneminin kanlı olaylarında önemli rol oynamıştır. Bu inkâr edilemez, bu yadsınamaz.

İkinci MC iktidarı, bütün kurumlarda parti ve siyasal görüş farkı gözetilmeksizin eşit işlem yapmayı içine sindirmeli ve bunun Anayasanın 12'nci maddesinin gereği olduğunu biran bile aklından çıkarmamalı idi. Böyle yapmamıştır.

Herkes dil, ırk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din ve mezhep ayrımı gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. Hiç kimse, ister başbakan, ister başbakan yardımcısı olsun, siyasal grupları ve kişileri anarşi ile komünizm ile suçlayamaz. Elinde yasal kanıtları varsa, bu sorunu yargı organlarına intikal ettirir ve bu suçlamaya dayalı olarak ceza hükmü getiremez.

Anayasaya saygı, önce iktidara ait bir görevdir.

"Egemenliğin kullanılması hiç bir surette belli bir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamaz. Hiç kimse veya organ, kaynağını Anayasadan almayan bir Devlet yetkisini kullanamaz" Anayasanın bu açık hükmü, demokrasimizin vazgeçilmez özüdür.

17-18 Şubat 1975 günü çeşitli illerimizde çıkarılan kanlı olaylar, o tarihte MC Hükümetinin, Anayasada tanımlanan temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasında objektif ve hukukun üstünlüğüne inanan bir tutum içinde bulunmadığını kanıtlamıştır. Hemen bir gün sonra Tokat ilinde sayısız dükkânların, mağazaların ve işyer-

lerinin vitrinlerine ve camlarına asılan, zor kullanılarak yapıştırılan afişlerden elde edebildiğimiz bir tanesini Yüce Meclisin bilgilerine arz ediyorum.

Zamanın Başbakan Yardımcısının kırmızı zemin üzerinde bir fotoğrafını görüyorsunuz, bu afişte. Binlercesi Tokat'ın caddelerinde, binlercesi Tokat'ın dükkânlarının vitrinlerinde yapıştırılmıştı. Sağ üst köşedeki yazıyı sizlere sunuyorum *(A.P. sıralarından* "Ne var bunda" *sesleri)* Anayasayla ne denli bağdaştığını, insan haklarıyla ne denli bağdaştığını, bana bu soruyu yönelten arkadaşlarımız göreceklerdir. "Emanet olan davayı kucakladım. Hiç arkaya bakmadan, tereddütsüz, hiçbir şeye aldırmadan yürüyorum"

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Arkasında 27 Mayıs var.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — "...İleriye doğru yürüyorum. Hızlanıp koşmak gayreti içindeyiz koşacağız. İleriye gittikçe geride kalmayıp beni takip edin. Bu mücadelede her hangi bir sebeple ben düşersem bayrağı kapın, daha ileriye gidin. Geri dönersem vurun Davaya katılıp geri dönen herkesi vurun" diyor *(A.P. ve C.H.P. sıralarından gürültüler)* Bu sözlerin fotoğraf üzerinde yazılı olmasına izin veren kişinin barıştan yana, kardeşlikten yana, demokratik rejimden yana olduğu düşünülemez. Buna alkış tutanların demokrasiye karşı geldiklerini, demokrasiye saygı duymadıklarını günün birinde anlayacak ve bu yolda çalışacaklarını zannediyoruz. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

Barışta, kardeşlikte, millî bütünlükte ve demokraside, geriye döndüğü zaman insanların öldürülebileceği bir dava yoktur, tanımlanmamıştır. *(A.P. sıralarından* "Komünizmde var" *sesleri)* Barışa ve demokrasiye inanan kimse üstelik hükümet üyesiyse, geri dönenin vurulması buyruğunu verme gücünü ve yetkisini kendisinde göremez. Anayasa ve yasalar kimseye böyle bir hak tanımamıştır.

Anayasanın 10'ncu maddesi...

TURAN KOÇAL (İstanbul) — Atatürk söyledi, Atatürk. "Komünistleri gördüğünüz yerde öldürün" dedi.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Atatürk'ün vurun demesi, sizce genç kuşakların öldürülmesi anlamına geldiğini zannedecek kadar kötü niyetli olduğunuzu zannetmiyorum; ama cahil olduğunuzu zannediyorum. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Anayasanın 10'ncu maddesi, kişinin temel hak ve hürriyetlerini, Atatürk'ün kurduğu Cumhuriyetin Teşkilâtı Esasiye Kanununun emri de bu idi. *(C.H.P. ve A.P. sıralarından karşılıklı lâf atmalar, gürültüler)*

Sayın Başkan, sükûneti korumaya gayret ediniz, konuşmamı sürdüreceğim. *(A.P. ve C.H.P. sıralarından gürültüler)*

Sayın Başkan, konuşmama müdahale edenlere müdahale etmenizi rica ediyorum.

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri, lütfen müzakereleri sükûnetle dinleyelim.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Teşekkür ederim Sayın Başkan.

BAŞKAN — Unutmayalım, bugün bütün dünyanın gözü bizdedir. *(C.H.P. sıralarından* gülüşmeler, *alkışlar)*

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Anayasanın 10'ncu maddesi, "Devlet kişinin temel hak Ve hürriyetlerini, fert huzuru, sosyal adalet ve hukuk devleti ilkeleriyle bağdaşamayacak sure İte sınırlayan siyasî, iktisadî ve sosyal engel koyamaz" Bu engeller varsa, kaldırmak; insanın maddî ve manevî Varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamak görevini devlete vermiştir.

Bu nedenle, Anayasanın 10'ncu maddesi gereğince, hiç bir kimse bir başkasının burnunu kanatma hakkını kendinde göremez, insan ise göremez, vicdanı varsa göremez, Anayasaya saygısı varsa göremez; hele onu öldürmeyi aklından geçiremez, deli değilse, çılgın değilse, kötü niyetli değilse... *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Oysa ki bu kişi, Anayasanın ve yasaların tanıdığı ve güvence altına aldığı, insanın maddî ve manevî varlığına kendi kafasında, ya da kendi kafatasında tanımladığı ve ne olduğunu demokrasiye inananların yadırgayacağı bir dava için hayata son verilmesini öngörmekle ve bunu telkin etmektedir.

Anayasamızın 33'ncü maddesini Yüce Meclise sunuyorum:

"Kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilinden dolayı cezalandırılamaz.

Cezalar ve ceza tedbirleri ancak kanunla konulur.

Eğer bir kişi; ben devletim, ben yasayım derse, o zaman bir başkasına ötekisini vurunuz diye emir verebilir; ama böyle bir emrin demokraside, Türkiye Cumhuriyetinde yeri yoktur, faşizmde yeri vardır ve o kişi faşist olur böyle yaparsa. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Devletin önemli bir siyasî makamını işgal eden kişi, kendisini Anayasanın bu maddesinin dışında görerek, ceza ve ceza tedbiri koymaktadır; Türk Ceza Kanununun 311'nci maddesinin 1'inci bendine göre cinayete teşvik suçunu işlemiştir. Eğer bu afişlerde gösterdiğim söz kendisinin ise; fakat bir Cumhuriyet Halk Partili olarak, bu sözün kendisine ait olup olmadığında kuşku duyduk, "Kendi söylememiştir, kendi adına başkaları söylemiştir ve belki biz böyle bir iddiada bulunursak haksızlık ederiz ve o kişiye iftira etmiş olabiliriz" diye kendimizden kuşku duyduk ve Yüce Meclise getirmeden önce konuyu araştırdık. Bütün iyi niyetimizi kullanarak, "Davaya katılıp geri dönen herkesi vurun" sözünün, hükümetin en üst düzeyinle siyasal görev yapan kişiye ait olamayacağım düşündük; olamaz diye düşündük. Kendi kafamıza uymadığı için, en az karşımızdakilerin de bizim kadar uygar olabileceği olasılığını gözettiğimiz için düşündük; ama yanılmışız.

Sayın Alpaslan Türkeş tarafından yazılıp, 15 liraya satılan ve Anda Kitabevi tarafından basılan; "Türkiye'nin meseleleri" adlı kitabın 46'ncı sayfasında aynı mesajın yer aldığını gördük. O kitabın sayfasının ve kapağının ve kapağın arkasındaki aynı cümlelerin fotokopisini Yüce Meclise sunuyorum. 15 liraya satılıyor ve 15 liraya satılan kitabın içinde; "Davamdan dönerse seni vuracaktır, sen de davadan döneni vur" diye yazılı, 15 lira ücretle...

Artık bu kişinin; "Benim faşist olduğumu söyleyenleri, sizi ispata davet ediyorum, aksi halde müfterisiniz" demek hakkı elinde kalmamıştır.

Her Türkün izleyeceği ve gerekirse seve seve canını vereceği dava, Anayasamızda tanımlanan davadır. Bu dava, Türkiye'nin ülkesi ve milletiyle bölünmezliği davasıdır. Bu dava, Türkiye Cumhuriyetinin, insan haklarına dayanan millî, demokratik, laik ve sosyal, hukuk devleti olması davasıdır. Bu dava" egemenliğin hiç bir suretle belli bir kişiye, zümreye, sınıfa bırakılmaması davasıdır. Bu dava, hiç bir kimsenin ve organın Anayasadan kaynağını almayan devlet yetkisini kullanamaması, kullanma hakkına sahip olamaması davasıdır.

Bu dava, herkesin kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez, hak ve hürriyetlere sahip olma, maddî ve manevî varlığını geliştirme davasıdır, eşitlik, iç barış, huzur davasıdır.

Bu davalar için her Türk, düşmanlara karşı canını seve seve verir ve canını seve seve vermeye arkadaşını ikna eder. Savaşta ise, kumandanının emri altında canını gene seve seve verir. Böyle davalar için hayat kaybetmek şereftir; ama bir insanın kafasında ne olduğu belli olmayan bir dava için hayat kaybetmek şerefsizliğin en acısıdır. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Anayasadan ve yasalardan dayanağını almayan hiç bir otoritenin kullanılmasına; halktan kuvvet alarak, halkın desteğini alarak, Cumhuriyet Halk Partisi olarak bundan böyle izin vermeyeceğiz, olanak tanımayacağız. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Hiç kimsenin, kendi kafasında ve bazılarının kafatasında suç icat edip ceza tedbiri almaya artık cesaret edebileceğini zannetmiyoruz. Bu tür cesarete sahip bulunanlar, halkın, anayasal kuruşların ve Cumhuriyet Halk Partisinin karşısında yenilginin ne olduğunu anlayacaklardır.

Biz, bir devletin birinci özelliğinin ciddiyet olduğuna inancımızı hâlâ yitirmiş değiliz. Devlet; sözüne güvenilir, haksızlık etmez, zulüm etmez, kin duymaz ve intikam almaz, kendi kendisine adam öldürmez. Yasalar, yargılar vardır; Anayasada kuvvetler ayrımının doğal bir sonucu olarak uygulanır demokratik ülkelerde ve Türkiye Cumhuriyeti Devletinde bu ilke. Demokratik hukuk devletinde işkencenin de yeri yoktur. Hiç kimse bildiğini işkence yolu ile söylemeye zorlanamaz ve hiç kimse işkenceye dayanıklı olmak zorunda değildir. Eğer Tanrı (Millî Selâmet Partili arkadaşlarım beni çok iyi anlayacaklardır) insanları dayağa dayanıklı yaratsaydı, derimiz bu kadar ince olmaz, kösele ile kaplı olurdu. İnsanlar hiç bir zaman dayağa dayanıklı olarak yaratılmamıştır.

İnsanlar üzerinde dayağı deneyen rejimin karşısında olmayı, Yüce Mecliste iktidar olma olasılığına sahip hükümet üyelerinden de bekliyoruz. İnşallah bu kez Adalet Bakanı, müsteşarını makamında dövmez.

Yüce Meclise sunacağım belgeler, MC adını alan iktidarın yalnız yurt içinde değil, yurtdışında da işkenceci iktidar olarak isim yapmasına neden olan belgelerden sadece birkaç tanesidir.

Zeytinburnu olaylarına karışan Hasan Aksu adlı gencin fotoğrafını Yüce Meclise gösteriyor ve MC iktidarının sadizmi hoşgörü ile karşılayan tutumunu, ulusumuzun temsilcilerine şikâyet ediyorum. Ayaklarının diz kapaklarının altında sigara söndürülmüştür bu gencin ve bu gencin ayak tabanının sigaranın kül tablası gibi kullanıldığı fotoğraflarda bellidir.

HASAN CERİT (Adana) — O fotoğrafları hacılara göster, hacca gidenlere göster.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Hasan Tosun adlı gencin fotoğrafı da öyle; ayakları aynı işleme uğratılmış. Burhan Günseren ve daha niceleri...

Suçları ne olursa olsun, ne düşünmüşler, ne söylemiş olurlarsa olsun, eyleme de geçmiş olsalar, insanlara çağımızda cezayı yasalar verir ve uygulamayı o yasaların yetkilileri yapar.

ADEM ALİ SARIOĞLU (Kocaeli) — Halk mahkemeleri kurun öyleyse.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Hiç kimse kendisi ortaya çıkamaz. Sayın Adalet Partili milletvekili arkadaşım halk mahkemesi kurmayı düşünenlerin de aklından kuşkuya düşerim.

ADEM ALİ SARIOĞLU (Kocaeli) — Ortadoğu'da siz yaptınız.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Biz Ortadoğu'da hiç bir şekilde böyle bir teşebbüse, böyle bir teşvike gerek görmedik; ben Ortadoğu Teknik Üniversitesini bitirmedim, Sayın Başbakanınızın bitirdiği İstanbul Teknik Üniversitesini bitirdim. *(A.P. sıralarından* "Bitiremezsin *de" sesi)* Size fazla cevap vermek istemiyorum, kusura bakmayın.

Galiba su mühendisi olan Sayın Süleyman Demirel zamanında - Birinci MC İktidarı zamanında "baraj yapan uzmanlardan çok, işkence yapan uzmanlar istihdam edilmiştir" Bunu da bir defa daha hatırlatmak isterim. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* MC döneminde işlenen cinayetler, öyle sanıyoruz ki, Türk tarihinin hiç bir döneminde işlenmemiştir. Sokakta can güvenliği kalmamıştır, konutta can güvenliği kalmamıştır, okulda can güvenliği kalmamıştır ve hastanelerde can güvenliği kalmamıştır. Hastaneye ziyarete giden gençlerin hastane koridorunda tabanca ile öldürülmesi ve katillerin rahatça uzaklaşıp gitmeleri MC döneminde cinayetlerin nasıl himaye gördüğünü belirtiyor.

HALİL KARAATLI (Bursa) — Eski plâk.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Plağın eski oluşu, cinayetleri unutturmaz. Plağın eski oluşu, sizin yeni plak kullanmakta olduğunuzu kanıtlamaz, siz yeni plaklara da yine cinayetleri işleteceksiniz gibi geliyor bana, eğer bu kafada devam edecekseniz... *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Hükümeti plak çalmaya da benzetmemenizi herhalde sizin Başbakanınız size sonra ifade edecektir zannediyorum.

Teknik Üniversitede sınıfa girip öğrenciyi öldüren katil, polislerin gözleri önünde rahatça okulu terk edebilmiştir. Birinci MC Hükümeti bu cinayetleri ne

denli kendi güvencesi için hoşgörü ile karşılamasa, İkinci MC Hükümetinin de aynı biçimde davranacağı kuşkusunu taşıyoruz.

Bir kredinin kullanılmasında, bir teşvik tedbirinin verilmesinde, ya da bir genel müdürün veya müsteşarın atanmasında birbiriyle anlaşamayan Hükümet ortakları yalnız cinayette anlaşabilmekte ve diyalog kurmaktadırlar. Cinayet konusunda birbirlerini suçladıklarına tanık olmadık; ama "Az kredi verdin veya vermedin", "O genel müdürü atadın veya atamadın" ya da "Başkan Carter karşısında yumruk atamazsın, takla atarsın" gibi suçlamalar yapılıyor. *(C.H.P. sıralarından gülüşmeler, alkışlar)* ama "Cinayete yol açıyorsunuz" diye suçlamalar yapılmıyor.

"MC İktidarı" ya da "Hükümet" deyimini kullanırken, Yüce Meclise saygıyla arz ediyorum, İktidarı oluşturan parti gruplarını kastetmemekteyiz. Biz, iktidarla, iktidarı oluştursa bile parti gruplarını artık birbirinden farklı görmeye ve düşünmeye başladık. Demokrasi de zaten biraz bunu gerektiren bir aşamadır.

Hükümeti oluşturan parti gruplarının da ülkenin durumundan, içine düşülen siyasal ve ekonomik bunalımdan ülkenin geleceği için endişe duyan ve ne yapmalı sorusuna çözüm arayan parlamenterlerin bulunduğunu sanıyoruz. İnsanların siyasette ülkeye hizmet etme amacı şu ya da bu partide görev almasına neden olabilir. Doğaldır bu. Bunu hoşgörü ile karşılıyoruz. Ülkenin esenliği, iç barışın sağlanması, uygun, gerçekçi ve insancıl tedbirlerle bunalımlara çözüm bulunması isteğinin Cumhuriyet Halk Partisi olarak yalnız bizim tekelimizde olduğunu düşünecek kadar katı kalıplar içinde yer almadığımızı Yüce Meclise arz etmek isterim. En az sizlerin içinde, bizim partiden olmayan arkadaşlarımızın da iç barışı, kardeşliği, özgürlüğü ve özgürce üretim yapma işleminin söz konusu olmasını benimsediğine inanıyoruz. A.P. de, Millî Selâmet Partisinde ve hatta Milliyetçi Hareket Partisi içinde ülkenin bugün aşılması güç görünen sorunların zamanla daha da güçleşmekte olduğunu en az bizim kadar içtenlikle düşünen ve hatta kendi vicdanlarında, Hükümette sorumluluk arayan parlamenterlerin bulunduğuna inanıyoruz.

Demokrasiye, özgür düşünceye, kişinin manevi varlığının gelişmesi ilkelerine bağlı olmanın bir gereği de, karşımızdakilerin düşünce ve eylemlerinde bizi haklı neden aramaya sevk etmektedir. Manevi değerlere yer vermenin bir gereği olarak, böyle bir düşünce bizi zorlar, uygarlığın nedeni olarak zorlar. Buna rağmen demokrasinin de kavram olarak, bir bunalımdan geçtiğim görüp üzülüyoruz. Bir partinin iç yapısı, düşünce ve eğilimleri; liderin kafası, düşünce biçimi ve davranış modeline giderek uymak zorunda bırakılmamalıdır; ama bırakılmaktadır. Demokrasiyi deneyen ve tüm kurumlan ile benimseme aşamasına varamamış ülkelerde bu durum daha da belirgin rahatsızlık halini almaktadır. Bundan ötürü biz, Sayın Demirel'in yalnız ülkeyi değil, kendi partisini de bir çıkmazın içine sürüklemekte olduğu kanısındayız.

Sayın Demirel'in, Yüce Meclisin soruşturma hazırlık komisyonlarına intikal etmiş konular yüzünden rahatsızlık ve tedirginlik içinde bulunduğu ve ne koşul olursa olsun, partisi adına hangi ödünü vermek gerekirse gereksin, iktidarda olmaya kendisini zorunlu görmesi, bugünkü bunalımın başlıca kaynağı haline gelmiştir. İster istemez birbirinden farklı ve bağımsız üç sorunu bir arada düşünmek ve çö-

zümlemek zorunda kalmıştır. Sayın Demirel. Bu üç sorun, önem sırasına göre şöyle dizilebilir:

Kendisi, partisi ve Türkiye...

Olayların başlayışından ve sürüp gitmesinden anlaşılıyor ki, Türkiye en başta gelen konu haline hâlâ geçememiştir. Bundan ötürü anarşi, kanlı olaylar, siyasî cinayetler bir rastlantı değildir. Türk toplumunun yapısal değişimi, sosyal bunalım, ya da sosyal patlama gibi geçersiz deyimlerle de açıklanmasında gerçekçilik göremiyoruz.

Devleti, planlı biçimde, eğitim kurumlarından kitle haberleşme araçları, örneğin radyo ve televizyon gibi organlardan başlayarak ele geçirme uğraşısı vardır. Bu uğraşı, Milliyetçi Hareket Partisinin yarı resmî ya da resmî yayın organı olan "Devlet" Dergisinde teori olarak geliştirilmiş, ilân edilmiştir. İktidara gelmenin stratejisinin şu üç aşamada gerçekleşeceği "Devlet" dergisinin 193'ncü sayısında belirtilmiştir" Sokak iktidarı, Devlet iktidarı, Meclis iktidarı" Dergi sonra şunları yazmaktan çekinmiyor:

"Milliyetçi Hareket bu üç hedefi meşru yollardan alacaktır. Mücadelenin mihenk taşı, hedefin alınmasıdır. Yetişen ülkücü kadrolar doldurulup, Devlet iktidarı sağlanırken..." Gerisini okumuyorum.

Öyle anlaşılıyor ki, Sayın Demirel kendi pratiği ile faşizmin teorisini bir noktada birleştirmek ve bu birleşimden yararlanmak düşüncesini gütmektedir. Bunun için de bugünkü cinayetler bir rastlantı olamaz. Bugünkü faşizm, kendiliğinden ortaya çıkmış bir rastlantı değildir. Tersine, Sayın Demirel'in kendisini çıkmaza sürükleyen özel durumunun 1968'lerde başlayan ve ülkücülük denilen faşist hareketin içinde güvenceye kavuşmak tekniğidir ve bu tekniğin bir sonucudur. Bu güvencenin faturasını öyle zannediyoruz ki, Adalet Partisi ile birlikte hepimiz ödeyeceğiz.

Bundan ötürü, Hükümet programında iç barışı, kardeşlik ve huzuru korumaktan bahsedilmesini bir aldatmaca niteliğinde yorumluyoruz ve ona inanmak için kendimizde güven duyamıyoruz.

İkinci MC Hükümetinin ülkeye barış getireceğinin, huzur sağlayacağının belirtilerine rastlamak şöyle dursun, Sayın Demirel'e Hükümet görevi verilir verilmez, bazı bakanlıklar yeniden komando denilen Milliyetçi Hareket Partili militanların kontrolü ve balkısı altına girmiştir, girmektedir ve girmesi devam etmektedir. Yeniden bakanlıkların işgali hazırlıklarına da başlanmıştır.

Barış çağrısı, kardeşlik ve huzuru korumaktan bahsetmek öyle zannediyoruz ki, kendileri gibi düşünenler arasında uygulanan bir yöntem olarak kullanılacaktır.

1977 Ecevit Hükümeti denemesinde, Millî Eğitim Bakanlığındaki kamu görevlilerinin silahtan arındırılmasına gösterilen tepki ile barış çağrısı birbiri ile bağdaşamaz, çelişir. Silahtan arınma hareketine, bir devlet dairesinde kamu görevlilerinin silah taşımamasını öngören bir bakanlık buyruğuna, bir bakanlık genelgesine bu denli tepki göstermenin gerisinden, kardeşlikten, huzurdan, iç barıştan bahsetme hakkı elde edilemez. O söylense bile sadece bir taktik olur, bir aldatmaca olur.

1977 Nisan ayı içinde İçişleri Bakanlığında yapılan valiler toplantısında MC Hükümetinin uygulamalarından dile getirilen şikâyetler son derece ilgi çekicidir. Bu şikâyetlere MC iktidarının hiç bir üyesinin kulak astığına ve gereğini yapmak istediğine tanık olamadım. *(C.H.P. sıralarından "Sayın Başkan, A.P. sırasında biri gazete okuyor" sesleri)*

SABRİ TIĞLI (Kastamonu) — Burası kütüphane mi?

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Sayın Başkan, saygıdeğer üyeler; ben, beni ilgi ile dinleyenlere teşekkür etmek, dinlemeyenlere de teşekkür etmek görevim olduğunu Yüce Meclise arz etmek isterim. Dinleyen dinleyecektir, dinlemeyen dinlememe hakkına sahiptir, müdahale edilmemesini istirham ederim.

Şimdi, MC tarafından, hem de MC iktidarı tarafından göreve atanan bir valinin o toplantıda yapmış olduğu açıklamayı sizlere sunuyorum; Vali şöyle diyor:

"Eğitim Enstitüleri, Milliyetçi Hareket Partisi örgütü haline getirilmiştir. İdareci ve öğretmenler ona göre seçilmişlerdir. Millî Eğilim Bakanlığı, 40 ay hapse mahkûm olan bir öğretmeni dört defa teklif ettiğim halde görevden almamıştır" demiştir.

Devletin sorumluluğunu omuzlarında hisseden ve devletin ne olduğunu yüreğine sindiren vali, MC iktidarı tarafından atanmış olabilir. Bir başka iktidar tarafından da abanmış olabilir, onun atandığı kaynağın hatalarını görmek, o valinin, Atatürkçü valinin başta gelen görevlerinden biridir.

Bir başka vali, gene aynı toplantıda şöyle yakmıyor: "Son 1,5 yıldan beri devlet kadroları partizan memurlarla doldurulmuştur. Devlet, halkın devleti olmaktan çıkmıştır"

Gaziantep Eğitim Enstitüsünde okuyan öğrencilere ait kimlik belgelerinde Milliyetçi Hareket Partisinin amblemi olan "Bozkurt" damgalarının taşındığını biliyor musunuz?

DEVLET BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Adana) — Milliyetçi Hareket Partisinin amblemi bozkurt değil, üç hilâldir. *(C.H.P. sıralarından, "Yuh" sesleri, gürültüler)*

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Siz Bozkurt ambleminin ne kadar geçerli ve kendi partinizin simgesi olduğunu daha sonra basın toplantılarında ilân ettiniz Sayın Başbakan Yardımcısı.

Siz çok amblem kuşanıyorsanız, o sizin çok oyun oynamanızın sonucudur. *(C.H.P. sıralarından, "Bravo" sesleri, alkışlar)*

DEVLET BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Adana) — Bu konuda yanılıyorsunuz: Üç hilâl, üç hilâl.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Sizinle ayrıca özel olarak bu konuyu tartışırız.

Milliyetçi Hareket Partisinin amblemini, M.H.P.'nin çok sevdiği rozetini eğer öğrencilerin kimlik kartlarında görüp de Sayın Başbakan Süleyman Demirel, "başka okulların kimlik kartlarına da "Kırat" damgasını vuracaksınız" diye talimat verirse,

o zaman yadırgamamak gerekir. Millî Eğitimin okulları, acaba partilerin okulları mı? O öğrenciler kimlik kartlarında ait oldukları partilerin amblemlerini veya simgelerini mi taşıyacak? Biz iktidara geldiğimiz zaman acaba zannediyor musunuz ki, öğrenci kimlik kartlarına altı ok damgasını basacağız? Böyle şey aklımızdan geçmez. Yazık olur okullara. Okulları parti, partizan ve militan yuvaları haline getirmeye hakkımız yoktur. O zaman size "Atatürkçü" deme olanağı kalmaz.

Şimdi soruyoruz; barış, kardeşlik, huzur kimin için? MC İktidarından yana olanlar için mi?

Hiçbir demokratik ülkede, devlete güveni ve saygısı olan Başbakanın, şu sözleri kamuoyuna ilân ettiği görülmemiştir (25.2.1976 günlü Hergün Gazetesinde Sayın Demirel'in şu sözlerini okuyanlar, yukarıda sunmaya çalıştığımız analizin ne denli gerçekçi olduğunu kabul edeceklerdir), Sayın Demirel şöyle diyor:

"Ülkücü gençlik milletimizin teminatıdır. Ülkücüleri suçlayanların Devleti yıkmak isteyenler olduğu bellidir" Bu düşüncede olan bir Başbakan, devleti yıkmak isteyenlerin asıl koruyucusu durumuna düşer. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

Bizim anayasal düzenimize göre, devleti devlet korur, sokak eşkıyalarının devleti korumaya sahip çıkma hakları yoktur. Devleti devlet olmaktan çıkarır, buna olanak verenlerin çiftliği haline getirir, eğer devleti devlet koruyamaz, devleti eşkıyalar korumaya çalışır ise. Türkiye Cumhuriyeti Devleti, kendi devletinin koruyuculuğundan başka hiçbir kuvvetin korumasına muhtaç hale gelmemiştir, gelemez, getirilemez.

Türkiye'de büyük suç işlenmektedir. Türkiye'de Hükümetin işlediği suçun boyutu büyümüştür, insanlığı aşmıştır, demokrasiyi aşmıştır, Anayasayı aşmıştır. Devlet adamları Türkiye'yi ikiye bölmektedir: "Vatan seven, vatan sevmeyen; ülkücü olan, ülkücü olmayan; milliyetçi olan, milliyetçi olmayan; Türkçü olan, Türkçü olmayan" gibi. Genç ve körpe insanları bu ikileme inandırarak Türkiye'de iç kavganın bilerek bilmeyerek öncülüğü yapılmaktadır. Kendi iktidarına Cephe İktidarı diyenler bu büyük suçu işlemiş, Anayasanın 57'nci maddesini ihlâl etmiştir. Bakınız Milliyetçi Hareket Partisinin resmî yayın organı olan "Devlet" dergisinin 196'ncı sayısında ne deniyor, ne yazılıyor: "Çocuklara millî kin ve millî ülkü vermeyen öğretim ve eğitim sistemi milliyetçi yetiştiremez" Aynı dergide; "Barış ne demektir, kardeşlik ne demektir? Milliyetçilik; millî kin, millî ülkü üzerine kurulmuştur" diye yazmaktan da çekinilmiyor. Gene Devlet dergisinin 232'nci sayısında: "Artık Türkiye'mizde sağ, sol çatışması değil; Türk olanla Türk olmayanların çatışması vardır" diye yazılıyor. *(Gürültüler)* Bu düşünceyi, ne yazık ki 1 yıl sonra zamanın Adalet Bakanının, radyo ve televizyonlardan "Vatansever olanla vatansever olmayanların çatışması" şeklinde Türk halkına duyurduğuna tanık oluyoruz. Bu denli bölücülük, halkı birbirine düşman kamplara ayırmak ve Devletin en üst düzeyindeki sorumlu kişilerin bu tür ortak bir amaç etrafında düşünce birliğinde yer almaları suçtur ve bu suç Anayasanın 57'nci maddesinde belirtilmiştir; Türk Ceza Kanununun 146'ncı maddesinde yer almıştır.

Hükümet böyle düşünürse, o devlet temel özelliklerinden ve niteliklerinden yoksun kalır. Hükümet böyle düşünenleri içerisinde barındırır ve tekrar içerisinde

yer verirse, o ülkede iç barışın gerçekleşmesi güçleşir, o güçlük Hükümetin içerisindeki unsurlardan ileri gelir çünkü. Bu Hükümetin iç barışı sağlayacağı, yurttaşlara eşit davranacağı, masum insanları "yurtseven ve yurtsevmeyen" diye iki ayırmayacağına ait sözlerinizin sağlam dayanaklarını elle tutarcasına ve berrak biçimde mevcut göremiyoruz.

Son günlerde basına yansıyan, radyo ve televizyon haberlerinde yer alan barış çağrılarının içtenliğine inanmanın güç olduğunu düşünüyoruz. Bunun bir taktik, bunun bir aldatmaca, yapay belge niteliğinden ötede ciddîlik taşımadığı kanısındayız. Bugünkü Hükümetin en küçük partinin genel başkanı ve Başbakan Yardımcısı olan kişinin içtenlikli oluşuna güvenimiz yoktur.

1972'lerde yazdığı "Yeni Ufuklara" adlı kitabının 36'ncı sayfasında "Bozkurtlarım" diye hitap ettiği gençlere, rozeti ve amblemi hatırınızdadır "Kötü, yanlış hareketlerimizle insanları kendimizden nefret ettirmemeliyiz" diye nasihat veriyor. Bu nasihatı tutuyoruz, bu nasihattan yanayız; ama 1973 yılında "9 Işık" adlı kitabının 43'ncü sayfasında "Yaşasın bu uğurda savaşan Türk milliyetçileri, yavuz, yiğit bozkurtlarım" biçiminde savaş çağrısında bulunuyor ve...

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Bozkurt değil o, 3 hilâl.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) —...4 Temmuz

1973 günlü Hürriyet Gazetesine verdiği açıklamada da bakınız ne diyor: "İslâm sosyalisti filân değillerdir" diyor Mîllî Selâmet Partisi için. "Ümmetçidirler, İslâm birliğine inanırlar, biz Türkçü ve milliyetçiyiz" Sonra ekliyor: "Eğer oy alır ve geniş ölçüde gelirlerse, 1973 Meclisinin asla tahammül edemeyeceği bir şekil görülecektir.

Millî Selâmet Partisi, Suudî Arabistan'da kurulan Rabıtaî Türk Alemi İslâm Örgütü ile bağlantılıdır" diyor Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı.

Şimdi, M.S.P. Genel Başkanı ve Başbakan Yardımcısı ile birlikte çalışıyorlar, her halde aralarında bu konuyu tartışacak bol bol zamanları olacaktır.

Gene aynı kişi, komandolarla kendi partisinin organik bağı olmadığını söylerken ve Yüce Meclisin bu kürsüsünde kırık dökük cümlelerle bunu ifade etmeye çalışırken, 10 Ocak 1969 günlü bir gazeteye bakınız hangi açıklamayı yapmıştır:

"Komandoları destekliyorum, çünkü onları biz kurduk, biz eğittik"

4 Temmuz 1973'te daha cesaretle konuşuyor, çünkü, Sayın Demirel'in kendisine ihtiyacı artmıştır:

"Komandoları kurduğumuz zaman 15 bin civarında idiler, şimdi sayıları 300 bini bulmuştur.

"Galiba Rifat Baykal bunları eğitti, bilir mi bu işleri, anlar mı? Diye soruyor gazeteci" Cevabı şu:

"Hem de nasıl bilir... Baykal, Kore Savaşına katılmıştır, çok iyi bilir bu işleri"

Ülkemize, Kore Savaşındaki koşulları yaşatıyor bu kişiler MC İktidarı olarak.

İkinci MC İktidarı döneminde aynı koşulları yaşamayacağımızı, aynı koşulları halkın bizimle birlikte, bizim halkla birlikte yaşatmayacağımızı kendileri göreceklerdir.

Aynı kişi, Parti Genel Başkam olarak 9 Mart 1974 günlü Ülkü Ocakları Derneğinin Ankara'da düzenlediği konferansta şunları söylemekten sakınmıyor:

"Türk Gençleri, Bozkurtlarım! Uykuyu, rahatı düşünmeden birbirinize sevgi ile saygı ile sarılın; çalışmaya ve dövüşmeye koşunuz"

Tabiî birbirleriyle dövüşmeye değil, kiminle dövüşmeye koşmalarını kendileri bizlerden çok iyi bildiklerini zannetmesinler.

Şimdilerde yine bu kişi devletin en sorumlu noktasında Müslümanlığı maske olarak kullanırken, asıl düşüncesini gene bir gazeteciye Demokrat Partiyi kastederek şöyle açıklamıştı: "Türk camiinde Türkçe ezan okunur, Arapça değil"

Milli Selâmet Partisiyle bu konuyu herhalde tartışıp bir sonuca vardıracaklar.

Düşünceleri ve sözleri arasında bu denli tutarsızlık bulunan kişilerin başka ülkelerde devletin üst kademelerine tırmanma olanağı yoktur, başka ülkelerde devlet bu kadar gayri ciddî hale getirilmemiştir. O halde, bugünkü Hükümete güvenoyu verememizin önemli bir nedeni programı değil, programındaki yazılı unsurlar değil, onlar uygulanabilir uygulanmayabilir, onları hoş görebiliriz, eleştiririz, uygulanmasına yardımcı olabiliriz; ama aslında güvenoyu verememizin bir nedeni, en üst düzeyde görevli olanların güvenilir olmalarını bizim ölçülerimize göre yitirmiş olmalarıdır. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Yüce Meclise bugünkü Cumhuriyet Gazetesinde yayınlanan bir haberi arz ediyorum. Bu haberin yanlış olmasını gönülden diliyorum. Gümrük ve Tekel Bakanı Gün Sazak'ın Parlamento dışında Bakan olduğunun birkaç gün sonrasında bir şirketin müteahhidi olduğu anlaşılıyor ve 40 bin dinamit kapsülünün çalındığına dair yapılan ihbarın incelenmesinde bu 40 bin kapsülün çalınmadığı, ama bir torba içinde başka bir yere gönderildiği anlaşılıyor. Haber yanlıştır, belki haberde gerçek payı yoktur diye kuşkuya düşerek 09 telefon numarasından ilgili savcılıkla ve ilgili gazete ile temas kurduk. Bu haberin ne derece doğru olduğunu A.P. Genel Başkanı Başbakan Sayın Süleyman Demirel'in Yüce Meclise açıklamasının bir yurtseverlik borcu olduğu düşüncesindeyiz. Çünkü, bir zamanlar Kudret Bayhan adlı Milliyetçi Hareket Partili Senatörün afyon kaçakçılığı dolayısiyle yakalanıp şimdi hapiste bulunduğunu, yurt dışında tutuklu olduğunu unutmuş değiliz.

Kimdir Gün Sazak? Müteahhitlikte ilişkisi nedir? Dinamit kapsülleri nasıl çalınmıştır? Kim çalmıştır? Nereye götürülmüştür çalınmamışsa? Ne amaçla kullanılacaktır? Bunların tetkik edilmesi ve bu konuda Yüce Meclise bilgi sunulması gerekir.

Biz Yüce Meclise şunu arz etmek isteriz ki; bir program eksik olabilir, bir program yanlış olabilir, bir programda bizim kabul etmediğimiz ilkeler olabilir; biz buna saygı duyarız. O programı eleştiririz, o programa katkıda bulunmak isteriz ve o programın uygulama esnasında düzeltilebileceğini, yanlış - eksik yazıldığı halde eleştirilerimizle daha düzgün olabileceğini düşünebiliriz. Ya da bir muhalefet par-

tisi bir iktidar partisinin programına dayanarak salt eleştiri yapmaz; ama hükümeti oluşturan üyelerin kişiliklerinde boşluk, kişiliklerinde noksanlık, kişiliklerinde güvensizlik olmaması gerekir. Bu, devlete saygının doğal bir sonucudur, Atatürk Cumhuriyetine saygının vazgeçilmez temel unsurudur.

Düşünceleri ve sözleri arasında bu denli tutarsızlık bulunan kişilerle bu Yüce Meclisin çatısı altında bulunmaktan memnun olduğumuz zannedilmemelidir. Bunun acısını, ezikliğini yüreğimizde hissediyoruz.

Yüce Meclise yapmaya çalıştığımız bütün bu açıklamalardan, Türk ulusunun devletiyle birlikte ciddî bir rejim tehlikesiyle karşı karşıya bulunduğuna dikkati çekmeyi görev bildiğimiz anlaşılmalıdır; bu görevi yerine getirmeye çalışıyoruz.

Zaman zaman sesimin tonu yükseliyorsa, zaman zaman size hırçın bir üslupla ifade ettiğim kanısına sahip iseniz, beni bağışlamanızı rica ederim.

Sizin İkinci MC İktidarınıza güvenimiz yoktur, sizin Türkiye'yi esenliğe kavuşturacağınıza inanmıyoruz, bunu rejimi kurtarabilmek için Yüce Meclise ikaz görevi olarak yerine getiriyoruz, onun için heyecanlıyız, onun için duyarlıyız ve onun için bir görev yaptığımıza ve içinizde bizden yana olmayanlardan kimi ikna edebilirsek, onun yurtseverliğini yerine getirebileceğine kani olduğumuz için böyle konuşuyoruz. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Kişiler, sorumlu ve etkili devlet kademelerinde görev aldıkları zaman onları irdelemek, görevi yapıp yapmayacakları hakkında kanılarımızı açıklamak bizim hakkımızdır. Onlar devlette görev almasalar idi, onların kişilikleriyle ilgilenmezdik. Onların kişiliklerindeki noksanlıklar, onların kişiliklerindeki güvensizlikler bizi ilgilendirmezdi; ama karşımıza Hükümet üyesi olarak çıktıkları zaman, bu gazetedeki gibi yazıların gerçek nedenlerini, bizi inandırıncaya kadar Sayın Başbakan bize sorumlu olarak burada açıklamaya zorunludur, bizi ikna etmek mecburiyetindedir. *(C.H.P. sıralarından "Başbakan değil, Yalova kaymakamı" sesi, A.P. ve C.H.P. sıralarından yer yer ayağa kalkmalar, sataşmalar, gürültüler)*

Hayır, hayır; Sayın Başbakan, Sayın Başbakan, Sayın Başbakan *(Gürültüler)*

BAŞKAN — Grup idarecileri, Sayın grup idarecileri, rica edeceğim, lütfen sükûneti temin etsinler.

Sayın grup yöneticileri rica edeceğim, lütfen sükûneti temin etsinler. *(A.P. ve C.H.P. sıralarından karşılıklı lâf atmalar, gürültüler; Başkanın tokmağa vurması)* Sayın grup yöneticileri, rica edeceğim, lütfen sükûneti temin ediniz. *(A.P. sıralarından* "özür dilesin" *sesleri)*

Ali Nejat Bey, siz buyurun, devam edin efendim. *(Gürültüler)*

Sayın Üyeler, lütfen yerlerinize oturunuz.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Yüce Meclisin saygıdeğer üyeleri, ben Sayın Süleyman Demirel'i Başbakan olarak saygıyla karşılıyorum. Türkiye Cumhuriyetinin Başbakanı olduğu sürece, kişiliği ne kadar eleştirilirse eleştirilsin, bizim Başbakanımız olarak burada konuşmaları dinlemektedir.

Cumhuriyet Halk Partisi olarak, hükümet üyelerinde değil, hükümeti yapıtlayan kurucularında ülkenin yararıyla bağdaşır tavır ve hareketlerin yer almadığını ve bu nedenle ülkenin sorunlarının çözüme kavuşamayacağı kuşkusunu taşımaktayız. Bu kuşkuyu Cumhuriyet Halk Partisi Olarak yalnız bizim taşıdığımız sanılmamalıdır. Hükümetin kurucuları olan parti başkanları da birbirleri hakkında aynı kuşkuyu taşımaktadırlar ve bu kuşkularını aşağılayıcı bir dille basına bile yansıtmaktan çekinmemektedirler.

Biz Cumhuriyet Halk Partisi olarak, Cumhuriyet Hükümeti Başbakanının kişiliği nasıl eleştirilirse eleştirilsin, bir başka devlet başkanının karşısında "Masaya yumruk atamaz, ancak takla atar" sözünün söylenmesine razı değiliz, razı olamayız. "Bitli yorgan" olarak niteledikleri Hükümeti, gene yeniden kurmalarına hoşgörüyle biz bakamayız; Devlete olan saygımızdan, Cumhuriyete olan saygımızdan.

Bir yandan Hükümet üyeleri arasında saygı ve anlayış noksanlığı, bir yandan yurttaşlar arasına sokulan uzlaşmaz ikilik, sosyal katlara yansımakta ve Sayın Demirel kendi partisinin yurtsever üyelerini ve Türkiye'nin geleceğini düşünmeden, olup bitenleri umursamazlık içinde karşılayabilmektedir.

Azınlık partisinin yayın organlarından bazı örnekleri son derece ciddî ve hayatî olduğu için bilgilerinize sunmak istiyorum. Artık kan için, kin için, ölüm fermanları için Türkiye'de şiirler yazılmaya başlanmıştır.

Millet Gazetesi; 24.6.1976. Şiirin adı: "Savaşı Sevmeliyiz". Birkaç satırını Yüce Meclise arz ediyorum:

"Savaşı öğrenmeliyiz, barışı değil;

"Kartalın, sevmeliyiz mavi göklerini,

"Bırak insancıl uykular yarıda kalsın"

Millet Gazetesi 15.12.1976 Şiirin adı: "Albayım"

Hangi albayı kastediyor, bilemiyorum, ama şunları yazıyor:

"Bizdik üç kıtada tek tek söz sahibi,

"Bu milletin çıkardığı Yavuz Selim'i,

"Avrupa'yı ezen Kanunî gibi,

"Mohaç seferine çıkmalı gayrı"

AHMET GÜLTEKİN KIZILIŞIK (Zonguldak) — Mao'ya yazı ve şiir yazanları niye söylemiyorsunuz?

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — ***Millet Gazetesi 2.7.1977, şiirin adı: "Ölüm fermanı"***

Bazı satırlarını okuyorum:

"Toplansın dünyadaki bozkurtlar,

"Kalmayacak yerde ülkü şeditlerinin intikamı,

"Hepinize ölüm kalleş, katil sokak köpekleri"

Ötügen Dergisi. 8.8.1975:

"Savaşmak için doğan erler,

"Ant içtiler birer birer;

"Sonra herkes silahını temizledi, yağladı.

"Bu şiirim yüz milyon Türk'e sesleniştir,

"Bu şiirimin isyana davettir adı"

Barış toplumu yerine savaş toplumunun özlemi bu mısralar da görülmektedir. Bu mısraları yazan masum gençlerin kafalarında bu savaş toplumu özlemi nasıl olmuştur? Bunu Türkiye'nin geleceği için sakıncalı görmekteyiz. Herhalde baş sorumluları bugün Hükümet sandalyesinde oturan ve 2'nci MC İktidarının kurulmasına yardım edip kuranlar arasındadır.

Değişen dünya koşullarında ulusların gücünü savaş toplumunun belirlemediğini, ileri teknolojiye ve uygarlığa dayalı barış toplumunun niteliklerinde yer aldığını, devleti yönetmek isteyenlerin artık öğrenmesi gerekir. Biz Cumhuriyet Halk Partisi olarak savaşı yurdumuzu savunmanın vazgeçilmez koşulu sayarız. Savaş yurdumuzun sınırlarından içeri düşmanın işgal için değil, dostun ziyaret için girmesinin güvencesi olan bir araç olduğunu düşünürüz. Savaş toplumu değil, barış toplumuyuz.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPASLAN TÜRKEŞ (Adana) — Kıbrıs'a niye gittiniz?

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Sizin doğduğunuz ülkeye gittiğimiz için özür dileyecek değiliz.

Savaş toplumu değil, barış toplumuyuz. Kıbrıs'a savaşmak için değil, barışı götürmek için gittik. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)* Kıbrıs'a kan dökmek için değil, kan dökülmesine engel olmak için gittik. Kıbrıs'ta terk ettiğin yurttaşlarımızın öldürülmesine engel olmak için gittik; neredeydiniz Sayın Albay? *(C.H.P. sıralarından Bravo" sesleri, alkışlar)*

Amerika'dan izin almaya gerek duymadan gittik. Gerekirse savaşırız; ama yurttaşlarımızın öldürülmesine engel olmak için savaşırız. Gerekirse savaşırız... Gerekirse 40 milyon savaş toplumu oluruz; eğer yurdumuza kem gözle bakan olur ve kötü niyetle sınırımızdan içeriye adım atanlar ortaya çıkarsa. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

Savaşı biliriz; ama barış toplumu olduğumuz için ve barıştan yana koşulları kendi benliğimizde topladığımız idin. Sizin gibi düşünenlerden yana değiliz. Savaş palavraları atarak, Amerika'dan Kıbrıs'a çıktığımız zaman izin aldınız mı, ya da bu ne getirecektir, ne götürecektir, bunun fizibilite raporunu hazırladınız mı diye düşünmeyiz biz. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)* Sanayi yatırımlarından fizibilite raporları hazırlarız. Baraj yatırımlarında verimlilik hesabı yaparız; ama savaşa karar verdiğimiz zaman onun ekonomik hesabını yapmayız. Ekonomi, savaşın sonunda gelir ve savaştan önce gelemez. Onun için Kıbrıs'ta Türkü koruduk; ama izin almadan, barışı götürmek için.

Çağ dışı, gerçek dışı bazı ders kitaplarının tekrar ortaokul ve liselerde okutulmasına ait basına yansıyan haberleri titizlikle takip ediyoruz. Adalet Partili arkadaşlarım, çağdışı, gerçek dışı bazı ders kitaplarının tekrar ortaokul ve liselerde okutulmasına ait basına yansıyan haberleri titizlikle, üzüntüyle izliyoruz. Beklemiyorduk bunu. İstemiyoruz o eski çağdışı kitapların tekrar ortaokullara, liselere girmesini. Atatürk'ün "Yurtta barış, cihanda barış" ilkesinin terk edilmesine gönlümüz razı olmuyor ve bu ilkeye karşı çakanları kınıyoruz ve bu ilkeye bağlı hale getirmek için kendilerini uyarıyoruz.

Bu kitapların ne denli yanlış, tehlikeli olduğunu, Millî Eğitim Bakanlığının 1977 yılı Bütçesi görüşülürken, Yüce Mecliste, bu kürsüde Hükümettin dikkatlerine, örnekleriyle birlikte sunmuştuk. Bizi anlamak istememekte devam ettiklerini görüyoruz. Tekrar aynı noktaya dönülmüş olmasını üzüntüyle karşılıyoruz.

Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunun kararıyla okutulan ders kitapları arasında, tarih kitaplarında güdülen amacın Nasyonal Sosyalist kuşaklar yetiştirmek olduğunu acaba öğrenmeyen kalmış mıdır?

Lise 1 tarih kitabından birkaç yanlış, çoğu çağdışı örneklerden sadece bir iki tanesini vermekle yetineceğim. Bu kitabın 82'nci sayfasında şunlar yazılı (ne kadar yanlış, çağdışı olduğunu göreceksiniz):

"Bozkırlarda teşekkül eden kültürün taşıyıcısı olan Türk'ler, yayılma sırasında benzer coğrafî şartlar aramışlardır. Ormanlık, sıcak, çok rutubetli bölgelere girmekten kaçınmışlardır. Dikkat göstermeyen Türk toplulukları ise zamanla benliklerini yitirmişlerdir"

Anadolu'nun ormanlık, sıcak ve rutubetli bölgelerine yerleşen bizler benliklerimizi yitirdik mi? Eski benliklerimizi kazanmak için, tekrar, Albayın önderliğinde Orta Asya'ya mı gitmemiz gerekecek?

Bu sonuca varılması istenen bilgileri öğrenmek, öğrenciye vermek acaba neden amaç alınıyor?

Şimdi soruyoruz: Hükümet ve onun Başbakanı durumunda olan Sayın Demirel, bu tür yanlış ve çağdışı bilgileri vermeyi amaç alan kitapların tekrar okutulması görüşünde midir?

Bildiğime göre Sayın Demirel, Orta Asya'dan gelerek Türkiye'ye yerleşmiş değil, Yugoslavya'dan gelerek İslâm Köye yerleşmiş bir ailenin Çocuğudur.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Hiç alâkası yok. Sözünü geri al. *(A.P. sıralarından gürültüler, sıra kapaklarına vurmalar)* Yanlış.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Yanlışsa geri alırım. *(A.P. sıralarından kürsüye yürümeler)* Yanlışsa, gazetelerde yazılan, belgelere geçen bu bilgileri tekzip etmediğiniz için... *(A.P. sıralarından*; "Mao'nun oğlusun, utanmaz adam, âdi *adam" sözleri ve gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın hatip, müdahale etmeyin. *(A.P. sıralarından gürültüler, A.P. - C.H.P. sıralarından karşılıklı lâf atmalar)*

Yöneticiler lütfen vazifelerini yapsınlar. *(A.P. sıralarından* "Sözünü geri alsın" sesleri)

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Yanlışsa geri alırım, özür dilerim. *(A.P. sıralarından gürültüler, "Sözünü geri al" sesleri)* Oturun, geri alacağım.

(A.P. sıralarından "Sözlünü geri alsın" sesleri ve gürültüler) Geri alacağım, geri alacağım efendim.

BAŞKAN — Ali Nejat Bey... *(A.P. ve C.H.P. sıralarından karşılıklı söz atmalar)* Yöneticiler, lütfen... *(A.P. sıralarından gürültüler)*

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Geri alacağım, geri alacağım sözümü. *(A.P. sıralarından* "Geri al, geri al" *sesleri)* Lütfen yerinize oturunuz. Sözümü geri alacağım, lütfen yerinize oturunuz. *(A.P. sıralarından* "Sözünü geri alsın, sözünü geri alsın" sesleri, *gürültüler)* Geri alacağım beyefendi.

BAŞKAN — Ali Nejat Bey, Ali Nejat Bey... *(A.P. sıralarından gürültüler)*

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Geri alacağım beyefendi, geri alacağım... *(A.P. sıralarından gürültüler)* Geri alacağım beyefendi.

BAŞKAN — Sözünüzü geri alın, kardeşim sözünüzü geri alın.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Suç olduğunu söylemiyorum, Orta Asya'dan gelmedir. *(A.P. sıralarından gürültüler, kürsüye yürümeler)*

BAŞKAN — Sayın Üyeler, yerinize oturmazsanız tatil ederim oturumu. *(A.P. sıralarından gürültüler)* Oturumu tatil ederim, oturun yerinize. *(A.P. ve C.H.P. sıralarından ayağa kalkmalar ve karşılıklı söz atmalar)* Yerinize oturun. *(A.P. sıralarından gürültüler)*

Sayın yöneticiler, sükûneti temin için yardım ediniz. *(A.P. sıralarından* "Âdi *adam, sözünü geri alsın" sesleri)*

Ali Nejat Bey, siz de sözünüzü geri alın, geri alın sözünüzü kardeşim. *(C.H.P. ve A.P. sıralarından karşılıklı söz atmalar, gürültüler, kürsü önünde toplanmalar, yumruklaşmalar)*

Ali Nejat Bey, Ali Nejat Bey...

HASAN CERİT (Adana) — Yerinize oturun yerinize, kürsüyü mü basacaksınız?

BAŞKAN — Sayın Üyeler, yerinize oturunuz. Rica ediyorum yerinize oturunuz. Lütfen yerinize oturun...

HASAN CERİT (Adana) — Yerinize oturun. *(C.H.P. sıralarından "Ara ver Başkan" sesleri)*

BAŞKAN — Lütfen yerinize oturun. *(Kürsü önünde tartışmalar ve gürültüler)*

Birleşime saat 17.00'ye kadar ara veriyorum.

Kapanma Saati: 16.35

İKİNCİ OTURUM

BAŞKAN*: Geçici Başkan Kinyas Kartal*

GEÇİCİ DİVAN ÜYELERİ*: Ali Haydar Veziroğlu (Tunceli)*

Aydın Menderes (Konya)

Açılma Saati*:17.00*

BAŞKAN — Millet Meclisinin 24'ncü Birleşiminin 2'nci oturumunu açıyorum.

Başbakan Süleyman Demirel tarafından kurulan Bakanlar Kurulu Programının görüşülmesi (Devam)

BAŞKAN — Buyurun Sayın Ali Nejat Ölçen. *(C.H.P. sıralarından alkışlar, A.P. sıralarından şiddetli gürültüler, Başkanın tokmağı vurması)*

BAŞKAN — Lütfen sükûneti muhafaza edelim.

Ali Nejat Bey, lütfen, konuşmanıza başlamadan önce deminki gürültülere sebebiyet vermiş olan konuşmanızın tavzihini yapar mısınız? *(A.P. sıralarından* "Sözünü geri alsın" *sesleri)*

Buyurun efendim.

C.H.P. GRUBU ADINA ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Sayın Başkan, Mecliste gürültü çıkmasına neden olan cümlemden ötürü özür dileme hakkını kendimde bulamıyorum. Ancak, üzüntü duyduğumu... *(A.P. sıralarından gürültüler)* ifade ederek konuşmamı tavzih etmek, yani açıklığa kavuşturmak istiyorum.

ADİL DEMİR (İzmir) — Sözünü geri al, geri!

BAŞKAN — Lütfen, lütfen hatibe müdahale etmeyiniz.

MÜFİT BAYRAKTAR (Bolu) — Senin anan baban kıpti, yalan mı?

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Türkiye'de iki milyonu aşkın, millî hudutlarımız dışından gelen Türk soydaşlarımız vardır ve onların en az bizim kadar Türk olduklarına, Türk kanı taşıdıklarına inanıyorum ve bu bir gerçektir. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Romanya'dan gelen, Bulgaristan'dan gelen, Yugoslavya'dan gelen Türk yurttaşlarımız vardır. Bir zamanlar o ülkeler bizim vilâyetimizdi ve Osmanlı İmparatorluğunun toprakları içindeydi. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

DEVLET BAKANI SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir) — Maksadın ne o zaman?

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Ben bu sözümle ırkçılığın, bu sözümle kafatasçılığın Türkiye'de geçerli olmadığına dair bir örnek vermek istedim. Bu örnek eğer yanlışsa, Romanya'dan gelenlerin itiraz etmeye hakları var mı? Bulgaristan'dan gelenlerin "Ben Türk'üm" diye itiraz etmeye hakları var mı? Yugoslavya'dan gelenlerin tepki göstermeye hakları var mı? Türk oldukları sürece, Türk hissettikleri sürece kendileri Türk'tür ve buna inanıyorum. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri)*

Türkiye bugünkü Türkiye değildir. 80 yıl önce Balkanlar bizden kopup gitmeden önce Balkanlar'da, Türk kanını taşıyan milyonlarca yurttaşımız vardı. *(A.P. sıralarından, "o kan sende var mı?" sesi)*

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Rh negatif kanın Türk kanı olup olmadığını bilmiyorum. Böyle bir teknik yok. Ben kendimi Türk hissediyorum ve Türklerin çabaları için, ulaşması gereken hedefler için Parlamentoda uğraş veriyorum ve bununla öğünüyorum.

DEVLET BAKANI SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir) — Bunun Hükümet Programıyla ne alâkası var?

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Şunu dile getirmek isterim ki, 1579 yılında Kanunî Sultan Süleyman'ın Sadrazamı Yugoslavya'dan gelmiş Türk asıllı bir kişiydi ve Osmanlı tarihine hizmetler etmişti.

SELAHATTİN GÜRDRAMA (Sakarya) — Sen o tarihi inceliyor musun, inanıyor musun?

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Tarihe gerçek yazıldığı sürece inanıyorum sevgili Adalet Partili arkadaşım.

ZEKİ ÇELİKER (Siirt) — Buna itirazımız yok. Gerçeği konuş, gerçeği.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Eğer Yugoslavya'dan gelme, eğer Romanya'dan gelme, eğer Bulgaristan'dan gelme, Kafkaslar'dan gelme ve Anadolu'ya yerleşme suç diye görülüyorsa, o zaman birbirimize düşeriz. Bunun için kavga etmenin yeri değil.

ZEKİ ÇELİKER (Siirt) — Yalanını tavzih et, yalanını.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Şimdi, Sayın Başbakan Süleyman Demirel'e ben, Yugoslavya'dan gelen bir aileden olduğunu söylediğim zaman bunda sakınca görüyorsa özür diliyorum. *(Gürültüler)*

Gelmediyse, yanlış söylemişim; ama örneğin, ben Yugoslavya'dan gelseydim ve bana biri, "Yugoslavya'dan geldin" deseydi bu kadar hırçınlaşmaz, bu kadar karşı çıkmaz ve bunu bir iftira şeklinde yorumlamazdım. *(Gürültüler)*

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Şeref duyardık.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Neden kızıyorsunuz, neden?

DEVLET BAKANI SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir) — Sen o sözü hakaret için söyledin.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Hakaret için söylemedim. Yugoslavya'dan gelmek hakareti haiz bir nitelik değildir, Türk vatandaşıdır. *(Gürültüler)*

Milli Eğitim Bakanlığı kitaplarında yazılan yanlış teorinin çelişkili bir Sonucu olduğu için dile getirmek istedim.

DEVLET BAKANI SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir) — Hakaret için söyledin. Alâkası ne?

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Bu yanlışsa, o halde Milli Eğitim Bakanlığındaki o satırların müfredat programından çıkartılması gerekir. Bunu dile getirmek istedim. *(A.P. sıralarından gürültüler)*

Türk vatandaşlarını boylarına, poslarına, yaşlarına, burunlarına bakarak tarih kitabında tanımlarsanız ve eğer "Orta Asya'dan göç ederek ılımlı iklimlere giderseniz benliğinizi kaybedersiniz" diye yazılar yazar ve bu yazıların yazıldığı kitapları Ecevit Hükümeti tedrisat programından çıkarttığı zaman siz tekrar programa koydurursanız, onun neticesinde endamlı, dalgalı saçları olmayan, sağlam yapılı görünmeyen herkesin Türk olmadığından kuşkuya düşmek gerekir. Bu çelişki sizin çelişkinizdir. Bu çelişkiniz dolayısı ile sizden özür dilemeye ben mecbur değilim. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Aynı kitabın 77'nci sayfasında; Türklerin beyaz renkli, düz burunlu, değirmi yüzlü, endamlı, sağlam yapılı, hafif dalgalı saçları olduğu yazılı. Doğru mu bu? *(Gürültüler)* Eğer bu doğru ise, kim burada Türk, kim burada Türk değil? Kim tayin edecek? Böyle yazılar okul kitaplarında, lisede ve ortaokullarda okutulamaz. Okutanlar suçludur. *(A.P. sıralarından gürültüler)* Okutanlar kendi Türklüklerinden şüpheye düşüyor demektir. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)* Bu sizin suçunuz. Gençleri böyle burnuna bakarak, saçının dalgasına bakar, endamını, boyunu poşunu ölçerek; Türk'tür, Türk değildir diye ayıramazsınız.

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Amaç bölmek!

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Bu satırları tarih kitaplarından çıkartınız.

Bakınız, müfredat programından çıkarttığınız bir cümleyi okuyorum, Atatürk ve Atatürk ile ilgili bir cümleyi. Bu cümleyi müfredat programından çıkarttınız. Müfredat programından çıkartmaya hakkınız yok sizin. Bu kürsüde dile getirdik ve şimdi de gene dile getiriyorum. Çıkartılan cümle şu;

"Atatürk'ün gençliğe yaptığı hitabı öğrencilere derinliğine ve genişliğine kavratmak; Türk devrimlerini, ilkelerini ve çok yönlü olarak anlamlarını, değerini, önemini, ne gibi güçlüklerle engeller yenilerek, nasıl büyük fedakârlıklarla gerçekleştirildiğini belirterek, bunların korunması ve aynı doğrultuda geliştirilmesi zorunluğunu duyurmak ve kendilerinin devrim değerlerine bağlılıklarını pekiştirmek" Müfredat programından bu ilkeler tümü ile çıkartılmıştır. Bu ilkeler çıkartılırsa, geriye Atatürkçülük kalmaz, milliyetçilik kalmaz; geriye kargaşa kalır, faşizm kalır ve o genç kuşaklar ülkeye yardım edemez.

SÜLEYMAN ŞİMŞEK (İçel) — Sahte Atatürkçülük kalır. *(A.P. sıralarından "Sahte Atatürkçü sensin" sesleri, gürültüler)*

BAŞKAN — Müdahale etmeyiniz Sayın Beyler.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Meclisi yöneten Sayın Başkanın hangi ülkeden Türkiye'ye geldiğini lütfen sorunuz, özbeöz Türk'tür kendisi. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

ADEM ALİ SARIOĞLU (Kocaeli) — Sen ne zaman döndün?

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Şimdi, Yüce Meclisin bundan önceki Dördüncü döneminde çıkartılan iki yasayı sizlere hatırlatmak ve sunmak isterim.

Romanya'dan Türkiye'ye gelerek, Romanya'daki ellerinden alınan toprakların, arazilerin, binaların bedellerinin Türkiye'de kendilerine ödenmesi yasasını siz çıkarttınız, o Türk yurttaşlarınız için. Yugoslavya'dan gelen muhacir arkadaşlarımızın, Yugoslavya'da kalan emlâklarının Türk parası olarak 25 yıldan beri ödenmediğini bu kürsüde ilk kez ben dile getirdim, grup sözcüsü olarak konuştum ve o yasayı siz çıkarttınız; onlar özbeöz Türk'tüler.

FEVZİ ARICI (İçel) — Sen program mı tenkit ediyorsun, ırkçılık mı yapıyorsun efendi?

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Nerede doğarsanız doğunuz, Amerika'da çocuğunu dünyaya getirmiş olan bir Türk ailesinin o genci Türk'tür. Doğduğu yer insanın kanının ifadesini taşımaz ve buna karşı tepki gösterenler ilkel kişilerdir. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Faşizmin üç dayanağını oluşturan ve Devlet Dergisinde geliştirilen teorinin MC döneminde Başbakan Süleyman Demirel'in sorumluluğu altında belli bir değişime uğradığını görüyoruz. O teori şu idi; Sokak iktidarı, devlet iktidarı, meclis iktidarı. Bu üçlü aşama bu üçlü teori kısa dönemli bir teoridir.

Bu üç aşamalı iktidar modeli günün birinde demokrasinin yenilgisine uğrayabilir, uğrayacaktır. Demokratik güçlere yenik düşebilir, düşecektir. O halde, bu teoriyi uzun vadeli hale getirmek gerekir. Nasıl? Sayın Süleyman Demirel Başbakan olarak, yanına aldığı Başbakan Yardımcısının teorisinden yararlanmak suretiyle bunu geliştirmiş ve şu hale getirmiştir: Üçlü aşamanın arasına bir temel aşamayı, bir başka aşamayı daha yerleştirmiş ve dörtlü sistemi ortaya çıkarmıştır. Türkiye'nin bugünkü kaderi, bugünkü karanlık günleri bu dörtlü aşamanın uygulamasının doğal sonuçlarıdır.

Sokak iktidarı, eğitim iktidarı, devlet iktidarı, meclis iktidarı. Araya eğitim iktidarı aşamasını soktular ki, o aşamadan sonra yetişen Nasyonal Sosyalist kuşaklar bugünkü kanlı Türkiye'nin, faşist Türkiye'nin devam ettiricileri olsun. *(A.P. sıralarından gürültüler, "Ne alâkası var" sesleri)*

Buna da alınmanız nafile buna da alınmayınız, sizi faşistlikle itham etmiyorum. *(A.P. sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Hatibe müdahale etmeyiniz.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Aramızda faşist yok, buna inanmak istiyorum; ama faşist olanların bulunduğu, Meclis içinde, Meclis dışında görülüyor.

Sokak iktidarı, sokakta... *(A.P. sıralarından gürültüler)*

HALİL KARAATLI (Bursa) — Bunu programla alâkası var mı?

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Sayın Başkan, Adalet Partilileri serinkanlı olmaya, uygar dinlemeye davet etmenizi rica ediyorum. Aksi halde konuşmamı bitirmeden sükûnet gelinceye kadar susacağım. *(A.P. sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Ali Nejat Bey, siz lütfen devam ediniz.

Hatibe müdahale etmeyiniz efendim.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Ben üniversitede ders vermiş bir hoca olarak, gürültüde söz söylemeye alışmış kişi değilim. *(Gürültüler)* Evvelâ öğrencilerin sükûnete gelmesi gerekir.

Sokak iktidarı, sokakta masum insanların, gençlerin kurşunla taranarak öldürülmesi biçiminde gerçekleştirilmek istenmiştir.

Öğrencilerin yasal izinli olarak yaptıkları miting ve toplu yürüyüşler kurşun yağmuruna tutulmuş, kitle cinayetleri işlenmiştir. Devlet kurumları etkisiz hale getirilmiştir ve devlet militanlarca işgal edilmiştir. Devlet İstatistik Enstitüsünde Ülkü Ocaklarına aidat ödemeyen kamu görevlileri ya dövülür, ya öldürülür, ya da görevlerine son verilir. Belgeler elimizde.

Eğitim o halde faşistleştirilmelidir ki, bu dörtlü aşama Türkiye'de başarıya ulaşsın. Bunun bir tek sorumlusu vardır; Anayasa gereğince müteselsil sorumluluk esasına göre Kabine üyeleri ve onun başı Sayın Başbakan Süleyman Demirel.

MÜFİT BAYRAKTAR (Bolu) — Burada faşist, komünist varsa hepsinin Allah belâsını versin.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Eğitim faşistleştirilmeli ki, bu dördüncü aşamada başarı sağlansın.

Eğitim nasıl faşistleştirilir? Öğrenciler öldürülür, öğretmenler öldürülürse, insanlar yıldırılırsa, korkutulursa, sokağa çıkmaktan alıkonulursa ve can güvenliğini sokakta, karakolda, okulda, hastanede bulamazsa; bulamamaktadır ve bunun sorumluları İkinci MC Hükümetini kurmuştur.

Öğretmenlerin bir ilden ötekine sürülmesi, görevlerinden alınması, dövülmesi ve öldürülmesi bu yöntemin zalim uygulamalarıdır. Yasal hakkını kullanan bir derneğin şubelerine yapılan kongre saldırıları bu uygulamanın ilk halkasını ortaya çıkarmıştır.

27 Şubat 1977'den 1977'nin 6'ncı ayının son gününe kadar öldürülen öğretmenlerin ruhlarına saygı duyarak, hüzün içinde adlarını Yüce Meclise okuyorum:

Battal Öz, 27.2.1975 Manisa, Murat Gökten 3.3.1975 Erdemli..

DEVLET BAKANI SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir) — Alâkası yok.

SÜLEYMAN ŞİMŞEK (İçel) — *(Devlet Bakanı Seyfi Öztürk'e hitaben)* Gülme gülme, sırıtma.

(C.H.P. sıralarından, gürültüler) Sahtekâr herif, ayıp sana.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Hüseyin Esen, 13.5.1975 Sivas. Hikmet Demir, 4.6.1975 Adapazarı.. *(Gürültüler)*

BAŞKAN — Lütfen beyler, lütfen sükûneti temin ediniz.

SÜLEYMAN ŞİMŞEK (İçel) — Sahtekâr... Bir de gülüyor Sayın Başkan *(A.P. ve C.H.P. sıralarından gürültüler)*

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Hasan Şimşek, 13.6.1975 Şavşat. Öldüler bu kişiler... *(A.P. sıralarından*; "Ne alâkası var" sesleri, *gürültüler)*

DEVLET BAKANI SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir) — Ne ile alâkası var?

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Ne ile alâkası olduğunu ben bilmiyorum, Devlet Bakanı olarak siz biliyorsanız lütfen açıklayınız. *(A.P. sıralarından gürültüler)*

Bunlar ölmüşlerdir; bu adlarını okuduğum öğretmenler öldürülmüşlerdir, gerçek budur. *(A.P. ve C.H.P. sıralarından gürültüler)* Bu gerçeğin hüznünü duyarak isimlerini burada okumayı bir saygı görevi biliyorum.

Ali Genç	Eylül 1975	Bursa.
Sait Gencer	27.3.1975	Korkuteli
Mehmet Yılmaz	23.1.1977	Malatya
Vural Ural	27.2.1977	Hopa
Mehmet Bilgin	30.4.1977	Serik

Ömer Narman, Ahmet Gözükara, Bayram Çıtak, Mustafa Elmas, Hikmet Özkürkçü, Mehmet Baş, Kemal Demir, İsrafil Akçay, Şehmuz Hacıyusufoğlu, Ali Alkan.

Bunların içinde Ülkü Ocaklarına kayıtlı, Milliyetçi Hareket Partisinin sempatizanı olan öğretmenler de vardı. Onların da ruhlarını burada saygı ile yadediyorum. Hiç kimse öğretmen olduğu zaman, hangi siyasi düşünceye sahip olursa olsun, o bu siyasi düşüncesine hayatı ile son vermemelidir.

MÜFİT BAYRAKTAR (Bolu) — Sen nesin sen?

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Burada benim okumama itiraz ettiğiniz kişilerden birinin adını okurken isyan ediyordunuz ve onun komünist veya Cumhuriyet Halk Partili veya başka bir nesne olduğunu zannediyordunuz; ama o, Ülkü Ocaklıydı. *(A.P. sıralarından gürültüler, C.H.P. sıralarından gülüşmeler)*

Komünizme ve komünistlere karşı iseniz, ülkeye barışı getirirsiniz, ülkenin ekonomik kalkınmasının gereklerini yerine getirirsiniz. *(A.P. sıralarından gürültüler)*

Eğer komünizme karşı iseniz, bulanık suda balık avlar gibi, "Komünist" hükmünü siz verme hakkına sahip değilsiniz. Siz yargıç değilsiniz, siz komünizmi ölçecek kültür sahibi değilsiniz. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar; A.P. sıralarından gürültüler)*

Ne ile ölçeceksiniz? Komünizmi ne ile ölçeceksiniz? Çok eski yıllarda, evinde gece lambasını kırmızı ampulden koyan ailelere saldırıyorlardı komünist diye. *(A.P. sıralarından gürültüler)* Böyle komünizm anlayışından gelip hangi noktada tekrar geri dönüyorsunuz? *(A.P. sıralarından gürültüler, ayağa kalkmalar)*

Oturunuz, oturunuz ve sükûnet içinde dinleyiniz.

MC İktidarı Töb-Der'i beğenmeyebilir, Töb-Der'den ürkebilir, kendi mantığı ve otorite anlayışı ile bağdaşmadığım düşünebilir ve tedbir de alabilir. Bunları yadırgamıyoruz; ama bütün bunlar, hukuk devleti anlayışında yasal olmak zorunda-

dır. Bizim yadırgadığımız, dernekler karşısında yasal olanakları kullanmayıp, size o olanaklar hak vermediği için kurşuna başvurmanızda. Biz buna isyan ediyoruz, biz buna karşıyız. *(A.P. sıralarından "Biz Atatürk'ün Anayasasından yanayız" sesi, gürültüler)*

Öğretmenin öldürülmesi, öğretmenin dövülmesi hoşgörü ile karşılanamaz. Öğretmenin dövülmesine, öğretmenin öldürülmesine hiç bir hükümet hoşgörü ile bakamaz, sessiz duramaz; sessiz kalması teşvik anlamına gelir ve hiç bir hükümetin, demokrasiye inancı varsa, devlete saygısı kaybolmamışsa, sessiz kalmaya hakkı yoktur.

Hükümet öğretmene değer vermezse, öğretmen dövülür ve öldürülürse, o ülkede ilim de olmaz, ilim de gelişmez, insanlık da gelişmez. Uygarlığa ilk adım öğretmenle başlar. Bugün öğretmenin dövülmesini hoşgörü ile karşılayan Sayın Başbakanın, ilkokulda öğretmene duyduğu saygıyı, bugün Başbakan olarak duymasını bekliyoruz. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri)*

Kendi siyasal düşüncelerinizden başka hiç bir düşünceye tahammülünüz yoksa, siz ülkeyi esenliğe kavuşturamazsınız. Sizin gibi düşünmeyen milyonlarca insanın varlığını, o varlığın haklarını, o varlığın tavırlarını, düşüncelerini kabul etmeye zorunlusunuz. Her şeyden önce uygar olmaya, solu, demokratik solu artık kabul etmeye zorunlusunuz. Bugün bunu kabul etmek size güç gelebilir; ama yarın kabul etmek durumunda olacaksınız.

Sizin düşüncelerinizin çağı gelip geçmiş, siyasal tarihte ömrü dolmuş, devlet yönetiminde artık geçerliliği kalmamıştır. Cumhuriyet Halk Partisinin programını taklit de etseniz, Cumhuriyet Halk Partisinin programındaki sosyal amaçla yasaları el çabukluğu ile ve birbirine monte ederek iğreti çoğunlukla çıkartsanız bile siz demokratik sol olamazsınız; halka hizmet etmiş olamazsınız. *(A.P. sıralarından gürültüler)* Siz bizim yasalarımızı el çabukluğu ile çoğunluğunuza güvenerek Meclisten çıkarıp, hatta komisyonlarda Cumhuriyet Halk Partili milletvekili arkadaşımın adını silerek buraya kendi adınızla getirseniz bile halk o yasayı sizin çıkarttığınıza inanamaz. Onu yaptınız ve o sahtekârlık bu Meclisin tutanaklarına geçmiştir, okumanızı dilerim.

Sizin çıkaracağınız demokratik sol yasalarla siyasi ömrünüzü uzatamazsınız; çıkaracağınız demokratik sol yasalarla sadece halkın ödeyeceği vergileri fiyatların içerisine yerleştirerek artırmış olursunuz, halkın mutluluğunu yine halka ödetirsiniz. Önemli ve asıl olan, ekonomik ve sosyal düzenin değişmesi, emek vermeden servet edinme kapılarının kapanması, halkın tasarruflarının halkın elinde birikebilmesi, halkın yönetiminde yatırıma dönüşebilmesidir. Bize özenseniz bile sizin özentiniz çok yüzeyde kalır.

Yurt dışında çalışan emekçilerin Türkiye'ye gönderdiği dövizleri sadece onlara Türk parası olarak ödediniz ve gayrimenkul satın almalarına yardımcı oldunuz ama onları yatırımlara ortak etmediniz, onları yatırımlara ortak edemezsiniz, onları yatırımlara ortak ederseniz sizi iktidardan devirirler, çünkü siz tekelci sermayenin kredi kaynaklarını ellerinden alıp işçi dövizlerinin yerine geçirmelisiniz. *(A.P. sıralarından* "Vehbi Koç ve Sabancı sizin yanınızda" *sesleri)* Siz Türkiye'yi oyalıyorsunuz,

Türkiye'ye vakit kaybettiriyorsunuz, Türkiye'ye pahalıya mal oluyorsunuz. Türkiye sizden bıkmıştır, sandalyelerinizi birbirinize yapıştırarak... *(A.P. sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Beyler lütfen hatibe müdahale etmeyelim.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — ... Hükümet monte etmekte olduğunuzu, ama iktidar olarak kalacağınızı zannetmeyiniz. Montaj sanayiini yurda sokmakta hüner göstermiş olabilirsiniz; ama montaj Hükümetle iktidar olamayacağınızı göreceksiniz, tıpkı montaj sanayi ile Türkiye'yi sanayileştiremediğiniz gibi. Sandalyeleriniz matematik olarak toplanırsa ve birbirine yapıştırılırsa belki hükümet olabilirsiniz; ama şunu iyi biliniz ki, milli irade olamazsınız. *(A.P. sıralarından gürültüler)*

"Bir hükümet, ülkede en değersizi bile uzun sürede işbaşında kaldıktan sonra, şurada ve burada bazı eserleri göstererek övünebilir. Fakat, herhangi bir hükümetin vazifesindeki muvaffakiyetin derecesindeki hakiki ölçü, ancak başardığı işlerle, elinde mevcut imkânların karşılaştırılması neticesinde anlaşılır"

Bu sözün söylendiği birleşimi içinizde hatırlayanlar vardır; 29 Mayıs 1950 günü zamanın Başbakanı IX'ncu Dönemin Üçüncü Birleşiminde söylemişti. Şimdi aynı şeyleri size Cumhuriyet Halk Partisi olarak biz söylüyoruz:

Ne kadar kötü bir hükümet olursanız olunuz, Boğaziçi Köprüsü'nü yapmış olmanızı ileri sürerek övünebilirsiniz... Niçin alkışlamadınız? Övünmüyor musunuz yoksa? *(A.P. sıralarından gürültüler)*

HALİL KARAATLI (Bursa) — "Hayır" dediğinize utanmıyor musunuz? "Hayır" dediğinize pişman değil misiniz?

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Ama yanlış yaptınız, eksik yaptınız. Zamanında yapılan ikazlara, uyarılara kulak vermediniz. Bu köprü aynı zamanda demiryolunu da geçirmeli idi. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

O zaman Türkiye'nin ekonomisine daha büyük katkıları olurdu. Karayolu, demiryolu ulaştırmacılığının arasındaki denge bozulmazdı ve Türkiye, TIR kamyonlarının emperyalizmine boyun eğmezdi. *(C.H.P. sıralarından "Yahya'nın TIR'ları" sesleri)*

Şimdi soruyoruz; TIR kamyonlarının geçişinden ton/kilometre başına kaç kuruşluk ücret alıyorsunuz? 1976 yılında bir baştan öteki başa 4 milyar liralık asfalt yol kaplamasını tahrip eden 131 bin adet TIR kamyonunun geçişinden kaç kuruş ücret aldınız?

1966 yılında batıdan doğuya yılda sadece birkaç yüz demiryol yük vagonu geçerken, 3 yıl içinde bunun büyük bir gelişmeyle 6.000'e yükseldiğini ve vagon başına 200 dolar alındığım size söyleyen olmadı mı? Çünkü, tekelci sermayenin TIR kamyonları üzerindeki egemenliğine Türk demiryolculuğunu feda ettiniz.

Aynı Boğaz Köprüsü % 20 maliyet artışıyla aynı zamanda demiryolunu geçirebilir veya tünel olarak Boğazın iki yakası birbirine bağlanabilirdi. İşte o tarihte hazırlanan ve Sayın Başbakana ve Sayın Ulaştırma Bakanına verilen projeyi sizlere sunuyorum.

TUNCAY MATARACI (Rize) — Besim Üstünel'e ver.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Kendisi bu projeyi destekleyen Demiryol Genel Müdürünü görevinden almış ve 6 karayol planlama uzmanının işine son verilmiştir.

Sayın Demirel'in tuttuğu yol ülkeyi esenliğe kavuşturacak yol değildir. Bu projeyi şimdi sizlere vermiyorum, zamanında planlama uzmanı olarak Sayın Süleyman Demirel'e göndermiştik, onun arşivinde varsa alır, bakar öğrenirsiniz.

Köy - kentlerden bahsettiğimiz zaman, Sayın Demirel politika borsası kurarak bunu köylüye "göç var" diye ne denli yanlış yansıttıysa, Boğaz Köprüsü için de aynı işlemi uygulamıştır. Oysa ki, boğaz geçiti köprü olup olmayacağı daha belli değilken, fizibilite raporu sonucunda, Kıbrıs'a çıkartmayla ilgili değil, Boğaziçi Köprüsünü hazırlama zamanındaki, acaba tünelle bağlantı mı Türk ekonomisine daha yararlıdır, yoksa gösterişi olan köprüyle mi bağlantı daha verimlidir diye hazırlanan fizibilite raporlarını uygulamadılar ve bendenizi Tetkik Tahlil Şubesi Müdürlüğünden alarak kızağa çekmek suretiyle müşavir yaptılar. *(A.P. sıralarından* "Allah razı olsun" *sesleri)*

Sayın Demirel Türkiye'yi oyalamaktan vazgeçecek görünmüyor, özel sektörü politika ile *(A.P. sıralarından gürültüler)*

Bir hususu hatırlatmak isterim. İçinizde merak edip 1963-1964 yıllarındaki Devlet Planlama Teşkilâtının programlarını inceleyecek olanlar varsa, orada Boğaz bağlantısının yapılacağına ait hükmü görürler.

Bütün bu konulara değinirken, size 18.2.1954 günlü Birleşimde, o zamanın Cumhuriyet Halk Partisi Grup Başkanvekili rahmetli Faik Ahmet Barutçu'nun konuşmasından çok kısa bir bölümü sunmak görevini hissediyorum.

Diyor ki; "Hayat standardının yükseltilmesi, mahdut zümrelerin zenginliklerini artırmak, refahını sağlamak değildir. Zenginlik refahın umuma intikal ettirilmesidir. Herkes çalışma sahası bulmalı ve emeğinde makul hissesini almalıdır. Bu, sosyal politikanın tabii isteridir. Demokrat iktidarın Hükümet programında iktisat sahasını Devletin hükmünden kurtarmak adını taşıyan liberal politikası ile bu neticeler sağlanamamıştır"

Daha bundan 23 yıl evvel, sizin devamınız olan iktidara, uygulamakta ve izlemekte olduğunuz politikanın yanlışlığım belirtmiştik.

MEHMET EMİN DALKIRAN (Bursa) — Olmayan şey taksim edilmez.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Şimdi sanayileşmekten bahsediyorsunuz. Sanayileşmek, ne kadar fabrika kurarsanız kurunuz, gayri safi milli hâsıla, ya da yurt içi hâsıla içinde sanayiin payının artışıyla ölçmek zorundasınız. İçinizdeki iktisatçılar "varsa eğer" bunu bilirler.

1950 yılında sanayi sektörünün milli hâsıla içindeki payı % 11, 1960 yılına kadar geçen 10 yıl içinde sadece % 5,3 puan artarak % 15,3'e yükselmiştir. 1970 yılına kadar geçen süre içinde de sadece 4,3 puan artarak % 19,6 olmuştur ve dünyanın hiç bir ülkesinde sanayileşmenin bu denli ağır bir tempo ile durağan hale geldiği

ve böylece yavaş yavaş geliştiği görülmemiştir. Bunun kanıtlarım çok acı örnekler olarak Yüce Meclise sunmak isterim.

1970 yılında kişi başına elektrik üretimi Bulgaristan'da 2290 kilovat/saat (yani bizim Türkiye'mizin 9,5 katı), Romanya'da 1732 kilovat/saat (7,5 katı), Yugoslavya'da 1278 kilovat/saat, Türkiye'de 240 kilovat/saat; 5,4 katı.

Bu kadar "Büyük Türkiye" edebiyatından sonra vilâyetimiz olan ülkelerimizin, illerimizin çok gerisinde kalmak, sizin uygulamakta olduğunuz yanlış ekonomi politikasının doğal, kaçınılmaz sonucudur.

Çimentoda da böyle. 1970 yılında Bulgaristan'da kişi başına 457 kilo; bizim 2,5 katımız üretiliyor. Romanya'da 2 katımız, Yugoslavya'da 1,5 katımız, Yunanistan'da 3 katımız üretiliyor.

1970 yılında Bulgaristan'da, Romanya'da, Yugoslavya'da kişi başına çimento üretiminin Türkiye'nin 5 katı, 7 katı, 2,4 katı olduğunu söylediğimiz zaman, Sayın Süleyman Demirel, "Onlar bizden daha evvel bu üretime ve sanayileşmeye başlamıştı" demişlerdi; yanlış söylediler, yanılttılar sizleri.

Düzeltiyorum: 1950 yılında kişi başına demir-çelik üretimi Bulgaristan'da bizim 1,2 katımız ve Türkiye'de sadece biz, 8,6 katı demir-çelik üretiyor idik.

Görülüyor ki, Bulgaristan'da kişi başına 1,5 kilo demir üretilirken 1950 yılında, Türkiye'de 9 kilo demir üretiliyordu, ama aradan geçen 20 yıl zarfında Türkiye'de 8 kilodan, 9 kilodan 29 kiloya çıkabildik nüfus başına demir çelik üretiminde, Bulgaristan 174 kiloya çıktı. Sizin yanlış politikanızın doğal sonucu bu.

ALİ ELVERDİ (Bursa) — 2-3 misli arttı.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Komşu ülkeler, bizden daha çok çimento, daha çok demir çelik, daha çok elektrik üretiyorlar. Bunları acaba tüketimlerinden fedakârlık yaparak mı gerçekleştiriyorlar? Bu sorunun asıl cevabı, Türkiye'nin 25 yıldan beri nasıl oyalandığını gösterir. 1970 yılında kişi başına Bulgaristan bizim 3,5 katımız, Yunanistan 2,5 katımız, Romanya 3,5 katımız, Yugoslavya 3 katımız et üretiyorlardı. Yani demek ki, tüketimlerini kısmıyorlar ve bizim kadar az et yemiyorlar, ama bizden daha çok elektrik, daha çok demir-çelik daha çok çimento üretiyorlar.

Görüşülmekte olan Hükümet programının bazı noktalarına değinerek sözlerimize son vermek isteriz. Zannetmeyiniz ki, sözlerime hemen son vereceğim. Dinleyeceksiniz ve dinlemeye alışacaksınız, bu gerçekleri göreceksiniz ve sizin nasıl yanılttığınızı ve lokomotifin nasıl yanlış raylar üzerinde, hangi karanlık tünele girdiğini er geç göreceksiniz.

Görüşülmekte olan Hükümet Programının 18'nci sayfasında şu görüşlerin yer aldığını görüyoruz; "Köylerimizin tamamını bir an evvel elektriğe kavuşturmanın heyecanını yüreğimizde duyuyoruz" diyor program.

NURETTİN KARSU (Erzincan) — Yalan, yalan!

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — "Bugün köyde yaşayan nüfusun % 50'si elektriğe kavuşmuştur. Önümüzdeki 1977-1981 döneminde Türkiye'de elektriksiz

köy bırakmamak azminde ve kararındayız. Bu hedefe ulaşmak için her imkânı seferber edeceğiz" Sayın Demirel'in, hayal ve gerçek arasında yerinin neresi olduğunu bilemiyoruz. Acaba 1981'de köylerimizin tümünü elektriğe kavuşturmak mümkün olabilecek mi? Bunu sizlere belirtmek isterim.

1977 yılına kadar sadece 10 bin köy elektriğe kavuştu. 1977-1981 döneminde her yıl 2 bin köy elektriğe kavuşturulursa ki, daha çok elektriğe kavuşturulma imkânının olmadığını göreceksiniz. O zaman 8 bin köy daha elektriğe kavuşmuş ve sayı 18 bine yükselmiş olur. Geriye kalan 20 bin köy nasıl, ne zaman, hangi kaynakla elektriğe kavuşacaktır, acaba Sayın Demirel Meclise açıklayabilir mi? Sayın Demirel'in yüreğinde duyduğu heyecanın müsbet ve menfi kutuplar olarak kaç kilovat saat enerji üreteceğini bilemiyoruz. *(C.H.P. sıralarından gülüşmeler)*

Ama eğer, yatırım heyecanla başlasa bile mantıkla, para ile kaynak ile teknik eleman ile devam edecek ve öylece sonuçlanabilecek bir büyük işlem ise, heyecanın yetmeyeceğini göreceksiniz. Heyecan başlatır, ama israf ise yarıda bırakır. Heyecan başlatır, ama ortaklar birbirleriyle anlaşamazsa, o zaman kamyonlarla temeller tarlalara atılmak durumunda kalır.

MC İktidarı, elektrik konusunda bilerek, ya da bilmeyerek büyük bir yanlışlığın içine düşmüştü MC olmadan önce de. 1965'te elektrik enerjisinin % 45'i su kaynağından üretilirken, her nedense Sayın Demirel Başbakan olduktan sonra 1971 yılına kadar bu oran, bol olan su kaynağımızın payı % 27'ye indirilmiş, buna karşıt petrolden elektrik enerjisi üretimi 1965'te % 9,1 iken, 5 yıl içinde yani 1971 de bu % 40'a çıkmış ve su kaynağı yönünden Türkiye en zengin ülkelerin arasında iken, bu bol kaynak kıt kullanılmış ve petrol en kıt kaynakken bol kullanılır hale gelmiştir. Yabancı petrol şirketlerinin etkenliğinin bir sonucudur bu.

Başbakan Sayın Demirel Başbakan oluncaya kadar 1965 yılında Türkiye Fuel-Oil ihraç eden bir ülke idi. 613 bin ton fazla Fuel-Oil'imiz vardı; ama Ambarlı santralı ve diğerleri kurularak biz yurt dışından Fuel-Oil ithal etmeğe, bugün de enerji sıkıntısı uygulamağa zorunlu kaldık.

Biz Cumhuriyet Halk Partisi olarak ülkenin ekonomik kalkınması, yani fiziki mal varlığının artmasıyla sosyal gelişmesinin, yani moral değerlerinin genişliği arasında tam bir ayırım ve öncelik tercihi yapmayı düşünmedik, düşünmüyoruz. Sizi de bizden ayıran önemli noktalardan bir tanesi de budur. Toplumun sosyal gelişmesi, değer yargılarının sağlamlaşması ve sosyal mutluluğunun artması sadece yatırımların büyüklüğüne, atılan temellerin çokluğuna, üretilen çimentonun giderek artmasına bağlı mekanik bir olgu değildir. Çimentoya ne kadar gerek olursa olsun, o çimento fabrikalarını Hereke gibi dünyanın en güzel bir ülkesinde zeytin ağaçlarıyla kaplı yamaçlarına inşa etmenin gerekçesini kimse haklı gösteremez. Bugün güzel Hereke yöresinde zeytin ağaçları taşlaşmış ve yeşilin rengini çıplak kalker yamaçları almıştır,

ADEM ALİ SARIOĞLU (Kocaeli) — Orayı düzeltiniz.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Doğanın değerini, tarihin varlığım ve tarihten miras kalan kültür hazinesini yok varsayarak, hiç bir insaflı iktidar Büyük Çekmece gölünü bir inci gibi kuşatan Mimar Sinan Köprüsünün hemen yanına çi-

mento fabrikası kurulmasına razı olamaz. Gerçek milliyetçilikle bağdaşamaz bu. Jeolojik yapısı kalkerden oluşan ülkemizin çimento fabrikası kurulması için Marmara Denizinde Hereke yöresiyle Büyükçekmece gölünde, Mimar Sinan'ın köprüsünden başka yer bulunmadığını, bugün sermayenin takısı olmayan herhangi bir iktidar savunabilir mi? Doğa ve insan arasındaki ilişkileri gözetmeden, tekelci sermaye yatırım yapmayı içine sindirebilir ama Devlet buna göz yummaman, Devlet buna araç olmamalıdır.

Siz, yurt dışından ülkeye gelen işçi dövizlerini de har vurup harman savurdunuz. Bugün 58 milyar TL. karşılığı Merkez Bankasında döviz açığımız vardır. Özel sektörün, kamu sektörünün yatırımlar için, hammadde ithalâtı için, araç, gereç, makine getirtmek için Merkez Bankasına yatırdığı Türk paralarının yekûnu 58 milyar lirayı aşmıştır ve kendilerine döviz verilemediği için döviz kuyrukları teşekkül etmiştir. Oysa ki, size sadece Sayın Irmak Hükümeti tarafından 703 milyon TL. karşılığı döviz açığı bırakılmıştı; ama 15 Kasım 1974 günü Ecevit koalisyon Hükümetinin Merkez Bankasındaki net döviz mevcudu 4 milyar 813 milyon TL. fazlalık taşıyordu. Bugün bu dövizler erimiştir. Oysa ki, bu dövizler erimezdi; Eğer bu dövizleri tekrar üretime dönüştürecek çemberi kurabilseydiniz, bu dövizleri tekrar üretimde kullanabilseydiniz; bu dövizler karşılığında işçilerin fabrikalara ortak olmasını içinize sindirebilseydiniz, özel sektörünüz (sizi destekleyenler) buna razı olabilseydi, bugün o dövizler erimez, ithalâta harcanmaz, lüks tüketim mallarına gitmez ve kendi kendini üreten döviz makineleri teşekkül ederdi.

Hükümet kurulurken ikinci bir gizli protokolün bulunması çok kaygı vericidir. Demokrasi açıklık rejimidir. Birinci protokolden gizlenen Devletin paylaşılmasıyla ilgili ise bu ikinci protokol, devleti size paylaştırmaya razı olmayacağımızı biliniz.

Gizli protokol hakkında Sayın Başbakanın Yüce Meclise açıklama yapmasını isteyerek, Programda ilgimizi çeken birkaç noktaya kısacık değinmek istiyoruz.

Belediyelerin artık ertelenmeye tahammülü olmayan, ivedi sorunlarının Programda yer almayışı, bu ikinci MC Hükümetinin de, birincisi gibi belediyeleri ve kentleri cezalandırmaya devam edeceği anlaşılıyor.

Oysa ki, bütün belediyelerimizde büyüyen harcamaların kaynağı, hükümetin aldığı kararlar, ya da uyguladığı yanlış politikalardan doğmaktadır. Altyapı hizmetlerinin artışı, iç göç nedeniyle gecekonduların doğuşu ve oralara hizmet götürülüşü, yanlış ekonomik ve sosyal politikanın Demirel iktidarı tarafından ve Ondan önceki iktidar tarafından başlatılan mali politikaların bir sonucudur.

Bu Hükümetin köye ve köylüye refah götürecek sistemin ne olacağı Programda yer almamıştır. Programda, "Köylümüzün alın terini değerlendireceğiz" cümlesinin biçimselliği bir iyi niyet belirtisi değildir. Alın terinin değerlendirilmesi, MC'nin ekonomi mantığı ile de zaten ters düşer.

Tarım ürünlerini pazarlama olanaklarına kavuşturmadıkça; köy ve köylü birimlerinin kooperatifleşmesi özenlendirilmedikçe, desteklenmedikçe, taban fiyatları, ürününü kendi sınai tesislerinin hammaddesi olarak kullanan sanayicinin ve tacirin etkisiyle ve hem de geç olarak yayınlandıkça, köye ve köylüye karşı Hükümet gerekeni yapacağından bahsedemez.

MC'nin bu ikinci Programındaki basmakalıp biçimselliği taşımaya devam etmektedir bu belgeler. Birinci Programda, köye mühendislik hizmetlerinin götürüleceği, üretim artırıcı teknolojilerin uygulanacağı belirtiliyordu. Bu ikinci Programda bundan vazgeçildiğini görüyoruz.

Urfa'da birkaç köyde uygulanıp, sonra vazgeçilen ve yozlaştırılan toprak reformunun, Milliyetçi Hareket Partisinin tekelinde ve Sayın Başbakan Süleyman Demirel'in sorumluluğunda olduğunu hatırlatmak isteriz.

Urfa'nın köylerinde yaptığınız ve 8 mm lik filmle ve teyple tespit ettiğiniz araştırma bakınız bize hangi sonuçları vermiştir: Devletin araç ve gereçleri ile ve Devlet tarafından istihdam edilen çoğu Milliyetçi Hareket Partili kadrolar topraklan işlemişler, biçmişler, mahsulü hasat etmişler, köylü bütün bu işlemlerin hiç birine karışamamış, sadece seyirci olmuş ve mahsulü dağıtmaya sıra geldiği zaman; hangi köylü odasına bozkurt fotoğrafını, afişini asmış ise ona buğday verilmiştir. Bu belgeleri siz arzu ederseniz Yüce Meclise komisyonda sunarım.

Milliyetçi Hareket Partisi ve onu yedeğine alan Sayın Süleyman Demirel Hükümeti, 1977 Ecevit Hükümetinin Programını kapitalist düzene ve çok uluslu şirketlere ödün vermekle suçlamış ve kendisini ilerici bir parti olarak göstermeye çalışmıştır. Oysaki simidi İkinci MC Hükümetinin Programında Milliyetçi Hareket Partisinin bu özentisine bir tek satırla bile yer verildiğini görmüyoruz.

Programda milli Selâmet Partisinin faizsiz kredi mantığının işlendiğini bir türlü anlayamadık, şöyle söylüyor: "Faizsiz kredi uygulaması sisteminin geliştirilmesine çalışılacaktır" Ekonomi biliminde üç tür fiyat vardır: Malın fiyatı vardır, piyasada "fiyat" adım alır; emeğin fiyatı vardır, "ücret" adını alır; sermayenin yani paranın fiyatı vardır, "faiz" adını alır. Şimdi, faizsiz bir kredi sistemi uygulamaya kalkarsanız, sermayeyi değersiz varsayıyorsunuz demektir. Yurt içindeki bankalar arasındaki rekabetin haksızlığını nasıl önleyeceksiniz ve sizin bu tezinizi size kredi veren yabancı bankalar kabul edecek mi? Bu kadar mantık dışı, bu kadar hayal mahsulü ve ekonomiyi allak bullak edecek bir ilkeye sırf hatır olsun diye mi yer verdiniz, yoksa ciddiye alacaksanız bunu nasıl uygulayacaksınız ve Hükümeti, devletiyle, ulusuyla beraber hangi felâketin eşiğine sürükleyeceksiniz?

Ulusal güvenlik konusunda yeni bir kavram geliştirmeye çalışıyorsunuz. Kanımca, "Savunma araç ye gereçlerinin değişik kaynaklardan sağlanacağı" sözünün gerçekleşme olanağı yoktur. Çünkü, NATO'nun öngördüğü güvenlik kavramı çerçevesinde kabusa, NATO'daki standardizasyona bağlı kalmak zorunlu olur. Hükümet Programı bu karmaşıklığı nasıl çözecektir, burada anlatılmalıdır.

"Yabancı sermayeye devir imkânlarının geliştirileceğinden" bahsediliyor programda. Kaygı verici bu sözün açıklığa kavuşturulması acaba mümkün olabilecek mi? Biz, yabancı sermayeye Sayın Demire! tarafından neyin devredileceğini sormak istiyoruz ve bu soruyu bir yurtseverlik görevi biliyoruz.

Yurt dışında çalışan işçilerin, halkın tasarruflarının nasıl değerlendirileceği konusunun Programda boşlukta kalışını yadırgamıyoruz ve kurulan Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankasının hâlâ işletilmemesi ile bunu eşdeğerde gördüğümüz için MC İktidarının bu ikinci denemesinden zaten fazla bir şey beklemiyoruz.

İzin verirseniz, Programda yer alan vergi politikanıza inanmadığımız için kısaca değinmek isterim.

1970 yılında 534.680 ticaret ve meslek erbabının 2.240.000.000 Türk Lirası vergi ödendiği görülüyor. Ayda kişi başına ödenen vergi 350 Türk Lirasıdır ve hademenin ödediği vergiden çok daha azdır.

682.467 vergi mükellefinin 1973 yılında % 81'i ayda 281 liradan daha az vergi ödüyor. Siz bu tutumunuzla Vergi alamazsınız.

Bir noktayı belirtmek hakkını bana bağışlamanızı rica ederim Sayın Kâmran İnan Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı görevini kabul etmeyerek, bu önemli Bakanlığı yedi gün sahipsiz bırakmış ve bu nedenle, Irak-İskenderun boru hattında petrol taşımasında arıza meydana gelmiş ve ekili araziye fışkıran ham petrol tekrar içeri alınamamıştır. Acaba bu konu basına yansıdığı gibi mi, yoksa borudan akan petroller tıpkı bir fıskiyeden akan su gibi sizi neşelendiriyor mu?

İkinci MC İktidarının programını gözden geçirmek bizim için gerçekten sıkıcı olmuştur. İşitmekten kanıksadığımız vaatleri yuvarlak kelimeler içinde bir kez daha okumaktan biz usansak bile Sayın Demirel'in 1965ten beri geçersiz vaatlerle kendisiyle birlikte partisini yanıltmaktan usanmadığını görüyoruz; Eskiye özen duyarak, haksızlıkları, kanlı olayları hoşgörü ile karşılamayı dener ve kendi iktidarının dengesini genç kuşakların birbirini ezip yıldırmasına bağlı görürse, Cumhuriyet Halk Partisi her halde gereken yanıtı burada -Parlamentoda- demokratik koşullar içinde, Anayasal hakkını kullanarak verecektin Yakın gelecekteki iktidarın gerçek sahibi olan Cumhuriyet Halk Partisinin varlığını gözden kaçıran hükümetin başarılı olabileceğini zannetmeyiniz.

Yüce Mecliste Anayasanın ve İçtüzüğün tanıdığı olanaklar içimde İkinci MC İktidarım doğru çizgide tutmaya, demokratik rejimin gereklerine uymaya, düşün özgürlüğünü suç sayan davranışlara bütün kademelerde son vermeye, Cumhuriyet Halk Partisi, o iktidar 2'nci denemesini yapsa bile uygulatmaya çalışacaktır ve bunu başaracaktır.

Şu bilinmelidir ki, Cumhuriyet Halk Partisinin "hayır" dediği hiçbir yasayı bu Meclisten çıkaramazsınız.

HALİL KARAATLI (Bursa) — Çoğunluk olsa bile öyle mi?

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Cumhuriyet Halk Partisinin "hayır" dediği hiçbir uluslararası anlaşmayı bu Mecliste, halkın yararına karşıysa, onaylatamazsınız; Cumhuriyet Halk Partisinin hiç bir düşüncesini, Hükümet olarak danışmadan, O'nun "hayır" demesi yüzünden, "bayır" demesiyle uygulamaya kalkamazsınız. Çünkü Cumhuriyet Halk Partisi yurt yararına, barışa, kardeşliğe, yoksul halk kitlelerinin, emekçilerin, dul ve yetimlerin, öğretmenlerin, öğrencilerin, gencin, yaşlının, tüm toplumun ve ekonominin yararına olan hiçbir karara, eyleme, uygulamaya "hayır" demeyecek bir partidir. Bu ilkeleri kabul ettiğiniz zaman bu Meclisten halk yararına yasalar en hızla çıkabilir, en oluşmuş durumda çıkabilir.

Eğer neden olduğunuz acı deneylerden ders aldıysanız, eğer demokrasinin derinliğine inanır hale geldiyseniz, Hükümeti oluşturan ortaklar olarak birbirinize

yardım etmeseniz bile Devlete saygı duymanın, Cumhuriyet ilkelerine bağlı kalmanın ve Atatürk devrimlerini yaşatmanın inancını bizde bulacaksınız, bulabilirsiniz.

Yüce Meclisten güvenoyu alacağınızı sanmıyoruz. Yüce Meclisin kararına saygı duymak hepimizin temel görevidir.

Eğer güvenoyu alırsanız, Devletin içte ve dışta saygınlığının azalmasına neden olacak biçimde birbirinize dil uzatmanıza meydan vermeyeceğiz.

Devletin yönetimini elinde tutanların birbirini çirkin sözlerle küçük düşürmeye hakları yoktun Devlet sizden ve bizden büyük bir kavramdır.

Türkiye Cumhuriyeti Devletini Cumhuriyet Halk Partisi kurmuştur ve o Devleti Cumhuriyet Halk Partisinin kurduğu yılda Sayın Süleyman Demirel dünyaya yeni gelmişti.

Kıbrıs'ta, Ege sorununda, kıta sahanlığında Türk Devletinin bir lâf ebesi tarafından yönetildiği kanısını uyandırmamaya özen duymasını istiyoruz. Cumhuriyet Halk Partisi ve halkımızın desteği var olduğu sürece, Türkiye Cumhuriyeti insan hak ve özgürlüklerine dayalı, barış içinde, milli demokratik, laik ve sosyal hukuk devleti olarak kalacaktır. Buna kararlıyız. Bu, Yüce Meclisin de görevidir.

Hepinize Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına saygılar sunarım. Teşekkür ederim. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Ölçen.

DEVLET BAKANI SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir) — Sayın Başkan, Sayın Başbakan söz istiyorlar...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — İçtüzüğün 70'nci maddesine göre söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Niçin efendim?

NURİ ÇELİK YAZICIOĞLU (Çankırı) — Usul yok.

BAŞKAN — Bana sattık. O benim hakkımdır, acele etmeyin. Buyurun efendim. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin Sayın üyeleri, hepinizi saygıyla selâmlıyorum.

NURİ ÇELİK YAZICIOĞLU (Çankırı) — Lâzım değil bize.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Allah'ın selâmını, saygısını da almazsanız, ona bir şey demek mümkün değil. Alın alın bunu. Buraya çıkıp ne diyelim yani saygı ile selâmlıyoruz demeyip de? *(Gürültüler)*

Hükümet Programı konuşuluyor. Konuşulanları dinliyoruz.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Sayın Başkan, bir açıklama yapar mısınız?

DEVLET BAKANI SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir) — Söz kesilmez.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Sayın Başkan, müzakereleri...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bunları dinledikten sonra...

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Usulsüz söz verdiniz efendim.

BAŞKAN — Lütfen dinleyelim beyefendi, sizin sözcü konuştu; dinleyelim.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Açıklama isliyoruz. Sayın Başbakan gayet tabii konuşabilir, ama açıklama istiyoruz.

BAŞKAN — Sayın Başbakan, Tüzüğün 70'nci maddesine göre mi konuşuyorsunuz?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 70'nci maddeye göre görüşüyorum.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Açıklama istiyoruz, bilelim efendim.

BAŞKAN — Kendisi Söyledi efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Öyle istedim zaten sözü Sayın Başkan.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Efendim, Başkan açıklayacak.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Dinliyoruz sözcüleri, sükûnetle dinliyoruz, ne söylerlerse dinliyoruz; gayet tabii ki konuşmaların sonunda gereken cevap verilecektir. Mesele yer yer Hükümet Programı olmaktan çıkıp % 90'ı ile başka konulara kayıyor. Bir husus burada açıklanmaya muhtaçtır. Cumhuriyet Halk Partisi Sözcüsü hiç icabı yokken, durup dururken bana birtakım lâflar söyledi. Söylediği şudur; zabıttan okuyorum: "Bildiğime göre Sayın Demirel Orta Asya'dan gelerek Türkiye' ye yerleşmiş değil, Yugoslavya'dan gelerek İslâmköy'e yerleşmiş bir ailenin çocuğudur"

SABRİ TIĞLI (Kastamonu) — Ne var bunda, ne mahzuru var?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Böyle bir beyanın neyin icabı olduğunu anlamadım. Evvelâ şunu ifade edeyim: Ertuğrul Beyle başlayan 1281'de Osmanlı imparatorluğu; 1299'da Osman Beyle, daha sonra Orhan Beyle ilerlemiş ve 1362'de Edirne'nin zaptından sonra 1364'de Üsküp ve Manastır'ı ecdadımız fethetmiştir. 1364, İstanbul'un fethinden 80 küsur sene öncedir ve 1453'te İstanbul, fethedildiği zaman, İstanbul'un birçok semtine Manastır'dan, Üsküp'ten ecdadımız gelmiş-Anadolu'dan oraya giden-yerleştirilmiştir. Anadolu'nun birçok şehirlerinden de gelmiş, yerleştirilmiştir. 500 seneden fazla, ta Balkan Harbine kadar 1911'lere kadar Rumeli, Makedonya, Trakya dediğimiz bölge, Anadolu ne kadar Türk ise o kadar Türk'tü. *(A.P. sıralarından* "Bravo" sesleri)

Yugoslavya'dan gelmiş olmak hiç kimse için bir nakise değildir. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Yalnız Yugoslavya'ya Anadolu'dan gidilmiştir. Anadolu'ya nereden gelinmiştir meselesini de tartışmakta şu anda fayda görmüyorum. Çünkü, 1071 Malazgirt Meydan Muharebesi ile Alpaslan'ın Anadolu'yu fethi başlamış, daha Sonra Süleyman Şah tarafından Anadolu'nun tümü fethedilmiştir. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Balkan Harbi bir faciadır, Cenabı Allah Balkan Harbi öncesi günlerini milletimize tekrar yaşatmasın. Bu büyük faciadan Türk milleti olarak ders almaya mecburuz. Balkan Harbinin, Türkiye'nin içinde siyaset kavgaları suretiyle çıktığı ve çok kısa bir süre içinde (üç - dört ay içinde) Adriyatik'ten Midye -Enez hattına geldiğimiz malûmdur.

Şimdi, Sayın sözcü buraya gelmiştir; benim Yugoslavya'dan gelmiş bir ailenin çocuğu olduğumu söylemiştir. Bu doğru değildir. Yugoslavya'dan gelmiş bir ailenin çocuğu değilim. Gelsem ne lâzım gelir? *(A.P. ve C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Ama, şunu...

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Onu söylemek için söyledi.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hayır hayır, dur neden söylediğini söyleyeyim, müsaade buyurun. Siz söylediniz ben dinledim.

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Yurttaşları kafatasına göre ayırmamak için.

DEVLET BAKANI ALİ ŞEVKİ EREK (Tokat) — Konuşma Üstündağ konuşma.

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Başbakana yardım ediyorum. *(Gürültüler)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Evvelâ şunu ifade edeyim ki... *(Gürültüler)*

BAŞKAN — Beyler lütfen müdahale etmeyiniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) —...Macaristan ovalarında, Karpatlar'da, Dobruca'da ve Belgrat'ın Kale Meydanı'nda ecdadımızın mezarları var; camileri var; türbeleri var. Belgrat'ta Kale Meydanı'nda Şehit Ali Paşa'nın türbesini görüp de heyecan duymamak mümkün değildir. Manastır'da, Üsküp'te ve Ohri'de ve Makedonya'nın birçok köyünde, kasabasında bırakıp geldiğimiz milyonlarca insanın Razgrat'ta, Rusçuk'ta, Filibe'de ve Bulgaristan'ın birçok şehir ve kasabalarında bırakıp geldiğimiz milyonlarca insanın İmparatorluğun tasfiyesi neticesinde oralara götürüp, orada bıraktığımız milyonlarca insanın kültürünü kaybetmemesi için gayretler sarf edileceği bu programda da yazılı, Hükümet Programında yazılı.

Geçen on sene zarfında Türk kültür varlığını muhafaza için bu memleketlerin hepsi ile ayrı ayrı münasebetler tesis etmişizdir. Ben şahsen Manastır'da, Üsküp'te ve Ohri'de Türk mahallelerini, ecdadımızın oralardaki eserlerini ziyaret ettim, gurur duydum, hüzün duydum.

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Neyi açıklayacaksınız Sayın Başbakan? *(A.P. ve C.H.P. sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın Üyeler, müdahale etmeyiniz hatip konuşsun kardeşim.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Sayın Başkan, 70'nci maddeye göre söz verdiniz, açıklamayı yaptı, demogoji yapıyor. *(A.P. sıralarından* "Otur" sesleri, *gürültüler)*

BAŞKAN — Lütfen beyler, lütfen.

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Konuştunuz işte, tavzihinizi yaptınız. Lütfen sadede gelin. *(Gürültüler)*

BAŞKAN — Lütfen Beyler, hatibin sözünü kesmeyin

Buyurun... Sayın Başbakan, buyurunuz. *(A.P. ve C.H.P. milletvekilleri arasında karşılıklı lâf atmalar)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Benim ailemin... *(Gürültüler)* Karşılıklı mı konuşacağız?

BAŞKAN — Lütfen beyler, lütfen müdahale etmeyiniz.

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Sadede gelin. *(Gürültüler)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Beş dakika sabret, senin kafanla mı konuşacağım. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Hükümet Programım cevaplarken söylersiniz. *(A.P. sıralarından gürültüler)* Sayın Başkan, lütfen görevinizi doğru yapın efendim.

DEVLET BAKANI SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir) — Sokakta mı doğruları söyleyeceğiz, niye korkuyorsunuz... *(C.H.P. sıralarından Devlet Bakanı Seyfi Öztürk'e hitaben, "Yuh" sesleri, gürültüler)*

BAŞKAN — Lütfen beyler, dinleyelim lütfen... Sayın Başbakan buyurunuz siz konuşmanıza devam edin. *(Gürültüler)*

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Tavzih yapıyor tavzih...

BAŞKAN — Bunda bir şey yok kardeşim, bu bitsin, konuşulacaksa konuşulsun, ne var bunda.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Hükümet Programında sabaha kadar konuşsun, cevap versin...

BAŞKAN — Biz söz verdik, tabii ki konuşacak, konuşmasın mı? Konuşmasını yanda mı bıraksın? Olur mu öyle kardeşim? *(Gürültüler)*

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Konuşsun, ama Tüzüğü suiistimal etmesin, istismar etmesin. *(A.P. ve C.H.P. sıralarından gürültüler)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Benim ailem, Isparta'nın İslâmköy'ünde oturur ve kendimizi bildiğimiz bileli Isparta'nın İslâmköy'ünde otururlar. *(A.P. ve C.H.P. sıralarından karşılıklı lâf atmalar)*

BAŞKAN — Lütfen beyler, lütfen. *(A.P. ve C.H.P. sıralarından gürültüler)* Lütfen. *(C.H.P. ve A.P. sıralarından ayağa kalkmalar ve karşılıklı tartışmalar)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hükümet... *(C.H.P. ve A.P. sıralarından gürültüler, Başkanın tokmağı vurması)*

BAŞKAN — Sayın Üyeler, lütfen yerinizden müdahale edip hatibin sözünü kesmeyiniz, rica ediyorum. *(C.H.P. ve A.P. sıralarından gürültüler)* Karşılıklı konuşmamanızı rica ediyorum.

Sayın Başbakan, lütfen konuşmanıza devam ediniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hükümet Programının konuşulması ile benim ailemin nereden geldiğinin hiçbir alâkası yoktur. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)* Hiçbir icap yokken, eğer bu sözler beni taltif için söylenmişse, bu taltife ben hak kazanmış değilim. Beni tezyif için söylenmişse, o bölgeden gelmiş ve o bölgede bulunan milyonlarca Müslüman Türkün namına tezyife isyan ediyorum. İşte bunun için çıktım.

Saygılar sunuyorum. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

BAŞKAN — Söz alan Sayın üyelerin isimlerini sırasıyla okuyorum. *(C.H.P. ve A.P. sıralarından karşılıklı tartışmalar)*

Gruplar adına, Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına Ali Nejat Ölçen, Adalet Partisi Grubu adına İlhamı Ertem, Milliyetçi Hareket Partisi Grubu adına Nevzat Kösoğlu, Milli Selâmet Partisi Grubu adına Hasan Aksay.

Şahısları adına Faruk Sükan, İsmail Özen, Süleyman Genç, Rahmi Kumaş, Hasan Celâlettin Ezman, Kemal Anadol, Mevlüt Güngör Erdinç, Yaşar Kemal Yüksekli, Nuri Çelik Yazıcoğlu, Hasan Fehmi İlter, Çağlayan Ege, Şükrü Bütün, Yaşar Göçmen, İhsan Ataöv, Sabri Tığlı, İsmail Hakkı Öztorun, Abdülkadir Kaya, Turhan Kocal, Mehmet Irmak, Mevlüt Önal, Hasan Yıldırım. *(C.H.P. ve A.P. sıralarından karşılıklı lâf atmalar ve ayağa kalkmalar)*

Beyler, lütfen yerinize oturmanızı rica ediyorum, lütfen.

Sayın Gümrük ve Tekel Bakanı; Sayın C.H.P. Sözcüsünün konuşmasında, Cumhuriyet Gazetesinde çıkan yazı ile ilgili "Komandolara dinamit kapsülü verdiği" yolundaki iddia ile şahsına sataşıldığını ifade ile ve bu nedenle İçtüzüğün 70'nci maddesine göre söz istemektedir. Başkanlığımızca da tespit edilen bu Sözlerden dolayı, Sayın Gümrük ve Tekel Bakanına söz veriyorum.

Buyurun Sayın Bakan. *(C.H.P. sıralarından "Veremezsin" sesleri, sıra kapaklarına vurmalar)*

Sayın Bakan, sadece söz konusu beyan çerçevesinde konuşmanızı rica ederim.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Sayın Başkan, Parlamento üyesi değildir, söz veremezsiniz.

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK — Müsaade eder misiniz efendim? *(C.H.P. sıralarından sıra kapaklarına vurmalar, gürültüler)*

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Milletvekili değildir Sayın Başkan, söz veremezsiniz.

BAŞKAN — Bakan olarak, Hükümet olarak konuşuyor.

AHMET KARAMAN (Gaziantep) — Sayın Başkan, güvenoyu almadan konuşamaz.

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Arkadaşlar, kavga etmeye gelmedim buraya.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Konuşamaz Sayın Başkan, milletvekili değil, sataşmadan ötürü söz alamaz.

BAŞKAN — Alır. Niçin alamaz? Alır kardeşim. Hükümet olarak alır da, konuşur da.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Sayın Başkan, tutumunuz hakkında söz istiyorum. (Şiddetli *gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın Bakan, lütfen sadece Söz konusu beyan çerçevesi içerisinde konuşacaksınız.

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Müsaade ederseniz kısaca konuşacağım. *(Gürültüler)*

BAŞKAN — Lütfen beyler, rica ediyorum istirham ediyorum.

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Sussunlar da konuşayım Sayın Başkan.

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Parlamento üyesi değilsiniz, milletvekili değilsiniz konuşamazsınız.

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Evet efendim, biliyorum. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Komando olarak işgal edeceksen o ayrı..."

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Hayır efendim, hayır.

BAŞKAN — Lütfen dinleyelim efendim, lütfen.

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Muhterem milletvekilleri... *(C.H.P. sıralarından sıra kapaklarına vurmalar, gürültüler)* Muhterem milletvekilleri...

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Konuşamazsın...

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Konuşurum. *(C.H.P. sıralarından "Konuşamaz" sesleri, gürültüler)*

BAŞKAN — Lütfen dinleyelim, lütfen beyler, rica ediyorum, lütfen dinleyelim.

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Tüzüğe aykırı Tüzüğe... Konuşamaz.

BAŞKAN — Konuşur... Niye, ne var bunda? Dinleyelim, eğer gerçeği öğrenmek isterseniz dinleyiniz, dinleyiniz yine kabul etmeyiniz. *(C.H.P. sıralarından "Kuşkumuz yok" sesleri)* Kuşkunuz yoksa niye dinlemiyorsunuz? Dinleyiniz.*(C.H.P. sıralarından gürültüler)* Lütfen beyler, lütfen.

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Susun da konuşayım.

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Ülkü Ocaklarına gitsin, orada konuşsun, burada kürsüyü işgal etmesin.

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Bak, siz yapıyorsunuz onu.

Muhterem arkadaşlar, muhterem milletvekilleri, hepinizi saygı ile selâmlarım. *(C.H.P. sıralarından sıra kapaklarına vurmalar, gürültüler)*

BAŞKAN — Lütfen beyler, lütfen... *(C.H.P. sıralarından gürültüler)* Kardeşim, madem konuşacak, susunuz.

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Sayın Cumhuriyet Halk Partililere de saygılar sunarım.

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — O barışça maskeni çıkar.

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Sayın Cumhuriyet Halk Partililere de saygılar sunarım. Demokrasi havarisi Sayın Cumhuriyet Halk Partililer de lütfetsinler... *(C.H.P. sıralarından kürsü önüne yürümeler, sıra kapaklarına vurmalar, gürültüler)* Muhterem Cumhuriyet Halk Partililer, oturun yerinize de dinlemek lütfunda bulunun. Fikirlerimizden bu kadar korkuyor musunuz? Soru sordunuz cevap vereceğiz. *(A.P. ve M.H.P. sıralarından alkışlar, C.H.P. sıralarından gürültüler)* Oturun, oturun; lütfedin, oturun.

BAŞKAN — Beyler!

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Ben Cumhuriyet Hükümetinin Bakanıyım... *(A.P. ve M.H.P. sıralarından alkışlar, C.H.P. sıralarından gürültüler)*

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Hadi be! Genel İdare Kurulu kararı ile bakan olmadın mı? Genel İdare Kurulu kararı ile bakan olunur mu?

BAŞKAN — Beyler, lütfen, lütfen.

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Ben Cumhuriyet Hükümetinin Bakanıyım. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Şahsına sataşılan konuda ileri sürmüş olduğu görüşü farklı bir görüştür. Hükümet adına konuşacak.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Bakanlığıyla ilgili değil ki, herhangi bir memura sataşmadan dolayı kürsüde Söz hakkı var mı? *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Çok nazik ve kibarsınız, teşekkür ederim. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)* Demokrasi kurallarına uyuşunuzu hayretle seyrediyorum. Oturun da kısaca konuşalım. Anayasanın emrettiği şekilde Cumhuriyet Hükümetinin Bakanıyım. Sizlerle kavga etmek için gelmedim.

HASAN CELÂLETTİN EZMAN (Bingöl) — Felsefenizde kavga var.

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) —Sizlerin sorduğu bir soruya cevap vermek için kürsüdeyim.

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Sayın Başkan, celseye ara verin.

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Sizin bütün...

BAŞKAN — Sayın Bakan, Sayın Bakan...

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — ...bu acizliğinize acıyorum.

BAŞKAN — Sayın Bakan, Sayın Bakan...

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Sen milletvekili değilsin, seni mi dinleyeceğiz. Burası Ülkü Ocağı değil, komando kampı değil

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — ...Sizleri hürmetle selâmlıyorum.

BAŞKAN — Sayın Bakan, Sayın Bakan...

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Şahsıma...

BAŞKAN — Sayın Bakan...

Lütfen beyler, lütfen bir dakikanızı rica edeyim.

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Cesaretiniz varsa dinleyin.

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Seni mi dinleyeceğiz, burası ülkü ocağı değil, komando kampı değil.

BAŞKAN — Lütfen beyler...

Madde 70: Şahsına sataşılan veya ileri sürmüş olduğu görüşten farklı bir görüş kendisine atfolunan Hükümet, komisyon, siyasi parti grubu veya milletvekilleri açıklama yapabilir ve cevap verebilir. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Sayın Başkanım, bizi dinlemiyorsunuz. 2 halde konuşamaz. Birincisi, oturuma ara verdiniz konuşamaz. İkincisi, milletvekili değil konuşamaz.

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — *(Kanunlar Müdürüne hitaben)* Nasıl öğretiyorsun Orhan Bey, komisyon mu, siyasi parti mi, milletvekili mi, nasıl öğretiyorsun? Anladık sen idare ediyorsun, ama nasıl öğretiyorsun?

BAŞKAN — Efendim, lütfen, lütfen.

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Muhterem milletvekilleri, saygılar sunarım. *(Gürültüler)*

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Sayın Başkan, hangi sıfatla konuşuyor. *(Başkanın tokmağa vurması)*

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Şimdi Sayın Cumhuriyet Halk Partililer beni çok çabuk meşhur etmek istediler. *(Gürültüler)*

BAŞKAN — Dinleyelim kardeşim, dinleyelim ne olur, dinleyelim.

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Lütfettiler, dün Senatoda bugün Millet Meclisinde adımdan bahsettiler. Teşekkür ederim Sayın Cumhuriyet Halk Partililer.

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Sayın Başkan, hangi hakla burada konuşturuyorsunuz?

BAŞKAN — 70'nci maddeye göre konuşturuyorum. 70'nci madde, ona göre konuşturuyorum. *(C.H.P. sıralarından gürültüler, sıra kapaklarına vurmalar)*

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Muhterem milletvekilleri, ben milli Mücadele, Cumhuriyet, milli hâkimiyet ve demokrasi mücadelesini vermiş bir insanın evlâdıyım. *(C.H.P. saralarından "Yuh" sesleri, A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Ben devlet nizam ve otoritesine saygılı, meşruiyetçiyim. *(Gürültüler)* Şahsımla ilgili yalan ve iftiralardan yılacak karakterde bir insan değilim. *(A.P. sıralarından* "Bravo" sesleri) O bahsettiğiniz haber yalandır. O gazete hakkında dava açacağım. *(C.H.P. sıralarından gürültüler, sıra kapaklarına vurmalar)* Bahsi geçen şirketin yöneticiliğinden ayrılmış bulunuyorum. Şahsıma yapılacak... *(C.H.P. sıralarından sıra kapaklarına vurmalar, gürültüler)*

BAŞKAN — Lütfen beyler, lütfen dinleyelim.

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Şahsıma yapılacak isnat ve iftiraların şerefli mücadelemden beni alıkoyacağını zannetmeyin. *(C.H.P. sıralarından "Yuh" sesleri; A.P. ve M.H.P. sıralarından* "Bravo" sesleri) Devlet ve milletimize hizmet yolunda beni hiç bir basla ye edepsizlik yolumdan döndüremeyecektir. *(A.P. ve M. H. P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar; C.H.P. sıralarından* "Yuh" sesleri, gürültüler)

Hürriyetlerimizi demokrasimizi ve devletimizi anarşistlerin tasallutundan korumaya devam edeceğiz. *(Şiddetli gürültüler)*

BAŞKAN — Lütfen arkadaşlar, lütfen. Lütfen beyler.

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Hepinize saygılar sunarım.

BAŞKAN — Beyler lütfen yerlerinize oturun. *(Başkanın tokmağı vurması)* Lütfen...

Lütfen, lütfen yerinize oturunuz... *(Gürültüler)*

Lütfen yerinize buyurunuz. Yerinize buyurunuz benim kardeşim, lütfen. *(Gürültüler)*

Lütfen efendim, lütfen; bunda ne vardır kardeşim? Lütfen beyler lütfen. Yöneticiler lütfen sükûneti temin ediniz...

KENAN AKMAN (Kocaeli) — *(Kürsü önüne gelerek, Hükümet sıralarına doğru) Hırsız, namussuz, namussuz herif, edepsiz herif.*

BAŞKAN — Lütfen beyler, lütfen beyler, lütfen oturalım, lütfen, rica ediyorum, istirham ediyorum, lütfen... *(Gürültüler)*

Lütfen beyefendi...

USUL HAKKINDA GÖRÜŞMELER

Güvenoyu almamış bir Hükümetin Parlamento dışından atanan üyesine sataşma nedeniyle söz verilip verilemiyeceği hakkında.

HAYRETİN UYSAL (Sakarya) — Sayın Başkan, tutumunuz hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurunuz beyefendi.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Sayın Başkan, Meclisimizin en yaşlı üyesi olarak Anayasanın... *(A.P. sıralarından sıra kapaklarına vurmalar)*

BAŞKAN — Lütfen beyler, dinleyelim... Dinleyelim lütfen...

HAYRETTİN UYSAL (Devamla) — Sayın Başkan... *(A.P. sıralarından sıra kapaklarına vurmalar)*

BAŞKAN — Lütfen beyler, lütfen beyler... *(A.P. sıralarından sıra kapaklarına sürekli vurmalar)*

HAYRETTİN UYSAL (Devamla) — Sayın Başkan, susturacak mısınız?

İSMAİL HAKKI TEKİNEL (İstanbul) — Sayın Başkan, usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun ne diyorsunuz? *(Gürültüler)*

Lütfen, lütfen beyler, lütfen bir duyalım.

HAYRETTİN UYSAL (Devamla) — Sonra konuşamazsınız ama siz de konuşamazsınız; sonra konuşamazsınız, siz de konuşamazsınız, siz de konuşamazsınız sonra.

BAŞKAN — Lütfen beyler, lütfen sükûneti temin edelim; duymuyorum ki bir şey.

İSMAİL HAKKI TEKİNEL (İstanbul) — Sayın Başkan, Sayın Uysal, Cumhuriyet Halk Partisi Grup Reisvekili olarak mı konuştu; onu öğrenmek istiyorum.

HAYRETTİN UYSAL (Devamla) — Sayın Başkanın tutumu hakkında şahsım adına söz istedim.

İSMAİL HAKKI TEKİNEL (İstanbul) — Şahsınız adına?

HAYRETTİN UYSAL (Devamla) — Evet efendim, evet, şahsım adına.

İSMAİL HAKKI TEKİNEL (İstanbul) — Şahsınız adına mı?

HAYRETTİN UYSAL (Devamla) — Evet efendim. Şahsım adına istedim, grup adına alamam şahsım adına istedim. *(A.P. sıralarından gürültüler)*

Onu bilirim.

BAŞKAN — Lütfen beyler dinleyelim, lütfen.

HAYRETTİN UYSAL (Devamla) — Sayın Başkan, Anayasamıza ve... *(A.P. sıralarından sıra kapaklarına vurmalar)*

Efendim ışık mı gördüler çok? Sayın Başkan, sorar mısınız ışık mı gördüler, ışık mı? *(A.P. sıralarından sıra kapaklarına vurmalar)*

Vuruyorlar, ışık mı gördüler Sayın Başkan?

BAŞKAN — Lütfen dinleyelim, rica ediyorum, lütfen.

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Çok M.H.P.'li var orada.

HAYRETTİN UYSAL (Devamla) — Çok M.H.P.'li var o kanatta, doğru.

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — O kanada geçmeye hazır.

HAYRETTİN UYSAL (Devamla) — Tabii, geçmeye hazır.

Sayın Başkan, müsaade ediyor musunuz?

BAŞKAN — Lütfen, rica ederim.

HAYRETTİN UYSAL (Devamla) — Sayın Başkan, Anayasamıza göre, İçtüzüğümüze göre, Meclisimizin saygıdeğer en yaşlı üyesi olarak geçici Başkanlık görevini yapıyorsunuz. *(A.P. ve M.H.P. sıralarından sıra kapaklarına vurmalar)* Bu görevinizi yaparken usul hükümlerine elbette ki, büyük ölçüde riayet etmek için titizlik göstermeye çalışıyorsunuz. Ancak, İçtüzüğümüzde yazılı bazı hususları yerimizden ikaz etmemize rağmen bizim sözümüzü dinlemeden, ne demek istediğimizi ortaya koymadan, siz doğrudan doğruya söz veriyorsunuz. Bu, birtakım yanlışlıklara neden oluyor.

Şimdi, Hükümetin bir üyesi, Parlamento dışından gelmiş bir üyesi, üzerinde daha Hükümet üyesi olduğu andan itibaren önemli şaibeler taşıyan bir üyesi... *(A.P. ve M.H.P. sıralarından sıra kapaklarına vurmalar)*

HALİL KARAATLI (Bursa) — Hükümetle ne alâkası var?

HAYRETTİN UYSAL (Devamla) ...Burada grup sözcümüz konuşma yaparken kendisi hakkında getirttiği bir gerçeği, basında yazılmış ve kaynağında araştırılıp bulunmuş bir gerçeği, burada ifade etmelerinden ötürü kendisine tavzih sadedinde, 70'nci madde gereğince söz verdiniz. İki halde bu sözü vermemeniz gerekiyordu. Birincisi; İçtüzüğün 70'nci maddesinde açıkça yazdığı gibi, herhangi bir kişiye, gruba, Hükümete açıklamak için bir durum doğarsa, o durum aynı oturumda cevaplandırılır. Bir kere siz oturumu saat 16'yı 10 geçe kapadınız, 17.00'de açtınız. Burada bir oturum kapanmış oldu ve kendisine cevaplama hakkını İçtüzük açısından veremezdiniz, bir. *(A.P. sıralarından gürültüler)* Yazıyor efendim burada, bunları buraya yazmışlar; bu bir.

İkincisi; dün de Senatoda tartışması oldu. Sayın Türkeş, Senatoda kendisi bir cevaplama hakkı istedi.

ÖMER BARUTÇU (Zonguldak) — Senatonun İçtüzüğü ayrı.

HAYRETTİN UYSAL (Devamla) — Evet, hu İçtüzük de aynı, aynı şekilde tedvin edilmiş, siz okuyun da onu öğrenin.

ÖMER BARUTÇU (Zonguldak) — Sen oku da öğren.

BAŞKAN — Lütfen hatibi dinleyelim, bitsin efendim.

HAYRETTİN UYSAL (Devamla) — Şimdi, bu bakımdan, ikinci şekilde Gümrük ve Tekel Bakanı sıfatını taşıyan, daha güven oylamasıyla asilliği tescil edilmemiş olan, dışarıdan gelmiş olan bir kişinin... *(A.P. sıralarından gürültüler)*

ÖMER BARUTÇU (Zonguldak) — Sen güvenoyu almadığın halde neler yaptın?

HAYRETTİN UYSAL (Devamla) — Dinleyecek misiniz, dinlemeyecek misiniz?

Bir kişinin hakkındaki kanıtlara burada cevap verme hakkını milletvekili olmadığı için kullanmaması gerekirdi. Bu bakımdan usul hükümlerine bağlı, usule ait bir söz, dışarıdan bakan olmuş kişiye İçtüzüğün 70'nci maddesi gereğince milletvekilli sıfatını taşımadığı için, Parlamento üyesi olmadığı için verilmemesi gerekirdi.

MAHMUT ŞEVKET DOĞAN (Kayseri) — O hakkı Anayasa vermektedir.

HAYRETTİN UYSAL (Devamla) — Bu bakımdan yanlış bir uygulama yaptınız. Bu uygulamalara Meclisimizin asıl Başkanı seçilinceye kadar Geçici Başkan olarak görev yapacağınızdan ötürü bir daha yanlış bir harekette grupların haklarını, milletvekillerinin haklarını İçtüzüğün 70'nci ve diğer maddelerinde yazılı usulleri doğru uygulama bakımından tutumunuzun bundan böyle geçerli olması inancıyla yanlış uygulamalara meydan vermeyecek şekilde değiştirilmesi gereği için tutumunuz üzerine söz aldım. Uygulamanız yanlış idi, bunu ifade ediyorum, saygılar sunuyorum. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

RAHMİ KUMAŞ (Trabzon) — Sayın Başkan, uygulamanızda bir gazetenin adını belirterek o kişiye, Yüce Meclise gazeteyi eleştirme hakkını tanıdınız, doğru değildir bu.

BAŞKAN — Şimdi lütfen dinleyiniz.

Zaruret halinde oturuma ara verildiğinde 70'nci maddeye göre söz verileceği hakkındaki uygulamalar vardır. Uygulamalar 4.4.1974 tarihli 62'nci Birleşimde, 16.9.1976 tarihli 134'ncü Birleşimde.

ŞENER BATTAL (Konya) — Sayın Başkan, tutumunuz lehinde söz istiyorum.

BAŞKAN — Lehinde buyurunuz.

AZİMET KÖYLÜOĞLU (Sivas) — Sayın Başkan oturumu siz mi yönetiyorsunuz yoksa divan memurları mı yönetiyor?

ŞENER BATTAL (Konya) — Muhterem Başkan, muhterem milletvekilleri;

İçtüzük tartışmalarında, eskiden olduğu gibi, hassas bir arkadaşınız olarak meselenin tekniği üzerinde görüşlerimi arz etmeye çalışacağım. Polemiğine de girmek istemiyorum.

Mesele Sayın Uysal tarafından iki bölümde vazolundu. Birisi hakikaten aynı oturum içinde cevap verilmesi lâzımdır; bu hususta arkadaşımızın itirazı yerindedir. 70'nci maddenin ikinci fıkrasına göre bu durum aynen ifade buyurdukları gibidir. Ancak, diğer hususlaki itirazlarını, bir hukuki teamül teşekkül etmesi bakımından Parlamento haricinden bakan alınması Anayasa icabı olduğundan, bu meselede

Meclisimizin vuzuha kavuşması ve teamül tesisi bakımından, meseleyi incelemeye değer buldum ve Hükümet Programı üzerindeki tenkitler arasında bile olsa bu hususa açıklık getirmenin zaruretine inanıyorum.

Sayın Uysal, dünkü Cumhuriyet Senatosu toplantısını örnek vererek, dışarıdan Bakan olmuş bir kimsenin söz hakkı olmamak lâzım gelir, Cumhuriyet Senatosundaki tatbikat böyledir, buyurdular. Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğünün 65'nci maddesi son derece dar tutulmuş. "Üyeler sataşma halinde cevap verebilirler" diye "Üyeler" kelimesi var. Eğer Cumhuriyet Senatosu Başkanı isterse Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğünün 65'nci maddesine göre bir hükümet üyesine katiyen söz veremez. Hükümet üyesine dahi...

Dünkü müzakereler 65'nci maddeye göre yapılmadı, Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğünün 130'ncu maddesine göre yapıldı ve Hükümet Programının müzakereci inde de yalnız söz hakkı Başbakana aittir, hükmü var. Diğer bir bakan söz dahi alamaz. Hatta benim aklıma geldi, Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğünün 130'ncu maddesi gereğince, Sayın Başbakan hasta olsa veya pek önemli bir mazereti olsa, Başbakan Yardımcısının dahi 130'a göre söz hakkı yoktur. Onun için, Senato İçtüzüğüne göre meseleyi Meclisimizde çözmenin mümkün olduğu kanaatinde değilim.

O halde durum nedir? Şimdi, iki hukuki durum var: Cumhurbaşkanının onaylamasıyla Hükümet ve Hükümet üyeleri hükmi şahsiyeti ihraz eder mi, etmez mi; bir.

İkincisi de; Meclis nazarında Hükümetin hükmi şahsiyeti ihraz edebilmesi, güven oylamasının Mecliste tasdikinden sonradır diye iki fikirle karşı karşıya bulunuyoruz. İlki fikir de son derece ağırlığı olan fikirdir ve itiraz eden Cumhuriyet Halk Partili arkadaşlarımı da bir noktada mazur görüyorum. Ama, aklıma genel tatbikatta şu geliyor:

Hariçten alınan Sayın Gümrük Bakanı arkadaşımıza milletvekilleri sözlü soru, yazılı soru tevcih edebiliyorlar mı? Şu anda Cumhurbaşkanının onaylamasından sonra sanıyorum bu vuku buldu, vaki oldu.

O halde, Meclis üyeleri soru tevcih ederken, onu Bakan telâkki edip de, bu kürsüde, Hükümeti Meclis tasdik etmedi, onu Bakan telâkki edemeyiz, tasdike iktiran eden bir meseledir diye tartışma bana pek munis gelmiyor.

İkinci husus: Ben şahsen Riyasette olsam, sataşma müdafaa hakkıdır, müdafaa hakkı dünyanın her tarafında kutsal haklardandır. Bu bakımdan, bu suples içinde Meclis Başkanının takdir hakkını kullanarak, eğer ciddi bir sataşma varsa sataşmayı Başkanın takdir etmesi lâzım, tereddüt ederse, direnme halinde oya sunma durumu da vardır. Ama, madem bir sataşma iddiası vardır, Mecliste müdafaa hakiki, adaletle idare edilen ülkelerde kutsaldır, Türkiye'mizde de böyledir, bu munisliği, bu yumuşaklığı getirmekte fayda vardır.

Muhterem arkadaşlarıma beni mazur görmelerini ve tamamen teknik ölçülerde kalarak izahatta bulunmak istediğimi arz ederim.

Saygılar sunar, teşekkür ederim.

Başbakan Süleyman Demirel tarafından kurulan Bakanlar Kurulu Programının görüşülmesi (devam)

BAŞKAN — Görüşmelere devam ediyoruz.

A.P. Grubu adına Sayın İlhami Ertem, buyurunuz. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

A.P. GRUBU ADINA İLHAMİ ERTEM (Edirne) — Sayın Başkan, Sayın milletvekilleri;

5 Haziran 1977 genel seçimlerinden sonra Meclis ilk defa bütün partili üyeleri ile beraber toplantı yapmaktadır. Sözlerime daha önce de bu tarzda başlarken, yeni dönemin kürsü özgürlüğü, kürsü masuniyeti, söz masuniyeti bakımından siyasi partiler arasında tam bir anlayış içinde, saygı içinde geçmesi temennisinde bulunacaktım, ama ne yazık ki, ilk toplantının bu tarzda söz özgürlüğünü kısıtlayacak ve kürsü masuniyetini önleyecek tarzda cereyanı gerçekten bu birleşime has bir olay olmalıdır, aksi halde milli iradenin gereğinin bu ulvî çatı altında gerçekleşmesi çok zor olacaktır.

Değerli Arkadaşlarım, ne yazık ki, tecrübeli olan ve büyük tecrübesi olması lâzım gelen Cumhuriyet Halk Partisi Grubu Başkanvekili Sayın Nejat Ölçen, bu birleşimin huzur içinde, anlayış içinde daha ilk birleşimde karşılıklı sevgi içinde, saygı içinde devamını önleyici olaylara imkân verici talihsiz bir konuşma yaptı. Bunun böyle olmamasını yürekten dilerdim ve Sayın Ölçen çok uzun konuştu, çok karışık konuştu, çelişkili konuştu; her halde bu çelişkili talihsiz konuşmasında zannederim ki, gerçekleri saklamak, olayları başka yöne çevirmek arzusu vardı. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Değerli Arkadaşlarım, Adalet Partisi, Hükümetin birinci defa kurulması görevi Sayın Ecevit'e verildiği zaman da müzakerelere iştirak etmedi. Bunun sebebi o zaman yine sözcü olarak konuşan Sayın Nejat Ölçen'in ifade ettiği gibi değildi.

Bunun sebebi şu idi; Sayın Cumhurbaşkanının çoğunluk kazanmış olan bir parti olarak Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanına Hükümet kurma görevini vermesi tabii idi, ama ondan sonra cereyan eden olaylar tabii değildi. Çünkü Mecliste çoğunluğun teşekkülünü siyasi partilerin oranı meydana koyuyordu. Üç siyasi parti Sayın Ecevit'in başkanlığındaki Hükümete güvenoyu vermeme kararını aldıktan sonra, Sayın Ecevit'in parti bağlarını ve kişiliklerini aşan 12 üye araması ve buna dayanarak Hükümeti kurmakta ısrar etmesi ve bu listenin tasdik olunması demokratik kaidelere, demokratik ahlâka aykırı idi. Çünkü bunun manası siyasi partilere, siyasi partilerin yetkili kurullarına inanmayıp; birtakım oyunlarla, birtakım, partiler kanununa, tüzüğüne ve teamülüne aykırı işlemlerle, milletvekillerinin partilerinden ayrılmalarını veya parti disiplinine aykırı hareket etmelerini teşvik eden, isteyen bir unsurdu.

Böyle bir ortam yaratıldıktan sonra o zaman Anayasanın siyasi partilerin, demokrasinin vazgeçilmez unsurları olduğunun açıkta ve boşlukta kalacağı tabiidir.

Çok mümkündür ki, siyasi parti kuvvelerine, siyasi parti yetkililerinin beyanlarına rağmen güvenoyu alınabilir veya alınamaz; ama mühim olan şey bu netice değildir, mühim olan şey eğer siyasi partilerin Anayasanın vazgeçilmez unsurları

olduklarını kabul ediyorsak, onlar hakkında söz söylemek yetkisine sahip olan kuruluşlara inanmak gereklidir. İşte, bu görüş ve bu anlayışlardır ki, Adalet Partisi Meclis Grubu Ecevit Hükümetinin programının müzakerelerine iştirak etmedi.

Değerli Arkadaşlarım, biz bugünkü müzakerelerde, muhalefetin ve iktidar gruplarının iştirak ettiği bu ilk birleşimde meseleleri çok daha anlayışla, çok daha rahat tartışmayı arzu ederdik; ama böyle olmamasını tekrar üzüntü ile belirtiyorum, olayların ve Türkiye'nin gerçeklerinin Sayın Ölçen'in ifade ettiği tarzda olmadığını, o tarzda tek yönle olaylara bakıldığı takdirde Türkiye'yi sıkıntılardan kurtarmanın mümkün olmayacağım şimdi arza çalışacağım.

Çok değerli milletvekilleri, Hükümet programını eleştirmeden memleketin üç ana meselesi üzerinde kısaca durmanın lüzumuna inanmaktayız. Bu konularda siyasi partiler olarak müşterek bir teşhise yaramazsak, Türkiye zor ve huzursuz günler geçirecektir. Hangi parti veya partiler grubu iktidar olursa olsun sıkıntılar devam edecektir. Bu sıkıntı ve huzursuzluğu önlemek için hür demokratik Anayasa rejiminin yaşatılması, can ve mal güvenliğinin sarsılmadan devamı, öğretim ve öğrenim özgürlüğünün sürmesi için partilerin asgari müştereklerde birleşmeleri gereklidir. Her ne kadar Sayın Ölçen bu asgari müştereklerde birleşimin çok güç olduğunun örneğini vermişse de, yine bu diyalog bu çatı altında devam etmelidir. Ancak, biraz evvel saydığım Türkiye için hayati ehemmiyet arz eden bu 3 konuyu Meclisçe çözebilmek böyle mümkün olabilecektir.

Değerli Arkadaşlarım, kendilerine "devrimci" diyen dernekler yolları, duvarları birtakım sloganlarla doldurulmaktadırlar. Bu sloganları ve bunların anlamını dikkate almadan, biraz evvel arz ettiğim 3 soruna doğru olarak yaklaşabilmeye imkân yoktur.

Bütün yolları ve duvarları dolduran sloganlar büyük çoğunluğuyla şunları ihtiva etmektedir: "Tek Yol Devrim", "Yaşasın Halk Savaşı", "İktidar Namlunun Ucundadır".

Devrimi de, emekçi sınıfın diğer sınıflar üzerinde hâkimiyet kurması için eylemlere geçme tarzında tarif etmektedirler.

Bunları yazanlara göre, banka soymak, toplu yerlere patlayıcı madde atmak, okullarda boykot yapmak, fabrika işgal etmek, adam kaçırmaktan adamı öldürmeye kadar varan her çeşit huzursuzluk, tedirginlik, güvensizlik ve umutsuzluk yaratan eylemleri yapmak devrimciliktir. 1 Mayıs 1977 Taksim Meydanında vahşice ve adice işlenen cinayetler de birer devrimci eylemdir. Büyük üzüntüyle belirtelim ki, bu eylemler maalesef yıllardan beri devam etmektedir. İstanbul Belediyesi Türk Ceza Kanununun 141 ve 142'nci maddelerine göre mahkûm yatanlara ücret ödenmesini şart kılan bir toplu sözleşmeyi kabul etmiştir.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Yasalar çerçevesinde.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Saydığım vakıalar hür demokratik rejimi yıkma faaliyetlerinin pervasızca ne mertebelere ulaştığını göstermektedir. Sayın arkadaşımın "yasalar çerçevesinde" sözüne iştirake imkân yoktur.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Karşı mısınız 141, 142'nci maddelere?

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Yasalarımız 141 ve 142'nci maddeyi suç saymaktadır. Bir sınıfın, biraz evvel "Tek yol devrimdir" diyenlerin ve devrimi tarif edenlerin ifade ettiği tarzda bir sınıfın diğer sosyal sınıf üzerinde hâkimiyet kurması için faaliyetlerim, cemiyet kurmalarını önleyen hükümlerdir. Nasıl olur da, bir belediye, bir kamu teşekkül Türk Ceza Kanununun men etliği suçu işleyenleri hapishanelerde devlet parası ile âmme parası ile besler? Buna inanmaya imkân yoktur. Ve üzüntüyle savcıların nerede olduğunu soruyorum. *(A.P. sıralarından* "Bravo" sesleri, alışlar) Bu gerçekler karşısında komünizmi tehlike saymamak gaflet değilse bilerek veya bilmeyerek bu eylemlere katılmadır. Bu sebeple, Anayasaya rejimimizi korumak için demokratik batı ülkelerinin tecrübelerinden yararlanarak, memleket gerçeklerine uygun tedbirleri almakta, siyasi partileri birleşmeye davet ediyoruz.

İkinci konu; ideolojik ve siyasi amaçlarla can ve mal güvenliğine karşı işlenen suçların önlenmesidir. Bu suçlarda Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanının ve Cumhuriyet Halk Partisi milletvekillerinin, Devletin güvenlik kuvvetleri yanında yer almamalarını, her olayda kışkırtıcı ajandan ve kontrgerillâdan söz etmelerini üzüntü ile karşılıyorum.

1 Mayıs 1977 Taksim cinayetlerinden sonra, Sayın Ecevit'in, "Taksim kırımında Devlet içinde yer alan; fakat demokratik hukuk devletinin denetim alanı dışında kalan bazı örgütlerin etkin olduğu kanısındayım" demesi, Malatya, Gaziantep olaylarını müteakip, Cumhuriyet Halk Partili milletvekillerinin yaptıkları gündem dışı konuşmalar, Millet Meclisinde, Siyasal Bilgiler ve Hacettepe öğrenci Yurtlarındaki üzücü olayları dile getiren Cumhuriyet Halk Partili sözcülerin hep güvenlik kuvvetlerine karşı çıkmaları bu görüşlerini kanıtlayan bir kaç örnektir.

BAŞKAN — Sayın Hatip, bir dakikanızı rica edeceğim.

Sayın milletvekilleri, çalışma süremiz dolmuştan Görüşmelerin bitimine kadar sürenin uzatılmasını isteyen bir önerge vardır, okutuyorum.

Sayın Başkanlığa

Görüşmelere ara verilmeden devam edilmesini arz ve teklif ederiz. Saygılarımızla.

Müfit Bayraktar (Bolu) — ***Muhammet Kelleci (Amasya)***

İ. Hakkı Köylüoğlu (Ankara) — ***Tuncay Mataracı (Rize)***

Adem Ali Sarıoğlu (Kocaeli)

BAŞKAN — Sürenin uzatılmasını kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir. Buyurun Sayın Ertem.

A.P. GRUBU ADINA İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Bu tutum ve davranış, devletin milli haber alma teşkilâtım yaralamakta, devlet güvenlik kuvvetlerinin vazife yapma şevkini ve gücünü azaltmakta anarşist ve teröristlere cesaret ve ümit vermektedir. Bu hususta siyasi partilerin fikir birliğine varmaları lâzımdır. İktidar-

lar görevlilerin tarafsızlığını muhalefete kanıtlamalı, muhalefet de devlet gücünü yaralamaktan kaçınmalıdır.

Üçüncü sorun; öğrenim ve öğretim özgürlüğünün sağlanması ve gençlik olaylarıdır. Yine sokaklara, okul duvarlarına bakarsak, olayların nedenim kolaylıkla anlayabiliriz.

Sokaklarda ve duvarlarda yazılanlar şunlardır: "oligarşinin Eğitim Düzeni Yıkılacaktır" "Kahrolsun Faşist Eğitim" en çok görülen sloganlardandır. "Yaşasın demokratik lise mücadelemiz" de eylemlerin nereye indirildiğini, tehlikenin ne derece büyüdüğünü göstermektedir.

Türk milli eğitim düzeni felsefesini İstiklâl Savaşından, Atatürk inkılâplarından; tekniğini de hafi demokratik ülkelerinden alır.

Türkiye'de faşist eğitim yoktur ve olamaz. *(A.P. ve M.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

MÜFİT BAYRAKTAR (Bolu) — Komünist de olamaz.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Cumhuriyet Halk Partisi yöneticilerinin 1968 yılında başlayan gençlik olaylarını; masum gençlik hareketleri, gençlerin memleket sorunlarında bilinçlenmesi, gençlerin; kendi sorunlarını, kendilerine has metodlarla kamuya duyurmaları tarzında değerlendirmeleri, olayları boykotlara, okul işgaline, öğrencilerin kamplara ayrılıp birbirlerini öldürmelerine kadar vardırmıştır.

Yoksa, olaylar biraz evvel konuşan Sayın Ölçen'in dediği gibi değildir. Onu söyleyebilmek için bütün şehirlerin, hatta köylerin sokaklarım, duvarlarını, çeşmelerini, ata yadigârı büyük sanat değeri olan eserlerin nasıl karalandığını görmemek lazımdır. O sokaklarda, o eserlerin üzerinde yazılan "Tek yol devrimdir" sözü. Devrim ise, biraz evvel arz ettiğimdir. Devrimde demokrasi yoktur, devrimde seçim yoktur.

Sayın arkadaşlarım, gerçek bu iken, hangi gaflet içindeyiz?

MUSLİHİTTİN YILMAZ METE (Adana) — Sayın Ertem, "Sokaklar yürümekle aşınmaz" sözü o hale getirdi bu ülkeyi. *(A.P. sıralarından gürültüler)*

DEVLET BAKANI ALİ ŞEVKİ EREK (Tokat) — O, Anayasanın ifadesidir Sayın Mete, Anayasanın ruhu.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — En büyük hata, en büyük yanlışlık, en büyük haksızlık şu sözün ifadesidir. Sayın Demirel, gerçekten demokratik bir anlayışın en güzel bir vecizesini vermiştir. Mademki Gösteri Yürüyüşleri Kanunu vardır, şu halde gösteri yürüyüşünü arzu edenler o kanun şartlarına uymak şartı ile yürüyeceklerdir. Sayın Demirel bunu söylemiştir. Bunun arkasında tedbir almamak yoktur, herkes yürür ama suç işleyen cezasını görür.

Ne yazık ki, Türkiye'nin en büyük eksiği, en büyük noksanı Anayasa kuruluşlarının, meselelerin sorumluluğuna varamamaları ve ona göre olayları değerlendirememeleridir. *(A.P. sıralarından* "Bravo" sesleri)

Eğer Türk mahkemeleri, o sokakları, kanunsuz yürüyenlerin cezasını vermiş olsa idi, çeşitli sebep veya inanışlarla onları beraat ettirmese idi Türkiye 12 Mart'a gitmez, Türkiye bir huzur ülkesi olurdu, *(A.P. sıralarından, "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Değerli Arkadaşlarım, bu sözler söylenirken, bunlara karşıt olarak biraz evvel Sayın Ölçen'in çok karışık, çok uzun, ne söylediği pek de belli olmayan ifadelerle ortaya koymak istediği Ülkü Ocakları bu olaylar cereyan ettiği tarihte Türkiye'de bu tarzda faaliyet içinde değildi. O zaman sadece devrimci dernekler vardı. Ne yazık ki, üç saate varan konuşmasında Sayın Ölçen, bir tek defa devrimci derneklerden bahsetmedi. Devrimci derneklerin, devrimci kuruluşların eylem ve işlemlerini bu kürsüde ifade etmedi. Ama ben ümitliyim. Mademki diyalog başlamıştır, gerçekleri bu kürsüde bulmamız ve hakikatleri teşhis etmemiz mümkün olacaktır.

Değerli Arkadaşlarım, evet, diyorum ki, Türkiye'de gençlik arasında aynı şekilde kamplara ayrılma, bölünme var iken, boykotlar, işgaller devam eder iken, gençler birbirlerini maalesef öldürürken, Ülkü Ocakları faaliyette değildi. Bunun en güzel, en belirgin örneğini Orta Doğu Teknik Üniversitesi ile vermek istiyorum.

Orta Doğu Teknik Üniversitesi yurt, kitap, öğretmen, laboratuvar, araştırma, sosyal yardım, boş zamanları değerlendirme, mezunlarına iş bulma sorunlarını en iyi tarzda hallettiği ve özgürlük azami dereceye vardığı halde, hür demokratik düzeni yıkma eylem ve işlemlerinin, maalesef karargâhı olmuştur. *(C.H.P. sıralarından* "Ne münasebet yahu" sesi, *gürültüler)*

BAŞKAN — Lütfen hatibe müdahale etmeyin efendim.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — O kadar ileri gidilmiştir ki, Orta Doğu Teknik Üniversitesi için komünistlerin ifadesi ile "Kurtarılmış bölge" denmiş" tir, kurtarılmış bölge ilân edilmiştir. *(C.H.P. ve A.P. sıralarından ayağa kalkmalar, A.P. sıralarından, "Otur yerine sersem" sesi, gürültüler)*

BAŞKAN — Lütfen beyler, hatibe müdahale etmeyiniz.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Sayın Başkan, küfrediyorlar ana avrat. *(A.P. ve C.H.P. sıralarından gürültüler)*

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Evet Sayın milletvekilleri, Ortadoğu Teknik Üniversitesinde, Üniversitenin ve üniversitelinin bütün sorunları en ileri, en varlıklı ülkelerin üniversitelerine eşit ve hatta onlardan daha ileri tarzda halledildiği halde, rejimi yıkma eylem ve işlemleri Ortadoğu Teknik Üniversitesinde başlamıştır. Neden? Çünkü gençlik olaylarının özünde eğitim sorunu değil, komünist bir düzen değişikliği yapma amacı yatmaktaydı. Bu yüzden Ortadoğu Teknik Üniversitesinde düzen değişikliği yapmanın eylem ve işlemlerine geçilmiştir.

Siyasi partilerin gençlik üzerinde spekülasyon yapmaları, gençleri siyasi emellerine alet etmeleri, bu gaye ile şartlandırmaları hataların en büyüğü, günahların en affedilmezi olur. Siyasi partiler, rektörler bildirisinde birleşirse, Hükümet de bu doğruda tedbir alırsa zannederim ki gençlik olayları dediğimiz üniversite ve yükseköğretim olaylarını çözmekte büyük yol alırız.

Rektörler diyor ki, "Öğrenim özgürlüğü, can güvenliği kaba kuvvetin tehdidi altındadır. Olayları siyasi amaçlarını, görüşlerini kaba kuvvetle gerçekleştirmek isteyen örgütler yaratmaktadır. Bu Örgütlerin üniversite ve üniversite sorunları ile ilgisi yoktur. Değerlendirme yapılırken uluslararası çıkar savaşının yurdumuza dö-

nük niyet ve amaçları gözönünde bulundurulmalıdır. Kanun hâkimiyetini sağlamada siyasi partiler dâhil bütün anayasal kuruluşlar birbirine destek olmalıdır.

Sayın milletvekilleri, demokrasilerde hükümetler gelir hükümetler gider, devamlı olan devlettir. Eğer siyasi partiler devletin varlığım yakından ilgilendiren bu üç konuda asgari ölçüde fikir ve davranış birliğine varmaz ise, sorunları çözmek gerçekten zor olacaktır. Biz Adalet Partisi olarak görüş ayrılıklarımız ne kadar büyük görünürse görünsün, bu hususta siyasi partileri görüş ve işbirliğine davet ediyoruz. Vebal, uzlaşıp anlaşamayanların olacaktır.

Sayın milletvekilleri, maalesef güvenoyu almayan bir aylık Ecevit Hükümeti siyasi hayatımızda ciddiyetsizliğin, partizanlığın, barışın değil kin ve hırs kokan işlemlerin temsilcisi olarak ibretle anılacaktır. Evvelâ, Ecevit Hükümetinin vazifeye başlaması bir baskın tarzındadır. Türk Anayasasına ve Türk teamülüne göre hükümetler Cumhurbaşkanının tezkeresinin Millet Meclisinde ve Senatoda okunduğundan sonra vazifeye başlamış olurlar.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — O yorum değişti.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Yorum değişmemiştir.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Sayın Başbakan tarafından değişti.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Hayır efendim.

Ne yazık ki, Ecevit Hükümeti Meclislerde liste okunmadan bir baskın tarzında, gidip bakanlıkları işgal etmiştir. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

Yine, maalesef şimdiye kadar demokratik teamülümüzde olmayan bir tebrik ve tebriklerin iadesi olayları başlamıştır. Henüz güvenoyu almayan bir hükümet, hangi tebriki kabul ediyor, hangi tebriki iade ediyor ve nasıl oluyor televizyon, bunları bir propaganda aracı olarak vatandaşa yayıyor? Yayıyor. O anayasa kuruluşlarına da, bağımsızlıkları, ulviyetleri için üzüntü ile hitap ediyorum ki, nasıl oluyor da o Anayasa kurutuşlarının başkanları, güvenoyu almamış bir Başbakan adayına söz veriyorlar, odalarında onları konuşturuyorlar? Bunların bir tek mânası vardır: Kamuoyunu ve milletvekillerini baskı altında bırakmak ve ilk başladığı gibi, parti ilişkilerini ve kişiliklerini aşan milletvekillerini yaratmak. Ama, ne yazık ki, bütün bu gayretler ve çabalar netice vermedi; 3 Temmuz günü Ecevit Hükümeti güvensizlik oyunu aldı. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Değerli Arkadaşlarım, güvenoyu almayan Hükümet, yine ciddiyetsizliğin bir örneği olarak her gün basın toplantıları yaptı. Bırakın basın toplantılarında ne söylendiğini, ancak neler yapabileceklerinin örneğini verdi, o bakımdan müteşekkiriz; ama bu bir baskı idi televizyonla yayınlanan basın toplantıları...

Sayın Üstündağ'ın yaptıkları; biraz önce konuşan grup sözcülerinin görüşleriyle tamamen zıt. Hani devletin ciddiyeti, hani devletin şefkati? Güvenoyu almadığınız halde gideceksiniz, zorla, evvelâ özel kalem müdürünü atacaksınız, ondan sonra kendiniz silah araştırmasına geçeceksiniz, sonra bir genel müdürü Memurin Muhakemat Kanunu açık olduğu halde, Memurin Muhakemat Kanununun gerektirdiği tahkikata tabi tutmaksızın karakola sevk ettirerek, celbettirerek karakolda ifade aldıracaksınız. Bu mu hukuk, bu mu hukuka saygı? *(A.P. liralarından alkışlar)*

EKREM ÇETİN (Gaziantep) — Yani bir genel müdür, müsteşarı dövsün; bunlara rıza gösteriyorsun.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Her halde Cumhuriyet tarihinde böyle bir örnek görülmemiştir. Bir Bakanın Adalet Bakanlığıyla işbirliği kurarak bir genel müdürü karakola celbettirdiği, ifade aldırdığı, sonra "Hükümet eşkıyaların baskısı altındadır" diye aczini ifade eden beyanlar verildiği Cumhuriyet tarihinde görülmemiştir.

Eğer bak ansan, eğer hükümet baskın altındaysa sen ne güne duruyorsun?

CELÂL DOĞAN (Gaziantep) — Görevini yaptı.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Yaptı görevini... Gitti, müddeiumumilik ve hâkimlik, "Memurin Muhakemat Kanununa göre takibat yap" diye ilgiliyi serbest bıraktı. Yaptı vazifesini...

EKREM ÇETİN (Gaziantep) — İdarecilik yaptınız bilirsiniz, açıklayın.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Değerli Arkadaşlarım, ciddiyetsizliğin yeni bir örneği: Sayın Demirel üç parti arasında anlaşma olduğunu bildiriyor, "Hükümet listesini en geç yarın Sayın Cumhurbaşkanına takdim edeceğim" diyor, Sayın Üstündağ 22 ders kitabını yürürlükten kaldırıyor. Güvenoyu almamış bir Hükümetsin, yeni Hükümetin kurulduğu, Sayın Başbakan tarafından ifade edilmiş, sen 22 kitabı yürürlükten kaldırıyorsun.

Gerçekten bunlar Ecevit Hükümetimin vazife anlayışı, devlet anlayışı ciddiyeti hakkında ibretle üzerinde durulacak konulardır.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Siz de güvenoyu almadan yürürlüğe koydunuz.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Kaldı ki kitapların kaldırılması da Bakamın emri ile değil, Talim Terbiye Heyetinin kararı ile olması lâzımdır; o da ikinci kısmı.

Sayın milletvekilleri, 5 Haziran 1977 seçimleri tek partiye iktidar olma imkânını vermeyince, koalisyon zaruri olmuştur.

Bu sebeple Türk Devleti için Komünizmi büyük tehlike sayan; Türklüğün milli ve manevi değerlerinin korunmasını ve yeni nesillere intikali zaruretini kabul eden; milli faydayı bir sınıfın hâkimiyetinde değil, kayıtsız şartsız milletin hâkimiyetinde gören; sosyal adaletin ve sosyal güvenliğin kavga ile değil, sosyal barışla gerçekleşeceğine inanan; insanca yaşayabilmek için hürriyet içinde planlı ve hızlı kalkınmayı şart sayan Adalet Partisi, milli Selâmet Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi; Adalet Partisi Genel Başkanı Sayın Süleyman Demirel'in başkanlığında bir koalisyon hükümeti kurmaya karar vermişler ve bunu gerçekleştirmişlerdir.

Bu Hükümeti, programını bile incelemeden kötüleyen belli çevreleri anlamak mümkündür; ama beyinleri bir ideoloji ile yıkanmamış, kendilerini önceden bir siyasi kuruluşa adamamış kişilerin bu Hükümete karşı çıkmalarından söz etmeye kimsenin hakkı yoktur.

Ülkeyi, çıkışı olanaksız noktalara götüreceği lâfları ise, kendilerinden menkuldür; ancak gerçekleri göremeyen, şartlandırılmış kişilerin hissi beyanlarıdır.

Yirmialtı ay iktidar olan Adalet Partisi, milli Selâmet Partisi, Cumhuriyetçi Güven Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi Hükümeti başarılı bir Hükümettir.

Bunun hesabı yapılmıştır; Parlamentoda yapılmıştır, meydan meydan, kahve kahve, yurt sathında yapılmıştır.

CELÂL DOĞAN (Gaziantep) — Kaç tane ölü verilmiştir?

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Bunun içindir ki, 5 Haziran 1977 seçimlerinden sonra bu 4 parti 232 milletvekili alarak başarısını tescil etmiştir.

CELÂL DOĞAN (Gaziantep) — Doğru ölenleri söyleyin.

MALİK YILMAN (Hatay) — Çok adam öldü, çok.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Eğer, olaylar sizin yerinizden bağırdığınız gibi olsaydı bu partilerin 232 milletvekili ile buraya gelmemesi, sizin şu iktidar kürsüsünde olmanız gerekirdi.

Demek ki, gerçekler bu değildir, gerçekler bu değildir. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Lütfen, lütfen, beyler, lütfen; dinleyelim.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Söylediğiniz olayların sebeplerini biraz evvel saydım. Siz, bütün anarşik olaylarda, bütün terörist olaylarda daima anarşistlerin yanında yer alacaksınız.

CELÂL DOĞAN (Gaziantep) — Yalan söylüyorsun, bu size düşer.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Neyi yalan diyorsunuz? Biraz evvel Sayın Ecevit'in Taksim mitinginden sonraki görüşünü, ifadesini okudum; bunu Konak Meydanında Türk Milletine ifade ediyor ve daha önce söyledim -eski milletvekili olan arkadaşlarım bilirler- Gaziantep, Malatya olayları gibi olaylardan sonra bu kürsülerden devlet zabıtasına neler söylenildiğini, yurtların aranmasından sonra hem de Hükümetinizde İçişleri Bakanı olmuş arkadaşın polisi burada nasıl itham ettiğimi Meclis zabıtları gösteriyor. Neyi yalan söylüyorum?

DOĞAN GÜNEŞ (İstanbul) — Yalan söylüyorsunuz.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — İşte, sebepler burada değerli arkadaşlarım.

BAŞKAN — Sayın hatip, siz konuşmanıza devam edin.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Gelin sükunetle meseleleri tahlil edelim, konuşalım, sükunetle tahlil edelim, ona göre hakikatlere ulaşalım.

DOĞAN GÜNEŞ (İstanbul) — Hükümet oldunuz devleti soydunuz, yeğenlerinizle birlikte.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Çok çirkin lâf bunlar.

BAŞKAN — Sayın hatip, siz konuşmanıza devam ediniz.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Çok çirkin lâflar. Bu, ancak size muhatap olur.

DOĞAN GÜNEŞ (İstanbul) — Siz yaptınız bunu siz.

HAYDAR DEMİRTAŞ (Hatay) — Ecevit'e bile suikast hazırladınız.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Bu, ancak size akseder. Bu soygun ancak size aittir.

BAŞKAN — Lütfen hatibe müdahale etmeyiniz efendim.

DOĞAN GÜNEŞ (İstanbul) — Başbakanın yeğenleri soydu.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Yazık, böyle konuşan arkadaşların milletvekili olması, bu ulvi çatının altında bulunması gerçekten bir talihsizliktir. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

DOĞAN GÜNEŞ (İstanbul) — Sen nasıl milletvekili oldunsa, ben de Türk halkının oylarıyla milletvekili oldum.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Ben beş defa seçildim geldim. İnşallah gelecek sefere sen de seçilirsin.

DOĞAN GÜNEŞ (İstanbul) — Ben bir kere geldim.

BAŞKAN — Sayın hatip, lütfen konuşmanıza devam ediniz. *(C.H.P. saralarından gürültüler; "Milli Eğitim Bakanlığını sen batırdın!" sesleri)*

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Milli Eğitim Bakanlığımla iftihar ederim. Hepinizle her şeyi her zaman, her zeminde münakaşa ve müzakere etmeye hazırım,

DOĞAN GÜNEŞ (İstanbul) — Milleti soydunuz.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Bir tek kanunsuz, bir tek sizin gibi hissi, bir tek mevzuat dışı işlemimi gösterin. Sizden önce gelenler burada çok kıvrandılar, çok gensoru getirdiler, çok soruşturma açtırmak istediler, ama sonları daima hüsran oldu. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Değerli milletvekilleri, tekrar ediyorum bu meseleleri bu kürsüden dile getirelim, bu meseleleri gerçekten beraberce, önyargısız olarak tahlil edelim, o zaman görüşürüz.

Ben, Milliyetçi Hareket Partisine müteveccih hususlara cevap verecek değilim, beni ilgilendirmez. Kendi partisinin kendi sözcüleri bunları cevaplandıracak güçtedir. Ama bir hususu ifade ediyorum: Eğer Milliyetçi Hareket Partisi Ülkü Ocaklarından kuvvet alıyorsa, sizlerin de; sokakları yazanlar, "Tek yol devrimdir" diyen İleri Gençlik Derneğinden, DİSK'ten, TÖB-DER'den güç aldığınız bir hakikattir. Bunları hep beraber tartışalım, hep beraber, karşı karşıya gelip gerçekleri bulalım. Türkiye'nin huzuru buradadır.

Yoksa gençlerin bu hale düşmesi, gençlerin kamplara ayrılması ve hayatlarının baharında ölmesi bu memleket için en büyük felâkettir. Ama bu felâkete çare, peşin hükümle değil, tek taraflı görüşle değil, bütün olayları bütün taraflarıyla inceleyerek varılabilinir.

DOĞAN GÜNEŞ (İstanbul) — Biz demokratik kuruluşlardan güç alırız, eşkiyalardan güç almayız.

TUNCAY MATARACI (Rize) — Bak kardeşim, "Bizim Radyo" yu açınız, sizin söylediklerinizin aynısını söylüyor. *(Gürültüler)*

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Sayın milletvekilleri, biraz evvel dedim ki, bundan evvelki Koalisyon Hükümeti başardı olmuştur. Başarılı olmuştur, başarılı olduğunu Türk milletinden aldığı oylarla, getirdiği milletvekilleriyle ispat etmiştir ama onun yanında Sayın Demirel'in Koalisyon Hükümeti gerçekten büyük Türkiye'yi yaratan, Türkiye'ye ilelebet şeref verecek büyük eserler meydana getirmiştir.

DOĞAN GÜNEŞ (İstanbul) — Tabii yeğenleri ve kardeşleri Türkiye'ye büyük şeref vereceklerdir.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planının öngördüğü 7,9'luk kalkınma hızı Demirel'in Koalisyon Hükümeti zamanında bazan gerçekleşmiş, bazan da gerçekleşmeye çok yaklaşmıştır. 1975'te kalkınma hızı 7,9; 1976'da 7,2; bu yıl da 8 olması beklenmektedir. Buna karşılık Sayın Ecevit'in Başbakan olduğu 1974 yılında kalkınma hızı maalesef 7,4'tür.

Bu devrede sanayi sektöründe büyük kalkınma kaydedilmiş, gelişme hızı 11,5'i aşmıştır. Bu devrede yatırımlar büyük ölçüde gerçekleştirilmiştir.

1974, Sayın Ecevit'in Başbakan olduğu zaman da gerçekleşme % 84,9'ken 1975'te 95,9, 1977'de 90,4 olmuştur.

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı devresinde öngörülen 217.700.000.000 liralık yatırım yapılmıştır. Bu süre zarfında Türkiye'de hiç bir maddenin kıtlığı, yokluğu hissedilmemiştir. Hiç bir fabrika hammadde yokluğundan dolayı durmamıştır. Türk köylüsünün yüzde ellisi elektriğe kavuşmuştur. Zirai krediler 1974 yılında 21 milyar lira iken, 1977 yılında 71 milyar liraya ulaşmıştır. Esnaf kredileri 1964 yılında 250 milyon lira iken, 1977 yılında 10 milyar liraya varmıştır. Bunlar mıdır başarısızlık örnekleri?

Mesele bununla kalmamıştır. Sayın Demirel Hükümeti yine Türkiye'ye büyük eser kazandırmak hamlesine devam etmiş, tıpkı Boğaz Köprüsü gibi ondan daha büyük bir projenin, Güneydoğu Anadolu Projesinin ilk eserlerini vermiştir. Karakaya Barajı 18 milyar liraya ihale edilmiştir. Bununla yılda 7,5 milyar kilovatsaat elektrik üretilecektir. Yine bu projenin ikinci ünitesi olan Urfa Tüneline başlanmıştır. Bedir pompa tesisleri vasıtasıyla Fırat nehri 50 metre yükseltilecek ve ondan sonra Urfa ovasına akıtılacak tır. Tünelin uzunluğu 26 kilometredir. Boruların iç ebadı 7,5 metredir.

Değerli Arkadaşlarım, böylelikle Urfa'da 20 milyon dekar toprak sulama imkânına kavuşacaktır. Mümbit toprak var, kâfi ısı var; ama yeterli nem ve su yok. İşte bu tünel ve bu proje bunu gerçekleştirmiş olacaktır.

Böylelikle, Demirel Başkanlığındaki dört partinin meydana getirdiği Koalisyon Hükümeti, Türkiye'yi büyük, Türkiye'yi müreffeh yapmanın en güzel eserlerini vermiştir.

DOĞAN GÜNEŞ (İstanbul) — Onu halka sor.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Halka sorduk da geliyoruz.

İSMAİL HAKKI ÖZTORUN (Adana) — Müreffeh olan yeğenler, kardeşler, halk değil.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Sayın milletvekilleri, demokraside çoğunluk, sayı elbette her şey değildir; ama Hükümet olmanın tek şartıdır. Bunu sağlayamadıkça ne İktidar olunur, ne kanun yapılabilir. Demokraside siyasal üstünlüğün kıstası, sayısal çoğunluktur. Aksi halde demokrasi işlemez. Başka hangi kıstasla, sayısal çoğunluğunuz olmazsa gücünüzü ispat edeceksiniz? Doğru yaptığınızı, iyi yaptığınızı ancak milletten aldığınız oylarla, getirdiğiniz milletvekilleri ve senatörlerle ispat edeceksiniz.

İSMAİL HAKKI ÖZTORUN (Adana) — O sizin demokrasi anlayışınız.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Onun için muhalefettesiniz.

İSMAİL HAKKI ÖZTORUN (Adana) — Yalnız destek yeterli değil.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Sayın milletvekilleri, geçmiş koalisyon, biraz evvel arz ettiğim gibi başarılı olmuştur; ama yeni kurulmakta olan Koalisyon, geçmiş Koalisyonun devamı değildir, uzantısı da değildir. *(C.H.P. sıralarından "Devamı, devamı, uzantısı" sesleri)*

Değerli Arkadaşlarım, aylarca, meydan meydan, kahve kahve, ev ev seçim gezileri, seçim propagandaları yapıldı, Türk vatandaşı ile karşılıklı en yakın ilgiler kuruldu. Bu temaslarda eksikler, başarılar dile getirildi. İşte böyle bir genel seçimden sonra kurulmaktadır bu Hükümet. Elbetteki aylarca meydanda, kahvede, evde dinlediği vatandaşın istekleri, ihtiyaçları, arzuları, tenkitleri yeni Koalisyon Hükümeti tarafından dikkate alınacak ve yerine getirilecektir.

Protokolde ve Hükümet Programında ihtiyaçlar, hedefler, imkânlar, gerçekler doğru değerlendirilmiştir. Programın ana konularda neler getirdiğini kısaca ifade edeceğim.

Türkiye Cumhuriyeti hür demokratik rejimle idare olunacaktır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasamızdaki temel nitelikleri ile savunulacak, her şartta korunacaktır. Nerede gericilik değerli arkadaşlarım?

İSMAİL HAKKI ÖZTORUN (Adana) — 163'ncü madde ile mi?

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Ne diyor, ne diyor; 163 de dahil ne diyor? Anayasanın temel ilkelerinden bahsediyor. Anayasanın temel ilkelerine dahil midir laiklik?

İSMAİL HAKKI ÖZTORUN (Adana) — O, sizin demokrasi anlayışınız.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Ne demek benim demokrasi anlayışım? Anayasa, Anayasadır; bunun başka türlü izah tarzı yoktur. Cumhuriyetin nitelikleri Anayasada yazılıdır; bu niteliği ben de, sen de, o da, herkes de Anayasada yazılı olduğu gibi anlayacaktır. Bunun başka türlüsü var mı? *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Sayın milletvekilleri, değiştirmek istenilen Anayasanın nitelikleri, Cumhuriyetin nitelikleri, ana ilkeleri değildir; Hükümetin işlerliğine ait yetkilerin e zamanın şartları içinde reaksiyoner bir Anayasa ile Hükümetten alınmasının iadesi çalışmalarıdır. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Komünizm, faşizm ve her türlü zulüm ve tahakküm idarelerine karşı çıkılacaktır. Milli, manevi ve tarihi değerlere sahip olunacaktır. Ülke ve millet bütünlüğü, iç barış, kardeşlik ve huzur korunacaktır.

Biz huzur diyoruz, kardeşlik diyoruz; siz durmadan en ağır şekliyle kardeşliği bozacak lâflar atıyorsunuz. Bununla Türkiye huzura kavuşmaz. Lütfedin evvelâ şu çatı altında kardeşliği kuralım. Evvelâ şu çatı altında birbirimizi adayabilelim.

Devletimizi tahribe yönelik tehdit ve tehlikelerle savaşılacak, kanunsuzluklarla hukuk içinde kalarak mücadele edilecektir. Devlete, rejime, can güvenliğine musallat olan hâdiselere karşı tek koruyucu ve caydırıcı müessese, güvenlik kuvvetlerimizdir.

Görüyor musunuz değerli arkadaşlarım; Hükümet, asayişi, can ve mal güvenliğini korumakta tek müessese, tek güç olarak devlet güvenlik kuvvetlerini kabul etmektedir.

NECATİ CEBE (Balıkesir) — Yardımcı güçlerden vazgeçtiniz mi?

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Bu lafları atmayın, o zaman biz de size sizin yardımcılarınızı sorarız. Sizin yardımcılarınıza ne dersiniz?

NECATİ CEBE (Balıkesir) — Kimmiş bizim yardımcılarımız?

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Onları siz bizden iyi biliyorsunuz.

Devlete bazı ideolojik mihraklar dış kaynaklarla irtibatlı olarak hür demokratik cumhuriyet rejimi yerine, komünist dikta kurmak istemektedirler.

İç güvenlik, asayiş, kanun hâkimiyeti hukuk içinde sağlanacaktır. Kanunlar mutlak bir eşitlikle uygulanacaktır. Kanunsuz eylemlerle mücadelenin tek vasıtası, hukuk ve kanundur.

TRT Kurumunun tarafsızlığı korunacak ülke ve millet bütünlüğünü sarsıcı, Cumhuriyeti tahrip edici, milli güvenliğe ve genel ahlâka zarar verici yayınlar yapması önlenecek, milli ve manevi değerler takviye olunacaktır.

Eğitimde ana ilke millilliktir. Milletimizin bütün fertleri Türklüğün milli, ahlâki insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen ve bunları davranış haline getiren vatandaşlar olarak yetiştirilecektir. Eğitim müesseselerinde öğretim ve öğrenim hürriyeti ve can güvenliği sağlanacaktır. Milletimizin ümidi, geleceğin teminatı, devleti ve milleti büyük yapmanın kaynağı olan gençlerimizin her yönde yeterli, sağlıklı ve güçlü yetişmeleri için hiç bir şey esirgenmeyecektir. Eğitimde fırsat ve imkân eşitliği gerçekleştirilecektir.

Her kademede görev yapan öğretmenlerimiz mesleklerinin toplum içindeki özelliğine yaraşır ücret sistemine kavuşturulacak, mesken dahil sosyal ihtiyaçları halledilecektir. Türk Dil ve Sanat Akademisi kurulacaktır. Gençlerimizin yurt, burs, dinlenme ve spor ihtiyaçları karşılanacaktır.

İstikrar içinde, dengeli ve hızlı gelişme ekonomik politikanın hedefidir. Kalkınmanın gayesi fukaralığı yenmek, refahı tabana ulaştırmak, hürriyet ve güvenlik içinde mesut bir toplum yaratmaktır. Kişinin teşebbüs gücü kalkınmanın yaratıcı

unsurlarından biridir. Mülkiyet hakkı ve meşru kazanç saygıya değerdir. Âdil gelir dağılımının gerektirdiği tedbirler alınacaktır.

Sosyal adalet ve sosyal güvenliğe gereken önem verilecektir.

Enflasyonla mücadele edilecek, mal kıtlığını ve darlığını önlemek için üretimi artıracak faaliyetler desteklenecek, gerekli ithalât zamanında yapılacaktır.

Para ve kredi politikasıyla gereksiz şişkinlikler önlenecek, kamu harcamaları için Merkez Bankası kaynaklarına müracaat asgari seviyeye indirilecektir.

Gelir seviyesi yetersiz ailelere, Devlet yardımı yoluyla, belli bir düzeyde yaşama imkânı sağlanacaktır.

Mali güce göre vergi alınması ilkesine uygun olarak vergi mevzuatı basit ve âdil hale getirilecektir.

Asgari ücretten vergi alınmayacaktır.

Kredi müessesesi, teşebbüs gücünü değerlendirecek tarzda düzenlenecektir.

Krediler, esnaf ve sanatkârların gelişmesine, küçük çiftçinin modern tarım girdilerinin teminine imkân vererek, verimi ve üretimi artıracak tarzda tanzim edilecektir.

Yüksek faiz uygulanması kaldırılarak köylüye, esnafa, sanayiciye, mesken edineceklere daha ucuz kredi sağlanacaktır.

Toprak ve Tarım Reformu Kanunu, memleketin ekonomik ve sosyal gerçekleri, toplumun istekleri, tecrübenin öğrettikleri dikkate alınarak yeniden hazırlanacaktır.

Doğu ve Güneydoğu Anadolu ile Orta Anadolu'nun geri kalmış yörelerinin kalkınması için özel projeler yapılacak, pilot iller teşkil olunacaktır.

Sanayileşme, bölgeler arasında dengeli tarzda geliştirilecektir. Organizasyon, kredi, teşvik, altyapı buna göre ele alınacaktır.

Elektrik enerjisi üretimi 20 milyar kilovat/saatten 30 milyar kilovat/saate çıkarılacaktır. Hedef 100 milyar kilovat/saattir. Sayın Ölçen konuşmasında enerjiye sıkça temas etti. Ama enerji ile bu kadar yakından ilgilendiğine göre haksever olduğunu zannettiğim Ölçen'in, yalnız Karakaya ve Afşin santralları ile bugünkü üretime denk 15 milyar kilovat/saat elektrik üretecek termik ve hidrolik santralların yapılmakta olduğunu ifade etmeliydi.

Demir ve çelik üretimi 3 milyon tondan 10 milyon tona çıkarılacaktır. Hedef 25 milyon tondur.

Kömür üretimi 10 milyon tondan 30 milyon tona çıkarılacaktır. Hedef 100 milyon tondur.

Çimento üretimi 15 milyon tondan 25 milyon tona çıkarılacaktır. Hedef 50 milyon tondur.

Gübre üretimi 2 milyon tondan 10 milyon tona çıkarılacaktır. Hedef 20 milyon tondur.

İSMAİL HAKKI ÖZTORUN (Adana) — Karaborsa kalkacak mı?

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Petrol arama seferberliğine girilecektir.

Köy ve şehir farkı ortadan kaldırılacaktır. Köy kalkınmasında milli kooperatifçilik teşvik ve takviye edilecektir.

Taban fiyat politikası bir bütünlük içinde uygulanacaktır.

Tarım Sigortası Kanunu çıkarılacaktır.

Yeni Köy Kanunu hazırlanacaktır.

Genel Sağlık Sigortası Kanunlaştırılacaktır.

Fiyat istikrarını sağlamak için milli stok politikası uygulanacaktır.

İşte biraz evvel sual soran arkadaşımın, karaborsasının cevabı da bu politika içinde ele alınacak, suni artışların ve karaborsanın önüne geçilmesi bu tarzı ile hem ekonomik hem de yasal tedbirlerle yerine getirilecektir.

İSMAİL HAKKI ÖZTORUN (Adana) — Geçmişte örneklerini gördük.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Kamu İktisadi Teşebbüsleri reorganize edilerek, dağınıklıktan kurtarılarak kaynak israfı önlenecektir. Çalışanların haklarının korunup geliştirilmesine ve teminat altında tutulmasına önem verilecektir. İşçi hak ve menfaatlerinin çatışarak değil, barışçı yollarla sağlanmasına çalışılacaktır. Ev hizmetlerinde çalışanlara sigorta kapsamı açılacaktır. İşçi ve memur emeklileriyle dul ve yetimlerinin geçim şartları yeniden düzenlenecektir. İYAK ve MEYAK tasarıları kanunlaştırılacaktır. Askerlik süresi azaltılacaktır. Ölçüsüz kira artışlarını önlemek için "milli mesken planı" adı ile bir politika uygulanacaktır.

ALEV COŞKUN (İzmir) — Mecbur muyuz programı dinlemeye, iki gün önce dinledik.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Milli menfaatleri koruyan, şahsiyetli, başarılı ve gerçekçi bir dış politika takip edilecek, hak ve menfaatlerimiz tavizsiz korunacaktır.

Avrupa Ekonomik Topluluğu ile münasebetlerimiz, milli sanayimizin güçlenmesine hizmet edecek, ihracatınıza pazar olacak tarzda düzenlenecektir.

Kıbrıslı soydaşlarımızın güvenliğinin, haklarının teminat altında olmasına ve bu teminatın devamlılığına dikkat edilecektir. Kıbrıs'ta iki bölgeli, iki toplumlu bağımsız bir federal devlet kurulmasına ve bunun biran önce gerçekleşmesi çalışmalarına devam edilecektir.

Programın; kalkınmayı, huzuru, refahı, hukuk içinde sosyal adalet ve sosyal güvenlik ilkelerine uygun olarak gerçekleşme hedef ve amaçları yanında, çok önemli bir özelliği de, iç siyasi barışa verdiği önemdir. Bu hususta Program şöyle demektedir: "Bu mukaddes çatı altında aziz milletimize birlikte hizmet etme imkânına kavuştuğumuz bütün siyasi partilerimizin yapıcı, yol gösterici tenkitlerinden ve ikazlarından daima güç alacağız. Siyasi partilerimizin birbirlerini tamamlayan ve milli hedeflere yönelen görevleri olduğuna inanıyoruz. Hükümetimiz; iktidar, muhalefet münasebetlerine özel değer ve önem atfedecektir.

"Geçmiş siyasi mücadelenin doğurduğu birtakım kırgınlıkların, kısır çekişme ve gerginliklerin devamı yerine karşılıklı anlayışı, müsamahayı ve uzlaşmayı hâkim kılmak azmi ve kararı içindeyiz"

Bu hedeflerin gerçekleşmesi Adalet Partisi Grubunun en halisane dileğidir.

Arz ettiğimiz düşünce ve inançlarla Devletimizi güçlendireceğine, kanun hâkimiyetini sağlayacağına, kalkınmayı ve refahı gerçekleştireceğine, artan milli geliri sosyal adalet ve sosyal güvenlik ilkeleri içinde halka yayacağına, hukuki ve kanuni tedbirlerle huzuru temin ederek, güçlü, mutlu ve büyük Türkiye'yi yaratacağına inandığımız için bu Koalisyon Hükümetine Adalet Partisi Grubu olarak beyaz oy vereceğiz. Bu program, bu hedeflere sadık kaldığı sürece Adalet Partisi Grubu olarak bu Koalisyon Hükümetini desteklemeye devam edeceğiz.

Değerli Arkadaşlarım, fazla zamanınızı almamak için Sayın Ölçen'in konuşmalarındaki hususlara temas etmeyeceğim. Çünkü konuşmamın birçok yerinde onlara cevap verdiğimi zannediyorum. Ama, sözlerimi bitirirken Türkiye'nin gerçekten büyük sorunları vardır, bunları tek başına iktidarların, hükümetlerin yürütmesi güçtür, zordur; millete birtakım ıstıraplar verebilir.

Onun için siyasi partiler olarak, millet ve memleket menfaatinin gerektirdiği yerde diyalogu sürdürmemize, bu çatı altında meseleleri önyargısız değerlendirmemize ve Anayasa kuruluşlarının da sorumluluklarının idraki içinde kanunların kendilerine tanıdıkları yetkileri kullanmasına ihtiyaç vardır, hepinizi en içten sevgi ve saygılarımla selâmlıyorum. *(A.P. ve M.H.P. sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim İlhami Bey.

Sayın milletvekilleri, görüşmelere kaldığımız noktadan devam etmek için saat 20.30'da toplanmak üzere Birleşime ara veriyorum.

Kapanma Saati: 19.55

ÜÇÜNCÜ OTURUM

BAŞKAN*: Geçici Başkan Kinyas Kartal*

GEÇİCİ DİVAN ÜYELERİ: *Ali Haydar Veziroğlu (Tunceli)*

Aydın Menderes (Konya)

Açılma Saati*: 20.30*

BAŞKAN — Millet Meclisinin 24'üncü Birleşiminin Üçüncü Oturumunu açıyorum.

Başbakan Süleyman Demirel tarafından kurulan Bakanlar Kurulu Programının görüşülmesi (devam)

BAŞKAN — Görüşmelere kaldığımız yerden başlıyoruz.

Milliyetçi Hareket Partisi Grubu adına Sayın Nevzat Kösoğlu, buyurun efendim. *(A.P. ve M.H.P. sıralarından alkışlar)*

M.H.P. GRUBU ADINA NEVZAT KÖSOĞLU (Erzurum) — Sayın Başkan, saygıdeğer üyeler; şahsım ve Grubum adına en iyi dileklerle saygılarımı sunuyorum.

Ben bu şerefli çatının altına henüz gelmiş bulunuyorum. Görevimi ciddiye alıyorum. Bana Grubumda sözcülük vazifesi verildiği zaman, oturdum ve o mesuliyet içerisinde bir metin hazırladım. Şu anda, acaba yanlış mı düşünüyorum diye tereddüt içindeyim. Çünkü bu konuşmayı hazırlarken Cumhuriyet Halk Partililerin ilkokul öğrencilerine dağıttıkları ve üzerinde Cumhuriyet Halk Partisinin amblemi olan altı okla birlikte Sayın Bülent Ecevit'in resmini taşıyan ders belgelerinin fotokopilerini almadım, çünkü Muammer Aksoy'un yazmış olduğu Sosyalist Enternasyonal adlı kitapta, Sayın Bülent Ecevit'le orak çekiç'in yan yana çekilmiş olan resimlerinin fotokopilerini yanıma almadım.

Merak edenler Meclis Kütüphanesinin yeni yayınlar bölümünde imza karşılığı kitabı görebilirler.

Yine Sayın Bülent Ecevit'in "Atatürk ve Devrimcilik" adlı kitabının 104'ncü sayfasının fotokopisini çıkararak gelmedim ki, orada Türkiye'yi Marksist bir ihtilâle, komünist bir düzene götürmenin yolları açıklanmaktaydı.

Cumhuriyet Halk Partisinin yöneticilerinin Türkiye'de hangi legal ve illegal Marksist kuruluşlarla işbirliği halinde çalıştığının ve bu işbirliğinin Türk milletine, Türk devletine nelere mal olduğunun hesabını huzurunuza getirmedim.

TEOMAN KÖPRÜLÜLER (Ankara) — Bildiğin varsa getir.

NEVZAT KÖSOĞLU (Devamla) — Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Sözcüsü Ölçen söze başladığı zaman; "Devlette ciddiyet gerektir" diye başladı. Ben de bu salonun, bu Parlamentonun Devletin bir parçası olduğunu düşünerek kalemi elime aldım ve ciddiyetle not tutma hevesine kapıldım; ama konuşmaları öyle bir seviyede devam etti ki, konuşmaları o kadar yanlış, istismar, tahrif ve yalanlarla doluydu ki, bunlara cevap vermek lüzumunu, cevap vermek heyecanını kendimde

bulamıyorum. Bizleri faşistlikle itham etti ve bir sürü eskimiş yalanlarla tahriflerle dolu torbasını huzurunuza serdi.

TEMEL ATEŞ (Ordu) — Programı açıkla sen, programı.

NEVZAT KÖSOĞLU (Devamla) — Biz Sayın Ölçen'in ve temsil ettiği Cumhuriyet Halk Partisi yöneticilerinin hemen hepsinin bu itham ve yalanlara inanmadıklarını biliyoruz, inanmadıkları şeyleri söylediklerini biliyoruz. Yalnız, kendisine ve Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın yöneticilerine bir noktayı hatırlatmakta kendileri açısından fayda mülâhaza ediyorum. Bu sözler ve ithamlar çok eskidir; Milliyetçi Hareket Partisi Türk siyasi hayatına çıktığı günden bu yana bu iftira sağanağı altında yol almıştır. 5 Haziran seçimlerinden önce de kamuoyu bu sözleri çok dinledi ve biz 3 idik 16 ile bu çatının altına gönderdi 300 bin rey almıştık, bir milyona varan oyla bizi buraya gönderdi. Eğer bu sözlerinde, bu yalan bu kara propagandalarında devam ederlerse, ben umarım ki ve kendileri korksun ki, Türk Milletinin idraki bize gelecek bir seçimde iktidara getirebilir. *(M.H.P. sıralarından* "Bravo" sesleri, C.H.P. sıralarından gülüşmeler)

Sayın Ölçen, muhterem Genel Başkanımızın bir sözünü, fotoğrafı üzerine dercedilmiş bir sözünü alarak kürsüye geldi ve onu tahmin edilemeyecek ölçülerde tahriflerle Bektaşi'nin ayeti kerimeyi tefsir edişindeki üslupla tefsir etmeye kalmıştı. O sözler Genel Başkanıma aittir, o sözler yıllarca önce genç bir subayken taşıdığı milli heyecanların hamasi bir ifadesi olarak bir nesir içerisinde kullanılmıştır. Eğer o metni bütünü ile okusaydı, o tarzda tahrif etmek imkânını "belki mümkündür" vicdanında bulamayacaktı. Ama eğer Sayın Ölçen hamasi sözlere, nesre meraklı ise, yanılmıyorsam eski Gökbörü dergilerini karıştırmakla Sayın Bülent Ecevit'in de aynı hamaseti ifade eden, dile getiren şiirlerini görebilecektir. *(M.H.P. sıralarından alkışlar)*

Sayın Üyeler, bu kürsüden Sayın Ölçen'in bütün söylediklerini tek tek cevaplandırabilmek için o seviyeye inmek gerekir. *(C.H.P. sıralarından "Allah Allah sesleri" gülmeler)*

Beni bağışlamanızı diliyorum ve ne ölçüde ilginizi çekeceğini, hiç değilse bir kısmınızın ne ölçüde ilgisini çekeceğini şu anda kestiremediğim konuşmamı okumaya başlıyorum.

Anayasaya göre kurulan ve Yüce Meclisimize sunulan Koalisyon Hükümetinin Programını inceledik.

Milli birliği, demokratik rejimin vazgeçilmez unsurlarından olan partilerin diyaloguna dayanan olgun ve medeni bir siyasi mücadeleyi tesis etmeyi, sosyal adalet içinde hızlı kalkınmayı, bütün hükümet tasarruflarının milli seviyedeki politikalarla yürütülmesini ve manevi kalkınma ile maddi kalkınma arasında ciddi bir denge kurmayı benimseyen bu programı, genel olarak müspet karşıladığımızı ifade etmek istiyorum.

Programın bazı esasları üzerinde durmadan önce, ülkemizin içinde bulunduğu durumun tespitinin yapılmasını zaruri görüyoruz.

Anarşiyi önlemeyi, istikrar ve güven içinde hızlı kalkınmayı sağlamayı hedef edinen bu Hükümetin programı, nasıl bir ortam içinde icra imkânına sahiptir? Bu değerlendirme yapılmadan tartışmaya girmek, meseleleri çok dar bir çerçeve içerisinde ele almak anlamına gelecektir.

Muhterem üyeler, insanlığın büyük bir yarış halinde olduğunu ve bu yansın milletler mücadelesi olarak devam edegeldiğini görmekteyiz. Habil ve Kabil'den bu yana değişmeyen bir gerçek de, insan tekinin, bulunduğu cemiyet içindeki yaşama ve mutlu olma kavgasıdır.

İnsan başarılarının hemen her sahasında devam eden bu mücadelede, tarih boyunca daima ezen zalimler ve ezilen mazlumlar olagelmiştir. Ama biz, bu tasnifi, bir sistemin tutuculuğu içinde sınıfların kavgası olarak genelleştirmiyoruz. Böyle bir tasnifin, hele dünyamızın asrımızda geçirdiği acı tecrübelerden sonra gayri ilmi ve gerçeğin çarpıtılması olduğunu görmüş bulunuyoruz.

Ezilen insanlar vardır, ezilen sosyal gruplar vardır ve ezilen milletler vardır ve tarihin her devrinde, dünyanın ve o cemiyetin bünyesine göre bunlar farklı farklı olmuşlardır. Biz bu ebedi mücadelede değişmeyen iki ana unsurun fert ve millet olduğunu görüyoruz. Zaman içindeki tezahür tarzı ve unsurları değişse de millet dediğimiz vakıanın devam ettiğini ve kültür taşıyıcı içtimai birim olarak kaldığını görmekteyiz. Bunun içindir ki, bizim başlangıç noktamız insan ve millettir. Bunlar dışındaki her içtimai birim değişken ve gelip geçicidir. Bu hareket noktasıyladır ki, hangi ölçülerle yapılmış olursa olsun millet içinde hiç bir ayırımı kabul etmiyoruz. Adı ne olursa olsun bu tarz ayırımlara dayanan bütün ideoloji ve disiplinleri reddediyoruz.

İçtimai ve iktisadi farklılaşmalara ideolojik pencereden değil, ilmi açılardan bakılması gereğine inanıyoruz. Maksadımız ise bu farklılaşmalardan ötürü fertlerin veya zümrelerin birbirini ezmesine, istismar etmesine imkân vermemektir. Her ferdin maddi ve manevi gelişmesinin saygıdeğer bir şahsiyete ulaşmasının içtimai vasatım hazırlamaktır. Çünkü, iktisadi ve içtimai farklılaşmaların doğurduğu zümreleri değil; insanı, insan şahsiyetini uğrunda mücadele edilecek bir değer olarak telâkki ediyoruz.

Muhterem üyeler, bizim milliyetçilik anlayışımız, Anayasanın dibacesinde yer alan milletin bütün fertlerini kaderde, kıvançta ve tasada ortak, bölünmez bir bütün halinde, milli şuur ve ülküler etrafında toplayan ve milletimizi dünya milletleri ailesinin eşit haklara sahip şerefli bir üyesi olarak milli birlik ruhu içinde daima yüceltmeyi amaç bilir.

Milliyetçiliğimiz ayırıcı değil bütünleştiricidir. Ayrılıkları reddeder. "Vatan bir, bayrak bir, devlet bir ve kitap birdir" diyen bir zihniyetin temsilcisiyiz. Ye inanıyor, uğrunda mücadele ediyoruz ki, istikbaldeki büyük mutluluklarımız ve heyecanlarımızla birlikte olacaktır.

Yıllardan beri bu çatı altında bile nice ağır itham ve affedilmez iftira sağanakları altında kalan Milliyetçi Hareket Partisi olarak açık yüreklilik ve kesinlikle ilân ediyoruz; bin yıldır birlikte yaşayan, aynı tarihi yapan, omuz omuza savaşan, aynı şeylerle gülüp ağlayan ve aynı mukaddesler peşinde koşan insanlarımızın birliğini

korumak, uğrunda en çetin mücadeleleri göze alabileceğimiz vazgeçilmez bir değerdir.

Milliyetçilik anlayışımız içe kapanık değil, kendi mukaddeslerine sahip olarak hayata açık ve atılgandır. İnsanlığın fikri ve teknik gelişmelerine açık; ama bu gelişmeleri kendi değerleri açısından yorumlamak iddiasındadır. Yani, varlığı kendi gözümüzle görüp, kendi öz kültürümüzle kavramak davasındayız.

Kelimelerin sihrine kapılmış, sarhoş çocuklar gibi yalpalayıp duran Türk düşüncesi yaratıcı tefekkür seviyesine ancak bu yolla ulaşabilecektir.

İnsanlık kültürüne orijinal şahsiyetli renkler katmamız ancak bu yolla gerçekleştirilmiş milli üsluplarla mümkün olacaktır. Bunun içindir ki, düşüncemiz her türlü yabancı ideolojiye, "İzm'e" karşı bir mütefekkirimizin ifadesiyle idrakimize giydirilen bu deli gömleklerine karşı düşüncede bir isyan, bir şahsiyet ve bir milli haysiyet ifadesidir.

Sayın Üyeler, Türk Milletinin davası daha çok maddi gelişmelere işaret eden bir kalkınma hadisesi değil, topyekûn bir yükseliş mücadelesidir. Bu mücadeleyi madde ve manasıyla bir bütün olarak ele alıyoruz. Söz konusu olan maddi imkânlarımızın artırılması, âdil bir cemiyet nizamı içinde ruhi muhtevalarımızın zenginleştirilmesidir.

Sonuç olarak Türk Devletini, güçlü Türk insanını mutlu kılmaktır.

İnsanlığın büyük yarışında ön saflara geçebilmemiz, zalimlere karşı hakkı savunabilmemiz, ancak ruhi ve maddi zenginliklerimizi artırmak ve milli bir üslup içinde ortaya koymakla mümkün olabilecektir.

Bugün ulaşılmış bulunan sosyal devlet telâkkisi, tarihi "Devlet baba" anlayışımızın ifadesi olmaktadır. Bu anlayışla vatandaş, kutsal bir emanettir ve devlet vatandaşının maddi ve manevi gelişmesinin imkânlarım hazırlamakla mükelleftir.

Memnuniyetle ifade ediyoruz ki, özellikle 1961 Anayasasından sonra fertlerin iktisadi istismarının önlenmesi, asgari geçin seviyesine ve gelecek emniyetine kavuşturulması, hakların sosyal muhtevalar kazanması jönünde müspet zihniyet gelişmeleri olmuştur.

Fiilen ve kemaliyle gerçekleşmesi konusunda ise, yapılanlara bakarak hiç değilse ümidimiz vardır; ancak ferdin ruhi ve zihni gelişmesi ve korunması sahasında devletimizi fiilen anlaşılmaz bir vurdumduymazlık tavrı içinde görmekteyiz.

İnsanımızın ruhi ve ahlâki kıymetlerinin yağmalanması, kirletilmesi, onun şahsiyetinin yozlaştırılması karşısında devletimiz suskun yahut çok beceriksizdir; Milliyetçi Hareket Partisi olarak bu tutumu tasvip etmiyoruz.

Muhterem üyeler, istismar zulümdür. İster bir ferdin, ister bir zümrenin yahut milletin olsun, insanlığın ulaşmış olduğu bugünkü düşünce seviyesinde biz, her türlü istismar ve zulmü telin ediyoruz. Sadece kendi cemiyetimiz için değil, bütün insanlık camiası için hak ölçüleri içerisinde güzel dileklerimiz vardır.

Milliyetçi Hareket Partisi, bu bakımdan idealisttir; ama meselelerin değerlendirilmesinde ve çözüm getirirken hiç bir zaman ayağını katı topraktan ayırmaz.

Bugünün meselelerine yaklaşırken, milletimizin 200 yıldır Batının kültür ve iktisadi emperyalizminin çemberi içinde mücadele ettiğim bilmek zorundayız. Emperyalizmlerin metodları değişmiştir, ama zihniyetleri hep aynı kalmıştır. Maskeler her zaman değişebilir, ama gerçek yüz daima kuvvete tapan bencil zihniyettir. Emperyalizmlerle mücadele, ancak güçlü düşünce istiklâline ve milli hassasiyetlere sahip olmamızla mümkün olabilecektir.

İktisadi emperyalizmi reddederken hemen bütün siyasi partilerimizin hiç değilse lâfzen ittifak halinde görüyoruz. Söz gelişi; 1838 Ticaret Anlaşmasının Türk sanayii ve iktisadiyatını mahveden emperyalist bir düzenleme olduğunu söylerken hep beraberiz. Bir Mister White ortaklığının krom madenlerini nasıl sömürdüğünü okurken birlikte isyana kapılıyoruz. *(M.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Ama, kültür emperyalizmi konusundaki hassasiyetimize bir kısım partiler katılmamaktadırlar. Bu iki emperyalizmin iç içe geliştiğini ve birbirini tamamladıklarını kabul etmemektedirler. Meselâ; Robert Kolejin veya diğer yabancı okulların emperyalizmin ileri karakolları olarak kurulduklarını kabulde güçlük çekmektedirler. Emperyalist kültürler karşısında kendi varlığımızı, kendi öz kültürümüzün şahsiyetini koruma kavgasını verdiğimiz zaman da bizi çağ dışı ilân etmektedirler.

Muhterem üyeler, Milliyetçi Hareket Partisi emperyalizme karşı çıkarken hem iktisadi sömürüye hem de kültür köleliğini reddetmektedir. Bunlardan birinin ihmal edilmesini bilgisizlik yahut bir aldatmaca olarak telâkki etmekteyiz.

Milli kültürümüze sahip çıkmakla onu çağın şart ve imkânları içinde ihya etmek ve hâkim kılmakla her türlü emperyalizme karşı en köklü mücadeleyi vermiş olacağız.

Sadece hukuki manadaki düşünce hürriyetini değil, yabancı kültürler karşısındaki düşünce istiklâlimizi de ancak böylece kurtarabiliriz. Zihinlerdeki ye ruhlardaki emperyalist zincirleri ancak böyle kırabiliriz.

İktisadi emperyalizme karşı ilini ve tekniğin imkânlarım ancak bu düşünce ve ruh istiklâline kavuşmuş olan yöneticiler kullanabilirler. Yaratıcılıktan mahrum, Garbı aktarmaktan başka fazileti olmayan müstahricler bu yükün altından kalkamazlar. Yabancı kültür ve telkinlerin şahsiyet verdiği insanlar, bir emperyalizmin sömürdüğünü, ancak bir başka emperyalizmin haber vermesiyle farkına varabilir. Ve bir emperyalizmden kaçarken, bir başka emperyalizmin ağına düşme tehlikesi içinde olurlar. Çünkü düşünce istiklâline ve hür değerlendirme imkânına sahip değillerdir.

Yaşayan bir mütefekkirimizin, son asır Türk aydınlarının Batının yeniçerileri olarak tavsif etmesini yanlış bulmuyoruz. Kendi öz çocuklarımız dün Batının, bugün Uzak Şark'ın, yahut Kuzeyin yeniçerileri haline sokulmaktadır. En kıymetli varlıklarımız gidiyor, en büyük zenginliklerimiz, yani insanlarımız başka milletlerin, emperyalistlerin emrine giriyor. Bu oluşa niçin hep birlikte isyan halinde değiliz? Bu gidişe niçin bugüne kadar "dur" diyememişiz? Bu ağır tarihi vebali Yüce Meclisimiz de omuzlarında hissetmek zorundadır.

Muhterem üyeler, Milliyetçi Hareket Partisi, "Türk milleti titre ve kendine dön" derken, sadece gençleri heyecana getirmek hevesinde değildir. Onları düşünce istiklâline, her türlü emperyalist telkinleri aşan zihni bağımsızlığa ve kendi şahsiyetlerini bulmaya çağırmaktadır. İnsanlığın süregelen mücadelesi içinde ayakta kalmak için, güçlü ve mutlu olabilmek için kendi üslûbumuzu kurmak zorunda olduğumuzu ifade ediyorum. İnsanlığa bir şeyler verebilmenin taklit veya kopyacılıkta değil, milli üslûbumuzu sunmakla mümkün olacağını söylüyoruz.

Kültür emperyalizminin perişan ettiği düşünce bayatımız insicamsız, şahsiyetsiz birtakım kelimelerin oyuncağı haline geldi. Nice yıllar var ki, cebimizde unuttuğumuz anahtarı bir başkasının cebinde aramak şaşkınlığı içindeyiz. *(C.H.P. sıralarından gülüşmeler)* İzninizle bir sanatçı mütefekkirimizin mefhumların kurbanı fikir hayatımız hakkındaki bir pasajını okuyacağım:

"Mefhumların kâh gülünç, kâh korkunç maskelerle raksettiği bir karnaval balosu fikir hayatımız. Tanımıyoruz onları. Nereden geliyorlar bilen yok? Firavunlara benziyorlar. Kalabalığa çehrelerini göstermeyen firavunlara ve aydınlarımız o meçhul heyulalar için ehramlara taş taşıyan birer köle"

İşte bugün tehlikesini yaşadığımız çatışmalar ve çelişmeler yığınının temelinde bu emperyalist çekişmeler vardır. Türk üniversitelerini, Türk gençliği ve işçisini kölelik zincirlerine vurmaya çalışan emperyalizmlerin ideolojik saldırıları karşısındayız. Batı emperyalizminin kültür zincirlerine vurulmuş olan zihinler bugün Rus yahut Çin emperyalizmlerinin çemberine meyil etmektedirler. Marksizm bazı emperyalist milletlerin basit bir aracı haline gelmişken nice aydın geçinenlerimiz bu sade gerçeği görmemektedirler. Çünkü zihinleri istiklâle kavuşmamıştır. Bir esaretten bir başkasına yuvarlanmanın rahatlığı, tembelliği içindedirler. Düşünce zahmetinden böylece kurtulmuş olmaktadırlar. Bir tek misal vermek istiyorum. Karl Marks doğruları ve yanlışlarıyla ilim tarihindeki yerini almıştır. Batı ondan alması gerekenini almış, düşünce hayatına sosyal muhtevalar kazandırmış, bir ihtilâlciden aldıklarıyla süregelen düzenini sağlamlaştırmış, gediklerini kapatmıştır. Rusya ondan alması gerekenini almış ve milli bir üslûp kurmuştur. Marksizm Rusya'ya değil Rusya Marksizm'e hakim olmuş ve ona kendi üslûbunu vermiştir ve şimdi onu emperyalizmin en müthiş silahı olarak dünya üstünde kullanmaktadır.

Biz ise Sayın milletvekilleri, gerçekte onun doğru ve yanlışlarından habersiz, onu milli tefekkürümüzle değerlendirememiş, yorumlayamamış, sadece Marks'ın mümini veya münkiri olmaktan öteye geçememişiz. Onun için de Marksizm, Türkiye'ye kardeş kavgası getirmiştir, kan getirmiştir, anarşi getirmiştir ve hıyanet getirmiştir ve Türkiye'de yıkıcılığın, bölücülüğün propaganda silahı olmaktan öteye bir fikir haysiyetine kavuşamamıştır. Demek ki, heyhat, bu badirede yine bizler yandık.

ADNAN KESKİN (Denizli) — Programda yok bunlar, Programa koydursaydın bunları.

NEVZAT KÖSOĞLU (Devamla) — Üstümüze çevrilen, Devletimizi, milletimizi ve bütün mukaddeslerimizi yıkmak için üstümüze çevrilen bu silah uğruna insanlarımız birbirini boğazlamak noktasındadır. Yıllar var ki bir yabancı emper-

yalizm uğruna ölmek hacaletini yaşıyoruz. Bir emperyalizmin çemberinden kurtulmak için bir başka emperyalizmin kucağına koşuyoruz. Türk Milletinin, Türk aydınının ve gençliğinin bu şuur ve idrake ulaşması için mücadele verilmelidir.

İşte bizim ülkümüzü benimseyenler, bütün yabancı emperyalizmlere karşı ayağa kalkan Türk Devleti, Türk Milleti ve onan mukaddesleri için mücadele veren insanlardır.

Muhterem üyeler, siyasi mücadeleler bakımından yorgun bir kamuoyu önünde bulunmaktayız. Yabancı emperyalizmlerin ülkemize soktuğu ideolojik silah ve tahrikler siyasi mücadelelerimizin mahiyetini etkilemiş ve sertleştirmiştir. Bu şartlarda oluşan kamuoyuna yeni siyasi gerilimler vermeye çalışmayı uygun bulmuyoruz.

Endişe ederiz ki, yeni gerilimler demokratik ilgi ve hassasiyetleri azaltacak ve demokrasimizin vazgeçilmez unsurları olan siyasi partilerimizi müşküllerle karşılaştıracaktır. Demokrasimiz, klâsik meselelerinin yanında yeni problemlerle karşılaşmış bulunmaktadır. Bu şartlar içinde bütün siyasi parti yöneticilerinin, hem kendi partileri, hem de diğerleri için yeni baştan bir durum muhakemesi yapmaları gereğine işaret etmek istiyoruz.

Bu, iktidar muhalefet ilişkilerinin belirlenmesi ve demokratik zihniyet ve tavırlarımızın tazelenmesi bakımından da faydalı olacaktır.

Muhterem milletvekilleri, birbirimizi bu çatı altında anlamaya çalışalım. İnsanlar arasındaki münasebetler sırf siyasi değildir. Akrabalıktan, müşterek estetik zevklere kadar çok değişik ilişkiler içerisinde yaşıyoruz. Hayatımızı yapan bu çok yönlü bağlan birbirimize karşı koparmak ve sırf siyasi ilgilere inhisar ettirmek, insani yanımızı da yozlaştırabilir. Bu çatı altında sırf muhalif veya muvafık sıfatlarımızla bir arada olamayız. Bu sebeple, iktidar muhalefet münasebetlerine özel değer atfedeceğiz diyen Hükümet Programının, karşılıklı anlayış, müsamaha ve uzlaşmayı hâkim kılmak azim ve kararını sevinçle karşılamış bulunuyoruz.

Sayın Üyeler, bir süreden beri seçim sistemimiz siyasi partileri tek başına iktidar olma imkânına kavuşturmamıştır. Bu sistemi tartışabiliriz. Değiştirmek istiyorsak, bunun imkânlarını araştırabiliriz. Ancak, sistem yürürlükte olduğu sürece onun gerçeklerinden hareket ederek meselelerimize çözümler getirmek zorundayız. Bunun için de demokrasiye olan güvenimiz bizi daha soğukkanlı kılmalıdır. Bu açıdan, 5 Haziran 1977 seçimlerinden sonrasındaki gelişmelere kısaca temas etmek istiyorum.

Cumhuriyet Halk Partisi teşkilâtlarının, daha seçim sonuçları henüz kesinleşmeden, hemen bütün yurt sathında girişmiş olduğu taşkınlıkları yaralayıcı olmuştur. Bu tutuma biraz da Sayın Bülent Ecevit'in seçim sonuçlarını vaktinden önce değerlendirmesinin yol açtığını söylemek zorundayım. Demokratik kurallarımızın tabii icabı olarak Sayın Cumhurbaşkanımız, Hükümeti kurma görevini Sayın Bülent Ecevit'e vermiştir.

Samimiyetle beyan ediyorum ki, Parlâmento aritmetiği ortada iken ve bu kadar açık iken, Sayın Ecevit'in tek yol olarak bir azınlık Hükümeti kurmaktaki ısrarını hâlâ anlayabilmiş değiliz. *(C.H.P. sıralarından "Anlayamazsınız ki," sesleri)*

Seçimlerden henüz çıkmış ve bir parti adına seçim kazanmış olan milletvekillerinden bir başka partinin Hükümet kurmak için bu ölçüde ümit var olmasını yadırgamış bulunuyoruz.

Cumhuriyet Halk Partisi ve onun tek başına iktidara gelmesini arzulayanlar, bu çalışma devresinde çok yüksek bir tansiyon yaratmışlardır. Bu faydalı olmamıştır.

Bu tarz görünümler seçim şansı bakımından faydalı bir şekilde belki kullanılabilir; ama güvenoyu almak için uygun bir vasıta değildir.

İktidara bu Meclisten gelinir. Bu Meclisin oylarıyla gelinir. Bu oyların Parlamento dışından kolayca tesir altına alınabileceğini düşünmek yanlıştır. Parlamento dışında yaratılan bu gerilimler ancak, aklı kendinden epeyce uzakta olduğu anlaşılan birtakım insanların dengesizliklerini sergilemelerine yol açar.

Yine bu devrede Parlamento aritmetiği üzerinde oynayanların "Doğulu milletvekilleri" diye yeni bir tasnif çıkarmış olmaları bizi düşündürmüştür. Bu noktayı özellikle bir Erzurum Milletvekili olarak ve üzüntü ile ifade etmek istiyorum. *(A.P. ve M.H.P. sıralarından alkışlar)*

Seçimlerin arifesinde veya seçim çalışmaları sırasında olsaydı anlayışla karşılayabilirdik; ama Hükümet kurma çalışmalarının başlangıcında Sayın Ecevit'in, Milliyetçi Hareket Partisini faşist olarak itham ve ilân edişine sanıyoruz ki, kendisi de üzülmüştür.

Türk Milleti bize 16 milletvekili ve bir milyona yaklaşan oy vermiştir. Biz varız, biz bu çatının altında da, milletin gönlünde de varız ve daha büyük, daha güçlü olarak da var olmakta devam edeceğiz. *(M.H.P. sıralarından alkışlar)*

Demokratik düzen devam ettiği sürece bu düzenin kurallarını yüreğine sindirmek zorunda olan sizler bu gerçeği de samimiyetle ve rahatlıkla kabul etmek zorundasınız.

Mecliste ekseriyeti temsil eden üç siyasi parti liderinin Sayın Ecevit Hükümetini desteklemeyeceklerini açıklamalarına rağmen muhterem Reisicumhurumuzun bu kabineyi tasdik etmesi de kanaatimizce yanlış olmuştur. Unutmayalım ki her üç partinin de grupları ittifakla desteklememe karar almışlardır ve grupların bu yönde karar almaları onların kanuni ve tabii hakları idi.

Sayın Üyeler, azınlık hükümetini hiç bir zaman ciddi ve demokratik bir çözüm tarzı olarak telâkki etmiyoruz. Hele Parlamento aritmetiğinin imkân vereceği çoğunluk modelleri denenmeden bu tarz üzerinde ısrar, tekrar ediyoruz hatalı olmuştur. Şimdi ise Mecliste çoğunluğu temsil eden grupların destekleme kararı aldıkları bir Koalisyon Hükümeti kurulmuş bulunmaktadır.

Bu Hükümeti bir Cephe Hükümeti olarak vasıflandırmayalım; Türkiye Cumhuriyetinin bir Koalisyon Hükümetidir ve lütfen kelimelere tehlikeli manalar yükleyerek "Cephe" tabirini de bölücülüğe bir basamak olarak kullanmayalım. Ayrı ayrı partiler olarak teşkilâtlanarak siyasi iktidara talip olmak demokrasinin ve siyasi hürriyetlerimizin rejimimizin tabii icabıdır. Her partinin vatandaşı kendi çatısı altına çağırması da bu tabii icaptandır ve bu, cephe kurmak demek değildir. Öyle ise üç partinin hükümet kurmak üzere bir araya gelmiş olması niçin cephecilik olsun

ve bu cephe tabirini bölücülük anlamına basamak yapmak üzere istismar edenler kimlerdir?

Sayın Üyeler, bu hükümet modelinin seçimlerden öncekinin bir tekrarından ibaret olduğu ileri sürülmektedir. Biz Milliyetçi Hareket Partisi olarak, bazı şeylerin değişmiş olduğunu düşünüyoruz ve bu teşkil tarzını geçmiş tecrübeleri değerlendirme imkânına sahip olması bakımından Hükümetin bir zaafı olarak değil, belki güç kaynağı olarak telâkki ediyoruz.

Koalisyonlar siyasi zaruretlerle partilerin uzlaşmalarından doğar. Bu Hükümet dc bu protokol ve program üzerinde gerçekleştirilen uzlaşmanın eseridir. Uygulamalar daha ciddi anlayış ve uzlaşmacılığı gerektirebilir. Eğer koalisyonu teşkil edenler peşinen bu anlayış içerisinde Olduklarını beyan etmişlerse, başarılı olmaları içki biz her türlü şartı gerçekleşmiş olarak görüyoruz.

Hükümet buhranlarının yeni ve büyük atılımları gerçekleştirme zorunda olan ülkemiz için, ne ölçüde pahalıya mal olduğunu da hiç bir zaman unutmamak zorunda olduğumuzu hatırlatıyorum.

Sayın Üyeler, Milliyetçi Hareket Partisi olarak Hükümet Programında bizim anlayışımıza nazaran bir kısım noksanlıklar görmüş olmamız tabiidir. Ancak gerçekleştirilmesini yürekten temenni ettiğimiz tedbir ve tekliflerin ve heyecanla bağlı bulunduğumuz birçok problemlerin, prensiplerin Programda yer almış olmasını görmek memnuniyetimizi mucip olmuştur.

Hükümet Programında kalkınma hadisesi bakımından tespit edilen dört ana noktayı memnuniyetle ve başarı dileklerimizle işaret etmek istiyorum.

Bunlardan ilki; Türkiye'nin şart ve imkânlarıyla milli hedeflerini esas alan bir milli kalkınma modelinin benimsenmiş olmasıdır.

Diğeri; iktisadi politika olarak ekonomiyi milli seviyede dengeleme ve düzenlemelerin esas alınmış olmasıdır.

Üçüncü ve Milliyetçi Hareket Partisi olarak çok değer verdiğimiz nokta; kalkınma hadisesinde insanı temel unsur olarak alması ve onun şahsiyetini oluşturacak olan kültür siyasetinde Türk - İslâm sentezinin değerlerini esas olarak ittihaz etmiş bulunmasıdır.

Nihayet programda yer almış bulunan milli mesken projesi, milli ihracat kurulu ve teknolojik gelişmeleri takip edecek olan sanayi ve teknoloji takip teşkilâtı gibi müesseselere de işaret etmek gereğini duyuyorum.

Milliyetçi Hareket Partisinin daha önce açıklamaya çalıştığım düşünce yapısına nazaran programda yer almış bulunan şu düşünceler elbette ki tasvibimize mazhar olacaktır.

Cumhuriyetimizin temeli olan milli kültürümüzü korumayı, yaşatmayı, geliştirmeyi ve nesillere ve bütün cihana duyurmayı önemli bir görev sayıyoruz. Vatandaşlarımızın ve özellikle genç nesillerin milli kültür hazinelerimizle kaynaşması için her türlü tedbiri alacağız.

Komünizm, faşizm ve diğer materyalizme dayalı zihniyetlerle insanca yaşama hak, hürriyet ve haysiyeti ile bağdaşmayan ve bütün maddi ve manevi değerleri yok eden her türlü zulüm ve tahakküm idarelerine ve diktatörlük heveslerine karşıyız.

Milli manevi ve tarihi değerlere sahip ve bunlara sadakatle bağlı kalmayı mukaddes bir görevin gereği sayıyor ve bununla övünüyoruz. Eğer uygulamalarda da bu hassasiyeti görebilirsek, Milliyetçi Hareket Partisi Grubu olarak biz de bahtiyarlık duyacak ve bu Hükümetle övüneceğiz.

Saygıdeğer üyeler, anarşi ve şiddet olaylarının sebepleri üzerinde daha önce dolaylı olarak ve kısaca durmuştum. Tekrar ediyorum ki, davasız, meselesiz, milli şuur ve kavrayıştan mahrum olarak yetişen insanların ruhi muhtevaları milli kültür kaynaklarıyla beslenmemiş olanların emperyalist ideolojilerin propaganda ağına düşmesi çok kolaydır. Dünyamızın emperyalist devleri ideolojik mücadelede herhangi bir yumuşamayı açıkça reddederken, yeni nesilleri ve onların şahsında millet ve devlet varlığımızı korumanın en köklü ve ciddi yolu, büyük bir milli kültür hareketi başlatmak, onu canlı ve hâkim kılmaktır. Yani, heyecan isteyene milli ülküleri, şahsiyetini arayanlara milli şahsiyetini ve imanını kaybetmiş olanlara da İslâm imanını vermektir. Gençlerimize kendi mukaddeslerine kendi milli istikballerine sahip çıkmanın heyecan ve şuurunu vermek, onları diri ve dopdolu olarak hayata hazırlamak.

Anarşiye karşı Devletin kısa vadelerde yapabileceği muhakkak ki çok şeyler vardır. Programda yer almış bulunan, Devlet otoritesinin korunmasında görev almış ve sorumluluk yüklenmiş bütün Anayasa organlarının, milli kuruluşlarımızın, Devleti ve rejimi korumak hedefinde birleşerek anlayış ve davranış beraberliği yapmaları zarureti, yapılabileceklerin asgari şartıdır ve her halde, burada sözü geçen milli kuruluşların başında siyasi partilerimiz gelmektedir.

Program, "ülkemizde cereyan eden şiddet hadiselerinin ve anarşi olaylarının arkasında rejimi yıkmak kavgası vardır" demekte ve dış mihrakların Devletimize yönelttiği saldırılardan söz etmektedir.

Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın yöneticileriyle, Programda yer almış bulunan teşhis ve tespitler ışığında bir anlayış beraberliği kurulabilirse inanıyoruz ki, çok müessir tedbirler almak zor olmayacaktır.

Anarşi, terör ve her türlü siyasi cinayetler birer neticedir. Bu neticeyi doğuran sebeplere ısrarla inmeden ne teşhis birliği sağlanabilir ne de tedavi. Eğer Anamuhalefet Partisi, yukarıdan beri yapageldiğimiz tahlillere katılabiliyor, anarşinin temelinde emperyalist merkezlerin bulunduğunu kabul edebiliyorsa siyasi davranışlarının sınırını daha açık olarak belli etmek zorundadır.

Biz, Cumhuriyet Halk Partisini legal ve illegal bazı Marksist kuruluşlarca abluka altına alınmaya çalışıldığını biliyoruz. Bu kuruluşların uzantısı halinde çalışanların bu tarihi Partinin içine sızmaya çalıştığını da görüyor ve anlayışımızı son haddine kadar zorluyoruz.

NECATİ CEBE (Balıkesir) — Vah zavallı vah. Büyük teşhis (!)

NEVZAT KÖSOĞLU (Devamla) — Cumhuriyet Halk Partisi, ülkemizde 10 yıldan beri devam edegelen silahlı komünist hareketler karşısında takındığı tavrı yeniden gözden geçirmelidir.

12 Mart olayını, kurulan bağımsız mahkemelerde verilen kararları ve 10 yıldan bu yana öldürülen polis, jandarma, bekçi ve öteki Devlet Güvenlik Kuvveti mensuplarını, soyulan banka ve bombalanan polis karakollarını, halklara özgürlük iddialarını ve benzeri ihanet hareketlerini dikkatten uzakta tutmakta ısrar etmemelidir.

HAYDAR DEMİRTAŞ (Hatay) — Senin rütben ne rütben?

NEVZAT KÖSOĞLU (Devamla) — Israr etmemeli, devlet ve rejimin düşmanı bu ihanetlere karşı Cumhuriyet Halk Partisinin sınırlarını kesin hatları ile çizmelidir. Bugüne kadar olduğu gibi, bu gerçek inkârda devam edilirse, uzun olmayan bir sürede Cumhuriyet Halk Partisinin artık kurtarılamayacak bir noktaya sürükleneceğini endişe ile ifade etmektedirler. *(A.P. sıralarından alkışlar, C.H.P. sıralarından gürültüler)*

Devleti ve demokrasiyi kurmakla öğünmek yeterli değildir. Devlet ve rejim düşmanlarına, böyle oldukları mahkeme kararları ile sabit olanlara karşı çıkacağı yerde, onlarla elele tutmakta yarar görenlerin kendi eserlerinin düşmanı olduklarını tarih de, yaşayan nesiller de elbette görecektir.

Sayın Üyeler, hiç bir devlet, adı ve teşkilâtlanma biçimi ne olursa olsun, kendi varlığını tartışma konusu yapmaz, yapamaz, onu başka hiç bir değerle mukayese etmez. Her rejimin bir kısım sabit değerleri vardır ki, onları korumak, ne pahasına olursa olsun savunmak zorundadır. Devletin ve milletin bölünmezliği, demokratik rejimimizin mahiyeti, siyasi partilerin, Anayasamızın, tarihin ve milletin emri olarak kabul etmek ve savunmak zorunda olduğu kıymetlerdir. Ebedi olmasını dilediğimiz devlet, milletin iradesi ile her zaman değişebilecek olan ise siyasi iktidarlar ve hükümetlerdir. Siyasi mücadeleler içinde devlete ve rejime yönelen suçlar görüldüğünde bütün siyasi partilerin aynı hassasiyetle karşı çıkmaları ve bu tavırları himaye etmemeleri aynı zamanda kendi varlıklarının savunmasıdır.

Programda yer alan güvenlik kuvvetlerinin güçlendirilmesi ve ciddi bir eğitime bağlanması da şüphesiz ki bu bakımdan faydalı olacaktır.

Değerli üyeler, Programda devlet yönetiminin yeniden teşkilâtlandırılması, adalet hizmetlerinin sürat ve emniyeti; eğitim, din ve vicdan hürriyetleri konularında sadece başarılar dileyebileceğimiz güzel ifadeler vardır. Ancak çok önemli telâkki ettiğimiz bir konunun sükûtla geçiştirilmiş olduğunu veya farkına varamadığını gördük. Bu mesele beyin göçü hadisesidir ve izninizle konu üzerinde biraz durmak istiyorum. *(C.H.P. sıralarından "Nevzat titre" sesi)* Bir gün sizler de titreyecek, sizler de tarihin sesine kulak verecek, sizler de kendi benliğinize ve şahsiyetinize kavuşacaksınız, *(M.H.P. sıralarından* "Bravo" sesleri, alkışlar") Sizlerden hiç bir zaman, hiç bir şart ve imkânın altında ümidimi kesmiş değilim.

NECATİ CEBE (Balıkesir) — Sudan çıkmış gibisin.

NEVZAT KÖSOĞLU (Devamla) — Sayın Üyeler, gelişmekte olan ülkelerin yokluğunu çektiği asıl şey, ne sermaye, ne yeraltı veya yerüstü zenginlikleridir. Ge-

lişmekte olan ülkelerde var olmayan yahut yeterince olmayan şey, yetişmiş, elit insan gücüdür. Büyük iktisadi zenginliğine rağmen, meselâ bir Kuveyt'i eğer gelişmiş ülkeler içinde göremiyorsak, bu yüzdendir.

Bu tespitten sonra meseleye bir de gelişmiş ülkeler açısından bakalım.

Bir yabancı sosyologdan şu satırları okuyorum: Son yarım asır içinde endüstri memleketlerinde garip bir olay ortaya çıktı. Bunların yükseköğrenimi geliştirmek için sarf ettikleri gayretler üç dört katma çıkmış olmasına, 100 mühendisin bir senede yapacağı hesapları bir saniyede gerçekleştirecek hesap makinelerine sahip bulunmalarına rağmen, endüstri ülkelerinin hala bilginlere, teknisyenlere ve uzmanlara olan ihtiyaçları geometrik dizilerle artmaktadır. İşte bu gelişmeler karşısında yeni bir istismar ve emperyalizm türü gelişmeye başlamıştır. Her zaman olduğu gibi yine çok gelişmiş olanlar, kendinden daha az gelişmişleri sömürmektedirler. Bu istismar beyin göçü yolu ile olmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerin en çok ihtiyacını duyduğu ve milyonlara malettiği yetişkin uzman insanlar gelişmiş ülkelere akmaktadır.

Amerikan kaynaklarına dayanan rakamlara göre 1964-1965 yılları arasında Amerikan hastanelerinde çalışan 41.100 stajyer ve yabancı hekimin 11 bini yabancı tıp fakültelerinden mezundur ve 8 bini de az gelişmiş ülkelerden bu ülkeye gitmişlerdir.

1962-1966 yılları arasında Amerika'ya gelen 59.581 yetişmiş uzmanın 22.033'ü az gelişmiş ülkelerden göçmüştür. Bu rakamların, az gelişmiş ülkeler için ne demek olduğunu anlatmak için sözü uzatmak gereğini duymuyorum.

Türkiye bakımından durum daha iç açıcı değildir. Üçüncü Beş Yıllık Planın verdiği bilgilere göre 1970 yılına kadar mimarların % 7'si, makine mühendislerinin % 6,4'ü, jeologların % 3,6'sı, mütehassıs doktorların % 8,2'si ve pratisyen hekimlerinin % 21,4'ü çalışmak için yurt dışına gitmişlerdir.

Birleşmiş Milletler istatistiklerinden alınan bilgilere göre 1962-1970 ortalaması olarak her yıl 357 Türk bilim adamı ve yüksek nitelikte eleman göç etmektedir.

Bir ilim adamımızın yaptığı çalışmaya göre ise, 1959 yılında yurt dışında çalışan 237 doktora yapmış Türk'ten 38'i profesör, 33'ü doçent, 22'si yardımcı profesör, diğerleri ise çeşitli akademik, kariyerlere sahiptir.

Bu konuyu daha fazla uzatmadan geleceği ilgilendiren bir kaç rakamı daha vermekle iktifa ediyorum. Mimar ve Mühendis Odalarının 29.700 üyesi arasında yaptığı bir ankete göre kamu kesiminde çalışan üyelerinin % 71,4'ü özel kesimde çalışanların ise % -58,7'si yurt dışına göç eğilimi taşımaktadırlar. Bu elemanların Türk milletine maliyeti hepimizi Türk milletine maliyeti, hepimizi şaşırtacak ölçüde yüksektir. En değerli, en pahalı varlıklarımız elimizden çıkmaktadır. Böylesine hayati bir konunun, Hükümet Programında ifadesini bulmamış olması, bu konuda ciddi tedbirlerin alınmasına elbette ki mani olmamak gerekir.

Değerli üyeler, dış politika konularının milli bir mesele olarak telâkki edilmesini ve bütün siyasi partilerimizin aynı duyarlıkla meselelere yaklaşmasını istiyoruz.

Bu konularda, Hükümetten, iktidar - muhalefet görüntüsünü asgari ölçülere indirecek bir diyalog alışkanlığının kurulmasını beklemekteyiz.

Sayın Üyeler, sonuç olarak, bu Programa müspet oy vereceğimizi ifade ediyorum. Unutmayalım ki, programlar, kurallar nihayet birer imkândır; o imkânları güzellik, iyilik ve huzur istikametinde gerçekleştirecek olan da insanlardır.

Hükümetimizin hayırlı olmasını ve başarılarını Allah'tan niyaz ediyor, Milliyetçi Hareket Partisi ve şahsım adına yeniden saygılar sunuyorum. *(M.H.P. ve A.P. sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Nevzat Bey.

Sayın Muammer Aksoy, Sayın Milliyetçi Hareket Partisi Sözcüsünün, konuşmalarında, şahsınıza atfen beyanlarından dolayı İçtüzüğün 70'nci maddesine göre söz istemektesiniz.

Sadece, M.H.P. Sözcüsünün şalısınız hakkındaki beyanlarını açıklamak üzere söz veriyorum.

Buyurun Sayın Aksoy. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

Konuşma süreniz 10 dakikadır ve konu dışına taşmamanızı rica ediyorum.

MUAMMER AKSOY (İstanbul) — Sayın Başkan, Sayın milletvekilleri;

Burada, başka başka partilerin mensupları olarak gayet tabii ki, birbirimizin kopyası fikirleri söyleyecek değiliz ve birbirimizi de eleştireceğiz. Ancak, bu kürsüden, gerçeklerin dile getirilmesi lâzımdır. Birtakım yakıştırmalar yapma yoluna gitmemeli, gerçekler, olduğu gibi ifade edilmeli, ondan sonra bir yorum yapılacaksa, yorum da eklenmelidir ki, herkes bilsin.

Şimdi, olayı ele alalım: Duyduğuma göre, demişler ki, ben, "Sosyalist Enternasyonal ve C.H.P" adlı kitabımın kapağında, Sayın Ecevit'le beraber orak - çekici yanyana getirmişim yani, komünist işaretini yanyana getirmişim. *(A.P. sıralarından, "Doğru" sesleri)* Çeşitli bakımlardan yalandır, yalan. *(A.P. sıralarından,* "Doğru, doğru" sesleri) Dinleyiniz, anlarsınız, ama kitabı da gösteririm az sonra.

Evvelâ, kitabın kapağında, siz hepiniz köyden de geldiğinize göre, Türkçe'de de kelimeleri bildiğinize göre, orağın ne olduğunu, tırpanın ne olduğunu bilmeniz gerekir. Orak, ay şeklinde bambaşka bir şekildir ve altında sapı vardır; tırpan ise tamamen ayrıdır, bir... *(A.P. sıralarından, "Ooo Maşallah" sesleri, gülüşmeler)*

Gürültü yapmayınız, konuşmayı dinlemeyi öğreniniz.

Sayın Başkan, 10 dakikalık hakkımı, konuşabildiğim sürece kullanırım.

BAŞKAN — Rica ederim, hatibe müdahale etmeyiniz lütfen.

MUAMMER AKSOY (Devamla) — Demek ki, ortada çekiç-orak diye bir şey yoktur.

TUNCAY MATARACI (Rize) — Çekiç var.

MUAMMER AKSOY (Devamla) — Çekiç, bütün amelenin kullandığı bir işarettir. *(A.P. sıralarından gülüşmeler)* Bütün amelenin kullandığı bir alettir.

Ha, anlaşıldı; siz hakikaten, çok güzel, konuşma ve dinleme sanatını öğrenmişsiniz! Biraz önce burada, bir milletvekili olmayan kişi konuşabilir mi, konuşamaz mı meselesi ortaya çıktı. Konuşmaya karşı çıkanlara ki, ben çıkmadım ve konulabileceği görüşünü de savundum; çünkü, her türlü sataşmaya cevap verilir dedim. *(A.P. sıralarından gürültüler)* Ama siz, bana karşı olan başka hıncınızdan dolayı, tahrik ederek konuşturmama arzusundasınız, kendinizin zihniyeti tescil edilmektedir. *(A.P. sıralarından gürültüler)*

Şimdi Sayın Başkan, sussunlar, öyle devam edeceğim. Burada savunma hakkımı, beyler dinlediği dakikadan itibaren kullanacağım.

BAŞKAN — Lütfen müdahale etmeyelim.

ADİL DEMİR (İzmir) — Türk işçisine amele diyemezsiniz.

BAŞKAN — Lütfen beyler lütfen...

MUAMMER AKSOY (Devamla) — Amele veya işçi... Türkçe'de, her ikisi de kullanılan kelimelerdir. *(A.P. sıralarından gürültüler)*

Demek ki, ortada orak diye bir işaret yoktur; tamamen ayrı bir çekiç vardır, bir...

Dinleyin, kesmeyin dinleyin.

BAŞKAN — Lütfen beyler lütfen...

MUAMMER AKSOY (Devamla) — Bir kere, o kadar basit bir şey ki; o kapağın benimle hiç bir alâkası yok, bu da iki. *(A.P. sıralarından gürültüler)* O, yalnız, basan yayınevini ilgilendirir; bir ressam tarafından çizilmiş bir şeydir. *(A.P. sıralarından gülüşmeler)*

Kesmeyin... İki: Ona rağmen söz konusu olan çekiç-orak değil ve yan yana gelmiş çekiç-orak değil; bir işçi bir köylü vardır, hem de ayrı ayrı yerlerde. İşçi olarak yaptığı kimse, elinde işçiyi sembolize eden çekici tutmuştur. Öteki de bir köylüdür. Köylünün köylü olduğunu gösterebilmek için, her halde bir tarım aleti kullanacaktır. *(A.P. sıralarından gülüşmeler ve gürültüler)* Bu tarım aleti, eğer orak olsaydı, o zaman "orak" derdiniz. Orak kullanmamış o ressam, tırpan kullanmış. *(A.P. sıralarından gürültüler ve gülüşmeler)*

Önemli olan, -beyler, dinleyin- sizin birtakım yakıştırmalar yapmanız değil; sen kitabın içinden bahset. O kitapta ne yazılı? Birinci cümlesinden sonuncu cümlesine kadar, demokratik sosyalizmin komünizmle en küçük bir ilgisi olmadığım, tam aksine, bütün dünyada komünizmi önleyen tek hareketin demokratik sosyalizm olduğu yazılı orada. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Demek ki, fikirlerle değil, birtakım resimlerin ya kıştırmasıyle meşgulsünüz; buna mukabil, bizim zikretmiş olduğumuz kitapta kelimeler duruyor. Diyor ki: "Davadan döneni vurun". Bunun izahını yapmalıydı sözcü buraya geldiğinde. Yoksa, "Şu resim buradan binaya giderse, tırpan da orak olursa ve çekiçle üstüste gelirse acaba ne olurdu?" diye faraziyeler okunmaz. *(A.P. sıralarından gürültüler)*

Demek ki, beyler, siz yalnız bilgisizliğin değil, kötü niyetin en kötü misallerini veriyorsunuz. Çünkü, açıklama yapmak isteyen bir insanı dinlemek istemiyorsu-

nuz. Koca bir kitap, baştan aşağıya komünizme karşı yazılmış bir kitap; sosyalizmle komünizmin alâkası olmak şöyle dura, bütün NATO müttefiklerinin, müttefikimiz olan NATO'luların, yani NATO devletlerinin başbakanlarının sosyalist olduklarını, demokratik solda olduklarını anlatıyorum ve işte bunlar komünizme karşı çıktı diyorum. Onu almıyor da, şu resimle meşgul; ortada Ecevit, üstünde sulh güvercini; bir tarafta bir işçi, bir tarafta bir köylü, bunların ellerindeki aletler yanyana gelseydi ve geldiği zaman da orak, orak olarak değil de, tırpan bile olsa, orak haline tahvil edilseydi ne ortaya çıkardı?" Bunun üzerine ahkâm kesiyorlar. *(A.P. sıralarından gürültüler)* Demek ki, sizler bir kitabın içine değil, kapağına bakmakla yetinen insanlarsınız, bir. Kapağında ise, dediğiniz yalandır, orak yoktur tırpan vardır, iki. İşte o kadar... *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

AHMET GÜLTEKİN KIZILIŞIK (Zonguldak) — Türk köylüsü traktör kullanıyor şimdi, traktör.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Aksoy.

M.S.P. Grubu adına Sayın Hasan Aksay, buyurun efendim.

(A.P. ve M.S.P. sıralarından alkışlar)

M.S.P. GRUBU ADINA HASAN AKSAY (Adana) — Sayın Başkan, Sayın milletvekilleri;

Milli Selâmet Partisi Grubu adına, Hükümet programı üzerindeki görüşlerimizi arz etmek üzere huzurlarınızda bulunuyorum.

Muhterem milletvekilleri, 5 Haziranda yeni bir seçim yaptık. Seçimler, demokrasinin normal ve zaruri bir mekanizmasıdır. 5 Haziran seçimleri bir erken seçimdir; normal seçim vaktine pek az bir zaman kala yapılmıştır. Başlatılan büyük sanayi hamlesini, kalkınma hamlesini kesmiş ve 1 yıllık bir kayba sebep olmuştur. Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planımız, bu erken seçim sebebiyle, zamanında Meclislerimize gelememiştir. Milletimizin, buğday fiyatının verilememesinden çay parasının ödenememesine kadar birtakım sıkıntılarına sebep olmuştur. Milletimiz tarlasında çalışırken, işinin gücünün başında iken seçim çalışmaları yapılmıştır. Netice olarak, M.S.P.'nin Mart ve Nisan aylarında erken seçime karşı söylediği hususlar birer birer çıkmıştır. 5 Haziran seçimlerinden sonra yeni bir dönem başlamıştır. Böyle bir başlangıç noktasında seçimlerin ortaya koyduğu hususlar hakkında birkaç noktaya işaret etmekte fayda vardır.

1. Seçimlerde 3 milyona yakın mükerrer, fazla oy kullanılmıştır, seçimlere gölge düşmüştür; bu husus bundan sonraki seçimler için kesinlikle önlenmelidir.

Hükümet programında, bu fazla oy kullanma durumunun önlenmesine ait taahhütte bulunulmasını memnuniyetle karşılıyoruz. Ancak bu konunun biran önce halledilmesini, mahalli seçimlerden önce bütün tedbirlerin alınmasını, milli iradenin bir daha böyle bir hadiseye maruz bırakılmasının kesinlikle önlenmesini bilhassa istiyoruz.

İkincisi: 5 Haziran seçimlerinde milletimiz yine koalisyon hükümetlerini tercih ettiğini ortaya koymuştur; hiç bir partiye tek başına iktidar olma hakkını vermemiştir. Mazide tek parti hükümetleri kurulmuştur. Bu tek parti hükümet-

leri, milletimizin bekleyip özlediği büyük kalkınma hamlelerini yapamamışlardır. 1973 yılının rakamlarına bakılınca, Türkiye'de fert başına milli gelir 544 dolar iken, Yunanistan'da bile 1830 dolara çıkmıştır.

Hatta, tek parti iktidarları, milletimizi zaman zaman fevkalâde sıkıntılı günlere getirmiştir. 1946, 1960, 1972 yıllarına tek parti hükümetleriyle gelinmiştir. Geçen dönemde kurulan iki koalisyon hükümeti, o güne kadarla tek parti hükümetlerinin yapabildiklerinden çok daha önemli hizmetler başarmışlardır. Kıbrıs meselesi bu dönemde halledilmiştir. Manevi kalkınma ve ağır sanayi hamlesi koalisyon döneminde başlatılmıştır. Dengesizlikleri gidermek için en önemli adımlar bu dönemde atılmıştır. Sosyal muhtevalı kanunlar bakımından bu dönem müstesna bir yer almıştır.

Muhterem milletvekilleri, bugün demokrasi ile idare olunan ülkelerin birçokları koalisyon hükümetleriyle yönetilmektedir. Öyle ki, koalisyon, demokratik idarenin âdeta zamanımızdaki bir merhalesi olmuştur.

Demokrasi, bütün ülke halkının bir uzlaşmasıdır. Koalisyon hükümetleri, aşırılıklardan daha uzak, daha bir dengeli noktada bulunmaktadırlar. Herkesin fikrine saygı demokrasilerde esastır. Buna alışılması lâzımdır. Buna alışıldığı zaman, koalisyonların daha da ahenkle çalışmaları mümkün olacaktır.

1973 seçimlerinde olduğu gibi, 5 Haziran seçimlerinde de milletimizin koalisyon kararını görmemezlikten gelerek "illâ tek parti iktidarı" diye tutturmanın bir manası yoktur. Böyle bir tutumdan hiç bir fayda hasıl olmaz. Bilhassa yanlış zihniyetli partilerin tek parti iktidarları, sadece zararı büyütür.

Koalisyonlarda, koalisyon ortağı partilerin kendi fikirlerini söylemelerini uzlaşmazlık gibi, kabahat gibi göstermek yanlıştır. Bilâkis, doğru fikirlerin ortaya konması neticesinde çürükleri temizlenir.

1973 seçimlerinden beri başarılı koalisyonlar yapılmıştır. Bu koalisyonlar önemli hizmetler yapmıştır. Demokrasimiz bir merhaleye başarı ile girmiştir; süratle intibak etmektedir. Geçen dönemde iki koalisyon hükümeti kurmak için 10 aya yakın bir zaman kaybedilmiş olmasına rağmen, bu kere koalisyonun kısa zamanda teşekkülü, katedilen müspet mesafeyi göstermektedir.

Güvenoyu alamayacağı başlangıçta belli olan yanlış denemeyi de yapmamış olsaydık, kaybı daha da azaltmış olacaktık.

Muhterem milletvekilleri, dikkat edilirse, milletimizin başarılı bir koalisyon dönemi yaşadığında şüphe yoktur. Koalisyonlarımızın en çok tenkid edilen taraflarına baktığımız zaman da bu husus açıkça görülmektedir. Geçen dönemde neler tenkit edilmiştir ve niçin tenkid edilmiştir? Ağır sanayi hamlesi tenkid edilmiştir. Hiç şüphesiz, Türkiye'nin ağır sanayi kurmamasını isteyenler, bilerek veya bilmeyerek, söndürülmesini isteyenlerdir. Sanki bu anarşi yetmiyormuş gibi, anarşinin tek ve kesin ilâcı olan manevi kalkınmayı istemeyen bir kısım materyalistlerin tenkidleri olmuştur.

"Kıbrıs'la ille de taviz verelim" diyenler, bir baskı unsuru olabilmek için tenkide sarılmışlardır. Halbuki, bu hususlar geçen dönemin en güçlü icraatlarıdır. Bu ten-

kidler, bu vasıflarıyla bundan önceki Hükümetin ne olduğunu göstermiyor, bilâkis, bu tenkidi yapanların kalplerinde ne olduğunu gösteriyor.

Kısaca ifade etmek gerekirse, Türkiye iyi bir noktadadır. Daha iyiye gitmek için gayret sarf etmektedir. Karamsarlıklar geçersizdir. Karamsarlar, Türkiye'nin durumunu değil, kendi iç hallerini ortaya koymaktadırlar.

Muhterem milletvekilleri, Hükümet programına bakışımızı yapmadan önce, ana meselelerimizi tespit etmekte ve Hükümet programının bu meselelere ne derece çözüm getirdiğine bakmakta fayda vardır. Geçen iktidarlar döneminde üstüste biriktirilip önümüze gelen başlıca meseleler şunlardır:

1. İşsizlik: 2,5 milyon içeride 1 milyon dışarıda.

2. Dış ticaret açığı: Yılda 3 milyar dolar; 2 milyar dolar ihracat, 5 milyar ithalât.

3. Küçük bir gayri safi milli hasıla; 1976 yılında 49 milyar dolar ile 25'nci sıra.

4. Fert başına küçük bir milli gelir: 1974 yılında 860 dolar ile 52'nci sıra, 1975 yılında 915 dolar, 1976 yılında 967 dolar.

5. Yetersiz altyapı.

6. Coğrafi dengesizlik: Fabrikalar ve altyapı iki ilde toplanmış, 65 il karasaban arkasında.

7. Zümrevi dengesizlik; Gayri adli gelir ve refah dağılımı.

8. Dışa bağlı kalkınma: Makine, proje ve mühendislik dışarıdan geliyor.

9. Yanlış bir ekonomik sistem: Yanlış vergi sistemi, ağır faiz, yetersiz, eksik, yanlış kredi dağılımı.

10. Kalkınmaya mani mevzuat.

11. Materyalizme sapış ve anarşi.

Bütün bu meseleler bugün ortaya çıkmış değildir. Geçen iktidarlar döneminde birikmiş ve yığılmış meselelerdir.

Buna mukabil önemli avantajlarımız da vardır. Milletlerarası yarışta diğer ülkeleri geçebilmek için milletimiz müstesna üstünlüklere ve imkânlara sahiptir:

1. Eşsiz bir tarih, asil ve necip bir millet.

2. Ülke bütünlüğü 780 bin kilometrekare, Almanya 230 bin kilometrekare.

3. Ülkemiz, tarım, hayvancılık, maden orman, denizcilik ve enerji kaynakları bakımından dünyanın en zengin ülkelerinden biridir.

4. Ülkemizin coğrafi durumu; üç kıtanın kilit noktasında hava, deniz ve karayollarının ortasında bulunması,

5. Çalışkan, kabiliyetli ve dayanıklı bir millet.

6. Hızla artan bir nüfus.

Bu avantajlar, dünya milletleri arasındaki yarışta diğer milletleri geçmek bakımından büyük önem taşımaktadır.

Bunların tabii bir neticesi olarak her türlü güçlüğe ve ıslahı zaruri bozuk düzene rağmen, yüksek bir kalkınma hızı gerçekleştirmektedir.

Bu meseleler ve bu büyük avantajlar Hükümet programında nasıl değerlendirilmiştir, Hükümetimiz bunlara ehemmiyet vermiş midir, vermemiş midir? Bu hususlara bakarak Hükümet programını değerlendireceğiz.

Muhterem milletvekilleri, bu genel durumun ışığında bugün ilk meselemiz nedir?

Birinci meselemiz hiç şüphesiz, iç barış, kardeşlik, huzur, anarşinin halledilmesidir. Bu Hükümet, bu meseleyi ilk mesele saymış mıdır, saymamış mıdır? Milli Selâmet Partisi olarak biz buna bakıyoruz. Dikkat edildiği zaman, Hükümet bu konuya en büyük ağırlığı vermiştir.

Anarşiyi sadece birtakım tahriklerden ibaret görmek yanlıştır. Anarşinin asıl sebebi, şüphesiz, materyalizme sapıştır. Onun içindir ki, anarşiyi temelden önlemek için, programda maneviyatçılığa verilen ehemmiyeti memnuniyetle karşılıyoruz. Bilhassa maneviyatçılığın suç sayılmayacağı, 163'ncü maddenin tadil edileceği hakkındaki teminatı, yeni devrin büyük bir ışığı olarak görüyoruz. Şüphesiz, anarşi gibi bir meselenin halli, noktasal tedbirlerle mümkün değildir. Onun içindir ki, bu konudaki Hükümet icraatının bütün olarak yürütülmesini M.S.P. Grubu olarak yakından takip edeceğiz, bu konuda azami derecede yardımcı olmayı zevkli bir görev biliyoruz.

Hükümetimiz programında, bütün hürriyetlerin var olduğu ülkemizde din ve vicdan hürriyetinin tam ve kâmil manada kullanılmasını temin edecek bütün tedbirleri alacağız. "Anayasamızda yer alan lâyikliği din düşmanlığı olarak değil, din ve vicdan hürriyetinin teminatı olarak görüyoruz" şeklinde ifadesini bulan bu en önemli konumuzun bazı kimselere hâlâ lâyıkı şekilde anlaşılmamış olması, maalesef üzücüdür.

Niçin 163'ncü maddenin değişmesi lâzımdır? Önce, lâyikliği bilmemiz gerekmektedir. Kimsenin, inancını zorla kabul ettirmesi mümkün değildir. Hâlâ bazı yanlış çıkışlara rağmen bu konudaki mesut bir hadiseyi tespit etmekten büyük bir memnuniyet duyuyoruz: Türkiye Büyük Millet Meclisinde grupu bulunan dört parti vardır. Grubu bulunan bu dört parti, lâyiklik konusunda medeni ülkelerdeki anlayış seviyesindeki ifadeleri, kurduktan Hükümetlerin programlarında ortaya koymuşlardır. Sayın Ecevit Hükümeti programında "Hükümetimiz, herkesin inançlarına ve ibadetine saygılıdır ve yurttaşların dini inançlarının gereğini, engelsiz, özgürlük içinde yerine getirmesini sağlamayı insanlık ödevi bilir; insana ve halka saygının gereği sayar. Lâyikliği, din ve vicdan özgürlüğü anlamına alır. Dine bağlılığın, gelişme ile ve ilericilikle, dine saygının lâyiklikle çelişmediği kanısındadır" denmiştir. Grubu bulunan diğer üç partinin Hükümet programındaki cümleler İse yukarıda zikredilmiştir. Grup sahibi bütün partilerimizin böyle müşterek bir anlayış seviyesinde olmaları memnuniyet vericidir. Buna rağmen, din hürriyetinden bahsedilince, Anayasadan söz etmek sadece Anayasayı bilmemektir.

Bundan başka, son derece önemli diğer bir husus, hayat pahalılığıdır. Hayat pahalılığı her geçen gün artmaktadır. Bilhassa dar gelirliler bu ağır yük altında ezil-

mektedir. Buna büyük ehemmiyet atfediyoruz. Hükümet programında da aynı meseleye ağırlık verilmesini memnuniyetle karşılıyoruz.

Dış ticaret açığı: Bu konu neyle halledilecektir? Onun için Hükümet programında ağır sanayi konusuna büyük önem verilmiş olmasını memnuniyetle karşılıyoruz.

Ağır sanayi hamlemizi yapmak ve başarmak ihtiyari değil, zaruridir. Dış ticaret açığından, Avrupa'ya göç eden 1 milyon evlâdımızdan, Amerika ambargosuna kadar birçok hadise, ağır sanayi hamlesinin zaruretini ortaya koymaktadır.

Programdaki, "Hedefimiz, Türkiye'nin makine ve teçhizat ithal eden bir ülke değil, ihraç eden bir ülke haline gelmesidir" taahhüdünde özetini bulan sanayi hamlesinin, iktisadi, içtimai, siyasi birçok zararlı birikimleri ortadan kaldıracağı inancındayız. Erken seçim dolayısıyle önemli bir kesintiye ve zaman kaybına uğrayan bu hamlenin daha da hızlandırılması, gittikçe arılan bir mecburiyet olmaktadır. Ağır sanayi, "Yeniden Büyük Türkiye'nin kurulmasında önemli bir adımdır. Dengesizliklerin giderilmesi, kalkınma modelimizi memleket gerçeklerine dayandırmak ve dengeli bir kalkınmayı gerçekleştirmek en önemli meselelerimizden biridir.

Hükümet programındaki, "Kalkınma, planlı ve dengeli olacaktır. Ekonomimizi sıhhate kavuşturmaya gayret ederken, sosyal adaleti ve sosyal güvenliği her vatandaş için sağlamaya gereken önemi vereceğiz. Mülkiyet hakkına ve meşru kazanca saygılı olacağız. Âdil gelir dağılımını gerçekleştirecek değer ve nitelikte tedbirler alacağız" şeklindeki tespit ve taahhüdü memnuniyetle karşılıyoruz.

Şahsiyetli dış politika: Başlatılmış bulunan şahsiyetli, dengeli, kararlı ve gerçekçi dış politikanın takip edileceğine dair Hükümet programında yer alan taahhütler memnuniyet vericidir,

Hükümet Programında: "Kıbrıs, Ortak Pazar ve Ege'deki haklarımızın korunacağına ve tarihi ve manevi bağlarla bağlı bulunduğumuz Müslüman ülkelerle ilişkilerimizi yeni yaklaşımlarla sağlam temeller üzerinde geliştirmek ve bu ülkelerle aramızdaki işbirliğini her sahada ve bu arada sanayi ve teknoloji alanında yoğun bir muhteva kazandırmak için gayret sarf edeceğiz ve girişimlerde bulunacağız" şeklinde ifadesini bulan tespit ve kararlara destek olacağız.

Son olarak, programın her sayfasına sindirilmiş olarak yer alan önemli bir noktaya işaret ettikten sonra sözlerimi tamamlayacağım. Bu husus, icracı hükümet olma kararıdır. Bu, yeni devrin özelliğidir. Kalkınmamıza mani olan mevzuatın kaldırılacağını büyük bir hadise olarak görüyoruz. Bu kanunların biran önce çıkarılması, icranın yolunu tıkayan mevzuatın günün şartlarına göre yenilenmesi için M.S.P. Grubu olarak azami derecede yardımcı olmayı en önemli vazifemiz telâkki ediyoruz.

Kalkınmaya mani olan mevzuatın kaldırılması, Hükümetin, icracı bir hükümet olabilmesini temin etmek, bugünün ve yarının temel meselesini halletmek demek olacaktır. Onun için bu taahhütlerin gerçekleştirilmesinin M.S.P. Grubu olarak en devamlı takipçisi olacağız.

Hükümet programında yer almış olan En Az Geçim indirimi Kanununun bütün dar gelirlilere ferahlık getirecek tarzda vakit geçirmeden çıkarılmasını; vergi ıslahı konusunun biran önce hazırlanarak Meclislerimize getirilmesini; başlatılan faizsiz uygulamanın genişletilerek ve miktarının artırılarak kalkınma hamlemize yardımcı olunmasını, bu sebeple bilhassa dar-gelirliler üzerine binen yükün biran önce azaltılmasını bekliyoruz.

Sanayi Teşvik Kanununun biran önce çıkarılarak, yeni devrin temel karakterini teşkil eden en önemli mevzuatın, günün ve kalkınma hamlelerimizin şartlarına uydurulması büyük bir öncelik taşımaktadır.

Emeklilerin durumlarının süratle düzeltilmesi, teknikerler ve PTT dağıtıcılarının haklarının verilmesi, Güneydoğu hududumuzdaki mayınlanmış arazinin mayınlardan temizlenerek, ekonomimizin ve halkımızın hizmetine sunulması, bu icraatların süratle gerçekleştirilmesi nispetinde milli Selâmet Partimizi memnun edecektir.

Yalnız çalışanlara değil milletimizin bütün fertlerine sosyal güvenliğin geliştirilmesi, milli Selâmet

Partisinin temel meselesi olarak takip edilecek ve bütün bu konularda Hükümetimize azami derecede yardımcı olunacaktır.

Devlet Memurları Kanununun aksayan yönlerini düzelterek, daha âdil bir maaş ve ücret sisteminin getirilmesi,

Basındı çalışanların emeklilik sürelerinin 20 yıla indirilmesi,

Fikir ve sanat hayatının teşvik edilerek, telif haklarında vergi muafiyeti nispetinin yükseltilmesi,

Belediye hudutları dahilindeki yolların yapım ve bakım çalışmalarını hızlandırmak için gereken tedbirlerin alınacağı ve 1981 yılına kadar elektriksiz köy bırakmamak konusunda programda yer alan azim ve kararı M.S.P. Grubu olarak memnuniyetle takip edecek ve yardımcı olacağız.

Bütün bu hizmetleri biran önce yapabilmesi için, Hükümetimize başarılar diliyor ve milli Selâmet Partisi Grubu adına Yüce Meclise saygılar sunuyorum. *(M.S.P., A.P. ve M.H.P. sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim.

Şahsı adına Sayın Faruk Sükan, buyurun efendim. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

FARUK SÜKAN (Konya) — Sayın Başkan, değerli milletvekili arkadaşlarım;

Sözlerime başlarken, bugünkü Hükümet Programı görüşmeleri münasebetiyle Parlamentoda cereyan eden elim hâdiseler hakkında bazı hususları sizlere arz etmeyi vazife telâkki etmekteyim.

Değerli milletvekilleri, Türkiye'nin büyük tehlikelerle çevrili olduğu bir devrede, hattâ Cumhuriyet tarihimizin en nazik bir devresinde Türk milletinin yegâne ümidi olan Parlamentomuzda bugün birkaç saat evvel cereyan eden hâdiseler karşısında üzülmemek mümkün değildir. Burada iki büyük parti, iktidar kanadının

büyük partisi ve Ana muhalefet Partisi maalesef, memleketin içinde bulunduğu ağır şartları bir kenara itmek suretiyle Meclisi bir kavga meydanı haline getirmiş bulunuyorlar.

Değerli milletvekili arkadaşlarım, huzurun da huzursuzluğun da kaynağı burasıdır. Burada cereyan eden her hadise en ücra köye kadar, yurdun en ücra mıntakasına kadar intikal eder. Eğer iç barıştan, eğer kardeşlikten gerçekten inanarak bahsediyorsak, onun örneklerini burada vermek lâzımdır. Bu hâdiseler cereyan ettiği takdirde buradan tek kanun çıkmaz arkadaşlar, tek kanun çıkmaz, İş inatlaşmaya, zıtlaşmaya giderse, 214 tane milletvekili, 78 senatörü ile burada bulunan muhalefet partisi, iktidarın, bütün imkânlarını kullanmasına rağmen kanun çıkartmaz. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* O itibarla, affınıza sığınırım, aklımızı başımıza toplamamız lâzım. Yakın siyasi tarih olaylarından, siyasi tarihten ibret dersleri almak lâzım.

Hükümet Başkam diyorlar ki; "Tecrübe geçirdik" Doğru, ama ibret dersi almak lâzım.

Değerli Arkadaşlarım, burada Türkiye'nin en mühim meseleleri görüşülmedi. Bugün Türkiye'nin en mühim meselesi iç ve dış güvenlik meselesidir. Türkiye, Türk Devletini tahrip etme, ülke ve millet bütünlüğüne kasteden açık, gizli hareket ve mihraklar vardır; Türkiye'de ihtilâlci gruplar vardır.

Değerli Arkadaşlarım, bunları göre göre meseleyi basite irca etmek, her taraf sütlimanmış gibi burada sen-ben kavgasına girişmek, zannediyorum ki, milletten aldığımız emanete ihanet olur.

Değerli Arkadaşlarım, Türkiye'nin içinde bulunduğu önemli meseleleri kim halledecek? En mühim müessese hükümet müessesesi, Parlamento, idare ve anayasal kuruluşlar. Eğer meseleyi bu zaviyeden alırsak, objektif bazı doneleri ortaya koymak suretiyle, "Hükümetin, bu kadar ağır meseleleri halledebilecek bir kuruluştan ve kendi aralarında, iç bünyelerinde ahenkle çalışabilecek tutarlı bir hükümet hüviyetinde midir?" Sualini sormamız lâzım.

Gücü hükümete ihtiyaç var. Temel prensiplerde asgari müştereklere sahip olması lâzım. Bu Hükümet üyelerinin geçmiş tatbikatı ortada; siyasi kanaatleri, ahlâk anlayışları, hukuk anlayışları birbirinden farklı. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Daha dün seçimlerden çıktık... Çıkar bir Başbakan Yardımcısı, Başbakanına, "Sen Masonsun, sen renksizsin, sen montajcısın, sen koka kola milliyetçisisin" derse, hiç kimse, bu Hükümetin inandırıcı olmasına inanmaz. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Çıkar Başbakan, Başbakan Yardımcısına derse ki, "Sen idüğü belirsizsin, sen milli görüş safsatacısısın. Attığın temeller hiç bir projeye dayanmaz, kaynağı beli değil; bırakın bu işleri, bunlar boş laflardır" diye söylerse, değerli arkadaşlarım, aynı şahıslar hükümetin yine aynı makamlarını işgal ederse, inandırıcı olmaz; objektif konuşuyorum arkadaşlar.. *(A.P. sıralarından gürültüler)*

Değerli Arkadaşlarım, değerli dâva arkadaşlarıma cevap vermiyorum. Ben o kökün adamıyım. O itibarla, lütfen bana laf atmayın, sataşırsanız misliyle cevap veririm

GÜNGÖR HUN (Sakarya) — Sen veremezsin. "Eşkıyanın ne zaman ne yapacağı beli olmaz" diyen Halk Partisi... *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

FARUK SÜKAN (Devamla) — Doğru, doğru arkadaşlar. Müsaade ederseniz, gelin, bunu sinirlerin daha yatkın olduğu bir devrede, öfkelerimizin daha yatışkın olduğu bir devrede "böyle bir nazik devrede değil" bunun münakaşasını yaparız, hiç çekinmeden yaparız. O itibarla, sükûnetle dinlemenizi istirham ediyorum. Haklısınız, onun münakaşasını, müsaade ederseniz yaparız.

Değerli Arkadaşlarım, bu tarzda ahenksiz olan, iç bünyesinde tutarlı olmayan, birbirine güvenmeyen bir kadro ile Türkiye'min ana meselelerinin hallinin zor olacağı kanaatindeyiz; geçmiş tatbikat da o istikamette.

Ben işin bir tarafına daha gelmek istiyorum! Bu hizmetler ne ile görülecek? İdare ile. Sevgili arkadaşlarım, idare, bugün mefluç, idarede rüşvet, irtikâp, partizanlık almış yürümüş; size bunlardan misaller vereyim: Huzur ve asayişi kim sağlayacak? Kanunlarımıza göre, Devletin temsilcisi valiler. Bugün Türkiye'de 30'dan fazla vali, liyakatleriyle, tecrübeleriyle, şahsiyetleriyle, çalışkanlıklarıyla o makama gelmiş kimseler değil. Onlar, muayyen partilere ve muayyen insanlara dayanarak, lâyık olmadıkları mevkilere, Devletin temsilcisi olarak değil, muayyen parti ve muayyen kimselere hizmet etmek suretiyle oturmuş vaziyetteler; misallerini veririm: Bir gün, sabah namazında bir kaymakam, hiç kanuni hakkı, vecibesi, hiç bir şeyi olmadığı halde çıkar da minarede ezan okur da, bir zaman gelir milli Selâmet Partili arkadaşım onu götürür bir vali yaparsa ve müfettiş raporları da, tatbikat da, ehliyetli, dirayetli kimseler de bir kenarda durursa arkadaşlar, o memlekette o vali, Valilik yapamaz. Ben siyasi maksatla söylemiyorum, teker teker misallerini verebilirim arkadaşlar. Gece gündüz içki içip, Milli Selâmet Partili Dahiliye Vekili oldu diye içkiyi bırakıp vali olan ve o bulunduğu vilâyette hiç kimsenin itibarını kazanamayan, Devletin temsilciliğini yapamayan insanlar bugün vali... Değerli Arkadaşlarım, Devletin temsilcisi olan vali, Cumhurbaşkanının temsilcisi tuğgeneralin kapısını açıp sol gerisinden giderse, o, vali değil, o uşaktır; *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* bunlar var! Onun için, bunlara dikkat etmek lâzım.

Bunlar yapabilecekler mi? Hay hay, alkışlarız. Ben bunları bilerek konuşuyorum; böyle olmadığı takdirde huzur, asayiş sağlanamaz arkadaşlar.

Programda var, yazılı güzel şeyler var ama iş tatbikatta.

Bugün zabıta teşkilâtı moralman çöküktür; bugün bu âciz idareciler yüzünden zavallı Türk polisi sahipsiz ve perişandır; esasen Türkiye'nin bugün ihtiyaçlarına cevap verebilecek durumda da değildir.

Halk Partililer, Adalet Partililer, geçen sene ben POLDER'in (Polis Derneklerinin) toplantısına gittim, bu sene gidenleriniz de var mı bilmiyorum; ne bir hükümet adamı, ne bir iktidar partisinden bir kimse yoktu. Orada üzülmemeniz, tüylerinizin diken diken olmaması mümkün değildi. Polisin içerisine ikilik girmiş, sağ-sol

kavgasının ötesinde aşırdık girmiş, mezhepçilik girmiş, tarikatçılık girmiş; bugünkü durum bu. Daha üç gün evvel Mehmet Ali Aybar'ın, Halit Çelenk'in POLDER toplantısındaki konuşmasını radyo verdi, haberiniz var mı bilmiyorum, Hükümete ithaf ediyorum; tedbir alınmadığı takdirde huzuru asayiş temin edilemez.

Değerli Arkadaşlarım, o itibarla, nazari olarak konuşmayalım. Dünyanın hiçbir demokratik memleketinde, Türkiye'de olduğu kadar asayiş, bu kadar iç huzur bozulmuş, böyle zayıf bir güvenlik teşkilâtı olsun, görülmüş şey değil. Üstelik, güvendiği kimse de yok; vekili, valisi polise sahip çıkmazsa, jandarmaya sahip çıkmazsa, vazife görmez arkadaşlar; bunlardan evvelki durum buydu. İşte, Sayın Başbakan seçimlerden evvel çıktı, burada, bu anarşik olaylar dolayısıyle Cumhurbaşkanını ziyaretten sonra dedi ki: "Anarşi, siyasi cinayetlere dönüştü. Hükümet olarak bütün tedbirler alındı, iki tedbir kaldı: Birisi sıkıyönetim, diğeri üniversitelere el koymak". Hemen o akşam Sayın Başbakan Yardımcısı, "Hayır, sıkıyönetime de, üniversitelere el koymaya da lüzum yoktur" dedi. Değişti mi arkadaşlar bunlar? Sayın Başbakan, "Türkiye'de 3 yılda komünizm 50 yıllık mesafe katetmiştir" buyurdular. Doğru ama hemen arkasından milli Gazete de bu manşeti attı "Sayende!" diye, arkasından tekzip etti.

Sevgili arkadaşlar, Sayın Başbakan, "Anarşi Hükümetin üstünü aştı, Devlet meselesi haline geldi" dedi Bu kadar ağır... Komünizm tehlikesinden bahsediliyor... Elhak, Türkiye'nin bir numaralı milli meselesi, milli felâketi komünizmdir inancındayım. Türkiye, enternasyonal komünizmin her şeklinin

(A.P. sıralarından alkışlar) dinleyin lütfen, her şeklinin tatbikat merkezidir bugün; ama Hükümetten soruyorum; bugüne kadar mahkûm olmuş kaç tane komünist vardır, 2,5 sene zarfında?

İSMET ANGI (Eskişehir) — Aftan çıktı.

FARUK SÜKAN (Devamla) — Nerede Devlet Güvenlik Mahkemeleri? Devlet Güvenlik Mahkemelerini kim kurdu, kim kaybetti? Neden kuramadınız? Nöbetçi onbaşısı gibi biz burada bekledik.

İSMET ANGI (Eskişehir) — *(C.H.P. sıralarını* göstererek) Berabersin.

FARUK SÜKAN (Devamla) — Ben beraber falan değilim İsmet. Ben eski adamım; benim mevki ihtirasım yok; ama Devleti düşünüyorum, Devleti % 42 rey almış bu, sayenizde... Bunların hepsi komünist falan değil; varsa komünist, getirin buraya, vesikalarıyla delillendirin, verin mahkemeye. Dedikodu yok.. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Bunu yapar hükümet... Ben bunun kavgasını yapıyorum. Mahkemelerin huzuruna hukuki delillerle, vesikalarla çıkamazsanız ve komünizm edebiyatı yaparsanız arkadaşlar, komünizm şimdiki olduğu gibi gelişir. Cumhuriyet tarihinin hiçbir devresinde, Birinci MC Hükümeti zamanında olduğu kadar komünizm tahribat yapmamıştır; komünizmin her şekli Türkiye'de büyük tahribat yapmıştır sayenizde; aczinden, tutarsızlığından, ciddiyetsizliğinden olmuştur Hükümetin, sizin değil. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

ADİL DEMİR (İzmir) — Sebep sizsiniz, kaçtınız o zaman.

FARUK SÜKAN (Devamla) — Onun için değerli arkadaşlarım, milli birlik tehlikede... Gidin, Şark'ta bazı vilâyet konaklarının üzerinde "Burada Türkçe konuşulmaz" mı var.

Şimdi değerli arkadaşlarım... *(C.H.P. ve A.P. sıralarından karşılıklı lâf atmalar, gürültüler, sıralar arasında toplanmalar)*

BAŞKAN — Sayın Güngör Hun... Sayın Güngör Hun... *(Başkanın tokmağı vurması)*

FARUK SÜKAN (Devamla) — Değerli Arkadaşlarım, burada... *(Gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın Güngör Hun...

FARUK SÜKAN (Devamla) — Değerli milletvekilleri, 40 milyonluk büyük Türkiye, Amerika'dan sonra 500 bin kişilik büyük bir orduya sahip bir devlet, bugün âdeta tecrit edilme durumundadır. Türkiye'nin iç ve dış düşmanları, Ortadoğu'da emel besleyen süper devletler, Ortadoğu'nun zengin kaynaklarını istismar ederek Türkiye'nin büyük devlet olmasını istemeyen Amerika'sı da, Rusya'sı da Türkiye'yi abluka altına almış vaziyetteler.

Değerli Arkadaşlarım, silah ambargosunun yanında iktisadi ambargo da var. Başka kaynaktan temin edeceğiz" diyorlar. Edemezsiniz! Türk Ordusunun silahlarının % 90'ından fazlası Amerikan yapısı ve Amerikan silahı. Avrupa, Amerika'dan vize almadan silah vermez; kaldı ki, dövizimiz falan da yok.

Bu vaziyet karşısında, "Kıbrıs meselesini Amerika'dan ayırıyoruz" mütalaası yanlıştır. Kıbrıs'ı haysiyetli bir şekilde, Türkiye'nin şartlan içinde muhakkak bir çözüme bağlamak mecburiyetindesiniz. Açık söylüyorum, gerekirse, haysiyetlice taviz vermek suretiyle, ama uzun vadeli... Türk Ordusu orada... Çok akıllıca milli hedefleri tespit edilmiş bir plan içinde Kıbrıs meselesi halledilmelidir, ambargo meselesi halledilmelidir. Bu Hükümet bunu yapmadığı takdirde, Türkiye Rusya'nın kucağına gidiyor; İktisaden demirperde memleketlerinin ipoteği altına girmiş oluyoruz değerli arkadaşlarım.

Bu itibarla, bunun tedbirlerini almalı ve bu Mecliste bunların müzakeresi yapılmalı idi. Rica ediyorum, kimler bunların münakaşasını bugün dile getirmiş oldular?

Değerli Arkadaşlarım, zamanım az, onun için acele ile satır başlarım arz etmeye çalışıyorum.

Türkiye'de siyaset girmeyen her yere siyaset girdi: Ordu'ya da siyaset girdi, mektebe de siyaset girdi; camiye de siyaset girdi; eskiden tek imam, tek cemaatti, kahveler ayrıldığı gibi, şimdi camilerin imamı da ayrılıyor arkadaşlar. Orduya da siyaset girdi; kışlalarda bugün politika konuşulmaktadır. Böyle nazari konuşmuyorum, müsaade ederseniz bazı şeyleri bilerek konuşuyorum... "Lockheed" rüşvet olayından sonra, Hava Kuvvetleri Komutanı Emin Alpkaya'nın ayrılmasından sonra yapılan kanunsuzluklar, usulsüzlükler ve ondan sonra da Kara Kuvvetleri Komutanının yine aynı şekilde ayrılması olayı, Ordu'yu politikaya çekme hareketidir ve Ordu'da bugün açık siyaset yapılmaktadır. Bu itibarla, kışlada da politika var, camide de politika var, okulda her şekliyle var değerli arkadaşlarım.

Bu vaziyet karşısında milli birliğin tesisi, bu vaziyet karşısında Hükümetin, Programda vaadettiği hususların, yani iç barışın, kardeşliğin ve ilân ettikleri, serdettikleri hizmetlerin nasıl yapılabileceğini elbette ki düşünmekte haklılık görüyorum ve bu düşünceler içerisinde de bu Hükümetin tutarlılığına güvenemiyorum.

Değerli Arkadaşlarım, bir hususu arz edeceğim, alınmasınlar:

Şu para bir fotokopi, 500 lira. (Paranın fotokopisini milletvekillerine göstererek) Bu, Ermenek M.S.P. İlçe Başkanının kasasından 31.500 lira; 100 liralık ve 500 liralık üzerinde aynı kalemle ve aynı şahıs - İlçe Başkanı - tarafından seçim arifesinde yazılmıştır.

Burada, "Tek önder Peygamber". Altında "M.S.P." Sayın Profesör...

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Ankara) — Biz onun kimler tarafından yazıldığını biliyoruz; sen yazdırdın, yazdıranlar da yakalandı.

FARUK SÜKAN (Devamla) — Efendim, ben ajan provakatör, yabancı ajan! Müsaade ederseniz bir, gördüklerim var; ben bunu intikal ettiriyorum; mahkemeye intikal etmiş, başka bir şey söylemiyorum. Yalnız, Konya'da Kızılören'de ve bazı ilçelerde sayın...

DEVLET BAKANI BAŞBAKAN YARDIMCISI NECMETTİN ERBAKAN (Konya) — Sizin yaptırdığınızı söylediler, biz bunu tahkik ettiriyoruz.

FARUK SÜKAN (Devamla) — Efendim, bu M.S.P. İlçe Başkanının el yazısı. Faruk Sükan'ın el yazısı ise, mahkemeye verirsiniz, bu milletin huzurunda ben de şerefsiz insan olarak gezerim ve bu Parlamentoyu da terkederim; ama yapanların cezasını Hükümetin takip etmesini istiyorum.

DEVLET BAKANI BAŞBAKAN YARDIMCISI NECMETTİN ERBAKAN (Konya) — Sizin yaptırdığınızı söylediler, biz bunu tahkik ettiriyoruz.

FARUK SÜKAN (Devamla) — Benimkisi erkekçedir... Şimdiye kadar gizli kapaklı işim yok Hoca. *(C.H.P. sıralarından, "Bravo" sesleri)* hiçbir zaman çıkıp seçim meydanlarında, kahvelerden sonra, "Başbakan Erbakan, peygamber Erbakan" diye biz politikaya...

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Ankara) — Bunları sen yazdırdın, ayıp ayıp! *(Gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın Faruk Bey, süreniz bitmiştir.

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Ankara) — Ve yazılarımda sen yazdırdın. Ayıp! *(Gürültüler)*

FARUK SÜKAN (Devamla) — Hakkından, davasından emin olan insanlar...

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Ankara) — Bir insan peygamber olmaz. Bir insan, insandır; peygamber başka şeydir. Nasıl yaptın bunu Allah'tan korkmadan?

FARUK SÜKAN (Devamla) — Sayın Bakan, nasırınıza dokunduysam başka, ama lütfen sükûnetle cevap verin ben sükûnetle söylüyorum; ben, olanı söylüyorum.

TEMEL KARAMOLLAOĞLU (Sivas) — Yalan Söylüyorsun.

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Ankara) — Terbiyeli konuş Sayın Sükan, kimsenin nasırına dokunmadın. *(Gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın Faruk Bey, süreniz dolmuştur.

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Ankara) — "Erbakan peygamber" diye yazdıran da sensin. Kendi inancına ve din anlayışına göre konuşuyorsun. *(C.H.P. sıralarından "Otur, bağırma" sesleri, gürültüler)*

BAŞKAN — Süreniz tamam Faruk Bey.

FARUK SÜKAN (Devamla) — Değerli arkadaşlarını, ben...

TEMEL KARAMOLLAOĞLU (Sivas) — Sen yalan söylüyorsun; inanmadığın bir şeyi söylüyorsun, uyduruyorsun. Bu memlekette, bu kürsüde bu kadar yalan Söylenmez. *(C.H.P. sıralarından "Sakal bırakmadığı için mi?" sözleri)* Sakal bırakmak meselesi değil; inanca karşı, dine karşı konuşuyor. *(C.H.P. sıralarından, "Ayıp, otur" sesleri, gürültüler)*

FARUK SÜKAN (Devamla) — Şimdi arkadaşlarım, ben...

BAŞKAN — Sayın Faruk Bey, süreniz tamamlanmıştır.

FARUK SÜKAN (Devamla) — Değerli Arkadaşlarım, imanın, inanan insanın kim olduğunu Cenabı Hak bilir; onu Allah'a havale ederim. Yalnız, ben, duyduklarımı söyledim. Eğer iftira var ise, iftiranın bütün cezasını Allah'ın huzurunda vicdanen çekmeye amadeyim.

Bu itibarla... *(A.P. sıralarından, "Millet huzurunda, millet" sesleri)* Keza, millet huzurunda da çekelim. Ben, duyduklarımı ifade ediyorum, biç sinirlenmeyin; ben, şahsen duyduklarımı intikal ettiriyorum, kızmayın. *(M.S.P. sıralarından gürültüler)* Kızmayın arkadaşlar... Eğer mahkemede bunlar çıkarsa, mesele yok; neden sinirleniyorsunuz yani?

HÜSEYİN ERDAL (Yozgat) — İftira ediyorsunuz; siz iftira ettiniz.

FARUK SÜKAN (Devamla) — Efendim, iftira ediyorsam, iftiranın cezasını, arkadaşımın söylediği gibi, ben çekerim; lütfen sakin olunuz.

HÜSEYİN ERDAL (Yozgat) — İftira, iftira. *(M.S.P. sıralarından gürültüler, ayağa kalkmalar)*

BAŞKAN — Faruk Bey, lütfen... Süreniz bitmiştir. *(M.S.P. sıralarından gürültüler)* Lütfen beyefendi, kesiniz.

FARUK SÜKAN (Devamla) — Efendim, değerli milletvekili arkadaşlarım, bunu şunun için arz ediyorum; Dini siyasete alet etmeyelim.

HÜSEYİN ERDAL (Yozgat) — Dinden korkmayın.

FARUK SÜKAN (Devamla) — Müsaade ederseniz... Lütfen...

Dini siyasete afet etmeyelim. Bunu şunun için arz ediyorum: Arkadaşlar, bir taraftan, birlik ve beraberlikten bahsediyoruz; bir taraftan, birliği ve beraberliği tahrip eden hususlara, yollara, yöntemlere kendimiz tevessül ediyoruz; önlememiz lâzım gelen kimseler olarak. Ciddi söylüyorum... Burada ben fazla bir şey Söylemeyeceğim. Yalnız, eğer bu memleketin Milli İstihbarat Teşkilâtı varsa, bu memleketin siyasi polis teşkilâtı varsa, seçimler esnasında herkesin, kimlerin ne tarzda propaganda çalışmasında bulunduğunu, nasıl faaliyet gösterdiklerini, Anayasa, Cumhuriyet ve demokratik prensiplere ve kaidelere sadık kalıp kalmadıkları hususunu, Devletin arşivleri elinizde, tetkik edilir, o zaman müfteriler de meydana çıkar, hakikaten suç işleyenler de meydana çıkar.

Benim son olarak istirhamım şudur: Hükümet, geçen yıllar, geçen 2,5 sene zarfında, Devletle ilgili temel meseleleri Meclise getirmedi. Arkadaşlar, bundan sonra Hükümet çok önemli devlet meselelerini komünizmden tutunuz da, her türlü bölücülüğe yıkıcılığa kadar her meseleyi Türk milletinin mümessillerinin huzuruna getirsin, burada vesikaları ile Meclise arz edilsin, Meclis ikna edilsin ve ondan sonra da gerekli kanunlar çıkarılsın ve icabına tevessül edilsin; ama daima bunun dedikodusu yapılmıştır.

Değerli Arkadaşlarım, son olarak şunu arz edeyim: Ben 1 Mayıs günü Taksim'de 3,5 saat olayları takip ettim, 3,5 saat. Mao'nun, Marks'ın, Lenin'in, Stalin'in panoları oraya asıldığı zaman oradaydım.

BAŞKAN — Sayın Faruk Bey, süreniz dolmuştur, geçmiştir.

FARUK SÜKAN (Devamla) — Bu memleketin siyasi polisi, bu memleketin diğer polisi acaba neden onları asan adamları alıp da yakalayıp getirip Hükümetin yetkili makamlarına ve mahkemelere tevdi etmemiştir? Yani Hükümet bu kadar önemli devlet meselelerini çok ciddiyetle takip etmeli ve kanuni kuruluşlara ve makamlara tevdi etmelidir. Bunlar yapılmadan işin lâfını yapmak, edebiyatını yapmak, şu veya bu şekilde konuşmak, zannediyorum ki, bizim kendi aramızda anlaşmaları önler ve Mecliste böyle kavgaların çıkmasına da sebep olur.

BAŞKAN — Sözünüzü kesmeye mecbur olacağım; Sayın Sükan Bey, süreniz çoktan dolmuştur.

FARUK SÜKAN (Devamla) — Ben bu 20 dakikalık süre içerisinde bunları arz ediyorum. Arkadaşlarımdan özür diliyorum; ben hiç kimseyi itham ederek söylemedim, bilgi ve görgülerimi dile getirerek arz ettim.

Saygılarımı sunarım. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Ankara) — Sayın Başkan, sataşma nedeniyle söz istiyorum.

BAŞKAN — Sayın Başbakan söz istemişlerdir.

ŞENER BATTAL (Konya) — Sayın Başkan, Sayın Başkan, müsaade buyurursanız, Başbakandan önce, Grupumuza, Partimize sataşma var; Grup adına cevap vermek istiyorum.

BAŞKAN — Zabıtları inceleyelim, ona göre size de söz veririm. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Ankara) — Sataşmadan dolayı söz veriniz; önemli bir hususun açıklanması lâzım; çok kısa olarak rica ediyorum.

BAŞKAN — Zabıtları inceleyelim, başüzerine... Bir şey demiyoruz; zabıtları inceleyelim, sataşma varsa hay hay.

Buyurun Sayın Başbakan. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin Sayın üyeleri;

Hepinizi saygı ile selâmlıyorum.

Hükümet Programı dolayısıyle cereyan eden müzakerelerde ortaya konan fikirlere, tenkitlere cevap vermek üzere huzurunuzdayım. Hemen şunu ifade edeyim ki, konuşmamın başında, bu fikirlerin yapıcı olanlarından faydalanmayı en başta gözönünde tutacağız. Vakit dardır, mümkün olduğu kadar gecenin bu saatinde düşüncelerimizi kısaca söylemeye çalışacağız.

Huzurunuzda bulunana koalisyon Hükümeti, iyi niyetlerle bir programı önünüze getirmiştir. Bu Hükümet, 26,5 ay icraat yapmış bulunan Hükümet değildir; bu yeni bir Hükümettir. Aslında 26,5 ay icraat yapmış bulunan Hükümet huzurunuzda olsa, bir program tartışmasına hacet yoktur. Evvelâ şunu söyleyeyim ki, 26,5 ay icraat yapmış bulunan Hükümetin başı olarak o Hükümetin bütün icraatının sorumluluğunu üstüme alıyorum ve savunuyorum. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Bugün cereyan eden tartışmalar sanki bir gensoru verilmiş de, bu gensoru üzerinde 26,5 ay devam etmiş bulunan, yani 31 Mart 1975 tarihinde kurulmuş olup 13 Haziran 1977 tarihinde istifa etmiş bulunan Hükümet hakkında bir gensoru verilmiş de, sanki o gensoru görüşülüyor; öyle cereyan etti müzakereleri; Hükümet Programı falan bir kenara atıldı, hatta Hükümet Programına % 10; % 5 bile temas olunmadı; daha çok, seçim meydanlarında bitiremediğimiz bir kavga, Millet Meclisinin zemininde yer aldı. Burada söylenen şeylerin hepsi defalarca söylendi; burada söylendi, radyolarda söylendi, televizyonlarda söylendi, seçim meydanlarında söylendi. Hesaplaşma yapıldı, hesaplaşma yapılmıştır. Bu hesaplaşmanın bir hakemi var (Biz tarafız, siz de tarafsınız; bütün partiler taraftır) Bu hesaplaşmanın hakemi Yüce Türk milletidir, 5 Haziranda onun önüne gidilmiştir; siz bunları söylemişsinizdir, biz de başka şeyleri söylemişizdir ve onun hakemliğine rıza göstererek, onun iradesine, oyuna müracaat etmişizdir. Neticede...

OSMAN ORHAN ÇANERİ (Çanakkale) — Siz üç partisiniz, biz bir partiyiz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bir şey mi dediniz efendim?

OSMAN ORHAN ÇANERİ (Çanakkale) — Siz üç partinin genel başkanlarısınız.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Karşılıklı mı konuşacağız?

OSMAN ORHAN ÇANERİ (Çanakkale) — Evet.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Daha evvel konuştunuz, konuşma sıranız vardı; şimdi sıra benim. Karşılıklı konuşacaksak ben buna çoktan razıyım; ama böyle bir usul yok. *(A.P. ve M.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Bu hesaplaşma yapıldı. Bu hesaplaşma sonunda 8 parti, 8 siyasi parti seçime girdi hesaplaştı, hesaplaşmadan çıkıldı. Bir tablo meydana çıkmıştır. Bu tablonun içinden hükümet çıkacaktır. Burada ne tartışılıyor, neyin tartışmasını yapıyoruz? Türkiye'nin bir hükümete ihtiyacı yok mudur? Vardır.

İSMAİL HAKKI ÖZTORUN (Adana) — Tartışma yapmayacaksak kapatalım Meclisi.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yapıyoruz işte tartışma, siz geldiniz konuştunuz, ben geldim konuşuyorum.

BAŞKAN — Lütfen beyler, müdahale etmeyiniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 3 saat sizin sözcünüz konuştu burada, şimdi ben konuşuyorum.

8 parti seçime girdi; 8 partiden her parti muayyen miktar oy aldı, muayyen miktar milletvekili getirdi. Hükümet olmanın tek şartı vardır, o da, milletin çoğunluğunun oyunu almak veya güvenoyu alabilecek sayıda milletvekiline sahip olmak; ikisi birbirine bağlıdır.

Bu seçimlerde hiç bir parti tek başına iktidar olacak kadar rey alamadı, hiç bir parti iktidar olacak kadar milletvekili getiremedi.

Cumhuriyet Halk Partisi tek başına iktidar olacak kadar oy alamadığı ve milletvekili çıkaramadığı halde, tek başına hükümet kurdu ve diğer partilerin parti disiplinlerini tanımamalarını ve kişiliklerini, partilerini aşmalarını, kendilerine yardımcı olmalarını istedi; oy alacağı umudunu izhar etti. Biz ise, böyle bir hükümetin oy alamayacağını söyledik, güvenoyu alamayacağım söyledik. Neticede bizim dediğimiz çıktı; 3 Temmuz günü, Cumhuriyet Halk Partisinin kurmuş bulunduğu hükümet güvenoyu alamadı. Şimdi, ondan sonra Türkiye'de hükümet kurulması duramazdı; demokratik mekanizma vardı, demokratik mekanizma işledi; 3 parti bir araya geldi, hükümet kurma görevi Adalet Partisi Genel Başkanı olarak bana tevdi edildi; 3 parti bir araya geldi, Adalet Partisi, Milli Selâmet Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi bir koalisyon hükümeti kurmayı başardı. Bu Hükümet önünüzdedir, bu Hükümeti beğenip beğenmemek elinizdedir, ama bu Hükümeti tanıyıp tanımamak elinizde değildir. *(A.P. sıralarından Bravo sesleri, alkışlar)*

Esasen, yapacağınız şey, bu Hükümetin Programı hakkında söyleyeceklerini söylemek, ondan sonra da, işte buraya sandıklar konacak, oraya reylerinizi atmaktır. Bunun ötesinde sabahtan beri neyin kavgası yapılıyor? Söylenmedik laf kalmadı bu kürsülerden: Programı hakkında söz söylüyoruz diye, hükümeti teşkil eden kimselerin kişiliğine dil uzatmaya kimsenin hakkı yoktur, kimsenin hakkı yoktur.

İSMAİL HAKKI ÖZTORUN (Adana) — Sandık yeterli midir yalnız?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Onların münakaşasını çok yaptık, yine yaparız.

Şimdi, başka bir hükümet kurma şekli yok; başka bir hükümet kurma yolu da yok. Yani, üç parti gelmiş huzurunuza, "Koalisyon olduk, işte programımız" demiş; buna rey verirseniz, güvenoyu verirseniz, yani beyaz oylar kırmızılardan fazla çıkarsa "yeşiller sayılmaz" bu Hükümet hükümettir. *(Gülüşmeler)* Kaide bundan ibarettir.

Binaenaleyh, hiç yormayın kendinizi bu çerçeve içerisinde kalmaya mecbursunuz.

Bir genel seçimden çıkılmıştır; yeni bir hükümet önünüzdedir, değişimin sebebi bu.

Şimdi, ülkenin bir hükümeti olacakta. Ülkenin hükümetinin meydana çıkmasının da yegâne yolu budur; bundan başka bir yolu yoktur.

"Bu Hükümet başarılı olacak mıdır, başarılı olmayacak mıdır?" tartışmaları yapılıyor.

Demokratik mekanizma açık bir mekanizmadır. Bu Hükümet başarılı olmazsa, bu Hükümetin görevden uzaklaştırılması da yine Millet Meclisinin elindedir. Başarısızlığı siyasette savunmak mümkün değildir.

Ben, 26,5 ay hükümet etmiş bulunan eski Hükümetin, yani 31 Mart - 13 Haziran Hükümetinin ki, 21 Haziran 1977'de görevi bırakmıştır. başarılı olduğunu iddia ediyorum. Bunun tafsilâtına girmeyeceğim. Şayet o Hükümet başarılı olmasaydı, kuruluşta 213 milletvekili ile başlayıp, sonra güvenoyu alacak sayıyı bulan o Hükümet, bugün hükümet olarak seçime girmiş değildir; ama o Hükümet başarısız olsaydı, o Hükümeti teşkil eden partiler 213 milletvekili ile gidip, 232 milletvekili ile gelmezlerdi, siz gelirdiniz. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Huzurunuzda bulunan Koalisyon Hükümetinin arkasında milletin % 52 oyu vardır. Binaenaleyh, herkesin... *(Gürültüler)*

BAŞKAN — Lütfen beyler, müdahale etmeyiniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Huzurunuzda bulunan Koalisyon Hükümetini teşkil eden üç partinin % 52 oyu vardır. Ben burada Koalisyon Hükümetinin başı olarak konuşuyorum, ben burada Adalet Partisinin Genel Başkanı olarak konuşuyorum ve o eğer öyle olmasa zaten bu kürsüye çıkamam; onun için, söyleyeceğim şey gerçektir.

Binaenaleyh, % 52 oya herkesin saygı göstermesi lâzımdır; göstermeyene göstertmek de bizim görevimizdir. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Bu kadar kötülenen, 26,5 ay devam eden Hükümet kendiliğinden mi ayakta durdu?

RAHMİ KUMAŞ (Trabzon) — Çankaya'dan görev aldınız mı?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — "Çankaya'dan görev aldınız mı?" diyor.

Çankaya'dan görev verilmesi, Anayasanın 102'nci maddesinin gereği.

RAHMİ KUMAŞ (Trabzon) — Ne yüzle gittiniz Çankaya'ya?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Çankaya bizi tayin etmiyor, Çankaya bizi tayin etmiyor ki; Çankaya niye size görev vermedi de, bana verdi görevi?

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Siz, parti olarak kaç oy aldınız?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sayın Milletvekilleri, 26,5 ay görev yapmış bulunan Cumhuriyet Hükümeti sizin tabirinizle 1'nci MC ..

ÖNER MİSKİ (Hatay) — Sizin tabirinizle.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hiç Cumhuriyet Hükümetini tabir etmediniz daha, hep MC dediniz.

Sizin tabirinizle 1'nci MC 26,5 ay kendiliğinden mi durdu ayakta?

ÖNER MİSKİ (Hatay) — Destekle durdu.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 26,5 ay bu Meclisin güvenoyuyla durdu.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — 2490 sayılı İhale Kanunuyla ayakta durdu.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ve 26,5 ay bu Meclisin güvenoyuyla dururken, 1976 bütçesini geçirdi, 1977 bütçesini geçirdi; gensoruya muhatap oldu; 10 defaya yakın güvenoyu aldı, 10 defa güvenoyu alarak durdu. Güvenoyu sizin kararınızdır, bu Meclisin kararıdır. Güvenoyunun küçümsenmesi halinde, o zaman teker teker her birinizin iştirak ettiği bir karar küçümsenmiş olur ki, bunu mantıkla bağdaştıramıyorum. Güvenoyu sizin kararınızdır, bu Meclisin kararıdır. Binaenaleyh, açık rejimin bulunduğu Türkiye'mizde her şeyin hür ve serbest olduğu Türkiye'mizde 26,5 ay duran bir Hükümetin zorla durduğunu, Meclisi tazyik ederek durduğunu veya bulunduğu yeri işgal ettiğini iddia etmek gülünçtür.

ÖNER MİSKİ (Hatay) — Var mısın bir erken seçime?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Erken seçim başka bir iştir. Erken seçime her zaman gidilir, her memlekette gidilir. Erken seçim kınanacak bir iş değildir. Erken seçim, Meclislerin milletten yeni bir güç alma ihtiyacının duyulduğu, bu ihtiyacı duyan partiler bir araya geldiği zaman erken seçime gidilir; dünyanın her tarafında gidilir. Erken seçim o Meclis için bir nakıse değildir, o Meclis için bir başarıdır erken seçime gidebilmek ve 20 senede bir defa Türkiye erken seçime gidebilmiştir: Bir 1957'de gitmiştir, bir de 1977'de gitmiştir. Ne olmuştur? İşte, milletten yeniden bir güç aldık geldik, alındı ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti bir koalisyon hükümeti olarak kurulmuş; % 52 oy arkasında ve 230 milletvekiliyle huzurunuzdadır, üç partiyi teşkil eden milletvekillerinin sayısı da 230'dur.

Şimdi, bu Hükümet buraya zorla gelmiş oturmuş değil; iç ve dış çıkar çevrelerinin arzusu üzerine de gelmiş oturmuş değil; sayısal eksikliğini siyasal üstünlükle tamamlayarak gelmiş oturmuş da değil. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Buraya usulüne, kaidesine göre gelmiş oturmuş.

Binaenaleyh, şimdi bugün burada söylediğiniz şeylerin hepsi meydanlarda söylendi. Millet, Cumhuriyet Halk Partisini tek başına iktidar yapmadı. Hükümet olmanın tek kaidesi vardır; o da, milletin iradesidir. Millet iradesine ortak iradeler veya güçler veya millet iradesinin üstünde güçler tasavvur olunamaz. Şayet, seçim bir memlekette hükümeti tayine yetmiyorsa, seçim niye yapılıyor seçim niye yapılıyor?

Millet iradesinin tecellisinin tek yolu vardır: Genel oy. Hükümetler genel oyun kaidesine göre, genel oyun neticesine göre teşekkül eder. Genel oyun eksiğini anketlerle tamamlamak mümkün değildir. *(A.P. sıralarından* "Bravo" sesleri)

Değerli milletvekilleri, huzurunuzda bulunan bu Hükümet iyi niyetlerle işe başlamıştır. Memleketin meselelerine teşhis koymuştur, memleketin meselelerine çare koymuştur ve Hükümet Programı eğer hulûsu kalple tetkik edilirse görülecektir ki, 120'ye yakın memleket meselesi bu programın içerisinde çareleriyle beraber yer almıştır. Bunlardan hangilerine itiraz ediyorsunuz hangilerine neden itiraz ediyorsunuz? Bunları öğrenemedik. Doğrusunu isterseniz, bunlar bizce şu anda muhalefetin fikirleri olarak meçhul kalmıştır. Ana Muhalefet Partisi sanki 5 Haziran öncesindeymiş gibi, sanki bir gensoru konuşması yapılıyormuş gibi fevkalâde hırçın, öfkeli isyan duygularıyla dolu bir görüşmeyi ortaya koydu. "Bu Cumhuriyet Hükümeti" demeye bile dili varmadı. Bundan başka hükümet yok, bir tane hükümet var. Eğer buna "2'nci MC" derseniz, Cumhuriyet Hükümeti hangisi olacaktır, onu aramaya gidersiniz. Ne derseniz deyin, ben sadece Cumhuriyet Hükümetinin öneminden bahsediyorum. Gerçekten esef verici bir konuşmayı yapmıştır Ana Muhalefet Partisinin sözcüsü, çok esef verici bir konuşma yapmıştır. İktidar alternatifi olma, hatta tek başına iktidar olma iddiasında bulunan bir partinin buraya hiç bir fikir koymaması, sadece polemik koymasından üzüntü duyduğumu huzurunuzda ifade etmek istiyorum. *(A.P. sıralarından sürekli alkışlar)*

Ana Muhalefet Partisinin tenkitlerine bakarsanız, bu çeşit şeylerle dolu: Evvelâ, koalisyonu kurmuş bulunan 3 partiyi birbirine düşürme gayreti vardır. Efendim, "Vaktiyle koalisyonu teşkil eden partiler seçim alanlarında o ona bunu demiş, bu buna bunu demiş, bu buna bunu demiş; nasıl bir araya geldiniz ve oturuyorsunuz?" diyor.

Seçim meydanlarında hiç kimse hiç kimseye rahmet okumadı; herkes birbirine diline geleni söyledi; iyi kötü. Zaten, seçim eğlenceden ibaret değil ki; seçim bir mücadele bu mücadeleyi verirken, partilerin içinde dahi önseçim yapılırken ne kadar sert mücadele oluyor. Partilerin seçiminde mücadele zaten kaçınılmaz bir şey; o, onu söylemiş, bu bunu söylemiş. Seçimden sonra, şayet seçim meydanlarında söylenen şeyler kan davası sebebi olacaksa hükümet kurulamaz Türkiye'de. Kim kiminle kuracak hükümeti? Herkes birbirine söyledi. Kim kiminle kuracak? Hükümet kurulamaz, Türkiye hükümetsiz kalır. Halbuki, siyasi mücadeleyi medeni ölçüler içinde yaparsak, yüzyüze bakacak halimiz daima kalır. Millet bizi buraya dö-

vüşün diye göndermedi, "bir uzlaşma arayın" dedi, "bir diyalog kurun" Devir, uzlaşma devridir; aslında demokrasi de bir nevi uzlaşmadır, uzlaşma. "Makul bir uzlaşma bulabiliyor sanız, o uzlaşmalar içerisinde memleketi hükümetsiz bırakmayın, memleketin hizmetlerini görün" dedi millet bize; böyle anladık milleti talimatını, buraya geldik. Aslına bakarsanız, eğer derseniz ki, "Birbirinize neler söylediniz?". E, Cumhuriyet Halk Partisi de bize neler söyledi, biz de Cumhuriyet Halk Partisine neler söyledik; Cumhuriyet Halk Partisi diğer partilere neler söyledi, Ondan sonra Cumhuriyet Halk Partisi kendisine görev verildiği zaman ortak aradı. Gitmemesi lâzımdı kimseye. Sonra biz hükümet kurmaya kalktığımız zaman Cumhuriyet Halk Partisi bize ortaklık teklif etti; etmemesi lâzımdı *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Ve 8 Mayıs 1977 günü Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanı İzmir'de yaptığı konuşmada "Adalet Partisiyle koalisyon kurmak halka ihanettir" demiştir. 14 Haziran günü kendisine hükümet kurma görevi verildiği zaman Köşkten çıkarken Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanı, Adalet Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisini ziyaret etmeyeceğini, çünkü bu iki partiyle derin farkları bulunduğunu ifade etti ve bu suretle bizi daha, barış kurmak, memlekete barış getirmek iddiasıyle ortaya çıkmış olmasına rağmen, 6,5 milyona yakın oyun sahibi iki partiyi bir kenara itti. E, bütün bunlardan sonra, "Bizimle gelin, sizinle ortak hükümet kuralım" dedi bize 8 Temmuz günü. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Şimdi açmaya çalışmayın. Çünkü biz birbirimize ne söylediğimizi sizden öğrenecek değiliz; biliyoruz biz birbirimize ne söylediğimizi: *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Aslında, bu kürsüden, Ana Muhalefet Partisinin Sayın sözcüsü o kadar çok şey söyledi ki, bunların hepsini teker teker cevaplandırmak mümkün, hem çok iyi cevaplandırmak mümkün yani böyle vurucu bir şekilde cevaplandırmak mümkün, fakat zaman müsait değil; nasıl olsa bu sözleri tekrar söyleyecektir ve o zaman cevaplandırmayı tercih ederiz.

Mecmualardan, gazetelerden, yazılı olan birtakım şeyler okudular burada. Bunlar bizim Hükümet Programımızın eki değil ki? Şu mecmua bunu yazmış, Devlet mecmuası onu yazmış, millet mecmuası bunu yazmış, şu gazete bunu yazmış... E, burada bunları münakaşa ediyor değiliz ki... Eki falan olmayan bir Hükümet Programı var; işte budur diyoruz Hükümetin programı. Onları getirdi, burada Hükümetin programının eki imiş gibi ortaya koydu; ve bir tavır takındı, adetâ bizden, kendi programlarını tatbik etmemizi ister gibi bir tavır takındı. Bizim programımızı tenkit etmek yerine, kendi programlarını bizim tatbik etmemizi ister gibi. Bunlar mümkün değildir.

Ana Muhalefet Partisi Sayın sözcüsünün burada söylediği şeyler var; söylediği şeyler içinde çok kendi; kendini nakzedenleri var. Suçu ve suçluyu kim tayin edecek? Hâkim. Ama burada suçluluk ithamlarında bulundu kendisi; yani, kendisi suçlu tayin etti burada. Kendisi dedi ki: "Kaynağını Anayasadan almayan bir yetkiyi kimse kullanamaz". Kendisi kullandı ima, "Faşist" derken, "Katiller" derken, "Soyguncular" derken, "Vurguncular" derken. Bunların hepsi suçlu Bunlar suçsa, bu suçların suç olduğunu tayin edecek merciler var. Eğer ellerinde deliller varsa bunlara ait, bu delilleri mahkemeye ibraz etmeleri lâzım. Hem burada, "Kaynağım

Anayasadan almayan hiç bir yetkiyi kimse kullanamaz" dedi, hem burada hâkim gibi kararlar verdi, ithamlar yaptı, yaftalar yapıştırdı gitti.

Ben bunların teker teker teferruatına inmiyorum; nelerdir bunlar, neler değildir? Yalnız, bazı şeyler var ki, bunları burada gerçekten hazmetmek mümkün değildir.

"Hükümet kurarsınız; ama hükümet olamazsınız" diyor Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın sözcüsü, "Halk Partisinin istemediği hiç bir kanunu bu Meclislerden geçiremezsiniz" diyor.

Acaba, bu yetki Halk Partisine Anayasanın neresinde verilmiş?

ALEV COŞKUN (İzmir) — Millet verdi o yetkiyi.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Anayasanın neresinde, "Halk Partisinin müsaadesi olmadan bir kanun geçiremezsiniz" yazılı? *(C.H.P. sıralarından "Sayımız, gücümüz" sesleri)*

Gücünüz belli, bu; azınlıksınız, azınlıksınız... 230, 214'ten büyüktür, tamam mı? *(A.P. sıralarından alkışlar)* Azınlıksınız.

Şimdi, "Kanun çıkaramazsınız" Niye? "Çünkü, Cumhuriyet Senatosunda biz çoğunluktayız" diyorsunuz.

Cumhuriyet Senatosunda, seçilmiş üyelerden 75'i sizindir. *(C.H.P. sıralarından "78" sesleri)* Seçilmiş üyelerden, dikkat buyurun, hesapta hata yapmam; seçilmiş üyelerden 75'i sizindir, 3 tane de Kontenjan üyesi sizindir, 78 eder. Söylediğiniz sözler 75'i 80 yapmaz ki; 75 tane seçilmiş üyeniz var, 3 tane de Kontenjan üyeniz var, 78 eder. İşte, budur Cumhuriyet Senatosu'ndaki gücünüz.

Cumhuriyet Senatosu'ndaki Milli Birlik Grupunu ve Cumhurbaşkanı tarafından seçilen senatörlerin tümünü kendi tarafınızda saymaya ne hakkınız Var? *(C.H.P. sıralarından "Oy meselesi" sesleri)* Neden kendi...

ALEV COŞKUN (İzmir) — Onlar Sadettin Bilgiç değil ki, transfer edebilesin.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben size seslenmiyorum, millete sesleniyorum. Cumhuriyet Halk Partisinin diyorum, 18 tane, 17 senedir senatörlük yapan Milli Birlik Grubu üyeleri ile Sayın Cumhurbaşkanı tarafından seçilen ki, çoğunun tarafsız olması lâzım üyeleri kendi tarafında saymasına ne hakkı var? *(C.H.P. sıralarından "Sen sayıyorsun ama" sesleri)* O ne olur, biliyor musunuz? Seçilmemiş üyeler, seçilmiş Meclisin iradesini aksine çevirir. *(C.H.P. sıralarından "Anayasa, Anayasa" sesleri)* Anayasa, Türk demokrasisini çarpık yapmış değildir; binaenaleyh, Türk demokrasisini böylece çarpıttırırsınız. Gelin, hakkınız olmayan şeylere talip çıkmayın, onları kendinizden saymayın. *(A.P. sıralarından alkışlar)* Sayın Üyeler, yapmayın; Sizin partinizin üyeleri olmayan kimseleri, siz kendi filiyalinizmiş (filial) gibi saymayın, bunu yapmayın.

Binaenaleyh, 75 tane seçilmiş üyeniz var. Kanun Millet Meclisinden geçti.. *(C.H.P. sıralarından "62'ye düştünüz" sesleri)* 64'üz 64, 62 değil; siyaset bu, iner de çıkar da beyler, iner de çıkar da. Onun için, bunlara alışılacak, bunlara alışılacak.

Şimdi, müsaade ederseniz, ben bakınız kimseyi incitecek bir şey söylemiyorum; söylediğim şeyler gerçeklerdir. "Halk Partisinin müsaadesi olmadan kanun çıkaramazsınız" diyorsunuz. Bu, azınlığın çoğunluğa tahakkümüdür, demokrasi değildir bu; bu, tahakkümdür.

MALİK YILMAN (Hatay) — Biz demokrasinin sunucuyuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bu taraftakiler demokrasinin sonucu da, öbürleri demokrasinin nesi? Onlar demokrasinin sonucu değil mi 230 kişi? 230 milletvekili var. Kanun çıkar, kanunları çıkarırız.

BAŞKAN — Sayın Üyeler, hatibe müdahale etmeyiniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kanunları Millet Meclisinden çıkarırız, Cumhuriyet Senatosuna götürürüz; Cumhuriyet Senatosunda kanunun ne olduğuna bakmaksızın, millete ne sağladığına bakmaksızın, memleketin hangi yüce menfaatini kolladığına bakmaksızın reddederseniz, kanun buraya gelir, buradan çıkar. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Kanun çıkar, işte böyle çıkar kanun. *(A.P.* sıralarından *alkışlar)*

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — 214 kişi size kanunun nasıl, çıkacağını gösterir.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — E, azınlık tahakkümü olur o. 214 milletvekili, 230 milletvekilinden fazla sayılacaksa..

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — 230 değilsin sen, 190'sın sen.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben Hükümet olarak konuşuyorum.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Hükümet olmaz, oy olur bu, oy olur.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kanunları Hükümet getirecektir.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Getirince görürüz. *(A.P. sıralarından* "müdahale etme" *sesleri)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Benim demek istediğim şey şudur; Biz burada milletin hukukunu savunuruz. 8 milyon oy var burada oturan Hükümetin arkasında, millet oyu.. İkinci sınıf oy falan değil, birinci sınıf oy. Sizin ki de birinci sınıf oy, bizim ki de birinci sınıf oy; İkinci sınıf oy yok Türkiye'de.

Binaenaleyh, 8 milyon oyu siz 6 milyon oyla tahakküm altına alamazsınız; biz bunu size aldırmayız; bu mümkün değildir.

Değerli milletvekilleri, efendim burada görülüyor "Hükümet olursunuz, ama hükümet yapamazsınız". Bu ne demek? Yani, şimdi güven oylamasına gidilecek, güven oylamasında bu Hükümet Pazartesi gün Yüce Meclisin güvenoyuna mazhar olduğu takdirde siz Hükümet mi yaptırmayacaksınız buna? Yani Halk Partisi olarak Hükümet yaptırmayacak mısınız? Buna ne hakkınız var? O zaman kanunların karşısına çıkmış olursunuz.

Onun içindir ki, gelin, bu düşünceler antidemokratiktir, şu demokrasiyi hazmedin ve kafanızı demokratik düşüncelere ayarlayın; mesele budur. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Burada Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın sözcüsü, adeta veto hakkı kullanıyor - olmayan bir veto hakkını - "Meclis çatısı altında böyle insanlarla bulunmaktan memnun değiliz" diyor. Bizi buraya millet gönderdi. Yani, biz sizin müsaadenizle gelmedik ki buraya. Gelin, birbirimize tahammülü öğrenelim; bunun başka yolu yoktur.

Şimdi, bizi, yani koalisyonu kuran partileri birbirine düşürmek için üç türlü nifak kullanıldı burada: Birisi ufki nifaktır. Ufki nifak, "İktidar ile iktidarı oluşturan parti gruplarını kastetmiyoruz; diyor; yani, hükümetle parti gruplarından ayırıyor. Parti grupları olmazsa hükümet olmaz zaten. Burada oturan parti grupları teker teker buraya geldiler, bu hükümeti destekleyeceklerini, beyaz oy vereceklerini, programı yürüttüğü sürece de bu programı kabul ettiklerini, desteklerini devam ettireceklerim söylediler. Şimdi burada parti gruplarından çıkan hükümetle, parti gruplarını ayırmak.. Bu, ufki nifaktır.

Şakuli nifak da şöyle: *(C.H.P. sıralarından gülüşmeler)* Sayın Erbakan bana ne demiş? Sayın Türkeş Sayın Erbakan'a ne demiş? Bu şekildeki nifaka da şakuli nifak diyoruz. Bir de burgu biçimi nifak tatbik etti Halk Partisinin sözcüsü; o da şudur: Bizim partinin içine üfledi; yani, siz bunların arkasına düşmeyin gibi, filân; bizim partinin içine, Adalet Partisinin içine üflemeyi bir süredir âdet haline getirdiler. Her defasında da, üfledikleri zaman taş duvara üfliklerinin farkında değillerdir *(A.P. sıralarından alkışlar)* ve döndü Cumhuriyet Halk Partisinin sözcüsü, bu defa bana vurdu işi. Çünkü, ben bütün bu şeylerin, husumetin mihrakıyım. "Husumet" tabirini belki çok sert bulabilirsiniz. Maksadım, yani bu fırtınanın ortasıyım ben; öyle diyeyim daha iyi. "1965'ten beri Partisini de, kendisini yanılttığını görüyoruz" diyor. 12 senedir hem kendimi, hem Partimi yanıltıyorum da, nasıl ayakta duruyorum; Partim nasıl ayakta duruyor, kendim nasıl ayakta duruyorum? Buna şaşmak lâzım. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

ALEV COŞKUN (İzmir) — % 56 oydan % 36'ya indiniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Gelin, bizim Partiyi de siz idare edin bari de, rahatlayalım. *(A.P. sıralarından gülüşmeler)*

Partinin iç yapısı.. Bakınız bu, üfleme metodunda burgu.. "Partinin içyapısı liderin kafasına uygun bir şekilde olmayacaktır" diyor. "Liderin kafası nasılsa, Partinin iç yapısı öyle görünüyor; ama öyle olmayacaktır" diyor. Bunu bir ihbar telâkki etmiyorum. Tasası Sayın sözcüye düşmemeli bu çeşit işlerin. Bunlar, komşunun, komşunun evini dikiz etmesi gibi bir şeydir; *(A.P. sıralarından gülüşmeler)* kendi işinize bakın!

Efendim, bu Hükümeti biz niye kurmuşuz? Soruşturma komisyonları varmış da, onlardan kaçmak için Hükümeti kurmuşuz. Cenabı Allah'ın huzurunda, dünya âlemin huzurunda ve bütün milletin huzurunda söylüyorum: Bana soracağınız bir hesap var da sormazsanız nâmertsiniz, nâmertsiniz, nâmertsiniz. *(A.P. sıralarından* "Bravo" sesleri, alkışlar; *C.H.P. sıralarından gürültüler)*

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Kaçan nâmerttir.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kimseden korkmam; Cenabı Allahtan başka kimseden korkmam; Sizden de korkmam, başkasından da korkmam, kimseden korkmam. *(A.P. sıralarından* "Bravo" sesleri, C.H.P. sıralarından *gürültüler)*

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Nasıl kaçtın, nasıl?

ALEV COŞKUN (İzmir) — Mobilyalar ne oldu?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sayın milletvekilleri,

Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın sözcüsü köprü ile ilgili bazı hususları burada ortaya koydu. Tabii bu sahalar kendisinin de bildiği işlerdir. Gerçekten, bu çeşit konuları kendisiyle tartışmaktan memnun olurum. Yalnız, burada söylediği şeylerin tümü yanlıştır; fennen de yanlıştır, ilmen de yanlıştır. Efendim, köprü yapılmış ama bu köprünün üstünden tren geçmeliymiş. *(A.P. sıralarından gülüşmeler)* Haa! Bu köprünün üstünden, bugün yapıldığı yerde treni geçirmek mümkün değildir.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Bu yerde niye yapılsın?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bu köprünün yeri böyle keyifle, keyif içinde tayin edilmiş değildir. Dünyanın en ünlü, Türkiye'nin en ünlü mühendisleri bir araya gelmiş, bunu tayin etmişlerdir. Haa! Planlama Teşkilâtında bir uzman oturup bir rapor yazmış olabilir; öyle de diyebilir, böyle de diyebilir ama bunların mevkii vardır, bunların mercii vardır. Bu köprü, yapılmış bulunan köprü, sadece bir köprü de değildir; köprü ve çevre yollarıdır. Çevre yolları, İstanbul için fevkalâde önemlidir; bu çevre yolları olmasa, İstanbul'da kıpırdamak bugün mümkün değildir; binaenaleyh, köprüden daha önemlidir çevre yolları, Çevre yollarının bittiği yerde, iki uçtaki çevre yolunu bağlamak için köprü yapılmıştır. Köprü doğru yerde yapılmıştır, doğru yapılmıştır. O kadar doğru yapılmıştır ki, köprüye sarf edilen parayı 2 sene zarfında köprü ödemiştir. Bu doğrudur. Şimdi, demiryolu için boğazı bir defa daha geçmek lâzım; ikinci köprü geçişi hazırlanıyor. Bunun da imar projesi hazırlanmıştır. Avan projesinde de, ikinci köprüde de demiryolu ile yolu aynı yerden geçirmek mümkün değil; demiryolunu başka bir yerden geçirmek mümkün. Çünkü, demiryolunun yaklaşımı birbirine uymuyor; demiryolu, meyil meselesidir, başka zorlukları vardır, birçok sıkıntıları vardır. Yapılmış etütleri daha 2 gün evvel gözden geçirdim; dünyanın en meşhur firmaları yapmıştır, bizim karayollarımızın uzmanları tetkik etmiştir; demiryolu için ayrı bir geçiş, su altı geçişi olacaktır; ikinci bir çevre yolu, ikinci bir boğaz geçişi şarttır; öyle yapılacaktır. Binaenaleyh, bugün Sayın sözcünün ortaya koyduğu hususlar yanlıştır.

6 karayolu uzmanını atmışız görevinden, ondan sonra Demiryolları Genel Müdürünü uzaklaştırmışız... Bu çeşit münakaşalara girmek istemiyorum, Aradan 10 seneye yakın zaman geçti, kim bilir neden yapmışızdır? İşe yarayan kimseleri işinden niye uzaklaştıralım? Kim bilir, belki yapılmasın diye köprüye karşı çıkmışlardır, şudur, budur, kafaları almamıştır, bir şeydir; ne bileyim ben, *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Değerli milletvekilleri, Sayın sözcü, elektrik meselesine de dokundu. Bu hususta söylediği şeylerin de tümü yanlıştır. Şöyle yanlıştır: Efendim, 1965'de Türkiye'nin kullandığı elektriğin % 45'i sudan elde ediliyordu. Ona bakarsanız, 1950'de de Türkiye'nin kullandığı elektriğin % 4'ü sudan elde ediliyordu. Su santrallarını yapmak kolay değildir. 1971'de bu % 27'ye inmiş. E, başlanmış bulunan santralları zamanında bitirilememiş, memleket elektriksiz kalmasın diye Fuel-Oil santralı yapılmış; çünkü, bir Kw/h elektriğin yokluğu Türkiye'ye 100 liraya maloluyor. Fuel-Oil santralı yapmak suretiyle, yaptığınız tesisler de o zamanın parası ile 15 kuruşa mâloluyordu; şimdinin parası ile 30 - 35 kuruşa, 40 kuruşa mâloluyor. Eğer bunu "pahalı" derseniz, 40 kuruşa ürettiğiniz bir enerjiye, o zaman bir Kw/h elektrikten mahrum kalacaksınız ve 100 lira memleket zarar edecek. Elektriğin değeri hava gibidir; olmadığı zaman belli olur. Bakın, elektrik kısıntılarının memlekete verdiği zarara; yalnız memleketin sanayiine değil, memleketin ev hayatına verdiği zarara bakın. Bu elektrik kısıntıları da aslında elektrik yokluğundan meydana gelen bir durum değildir; Ambarlı santralinde üç ünite yanmıştır. Üç ünitenin kabloları yanmasaydı, bu sıkıntılar olmazdı. Ege bölgesindeki göllerimizde de çok az su vardır; sonra, Keban barajının dört ünitesi konmuştur, ikinci dört ünitesi de sipariş edilmiştir; bunlar konacaktır ve Yeşilırmak üzerinde yapmakta okluğumuz Ayvacık-Balolur barajları hizmete girmekte gecikmiştir; Seyitömer'de yapmakta olduğumuz bir ünite gecikmiştir, Gökçekaya'da yaptığımız ünite gecikmiştir. Bunlar büyük tesislerdir, bunlar böyle hemen hallolacak işlerden değildir; tren bile bir istasyondan bir istasyona giderken gecikiyor; zorluklar vardır.

MAHMUT TÜRKMENOĞLU (İzmir) — Bu gecikmelerin bir sorumlusu vardır her halde Sayın Başbakan?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bir sorumluluk varsa, sorumluyu arayalım, hep beraber arayalım sorumluyu.

Bunlar gecikmiştir, onun için, bunlar en kısa zamanda hizmete girecektir. 1975 Hükümetinin ele aldığı elektrik tesisleri tamamlandığı takdirde, 60 milyar Kw/h elektrik çıkacaktır ve nasip olur da biz hükümet icra etmeye devam edebilirsek, Allah nasibederse, 1977 yılında yapacağımız yeni tesislerle 100 milyar Kw/h'e giden bir sistemi meydana getireceğiz. 100 milyar Kw/h bu programın içine beyhude yazılmamıştır, 20 milyardan 100 milyara çıkıyoruz. Efendim, Romanya ile Bulgaristan ile Yugoslavya ile Türkiye'yi mukayese ederek bir yere varılamaz. Türkiye'nin, o memleketlere gıpta edecek hali falan yoktur; Türkiye, o memleketlerin hepsinden çok daha İyi bir memlekettir, çok daha güzel bir memlekettir. *(A.P. sıralarından alkışlar)* O memleketlerde bulunmayan insan haysiyetini teminat altında tutan hürriyetler bu memlekette vardır. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Şu sözleri de, doğrusunu isterseniz, sözcüye yakıştıramadım: Yok efendim, 1965 yılında kadar Fuel-Oil Türkiye ihraç edermiş de... Türkiye büyüdü; 1965 senesinde Türkiye'nin kullandığı petrol 4 milyon tondu, 1965 senesinde ham petrol 4 milyon tondu; 1977 senesinde Türkiye'nin kullanacağı petrol 18 milyon ton, 1982 senesinde 30 milyon ton, 1987 senesinde 54 milyon ton ve 1982 senesinde Türkiye petrol bulmazsa, denizde ve karada bir yerde petrol bulmazsa, bugünkü rayiçler üzerinden 4 milyar dolar, petrol için para ödemeye mecburdur.

Demir - Çelik meselesi de aynı şekildedir. Türkiye' ye bir demir - çelik fabrikasının 1 milyon tonluğunu yaymak, 15 milyar liraya mal oluyor.

Türkiye büyümüştür, imkânları da büyümüştür. Türkiye, Birinci Beş Yıllık Planda, 1963-1968'de 60 milyar lira; İkinci Beş Yıllık Planda, 1968-1973'te 120 milyar; Üçüncü Beş Yıllık Planda 190 milyar;

Dördüncü Beş Yıllık Planda ise 1 trilyonun üzerinde yatırım yapacak hacme erişmiştir. Türkiye'ye huzur lâzım, istikrar lâzım; huzur ve istikrar içerisinde bütün bunları yapmak mümkün, ama düşünün, 1971'den 1977'ye kadar on tane hükümetin değiştiği Türkiye'de bu işlerin düzgün götürülmesinin kolay olmadığını herkes kabul etmeli.

Sayın sözcü "Bu Hükümete güvenimiz yoktur" diyor.

Esasen bunu gayet tabii karşılıyorum. Yani, "Güvenimiz vardır" demesi mümkün değil ki. Ve aslında bu Hükümete güveniniz olsun demiyorum; Türkiye Cumhuriyeti hükümetidir; görev yapacaktır. Kanunlarım size verdiği yetkilerin tümünü kullanarak denetlersiniz. Bu görevleri başarı ile yapmaya çalışacak olan bu Hükümet, umuyorum, ülkeye güzel hizmetler verecektir

Sayın sözcünün beyanları içerisinde hilafı hakikatler var. Bunlardan bir iki tanesine dokunmak istiyorum

Sayın sözcü buraya geldi, bir fotoğraf çıkardı, dedi ki, "Hasan Aksu" "Hasan Aksu" diye zapta geçmiş, ama bizdeki resmi kayıtta Hasan Tosun olması lâzım.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — İkisi ayrı.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İkisi ayrı olabilir; Hasan Aksu ise mesele başkadır, Hasan Tosun ise mesele başkadır; onu soruyorum....

DEVLET BAKANI SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir) — İkisi aynı.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Aldığımız netice şudur: Bu Zeytinburnu'ndaki olayda Hasan Aksu diye birisi yok, Hasan Tosun diye birisi var.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — İkisi de var efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hayır! İşte devletin resmi belgesi elimde. "Hasan Aksu" diye birisi yok, "Hasan Tosun" diye bilgi var. Eğer yanlış bir şey söylersem, onu tashih etme imkânını bana verin, ama burada sizin dediğiniz şöyle: "Zeytinburnu olaylarına karışan Hasan Aksu adlı gencin..." "Hasan Aksu" değil bu Zeytinburnu olaylarına karışan; bu. Hasan Tosun'dur.

Hasan Tosun, 1953 doğumlu, Kartal Lisesi Edebiyat bölümü öğrencisi bir gençtir. 17.1.1976 günü gecesi İstanbul Zeytinburnu semtinde asayiş ekiplerince umuma açık yerlerde yapılan aramalar esnasında

Hasan... Evet, burada, Hasan Aksu "Hasan Aksu, Hasan Tosun" ayrı ayrı kimseler adlı bir şahsın üzerinde... *(C.H.P. sıralarından "Ne oldu?" sesleri)* Müsaade buyurun, aşağısında başka, yukarısında başka yazılmış. *(C.H.P. sıralarından gülüşmeler)*

ÖNER MİSKİ (Hatay) — Sayın Bakan ikisi de aynı diyordu.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Müsaade buyurun, söylüyoruz size olduğu gibi her şeyi,

Bakınız ne diyor: "1 adet 7.65 çapında Fransız yapısı tabanca, üzerinde 35 adet Geco marka mermi, 1 adet patlamaya hazır dinamit lokumu bulunması üzerine, adı geçen yakalanarak gözaltına alınmıştır". Hasan Aksu...

"Sanığın yapılan ilk sorgusu sırasında, kendisinin yasa dışı TİKKO adlı örgüt mensubu olduğu, Zeytin-burnu Mithatpaşa Mahallesi Tepebağı 3'ncü sokak 52 sayılı evde arkadaşları ile birlikte faaliyettte bulunduğu bildirilmiş; bunun üzerine, 18.1.1976 günü gizli örgüt mensuplarısın ele geçirilmesi için güvenlik mensuplarınca mezkûr adrese gidilmiş, eve girilmek istenildiğinde, içeride bulunanlar güvenlik kuvvetlerine silahla karşı koymuşlardır" Meydana gelen çatışma esnasında Atilla Özkan adlı şahıs yaralanmış ve hastaneye götürülürken ölmüştür. Bahsi geçen gizli örgütle ilgisi oldukları anlaşılan 15 kişi meyanında, Hasan Tosun da gözaltına alınmıştır. Evde yapılan aramada 3 adet tabanca, 2 adet sustalı bıçak, bol miktarda mermi ve elde yapılmış patlamaya hazır bombalar ele geçirilmiştir.

Sanıkların sorguları tamamlandıktan sonra. Devlet Güvenlik Mahkemesine sevk edilmişler ve 17.1.1976 günü Devlet Güvenlik Mahkemesince tutuklanmışlardır. Soruşturma esnasında, 27.11.1975 günü, İstanbul Üniversitesi Turan Emeksiz lokantasından çıkıp merkez binaya giderken, Süleyman Bulut adlı öğrenciyi yaralamak suçundan da, hakkında yine Devlet Güvenlik Mahkemesince ayrıca tutuklama kararı verilmiştir"

Bu gibi olaylarda ele geçirilen bütün sanıklar işkence gördüklerini iddia etmektedirler. Tahkikat yaptırılmıştır, müfettişler gidip tahkikat yapmıştır. Bu tahkikat sonunda, bir işkence söz konusu olmadığı açıklıkla İçişleri Bakanlığına bildirilmiştir.

Binaenaleyh, savunduğunuz veyahut problemini dile getirdiğiniz Hasan Aksu, TİKKO örgütünün mensubudur. Bu TİKKO örgütü Türkiye'de anarşinin nüvelerinden birisidir. Kendisinin, gezip tozduğu yerde yakasına yapışılmış değildir. Tabanca ile mermiyle, dinamitle, patlamak üzere olan dinamitle yakalanmıştı; Başka birisini yaralamaktan da suçludur, kendisine de bir işkence yapılmadığını resmi kayıtlar göstermektedir.

Şimdi, resim bilgi bu, eğer bu bilgi ile iktifa etmezseniz, bu bilgi doğru değilse, tekrar meseleyi dile getirirsiniz, tekrar cevap veririz. *(C.H.P. sıralarından* gürültüler*)*

Şimdi Sayın sözcü burada...

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Ya fotoğraf?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Manisa'da Battal Öz'ün 27.2.1975 tarihinde öldürüldüğünden bahsediyor, öğretmenlerin öldürülmesiyle ilgili olarak; keza Adapazarı'nda da hikmet Demir'in 4.6.1975 tarihinde öldürüldüğünden bahsediyor.

Bu iki olay hakkında da Yüce Meclise bilgi vermek istiyorum; çünkü bunlar veriliyor, veriliyor, sonra yine aynı şeyler tekrarlanıyor. Şimdi bakalım ne olmuş:

Manisa'daki Battal Öz hâdisesi şudur: Battal Öz, Manisa'nın Turgutlu kazasının Ahmetli bucağında Barbaros İlkokulu Öğretmeni; aynı okul öğretmeni İbrahim Başar... Cinnet getirmiş, evvelâ gitmiş babasını öldürtmüş; sonra önüne çıkan kardeşini, anasını, kimi bulduysa öldürmeye kalkmış, sonra önüne bu arkadaşa çıkmış; Battal Öz, bu bahtsız insanı da öldürmüş. Babasını öldürmüş, sonra öz kardeşini öldürmüş; halen de akıl hastanesindedir. *(C.H.P. sıralarından "Ölmemiş" sesleri)* Ben bunu 10 Aralık 1975 günü yapmış bulunduğum basın toplantısında beyan etmişim. Sonra, gelmişiz bütçe müzakerelerinde, burada beyan etmişiz; yine geliyor Battal Öz... Cinnet getirmiş, anasını öldürmüş, babasını öldürmüş, başkasını da öldürmüş; gitmiş akıl hastanesine... E, "Bu Battal Öz'ü öldürttünüz" diyor. E, bunun içinden çıkamayız, *(C.H.P. sıralarından "Ya diğerleri?" sesi)* Ondan sonra, evet diğerini de söyleyeceğim, hikmet Demir'i de söyleyeceğim: Sakarya ilkokulu öğretmenlerinden; bir içkili gazinoda masa arkadaşlarıyla birlikte çıkan kavga sonunda ölmüş; vukubulan silahlı çatışmada ölmüş; Sapanca gölünün kenarında bir gazinoda çıkan kavgada birbirlerini vurmuşlar. Hikmet Demir bu...

İSMAİL HAKKI ÖZTORUN (Adana) — Yalan o, yalan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İşte, 10 Aralık 1975 tarihinde de bunu beyan etmişiz, söylemişiz.

İSMAİL HAKKI ÖZTORUN (Adana) — Hikmet Demir kurşun yağmuruna tutuldu; yalan o.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Binaenaleyh, yani birbirini öldürecek; Hükümetin üstüne... Hükümet adam öldürmez ve öldürtmez, hiç bir Hükümet adam öldürmez ve öldürtmez. Bunlar iftiradan ibarettir, iftiradan ibarettir. Kim ne biliyorsa.., Türkiye'de yargı organı yok mu? Var. Bağımsız yargı yok mu? Var. E, oralara verin bunları, bağımsız yargıya verin. Onun içindir ki, Battal-Demir hikâyesi de bundan ibarettir. *(C.H.P. sıralarından "Yargı organı kararlar*ını *ne yaptınız?" sesi)*

Yargı organının,.. Sayın milletvekilleri, huzurunuzda bulunan Hükümet, Türkiye'nin bütün haklarına sahiptik.

Efendim, "Dış meseleler çözülememiş". Hangi dış mesele çözülememiş? *(C.H.P. sıralarından "Aaa!" sesleri)*

İSMAİL HAKKI ÖZTORUN (Adana) — Ege çözüldü mü? Kıbrıs çözüldü mü?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Tamam, ben de onu öğrenmek istiyorum zaten.

Çözülemeyen dış meseleler, nasıl çözülmesi lazımmış ki de, Hükümetin ne yapması lazımmış ki de, yapmamış? Dış meseleler sadece bizim irademize bağlı değildir, dış meseleler karşı tarafın da iradesine bağlıdır. Dış meseleleri çözmüş olmak için Türkiye'nin haklarını feda mı edelim? "Çözüldü" denmiş olması için, Türkiye'nin haklarından vaz mı geçelim? Bu mümkün değildir.

Kaldı ki, "Kıbrıs" diyorsunuz; Kıbrıs, 1975 senesinin Martındakinden bugün daha iyidir. Neden? Çünkü, Kıbrıs'ta bir Federe Devlet kurulmuştur 1974 senesinin Eylülünde; Ekiminde yoktu, bir federe devlet kurulmuştur. Bu federe devlet seçim

yapmıştır; bu federe devlet Anayasa yapmıştır; bu federe devlet kendi kendisini idare etmektedir, bir. 2: Kıbrıs'ın ekonomisi bugün 1974'ten ve 1975'ten çok daha iyidir; ekilmedik bir karış toprak yoktur, arazi kurumamıştır, ekinler iyidir, ağaçlar kurumamıştır. 3: Kıbrıs'ta 120'ye yakın fabrika var; bu fabrikaların hemen tümü işletilmeye başlanılmıştır. Kıbrıs'ta siyasi solüsyon bulunacaktır; Kıbrıs'ta siyasi solüsyon bulunması fevkalâde zordur, halledilemeyen odur.

Ege meselesi, dün, 1974'te "Bizim bir Ege meselemiz yoktur" diyen Yunanistan, "Ege bizim gölümüzdür" fiilen Yunanistan, masanın başına oturmuştur.

Türkiye Cumhuriyeti Hükümetleri bu meseleleri barış yoluyle halletmeyi göze almışlardır.

Değerli milletvekilleri, söylemek istediğim şey şudur: Türkiye'de...

OĞUZ YAZICIOĞLU (Adana) — Gizli protokolden ne haber?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Protokolde bunların hepsi vardır, bizim protokolümüzde de. Hükümet Programında da bunların hepsi vardır.

Sayın milletvekilleri, Türkiye'nin zor meseleleri var. Bu meseleleri bağırarak çağırarak halletmek mümkün değil; bunları düşünerek, taşınarak ve gönül ve elbirliği, yaparak halledebiliriz. Biz bu niyetlerle Yüce Meclisin önünde bulunuyoruz. Hükümet, Türkiye'nin bütün meselelerini göğüsleyecek güce sahiptir evet, Hükümet olmak iddiadır; Türkiye'nin bütün meselelerinin altından kalkacak güce sahiptir. Bu güçle önünüzde bulunuyoruz. Türkiye'nin bütün meselelerini tadat etmiş, bunların her birisiyle uğraşmak için, azimle, şevkle uğraşmak için büyük bir kararlılığa sahiptir.

Hükümet huzurunuzdadır; Hükümet, Cumhuriyet Hükümetidir. Hükümeti tahkir ve tezyif etmeyiniz, tenkit ediniz, aydınlatıcı yol gösteriniz, bildiğiniz şeyleri söyleyiniz. Nihayet, Türkiye'nin başka Hükümeti yoktur; bu Hükümet sizin de hükümetinizdir, yani Türkiye Cumhuriyetinin hükümetidir. Onun içindir ki, bunlardan bir şey çıkmaz; Türkiye'nin bütün meselelerinin hallini istediğiniz Hükümeti küçük düşürmekle elinize bir şey geçmez. Beğenmediğiniz şeyleri dile getirin, bütün denetim yollarını da kullanın, ama ağıza alınmayacak sözleri söylemekle bir şey çıkmaz; çünkü çirkinlikte yarışın sonu yoktur. *(A.P. sıralarından* "Bravo" sesleri)

Burada komünizm tehlikesi dile getirildi; savunmamızın ihtiyaçları dile getirildi. Bunlar birtakım şiddetli üslup içerisinde, yumuşak üslup içerisinde dile getirilmiş, bunun önemi yoktur; bunlar Türkiye'nin meseleleridir. Yalnız, Türkiye bugün için 42 milyondur, yarın, beş sene sonra Türkiye 50 milyon olacaktır ve birçok zorlukları bulunan Türkiye'nin başka memleketlerin önünde eğilmesi mümkün değildir; bunun içindeyiz. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Türkiye bunu göze almaya mecburdur; Türkiye, eğilmeden bu meseleleri halletmeyi göze almaya mecburdur. Zorla, başka devletlerin baskısı ile Türkiye'nin bir meseleyi halletmesi mümkün değildir.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin kabul etmeyeceği ve milletin kabul etmeyeceği bir solüsyonu da, bir hal şeklini de, hangi meselede olursa olsun, Cumhuriyet

Hükümeti olarak biz, ne milletin önüne koruz, ne de Türkiye Büyük Millet Meclisinin önüne koruz. Sorumluluk anlayışımız budur ve bu sorumluluk anlayışımızdan ayrılmayacağız. Zor meseleler üslendik, desteğinize, irşadınıza, aydınlatmanıza, denetlemenize muhtacız.

Cenabı Allah yardımcımızdır, hepinize saygılar sunuyorum. *(A.P. sıralarından* "Bravo" sesleri, sürekli alkışlar)

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Ankara) — Değerli Arkadaşlarım, gecenin bu saatinde vaktinizi fazla almayacağım.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Efendim, grup adına konuşamaz Bakan.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Sayın Başkan, ne konuşuyor?

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Devamla) — Sayın Demokratik Parti Milletvekilinin...

BAŞKAN — Bir dakika Sayın Asiltürk.

Sayın Faruk Sükan'ın konuşmasıyla ilgili zabıtlar tetkik edilmiştir. Sayın hatibin konuşmasında geçen ibare ile ilgili sözlerden dolayı İçtüzüğün 70'nci maddesine göre açıklamada bulunmak üzere söz vereceğim.

Buyurun.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Kime efendim, hangi sıfata, kime?

BAŞKAN — Sayın Asiltürk'e, M.S.P. Grubu adına Sayın Asiltürk.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Grup adına konuşamaz ki! Parlamentoyu dejenere etmeyiniz. Şener Battal Bey söz istedi Grup adına ona söz verin.

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Devamla) — Değerli Arkadaşlarım...

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Grup adına konuşamaz, ona söz veremezsiniz.

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Devamla) — Değerli Arkadaşlarım, burada bir Hükümet programı konuşulurken...

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Meclisin kurallarım altüst etmeyin; İçtüzüğü çiğnetmeyin; Meclislerin kurallarını altüst ettirmeyin, İçtüzüğü çiğnettirmeyin Sayın Başkanım, çok rica ederim.

BAŞKAN — Çiğnenmiyor kardeşim; rahatsız olma, rahatsız olma, çiğnenmiyor.

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Devamla) — Grup adına konuşuyorum.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Yapma Sayın Bakan, Grupunuz adına konuşamazsınız.

BAŞKAN — Sayın Genel Başkan, kime müsaade ediyorsanız o konuşsun.

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Devamla) — Partime yapılan sataşma ile ilgili olarak, Grup Başkanvekili sıfatı da üstümde olduğundan ve şahsımla İlgili... Aynı şekilde vali tayinleri dolayısıyle birtakım sözler söylendiğinden cevap verme hakkım doğmuştur. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

Değerli Arkadaşlarım, müsaade etmiş olsaydınız, şimdiye kadar zaten bitirirdim.

Burada Hükümet Programı konuşulurken, aslında Hükümet Programıyla uzaktan yakından alâkası olmayan bazı mevzularda talihsiz beyanlarda bulunuldu. Birtakım suni heyecan gösterilerinin arkasında bazı şeyleri söylemek, onların doğru olmasını gerektirmez

Değerli arkadaşlarını, bir paranın üzerinde, o paranın kimin tarafından kullanıldığı, kimin tarafından onun üzerine yazı yazıldığı bilinmeden, bir işçi gelmiş, bir parayı almış, Sayın parlamenterlere götürmüş; bunun üzerinde de, "Tek önder Peygamber" yazılıymış, işçi bunu Sayın parlamentere götürünce, bu parlamenter kendi yargısıyla bunu Partimizin ilçe başkanının kendisini yazdığı bir para olarak değerlendirip buraya getirmesi fevkalâde üzücü bir olaydır.

FARUK SÜKAN (Konya) — İşçinin değil efendim, savcılıktan aldım.

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Devamla) — Değerli Arkadaşlarım, buraya olayı getiren Sayın arkadaşım da farkında değil, meseleyi bilmeden konuşuyor.

Bir işçi geliyor, bir para getiriyor; bu paranın üzerinde "Tek önder Peygamber" yazılı imiş; yazar ya. Bu işçi savcılığa müracaat ederek "Bu paranın üzerindeki yazıyı M.S.P. Ermenek ilçe Başkanı yazdı" diyor.

Hadise adliyededir; neyse, neticeye varacaktır; ama üzücü olan taraf budur. Bir parlamenter buraya gelip, bir işçinin paranın üzerinde yazdığı bir yazıyı doğrudan doğruya kendisini yargı organının yerine koyarak, "Bunu filan adam yazmıştır" diye burada altını damgalıyor. Hadise adliyeye intikal etmiştir, ne olduğu belli değildir, kimin yazdığı belli değildir, netice alınmamıştır. Burada bunların üzerinde konuşmak fevkalâde ayıptır.

FARUK SÜKAN (Konya) — Aynı şeyi söylüyorum.

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Devamla) — Aynı şeyi söylüyorsanız, niye burada söylüyorsunuz? Gidin savcılıkta söyleyin.

Değerli Arkadaşlarım, ikinci bir husus; 26,5 ay bu Hükümet?

FARUK SÜKAN (Konya) — Neden alınıyorsunuz beyefendi? Ben samimiyetle ortaya koydum.

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Devamla) — Teşekkür ederim Sayın parlamenter.

26,5 ay bu Hükümet görev yaptı. Bu görevi yaparken bir kaymakam vaktiyle ezan okumuşmuş, onu biz vali yapmışız!

Ben şahsen bilmiyorum; samimi olarak itiraf edeyim, ben bilmiyorum böyle bir şey var mı, yok mu bilmiyorum; ancak burada üzerinde durulması gereken başka bir husus var. Değerli Arkadaşlarım, diyor ki: "Namaz kıldı diye vali oluyor kaymakamlar"

Şimdi, burada temel bir meseleye geliyoruz: Hani layiklik vardı, hani layikliğe hepimiz riayet ediyorduk? Demek, kaymakam namaz kılarsa, bütün vasıflarına rağmen vali olamaz; vali olmaması için namaz kılmaması lâzım.

Değerli Arkadaşlarım, layikliğin gereği...

BAŞKAN — Sayın Bakan, konu dışına çıkmayalım. Sayın Bakan...

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Devamla) — Değerli Arkadaşlarım, layikliğin ne olduğunu bilmemiz lâzım. Bu arkadaşım, Konya'da kaybettiği oyların hesabını benden soracak sa, onun mesulü ben değilim.

FARUK SÜKAN (Konya) — Müfettiş raporlarıyla söyleniyor.

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Devamla) — Başka yerlerden hesap sormalıdır; ancak, layiklik bir devlet sistemidir; fert layik olmaz...

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Sayın Başkan, ne için söz aldı?

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Devamla) — Ferdin bir inancı vardır, o inanç şöyledir veya böyledir, ama...

BAŞKAN — Sayın Bakan, konu dışına çıkmayalım.

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Devamla) — Devlet layiktir; devletin prensipleri inançlara göre değildir.

BAŞKAN — Sayın Bakan, konu dışına çıkmayalım, ben bundan dolayı söz vermedim.

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Devamla) — İster şuna inansın, ister buna inansın, devletin nazarında o kişi aynı muameleyi görür; ister namaz kılsın, ister kılmasın, aynı muameleyi görür...

FARUK SÜKAN (Konya) — Oğuz, sen Türk adaletini mahvettin.

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Devamla) — Devletin valisi namaz kılarsa, o reddedilmez; kılmazsa, onun hakkında cezai işlem yapılmaz, layiklik budur; devletin prensibidir, devletin sistemidir, yoksa, fert layik değildir; ferdin bir inancı vardır, ya Hristiyan'dır, ya Müslüman'dır, ya başka bir şeydir. E, bunu anlamadıktan sonra ben ne anlatayım değerli arkadaşlarım?

Bu kabil konuşmaları yersiz buluyorum.

İfade etmek istiyorum ki, haksız, art maksatlı bu kabil iftiralar, onları yapanlara, ancak iade edilir.

Yüce Meclise saygılar sunarım. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Şahsı adına söz Sayın İsmail Özen'in, buyurun efendim. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

İSMAİL ÖZEN (Eskişehir) — Sayın Başkan, Meclisimizin saygıdeğer üyeleri;

Sayın Demirel Hükümetinin 36 sayfalık Hükümet Programını dikkatle dinleyip takip eden arkadaşlarımla ben de satır satır, nokta ve virgülüne varıncaya kadar takip ettim. Görüşlerimi belirtmek üzere söz almış bulunuyorum.

Geçmiş dönemlerdeki hükümet programlarıyla karşılaştırma olanağını yasal süre içerisinde buldum. Programın kaleme alınmasından daha çok önemli olanı, uygulanmasıdır. Bu bakımdan, programı uygulayacak olan hükümet üyeleri, bakanların büyük bir çoğunluğunun, önceki Demirel Hükümetlerinde görev almış kimseler olması, maalesef daha önceki programı uygulamamış, plan - program yerine hissi uygulamalara öncelik ve önem verilmiş; bu nedenle Koalisyon Hükümeti içerisinde dayanışma kalmamış, birbirine güven, saygı duyulmadığından, milli Cephe Hükümeti üyelerinin bazılarınca bir çeşit yorgana benzetilmiş; Hükümet içte ve dışta itibarını yitirmiş, hükümet olma gücünü kaybetmiş; onun için de, başta Hükümet Başkanı ve diğer Hükümet üyeleri ve bağlı bulundukları siyasi parti grupları bunu kabul ederek, Sayın Ecevit'in 2,5 sene önce önermiş olduğu erken seçim önerisini, 2,5 sene geçtikten sonra anlayabilmiş ve görebilmiş olduklarından erken seçime gidilmiştir.

Niçin, neden erken seçime gidildiği açıkça ortadadır. Demokrasi idaresinde yasalar çiğnendiği, hiçe sayıldığı, mal ve can güvenliği kalmadığı, eğitim özgürlüğü kalmadığı, içte huzur, dışta onurlu Türk Devletine gölge düşürüldüğü, demokrasi Haresi nepotizm idaresine dönüştürüldüğü, demokratik hukuk devletine gölge düşürüldüğü için, 2 sene 3 ay içerisinde 314 yurttaşımızın öldürüldüğü, siyasi cinayetlerin istenildiği, 2.400 yaralama olayının olduğu, hadise yapanların % 80'inin bulunmadığı, suçluların Hükümetçe müdafaa edilip, suçları örtbas edilmeye çalışıldığı için, demokrasiyi yaşatma kararında olan güçlerin ve halkın tepkileriyle dayanılmaz durum içerisinde bulunan Türk halkının tepkilerine koalisyon içerisinde bulunan vicdan ve ahlâkından emin olduğumuz arkadaşlarımızın, Cumhuriyet Halk Partisinin 2,5 sene evvel söylemiş olduğu erken seçimden başka çarenin kalmadığını gören Yüce Meclisin aldığı karar gereğince erken seçime gidilmiştir.

Sayın Cumhurbaşkanına, Anayasa gereği, hükümet kurma görevi Sayın Ecevit'e verildiğinde, Türkiye'yi nepotizm idaresine dönüştürenlerin yaygaraları ayyuka çıkmış, "Çankaya Hükümeti" diye bağırmaları, Türk ulusunun, sağduyu sahibi milletimizin gözünden kaçmamıştır.

Türkiye'de hükümet atama mercii yalnız Çankaya'dır, Sayın Cumhurbaşkanıdır. Siz de bu Hükümeti oradan onay alarak kurdunuz ve bu programınızı burada Mecliste görüşüyoruz. Güvenoyu alırsanız Hükümet olmaya devam edeceksiniz, alamazsanız ki, inşallah alamayacaksınız tıpış tıpış Çankaya'ya gidip, emaneti Cumhurbaşkanına teslim edeceksiniz.

Adalet Partisi, milli Selâmet Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi içerisinde vicdanlı, ahlâklarından emin olduğum bütün arkadaşlarımın, Demirel Hükümetinin nepotizme dönüşmesinde, sapmasına engel olacaklarını da ümit ediyorum. Genel Başkanlarının her dediğine gözü kapalı "Evet" demeyecek, yüce milletin geleceğini endişeli günlere götürecek bu tutuma gruplarca karar alınmış olmasına rağmen,

"Hayır" diyecek arkadaşlarımız elbette olacaktır. Onların vicdanları size güvenoyu vermeye razı olmayacaktır. Siz her ne kadar, "Vicdanım razı olmuyor" diyen bir arkadaşımıza, "Vicdanım razı olmuyor demek ayrı, güvenoyu vermiyorum demek ayrı" diye, geçmişte, "Dün dündü, bugün bugündür" deyimini Türk politika hayatına getirerek politikaya devamı düşünüyorsanız da, devlet adamlığına yakışmayan bu adetlerinizden dolayı Türk ulusunun vicdanlarında Sayın Demirel herhalde suçlusunuz. Sizin durumunuzda olup da politikaya devam eden, dünyanın hiçbir yerinde hiçbir kimseye rastlanılmamıştır ve yoktur.

Ayrıca, Hükümet Programında ve yukarıda saydığım nedenlerden ve bazı bakanların geçmişteki tutumlarından dolayı da program uygulanacak nitelikte değildir. Çünkü, daha evvelki programda, hükümet programlarına almış olmanıza rağmen, bu programın da 10'ncu sayfasındaki seçim birliğini neden evvelki hükümetlerinizde ele almadınız? Seçime gidinceye kadar ortaklarınıza seçim birliği vaat ettiniz; ama seçimde onları kaderleriyle başbaşa bıraktınız, en büyük kötülüğü onlara siz yaptınız. Milli Selâmet Partisine verilen her oyun Cumhuriyet Halk Partisine verilmiş olacağını siz söylediniz. Onun için de, Cumhuriyetçi Güven Partisinin bu duruma gelmesine siz sebep oldunuz. Şimdi, gerçekten o partileri sevenleri inandıracağınızı mı zannediyorsunuz? Bu Hükümetin devam etmesinde, diğer partilerin gelecekte müşkül duruma düşeceklerini bilmediklerini mi sanıyorsunuz?

Yine Programın 12'nci sayfasında, "Devlet Mühendislik Mimarlık Akademilerini ülke ihtiyaçlarını da nazara alarak artıracağız ve öğretim üyelerimin yurt dışında yetişmelerine öncelik vereceğiz" şekli yazılır.

Öğretim görevlisi bulunmadan, bir mühür bir müdürle okul açılmasının anlamı yoktur. Daha evvelki hükümet programlarında da bu hususlar vardı. Neden gerçekleştirmediniz? Şimdi buna inandıracağınızı mı zannediyorsunuz?

Yine, Programın 15'nci sayfasında, "Kalkınma modelimiz millidir ve memleket gerçeklerine dayanacaktır. Kalkınma planlı ve dengeli olacaktır" deniliyor.

Devlet Planlama Teşkilâtını iki buçuk yıldır fonksiyonsuz hale getirdiniz. Zira, daha önceden sizin, plan yerine pilav istediğinizi Türk halkı bilmektedir. Bu çelişki nedeniyle size güvenoyu vermeyeceğim.

Yine Programda, Ziraat Bankasının öncelikle tarım kesiminde gerekli etkinliğe kavuşturulacağı İfadesi vardır. Bugün 350 dekar tapu ipoteği ile 75 bin lira traktör kredisi, 1.000 dönüm tapu ipoteği ile 200 bin lira biçer - döver kredisi, bin liradan on bin liraya kadar çevirme kredisi alan, Türk çiftçisinin içerisinde % 10 kişidir. Elinde imkân olmayan % 90 Türk çiftçisi vatandaşımıza ne vereceksiniz; bugüne kadar ne verdiniz?

Halk Bankası kanalıyla 6 milyar kredi alan esnaf ve sanatkârlarımızın durumu ne olacaktır? Türkiye'mizde dağıtılan 115 milyar kredinin 18 ilâ 21 milyarını Ziraat Bankası kanalıyla ziraatçi kesim almaktadır. 6 milyar krediyi küçük esnaf ve sanatkârımız Halk Bankası aracılığı ile kullanmaktadır. Bakiye kalan 80-85 milyar krediyi bir avuç mutlu azınlığın aldığından haberiniz yok mu? Bunları açık ve seçik olarak Programa almadığınız için güvenoyu vermeyeceğim.

Yine, Programın 18'nci sayfasında, topyekûn kalkınmayı hedefine ulaştıran köyün ve köylünün öncelikle kalkınmasına önem vereceğiniz ibaresini kullanıyorsunuz. Daha önceki Sayın Ecevit Hükümeti Programında kalkınmayı köylüden başlatacağı ifadesinden esinlenerek kopya edilmiş bu ifadeyi nasıl izah edeceksiniz?

Yine, Program okumanız sırasında, 24'ncü sayfada yazılı olmasına rağmen, okumadan geçtiğiniz, "yabancı sermayeye devir imkânlarını geliştirecektir" cümlesini nasıl izah edeceksiniz?

Türkiye nüfusunun % 52'sinin belediyeler bölgesinde yerleşmiş olmasına rağmen, Programda belediyelere ait gerekli ifade birkaç cümleden ibarettir; "Belediye hudutları içerisindeki yolların yapım ve onarım, bakım çalışmalarını hızlandırmak için gereken tedbirler alınacaktır" denilmektedir.

Bundan önceki hükümetiniz dönemlerinde kaybettiğiniz belediyelerin normal alacakları kredileri verdirtmeyip, o belde halkına, size oy vermediği için ıstırap çektirdiğinize hakkınız var mıdır?

Kazanamadığınız belediyelerin yol yapımlarına da yardımcı olacağınızı, kredilerini verdireceğinizi Yüce Meclis ve Türk ulusu huzurunda söyleyemeyeceğiniz için size güvenoyu vermeyeceğim.

Tüm belediyelerimizin bütçesi 8-9 milyardır. Bu para ile 22 milyon insana ve her şeyin var oluşundan, yok oluşuna kadar her canlı ve her cansıza hizmet götüren belediyelerimizin hâlâ 1930 yılında çıkan 1580 sayılı Yasa ile yönetildiği, 1977 Türkiye'si ve daha sonrası Türkiye'sinin belediyelerine bu yasa ile hizmet yapmaları olanaksızdır; hizmet yapılıyor ise de, çok zordur. Görev yapan arkadaşlarımız bunu çok iyi bilirler.

Programda açık ve seçik olarak bu konulara yer verilmediği için, 1580 ile 5237 sayılı Yasa değişiklikleri ve 1930 yıllarında çıkan Köy Kanunu ile Çiftçi Mallarını Koruma Kanunları tadili ve ele alınacağına dair Programda hiç bir ifade bulunmadığı için güvenoyu vermeyeceğim.

Programda bulunan, Edirne - Gürbulak ile İstanbul - İskenderun yollarının geliş gidiş şeklinde yapılacağı var; ama 12-13 senedir İstanbul'dan Gebze'ye kadar olan yolu yaptıramayan Hükümetin, İstanbul'dan İskenderun'a kadar olan yolu yaptıracağı inandırıcı değildir. Bu yol için 9 milyar dolar karşılığı 150 milyar parayı iç huzursuzlukları nedeniyle bu Hükümetin harcama yapıp, yolu tamamlayacağı inancında olmadığım için güvenoyu vermeyeceğim.

1977 yılından bu yana ambargo konusunda hiçbir tedbir almamış, devamlı elpençe divan duran Hükümet, Amerika ve Rusya ile iyi ilişkiler sürdürüp, dostluğu devam ettireceği şeklindeki, Programa alınan metne yabancılar dahil, hiç kimse inanmadığı için güvenoyu vermeyeceğim.

Kamu görevlisi devlet memurları dahil, yurt içindeki ve yurt dışındaki işçi kardeşlerimizin, işveren ve sanayicilerimizin, bu kurulacak Hükümete güven duymadıkları için, Türk öğretmeninin büyük bir çoğunluğuna bu Hükümetin ıstırap çektireceği için, ana ve babaların evlât acılarına tahammülleri kalmadığı için, kardeşi kardeşe vurdurduğu için bu Hükümete güvenoyu vermeyeceğim.

Adalet Partisinin yekdiğerine Hükümet kurduğu veya Demire! koalisyonlarında devamlı hükümette görev alan benim hemşerimin bu Hükümette görev almış olmasını üzülerek görüyorum. Hükümette görev aldığı sürece Türkiye'mize hiçbir yararı olmamış, olmadığı gibi, benim vilâyetime de hiçbir yaran olmayan, yalnız Sayın Demirel'in koruma görevlisi gibi yanından ayrılmamış, hizmet getirilmesi yerine kilometre taşı gibi durduğundan, akıl hocalığı yapmanın ötesinde hiçbir icraatı bulunmayan, hani bir deyim vardır, "Yarım hoca insanı dinden, yarım doktor insanı candan eder" misali bundan başka hiçbir şeyi olmayan, geçmiş dönemlerde Demokrat Partili yurttaşlarımıza ağzına gelen her şeyi Söyleyen, bizim söylediklerimizi de söyleyen bu hemşehrimizin tekrar, Hükümette görev almasını üzülerek gördüğüm için güvenoyu vermeyeceğim. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

Değerli Arkadaşlarım, en az karşımızdakiler kadar imanlı ve inançlı Müslüman olduğumuzu, Türk ulusunun refahı ve huzuru, geleceği için bu kürsüden doğru dürüst hizmet edeceğimize namusumuz üzerine and içip, yemin eden kişi olarak üzerime düşeni yaptığımın huzuru ve inancı içerisinde güvenoyu vermeyeceğim.

Değerli Arkadaşlarım, biraz evvel Sayın Başbakanı dinledik: Ülkenin gerçekleriyle, mantıkla, Demokrat Partinin devamı olan Adalet Partili arkadaşlarımın ne olur aklıselimle dinlemesini rica edeceğim.

Hükümeti ve Başbakanlığı devraldığı zaman Adalet Partisinin oyu % 56 idi. Bugün milli cepheyi oluşturanların oyunun % 52'ye çıkışıyla iftihar eder görünmesinden dolayı güvenoyu vermeyeceğim. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

Değerli Arkadaşlarım, sizi ve inanmış gibi görünenleri elbette inanmış gibi parti grup kararlarına uydurulması gereken disipline uyması bakımından gerekeni yapabilir, ama bizim gibi düşünen, bu memleketin geleceğine, ülkenin selâmete çıkması için düşünenlere bunu yutturamayacağı için güvenoyu vermeyeceğim. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

Değerli Arkadaşlarım, Hükümetin güvenoyu alacağa, elbette güven oylamasına geçildiği gün belli olacaktır. Elbette bunun kesin olmadığını inşallah Cenabı Allah size gösterecektir.

Yüce Meclisimize ve Türk Ulusuna saygılar sunar, hepinizi hürmetle selâmlarım aziz arkadaşlarım. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

BAŞKAN — Konuşmaların devam etmesine dair bir Önerge vardır; okutup, oylarınıza sunacağım.

Millet Meclisi Başkanlığına

Ancak saygı gereği adına Hükümet programı demek zorunda bulunduğum, 2.000 yılına kadar bile yerine getirmesi mümkün olmayan, dayanak ve kaynak gösterilmeyen vaatler yığınağının oluşturduğu Hükümet belgesinin, bir başka deyimle programsız, programın değer kazanmasına yönelik eleştirilerin devamında yarar göründüğünden, Sayın Başkanlığınızdan görüşmelerin devamını, söz istemiş bulunan Sayın milletvekillerinin konuşmaları için olanak tanınmasını saygıyle arz ve talep ederim.

Mevlüt Güngör Erdinç (Yozgat)

BAŞKAN — Oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Hükümet programı üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

Güvenoylamasının, Anayasanın 103 ve İçtüzüğümüzün 105'nci maddeleri gereğince, görüşmelerin bitiminden bir tam gün geçtikten sonra yapılması gerekmektedir. Buna göre, Başbakan Sayın Süleyman Demirel tarafından kurulan Bakanlar Kurulu hakkında güvenoylaması yapmak için 1 Ağustos 1977 pazartesi günü saat 15.00'te toplanmak üzere Birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 23.56

Millet Meclisi Tutanak Dergisi
Dönem 5 Cilt 1 Birleşim 25
Sayfa 208-216
01.08.1977 Pazartesi

BİRİNCİ OTURUM

BAŞKAN: *Geçici Başkan Kinyas Kartal*
GEÇİCİ DİVAN ÜYELERİ: *Ertuğrul Günay (Ordu)*
Selâhattin Öcal (Ankara)
Açılma Saati: *15.00*

Güvenoylaması

BAŞKAN — Gündemimize göre, Başbakan Sayın Süleyman Demirel tarafından kurulan Bakanlar Kurulu hakkında Anayasanın 103 ve İçtüzüğümüzün 105'inci maddeleri gereğince güvenoylaması yapılacaktır. Oylamaya geçmeden önce, dinleyicilerle ilgili bir hatırlatmada bulunacağım:

İçtüzüğümüze göre, dinleyiciler, sükûnet içinde oturmak zorundadırlar. Söz, alkış ve başkaca bir hareketle düşüncelerini belirtmeleri yasaktır. Bu yasağa uymayan dinleyiciler görevliler tarafından derhal dışarıya çıkarılacaktır.

Güvenoylamasının açık oy şeklinde yapılması İçtüzük gereğidir. Açık oylama şekline Genel Kurul karar verecektir. Bu konuda bir önerge vardır, okutuyorum:

Millet Meclisi Başkanlığına

İçtüzüğün 105'inci maddesine göre açık oylama ile yapılacak güven oylamasının ad okunmak suretiyle yapılmasını arz ve teklif ederiz.

Saygılarımızla.

A.P. Grupu Başkanvekili
Edirne
İlhami Ertem

M.S.P. Grubu Sekreteri
Konya
Şener Battal

M.H.P. Grupu Başkanvekili

Konya
İhsan Kabadayı

İstanbul
Numan Uzun

Bolu
Müfit Bayraktar

Niğde
Hüseyin Avni Kavurmacıoğlu

Ordu
Bilâl Taranoğlu

Muş
Kasım Emre

İzmir
Ali Naili Erdem

Samsun
Nafiz Kurt

Kayseri
Kemal Doğan

İzmir
Aysel Uğural

Çanakkale
İrfan Binay

Kayseri
Mahmut Şevket Doğan

Muğla
Ahmet Buldanlı

BAŞKAN — Bir önerge daha vardır, onu da okutuyorum:

Sayın Başkanlığa

Oylamanın açık oyla ve ad okunarak yapılmasını arz ve teklif ederiz.

Sivas
Enver Akova

Zonguldak
Ahmet Gültekin Kızılışık

İzmir
Ali Naili Erdem

Tekirdağ
Nihan İlgün

Kocaeli
Adem Ali Sanoğlu

Denizli
Mustafa Kemal Aykurt

Ankara
İsmail Hakkı Köylüoğlu

Kırşehir
Mustafa Eşrefoğlu

Amasya
Etem Naci Altunay

Amasya
Muhammet Kelleci

Aydın
Behiç Tozkoparan

Sinop
Hilmi İşgüzar

Samsun
Mustafa Dağıstanlı

BAŞKAN — Güvenoylamasının ad okunmak suretiyle yapılmasını ve adı okunan Sayın milletvekilinin ayağa kalkarak, yüksek sesle, "kabul", "ret" veya "çekinser" kelimelerinden birini ifade etmek suretiyle yapılmasını oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Oylama işlemine Adana seçim çevresinden başlıyoruz.

İLHAMİ ERTEM (Edirne) — Hasta olan arkadaşımız var Sayın Başkan.

BAŞKAN — Bir hasta milletvekili vardır, önce onun oyunu alalım.

Sayın Bahri Dağdaş?

BAHRİ DAĞDAŞ (Kars) — Kabul.

BAŞKAN — Adana seçim çevresinden başlıyoruz efendim.

(Adana milletvekillerinden başlanarak oylar toplandı)

BAŞKAN — Güven oylamasının sonucu gelmiştir; okutuyorum:

"Başbakan Süleyman Demirel tarafından kurulan Bakanlar Kurulu hakkında Anayasanın 103 ve İçtüzüğün 105'nci maddeleri gereğince yapılan güvenoylamasının sonucu:

Oy sayısı: 448

Kabul: 229

Ret: 219

(A.P., M.H.P., M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, ayakta sürekli alkışlar)

BAŞKAN — Bu sonuca göre, Başbakan Sayın Süleyman Demirel tarafından kurulan Hükümete Millet Meclisince güvenoyu verilmiştir.

Kendilerini kutlar, ulusumuz ve yurdumuz için hayırlı olmasını dilerim. *(A.P., M.S.P. ve M.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Buyurunuz Sayın Başbakan. *(A.P. sıralarından ayağa kalkarak, "Bravo" sesleri, alkışlar)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Sayın milletvekilleri;

Huzurunuzda bulunan Cumhuriyet Hükümetini... *(Dinleyici üst localarında karışıklıklar)*

NURETTİN KARSU (Erzincan) — Polise karşı geliyorlar Başkan. *(C.H.P. ve A.P. sıralarından ayağa kalkmalar, gürültüler)*

Polise karşı geliyorlar; dinleyici localarında polise karşı geliyorlar. *(Dinleyici üst localarında gürültüler, ayağa kalkmalar, alkışlar)*

BAŞKAN — Lütfen dinleyelim. *(Başkanın tokmağı vurması)*

HASAN CERİT (Adana) — Devletin polisini dövüyorlar Başkan.

BAŞKAN — Görevliler görevini yapsınlar. Görevlileri işbaşına çağırıyorum. *(Gürültüler)*

Görevliler lütfen... Gürültü yapanları dışarı çıkaracağız.

NURETTİN KARSU (Erzincan) — Demirel'in polisini dövüyorlar. Devlet adamına saygısızlıktır bu.

BAŞKAN —Beyler, lütfen yerlerinize oturunuz. *(Başkanın tokmağı vurması)*

ETEM EKEN (Çorum) — Bakanların arabalarında getirdikleri adamlar yukarda anarşi çıkarıyorlar. Böyle memleket idare edilmez. *(Gürültüler)*

BAŞKAN —Lütfen yerlerinize oturunuz... Sükûneti temin edelim. *(Gürültüler)*

NURETTİN KARSU (Erzincan) — (Başbakan Süleyman Demirel'e dönerek) Bir gün bunlar senin gözlerini oyacaklar...

HASAN CERİT (Adana) — Bakanların arabalarıyla gelenler yukarıda eşkıyalık yapıyorlar.

BAŞKAN —Beyler lütfen yerlerinize oturmanızı rica ediyorum; lütfen yerlerinize oturunuz. *(Gürültüler)* Lütfen beyler, lütfen yerlerinize oturunuz. Lütfen...

TEVFİK FİKRET ÖVET (Sinop) — Başkan, yukarıda Devletin polisini dövüyorlar.

HASAN CERİT (Adana) — Başkan, lütfen görevinizi yapın, yukarıya müdahale edin.

BAŞKAN — Lütfen beyler, lütfen... Lütfen beyler, yerlerinize oturun... *(Gürültüler)* Ne yapalım, olmuş... Yerlerinize oturunuz.

ETEM EKEN (Çorum) — Polisi dövüyorlar Başkan. *(Gürültüler)*

NURETTİN KARSU (Erzincan) — Senin Devletçiliğin bu kadar.

ETEM EKEN (Çorum) — Bakan arabalarıyle faşistleri doldurdular, eşkıyaları doldurdular, komandoları doldurdular.

BAŞKAN — Görevliler, lütfen, dinleyiciler tarafından gürültü yapılıyorsa, hemen bunları dışarı çıkarınız. *(Gürültüler)*

HASAN CERİT (Adana) — Devletin polisini Mecliste dövdürüyorsunuz Sayın Başkan. *(Gürültüler)*

ETEM EKEN (Çorum) — Polisi dövüyorlar Başkan.

NURETTİN KARSU (Erzincan) — Sayın Başkan, kulağınız duymuyor mu? Sağır mısınız?

ETEM EKEN (Çorum) — Bakan arabalariyle taşıdılar bu insanları; dolmuş yaptılar. *(Gürültüler)*

BAŞKAN — Beyler, lütfen yerinize oturunuz. Lütfen... Rica ediyorum yerinize oturunuz; birbirimizi anlayalım, birbirimizi dinleyelim. *(Gürültüler)*

Lütfen yerinize oturunuz kardeşim.

HASAN CERİT (Adana) — Sayın Başkan, polisi dövüyorlar; onlar gitsin, ondan sonra oturacağız.

BAŞKAN — Peki, siz bekleyin, ben bekleyeyim; sonu ne olacak? Lütfen yerinize oturunuz.

YÜKSEL ÇAKMUR (İzmir) — (Başbakan Süleyman Demirel'e dönerek) Faşist ahtapot, Meclisi eşkıyaya bastıramazsın. Meclise cepheyi doldurdun, Meclisi eşkıyaya bastırdın; şimdi de Parlamentoyu bastırıyorsun bu eserinle. Kan dökücüleri, kan. Eşkıya ile Meclise ihanet edemezsin.

NURETTİN KARSU (Erzincan) — Sayın Başkan, kulağınız duymuyor mu?

BAŞKAN — Kulağım duyuyor, sizin duymuyor. Oturun konuşalım; oturmadıktan sonra biz ne diyelim?

MEHMET GÜMÜŞÇÜ (Kayseri) — Bakanların arabalarıyle gelen insanlar dışarıya çıkacak.

TEYFİK FİKRET ÖVET (Sinop) — Sayın Başkan, Devletin polisini yumruklayan eşkıyalar var, onlar lütfen gitsin.

HASAN CERİT (Adana) — Görevinizi yapın, yoksa Başbakan konuşamaz burada.

NECATİ CEBE (Balıkesir) — Sayın Başkan, Devletin Polisini Millet Meclisinde dövenler, çıksın; tüm sözleriniz havada kalıyor. *(Gürültüler)*

BAŞKAN — Lütfen beyler, lütfen, lütfen, lütfen beyler, lütfen yerlerinize oturmanızı rica ediyorum, lütfen yerlerinizi alın. Sayın yöneticiler, lütfen yerinizi alın.

TEVFİK FİKRET ÖVET (Sinop) — Sayın Başkan, polisi dövenleri lütfen dışarı çıkarın; aksi halde Başbakan konuşamaz.

HASAN CERİT (Adana) — Sayın Başkan, polisi dövenler dışarı çıkacak, şimdi çıkaracaksınız bunları.

BAŞKAN — Emniyet görevlileri, emniyet görevlileri, lütfen... Sizlere hitap ediyorum, bundan sonra gürültü yapan her kimse hemen dışarı çıkarılsın.

MEHMET GÜMÜŞÇÜ (Kayseri) — Sayın Başkan, konuşmanızın başında "Gürültü yapanlar emniyet görevlileri çıkaracak" dediniz; bu sözünüze bağlı kalmanızı istiyoruz.

BAŞKAN — Evet... Çıkarmazlarsa.. Belki çıkarılmamış; ben ne diyeyim?

TEVFİK FİKRET ÖVET (Sinop) — Lütfen dışarıya çıkartın onları.

BAŞKAN — Beyler, beyler, sizden bir ricam vardır, bunun için bir dakikanızı rica edeceğim. Ben, diyeyim, ben söylediğimi söyleyeyim, siz isterseniz kabul ediniz, isterseniz etmeyiniz; ben, size ille kabul ediniz demiyorum. Müsaade ederseniz biraz daha soğukkanlı olalım, lütfen beyler.. *(C.H.P. sıralarından gürültüler ve "özel militanlar gelmiş Meclise" sesleri)*

Lütfen beyler, lütfen oturup da bunu... *(C.H.P. sıralarından gürültüler. "Polisi dövenleri çıkartın" sesleri)*

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Sayın Başkan, polise tecavüz edenlerin çıkartılmasını istiyoruz.

BAŞKAN — Beyefendi, biz de diyoruz, polise tecavüz eden varsa, polis çıkarsın. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

Biz de bunu diyoruz; fakat "yok" diyor, tecavüz eden yokmuş. Ben ne yapayım?

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Efendim, çağırın polisi, belirtsin. *(C.H.P. sıralarından, "söyleyin polisler çıkarsın, kendisine hakaret edenler çıkarılsın" sesleri)*

BAŞKAN — Ben tekrar diyorum, polis memuruna tecavüz eden varsa çıkarılsın, ben bunu tekrar ediyorum, *(C.H.P. sıralarından gürültüler ve "30, 32 ve 14 numaralı Bakan arabalarıyle dolmuşlardır, buraya" sesleri)*

Sayın Başbakan, lütfen...

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Sayın Başkan, tedbir alın.

BAŞKAN — E, kardeşim ne yapalım? Güvenoyu bitmiş, teşekkür edecek, etsin, bitsin canım; bunu bitirelim kardeşim. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Görevlileri buraya çağırmıyorsunuz.

BAŞKAN — Sayın Hayrettin bey, bunun sonucu neye varacak? Bunu bitirelim beyler. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

Görevliler, emniyet mensupları, lütfen çok dikkatli olunuz. *(C.H.P. sıralarından sıra kapaklarına vurmalar)*

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Ne demek "dikkatli olun?" Göreve davet edin; sopa yiyen polisi kimin dövdüğünü öğrenin.

BAŞKAN — Ben ne yapayım, elimde ne var?

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Polisi kimin dövdüğünü tespit edip yakalatmaya çalışınız.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Ya suçlu cezasız mı kalacak? *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Lütfen beyim, yerinize oturun kardeşim. *(C.H.P. sıralarından, "oturmuyoruz", "polise dayak atanlar atılsın, sonra" sesleri)*

Yerinize oturun, yine söyleyeyim; yerinize oturmadan ne diyeyim? *(A.P. ve C.H.P. sıralarından karşılıklı gürültüler birbirleri üzerine yürümeler ve yumruklaşmalar)*

Gerekli tedbirleri almak üzere toplantıyı 15 dakika tatil ediyorum.

Kusura bakmayınız Sayın Başbakan.

Kapanma saati: 16.00

İKİNCİ OTURUM

BAŞKAN: *Geçici Başkan Kinyas Kartal*

GEÇİCİ DİVAN ÜYELERİ: *Ertuğrul Günay (Ordu)*

Selâhattin Öcal (Ankara)

Açılma Saati: *16.15*

BAŞKAN — Millet Meclisinin 25'inci Birleşiminin ikinci Oturumunu açıyorum.

İçtüzüğümüzün dinleyicilerle ilgili kısmım tekrar hatırlatıyorum:

İçtüzüğümüze göre, dinleyiciler sükûnet içinde oturmak zorundadırlar. Söz, alkış ve başkaca bir hareketle düşüncelerini belirtmeleri yasaktır. Bu yasağa uymayan dinleyiciler, görevliler tarafından derhal dışarıya çıkarılacak ve hakkında takibat yapılacaktır.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Amma bürokrat Başkanmışsın.

HAŞAN CERİT (Adana) — Önce, polise karşı gelenler dışarıya çıkarılsın.

ETEM EKEN (Çorum) — Dinleyiciler görevlileri tartakladılar, önce o dinleyiciler çıkarılsın.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Sayın Başkan, bu konuyla ilgili olarak söz istemiştim, söz talebinde bulunmuştum.

BAŞKAN — Beyefendi, Sayın Başbakan konuştuktan sonra, başüstüne.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Efendim, şu anda kürsüde kimse yok. Şu anda, sizin tavrınızla ilgili söz istiyorum.

BAŞKAN — Beyefendi, bir arz edeyim Sayın Hayrettin Bey, Sayın Başbakan, takdir buyurursunuz ki, kürsüdedir...

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Hayır efendim.

BAŞKAN — Arz edeyim**...**

Sözünü bitirdikten sonra, arz edeyim, memnuniyetle sizin arzunuzu yerine getiririm; size söz de vereceğim.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Sayın Başkan, oturum kapanmıştır. Oturumdan oturuma kürsüde kişi bulunmaz, oturumun başıdır. Ben, oturumun başında olayla ilgili ve tutumunuzla ilgili söz istiyorum.

BAŞKAN — A be kardeşim! Başbakan kürsüde iken, ben O'nu oradan kaldırıp da sana söz versem, kabul eder misin? Senin gönlün buna razı olursa, benim de olur; ben onu arz ediyorum. Sayın Başbakan konuşmasını bitirsin, başüzerine, size de söz hakkını vereyim, buyurunuz.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Sayın Başkan, oturum kapanmıştır. Şimdi ise oturumun başıdır; *(A.P. sıralarından gürültüler)* söz istiyorum.

BAŞKAN — Veremem. *(Gürültüler)*

Buyurun Sayın Başbakan. *(C.H.P.* sıralarından sıra kapaklarına vurmalar, gürültüler *A.P.* sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar*)*

Lütfen beyler, lütfen... *(Şiddetli gürültüler, C.H.P.* sıralarından sıra kapaklarına vurmalar*)*

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Sayın Başkan, söz istiyorum. *(Gürültüler)* Siz, polisleri tartaklayanları koruyorsunuz, dışarıdaki anarşiyi Meclise getirmek için polisi tartaklayanları koruyorsunuz. *(Gürültüler)*

BAŞKAN — Maalesef, Bilmiyorum ki, ne diyeyim? Lütfen dinleyelim.

TUNCAY MATARACI (Rize) — Kardeşim, orası durdu, siz hâlâ durmuyorsunuz, ayıp be! *(C.H.P.* sıralarından gürültüler*)*

BAŞKAN — Sayın Başbakan, buyurunuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Sayın milletvekilleri; *(C.H.P.* sıralarından gürültüler, sıra kapaklarına vurmalar*)*

Hepinizi saygı ile selâmlıyorum. *(A.P.* sıralarından "Bravo" sesleri, sürekli alkışlar, *C.H.P.* sıralarından, sıra kapaklarına vurmalar*)*

Huzurunuzda bulunan Cumhuriyet Hükümeti, güvenoyuna mazhar olmuştur... *(C.H.P.* sıralarından sıra kapaklarına vurmalar*)*

BAŞKAN — Lütfen beyler... *(Gürültüler)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hükümet bunalımı sona ermiştir.

Yüce Meclise şükranlarımızı sunuyoruz. *(A.P.* sıralarından "Bravo" sesleri, şiddetli alkışlar; C.H.P. sıralarından sıra kapaklarına vurmalar*)*

Bütün gücümüzle, milletimize ve memleketimize hizmet edeceğimizden emin olmanızı rica ediyor.

Cenabı Allah'ın bile yardımcı olmasını diliyor, saygılar sunuyorum. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, şiddetli alkışlar; C.H.P. sıralarından gürültüler)*

HASAN CERİT (Adana) — Kıbrıs'a suntaları ihraç edecek misiniz?

BAŞKAN — Sayın Hayrettin Uysal Bey bir önerge göndermiştir; okutuyorum...

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Okutmayın, sizi protesto ediyoruz.

BAŞKAN — Ben de teşekkür ederim.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Çünkü, anlayışınız yanlıştır.

BAŞKAN — Teşekkür ederim. *(Gürültüler)*

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Dışarıdaki anarşiyi Meclise soktunuz; protesto ediyoruz sizi.

BAŞKAN — Teşekkür ederim kardeşim; ben ne diyeyim?

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Bunu sizin yönetiminizde konuşmaya gerek görmüyoruz.

BAŞKAN — Millet Meclisi Başkanı seçimini yapmak için 2.8.1977 salı günü saat 15.00'te toplanmak üzere birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 16.25

Başbakan Süleyman Demirel Tarafından Kurulan Bakanlar Kurulu Hakkında Anayasanın 103'üncü Maddesi Uyarınca Güven Oylamasına Verilen Oyların Sonucu

(Güvenoyu verilmiştir)

Program:	*27.07.1977*
Güvenoylaması:	*01.08.1977*
Üye sayısı:	*450*
Oy verenler:	*448*
Kabul edenler:	*229*
Reddedenler:	*219*
Çekinserler*:*	—
Oya katılmayanlar:	*2*
Açık üyelikler:	—

(Kabul Edenler)

ADANA
Cevdet Akçalı, Hasan Aksay, Mehmet Halit Dağlı, Hasan Gürsoy, Selâhattin Kılıç, Ahmet Topaloğlu, Alparslan Türkeş

ADIYAMAN
Halil Ağar, Abdurrahman Ünsal

AFYONKARAHİSAR
Güneş Öngüt, Mehmet Özutku, Mete Tan, Ali İhsan Ulubahşi

AĞRI
Mikâil Aydemir, Kerem Şahin, Ahmet Hamdi Şam

AMASYA
Etem Naci Altunay, Muhammet Kelleci

ANKARA
Oğuzhan Asiltürk, Sebati Ataman, Oğuz Aygün, Mustafa Başoğlu, Orhan Eren, Mustafa Kemal Erkovan, Necati Gültekin, İhsan Karaçam, Mustafa Kılıç, İsmail Hakkı Köylüoğlu, Fikri Pehlivanlı, Hayrettin Turgut Toker

ANTALYA
İhsan Ataöv, Kaya Çakmakçı, Sadık Erdem, Galip Kaya

ARTVİN
Hasan Ekinci, Mustafa Rona

AYDIN
Mutlu Menderes, Nahit Menteşe, İsmet Sezgin, Behiç Tozkoparan

BALIKESİR
İlhan Aytekin, Cihat Bilgehan, Cemalettin İnkaya, Emim Engin Tanrıverdi, Hüsnü Yılmaz

BİLECİK
Cemalettin Köklü

BİNGÖL
Mehmet Sait Göker

BİTLİS
Abidin İnan Gaydalı, Muhyettin Mutlu

BOLU
Avni Akyol, Müfit Bayraktar, Ahmet Çakmak

BURDUR
Ahmet Sayın

BURSA
Mehmet Emin Dalkıran, Ali Elverdi, Yılmaz Ergenekon, Halil Karaatlı, Cemal Külahlı, Kasım Önadım, Özer Yılmaz

ÇANAKKALE
Ahmet Nihat Akay, İrfan Binay

ÇANKIRI
Nurettin Ok, Arif Tosyalıoğlu

ÇORUM
Mustafa Kemal Biberoğlu, Ahmet Çimbek, Mehmet Irmak, Aslan Topçubaşı

DENİZLİ
Mustafa Kemal Aykurt, Ahmet Hamdi Sancar, Emin Atıf Şohoğlu

DİYARBAKIR
Abdüllatif Ensarioğlu, M. Yaşar Göçmen, Mahmut Kepolu

EDİRNE
Mustafa Bulut, İlhami Ertem

ELÂZIĞ
Rasim Küçükel, Ali Rıza Septioğlu, Mehmet Tahir Şaşmaz

ERZİNCAN
Timuçin Turan

ERZURUM
Rıfkı Danışman, Osman Demirci, Gıyasettin Karaca, Nevzat Kösoğlu, Korkut Özal, İsmail Hakkı Yıldırım

ESKİŞEHİR
İsmet Angı, Yusuf Cemal Özkan, Seyfi Öztürk

GAZİANTEP
Cengiz Gökçek, İmam Hüseyin İncioğlu, Mehmet Atillâ Ocak, Mehmet Özkaya

GİRESUN
Şükrü Abbasoğlu, Nizamettin Erkmen, Ali Köymen

GÜMÜŞHANE
Mehmet Çatalbaş, Turgut Yücel

HAKKÂRİ
Ahmet Zeydan

HATAY
Sabahattin Adalı M. Sait Reşa Ali Yılmaz

ISPARTA
Süleyman Demirel, Yusuf Uysal, Yakup Üstün

İÇEL
Ali Ak, Fevzi Arıcı, Nazım Baş, Ramazan Çalışkan

İSTANBUL
Sabit Osman Avcı, Sadettin Bilgiç, Ekrem Ceyhun, Fehmi Cumalıoğlu, Süleyman Arif Emre, Nilüfer Gürsoy, Kemal Kacar, Nihat Kaya, Turan Koçal, Recep Özel, Osman Özer, İsmail Hakkı Tekinel, Hüsamettin Tiyanşan, İhsan Toksarı, Abdullah Tomba, Numan Uzun, Celâl Yardımcı

İZMİR
Talât Asal, Adil Demir, Zeki Efeoğlu, Ali Naili Erdem, Şinasi Osma, Cemal Tercan, Aysel Uğural, Erol H. Yeşilpınar

KAHRAMANMARAŞ
Halit Evliya, Mehmet Yusuf Özbaş, Hasan Seyithanoğlu, Mehmet Şerefoğlu

KARS
Hidayet Çelebi, Bahri Dağdaş, Abdülkerim Doğru

KASTAMONU
Fethi Acar, İsmail Hilmi Dura, Ali Nihat Karol

KAYSERİ
Kemal Doğan, Mahmut Şevket Doğan, Mehmet Doğan, Mehmet Zeki Okur

KIRKLARELİ
Hasan Korkut

KIRŞEHİR
Mustafa Eşrefoğlu

KOCAELİ
Adem Ali Sarıoğlu, İbrahim Topuz

KONYA
M. Oğuz Atalay, Şener Battal, Tahir Büyükkörükçü, Necmettin Erbakan, Agâh Oktay Güner, Mustafa Güzelkılınç, M. Kubilay İmer, İhsan Kabadayı, Necati Kalaycıoğlu, Aydın Menderes

KÜTAHYA
Ahmet Mahir Ablum, Hüseyin Cavit Erdemir, İlhan Ersoy, Ali İrfan Haznedar

MALATYA
Ahmet Karaaslan, Mehmet Recai Kutan

MANİSA
Atıf Akın, Sümer Oral, Önol Şakar, Faik Türün, Yahya Uslu, Halil Yurtseven

MARDİN
Fehim Adak, Şerafettin Elçi, Abdülkadir Timurağaoğlu

MUĞLA
Ahmet Buldanlı, Zeyyat Mandalinci

MUŞ
Kasım Emre, M. Emin Seydagil

NEVŞEHİR
İbrahim Ethem Boz, Esat Kıratlıoğlu

NİĞDE
Hüseyin Çelik, Hüseyin Avni Kavurmacıoğlu, Sadi Somuncuoğlu

ORDU
Hamdi Mağden, Kemal Şensoy, Bilâl Taranoğlu

RİZE
İzzet Akçal, Tuncay Mataracı

SAKARYA
Nuri Bayar, Selahattin Gürdrama Güngör Hun

SAMSUN
Mustafa Dağıstanlı, İ. Etem Ezgü, Nafiz Kurt, Hüseyin Özalp, S. Orhan Uluçay

SİİRT
Zeki Çeliker, Abdülkadir Kaya

SİNOP
Hilmi İşgüzar

SİVAS
Enver Akova, Ali Gürbüz, Temel Karamollaoğlu, Tevfik Koraltan

TEKİRDAĞ
Halil Başol, Nihan İlgün

TOKAT
Feyzullah Değerli, Faruk Demirtola, Ali Şevki Erek

TRABZON
İbrahim Vecdi Aksakal, Kemal Cevher, Ömer Çakıroğlu, Lütfi Köktaş

URFA
Mehmet Aksoy, Mehmet Celâl Bucak, Necmettin Cevheri, Salih Özcan

UŞAK
Galip Çetin

VAN
Muslih Görentaş

YOZGAT
Hüseyin Erdal, Ömer Lütfü Erzurumluoğlu, Ali Fuat Eyüpoğlu, Turgut Nizamoğlu

ZONGULDAK
Ömer Barutçu, Abdulmuttalip Gül, Ahmet Gültekin Kızılışık, Köksal Toptan

(Reddedenler)

ADANA
Mehmet Can, Hasan Cerit, M. Kemal Küçüktepepınar, Muslihittin Yılmaz Mete, İsmail Hakkı Öztorun, Nedim Tarhan, Oğuz Yazıcıoğlu

ADIYAMAN
Kemal Tabak,, Ramazan Yıldırım

AFYONKARAHİSAR
İsmail Akın, Hasan Akkuş

AĞRI
Rıza Polat

AMASYA
Erol Çevikçe, Vehbi Meşhur

ANKARA
Bekir Adıbelli, Alişan Canpolat Yaşar Ceyhan A. İsmet Çanakçı Ahmet Hamdi Çelebi, Kenan Durukan, A. Hayri Elçioğlu, H. Semih Eryıldız, Kemal Kayacan, Teoman Köprülüler, Abdurrahman Oğultürk, Selâhattin Öcal, Altan Öymen, Erol Saraçoğlu, Önder Sav, Cengiz Şenses

ANTALYA
Deniz Baykal, Ömer Buyrukçu, Hasan Ünal

ARTVİN
Mehmet Balta

AYDIN
Mehmet Çelik, A. Selâmi Gürgüç, Muharrem Sökeli

BALIKESİR
Nuri Bozyel, Necati Cebe, İrfan Özaydınlı, Sadullah Usumi

BİLECİK
Orhan Yağcı

BİNGÖL
Hasan Celâlettin Ezman

BOLU
Bayram Turan Çetin, Halûk Karabörklü

BURDUR
Cemal Aktaş

BURSA
Nail Atlı, Mehmet Emekli, Hasan Esat Işık, Saffet Ural

ÇANAKKALE
Osman Orhan Çaneri, Altan Tuna

ÇANKIRI
Nuri Çelik Yazıcıoğlu

ÇORUM
Şükrü Bütün, Etem Eken

DENİZLİ
Mustafa Gazalcı, Adnan Keskin, Ömer İhsan Paköz

DİYARBAKIR
Halil Akgül, Mehmet İskân Azizoğlu, Eşref Cengiz, Bahattin Karakoç

EDİRNE
Süleyman Sabri Öznal, Cavittin Yenal

ELÂZIĞ
Celâl Ertuğ, Faik Öztürk

ERZİNCAN
Nurettin Karsu, Lütfi Şahin

ERZURUM
Çetin Bozkurt, Selçuk Erverdi

ESKİŞEHİR
Gündüz Ökçün, İsmail Özen

GAZİANTEP
Emin Altınbaş, Ekrem Çetin, Celâl Doğan, Ahmet Karahan

GİRESUN
Mustafa Kemal Çilesiz, Hasan Vamık Tekin

GÜMÜŞHANE
Erol Tuncer

HATAY
Haydar Demirtaş, Öner Miski, Mevlüt Önal, Sabri Öztürk, Malik Yılman

ISPARTA
Hüseyin Şükrü Özsüt

İÇEL
Ali Haydar Eyüboğlu, Süleyman Şimşek, Y. Ziya Ural, Veli Yıldız

İSTANBUL
Muammer Aksoy, Ayhan Altuğ, İlhan Biber, Orhan Birgit, Hikmet Çetin, Çağlayan Ege, Tarhan Erdem, Zeki Eroğlu, A. Bahir Ersoy, Orhan Eyüboğlu, Ferit Gündoğan, Doğan Güneş, Yalçın Gürsel, Enver Karabeyoğlu, Osman Kaya, Sevil Korum, Abdurrahman Köksaloğlu, Doğan Onur, Ali Nejat Ölçen, İlhan Özbay, M. Kâzım Özeke, Cengiz Özyalçın, Ali Topuz, Metin Tüzün, Necdet Uğur, Halûk Ülman, Ertuğrul Yolsal

İZMİR
Ferhat Arslantaş, Kaya Bengisu, Alev Coşkun, Yüksel Çakmur, Süleyman Genç, Coşkun Karagözoğlu, Ahmet Taner Kışlalı, Mustafa Öztin, Akın Simav, Neccar Türkcan, Mahmut Türkmenoğlu

KAHRAMANMARAŞ
Hüseyin Doğan, Orhan Sezai, Oğuz Söğütlü

KARS
Doğan Araslı, Turgut Artaç, İsmet Atalay, M. Kemal Güven, Hasan Yıldırım

KASTAMONU
Vecdi İlhan, Sabri Tığlı

KAYSERİ
A. Gani Âşık, Turhan Feyzioğlu, Mehmet Gümüşçü, Mehmet Yüceler

KIRKLARELİ
Mehmet Dedeoğlu, Gündüz Onat

KIRŞEHİR
Doğan Güneşli, Kılıç Sorgucu

KOCAELİ
İbrahim Akdoğan, Kenan Akman, Turan Güneş

KONYA
M. Yücel Akıncı, Durmuş Ali Çalık, Ahmet Çobanoğlu, Hüseyin Kaleli, Faruk Sükan, Mustafa Üstündağ

KÜTAHYA
Nizamettin Çoban

MALATYA
Lütfi Doğan, Turan Fırat, Ali Kırca, Mustafa Şentürk

MANİSA
Hasan Ali Dağlı, Zeki Karagözlü, Erkin Topkaya, Hasan Zengin

MARDİN
Metin Musaoğlu, Ahmet Türk, Nurettin Yılmaz

MUĞLA
Sami Gökmen, Hasan Fehmi İlter

MUŞ
Burhan Garip Şavlı

NEVŞEHİR
Yaşar Kemal Yüksekli

NİĞDE
Yılmaz Cemal Bor, Burhan Ecemiş

ORDU
Temel Ateş, Memduh Ekşi, Ertuğrul Günay, Günay Yalın

RİZE
Yılmaz Balta, Sami Kumbasar

SAKARYA
Barbaros Turgut Boztepe, Hayrettin Uysal

SAMSUN
Ahmet Altun, Kenan Bulutoğlu, İlyas Kılıç, İ. Etem Kılıçoğlu, Muzaffer Önder

SİİRT
M. Nebil Oktay, Abdülkerim Zilan

SİNOP
Tevfik Fikret, Övet, Alâettin Şahin

SİVAS
Orhan Akbulut, Azimet Köylüoğlu, Mahmut Özdemir, Mustafa Yılankıran

TEKİRDAĞ
Yılmaz Alpaslan, Ömer Kahraman

TOKAT
Cevat Atılgan, Ömer Dedeoğlu, Sermet Durmuşoğlu, Ali Kurt

TRABZON
Adil Ali Cinel, Rahmi Kumaş, Ertöz Vahit Suiçmez, Ahmet Şener

TUNCELİ
Hüseyin Erkanlı, Ali Haydar Veziroğlu

URFA
M. Sabri Kılıç, Ahmet Melik, Celâl Paydaş

UŞAK
İsmail Aydın, M. Selâhattin Yüksel

VAN
İhsan Bedirhanoğlu, Mehmet Salih Yıldız

YOZGAT
Mevlüt Güngör Erdinç, Veli Zeren

ZONGULDAK
K. Kemal Anadol, Bülent Ecevit, Avni Gürsoy, Burhan Karaçelik, Cahit Karakaş

(Oya Katılmayanlar)

ANKARA
Orhan Alp

VAN
Kinyas Kartal (Geçici Başkan)

VII. Demirel Hükümeti
20. 11. 1991-25. 06. 1993

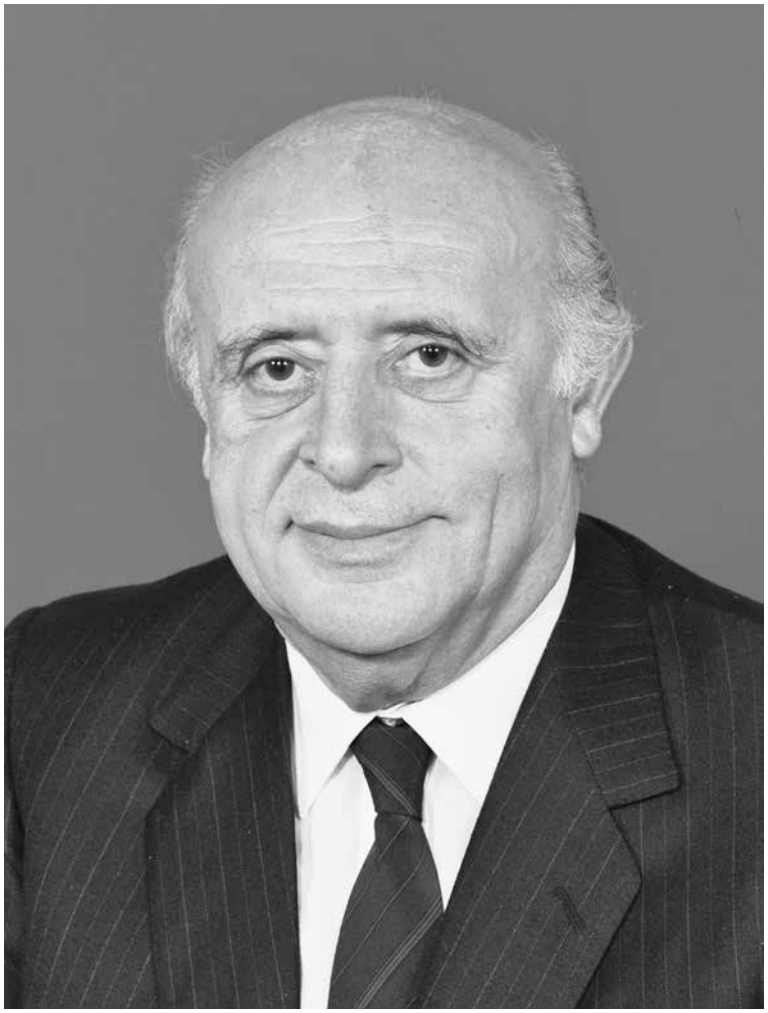

Bakanlar Kurulu

Başbakan	
Süleyman DEMİREL (Isparta, DYP)	20.11.1991-16.05.1993
Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı	
Erdal İNÖNÜ (İzmir, SHP)	20.11.1991-16.05.1993
Devlet Bakanı	
Cavit ÇAĞLAR (Bursa, DYP)	20.11.1991-16.05.1993
Devlet Bakanı	
Tansu ÇİLLER (İstanbul, DYP)	20.11.1991-09.06.1993
Devlet Bakanı	
Ertuğrul Ekrem CEYHUN (Balıkesir, DYP)	20.11.1991-16.05.1993
Devlet Bakanı	
İbrahim TEZ (Ankara, SHP)	20.11.1991-16.05.1993
Devlet Bakanı	
Akın GÖNEN (Manisa, DYP)	20.11.1991-16.05.1993
Devlet Bakanı	
Güler İLERİ (Tokat, SHP)	20.11.1991-22.02.1992
Türkan AKYOL (TBMM dışından, SHP)	04.03.1992-25.06.1993
Devlet Bakanı	
Gökberk ERGENEKON (Antalya, DYP)	20.11.1991-16.05.1993
Devlet Bakanı	
Orhan Sefa KİLERCİOĞLU (Adana, DYP)	20.11.1991-16.05.1993
Devlet Bakanı	
Mehmet KAHRAMAN (Diyarbakır, SHP)	20.11.1991-16.05.1993
Devlet Bakanı	
Ömer BARUTÇU (Zonguldak, DYP)	20.11.1991-16.05.1993
Devlet Bakanı	
Mehmet Ali YILMAZ (Trabzon, DYP)	20.11.1991-16.05.1993
Devlet Bakanı	
Erman ŞAHİN (Muğla, SHP)	20.11.1991-16.05.1993
Devlet Bakanı	
Şerif ERCAN (Edirne, DYP)	20.11.1991-16.05.1993
Devlet Bakanı	
Mehmet BATALLI (Gaziantep, DYP)	20.11.1991-16.05.1993
Adalet Bakanı	
Mehmet Seyfi OKTAY (Ankara, SHP)	20.11.1991-16.05.1993
Milli Savunma Bakanı	
Nevzat AYAZ (Çankırı, DYP)	20.11.1991-16.05.1993

İçişleri Bakanı	
İsmet SEZGİN (Aydın, DYP)	20.11.1991-16.05.1993
Dışişleri Bakanı	
Hikmet ÇETİN (Gaziantep, SHP)	20.11.1991-16.05.1993
Maliye ve Gümrük Bakanı	
Sümer ORAL (Manisa, DYP)	20.11.1991-16.05.1993
Milli Eğitim Bakanı	
Köksal TOPTAN (Bartın, DYP)	20.11.1991-16.05.1993
Bayındırlık ve İskân Bakanı	
Onur KUMBARACIBAŞI (Hatay, SHP)	20.11.1991-16.05.1993
Sağlık Bakanı	
Yıldırım AKTUNA (İstanbul, DYP)	20.11.1991-16.05.1993
Ulaştırma Bakanı	
Yaşar TOPÇU (Sinop, DYP)	20.11.1991-16.05.1993
Tarım ve Köyişleri Bakanı	
Necmettin CEVHERİ (Şanlıurfa, DYP)	20.11.1991-16.05.1993
Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı	
Mehmet MOĞULTAY (İstanbul, SHP)	20.11.1991-16.05.1993
Sanayi ve Ticaret Bakanı	
Mehmet Tahir KÖSE (Amasya, SHP)	20.11.1991-16.05.1993
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı	
Mehmet Ersin FARALYALI (İzmir, DYP)	20.11.1991-16.05.1993
Kültür Bakanı	
Durmuş Fikri SAĞLAR (İçel, SHP)	20.11.1991-16.05.1993
Turizm Bakanı	
Abdülkadir ATEŞ (Gaziantep, SHP)	20.11.1991-16.05.1993
Orman Bakanı	
Vefa TANIR (Konya, DYP)	20.11.1991-16.05.1993
Çevre Bakanı	
Bedrettin Doğancan AKYÜREK (İstanbul, DYP)	20.11.1991-16.05.1993

Koalisyon Protokolü

(DYP - SHP)

GİRİŞ

20 Ekim 1991 Millet Meclisi Genel seçimlerinin kesin sonuçları ilan edilmiş ve bu seçimlerle oluşan Parlamentonun yapısı netleşmiştir.

20 Ekim 1991Genel seçimleri, DYP'yi birinci parti olarak çıkarmış, fakat hiçbir siyasi gruba tek başına hükümet kurma olanağı vermemiştir.

Sayın Cumhurbaşkanı, demokratik mekanizmanın gereği olarak, seçimler sonucunda en çok milletvekili kazanan parti lideri sıfatıyla DYP Genel Başkanı Sayın Demirel'i hükümet kurmakla görevlendirmiştir.

DYP ve SHP arasında bir koalisyon hükümeti kurulmasına, ilgili tarafların yetkili kurullarınca karar verilmiştir.

DYP ve SHP arasında oluşan bu koalisyon hükümeti, DYP'nin %27,2 ve SHP'nin %20,8 oy tabanıyla toplam %48 oranında millet iradesi desteğine sahip bir hükümettir. Böyle bir halk desteğine sahip bulunan koalisyon Türkiye'de son 11 yılın en geniş tabanlı hükümeti olarak yüce Türk Milletinin huzuruna çıkmaktadır. Bu genişlikte oy desteğini temsil eden ve halkımızın özlemlerini yansıtan böyle bir hükümetin, sürekli olması ve ülkemizin sorunlarını çözmesi için her türlü çaba gösterilecektir.

Türkiye'de yeni bir ümitle, yeni bir hükümeti görev başına getirmek üzeredir.

Hükümetin önünde bulunan "sorunlar tablosu" çözümü bulunan, ama zorluğu tartışılmaz olumsuzluklarla doludur.

Her gün ülkenin pek çok yerinde etkisini gösteren anarşi ve terör can almaya devam etmekte, güvenlik güçleri mensupları ve masum vatandaşlarımız şehit edilmekte, büyük illerimizde soygunlar birbirini izlemekte, faili meçhul cinayetlerin sayısı artmaktadır.

Türkiye, Birleşmiş Milletler ölçütlerine göre insan hakları ve demokrasi değerlendirilmesinde 66'ıncı sıraya düşmüştür. Ekonomik bakımdan ise; 24 OECD ülkesi içinde en pahalı ve en fakir, işsizi en çok, en az elektrik, en az demir-çelik kullanan, kişi başına en az otomobili, en az telefonu bulunan bir ülke durumundadır.

1991 yılında büyüme hızı sadece %2,2 olabilen ülkemizde yaşam on yılda 70 defa pahalılanmış, dünyada gelir dağılımı en bozuk ilk 10 ülke arasına girmiş, nüfusunun %50'si sosyal güvenlikten yoksun, dünyanın en borçlu ülkeleri arasında yer almıştır.

Yatırım ve sanayileşmesi hemen hemen durmuş, işsiz sayısı artmış, pahalılığı önleyememiş, 40 ilinin dışa göç verdiği Türkiye, yolsuzluk iddialarının doruğa çıktığı, bu bozuk sosyal yapısı ile halkın gelecek ümitlerinin giderek karamsarlığa dönüştüğü bir noktadadır.

Ekonomik ve toplumsal alanda yaşanan olumsuzlukların yanı sıra, Türkiye, kamu yönetimi açısından da son yıllarda ağır bir tahribata maruz kalmıştır.

Devlet yöneticiliğinin ve Cumhuriyet geleneklerinin sorumluluğuyla bağdaşmayan bir yönetimin elinde ülkemizin kurumsal yapısı görülmedik bir yozlaşmaya ve çürümeye itilmiştir.

Bu ortamdan vatandaşlarımız önemli ölçüde etkilenmiş; birey olarak kendine güvenen ve toplumsal dayanışmanın erdemine inanan yurttaşlar yerine, kendini kurtarma amacına yönelik örgütsüz ve ürkek bir insan tipi yaratılmaya çalışılmıştır.

Bu nedenle yeni Hükümet, ekonomik ve siyasal yaşamı sağlıklı bir düzeye ulaştırmakla sınırlı kalmayacak, Türkiye'nin devlet ve toplum yapısını yeniden onarmak göreviyle karşı karşıya bulunacaktır.

DYP ve SHP, kuracakları ortak hükümetin aşağıdaki hedefler ve görüşler etrafında ülkeyi yönetmesi konusunda anlaşmaya varmışlardır;

TEMEL İLKELER

- Özgürlükçü, katılımcı ve her anlamda tam demokratik rejim, Türk Milletinin vazgeçilmez, feda edilemez, ödün verilemez yaşam tarzıdır.

- Bu bağlamda, millet iradesinin mutlak üstünlüğü ve egemenliğin, kayıtsız şartsız Türk Milletine ait olduğu ilkesi, ülkemiz için, her şeyin hareket noktasıdır.

- Türkiye, devleti, ülkesi ve milleti ile bölünmez bir bütündür; ülkemizin bölünmez bütünlüğü tartışılamaz. Türkiye'nin üniter devlet niteliği, toplumsal yapımızdan kaynaklanan tarihsel ve geleneksel bir beraberlik ve birlik fikrini yansıtmaktadır. Bu birlik ve beraberlik, ortak bir "siyasi kültürün" sonucudur. Bu beraberlik ve birliğin zedelenmesinin, kesinlikle kimseye yararı yoktur.

Bu nedenle, Türkiye Devletinin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü her şartta sonuna kadar savunmaya ve kesinlikle korumaya kararlıyız.

- Ülkemizin, günümüz siyasal, sosyal ve ekonomik koşullarını dikkate alan, sivil toplumun gelişmesini amaçlayan katılımcı ve tam demokratik bir Anayasa'ya ihtiyacı olduğu kesindir. Zira, Türk toplumu, kendisine kabul ettirilmiş ve bu nedenle de, 9 yıl gibi kısa bir süre içinde yaşlanmış ve ülke gereksinimlerinin tamamen gerisinde kalmış bir Anayasa ile yönetilmeye devam edilemez.

Türkiye'nin ihtiyacı olan Anayasa, hukukun üstünlüğünü vazgeçilmez ilke sayan, tam demokratik ve çoğulcu sistemi öngören, çağdaş bir Anayasa olacaktır.

Kişi ve kurumların, hak ve özgürlükleri, bu Anayasa'da çağımızın en gelişmiş anlayışında sergilenecektir.

Böyle bir Anayasa'nın siyasi partiler başta olmak üzere, ülkedeki ilgili kuruluşların ve halkımızın uzlaşması sonucu oluşmasını önermekteyiz. Zira, şuna kesinlikle inanıyoruz ki, katılımcı demokrasilerde "genel mutabakat", anayasaların kalıcılığına hizmet edecektir.

- Paris Şartı ve bunu inceleyen bütün belgelerde yer alan insan haklarına ilişkin temel ilkeler, devletimizin ve toplumumuzun tüm katmanları için vazgeçilmez ön şartlar ve yaşamsal verilerdir. Bu veriler, Türk demokrasisinin, ayrılmaz tamamlayıcılarıdır. Hükümet bu ilkeleri hukuk sistemi içine almaya ve gerçeklik kazandırmaya kararlıdır.

Türkiye'de insan hakları uygulamaları, ülkemizin, uluslararası taahhütleri, siyasal rejimi ve batı ile bütünleşme yolundaki iradesiyle uyumlu hale getirilecektir.

Bu protokolle kurulacak hükümet, "12 Eylül hukuku kalıntıları" olarak nitelendirilebilecek, yasal düzenlemeleri, uygulamaları ve kısıtlamaları hızla yürürlükten kaldırarak, her alanda, tam demokratik bir siyasal ortamı yaratmak gerekliliğine kesinlikle uyacaktır.

Ayrıca, 12 Eylül 1980'de oluşan Milli Güvenlik Konseyi ile bu dönemin diğer yönetim yetkililerini her türlü "cezai, mali veya hukuki sorumluluğun" dışında tutan Anayasanın geçici 15'inci maddesi objektif ve evrensel hukuka aykırıdır. Bu nedenle, bu hükmü yürürlükten kaldırmak için TBMM'de, gerekli çoğunluğu, bulma çalışmaları sürdürülecektir.

Siyasal yaşamın temel hak ve özgürlükler çerçevesinde yeniden kurumlaşması sağlanacaktır. Yargı kanun olmadan kapatılan siyasi parti ve kuruluşların uğradığı haksızlıkların giderilmesi, yasakların kalkması ve hakların iadesi yoluna gidilecektir.

- Ülkemizde, çok seslilikle birlikte; uzlaşma, barış ve yapıcı müzakere ve tartışmalar ortamının oluşturulması ve hoşgörünün toplumumuza ve siyasi yönetimlere ilke olarak hâkim olmasının yararı açıktır. Ancak bu sayededir ki, hoşgörünün, barışın sosyal ve ekonomik huzurun hâkim olduğu bir toplumsal dayanışma Türkiye'sini meydana getirmek mümkün olacaktır. Koalisyon Hükümeti, hoşgörü ve sosyal barışı, toplumun bütün katmanlarına yayacak ortamı yaratmaya kararlıdır.

Gelişen dünya ile bütünleşme ve evrensel değerleri savunma, Türkiye'nin kendi gelenekleri ile de bağdaştırarak sürdüreceği bir gelişme sürecidir. Türkiye, gelişmek yoluna devam ederken, bu süreçten ayrılmayı asla düşünemez.

İnanç, düşünce, anlatım özgürlükleri çağdaş bir toplumun temelidir, kısıtlanamaz. Laik ve Atatürk ilkelerine bağlı Türkiye, aynı zamanda din ve inanç özgürlüğünü toplumsal yaşamın vazgeçilmez bir ilkesi sayar.

Hükümet, çağdaş akım ve gelişmelere paralel bir basın özgürlüğü anlayışını kesinlikle oluşturmak ve uygulamaya koymak kararındadır.

EKONOMİDE TEMEL YAKLAŞIM

- Halkımızın, enflasyon ve geçim sıkıntısından kesinlikle ve en kısa süre içinde kurtarılması, ülkenin en yaşamsal sorunudur. Bu konuda, ekonominin finans biliminin ve güncel tekniklerin gerektirdiği bütün araçlar aynı anda yürürlüğe konacak ve halkımızın, geçim sıkıntısından kurtarılması için bütün olanaklar harekete geçirilecektir.

Hükümet, halkımızı ekonomik rahatlığa kavuşturmak için, ekonominin işlerliğine istikrar ve tutarlılık geliştirmeye kararlıdır. Bu alanda alınacak tüm önlemler, objektif etkin ve tutarlı olacak ve vatandaşlarımızın ekonomik ve sosyal korunması esas amacı oluşturacaktır.

- Denk bütçe kuralı, hükümetimizin temel amacıdır. Bunun için, ülkenin tüm mali ve ekonomik olanakları en iyi şekilde kullanılacak ve maliye ve ekonominin en

ileri tekniklerine başvurularak, devletin bütün hesaplarının, bir çatı altında toplanması sağlanacaktır. Böylece devletin son derece dağıtılmış ve çok önemli kısmı Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin denetimi dışına çıkarılmış gelir ve gider dengeleri toparlanacaktır.

Bu uygulamanın sonucu olarak, birkaç fon hariç, diğer fonlar, devlet bütçesi çatısı altına sokulacaktır.

Kamu harcamaları, ciddi bir denetim ve disiplin altına alınacak, israf dönemine son verilecektir.

Vergi reformu ile birlikte çok etkin bir vergi denetim mekanizması kurulacak ve vergi kaçırma eylemlerine son vermek için çaba gösterilecektir.

Az kazanandan az, çok kazanandan çok vergi alınmasına yönelik düzenlemeler yapılacaktır.

- Dışa açık pazar ekonomisini, tüm koşulları ve unsurlarıyla oluşturmak ve uygulamaya geçirmek, ekonomik ve sosyal kalkınmamız için sorunlu bulunmaktadır. Türkiye, ancak, serbest piyasa ekonomisi kurallarının sosyal devlet ve dengeli kalkınma anlayışının ciddi ve tutarlı uygulamalarıyla gelişmişliğe erişebilecektir.

- Refahı tabana yaymak ve gelir dağılımındaki çarpıklıkları eritmek için gerekli bütün önlemlerin alınması, ülkenin önemli ve acil gereksinimidir. Vergi reformu dahil, bu konuya ilişkin tüm önlemler paketi yürürlüğe mutlaka konacak ve toplumsal adaleti sağlayıcı uygulamalarla, halkımızın, ekonomik ve sosyal huzura kavuşması sağlanacaktır.

TARIM

- Tarım sektörü, çiftçi ve köylünün kalkındırılması hükümetimizin yönlendireceği temel destek politikalarımızın en önemlilerinden birini oluşturmaktadır.

Bu nedenle, bu kesimin koşullarının iyileştirilmesi ve ülke kalkınmasının, köy ve köylüden başlatılarak gerçekleştirilmesi için, gereken önlemler alınacaktır. Bu bağlamda, bir "Kırsal Sanayi" oluşturulması, üretimi arttırmak ve köylü ve çiftçimizi işsizlikten kurtararak daha dinamik bir üretici haline getirmek için, ele alınacak ilk önlem olarak düşünülecektir.

Tarım sektöründe verimliliğin arttırılması için mali, teknolojik ve çiftçi eğitimine yönelik tüm önlemleri almak kararındayız.

Tarım ürünlerinden kesilen stopaj vergisi kaldırılacak; tarım girdilerinden katma değer vergisi alınmayacaktır.

Küçük çiftçi borçları, faiz ve cezaları ile birlikte konsolide edilecek ve makul bir bölümü bir defaya mahsus olmak üzere affedilecektir.

ORMAN

Orman köylülerini ekonomik suç işler durumda bırakan şartlar ve yasalar yeniden gözden geçirilecektir. Orman köylüsünün istihdam sorunu önemle ele alınacaktır.

Orman gelirlerinin bir bölümü, orman köylüsüne tahsis edilecektir.

MADENCİLİK

Madencilik sektöründe en önemli husus, madenlerin verimli etken ve rezervleri koruyan bir biçimde çıkarılmasıdır.

Düşük tenörlü madenlerimizin üretme-arıtma-zenginleştirme işlemleriyle ilgili yatırımlar desteklenecektir.

Özellikle üstün teknolojili yatırımların sektöre çekilebilmesi amacıyla yabancı sermaye teşvik edilecektir.

SOSYAL DEVLET

- Türkiye, sosyal devleti gerçekleştirmek zorundadır. Hükümet bu doğrultuda mutlaka tüm kurumsal ve diğer önlemleri alacaktır.

- Sendikal hakların ülkemizde, ILO standartlarına uygun çerçevede kurumsallaşması sağlanacaktır. İşçi işveren ilişkilerinin Türkiye'de sosyal güvenceleri geliştirici ve sosyal barışı güçlendirici yönde olması sağlanacaktır.

- Sosyal güvenlik ağı, bütün vatandaşları kapsayacak şekilde hızla genişletilecektir.

- Kadınlarımızın 20, erkeklerimizin 25 hizmet yılını tamamlamaları halinde; yaş haddine bakılmaksızın, isteyenlerin emeklilikleri sağlanacaktır.

- Memur ve emekli hukuku yeniden gözden geçirilecek, çalışanlarla onların emeklileri arasındaki farkın fazla açılması önlenecektir.

- Asgari ücret, aşamalı biçimde, vergi dışı bırakılacaktır.

- Süper emeklilerin durumları düzeltilecektir.

- Bağ-Kur'un mali yapısı yeniden düzenlenecek ve Bağ-Kur üyelerinin zarar görmeleri, kesinlikle önlenecektir.

- Küçük esnaf ve sanatkârlarımızı sosyal güvenliğe kavuşturan Bağ-Kur Kanunu'nun uygulamada aksayan yönleri düzeltilecektir.

SSK'nın ve Bağ-Kur'un sağlık hizmetleri geliştirilip, iyileştirilecektir.

- İşsizliğin önlenmesi, köylü, çiftçi, işçi, memur, emekli, dul ve yetim ve her kesimdeki vatandaşımızın bir yaşam rahatına kavuşturulması Türkiye'nin temel sorunudur. Bugün, ülkenin getirildiği noktada, bu kesimlerin sıkıntılarından kurtarılması, yönetimimizin, vazgeçilmez ve hiçbir suretle ertelenemez görevidir.

- İşsizlik sigortası sistemi tesis edilecek ve aşamalı olarak uygulamasına geçilecektir.

- Kamu görevlilerine sendikal hak ve özgürlüklerini tanıyacak gerekli yasal düzenlemeler yapılacak; bunu Anayasal güvencelerine kavuşturmak yönünde gerekli girişimler başlatılacaktır.

- Ülkemizin ekonomik ve sosyal hayatında önemli bir yeri bulunan ve ulusumuzun temel yapısını teşkil eden esnaf ve sanatkârlarımızın güçlenmesine özel bir önem verilecektir.

SAĞLIK POLİTİKASI

Ülkenin sağlık sorunlarının boyutu ve özelliklerinin bilinci içinde, süreklilik gösterecek "Ulusal bir sağlık politikası" yerleştirilecektir.

Tek tek bireylerin ve toplumun bütününün sağlığını korumak, kişi ve ailelerin ödeme gücüne bağlı olmadan hastalıklarını tedavi etmek için sağlık hizmetleri yurt düzeyinde yaygınlaştırılarak yeniden örgütlenecektir. Yerleşme yerlerinin en uç biriminden başlayarak sağlık evinden özel ihtisas hastaneleri ve tıp fakültelerine uzanan bir sevk zinciri içinde sağlık hizmeti sunulacaktır.

Ayrı ayrı kurumlarda dağılmış olan altyapı tesisleri büyük ölçüde birleştirilecektir. Sağlık hizmeti, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ve SSK, üniversiteler, Milli Savunma Bakanlığı ve diğer kamu sağlık kurumları ile özel hastane ve serbest hekimlerden sağlanacaktır.

Toplumun sağlığını korumak temel ilkedir. Ana-çocuk ve aile sağlığı için gerekli temel eğitim ve aşılama ve bağışıklama hizmetleri ailelere sürekli bir biçimde, yaşadıkları yörede sunulacaktır.

Aile planlaması hizmetleri koruyucu sağlık hizmetlerinin en önemlisi görülerek sağlık örgütü içinde yurt düzeyinde yaygınlaştırılacaktır.

Sağlık örgütünün altyapısı hekim ve destek sağlık personelinin eksikleri hızla tamamlanacaktır. Sağlık hizmetlerinin malî kaynağı devlet bütçesinden ayrılacak, gerçekçi bir bütçe payı ile hiç bir sosyal güvencesi olmayan 20 milyon dolayındaki vatandaşların sigortalanmasıyla bunlardan sağlanacak primlerden oluşacaktır.

Tüm vatandaşlar sigortalanacak ve hepsine tedavi olma imkânını sağlayan yeşil kart verilecektir.

ESNAF VE SANATKÂR

Esnaf ve sanatkârların kredi imkânları arttırılacaktır.

Esnaf kefalet kooperatiflerine verilen krediler, ekonomiye daha fazla fayda sağlayacak, daha fazla üyenin yararlanmasına imkân verecek şekilde etkin bir hale sokulacaktır.

Esnaf ve sanatkârların çalışma şartlarını ağırlaştıran vergi mevzuatı dikkatle gözden geçirilecektir.

Esnaf ve sanatkârların daha kolay ve çabuk kredi kullanabilmesi için; Kefalet Kooperatiflerinin, esnaf ve sanatkârlar kredi kooperatiflerine dönüştürülmesi sağlanacaktır. Küçük ve orta ölçekli işletmelerin gelişmesine destek verilecektir.

TÜKETİCİNİN KORUNMASI

- Serbest piyasa ekonomisi, ekonomik açıdan güçsüz kişileri sömürmeye yönelik olarak işletilemez. Tüketicinin korunması, çağdaş yönetimlerde serbest pazar ekonomisinin işlevi içindedir.

- Bu nedenle, tüketiciyi koruma yasaları çağdaş bir yaklaşımla çıkarılacak, yürürlüğe konacaktır.

- Hükümetimiz, tüketiciyi her türlü sömürüye karşı korumak için gereken önlemleri alacak ve dünyada, tüketici lehine gelişen tüm akımları ve gönüllü örgütlenmeleri yakından izleyecek, bunların, ülkemizde de uygulanmasını özendirecektir.

KONUT

- Çoğalan nüfusa ve ülke gereksinimlerine paralel olarak, vatandaşlarımızın konut edinebilmeleri için, gereken ucuz kredi mekanizmaları oluşturulacak, öncelikle hiç evi olmayana kredi verilecek ve vatandaşı konut sahibi edebilecek bir ortam sağlanacaktır.

Gecekondu sorunu ülkemizin bir gerçeğidir. Bu hedefle gecekondu yerleşme bölgelerinin sağlıklı hayat koşullarına hızla kavuşması ve çağdaş kentleşmenin önünde bir engel olmaktan çıkarılması için gereken önlemler alınacaktır.

Hem gecekonduların ıslahını sağlamak ve hem de toplu konutlaşmayı desteklemek amacıyla düşük faizli ve uzun vadeli kredi imkânı yaratılacaktır.

Konut sorununun çözümü bir yandan konut gereksiniminin karşılanması öte yandan ekonominin canlandırılması açısından önemlidir.

Ucuz kentleşmeyi, düzenli, planlı olarak sağlayacak yeni bir anlayış içinde, konut ihtiyacını toplumun her kesimi için çözmeye yönelik yoğun bir uygulama gerçekleştirilecektir.

Konut sorunu, kentleşme olgusu ile birlikte ve arsa-altyapı-konut bütünlüğünü gözeten bir yaklaşımla çözülecektir. Konut sorununa bir yaşam çevresi yaratılması açısından bakıldığında, "Toplu Konut" girişimlerine özellikle önem verilecektir. Toplu konut alanlarının, toplu taşıma, tüketim, eğitim gibi hizmetlerin karşılanmasını da sağlayacak bir bütünlük içinde bakılacaktır.

Kırsal kesimdeki köylü yurttaşların konutlarına da kredi olanağı sağlanacaktır.

TURİZM

Türkiye'de turizm politikasının saptanmasında sürekli olarak döviz kazanma amacıyla dış turizmi geliştirmeye yönelik bir çaba ağır basmıştır. Ülke çalışanlarının dinlenme gereksinimini karşılamak bu amaca göre sürekli olarak ikincil düzeyde kalmıştır.

Hükümet iç ve dış turizme dengeli bir yönelimin sağlanması için, kitle turizminin geliştirilmesi ilkesine önem verecektir.

Turizm ve dinlenme tesislerinin yatırım ve işletilmesinde kamu, özel kesim ve yabancı sermayeden yararlanılacaktır.

Ekonomik açıdan uygun büyüklüklerin altında olmamak koşulu ile yabancı turizm yatırımları, sermaye yapılarına bakılmaksızın özendirilecektir. İşletme aşamasında önemli ölçüde döviz girdisi sağlayacak yabancı işleticilere olanak sağlanacaktır.

Turizmin - alt-yapı dahil - tüm sorunları ele alınacak; turizm desteklenecek ve Türkiye'nin yurt dışında tanıtılması için etkin ve kapsamlı bir kampanya yürütülecektir.

EĞİTİM

Çağdaş, laik, etkin ve yaygın bir eğitim sistemi oluşturulacak ve yürürlüğe konacaktır. Çağdaş ve etkin eğitim, çağdaş toplumun, tartışılmaz gereksinimidir.

- Doğumundan başlayarak her Türk yurttaşının öğrenim ve eğitimi devletin yükümlülüğünde olacak ve parasız eğitim esas kılınacaktır. Zorunlu eğitim en az 8 yıl olacaktır.

- Laik, evrensel, cumhuriyetçi, milli kültürü geliştirici, yaratıcı, özgür düşünceye dayalı bir eğitim politikası esastır. Kişilik sahibi, nitelikli insan yetiştirmek amaçtır.

- Temel eğitimden yüksek öğrenimin sonuna kadar her kademe kendi içinde bir bütünlük taşıyacaktır. Her kademeyi tamamlayan gencin hayata katılması mümkün olacaktır.

- Ortaöğretim sadeleştirilecek; birlik sağlanacaktır. Kaynakların verimli kullanılmasıyla çok amaçlı lise sistemine mutlaka geçilecektir. Bütün öğrenciler laik dünya görüşüne dayalı kültür derslerini mutlaka ortak olarak görecektir.

- Öğretim programları ve ders kitapları evrensel ölçülere, demokratik özgürlükçü anlayışa uygun olarak yeniden düzenlenecek, gençlerimize araştırmacı, yaratıcı ve bağımsız bir kişilik kazandırma amacı ön plana çıkarılacaktır.

- Millî Eğitim Bakanlığı'nın ve eğitimle ilgili diğer bütün birimlerin, çağdaş eğitim gereklerine göre yeniden yapılanması sağlanacak ve böylece, çocuklarımızın ve gençlerimizin, geleceğe en iyi şekilde hazırlanması için gereken ortam oluşturulacaktır.

Öğrenci yurtları, burslar ve gençliğin diğer bütün sorunları, kurulacak olan Gençlik ve Spor Bakanlığı içinde en iyi şekilde çözüme bağlanacaktır.

- Bu koalisyonla kurulacak hükümet, köklü bir üniversite reformu gerçekleştirecektir. Hükümetimiz, evrensel standartların kabul gördüğü, ülkemizin dünya ile bütünleşmesine katkı getirecek, özgür, özerk, malî olanakları en iyi aşamaya getirilmiş bir üniversite anlayışını Türkiye'ye kazandıracaktır.

- Üniversite, tüm görüş ve düşüncelerin ifadesini bulduğu bir bilim ortamıdır. Üniversitenin düşünce ve görüşlerini dışa açıklayabilmesi için, demokratik tüm olanaklar sağlanacaktır.

KÜLTÜR

Türkiye derin bir kültür ve tarih birikimine sahiptir.

Bu alanda yapılacak girişim ve yatırımların toplumsal gelişme ve kalkınma açısından anlamı büyüktür.

Ulusal kültürümüz içindeki dil-inanç ve köken farklılıkları kültür alanımızın zenginliğidir.

Bu farklılıkların ulusal bütünlük içinde kendini ifade edebilmesi ve geliştirebilmesi demokratik toplum yapısının doğal bir gereğidir.

Oluşacak hükümet, ulusal kültürümüzün hür olarak gelişmesi için yoğun bir özendirme çabası gösterirken, evrensel değerler ve ürünlere ulaşmayı da temel bir amaç sayacaktır.

Öte yandan, hükümet eğitim ve kültür atılımlarının yanısıra bilim ve teknoloji alanında da yaratıcı araştırmanın gelişmesine özel bir önem verecektir.

İÇ GÜVENLİK

- Ülkemizin, her yanında terör, mutlaka önlenecek yurttaşların güvenlik ve esenliği sağlanacaktır. Siyasî cinayetlerin son bulması ve faillerinin yakalanması devletin en önemli görevlerinden biridir.

Güneydoğu Anadolu bölgemizdeki terör, bugün, maalesef, önemli boyutlara ulaşmış ve ülkemizin çok önemli bir sorunu haline gelmiştir. Hükümetimiz, bu terörü, kesinlikle önlemeye kararlıdır. Bunun için de, demokratik rejim içinde kalarak; olağanüstü hal ve bölge valiliği düzenlemesi ve koruculuk sistemi gözden geçirilecek; silahlı kuvvetlerimiz ve diğer güvenlik güçlerimiz arasında, komuta, karar ve uygulama birliği sağlanacak; suçsuz yöre halkına şefkatle davranılarak, devletle halkın güven bağı yeniden kurulacaktır. (İç güvenlikle ilgili ayrıntılı kararlar Ek. 3'dedir)

DIŞ POLİTİKA

Diğer devletlerle, uluslararası dayanışma içinde, ülkemizin çıkarlarını ön planda tutan, kişilikli, tutarlı ve bilinçli bir dış politika izlemek ana hedeftir. Türkiye, dış politikada, evrensel değerleri savunan, barışçı tutumunu sürdürecek ve dış ilişkilerin karşılıklı yarara dayalı olduğu bilinciyle hareket edilecektir.

Uluslararası topluluğun saygın bir üyesi olmak ve çağımız değişimlerinin getirdiği gelişmeler sonucu doğacak ekonomik yapılaşmalarla, yeni kurulacak güvenlik sistemlerinde yer almak, Türk dış politikasının öncelikli hedefleri arasındadır.

Komşularımızdaki ve tüm bölgedeki gelişmeler, dikkatle izlenecektir.

Kıbrıs sorununun, askıda kalmadan bir an önce çözüme bağlanması, Türkiye'nin, en içten arzusudur. Ancak Kıbrıs sorununun iki toplum arasındaki görüşmelerle ve adada, iki eşit toplumun varlığını kabul eden ve siyasal eşitlik çerçevesinde iki topluma eşit haklar ve güvenceler veren bir federatif devlet yapısı içinde çözülebileceğine inanıyoruz. Dış baskılar kullanılarak ve sorunun kapsamı genişletilerek, Kıbrıs sorununun çözümüne olumlu katkı getirme imkânı yoktur. Sorunun çözümünde, hükümet, karşılıklı anlayış yoluyla, üzerine düşen en olumlu katkıyı yapmaya hazırdır.

Komşumuz Yunanistan'da yaşayan, Trakya Türklerinin savunulması Türkiye için bir hak ve görevdir. Hükümet Ege sorunu dahil, tüm ikili sorunları Yunanistan Hükümeti ile samimî bir diyalog içinde çözümlemeye hazırdır.

Evrensel değerlere inanan ve bunları savunan ülkemiz, Batı Avrupa ile her yapıdaki yakın ilişkiyi ve işbirliğini samimiyetle karşılar. Türkiye'nin AT üyeliğinin, gerçekleşmesi için her türlü çaba gösterilecektir.

Hükümetimiz, ABD ile dostluğa ve yakın siyasî, ekonomik ve ticarî işbirliğine özel bir önem vermekte ve ABD'yle ülkemizin karşılıklı çıkarları çerçevesinde, en iyi ilişkileri sürdürmeye kararlı bulunmaktadır.

Sovyetler Birliği ile her alanda iyi komşuluk ilişkilerimizi geliştirmeye devam edeceğiz.

Üyesi bulunduğumuz İslam Konferansı üyesi ülkeler diğer Müslüman ülkelerle olan ilişkilerimizi dikkat ve özenle geliştireceğiz.

ULUSAL SAVUNMA

Türkiye'nin Milli Birliği ve toprak bütünlüğünü en önemli bir değer sayan anlayışla, dış politika, Millî İstihbarat ve Millî Savunma politikaları birbirini tamamlayan bir bütün olarak ele alınacaktır.

Ulusal savunma politikalarında hükümet, gerçekçi tehdit senaryolarına göre tanımlanmış Millî Güvenlik politikalarının, millî refahı artırma hedefleri ile gelişmediğine inanır.

Dünyada barış doğrultusunda atılan adımlar silahlı kuvvetlerimizin sayısını azaltmak olanağını getirirken, savunma gücünü yeni silahlarla artırmayı da gerektiriyor. Bu nedenle amacımız yüksek teknoloji kullanabilecek bir orduya yönelmek, bir yandan böyle bir orduyu kurup donatırken, öte yandan bütün gençler için öngörülen askerlik hizmetinin süresini aşamalı olarak kısaltmaktır.

Yeni güvenlik sistemleri oluşumunda ve yeni konumuyla NATO içinde Türkiye, öz yararlarını gözetecek ve ilişkileri sürdürecektir.

YEREL YÖNETİMLER

Devletin yeniden yapılanması programı içinde, yerel yönetimler yeniden düzenlenecektir.

Yerel-merkezî idareler ayırımındaki ağırlık, yerel yönetimlere kaydırılacaktır. İl Genel Meclislerinin ve belediye meclislerinin yetkileri artırılacak ve yerel kaynakların bir bölümünü yerel önceliklere göre kullanmaları sağlanacaktır.

İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyük metropoller için özel yaklaşımlar ve yürürlükteki projeleri kapsayan uygulamalar gerçekleştirilecektir.

KALKINMADA ÖNCELİKLİ YÖRELER

Ülkemizdeki, bölgelerarası kalkınmışlık farklılıkları pek az ülkede görülebilecek kadar endişe verici ve çarpıcıdır.

Bölgelerarasındaki gelişmişlik farklarını ve dengesizliği gidermek, bölgelerarası toplumsal ve ekonomik bütünleşmeyi sağlamak ve bunu il ve ilçeler düzeyinde de gerçekleştirmeye çalışmak öncelikli hedeftir.

Bu amaçla, gerek ekonomik faaliyetlerin, gerek kamu hizmetlerinin bu hedef istikametinde gerekli altyapının hazırlanması ve teşvik mekanizmalarıyla desteklenmesi temel politikamız olacaktır.

Bu amaçla:

A) Devlet öncülüğünde, genel ekonomik politikalar çerçevesinde başta Doğu ve Güneydoğu Anadolu olmak üzere ülkemizin geri kalmış yörelerine "bölge kalkınma projeleri" hazırlanacak ve katılımcı bir yaklaşımla hızla uygulamaya geçilecektir.

B) Bu bölge kalkınma projeleri kapsamında özel sektörün bölgede yatırım yapmasını sağlayıcı yeni bir teşvik sistemi geliştirilecektir.

C) Bu çerçevede, bölgenin sanayileşmesini sağlayacak ve istihdamı hızla artıracak kamu ve özel kesim projeleri hızla uygulamaya konulacaktır.

D) Bu projelerle, yeni ekonomik gelişme merkezleri oluşturulacak ve bu ekonomik merkezler için gerekli alt yapı hızla tamamlanacaktır.

E) Bölge kaynaklarını değerlendirecek sanayilerle, bölge tüketimini karşılamaya yönelik sanayileri kısa vadede öncelik verilecektir. Öte yandan, yerel sanayileşme stratejisi içerisinde, ileri teknolojili sanayilerin de bölgede yer alması amaçlanacaktır.

F) Bu yörelerde, esnaf ve sanatkârlara yönelik meslek kredileri ile tarımsal amaçlı krediler daha uygun koşullarla artırılacaktır.

G) Bölgede sağlık ve eğitim hizmetleri ile konut ve istihdam imkânlarının yaygınlaştırılmasına özel bir önem verilecektir.

H) Ülkemizin en büyük projesi olan GAP'ın bütün üniteleri ile bir an önce gerçekleşip, ulusumuzun mutluluğuna hizmet eder hale gelmesi en önemli işlerimizden biri olacaktır.

ÇEVRE

Hükümetin çevre alanındaki temel hedefi tarihsel-kültürel-doğal çevrenin ve yeşilin korunmasıdır. Hükümetimiz uluslararası kabul edilebilir düzey olarak saptanan çevresel kaliteleri elde etmek ve kirlenmemiş bölgelerde de bu miktarların aşılmasını önleyici önlemleri ivedilikle ve etkinlikle uygulama alanına koymak amacındadır.

Ekonomik kalkınma ve çevre ikilemleri konusunda ekolojik değerleri gözeterek ve koruyarak kalkınmanın olanaklı olduğuna inanan hükümet "sürdürülebilir kalkınma" yaklaşımını benimsemektedir.

Bu temel inanış çerçevesinde gerek ulusal ölçekte ve gerekse yerel yönetimler düzeyinde gerçek bir çevre yönetimi modeli uygulanacaktır.

Çevresel yaptırımlar yeniden düzenlenecek, yeni bir kredi, teşvik, harç ve vergi anlayışıyla "Kirleten öder" ilkesi uygulamaya konulacaktır.

DEVLET PERSONEL REJİMİ

- Hükümet, 1991 Türkiye'sinin devlet personel rejiminin tamamen yozlaştırıldığının, içinden çıkılmaz bir hale sokulduğunun bilincindedir. Bu nedenle hü-

kümet; memurların hayat standardını düzeltici, dengeli, adil ve memura onurlu yaşam olanağı ve moral ortamı sağlayacak, çağdaş bir devlet personel reformu gerçekleştirecektir.

Kamu çalışanlarının ekonomik ve sosyal sorunlarını çözecek olan personel reformu;

- Personel rejimi,
- Ücret rejimi,
- Sosyal güvenlik rejimi,
- Sosyal yardım düzeni

projelerini ve verimlilik ilkesini kapsayacaktır.

Hükümet, devletin yetişkin, dürüst, aktif ve objektif kalmış bürokratik kadrolarını desteklemeye ve onları maddeten ve manen özendirmeye kararlıdır.

YARGI

Adaletin geciktirilmeden dağıtılması hükümetimizin, temel hedefleri arasındadır. Hâkimlerimizi, maddi ve hukukî bağımsızlığa ve güvenceye, vatandaşlarımızı da, gecikmemiş ve haklı adalete eriştirmek için gereken tüm önlemleri almaya kararlıyız.

DÜRÜST YÖNETİM

Her türlü yolsuzluk, iltimas ve rüşvetle mücadeleye kesinlikle kararlı olan hükümetin, oluşturacağı dürüst ve saydam yönetim, ülkemize genel bir güven ortamı sağlayacaktır.

Kurulan bu hükümet, yolsuzlukların hesabını sormaya kararlıdır. Demokratik sistem çerçevesinde ve normal yargı mekanizmasında, suçluların yargılanması ve yolsuzlukların takip edilmesi, halkımıza karşı girdiğimiz bir yükümlülüktür.

SONUÇ

Son yıllarda her açıdan aşındırılmış, kavram ve kurumları birbirine karıştırılmış devletimizin restorasyonu önemli ölçüde gerekli hale gelmiştir. Devletin, günümüzün şartlarına ve çağın yeni küresel boyutlarına göre yeniden yapılanması gereğinin yanında, ara rejimin imtiyaz, imkân ve anlayışıyla geçmiş yılların da getirdiği olumsuz alışkanlıklar ve değişikliklerin de mutlaka gözönünde tutulması lazımdır.

Ancak koalisyon hükümetini meydana getiren partilerimizin kesin inancı odur ki, Türkiye'mizin yukarıda sayılan, hatta bazıları yapısal sorun niteliğini kazanmış olanların da dahil olmak üzere, çözümlenemeyecek meselesi yoktur. Yapılacak iş, her ülkede değişik tür ve boyutta olması doğal bulunan problemlerin hallinde ülkenin, milletin ve devletin bütün kaynaklarını olabildiğince harekete geçirebilmektedir.

Ülkelerin en büyük ve tükenmez kaynağı insan varlığıdır. İnsan varlığının tam bir verim ile devletin yapısı ve işleyişine katılımıdır ki, ancak o ülkenin bütün diğer kaynaklarını da ortaya çıkarır ve halkın mutluluğu ile ülkenin kalkınması ve gelişmesi yolunda toplumun hizmetine sokar.

Bunun da tek ve etkin yolu gerçek bir demokrasiyi kurmak, yaşatmak ve işletmektir. Bir devletin en büyük gücü onun ekonomik ve hatta askerî varlığının önce arkasında halk desteğinin bulunmasıdır.

Devletin kurumlarının da yine halkın desteğine sahip oluşları onların başarılarının en sağlam ve kalıcı kaynağıdır.

Esasen cumhuriyet bir kavramlar, kurumlar ve kurallar sistemidir.

Kavramların sağlam ve doğru olması, evrensel gerçeklerle uyum içinde bulunması, kurumların kendi yerlerinde ve kendi işlevlerinde durması, kuralların da eksiksiz ve yasaların ve demokratik düzenin çizdiği çizgide geçerliliklerini yürütmeleri, rejimin temel şartı, demokratik cumhuriyetin belirleyici niteliği ve kalıcılığının da en sağlam güvencesidir.

Cumhuriyet, ancak bir hukuk devletinin yapısı ve işleyişi ile bu özelliğini ve bu sıfatını taşıma imkânına sahip olur.

Kurulacak hükümetin, bugün karşı karşıya olduğu sorunların büyük bir kısmı ara rejimde demokratik mekanizmaların işleyemeyişi, halkın demokratik tepki gücünün körletilerek susturulmasının sonucudur.

Gelir dağılımı bozukluğunda dünyanın en başta gelen ülkeleri arasında oluşumuz, halkın hakkını arayıp, toplumundan ve devletinden onu hakça sağlayamamasının yani demokratik imkânların ve yaptırımların işlemeyişinin doğal sonucudur.

İşte bu noktadan hareketle partilerimizin ortak görüşü ve inancı odur ki, demokrasinin yokluğundan veya bütünüyle işleyemeyişinden kaynaklanan dertlerin ve problemlerin tek çözüm yolu yine demokrasinin kendisidir.

Demokrasinin işleyişine engel teşkil eden kurumsal ve kuralsal engeller ortadan kaldırılıp halkın büyük gücü devletin içerisinde yerini aldıkça ve aldığı oranda bütün problemlerin çözüm yolu açılacaktır. En büyük gücümüz ve güvencemiz budur. Bu güç ve güvenceyle yüce milletimizin dertlerini çözeceğimize ve beklentilerine cevap vereceğimize içtenlikle inanıyoruz.

Kuvvetler ayırımı ilkesini bütünüyle gerçekleştirebilmiş bir Türkiye'de halkın yenilenmiş gücünü arkasına almış parlamento, onun çıkaracağı ve denetim ve gözetimi altında tutacağı yürütme ve bağımsızlığı için bütün önlemlerin alınacağı yargı ile, bunlara, çağdaş demokrasinin bir gereği olarak eklenen hür ve bağımsız bilim kurumlarıyla çözümlenemeyecek hiçbir sorun olmaması gerektiğine inanıyoruz.

Yalnız milletin hizmeti için kurulmuş bulunduğumuz inancı ile, meselelerimizin hallinde, ilke ve inanışlarımız saklı kalmak kaydıyla, daima bir konsensüs - bir genel mutabakat - arayacağız. Daima hoşgörü ile hareketimizin, ayrı siyasî inanış veya yapılara sahip oluşumuza rağmen, güçlerimizi milletimizin hizmetinde birleştireceği inanıyoruz.

İktidar her rejimde vardır. Rejimleri demokratik yapan, devleti de gerçek anlamında cumhuriyet ismine ve erdemine kavuşturan, muhalefetin varlığıdır.

Bu düşünce ile demokratik muhalefeti ve onun hür bir biçimde işleyişini daima, hükümetimiz için bir kazanç ve rejim için de bir gerek sayacağız.

Bu inançla bir hükümet kuruyoruz ve bu inançla yüce milletimizin hizmetine talip oluyoruz. Tek ve en büyük dayanağımız kendisi için var olduğumuz ve var olacağımız aziz milletimizdir.

PROTOKOLE EK PARAGRAF

Üst düzeydeki memurların atanması, ilgili bakanın önerisi, Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı ve Başbakanın mutabakatıyla kararlaştırılır.

SOSYALDEMOKRAT HALKÇI PARTİNİN HÜKÜMETİN YAPISI İÇİNDEKİ YERİ

1. Hizmet Bakanlıkları

1) Adalet

2) Dışişleri

3) Bayındırlık ve İskân

4) Kültür

5) Turizm

6) Çalışma ve Sosyal Güvenlik

7) Sanayi ve Ticaret

2. Devlet Bakanlıkları

1) Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı

Bağlı kuruluşlar: Çizelgedeki 8 nolu kuruluşlar.

2) Devlet Bakanı (12)

Bağlı kuruluşlar: Çizelgedeki 12 nolu kuruluşlar ve Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumunun eklenmesiyle

3) Devlet Bakanı (13)

Bağlı kuruluşlar: Çizelgedeki 13 nolu kuruluşlar

4) Devlet Bakanı: Çizelgedeki 14 nolu kuruluşlar

5) Devlet Bakanı: Çizelgedeki 15 nolu Toplu Konut İdaresi Başkanlığının eklenmesiyle.

SHP Genel Başkanı	***DYP Genel Başkanı***
Erdal İNÖNÜ	***Süleyman DEMİREL***

ORTAK HÜKÜMETTE SHP SORUMLULUĞUNA BIRAKILAN BAKANLIKLAR

1. - Başbakan Yardımcılığı ve - TÜBİTAK

- Atom Enerjisi Kurumu

- Millî Prodüktivite Merkezi

- TSE'nin bağlı olduğu Devlet Bakanlığı,

2. - Dışişleri Bakanlığı,

3. - Adalet Bakanlığı,

4. - Bayındırlık ve İskân Bakanlığı.

5. - Kültür Bakanlığı,

6. - Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı,

7. - Sanayi ve Ticaret Bakanlığı,

8. - Turizm Bakanlığı,

9. - Toplu Konut İdaresi de dahil olmak üzere, şehirleşme ve şehircilikten sorumlu Devlet Bakanlığı,

10. - İnsan haklarından sorumlu Devlet Bakanlığı,

11. - Deniz İşlerinden sorumlu Devlet Bakanlığı,

12. - Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme de dahil olmak üzere aile, kadın, çocuk ve özürlülerden sorumlu Devlet Bakanlığı.

EK - 1

DEMOKRATİKLEŞME

Ülkemizin, uzun bir süredir yaşadığı ekonomik, siyasal ve toplumsal ağır sorunları aşmak ve esenliğe ulaşmak amacıyla bir araya gelen Doğru Yol Partisi ve Sosyaldemokrat Halkçı Parti insanımızın özgürleşmesi ve toplumumuzun gelişmesi yolundaki yasal engelleri ortadan kaldırmak için bu demokratikleşme önerilerini tarih içinde çeşitli evrelerden geçen "Devlet" çağımız demokrasilerinde en gelişmiş anlamını kazanarak halkın devleti haline gelmiştir.

Çağdaş anayasal çoğulcu sistemde Devlet, kişinin ve toplumun refahı ve kişilerin maddi ve manevi varlıklarını özgürce geliştirebilmeleri için vardır. Demokratik, laik ve sosyal hukuk Devletinin anlamı budur.

AGİK süreci ve Paris Şartının tarafı bir ülke olarak Türkiye, bu çağdaş devlet hedefini yakalamayı öngörmüş, ancak bu amaca yönelik çalışmalarında çok gerilerde kalmıştır.

12 Eylül 1980 askeri müdahalesi Türkiye'de demokratik yaşamı kesintiye uğratmıştır. 1982 Anayasası ve daha sonra yapılan iki genel seçim Türkiye'de demokratikleşme sürecine biçimsel katkılar sağlamış görünüyor iseler de rejimin normalleşmesi demokratik kurum ve kuruluşların yerleşmesi, yapay siyasî ortam ve olumsuzlukların giderilmesi mümkün olamamıştır.

Aradan 11 yıl geçmiş olmasına rağmen 12 Eylül hukukunun başta Anayasa olmak üzere hala geçerliğini koruması, demokratikleşme yolunda çok ileri ve önemli adımlar atılması gereğini açıkça ortaya koymaktadır.

Anayasa ve onun doğrultusunda çıkarılmış diğer kanunların demokratik bir niteliğe kavuşması demokrasiye geçişin hızlı ve sağlıklı bir süreç izlemesi ertelenemez bir görev olarak çağdaş ve mutlu insanların yaşadığı bir Türkiye'yi amaçlayan tüm siyasal partilerin gündeminin ilk sırası olmalıdır.

Türkiye iç hukukunu, tarafı bulunduğu Paris Şartı ve ekleriyle ortaya konulan çağdaş normlara ve diğer uluslararası sözleşmelere uygun hale getirmeli.

Günümüz çağdaş devleti, Hukukun üstünlüğünü özüne sindirmiş hukuk kurallarından meydana getirilmiş bir düzenle eş anlamlıdır.

Hukuk Devleti, bu alandaki çağdaş gelişmeleri ve temel ilkeleri yasalarına, Anayasasına, özetle hukukuna aktarabilmiş olan devlettir.

Hukukun temel ve evrensel ilkelerini içermeyen, yapısı ve içeriği bakımından vatandaşlarının adalet ve hak duygusu ile bağdaşmayan sadece şekli istikrarı amaçlayan düzenlemeler eksik, yetersiz ve çağ dışıdır.

Bir Devlette, uygar bir hukuk düzeni ve kişinin hak ve özgürlüklerini her türlü zedelemeden koruyacak güçlü ve etkin bir adalet uygulaması varsa, o toplum mutlu ve çağdaş bir toplum olmaya aday demektir. Bunun önemli bir koşulu bağımsız yargıdır.

Yukarıda özetlenen nedenlerle çağımız demokrasilerinin bu yüksek ülkülerini gerçekleştirmek ve çağdaş bir demokratik yapıya kavuşmak için başta Anayasa olmak üzere birçok yasa bütünü ile ya da bölümler halinde ele alınacak ve yeni düzenlemelere gidilecektir.

I

1982 Anayasası hazırlanış, sunuluş ve kabul ediliş süreci, şartları ve içeriği ile ülkemizin demokratik gelişmesi önünde çok önemli bir engel olarak durmaktadır.

20 Ekim 1991 Genel Seçimleri öncesi yukarıdaki düşüncelerden hareket eden hemen hemen bütün siyasî partiler, bir Anayasa değişikliği gereğini dile getirmiş, bu arada DYP ve SHP tümüyle yeni bir Anayasanın yapılması gereğinde benzer görüşler ortaya koymuşlardır.

Gerçekten de, Türkiye, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklere dayanan hukuk yolu ile çağdaş demokrasiyi amaçlayan yeni bir Anayasayı, hem biçim ve hem de içerik olarak yeni baştan yapmalı ve bunun için geniş bir mutabakat sağlamalıdır.

Böyle bir çoğulcu düşünme, tartışma ve önerme süreci içinde, ülkemizin yeni bir Anayasaya yönelmesi ve bu yoldan toplumsal uzlaşma ürünü bir Anayasaya kavuşması, Türkiye'nin demokratik gelişimi için çok önemli ve ileri bir atılımdır.

II

Toplumun tüm kesimlerini kucaklayan ve her düşüncenin sahipliğini duyacağı yeni bir Anayasa yapımına kadar, üzerinde anlaşma sağlandığı saptanan konularda ivedi Anayasa değişikliklerini sağlamak, toplumun önemli beklentilerini karşılayacak ve yeni bir Anayasa yapımı çalışmalarına uygun bir ortam hazırlayacaktır.

- 1982 Anayasasında düzenlendiği biçimi ile Cumhurbaşkanlığı bir kurum olarak parlamenter demokrasinin gerekleriyle bağdaşmamaktadır. Bugünkü düzenleme Cumhuriyetin temel kurumları arasında hem sağlıklı bir denge oluşumunu hem de yürütmenin verimli ve uyumlu işleyişini zorlaştırmaktadır.
- Bu nedenle Cumhurbaşkanlığının seçim yönteminden başlayarak görev ve yetkileri ile tarafsızlığının sağlanması konuları öncelikle ele alınmalıdır; Cumhurbaşkanlığı kurumu parlamenter sistemin gerekleriyle uyumlu bir konuma kavuşturulacaktır.
- Üniversitelere bilimsel ve yönetsel özerklik tanınarak, YÖK sistemi kaldırılacak, yüksek öğretim kurumlarının, kendi içlerinden seçtikleri organlar eliyle yönetilmesi sağlanacaktır.
- Üniversitelerarası eşgüdümü sağlamak, ülkenin insan gücü gereksinimini gözönünde tutarak araştırmalar ve planlar yapmak ve önerilerde bulunmak, üniversitelere ayrılan kadro ve kaynakların dengeli dağılımı ve verimli kullanımı konusunda hükümet ve ilgili makamlara önerilerde bulunmak, yeni kurulacak üniversiteler için görüş bildirmek amacıyla, üniversitelerin kendi üst kurullarınca belirlenecek adaylar arasından seçilecek Yüksek Öğretim ve Eğitim kuruluşu oluşturulacaktır.
- Radyo ve televizyon yayınları üzerinde devlet tekelinin kalkması bir an önce gerçekleştirilecektir. Bir yandan teknolojinin olağanüstü gelişmesi, öte yandan çıkan çoğulcu bakış açıları bu alanda bütün dünyada yeni düzenlemeleri gerekli kılmıştır.
- Radyo ve televizyon alanında kamusal ve özel bütün yayınlar için tarafsızlık kuralı getirilecek; bütün kamu ve özel radyo ve televizyon yayınlarının tarafsızlığı ve bu alanda uyulması gerekli yayın ilkeleri özerk bir yüksek kurulun denetimine bağlanacaktır.
- Basın özgürlüğü, yurttaşların gerçekleri öğrenme ve doğru haber alma hakkı güvence altına alınacaktır.
- Anayasanın tümüyle değişmesi beklenmeden geçici maddelerinde yer alan ve birçok bakımdan hukuk devletini işlemez kılan, bu açıdan çeşitli haksızlıklara yol açan ve giderek bir dönemin uygulamalarını yargı denetiminden uzak tutmaya çalışan bütün hükümleri öncelikle kaldırılacaktır.
- Seçmen yaşının 18'e, seçilme yaşının 25'e indirilmesi sağlanacaktır.
- Üniversite öğretim üyelerinin siyasî partilere girebilmeleri ve merkez organlarında görev alabilmeleri sağlanacaktır.
- Sendika ve meslek kuruluşları yöneticilerinin bu sıfatları ile Milletvekili seçilebilme haklarının önündeki engeller kaldırılacaktır.
- Öğrencilerin siyasi partilere üye olması önündeki engeller kaldırılacaktır.
- Çalışma ve sendikalara ilişkin hükümler İLO ilkelerine uygun hale getirilecektir.

- Memurları da kapsayacak biçimde tüm çalışanlara sendika kurma hakkı tanınacaktır.
- Yargı bağımsızlığı ve yargıç güvencesi gerçek anlamda sağlanacak, "Tabiî Hâkim" ilkesi tüm yargıya egemen olacaktır. Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, Yargı bağımsızlığı ilkesine göre yeniden düzenlenecektir.
- Siyasi Partilerin kadın, gençlik ve meslek kolları kurması önündeki engeller kaldırılacaktır.
- Gözaltı süreleri kısaltılacaktır.

III

Yeni bir Anayasa yapımı beklemeden demokratikleşme konusunda bugün yürürlükte bulunan çeşitli yasalarda yapılması gereken pek çok ivedi ve zorunlu düzenleme konusu da vardır. Yürürlükte bulunan ve günlük yaşamı yakından ilgilendiren birçok yasa çoğulcu demokratik yaşamın temel ilkeleri ile bağdaşmayan hüküm ve özellikler içermektedir.

Bu yasalarda yer alan bazı hükümler kaynağını Anayasadan almakta ve böylece değiştirilmesi Anayasaya bağlı hale gelmektedir. Ancak bunların bir kısmının yeniden ele alınması, yürürlükten kaldırılması veya önemli iyileştirmelerle korunması da mümkündür.

Bu biçimde yapılacak sınırlı, ama ivedi bazı düzenlemelerin toplum yaşamında önemli bir takım beklentileri karşılayacağı ve bazı yakınmaları ortadan kaldıracağı açıktır.

Bu Yasaları şöyle özetlemek mümkündür

Siyasî Partiler ve Seçim Yasaları:

1982 Anayasası gibi Siyasi Partiler ve Seçim Yasaları da 12 Eylül hukukunun önemli ürünleridir.

Yapımcılarının gerek konuya yaklaşım biçimleri, gerek demokrasi anlayışları ve gerekse yapım tarihindeki koşullar bu iki temel yasanın mutlak anlamda yeni baştan ele alınmasını zorunlu kılmaktadır.

Yasakçı ve müdahaleci hükümleri ile Siyasi Partiler Kanunu, Partilerin çalışmasını değil, çalışmamasını temine yönelik düzenlemeler içermektedir.

İsim ve amblem yasağından başlayan bağış ve üye yazım biçimine kadar uzayan yasaklar zinciri "Hak"tan çok, "Ceza" hükmü ile dolu bir anlayış, tüzük hükümleri ile bile düzenlenmesine gerek olmayan ayrıntılı düzenlemeler, çağ dışı bir anlayışın ürünü olarak hukukumuzun içinde bulunmaktadır. Bunların düzeltilmesi ve çok daha kısa ve özgürlükçü bir Siyasi Partiler Kanunu yapılması kaçınılmazdır.

Seçim Kanunu ise, aynı yaklaşımla ele alınmış, hür ve serbest iradeyi ortaya çıkarmak yerine, "Belli bir parti nasıl iktidar olur" noktasından hareket edilerek sık sık değiştirilmiştir. Seçim Kanunu ile getirilen propaganda usul ve şekilleri, propaganda yapmayı değil yapmamayı esas almış, eşitlik ilkesi çiğnenmiş, seçime katılan

partiler arasında ayrıcalık yapılmıştır. Özetle Seçim Kanunu bir yandan hür, serbest ve eşit bir ortamda seçim yapılmasına engel olmasının yanında, getirdiği seçim sistemi ve barajları ile de temsili demokrasiyi kökünden zedelemiştir.

Bu nedenlerle bütün Siyasi Partilerin geniş bir mutabakatı ile bu Kanunların yeni baştan ele alınarak ve adaletli bir temsil ile siyasal istikrarı, demokratik ölçülere uygun bir denge içinde birlikte sağlayacak düzenlemeler yapılacak ve böylelikle siyasal rejim kalıcı bir çözüme kavuşacaktır.

2. Çalışma hayatı ile ilgili olarak Anayasa ayrıntılı düzenlemeler getirmiştir. O hükümler değiştirilinceye kadar Anayasanın izin verdiği ölçüde İLO ilkelerinin 2821 ve 2822 Sayılı yasalara yansıması sağlanacaktır.

3. Yerel Yönetimler: İl Genel Meclisleri ile Belediye Meclislerinin yerel sorunları çözme konusundaki yasal ve kaynak eksiklikleri yeni düzenlemelerle giderilmek suretiyle bu Meclislerin yerel parlamento özelliğini kazanmaları sağlanacaktır. Merkezin yerel yönetimler üzerindeki denetim azaltılacak, yerinden yönetim ilke ve güvenceleri kuvvetlendirilecektir.

4. Basınla İlgili Düzenlemeler: Konu ile ilgili Anayasa değişikleri sağlanıncaya kadar, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası İnsan Hakları Sözleşmelerinde belirlenen demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun yasal düzenlemeler gerçekleştirilecektir. Böylece herkesin gerçekleri öğrenme ve bilgi edinme hakkına sahip olduğu anlayışı çerçevesinde basına gerekli güvenceler sağlanmış olacaktır.

5. Üniversiteler: Gerekli Anayasal düzenlemeler yapılıncaya kadar, Üniversite öğretim üyelerinin de görüşleri alınmak suretiyle Dekan adayların Fakülte, Rektör adaylarının Üniversite öğretim üyeleri tarafından seçilmesi için yasal düzenlemeler gerçekleştirilecek sistem içinde Üniversiteler daha rahat çalışabilmesinin yasal olanakları araştırılıp yeni baştan ele alınacaktır.

6. Polis Görev ve Yetki Yasaları: Polisin, kişi hak ve özgürlüklerine ilişkin eğitimi sağlanacak ve yetkileri yeniden düzenlenecektir. Karakollar korkulan yer olmaktan çıkarılacak, "Şeffaflığı" sağlanacaktır.

7. Ceza ve Usul Yasalarında: Yapılacak değişikliklerle de tutuklanan veya yakalanan kişiye avukatını hazır bulundurmadan ifade vermeyi reddetme hakkı tanınacaktır. Yine yakalanan veya tutuklananların belli aralıklarla avukatları ve yakınları ile görüşme hakkına sahip olmaları sağlanacaktır.

Bu değişikliklerle:

- İşkence ve işkence iddiaları ortadan kalkacak,
- Hazırlıkta alınan ifadeler geçerli ve inandırıcı olacaktır.

8. Sıkıyönetim ve Olağanüstü Hal Yasaları: Sıkıyönetim ve Olağanüstü hal rejimleri de hukuk içi rejimlerdir. Başka bir deyişle bu hallerde, hukuk düzeninin ortadan kalkması, hakların özüne dokunma olanağının güvenlik güçlerine verilmesi söz konusu değildir. Bu nedenle bu yasalar Hukuk Devleti ilkesi ve hukukun üstünlüğü ile temel hak ve özgürlüklerin özüne dokunulamayacağı evrensel kuralı ışığında gözden geçirilecek gerekli düzeltmeler yapılacaktır.

9. Güvenlik Soruşturma: Güvenlik ve başkaca özellik arz eden birimler ve işler ayrı olmak üzere bugünkü uygulanan şekli ile güvenlik soruşturmasına son verilecek, vatandaşın güvenilir kişi olduğu noktasından hareket edilecektir.

10. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü ve Dernek Kurma Hakkı: Bu temel haklarla ilgili ayrıntılı Anayasal düzenlemeler vardır.

Bu Anayasal düzenlemeler düzeltilinceye kadar bu hakların vatandaşlar tarafından kullanılabilmesini rahatlatacak yasal değişiklikler gerçekleştirilecektir.

11. TRT Yasası: TRT Yasasında yapılacak değişikliklerle halkın doğru haber alma hakkı temel ilkesi işlerlik kazanacak, kurum çağdaş ve tarafsız bir yayın anlayışına kavuşturulacaktır.

Parlamento çalışmalarının naklen, açık oturumlar ve diğer programlarla halka yansıtılması sağlanacak, ülkenin her önemli sorununun TRT'de tartışılması yolları açılacaktır.

12. Meclis İçtüzüğünde Yapılacak Değişiklikler

- Her oturum öncesi bir saat süre ile Bakanların kendilerine yöneltilecek sorulara cevap vermesi suretiyle denetim mekanizmasına işlerlik kazandırılacak.

- Yasama gücünü yürütmeye devir biçiminde uygulanan bugünkü Kanun Hükmünde Kararname uygulamasından vaz geçilerek, bunların 90 gün içinde yasama organında görüşülmesi sağlanacaktır.

- Dilekçe hakkına işlerlik ve etkinlik kazandırılacaktır.

13. Baroların: Çağdaş anlamda bir savunma örgütü olduğu gerçeği ile buraların "Adaletin tevziinde" önemli bir unsur olduğu ve vesayet altında çalışmaması gerektiği yasalarla açıklığa kavuşturulacaktır.

14. Terörle Mücadele Yasası: Temel hak ve özgürlüklerin özüne dokunulamaz ilkesi ışığında yeniden ele alınacaktır.

15. 1402 Sayılı Yasa: İle yargı kararı olmaksızın görevine son verilen kamu görevlilerinin görevlerine dönmesi sağlanacaktır.

16. Sürgün ve sansür ile ilgili düzenlemeler yürürlükten kaldırılacaktır.

17. Meslek kuruluşları üzerindeki baskılar kaldırılacaktır.

18. Kooperatiflerin ve üst birliklerinin yönetimleri üyelerinin doğrudan katılımı ile ve seçim yolu ile kendilerine iade edilerek, böylece bu kurumların demokratik işlerliği sağlanacaktır.

19. Yurttaşların hak araması hızlandırılacak. Adaletin çabuk ve az külfetli işlemesini sağlayacak düzenlemeler yapılacaktır.

20. Yurttaşlarımızın etnik, kültürel ve dile ilişkin kimlik özelliklerinin özgürce ifadesinde, korunmasında ve geliştirilmesinde karşılaştıkları yasal ve fiili eksiklik, engel ve sınırlamalar, Türkiye'nin de imza koyduğu Paris Şartı'nın ruhuna uygun bir biçimde ve ulusal bütünlük içinde giderilecektir.

EK-2

KISA DÖNEM EKONOMİK DENGELEME ONARIM VE CANLANDIRMA PROGRAMI İLE ORTA – UZUN DÖNEM SANAYİ ATILIM STRATEJİSİ

I. GİRİŞ

Türkiye ekonomisine yeni bir hız verebilmek için ilk aşamada enflasyonu azaltacak ve ekonomik dengelemeyi (stabilizasyonu) sağlayacak bir Onarım Programının uygulanması şarttır. Ekonominin istikrara kavuşturulmasını öngören böyle bir program, aynı zamanda ekonomiyi iyileştirmek için de gerekli önlemlerin alındığı bir süreç olacaktır. Bu süreç de Türkiye ekonomisine yeni bir yön verecek Sanayileşme ve Atılım Programının hazırlıkları da eş zamanlı başlatılarak uygulama için gerekli şartların hazırlanması amaçlanmaktadır.

Ekonomik kararlarda tutarlılığa, sürekliliğe ve açıklığa özel önem verilecektir.

Bugün için %70 düzeyinde olan enflasyon oranı, ekonomik dengelerdeki bozulma hızının son aylarda giderek artması nedeniyle kısa sürede üç haneli rakamlara ulaşacak bir eğilime girmiştir.

İlk aşamada bu eğilimi durdurup, enflasyonu kısa sürede azaltabilmek için tutarlı ve bütünsel bir dengeleme, onarım ve canlandırma programının acilen uygulanmaya konulması gerekmektedir.

Türkiye ekonomisini hem acilen onarmak ve canlandırmak hem de bir sanayileşme bakışı (vizyonu) kazandırarak atılım sağlamak amaçlarıyla oluşturulan ekonomik programın ana hatları başlıca iki bölüm halinde aşağıya sunulmuştur. Bu programın ilk bölümünde enflasyonun düşürülmesi ve ekonominin dengelerinin kurulmasına dönük politikaların genel yapısı dört başlık altında belirlenirken, ikinci bölümde Türk ekonomisine yeni bir sanayi anlayışı kazandıracak atılım programı ele alınmaktadır.

II. - EKONOMİK DENGELEME VE ONARIM PROGRAMI

- Ekonomilerde dengenin sağlanması ve onarım sürecinin işletilmesinin temel koşulu, düşürülmeye çalışılan enflasyonun doğru teşhis edilmesi ve uygulama programlarının bu teşhise uygun olarak hazırlanıp, kararlı bir şekilde uygulanmasıdır.
- Enflasyon analizlerinde üzerinde durulan temel ayırım hiper enflasyon ve kronik enflasyon arasındaki farktır. Hiper enflasyon aylık bazda %50'nin üzerine çıkarak hızlı ve sürekli bir artış gösterirken, kronik enflasyonlar ise uzun süren ancak hızlı artışlar göstermemekle birlikte kolay kolay da düşmeyen enflasyonlardır.
- Türkiye'de, özellikle 1980'li yılların ikinci yarısından bu yana yaşanan süreç sonunda bugün gelinen noktadaki enflasyon kronik yüksek enflasyon olarak değerlendirilmektedir. Uluslararası verilere göre, son yıllarda dünyada yalnızca 35 ülke %20'yi aşan enflasyonlar yaşarken, bunlardan 9'unda enflasyon %100'ü, 5'inde ise %1000'i aşmış bulunmaktadır. Bu nedenle ülkemizde son on yıldır ortalama olarak yılda %45-50 dolayında yaşanmakta

olan enflasyonu, dünya ölçülerine göre de yaygın ve doğal bir olay olarak görmek mümkün ve doğru değildir. Bu dönemde yıllık ortalama enflasyon hızı %3,8 olan OECD ülkeleri arasında da enflasyonu en yüksek olan ülke Türkiye olmuştur.

- Türkiye ekonomisini onarmak ve yeni sanayi yapısını oluşturmak için ekonominin dengelenmesi şarttır. Bunun için de mevcut ekonomik krizi derinleştiren ve kurumsallaşan enflasyonun hızla düşürülmesi gerekmektedir. Bu programın ilk kısmının da amacı böyle bir dengelemeyi sağlayacak politikaların tespiti ve uygulanmasının sağlanmasıdır.
- Böyle bir dengeleme ve onarım programının uygulama alanları ve politikaları aşağıdaki bölümlerde verilmektedir.

1. Para ve Döviz Kuru Politikaları

- Enflasyonun düşürülmesi ve ekonominin rehabilitasyonu için uygulamaya konacak olan böyle bir dengeleme, onarım ve canlandırma programının başarısını belirleyen faktörlerin başında, para politikasının kararlılık ve başarıyla uygulanması gelmektedir. 1989 ve 1990 yıllarında maliye politikalarından ve genel bir stratejik ekonomik tercihler anlayışından yoksun olarak uygulanmaya çalışılan para politikaları başlıca bu nedenlerle sınırlı ölçüde etkili olmuş ve 1991 yılında ise ekonomik dengesizliklere teslim olunarak hiç bir şey yapılamamıştır.
- Böyle bir dengeleme ve onarım programında ise para programının, maliye ve reel döviz kuru politikaları ile birlikte sıkı bir koordinasyon ve etkileşim içinde yapılması temel bir yaklaşım olmaktadır.
- Bu program çerçevesinde uygulanacak para politikasının kilit noktası Merkez Bankası parasının kontrolü olacaktır. Merkez Bankası Parası: Emisyon + munzam karşılıklar + TCMB'nın üçüncü şahıslara veya kurumlara olan likit borçlardan oluşmakta ve TCMB bilançosunun aktif bölümünde yer alan döviz satınalışları, kamu kredileri veya değerlendirme hesabı adı altında yer alan kur farkları ile belirlenmektedir.
- TCMB'sının bilançosu 1988'de %71, 1989'da %49 artmış olup bu artış 1990 yılında hedef olarak alınan %12-22'lik aralığı biraz aşarak %24 olarak gerçekleştirilir. Ancak,

1991 yılı başından bu yana ise bu artış %42'yi bulmuş olup TCMB tamamen para basarak Hükümeti destekler hale gelmiştir. Nitekim TCMB bilanço toplamı %40'ın biraz üstünde artarken toplam iç varlıklar %51 ve kamuya açılan nakit krediler %284 artmıştır.

- Bu verilerin ışığında kontrolü elden kaçan para programının bu defa maliye ve reel döviz kuru politikalarıyla koordineli olarak yeniden başlatılması kaçınılmazdır. Yeni bir anlayışla uygulamaya konacak para programının başarısı büyük ölçüde bütçe politikaları ile olan tutarlılığına bağlıdır. Bu nedenle, bütçe ve fonların gerçek durumunun öncelikle anlaşılması bu verilerin

reel büyüme ve reel döviz kuru hedefleri ile birleştirilerek TCMB için tutarlı hedeflerin üretilmesi gerekmektedir.

- Uygulanması öngörülen böyle bir stabilizasyon ve onarım programının nominal dayanakları "sıkı para politikası" ve "döviz kurunun yavaşlatılması" olmaktadır. Ancak, bu nominal dayanakların ödemeler dengesi ve canlandırma programının inandırıcılığı ve etkinliği açısından acilen kamu kesiminde reformların da hızla ve kararlılıkla yürütülmesi gerekmektedir.
- Programın kur politikaları ise bütçe, para politikaları ve enflasyon hedefleri ile birleştirilerek ele alınacaktır. Uygulanan dengeleme ve onarım programı ile mali koordinasyonun sağlanmasına özen gösterilecektir.

2. Bütçe ve Maliye Politikaları:

- Enflasyonla kamu açıkları arasındaki sıkı ilişki nedeniyle dengeleme ve onarım programının yoğunlaşacağı alanların başında kamu maliyesi gelmektedir.
- Türkiye'de son yıllarda Kamu Sektörü Borçlanma Gereğinin (KBG) GSMH'ya oranı 1990'da resmî verilere göre %9,4 olmuş ve 1991'de de %10'un üstüne çıkması beklenmektedir. 1990 yılında KBG %5'i Konsolide Bütçe açıklarından, %4,2'si ise KİT açıklarından kaynaklanmaktadır. Bu oranların 1991 yılında %6,4 ve %3,7-%5,2 olacağı hesaplanmaktadır. Konsolide Bütçedeki iç ve dış borç faiz ödemelerinin, GSMH'ya oranı da %4'ü bulmakta ve yatırımların payını geride bırakmaktadır.
- Yaşanan yüksek oranlı kronik enflasyonu bir an önce düşürmek için uygulamaya konacak olan bu dengeleme ve onarım programı ile Kamu Sektörü Borçlanma Gereğinin (KBG) GSMH'ya oranının ilk aşamada iki yıl içinde %5'ler düzeyine indirilmesi hedef alınmıştır. Bu durumda bugünkü KBG/GSMH oranından iki yıl içinde yaklaşık 5 puanlık bir düşüşün sağlanması gerekmektedir. Detayları bu bölümde verilen Bütçe ve Maliye Politikaları ile bundan sonraki bölümde yer alan KİT Reformu politikaları KBG oranını düşürme planının da ana hatları olmaktadır.

2. 1. Konsolide Bütçe

- Konsolide bütçe kısıtlı olsa bile kısa dönemde bir kısım iyileştirilmeler yapılması mümkündür. Yatırımların ve personel dışı cari harcamaların gözden geçirilerek bunlardan yapılacak tasarrufların belirlenmesi, vergi denetimiyle vergi tahsilâtının arttırılması, geçiş dönemi ilkeleri benimsenmiş bir vergi reformunun başlatılması önlemlerinin başta gelenleri olacaktır.
- Konsolide bütçe açığının ve kamu borçlanma gereğinin önemli bir bölümünü iç ve dış borç faiz ödemeleri oluşturmaktadır. Finans kesimi reformu ile iç borç faiz yükünün hafifletilmesi amaçlanırken, izlenecek kur politikası da dış borç faiz yükünü arttırmamaya yönelik olacaktır. 1988 ve 1989 yıllarında reel döviz kurunda %20-30'lara varan değer artışlarına göz yumularak dış borç faiz ödemeleri hafifletilmiştir. Devalüasyonlar ile enflasyon arasında bu denli yüksek bir fark dış ticaret dengesi açısından, mahzurlu

olmuştur. Böyle bir yanlışlık bu dengeleme ve onarım döneminde tekrarlanmayacaktır. Dış ticaret dengemiz üzerindeki olumsuz etkilerini önlemek amacıyla da ayrıca ihracata yönelik sektörler üretim ve yatırım bazında teşviklerle desteklenecektir.

2. 2. Bütçe Dışı Fonlar

- Enflasyonla mücadelenin önemli bir parçası kamu kesiminin yeniden yapılandırılması ve kamu ekonomisinde şeffaflığın sağlanması olmaktadır. Bu amaçla ilke olarak bütçe dışı fonlar bütçe içine alınarak bunlar mali disiplin içine sokulacak, yürürlükte kalan ve zaman içinde tasfiyesi öngörülen fonlar da Sayıştay denetimine tabi tutulacak, "önleyici kontrol" yaklaşımına öncelik verilecektir.
- Bütçe dışı fonlarla ilgili strateji bu fonların açıklarını kendi içlerinde dengeleyerek, gerekli kurumsal-mali düzenlemeleri yaparak KBG'nin bu kesimden gelen yükünü hemen ortadan kaldırmaktır.
- Fonların tasfiyesi ve gelirlerin bütçeleştirilmesi çalışmalarının hızla tamamlanabilmesi için fon envanterinin çıkartılması ve kamu kesimi genel dengesinde tüm fon hesaplarının çok açık bir şekilde görülmesi sağlanacaktır.
- Tarım ve diğer kesimlere verilecek sübvansiyonların bütçe içinde gösterilmesi sağlanacaktır.

2. 3. Vergi Reformu

- Öngörülen bu dengeleme ve onarım programında ilk iki yılda ağırlık Konsolide Bütçe uygulamaları ile KİT ve Finansal kesim reformları sonucu kamu borçlanma gereğinin düşürülmesine verilecektir. Bunlarla eşanlı olarak başlatılacak Vergi Reformunun asıl amacı ise vergi düzeninin ıslahı, vergi gelirlerinin artırılması ve vergi adaletinin sağlanması olacaktır.
- Uygulanacak kısa dönemli dengeleme ve onarım programı süresince ve sonraki aşamada uygulamaya konacak orta-uzun dönemli sanayi atılım stratejisi açısından vergi reformunun şu alanlarda katkısı olacaktır:
  i. Vergi tabanı genişletilerek yaygınlaştırılacak,
  ii. Etkin vergi denetimleriyle vergi kaçakları önlenecek ve vergi tahsilatı artırılacak,
  iii. Gelir vergisi üniter yapıya kavuşturulacak,
  iv. Kurumlar vergisi oranı azaltılacak, ancak buna karşılık dağıtılan kar payının üniter gelir vergisi sistemine dahil edilmesi sağlanacaktır. Böylece AT uygulaması olan "vergi mahsubu sistemi" ne geçilebilecektir.
  v. Kentsel rantlar yeni vergi düzenlemeleri ile anlamlı ölçülerde kamuya aktarılacak,
  vi. Vergi gelirlerindeki yetersizlik nedeniyle ortayâ çıkan kamu açıklarının neden olduğu enflasyon vergisi normal vergilerle ikame edilecektir.

vii. Kamu gelirleri kompozisyonu içerisinde vergi gelirlerinin ağırlığı artırılacaktır.

viii. Sermayenin tabana yayılması ve borsanın canlandırılması için gerekli mali önlemler alınacaktır.

3. KİT Reformu:

- Uygulanacak program ile sanayi atılım stratejisinin en önemli noktalarından birisini KİT Reformu oluşturmaktadır. İlk aşamada, KİT açıklarının KBG'deki yüksek payı nedeniyle yapılacak KİT Reformunun başarısı bu program için de belirleyici olacaktır.
- Ancak, KİT Reformu sadece enflasyonu düşürme hedefine yönelik değildir. Türkiye'nin dünya ile bütünleşmesinin gerçekleşmesinde kamu kesiminin küçültülerek daha rasyonel ve etkin hale getirilmesi, 2000'li yıllara Türkiye'yi sadece yeni bir sanayileşme anlayışının taşıyabilmesi, ekonomide verimin ve rekabetin artırılması, sermayenin tabana yayılması ve ekonomide demokrasinin sağlanması da KİT Reformunun önde gelen diğer hedefleri arasındadır.
- KİT'lerin ekonomimizde çok önemli bir yeri vardır. 1990 yılında Türkiye'nin 500 büyük sanayi kuruluşunun 91'i kamu kuruluşudur. Bu kuruluşlar, üretimden satışlarının %41'ini, öz sermeyenin %60'ını, net aktiflerin %57'sini, yaratılan katma değerin %48'ini temsil etmektedirler. Aynı tarihte, 500 büyük sanayi kuruluşu içinde özel kuruluşlar satış gelirinin %26'sı kadar katma değer yaratırken kamu kuruluşları %32'si kadar katma değer yaratmıştır.
- Yakın bir geçmişe kadar kamu kuruluşları faaliyetleri sonucu net kaynak (kar+amortisman giderleri) yaratmışlardır. 500 büyük sanayi kuruluşunda, 1988 yılında, kamu kuruluşlarının yarattığı kaynaklar, özel sektör kuruluşlarınınkine eşit bir düzeyde, %11 dolaylarında bulunmaktadır. Kamu kuruluşlarının kaynak açıkları büyük ölçüde yatırım programlarından kaynaklanmaktadır.
- Öte yandan, KİT'lere her aşamada yapılan politik müdahalelerin etkisi de olumsuz yönde olmuş ve kötü yönetilmelerine yol açmıştır. 500 büyük firma kapsamına giren KİT'lerin satış karlılığı 1985 yılında %10,8 iken, bu oran 1986'da %8,4'e, 1987'de %7,1'e, 1988''de %6,3'e, 1989'da %4,4'e ve 1990 yılında da %1 düzeyine düşmüştür. 1991'de bu durum daha da kötüye gitmektedir.
- KİT'lerin zarar etmelerinin önemli bir nedeni malî bünyelerinin bozukluğudur. Bu kuruluşlar büyük bir borç yükü altındadırlar. Zarar etmelerinin başlıca diğer nedenleri ise istihdam fazlalığı ve verimlilikteki düşüklüktür.
- Önümüzdeki dönemde Türkiye'de piyasa ekonomisinin yerleştirilmesi, rekabet koşullarının güçlendirilmesi, kalkınmanın yurt sathına dengeli bir şekilde yayılması, yeni bir sanayi atılım sürecinin başlatılması ve sanayinin

mülkiyetinin halka yayılması konularında KİT'lere önemli görevler düşecektir.

- KİT'lerin finansman açıkları özellikle yatırım ihtiyaçlarından kaynaklanmaktadır. KİT'lerin (görev olarak verilen yatırımları hariç) yatırımları için ihtiyaç duydukları kaynakları malî piyasalardan sağlamaları esas olacaktır. KİT'lerin bütçeye yük olmaları önlenecektir.
- KİT'lerden bazı işleri zararına yapmaları istendiğinde, bunların karşılıkları piyasa mekanizmasına uygun yöntemlerle görev tazminatı olarak bütçeden ödenecektir. Devlet tarafından sosyal ve ekonomik amaçlı görev olarak verilen yatırımların karşılığı o yılın bütçesine konarak kuruluşlara görev tazminatı olarak ödenecektir.
- KİT'lerin özel kanunları iptal edilerek yeni bir kanunla kamu hizmeti yapanlar hariç tüm KİT'ler Türk Ticaret Kanunu kapsamına sokulacak ve Anonim Şirket şeklinde örgütlenmeleri sağlanacaktır.
- Oluşturulan Anonim Şirketler Sektör Holdingleri bünyesinde toplanacaktır. Sektör holdingleri stratejik kaynak yönlendirmesi ve koordinasyonu sağlayacak, ancak şirketlerin hedeflere yönelik yönetimlerine müdahale edemeyecek şekilde örgütlendirileceklerdir. Yönetim felsefesi "hedeflere yönelik yönetim" olacak ve tüm yöneticiler saptanan hedeflere ulaşmaları için gerekli yetkilerle donatılacak ve ilgili hedeflere ulaşmaktan sorumlu olacaklardır. Holdingler oluşturulurken mali bünyelerinin yeterli olmasına ve kaynak dengelerinin tutturulmasına özen gösterilecektir.
- Holdingler bağlı şirketlerinin yönetim kurullarının oluşturulmasında hissedar sıfatıyla yetkilerini kullanabilecektir.
- KİT Reformunun temel hedefi KİT'lerin Türk halkına ve kalkınmasına hizmet etmesinin sağlanması olacaktır. Bu hedefe öncelikle KİT'lerin verimliliklerinin artırılmasıyla ulaşılacaktır.
- KİT'ler politik ve bürokratik müdahalelerin dışına çıkarak kendi organları kanalları ile iyi ve profesyonel bir yönetime kavuşturulacaktır. Bu kapsamda KİT'ler ÖZERKLEŞTİRİLEREK özel bir statüye kavuşturulacak ve bünyelerinde genel kurul yönetim kurulu ve bunlara sorumlu icra organları oluşturulacaktır. KİT Reformunun temel stratejisi etkin bir yönetim için YENİDEN YAPILANMADIR.
- Yeniden yapılanma özerkleştirme yanında özelleştirmeyi de kapsayacaktır. Ancak, özelleştirme bir amaç değil bir araç olarak kullanılacaktır. Yani, "Her ne pahasına olursa olsun özelleştirme" veya Bütçeye gelir sağlamak değil, ekonomide verimin ve rekabetin artırılması temel amaç olacaktır. Özelleştirme özerk kurumlar tarafından önceden saptanmış hazır modeller yerine her kuruluşun imkân ve ihtiyaçlarına uyan yöntemlerle uygulanacaktır.
- Özelleştirme, KİT'lerin mali bünyelerinin kuvvetlendirilmesi için de araç olarak kullanılacaktır. Bu sayede KİT'lerin yeniden yapılanması ve ekonomiye kazandırılmaları bütçeye yük olmadan gerçekleştirilebilecektir.

- Türkiye Cumhuriyeti'nin kalkınmasına ve Türk halkına hizmet amacına yönelik STATÜSÜ ÖZERK BİR KURUM kurularak, KİT'lerin hisselerine sahip olan holdinglerin hisse senetlerinin %51'i bu KURUM'a devredilecektir.
- KİT Reformu ile ilgili yasal ve mevzuat düzenlemeleri STATÜSÜ ÖZERK BİR KURUMUN kuruluşu, KİT'lerle ilgili organizasyon düzenlemeleri 1992 yılının ilk yarısı içinde yapılacaktır. Bu amaçla, kamu hizmeti niteliği ağır basan kuruluşlar (PTT, TCDD, TEKEL, T. C. Ziraat Bankası, Halk Bankası, TEK ve TMO) dışındaki KİT'ler geçici olarak süresi içinde özerkleştirilmeleri sağlanmak üzere tek bir Bakanlığa bağlanacaktır.
- Bu özerk kurum, özelleştirme, birleştirme, yeniden malî yapılanma, ufaltma, yer değiştirme ve kapatma gibi tedbirleri alabilecektir.

4. Finans Kesimi Reformu:

- Finans ve bankacılık reformunun bu programın başarıya ulaşmasında önemli bir yeri olacaktır. Bu programın başarıyla yürütülebilmesi için kamu ve finans kesimi reformlarının eşanlı yürütülmesi gerekmektedir. Dünya standartlarının çok üzerindeki reel faizler aşağıya çekilmedikçe KİT ve kamu kesimi reformu başarılı olamayacağı gibi, KİT ve kamu kesimi reformu yapılmaksızın finans reformunun gereksinimi olan kaynak yapısı da yaratılamayacaktır.
- Öte yandan, uygulanan dengeleme ve onarım programının başarı kazanması durumunda bir yan etki olarak ilk aşamada reel faizlerin artması durumu ortaya çıkacaktır. Bunun başlıca iki nedeni vardır: Birincisi ve en göze çarpanı, malî kontratlara yazılmış mevcut nominal faizler sabit kalırken enflasyonun düşmesi sonucu reel faizin yükselmesidir. İkincisi ise dengeleme ve onarım programı için gerekli nominal dayanak seçiminin reel para arzını kısarken enflasyonun düşüşü sonucu reel para talebinin artması ve böylelikle ortaya çıkacak bir reel para kıtlığının da faizlere yansımasıdır.
- Reel faizlerdeki bu artışın ilk aşamada yatırımların üzerinde azaltıcı etkisi olabileceği gibi bütçedeki iç borç faiz yükünü de ağırlaştırabilir, kısa vadeli yabancı sermaye akımlarını hızlandırabilir ve bu para ve sermaye hareketleri sonucunda parasal kontrolün kaybedilmesine ya da döviz kurunun istenenden fazla reel değer kazanmasına yol açabilir.
- İşte hem uygulanan dengeleme ve onarım programının hem de KİT ve kamu kesimi reformlarının başarılı olması için finans ve bankacılık kesimi reformunun da eşanlı olarak devreye girmesi ve başarılı olması gerekmektedir. Finans ve bankacılık reformunun önemi başlıca aşağıdaki noktalardan kaynaklanmaktadır:

  i. Reel kredi maliyetlerinin ve fon aktarma maliyetlerinin düşmesi suretiyle kamu açıklarındaki iç borç faiz yükünün aşağıya çekilmesi,

  ii. Nominal kredi maliyetlerinin her enflasyon oranı için aşağıya çekilmesi,

iii. Finans kesiminde oluşturulacak yeni kurum ve araçlar ile şirketlerin finansal seçeneklerini artırıp, gerekli yatırım harcamalarının malî piyasalar aracılığıyla karşılanmasının sağlanması,

iv. Böylece, yatırımları canlandırarak enflasyonla mücadelenin uzun vadeli koşulu olan üretim seferberliğinin gerçekleştirilmesi,

v. Dış ticarete açık sektörlerin üretim ve yatırıma yönelik teşviklerle desteklenebilmesi,

vi. Mali piyasaların derinleşmesi ile KİT'lerin mali yapılarının sağlıklı hale getirilmesi,

vii. Vergi reformuyla vergilerin enflasyona göre esneklik kazandırılması sonucu, enflasyonun düşüşünden doğan anormal kazançların ya da zararların sistem içinde dengelenmesinin temini,

viii. Yabancı sermayeyi kısa vadeli yatırımlarının yanı sıra doğrudan ve portföy yatırımları yapma biçimindeki uzun dönemli finansal araçlara yöneltmeye özendirici teşvikler geliştirilecektir.

4. 1. Finans Kesimi Reformunun Ana Hatları:

- Finans ve bankacılık kesimi reformu mali piyasalarda yapılacak yeniliklerden ve yeni finansal araç ve kurumların geliştirilmesinden oluşmaktadır. Reformun amacı aşağıda özetlenmiş olan malî piyasalarımızın mevcut sorunlarına çözüm getirmektedir:

  i. Nominal ve reel kredi maliyetleri ve fon aktarma maliyetleri dünya standartlarının çok üzerindedir. Nominal kredi faizleri %110'ları fon aktarma maliyeti %56'yı, reel faizler %34'ü aşmaktadır. Finans reformu ile reel faizler ilk aşamada %11'lere, fon aktarma maliyeti %8'lere indirilecektir.

  ii. Menkul kıymet stoklarının %77'den fazlası, menkul kıymet ihraçlarının %89'u kamu sektörüne aittir. Kamunun malî piyasalardaki ezici yükünün bir başka örneği de reel kredi maliyetlerinin %50'sinden çoğunu disponibilite oranları, munzam karşılıkları ve vergiler biçimindeki kamu yükünün oluşturmasıdır.

  iii. Kurumlar ve araçlar arası rekabet zayıf, malî derinleşme yetersizdir. Menkul kıymetlerin çok büyük çoğunluğunu banka mevduatları ve kamu değerleri oluşturmakta; tüm özel sektör menkul kıymetlerinin toplamdaki payı %26'yı aşamamaktadır.

  iv. Yabancı sermaye akımlarında doğrudan ve portföy yatırımlarının payı düşük artışı istikrarsız; buna mukabil yüksek maliyetli sıcak paranın payı yüksektir.

- Finans kesimi reformu iki alanda yürütülecektir. Birincisi, malî kalabalıklaşmanın (crowding-out) kontrol altına alınması, mevduat munzam karşılıkları ve disponibilite oranlarının düşürülmesi ve finans sektörüne yönelik vergi reform uygulamaları ile reel kredi maliyetlerinin aşağı çekilmesidir.

- İkincisi, kurumlar ve araçlar arası rekabetin artırılmasıdır. Bu alandaki uygulama şöyle özetlenebilir.
  i. Bankaların yeni malî araçlara yönelmesi özendirilecek, bankaların rekabet gücü artırılacaktır. Yatırım fonları çek hesabına bağlanacak, banka garantili bonolar yaygınlaştırılacak, bankaların tüketici finansman şirketi kurmalarına izin verilecektir.
  ii. Şirketlere ve tasarrufçulara zengin finans seçenekleri sunmak amacıyla varlık borç ve alacakların menkul kıymetlere dönüştürülüp bu değerlerin borsalarda işlem görmesi (securitization) özendirilecektir.
  iii. Risk sermayesi kurumu küçük ve orta boy işletmelere yönelik finansman kurumları kıymetli evrak fonları, tüketici bankaları, risk yönetim araç ve kurumları, enformasyon kurumları kurulacaktır.
  iv. Menkul kıymet yatırım fonları yeniden düzenlenecek, malî piyasaların geliştirilmesinde ve özelleştirmede bu kurumlardan etkin olarak yararlanılacaktır.
  v. Uluslararası finansmanda doğrudan ve portföy yatırımlarını özendirecek uygulamalara ve bu çerçevede yabancı ülke yatırım fonlarına ağırlık verilecektir.

4.2. Finans Kesimi Reformunun Öncelikli Uygulamaları

i. Eşanlı yürütülecek kamu reformu ile mali kalabalıklaşma (crowding-out) dengeleme ve onarım programının en başından itibaren kontrol altına alınacaktır.

ii. Hisse senedine yapılacak yatırımlar ilk malî yıl içinde vergi dışı bırakılacaktır.

iii. Nominal değil reel faizlerin vergilendirilmesi, stopajın kaldırılması ilk mali yıl içinde başlatılacaktır.

iv. Banka ve sigorta muameleleri üzerindeki vergileri Ocak 1992 itibarı ile düşürecek uygulama aynen benimsenerek uygulanacaktır.

v. Bankaların yeni araçlara yönelmesini engelleyen uygulama ve düzenlemeler dengeleme ve onarım programının diğer boyutlarıyla birlikte ve bir sistem yaklaşımı ile ele alınarak, uzlaşma mekanizmasıyla ilk üç aydan itibaren kaldırılacaktır.

vi. Menkul kıymet yatırım fonları ilk 6 ay içinde yeniden düzenlenip, yatırım fonları çek hesabına bağlanacak; banka dışı kurumlara fon kurma hakkı verilecek; fonların yönetim, denetim ve diğer fonksiyonları birbirinden ayrılacaktır.

vii. Özel şirketlerin finansman bonosu ve tahvil, bankaların banka garantili bono çıkartmalarını engelleyen, zorlaştıran düzenlemeler ilk altı ay içinde ortadan kaldırılacaktır.

viii. Risk sermayesi kurumu risk yönetimi araç ve kurumlarının, enformasyon kurumlarının geliştirilmesine ilişkin araştırmalar ilk üç ay içinde başlatılıp bu kurumların ilk yılsonunda faaliyete geçmesi hedeflenecektir.

ix. Küçük ve orta boy işletmelerin finansman sorununa çözümler ilk üç ay içinde Halk Bankası bünyesinde ilk yıl sonunda da yeni oluşturulacak küçük ve orta boy sanayi bankacılığı çerçevesinde ele alınacaktır.

x. Kamu reformu ile malî denge sağlamaya başlandığında ve konsensüs mekanizması ile, disponibilite ve munzam karşılıklar ilk altı ay sonundan itibaren dünya standartlarına doğru indirilecektir.

III. ORTA VE UZUN DÖNEM SANAYİ ATILIM STRATEJİSİ

1. Giriş

- 1980'li yıllarda, Türkiye'de sanayileşme stratejisinden vazgeçilerek, sanayi politikaları ekonominin ana ekseni olmaktan çıkartılmıştır. Kamu kesimi imalat sanayinden dışlanırken, KİT'ler güçsüz, verimi düşük ve giderek zarar eden bir performans içine itilmişlerdir. Özel kesim sanayi ise ticaret ağırlıklı politikalar ile geri sıralara gönderilirken, yüksek maliyetler ile yüksek kur ve faiz politikaları da sanayicinin önüne engel olarak konulmuştur.
- 1960 ve 1970'li yıllarda sanayileşmenin kritik eşiğine gelmiş olan Türkiye, 1980'li yıllarda sanayileşmede derinlik ve yoğunluk kazandıracak olan ara ve yatırım malları projelerinden vazgeçerek hem sanayileşme eşiğini hem de ekonomik bunalımı aşma becerisini gösterememiştir.
- Halbuki, aynı dönemde Türkiye ile benzer konumda olan Güney Kore; krizle karşılaştığı noktada bunu daha hızlı sanayileşme kararları ile aşabilmiştir. Aynı şekilde, 1970'li yıllarda krize giren İtalya'da ekonomisini kısa sürede büyümeye geçirerek bu krizi aşmıştır. Son yıllarda, bu örnekler dışında, sanayileşmeden vazgeçerek krizi aşan hiçbir ülke yoktur.
- Türkiye'de, son yıllarda uygulanan iktisat politikaları sanayide krizi yaygınlaştırmaktadır. Geçici finans kaynakları ile artan miktarlarda yurtdışından gelen girdilere dayalı olarak sürdürülen sanayi üretimi ve fason çalışma alışkanlıkları sanayimizin kaynak yaratma mekanizmasını da tahrip etmektedir.
- Bunların yanı sıra, ihracatta sürekli bir artış sağlayabilmenin yolu da sanayileşmeden geçmektedir. Ayrıca, ihracat için yalnızca bir sanayileşme stratejisine sahip olmak yetmemekte, sanayileşmenin doğru yönde ve doğru zamanlama ile yapılması gerekmektedir. Türkiye'nin ekonomik gelişmesinde esas olan üretim veya ithalat yoluyla bazı yeni mallara sahip olmak ve bunları ihraç edebilmek değil, dünya pazarlarında sürekli yer tutabilmektir. Aksi ile yetinmeye çalışmak dünyada bugün sanayileşme stratejisine verilen anlamın ve çağın gerisinde kalmaktır.
- Bütün bu nedenlerle 1990'lı yılların başında gelinen ortam Türk ekonomisine yeni bir yön kazandıracak, yeni bir ufuk verecek, bir atılım sağlayacak

sanayileşme stratejisini gerektirmektedir. Türkiye'yi 2000'li yıllara sadece böyle bir sanayileşme stratejisi taşıyabilir.

- Yeni bir sanayi atılım strateji ile Avrupa Topluluğu ile bütünleşmenin de sağlanması amaçlanmaktadır. Topluluk ile bütünleşmek salt ekonomik bir yaklaşım olmamaktadır. Demokrasi ve insan haklarına saygı bu nedenle yeni ekonomik örgütlenmenin de önkoşulu olmaktadır.
- Türkiye ekonomisine yeni bir yön verilirken yeni bir sanayici kuşağının da yaratılması hedeflenmektedir. Sektörler arası karşılıklı etkileşme süreci gitgide önem kazanırken sanayileri geliştirmeden önce sanayicileri yaratmak amaçlanmaktadır.
- Yabancı sermaye açık, yapıcı ve teşvik edici politikalarla özendirilecek ve desteklenecektir.
- Sanayi ve ticaretin geliştirilmesinde serbest bölgeler önemli bir yer alacak ve buna ilişkin uygulamalar bekletilmeden başlatılacaktır.
- Ayrıca sınır ticaretinin daha da geliştirilmesi sağlanacaktır.
- 1990'ların dünyasında rekabet önem kazanmaktadır. Ancak bu, fiyatlara ek olarak teknolojinin ön plana çıkmasıyla olmaktadır. Nitelikli ve yüksek ücretli emek de, yeni teknoloji devriminin getirdiği bir zorunluluktur. Düşük ücretler ekonomisi aynı zamanda düşük verimlilik ekonomisidir. Düşük reel ücretler 1990'lı yıllarda Türkiye ekonomisinde hızlı büyüme için bir avantaj sağlamayacaktır.
- Hem kamu hem de özel kesim için tekelci ve idari kararlarla fiyat saptama yöntemleri yerine esnek fiyat oluşumunun giderek piyasalarda işlerlik kazanması amaçlanmaktadır. Böylece, piyasalarda rekabet önem kazanacaktır.

Gelişmiş ülkeler ve yakın ilişki içinde olacağımız Avrupa Topluluğu ülkeleri biyoteknoloji, ileri mikro elektronik, robotikler ve bilgisayar alanlarını yakın geleceğin kilit sektörleri olarak benimsemişlerdir. Bunların yanı sıra petrokimya, petrol arıtımı, elektronik, ince mekanik, ilaç, uçak ve sentetik iplik gibi alanlar ise olgunlaşmaya geçiş aşamasındadır. Türkiye'de de bu alanlar sanayi stratejisi ve sektör politikaları uzlaşma çerçevesinde öncelikle teşvik edileceklerdir.

- 3'üncü teknoloji devrimi ürünlerinden otomasyon, bilgisayar kontrollü tasarım ve üretim, bilgi üretimine yönelik sanayi ve hizmetlerin sadece ithalatçısı olmadan, bunları yeni tüketim hevesleri olarak görmeden, geleceğin üretim süreçleri olan, bilime dayanan ve üstün beceri yoğunluğu isteyen alanlara da geçilmesi bugünden programlanarak, teşvik edilecektir.
- Yeni yatırımcılık hamlesi yaratılarak, sektör önderlerinin Türkiye'nin sanayi coğrafyasını değiştirmek amacıyla sanayiden yoksun bölgelere yönlendirilmesi için tüm teşvik araçlarından yararlandırılacaktır.

- Ülkemiz açısından özel önemi olan az gelişmiş bölgelerin diğer bölgelerle olan gelişmişlik farklılığının giderilmesi amacı ile kısa vadeli programlar uygulanarak, tüm teşvik araçlarından yararlanacak pilot merkezler oluşturulacaktır.
- GAP'la bütünleşen gıda ve tarıma dayalı sanayilerin bu bölgelerde kurulması için yatırımcılar tüm teşvik araçlarından yararlandırılacaktır.
- Türkiye'nin üretim sınırlarını değiştirmek, yeni sektör politikalarının işlerliğini kolaylaştırmak, üretimin ülke içinde yeni yerleşim dokularına yayılmasını sağlamak için "yeni üretim ve ulaştırma aksları" oluşturulacaktır.
- Yeni sanayi atılım stratejisinin can damarı kaynakların yeni projelere hızla tahsis edilmesi olacaktır.
- Projeye bağlı bağış tipi veya kredi sistemine esneklik getiren kontrollü krediler ön plana çıkartılacaktır.
- Teşvikler global bir yaklaşımla sektör ve ürün bazında yatırım ve verimliliğe yöneltilecektir.
- Yatırım teşviklerinde esas nokta yatırımcıdan yararlanarak üretimi desteklemek olacaktır.
- Seçilecek pilot sektörlerde araştırma-geliştirme, proje geliştirme ve teknoloji transferleri için bağış türü teşvikler uygulanacaktır.

EK-3

GÜNEYDOĞU

Ülkemizin, geçmişten gelen sorunlarını aşarak, demokratik hukuk devleti içinde huzur, güven ve barışı sağlamak için Doğruyol Partisi ve Sosyaldemokrat Halkçı Parti bu ilke ve önerileri benimsediklerini kamuoyuna saygıyla duyururlar.

Güneydoğu'da bir süredir yaşanan şiddet ve terör olayları, öncelikle ele alınması gereken partiler üstü çok önemli bir sorundur.

Bu sorunun çözülmesi ancak demokratik bir hukuk devleti içinde mümkündür.

Türkiye Cumhuriyeti üniter bir devlettir. Bu devleti kuran ulusumuzun, cumhuriyetimizi ve demokrasimizi benimseme sürdürme ve geliştirmede rıza birliği vardır. Bu rıza birliği sorunun çözümünü kolaylaştıracak en önemli unsurdur.

Çağımızda, silahla, şiddetle, terör yoluyla hak elde etme dönemi kapanmıştır. Günümüz koşulları hakların elde edilmesi ve yaşatılması için ortak barışçıl kurallar ve kurumlar oluşturmuştur.

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği süreci (AGİK) ve Paris şartı, ülkeler ve halklar için küresel düzenler, haklar ve özgürlükler getirmiştir. Bu kurallar, sözleşmelerin imzacı tarafı olarak Türkiye için de uyulması gereken zorunlu kurallardır.

Ülkemizin tümünde, insan hakları ve temel özgürlüklere dayalı bir hukuk devleti mutlaka kurulacaktır. Bu hukuk devletinde yurttaşların kendilerine verilen hak ve özgürlükleri kullanmak ve geliştirmek istekleri de doğaldır. Ancak, bu istemlerin yerine getirilmesinde hukukun izin verdiği araçlar kullanılabilir.

Devletin demokratik otoritesi ve yasalar çerçevesinde tüm siyasal istekler, parlamento, kitle örgütleri, basın yoluyla tartışılabilir ve uygulamaya konulabilir.

Şiddet ve terör yolu ile devletin varlığına ve demokratik otoritesine saldırı insan hak ve özgürlükleri çerçevesine girmez ve kabul edilemez. Devletin görevi de hukuka ve insan haklarına bağlı bir demokratik devlet anlayışını ödünsüz uygulamaktır. Böyle bir devlet anlayışı ve devlet yapısı, ülkenin ve yurttaşların tümü için önümüzdeki dönemde mutlaka ve eksiksiz olarak kurulacaktır.

Yurttaşlarımız arasında kültür, düşünce, inanç, dil ve köken farkları olması doğaldır. Bunlar başka ülkeler için de geçerlidir. Böylesine çeşitlemeler demokratik ve üniter devlet için bir zaaf değildir. Bir üniter yapı içinde çeşitli etnik, kültürel ve dile ilişkin kimlik özellikleri özgürce ifade edilebilir, özenle korunabilir ve rahatça geliştirilebilir. Bu ulus ve devlet birliğinin gücünü azaltmaz aksine pekiştirir. Türkiye'de yapılması gereken ve hedeflenen de budur.

Ülkemizde uluslararası anlaşmalarla kabul edilen azınlıklar dışında hiçbir yurttaşımız azınlık sayılamaz. Türkiye'de herkes eşittir ve 1'inci sınıf yurttaştır. Herkesin kendi ana dilini, kültürünü, tarihini, folklorunu, dinî inançlarını araştırması, koruması ve geliştirmesi temel insan hak ve özgürlüğü kapsamı içindedir. Bu haklar yasalar çerçevesinde sağlanacaktır.

Ancak devletin resmî dili, bayrağı, simgeleri, sınırları ve Türkiye Cumhuriyetinin hükümranlık hakları her türlü tartışmanın dışındadır.

Terör ve anarşi yaratanlar ve şiddet kullananlar hukuk içinde mutlaka etkisiz hale getirilecektir.

Demokratik bir hukuk devletinde de, olağanüstü hal ve benzeri kurumlara başvurmak zaman zaman gerekli olabilir. Ancak bu kurumlar, yıllarca sürer ise etkinliklerini yitirebilirler. Devletin resmi bilgileri elde edildikten sonra Hükümet bu konuyu temelden ele alacak ve çözüme kavuşturacaktır. Bu çerçevede yeni ve etkin, siyasal, ekonomik, sosyal, hukuksal ve dış politika önlemlerine başvurulacaktır Ayrıca, uygulanmakta olan koruculuk sisteminin ve bölge valiliğinin yarar ve zararları da değerlendirilip; yeni kararlara varılacaktır.

Halkımız, bu sorunu demokratik hukuk devleti otoritesi, insan hakları ve demokrasi içerisinde mutlaka çözeceğimize inanmalıdır ve bu konuda parlamentosuna ve hükümetine güvenmelidir.

Hükümeti oluşturan partilerin; tüm halkımıza saygı, sevgi, şefkat ve insan hakları anlayışıyla yaklaştığı ve hep böyle yaklaşacağı konusunda kimsenin kuşkusu olmamalıdır.

Bölgenin kalkınması, yaşam şartlarının iyileştirilmesi, bozulan dengelerin düzeltilmesi, haksızlıkların önlenmesi politikalarımızın vazgeçilmez temelini oluşturacaktır.

Ülkemiz demokrasi, insan hakları, hukuk devleti, ulusal bütünlük, güven ve barış içinde yaşanan bir ülke haline mutlaka getirilecektir.

KALKINMA

Doğruyol Partisi ve Sosyaldemokrat Halkçı Parti, bölgeler arasındaki dengesizlik ve toplumun geniş kesimlerini doğrudan ilgilendiren konularda ilişik ilke ve önerileri benimsediklerini kamuoyuna saygıyla duyururlar.

A) BÖLGE KALKINMA PLANLARI

Türkiye'de, son 10 yılda bölgelerarası gelişmişlik farkları artmıştır. Bu durum, Hükümetin üzerinde duracağı önemli sorunlardan biridir. Bu nedenle bölgeler arasındaki dengesizliği gidermek bölgelerarası toplumsal ve ekonomik bütünleşmeyi sağlamak kararındayız. Bu amaçla gerek ekonomik faaliyetlerin, gerek kamu hizmetlerinin dağılımında bu hedefin gerektirdiği altyapıyı hazırlayan ve destekleme mekanizmalarını kuran bir "Bölgesel Gelişme Politikası" uygulanacaktır.

Gelişmiş bölgeler içinde de daha az gelişmiş yöreler bulunmakla birlikte, geri kalmışlığın coğrafi bir bütünlük gösterdiği Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerine özel bir önem verilecektir.

Doğu ve Güneydoğu için genel ve Bölge Kalkınma Planları çerçevesinde özel "Bölgesel Kalkınma Planı" hazırlanarak uygulamaya geçilecektir.

Amacımız, bu bölgede ve geri kalmış diğer bölgelerde kaynakları harekete geçirerek, üretimi artırmak, bölge halkına yeni iş ve geçim olanakları yaratmaktır.

Bu amaçla

1. - Kamu yatırımları artırılacak, özel sektör yatırımları için teşvik sistemi değiştirilecektir.

Doğu ve Güneydoğu Bölgesi gelişmemiş altyapısı, tarım ağırlıklı ekonomisi, tüketim merkezlerine uzaklığı, güç doğa koşulları gibi nedenlerle tüm teşvik önlemlerine rağmen özel sektör için yatırım yapılabilir bir bölge haline getirilememiştir. Öte yandan kamu yatırımları da istenen düzeye ulaşamamıştır.

Ülke Kalkınma Planlarında yer alan ve 1980 öncesi başlatılan birçok tesis ve fabrika ANAP döneminde yeniden değerlendirme yapılarak durdurulmuştur. Böylece Irak-Türkiye İkinci Boru Hattı, GAP Projesi ve bir kısım güvenlik amaçlı yatırım dışında yeni iş ve istihdam alanlarının yaratılmasına olanak sağlayacak ciddi hiçbir yatırım 1980 sonrasında gerçekleştirilmemiştir.

Bölge için verilen teşvik belgelerindeki artış, bölgede yatırımların artmasına ve ekonominin gelişmesine önemli bir katkı yapmamıştır. Birçok teşvik belgesi proje aşamasında kalmış, bazıları da basit yapılarla sınırlı kalmıştır. Teşvik verilen projelerin gerçekleşmesini izleyecek ve verilen kaynakların yerinde kullanılmasını sağlayacak bir denetim yapılmamıştır. Bölge için sağlanan bazı kaynaklar bölge dışında kullanılmıştır. Doğu ve Güneydoğu Bölgesine yatırım yapmayı özendirecek yeni bir teşvik sistemi geliştirilecektir.

Bölgesel Kalkınma Planı yalnız özel sektöre yönelik teşviklerle sınırlı kalmayacak, kamu kesimi de öncü ve girişimci olarak bölgenin ekonomik ve toplumsal sorunlarının çözümünde gerekli katkıyı yapacaktır.

2. - İşsizlik sorununa kısa dönemde "Özel İstihdam Projeleri" yardımı ile çözüm bulunacaktır.

İşsizlik Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde büyük boyutlara ulaşmaktadır. Özellikle 1980 sonrasında üretken sektörlere yapılan yatırımların düşüklüğü işsizlik sorununun daha da ağırlaşmasına yol açmıştır.

Tarımın bölgedeki yapısı ve özelliği yerleşik birimlerinin küçüklüğü ve dağınıklığı, yatırımların yetersizliği bölgede işsizliği en önemli sorun haline getirmiştir.

İşsizlik sorununa üretken alanlarda yapılacak yatırımlarla çözüm bulunabilecektir. Ancak yatırım projelerinin sonuçlanması belirli bir süreyi gerektirdiğinden, kısa dönemde işsizlik sorununa "Özel İstihdam Projeleri" ile çözüm getirilecektir.

B) HÜKÜMET, TOPLUMUN GENİŞ KESİMLERİNİ DOĞRUDAN İLGİLENDİREN KONULARA YENİ ÇÖZÜMLER GETİRMEYE KARARLIDIR.

- Askerlik süresi kısaltılacaktır.
- Asgari ücretten aşamalı olarak vergi alınmayacaktır.
- Küçük çiftçinin faiz borçları bir defaya mahsus olmak üzere affedilecektir.
- Halkımızın tümüne aşamalı olarak "Yeşil Kart" verilmek suretiyle sağlık hizmeti sunulacaktır. Ekonomik gücü olmayanların sağlık giderleri devletçe karşılanacaktır.
- Devletin kişilere ve kurumlara olan borçları, belli bir ödeme takvimine bağlanarak ödenecektir.
- Vergi reformu ile birlikte küçük esnaf, sanatkâr ve üreticilerin vergi yükü, gelirleri ile orantılı olarak hafifletilecektir.
- İşsizlik Sigortası kademeli olarak getirilecektir.
- Ev kadınları aşamalı olarak sigorta kapsamına alınacaktır.
- Kadınlarımızın 20, erkeklerimizin 25 hizmet yılını tamamlamaları halinde isteyenlerin yaş haddine bakılmaksızın emeklilikleri sağlanacaktır.
- Zaman içinde Sosyal Güvenlik Kurumlarının uyum haline getirilmeleri sağlanacaktır.
- Yeni bir eğitim reformu ile birlikte, öğretmenlerin nitelikleri ve yaşam düzeyleri yükseltilecektir.
- Demokratik çerçevede ve hukuk kuralları içinde yolsuzlukların üzerine gidilecektir.
- Devlette verimlilik ve etkenlik, kamu görevlilerine adil ve onurlu bir yaşam düzeyi sağlayacak bir kamu personel reformu yapılacaktır.

Adil yargıyı, geciktirilmeyen adaleti sağlayacak bir adalet reformu çerçevesinde adil ve hızlı yargı ile hakim güvencesi sağlanacaktır.

TBMM Tutanak Dergisi
Dönem 19 Cilt 1 Birleşim 7
Sayfa 109-138
25.11.1991 Pazartesi

BİRİNCİ OTURUM
BAŞKAN: *Başkanvekili Yıldırım Avcı*
KÂTİP ÜYELER: *Ali Günaydın (Konya)*
Işılay Saygın (İzmir)
Açılma Saati: *15.00*

BAŞKAN — Türkiye Büyük Millet Meclisinin 7'nci Birleşimini açıyorum. 19'uncu Dönem Milletvekillerimizi kutlar, çalışmalarının milletimize ve memleketimize hayırlı olmasını dilerim.

Toplantı yetersayımız vardır.

Gündeme geçiyoruz.

Hükümet Programının Okunması

BAŞKAN — Başbakan Sayın Süleyman Demirel tarafından kurulan Bakanlar Kurulunun programı okunacaktır.

Bakanlar Kurulu programını okumak üzere, Başbakan Sayın Süleyman Demirel; buyurun efendim. *(DYP sıralarından ayakta alkışlar, SHP sıralarından alkışlar)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (İsparta) — Sayın Başkan,

Sayın Milletvekilleri,

20 Kasım 1991 günü göreve başlayan hükümetin programını sunmak amacı ile huzurunuzdayız.

Yüce Meclis'in değerli üyelerini, şahsım ve Bakanlar Kurulu adına saygı ile selamlıyorum.

Hepinizin malumu olduğu gibi, 20 Ekim 1991 Genel Seçimleri hiçbir siyasi partiye tek başına hükümet kurma olanağı vermemiş, ancak başında bulunduğum Doğru Yol Partisi, seçimlerden en çok parlamento üyesi çıkaran parti olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne girmiştir.

Bu nedenle demokratik mekanizmanın gereği olarak, seçimler sonucunda, Parlamentoda en çok üye sayısı kazanan parti genel başkanı sıfatıyla, Sayın Cumhurbaşkanı, hükümet kurmak beni görevlendirmiştir. Bilinen süreç işlemiş ve DYP-SHP Koalisyon Hükümeti kurulmuştur.

DYP ve SHP arasında oluşan bu hükümet, DYP'nin yüzde 27,2 ve SHP'nin de yüzde 20,8 oy tabanıyla toplam yüzde 48 oranında millet iradesi desteğine sahip

bir Hükümettir. Böyle bir halk desteğine sahip bulunan Hükümetimiz, Türkiye'den son 11 yılın en geniş tabanlı Hükümeti olarak yüce Türk milletin huzuruna çıkmaktadır. Bu genişlikte oy desteğini temsil eden Türk halkının özlemlerini yansıtan böyle bir Hükümetin, uzun süreli olması ve ülkemizin sorunlarını çözmesi için her türlü çaba gösterilecektir. Çünkü Türkiye yeni bir ümitle yeni bir Hükümeti görev başına getirmiştir.

Hükümetin önünde bulunan "sorunlar tablosu" çözümü bulunan, ama zorluğu tartışılmaz olumsuzluklarla doludur.

Her gün ülkenin birçok yerinde etkisini gösteren anarşi ve terör can almaya devam etmekte, güvenlik güçleri mensupları ve masum vatandaşlarımız şehit edilmekte, büyük illerimizde soygunlar birbirini izlemekte, faili meçhul cinayetlerin sayısı artmaktadır.

Türkiye, Birleşmiş Milletler ölçülerine göre insan hakları ve demokrasi değerlendirmesinde 66. sıraya düşmüştür. Ekonomik bakımdan ise; 24 OECD ülkesi içinde en pahalı ve en fakir, işsizi en çok, en az elektrik, en az demir-çelik kullanan, kişi başına en az otomobili, en az telefonu bulunan bir ülkedir.

1991 yılında nüfus artış hızı bile yüzde 2,5 iken, büyüme hızı sadece yüzde 2,2 olabilen ülkemizde yaşam on yılda 70 defa pahallılaşmış, dünyada gelir dağılımı en bozuk ilk on ülke arasına girmiş, nüfusunun yüzde 50 sosyal güvenlikten yoksun, dünyanın en borçlu ülkeleri arasında yer almıştır.

Yıllık enflasyon oranları yüzde 70'leri, iç borçlar 80 Trilyon TL'yi, dış borç ve toplam döviz yükümlülüklerimiz 50 milyar doları aşmaktadır.

Yatırım ve sanayileşmesi hemen hemen durmuş, işsiz sayısı artmış, pahalılığı önleyememiş, 40 ilinin dışında göç verdiği Türkiye yolsuzluk iddialarının doruğa çıktığı, bu bozuk sosyal yapısı ile halkın gelecek ümitlerinin giderek karamsarlığa dönüştüğü bir noktadır.

Ekonomik ve toplumsal alanda yaşanan olumsuzlukların yanısıra, Türkiye, kamu yönetimi açısından da son yıllarda ağır bir tahribata maruz kalmıştır.

Hükümeti oluşturan iki siyasi partinin ortak amacı, ülkemizin bugün karşı karşıya bulunduğu ağır sorunları çözmek; ülkede siyasi, ekonomik ve sosyal huzuru ve esenliği kurmak; vatandaşlarımızı ezen hayat pahalılığına çare bulmak; milletimizi, yarının güvence altında gören dengeli bir toplum haline getirmek; toplumsal adaleti gerçekleştirebilecek tüm önlemleri almak; istikrar içinde kalkınmayı sağlamak; Türkiye'yi uygar dünya ile bütünleştirmek ve böylece, barış, hoşgörü, güvenlik ve refah Türkiye'sini yaratmaktır.

İşte hükümetimiz bu ana ilke etrafında ve aşağıdaki temel hedefleri ve görüşleri gerçekleştirmek amacıyla ve Yüce Meclis'imizin yüksek tasviplerine mazhar olmak umuduyla huzurlarınızda bulunmaktadır.

Özgürlükçü, katılımcı ve her anlamda tam demokratik rejim, Türk milletinin vazgeçilmez, feda edilemez, ödün verilemez, yaşam tarzıdır.

Millet iradesinin mutlak üstünlüğü ve egemenliğin kayıtsız şartsız Türk milletine ait olduğu ilkesi, ülkemiz için her şeyin hareket noktasıdır.

Türkiye, devleti, ülkesi ve milleti ile bölünmez bir bütündür. Ülkemizin bölünmez bütünlüğü tartışılamaz. Türkiye'nin üniter devlet niteliği, toplumsal yapımızdan kaynaklanan tarihsel ve geleneksel beraberlik ve birlik fikrini yansıtmaktadır. Bu birlik ve beraberlik, ortak bir "siyasi kültürün" sonucudur. Bu beraberlik ve birliğin zedelenmesinin, kesinlikle kimseye yararı yoktur.

Türk devletinin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü her şartta sonuna kadar savunmayı ve kesinlikle korumaya kararlıyız. *(DYP sıralarından alkışlar)*

Ülkemizin, günümüz siyasal, sosyal ve ekonomik koşullarını dikkate alan; çağdaş, katılımcı ve tam demokratik bir anayasaya gereksinimi vardır.

Türkiye'nin ihtiyacı olan anayasa, hukukun üstünlüğünü vazgeçilmez ilke sayan, tam demokratik ve çoğulcu sistemi öngören, çağdaş bir anayasadır.

Böyle bir anayasa, Paris Şartı'nın da öngördüğü katılımcı demokrasinin tüm koşullarını, insan hakları, kişi hak ve hürriyetleri ile sendikal hakların en ileri ülkelerde görülen oranda yer almasını sağlayacak ve Türkiye'nin uygar dünya ile bütünleşmesine yönelik önemli bir adımı oluşturacaktır.

Kişi ve kurumların hak ve özgürlükleri, bu anayasada çağımızın en gelişmiş anlayışı ile sergilenmelidir.

Böyle bir anayasanın siyasi partiler başta olmak üzere, ülkedeki ilgili kuruluşlarının ve halkımızın uzlaşması sonucu oluşmasını önermekteyiz. Şuna kesinlikle inanıyoruz ki, katılımcı demokrasilerde "genel mutabakat" anayasaların kalıcılığının temel şartıdır.

Özetlemek gerekirse; ülkemiz, çağdaş ve tam demokratik bir sivil toplum anayasası ihtiyacı içindedir.

Böyle bir anayasa hazırlama onurunun bu parlamentoya ait olmasını yürekten diliyorum.

Hükümet olarak, ülkemizi, yukarıda temel ilkeleri belirtilen bir anayasaya kavuşturulabilmek için TBMM'de bütün olanakları kullanmaya hazır olduğumuzu aziz Türk milletine beyan ederiz.

Paris Şartı ve öncesindeki bütün belgelerde yer alan insan haklarına ilişkin temel ilkeler, devletimiz ve toplumumuz için de vazgeçilmez ön şartlar ve yaşamsal verilerdir.

Türkiye'de insan hakları uygulamaları, ülkemizin uluslararası taahhütleri, siyasal rejimi ve uygar dünya ile bütünleşme yolundaki iradesiyle uyum haline getirilecektir. Bu amaçla Hükümetimiz ülkede ilk kez insan hakları ile ilgili bir Devlet Bakanlığı kurmuştur.

Günümüzün yeni evrensel gelişmeleri ve ihtiyaçları ile AGİK süreci sonucu 20 Kasım 1990'da kabul edilen ve ülkemizin de katıldığı Paris Şartı ve Yeni Dünya Düzeni içinde Türkiye, Dünya ile bütünleşebilmek için hukuk sistemini gözden geçirerek onu, güncel ve evrensel hale getirecektir.

Hükümetimiz, Türkiye'de bir hukuk reformu gerçekleştirmek kararındadır. Bu reform Anayasa dahil, hukuk sistemimizin hemen tüm boyutlarını kapsayacaktır.

Yargı, her anlamda bağımsız hale getirilecek, adalet sistemi, günü ihtiyaçlarına uyum sağlayacak şekilde değiştirilecektir.

Hukuk sistemimizde, evrensel demokrasiye aykırı hüküm veya yapılanmalar hangi yasada yer almış olursa olsun, bunların tümü evrensel değerler ve normlar çerçevesinde değiştirilecektir.

Hükümetimiz, "12 Eylül hukuku kalıntıları" olarak nitelendirilebilecek, yasal düzenlemeleri, uygulamaları ve kısıtlamaları süratle yürürlükten kaldırarak, her alanda tam demokratik bir siyasi ortamı yaratmak gerekliliğine kesinlikle inanmaktadır. *(DYP sıralarından alkışlar)*

Siyasal yaşamın temel hak ve özgürlükler çerçevesinde yeniden kurumlaşması sağlanacaktır. Yargı kararı olmadan kapatılan siyasi parti ve kuruluşların uğradığı haksızlıkların giderilmesi, yasakların kalkması ve hakların iadesi yoluna gidilecektir. *(DYP sıralarından alkışlar)*

12 Eylül 1980'de oluşan milli güvenlik konseyi ile bu dönemin diğer yönetim yetkilileri her türlü "cezai, mali ve hukuki sorumluluğun" dışında tutan Anayasa'nın geçici 15. maddesi objektif ve üniversal hukuk kurallarına aykırıdır. Bu nedenle Hükümetimiz, bu hükmü yürürlükten kaldırmak için TBMM'de, gerekli çoğunluğu bulma çalışmalarını başlatılacaktır. *(DYP sıralarından alkışlar)*

Geçtiğimiz iki dönemde yürütülen Kanun Hükmünde Kararname uygulaması kötüye kullanılmıştır. Yıllarca bekletilen Kanun Hükmünde Kararnamelerle, yasama yetkisi, yürütme organına devredilmiş, kuvvetler ayrılığı ilkesi zedelenmiştir. Hükümetimiz bu uygulamayı sürdürmeye ve Kanun Hükmünde Kararnameleri 90 gün içinde TBMM'den geçirip yasalaştırmaya kararlıdır. Bu yapılamadığı takdirde, KHK yok sayılacaktır.

Sayın Başkan,

Sayın Milletvekilleri,

Türkiye, her şeyden önce, çağın getirdiği yenileşmeyi, devleti ve toplumuyla yakalamak zorundadır.

Ülkemizde, çok seslilikle birlikte uzlaşma, barış ve yapıcı tartışmalar ortamının oluşturulması ve hoşgörünün toplumumuza ve siyasi yönetimlere ilke olarak hakim olmasının sağlanması kaçınılmaz bir ihtiyaçtır. Ancak bu sayededir ki, hoşgörünün, barışın ve sosyal ekonomik huzurun hakim olduğu bir toplumsal dayanışma Türkiye'sini yaratmak mümkün olacaktır. Hükümetimiz, hoşgörü ve sosyal barışı, toplumun bütün katmanlarına yayacak ortamı yaratmaya kararlıdır.

Gelişen dünya ile bütünleşme ve evrensel değerleri savunma, Türkiye'nin kendi gelenekleri ile bağdaştırarak sürdüreceği bir gelişme sürecidir. Türkiye, gelişmişlik yoluna devam ederken, bu süreçten ayrılmayı asla düşünmemektedir.

Laik ve Atatürk ilkelerine bağlı Türkiye'de inanç, düşünce, anlatım özgürlükleri toplumun temelidir, kısıtlanamaz.

Hükümet, çağdaş akım ve gelişmelere paralel bir basın özgürlüğü anlayışını kesinlikle oluşturmak ve uygulamaya koymak kararındadır.

Halkımıza, gerçekleri yansıtan ve doğru haber alma olanağı sağlayan tarafsız bir devlet radyo-televizyonu mutlaka sağlanacak ve özel televizyon ve radyo istasyonlarının da kurulmasına olanak veren hukuksal ortam hazırlanacaktır.

Bu amaçla hükümetimiz bir yandan bunun gereği olan Anayasa değişikliklerini sağlamaya çalışacak, öte yandan da anayasa değişikliğini gerekli kılmayan yasal düzenlemeleri gerçekleştirecektir.

Ülkemizin her yanında terör mutlaka önlenecek, yurttaşların can güvenliği ve huzuru sağlanacaktır. Siyasi cinayetlerin son bulması ve faillerin yakalanması devletin en önemli görevlerinden biridir.

Güneydoğu Anadolu Bölgemizdeki terör önemli boyutlara ulaşmış ve ülkemizin çok önemli bir sorunun haline gelmiştir. Hükümetimiz, bu terörü, önlemeye kararlıdır. Bunun için de, demokratik rejin içinde kalarak; Olağanüstü Hal ve Bölge Valiliği düzenlemesi ve Koruculuk sistemi gözden geçirilecek; Silahlı Kuvvetlerimiz ve diğer güvenlik güçlerimiz arasında, komuta, karar ve uygulama birliği sağlanacak; suçsuz yöre halkına şefkatle davranılacak, devletle halkın güven bağı yeniden kurulacaktır.

Güneydoğu'da yaşanan şiddet ve terör olayları, öncelikle ele alınması gereken partiler üstü çok önemli bir sorundur. Bu soruna demokratik hukuk devleti içinde çözüm bulunacaktır.

Türkiye Cumhuriyeti üniter bir devlettir. Bu devleti kuran ulusumuzun, Cumhuriyetimizi ve demokrasimizi benimseme, sürdürme ve geliştirmede rıza ve irade birliği vardır. Bu birlik sorunun çözümünü kolaylaştıracak en önemli unsurdur.

Çağımızda, silahla, şiddetle, terör yoluyla hak elde etme dönemi kapanmıştır. Günümüz koşulları hakların elde edilmesi ve yaşatılması için ortak barışçıl kurallar ve kurumlar oluşturmuştur.

"Avrupa Güvenlik ve İşbirliği" süreci (AGİK) ve "Paris Şartı" ülkeler ve haklar için küresel düzenler, haklar ve özgürlükler getirmiştir. Bu kurallar, sözleşmelerin imzacı tarafı olarak Türkiye içinde uyulması gereken kurallardır.

Ülkemizin tümünde, insan hakları ve temel özgürlüklere dayalı bir hukuk devleti mutlaka kurulacaktır. Bu hukuk devletinde, yurttaşların kendilerine verilen hak ve özgürlükleri kullanmak ve geliştirmek istekleri de doğaldır. Ancak, bu istemlerin yerine getirilmesinde hukukun verdiği araçlar kullanılabilir.

Devletin demokratik otoritesi ve yasalar çerçevesinde tüm siyasal istekler, parlamento, kitle örgütleri, basın yoluyla tartışılacak ve uygulamaya konulacaktır.

Şiddet ve terör yolu ile devletin varlığına ve demokratik otoritesine saldırı, insan hak ve özgürlükleri çerçevesine giremez ve kabul edilemez Devletin görevi de hukuka ve insan haklarına bağlı bir demokratik devlet anlayışı ödünsüz uygulamaktadır. Böyle bir devlet anlayışı ülkenin ve yurttaşların tümü için güvence olacaktır.

Yurttaşlarımız arasında kültür, düşünce, inanç, dil ve köken farkları olması doğaldır. Bunlar başka ülkeler içinde geçerlidir. Böyle bir çeşitlilik demokratik ve üniter devlet için bir zaaf değildir. Bir üniter yapı içinde çeşitli etnik, kültürel ve dile ilişkin kimlik özellikleri özgürce ifade edilebilecek, özenle korunabilecek ve rahatça geliştirebilecektir. Bu, ulus ve devlet birliğinin gücünü azaltmayacak, aksine pekiştirecektir.

Ülkemizde uluslararası anlaşmalarla kabul edilen azınlıklar dışında hiç bir yurttaşımız azınlık değildir. Türkiye'de herkes eşittir ve birinci sınıf yurttaştır. Herkesin kendi ana dilini, kültürünü, tarihini, folklorunu, dini inançlarının araştırması, koruması ve geliştirmesi temel insan hak ve özgürlüğü kapsamı içindedir. Bu haklar yasalar çerçevesinde sağlanacaktır.

Ancak devletin resmi dili, bayrağı, simgeleri, sınırları ve Türkiye Cumhuriyetinin hükümranlık hakları her türlü tartışmanın dışındadır. *(DYP sıralarından alkışlar)*

Terör ve anarşi yaratanlar ve şiddet kullananlar hukuk içinde mutlaka etkisiz hale getirilecektir.

Halkımız, bu sorunun demokratik hukuk devleti otoritesi, insan hakları ve demokrasi içinde mutlaka çözeceğimize inanmalıdır ve bu konuda parlamentosuna ve hükümetine güvenmelidir.

Hükümeti oluşturan partilerin, tüm halkımıza saygı, sevgi, şefkat ve insan hakları anlayışıyla yaklaştığı ve hep böyle yaklaşacağı konusunda kimsenin kuşkusu olmamalıdır.

Bölgenin kalkınması, yaşam şartlarının iyileştirilmesi, bozulan dengelerin düzeltilmesi, haksızlıkların önlenmesi politikalarımızın vazgeçilmez temelini oluşturacaktır.

Sayın Milletvekilleri,

Türkiye'de, son 10 yılda bölgelerarası gelişmişlik farkları artmıştır. Bu durum, Hükümetin üzerinde duracağı önemli sorunlardan biridir. Bu nedenle bölgeler arasındaki dengesizliği gidermek, bölgelerarası toplumsal ve ekonomik bütünleşmeyi sağlamak kararındayız. Bu amaçla gerek ekonomik faaliyetlerin, gerek kamu hizmetlerinin dağılımında bu hedefin gerektirdiği altyapıyı hazırlayan ve destekleme mekanizmalarını kuran bir "Bölgesel Gelişme Politikası" uygulanacaktır.

Gelişmiş bölgeler içinde de daha az gelişmiş yöreler bulunmakla birlikte, geri kalmışlığın coğrafi bir bütünlük gösterdiği Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerine özel bir önem verilecektir.

Doğu ve Güneydoğu için genel ve bölge kalkınma planları çerçevesi içinde özel "Bölgesel Kalkınma Planı" hazırlanarak uygulanacaktır.

Amacımız, bu bölgelerde ve geri kalmış diğer bölgelerde kaynakları harekete geçirerek, üretimi arttırmak, bölge halkına yeni iş ve geçim olanakları yaratmaktır.

Bu nedenle;

Kamu yatırımları arttırılacak, özel sektör yatırımları için özel bir teşvik sistemi geliştirilecektir.

Bölgesel kalkınma planı, yalnız özel sektöre yönelik teşviklerle sınırlı kalmayacak, kamu kesimi de öncü ve girişimci olarak bölgenin ekonomik ve toplumsal sorunlarının çözümünde gerekli katkıyı yapacaktır.

İşsizlik sorununa kısa dönemde "Özel İstihdam Projeleri" yardımı ile çözüm aranacaktır.

İşsizlik tüm bölgelerde büyük boyutlara ulaşmaktadır. Özellikle son yıllarda üretken sektörlere yapılan yatırımların düşüklüğü işsizlik sorunun daha da ağırlaşmasına yol açmıştır.

Sayın milletvekilleri,

Hükümet Programında yer alan konular, ülkemizin çözüm bekleyen başlıca sorunlarıdır. Programda yer almayan, ancak devletin klasik görevleri arasında bulunan bütün konular ve hizmetlerin bu yeni dönemin ve çağın gereği olarak daha etkin ve daha nitelikli bir şekilde yerine getirilmesi için devletin yeniden yapılanması, restorasyonu sağlanacaktır.

İşkence bir insanlık suçudur. Son yıllarda bu konuda ülkemize yöneltilen iddialar herkesi rahatsız etmiştir. Bunun önlenmesi görevimizdir.

Yeniden yapılanma içinde israf, kırtasiyecilik ve yolsuzlukla mücadele üzerinde en çok durulacak konular olacaktır. Bu amaçla kamu denetim sistemi yeniden gözden geçirilecektir.

TBMM adına denetim yapan Sayıştay'ın bu görevi eksiksiz yerine getirmesi sağlanacaktır.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri,

Hükümetimizin ekonomik programı, Türk ekonomisinin acil çözüm bekleyen sorunlarına kalıcı ve tutarlı bir yaklaşımın siyasi bir ifadesidir. Hükümetimiz bir çözüm üretme ve istikrar hükümeti olacaktır. Çözüm üretirken açıklık, eşitlik ve şeffaflık esas olacaktır.

Ekonomimizin gündemindeki ilk sırayı enflasyonun düşürülmesi almaktadır. Yıllardır düşürülmediği için kronik bir yapı kazanan enflasyon, bugün itibariyle yüzde 70'lere dayanmış ve kısa sürede üç haneli rakamlara ulaşacak bir eğilime girmiştir. Programımızda, enflasyonla mücadelenin ilk sırayı almasının nedenleri, kronikleşmiş yüksek enflasyonun ekonomideki mali ve reel dengelerin altüst olduğunu düşürüldüğü istikrarlı bir ortamın oluşturulmasının zorunluluğudur.

Halkımızın enflasyon ve geçim sıkıntısından kesinlikle ve kısa süre içinde kurtarılması için ilk etapta gerekli dengeleyici önlemler alınacaktır. Devralınan ekonomide bozulmuş dengeleri düzeltici önlemler, geçmiş dönemden gelen sorunların çözümü için gerekli olacaktır.

Yüzde 70 düzeyinde olan enflasyon oranı, ekonomik dengelerdeki bozulma hızının son aylarda giderek artması nedeniyle kısa sürede üç haneli rakamlara ulaşacak bir eğilime girmiştir. İlk aşamada bu eğilimi durdurup, enflasyonu kısa sü-

rede azaltabilmek için tutarlı ve bütünsel bir dengeleme, onarım ve canlandırma programının acilen uygulamaya konulması gerekmektedir. Ekonomik kararlarda tutarlılığa, sürekliliğe ve açıklığa özel önem verilecektir. *(DYP sıralarından alkışlar)*

Türkiye ekonomisini hem acilen onarmak ve canlandırmak, hem de yeni bir sanayileşme bakışı kazandırarak canlılık sağlamak amaçlarıyla oluşturulan ekonomik program iki bölümlü olarak uygulanacaktır. Program ilk bölümünde enflasyonun düşürülmesi ve ekonominin dengelerinin kurulmasına dönük politikalar belirlenirken, ikinci bölümle Türk ekonomisine yeni bir canlandırma kazandıracak atılım programının politikaları oluşturulmaktadır.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri,

Ekonomilerde dengenin sağlanması ve onarım sürecinin işletilmesinin temel koşulu, düşürülmeye çalışılan enflasyonun doğru teşhis edilmesi ve uygulama programlarının bu teşhise uygun olarak hazırlanıp, kararlı bir şekilde uygulanmasıdır.

Türkiye'de özellikle 1980'li yılların ikinci yarısından bu yana yaşanan süreç sonunda bugün gelinen noktadaki enflasyon, yüksek bir kronik enflasyondur. Uluslararası verilere göre, son yıllarda dünyada yalnızca 35 ülke yüzde 20'yi aşan enflasyonlar yaşarken, ülkemiz son on yıldır ortalama olarak yılda yüzde 45-50 dolayındaki enflasyonla dünya sıralamasında en yüksek enflasyonlu ilk on ülke içinde yer almaktadır.

Türkiye ekonomisini onarmak ve yeni sanayi yapısını oluşturmak için ekonominin dengelenmesi şarttır. Bunun içinde mevcut ekonomik krizi derinleştiren ve kurumsallaşan enflasyonun hızla düşürülmesi gerekmektedir.

Para programının, maliye ve reel döviz kuru politikaları ile birlikte sıkı bir koordinasyon ve etkileşim içinde yapılması temel yaklaşımımız olacaktır.

Bu program çerçevesinde uygulanacak para politikasının kilit noktası Merkez Bankası parasının kontrolüdür.

Yeni bir anlayışla uygulamaya konulacak para programının başarısı büyük ölçüde bütçe politikaları ile olan tutarlılığına bağlıdır. Bu nedenle, bütçe ve fonların gerçek durumunun öncelikle anlaşılması, bu verilerin reel büyüme ve reel döviz kuru hedefleri ile birleştirilerek Merkez Bankası için tutarlı hedeflerin üretilmesi gerekmektedir.

Programın kur politikaları ise bütçe, para politikaları ve enflasyon hedefleri ile birleştirerek ele alınacak ve mali koordinasyonun sağlanmasına özen gösterilecektir.

Sayın Başkan,

Sayın Milletvekilleri,

Enflasyonla kamu açıkları arasındaki sıkı ilişki nedeniyle dengeleme programının yoğunlaşacağı alanların başında kamu maliyesi gelmektedir.

Türkiye'de son yıllarda kamu sektörü borçlanma gereğinin GSMH'ya oranı 1990'da resmi verilere göre yüzde 9,4 olmuş, 1991'de yüzde 10'nun üstüne çıkması beklenmektedir. Körfez krizi nedeniyle dış dünyadan alınan hibeler hariç tutula-

cak olursa, 1991 yılı kamu açığı oranı yüzde 13 düzeyine ulaşacaktır. 1990 yılında kamu açıklarının yarısı ise KİT açıklarından kaynaklanmaktadır. Konsolide bütçedeki iç ve dış faiz ödemelerinin GSMH'ya oranı bütçe yatırımlarının payını geride bırakmaktadır.

Yaşanan yüksek oranlı kronik enflasyonu bir an önce düşürmek için uygulamaya konacak olan bu "Dengeleme ve Onarım Programıyla kamu sektörü borçlanma gereğinin GSMH'ya oranının iki yıl içinde 4,5'ler düzeyine indirilmesi hedef alınmıştır.

Denk bütçe kuralı, Hükümetimizin temel amacıdır. Bunun için, ülkenin tüm mali, ekonomik olanakları en iyi şekilde kullanılacak maliye ve ekonominin en ileri tekniklerine başvurularak, devletin bütün hesaplarının bir çatı altında toplanması sağlanacaktır. Böylece devletin dağıtılmış ve çok önemli kısmı Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin denetimi dışına çıkarılmış gelir ve gider dengeleri toparlanacaktır.

Konsolide bütçede kısa dönemde kısıtlı bazı iyileştirmelerin yapılması mümkündür. Yatırımların ve personel dışı cari harcamaların gözden geçirilerek bunlardan yapılacak tasarrufların belirlenmesi, vergi denetimiyle vergi tahsilatının arttırılması, geçiş dönemi ilkeleri benimsenmiş bir vergi reformunun başlatılması, önlemlerin başta gelenleri olacaktır.

Konsolide bütçe açığının ve kamu borçlanma gereğinin önemli bir bölümünü iç ve dış borç faiz ödemeleri oluşturmaktadır. Finans kesimin reformu ile iç borç faiz yükünün hafifletilmesi amaçlanırken, izlenecek kur politikası da dış borç faiz yükünü arttırmamaya yönelik olacaktır.

Enflasyonla mücadelenin önemli bir parçası kamu kesiminin yeniden yapılandırılması ve kamu ekonomisindeki şeffaflığın sağlanması olmaktadır. Bu amaçla ilke olarak, bütçe dışı fonlar bütçe içine alınarak mali disiplin içine sokulacaktır. Yürürlükte kalan fonlar da Sayıştay denetimine tabi tutulacaktır.

Fonların tasfiyesi ve gelirlerin bütçeleştirilmesi çalışmalarının hızla tamamlanabilmesi için fon envanterinin çıkartılması ve kamu kesimi genel dengesinde tüm fon hesaplarının çok açık bir şekilde görülmesi sağlanacaktır.

Bütçe dışı fonlarla ilgili strateji, sistem içinde kalan fonların açıklarının kendi içlerinde dengelenmesinin sağlamak olacaktır. Amaç, kamu açıklarının bu kesimden gelen yükünü hemen ortadan kaldırmaktır.

Tarım ve diğer kesimlere verilecek sübvansiyonların bütçe içinde gösterilmesi sağlanacaktır.

Öngörülen bu programın ilk iki yılında ağırlık, konsolide bütçe uygulamaları ile KİT ve finansal kesim reformları sonucu kamu borçlanma gereğinin düşürülmesine verilecektir. Bunlarla eşanlı olarak başlatılacak vergi reformunun ası amacı ise, vergi düzenin ıslahı, vergi dengeleme programı ve orta-uzun dönem sanayi atılım stratejisinin uygulaması açısından önemli katkılar beklenmektedir.

Bu amaçla;

Vergilendirilmesi gereken yeni mükellef grubunun dikkate alınması ve vergi istisna ve muafiyetlerinin gözden geçirilmesi suretiyle vergi tabanı genişletilecektir.

Ekonomideki mal hareketlerini kavramak amacıyla belge düzenin tam olarak yerleştirilmesine çalışılacaktır.

Etkin vergi denetimleriyle vergi kaçakları önlenecek ve vergi tahsilatı arttırılacaktır.

Gelir vergisi üniter yapıya kavuşturulacaktır.

Kurumlar vergisi oranı azaltılacak, ancak buna karşılık dağıtılan kar payının Üniter Gelir Vergisi Sistemine dahil edilmesi sağlanacaktır. Böylece AT uygulaması olan "Vergi Mahsubu Sistemi" ne geçilebilecektir.

Kentsel rantlar, yeni vergi düzenlemeleriyle etkin bir biçimde vergilendirilecektir.

Vergi gelirlerindeki yetersizlik nedeniyle ortaya çıkan kamu açıklarının neden olduğu enflasyon vergisi normal vergilerle ikame edilecektir.

Kamu gelirleri kompozisyonu içinde vergi gelirlerinin ağırlığı arttırılacaktır.

Sermayenin tabana yayılması ve borsanın canlandırılması için gerekli mali önlemler alınacaktır.

Gelir adaletini sağlayıcı biçimde asgari ücret kademeleri olarak vergi dışı bırakılacaktır.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri,

Uygulanacak programın en önemli noktalarından birisi KİT reformu oluşturmaktadır. İlk aşamada, KİT reformunun başarısı, uygulanacak bu programın başarısı içinde belirleyici olacaktır.

Ancak, KİT reformu sadece enflasyonu düşürme hedefine yönelik değildir. Kamu kesiminin küçültülerek daha rasyonel ve etkin hale getirilmesi, ekonomide verimin ve rekabetin artırılması, sermayenin tabana yayılması ve ekonomide demokrasinin sağlanması KİT reformunun önde gelen diğer hedefleri arasındadır. Kısaca KİT reformu Türkiye'nin dünya ile bütünleşmesinin temel koşuludur.

Yakın bir geçmişe kadar KİT'ler faaliyetleri sonucu net kaynak yaratmışlardır. KİT'lerin kaynak açıkları büyük ölçüde yatırım programları ile yüksek maliyeti iç ve dış borçlanmalarından kaynaklanmaktadır.

Öte yandan, KİT'lere her aşamada yapılan politik müdahaleler keyfi olmuştur. 500 büyük firma kapsamına giren KİT'lerin satış karlılığı 1985 yılında yüzde 10,8 iken, 1990 yılında yüzde 1 düzeyine düşmüştür. 1991'de bu durum daha da kötüye gitmektedir.

KİT'lerin en önemli sorunu ve zararlarının en önemli nedeni mali büyümelerin bozukluğudur. Bu kuruluşlar büyük bir borç yükü altındadırlar. Zarar etmelerinin diğer önemli nedenleri ise istihdam fazlalığı ve verimlilikteki düşüklüktür.

Önümüzdeki dönemde Türkiye'de piyasa ekonomisinin yerleştirilmesi, rekabet koşullarının güçlendirilmesi, kalkınmanın yurt sathına dengeli bir şekilde yayıl-

ması, yeni bir sanayi atılım sürecinin başlatılması ve sanayinin mülkiyetinin halka yayılması konularındaki KİT'lere önemli görevler düşecektir.

KİT'lerin görev olarak verilen yatırımları dışındaki kaynak gereksinimlerinin mali piyasalardan sağlanması esas olacaktır. KİT'lerin bütçeye ve hazineye yük olmaları önlenecektir.

KİT'lerden bazı işleri zararına yapmaları isteğinde, bunların karşılıkları piyasa mekanizmasına uygun yöntemlerle görev tazminatı olarak bütçeden ödenecektir. Devlet tarafından sosyal ve ekonomik amaçlı görev olarak verilen yatırımların karşılığı, o yılın bütçesine koyularak kuruluşlara görev tazminatı olarak verilecektir.

KİT'lerden özel kanunları iptal edilerek yeni bir kanunla, kamu hizmeti yapanlar hariç tüm KİT'ler Türk Ticaret Kanunu kapsamına sokulacak ve anonim şirket şeklinde örgütlenmeleri sağlanacaktır.

Oluşturulan anonim şirketler, sektör holdingleri bünyesinde toplanacaktır. Sektör holdingleri stratejik kaynak yönlendirmesi ve koordinasyonu sağlayacak, ancak şirketlerin hedeflere yönelik yönetimlerine müdahale edilmeyecek yapıda organize edilecektir. Yönetim felsefesi "hedeflere yönelik yönetim" olacak ve tüm yöneticiler saptanan hedeflere ulaşmaları için gerekli yetkilerle donatılacak ve ilgili hedeflere ulaşmaktan sorumlu olacaklardır. Holdingler oluşturulurken mali bünyelerinin yeterli olmasına ve kaynak dengelerinin tutturulmasına özen gösterilecektir.

KİT reformunun temel hedefi KİT'lerin Türk halkına ve kalkınmasına hizmet etmesinin sağlanması olacaktır. Bu hedefe öncelikle KİT'lerin verimliliklerinin arttırılmasıyla ulaşılacaktır.

KİT'ler politik ve bürokratik müdahalelerin dışına çıkarak, kendi organları kanallarıyla iyi ve profesyonel bir yönetime kavuşturulacaktır. Bu kapsamda KİT'ler özerkleştirilerek özel bir statüye kavuşturulacak ve bünyelerinde genel kurul, yönetim kurulu ve bunlara sorumlu icra organları oluşturulacaktır. KİT reformunun temel stratejisi etkin bir yönetim için yeniden yapılanmaktadır.

Yeniden yapılanma özerkleştirme yanında özelleştirmeyi de kapsayacaktır. Ancak, özelleştirme bir amaç değil, bir araç olarak kullanılacaktır. Yani, "Her ne pahasına olursa olsun özelleştirme" veya bütçeye gelir sağlamak değil, ekonomide verimin ve rekabetin arttırılması temel amaç olacaktır.

Özelleştirme, özel kurumlar tarafından önceden saptanmış hazır modeller yerine, her kuruluşun imkân ve ihtiyaçlarına uyan yöntemlerle uygulanacaktır.

Özelleştirme KİT'lerin mali bünyelerinin kuvvetlendirilmesi için de araç olarak kullanılacaktır. Bu sayede KİT'lerin yeniden yapılanması ve ekonomiye kazandırılmaları bütçeye yük olmadan gerçekleştirilebilecektir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kalkınmasına ve Türk halkına hizmet amacına yönelik statüsü özerk bir kurum kurularak, KİT'lerin hisselerine sahip olacak holdinglerin hisse senetlerinin yüzde 5'i bu kuruma devredilecektir.

KİT reformu ile ilgili mevzuat düzenlemeleri, özerk kurumun kuruluşu, KİT'lerle ilgili organizasyon 1992 yılının ilk yarısı içinde yapılacaktır.

Oluşturulacak bu özerk kurum; özelleştirme, birleştirme, yeniden mali yapılanma, ufaltma, yer değiştirme gibi tedbirleri alabilecektir.

Finans ve bankacılık reformunun, bu programın başarıya ulaşmasında önemli bir yeri olacaktır. Bu programın başarıyla yürütülebilmesi için kamu ve finans kesimi reformlarının eşanlı yürütülmesi gerekmektedir. Dünya standartlarının çok üzerindeki reel faizler aşağıya çekilmedikçe KİT ve kamu kesimi reformu başarılı olmayacağı gibi, KİT ve kamu kesimi reformu yapılmaksızın finans reformunun gereksinimi olan kaynak yapısı da yaratılamayacaktır.

Finans ve bankacılık kesimi reformu mali piyasalarda yapılacak yeniliklerden ve yeni finansal araç ve kurumların geliştirilmesinden oluşmaktadır. Reformun amacı, mali piyasalarımızın mevcut sorunlarına çözüm getirmektedir.

Nominal ve reel kredi maliyetleri ve fon aktarma maliyetleri dünya standartlarının çok üzerindedir. Nominal kredi faizleri yüzde 100'ları, fon kurtarma maliyeti yüzde 56'yı, reel faizler yüzde 34'ü aşmaktadır. Finans reformu ile reel faizler ilk aşamada yüzde 11'lere, fon aktarma maliyeti yüzde 8'lere indirilecektir.

Bugün için, menkul kıymet stoklarının yüzde 77'den fazlası, menkul kıymet ihraçlarının yüzde 89'u kamu sektörüne aittir. Kamunun mali piyasalardaki ezici ağırlığının hafifletilmesi gerekmektedir. Kurumlar ve araçlar arası rekabet zayıf, mali derinleşme yetersizdir.

Yabancı sermaye akımlarında doğrudan ve portföy yatırımlarının payı düşük, artışı istikrarsız; buna mukabil yüksek maliyetli sıcak paranın payı yüksektir.

Reel kredi ve fon aktarma maliyetleri düşürülecek, kamu açıklarındaki iç borç faiz yükü azaltılacaktır.

Finans kesiminde oluşturulacak yeni kurum ve araçlarla şirketlerin finansal seçenekleri arttırılıp, gerekli yatırım harcamalarının mali piyasalar aracılığıyla karşılanması sağlanacaktır.

Mali piyasaların derinleşmesiyle KİT'lerin mali yapıları sağlıklı hale getirilecektir.

Yabancı sermayeyi, kısa vadeli yatırımların yanı sıra doğrudan ve portföy yatırımlara yönelten teşvikler geliştirilecektir.

Bankaların yeni mali araçlara yönelmesi özendirilecek, bankaların rekabet gücü arttırılacaktır. Yatırım fonları çek hesabına bağlanacak, banka garantili bonolar yaygınlaştırılacak, bankaların tüketici finansman şirketi kurumlarına izin verilecektir.

Şirketlerin borç ve alacaklarının menkul kıymetlere dönüştürülüp, bu değerlerin borsalarda işlem görmesi özendirilecektir.

Risk sermayesi kurumu, finansman kurumları, kıymetli evrak fonları, tüketici bankaları, risk yönetim araç ve kurumları, enformasyon kurumları kurulacaktır.

Menkul kıymet yatırım fonları yeniden düzenlenecek, mali piyasaların geliştirilmesinde ve özelleştirmede bu kurumlardan etkin olarak yararlanılacaktır.

Tasarruflar üzerindeki gelir vergisi stopajının nominal değil, reel faiz gelirleri üzerinden alınması yönünde düzenlemeler gidilecektir.

Banka ve sigorta muameleleri vergisi düşürülecektir.

Bankaların yeni araçlara yönelmesini engelleyen uygulama ve düzenlemeler sistemli bir yaklaşımla yeniden ele alınacaktır.

Menkul kıymet yatırım fonları yeniden düzenlenip, yatırım fonları çek hesabına bağlanacak; banka dışı kurumlara fon kurma hakkı verilecek; fonların yönetim, denetim ve diğer fonksiyonları birbirinden ayrılacaktır.

Özel şirketlerin finansman bonosu, tahvil ve bankaların banka garantili bono çıkartmalarını engelleyen, zorlaştıran düzenlemeler ortadan kaldırılacaktır.

Küçük ve orta boy işletmelerin finansman sorununa çözümler ilk önce Halk Bankası bünyesinde, sonra da yeni oluşturulacak küçük ve orta boy sanayi bankacılığı çerçevesinde ele alınacaktır.

Kamu reformuyla mali denge sağlanmaya başlayacak, iç borçlanma gereği azaltılacaktır. bunun akabinde disponibilite ve munzam karşılıklar dünya standartlarına doğru indirilecektir.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri,

Hemen uygulamaya konacak "500 günlük dengeleme onarım ve canlandırma programının" diğer bir temel amacı, Türkiye ekonomisinde yeni yeni bir sanayileşme ve kalkınma süreci başlatmak ve ekonomiyi istikrara kavuşturarak iyileştirmektir.

1980'li yıllarda, Türkiye'de sanayileşme stratejisinden vazgeçilerek, sanayi politikaları ekonominin ana ekseni olmaktan çıkarılmıştır.

Öte yandan, ihracat için yalnızca bir sanayileşme stratejisine sahip olmak yetmemekte, sanayileşmenin doğru yönde ve doğru zamanlama ile yapılması gerekmektedir. Türkiye'nin ekonomik gelişmesinde esas olan, üretim ve ithalat yoluyla bazı yeni mallara sahip olmak ve bunları ihraç edebilmek değil, dünya pazarlarında sürekli yer tutabilmektir. Aksi ile yetinmeye çalışmak dünyada bugün sanayileşme stratejisine verilen anlamın ve çağın gerisinde kalmaktır.

1990'lı yılların başında gelinen ortam Türk ekonomisine yeni bir yön kazandıracak, yeni bir bakış verecek bir atılımı sağlayacak sanayileşme stratejisini gerektirmektedir. Türkiye'yi 2000'li yıllara sadece yeni bir sanayileşme stratejisinin taşıyabileceğine inanıyoruz.

Yeni sanayi stratejisi sadece üretimle sınırlı olmayacaktır. Teknolojik değişim, ticarete açık mallara yatırım, rekabet, bölüşüm, çalışma yaşamı, kurumsallaşma ve sosyal alandaki değişim politikaları ve çözümlerini de kapsayacaktır.

Türkiye, geçen on yılda sanayi kaybettiği ivmeyi kazanabilmek için sanayi, tarım, enerji ve ulaştırmadan başlamak üzere "Yeni ve büyük taleplerle işleyen" bir atılım stratejisine yönelmek zorundadır.

Sanayimiz dış ticaretteki korumacılık yerine üretimden başlayan teşviklerle, rekabet ve gelişmeyi arttırıcı yönde uzlaşma ile oluşturulup, açıklık, tutarlılık ve süreklilikle uygulanan Avrupa Topluluğu standartlarına paralel teşvik politikalarıyla desteklenecektir. Yine dünya ölçülerinde ve GATT'ın kabul ettiği şekilde anti-damping yasaları çıkarılacak ve üreticimizin haksız rekabet altında ezilmesine müsaade edilmeyecektir.

Yeni sanayi atılım stratejisi ile "yeni sanayiler" , "yeni sanayici kuşağı" ve "üstün becerili emek" dengesi hedeflenmekte ve bu yapılar arasındaki uzlaşmanın sağlanması da ortak bir siyasi amaç olarak alınmaktadır.

Yabancı sermaye, açık, yapıcı ve teşvik edici politikalarla özendirilecek ve desteklenecektir.

Geçmişten çok farklı şartlarla karşı karşıya olan ve üçüncü sanayi devrimi aşamasındaki global gelişmeyle yarışan Türkiye için "ihracat" ya da "ithal ikamesine" dayalı büyüme stratejisi çelişkisi yerine, bu iki stratejinin de zaman boyunca birbirine tamamlar bir yapı içinde "geleceğin dinamik karşılaştırmalı üstünlüklerine" bugünden yatırım yapacak bir "esnek sektör yapılaşması" öngörülmektedir.

Yeni sanayi atılım stratejisi Avrupa Topluluğu ile bütünleşmenin de sağlanmasını amaçlamaktadır. Topluluk ile bütünleşmek, salt ekonomik bir yaklaşım olmamaktadır. Demokrasi ve insan haklarına saygı bu nedenle yeni ekonomik örgütlenmenin de önkoşulu olacaktır.

Sanayimizin rekabet gücünü arttırmak amacıyla ileri teknoloji transferi ve kullanımı özendirilecektir.

Orta boy işletmelere, küçük esnaf ve sanayiciye yönelik yeni uygulamalarla bu kesimlerin finansman, pazarlama ve organizasyon sorunlarına çözüm getirilecek; ekonomimizin bu önemli birimlerinin şimdiye kadar ihmal edilmiş ihracat potansiyeli değerlendirilecektir.

Hem kamu, hem de özel kesim için tekelci ve idari kararlarla fiyat saptama yöntemleri yerine esnek fiyat oluşumuna giderek piyasalarda işlerlik kazandırılacaktır. Dünya ile bütünleşen bir yaklaşımla antitröst yasaları çıkarılarak kartelleşme önlenecek ve tüketiciyi koruyan biçimde rekabet arttırılacaktır.

Sanayileşme politikalarında devletin katı bir planlama ve hedefleme yaklaşımı içinde olmaması gerektiğine devletin rolünün koordinasyon ve istikrarı sağlayıp, özel sektörün potansiyelinin açığa çıkacağı bir ortamı yaratmak olduğuna inanmaktayız. İstikrarın sağlanmasında karar devamlılığı ve sürekliliği esastır ve bu sağlanacaktır.

Dünya ile bütünleşmede ve ihracatımızın arttırılmasında tarım kesiminin ve tarıma dayalı agro-endüstrisinin önemi büyüktür. Bu çerçevede GAP'ı da içe alan gıda ve tarıma dayalı sanayilerin bu bölgelerde kurulması için yatırımcılar tüm teşvik araçlarından yararlandırılacaktır.

Üçüncü teknoloji devrimi ürünlerinden otomasyon, bilgisayar kontrollü tasarım ve üretim, bilgi üretimine yönelik sanayi ve hizmetlerin sadece ithalatçısı olmadan, bunları yeni tüketim hevesleri olarak görmeden, geleceğin üretim süreçleri olan bilime dayanan ve üstün beceri yoğunluğu isteyen alanlara da geçilmesi bugünden programlanarak, teşvik edilecektir.

Yeni yatırımcılık yaratılarak, sektör önderleri ve yeni sanayicileri, Türkiye'nin sanayi coğrafyasını değiştirmek amacıyla, sanayiden yoksun bölgelere yönlendirebilmek için tüm teşvik araçlarından yararlandıracağız.

Türkiye'nin üretim sınırlarını geliştirmek, yeni sektör politikalarının işlerliğini kolaylaştırmak, üretimin ülke içinde yeni yerleşim dokularına yayılmasının sağlamak için "yeni üretim ve ulaştırma aksları" oluşturacağız.

Sanayi atılım stratejisinin can damarı, kaynakların yeni projelere hızla tahsis edilmesi olacaktır. Bunu en etkin bir biçimde sağlayacağız.

Projeye bağlı bağış türü veya kredi sistemine esneklik getiren kontrollü kredileri ön plana çıkartacağız.

Teşvikleri global bir yaklaşımla sektör ve ürün bazında yatırım ve verimliliğe yönelteceğiz.

Seçilecek pilot sektörlerde araştırma-geliştirme, proje geliştirme ve teknoloji transferleri için özel teşvikler uygulayacağız.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri,

Ülkemizde sanayi ve hizmetler sektörlerindeki hızlı gelişme karşısında tarım sektörünün milli gelir içindeki payı nispi olarak azalmış olmasına rağmen, bu sektör ekonomik ve sosyal hayatımızdaki önemini korumaktadır.

Tarım, genel ekonomi içinde iktisadi bir faaliyet alanı olmakla beraber, tarımsal yapımız nedeniyle 24 milyon insanımızın sosyal hayatını da şekillendiren önemli bir sektördür. Bu nedenle tarım sektörü, çiftçinin ve köylünün sosyal refahını arttırılmasını temin etmek üzere desteklenmeye devam edilecektir. Bu alanda çalışan, ülke ekonomisine katkıda bulanan çiftçi ve köylü; toprak, su ve iklim faktörlerini, en yeni ve modern teknolojilerle kullanarak üretim yapabilecek imkânlara kavuşturulacaktır.

Tarım kesimi için hedeflerimiz bu sektöre nefes aldırıp tarımı canlandırmak, GAP ile bütünleşen tarıma dayalı sanayileşme sürecini hızlandırmak, tarım da yeni teknoloji kullanımını desteklemek, sübvansiyon ve entegrasyon politikalarını girdi ve nihai ürünlerde tutarlı olursa uygulamaktır. Bu politikalarla Hükümetimiz tarım kesimini kendi kaderine terk edilmişlikten kurtaracaktır.

Tarım reformuyla eşanlı yürütülecek sanayi, kamu ve finans kesimi reformları sonucunda girdi ve kredi maliyetlerinde dünya fiyatları yakalanacak; sübvansiyonda üretimi destekleyici, gelir dağılımını düzeltici ve dünya uygulamalarına paralel politikalar izlenecektir. Nihai ürünlerde de tarıma dayalı sanayi ve ticaret geliştirilerek, tarım kesimine dış pazarlarda destek sağlanarak, zaman içinde dünya fiyatlarına ulaşılacaktır.

Bu nedenle, bu kesimin koşullarının iyileştirilmesi ve ülke kalkınmasının köyden başlatılarak gerçekleştirilmesi için, gereken önlemler alınacaktır. Bu bağlamda, üretimi arttırmak köylü ve çiftçimizi işsizlikten kurtararak, onu daha dinamik bir üretici haline getirmek için "kırsal sanayiler" oluşturulması ele alınacaktır.

Ayrıca, tarım sektöründe verimliliğin arttırılması için çiftçi ve köylümüzün eğitimine yönelik teknolojik ve mali, tüm önlemleri almak kararındayız.

Tarımda destekleme politikasında tarımsal ürünlerde fiyat ve çiftçi gelirinde istikrarı sağlamak, iç ve dış talebe göre üretimi yönlendirmek, kaynakların uygun kullanımını sağlamak girdi ve yeni teknolojilerin kullanımını yaygınlaştırarak verimliliği arttırmak esas alınacaktır.

Tarımsal üretim, pazar ve fiyat politikalarının birbiriyle uyumlu olarak düzenlenmesi sağlanacak, çiftçi gelirlerini arttırmak üzere gelir vergisi ve katma değer vergisinde yeni düzenlemelere gidilecektir.

Besici ve küçük çiftçi borçlarının faiz ve cezalarının makul bir bölümü bir defaya mahsus olmak üzere affedilecektir.

Tarım ürünlerinin değerlendirilmesi ve pazarlanması safhalarında, gelirin çiftçilere dönüşünü sağlayacak ve çiftçilerin ihtiyaç duyduğu girdi ve hizmetlerin en ucuza temin edecek şekilde entegre ve ihtisaslaşmış pazar yapılarının kurulması sağlanacak ve kurulmuş olan işletmeler teşvik edilecektir.

Tarım da üretimin arttırılması yanında verimliliğin yükseltilmesi, özellikle dış pazarda rekabet edebilir fiyat ve kalitede üretimin yapılması için gerekli tedbirler alınacaktır. Bu amaçla, üretim ve depolama teknikleri konularında yoğun çiftçi eğitim programları uygulamaya konulacaktır.

Özellikle yaş sebze ve meyve üretiminin soğuk hava depoları ile desteklenmesi gerek ihracat gerekse tarımsal sanayi için gereklidir ve teşvik edilecektir.

Sulama imkânlarının artırılmasını teminen üretim potansiyeli yüksek ancak, su kaynakları sınırlı olan kurak bölgelerde küçük su kaynakları geliştirilecek, toprak altı su rezervlerine ulaşılacak ve gölet yapımı yaygınlaştırılacaktır.

Verimi, kalitesi ve ekonomik değeri yüksek, hastalık ve zararlara dayanıklı, iç ve dış pazar isteklerine uygun tohumluğun sağlanması esas alınacak, tarımsal araştırma yapabilirlik belgesi almış özel tohumculuk kuruluşlarının çeşit geliştirme çalışmaları özendirilecektir.

Tarımda kendi kendine yeten yedi ülkeden biri olan Türkiye, son yıllarda başta et, yaş sebze ve meyve olmak üzere giderek artan ölçüde tarım ürünü ithal eder hale gelmiştir.

Tarım sektörü içine düştüğü bu durumdan kurtarılacaktır. Bu amaçla modern tarımcılık anlayışı ile tohum, damızlık hayvan, fide sorunları ivedilikle ele alınacaktır. Ayrıca sulama, mekanizasyon ve kredi imkânları çoğaltılacak, gübreye destek sağlanacaktır.

Son yıllarda hızla gerileyen ve bir çöküş eşiğine getirilen hayvancılık sektörünün yeniden gelişme sürecine sokulması ve modernleştirilmesi için gereken tüm önlemler alınacaktır.

Hayvancılığın geliştirilmesinde üretimden tüketime kadar olan zincir içinde hayvan ıslahı, çevre şartlarının geliştirilmesi, üreticiye tatminkâr fiyat ve kredi verilmesiyle pazar organizasyonu kurulması hizmetleri bir arada ve uyumlu bir şekilde ele alınacaktır.

Tarım ve afet sigortası ve hayvan sigortası sistemi geliştirilecek ve devlet desteği sağlanacaktır.

Su ürünleri üretimini artırmak, deniz ve iç sularımızı korumak, stokların tahribatının, hastalık ve parazitlerin zararlarını ve çeşitli şekilde meydana gelen kirlenmeleri önlemek için gerekli tedbirler alınacaktır.

Deniz ve iç sularda, tabii kaynak kullanımını arttırmak üzere, kültür balıkçılığı teşvik edilecektir.

Orman köylülerini, ekonomik suç işler durumda bırakan şartlar ve yasalar yeniden gözden geçirilecektir. Orman köylüsünün istihdam sorunu önemle ele alınacaktır.

Halkla orman arasındaki ilişkiler yeniden gözden geçirilecek, orman köylülerine çok rahatsız eden mevcut orman tanımı anlayışı değiştirilecektir.

Orman gelirlerinin önemli bir bölümü, orman köylüsüne tahsis edilecektir.

Ağaçlandırma ve erozyon kontrolüne önem verilecek, ormanlarımızın yangından korunması önlemleri alınacaktır.

Toprak insan ilişkilerinin giderek önem kazandığı çağımızda, vatandaş devlet ilişkilerinin yoğun olduğu bilinen tapu ve kadastro hizmetlerinde otomasyona geçiş çalışmaları hızlandırılarak, tesis kadastrosunun kısa zamanda tamamlanması için özel sektör imkân ve gücünden yararlanılacaktır.

Tarım reformumuzun önemli bir diğer parçası yeni kurumların oluşturulup, var olanların reorganizasyonudur. Dağıtım, pazarlama ve eğitimde yeni düzenlemeler yapacak, kooperatifçiliği teşvik edecek, kooperatiflerin yeniden düzenlenmesini ve kurumsallaşmasını gerçekleştirip etkin üretici kuruluşları oluşturacağız. Yeni toptancı halleri yasası çıkartıp, tarım ürünlerinin satış aşamasında karşılaşılan güçlüklerin üzerine gideceğiz. Kooperatif bankalarının kurulması ve ticari bankaların tarım kredilerinin özendirilmesiyle daha fazla miktar da ve ucuz maliyetli kredileri tarım kesimine aktaracağız.

Tarım üreticilerinin kurduğu kooperatifler ve üst birliklerin ile bunların sahip olduğu tesis ve işletmelerin gerçek sahipleri olan üreticiler tarafından işletilmeleri sağlanacaktır.

Madencilik sektöründe en önemli husus; madenlerin verimli etken ve rezervleri koruyan bir biçimde çıkarılmasıdır.

Düşük tenörlü madenlerimizin üretme-arıtma-zenginleştirme işlemleriyle ilgili yatırımlar desteklenecektir.

Özellikle üstün teknolojili yatırımların sektöre çekilebilmesi amacıyla yabancı sermaye teşvik edilecektir.

Yüce Meclisimizin Değerli Üyeleri,

Türkiye, sosyal devleti gerçekleştirmek zorundadır. Hükümetimiz ülkemizin bir yandan devletin fonksiyonlarıyla ilgili çağdaş dünya görüşünü paylaşmasını, diğer yandan kalkınmayı hızlı, dengeli ve adil bir biçimde gerçekleştirmesini temel alan "Sosyal Hukuk Devletinin" yapılanması için gereken önlemleri alacaktır.

- Sendikal hakların ülkemizde İLO standartlarına uygun çerçevede kurumsallaşması sağlanacaktır. İşçi işveren ilişkilerinin Türkiye'de sosyal güvenceleri geliştirici ve sosyal barışı güçlendirici yönde olması sağlanacaktır.

- Sosyal güvenlik ağı, bütün vatandaşları kapsayacak şekilde hızla genişletilecektir.

- Kadınlarımızın 20, erkeklerimizin 25 hizmet yılını tamamlamaları halinde, yaş haddine bakılmaksızın, isteyenlerin emeklilikleri sağlanacaktır.

- Memur ve emekli hukuku yeniden gözden geçirilecek, çalışanlarla onların emeklileri arasındaki farkın açılması önlenecektir.

Sabit gelirlilerin maaşları, enflasyonu karşılayacak bir biçimde düzenlenecek, bu kişilerin ve ailelerinin rahat bir nefes alması sağlanacaktır.

İşçi sigortalıları ile Bağ-Kur sigortalıların emekli aylıkları sistemi gözden geçirilecek ve genel sosyal güvenlik ödemelerinde bir uyum sağlanmaya çalışılacaktır.

Süper emeklilerin durumları gözden geçirilecektir.

Bağ-Kur'un mali yapısı yeniden düzenlenecek ve Bağ-Kur üyelerinin sıkıntılarını giderecek önlemler alınacaktır.

SSK'nın ve Bağ-Kur'un sağlık hizmetleri geliştirilip, iyileştirilecektir.

İşçi-işveren ilişkilerinde çalışma barışının korunmasına özel bir önem verilecektir.

İşsizlik sigortası sistemi kurulacak ve aşamalı olarak uygulamasına geçilecektir.

Yurt dışında 3 milyona yakın vatandaşımız yaşamaktadır. Bu vatandaşımızın eğitim, vize, sosyal güvenlik ve kesin dönüş sorunları bulunmaktadır.

Yurdumuza geçen 25 yılda yaklaşık 40 milyar dolar döviz getiren işçi vatandaşlarımız ve çocuklarının sorunlarının çözümü için tüm imkânlar kullanılacaktır.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri,

Kamu görevlilerine sendikal hak ve özgürlüklerini tanıyacak gerekli yasal düzenlemeler yapılacak; bunun anayasal yönü için gerekli girişimler başlatılacaktır.

Ülkemizin ekonomik ve sosyal hayatında önemli bir yeri bulunan ve ulusumuzun temel yapısını teşkil eden esnaf ve sanatkârlarımızın güçlenmesine özel bir önem verilecektir.

Küçük esnaf ve sanatkârlarımızı sosyal güvenliğe kavuşturan Bağ-Kur Kanunu'nun uygulamada aksayan yönleri düzeltilecektir.

Esnaf ve sanatkârların kredi imkânları arttırılacaktır.

Esnaf Kefalet Kooperatiflerine verilen krediler, ekonomiye daha fazla fayda sağlayacak, daha fazla üyenin yararlanmasına imkân verecek şekilde etkin bir hale sokulacaktır.

Esnaf ve sanatkârların çalışma şartlarını ağırlaştıran vergi mevzuatı gözden geçirilecektir.

Esnaf ve sanatkârların daha kolay ve daha çabuk kredi kullanabilmesi için Kefalet Kooperatiflerinin, Esnaf ve Sanatkârlar Kooperatiflerine dönüştürülmesi sağlanacaktır.

Hükümetimiz, esnaf ve sanatkârın Türk toplumunun ekonomik ve sosyal nüvesi, toplumumuzun temeli oldukları bilinci içinde, esnaf ve sanatkârın yanında bulunacak ve bu kesime her türlü desteği verecektir.

Serbest piyasa ekonomisi, düşük gelirli kesimleri istismara yönelik olarak işletilemez. Aksine, tüketicinin korunması çağdaş yönetimlerde serbest pazar ekonomisinin temel ilkelerinden sayılır.

Bu nedenle, tüketiciyi korumak amacı ile gıda ve anti tekel yasaları hazırlanarak yürürlüğe konacaktır.

Sayın Başkan,

Sayın Milletvekilleri,

Artan nüfusa ve ülke ihtiyaçlarına paralel olarak, vatandaşlarımızın konut edinebilmeleri için, gereken ucuz kredi mekanizmaları oluşturulacak, öncelikle hiç evi olmayana kredi verilecek ve vatandaşı konut sahibi edebilecek bir ortam sağlanacaktır.

Gecekondu sorunu ülkemizin bir gerçeğidir. Bu nedenle gecekondu yerleşme bölgelerinin sağlıklı hayat koşullarına hızla ve çağdaş kentleşmenin önünde bir engel olmaktan çıkarılması için gereken önlemler alınacak, gecekondular böylece şehrin bir parçası olacaktır.

Hem gecekonduların ıslahını sağlamak ve hem de toplu konutlaşmayı desteklemek amacıyla düşük faizli ve uzun vadeli kredi imkânı yaratılacaktır.

Konut sorununun çözümü bir yandan konut gereksiniminin karşılanması, öte yandan, ekonominin canlandırılması açısından önemlidir.

Ucuz kentleşmeyi, düzenli, planlı olarak sağlayacak yeni bir anlayış içinde, konut ihtiyacının toplumun her kesimi için çözmeye yönelik yoğun bir uygulama gerçekleştirilecektir.

Konut sorunu, kentleşme olgusu ile birlikte ve arsa-altyapı-konut bütünlüğünü gözeten bir yaklaşımla çözülecektir. Konut sorununa bir yaşam çerçevesi yaratılması açısından bakıldığında, "toplu konut" girişimlerine özellikle önem veri-

lecektir. Toplu konut alanlarına, toplu taşıma, yeşillendirme, tüketim, eğitim gibi hizmetlerin karşılanmasını da sağlayacak bir bütünlük içinde bakılacaktır.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri,

Devletin yeniden yapılanması programı içinde, yeni ve kapsamlı bir yerel yönetimler düzenlemesine gidilecektir.

Muhtarlar, ihtiyar heyeti, il genel meclislerinin ve belediye meclislerinin yetkileri arttırılacak ve yerel kaynakların bir bölümü bunlara tahsis edilecektir.

Belediye meclislerinde, kamu çalışanları da dahil olmak üzere, tüm toplum kesimlerinin temsiline olanak verilecektir.

Geçmiş yönetimin, partizan, tek taraflı ve sakat uygulamaları sonucu, belediyeler, bugün halkımıza gerekli hizmetleri sunamaz hale gelmişlerdir. Bu nedenle Hükümetimiz, merkezi ve yerel yönetim ilişkilerini, günün koşullarına göre yeniden yapılandırmaya kararlıdır.

Amaç, belediyelerin, halkımıza etkin, dürüst ve güncel hizmet sunmaları ve en küçük beldeden, en büyük kentlere kadar, tüm belediyelerin, belde sakinlerinin hayatına rahatlık ve kolaylık getirmeleridir.

İstanbul, Ankara ve İzmir ve benzeri büyük metropollller ile Antalya, Bodrum gibi yoğun turizm bölgesi belediyeler için özel yaklaşımları ve yürürlükteki projeleri kapsayan uygulamalar gerçekleştirilecektir.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri,

Altyapıyı ekonomiye ve topluma "dışsal fayda" sağlayan genel verimlilik düzeyini yükselten bölgeleri bağlayan ve ülkeyi dünya ile birleştiren büyük bir sistem olarak değerlendirmekteyiz.

Altyapı sektörlerinin uyum içinde yürütülmesi ve böylece bunların kalkınma hedefine yöneltilmesi yoluyla topyekun kalkınma gerçekleştirilecektir. Altyapı oluşturulurken enflasyonist baskılardan arındırılmış bir yatırım politikası izlenerek bu konu çözüme bağlanacaktır.

Türkiye'de optimum ölçülerde bir alt yapı sistemi gerçekleştirilmedikçe Batı ile bütünleşebilmeye ve çağı yakalamaya olanak yoktur.

Ülkemizin sosyal, ekonomik, endüstriyel, turistik ve diğer alanlara ait alt yapısının gereken düzeye çıkarılması ana hedefimizdir. Bu amaçla "Ulusal Bayındırlık Master Planı" hazırlanarak yürürlüğe konacak ve Türkiye'nin altyapısı tamamlanacaktır.

Yeni karayolların inşaatına ve mevcutların ıslahına devam edilecek, başlayan otoyol projeleri tamamlanacak, bölünmüş yollar (duble yollar) sistemi geliştirilecek ve yeni otoyollar yapılacaktır. 2000'li yılların Türkiye'sine ulaşmak için;

- Ankara-Amasya-Erzincan-Erzurum-Ağrı-Gürbulak ,

- Karadeniz-GAP Otoyol Projesi (Hopa-Artvin-Erzurum-Bingöl-Diyarbakır-Şanlıurfa),

- Orta Anadolu Otoyol Projesi (Ankara-Sivas-Malatya-Elazığ),

- Elazığ-Bingöl-Muş-Tatvan-Van-Bitlis,

- Ankara-İzmir,

- İzmir-Bandırma gibi projeleri demetleri gerçekleştirilecek,

Ülkemizdeki su kaynaklarının geliştirilmesi için baraj, HES, yeraltı ve yerüstü sulama şebekelerinin gerçekleştirilmesi çalışmaları sürdürülecek ve özellikle de GAP Projesi kapsamında yatırımlar hızlandırılacaktır.

2000 yılına girerken Türkiye'nin enerji sıkıntısı çekmemesi için termik ve hidroelektrik santrallar proje ve yapım işleri hızlandırılacaktır.

Büyük şehirlerin içme suyu projelerine zamanında yeterli ödenek ayrılmaması nedeniyle başta Ankara, İstanbul gibi şehirlerimiz su sıkıntısı çekmektedir. İzmir, Samsun, Gaziantep ve diğer şehirlerin içme suyu projeleri de ödeneksizlikten yürütülememiştir. Bunların gerçekleştirilmesi için gerekli önlemler alınacaktır.

Türk toplumunun en önemli kesimlerin çiftçi ve köylümüzün alın terini ve emeğini verimli kılarak tarımsal üretim düzeyini yükseltmek, ayrıca bol ve temiz içme suyu sorununa çözüm getirmek amacı ile göletler ve barajlar inşasına devam edilecektir.

Ülkemizin en büyük projesi olan GAP'ın bütün üniteleriyle bir an önce gerçekleşip, ulusumuzun kalkınmasına ve mutluluğuna hizmet eder hale gelmesi en önemli işlerimizden biri olacaktır.

GAP sadece bir enerji ve sulama projesi olmaktan öteye ekonomik, sosyal ve kültürel yönleriyle, toprak düzenlemeleriyle, kooperatifleriyle tam bir bölgesel entegre kalkınma projesine dönüştürülecektir. Bölgenin kalkınması, yaşam şartlarının iyileştirilmesi, bozulan dengelerin düzeltilmesi, haksızlıkların önlenmesine özel önem verilecektir.

GAP'ta gerçekleşmesi öngörülen kalkınmanın en önemli ve itici sektörü olan tarım sektöründe faaliyetler yeterli hızda gelişmemiştir. Enerji sektörü yatırımlarında nakdi gerçekleşme, öngörülen toplam yatırımın yüzde 50'si civarında iken, tarım kesiminde bu oran yüzde 6,7 seviyesinde kalmıştır.

Yeterli finansman sağlanmadığı için Şanlıurfa tünellerinde inşaat durmuş, Kralkızı ve Dicle barajlarında şantiyeler kapanmıştır. Kralkızı Dicle Sulaması isale kanalı inşaatı durmuş; Şanlıurfa-Harran Ovaları sulamalarında inşa halindeki projelerde faaliyetler minimum düzeye indirilmiştir; ihalesi yapılan Harran 3. ve 5. kısım sulamalarda ise ödenek yokluğundan şantiyeler açılamamıştır. Esas yatırım kalemlerinde görülen bu gecikme ve aksamaların yanı sıra, sulama şebekesi (kanal, kanalet) inşaatlarına paralel olarak yürütülmesi gereken tarla-içi geliştirme hizmetleri ve toplulaştırma gibi diğer yatırım ve faaliyetlerde de büyük gecikme ve aksamalar bulunmaktadır.

Güneydoğu Anadolu Projesi'nin yanı sıra Türkiye'yi 2000'li yıllara taşıyacak olan Konya Büyük Tarım Projesi ve Doğu Anadolu Kalkınma Projesi (DAP) gibi projeler hızla devreye sokularak bölgeler arası kalkınmışlık farkları ortadan kaldırılacaktır.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri,

Ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmemizde ve ülke savunmasında büyük önemi olan ulaştırma ve haberleşme hizmetlerinin, günün ihtiyaçlarına cevap verecek ve hizmeti eksiksiz olarak yerine getirecek şekilde yaygınlaştırılması ve herkesin kolayca yararlanabileceği hale getirilmesi sağlanacaktır.

Diğer sektörlerle uyumlu olarak ulaştırma ve haberleşme sistemlerinin de ulusal ve uluslararası ticareti kolaylaştıran ekonomik gelişmeyi destekleyen bir yapıya kavuşturulmasına özen gösterilecektir.

Geçen on yıl içinde demiryolu ulaşımı ihmale uğramıştır. Avrupa, Japonya ve Amerika demiryolu ulaşımında meydana gelen büyük gelişme karşısında ülkemizde de demiryolu yapımı ve mevcut yollardaki standardın yükseltilmesi ile bu ulaşım sektörünün yolcu ve yük nakli alanında artan nüfus ve ihtiyaca cevap verecek hale getirilmesi kaçınılmazdır.

Bu nedenle;

Demiryolu ağının geliştirilmesi ve büyütülmesi için mevcut demiryollarının standardının yükseltilmesine, yeni hatların yapımına ilişkin projelere ağırlık verilecek, sinyalizasyon ve elektrifikasyon çalışmaları hızlandırılacaktır.

Ayrıca çeken ve çekilen demiryolu araçlarının yeterli seviyeye getirilmesi hedeflenmiştir.

Başta Ankara-İstanbul, Samsun-İskenderun hızlı demiryolu projesi olmak üzere, İzmit kentiçi geçişi, Divriği-Sivas (Tecer-Kangal), Hanlı-Bostankaya, Menemen-Aliağa demiryolu yapımları hızlandırılarak sürdürülecektir.

Bu çalışmaların sonucunda demiryollarının özellikle yük taşımacılığındaki payı arttırılacaktır.

Türk Deniz Ticaret Filosunun gençleştirilmesi, kapasitenin arttırılması suretiyle deniz taşımacılığının ülkeye daha çok döviz getiren bir kaynak haline getirilmesine çalışılacaktır. Bu alanda her türlü teşvik tedbirleri alınarak, gerekli mevzuat düzenlemesine gidilecektir.

Limanlarımız, ihracat, ithalat ve yurt içi taşımaları karşılayacak kapasiteye yükseltilecek ve işletmecilik yönünden daha verimli bir yapıya kavuşturulacaktır. Bu cümleden olarak İstanbul, İzmir ve Filyos'da öncelikle yeni limanlar inşa edilecek, mevcut limanlarımız ihtiyaca göre tevsi edilecektir.

Gemi sanayiimizin hem iç pazara, hem de ihracata dönük olarak faaliyetlerini geliştirmesi desteklenecektir.

Denizcilik eğitimi master planı hazırlanarak, bu sektörün denizde ve karada çalışacak personeli gelişen teknolojiye uyum sağlayabilecek bir standartta yetiştirilecektir. Kendi gemi adamı ihtiyacımızı karşılarken bir yandan da uluslararası gemi adamı piyasasına nitelikli işgücü arz etmek amacıyla, Milli Eğitim Bakanlığı, üniversiteler ve meslek kuruluşları ile işbirliği içinde çalışılacaktır.

Deniz ticaretinin evrenselliği, uluslararası niteliği ve dünyadaki uygulamalar da göz önünde tutularak, her bakımdan yeterli bir deniz ticaret odasının tek ve

güçlü bir oda olarak faaliyetine devam edilebilmesi için gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

Havayolu taşımacılığının bütün ülke sathına yaygınlaştırılması amacıyla, İstanbul'un Anadolu yakası gibi önemli merkezlere yeni havaalanları yapımları yanında Şanlıurfa havaalanını geliştirilecek, Bursa, Edirne, Çanakkale, Samsun, Mardin, Zonguldak, Nevşehir, Silifke, Alanya, Bodrum ve Sinop havaalanları yapımına da önem verilecektir. *(DYP sıralarından alkışlar)*

Havayolu filolumuzun büyütülmesi ve modernleştirilmesi, mevcut havaalanlarımızın altyapısının geliştirilmesi ve verilen hizmetlerin uluslararası standartlara uygun hale getirilmesi sağlanacaktır.

Haberleşme konusu önemli bir altyapı hizmeti olarak kabul edilerek, klasik haberleşme hizmetlerine olan talebin beklemesiz karşılanabilmesi için yeterli seviyede kapasite ilaveleri yapılacaktır. Mevcut telekomünikasyon şebekelerinin ileriki yıllarda ulaşacağı yeni boyuta uygun teknolojik yapı ve sistem değişiklerine devam olunacaktır.

Telekomünikasyon şebekelerinde digital sistemlere geçiş çalışmaları hızlandırılacak, araç telefonu, çağrı şebekesi, tele-bilgi, videokonferans, kartlı telefon ve data hizmeti gibi özel hizmetler yaygınlaştırılacaktır.

Her çeşit telsiz alıcı-verici cihazları, dünyadaki telsiz elektronik teknolojisindeki gelişmelere uygun olarak ülke sathında yaygınlaştırılacaktır.

Karadeniz ekonomik kalkınma projesi oluşturulacak, bölgenin kaynakları harekete geçirilecektir.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri,

Uluslararası rekabet gücü yüksek ve verimli bir turizm ekonomisinin geliştirilmesi, halkımız ve turistler için mümkün olan en iyi sosyal ortamın yaratılması, doğal ve kültürel değerlerimizin sürekliliğinin sağlanması, hükümetimizin turizm genel politikasının amaçlarıdır.

Bu amaçlar çerçevesinde;

Turizm master planı mutlaka yapılacaktır.

Turizm türleri çeşitlendirilerek, sezonun uzatılması ülke sathında yaygınlaşması sağlanacaktır.

Ülke turizmimizin, dünya pazarında hak ettiği yeri alabilmesi için tanıtım ve pazarlamasına önem ve öncelik verilecektir.

Turizm sektörünün önemli sorunlarından birisi olan ve en büyük bir yetmezlik içinde bulunan turizm personelinin yetiştirilmesi ve eğitimine ağırlık verilecektir.

Sektörün örgütlenmesini engelleyen hususlar ortadan kaldırılacak, buna olanak sağlayan yasal düzenlemeler yapılacaktır.

Turizm altyapısı geliştirilecektir.

Turizm sektörü her yönüyle teşvik edilecektir.

İç ve dış turizmde dengeli bir dağılım sağlanacak, ülke çalışanlarının dinlenme gereksinmeleri karşılanacaktır.

Doğaya, çevreye ve kültürel değerlere duyarlı bir turizm politikası geliştirilecektir.

Turizm sektöründeki mevcut tesislerin niteliklerini artırıcı tedbirler alınacaktır.

Ekonomik açıdan uyumlu büyüklüklerin altında olmamak koşulu ile yabancı turizm yatırımları, sermaye yapılarına bakılmaksızın özendirilecektir. İşletme aşamasında önemli ölçüde döviz girdisi sağlayacak yabancı işleticilere olanak sağlanacaktır.

Sayın Başkan, Sayın Üyeler,

Hükümetin çevre alanındaki temel hedefi tarihsel, kültürel, doğal çevrenin ve yeşilin korunmasıdır.

Hükümetimiz, çevrenin korunmasında birinci şartın, toplumun tümünde ve özellikle yöneten ve yönetilenlerde çevre bilincinin geliştirilmesi olduğunu düşünerek toplumun her kesiminin çevre konusundaki eğitim ve bilinçlendirilmesine ağırlık verecek ve ilkokul eğitiminden başlayarak çevre konularının müfredat programlarında yer almasını sağlayacaktır.

Çevreyi ve yeşili korumada deniz, akarsu, kara ve hava kirliliğini ve gürültüyü önleyici tedbirler alınacak ve bu bilinç geliştirilecektir. Atıkların yeniden kullanılması projelerine önem verilecektir.

Bu temel inanış çerçevesinde gerek ulusal ölçekte ve gerekse yerel yönetimler düzeyinde gerçek bir çevre yönetimi modeli uygulanacaktır.

Çevresel yaptırımlar yeniden düzenlenecek, yeni bir kredi, teşvik, harç ve vergi sistemi getirilecektir.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri,

Çağdaş, laik, etkin ve yaygın bir eğitim sistemi oluşturulacak ve yürürlüğe konacaktır.

Çağdaş ve etkin eğitim, çağdaş toplumun, tartışılmaz gereksinimidir.

Doğumundan başlayarak her Türk yurttaşının öğrenim ve eğitimi devletin yükümlülüğünde olacak ve parasız eğitim esas kılınacaktır. Zorunlu eğitim en az 8 yıl olacaktır.

Laik, evrensel, cumhuriyetçi, milli kültürü geliştirici, yaratıcı, özgür düşünceye dayalı bir eğitim politikası esastır. Kişilik sahibi, nitelikli insan yetiştirmek amaçtır.

Temel eğitimden yükseköğrenimin sonuna kadar her kademede kendi içinde bir bütünlük taşıyacaktır. Her kademeyi tamamlayan gencin o kademenin sonunda hayata katılması mümkün olacaktır.

Ortaöğretim sadeleştirilerek, birlik sağlanacaktır. Kaynakların verimli kullanılmasıyla çok amaçlı lise sistemine mutlaka geçilecektir. Bütün öğrenciler laik dünya görüşüne dayalı kültür derslerini mutlaka ortak olarak görecektir.

Öğretim programları ve ders kitapları evrensel ölçülere, demokratik özgürlükçü anlayışa uygun olarak yeniden düzenlenecek, gençlerimize araştırmacı yaratıcı ve bağımsız bir kişilik kazandırma amacı ön plana çıkarılacaktır.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın ve eğitimle ilgili diğer bütün birimlerin, çağdaş eğitim gereklerine göre yeniden yapılanması sağlanacak ve böylece çocuklarımızın ve gençlerimizin, geleceğe en iyi şekilde hazırlanması için gereken ortam oluşturulacaktır.

Öğretmenlerin sendika kurmaları için gerekli Anayasal değişiklikler yapılacak, eğitimin önündeki sorunların çözümünde, uygulayıcılar olarak öğretmenlerimizin de katkısı sağlanacaktır.

Hükümetimiz, köklü bir üniversite reformunu gerçekleştirecektir. Üniversitelere bilimsel ve yönetsel özerklik tanınacak; YÖK sistemi kaldırılarak yükseköğretim kurumlarının kendi içlerinden seçtikleri organlar eliyle yönetilmesi sağlanacaktır. Böylece hükümetimiz özgür, özerk, mali olanakları en iyi aşamaya getirilmiş üniversiteyi Türkiye'ye kazandıracaktır.

- Üniversitelerarası eşgüdümü sağlamak, ülkenin insan gücü gereksinimini gözönünde tutarak araştırmalar ve planlar yapmak ve önerilerde bulunmak, üniversitelere ayrılan kadro ve kaynakların dengeli dağılımı ve verimli kullanımı konusunda hükümet ve ilgili makamlara önerilerde bulunmak, yeni kurulacak üniversiteler için görüş bildirmek amacıyla, üniversitelerin kendi üst kurullarınca belirlenecek adaylar arasında seçilecek yüksek öğretim ve eğitim kuruluşu oluşturulacaktır.

- Üniversite özerk olacaktır.

- Üniversite, tüm görüş ve düşüncelerin ifadesini bulduğu bir bilim mabedi olacaktır. Üniversitelerin düşünce ve görüşlerini dışa açıklayabilmesi için, demokratik tüm olanaklar hazırlanacaktır.

- Üniversite öğretim üyelerinin siyasi partilere üye olabilmelerini sağlayacak anayasal düzenleme yapılacaktır.

Bir reform ve atılım Hükümeti olarak, ülkemizde araştırma ve geliştirme çalışmalarına ayrı bir özen göstereceğiz.

Bilim ve teknolojinin dünyadaki ilerlemesi içinde, kendi araştırmalarıyla yer alamayan bir ülkenin sadece kopyacılık yaparak çağdaş uygarlık düzeyine erişmesi mümkün değildir. Gençlerimizin yaratıcı yetenekleri ekonomik kalkınmamızın da, kültür zenginliğimizin de temel dayanağı ve en değerli hazinesidir. Bu hazineden milletimizin tam yararlanmasını sağlamak için bütün olanaklarımızı en verimli, en etkin şekilde kullanacağız.

Tarımdan, sanayiye, temel bilimlerden mühendislik ve tıp bilimlerine, ekonomik ve sosyal bilimlere kadar, bilim ve teknolojinin bütün alanlarında, üniversitelerimizin ve araştırma kuruluşlarımızın, araştırma verimini ve niteliğini yükseltmek ve bu araştırma sonuçlarından vatandaşlarımızı ve bütün insanlığı daha çok yararlandırmak başlıca hedefimiz olacaktır.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri,

Hükümetimizin kültür politikası kendini tanımaktan ve açıklamaktan korkmayan bir toplum oluşturmaya yöneliktir. Bu amaç demokrasi kültürünün yerleşmesi ve tüm kültürel etkinliklerin çoğulcu demokratik bir anlayış içinde geliştirilmesiyle gerçekleştirilecektir.

Türkiye derin bir kültür ve tarih birikimine sahiptir.

Ulusal kültürümüz içindeki dil, inanç ve köken farklılıkları kültür alanımızın zenginliğidir. Demokratik toplum yapısının doğal gereği ise bu farklılıkların ulusal bütünlük içinde kendilerini özgürce ifade edebilmeleridir.

Hükümetimiz, ulusal kültürümüzün hür olarak gelişmesi için yoğun bir özendirme çabası gösterirken, evrensel değerlere ve ürünlere ulaşmayı da temel bir amaç sayacaktır.

Ulusal kültürümüz evrensel boyutlara ulaşacak, en eski tarihsel birikimlerden birisini oluşturan kültür mirasımızın da insanlığın ortak değerlerine katkıda bulunması sağlanacaktır.

Sansür, Muzır ve Basın Yasası gibi yasalardan kaynaklanan kısıtlayıcı düzenlemeler gerek toplumsal yaratıcılığı özgürleştirmek, gerekse hükümetimizin temellendirmeye çalıştığı demokratikleşme ülküsünü hızlandırmak için kaldırılacaktır.

Tüm telif hakları üzerindeki vergiler kaldırılacaktır.

Ülke dışındaki insanlarımızın kültürel kimliklerini korumaları ve sanatsal gereksinimlerini karşılamak için gerekli destek verilecektir.

Bağımsızlıklarına yeni kavuşan ve ortak kültür bağlarımız olan toplumlarla karşılıklı sıkı işbirliği sağlanacaktır.

Bakanlığa bağlı kuruluşlar ile yeni yasal düzenlemeler sonucu oluşacak kuruluşlar ve örgütler, kamu ve özel kitle iletişim araçları ile ortak kültür ve sanat etkinlikleri üreteceklerdir.

Bir bilgi toplumu yaratma yolunda halkın okuma alışkanlığını özendirecek tedbirler alınacaktır. Bu bağlamda kütüphaneler ve kitaplıklar çağdaş teknolojik olanaklarla bütünleştirilerek yaygınlaştırılacaktır. Kitaplıkların işlevlerine yönelik olarak kullanılması için olanaklar yaratılacaktır. Kütüphaneler içerikleri ve kitap sayısı yönünden gelişmiş toplumlar düzeyine çıkarılacaktır.

Ülkemiz topraklarındaki eski kültürel değerler derlenip, korunup, geleceğe taşınarak evrensel uygarlığa armağan edilecektir.

Eski Eserleri ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yasası, bu mirasa sahip çıkacak ve onu yaşama geçirecek biçimde yeniden düzenlenecektir.

Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin kültürel gelişmemizle uyumunun sağlanmasına özen gösterilecektir.

Böylelikle ülke kalkınmasının kültürel kalkınmadan ayrı olamayacağı görüşü topluma yerleştirilecektir.

Özel sektörün kültürel yatırımlara yönelmesi özendirilecektir. Üniversitelerin, sendikaların, diğer demokratik kitle örgütlerinin konuya ilişkin girişimleri ile yerel yönetimlerin yukarıdaki ilkeler doğrultusunda kendi yörelerindeki etkinlikleri desteklenecektir.

Etkinliklerini Kültür Bakanlığı'na bağlı olarak sürdüren tiyatro, opera, bale, halk dansları ve çeşitli korolar ile bütün sanat alanlarında yeniden yapılanma programları uygulanarak demokratik bir işleyiş ve yurt düzeyinde ilkeli ve nitelikli bir yaygınlaşma sağlanacaktır.

Sinemamız, çağın gereklerine uygun olarak yeniden yasal dayanaklara kavuşturulacak, altyapı, yapım, gösterim ve pazarlama olanakları desteklenecek, televizyonla ilişkileri sağlıklı bir düzeye kavuşturulacaktır.

Tüm sanatçılar ve sanat çalışanları sosyal güvenceye kavuşturulacaktır.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri,

Din ve vicdan hürriyeti, her insanın vazgeçilmez, tabii haklarındandır. Vicdanlar üzerindeki her çeşit baskının kaldırılması ve din görevlilerinin siyasi mülahazalardan arındırılması konusunda tedbirler alınacaktır.

Din görevlilerinin eğitim düzeylerinin yükseltilmesi için başlatılan çalışmalar sürdürülecek, dünyanın gelişen şartlarına uyum sağlayacak vasıflı elemanlar yetiştirilmesine özen gösterilecektir.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri,

Halen tespit edilmiş olan sporda öncelikli illerimiz yeniden gözden geçirilecek, bu illerin iklim şartları, sporcu potansiyeli, nüfusu ve sosyal yapısı dikkate alınarak daha sağlıklı bir tespit yapılacaktır. İllerimizin bu özelliklerine göre tesis planlaması ve dağılımı sağlıklı bir şekilde düzenlenecektir.

Ülkemizde faaliyet gösteren kulüplerin ekonomik, sosyal ve idari yönden yapılanmasını sağlamak amacıyla bu kulüplerimizin Dernekler Kanunu kapsamından ayrılarak daha verimli ve işler hale getirilmesi sağlanacaktır.

Ülkemiz sporu ve sporcusunun sporda ileri gitmiş çağdaş ülkelerin düzeyine çıkartılabilmesi için bunları yetiştirecek olan antrenör ve hakemlerimizin en üst düzeyde eğitimleri sağlanacaktır.

2000 yılındaki Olimpiyatların İstanbul'da yapılması için gerekli girişimlerde bulunulacak ve Olimpiyat tesislerinin planlanıp yapımına başlanacaktır.

Ülkemizde sporun daha geniş kitleye yaygınlaştırılması için gerekli önlemler alınacaktır. Kulüplerimizin yapısal durumları değiştirilerek ekonomik ve idari yönden ileri ülkelerin düzeyine çıkaracak bir yapıya kavuşturulacaktır.

Okul içinde ve okul dışında bulunan, çalışan ve çalışmayan günümüz gençliğinin boş zamanlarının değerlendirilmesi için gerekli önlemler alınacak ve bu konuda yasal düzenlemeler yapılarak, gençliğimiz ileri ülkeler gençliğinin düzeyine çıkartılacaktır. Gençlik sorunları, öğretim kurumlarımız ve gençlerimiz ile birlikte, saptanan bu sorunların çözümü için gerekli önlemler alınacaktır.

Amatör spor bütün olanaklar kullanılarak teşvik edilecek, okul aile ve kulüp üçgeni içinde daha da yaygınlaştırılacak, spor tesislerinin yapımında, bu tesislerin çok yönlü ve rasyonel kullanımları esas alınacaktır.

Profesyonel futbol yasası gözden geçirilerek, aksayan yönleri saptanacaktır. Profesyonel futbol kulüplerimizin çağdaş bir yapıya kavuşturulması sağlanacaktır.

Yüce Meclis'in Değerli Üyeleri,

Ülkenin sağlık sorunlarının boyutu ve özelliklerinin bilinci içinde, süreklilik gösterecek "ulusal bir sağlık politikası" geliştirilecektir.

Vatandaşın sağlığının korunması, sağlık sorunlarının azaltılması ve tüm bireylerin sağlık hizmetlerinden yararlanabilmeleri temel esastır.

Sosyalleştirme programı çerçevesinde bütünleştirilmiş bulunan ana-çocuk sağlığı, beslenme, çevre sağlığı, aile planlaması, sağlık eğitimi gibi başta gelen koruyucu ve temel sağlık hizmetlerinin yurt düzeyinde yaygınlaştırılması ve etkinliğinin arttırılması suretiyle tedavi edici hizmetlere olan aşırı talep azaltılacaktır.

Bu çerçevede birinci basamak sağlık hizmet birimleri, altyapı, insan gücü ve araç-gereç bakımından güçlendirilerek yaygınlaştırılacak, böylece yataklı tedavi kurumlarına yönelen aşırı ve gereksiz yığılmanın önüne geçilecektir. Bu bağlamda aile hekimliği uygulaması da yaygınlaştırılacaktır.

Tek tek bireylerin ve toplumun bütününün sağlığını korumak, kişi ve ailelerin ödeme gücüne bağlı olmadan hastalıklarını tedavi etmek için sağlık hizmetleri yurt düzeyinde yaygınlaştırılarak yeniden örgütlenecektir. Yerleşme yerlerinin en uç biriminden başlayarak sağlık evinden özel ihtisas hastaneleri ve tıp fakültelerine uzanan bir sevk zinciri içinde sağlık hizmeti sunulacaktır.

Aile planlaması hizmetleri, koruyucu sağlık hizmetlerinin en önemlisi görülerek sağlık örgütü içinde yurt düzeyinde yaygınlaştırılacaktır.

Sağlık hizmet politikasına uygun nitelik ve sayıda insan gücü süratle yetiştirilecektir.

Personel dağılımındaki dengesizliklerin giderilmesi, zorlamalar yerine gönüllü çalışmayı özendirici önlemlerle sağlanacaktır.

Başta hekimler olmak üzere kamunun sağlık personeli ihtiyacının karşılanması, hizmet yükümlülükleri yerine, personelin performansına, çalışma yer ve şartlarına göre ücretin belirleneceği, sözleşmeli istihdam ile gerçekleştirme yoluna gidilecektir.

Genel sağlık sigortası aşamalı olarak yaygınlaştırılacak ve hiçbir vatandaş genel sağlık sistemi dışında bırakılmayacaktır. Ödeme imkânı olmayan vatandaşların sigorta primleri devlet tarafından karşılanacaktır. Bu çerçevede aşamalı olarak herkese tedavi olma imkânı sağlayan "Yeşil Kart" verilecektir.

Sayın Başkan, Sayın Üyeler,

Hükümet ve hükümet dışı kuruluşlarla yerel yönetimlerin kadınlarla ilgili çalışmaları, işbirliği ve koordinasyon içinde değerlendirilerek kadınlara ilişkin politikalar oluşturulacaktır.

Başta Birleşmiş Milletlerin kabul ettiği ve Türkiye tarafından onaylanan "Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığının Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi" ve diğer uluslararası kararları ile, Avrupa Konseyi, İLO, OECD, AGİK gibi kuruluşların kadınlara yönelik kararları doğrultusunda iç mevzuatımızda düzenlemelerin yapılması uluslararası boyutta Türkiye tarafından konulan çekincelerin kaldırılması için gerekli çalışmalar gerçekleştirilecektir.

Bu amaçla Hükümetimiz bünyesinde "Kadın, Aile ve Çocuk Sorunları Bakanlığı" kurularak anlamlı bir adım atılmaktadır. Uluslararası çocuk hakları deklarasyonuna uygun bir biçimde çocuk haklarının korunmasını düzenleyen yasa Meclisimizin önündedir. Meclisimizin bu teklifi yasalaştırmasını hepinizden rica etmekteyiz. *(DYP sıralarından alkışlar)*

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri,

Hükümetimiz 1991 Türkiye'sinin devlet personel rejiminin tamamen yozlaştırıldığını, içinden çıkılmaz bir hale sokulduğunu, hiyerarşinin gerek makam, gerek ücret bakımından çok dengesiz bir hale getirildiğini bilmektedir. Bu nedenle Hükümetimiz memurların hayat standardını düzeltici, dengeli, adil ve memura onurlu maddi yaşam olanağı ve moral ortamı sağlayacak, çağdaş bir devlet personel reformu gerçekleştirecektir.

Devlet personel rejiminde yapılacak reform:

Kamu personelinin istihdam şekillerini, işe alınmalarını, hizmetiçi eğitimlerini, yükselmelerini, hak, ödev, yetki ve sorumluluklarını düzenleyen personel rejimini;

Kamu personelinin aylık ve diğer özlük haklarını düzenleyen ücret rejimini;

Kamu personelinin sosyal güvenliğini sağlayan emeklilik rejimini;

Kamu personeline sağlanan sosyal hak ve yardımları kapsayacaktır.

Bu reform;

Devlette, etkin hizmet, memura huzur ve güven veren bir reform olacaktır.

Hükümetimiz, halk ve bürokrat arasındaki ilişkileri, karşılıklı anlayışa ve güvenceye sokacaktır. Artık işler, devlet katında kaydırma, rüşvet ve iltimasla yürümeyecek, dürüstlük ve eşitlik, işlerin çözümüne hakim ilke olacaktır. Vatandaş, devlet kapılarında haksız muamele görmeyecek ve zaman kaybına uğramayacaktır.

Kamu yönetiminde görev alanların kendilerine verilen görevleri, yürürlükteki mevzuat hükümleri çerçevesinde yürütmeleri ana ilke olacaktır.

Bu amaçla, tüm idari işlemlerin, yetkili birimlerce periyodik denetimin yanı sıra, geçmişte ve gelecekte yapılmış veya yapılacak her türlü usulsüzlük ve yolsuzlukların hızla üzerine gidilecektir.

Yolsuzlukların takibi ve sonuçlandırılması ile görevli Devlet Bakanlığı, bu konularda lüzumlu koordinasyonu sağlayıcı bir işlevi üstlenecektir.

Tüm inceleme ve soruşturmalar, "Hukuk Devleti" almanın gereklerine uyularak yürütülecek, kamuda çalışanların haksız, yersiz ve kasta dayalı itham ve isnatlarla tedirginliğine de asla yol açılmayacaktır.

Soruşturmaların kısa sürede sonuçlandırılması esastır. Bu amaçla, soruşturmalarda sürat ve etkinliği arttırılacak yasal düzenlemeler yapılacaktır.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri,

Bağımsız yargı ve hızlı dağıtılan, hakka ve hukuka uygun adalet, Hükümetimizin, en temel hedeflerinin başındadır. Hâkimlerimizi, maddi ve hukuki bağımsızlığa, vatandaşlarımızı da gecikmemiş ve haklı adalete eriştirmek için gereken tüm önlemleri almaya kararlıyız. Hâkime, ayrıca kürsü ve karar güvencesi vermek kararındayız.

Hazırlık soruşturmasında avukat bulundurulması sağlanacak ve bunun için yasal düzenlemeler yapılacaktır.

Yürürlükteki Siyasi Partiler ve Seçim Kanunu'nun aksayan ve kamu vicdanını rahatsız eden hükümetlerini değiştirmek ve siyasi partiler arasında sağlanabilecek bir konsensüsle değiştirecek ve millet iradesini TBMM'de en iyi şekilde yansıtacak günümüz koşullarına uygun yeni bir Seçim Yasası hazırlanacaktır.

Sayın Başkan, Değerli Milletvekilleri,

Günümüz dünyasının, özellikle 80'li yılların ikinci yarısından bu yana, barışa yönelik demokratikleşme ve işbirliği doğrultularında hızlanan evrimi, 20. yüzyılın son on yılına girilirken büyük çaplı ve çok yönlü, köklü değişiklerle yeni bir ivme kazanmış bulunmaktadır. Avrupa'da bloklararası rekabet son bulmuş; soğuk savaş yerini, bir yandan büyük umutlar vaadeden, diğer yandan çeşitli risklerin aşılmasını gerektiren bir değişim, dönüşüm ve yeniden yapılanma süreçleri bütününe terk etmiştir. Atlantik'ten Urallar'a yayılan alanda yeni dengeler oluşmakta, bu oluşum dünyanın diğer kıtalarında da sorunların barışçı yollardan çözümüne ve toplumların demokratikleşmesine güç vermektedir.

Avrupa'yı demokratik ve totaliter iki kampa ayıran çizgi ortadan kalkmış, insan haklarına, hukukun üstünlüğüne, bireyin yaratma ve girişim gücüne öncelik tanıyan değerlere dayalı kıtasal bir güvenlik ve işbirliği düzeni kurulması Avrupa Halklarının ortak ülküsü niteliğini kazanmıştır. Bu ortak ülkünün gerçekleşmesi, demokrasiye dönüşüm yolundaki ülkelerin istikrarlı bir ekonomik kalkınmayı hızla sağlayabilmelerine ve değişim dönemlerine özgü sağlıksız eğilim ve sapmaların önlenmesine bağlıdır. Bu sağlıksız eğilimler arasında ırkçılık, mezhepçilik, etnik rekabet ve çatışmalar, yabancı düşmanlığı ve dinsel hoşgörüsüzlük başlıcalarını teşkil etmektedir.

İçinde bulunduğumuz dönemde, Avrupa-Atlantik kuşağındaki tüm ülkelerin hükümetleri, bu sağlıksız eğilim ve sapmaların elbirliği ile üstesinden gelmek ve 21. yüzyılın insanlığa vadettiklerini gerçekleştirmek için bilinçli ve tutarlı bir ortak hareket platformunda buluşmak sorumluluğunu taşımaktadır. Hükümetimiz büyük Atatürk'ün "Yurtta Sulh, Cihanda Sulh" prensibinin çağdaş dünyayı müjdeleyen

çağrısı ışığında, bu sorumluluğun gereklerini yerine getirecek bir dış politikanın sahibi ve uygulayıcısı olacaktır.

Avrupa'da oluşan güvenlik ve işbirliği ortamını belirleyen ilke ve davranış normlarının Balkanlar'a, Akdeniz'e, Karadeniz Havzası'na, Orta Doğu'ya, Batı ve Orta Asya'ya yaygınlaştırılmasında, Türkiye'nin coğrafi konumundan ve tarihsel deneyim birikiminden herkes yararlanmalıdır.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri,

Diğer devletlerle uluslararası dayanışma içinde, ülkemizin çıkarlarını ön planda tutan, kişilikli, tutarlı ve bilinçli bir dış politika izlemek ana hedefimizdir. Türkiye, dış politikada, çağdaş değerleri savunan barışçı tutumunu sürdürecek ve uluslararası ilişkilerin karşılıklı yarara dayalı olduğu bilincinden hareket edilecektir. Uluslararası ilişkilerde devletimizin yüksek çıkarları için, kişisel heves ve gösterilere yer verilmeyecektir.

Hükümetimizce izlenecek dış politikaların, bu yönlendirici yaklaşımları çerçevesinde, ikili ve bölgesel ilişkilerimize yapıcı ve tutarlı bir dinamizm içerisinde eğileceğiz.

Türkiye'nin, Avrupa bütünleşme hareketi içerisindeki konumunun güçlendirilmesi ve Avrupa Topluluğu ile ilişkilerimizin tam üyeliğe yönelik bir işbirliği kapsamında geliştirilmesi Hükümetimizin ana hedefleri arasındadır. Yeni Avrupa'nın örgütlenmesinin ve Avrupa'nın her alandaki kurumlaşmasının, Türkiye'nin payı ve katkısı olmaksızın doğal boyutlarına ulaşamayacağı kuşkusuzdur. Hükümetimiz, Avrupa toplumları ile Türk toplumunu birleştiren tarihsel, siyasi, ekonomik, moral ve kültürel ortak parçaları arttırmak ve güçlendirmek suretiyle bu yolda tarihi bir mesafe almaya kararlıdır. Siyasi birlik ve ekonomik ve parasal birlik yönünde yeni aşamalara ulaşmakta bulunan bir Avrupa'da Türkiye'nin de hak ettiği yeri alması ısrarla izleyeceğimiz ulusal bir hedef olacaktır. İngiltere, Fransa ve geçen yıl birleşerek yeni Avrupa'nın, inşasında kilit bir rol üstlenmiş bulunan Federal Almanya ile güçlü işbirliği bağlarının yeniden ve daha kapsamlı bir çerçevede canlandırılıp sürdürülmesine büyük önem vereceğiz.

NATO'nun değişen Avrupa Güvenlik mimarisinin temel öğesi olarak yeni Avrupa-Atlantik denklemlerine uyum sağlama çabalarını memnunlukla karşılıyor ve destekliyoruz. NATO'nun Avrupa Topluluğu ve oluşum halindeki Avrupa Güvenlik ve Soruşturma kimliği ile birlikte, AGİK sürecinin yaratmak istediği yeni kıtasal barış ve güvenlik ortamına en büyük katkıyı sağlayabilecek bir ittifak topluluğu olduğu kanısındayız. Bu çerçevede NATO'nun, Merkezi ve Doğu Avrupa ülkeleriyle ilişkilerinin yeni ve daha ileri düzeye yükseltilmesi çabalarını da olumlu bir girişim sayıyoruz.

ABD ile dostluk ve ittifak ilişkilerimizin özel bir önemi vardır. Karşılıklı yarar dengesine dayanan bu ilişkilerin geliştirilmesine öncelik vereceğiz. ABD ile Türkiye'yi birbirlerine bağlayan, savundukları ortak değer ve idealleridir. ABD ile ilişkilerimizin bu ortak değer ve idealler zemininde, çok yönlü olarak daha da geliştirilmesi hususunda kararlıyız.

Hükümetimiz, tarihsel bir yeniden yapılanma sürecinde bulunan Sovyetler Birliği ile dostluk ilişkilerine ve işbirliğine büyük önem vermektedir. Bu sürecin demokrasi ve barış içerisinde tamamlanması içten dileğimizdir. Cumhuriyetlerle ilişkilerimizin geliştirilmesinde bu temel yaklaşımla uyumlu bir tutum izleyecektir. Aynı yaklaşım, Kafkasya'da komşumuz olan Cumhuriyetler ile dil ve kültür yakınlığımız bulunan Cumhuriyetlerle ilişkilerimize de egemen olacaktır.

Özgürlüklerine kavuşarak, demokrasi ve kalkınma yolunda yeni atılımlara girmiş bulunan Merkezi ve Doğu Avrupa ülkeleri, özellikle komşumuz Bulgaristan'la, siyasal, ekonomik ve kültürel ilişkilerimizi geliştirmek hükümetimizin ana ilkelerinden biridir.

Karadeniz Ekonomik İşbirliği Bölgesi girişimleri çerçevesinde bu denizi çevreleyen ülkelerle çok yönlü ilişkiler geliştirilmesine yönelik çabaları kararlılıkla sürdüreceğiz.

Asya ve Uzak Doğu ülkeleri ile ilişkilerimizin geliştirilmesi de Hükümetimizin öncelikli hedefleri arasındadır. Bu cümleden olarak bilhassa Çin'i ve Japonya'yı özellikle zikretmek isterim.

Orta Doğu barış sürecinin, Filistin halkının devlet kurma dahil, meşru hak ve özlemlerine yanıt veren ve İsrail'in güvenlikli sınırlar içerisinde yaşama hakkını da güvence altına alan başarılı bir sonuca ulaşması içten dileğimizdir. Gerek böyle bir başarılı sonuca ulaşılabilmesini kolaylaştırmak ve hızlandırmak, gerek alınacak sonucun kalıcı bir işbirliği düzenine dönüşmesini sağlamak amacıyla Türkiye her türlü katkıda bulunmaya hazırdır. Orta Doğu bölgesinde, tüm ulusların katılacağı ekonomik işbirliği yapılarının oluşturulması ile güven ve güvenlik arttırıcı önlemlerin yaygınlaştırılması doğrultusunda gayret sarf edeceğiz.

İslam âlemi ve onun büyük parçası konumundaki Arap dünyası ile ilişkilerimiz geleneksel önem ve önceliğini korumayı sürdürecektir. Türkiye'nin İslam âlemi bünyesindeki kalkınma ve işbirliği düzenlemelerinde oynadığı yapıcı rol sürdürülecek, İslam dünyasını bölen uyuşmazlık ve sorunların çözümüne yardımcı olmak için her türlü çaba gösterilecektir. Bu çerçevede İslam Konferansı Örgütü'nün güçlendirilmesi ve örgüt bünyesindeki kurumların etkinliğinin arttırılması başlıca amacımızı oluşturacaktır. Bu çabalarımızda Pakistan ve komşumuz İran'la ilişkilerimizin güçlendirilerek sürdürülmesinin ve geleneksel dostlarımız Suudi Arabistan, Mısır ve Körfez ülkeleriyle aramızdaki işbirliği ve dayanışmanın arttırılmasının büyük ve yapıcı katkıları olacağına inanıyoruz.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri,

Komşumuz Yunanistan ile aramızdaki ilişkilerin iki ülkenin uzun vadeli çıkarlarına uygun bir düzeye çıkartılmasını istemekteyiz. Aramızda mevcut bütün anlaşmazlık konularında iyi niyetle ve yapıcı bir yaklaşımla yürütülecek görüşmelerle, iki tarafça da kabul edilebilir çözümler bulunabileceğine inanıyoruz.

Yunanistan'la aramızda çözüm bekleyen ve bir kısmı kendi aralarında bağlantılı önemli ikili sorunlar vardır. Kıta sahanlığı ve adaların sözleşmelere aykırı olarak tahkimi dahil Ege'ye ilişkin sorunlar bunlardan bir bölümünü oluşturmaktadır.

Hükümetimiz Yunanistan'la aramızdaki önemli ve ciddi sorunlardan hiçbirinin yok sayılmakla ortadan kaldırılamayacağı görüşündedir. Gerek Ege bağlamındaki sorunlar demeti, gerek Batı Trakya Türklerinin azınlık ve insan hakları ihlallerinden kaynaklanan sorunlar, ancak içerikli görüşmelerle çözümlenebilir. Biz, bu amaçla ön-koşulsuz görüşmelerin başlatılmasına ve sürdürülmesine hazırız. Hükümetimiz Yunanistan'la ilişkilerinde itidal ve sağduyuyu egemen kılmaya çalışacak ve Yunanistan'ın da aynı doğrultuda davranmasını bekleyecektir. İki ülkeyi bağlayan ahdi yükümlülüklere ve aramızdaki mutabakatlara uyulması, ilişkilerde aradığımız iyi niyetin göstergesi olacaktır.

Sayın Başkan, Milletvekilleri,

Kıbrıs sorunu 28. yılına girmektedir. Bu sorunun daha fazla askıda kalmaksızın ve en erken bir zaman dilimi içerisinde çözüme ulaştırılabilmesi, Türkiye'nin içten dilediğidir. Hükümetimiz Kıbrıs sorununun, Ada'nın varlığında ve geleceğinde eşit hak sahibi iki toplum arasında anlamlı ve yapıcı bir müzakere süreci sonunda çözülebileceği kanısındadır.

Hükümetimiz Ada'daki gerçekleri ve tarihin olaylarını gözönünde tutarak, Kıbrıs Türk halkının tüm halklarıyla birlikte güvenlik ve esenliğinin, iki toplumun iki ayrı kesimde yaşayacağı ve siyasal eşitliğe dayalı federal bir ortaklık kurulması ile güvence altına alınabileceğine inanmaktadır. Böyle bir siyasal çözüme, toplumlararası müzakereler yoluyla ve barışçı yöntemlerle ulaşılabileceğine dair umudumuzu korumaktayız. Dış baskılar kullanılarak ve sorunun kapsamı genişletilerek, çözüm sürecinin hızlandırılması olanağı yoktur. Hükümetimiz bu anlayış çerçevesinde Kıbrıs sorununun çözümüne yardımcı olmaya ve katkıda bulunmaya çalışacak ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin bu yoldaki çabalarını kuvvetle destekleyecektir. Kıbrıs Türk halkının refah düzeyinin yükseltilmesine ve kalkınma çabalarının hızlandırılmasına bütün olanaklarımız kullanılarak katkıda bulunulması sürdürülecektir.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri,

Güney komşularımızla ilişkilerimiz, ülkemizin bölünmez bütünlüğüne karşı gösterdikleri çok yakından ilgilidir. Türkiye, ülkemizin bölünmez bütünlüğüne karşı gösterecekleri fiili ve moral duyarlılığa paralel olarak, güney komşularımızla, siyasi, ekonomik, mali ve teknolojik alanda en iyi niyetler ve en iyi ilişkiler içinde işbirliğini sürdürmeye hazırdır. Bu bağlamda, Suriye ile ilişkilerimizi son yıllarda kaydedilen olumlu gelişmeleri memnunlukla karşılıyor, Irak'la ilişkilerimizin normalleştirilmesi koşullarının kısa zamanda oluşturulmasını diliyoruz.

Türkiye'nin Orta Doğu'da ciddi ve önemli bir ekonomik ve kültürel rol oynayabileceğinden kimse kuşku duymamalıdır. Ayrıca, Türkiye bu bölgedeki iyi komşuluk sorumluluğunu ve siyasi rolünü itidal ve etkinlikle yerine getirebilecek konumdadır.

Hükümetimizce izlenecek dış politikanın maddi altyapısının, ulusumuzun zengin tarihsel birikiminin olgunlaştırdığı, demokratik, laik ve çoğulcu bir siyasi çatı altında biçimlenen, insan hak ve özgürlüklerine, çağdaş değerlere saygılı bir düşünsel altyapıdan beslenmesi büyük önem taşımaktadır. Bu amaçla, kamuoyumu-

zun duyarlık ve eğilimlerini yansıtan ve Türk demokrasisinin karar yapımcılarına çoksesli bir ortamın düşünsel ve moral desteğini kazandırabilecek düzenlemelere önem verilecektir. Dışişleri Bakanlığımızın iç ve dış örgütünün, çağdaş dış politika hizmetlerinin gereğine yanıt verebilecek bir biçimde güçlendirilmesi ve işlevlerini en verimli ve etkin bir biçimde yerine getirebilmesi için gerekli her türlü donanım ve diğer olanaklar sağlanacaktır.

Yüce Meclis'in dış politikamızın yürütülüşüne her aşama katkıda bulunması ve bilgilendirilmesi Hükümetimizin özenle izleyeceği bir uygulama haline getirilecektir. Bu uygulamanın, uluslararası çıkarlarımızın korunup gözetilmesinde en önemli yardımcı unsuru oluşturacağına inanıyoruz.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri,

Hükümetimiz ulusal bütünlüğümüz içinde dış politika, milli istihbarat ve milli savunma politikalarını birbirini tamamlayan bir bütün olarak ele alacaktır.

Milli İstihbarat Örgütlerimizi, Türkiye'nin güvenlik, savunma ve dış politika hedeflerine daha çağdaş, daha yararlı ve daha zamanlı katkılarda bulunabilir hale getireceğiz. Teknik ve beşeri istihbarat yeteneklerini birlikte geliştirecek, açık ve kapalı faaliyetlerini yeniden düzenleyecek, milli istihbarat bürokrasisini çok daha profesyonel bir konuma kaydıracağız.

Hükümet, gerçekçi tehdit ve risk değerlendirmelerine dayanılarak oluşturulan milli savunma politikasının, milli refahı artırma hedefleri ile çelişmeyeceğine inanmaktadır. Bu inançla, milli savunma politikası, milli kalkınma politikasıyla birlikte ele alınarak, beka ve refah dengesinin en rasyonel biçimde kurulmasına ve korunmasına özel itina gösterilecektir. Bu dengede Türk Silahlı Kuvvetlerine caydırıcılık ve savunma niteliğinin kazandırılması ve bu niteliğin idame ettirilmesi hedefi daima gözönünde bulundurulacaktır.

Son yıllarda Dünya'da ve özellikle Avrupa'da ve çevre ülkelerde meydana gelen gelişmeler, alışılmış tehdit ve risk kavramlarına yeni boyutlar getirmiştir. Genelde bir yumuşama ve barış ortamına girilmiş olmakla beraber; Türkiye, Balkanlar, Kafkaslar ve Ortadoğu'daki belirsizlik ve istikrarsızlık üçgeni içinde bulunmaktadır. Bu itibarla, AGİK süreci çerçevesinde, silahsızlanma ve silahların kontrolu yönündeki çalışmaların yanında Türk Silahlı Kuvvetlerinin reorganizasyonu ve modernizasyonu yönündeki çalışmaların da hızlandırılması gerektiğine inanılmaktadır. Dolayısıyla, Türk Silahlı Kuvvetlerinin her türlü ortam ve şartta harekât icra edebilecek, hareket ve beka kabiliyeti yüksek, yeterli komuta kontrol sistemlerine sahip, yüksek teknolojiyi kullanabilecek imkân ve kabiliyetlere kavuşturulması elzem görülmektedir.

Söz konusu reorganizasyon ve modernizasyon çerçevesinde; gerekli kaynakların tahsis edilmesi, Silahlı Kuvvetlerin personel sayısının bir plan ve program dâhilinde azaltılması, dolayısıyla askerlik süresinin kademeli bir biçimde kısaltılması önemle ele alacağımız konular olacaktır.

Diğer taraftan, 1970'li yılların başlarından itibaren kurulmasına başlanan ve geliştirilmesine çalışılan yerli savunma sanayiinin, Silahlı Kuvvetlerin çağdaş ih-

tiyaçlarına cevap verebilecek yüksek teknoloji ürünü silah ve malzeme sistemlerini ve teçhizatı üretebilecek düzeye çıkarılması ve böylece dışa bağımlılığı giderek azaltma yönündeki gayretlerin artırılması da, savunma politikamızın önemli bir unsurunu teşkil edecektir.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri,

Hükümetimizin temel amacı siyasal, ekonomik ve toplumsal istikrarı ve toplumsal güveni sağlamaktır.

Ülkemizin bu geniş tabanlı Hükümeti, siyasal istikrar yanında, toplumumuzu ve devletimizi de kapsayan bir yenileşme ve rahatlama uygulaması ile göreve başlamak azmindedir. Gerçekten devleti, rejimi ve ekonomiyi etkin bir şekilde işleyecek hale getirebilmek, tutarlı, kararlı, adil ve objektif uygulamalarla hükümet etmeyi, halkımıza verilecek hizmetin gereği sayıyoruz.

Hayat pahalılığının önlenmesi, enflasyonun düşürülmesi, işsizliğin asgariye indirilmesi, vatandaşlarımızın sosyal ve ekonomik güvencelerle donatılması, gelir dağılımındaki çarpıcı adaletsizliği önleyici önlemler uygulamaya konması ve böylece halkımıza huzur verilmesi, ülkemizdeki istikrarın temel koşuludur.

Hükümetimiz, Türkiye'nin her alanda büyümeyi vazgeçilmez hedef sayması gerekliliğine inanır. Biz bu büyümeyi istikrar içinde gerçekleştirmeye kararlıyız.

Sosyal ve ekonomik barış ve istikrar içinde müreffeh bir Türkiye'ye erişmek, Hükümetimizin temel amaçlarından biridir. Böyle bir Türkiye hem büyümesini, hem toplumsal zenginleşmesini sağlamış olacaktır. Biz, devleti ve toplumu ile zenginleşmiş bir Türkiye'yi gerçekleştirmek için en etkin önlemleri almaya kararlıyız.

Her türlü yolsuzluk, iltimas ve rüşvetle mücadeleye kesinlikle kararlı olan Hükümetimizin oluşturacağı dürüst ve şeffaf yönetim, ülkemize genel bir rahatlık getirecektir.

Hükümetimiz, yolsuzlukların hesabını hukuk içinde sormaya kararlıdır. Demokratik sistem çerçevesinde ve normal yargı mekanizmasında, yolsuzlukların takip edilmesi, halkımıza karşı yükümlülüğümüzdür. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

Sayın Başkan, Sayın Üyeler,

Hükümetimiz ekonomik, toplumsal ve siyasal sorunların birikip yoğunlaştığı bir aşamada göreve başlamıştır. Bunların bilincinde olarak bu hükümeti oluşturup Yüce Meclis'in huzuruna geldik. Halkımıza, onların temsilcilerinden oluşan Parlamento'ya inanarak, güvenerek bu ağır görevi üstlendik. Ulusumuzun müstesna nitelikleri en büyük güven kaynağımızdır. Ulusumuzun eşsiz tarihinden gelen ve doğasında var olan nitelikler, ülkemizin ileri ve kalkınmış ülkeler arasında hak ettiği yerini almasını sağlayacaktır.

Yeni bir şevk, ümit ve heyecanla, aziz milletimize, büyük hizmetler vereceğimize inanıyoruz. Ve bu kararlılıkla göreve başlıyoruz.

Yüce Meclis'imizin, izhar edeceği güven, güçlükleri aşmanın ve başarıya ulaşmanın, en önemli dayanağı ve kaynağı olacaktır.

Taktir yüce Heyetinizindir.

Cenab-ı Allah hepimizin yardımcısı olsun. *(DYP sıralarından ayakta alkışlar, SHP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Başbakan.

Sayın milletvekilleri, Bakanlar Kurulunun Programı Sayın Başbakan tarafından Genel Kurula sunulmuştur.

Anayasanın 110 ve İçtüzüğün 105'inci maddeleri, "Bakanlar Kurulu Programı üzerindeki görüşmelerin, programın okunmasından 2 tam gün geçtikten sonra yapılmasını" öngörmektedir.

Buna göre, program üzerindeki görüşmeler 28 Kasım 1991 Perşembe günü yapılacaktır.

Danışma Kurulu Önerileri

Bakanlar Kurulu Programının görüşülmesi ile güven oylamasının özel gündemde yer görüşme gün ve sürelerine; 26.11.1991 ve 27.11.1991 tarihlerinde Genel Kurul çalışmalarına verilmesine ve Türkiye Büyük Millet Meclisi komisyonlarının üye sayısı ile üyeliklerin siyasî parti dağılımına ilişkin Danışma Kurulu önerisi

BAŞKAN — Danışma Kurulunun önerileri vardır, okutup, ayrı ayrı oylarımıza sunacağım:

Danışma Kurulu Önerisi

Danışma Kurulunun 22 Kasım 1991 Cuma günü yaptığı toplantıda, aşağıdaki önerilerin Genel Kurulun onayına sunulması uygun görülmüştür.

Hüsamettin Cindoruk
Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı

DYP Grubu Başkanvekili **Güneş Müftüoğlu**	**ANAP Grubu Başkanvekili** **Mustafa Kalemli**
SHP Grubu Başkanvekili **Aydın Güven Gürkan**	**RP Grubu Başkanvekili** **Oğuzhan Asiltürk**

Öneriler:

Okunmuş bulunan Bakanlar Kurulu Programının görüşülmesi ve güven oylamasının özel Gündemde yer alması; program üzerinde 28.11.1991 Perşembe günü yapılacak görüşmeler için Genel Kurulun saat 14.00'te toplanması; görüşmelerde Hükümet ve siyasî parti grupları adına yapılacak konuşmaların birer saat, kişisel konuşmaların 15'er dakika olması ve görüşmelerin bitimine kadar çalışma süresi-

nin uzatılması; 26.11.1991 Salı ve 27.11.1991 Çarşamba günlerinde Genel Kurul çalışmalarının yapılmaması önerilmiştir.

BAŞKAN — Bakanlar Kurulu Programı üzerindeki görüşmeleri yapmak için, alınan karar gereğince, 28 Kasım 1991 Perşembe günü saat 14.00'te toplanmak üzere, birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 17.02

TBMM Tutanak Dergisi
Dönem 19 Cilt 1 Birleşim 8
Sayfa 146-210
28.11.1991 Perşembe

BİRİNCİ OTURUM
BAŞKAN: *Başkanvekili Yıldırım Avcı*
KÂTİP ÜYELER: *Ali Günaydın (Konya)*
Işılay Saygın (İzmir)
Açılma Saati: *15.00*

Hükümet Programının Görüşülmesi

BAŞKAN — Türkiye Büyük Millet Meclisinin 8'inci Birleşimini açıyorum. Toplantı yetersayısı vardır. Gündeme geçiyoruz.

BAŞKAN — Gündemimize göre, Başbakan Sayın Süleyman Demirel tarafından kurulan Bakanlar Kurulunun Programı üzerindeki görüşmelere başlıyoruz.

Görüşmelerde, İçtüzüğün 73'üncü maddesine göre, siyasî parti grupları adına birer sayın üye ile şahısları adına iki sayın üyeye, Hükümet adına da Başbakan veya bir bakana söz verilecektir.

Program üzerinde söz alan sayın üyelerin adlarını sırayla okuyorum.

Gruplar adına söz isteminde bulunanlar: Refah Partisi Grubu adına Sayın Necmettin Erbakan, Sosyaldemokrat Halkçı Parti Grubu adına Sayın Aydın Güven Gürkan, Doğru Yol Partisi Grubu adına Sayın Güneş Müftüoğlu, Anavatan Partisi Grubu adına Sayın Mesut Yılmaz.

Şahısları adına söz talebinde bulunan sayın üyeler: Sayın Kamer Genç, Sayın Bülent Ecevit, Sayın Zeki Ergezen, Sayın Koray Aydın, Sayın Recep Kırış, Sayın Mahmut Kılıç, Sayın Ziya Halis, Sayın Aykut Edibali, Sayın İbrahim Kumaş, Sayın İbrahim Halil Çelik, Sayın Abdülkerim Doğru ve Sayın Mehmet Dönen.

Genel Kurulun 25.11.1991 tarihli 7'nci Birleşiminde alınan karar gereğince, siyasî parti grupları ve Hükümet adına yapılacak konuşmalar birer saat, kişisel konuşmalar da 15'er dakikadır. Söz sırası, Refah Partisi Grubu adına, Sayın Necmettin Erbakan'ın. Buyurun efendim. *(RP sıralarından ayakta alkışlar)*

RP GRUBU ADINA NECMETTİN ERBAKAN (Konya) — Muhterem Başkan, muhterem milletvekilleri, yeni Hükümetin saygıdeğer üyeleri; hepinizi, Refah Partimiz Grubu adına hürmetle, muhabbetle selamlıyorum.

Bugün 28 Kasım 1991; Türkiye Büyük Millet Meclisinde Hükümet Programını görüşüyoruz. Bendeniz, huzurlarınıza Refah Partimizin bu Hükümet Programı hakkındaki görüşlerini arz etmek üzere gelmiş bulunuyorum.

Sözlerime başlarken, önce "Neredeyiz, buraya nasıl geldik, ne yapıyoruz" konusu üzerinde kısaca birkaç cümlelik açıklama yapmak istiyorum.

Bildiğiniz gibi, 20 Ekim seçimleri yurdumuzda huzur içinde geçti, bir bayram havası içinde yapıldı, partiler arasında kardeşliğin en güzel gösterisi sergilendi. Milletimiz bu seçimlerde canlı bir çalışma yaptı, büyük bir dinamizm gösterdi. Batı ülkelerinde iki seçim arasında, partiler arasındaki oy oranları yüzde 2-3 kadar ancak değiştiği halde, bizim milletimiz, yanlış bir uygulama yapan ANAP'ın oylarını yüzde 36'dan yüzde 24'e indirdi. ANAP'ın oyları yüzde 12 oranında çözüldü, öbür taraftan, iki yıl içerisinde, SHP yüzde 28'den yüzde 20'ye düştü. Yüzde 8 de SHP'den çözüldü. Milletin bu yüzde 20'lik bölümü gidecek yer aradı. Hepimizin bildiği gibi, medyada her zaman olduğu gibi, DYP allanıp pullanıp gösteriliyordu; buna rağmen, milletimizin çözülen bu yüzde 20'lik kısmı bunu tercih etmedi; çünkü, yıllardan beri denemiş ve bunun bu işleri çözemeyeceği hakkında bir kanaat sahibi olmuştu; ancak yüzde 3'ü buraya gitti; iki yıl içinde DYP'nin oyları yüzde 24'ten yüzde 27'ye çıktı. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar, ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Milletimizin büyük bölümü, bilindiği gibi, Refah Partisine geldi; Refah Partisinin oyları yüzde 250 arttı ye Refah Partisi böylece dört tane barajı yıktı. *(RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Bilindiği gibi; bu barajlar, sırf, millî görüşün iktidara gelmemesi için konulmuş olan Türkiye barajı, il barajı, TRT barajı ve bir kısım basının barajıydı. Milletimiz, âdeta Berlin Duvarını yıktı. Refah Partisini başa güreşen bir parti haline getirdi ve takriben maddî bakımdan birbirine eşit dört tane Partiyi ortaya koydu. Böylece, milletimiz, bu seçimde Türkiye'nin kurtuluşu hangi zihniyettedir, hangi istikamettedir; bunu göstermenin şuurunu sergilemiştir. Milletimiz, 20 Ekim seçimlerinde "Biz, artık dış güdüm istemiyoruz, faizci düzen istemiyoruz; millî ve manevî değerlere bağlılık istiyoruz" demiştir.

Seçimler bayram havası içinde yapıldı. Bir ay kadar bir balayı dönemi geçti. Şimdi iş görme sırasına geldik. Hemen belirtmek istiyorum ki, biz Refah Partisi olarak, bu iş görme döneminde de, aynen seçimlerdeki kardeşlik havası devam etsin istiyoruz, bayram havası devam etsin istiyoruz. 20 Ekim seçimleri Türkiye için önemli bir dönüm noktasıdır; çünkü, bu seçimler 12 Eylülün antidemokratik ihtilal dönemini kapatma imkânını ortaya koymuştur; henüz kapatmış değildir, o döneme ait antidemoktarik anayasa, yasalar ve bütün kalıntılar temizlendiği zaman kapatılmış olacaktır.

20 Ekim seçimi, aynı zamanda Türkiye'de tek adam yönetimine son vermiştir. Hepimizin bildiği gibi, geçmiş dönemde bir tek adam yönetimi oldu, değiştirilen seçim kanunlarıyla, 1987 seçimlerinde âdeta Türkiye'de rejim değişti. Bu hileli seçim kanunlarıyla bir tek adam yönetimine geçildi, bir bakıma Türkiye, cumhuriyetten mutlakiyete döndü. Şimdi mutlakiyet yönetiminden meşrutiyete mi döneceğiz, Cumhuriyete mi döneceğiz; bu, Sayın DYP ve SHP gruplarının davranışına bağlıdır. Eğer onlar, "İktidar bizdendir" deyip, Türkiye Büyük Millet Meclisinin asıl hâkim güç olduğuna dikkat etmez ve kendi içlerinden vazife alan arkadaşlara karşı, "yanlış yaptığınız zaman düzelteceğiz, doğru yaptığınız zaman yardımcı olacağız" tavrını takınmazlarsa, bu iş bir nevi yarım meşrutiyete dönüşür. Yok eğer, hakikaten

Türkiye Büyük Millet Meclisinin her şeyin asıl temsilcisi ve sahibi olduğu şuuruyla hareket edilirse, bu takdirde Cumhuriyete geçmemiz mümkündür.

BAŞKAN — Sayın Hocam, bir dakika müsaadenizi istirham edeceğim.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Buyurun.

BAŞKAN — Anayasamızın 1'inci maddesi, Türkiye Devletinin daima cumhuriyet olduğunu söyler.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Hiç şüphesiz de... Ben Anayasada ne yazıyor, onu söylemiyorum, tatbikat nasıl yürüyor onu söylüyorum Sayın Başkan, *(RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Yoksa, Anayasada çok şeyler yazıyor... *(RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

BAŞKAN — Buyurun efendim.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım; bu Meclis, inanıyoruz ki - bilhassa yeni seçilen Meclis Başkanı arkadaşımıza olan büyük güvenimizden ve Meclis Başkanlık Divanına seçilen arkadaşlarımıza olan güvenimize dayanarak söylüyorum - hakikaten Türkiye'de ilk defa bir sivil anayasa yapmak, sivil bir toplumlaşma ve demokratikleşme hizmetini yapmak imkân ve şansına sahiptir. Biz Refah Partisi olarak, bu yolda yapılacak bütün çalışmaları canla başla destekleyeceğiz. *(SHP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Şimdi Millet Meclisi teşekkül etmiştir... İçimizden bir heyet, yürütme görevini yapmak için bu programa dayanarak bizden izin istiyor. Program hakkında görüşlerimizi söyleyeceğiz... Yüce Meclis izin verirse yürütecek, vermezse yürütmeyecek. İşte bunun müzakeresini yapıyoruz.

Bendeniz, şu anda huzurlarınızda altı ayrı sıfatla konuşuyorum. Bir tanesi; Refah Partisi Grubu adına, diğeri Türkiye Büyük Millet Meclisindeki muhalefet partilerinin meydana getirdiği topluluk adına, bir diğeri Türkiye Büyük Millet Meclisinin bütününün bir üyesi olarak, bir diğeri milletin yüzde 17'sini temsil eden, yani 10 milyonluk bir millet kitlesini temsil eden bir camia mensubu olarak, bir diğeri milletin yüzde 52'sini temsil eden çoğunluktaki büyük muhalefet topluluğu adına ve bir diğeri de milletimizin bir ferdi olarak da 60 milyon memleket evlatlarından bir tanesi olarak huzurlarınızda konuşuyorum. Tabiî, en önemlisi bu altıncı sıfatımdır.

İlk söyleyeceğim şudur: Elli yıldan beri milletimiz ezilmiştir. Bilhassa son on yılda büyük acılar çekti. Şimdi, milletimiz, bir an evvel bu sıkıntılardan kurtulmak istiyor; bir hükümet kurulmuştur; bu hükümetin, milletin dertlerini halletmesini, milleti huzura kavuşturmasını istiyor. Milletimiz bunu istediği için, biz de aynı şeyi istiyoruz. Bu sebepten dolayıdır ki, muhalefet görevimizi en şerefli bir görev sayarak, bütün gayretimizle yürütmek istiyoruz. Muhalefet görevi, en az iktidar görevi kadar şereflidir. Çünkü, muhalefet, hizmetlerin yapılmasına yardımcı olacaktır, doğruları besleyecektir, yanlışların yapılmamasına gayret edecektir; yapıcı olacaktır, yol gösterecektir ve iktidar düşerse, kolundan tutup kaldıracaktır. İşte biz, Refah Partisi olarak bu anlayışla muhalefet görevimizi yapmanın gayreti içindeyiz, önemli olan, milletimizin mutluluğudur. Hizmetleri kim yaparsa yapsın; keşke bu heyet yapsa, biz de bu heyete yardımcı olsak. Bunun için, bu heyete karşı hareket

noktamız şefkattir, kardeşliktir, yardımcı olmaktır. Hiç şüphesiz, Parlamentodaki bütün arkadaşlarımız da aynı şekilde davranacaklardır. Şimdi, işte bu şefkatle, bu kardeşlik vazifemi yapmaya başlıyorum.

Önce, Hükümeti teşkil eden Sayın Süleyman Demirel Beyefendiye dönüp diyorum ki: Bu Hükümeti kurarken, keşke Mecliste grubu olan bütün partilerle görüşseydi. Bu, bugüne kadarki bir teamüldür. Daha iyiyi aramak bakımından, diğer partilerin fikir ve tavsiyelerinden istifade etmek bakımından, siyasî nezaket bakımından ve milletin bütününe saygı bakımından daha faydalı olurdu; Böyle hareket etmemekle yanlış bir davranış içinde bulunmuştur.

Diğer yandan, Sayın Demirel, keşke Hükümeti kurarken ve bu programı hazırlarken, milletin 20 Ekimdeki temayüllerini dikkate alsaydı. Çünkü, demin yaptığım açıklamaya göre, milletimiz "dış güdüm istemiyorum, millî görüş istiyorum, adil düzen istiyorum" demiştir. Halbuki, daha ilk günden itibaren görüyoruz, Türkiye "Refah" demiş; ama, dış güçler "eyvah" demiştir. *(RP sıralarından alkışlar)* İşte buyurunuz, şu elimde gördüğünüz gazetelerdeki kupürleri hepiniz takip ettiniz; baştan sona kadar, dış güçler eyvah diyor. Neden? Çünkü, Refah Partisi kuvvetli bir grupla Parlamentoya girdi; artık, Türkiye'yi sömüremeyecekler, artık Türkiye'yi bir uydu gibi kullanamayacaklar... Telaşları bundan dolayıdır. Bunun için, temenni edilirdi ki, yeni Hükümetin kuruluşunda milletin temayülüne dikkat edilsin. Böyle yapılmadı, Hükümet kurulurken yüzde 28'den yüzde 20'ye düşmüş olan bir SHP ile doğrudan doğruya - diğer hiçbir parti ile konuşulmadan - koşulup hükümet kurulmasına çalışıldı. Bildiğiniz gibi, bu, ilk günden itibaren dış güçlerin yazdığı senaryoların bir tatbikatı olmuştur. Burada bir kere daha dış güçlerin ne kadar büyük bir dikkatle bunları takip ettiği hususunda hepinizin bildiği gerçekleri kısaca dile getirmek istiyorum.

Bakınız, 20 Kasım Çarşamba günü bu Hükümet açıklandığı zaman, Amerika'da şok geçiriliyor; aman, yoksa sakın ha, Dışişleri Bakanı Sayın Profesör Mümtaz Soysal mı olacak? Bakıyoruz, gazetelerde başka şey yazıyor, birkaç saat sonra başka şeyler ortaya çıkıyor. İşte, dış güçler Türkiye ile bu kadar yakinen ilgilenmektedirler.

Şimdi, diğer bir işaret edeceğim nokta da şu: Sayın Demirel'e diyorum ki, keşke bu hükümeti kurarken daha adilane davransaydınız. Neden? Çünkü, bu Hükümeti kurarken SHP'ye karşı çok büyük haksızlık yaptığınız görülüyor. Şu vazife taksimatına bakınız: Sayın İnönü, TÜBİTAK... Yerine bir bakayım, başka bir şey var mı? *(RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar; DYP SHP ve ANAP sıralarından gülüşmeler)* Evet, TÜBİTAK ve Türkiye Standartlar Enstitüsü ile, millete verdiği sözleri yerine getirecek... Buna mukabil, başta Merkez Bankası olmak üzere, bütün bankalar, ne varsa hepsi Sayın Demirel'e bağlı. Bu nasıl vazife taksimi? *(RP sıralarından alkışlar)* Bu nasıl vazife taksimatı?

MUSTAFA YILMAZ (Gaziantep) — Hocam, bizi birbirimize mi düşüreceksin?

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Öbür taraftan, Programa da bakınız; Program baştan sona kadar DYP Programı. SHP bu Programda ortak olarak değil, sadece sözcük olarak kullanılmış; lügat olarak. Programın kelimeleri SHP'nin diliyle

yazılınca, bunun adı ortaklık oluyor. Bakınız, bu haksızlığın en açık delili nedir biliyor musunuz? Sayın Demirel'in, Hükümeti kurduktan sonra Sayın İnönü'ye karşı tatbik ettiği pansuman metodu. "Aman Sayın İnönü, arabaya siz de buyurun, beraber gidelim..." Niye bunları yapıyor? Bu büyük haksızlık açığa çıkmasın diye.

Bunu bir açıkgözlülük zannedebilir. Yalnız, kendilerine hatırlatıyorum ki, bu kabil açıkgözlülükler her zaman rahatsızlıklara sebep olmuştur. Bir müddet sonra SHP'nin tabanı bu gerçekleri görecek ve bu haksızlıktan hoşnutsuz olacaktır.

Bundan başka, SHP, bu Hükümetin içerisinde, gelmiş, ufalmış ufalmış ve yok olmuştur. Çünkü, Programın içerisinde SHP'nin kendi fikriyatına ait hiçbir şey görülmemektedir. Bu Program, doğrudan doğruya bir DYP Hükümetinin programıdır; SHP'nin pansuman tedbirlerini de göremiyoruz burada. DYP'nin bilinen, klasik bir hükümetidir.

Şimdi, bakınız, SHP Hükümetin içinde ve Programda yok olduğuna göre, bu Hükümet doğrudan doğruya DYP tabanına dayanıyor sözde. Bu da, sadece bir yüzde 27'den ibarettir. Halbuki, kendisi yıllardan beri ANAP'a karşı "Yüzde 36'yla hükümet olunmaz, yüzde 21'le hükümet olunmaz" dedi dedi durdu, şimdi kendi iç hesabında, yüzde 27 ile hükümet yapmak istiyor. Şöyle düşünüyorsa çok yanlış, hata ediyor. "Ben şimdi, nasıl olsa SHP'yi koltuğumun altına aldım. Bu manivelayı kullanarak, çarpık Seçim Kanununun bir neticesi olarak bütün Meclisi de kendi kontrolüm altında tutacağım" diyorsa, işte bu, tek adam yönetimine gider ve kimseye bir fayda getirmez. Bu durum, sadece, demin de söylediğim gibi, SHP'nin tabanı tarafından fark edildiği zaman rahatsızlık doğuracak.

İBRAHİM GÜRSOY (İstanbul) — Hoca, bozgunculuk yapma.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Diğer yandan, Sayın Demirel'e söyleyeceğim bir diğer önemli nokta da; bu Hükümeti kurarken, kendi tabanının arzu ve temayüllerini de dikkate alsaydı daha iyi olurdu. Çünkü, 1974'ten beri, Sayın Demirel'in tabanı, DYP camiası, bize karşı hep "siz niçin 1974'te Cumhuriyet Halk Partisiyle koalisyon yaptınız" demiş demiş durmuştur; tam on yedi sene; köyde, kahvede, evde... *(RP sıralarından alkışlar)*

Bilindiği gibi, biz Cumhuriyet Halk Partisiyle koalisyon kurduk ve o dönemde memlekete büyük hizmetler yaptık; Kıbrıs zaferi o dönemde kazanılmıştır... Bir bir sayacak değilim! Ne var ki, o dönemde üç aylık bir hükümet denemesinden sonra, başka alternatif kalmadığı için buraya başvurulmuştur. Halbuki şimdi, Sayın Demirel, pek çok alternatif varken, doğrudan doğruya kendi inisiyatifiyle, gitmiş, SHP'yle bir koalisyon kurma yolunu tercih etmiştir. Bu durum, DYP tabanını aynı şekilde rahatsız edecektir. Bir bakıma, bir yandan rahatsız bir DYP tabanı, bir yandan rahatsız bir SHP tabanı...

ALİ YALÇIN ÖĞÜTCAN (Adana) — Rahatsızlık yok.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Kaldı ki, bütün bunların var olmadığını kabul etsek dahi, aritmetik hesap ne gösteriyor...

Şu gerçeği belirtmek istiyorum: İki büyük çarpıklık bir an evvel düzeltilmelidir. Bunlardan bir tanesi Seçim Kanunu çarpıklığıdır.

Bakınız, bu Mecliste - şurada, listelere bakıyorum - buradan bu tarafı SHP ve DYP gözüküyor. Halbuki, bunların milletteki tabanı yüzde 48'i bile bulmuyor. Eğer Seçim Kanunu adilane bir kanun olsaydı, bu iki parti ceman yekun burada sadece 215 milletvekiliyle, diğer üç tane muhalefet partisi ise 235 milletvekiliyle oturacaktı. Bu çarpıklık kimseyi aldatmasın ve bilhassa Hükümeti aldatmasın.

Bir ikinci çarpıklık da, TRT ve medya çarpıklığıdır. Medyayı ve TRT'yi açarsanız, aylardan beri, dış güdümün etkisiyle sadece bu iki partiye yer vermektedir. Bu yer veriş de, asla milletimizi aldatmamalıdır. Gerçek odur ki, bu Hükümetin bütün tabanı, millet nezdinde yüzde 48'dir. Bugün, Millet Meclisinde, üç tane muhalefet partisi ise milletin yüzde 52'sini, yani çoğunluğu temsil ediyor. Böylece, millet tabanında, kurulmuş olan Hükümet bir azınlık hükümetidir.

Bunu bilhassa niçin belirtiyorum? Bakınız, "efendim, aman, millet bu Hükümeti istiyor, bu Hükümetten çok şeyler bekliyor" diye basından birtakım sözler duyduğunuz zaman, sakın bunlara aldanmayın. Çünkü, milletin büyük çoğunluğu, daha bir ay önce sizi istemedi; siz kendiniz, bu yollara geldiniz, girdiniz. Eğer milletin çoğunluğu bizi destekliyor zannederseniz, gevşersiniz ve hata yaparsınız. Onun için, size yapacağım en önemli tembihat budur. Sakın zahire aldanmayın, gerçekte milletin çoğunluğu bugünkü muhalefeti göstermektedir.

Sayın Başkan, muhterem milletvekilleri; bu açıklamaları yaptıktan sonra, şimdi, müsaadenizle, Hükümet Programı üzerindeki görüşlerime geliyorum.

Bir koalisyon protokolü ve bu Program hazırlandı ve ortaya kondu. Bizler, Refah Partisi mensupları olarak, bu dokümanları, bundan önceki hükümetlerin programlarını, Altıncı Beş Yıllık Planı; yani şu anda tatbik edilmesi gereken planı, kendi Merkez Karar Yönetim Kurulumuzda, Grubumuzda, geniş bir uzmanlar heyetiyle tekrar tekrar inceledik, müzakere ettik. Niçin? Çünkü, olay çok önemlidir, milletimizin mutluluğuyla ilgilidir.

Aslında, "demokratikleşme" dediğimiz zaman, lazım gelirdi ki, bilhassa muhalefet partilerinin bu Program üzerindeki konuşmaları zaman kısıtlamasına tabi tutulmasın. Hepimiz biliyoruz, Sayın Demirel, geçtiğimiz birleşimde, Programı iki saat, koşa koşa okudu. Okunması iki saat süren bir Program üzerinde konuşmak için, çok iyi takdir olunur ki, çok daha fazla zamana ihtiyaç vardır. Ne yazık ki, Meclis Danışma Kurulunda bu konu konuşulurken, Refah Partisi, bu zaman sınırının kaldırılmasını istediği zaman, iktidara mensup partilerin temsilcileri bunu uygun görmediler ve bu sınırlamayı yaptılar. Bu, programda yazılan demokratikleşme hareketine ters düşen bir davranıştır ve ümit ediyoruz ki, bundan sonra yapılacak olan içtüzükte, bu kabil haksız ve yersiz sınırlamalar yapılmaz.

Şimdi, şu programı incelediğimiz zaman ne görüyoruz, bir bakalım muhterem arkadaşlarım.

Programın içerisinde bir kısım poliklinik tespitler yapılmış; diğer yandan, birtakım temenniler yapılmış; ancak, ne bu poliklinik tespitlerin bir teşhisi var ne de bu milletin arzu ettiği meselelerin nasıl çözüleceği konusunda herhangi bir tedavi var. Sadece temenniler orta yere konmuş. Bu temenniler için ortada kaynak yok, çare yok, ilaç yok. Onun için, bu, bir program değil, olsa olsa sadece bir iyi niyet

mektubundan ibarettir. *(RP sıralarından alkışlar)* Bir hükümet programında, ne yapılacak, niçin yapılacak, ne zaman yapılacak, nasıl yapılacak, hangi imkânla yapılacak, bunların gösterilmesi lazım. Türkiye, ne zaman nereye getirilecek? Bunun belli edilmesi lazım. Halbuki, bu programda bunlara ait hiçbir şey görmek mümkün değildir. Bunun için, şimdi konunun içerisine girerken, tekrar önemli bir teklifte bulunmak istiyorum:

Bakınız, bir yandan, ANAP, "Devrederken" diye bir belge neşretti, bir yandan Sayın Demirel "Teslim Alırken" diye birtakım rakamlar ortaya koydu. Bu rakamlar birbirini tutmuyor. Geliniz, Türkiye'de bu kör dövüşünü ortadan kaldıralım. Diyorum ki, tıpkı Yüksek Seçim Kurulu gibi bitaraf merci olsun; ülkenin temel donelerini, kuruluşlardan istifade etmek suretiyle takip etsin. Millî gelir ne kadar artmış, işsizlik ne olmuş vesaire... Bu hakem heyeti bunu tespit etsin ve biz, birtakım hataları yaptıktan sonra, işi lafebeliği ile kapatmaya kalkmayalım; çünkü, yıllardan beri edindiğimiz tecrübe budur. Biri geliyor, "enkaz devraldım" diyor, işe başlıyor, kendisi daha çok enkaz yapıyor; ama, arkasından lafebeliğine başlıyor; "seninki benimkinden daha iyi, benimki seninkinden daha iyi" diye. Bu kör dövüşünü ortadan kaldıralım ve böylece, hakikaten medenî bir ülke olarak her şeyimizi rakamlarla, bitaraf mercilerin tespitiyle ortaya koyalım.

Muhterem arkadaşlarım, şimdi, milletimiz mutluluk istiyor. Mutluluğun beş şartı vardır: Huzur, hürriyet, adil bir devlet düzeni, refah ve saygınlık. Halbuki bugün, Türkiye'mizde Programda da tespit edildiği gibi huzur yerine anarşi ve terör var; güneydoğu sorunu var; hürriyet yerine insan hakları çiğneniyor; adil devlet düzeni yerine hile rejimi var, baskı var, rüşvet var, vurgun var, iltimas var, haksızlıklar var... Programda bunlar tespit edilir... Refah yerine sömürü düzeni, köle düzeni var; saygınlık yerine bağımlılık vardır. Bu sebepten dolayıdır ki, her şeyden önce dört meselenin çözülmesi bu programda ele alınmıştır. Programda, "güneydoğu meselesinin çözülmesi lazımdır" diyor, "anarşi ve terörün önlenmesi lazımdır" diyor... Birinci mesele budur.

İkinci mesele: "Ekonominin, herkese refah getirecek, hızlı kalkınmayı gerçekleştirecek şekilde düzenlenmesi lazımdır" diyor.

Üçüncü mesele: Demokratikleşmedir. Biz, buna, bizim tabirimizle, adil düzene geçiş diyoruz; çünkü, demokratikleşme, bizim adil düzen programımızın içerisinde sadece ufak bir kısımdır.

Diğeri de dış politikadır. "Şahsiyetli, millî menfaatlarımızı koruyucu bir dış politika takip edilmelidir'' diyoruz.

Evet, bu programda bunlar tespit edilmiş; ancak, programın en büyük noksanı olarak hemen işaret ediyorum ki, asıl bu meselelerin çözülmesi için lüzumlu olan, manevî ve ahlakî kalkınmadır. Türkiye'deki manevî ve ahlakî tahribata ait tek bir mesele ele alınmamış ve böyle bir dert taşınmamış. Halbuki, bu, yapılmadan, hiçbirisinin çözülmesi mümkün değildir.

Hemen belirteyim ki, program, birtakım bakanlıklardan toplanmış, alt alta yazılmış, vakit dar olduğu için gözden de kaçırılmış; içinde tekrarlar var; çok daha güzel bir tasnifle, çok daha kısa bir şekilde yazılabilirdi. Bu, bir demet halinde önümü-

ze getirildi. Bunun içerisinde ne vardır? İçerisinde ne olduğunu size sekiz bölümle ifade etmek istiyorum:

Birincisi, ülkenin meseleleri hakkında poliklinik tespitler. Bunlar yapılırken ikinci bir kısım da konmuş. Nedir bu? Bir hastaya, düzeleceksin, yüzün gülecek, ağrıların olmayacak denmesi gibi, bu temennilerin arkasından - bak, doktorun demiyorum - bir hastabakıcının söyleyeceği güzel şeyler söylenmiş. Niçin "doktor" demiyorum; çünkü, teşhis yok, tedavi yok, sadece, "yüzün gülecek, ağrıların olmayacak, eyisin eyi" diyor. *(RP sıralarından alkışlar)*

Diğer bir önemli hususiyet ise, ne zaman ki meselelerin teşhisi, ne zaman ki meselelerin çözümü olacak; işte o noktada başlıyor çelişkiler. O noktada başlıyor... Sıkışmış; çare yerine bir tabir ortaya atıp, bırakmış gitmiş. O noktada yanlış teşhis ve teklifler konmuş; tarifi yapılmamış, şüpheli, tehlikeli tabirler kullanılmış ve birtakım tahribat doğuracak kısımlar ilave edilmiş; bunların yanında da, birçok şeyler programda ya yoktur veyahut da boş lafla geçiştirilmiştir.

Bakınız, şimdi bunları size kısaca birkaç kelimeyle özetlemek istiyorum. Bütün arkadaşlarımız ve bütün milletimiz programdan haberdar olduğu için, bunları uzatacak değilim.

Önce, bir defa, poliklinik tespitler: Anarşi, terör ve soygunlar birbirini izlemekte, faili meçhul cinayetlerin sayısı artmaktadır; doğru.

Nüfusun yüzde 50'si sosyal güvenlikten yoksundur; doğru.

Yatırım ve sanayileşmesi hemen hemen durmuş, işsiz sayısı artmış, pahalılığı önleyememiş, 40 ilin dışa göç verdiği Türkiye, yolsuzluk iddialarının doruğa çıktığı, bu bozuk sosyal yapısı ile halkın gelecek ümitlerinin giderek karamsarlığa dönüştüğü bir noktadadır; doğru.

Hepsini okumayacağım; çünkü, herkes biliyor.

Bölgelerarası kalkınmışlık farklılıkları, pek az ülkede görülebilecek kadar endişe verici ve çarpıcıdır. Her kesimdeki vatandaşımızın bir yaşam rahatına kavuşturulması Türkiye'nin temel sorunudur; doğru.

Sonra, ikinci bir bölüm ne diyor şimdi? Madem ki bu meseleler var; öyle mi? Peki öyleyse, bak şimdi başlıyor Program:

- Anarşi ve terör durdurulacaktır.
- Enflasyon indirilecektir.
- özgürlükçü, katılımcı, her alanda tam demokratik bir rejim kurulacaktır.
- Hukukun üstünlüğü esas olacak.
- İnsan haklarına ilişkin temel ilkeler vazgeçilmez olacak.
- İnanç, düşünce, atılım özgürlüğü olacak.
- Din ve inanç özgürlüğü toplumsal yaşamın vazgeçilmez bir ilkesi olacak.
- Kamu görevlilerine sendikal hak vereceğiz.
- Esnaf ve sanatkârlarımızın güçlenmesine önem vereceğiz.

- Sağlık örgütünün altyapısı hekim ve destek sağlık personeli eksiklikleri hızla tamamlanacak,
- Küçük ve orta ölçekli işletmelerin gelişmelerine destek verilecek.
- Rüşvetle mücadele edilecek.
- Ucuz kentleşme olacak.
- Memura onurlu yaşam sağlanacak vesaire, vesaire, vesaire...

Yani, dertler ne ise, bunların hepsinin halledileceği güzel güzel yazılmış. Oh ne âlâ... Güzel de, bunlar nasıl hallolacak? Hangi imkânla, nasıl? Asıl, iş buraya geldiği zaman patinaj başlıyor, önce, pek büyük çelişkiler var. Üç türlü çelişki var bu programda: Bir tanesi, programı hazırlamadan önce seçimde millete yapılan vaatlerle program arasında büyük çelişki var. Tabiî, "bunda kabahat SHP'nindir, müsaade etmiyor" diyeceksiniz...

Diğeri, programın kendi içinde çelişkiler var.

Bir diğeri de, program hemen ilan edildikten sonra, arkasında yaşadığımız şu on onbeş gün içerisinde programla tatbikat arasında hemen başlayan çelişkiler var.

Bunlar pek çok; ancak, birkaç tanesine müsaadenizle temas etmek istiyorum.

Önce, bir defa, ne oldu bu 2 anahtar? Ne oldu? *(RP ve ANAP sıralarından alkışlar)* Seçimlerde, çıktınız, şıngır mıngır, millete salladınız; önümüze program geldi, önce şu anahtarları alıp cebimize koyalım dedik, baktık anahtar manahtar yok! Programda ne olmuş bu iş şimdi? Programda tek kelime yok; Temsilciler televizyona çıkıyorlar, "efendim, biz bundan onbeş sene sonrasını kastetmiştik" diyorlar. Bu ne demek? "Dün dündür, bugün bugündür" demek. Hiçbir şeyi yadırgamıyorum. *(RP ve ANAP sıralarından alkışlar)*

İkincisi, yeşil kart! Ne oldu bu yeşil kart? Herkes bedava tedavi olacaktı. Şimdi bir de bakıyoruz ki, karşımızda, genel sağlık sigortasını aşamalı olarak yaygınlaştıracaklar... Başlıyor şimdi patinaj! Hiçbir vatandaş genel sağlık sistemi dışında bırakılmayacak... Ödeme imkânı olmayan vatandaşlarını sigorta primleri devlet tarafından karşılanacak ve 20 milyon insandan, bu işi yapmak için prim alınmaya başlanacak... Yani, ileride hasta olacağının parasını şimdiden alacak, sonra verecek... Bu 20 milyon insanın zaten para verecek hali yok. Bunlar, isteselerdi çoktan sigorta olurlardı. Görülüyor ki, yeşil kart, renksiz kart olmuştur, şeffaflaşmıştır. *(RP ve ANAP sıralarından alkışlar)*

Primleri alıp başka yerde kullanacaksınız. "Herkesi tedavi edeceğiz" diyorsunuz; halbuki, kademe... İmkânı olan, vesaire, vesaire, vesaire...

Bunları yapamazsınız; çünkü, bunları yapmak için, önce Türkiye'de tam teşekküllü bölge hastaneleri lazım. Nerede yeterli teçhizat, nerede yeteri adette doktor, nerede yeteri adette hastabakıcı, nerede koruyucu hekimlik, nerede bizim hastane personelimizin hastalarımıza şefkatle bakması için manevi eğitim? Bütün bunlar olmadan, bu yeşil kartı nasıl salladınız?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Halkın oylarıyla...

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Sağlık sahasında yeniden, büyük atılımların yapılması lazımdır. Bugün, Bağ-Kurlular ki, bunların sigortası var, eczaneden ilaç bile alamıyor. Öyle eczacı arkadaşlarımız var; Bağ-Kur sigortalılarının eczaneden aldıkları ilaçların parasını Bağ-Kur'dan ancak icra yolu ile alabiliyorlar.

Diğer yandan, "besici ve çiftçi borçlarını affedeceğiz" diye ortaya yere çıktınız; "tamamını affedeceğiz" dediniz; şimdi, geldiniz buraya "makul bir bölümünü bir defaya mahsus olmak üzere..." diyorsunuz. Nasıl makul bir bölüm acaba? Kimin aklına göre tespit edilecek bu kısım?

Bir diğer husus, "asgari ücretten vergi almayacağız" dediniz, şimdi geldiniz, "kademeli olarak" diyorsunuz, öbür taraftan, seçimlerde, siz Sayın Demirel, milletin önüne çıktınız ve aynen şu sözleri söylediniz: "Peşime düşün; enflasyon mu; benim meselem; Güneydoğu mu, benim meselem; ekonomi mi, benim meselem" dediniz, şimdi buraya geliyorsunuz ve "bunlar benim meselem değil, hepimizin meselesidir" diyorsunuz. *(RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar, ANAP sıralarından gülüşmeler)* Daha işe başlarken; "Dün, dündür; bugün, bugündür..."

AZİMET KÖYLÜOĞLU (Sivas) — Hocam, daha kırkımız çıkmadı.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Böyle söyleyeceğinizi biliyorum; ama, ben bu filmi altı kere seyrettim. *(RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar; ANAP sıralarından gülüşmeler)* Bu film yeni başlamıyor...

Bakınız, şimdi programın kendi içindeki çelişkilerine geliyorum: Daha dün, devletin varlığını ve bağımsızlığını koruyacağımıza hepimiz burada yemin ettik. E, bugün gelmişiz, hemen, bütün gücümüzle "AT'a gireceğiz" diyoruz ve AT'ın bir siyasî bütünleşme olduğu da söyleniyor. Bakınız - çok iyi haberdar olduklarını biliyorum; ama, gösteriyorum - bu, Devlet Planlama Teşkilatının kendi raporu, "Bağımsızlık devredilmedikçe AT'a giremezsiniz, suç işliyorsunuz, mahkemeye götürürler, şöylece, millete hissettirmeden bu işi yapın" diye rapor vermişler. Bu da Arif Emre Beyin; AT için çalışanların mahkemeye verilmesi gerektiğini söylüyor bugünkü Anayasaya göre. Çünkü, AT, tek devlet olmak demektir, bağımsızlığın Batı'ya devredilmesi demektir. Kesinlikle ifade ediyorum ki, bir referandum yapmadan, bu yolda, ne ısrar edebilirsiniz ne de çalışabilirsiniz. Bugün, İngiltere'de, görüyorsunuz, Thatcher "millete soralım" diyor. Hani demokratikleşecektiniz? Hani demokratikleşecektiniz? *(RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Öbür tarafta, şimdi, "Tam demokratik rejim, Türk Milletinin vazgeçilmez, feda edilmez, ödün verilmez yaşam tarzıdır" diyoruz, ondan sonra "tarih demokratik ve çoğulcu sistemi öngören çağdaş bir Anayasa yapılacak" diyoruz; ama, bu sefer başlıyoruz, Paris Şartı, AGİK süreci... Bunlar ön şartlarmış! E, bırakın da millet kendi istediğini kendi yapsın. Bu ön şartları nasıl millete karşı koşuyorsunuz? "Paris Şartı" diyorsunuz, bakın işte burada Paris Antlaşması; en önemli maddesi "Yahudilerin aleyhinde bulunulmayacak" diyor. Çünkü, onlar çifte standart kullanıyor. Bunu getirmişsiniz. Niçin, bizim milletimizin kendi hukuk sistemi yok mu? Niçin millî bir düşünceyle hareket etmiyorsunuz? Baştan sona kadar; evrensel, AGİK, OECD... Bu ne? İşte, bizim "taklitçilik" dediğimiz, bu. İşte bunlar çelişki. Hem, "tam demokra-

tikleşeceğiz, millet istediğini yapacak" diyorsunuz hem de bunların önüne birtakım kısıtlamalar getirip koyuyorsunuz.

Aynı şekilde, programda, küresel, evrensel, ulusal, laik ve evrensel millî eğitim, sonra da millî kültürü geliştirici olacakmış! Nasıl olacaksa!

Aynı şekilde, yine programın içerisinde - sayılarını çok söylemek mümkün ya - "Tüm telif hakları üzerindeki vergiler kaldırılacaktır" demişsiniz 48'inci sayfanın üçüncü paragrafında; 49'uncu sayfanın altıncı paragrafında ise "tüm telif hakları üzerinden belli bir düzeye kadar vergi alınmayacaktır" demişsiniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Onu düzelttik.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Düzelttiniz... Teşekkür ederim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Ben, onu okurken öyle okumadım ki.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Evet, elimize verilen vesika böyle. O kadar hızlı okudunuz ki, kimsenin ne okuduğunuzu takip etme imkânı yok... Evet... *(RP sıralarından alkışlar)*

Çelişki mi arıyorsunuz? Bakınız; çelişkiler içerisinde; üniversite üyeleri siyaset yapacak... Olabilir, düşünülebilir. Ben, çelişkiye işaret etmek için söylüyorum. Memurlar sendika kuracak, sendikalarda siyaset yapılacak; ama, din görevlilerine gelince, onlar hiçbir şey yapamayacak... *(DYP ve SHP sıralarından gürültüler)*

Bir dakika; "Din görevlileri siyaset yapsın" demiyorum; ancak... *(DYP ve SHP sıralarından gürültüler)*

İBRAHİM GÜRSOY (İstanbul) — Camilerde de yapılıyor.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Ancak, şu davranışınıza bakın...

İBRAHİM GÜRSOY (İstanbul) — Zaten camilerde yaptınız.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Neden herkese insanlık haklarını vermiyorsunuz? Ya hiçbirine yaptırmayın ya insan haklarını koruyun...

Diğer yandan, ekonomik sahada pek çok çelişkiler dolu. Bakınız; "Serbest piyasa ekonomisi, düşük gelirli kesimleri istismara yönelik olarak işletilemez" diyor. Bu mümkün değildir. Siz, hem vahşi kapitalizmi esas alacaksınız, hem sömürü olmayacak...

Öbür taraftan, "gelir adaletini sağlayıcı biçimde, asgarî ücret kademeli olarak vergi dışı bırakılacaktır" diyorsunuz. Adalet sağlanıyormuş... Nasıl? Asgari ücret kademeli olarak vergi dışı bırakılarak, önce, "hepsini indireceğim" dediniz. Bu insanlar, zaten 800 bin lira alıyor; 300 bin lirasını kesiyorsunuz, bunu da "kademeli olarak kaldıracağız" diyorsunuz... İnsaf! İnsaf!

Bir yandan da, TRT, yılbaşı programını Paris'te hazırlıyor... Bir yandan bu israflar, öbür taraftan asgarî ücreti zaten tek insan için hesaplıyorsunuz; bir aile için değil; bunu da, söz verdiğiniz halde, "kesmeyeceğiz" diyemiyorsunuz.

"Kamu gelirleri kompozisyonu içinde vergi gelirlerinin ağırlığı artırılacaktır" diyorsunuz... Yani, fakir fukara daha çok ezilecek; çünkü, bizde, vergi, sonunda "fakirlerden alınıyor.

"İzlenecek kur politikası da dış borç faiz yükünü artırmaya yönelik olacaktır. Kur değerini aşağı tutacağız" diyorsunuz. Kur değerini aşağı tuttunuz mu, sıcak döviz artıyor; sıcak dövizin yıllık faizi ise, dolar olarak yüzde 20-25'e geliyor... Tam bir tezattır.

"Geri kalmış bölgelerde kamu yatırımlarını artıracağız" diyorsunuz... Hangi kaynakla? Bizim ağır sanayi yatırımlarımızın büyük kısmını 1980'de siz de programlardan çıkardınız; şimdi programa bunları yazıyorsunuz.

"GAP, bir an önce devreye girecek" diyorsunuz. Keşke... On beş yılda Harran'da 100 bin hektarlık sulama şebekesi tamamlanmamışken, 1 milyon 600 bin hektarlık GAP sulama şebekesi yüzelli senede bitmez.

Şimdi, bir üçüncü çelişki kısmına geçiyorum. Program; ama, programdan sonra yapılan icraat, önce demokratikleşmeden bahsediliyor programda Sayın İçişleri Bakanına dönüyorum ve diyorum ki, "Niçin siz Urfa ve Van Belediye Başkanlarını, bunların meclislerinde çoğunluk Refah Partisinde olduğu halde, bugüne kadar teamül çoğunluk hangi gruptansa ondan meclis başkanı seçildiği halde ve esasen sizden önceki Bakan Sayın Çakmakoğlu, Refah Partili belediye meclis üyelerinden buraların belediye başkanlarını seçtikleri halde yerinize oturur oturmaz, ilk icraat olarak bu belediye başkanlarını indirdiniz, yerine, bu görevleri yapması bakımından, en tecrübesiz insanları hem de demokratik esaslara aykırı olarak yerleştirdiniz? Önce evvelki bakana teşekkür ediyorum ve Sayın İçişleri Bakanımızdan bunu hemen düzeltmelerini rica ediyorum. *(RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Başbakan ve Millî Savunma Bakanından da bir diğer ricam var. Bakınız; "Din hürriyeti ve inanç hürriyeti her şeyin başı olacaktır" diye yazılmış programda. Halbuki, gazetelerde, birkaç gün önce şu haberi okudunuz; Kara Kuvvetleri Komutanlığı Kurmay Başkanlığının imzasıyla 2 Ekim 1991 tarihinde yayımlanan tebliğde şöyle deniyor: "Tüm komutanlıklarca, birliklerdeki subay ve astsubayların tutum ve davranışları, özellikle eşleri tesettür uygulayan, sosyal faaliyetlere bilinçli olarak katılmayan - nasıl bir bilinçse - kadın-erkekle tokalaşmaktan imtina edenler yakından takip edilecek, bunlar hakkında gerekli işlemler derhal yapılacaktır."

Önce, yeni Hükümet, Eskişehir'deki insan haklarına aykırı bir davranışı hemen bir günde düzeltti; bundan dolayı müteşekkiriz; ama, biz beklerdik ki, bu haberler gazetede çıkar çıkmaz, Sayın Başbakan da, insan haklarına aykırı olan bu tamimleri geri aldırsın. Hani, inanç ve düşünce, atılım özgürlükleri toplumun temeliydi, kısıtlanamayacaktı?

Diğer yandan bakınız, siz hep burada, geldiniz, o günkü iktidara, "Anarşi, kan ortalığı kapladı. Nerede bu meçhul cinayetlerin failleri? Cinayetleri önleyin, terörü durdurun, failleri bulun" dediniz. Dün bir, bugün iki; şimdi bir sürü cinayetler yine işlendi, nerede bunların failleri? Sizin göreviniz, sadece bu yeni işlenenlerin değil... *(DYP sıralarından, "İnsaf, insaf" sesleri)* İnsaf ne demek? Bir cinayetin failinin bir haftada bulunması lazım.

GÜNEŞ MÜFTÜOĞLU (Zonguldak) — Bulacağız.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla)— Ne zaman? On beş senede mi bulacaksın? *(RP sıralarından alkışlar)*

Kaldı ki, siz, sadece şimdi işlenenlerin değil, o tenkit ettiğiniz bütün eski işlenenlerin de faillerini bulacaksınız... Hepsini isteyeceğiz.

MUSTAFA YILMAZ (Gaziantep) — Al sana bir hafta yetki, bul bakalım.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Şimdi, tabii, şayet Meclis güvenoyu verirse, her ay, "kaç tane yolsuzluğu hallettiniz, tespit ettiniz? Kaç tane fail buldunuz? Terörü önlediniz mi önlemediniz mi?" diye 60 milyon insan adına bu bekçilik görevimizi yapacağız. Onun için, diyorum ki, muhalefet görevi iktidardan daha mühim.

Şimdi, bu çelişkilerden sonra programın bir diğer özelliğine geçiyorum. Şimdi bir iş mi yapılacak; hiçbir şey düşünülmemiş, hiçbir hazırlık yapılmamış - tabirimi mazur görürseniz - bir tabir uydurup geçeceksin...

Bakınız, sayfa 12, paragraf 4'te, "Türkiye'de, son on yılda bölgelerarası gelişmişlik farkları artmıştır" deniliyor, önce, bir defa, teşhis yanlış; çünkü, bu, son on yılda değil, elli yıldan beri artmıştır; Sayın Demirel'in eski hükümet dönemlerinde de artmıştır; teşhis yanlıştır; bir. *(RP sıralarından alkışlar)*

İkincisi, şimdi vatandaş soruyor; "Peki, nasıl düzelteceksin?" Cevap: "Bölgesel gelişme politikası uygulayacağız." Bir kelime uydurdun mu iş bitiyor... Neymiş bu bölgesel gelişme politikası, belli değil. Nerede bu politika? Bu politikayı bir kitap halinde takdim edin bize, bakalım. Bu yok, bir tabir var. Ee, ne oldu? Bu kadar mı? Bir dakika sabredin şimdi.

Sayfa 12, paragraf 6: Doğu ve Güneydoğu Anadolu nasıl kalkınacak? Bölgesel kalkınma planıyla kalkılacakmış... Cevap bu. Peki, bu ne? Belli değil.

Sayfa 13, paragraf 3: İşsizlik sorununa kısa dönemde nasıl çare bulunacak? Cevap: Özel istihdam projeleriyle... Proje nerede? Yok. Kaynak nerede? Yok. İşte, program baştan sona kadar böyle.

Şimdi, bakın - sayfalarını söyleyip vaktinizi almayayım - programdan okuyorum: "Yeni sanayi atılım stratejisi..." Neymiş bu? Kim biliyor? Devletin hiç haberi yok. "Yeni sanayiciler..." Nerede saklanmış bunlar? "Yeni sanayici kuşağı yetişiyor", "üstün becerili emek", "esnek sektör yapılaşması", "büyüme stratejisi çelişkisi", "esnek fiyat oluşumu", "kırsal sanayiler", "ulusal bayındırlık master planı..." Nerede bu? Yok. "Dışsal fayda", "Yeşil Kart..." Ne oldukları belli değil. Nerede ki bir şeyin çözümü lazım, bir kelime söyle, geç... İşte, metot bu.

Öbür taraftan, programın içerisinde bir sürü yanlış teşhis ve teklifler bulunuyor. Mesela, "Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür." Evet; ama, bu nedenmiş? Bu birlik ve beraberlik, ortak bir siyasî kültürün sonucuymuş... Hayır, böyle değildir. Eğer meseleyi bu kadar basite irca ederseniz çok yanılırsınız.

İşsizlik problemi, sadece görülen 1,5 milyon için değil, 9 milyon insan için düşünülmelidir. "1,5 milyon işsiz var" derseniz, yanılırsınız.

Öbür taraftan, TRT için diyorsunuz ki, "gerçekleri yansıtan, doğru haber alma olanağı sağlayan, tarafsız bir TRT kuracağız." Peki, bu TRT, aynı zamanda, inanç, ahlak ve ilme aykırı yayın yapmamalı, tam tersine, ahlakî yayın yapmalı ve siyasî partilere eşit hak tanımalı. TRT'nin kusur ve kabahati olarak yaptığınız tespitler yanlıştır. Memleketin temel meseleleri hakkında yaptığınız teşhis de yanlış, tedaviniz de yanlıştır; biraz sonra onları ayrıca açıklayacağım için, şimdi üzerinde durmuyorum.

Geliyorum, tarifi yapılmamış, şüpheli ve tehlikeli tabirlere. Bakınız, 9'uncu sayfanın 4'üncü paragrafında, "Hükümet, çağdaş akım ve gelişmelere paralel bir basın özgürlüğü anlayışını kesinlikle oluşturmak ve uygulamaya koymak kararındadır" deniliyor. Çağdaş akım ve gelişmeler neymiş? Peki, ahlakımız ne olacak? Ahlakî çöküş; bu da mı çağdaşlık? AİDS ne kadar çoksa, o da mı çağdaşlık? Nedir bu çağdaşlık? Şu çağdaşlığın ne olduğu belli değil; ancak, bu tabirlerle, biz tatbikatta görüyoruz ki, ahlak tahribatına yöneliniyor; onun için, çok ehemmiyetle bu noktanın üzerinde duruyorum.

"Gelişen dünya ile bütünleşme!" Kimmiş bu gelişen dünya? Ne demekmiş, bütünleşme, evrensel değerleri savunma? Ne demekmiş bunlar? Maksat kozmopolitlik mi, masonluk mu? *(RP sıralarından alkışlar)* Niçin, millî ve manevî değerleri esas almıyoruz? Millî ve manevî değerler ne alacak? Bunlar çatıştığı zaman hangisi seçilecek? *(RP sıralarından alkışlar)* İşte, temel mesele bu.

Evrensel eğitim politikası; nasıl millî olacak?

"Türkiye'nin Avrupa bütünleşme hareketi içindeki konumunun güçlendirilmesi..." Demin söyledim, bir referandum yapmadan bu yolda çalışamazsınız. Çalışmanız, Anayasaya da aykırıdır, devletin kuruluşuna da aykırıdır. Bunun manası, bin yıldır mensubu olduğumuz İslam âleminden ayrılıp, emperyalizmin yanında yer alması ve ülkemizin bağımsızlığını kaybetmesidir.

Bu yanlış teşhislerden başka, birtakım da tahribat yapıcı fikirler ve teklifler vardır. Bakınız, bunların başında, ne pahasına olursa olsun AT'a girmek gelmektedir. Bu, bir tahribattır.

Diğer yandan, "Hükümetimiz, Avrupa toplumlarıyla Türk toplumunu birleştiren tarihsel - şu tabire bakınız lütfen! - siyasî, ekonomik, moral ve kültürel ortak paydaları artırmak ve güçlendirmek suretiyle, - moral ve kültürel ortak paydaları da artıracakmışız! - bu yolda tarihî bir mesafe almaya kararlıdır. Siyasî birlik ile ekonomik ve parasal birlik yönünde yeni aşamalara ulaşmakta bulunan bir Avrupa'da, Türkiye'nin hak ettiği yeri - ya, hakkımızı vermiyorlar bir türlü - alması, ısrarla isteyeceğimiz ulusal bir hedef olacaktır" denilmektedir. Bu "ortak paydalar" da, bir tek din eksik kalmış; "her şeyde birleşeceğiz" deniyor. Bu, nasıl bir millî ve manevî değerlere bağlılıktır?

Öbür taraftan, düzende, demokratikleşmede, hukukta, eğitimde, kültürde ve her şeyde, baştan sona kadar - demin de söyledim - Paris Şartı, AGİK süreci, OECD, Avrupa Konseyi, İLO esaslarının - nedense İMF'den bahsetmemişler; çok korkuyorlar başlarına gelecekten çünkü - ve tabiî ekonomide de vahşi kapitalizmin tatbik

edilmek istenmesi; getirilen bütün tedbirlerin daha çok fakirleri ezici olması, tahrip edici bir zihniyettir. Temelde, her zaman söylediğimiz taklitçilik zihniyeti yatıyor.

Dış politikada ve savunmada, baştan sona kadar, dışa bağımlılık esas alınmıştır.

Bu haliyle, bu program, bütün millî menfaatlerimize aykırıdır; milletimizin hiçbir meselesini çözemez.

Bir diğer misal, aile planlaması: "Aile planlaması hizmetleri, koruyucu sağlık hizmetlerinin en önemlisi görülerek, sağlık örgütü içinde, yurt düzeyinde yaygınlaştırılacak" denilmektedir. Ne yapacak? Nüfus artışını azaltacak, milleti kısırlaştıracak. Bunları, bu tabirlerle söylüyor.

Muhterem arkadaşlarım, bütün Avrupa, kendi politikasını değiştirdi. Onlar, nur topu gibi bir çocuk doğuran bir insana, para veriyor, kişileri bu yönde teşvik ediyor. Aksi takdirde, genç nüfus azalıyor. 40 türlü felaket geldiği için onlar döndüler, arkadaşlarımız hâlâ, onlar böyle istiyor diye bu yola gidiyorlar...

Bakın, bugün Almanya'da, 1 genç işçi, 2 yaşlı işçinin sigorta primini ödüyor; 40 sene sonra da, 1 genç işçi, 8 yaşlı işçinin primini ödemek zorunda kalacak ve de ödeyemeyecek... Sistemleri bile yürümüyor. Nasıl bu yanlış, yollan takip etmeye kalkarsınız?

Türkiye'nin şu acıklı haline bakın: Bir evladımız doğum yaptığı zaman, 3 milyon lira para istiyorsunuz hastanede; ama, aynı şekilde külfete sebep olan bir kürtaj ameliyesini ise, hiç para almadan yapıyorsunuz... *(RP sıralarından alkışlar, DYP sıralarından "Nereden biliyorsun?" sesleri)* Bu nasıl iş?

Televizyon için verilen hedefler, aynı şekilde tahribattır ve en önemlisi, İmam-Hatip Okullarından tek kelime bahsedilmemiş olması; tam tersine, "İlköğretimin sekiz yıla çıkarılması" adı altında yapılmakta olan sinsi tatbikattır. Bu konuda, birkaç kelime ile vaktinizi almaya mecburum sayın milletvekilleri ve Sayın Hükümet üyeleri.

Bakınız, önce şunu belirteyim: Mecburî eğitim sekiz sene değil, on bir sene olsun; sekiz sene bile az. Biz, mecburî eğitime karşı değiliz; ancak, hepimiz çok iyi biliyoruz ki, meslek öğrenimi 12 yaşından başlar. Sanat okullarının orta kısımları kapatılmak suretiyle, bu memlekete çok büyük kötülük yapılmıştır... Yalnız, bir çocuk, üç sene lisede okuyarak, bir mesleği sevemez ve öğrenemez; zaten başka işlere gidiyorlar. Bundan dolayıdır ki, bütün meslek öğretimlerinin 12 yaşında başlaması şarttır.

Kaldı ki, insan biyolojisi bakımından 12 yaşına kadar olan küçük yavruların bir arada bulunmaları başka şeydir, 6 yaşla 16 yaş grubunu bir arada toplamak başka şeydir, öğretmenler bakımından ise, ilkokulda okutulacak derslerin öğretmenleri başka formasyondadır, ortaokulda okutulması lazım gelen derslerin öğretmenleri başka formasyondadır.

Şimdi, Türkiye'nin şu acıklı haline bakın: Daha, ilkokulun dört sınıfını bir odada okutuyorlar; bu hallerini görmüyorlar, milyarlar harcayarak, illâ bu 5 senelik ilkokulları 8 seneye çıkarmak istiyorlar... Neden? Çocuklar İmam-Hatip Okullarının

orta kısmına gitmesinler, Kur'an kurslarına gitmesinler diye. İnsaf edin! İnsaf edin! İnsaf edin! *(RP sıralarından alkışlar)*

AHMET SAYIN (Burdur) — İstismar ediyorsun... İstismar ediyorsun...

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Bakınız, vaktiyle Sayın Demirel ve Sayın Ecevit'le beraber hükümette iken, 350 tane İmam-Hatip Okulu açtık. Sayın Demirel, her zaman, "Bu İmam-Hatip Okullarının açılmasında benim de imzam var" dedi.

AHMET SAYIN (Burdur) — İstismar ediyorsun... Ayıp, ayıp!

ALİ YALÇIN ÖĞÜTCAN (Adana) — Sayın Demirel'in sayesinde okudular onlar.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Sayın Başkan, memleket meselelerinin en önemlilerini konuşuyoruz; lütfen, huzuru tesis ediniz.

BAŞKAN — Teşekkür ederim.

Muhterem arkadaşlar, lütfen, hatibin sözünü kesmeyelim.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım, doğru mu yanlış mı şimdi göreceğiz; bakınız, ölçeğini koyuyorum orta yere.

Biz, vaktiyle, beraber, hükümette iken 350 tane İmam-Hatip Okulu açtık. Sayın Demirel, her zaman, "bu okulların kararnamesinin altında benim de imzam var" dedi; buna saygı duyuyorum.

AHMET SAYIN (Burdur) — İstismar etmeyin.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Peki, işte şimdi, binası bitmiş 220 tane İmam-Hatip Okulundan kaç tanesini açacak göreceğiz. Madem bunları en az bizim kadar açmayı istemişti - ki, istemesini istiyorum - şimdi de, "efendim, SHP müsaade etmiyor" diyecek. Halbuki biz, CHP ile beraber, 1 senede 69 tane İmam-Hatip Okulu açtık. Böyle bir bahane ileri süremezsiniz. Bu sebepten dolayıdır ki, bu tatbikata son verilmesi lazımdır.

Şimdi, İmam-Hatip Okullarında, meslek derslerinin yanında, kültür dersleri yarım okutuluyor. Bir çocuğa fizik dersi okutuluyorsa, matematik okutulmuyor, matematik dersi okutuluyorsa fizik dersi okutulmuyor. Neden? Bunlar, mekteplerini bitirdikten sonra üniversite giriş imtihanını kazanamasınlar diye öbür taraftan, "meslek okullarına kontenjan" deniliyor; ama, İmam-Hatip Okulları mezunları üniversitelerin çeşitli teknik fakültelerine gitmek istedikleri zaman daha dar sınırlar içerisine girmek mecburiyetinde bırakılıyorlar...

Bütün bu faaliyetlerle, aslında ülkeye bir fayda yapılmıyor, maalesef, ülkenin manevî kalkınması tahrip ediliyor. Ondan dolayı, bu Hükümet Programı görüşmeleri münasebetiyle yeni Hükümetin bilhassa dikkatini çekiyorum; programınızda manevî kalkınmaya bilakis yer vermemişsiniz. Halbuki, bu husus her şeyin temelidir ve öncelikle bu hususa ağırlık verilmesi lazım gelir.

Şimdi geliyorum, Hükümet Programında olmayan şeylere: Önce, bir defa, manevî çöküş ve tahribat, bir mesele olarak kabul edilmemiştir. Halbuki, ülkemizde

içki, kumar, uyuşturucu, rüşvet, iltimas boşanma oranları ve AİDS hastalığı hızla artıyor ve bütün bu felaketler bir mesele olarak kabul edilmiyor.

Programda, ahlakî ve manevî kalkınma ile ilgili hususlar yok. Diyanet İşleri Başkanlığı hakkında sadece iki cümle söylenmiş, geçilmiş. Merak ettim, Sayın Demirel'in 1979 Kasımında kurduğu hükümetin programıyla bu programı karşılaştırdım; orada, heyecanla, Diyanetten bahsediliyor, "kalkınmada Diyanet görevlileri öncülük yapacaklar" deniliyor ve onların yetişmeleri ve durumlarının iyileştirilmesi hakkında birçok hususlar yazılmış bulunuyor. Oysa, bakıyoruz ki, bu programda, bu konuda bir tek kelime yok; bunu çok büyük bir noksanlık olarak görüyorum.

Programda, sosyal meselelere değinilmemiş. Aile konusu yok; tek kelime ile geçiştirilmiş. Bugün, Türkiye'de, 40 metrekarelik konutlar teşvik edilerek, aileler parçalanıyor; politikanız ne olacak bu hususta?

Programda, özürlülerle ilgili bir husus yok. Oysa, Türkiye'de 6 milyona yakın özürlü ve sakat var; niçin bunlar hakkında programda tek kelime yok?

Öbür taraftan, Programda, bu 4 temel konu olmadığı gibi, var olan konular hakkında da teşhis yok, tedavi yok, çare yok, kaynak yok.

Bu programda sanayi yok, maden yok, orman yok, gerçek bir tarım kalkınması yok; tabirlerin hepsi de yuvarlak laflardan ibaret. Hayvancılık yok... Nasıl kalkınacak hayvancılık? Ağır sanayi yok, millî harp sanayii yok, işsizliğe çare yok; doğu ve güneydoğu illerini nasıl kalkındıracak; buna inandırıcı bir çare yok; dış politikada şahsiyet yok; demokratikleşmede açıklık yok; emperyalizme, sömürüye, dış güdüme karşı tek bir tedbir yok.

Ey SHP'liler! Ne oldu size? Ne oldu size? Biz, yıllarca sizinle beraber emperyalizme karşı mücadele ettik, şimdi geldiniz kayboldunuz. Bakınız, emperyalizme karşı yalnız Refah Partisi, milletin menfaatlerini koruyor. Kendinize gelin, kendinize! Uyanın! Uyanın! *(RP sıralarından alkışlar)*

MUSTAFA YILMAZ (Gaziantep) — Ayıp ayıp... Bizi kavga mı ettireceksin?

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Öbür tarafta yoklar devam ediyor. Çekiç güç ne olacak? 28 Aralıkta bunun günü bitiyor, bu programda, bu konuda tek kelime yok... Böyle bir meselemiz yok bizim herhalde(!) Başörtüsü zulmü nasıl önlenecek, bunun hakkında tek kelime yok. Müslümanlara hürriyet verilecek mi?

Her hafta, kökü dışarıda bu kadar Rotary Kulübü kurulurken, iki Müslüman bir araya gelip dua edince, "tarikat kurdun", "ayin yaptın" diye hapsedilmeye devam edilecek mi? Müslümanlığın aslını konuşmak, tedris ve yaşamak yasak olacak mı? Okumuş gençler nasıl iş bulacak? Mahallî idarelerin gelirleri nasıl artırılacak? Karadeniz Sarp Kapısının açılması suretiyle meydana gelen bu büyük ahlak tahribatı, frengi, AİDS, boşanmalar; bu sosyal felaketler nasıl önlenecek? Askerden gelen genç nasıl faizsiz kredi alabilecek?

Bağ-Kur'lu hastalar ilaç bile alamıyor... Bağ-Kur emeklisi 80 bin lira alıyor... Memleketin bu dertleri nasıl çözülecek, bunlar hakkında maalesef programda bir şey bulmak mümkün değildir.

ALİ YALÇIN ÖĞÜTCAN (Adana) — Siz istismar etmeyin yeter!

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım, şimdi geliyorum asıl temel meseleye. Bunları niçin söyledim...

BAŞKAN — Sayın Erbakan, sürenizin dolmasına 2 dakika var. Zamana riayeti istirham edeceğim efendim.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — İnsaf Sayın Başkan! Saatimi buraya koydum, saate bakıyorum. Ben 10 dakika sonra başladım.

BAŞKAN — Hayır efendim! Ben de dikkat ediyorum; 2 dakikanız var efendim.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım, bakınız, programı sizlere özetliyorum. Bu program şu iddia ile ortaya çıkmıştır: "Güneydoğu meselesini çözeceğim" diyor. Kendilerine söylüyorum ki, bu programla güneydoğu meselesini çözemezsiniz. Çünkü, dört tedbirden bahsediyorsunuz, "Ekonomik kalkınma yapacağım" diyorsunuz; bunu yapamayacaksınız; çünkü, kaynağınız yoktur. Çünkü, diğer insanlar oraya gitmiyor, oradaki insanlar da bunu yapmak imkânını bulamıyor... Çünkü, bunu yapmak için inançlı kadroları seferber etmek lazımdır.

Bakınız, geçen dönemde burada GAP'ı ve Keban'ı aranızda paylaşamadınız... Asıl gerçeği unutuyorsunuz; o GAP da, Keban da bir Recai Kutan'ın, bir Fehim Adak'ın yol olmayan yerlerde merkeplerle dolaşarak tespit ettiği projelerdir; bunu, herkesten iyi, Sayın Demirel bilir.

ALİ YALÇIN ÖĞÜTCAN (Adana) — Ne zaman hükümet oldunuz da yaptınız onu?

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Bunların asıl sahipleri bu arkadaşlarımızdır.

Öbür taraftan diyorsunuz ki, "hürriyet vereceğim..." Peki, şimdiye kadar altı defa hükümet oldunuz, niçin o zaman bu hürriyetleri vermediniz? "Şefkat lazım" diyorsunuz... Şefkat lafla olmaz.

Size bir vaka anlatayım. Orada, geçenlerde, "Bu köyü boşaltacaksınız" dediler. Köy boşaltılırken, köylüler rica etti, "yapmayın, etmeyin, burası bizim atamızın yeridir... Boşaltalım; ama, şu köyümüz muhafaza edilsin" dediler. Camilerini otlaklarını ve her şeylerini yaktılar. Burada şefkatten bahsetmek yetmiyor... Oraya şefkati nasıl götüreceksiniz? *(RP sıralarından alkışlar)*

Diğer yandan, vaktiyle, asker ve korucuyu kaldıracağız diyordunuz, şimdi geldiniz, "gözden geçireceğiz" demeye başladınız. Halbuki, şiddet, şiddeti doğuyor. Sizin bu dört tane yetersiz teklifinize karşılık ben size dört tane başka şey söylüyorum:

AHMET SAYIN (Burdur) — Kendine sakla onları.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Önce, asıl birleştirici unsura önem veriniz. Bu da, manevî bağlarımızdır. Buradaki din görevlilerimize elinizi uzatınız. Buralarda birçok özel öğretim yapmış din görevlilerimiz var, bunlara diploma verin, kadro verin, millî birlik ve beraberliğimiz için bu insanlar hizmet etsinler.

Sonra, devlet millet kaynaşmasını temin ediniz. Bu, bayram nutuklarıyla olmaz. Vatandaş kendi kendine düşünürken, "Benim ne güzel devletim var" demelidir. Bunu diyebilmesi için de, tatbikatın ona göre yapılması lazımdır.

Üniversitede lüzumsuz başörtüsü zulmü devam ediyor ya, bu, güneydoğuda inancına bağlı insanlarımızı rahatsız ediyor. Siz burada "Askerî bölgede namaz kılınmaz" diye kararname çıkarıyorsunuz, bu, oradaki insanları rahatsız ediyor.

SIRRI SAKIK (Muş) — Hocam, biraz ciddî olun.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Diğer yandan bir takım insanlar, inançlarına bağlıdır diye askeriyeden ihraç ediliyor... Bunlar, rahatsız ediyor. Devlet millet kaynaşması için, devletin, milletin inancına bağlı olması lazım. Bakın, bunun en açık örneği, Meclisin mescididir; bu, nasıl bir mimarî, niçin toprak içine gömülmüş, niçin minaresi, kubbesi yok? Tibet mimarisi... Bu Meclis milletten kopuk olunca, millet de Meclisten kopuk olur. Şu halinize bir bakın.

Öbür taraftan, bir diğer önemli konu da şu: Bakınız, orada iktisadî kalkınma yapılamadığına göre, bir an evvel, Irak'a konmuş olan ambargoyu kaldırınız. O bölgenin hayatiyeti bakımından çok önemlidir; ne bekliyorsunuz? Amerika'nın müsaade etmesini mi? *(RP sıralarından alkışlar)* Niçin kendi inisiyatifimizle hareket etmiyoruz? Kuzey Irak'taki otorite boşluğunu önleyin.

Efendim, "enflasyonu önleyeceğiz" diyorsunuz. Çaresi ne imiş? "Denk bütçe yapacağım..." Yapamazsınız! Çünkü, 3 aylık getireceğiniz bütçe 65 trilyon. Sizin yıllık bütçeniz ne olacak? En aşağı 260 trilyon. Geçen seneki bütçe 125 trilyondu. Bütün gelirleriniz 80 trilyonu bile bulmadı; siz, 260 trilyonluk bütçe yapacaksınız...

Bir de koskocaman bir liste var; "Teşvik yapacağım, sübvansiyon vereceğim gibi - hepsini okuyarak vaktinizi almayacağım - bu kadar gider vaat ediyorsunuz. Şu kadar vergileri de kaldırıyorsunuz. Sadece listesini gösteriyorum, tek tek saymıyorum.

ALİ YALÇIN ÖĞÜTCAN (Adana) — Sayın Başkan, süresi doldu artık.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Ne olacak? Bütün bunlar karşısında - zaten vergiler Türkiye'de fakir fukaradan alınıyor - fakir fukaraya, bugün ödediğinin tam 4 misli vergi ödetmeniz lazım. "Kurumlar Vergisini kaldıracağım" diyorsunuz. Bu, zenginleri zengin etmek demektir. "Hisse senedi alandan vergi almayacağım" diyorsunuz. Bir insanın iki tane holdingi varsa; bir holding kârı ile öbürünün hissesini, diğeri de onun hissesini alırsa, vergi ödemeyecek. Bunlar, hep, zenginleri koruyor, tabandaki insanları eziyor. Bu vahşi kapitalizmle, siz enflasyonu önleyemezsiniz.

Bakınız, - çok özet olarak geçiyorum - şunları iyice düşünmemişsiniz: Bu faiz, yavaş yavaş başlar, üstsel bir fonksiyondur, birdenbire patlama noktasına girer. Yıllardan beri bu yüksek faizle Türkiye öyle bir noktaya getirilmiş ki, bu düzenin içinde bunu zaptedemezsiniz.

Öbür taraftan, Türkiye'de tatbik edilen faizci kapitalizm de değildir; aslında, bir çorba düzenidir. Çünkü, Avrupa'daki kapitalizmde, bütün krediler banka kontrolü altındadır. Bizde, köy bakkalıyla şehirdeki esnaf arasında öyle gözükmeyen bir

kredi vardır ki, hiçbir ölçüye sığmaz; bunları kontrol edemezsiniz. Bakın, kaç defa piyasadaki parayı azalttınız, enflasyon gene arttı...

Efendim, "Batı bu kapitalist nizamda bunu nasıl yapıyor" diye de, sakın yanılmayın. Batı da faiz yüzde 3. Kaldı ki, teknolojik gelişmeyle zaten bu faizi önleyebilecek durumdalar; ama, asıl, Batı'nın bir önemli noktasını görün. Batı, bu kapitalist nizamın vahşetini sömürüyle besliyor; bu azgını, bizi sömürerek doyuruyor. İlk önce, müstemlekecilikle zengin oldular, sonra, sanayi mamulü ihracında 1 dolarlık malı 3 dolara ihraç ederek zengin oldular.

Almanya'nın yıllık ihracatı 324 milyar dolar; AT'nin toplam ihracatı 1 trilyon 100 milyar dolar. Bunların yüzde 90'ı sanayi mamulüdür. Bunları yüksek fiyatla satıyorlar; bizim gibi ülkeleri sömürüyorlar.

Orada, sanayi müessesesi büyük kâr ediyor; Kurumlar Vergisi ile yarısını devlet alıyor; bizden alınan bu para ile de götürüp tarımına sübvansiyon yapıyor. Peki, siz kimi sömüreceksiniz? Siz kolayını bulmuşsunuz, alt katta oturanları sömürüyorsunuz. *(RP sıralarından alkışlar)* Bu vahşi kapitalist nizamda bizim ayrıca sömüreceğimiz başka bir ülke olmadığı için, üst kattakiler alt kattakileri sömürüyor. Bu gerçeği görün. *(RP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın Erbakan, süreniz doldu.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Ama, alt kattakilerin artık dayanacak hali kalmadı. O sebepten dolayıdır ki, bu düzen yürümez. Burada yapılacak olan iş, hiç şüphesiz ki, adil düzene geçmektir, hiç şüphesiz ki, millî görüşe geçmektir.

Bakınız, birkaç kelimeyle şunu özetlemek istiyorum...

BAŞKAN — Sayın Erbakan, sözünüzü kesmek mecburiyetinde kalıyorum... Lütfen...

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Sayın Başkan, süre 1 saat 20 dakikadır.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Teşekkür ederim Sayın Başkan. Topluyorum.

BAŞKAN — Sayın Erbakan, lütfen... Adil düzende muhakkak ki, zamanın da bir yeri olacaktır. İstirham ediyorum... *(DYP sıralarından alkışlar)*

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Konuşma süresi 1 saat 20 dakikadır.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Dış politikada Amerika Birleşik Devletleri için "...özel önem" tabirini kullanıyorsunuz. Sovyetler için "...büyük önem" ama, Müslüman ülkelere gelince "...dikkatli olacağız" diyorsunuz.

"Kıbrıs'ta federal devlet" konuşmalarını terk edin, bağımsız devletimizi tanıtmaya çalışın. Irak'tan ambargoyu kaldırın. İsrail'in tecavüzlerini kınayın. Çekiç gücü bir an evvel dışarıya çıkarın. Avrupa'daki işçilerimizle ilgilenin. Müslüman ülkelerle yakın ilişki kurun. Rusya'daki Müslüman Türk topluluklarla, Balkanlarla yakın bir ilişki kurarak bunu devam ettirin.

Şimdi sözümü topluyorum ve de bitiriyorum...

ALİ YALÇIN ÖĞÜTCAN (Adana) — Hocam, Müslüman hak yemez...

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Bakınız, şu gördüğünüz kitap, bugüne kadarki hükümetlerin programlarıdır. Tavsiye ederim; Sayın Demirel'in 12 Kasım 1979 günü işe başlayıp, 19 Kasım 1979 günü Millet Meclisine okumuş olduğu hükümet programını, lütfen bu programla karşılaştırın; göreceksiniz ki, programlar satır satır birbirinin aynıdır. "Enflasyon önlenecek, anarşi durdurulacak..." O zaman da söylendi; sonra ne oldu; 1980 senesinin bütün rakamları burada. 1980 senesi, Türkiye'nin hem huzur bakımından, hem ekonomik bakımdan en büyük tahribata uğradığı bir sene olmuştur. Bakınız, işte rakamlar: Döviz kurları 1980 yılında 76 liraya fırlamış, kalkınma hızı eksi 1,5 olmuş; millî gelir azalmış, işsizlik artmış. Bu rakamları lütfen inceleyin. Bunları önümüze koymak mecburiyetindeyiz. Anarşi arttı, ekonomik konular büsbütün azgınlaştı. Sayın milletvekilleri, bundan dolayıdır ki, şu getirilmiş olan hükümet programına biz Refah Partisi olarak -bu Hükümet, bu programı uygulayacağız derse - elbette kırmızı oy vereceğiz. *(RP sıralarından alkışlar)* Çünkü, bu programın içerisinde, birçok masum insanın - terör önlenemeyeceği için - kanlarının akması tehlikesi var; bu programın içerisinde fakir fukaranın gözyaşı var. Biz, bu ıstıraplara destek olamayız, vesile olamayız; ancak, şayet bu Hükümet buraya gelir, "ben bu programı uygulamayacağım, ben adil düzene geçeceğim, millî görüşü tatbik edeceğim" derse, o zaman kendisine beyaz oy veririz. *(RP sıralarından alkışlar, DYP sıralarından "Nasıl adil düzen... Saate bak..." sesleri)* Ama, bu programa bu söylediğimiz sebeplerden dolayı destek olmamız mümkün değildir. Bu kanaatimi izhar ettikten sonra, şayet, Millet Meclisinden güvenoyu alırsa, bu Hükümete başarılar diliyorum. Bizim için aslolan, milletimizin saadetidir. Her zaman aynı kardeşlik havası içinde; nasıl şimdi kardeşane bir şekilde tavsiyelerimizi yaptıksa, aynı kardeşlik havası içerisinde hata yapmamaları için her zaman elimizden gelen gayreti göstereceğiz.

Aziz milletimize Cenabı Haktan saadetler, selametler dileyerek; yeniden, Sayın Meclis Başkanını, kıymetli üyeleri ve yeni Hükümetin üyelerini hürmet ve muhabbetle selamlıyorum.

Teşekkür ederim. *(RP ve ANAP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Erbakan.

Bir hususu Genel Kurula kısaca arz etmek istiyorum:

Danışma Kurulunda gruplar adına konuşma süresi müzakere edilirken, Refah Partisi Grup Başkanvekilinin bu hususa bir itirazı olmadığını tespit etmiş bulunuyorum. Arz ederim. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Sayın Başkan, sataşma var...

BAŞKAN — Şifahî olabilir... Şifahî olabilir efendim.

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Sataşma vardır, söz istiyorum.

BAŞKAN — Hayır efendim, sataşma yok; rica ediyorum... Sataşma yok...

HÜSEYİN ERDAL (Yozgat) — Particilik yapıyorsun Sayın Başkan.

BAŞKAN — Efendim, elimdeki öneriye göre konuşuyorum.

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Gerçek durumu Meclis Başkanına sorabilirsiniz...

BAŞKAN — Sosyaldemokrat Halkçı Parti Grubu adına, Sayın Aydın Güven Gürkan; buyurun efendim. *(SHP ve DYP sıralarından alkışlar)*

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Efendim, Meclis Başkanına sorabilirsiniz...

BAŞKAN — İstirham ediyorum... Ben elimdeki öneriyi okudum size, bir itiraz kaydı yoktur bu öneride.

Buyurun Sayın Gürkan.

SHP GRUBU ADINA AYDIN GÜVEN GÜRKAN (İçel) — Sayın Başkan, sayın üyeler; Yüce Meclisimizin 19'uncu dönem çalışmalarının ülkemizin refah, mutluluk, adalet, barış ve özgürlük mücadelesine değerli katkılar yapması umut ve dileğiyle, Genel Kurulumuzu, SHP Grubu ve şahsım adına saygıyla selamlıyorum. *(SHP ve DYP sıralarından alkışlar)*

Ulusumuzun beklentilerinin, umutlarının, istemlerinin ve özlemlerinin odağı olan Parlamentomuz, 19'uncu Dönem çalışmalarına, halkımıza iyimserlik ve umut veren kimi gelişmeleri yaşayarak başladı. Bu olumlu ve umutlu başlangıcın temelleri, sessizce; ama, büyük bir kararlılıkla, Yüce Milletimiz tarafından, daha seçim kampanyası döneminde atıldı. Halkımız, barışçıl, demokratik, hoşgörülü ve nesnelliğe dayalı bir seçim yarışması ve kampanyası istediğini öylesine açık ve karşı konulamaz bir biçimde ifade etti ki, tüm siyasal partiler ve adaylar bu çerçevenin dışına taşmak yanlışlığına düşmediler. Hepimiz ve her birimiz, halkımızın çizdiği bu çerçeve içinde güle oynaya, rengârenk bayraklarla, şarkılarla, türkülerle, hoşgörülerle ve sevgilerle bu göreve geldik. En içten dileğim, hepimiz için geçici olan bu görevden, geldiğimiz gibi gitmeyi becerebilmektir.

Sayın milletvekilleri, değerli arkadaşlarım, yemin törenimizde, alışık olmadığımız ve alışık olmadığımız için de yadırgadığımız ve tepki duyduğumuz kimi olayları yaşadık; halkımızın geniş kesimleri de tepkilerini ve hoşnutsuzluklarını büyük bir demokratik canlılık içinde ifade ettiler. Ama, olay da, buna duyulan tepkiler de kendi sınırları içinde tutulabildi ve daha büyük ve kalıcı kırgınlık, kızgınlık ve öfkeye olanak tanınmadı. Ulusal birliğimiz konusunda da, laikliğe bağlılığımız konusunda da çok duyarlı ve ödünsüz olduğumuzu gösterdik; ama, Parlamentomuzu da, ülkemizi de kalıcı ve şiddetli gerginliklerin ve kutuplaşmaların tuzağına düşürmedik.

Diyalog yollarını, demokratik uzlaşma yollarını, birbirini anlama yollarını, birbirinin duygularını, düşüncelerini ve ihtiyaçlarını kavrayabilme yollarını tümüyle tıkamadık.

Sayın üyeler, Meclisimiz insan haklarına, özgürlüklere, hukukun üstünlüğüne ve halk iradesine dayalı demokratik parlamenter sisteme olan inancında ve bağlılığında bugüne değin hiçbir noksanlık göstermemiş bir üyesini kendisine başkan seçmek şansını da elde etmiştir. Meclis Başkanımızın, Parlamentomuzun önem, işlev ve saygınlığı konusunda bugüne değin açıkladığı görüşler ve geliştirdiği tavırlar toplumumuzda geniş bir kabul ve destek görmüştür. Böylece, geçmiş yıllarda

üzüntü verici bir yıpranma ve aşınma süreci yaşamış bulunan Parlamentomuza ve demokratik parlamenter sisteme yeni bir kredi açılmış ve güven ve destekler tazelenmiştir.

Değerli milletvekilleri, bugün programını tartıştığımız Hükümetin kuruluş biçimi ve süresi de, geleceğe umut ve iyimserliklerle bakmamızı sağlayacak bir dolu olumluluk içermektedir. Siyasal karşıtlıkları ve yarışmaları yaklaşık yarım yüzyıllık çok partili demokratik rejimimizin ana öğesini oluşturmuş iki siyasal partinin, iki siyasal geleneğin, iki ayrı dünya görüşünün Türkiye'nin birikmiş sorunlarını çözmek için bir araya gelmeleri, bir araya gelebilmeleri, başlı başına çok önemli bir aşamadır. Bundan böyle, siyaset, artık, kaba ayırımlarla yapılamayacaktır. Bundan böyle, siyaset, salt karşıtlıklara dayalı olarak ve karşıtlıklar tahrik edilerek uygulanamayacaktır. Bundan böyle, siyaset, daha çok incelik, daha çok ayrıntı, daha çok somut proje, daha zengin bir içerik, daha büyük bir nesnellik, daha fazla akılcılık kazanmak zorunda kalacaktır. Artık, salt bir şeyin karşıtı olmak, başlı başına, bir şey olmak için yetmeyecektir. Bundan böyle, uzlaşma ve bağışlamaz olmak, olumlu nitelikler sayılmayacaktır politikada.

Sayın milletvekilleri, bu ortak hükümetin kuruluş çalışmalarının başlamasıyla ortaklık protokolünün imzalanması arasında yalnızca yedi gün geçmiştir. Bu yedi günlük çalışmanın yalnızca ve yalnızca iki saati bakanlıkların bölüşümü için yapılan müzakerelere ayrılmıştır; gerisi, yüksek düzeyli bir seminer havasında, Türkiye sorunları üzerinde, birlikte düşünme, birlikte çözüm oluşturma ve bugün Yüksek Heyetinizin değerlendirmesine ve oyuna sunulan ortak programın birlikte tasarlanmasına ayrılmıştır. Sanıyorum, yaşanan bu süreç ülkemiz siyaset anlayış ve uygulamasına yeni olumluluklar, yeni nitelikler ve yeni bir düzey getirecektir.

Yüce Meclisin sayın üyeleri, 25 Aralık 1987 günü Mecliste okunan Özal Hükümetinin programında, o tarihte uygulanan ve 20 Ekim seçimlerinde de ana hatlarıyla yürürlükte kalan Seçim Yasasından söz edilirken, bu yasanın temel amacının iki partiye dayalı bir rejim oluşturmak olduğu söylenmiştir. Oysa bugün, bir ortak hükümet görevdedir ve Parlamentoda 6 parti temsil edilmektedir. Halkımız, iki partiye dayalı bir rejimi de, tek partiye dayalı hükümetleri de yeğlenir nitelikte bulmamıştır. Seçim sisteminin olağanüstü yüksek barajlarına ve seçmenin inandığı ve güvendiği partilere vereceği oyların yanması, yakılması tehlikesine karşın, seçmen kitlesi, kendi iç çoğulculuğunun Parlamentoya yansıtılmasını ve yönetimin ortak hükümetlere emanet edilmesi yolundaki iradesini yaşama geçirme becerisini göstermiştir.

Çoğulcu bir siyaset yapılanmasını önlemek ve Türkiye'yi ne pahasına olursa olsun ortak hükümetlere bırakmamak yolundaki koşullandırmaları ve yasal engelleri halkımız aşmayı bilmiş ve hem kendi siyasal iç çoğulculuğuna Parlamento yolunu açmış hem de içinde bulunduğumuz koşullarda bir ortak hükümetin daha doğru bir hükümet biçimi olduğu yolunda açık bir siyasal tercih yapmıştır. DYP-SHP ortak Hükümeti, bu açık siyasal tercihin ürünüdür.

Değerli üyeler, seçim sonuçlarıyla ilgili değerlendirme çerçevesi içinde bir noktayı özenle değerlendirmek ihtiyacındayım. Türkiye'de yöneticiler genellikle insanımızı ve toplumumuzu yoğurmak, ona kendi tercihlerine göre bir biçim oluşturmak

ve kafalarına ve kendi doğrularına göre bir çekidüzen vermek için çok fazla iddialı, çok fazla buyurgan ve çok fazla karışmacı olmuşlardır. Yöneticiler, kimi zaman, halkın istekleri ve değerleri doğrultusunda ülkeyi yönetmek yerine, halka karşı hoşgörüsüz ve buyurgan bir öğretmen rolünü benimsemişlerdir. Halkımız da, her zaman buna karşı direnmiş ve kendi değerlerini ve tercihlerini, buyurgan bir tavırla yukarıdan düzeltilmesini kabul etmemiştir.

İnsanlarımız yeniliklere açık ve dinamiktir. Eğer, topluma yeni ve çağdaş değerler benimsetilmek isteniyorsa, bunun yolu demokratik süreçler içindeki karşılıklı etkileşim yoludur. Yasaklar, engeller, sınırlamalar ve cezalar kestirme yollar gibi gözükse de, özünde oluşturduğu yabancılaşmalar, dirençler ve direnmeler nedeniyle, daha sancılı ve daha uzun bir yoldur.

Millî Güvenlik Konseyinin getirdiği siyaset yasakları ve parti kapatmaları karşısında gösterilen halk tavrı da, kimi siyasal akımları Parlamentoya yansıtmamak çabaları karşısında gösterileri tepki de, Türkiye'yi hiçbir zaman ortak hükümetler yönetmesin diye yapılan yasal düzenlemelere verilen yanıt da, hep aynı noktaya vurmaktadır. Halkımız, buyurganlıkları, yasakları, koşullandırmaları reddetmektedir. Halk, tekdüzelikten hoşlanmamakta, kendi iç çoğulculuğunu korumaya önem vermektedir. Halk, demokrasiyi bütün genişliğiyle, bütün nüanslarıyla sevmekte ve benimsemektedir. Bugün parlamentoda yaşadığımız çoğulculuk da, bugün kurulmuş bulunan ortak hükümet de bu demokrasi sevgisinin ve benimsemesinin ürünüdür. Bu nedenle, çok çeşitli engellere karşın, bu Parlamentoya bugünkü zenginliğini temsil gücünü ve saygınlığını kazandıran halkımıza, bu zengin ve demokratik Parlamento kendini borçlu hissetmelidir. Çok çeşitli engellere, buyurganlıklara, yasal sınırlama ve yasaklara karşın, Parlamentosunu zenginleştirmesini, ona adalet, denge ve çoğulculuk taşımasını bilen ve ondan hiçbir demokratik hakkı esirgememiş olan bu halktan da, bu Parlamento ve bu Hükümet zenginleşmeyi, adaleti, dengeyi, demokrasiyi ve çoğulculuğu esirgememelidir. *(SHP ve DYP sıralarından alkışlar)*

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; bu ortak hükümetin oluşmasına nerede ise hiçbir şans tanımayan bugünkü Seçim Yasasına karşın, Türkiye'de bugün bir ortak hükümetin görevde olmasının açıklanmasını, Parlamento olarak, sanıyorum, özenle yapmak zorundayız. Seçmen neden ve hangi gerekçelerle bir ortak hükümet istemiştir sorusunun yanıtını aramak gereğini mutlaka duymalıyız. Sanıyorum, bunda, geçmiş yıllarda elde edilen deneyim ve izlenimlerin büyük rolü olmuştur. Halk görmüştür ki, Türkiye gibi, sorunları çok ağır bir ülke yüzde 30-35 ve hatta yüzde 40 gibi bir oy desteği ile bile kolay kolay yönetilemez. Türkiye, eğer sorunlarını çözmek istiyorsa, sorunlarının üzerine cesaretle yürümek istiyorsa, olabildiğince geniş, elden geldiğince geniş bir oy tabanına oturan hükümetler tarafında yönetilmelidir.

Türkiye'nin başkaca hiçbir sorunu olmasa dahi, salt iç güvenlik sorunu ve Kürt sorunu bile geniş tabanlı ve destekli bir hükümeti Türkiye için kaçınılmaz yapmaktadır. Bu Hükümete ortak olan partilerin oy oranlarının yüzde 48'e ulaşmış olması ve bugün toplumda sağlamış oldukları destek ve güvenin, bu yüzde 48'in bile çok ötesinde gözükmesi ve dış dünyanın bu hükümetin kuruluşuna ve programına saygı duyması Türkiye için başlı başına büyük bir şanstır. Hükümetimizin, bu şansı çok

iyi kullanmasını istiyoruz. Hükümetimizin açıklanan program doğrultusunda hızlı, kararlı ve cesur olmasını bekliyor ve talep ediyoruz.

İçinde bulunduğumuz ve yaşayageldiğimiz kimi büyük sorunlar, bu yeni hükümet dönemi içinde de belli bir doğallığa, alışmışlığa, aldırmazlığa ulaşmadan, mutlaka çözülmeye başlanmalıdır. Bu sorunların çözümü uzayıp, geciktikçe destek azalacaktır. Destek azaldıkça da, bu sorunlar daha da çözülemez hale gelecektir. Hükümetimize buradan sesleniyor ve diyorum ki, demokratik siyasal yaşamımızda belki hiçbir hükümetin desteği bu ölçüde büyük olmadı ve hiçbir hükümet, daha hiçbir şey yapmadan, sandıklardan çıkan oylardan çok daha yüksek ve kararlı bir halk desteğine bugünkü gibi sahip olmadı. *(SHP ve DYP sıralarından alkışlar)* Bu büyük saygınlık, güven ve destek servetini lütfen iyi kullanınız. Lütfen, kararlı, tutarlı, cesur ve hızlı olunuz. Bu kararlar içinde belki halkı geçici olarak sıkanlar da olacaktır, belki halkın başlangıçta yadırgayacağı yeni açılımlar da gerekecektir, belki kısmî başarısızlıklar da yaşanacaktır; ama, milletimize her şey doğru anlatılırsa; ama, insanlar, sizin, sorunları çözmek için iyi niyetle çaba harcadığınızı görürlerse, sizden desteklerini kolay kolay çekmeyeceklerdir.

Halkın bağışlamadığı ve bağışlamayacağı davranış, sorunları görmezlikten gelmek, sorunlara aldırmazlık göstermek, sorunları saklamak, sorunları çözülmeden çözülmüş gibi göstermek ya da gayret ediyormuş gibi gözüküp hiç gayret etmemektedir.

Halk, kendisi için ve ülke sorunları için iyi niyetle çalışıldığını ve çaba harcandığını mutlaka anlar ve bu çabanın ve çalışmanın sonuçlarına, bu sonuçlar her zaman istediği gibi olmasa bile, gönül hoşnutluğuyla ortak olur.

Ortak Hükümetimizin sayın üyeleri, halk size güveniyor, siz de halka güvenin ve kolaycı yollara, yüzeysel çözümlere, günü döndürme alışkanlığına, rutinliğe, atalete, popülizme, ucuz söylevciliğe, kandırmacaya, böyle gelmiş böyle giderciliğe, kırtasiyeciliğe, partizanlığa, aşırı siyasallaşmaya ve bürokrasi labirentlerine karşı olunuz ve karşı durunuz. Atik ve atılımcı olunuz. SHP Grubu da, parlamento da, halk da arkanızda olacaktır.

Hiçbirimiz, var olandan ve süregelenden memnun ve mutlu değiliz. Var olan sorunlar karşısında gösterilen aldırmazlık ve kayıtsızlığın bizi aşarak bizi boğacağının kaygısını ve korkusunu taşıyoruz. Bu nedenle, değişim istiyoruz, yenileşme istiyoruz, köktenci yaklaşımlar istiyoruz, derinlik istiyoruz, boyut istiyoruz, cesur açılımlar ve yeni bakış açıları istiyoruz, yeni ufuklar ve yepyeni enerjiler istiyoruz. *(SHP ve DYP sıralarından alkışlar)*

Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım; seçmen, bugün, eğer bu seçim yasasının tüm olumsuz düzenlemelerine karşın gene de bir ortak hükümet oluşturulmasına karar verdiyse, bunun nedenlerinden biri de geçmiş yıllarda denenmiş bulunan tek partiye dayalı hükümetler döneminde parlamentonun adeta devre dışı bırakılmış olmasıdır.

Kanun gücünde kararname uygulamasındaki aşırılıklar ve kötüye kullanımlar, neredeyse tüm yasa tasarılarının, öncelik ve ivedilik kullanılarak toplumdan, komisyonlardan ve parlamentodan adeta kaçırılarak geçirilmesi, komisyon çalışma-

larında demokratik baskı gruplarının uzak tutulması, muhalefetin yasa tekliflerinin hemen hemen hiçbirinin gündeme alınmaması, tüm yasama dönemi boyunca belki de muhalefetin hiçbir katkısına olanak tanınmamış olması, yasa tasarılarının hemen hemen hiçbirine, parti gruplarında ve genel merkezlerinde tartışabilme zamanının ve şansının tanınmamış olması; gündem dışı konuşmalara hükümetin tepkisiz kalması, Meclis araştırma ve soruşturma mekanizmalarının hemen hemen hiç çalıştırılmaması, sözlü ve yazılı soru önergelerinin hiç önemsenmemesi, iktidar partisi meclis grubuna, salt oy vermek dışında hiçbir etkinlik olanağının tanınmamış olması, milletvekillerinin, kararlara katılımı yerine, iş takipçiliğine özendirilmeleri, hükümetin, resmî ve düzenli toplantılarının yerini düzensiz buluşmaların alması, dış politikada Meclisin ve hatta hükümetin büyük ölçüde devre dışı bırakılması, iç ve dış güvenlik sorunlarının genelde rutin işler gibi işlem görmesi, Meclisin devlet bütçesi üzerindeki tartışılmaz belirleyiciliğinin fonlar yoluyla etkisiz hale getirilmesi, iç ve dış borçlanmaların bütünü ile bir hükümet sorunu sayılması, vergi yasaları ile ilgili hükümet yetkilerinin abartılarak ve aşırı biçimde kullanılması, Türkiye Büyük Millet Meclisini görkemli, kalabalık; ama, siyaseten içi boşaltılmış ve yetkisiz kılınmış bir Ankara binasına çevirmişti. Halkın özlemleri, halkın dilekleri, yakınmaları, istemleri, milletvekilleri ve Parlamento kanalı ile hükümete ulaşamaz olmuştu. Parlamentoda yürütme organı da giderek halktan kopuyor ve ona yabancılaşıyordu. Rejim, çok ciddî bir biçimde zedeleniyor ve yaralanıyordu.

Halk, bu seçimde parlamenter rejimi ve parlamentosunu korumak, ona yeniden işlev kazandırmak, onu yeniden siyasal kararların odağı haline dönüştürmek istedi. Ortak Hükümetimiz, halkın bu isteğinin ürünüdür.

Şunu yeni Hükümetimize duyurmak isterim ki, SHP ve onun Meclis Grubu, demokratik duyarlılıkları, bilinci ve gelenekleri çok güçlü bir kuruluştur; kim olursa olsun, hiç kimseden eleştirel tavırlarını esirgemez; rızacı değil, talepkâr bir gruptur; daha iyisini, en iyisini ister.

Kolay bir ortak olduğumuz söylenemez; ama, hiçbir zaman da sağduyudan, geçerlilikten ve demokratik uzlaşmalardan da kaçınmayız. Nitekim, DYP ile kurduğumuz ortak hükümet, örgütlerimizde de, parti kamuoyumuzda da, Meclis Grubumuzda da içten bir destek ve benimseme görmüştür. Umuyorum ki, Grubumuz, Hükümetimizin güç; ama, güvenilir, eleştirel; ama, yapıcı bir destekleyicisi ve partneri olmak görevini eksiksiz yerine getirecektir.

Değerli milletvekili arkadaşlarım, tek partiye dayalı hükümetlerin ve parlamento çoğunluğunun kanımızca en önemli sakıncalarından biri, bu tür hükümetlerde ve parlamento çoğunluklarında "Kol kırılır yen içinde kalır" anlayışının kolayca egemen olmasıdır. Bu durum, genellikle, bu tür hükümetleri ve parlamento çoğunluklarını yolsuzluk, usulsüzlük, rüşvet, iltimas ve her çeşit yasadışı eylem ve işlemler konusunda iç denetim mekanizmalarından yoksun tutmakta ve onları duyarsız kılmaktadır. Üzülerek ve hüzünle ifade etmek zorundayız ki, geçmiş parlamento yaşamımızda bu konuda gösterdiğimiz aldırmazlık ve duyarsızlıklar, hem parlamentonun saygınlık yitirmesine hem de toplumun ahlak ve adalet anlayışının önemli ölçüde zedelenmesine neden olmuştur. Her melanetin, kötülüğün ve yol-

suzluğun takipsiz ve cezasız kaldığı düşüncesinin kökleşmesi kadar, bir toplumu zayıflatıcı başka bir etken düşünülemez.

Bence, 19'uncu Dönem Parlamentosunun ve yeni Hükümetin en temel ödevlerinden biri, bu Parlamentoyu haksızlık, adaletsizlik ve yolsuzluk karşısında aldırmaz ve duyarsız bir parlamento konumuna düşürmemektir. Bu konuda biz SHP Grubu olarak kendimizi ne denli görevli sayıyorsak, muhalefet partilerimizi de aynı ölçüde görevli sayıyoruz. Biz, bu konuda bir ortak parlamento duyarlılığı oluşturmayı, Türkiye'mizin geleceği açısından kaçınılmaz bir görev sayıyoruz. Sorumluluk taşıdığımız her yönetim kademesinde, bu, ister merkezî, ister yerel sorumluluk olsun, Parlamentomuzun bütünlüğü tarafından denetim altında tutulmak istiyoruz. Bu denetime, hiç direnmeden, onurla baş eğmeye hazırız.

Burada, Öğretmenler Günü nedeniyle televizyon ekranında bir öğretmenimizin söylediği sözü Yüce Meclisimizin vicdanına ye aklına kazımak istiyorum. Maaşının çok sınırlı olanaklarına karşın, çiçekler kadar temiz, sade ve zevkli giyinmiş bir öğretmen hanıma, "yeni Hükümetten neler bekliyorsunuz?" diye soruldu, öğretmen hanımın yanıtı şöyle idi: "Ülkemizin maddî imkânlarını biliyoruz. Bu sıkıntılara dayanıyoruz, dayanırız; ama, bir tek şeye dayanamıyoruz, dayanamayız; o da adaletsizliktir."

Adalet, bir toplum için ekmek kadar, aş kadar önemlidir. Bir toplumu da, insanları da en çok kıran, zedeleyen, acılara düşüren olgu adaletsizliktir. Bu kürede bir ilahî adalet sağlamak, kuşkusuz, çok zordur, belki de olanaksızdır; ama, adalet için uğraş vermemek; ama, adaletsizliği kurallaştırmak; ama, adaletsizliği hoş görmek; ama, adaletsizlikten yararlanmaya kalkmak bir insanlık suçudur. Ortak Hükümetimiz adil olsun, adaletli olsun, adalet için uğraşsın yeter. Geriye kalan her şeyi halk anlar, hoş görür, bağışlar ve gerekli her türlü özveriyi gösterir. Toplumumuzun kuşkusuz her konuda duyumsuzluğu ve açlığı vardır. Her alanda ve her konuda insanlarımız kuşkusuz daha çok şeyi ve daha iyi şeyleri istemektedir. Bu, onların en doğal haklarıdır; ama, toplumumuzun bugün duyduğu en büyük açlık, adalet açlığıdır. Merkez sağ partiler, yükselen bacaların, kesilen kurdelelerin, işleyen tezgâhların cümbüşü arasında kimi zaman adaletli bir yaklaşımın ye adil bir tavrın da bir kurdeleyi hak edebileceğini unutuyorlar. Bu nedenle de, DYP'nin SHP ile ortaklık kurmuş olmasını Türkiye için bir şans sayıyoruz. Bu Hükümet, hem fabrika hem yol hem bilgisayar üretebilir hem de en az bunlar kadar önemli olmak üzere, adalet, sosyal adalet ve denge üretebilir; bunu bekliyoruz. *(SHP ve DYP sıralarından alkışlar)*

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; 1980 sonrasında Parlamentomuza sunulan bütün hükümet programlarını dikkatle yeniden okudum. Birinci Özal Hükümetinin (19 Aralık 1982), İkinci Özal Hükümetinin (25 Aralık 1987), Akbulut Hükümetinin (10 Kasım 1989), Yılmaz Hükümetinin (30 Haziran 1991) ve nihayet bugün Demirel İnönü Hükümetinin programlarını özenle inceledim; Türkiye ile ilgili tanılarda, değerlendirmelerde, sorunları kavrayışta ve hatta çözüm önerilerinde birçok ortak nokta bulunmaktadır. Bunlara ve bunun nedenlerine biraz sonra değineceğim; ama, ANAP Hükümetlerinin bu 4 programı ile ortak Hükümetimizin programı arasında bir temel noktada çok büyük bir yaklaşım farklılığı vardır; o da, demok-

rasiye, insan haklarına, özgürlüklere ve çoğulcu ve katılımcı bir toplum işleyişine olan yaklaşımda kendini belli etmektedir. ANAP Hükümetlerinin programlarının tümünde de kuşkusuz demokratik iyileştirmelerden ve genişlemelerden söz edilmektedir; bunların bir kesimi de gerçekleştirilmiştir. İçlerinde küçümsenmemesi gerekli olanlar da vardır; ancak, bütün programlar, okuyucusuna ya da dinleyicisine bir duyguyu âdeta kaçınılmaz olarak vermektedir. Tüm bu programlarda ANAP Hükümetlerinin şöyle düşündüğü seziliyor: Biz askerî bir darbeden sonra gelmiş sivil bir iktidarız. Dış dünya da, kendi toplumumuz da demokratikleşme alanında bizden bir şeyler bekliyor; bir şeyler yapmalıyız. Ayrıca, tüm dünya hızlı bir demokratikleşme ve özgürleşme süreci yaşıyor; bunun bütünüyle de dışında kalamayız; bunlara ayak uyduruyormuşuz gibi gözükmemiz gerekli. ANAP Hükümetlerinin programlarındaki demokrasiye yaklaşım anlayışı yaklaşık olarak buydu.

Şimdi ise, bunların yerini bir başka program ve bambaşka bir yaklaşım aldı. Programın en özünde ve en ufak ayrıntısında dahi, demokrasiye duyulan güven, özlem ve bağlılık adeta coşkuyla işlenmiş gibi duruyor; demokrasiye bir yük gibi bakılmıyor, aksine, eksiksiz bir demokrasi, tasarlanan işlerin vazgeçilemez çerçevesini ve olmazsa olmaz koşulunu oluşturuyor. Programı okuyan bir insan, gerçek bir demokrasi olmazsa bu söylenen işlerin hiçbiri de gerçekleştirilemez duygusuna sahip oluyor. Demokrasi, programın ruhunu, özünü, anlamını, dinamiğini ve motorunu oluşturuyor.

Türkiye'de belki ilk kez bir merkez sağ parti, demokrasiye inancı ve bağlılığı açısından sosyal demokrat seçmenden bile güvenoyu alıyor. Türkiye'de belki ilk kez sosyal demokratlar, demokrasi taleplerinde yalnız kalmadıkları duygusuna sahip oluyorlar ve bunun anlatılmaz keyfini yaşıyorlar. *(SHP sıralarından alkışlar)* Sosyal demokratların demokrasi mücadelesindeki yalnızlığı artık bitmiş gibi gözüküyor. Merkez sağ ve merkez sol, ilk kez, demokrasi anasının ikiz evlatları olma şansını elde ediyorlar. Tarihî buluşma, tarihî kucaklaşma, tarihî barışma gerçekleşiyor. Demokrasi anamızın bugüne değin gönülsüzce emilen sağ memesine, ikinci evlat da şimdi aynı açlık ve iştiyakla sarılıyor. *(SHP sıralarından alkışlar)*

Değerli milletvekili arkadaşlarım, halkımız, aslında demokrasinin boyutlarını kavramak açısından, kimi yöneticilerden ve siyasetçilerden çok daha ileridedir. Halk, demokrasiyi salt bir siyaset olgusu olarak görmemektedir; onun ekonomik, sosyal ve dış politika boyutlarını çoğu zaman bizden çok daha iyi anlamakta ve kavramaktadır. Ücretlerinden yakınan işçi, enflasyonun darboğaza ittiği esnaf, girdi fiyatlarım karşılamayan taban fiyatları nedeniyle öfkesi kabarmış çiftçi, bir ameliyatı için kendisinden milyonlarca lira istenen işsiz, vergi kapanına kıstırılmış bordro mahkûmu, hepsi; ama, hepsi genelde yakınmalarını şöyle bitirirler: "Gerçek bir demokrasi olsaydı hiç bunlar olur muydu?" Halk demokrasiyi yalnızca basit bir sandık ve oy olayı olarak görmüyor; demokrasi onun için aynı zamanda adaletli bir toplumun, güvenli bir toplumun, dengeli bir toplumun, üretken bir toplumun, müreffeh bir toplumun, duyarlı bir toplumun ve dürüst ve ahlaklı bir toplumun da güvencesi ve sigortası oluyor; onun için insanımız demokrasiyi seviyor ve istiyor; onun için ortak hükümetin programının ve vaatlerinin temel güvencesini, Hükümetin iyi niyeti ya da tercihleri değil, vaat edilen demokrasi oluşturuyor.

Bizim, SHP Grubu olarak bu programın gerçekleştirilmesiyle ilgili temel yaklaşımımız şudur: Eğer, vaat edilen demokrasi gerçekleştirilirse, bu programın diğer vaatleri de gerçekleştirilir. Eğer, demokratik vaatlerde eksiklik olursa, bu program, diğer vaatlerinin gerçekleştirilmesinde de eksikli kalır. Böyle bir durumdaysa, bu güzel programa da, bu toplumumuza umutlar, güvenler ve coşkular veren koalisyonuna da yazık olur.

Sayın milletvekilleri, demokrasi konusunda Parti Grubumuz o denli duyarlıdır ki, Hükümet programını görüştüğümüz Grup toplantısında en çok onay alan eleştiri şu olmuştur: Program, işkenceyle ilgili olarak şöyle demektedir; "İşkence bir insanlık suçudur. Bunun önlenmesi görevimizdir." Bu konudaki duyarlılık o denli yüksektir ki, cümle yetersiz bulunmuş ve niçin işkencenin kökünün kazınacağı ifade edilmemiştir, yolunda eleştiriler getirilmiştir. Bu yaklaşım bir fantezi değildir. Bu, insana ve topluma bakışla ilgili bir temel nitelik ve bir temel ölçüttür, insanına işkence yapılmasını bile önleyemeyen bir toplum, hiçbir zaman insana saygılı, adaletli, dengeli, demokratik, hoşgörülü ve müreffeh bir toplum haline gelemez; böyle bir toplum hiçbir zaman insanlık âleminin saygın bir üyesi olamaz. *(SHP ve DYP sıralarından alkışlar)*

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; ortak Hükümetimizin programını, geçmiş hükümetlerin programından ayıran bir temel nitelik de, dış politikamızın demokratikleştirilmesi ve yüce milletimize mal edilmesi vaadidir; bunu da çok değerli bir vaat sayıyoruz. Çünkü, giderek küçülen ve bütünleşmesi artan dünyamızda dış ekonomik ve siyasal ilişkiler geçmiş dönemlerle karşılaştırılamayacak bir öneme ve içeriğe ulaşmıştır. Dış ekonomik ve siyasal ilişkiler birçok iç ekonomik, sosyal ve siyasal gelişmenin de belirleyicisi rolüne yükselmiştir. Bunun dışında, Türkiye çok girift ve her biri Türkiye için yaşamsal öneme sahip bölgesel uyuşmazlıklar ve çatışmalar yumağının düğüm noktası konumundadır. Ayrıca, ülkemizin kendisinin de çevre ülkeleriyle ilgili çeşitli uyuşmazlıkları ve anlaşmazlıkları vardır; bunların bir kesimi güncelleşmek ve boyutlanmak tehlikesini de taşımaktadır. Böyle bir dış politik çerçeve içinde, dış politikayı yalnızca Hükümetin, Hükümetin bir kesiminin ve Dışişleri bürokrasisinin görev ve yetki alanı içinde saymak, gerçekten dehşet verici bir yanlışlıktır. Dış politikanın karar odaklarını çok dar tutmanın, kişiselleştirmenin ve salt bürokratik yönlendirmelere bırakmanın geçmişte getirdiği zararlar herkesçe çok iyi bilinmektedir.

Dış politikamızda Meclisimizin kuruluş geleneklerine çok aykırı bir biçimde ve özellikle son dönemlerde Yüce Meclisimizi, daha önce alınmış kararların bir fonu olarak kullanma eğilimi belirmişti. Meclis, yalnızca şu ya da bu konuda etkileyici bir tepki göstermek gerektiğinde dış politikaya karıştırılır olmuştu. Onun dışında, Yüce Meclis, ısrarla, dış politikamızın karar süreçlerinin ve odaklarının dışında ve uzağında tutulmuştu. Bu, kanımızca, Meclisimizin bütçe hakkından vazgeçmesi kadar önemli bir işlev noksanlığı doğurmuştur. Dünyamızda, giderek uluslararası parlamento niteliğine kavuşan kuruluşların sayısı ve yetkisi artarken, Türkiye Büyük Millet Meclisindin dış politikanın uzağında tutulmasını, çağdaş politika ve uluslararası ilişkiler anlayışıyla bağdaştırmak olanaklı değildir. Ortak Hükümetimizin bu konuda yeni ve olumlu gelenekler oluşturacağına yürekten inanıyoruz.

Yeni Hükümetimizin geçmiş hükümetlerden çok farklı bir yanı da, yönetimin her aşamasında ve biriminde saydamlığa vermeyi vaat ettiği büyük önemdir. Bunu çok akıllı ve gerekli bir vaat sayıyoruz. En çok ve en çabuk yıpranan yönetimler, en çok hata yapan değil, kendini en kapalı tutan yönetimlerdir. Kapalılık, en haklı olduğu konularda bile bir hükümeti en haksız duruma düşürebilecek bir büyük yanlışlıktır. Biz SHP Grubu olarak, Hükümetimizi, kendini yıpratıcı bu büyük yanlışlıktan korumaya çalışacağız. Onu saydamlığa özendireceğiz, gerekirse de zorlayacağız.

Sayın milletvekilleri, saydam ve duyarlı bir yönetim anlayışı, nesnel bir tartışma ortamı ve gerekçeleri açıkça söylenmiş bir başarısızlık açıklaması, bir hükümeti zayıflatmaz, güçlendirir. Geçmiş hükümet programlarının ve açıklamalarının dikkatle okunması bu konuda çok yol gösterici olabilir, örneğin, enflasyon konusunda yaşanan başarısızlığı örtbas etmek için yapılmış bulunan sayısız açıklamanın her biri halkta yalnızca tebessüm uyandırmış ve Hükümete duyulan güvensizliği artırmıştır. Geçmiş dönemlerde, halk hangi ciddî ve önemli yakınmasını dile getirip gündeme taşımak istese, ya yapay gündem maddeleriyle oyalanmaya çalışılmış ya da her yakınmasına, "Daha ne istiyorsun, vitrinler ithal malı dolu ya" yanıtını almıştır. Hükümetimizden açıklık, saydamlık, açık yüreklilik, diyalog, duyarlılık ve nesnellik bekliyoruz.

Sayın Başkan, sevgili arkadaşlarım; yeni Hükümetimizin en önemli vaatlerinden biri olarak da millî istihbarat örgütlerimizin kapsamlı bir biçimde reorganize edileceği vaadini görüyoruz. Bunu, Türkiye'mizin yaşamsal sorunlarından biri sayıyoruz. Silahların elden geldiğince seyrek ve kısa süreli kullanılmasının istendiği bir dünyada yaşıyoruz. Toplumlar, artık eski dönemlerden çok farklı olarak, savaşı erdem sayma alışkanlığından giderek kendilerini kurtarıyorlar. Bu olgu ne denli umut verici ve sevindirici ise, ulusların birbirlerinin iç ve dış sorunlarını ve uyuşmazlıklarını tahrik etmeleri ve bunları bir silah gibi kullanmaları da o ölçüde kaygı ve karamsarlık vermektedir. "Kendin dövüşme, başkalarını dövüştür", "Kendini stabilize, başkalarını destabilize et" mantığı ve uygulaması, ne yazık ki, giderek yerleşmektedir. Bu tür yeni ve saklı saldırı yöntemlerine karşı ülkeyi ve ulusu korumak, bu tür saklı saldırıları caydırmak, olası silahlı saldırılara karşı ordunun caydırıcılık gücünü artırmak kadar önemsenmesi gerekli bir olgudur. Ülkemizin ve ulusumuzun bu konuda yeterli korunma altında olduğunu ve yeterli caydırıcılık gücüne sahip bulunduğunu söylemek olanaklı değildir. Hükümet Programında da söylendiği üzere, Türkiye'nin yeni bir tehdit değerlendirmesine hem tehdidin yönü hem de niteliği açısından büyük bir gereksinim vardır. Ulusal istihbarat faaliyetleri ne ölçüde vazgeçilmez ve zorunlu ise, bunları demokratik denetim altında bulundurmak ve kötüye kullanımlarını önlemek de o ölçüde zorunlu ve yaşamsal önemdedir. Aksi takdirde, ulusal güvenlik açısından istihbarat örgütlerinin ve eylemlerinin kendisi çok önemli sorunlar haline gelebilir. Eğer bir toplum, kendi istihbarat örgütlerine ve etkinliklerine güven duymuyorsa, bu, o istihbarat örgütü için düşünülebilecek en büyük zaaftır ve böyle bir örgütün yararlı görev yapması olanaksızdır. Ülkemizin, etkin, hızlı, güvenli, güvenilir ve demokratik denetim altına alınmış istihbarat etkinlik ve kurumlarına duyduğu gereksinim açıktır. Bu olmadan iç ve dış güvenliğin sağlanabileceğini düşünmek aşırı iyimserliktir.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri, bu Hükümet Programının en güçlü yanlarından biri de, güneydoğu sorununa yaklaşımındaki çok boyutluluktur. Program, bir yandan insan hakları ve hukuk devleti ilkelerinden hiç ödün vermeden, yörede can güvenliğinin sağlanması konusunda her türlü çabanın gösterileceği güvencesini verirken, öte yandan da, bu yöre insanlarımızın, yani Kürt kökenli yurttaşlarımızın anadilleri, özgün kültürleri ve kökenleriyle ilgili kimlik özgürlükleri üzerindeki sınırlamaların ve kısıtlamaların kalkacağını ve bunların serbestçe geliştirilebileceğini vaat etmektedir. Bu vaat, şimdiye değin kullanmak ihtiyacının güçlü bir biçimde duyulmaması nedeniyle yeterince tanımadığımız ve alışık olmadığımız yeni bir özgürlüğü toplumumuzla tanıştırmak vaadidir. Bu özgürlüğün tanınmasıyla ulusal birlik ve bütünlüğün zedeleneceği yolundaki kaygıların aşılmış olması, sorunun çözümü açısından yeni ve cesur bir aşamaya varılmasını olanaklı kılmıştır. En içten ve yürekten dileğimiz, özgürlükleri ve hakları tanıyarak, ulusal bütünlüğümüzü pekiştirmenin yollarını mutlaka bulabilmektedir.

Güneydoğu Anadolu'da çok uzun süredir uygulanmakta olan olağanüstü hal durumunun, Olağanüstü Bölge Valiliği kurumunun ve koruculuk sisteminin yeni bir değerlendirmeye alınması vaadini çok önemli bir vaat sayıyoruz. Böylece, Hükümetimiz, ülkenin her yöresini olağanüstü önlemlere başvurmadan yönetebilecek güçte ve güvenilirlikte olduğunu ve bu bölge insanının demokratik haklarına saygılı kalacağını kanıtlamak fırsatını elde etmiş olacaktır. Bu noktaya varabileceğimizi ummak istiyoruz. Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da özel bir kalkınma projesinin uygulanacağını duymak ve buralarda özel istihdam projelerinin gerçekleştirileceği vaadini almak, bizi, bu büyük sorunun çözümünde umuda ve iyimserliğe itmektedir.

Sayın milletvekilleri, ortak Hükümetimizin Programı Meclis Grubumuzda görüşülürken, Partimiz milletvekilleri, özellikle birkaç nokta üzerinde aydınlanma ihtiyacını dile getirdiler. Bunların başında, Programda, Devlet Planlama Teşkilatı ve ekonomik planlama konusunda yeterli aydınlığın olmadığı görüşü yer almaktadır. Arkadaşlarımız, bağlayıcı, buyurgan, ayrıntıda düzenlemelere eğilimli, bürokratik ve özel girişimciliği engelleyici bir planlamayı ne ölçüde benimsemiyorlarsa, ekonomik politikaların koordinesiz kalmasından, ekonomik yönetimin her türlü bağlayıcılıktan yoksun ve keyfîliğe açık bir hale gelmesinden, ekonomik karar ve düzenlemelerin süreklilikten uzaklaşmasından ve ekonomik karar birimlerinin aşırı dağınıklığından da aynı ölçüde kaygı duymaktadırlar.

Grubumuzda arkadaşlarımız, gerek malî reform projesini, gerekse de KİT'lerin yeniden düzenlenmesi projelerini yeterince berrak bulmadılar.

Arkadaşlarımız, ayrıca, Programda gösterilen yol ve yöntemlerle kamu açıklarının istenildiği ölçüde azaltılarak, enflasyonun öngörülen sürede ve hızda düşürülebileceği yolunda kaygıları olduğunu ifade ettiler.

Milletvekillerimiz, bunun dışında, vergi reformunu, Programda ifade ediliş biçimiyle, yeterince doyurucu bulmadılar ve Programda ifade edilen biçimiyle, vergi reformunun vergi gelirlerini istenilen ölçüde artıracağı ve adaletten uzaklaşmayacağı konusunda kuşkuları olduğunu söylediler.

Grubumuzda yapılan görüşmelerde, arkadaşlarımız, enflasyonun bu sürede ve bu hızda düşürülmeye çalışılmasının, sabit gelirliler üzerine yeni yükler getirmesinden kaygı duyduklarını ifade ettiler ve daha çok, yapısal önlemlere yönelik, daha uzun süreli ve daha yavaş tempolu bir enflasyon mücadelesinin sosyal maliyetinin çok daha az olacağı görüşünü dile getirdiler.

Sayın milletvekilleri, sanıyorum ki, artık, devlet-din ilişkileri üzerinde çağdaş, demokratik ve laik bir devletin göstereceği yaklaşım içinde yeniden düşünmeye başlamak zorundayız. Diyanet İşlerini doğrudan cemaatlere bırakmaktan, Diyanet İşleri Başkanlığını, halkımızın inanç ve ibadet konusundaki farklılıklarını dikkate alıcı bir biçimde yeniden düzenlemeye değin, birçok yeni, daha demokratik inanç ve ibadet özgürlüğüne daha saygılı çözümler üzerinde düşünmeye başlamak zorundayız.

Sayın milletvekilleri, Grubumuzda yaptığımız görüşmede, bir milletvekilimiz de, uzun on yıllardır, belki de yüz yıllardır bölgenin yerleşik halkı tarafından kullanılan yöre adları üzerinde, bu adların Türkçe olmaması nedeniyle konulmuş bulunan yasakların bu Program çerçevesinde sürdürülüp sürdürülmeyeceğini öğrenmek istedi.

Sayın milletvekilleri, hızlı bir ekonomik gelişmenin, gıda kıtlığının, doğa korunmasının ve sağlıklı bir kentleşmenin önemli engellerinden biri olan hızlı nüfus artışı üzerinde yeterli ağırlık ve önemle durulmamış olması da büyük bir olasılıkla birçok insan açısından önemli bir eksiklik sayılacaktır.

Sayın Başbakanın bu konularda yapacağı açıklamaları ve vereceği bilgileri büyük bir mutlulukla karşılayacağız.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri, ortak Hükümetimizin Programını ana hatlarıyla benimsiyoruz. Demokratik açılım ve iyileştirmeleri heyecanla bekliyoruz. Yeni Hükümetimize güveniyoruz. Türkiye'nin demokratik, özgür, korkusuz, adil, dengeli, üretken, müreffeh ve dünyada daha da sayılan bir ülke olması yolunda bu Hükümetin önemli aşamalar sağlayabileceğine inanıyoruz.

Sayın Demirel'in Başbakanlık, Sayın İnönü'nün Başbakan Yardımcılığı yüklendiği bu Hükümeti, en içten duygularımızla ve yürekten destekliyoruz. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

Her iki lidere de, onların Hükümetteki arkadaşlarına da, gölgesiz bir biçimde güveniyoruz.

Sayın İnönü, Hükümet Programını, daha önce Grubumuza sunmuş ve Grubumuzdan bu Program için oybirliğiyle güvenoyu almıştır. Bu karar doğrultusunda, Grubumuz, Genel Kurulda da yeni Hükümete güvenoyu verecektir. Bunun onurunu da, sorumluluğunu da DYP Grubuyla ortaklaşa taşımaya hazırız. *(SHP ve DYP sıralarından alkışlar)*

Hükümet Programının ve yeni Hükümetimizin, Yüce Meclisimizden güvenoyu almasını diliyor ve aldıkları ağır yükte ve tarihî sorumlulukta kendilerine büyük başarılar diliyoruz. *(SHP ve DYP sıralarından alkışlar)*

Milletimizin de, Partimizin de umutları, güvenleri ve destekleri onlarla beraberdir, yolları açık ve aydınlık olsun.

Yüce Meclisi saygılarımla selamlıyor, dikkat ve sabırları için minnetlerimi sunuyorum.

Bu Meclis müzakerelerini televizyonları başında izleyen değerli yurttaşlarımızı da, SHP Grubu olarak, en derin saygılarımızla ve en içten sevgilerimizle selamlıyoruz.

Hepinize saygılar sunuyorum. *(SHP ve DYP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Gürkan.

Söz sırası, Doğru Yol Partisi Grubu adına, Sayın Güneş Müftüoğlu'nun. Buyurun Sayın Müftüoğlu. *(DYP sıralarından alkışlar)*

DYP GRUBU ADINA GÜNEŞ MÜFTÜOĞLU (Zonguldak) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Sayın Süleyman Demirel Hükümetinin Programı üzerinde, Doğru Yol Partisi Grubunun görüşlerini arz etmek üzere söz almış bulunuyorum. Sözlerime başlamadan önce, Grubum ve şahsım adına hepinizi saygıyla selamlıyorum. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

Sayın milletvekilleri, 20 Ekim 1991 tarihinde yapılan milletvekili genel seçimleri, hiçbir siyasî partiye tek başına iktidar olma imkânını vermemiştir. Genel seçimde, Doğru Yol Partisi, en çok milletvekili çıkaran parti olarak Türkiye Büyük Millet Meclisine girmiştir.

Gerek Anayasa ve gerekse demokratik geleneklerimize uygun olarak, Parlamentoda en çok üyesi bulunan Doğru Yol Partisinin Genel Başkanı Sayın Süleyman Demirel, 7 Kasım 1991 günü, Cumhurbaşkanınca, Hükümeti kurmakla görevlendirilmiştir.

7 Kasım 1991 tarihi bizler için fevkalade önem arz etmektedir. On bir yıllık fazilet mücadelesi, on bir yıllık demokrasi mücadelesi, milletimizin de katılımıyla, o güzel ve bereketli meyvesini nihayet vermiştir. *(DYP sıralarından alkışlar)*

O nedenle, 7 Kasım 1991 tarihi fevkalade önemlidir diyorum ve yine o nedenle, on bir yılda yaşadığımız 365 günlerden bir gün eğer milletin bayramı olacaksa, o da 7 Kasım 1991 günüdür. *(DYP sıralarından alkışlar)*

Değerli milletvekilleri, Hükümeti kurma süresi 7 Kasım 1991 günü başlamış ve 20 Kasım 1991 günü, Bakanlar Kurulunun açıklamasıyla, Sayın Süleyman Demirel Başkanlığındaki Doğru Yol Partisi ve Sosyaldemokrat Halkçı Partiden oluşan Koalisyon Hükümeti fiilen görevine başlamıştır, öncelikle, yeni Hükümetimizin, milletimize, memleketimize hayırlı, uğurlu olmasını diliyorum.

Hükümeti kurma süreci yaklaşık 180 saat sürmüştür. Bu süre, Sayın Süleyman Demirel Başkanlığındaki Hükümetin gerek koalisyon protokolü ve gerekse Hükümet Programının hazırlanmasında ne kadar özenli, dikkatli ve iddialı davranıldığının bir kanıtıdır.

Değerli milletvekilleri, bakınız, bu husus halkımızın dikkatinden kaçmayacaktır; çünkü, halkımız 64 dakikada kurulan hükümetlere, 64 dakikada hazırlanan hü-

kümet programlarına ve kabine listesinde adı unutulan bakanlara şahit olmuştur, bu olayları yaşamıştır. *(DYP sıralarından alkışlar)*

Doğru Yol Partisi ve Sosyaldemokrat Halkçı Partiden oluşan Koalisyon Hükümeti, Doğru Yol Partisinin yüzde 27,2 ve Sosyaldemokrat Halkçı Partinin yüzde 20,8 oy tabanıyla, toplam yüzde 48 oranında halk desteğine sahiptir ve bu oran, son onbir yılın en yüksek oranıdır. Böylece, yıllardır eleştirdiğimiz, iktidarların halk çoğunluğuna sahip olmaları gerektiği sorunu sevindirici bir çözüme kavuşmuştur.

Doğru Yol Partisi ve Sosyaldemokrat Halkçı Partiden oluşan Koalisyon Hükümeti, kamuoyunda, sevinçle, güvenle karşılanmıştır. Öyle görünmektedir ki, bu güven her geçen gün artacaktır.

Sayın Erbakan Hocama sesleniyorum; burada basından da şikâyet ettiler. Evvelki günkü gazeteleri dikkatle okumamışlar. Evet, Doğru Yol Partisi ile Sosyaldemokrat Halkçı Partisinin kurduğu Koalisyon Hükümetinin oy tabanı yüzde 48'dir; ama, 27 Kasım tarihli Sabah Gazetesinde açıklanan bir kamuoyu araştırmasına göre, halkımızın yüzde 59'u, "Koalisyon Hükümeti başarılı olacaktır" yüzde 7.9'u da, "Koalisyon hükümeti çok başarılı olacaktır" demektedir.

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Şanlıurfa) — Zaman gösterecek zaman.

GÜNEŞ MÜFTÜOĞLU (Devamla) — Yani, halkımızın yüzde 64'ü bu Hükümetten fevkalade memnundur ve çok başarılı olacağına inanmaktadır. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

KEMALETTİN GÖKTAŞ (Trabzon) — Kamuoyu araştırması Çankaya'da yapıldı.

GÜNEŞ MÜFTÜOĞLU (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, haliyle, bu, sevindirici bir olaydır. İktidarlar, hükümetler her zaman halkın desteğine muhtaçtır. Bir ülkede halkın doğrudan doğruya ve sürekli ilgisi ve katkısı olmadan hiçbir sorun sürekli ve kalıcı bir çözüme bağlanamaz; sekiz yıldır da bu durumu yaşadık ve görüyoruz. Onun içindir ki, halk desteğini arıyoruz, halk desteğine ihtiyacımız var. Halk desteğine sahip olan Hükümetimize güvenimiz tamdır. Uzun süreli olması ve ülkemizin içinde bulunduğu tüm sorunları çözümleyebilmesi için, Doğru Yol Partisi Grubu olarak, sonuna kadar destekleyeceğimizi ifade etmek isterim. *(DYP sıralarından alkışlar)*

Sayın milletvekilleri, 20 Ekim 1991 tarihi, yeni ve güzel bir başlangıçtır; yeni bir Türkiye için, sorunlarından arınmış bir Türkiye için yeni ve güzel bir başlangıçtır. Yeni Hükümetimiz, Türkiye'nin karşı karşıya bulunduğu sorunlar yumağını, inanıyorum ki, teker teker çözecektir.

İşte Hükümetim ve işte arkasında Doğru Yol Partisi Grubu ve işte Sosyaldemokrat Halkçı Parti Grubu ve bizleri televizyonları başında seyreden ve bu Hükümete destekçi olan değerli halkımız. Bu anlamlı, onurlu ve inançlı güzel üçlü destekle, tüm sorunlar zaman içinde çözüme kavuşturulacaktır. Hükümetimize inanıyor. Hükümetimize güveniyoruz.

Sayın milletvekilleri, bakınız, biraz önce sorunlar yumağı dedim. Nedir bu sorunlar derseniz, Türkiye'nin bugün anarşi ve terör sorunu vardır. Türkiye'm, Bir-

leşmiş Milletler ölçütlerine göre, insan hakları ve demokrasi değerlendirilmesinde 66'ncı sıraya düşmüştür. O nedenle, insan hakları sorunları vardır, o nedenle, demokrasi sorunu vardır. 24 OECD ülkesi içinde en pahalı ve en fakir, işsizi en çok bir ülke durumundadır. Enflasyon sorunu vardır; işsizlik sorunu vardır; millî gelir dağılımı sorunu vardır; dış borç sorunu vardır, iç borç sorunu vardır. 40 ilimiz dışa göç vermektedir; göç sorunu vardır. Eğitim sorunu vardır; sağlık sorunu vardır. Bizim ortak amacımız bu sorunları çözmek ve Türkiye'yi refaha kavuşturmaktır.

Sayın milletvekilleri, biraz önce, ülkemizin demokratikleşme sorunu vardır, dedim. 20 Ekim 1991 tarihi, demokratikleşme sürecinin başlangıcı olmuştur. Yeni Hükümetimiz ve Yeni Parlamentomuz bu sorunu halledecek güç ve kapasitededir.

Hükümet Programında da belirtildiği gibi, Türkiye'nin, yeni, çağdaş ve demokratik bir anayasaya gereksinimi vardır. Temel hak ve özgürlükler, kişi hak ve özgürleri ile sosyal ve ekonomik hak ve özgürlükler zaman içerisinde büyük gelişmeler göstermiş, uluslararası belgelere konu olmuştur. Bu hak ve özgürlükleri bir diğerine tercih etmek veya daha önemli saymak da olası değildir. Demokrasi, insan hakları ve özgürlüklerde, evrensel düşünce ve evrensel tatbikat hâkimdir. Sosyal güvenlik hakkı Batı'da ne ise, bizde de aynı olmalıdır. Dernek kurma hakkı Batı'da ne ise, bizde de öyle olmalıdır.

Demokrasi, insan hakları ve özgürlüklerde yaşanan bu gelişme, Doğu Avrupa'da blokların yıkılması, demokrasi ve özgürlük hareketleri, iki Almanya'nın birleşmesi, Sovyetler Birliğindeki rejimin hürriyetlere dayalı demokratik sisteme kesin bağlılığı, ekonomik özgürlük ve sosyal adalet yoluyla refahı ve tüm ülkeler için eşit güvenlik ortamını yaratmıştır.

Bu olumlu ve tarihî gelişmeler, ekonomide de evrenselleşmeyi, küreselleşmeyi dünya gündemine getirmiştir. Artık, serbest piyasa ekonomisi, özelleştirme, serbest faiz, serbest kur gibi kurallar küreselleşmiştir.

Gerek sosyal ve gerekse ekonomik alanlarda gerçekleşen bu gelişmelerden Türkiye'yi soyutlamak mümkün değildir. Evrenselleşen bu kurum ve kuralların Türk sosyal ve ekonomik yapısına gecikmeden monte edilmesi gereklidir. Programda da belirtildiği gibi, Hükümetimizin bu konudaki ısrarlı ve kararlı tutumu övgüye değerdir.

Değerli milletvekilleri, bakınız, 4 Aralık 1948 tarihli insan Hakları Evrensel Beyannamesi, 4 Kasım 1950 tarihli Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, 1 Ağustos 1975 tarihli Helsinki Nihaî Senedi ve 21 Kasım 1990 tarihli Paris Şartı, Paris Yasası... Bu uluslararası belgelerde, insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğü pekiştirilmiştir ve bugün Avrupa'da, yeni bir Avrupa, sadece bir Avrupa Yasası fikri oluşmaktadır. Bizim çıkış noktalarımız da, adeta çağdaş demokrasinin kilometre taşları olan bu belgeler olmalıdır.

Evet, yeni, çağdaş ve demokratik anayasa, Hükümetimizin ve 19'uncu Dönem Türkiye Büyük Millet Meclisinin en büyük işlevi olacaktır. Bu büyük onura ulaşabilmek için, tüm siyasî partilerimizi, tüm meslek kuruluşlarımızı, tüm üniversitelerimizi, basınımızı, sendikalarımızı ve tüm halkımızı göreve davet ediyoruz. Bu konuda toplumsal uzlaşma sağlanmalıdır. Bu konuda herkes görev almalıdır. Bu konuda

herkes üzerine düşen görevi yapmalıdır ve bu konuda herkes yardımcı olmalıdır. Esasen, konu acildir ve ivedidir; çünkü, birçok yasanın demokratikleşmesi, yeni Anayasanın gerçekleşmesine bağlıdır. Bunu sağlayamadığımız takdirde, demokratikleşme ve şeffaf yönetim maalesef gecikecektir. O nedenledir ki, öncelikle Türkiye Büyük Millet Meclisinde grubu bulunan siyasî partilerimize çağrı yapıyorum. Bu toplumsal uzlaşma ve çağdaş Anayasanın gerçekleşmesinde emeği geçecek herkese Grubum adına şükranlarımı ve teşekkürlerimi sunuyorum.

Değerli milletvekilleri, sorun, sadece Anayasa ile de bitmemektedir. Hükümetimiz, Türkiye'nin gerçek bir hukuk reformuna olan ihtiyacının bilincindedir. Yargı, bağımsız bir hale getirilecektir. Hâkimlerimiz, maddî ve hukukî bağımsızlığa kavuşturulacak, kürsü ve kanun güvencesi sağlanacaktır. Hazırlık soruşturmasında mutlaka avukat bulunacaktır. Barolarımız üzerindeki vesayet kaldırılacak, avukatlarımız meslekî faaliyetlerini özgür bir ortamda yapabileceklerdir. Yeni düzende, yeni Hükümetimiz ve yeni Parlamentomuz 12 Eylülden kalan tüm yasaları süratle yürürlükten kaldıracaktır. Bu konuda da, haliyle, tüm siyasî partilerimiz arasında uzlaşma beklemekteyiz. Hükümetimizin ideali budur. Bir taraftan halk desteği, diğer taraftan Meclis içi dayanışma ve uzlaşma... Geliniz, hep birlikte bu hukuk reformunu gerçekleştirelim değerli milletvekili arkadaşlarım.

İşte Siyasî Partiler Yasası, işte Seçim Yasaları... Polis Görev ve Yetki Yasası, Ceza Yasası, Ceza Usul Yasası, Sıkıyönetim ve Olağanüstü Hal Yasaları, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası, Dernekler Yasası, Terörle Mücadele Yasası, 1402 sayılı Yasa, sansür ve sürgünle ilgili düzenlemeler, yeniden çağdaş ve demokratik bir yaklaşımla ele alınmalı ve hepsi de demokratikleştirilmelidir diyoruz.

Değerli milletvekilleri, sekiz yıldır, kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisi, maalesef kötüye kullanılmıştır. Yasama Organı âdeta bir kenara itilmiş, yetkisini yürütme organına devretmiştir. İnanıyoruz ki, Hükümetimiz, kuvvetler ayrılığı prensibiyle bağdaşmayan uygulamaya son verecektir. Meclisin yeni İçtüzüğünde de, kanun hükmünde kararnamelerin 90 gün içinde yasalaşması esası getirilecektir. Kanun hükmünde kararnameler sekiz yıldır, zamanında yasama Meclisine getirilip yasalaşmaları temin edilmediği için, hukuk sistemimiz âdeta altüst olmuştur. Bakınız, 3268, 3347 ve 3497 sayılı Yetki Yasalarına dayanılarak, 117 adet kanun hükmünde kararname çıkarılmıştı. Bunlardan bir tanesi Anayasa Mahkemesince iptal edilmiş, 13 tanesi de kanunlaşmıştır. Şu anda 103 adet kanun hükmünde kararname yürürlüktedir; ancak, bu kanun hükmünde kararnamelerin dayandıkları üç yetki yasası da Anayasa Mahkemesince 1990 yılının şubat ayında iptal edilmiştir. Bu, o kadar enteresan ki, o tarihten bu yana, bu kanun hükmünde kararnameler halen yürürlüktedir, uygulanmaktadır.

Ortada, derhal düzeltilmesi gereken bir durum vardır. Bu nedenle, özel bir gündem tespit edilerek, bu 103 adet kanun hükmünde kararnamenin akıbeti tayin ve tespit edilmelidir. Genel Kurula gelmeden önce sevindirici bir haberi Devlet Bakanımız Sayın Akın Gönen'den aldım; bu konuda mevzuatın tamamen taranacağını ve kanun hükmünde kararnamelerin, grupla yapılacak müşterek çalışma ile bir an önce Meclis Genel Kuruluna getirileceğini belirttiler ve gerçekten memnun olduk.

Değerli arkadaşlarım; bakınız, bu, Kanun hükmündeki kararnamelerin ikinci cildi. Bu cildin içinde, 151'den 313'e kadar 162 tane kanun hükmünde kararname vardır. Demin bahsettiğim üç yetki kanununa dayanılarak çıkarılan 103 tane kanun hükmünde kararname. Bunlardan bir tanesini sizlere arz ediyorum.

292 No.'lu Kanun Hükmündeki Kararname. Dayandığı kanun, bahsettiğim, iptal edilen 3268 sayılı Yetki Kanunu. Düzenleme, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun Bazı Hükümlerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Hükmündeki Kararname.

Bu kararnameyi açtım, okudum, tetkik ettim. Hayli de uzun. Yükseköğretim kurumlarında birtakım kurullar oluşturuluyor; seçim şekillerini de söylemiş ve halen bu kanun hükmündeki kararname uygulanıyor. Bu kanun hükmündeki kararnameye göre, birtakım kişiler, birtakım haklar elde ediyorlar, idarî sıfatlar kazanıyorlar; ama, dayandığı yetki kanunu iptal edilmiş durumda.

Onun için, diyoruz ki, "bir an evvel bu kanun hükmündeki kararnameler mevzuatımızdan temizlenmelidir" ve ben diliyorum ki, biraz sonra, benden sonra çıkacak sayın ANAP sözcüsü gelsin, bu sekiz yıllık ihmallerinin, bu sekiz yıllık vurdumduymazlıklarının hesabını burada versin, bize izah etsin, bizi tatmin etsin. *(DYP sıralarından alkışlar)*

Değerli milletvekilleri, bugün, yine sevindirici bir olay olmuştur. İki dönemdir Meclis İçtüzüğü hakkında çalışmalar yapılmakta; ancak, bir türlü yeni İçtüzük gerçekleştirilememekteydi. Bugün sabah, Sayın Cindoruk başkanlığında, Meclisin yeni İçtüzüğü çalışmalarına bir komisyonda başlanmıştır. Hükümetim ve Doğru Yol Partisi Grubu, muhalefete denetim imkânı veren, muhalefete haklar sağlayan yeni bir içtüzük peşindedir. Biz, geçen dönemde olduğu gibi, 730 tane cevaplanmayan sözlü soruyu gündemde bırakmayacağız, Meclis araştırmalarını gündemde bırakmayacağız, gensoruları gündemde bırakmayacağız ve muhalefete, isteyecekleri şekilde bizi denetleme imkânlarını getireceğiz. Doğru Yol Partisi Grubu bunun peşindedir ve bunu gerçekleştirecektir. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

Değerli milletvekilleri, çalışanlar yıllardır büyük sıkıntılar içindedir. Bir taraftan yasal kısıtlamalar, diğer yandan çalışma koşulları ve yetersiz ücret, sendikaların etkinliklerini yitirmesi bu kesimi huzursuz etmiş ve ümitsizliğe sürüklemiştir. Çalışanlar, yeni Hükümetimizle birlikte özgür bir ortama, yeterli ve adil bir ücrete kavuşacaklardır. Hükümetimiz, tüm çalışma hayatını, Uluslararası Çalışma Örgütünün anayasa, sözleşme ve tavsiye kararları doğrultusunda düzenleyecektir.

Değerli milletvekilleri, nedir bu sözleşmeler derseniz... Bakınız, Uluslararası Çalışma örgütünün fevkalade önem arz eden sözleşmelerini sunmak istiyorum: Birincisi, 10 Mayıs 1944 tarihli (Philadelphia) Filadelfiya Sözleşmesi. İkincisi, 87 sayılı Sendika özgürlüğü ve Sendika Hakkının Tanınması Sözleşmesi; 9 Temmuz 1948 tarihli.

87 sayılı Sözleşme, sendika kurma hakkını, hiçbir ayırım gözetmeksizin tüm çalışanlara ve işverenlere tanımıştır. Sözleşmeye göre, örgütlenme hakkının kişi yönünden kapsamı, işçi, memur, hizmetli, sözleşmeli personel, öğretmen, sağlık personeli gibi bağımlı çalışanlar bakımından sınırlandırılmamıştır. Bu sözleşmeyi,

halen Meclisimiz onaylamamıştır. Bu sözleşmeyi, bu dönem, mutlak surette Meclis huzuruna getireceğiz ve onaylanmasını sağlayacağız.

Bir başka sözleşme, 98 sayılı Toplu pazarlık Hakkı Sözleşmesidir. Bu 98 sayılı Sözleşme de, tüm çalışanlara toplu pazarlık yapma hakkını getirmektedir. Ancak, burada bir gerçeği saptamamız lazım. Bu sözleşme, Demokrat Parti zamanında (1951 yılında) 5834 sayılı Kanunla onaylanmıştır; ancak, itiraf etmek gerekir ki, bu maalesef, bugüne kadar hiçbir dönem uygulanmamıştır. Doğru Yol Partisi Grubu bu sözleşmenin de tatbiki için gayret sarf edecektir. Zaten, Hükümetimizin bu yolda - programında olsun, ortak protokol metninde olsun - ILO standartlarının uygulanacağına dair vaatleri vardır.

Bir diğer sözleşme, 151 sayılı Çalışma İlişkileri Sözleşmesidir ki, kamu hizmetlilerini ilgilendiren sözleşmedir, yani memurların sendika kurma hakkıyla ilgilidir. Bu sözleşmenin de Meclis gündemine girerek bir an önce onaylanmasını - haliyle - istiyoruz.

Avrupa Sosyal Şartı da Meclisimizden 16.6.1989 tarihinde geçti; ancak, Avrupa Sosyal Şartında 7 tane önemli madde var ve hükümetlere bunlardan 5 tanesini kabul etme zorunluluğu getiriliyor. Bunlardan esas can alıcı maddeler, sendika kurma hakkı ve toplu iş sözleşmesi yapabilme hakkıyla ilgili olan 5. ve 6'ncı maddelerdir. ANAP Hükümeti, bu onaylama yapılırken, bu 5 ve 6'ncı maddeleri kapsam dışı bıraktı ve Uluslararası Çalışma örgütünün her yıl haziran ayında yapılan toplantılarında da kara listeye alınmakla tehdit edildiler.

Sayın milletvekilleri, demin arz ettiğim sözleşmelere hayatiyet kazandırdığımızda, memurlarımızın, sağlık personelimizin, banka çalışanlarının, öğretmenlerimizin ve tüm çalışanların büyük sorunları ortadan kalkacaktır. Böylece, Eğitim-İş Sendikasının 28 Mayıs 1990'da başlayan mücadelesi de mutlu sona kavuşacaktır. Öğretmenlerimiz, bence, bu yıl, en mutlu Öğretmenler Gününü kutlamışlardır; çünkü, gerek Sayın Başbakanımız, gerekse Millî Eğitim Bakanımız, 24.11.1991 günü, sendikalaşabileceklerine dair müjdeyi ve garantiyi öğretmenlerimize vermişlerdir. Bizleri buralara kadar taşıyanlar öğretmenlerimizdir ve onlar her şeye layıktır.

Sayın milletvekilleri, Çalışanların Tasarrufa Teşvik Edilmesi ve Bu Tasarrufların Değerlendirilmesine Dair 3417 sayılı Kanun da toplumda bir sorun olmuştur. Kanun, tasarrufu zorunlu hale getirmekte ve kişinin iradesini yok farz etmektedir. Diğer taraftan ise, yasa eksik düzenlenmiştir. 1988 yılından bu yana zorunlu tasarruf kesintisi yapılan çalışanlar, işten atıldıklarında, bu tasarruflarını ve nemalarını alamamaktadırlar; çünkü, yasa, ödemeyi, emeklilik ve ölüm haliyle belirli tasarruf yıllarını bağlamıştır. Üç yıldır ülkemizde yoğun işten çıkarma olayları yaşanmıştır ve bu kişilerin tasarrufları da iade edilmemiştir, İşten çıkarılanların 3-4 milyon lira civarında tasarrufu devlette kalmıştır. Hükümetimiz bu konuya da bir açıklık getirecek ve bir çözüm üretecektir.

Biraz önce değindiğim işten çıkarmalar büyük bir sorun haline gelmiştir. Bunun için, İş Yasasında yapılacak düzenlemeyle, işten çıkarmaların yargı denetimi-

ne tabi olması sağlanmalıdır. Hükümetimiz, Avrupa ülkelerinde de uygulanmakta olan bu sistemi bir an önce gerçekleştirecektir.

Değerli arkadaşlarım, işsizlik, sosyal devlette en büyük adaletsizliktir. Son yıllarda üretken sektörlere yapılan yatırımların düşüklüğü, işsizlik sorununun daha da artmasına yol açmıştır. Hükümetimiz, işsizlik sorununa, özel istihdam projeleri yardımıyla çözüm arayacak ve bu sorunu ortadan kaldıracaktır. Sayın Erbakan ne kadar itiraz etseler de, yakın zamanda bu özel istihdam projelerinin ne olduğunu göreceklerdir.

Bu arada, işsizlik sigortası da kademeli olarak uygulamaya konulacaktır.

Bakınız değerli arkadaşlarım, seçim öncesinde Doğru Yol Partisinin Genel Başkanı Sayın Süleyman Demirel, Türk-İş salonunda, Doğru Yol Partisinin çalışma hayatıyla ilgili altın üçgenini, sendikacı arkadaşlarımıza anlattı. Bu altın üçgeni, biz, seçim döneminde de seçmenlerimize anlattık. Bölgem itibariyle söylüyorum, Çaycuma'daki, Ereğlimdeki, Zonguldağımdaki gençlerime, bu altın üçgen içindeki "herkese iş imkânı, çalışanlara sendika kurma hakkı, toplupazarlık hakkı, İLO standartlarında çalışma hayatı ve işsizlik sigortası"nı anlattık; gençlerimize iş vaadinde bulunduk. Biz bunları vaadettik, geliyoruz ve gençlerimize verdiğimiz bu vaatleri de mutlak surette yerine getireceğiz. Yerine getireceğiz; çünkü, Hükümetime güveniyorum, Sayın Başbakanım Süleyman Demirel'e güveniyorum. *(DYP sıralarından alkışlar)*

MAHMUT ORHON (Yozgat) — Anahtarlar nerede anahtarlar?

GÜNEŞ MÜFTÜOĞLU (Devamla) — Değerli milletvekilleri, Hükümetimizin en büyük hedeflerinden biri de, üniversitelere bilimsel ve yönetsel özerklik tanımaktır. YÖK sistemi kaldırılarak, yükseköğretim kurumlarının, kendi içlerinden seçtikleri organlar eliyle yönetilmesi sağlanacaktır. Böylece, Hükümetimiz, özgür, özerk, malî olanakları en iyi aşamaya getirilmiş üniversiteyi Türkiye'ye kazandıracaktır. Esas hedef de, eğitimin seviyesini artırmaktır.

Değerli arkadaşlarım, size bir Meclis araştırmasından bahsetmek istiyorum. 18'inci Dönemde, Türkiye'de tıp eğitiminin yeterli olmadığı hakkında bir Meclis araştırması Önergesi verilmişti. Sanıyorum, Sayın Profesör Türkân Akyol tarafından verilmişti bu Meclis araştırması önergesi.

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Ali Uyar'ındı; önergede yazıyor.

GÜNEŞ MÜFTÜOĞLU (Devamla) — Evet, Ali Uyar arkadaşımızındı. Bu araştırma komisyonunun başkanı da, Sayın Mustafa Kalemli idi.

Tıp eğitimi konusunda, yönetim boyutunda, öğrenci boyutunda ve öğretim üyesi boyutunda, çok geniş bir araştırma yapıldı. Bu, araştırmanın birinci kitabı. Bunun gibi, iki kitap daha var. Gerçekten, çok başarılı bir araştırmaydı. Emeği geçen tüm arkadaşlarıma şükranlarımı arz ediyorum.

Bu araştırma sonucunda, tıp eğitiminin, ülkemizde, maalesef düşük seviyede olduğu gerçeği ortaya çıkmış; mekân yönünden olsun, araç gereç bakımından olsun ve öğretim elemanı açısından olsun, üniversitelerimizin yeterli düzeyde olmadığı saptanmıştır.

Gerçekleri inkâr edemeyiz. Eğitim sorunumuz fevkalade büyüktür; ancak, Hükümetimiz, bu sorunu da, el ele vererek, çözecektir; inanıyoruz, güveniyoruz.

Sayın milletvekilleri, Hükümetimiz, radyo ve televizyon yayınlarının üzerinden devlet tekelinin kalkmasını, bir an önce gerçekleştirecektir. Radyo ve televizyon alanında, bütün yayınlar için, tarafsızlık kuralı getirilecektir. Özel televizyon ve radyo istasyonlarının kurulmasına imkân sağlayan yasal düzenlemeler, kısa zamanda, Anayasa değişikliğine paralel olarak, Hükümetimizce gerçekleştirilecektir ve bundan böyle, kimsenin korsan televizyonu olmayacaktır.

Değerli milletvekilleri, Hükümetimiz, ülkenin sağlık sorunlarının boyutu ve özelliklerinin bilinci içindedir. Vatandaşın sağlığının korunması, sağlık sorunlarının azaltılması ve tüm bireylerin sağlık hizmetlerinden yararlanabilmeleri temel esasında birleşmekteyiz. "Paran yoksa öl" uygulamasına son verilecektir. Herkese tedavi olma imkânını sağlayan "Yeşil kart" uygulamasının gerçekleştirilmesinde Hükümetimizin destekçisiyiz ve yanındayız. Bundan böyle kimse hastanelerde rehin tutulmayacak, bono imzalamak zorunda kalmayacaktır. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

Değerli milletvekilleri; Hükümetimizin, ulaştırma ve haberleşme hizmetlerinin yaygınlaştırılması girişimlerinin destekçisiyiz. Limanlarımızın yeni bir yapıya kavuşturulması ve bu cümleden olarak, İstanbul, İzmir ve Filyos'ta (yeni adıyla Hisarönü) yeni limanlar inşasının takipçisiyiz ve Hükümetimizin destekçisiyiz.

Diğer taraftan, havayolu taşımacılığının bütün ülke sathında yaygınlaştırılması amacıyla İstanbul'un Anadolu yakası gibi önemli merkezlere yeni havaalanları yapımı yanında, Şanlıurfa Havaalanının geliştirilmesi ve Bursa, Edirne, Çanakkale, Samsun, Mardin, Nevşehir, Silifke, Alanya, Sinop ve Zonguldak havaalanlarının yapımının gerçekleşeceğine inanıyor, bu konuda da Hükümetimizi destekliyoruz.

Sayın milletvekilleri, bugün, yurt dışında üç milyona yakın vatandaşımız bulunmaktadır. Bu işçi ailesi vatandaşlarımızın entegrasyon ve reentegrasyon sorunları, Hükümetimizce titizlikle ele alınacaktır. Eğitim, istihdam, yatırım ve uyum alanlarındaki mevcut sorunların çözümü için bu ülkelerle koordinasyon sağlanacaktır. İkinci ve üçüncü kuşak işçi çocuklarının sorunları daha ağırlıklı olarak ele alınacak, gerek aile içindeki, gerekse toplumsal çevre ile olan ilişkilerindeki çatışma potansiyeli, eğitim ve meslek edinme ihtiyacı ve dil ve kültür yabancılaşması gibi sorunları, Hükümetimizce öncelikle çözümlenecektir.

Özellikle Almanya'da son günlerde yaşanan yabancı düşmanlığına karşı düzenlenen Yabancılarla Dayanışma Gününü destekliyoruz. "Yaşamda beraber, sporda rakip" sloganıyla Hamburg'da bir dostluk maçı yapan Galatasaray Futbol Kulübüne ve St. Pauli Kulübüne, grubum adına şükranlarımızı ve teşekkürlerimizi sunuyoruz. Hükümetimiz, dostluk ve kardeşlik adına düzenlenen her tür girişimlerin takipçisi ve yaratıcısı olacaktır.

Değerli milletvekilleri; küçük esnaf ye sanatkârlarımızı sosyal güvenliğe kavuşturan Bağ-Kur Kanununun uygulamada aksayan yönlerinin düzeltilmesi isabetli olacaktır. Esnaf ve sanatkârlarımızın kredi imkânlarının artırılması da gereklidir.

Hükümetimizin, esnaf ve sanatkârın yanında bulunması ve bu kesime her türlü desteği vermesi, en büyük dileğimizdir.

Emekli hukukunun yeniden gözden geçirilerek, çalışanlarla, onların emeklileri arasındaki farkın açılmasının önlenmesi de, yerinde bir uygulama olacaktır. Süper emeklilerin uğradıkları mağduriyetten kurtarılması gerekmektedir.

Sayın milletvekilleri, Hükümet Programında çevre sağlığı ve korunmasına geniş yer verilmesini memnuniyetle karşılıyoruz. Toplumun her kesiminin çevre konusundaki eğitimine ve bilinçlendirilmesine ağırlık verilmesi ve çevre konularının ilkokul müfredat programlarına alınması, fevkalade olumlu ve sevindirici yaklaşımlardır.

Yıllardır tartışma konusu olan Gökova Termik Santralının yapımı sorunu da dün sona ermiştir. Evet, işte, Hükümetimizin, Sayın Demirel'in ilk icraatlarından biri: Gökova kurtuldu. Geçen 18'inci Dönemde, Türkiye Büyük Millet Meclisinde bu konunun çok büyük tartışmaları olmuş ve özellikle Sayın Kemal Anadol, bu konuda çok büyük gayretlerde bulunmuştu. Gerçekten, Sayın Demirel'in açıklamalarıyla Gökova Termik Santralının yapımından vazgeçildiği gerçeği ortaya çıkmıştır. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

Değerli milletvekilleri, Hükümetimizin, askerlik süresinin kısaltılmasına, asgarî ücretten vergi alınmamasına, küçük çiftçinin faiz borçlarının bir defaya mahsus olmak üzere affedilmesine, halkımıza yeşil kart verilmek suretiyle sağlık hizmeti götürülmesine, küçük esnaf, sanatkâr ve üreticilerin vergi yükünün hafifletilmesin, işsizlik sigortasının uygulanmasına, ev kadınlarının sigorta kapsamına alınmasına, kadınlarımızın 20, erkeklerimizin 25 hizmet yılını tamamlamaları halinde emekli olmalarına, yolsuzlukların üzerine gidilmesine, devlette verimlilik ve etkenlik, kamu görevlilerine adil ve onurlu bir yaşam düzeyi sağlayacak kamu personel reformu yapılmasına, adil yargıyı, geciktirilmeyen adaleti sağlayacak bir adalet reformu çerçevesinde adil ve hızlı yargı ile hâkim güvencesi sağlanmasına dair vaadlerinin kefiliyiz, takipçiyiz, destekçisiyiz.

Doğru Yol Partisi ve Sosyaldemokrat Halkçı Partiden oluşan koalisyon Hükümeti, gerçekten ağır bir görev üstlenmiştir. Bizler, Hükümetimizin en büyük destekçisiyiz. Hükümetimizin, ülkemizin bu ağır sorunlarını en kısa sürede yeneceğine inanıyoruz.

Hükümetimiz tarafından eksiksiz olarak uygulanacağına yürekten inandığımız Hükümet programının milletimize ve devletimize hayırlı olmasını diliyorum.

Bir görev ve atılım hükümeti olduğuna inandığımız koalisyon Hükümetimize Doğru Yol Partisi Grubunun güvenoyu vereceğini iletir, Grubum ve şahsım adına, siz değerli üyelere saygılarımı sunarım. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Müftüoğlu.

Sayın Ali Oğuz ve Sayın Mustafa Yılmaz şahısları adına söz istemişlerdir; Genel Kurulun bilgilerine sunuyorum.

Söz sırası, Anavatan Partisi Grubu adına, Sayın Mesut Yılmaz'ın. Buyurun efendim. *(ANAP sıralarından ayakta alkışlar)*

ANAP GRUBU ADINA A. MESUT YILMAZ (Rize) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin değerli üyeleri; 20 Ekimde seçilen Türkiye Büyük Millet Meclisinin 19'uncu Dönem milletvekillerini en içten duygularımla selamlıyorum. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Türkiye Cumhuriyetinin 49'uncu Hükümeti olarak göreve başlayan, Sayın Süleyman Demirel Başkanlığındaki koalisyon Hükümetine başarılar diliyorum. Koalisyon Hükümetinin programı üzerindeki görüşlerimi, bize tanınan bir saatlik süre içerisinde ifade etmeye çalışacağım.

Bundan tam 148 gün önce (3 Temmuz tarihinde) bu kürsüden benim Başkanlığımdaki Hükümetin programı üzerinde görüşlerini açıklayan bugünkü Başbakan Sayın Süleyman Demirel, o zaman, sözlerine, muhalefet parti gruplarına ayrılan bu bir saatlik sürenin demokrasi açısından bir eksiklik olduğunu dile getirerek başlamıştı. Şimdi, aradan beş ay geçti; kendisi başbakan oldu, iki partili bir koalisyon hükümeti kuruldu. Yeni iktidar, hükümet olarak ve parti grupları olarak üç saatlik konuşma hakkına sahiptir, bize tanınan süre ise yine bir saatten ibarettir. Herhalde, iktidar değişikliğinin getirdiği ilk demokratikleşme hareketi de bu şekilde gerçekleşmiş olmaktadır. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Biraz önce Doğru Yol Partisi sözcüsünün burada, muhalefetin denetim imkânlarının genişletilmesi yolunda yeni İçtüzük düzenlemelerine gidileceği konusundaki beyanını memnunlukla karşıladık; ama, demek istiyorum ki, eğer muhalefetin denetim hakkına saygılıysanız, eğer hakikaten bunu genişletmek istiyorsanız, eğer hakikaten denetimden fayda umuyorsanız, evvela, meseleye süreden başlayın. Koskoca Hükümet programı üzerinde, Sayın Başbakanın iki saatten aşkın bir sürede okuduğu bir Hükümet programı üzerinde, etraflı bir görüşmeyi bir saatte yapabilmek mümkün değildir.

Sayın Demirel, aynı oturumda, yani 3 Temmuz günü, bizim partimizle ilgili bir kehanette bulunmuştu, "Gayet açıklıkla söylüyorum; dürüst bir seçimde barajı geçemeyeceksiniz" buyurmuştu. Daha sonrasında, seçim öncesinde çeşitli vesilelerle kendi partisinin hedefini de ortaya koydu ve yüzde 45 oy ile tek başına iktidara geleceklerini ilan etti. Herhalde, Türkiye'de hiç kimse 20 Ekim seçimlerinin bugüne kadar bu ülkede yapılan en eşit, en demokratik seçimlerden biri olduğunu inkâr edemez. *(ANAP sıralarından alkışlar)* Sayın Demirel'in kehanetlerinin hiçbirisi doğru çıkmamıştır. Barajı bile çok gördüğü Anavatan Partisi, toplam oyların yüzde 24'ünü almıştır. *(ANAP sıralarından alkışlar)* Yaptığı uçsuz bucaksız vaatlere rağmen, Doğru Yol Partisinin ulaştığı oy oranı ödünç oylar da dahil, bunun sadece 3 puan üstündedir, *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Oyların yüzde 27'si ile milletvekillerinin yüzde 40'ını elde etmiş olmasını, sadece beğenmediği, yıllar yılı eleştirdiği seçim sistemine borçludur. Eğer yıllardır bize karşı, Anavatan Partisine karşı kullanılan mantık bugün hâlâ geçerliyse, milletin yüzde 73'ü Doğru Yol Partisine inanmamış, her türlü vaade rağmen, ödünç bile oy vermemiştir. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Sayın Demirel, bugün, maalesef hiç ihtimal bile vermediği, hiç arzulamadığı, geçmişteki uygulamasından sürekli yakındığı, kendi tabiriyle damdan düşmeye benzettiği bir koalisyon hükümetine başkanlık yapmak zorundadır. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Sayın milletvekilleri, bunları niye söylüyorum? Aslında, bizim ne seçim sisteminden şikâyetimiz var ne de bu koalisyonun oluşumuna ihtiyacımız var; ama, son günlerde Doğru Yol Partisinde, hem de resmî sıfatı olan, genel başkan yardımcısı vesaire olan bazı arkadaşlarımızın basına yansıyan beyanları var: Anavatan Partisinden milletvekillerini transfer edeceklermiş... İşadamlarını devreye sokmuşlar, eğer bunlar olursa, Anavatan dağılacakmış. Huzurunuzda ifade ediyorum; milletimin huzurunda ifade ediyorum: Benim grubumda bir tane bile satılık milletvekili yoktur. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, ayakta alkışlar)* Eğer varsa, onun gitmesinin de Anavatan'a vereceği bir zarar yoktur. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Onun için, Türk siyasî hayatının, artık unutmak istediğimiz, maziye gömmek istediğimiz bu eski hastalıklarını tekrar nüksettirme, tekrar depreştirme gayretlerinden lütfen vazgeçin.

Biliyorum, bu işlerde mahir politikacılar var, onların yarattığı kamuoyları var; ama, lütfen sekiz yıldan beri hep sahip çıktığınız, hep üzerine titrer göründüğünüz şu rejime zarar vermemek uğruna bu huyunuzdan vazgeçin, bu arkadaşlarınıza mani olun. *(ANAP sıralarından alkışlar)* Çünkü, sevgili milletvekilleri, milletin vermediği çoğunluğu birtakım menfaat çevrelerinden medet umarak sağlayamazsınız. *(DYP sıralarından "Ağlama, ağlama!" sesleri)*

H. FECRİ ALPASLAN (Ağrı) — Sayın Başkan, sağlığınız iyi mi?

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Seçimlerle ilgili olarak Sayın Genel Başkanınızın kehanetleri ne kadar doğru çıkmışsa, bu konuda ileri sürülen kehanetler de o kadar doğru çıkacaktır.

Bakınız, aslında, 20 Ekim seçimleriyle ilgili en doğru tahminde bulunan, Sayın Erdal İnönü olmuştur. Sayın İnönü, 3 Temmuz tarihinde, bu kürsüden, yani benim Hükümet Programım üzerinde yapılan görüşmeler sırasında partisi adına konuşurken, partisinin, iktidara yürüyen bir parti olduğunu ve yapılacak ilk genel seçimde SHP'nin iktidara geleceğini söylemişti. *(DYP sıralarından "Siz ne demiştiniz?" sesleri)*

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri, hatibin sözünü kesmeyelim lütfen.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Değerli milletvekilleri, müsaade ederseniz ben de oraya geleceğim.

BAŞKAN — Hatibin sözünü kesmeyelim lütfen...

MUSTAFA YILMAZ (Gaziantep) — Biz size altı sene dayandık, siz bize yedi gün dayanamadınız...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Aslına bakarsanız, rakamlara bakarsanız, bu seçimlerin bir tane mağlubu vardır, o da SHP'dir. 1989 seçimlerine göre, yani sizin hep kriter aldığınız 1989 seçimlerine göre, bütün partilerin oyları artmıştır; en fazla oyunu artıran Parti, Anavatan Partisidir. *(ANAP sıralarından alkışlar)* Ama, sadece SHP'nin oyu düşmüştür. Hem de nasıl düşmüştür; yüzde 28,7 olan oy oranı, yüzde 8 azalarak, yüzde 20,7'ye düşmüştür. 6 milyon 400 bin olan oy sayısı 5 milyona düşmüştür; ama, bu açık seçik hezimete rağmen, Sayın İnönü'nün tahmini doğru çıkmış ve SHP iktidar olmuştur. Çok muhtemeldir ki, Sayın İnönü, bu tahminde bulunurken, Sayın Demirel gibi, bir tek parti iktidarını değil, partisinin

11 bakanlıkla, kendisinin de Başbakan Yardımcısı sıfatıyla katılacağı bir ortaklık iktidarını kastetmişti.

Sayın İnönü, aynı konuşmasında, Anavatan Partisinin, 26 Martta ortaya çıkan millet iradesini dinlemediği için, oy oranının yüzde 21'den yüzde 12'ye düştüğünü ve bu nedenle, en geç kasım ayında erken seçime gitmesi gerektiğini savunmuştu.

MUSTAFA YILMAZ (Gaziantep) — Siz de sözünü dinlediniz.

SIRRI SAKIK (Muş) — Sonunuz ne oldu?

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — ... bizden erken seçim talep etmişti. Evet, biz Sayın İnönü'yü kırmadık, hem de kasım ayını beklemeden seçime gittik. Biz, Sayın İnönü'nün talebini yerine getirdik; ama, şimdi bizim de Sayın İnönü'den bir talebimiz var; huzurunuzda kendisine arz edeceğim: Mademki, genel seçim mahallî seçim ayırımı yapmadan, görev sürelerini dikkate almadan, seçilmişlerin arkasındaki seçmen desteği zaman içinde azalıyorsa, erken seçime gitmek demokrasinin bir gereğidir; o halde, iki buçuk yılda, arkalarındaki oy desteği yüzde 37'den yüzde 19'a inen İstanbul'daki ve yüzde 51'den yüzde 24'e inen İzmir'deki Belediye Başkanlarını istifa ettirsinler *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Gelin, bu illerimizde hemen belediye başkanlığı seçimine gidelim. *(DYP ve SHP sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri, lütfen sükûnetle dinleyelim hatibi... Lütfen karşılıklı, konuşmayalım... Lütfen... Lütfen...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın milletvekilleri, bu programda demokratikleşmeden bahseden, sizin Hükûmetinizdir. Eğer Hükümetinizin bu prensibine saygılıysanız, bana da tahammül etmek zorundasınız. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Eğer, üçüncü parti durumuna düştükleri her iki büyük ilimizde de, bu duruma rağmen, mahallî yönetimlerde iktidarda kalmayı içlerine sindirebiliyorlarsa, onların anladıktan demokrasi, millet iradesine değil, nalıncı keserine bağlıdır. *(ANAP sıralarından, "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Ayrıca, Sayın İnönü'yü, burada, yemin töreni sırasında, bu kürsüyü kirleten milletvekilleri hakkında kamuoyuna verdiği taahhüdü yerine getirmeye çağırıyorum. Aksi takdirde... *(SHP sıralarından sıralara vurmalar, "Demagoji yapma" sesleri, gürültüler; ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Sayın milletvekilleri, beni susturamazsınız; ben, bu kürsüden konuşacağım, hem de anadilimle konuşacağım. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, ayakta alkışlar)*

COŞKUN GÖKALP (Kırşehir) — O kürsüye layık konuşun.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, lütfen sükûneti muhafaza edelim; karşılıklı konuşmayalım, lütfen...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın milletvekilleri, aynı tez, yani, SHP'nin, Sayın İnönü'nün savunduğu bu tez...

İBRAHİM GÜRSOY (İstanbul) — Bunları sizler getirdiniz Türkiye'nin başına.

BAŞKAN — Sayın milletvekili, lütfen...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — ...İki buçuk yıldan beri şu koalisyonun büyük ortağı olan Doğru Yol Partisi tarafından da benimsendiğine ve hararetle savunulduğuna göre; eğer, siyasette tutarlılığın bir değeri varsa, eğer, insanlar söyledikleri sözlerle bağlıysalar, o zaman, şimdi yapmaları gereken, bir anayasa değişikliğiyle tüm belediye seçimlerini öne almaktır. Gelin, 1992 Haziranında (önümüzdeki yılın haziranında) yeni kurulan beldelerle birlikte bütün Türkiye'de mahallî seçimleri yenileyelim. Bizim, 1987'de, 1991'de iki defa gösterdiğimiz özveriyi bir defa da siz gösterin... Gerçek demokrasi dediğiniz, asıl böyle kurulur; hem, sadece gerçek demokrasi kurulmakla kalmaz, İstanbul da kurtulur, İzmir de kurtulur... *(ANAP sıralarından, "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Sayın milletvekilleri, şayet böyle yapmaz da, son günlerde kulağımıza geldiği gibi, tam tersini yaparsanız; yani, boş olan belediye başkanlığı seçimlerini ertelemek için, ileriye bırakmak için buraya yasa tasarısı getirirseniz, yani, Parlamentodaki çoğunluğunuzu seçimden kaçmak için kullanırsanız, Şanlıurfa'nın, Amasya'nın, Bakırköy'ün, Kâğıthane'nin ve daha pek çok yörenin, aylarca, seçilmiş başkanlar tarafından değil de, atanmış kişiler tarafından yönetilmelerine göz yumarsanız, demokrasiye inancınıza hiç kimseyi inandıramazsınız. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Sayın milletvekilleri, yani, şunu söylemek istiyorum:

SELAHATTİN KARADEMİR (Kahramanmaraş) — Yüzde 21,80'le Çankaya'ya! *(ANAP sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın milletvekili, lütfen, hatibin sözünü kesmeyin.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Yapacağınız icraat, şu programda yazılanlardan çok daha önemlidir. Eğer, aynı şekilde "ekonomide devlet sektörünün ağırlığını azaltacağım" diye yola çıkıp, "Siyasî etkilerden arıtacağım" diye yola çıkıp, seçim kaybeden bazı milletvekillerinizi, Şeker Şirketine, TARİŞ'e genel müdür yaparsanız, Toplu Konuta başkan yaparsanız, daha işin başında inandırıcılığınızı kaybedersiniz. *(DYP ve SHP sıralarından "o sizin işiniz" sesleri, gürültüler)*

AZİMET KÖYLÜOĞLU (Sivas) — Daha yok... Daha yok...

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, hatibin sözünü takip etmek pek mümkün olmuyor. Sayın Başbakan hepsine cevap verecek efendim.

ERTEKİN DURUTÜRK (Isparta) — O şekilde konuşamazsın!

BAŞKAN — Sayın Durutürk, lütfen efendim...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın milletvekilleri, biz... *(DYP, SHP ve ANAP sıralarından karşılıklı laf atmalar ve gürültüler)*

CAVİT ŞADİ PEHLİVANOĞLU (Ordu) — Sayın Başkan...

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, lütfen... Sayın Yılmaz, lütfen...

H. FECRİ ALPASLAN (Ağrı) — Sayın Başkan, sağlığınız yerinde mi?

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Bakın efendim, kâtibiniz müdahale ediyor. Meclis Divan Kâtiplerinin müdahale etmesi usulden değildir. Lütfen...

BAŞKAN — Efendim?

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Kâtiplerinize hâkim olunuz.

BAŞKAN — Hayır, bana, söz atanların ismini söylüyor.

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Ama, oradan müdahale ediyorlar.

BAŞKAN — Etmediğini söylüyor, görmedim ben; dikkat ederim.

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Sizi, dikkat için bir daha uyarıyorum.

BAŞKAN — Teşekkür ederim; dikkat ederim.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın milletvekilleri, biz, Parlamentoda görev yapmış, devlet tecrübesi kazanmış değerli insanlarımızdan, devlet hayatında yararlanılmasından yanayız. Bunun için biz bir tercih kullandık; *(DYP ve SHP sıralarından "Arpalık arpalık" sesleri gürültüler)* Kamu İktisadî Kuruluşlarında "danışma kurulları" tesis ettik, oraya eski milletvekillerimizi getirdik. Şimdi, yeni Hükümet, danışma kurullarını lağvedeceğini ilan etti. Bu bir siyasî tercihtir, saygılıyız; ama, bu Hükümetin bir başka siyasî tercihi var; bu tercihi de paylaşıyoruz. Diyor ki, "Kamu İktisadî Teşebbüslerini siyasî etkilerden arıtalım; oraya siyasetin nüfuz etmesini önleyelim." Hiç olmazsa, bu tercihiyle tutarlı olmak zorundadır. Yani, "Siyasî etkilerden arıtacağız" dediğiniz kuruluşların başına, yönetici olarak - danışman olarak filan değil - genel müdür olarak, başkan olarak kendi siyasilerinizi getirirseniz tutarsızlığa düşersiniz; onu söylüyorum. *(ANAP sıralarından alkışlar, DYP ve SHP sıralarından gürültüler)*

Sayın milletvekilleri, Anavatan Partisinin sekiz yıllık icraatını beğenmeyebilirsiniz, yetersiz bulabilirsiniz, yanlış bulabilirsiniz... Bakın, biz sizden daha demokratiğiz, bütün görüşlerinize saygılıyız; ama, müsaade ederseniz, bir gerçeği inkâr edemezsiniz; bizim tutarlı olduğumuzu inkâr edemezsiniz. Bakın, bizim hükümet programımız, bizim seçim beyannamemiz ve bizim parti programımız, devamlı, birbiriyle tutarlı olmuştur.

İBRAHİM GÜRSOY (İstanbul) — Sizin iradeniz yoktu ki...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Hatta, sekiz yıl boyunca, bu kürsüye gelen sayın muhalefet sözcüleri bu durumu eleştirmişlerdir. Bize demişlerdir ki, "sizin bu hükümet programınız, bir önceki hükümet programınızdan hiç farklı değil" veya demişlerdir ki, "sizin hükümet programınız, seçim beyannamenizin aynı". Bu tespitler doğrudur; ama, bu, tutarlılığın gereğidir. Çünkü, vatandaş size, seçim beyannamenize bakarak vekâlet verir. Eğer, vekâleti aldıktan sonra, beyannamenizdeki vaatlerinizi programınıza koymazsanız, onun yerine, beyannamenizde olmayan hususları koyarsanız, hem tutarlılığınızı kaybedersiniz hem de vekâleti istismar etmiş olursunuz.

Şimdi, bu Hükümetin Programına baktığımız zaman, tutarlı olduğunu söylemek mümkün değildir. Bazı hususlar vardır ki, seçim beyannamesinde vardır; fakat, Hükümet Programında yoktur. Mesela, peşin verginin kalkması böyledir. Seçim

beyannamenizde "esnaf ve sanatkâr peşin vergiden kurtarılacaktır" diye yazdınız, gazetelere "peşin yergiye son" diye ilanlar verdiniz. İşte burada gazete.

Şimdi soruyoruz: Acaba, peşin vergi de, Bodrum Havaalanı gibi, buraya gelirken mi programdan düştü? *(ANAP sıralarından alkışlar)* Şimdi, peşin vergiyi uygulayacak mısınız, uygulamayacak mısınız?

ERTEKİN DURUTÜRK (İsparta) — Peşin vergi var mı şimdi Türkiye'de?

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Eğer vaadinizi uygulayacaksınız da, buna rağmen programınızda bu konuya yer vermediyseniz, bu kadar önemli bir konuyu programda ihmal etmek hükümet ciddiyetine sığar mı? Eğer peşin vergiyi kaldırmaktan vazgeçtiyseniz, bu vaadinizi yerine getirmenize koalisyon ortağınız mı mani oldu? Gelin onu da söyleyin. Çünkü, "her şey şeffaf olacak" diyen sizsiniz.

Gene bazı hususlar var ki, onlar da koalisyon protokolünde yer almış, Hükümet Programında yer almamış. Mesela, seçme yaşının 18'e, seçilme yaşının 25'e indirilmesi böyledir. Bu konuda nihaî tavrınız ne olacaktır? Yoksa, gençlerden ümidi kestiğiniz için mi bu konuyu es geçtiniz? Gelin onu da söyleyin. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Sayın milletvekilleri, bir de, seçim meydanlarında söylenip de, ne Koalisyon Protokolüne ne de Hükümet Programına girmeyen vaatler var. Mesela, yeni iller kurulması. Sayın Demirel de, Sayın İnönü de, birçok ilçeye il olmayı vaat etmişlerdir. Sayın Demirel'in numaralandırdığı il sayısı zannediyorum 110'a ulaşmıştır. 40'a yakın ilçeye "seçimden on gün sonra il olacaksınız" demiştir. Şimdi seçimden bu yana kırk, Hükümet kurulalıberi de on gün geçmiştir; ama, okunan programda bundan hiç ses yoktur. Anavatan Partisi olarak, bu konuda hükümete yardımcı olmak için, 15 yeni il kurulması hakkında bir kanun teklifini Meclis Başkanlığına sunduk. *(ANAP sıralarından alkışlar)* Eğer siz de destek verirseniz, bu ilçeler il olur, sizin sözünüz de yerine gelir; eğer destek vermezseniz sözleriniz, seçim meydanlarında bir hoş seda olur.

İBRAHİM GÜRSOY (İstanbul) — Tek başımıza gelseydik öyle olacaktı.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Ve nihayet, her iki partinin de seçim beyannamelerinde kesin ifadelerle yer alırken programa sulandırılarak giren konular var.

BURHAN KARA (Giresun) — Patinaj başladı...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Doğru Yol Partisinin Seçim Beyannamesinin 203'üncü sayfasındaki ifade aynen şöyle: "Asgari ücret vergi dışında bırakılacaktır." Yani, lamı cimi yok; Asgari ücret vergi dışında bırakılacaktır.

Sosyaldemokrat Halkçı Partinin Seçim Beyannamesinin 29'uncu sayfasında ise, aynı kesinlikle şöyle deniyor: "Asgari ücreti vergi kapsamı dışında tutacağız..." Şimdi bakıyoruz Hükümet Programında... 19'uncu sayfada şöyle deniyor; "gelir adaletini sağlayıcı biçimde, asgari ücret kademeli olarak vergi dışı bırakılacaktır." Yani, iktidara gelene kadar kademesiz olan ameliye, iktidar olunca kademeli hale gelmiştir. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

AHMET SAYIN (Burdur) — Sen bunları anlamamışsın.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Ortak vaatlerinizi söylüyorum, ortak vaatlerinizi...

Aynı şekilde, tarım ürünlerinden kesilen Stopaj Vergisinin kaldırılacağı, Doğru Yol Partisinin Seçim Beyannamesinde ve her iki partinin Koalisyon Protokolünde açık seçik yazılmışken, programda "çiftçi gelirlerini artırmak üzere Gelir Vergisi ve Katma Değer Vergisinde yeni düzenlemelere gidilecektir" gibi, belirsiz, muğlak bir ifade kullanılmıştır.

Bir de, gazete ilanlarıyla yaptığınız vaatler var: Bütün köprülerin, bütün otoyolların geçiş ücretlerinde yüzde 50 indirim vaat ettiniz. *(ANAP sıralarından alkışlar)* Bunu da vakit geçirmeden yerine getirmenizi bekliyoruz.

SELAHATTİN KARADEMİR (Kahramanmaraş) — Biz yapıcıyız.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Çünkü, köprülerde müessif hadiseler falan oluyormuş, bunu da vakit geçirmeden yerine getirmenizi bekliyoruz.

19 Eylül günü Akhisar Meydanında, Türk siyasî hayatında eşine rastlanmamış bir söz verdiniz: Hükümet tütüne ne fiyat verirse, onun 5 bin lira fazlasını vaat ettiniz. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Tütün başfiyatı açıklandıktan sonra, televizyonda yaptığınız konuşmada da bu vaadinizi teyit ettiniz. Şimdi, tütün üreticileri adına, 30.100 lira olan tütün fiyatını 35.100 liraya yükselttiğinizi açıklamanızı bekliyoruz; hem de biraz sonra bu kürsüden açıklamanızı bekliyoruz. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Pamuk üreticilerine, pamuk alım fiyatını 4.200 liraya çıkarma vaadinizi yerine getirmenizi bekliyoruz.

Manisa Hükümet Meydanında 21 Ekime kadar mahsulünü satmayıp beklettmelerini tavsiye ettiğiniz üzüm üreticilerine de 1.000 liralık ek fiyat vaadinizi tutmanızı bekliyoruz. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Seçimden bir gün önce tekrar geldiğiniz Rize Meydanında, geçen kampanyada sattıkları yaş çay bedeline kilo başına 500 lira ek fiyat taahhüdünde bulunduğunuz çay üreticilerine de bu taahhüdünüzü yerine getirmenizi bekliyoruz. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Bakın, SHP diyebilir ki, bizim böyle taahhütlerimiz yok; ortağımız böyle taahhütlerde bulunmuş olabilir, o bunları yerine getirsin... Ama, son söylediğim için bu doğru değil.

İBRAHİM GÜRSOY (İstanbul) — Biz yoldaşız; yolda bırakmayız...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Çünkü, Sosyaldemokrat Halkçı Parti Genel Başkanı Sayın İnönü'nün imzasıyla, mühürlü olarak, çay taahhütnamesi var ve ortak taahhüt. "20 Ekimde bize oy verin, geçen mahsulünüze kilo başına 500 lira fazla ek fiyat vereceğiz..." SHP'nin taahhüdü... Yani, kaçamağı yok. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

İBRAHİM GÜRSOY (İstanbul) — Vereceğiz... Vermeyeceğimizi nereden biliyorsunuz? Siz sekiz senelik iktidarınızda ne verdiniz?

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Vermenizi istiyorum.

Sayın milletvekilleri, Hükümet Programında bazı projeler zikredilmiş; ama, Hükümet Programında yer alan projelerle seçim beyannamesinde yer alan veya gazete ilanlarında yer alan projeler arasında, öyle, farklar falan değil, uçurumlar var. Vaatlerinizdeki 11 yeni otoyol projesi programda 7'ye, 13 yeni demiryolu projesi 6'ya, 8 yeni büyük liman projesi 3'e, 29 yeni havaalanı projesi, - 6'sı yeni, 6'sı tevsi olmak üzere - 12'ye inmiştir. Bakın, burada yer alan 9 yeni havalimanından, İstanbul'a üçüncü köprüden, dördüncü Haliç köprüsünden, İstanbul Boğaziçi tüp geçidinden, İzmit Körfezine asma köprüden, 5 bin kilometrelik boru hattından, üçüncü petrokimya kompleksinden, 30 bölge ihtisas hastanesinden, 1.000 devlet hastanesinden, 10.000 sağlık merkezinden, 50.000 sağlık evinden programda hiç ses yoktur. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

İBRAHİM GÜRSOY (İstanbul) — Gelecek sene...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın milletvekilleri, Hükümet buraya gelebilir ve diyebilir ki, "biz bu vaatlerimizden vazgeçtik; bu kadar oya, bu kadar hizmet." Ya da gelip diyebilir ki, "biz aslında bu vaatlerimizi yerine getirecektik; ama koalisyon ortağımız mani oldu."

İBRAHİM GÜRDAL (Bursa) — Sen bizi izlemeye devam et...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Ya da diyebilir ki, "biz sözümüzün eriyiz, ne söz verdiysek hepsini yapacağız." Ne diyecekseniz gelin söyleyin ki, biz de sizi ona göre denetleyelim. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

İBRAHİM GÜRSOY (İstanbul) — Hiç olmazsa, toprak satmayız.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın milletvekilleri, iki anahtardan falan vazgeçtik; zaten hiçbir zaman inanmamıştık; ama, yeşil kartı programa da koymuşlar. Programdaki ifadelerden anlaşılıyor ki, yeşil kart, öyle herkese bedava sağlık hizmeti falan verecek değil; sosyal güvenlik kurumlarına tabi olmayanlara, aşamalı olarak, mecburî sağlık sigortası getirecek. Yani, prim karşılığı sağlık hizmeti getirecek, ödeme imkânı olmayanların primini de devlet ödeyecekmiş... *(SHP sıralarından "Zengine yeşil kart yok" sesleri)*

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Sayın Başkan, şu insanları susturur musunuz?

BAŞKAN — Mümkün olmuyor bazen, maalesef.

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Müdahale ederseniz olur.

BAŞKAN — Müdahale ediyorum görüyorsunuz; kâfi derecede müdahale ediyorum.

H. FECRİ ALPASLAN (Ağrı) — Sayın Başkan, biraz sonra da mümkün olmayacak; Sayın Başbakan konuştuğu zaman da mümkün olmayacak... Hatırlatırım...

BAŞKAN — Fecri Bey, görüyorsunuz... *(Gürültüler)* Efendim, buranın bir adabı var, bütün arkadaşlar buna riayet etmekle mükellef.

H. FECRİ ALPASLAN (Ağrı) — Biraz sonra Başbakan konuştuğu zaman...

BAŞKAN — Size şimdiden, biraz sonra yapacağınızı beyan ediyorsunuz. Yani, maksatlı bu.

H. FECRİ ALPASLAN (Ağrı) — Sussunlar da dinlesinler.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, ben bütün arkadaşlardan, şu veya bu grup değil, bütün milletvekili arkadaşlarımdan rica ediyorum, hatipleri sükûnet içerisinde dinleyelim. İstirham ediyorum...

Buyurun.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Aslında, bizim iki aydan beri başlattığımız uygulama ile şu anda hastanelerde rehin olayı filan kalmamıştır. *(DYP ve SHP sıralarından gürültüler)* Biz, Ödeme gücü olmayan vatandaşlarımızın hastane paralarını, tedavi paralarını Sosyal Yardımlaşma Dayanışma Fonundan finanse ediyoruz.

ADİL AYDIN (Antalya) — Bir daha söyle de duysunlar!

BAŞKAN — Adil Bey, lütfen... Adil Bey, lütfen...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın Milletvekilleri, bu yeşil kart işini o kadar abarttınız ki, artık, millete yeşil kart vermeye mecbursunuz. Çünkü, emin olunuz ki, siz millete yeşil kart vermezseniz millet size kırmızı kart gösterecektir. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Bu Hükümet Programını hazırlayan değerli arkadaşlarım, yürürlükteki mevzuatı bile gözden geçirmek zahmetine katlanmamışlardır. Programda, "antidamping Yasası çıkarılacağı" yazıyor.

Sayın milletvekilleri, bu yasa iki seneden beri uygulanmaktadır. 1 Temmuz 1989 tarihli Resmî Gazetede yayımlanmış ve 1 Ekim 1989 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu gazeteyi de beraberimde getirdim.

Uygulanmayan bir kanun da değildir. 1 Kasıma kadar 53 soruşturma açılmıştır ve 17'si hariç hepsi sonuçlandırılmıştır. Gözlerinden kaçan bu hususu dikkate almaları için bu Resmî Gazeteyi buraya bırakıyorum ve Sayın Başbakanın bilgilerine sunuyorum. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Bu Hükümet Programını kaleme alan, hazırlayan arkadaşlarım, eğer önce oturup kendi aralarında temel konularda anlaşsalardı, zannederim daha doğru olurdu; çünkü, programın Giriş Bölümünde, 5'inci sayfasında, "Türkiye'de yatırım ve sanayileşmenin hemen hemen durmuş olduğu" 25'inci sayfasındaki Sanayileşme Bölümünde, "Türkiye'nin geçen on yılda sanayide ivme kaybettiğini" 28'inci sayfasındaki Tarım Bölümünde, "Ülkemizde sanayi ve hizmetler sektöründe hızlı bir gelişme kaydedildiği" yazılıdır.

Hükümet, bir koalisyon hükümeti bile olsa, programının bu kadar çelişkili olması doğal sayılamaz. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Şimdi, müsaadelerinizle, sizlere Hükümet Programından iki cümle okuyacağım: "Geçmişten çok farklı şartlarla karşı karşıya olan ve üçüncü sanayi devrimi aşamasındaki global gelişmeyle yarışan Türkiye için, ihracat ya da ithal ikamesine dayalı büyüme stratejisi çelişkisi yerine, bu iki stratejinin de zaman boyutu içinde

birbirini tamamlar bir yapı içinde, geleceğin dinamik karşılaştırmalı üstünlüklerine bugünden yatırım yapacak bir esnek sektör yapılaşması öngörülmektedir."

Bir cümle daha okuyacağım: "Üçüncü teknoloji devrimi ürünlerinden otomasyon, bilgisayar kontrollü tasarım ve üretim, bilgi üretimine yönelik sanayi ve hizmetlerin sadece ithalatçısı olmadan, bunları yeni tüketim hevesleri olarak görmeden, geleceğin üretim süreçleri olan bilime dayanan ve üstün beceri yoğunluğu isteyen alanlara da geçilmesi bugünden programlanarak teşvik edilecektir."

Sayın milletvekilleri, içinizde, bu okuduklarımdan bir şey anlayan var mı? Yani, bu satırları kaleme alanlar acaba ne yazdıklarını biliyorlar mı? *(ANAP sıralarından alkışlar)* Böylesine karmaşık, böylesine muğlak, çelişkili ifadelerle neyi anlatmaya çalışıyorsunuz? Neye çözüm getirmeye çalışıyorsunuz? *(DYP sıralarından "Anlayışına bağlı" sesleri)* Eğer sorunlar ve çözümler, sizin kendi kafanızda netleşmemişse, programa nasıl yazdınız, nasıl çözüm getireceksiniz?

İBRAHİM GÜRDAL (Bursa) — Bozduğunuzu düzeltmeye çalışıyoruz.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Bakın, ben size söyleyeyim sayın milletvekilleri; bu program - kendi ifadesiyle - altı kere gitmiş yedi kere gelmiş tecrübeli bir başbakanın programına hiç benzemiyor. *(ANAP sıralarından alkışlar)* Bu program, daha çok, ekonomi yönetiminde yeni bir akademisyenin tez çalışmasını andırıyor. *(ANAP sıralarından alkışlar)* Ama, maalesef, ne bu taze doktora vermek mümkündür ne de bu programa güvenoyu vermek mümkündür. *(ANAP sıralarından alkışlar)* Sayın milletvekilleri...

AHMET SAYIN (Burdur) — Senin aklın ermiyorsa biz ne yapalım!

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın milletvekilleri, uzun zamandan beri iktidardan uzak olan, iktidar hasreti içinde olan partilerin hazırladığı bu programın çok geniş bir bölümü, aslında şikâyetname mahiyetindedir. Bize yönelik şikâyet ve tenkitlerin mantığında büyük sakatlıklar vardır. Bir taraftan, teslim alınan her şeyin kötü olduğu ispata çalışılmakta, diğer taraftan da her şeyin kısa zamanda düzeltileceği iddia edilmektedir. Eğer, her şey söylendiği gibi, kısa zamanda düzelebilecekse, o zaman, mevcut durum söylendiği kadar kötü olamaz. Eğer durum gerçekten çok kötü ve siz bu durumu kısa zamanda düzeltme imkânına ve becerisine sahipseniz, o takdirde, sizde, kimsede olmayan müthiş ve sihirli bir yetenek var demektir. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

AHMET SAYIN (Burdur) — O bizim ustalığımız.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Şimdi, buradan iktidar ortaklarına şunu hatırlatmayı görev sayıyorum: Artık, muhalefet değilsiniz; bizi kötülemek uğruna ülkeye zarar vermeyin. Unutmayın ki, bugünkü Türkiye...

MUHTAR MAHRAMLI (Tekirdağ) — Çaldıklarınızı geri alacağız. *(ANAP ve DYP sıralarından karşılıklı konuşmalar, gürültüler)*

BAŞKAN — Muhtar Bey, lütfen! Lütfen...

MUHTAR MAHRAMLI (Tekirdağ) — Memleketi soydunuz. *(Gürültüler)*

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, lütfen karşılıklı konuşmayalım...

KADRİ GÜÇLÜ (Bursa) — Baş sorumlusu o.

BAŞKAN — Kadri Bey, lütfen oturur musunuz?

SELAHATTİN KARADEMİR (Kahramanmaraş) — Ne bıraktınız, onu söylüyoruz.

BAŞKAN —Efendim, lütfen karşılıklı konuşmayalım.

Sayın Yılmaz, buyurun devam edin lütfen.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın Hükümete, demokratikleşme konusundaki vaatlerini yerine getirmede asıl engelin muhalefet değil, iktidar grupları olduğunu hatırlatıyorum. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Burada müzakerenin bir usulü var sayın milletvekilleri, bazılarınız yeni olabilirsiniz; ama, buna uymamanız için mazeret olmaz.

İBRAHİM GÜRSOY (İstanbul) — Televizyon görüşmeleri verdiği zaman aynı şeyleri siz yapıyordunuz. *(Gürültüler)*

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Unutmayın ki, bugünkü Türkiye, ne 1978 yılında teslim ettiğiniz enkazdır, ne 1979 yılı sonunda devraldığınız yokluklar, kıtlıklar ve karaborsa içinde yüzen Türkiye'dir, ne de 1980'de küçücük Lüksemburg'a 1 milyon dolar için avuç açan Türkiye'dir. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* 1980'de komşularının hayli gerisinde olan bir ülke yerine, bugün aynı komşularına 3 milyar dolara yakın kredi açan bir Türkiye vardır.

COŞKUN GÖKALP (Kırşehir) — Önce buğday parasını verseydiniz. *(Gürültüler)*

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — 1980'de, yani, Sayın Başbakanın zamanında ve onun veciz bir şekilde ifade ettiği gibi, 70 sente muhtaç kalan Türkiye'yi, bugün size rekor düzeyde, 12 milyar dolar döviz rezerviyle teslim ediyoruz. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar; DYP ve SHP sıralarından gürültüler)*

COŞKUN GÖKALP (Kırşehir) — Buğday parasını verseydiniz...

İBRAHİM GÜRSOY (İstanbul) — Türkiye'nin bir şeyi kalmadı; toprak bile sattınız.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Ben hepsini söylerim; ama, siz dinlemesini bilmiyorsunuz. *(DYP ve SHP sıralarından gürültüler)*

Sayın Başkan, idare edemeyecekseniz bırakırım kürsüyü...

BAŞKAN — Hayır efendim! Siz buyurun devam edin lütfen.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Böyle Riyaset olmaz Sayın Başkan!

BAŞKAN — Bu her zaman oluyor; biliyorsunuz daha önce de oluyordu Sayın Yılmaz. *(ANAP sıralarından gürültüler)*

Muhterem arkadaşlar, sizden tekrar rica ediyorum... Benim; burada...

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — O tarafa söyle! Uykun mu geldi, şekerin mi yükseldi?

BAŞKAN — Lütfen efendim... Bir dakika... Söylüyorum canım... *(ANAP sıralarından gürültüler)*

YÜCEL SEÇKİNER (Ankara) — O tarafa söyle Sayın Başkan.

BAŞKAN — Efendim, biz böyle konuşmaya alıştık. Salona hitap ediyorum; sağa ve sola bakarım; onu da mı siz tayin edeceksiniz? *(ANAP sıralarından gürültüler)* Sayın Kibar, lütfen...

Muhterem arkadaşlar, lütfen, hatiplerin sözlerini kesmeyelim, söz atmayalım. Her Mecliste söz atmalar olur; ama, bunlar şimdiye kadar bir nezaket çerçevesi içerisinde kalmıştır. Sizden rica ediyorum, sükûneti muhafaza edelim, hatibin sözlerini sonuna kadar dinleyelim. Şimdiye kadar müzakereler gayet güzel ve sükûnet içerisinde cereyan etmiştir. Lütfen, bundan sonra da müzakerenin bu şekildeki cereyanına yardımcı olalım.

Buyurun.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Yeni Hükümete devrettiğimiz enflasyon oranı, Kasım 1991 başı itibariyle, sizin sürekli iddia ettiğiniz gibi, yüzde 70'ler düzeyinde filan değildir. Türkiye'deki tüm ekonomik planlarda kullanılan toptan eşya fiyatları indeksine göre yüzde 54.6'dır, tüketici fiyatları indeksine göre yüzde 66.5'tir; ama, daha da önemli bir şey var; son iki ay içerisinde enflasyon düşme eğilimine girmiştir. Şimdi, yeni Hükümetten şunu istiyorum: Hangi indeksi tercih edeceğini burada ifade etsin.

ADİL AYDIN (Antalya) — Siz hangi indeksi tercih ediyorsanız biz de onu...

BAŞKAN — Sayın Aydın, lütfen... Durumu görüyorsunuz... Havayı elektriklendirmeyelim, sükûneti muhafaza edelim lütfen...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Hangi indeksi tercih ediyorsunuz, biz, bundan sonra, sizin enflasyon performansınızı da ona göre izleyeceğiz.

Hükümet Programında, Türkiye'de sanayileşmenin durduğu yazılıyor. Oysa, devletin resmî istatistikleri, programı apaçık yalanlamaktadır. 1980'de 9,8 trilyon lira olan imalat sanayii üretimi, 1991 yılında 1987 yılı sabit fiyatlarıyla 2 katından fazla artarak, 20 trilyon liranın üzerine çıkmıştır. Sanayiin temel girdisi olan elektrik üretiminin de, aynı dönemde, kurulu güç olarak 6.900 megavattan 17.300 megavata çıktığı görülüyor.

BEDRETTİN DALAN (İstanbul) — Kaçı kullanılıyor?

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sanayi ürünleri ihracatımızın, 1980 yılındaki 1 milyar dolarlık düzeyinden, bu sene 11 milyar dolar düzeyine yükseldiğini görüyoruz. Şimdi, bu tabloya rağmen, Türkiye'de sanayileşmenin durduğunu iddia etmek, ancak, Anavatan Partisinden devralınan mirası küçümseme gayretiyle izah edilebilir.

İşsizliğin bizim dönemimizde arttığı iddiası da, bu programın bir başka saptırmasıdır. Gerçek odur ki - istatistiklerin söylediği odur ki - 1980 yılında yüzde 11,6, bizim iktidara geldiğimiz 1983 yılında yüzde 12,1 olan işsizlik oranı, ülkeyi bizim size teslim ettiğimiz 1991 yılında yüzde 8,2'ye inmiştir. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Kişi başına millî gelir, 1983'te 1.280 dolar iken, 1990'da 2.667 dolara yükselmiştir. Millî gelirin satın alma parkesine göre hesaplanmış şekli ise, 1980 yılında 2.482 dolar iken, 1990'da 6.000 dolara yaklaşmıştır.

İRFAN DEMİRALP (Samsun) — Bu kadar saptırılamaz...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Anavatan Partisi döneminde, ülkede gelir dağılımının daha adaletsiz duruma geldiği iddialarının hiçbir ilmî dayanağı yoktur; tersine, vatandaşlarımızın hayat seviyesinde önemli gelişmeler olduğunu gösteren sayısız istatistik vardır; beyaz eşya istatistikleri, elektrikli ev eşyası istatistikleri, otomobil, telefon, televizyon istatistikleri bunlar arasında sayılabilir.

İBRAHİM GÜRSOY (İstanbul) — Ahlakî istatistikleri de yaptınız mı?

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın milletvekilleri; bu Hükümet, daha başlangıçta işe bir sene rötarla başlamaktadır; bu hususun altını çiziyorum. Seçim öncesinde her iki iktidar partisinin de bize karşı kullandıkları en öncelikli konu, enflasyon konusuydu. Doğru Yol Partisi enflasyonu 500 günde, Sosyaldemokrat Halkçı Parti ise iki senede yüzde 10'un altına, yani tek haneli rakamlara indirmeyi vaat etmişlerdir.

KADRİ GÜÇLÜ (Bursa) — Siz de 1983'te vaat etmiştiniz.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Doğru Yol Partisinin bu hedefe ulaşmak için öngördüğü en önemli araç da, kamu sektörü borçlanma gereğinin gayri safi millî hâsılaya oranını ilk yılsonunda yarıya indirmekti. Böylece, enflasyonun, birinci yılsonunda yüzde 30'lara, 500 gün sonunda da yüzde 10'un altına düşürülmesi hedefleniyordu. Oysa, şimdi Hükümet Programında hayretle görüyoruz ki, bu takvim, asgarî bir sene sarkmıştır. Kamu borçlanma gereğinin gayri safi millî hâsılaya oranının yüzde 5'Iere indirilmesi, yani enflasyonun yüzde 30'lara çekilmesi için iki yıllık bir süre öngörülmektedir. Enflasyonunun ne zaman yüzde 10'un altına indirileceği konusunda ise, programda hiç ses yoktur.

NECMİ HOŞVER (Bolu)— Bekte de gör...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Bu konuda seçim öncesi çok iddialı ve net hedefler ortaya koyan koalisyon ortaklarını, şimdi, bu hedeflerine bağlı kalmaya davet ediyorum. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar, DYP ve SHP sıralarından gürültüler)* Vaatlerinizi, millete yaptığınız vaatleri unutup, kendi hedeflerinizi tahrif ederek ve bu olayı da demokratikleşme makyajı altında örtmeye çalışarak bir yere varamazsınız.

ADİL AYDIN (Antalya) — Anavatan Hükümeti değil o.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Çünkü, Türkiye'de vatandaşın demokrasiye inancını sarsan en önemli şeylerden birisi, politikacıların, iktidarda ve muhalefette farklı dilden konuşmalarıdır; meydanlarda söyledikleri şeyleri hükümet olunca unutmalarıdır.

Yıllar boyunca, bıkmadan, usanmadan, "memleket iyi idare edilmiyor" dediniz.

AHMET SAYIN (Burdur) — Doğru... Doğru...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Şimdi, herkes gibi, biz de, bu sözün sahibinden, memleketin iyi idare edilmesini bekleyeceğiz. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

KADRİ GÜÇLÜ (Bursa) — Senin ağababan...

BAŞKAN — Sayın Güçlü, lütfen...

KADRİ GÜÇLÜ (Bursa) — Çok doluyum, boğazıma kadar doluyum Sayın Başkan!

BAŞKAN — Dolu olabilirsiniz; ama, lütfen hatibin sözünü kesmeyiniz Sayın Güçlü. *(DYP, SHP ve ANAP sıralarından gürültüler)*

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Sayın Başkan, siz doktorsunuz, bu arkadaşın bir rahatsızlığı var galiba... Dikkatinizi çekerim!

BAŞKAN — Buyurun Sayın Yılmaz.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın milletvekilleri, biz bu ülkeyi bir askerî yönetimden devraldık ve bugün bulunduğu noktaya getirdik. Bu noktayı beğenirsiniz, beğenmezsiniz; ama, sizin nereye götüreceğinizi hep beraber göreceğiz.

AHMET SAYIN (Burdur) — Siz neler yaptınız, onları söyleyin.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Bizim endişemiz, meselelerin esası yerine, şekle ve gösterişe daha fazla önem vermenizdir. Daha güvenoyu olmadan yaptığınız icraatlarda bunun izlerini gördük. *(DYP sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri, lütfen... Biraz sonra Sayın Başbakan söz alıp kendilerine cevap verecekler.

Buyurun efendim.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Terörist mahkûmların barınması için inşa edilmiş olan Eskişehir özel Tip Cezaevini, herhangi bir araştırma, inceleme yapmadan, hiçbir resmî bilgiye sahip olmadan...

SIRRI SAKIK (Muş) — İnsanların vücutlarında işkence izleri var.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — ...Sadece bazı iddialara, sadece o iddialara dayalı bir kampanyaya prim vererek kapatma kararınızı tasvip etmiyoruz. *(ANAP sıralarından alkışlar, SHP sıralarından gürültüler)*

SIRRI SAKIK (Muş) — Zaten, sizden işkence yapanlardan beklemiyoruz bunu.

MEHMET KERİMOĞLU (Ankara) — Özür dileyin.

BAŞKAN — Lütfen, hatibin sözünü kesmeyiniz.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Bu durumda, devlet görevlilerinin, görev sorumluluğuyla görevlerini yerine getirmelerinde çok ciddî yaralar açacağınızdan endişe ediyoruz. Bu durumun, bölücü eşkıyayı yüreklendireceğinden endişe ediyoruz. *(ANAP sıralarından alkışlar)* Bu endişelerimizi buradan, milletin kürsüsünden dile getirmeyi de kendimiz için görev sayıyoruz.

Bir süre önce bu Mecliste yapılan bir oylamada, Güneydoğu illerimizde olağanüstü halin dört ay uzatılması için koalisyon ortaklarından birinin kabul, diğerinin ret oyu kullandığı malumunuzdur. Ülkenin en önemli sorunlarından birisinde, belki en önemlisinde dahi, böylesine birbirine ters düşen bu koalisyonun, ülkenin diğer dertlerine nasıl deva olacağına merakla izleyeceğiz.

MEHMET ALP (Kars) — İnsanlıktan uzaksın Başkan.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın milletvekilleri, biz, burada görüşlerini dile getiren diğer muhalefet partisinin Sayın Genel Başkanı Erbakan'la bir konuda, bu Hükümet Programının niteliği konusunda mutabık değiliz. Sayın Erbakan, Hükümet Programında, Doğru Yol Partisi zihniyetinin, Doğru Yol Partisi politikalarının ağır bastığını iddia etti. Bizim iddiamız, Hükümet Programına, dili de dahil, SHP zihniyetinin hâkim olduğudur. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

İBRAHİM GÜRSOY (İstanbul) — Galiba SHP'ye tahammülün yok.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Bakınız...

İBRAHİM GÜRDAL (Bursa) — Patladınız orada, patladınız!

BAŞKAN — Sayın Gürdal, lütfen, laf atmayalım...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — ...Türkiye'de, çok reformcu hükümetler gelip geçmiştir, çok büyük reform iddialarıyla gelmişlerdir, her şeyi derleyip toparlayacakları iddialarıyla gelmişlerdir; her şeyi dağıtıp gitmişlerdir. Sanıyorum, Türkiye'ye, reformculuk konusunda bu Hükümet kadar iddialı olan bir hükümet daha gelmedi. Şu Hükümet Programında, tam 30 defa "Reform" kelimesi geçiyor...

AHMET SAYIN (Burdur) — Rahatsız olmayınız... Transformasyonu unuttunuz mu?

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — ...Ama sayın milletvekilleri, çağımızın en geçerli, en genel, en evrensel reformu olan serbest piyasa ekonomisinden, bu programda, sadece bir defa, o da kerhen, zoraki olarak ve menfî anlamda söz ediliyor. Onun için, bu program, aslında devletçi bir programdır. Her şeyi çözeceğini iddia eden; ama, kendi içinde bir öncelik sırası olmayan, gönlü zengin; ama, hesabı kitabı olmayan, kaynağı olmayan bir programdır; planlı, hesaplı, ciddî bir icraat programından ziyade, aceleyle sıralanmış bir alışveriş listesi niteliğindedir. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Programda sayılan projelerin nasıl finanse edileceği konusu tamamen karanlık bırakılmıştır. Mevcut otoyol programına ilaveten öngördüğünüz otoyol uzunluğu 4 bin kilometreden fazladır. Bugünkü fiyatlarla bunun maliyeti yaklaşık 30 milyar dolar, yani 150 trilyon liradır. Kara. kaya ve Atatürk Barajlarında da yaptığınız gibi, böyle, gösterişli programlarla uzun vadeli projelere sahip çıkma sevdasından vazgeçin. Niyetiniz, eskiden olduğu gibi, temel atıp, islimin arkadan gelmesini beklemekse, bundan büyük israf, memlekete bunun kadar kötülük olmaz.

Bu programın en zayıf noktası, kaynak dengesini kuramamış olmasıdır. Programın nasıl finanse edileceği belli değildir. Borçlanmayı düşüreceğinizi söylüyorsu-

nuz; iç ve dış borçlarda azalmaya gideceğinizi iddia ediyorsunuz. Bu durumda, iki tane kaynağınız kalır; birisi vergi gelirleridir, diğeri KİT gelirleridir.

AHMET SAYIN (Burdur) — Devleti de soydurmayacağız...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Gazeteleri ilan vermişsiniz, seçim beyannamenize koymuşsunuz; diyorsunuz ki, "zammı devlet politikası olmaktan çıkaracağız, KİT ürünlerine zam yapmayacağız." Şimdi, KİT ürünlerine zam yapmayacaksınız... KİT gelirlerinin bir kaynağı budur, ikinci kaynağı özelleştirmedir; yani KİT'leri satarsınız; halka satarsınız, yerli sermayeye satarsınız, yabancı sermayeye satarsınız; ama, şu programda, SHP'nin ağırlığıyla, özelleştirme rafa kaldırılmıştır. Bu programda, özelleştirmeden vazgeçeceğiniz anlaşılıyor.

BAŞKAN — Sayın Yılmaz, süreniz doldu, lütfen toparlayınız. *(ANAP sıralarından gürültüler)*

Efendim, ben saati takip ediyorum. Hangi konuşmacıyı ikaz etsem grubu itiraz ediyor; ama, ben burada saate bakıyorum.

YÜCEL SEÇKİNER (Ankara) — Ara vermeler ne oldu?

BAŞKAN — Efendim, 16.50'de konuşmaya başladılar; saat 17.50'dir. *(ANAP sıralarından gürültüler)*

16.50'de konuşmaya başladı... Lütfen... Biraz önce itiraz ediyordunuz... Haklı şeylerde itiraz ediniz lütfen...

H. FECRİ ALPASLAN (Ağrı) — İnkıtaları dikkate al!

BAŞKAN — Buyurun... 3 dakika da geçti Sayın Yılmaz.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın milletvekilleri; bu durumda, geriye tek kaynak olarak vergi gelirleri kalıyor. Seçim beyannamenizde, Doğru Yol Partisinin seçim beyannamesinde, yeni vergi getirilmeyeceği vaadi vardır; ayrıca, mevcut vergilerde de indirim yapılacağı vaadi vardır. Kurumlar Vergisinde indirim yapmayı müjdelediniz... Asgarî ücretten vergi almayacaksınız... Sadece bu ikisinin, bizim hesapladığımız, vergilerde doğuracağı kayıp 10 trilyon liradır. Buna ilaveten, kamu borçlarında hedeflediğiniz azalmanın tutarı da 25 trilyon liradır. Ayrıca, bütün bunları yaparken; çiftçi borçlarını affedeceksiniz, erken emekliliği, işsizlik sigortasını getireceksiniz, yeşil kartla sağlık sigortasına benzer bir sistem getireceksiniz ve...

HASAN NAMAL (Antalya) — Kıskandın mı?

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — ...bütün bunların üstüne de, yeni otoyolların, yeni demiryollarının - sadece bu ikisinin - maliyeti 200 trilyon lirayı aşan dev yatırımların gerçekleştirilmesini üstlendiniz.

İBRAHİM GÜRSOY (İstanbul) — Biraz toprak satarız canım, ne olacak (!)

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Şimdi diyorsunuz ki, "esnaf ve sanatkârlara, çiftçilere, ücretlilere yeni vergi mükellefiyeti getirmeyeceğiz; bunların vergilerini daha da aşağıya çekecek yeni düzenlemeler yapacağız". Bu saydığınız kesimlerin

dışında kalan vergi mükelleflerinin gelirlerini vergilemek değil, bütün gelirlerine el koysanız, dahi, bu programı uygulayamazsınız. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Bütün vatandaşlarımız adına, Hükümetten, kimlere, ne zaman, ne kadar vergi getireceklerini açıklamalarını istiyorum.

ADİL AYDIN (Antalya) — Şu yolsuzlukları halledelim, ondan sonra.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Seçim beyannamenizle bağdaşmayan kentsel rantların vergilendirilmesi kavramına açıklık getirilmesini istiyorum.

ADİL AYDIN (Antalya) — Yaptığın borçları açıkla.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın milletvekilleri, programda, "İzlenecek kur politikası, dış borç faiz yükünü artırmamaya dönük olacaktır" denilmektedir. Bunun anlamı şudur: Kuru düşük tutacaksınız, Türk parası değer kazanacak, ithalatı ucuzlatıp, ihracatı cezalandıracaksınız. Zaten, programda, ihracatı artıracak, kayda değer hiçbir tedbir getirmemişsiniz. Eğer bu politikayı gerçekten uygulayacak olursanız, turizm gelirleri de, yabancı sermaye girişleri de düşecektir ve bin bir emekle oluşan döviz rezervlerini yiyip bitireceksiniz. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Bir husus daha var: Besici ve küçük çiftçi borçlarını affedeceğinizi programda da vaat ettiniz. Bu vaadinizi yerine getirmenizi bekliyoruz; ama, lütfen, borcunu zamanında ödemiş olanların da bu ödemelerini geri iade edin. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

MAHMUT ORHON (Yozgat) — Faizleriyle birlikte.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Aksi takdirde, mükellefiyetlerine sadık olan vatandaşlarımız aleyhine çok büyük haksızlık yapmış olursunuz.

Hükümet Programında KİT'lerin ekonomideki ağırlığının artacağı yönünde çok tehlikeli işaretler vardır. Bu, SHP zihniyetidir, bu, SHP'nin öteden beri savunduğu görüştür; bizim için çok tehlikeli bir görüştür.

"Sanayi atılım sürecinin başlatılmasında KİT'lere önemli görevler düşeceği" yazılmıştır. Bu programa göre, özelleştirme daha baştan rafa kaldırılmıştır. Bu durumda, kamu finansman açığını düşürme hedefinin de hiçbir inandırıcılığı kalmamıştır. KİT'lerin ekonomideki ağırlığını artırarak piyasa ekonomisinin nasıl etkinleştirileceğini anlayabilmek mümkün değildir. Bu yaklaşım, dünyadaki bütün gelişmelerle taban tabana zıttır.

Şimdi, uzlaşılan, SHP'nin özerkleştirme formülüdür. KİT'lerin mevcut bürokratik yapısına, şimdi bir de "vakıf" adı altında yeni bir yönetim kademesi, yeni bir bürokrasi kadrosu ekleyeceksiniz. Memleketin kıt kaynaklarını, kötü bir işletmeci, kötü bir yatırımcı, kötü bir üretici olan KİT'lere harcayıp israf edeceksiniz; hem de özel sektörün aleyhine haksız rekabet yaratacaksınız.

BAŞKAN — Sayın Yılmaz, lütfen bitiriniz.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Dünkü komünist ülkelerin bile dört elle sarıldığı, Türkiye'nin dünya ekonomisi içindeki ağırlığını geçtiğimiz sekiz yıl içerisinde üç katına çıkarmasında en önemli unsur olan serbest piyasa ekonomisini eğer

gerçekten işletmek, gerçekten geliştirmek istiyorsanız, böyle, atılım stratejisi gibi, özerkleştirme gibi, kırsal sanayi gibi ütopik modellerden vazgeçmeniz lazım. Bütün bunların yerine, bu ütopik modellerin yerine, bu SHP kokan modellerin yerine, gelin, insanımızın teşebbüs gücüne inanın, insanımızın önünü açın, onun önündeki engelleri kaldırın.

İBRAHİM GÜRSOY (İstanbul) — Kışkırtma Sayın Başkan, kışkırtma, akıllı ol...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Müteşebbisin altyapı ihtiyacını karşılayın, bürokrasi hastalığıyla savaşın...

AZİMET KÖYLÜOĞLU (Sivas) — O zihniyete 5 milyon vatandaş oy vermiş... Biraz saygılı olun lütfen...

BAŞKAN — Lütfen... Lütfen... Hatibe itiraz etmeyin...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Müteşebbisin üzerindeki vergi yükünü azaltın.

Sayın milletvekilleri, KİT'ler konusundaki bizim sekiz yıllık tecrübemizden çıkardığımız en önemli sonuç şudur: KİT'lerin rehabilitasyonu diye bir şey mümkün değildir; onun için, imkânsızı zorlamayın.

İBRAHİM GÜRSOY (İstanbul) — O sizin düşünceniz.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Hayır, benim düşüncem değil; bu, dünyadaki uygulamalarla da doğrulanan bir düşüncedir.

Bakın, Sayın Başkanın müsamahasına sığınarak, sizlere bu konuda, sanıyorum bu Hükümetin de örnek aldığı İtalya'daki uygulamadan söz etmek isterim: İtalya'da...

BAŞKAN — Sayın Yılmaz, başka bir vesileyle bahsetseniz... Sürenizi çok aştınız, 10 dakika geçtiniz. *(ANAP sıralarından gürültüler)*

Muhterem arkadaşlar, bütün grup konuşmalarının birer saat süre ile kısıtlı olduğunu, daha konuşmamızın başlangıcında söyledim. ,

H. FECRİ ALPASLAN (Ağrı) — Sayın Başkan, demokrasiye tahammülünüz olsun sözünü kesmeyin.

BAŞKAN — Sayın Hatibi ikaz etmek benim görevim...

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Sen görevini yapmıyorsun ama, Sayın Başkan...

BAŞKAN — O sizin görüşünüz...

Sayın Yılmaz, lütfen bitiriniz.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — İtalya'nın en ünlü ekonomi yazarı olan Guiseppi Turani, İtalya'da, devletin ekonomik yaşamdan çekilmediğini söyledikten sonra, bunun nedenlerini şuna bağlıyor: "Özel sektörün ayakta kalması mümkün olmayan işletmelerini devralmak, emekli politikacı ve yüksek bürokratlara bir ek-

mek kapısı sağlamak, partilerin, yandaşlarını yerleştirebileceği yeterli sayıda post bulundurmak için."

İtalyanlar, kamu sektörü sorununa uzun süredir çözüm arıyorlar. Yani, bu Hükümetin örnek aldığı İtalyan modeli, aslında İtalya'nın şu anda kurtulmak istediği bir model.

Arayışlar sırasında, İtalyan kamu sektörü bir tür özerkleştirme de yaşamış; ama, özelleştirmeye hiç yanaşmamış. Çünkü, - aynı yazar söylüyor - "ne elindeki çürükleri devlete sokuşturmaya alışmış özel sektör ne de siyasî partiler, daha kesin çözümler üretmeye yanaşmadılar" diyor.

Özerkleşmeyle kamu sektörünü oluşturan toplam 35 bin fabrika, işletme vesaire, üç devlet holdingi bünyesinde toplanmış. Önümüzdeki günlerde aynı şeylerin Türkiye'de yaşandığını göreceksiniz; bunları onun için okuyorum.

Bunlar, IRI, ENİ ve EFIM; ama, gene Turani'nin yaptığı bir değerlendirmeye göre, kamu sektörünün ülke ekonomisine yükü böylelikle daha da artmış ve var olan verimsiz sistemin üstüne, bir de, oluşturulan holdinglerin dev aparatı gelmiş. Holdingler, daha çok bürokratikleşme, daha çok partizan amaçlar için kullanılabilecek post, daha fazla masraftan başka hiçbir şey getirmemiş, özerkleştirme sonucu devletle ilişkiler biraz gevşemiş, iktisadî kamu kuruluşları biraz dışa açılmışlar ve özellikle Mafiaya açılmışlar.

BAŞKAN — Sayın Yılmaz, sizi sık sık ikaz etmekten teeddüp ediyorum; ama, bu benim görevim, karara riayet de sizin takdiriniz... İstirham ediyorum, kesiniz. *(ANAP sıralarından "Bağlıyor" sesleri)*

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın Başkan, Sayın Erbakan'a tanıdığınız müsamahayı rica ediyorum...

BAŞKAN — Efendim, Sayın Erbakan'a 10 dakika müsaade ettim, zatı aliniz 15 dakika daha fazla konuşuyorsunuz...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Müdahaleleri de hesaba katmanızı rica ediyorum...

BAŞKAN — Lütfen... Hiçbir maksat yok.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — 5 dakika rica ediyorum, bu sürede bitireceğim.

BAŞKAN — Buyurun... Lütfen...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın milletvekilleri, Doğru Yol Partisinin Seçim Beyannamesinde, "Millî, manevî, ahlakî, insanî değerlerimiz ve millî kültürümüz, millî eğitimin öncelikli kapsamının manevî ve beşerî zeminini oluşturur" ifadesine yer verilmiştir. Programda, ne millî vardır, ne manevî vardır, en ahlakî vardır, ne insanî vardır. *(ANAP sıralarından alkışlar)* Programda sadece, çağdaş, laik, etkin ve yaygın bir eğitim sisteminden bahsedilmektedir. Programda söylenenlere katılıyoruz; ama, söylenmeyenleri seçim beyannamesinde söylenip de SHP'nin ağırlık koyması sebebiyle programa giremeyenlerin eksikliğini duyduğumuzu da ifade etmek zorundayız.

İBRAHİM GÜRSOY (İstanbul) — SHP'den gocunmayın lütfen; zaten sekiz yıldır kullanılmadı bunlar.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Çünkü, eğer hakikaten programdaki gibi bir millî eğitim politikası uygulanacaksa, o zaman, Millî Eğitim Bakanlığının da SHP'ye bırakılması lazımdı. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Ayrıca, yurt dışındaki vatandaşlarımızın sorunlarına önem verildiği iddia ediliyor. Doğru Yol Partisi Grubu Sözcüsü de bunu burada dile getirdi; ama, şu anda, bu Hükümette yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın sorunlarının koordinasyonuyla görevli bakanın kim olduğu bile daha belli değildir, unutulmuştur.

İBRAHİM GÜRSOY (İstanbul)— Sayın Başkan, çok uzadı konuşma.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Kıbrıs'la ilgili koordinasyon görevi, önceki akşam apar topar yetiştirilmiştir; ama, yurt dışıyla ilgili koordinasyon görevinin sahibi belli değildir. Bu nasıl bir önemdir, belli değildir!

Sayın milletvekilleri, eğer, Sayın Başkanım, burada, o çok ünlü demokratikleşmenin ilk örneğini verseydi ve bana biraz daha müsamahalı davransaydı; eğer siz bana...

İBRAHİM GÜRSOY (İstanbul) — O kadar çok şeye alışmışsınız ki, hep almaya alışmışsınız.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Eğer, sizler muhalefetteyken bizden talep ettiğiniz toleransı bana gösterebilseydiniz, ben burada sizlere, hepimizin gurur duyması gereken GAP Projesinden ve dış politikadan bahsedecektim. Programdaki, bu konulara ilişkin görüşlerimizi dile getirecektim. Müdahalelerinizle bizi yıldıracağınıza hiç bel bağlamayın; çünkü, bu hususları, önümüzdeki günlerde arkadaşlarım, basın toplantılarıyla kamuoyuna yine açıklayacaklardır. *(ANAP sıralarından alkışlar)* Bizden burada esirgediğiniz o imkânı, biz orada bulacağız.

Sayın milletvekilleri, müsaade ederseniz sözlerimi bağlıyorum. Türkiye'yi yönetmek güç bir iştir *(DYP ve SHP sıralarından "doğru" sesleri, gürültüler)* Çünkü, Türkiye'nin sorunları vardır; üstelik, Türkiye'nin sorunları büyüktür; ama, halkımızın beklentileri sorunlarımızdan daha büyüktür. Türkiye'nin sahip olduğu kaynaklarla ülkenin sorunlarını kısa sürede çözebilmek, bu beklentileri karşılayabilmek mümkün değildir. Onun için, burada hangi hükümet oturacak olursa olsun, işi kolay değildir. Onun için, bu Hükümetin işi de zordur. *(DYP sıralarından "Zorlaştırdınız" sesleri)*

Sayın milletvekilleri, bu Hükümetin işi başka hükümetlerden daha zordur. Bu Hükümetin işini zorlaştıran biz değiliz. Bu Hükümetin işini zorlaştıran, kendi içerisinde uyumsuz bir koalisyon hükümeti olması da değildir. Bu Hükümetin işini zorlaştıran, şu programında yapmış olduğu vaatlerdir. *(ANAP sıralarından alkışlar)* Bu Hükümetin işini zorlaştıran, bu programda yaptığı vaatlerin kaynağını unutmuş olmasıdır. Bu program her kesime çok şeyler vaat etmekte; fakat, kaynak sorununa çözüm getirmemektedir. Onun için, en başta bu husus Hükümetin sırtına büyük yük olacaktır. Bize düşen, her zaman olduğu gibi, milletimize doğruları söylemektir. Temel tercihleri belli olmayan, kendi içerisinde tutarsızlıklarla malul olan ve

milletimize yeni bir hayal kırıklığı yaşatmasından endişe ettiğimiz bu Hükümete güvenoyu vermeyeceğiz. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Endişemizin gerçekleşmemesi en samimi dileğimizdir.

Allah milletimizin yardımcısı olsun.

Yüce Meclise saygılar sunarım. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, ayakta alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Yılmaz.

Riyasetimizin demokratikleşmeye karşı, hiçbir tutumu yoktur. Demokrasi, kanaatimce ve her yerde olduğu gibi, kanunlara ve alınan kararlara biraz da riayet etmek demektir. *(DYP ve SHP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Ben burada, Danışma Kurulundan...

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Bari kürsüye çıkıp, iktidar adına konuşsaydın.

BAŞKAN — Lütfen... Lütfen... Ben, burada Danışma Kurulumuzun aldığı kararı, Yüce Meclisten geçen kararı tatbikle mükellefim. Onun için, hatipleri ikaz benim görevimdir. Her hatibe beş-on dakika müsamaha etmek de bizim görevimiz arasındadır; ama, Sayın Yılmaz biraz fazla konuştu.

Efendim, gruplar adına konuşmalar sona ermiştir. Şimdi, şahsı adına ilk söz Sayın Genç'te. Buyurun Sayın Genç. *(SHP sıralarından alkışlar)*

KAMER GENÇ (Tunceli) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; konuşmama başlarken, hepinizi saygıyla, hürmetle selamlıyorum. *(SHP sıralarından alkışlar)*

Bizleri bu yüce çatı altına tekrar seçerek gönderen asil Tunceli halkına, ben ve arkadaşım Sinan Yerlikaya, tekrar teşekkür ediyoruz, kendilerine minnet borçluyuz. Kendilerini, yıllarca gördükleri baskıdan, işkenceden kurtarmak için, ben ve arkadaşım, her türlü onurluca mücadeleye hazırız. Bu mücadeleyi, yalnız, işkenceye uğrayan Tunceli halkı için yapmayacağız, Türkiye'nin her tarafında haksızlığa, işkenceye uğrayan insanlar için yapacağız. Çünkü, biz yıllarca baskı görmüş, haksızlıklara uğramış, hakları gasp edilmiş asil Tunceli halkının temsilcileriyiz. *(Gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın Genç, lütfen, program üzerinde konuşalım.

KAMER GENÇ (Devamla) — Sevgili arkadaşlarım, bakıyorum ANAP'lılar kaçtılar... Kaçmayın, kaçmayın... *(ANAP sıralarından "Burada, burada" sesleri)* Ben size burada dört sene çok şey söyledim, bunları siz dinlemediniz; ama, millet sinenize vurdu, sizi muhalefet kürsülerine itti. *(ANAP sıralarından, "sizi çok güzel yaptı" sesleri)*

BAŞKAN — Sayın Genç, lütfen...

KAMER GENÇ (Devamla) — Değerli milletvekilleri, yeni bir Hükümet kuruluyor; yeni bir koalisyon, yeni bir ruh geliyor. Türkiye'de devrimsel nitelikte düzenlemeler var. Bunu içtenlikle kutluyoruz. Bu Hükümete içtenlikle başarılar diliyoruz. Bu Hükümetin başarılı olacağına içtenlikle inanıyoruz. Çünkü, bu Koalisyon Hükümetinin iki tane lideri var. Bunlar, özverili, devletini, milletini seven, insanlarını

seven, geçmişte yaptığını örtbas etmeye çalışmayan, hiçbir makam ve mevki peşinde koşmadan, karşılıklı özveri içinde, bu Koalisyon Hükümetini devam ettirmek için iyi niyetle başlamış insanlardır, işte, baştaki insanlar buna niyetli olunca da, bu Koalisyon Hükümetinin yürüyeceğine inanıyorum arkadaşlar.

Muhalefet partilerinin milletvekilleri burada konuştular. Değerli arkadaşlar, muhalefet partilerinin milletvekilleri ve liderleri tarafından yapılan tenkitleri, gerçekten bomboş laflar olarak buldum. Ben dilerdim ki, yeni göreve başlayan bu Hükümete, bu insanlar başarı dilesinler; ama, bu arkadaşlarımız, Hükümette yer almamanın, koalisyonda yer almamanın hıncını yaşadılar, o hınçlarını burada dile getirdiler.

Merak etmeyin, siz bir daha bu iktidar koltuklarına geçmeyeceksiniz; çünkü, biz bu devleti öyle bir yöneteceğiz ki, artık, bu millet bir daha size oy vermeyecek, vermesine de gerek kalmayacak.

Değerli arkadaşlarım, burada konuşan Sayın Erbakan, hep faiz sisteminin kötülüğünden, imandan bahsetti, İmam-Hatip liselerinden bahsetti... Soruyorum kendisine, acaba kaç tane çocuğunu İmam-Hatip liselerinde okutuyorlar? Çocuklarını İmam-Hatip Okullarında mı okutuyorlar? Ama, fakir fukaranın din duygularını istismar ederek, kendilerini makamlara, mevkilere getiriyorlar. Kendileri de çocuklarını İmam-Hatip liselerine gönderseler ya. Onlar Avrupa... *(RP sıralarından gürültüler)*

MUKADDER BAŞEĞMEZ (İstanbul) — Ben İmam-Hatip mezunuyum.

BAŞKAN — Sayın Genç... Muhterem arkadaşlar, bir dakika...

Sayın Genç, lütfen, program üzerinde konuşunuz: çatmayınız, sataşmayınız.

KAMER GENÇ (Devamla) — Sayın milletvekilleri, ben dini bütün insanlardan adalet duygusunu beklerim.

Değerli milletvekilleri, Türkiye'de bir Diyanet İşleri Başkanlığı var. 1991 yılı 101 trilyonluk bütçesinin 1 trilyon 220 milyar lirası Diyanet İşlerine tahsis edilmiştir; ama, Türkiye'de diyanet işleri Sünnî mezhebine göre yönetilmektedir. Bu memlekette eğer, hakikatten insanların inançlarına saygılıysak *(RP sıralarından "gürültüler)* eğer bu insanlar, insanların inançlarına saygılıysa, bu memlekette Alevî vatandaşlar da var, bunların da inançları var; Diyanet İşlerinde Alevî vatandaşların inançlarının temel ilkelerini, felsefelerini halka tanıtan temsilcileri de niye olmasın? Bu yetmiyormuş gibi, Alevî vatandaşlarımızın verdiği vergilerle maaş alan din hocaları ne yapıyorlar; gidip bu kitleleri kötülüyorlar.

Arkadaşlar, bizim demokratikleşme programımızın temelinde şu vardır: Biz düşünceden korkmayız, biz insandan korkmayız; bizim için en yüce değer insandır; insanın düşüncesi her vesileyle dile gelmelidir, her yerde dile gelmelidir.

ANAP İktidarı, yıllarca, televizyon ekranlarını halka ve millete kapattı. Burada söylediğimiz bütün düşünceler bu dört duvar arasında kaldı ve kimse bu duvarların içinden çıkan seslerimizi duymadı; ama, ben istiyorum ki, bu memlekette her çeşit fikir, her türlü düşünce, televizyon ekranlarında en belirgin, en yetkin ve en yetkili kişiler tarafından kamuoyuna aksettirilmeli ve halk gerçekleri görmelidir. Artık, o

zaman Türkiye'de gerçeklerin ne olduğu ortaya çıkar. *(SHP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Yoksa ki, Sayın Mesut Yılmaz'ı biraz önce burada dinledim; demokrasiden bahsetti, insan haklarından bahsetti "sizin, bizim buradaki konuşma hakkımızı kesmemeniz gerekir" dedi; ama, gerçekleri dile getirdiğim için, bana, burada, üç oturum Genel Kurula girmeme cezasını siz vermediniz mi? *(SHP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Siz, korkak insanlarsınız; siz, düşüncelerden korkan insanlarsınız. Dünün korkak insanlarının, bugün çıkıp da dün yaptıklarının tersini burada söylemeye hakları yoktur.

Değerli milletvekilleri,

BAŞKAN — Sayın Genç...

KAMER GENÇ (Devamla) — Şimdi ben...

BAŞKAN — Bir dakika, Sayın Genç...

Heyecanlı olduğunuz için, bazı kelimelerin üzerine basa basa konuşuyorsunuz ve bunlar, arkadaşlarımızı kırıcı mahiyette oluyor. İçtüzüğümüze göre, kırıcı kelimeler kullanmak yasaktır.

KAMER GENÇ (Devamla) — Sayın Başkan, "fikirlerden korkan insanlarsınız" dedim. Fikirlerden korkuyorlar.

BAŞKAN — Hiç kimseyi itham etmeyiniz ve lütfen, program üzerinde konuşunuz.

KAMER GENÇ (Devamla) — Sevgili milletvekilleri, Koalisyon Hükümetimiz bir durum devralıyor. Nedir bu durum? ANAP İktidarı 1983 yılında Türkiye'yi devraldığı zaman, Türkiye'nin iç borcu 745 milyar lira idi, bugün ise, Türkiye'nin iç borcu 76 trilyon lira; yani, 100 katıdır. Türkiye'nin iç borcu o zaman 13,5 milyar dolardı, bugün ise 50 milyar dolardır. Soruyorum size, Türkiye'nin borçlanarak sağladığı bu kadar para nereye gitti? Verin hesabını... Verdiniz mi? Vermediniz. Kaç defa sorduk buradan; ama, vermediniz. Bugün, demokratikleşmeden korkuyorsunuz. Neden? Çünkü, biliyorsunuz ki, geçmişte yapılan suiistimallerin hesabını soracağız. O hayalî ihracatçılara kimlerin sahip çıktığını, o hayalî ihracatçılara kimlerin ortak olduğunu bu kürsülerden halka anlatacağız. O zaman bu salonlarda kimin kalacağını göreceğiz arkadaşlar... Göreceğiz... *(SHP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Değerli arkadaşlar; ekonomisi sıfıra inmiş bir memleket... Bugün, 76 trilyon liralık iç borcun - yüzde 76 faiziyle beraber - 1.1.1992'de Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına maliyeti 163 trilyon liradır. 1992 bütçesinde, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı, ANAP'ın yaptığı hesapsız borçlanma nedeniyle, sadece 163 trilyon lira iç borç ve faizini ödemek zorunda kalacaktır. Mesut Bey kaçtı... Nereye gitti bilmiyorum. Keşke bunu söyleseydi buradan. Nerede bu paralar, nereye harcadılar, ne yaptılar, onu söylesin.

Arkadaşlarımız programda birtakım şeyleri de okumuşlar; ama, anlamamışlar. Diyorlar ki, "Kurumlar Vergisini indireceksiniz..." Kurumlar Vergisini indirmiyoruz; Kurumlar Vergisi eskiden iki sistemliydi ve kuruluşlardan yüzde 25 Kurumlar Vergisi alınıyordu. Alınan bu verginin ortaklara dağıtılması da, Gelir Vergisi Kanununa göre beyan ediliyor ve o Gelir Vergisi mükellefi de, o ortak da bunu beyan

ediyordu; ama, sizin zamanınızda bu ortadan kaldırıldı. Biz, şimdi, Gelir Vergisini üniter bir sisteme çevireceğimiz için, Kurumlar Vergisinde yüzde 46-47 seviyesinde olan nispeti yüzde 25'e çekeceğiz ve kurum kazancını da ortaklara dağıtılmış kabul ederek, onu Gelir Vergisi beyannamesiyle bildireceğiz; dünyadaki sistem de budur. Siz bunu anlamadığınız için, çıkıp, "Kurumlar Vergisini indiriyorsunuz" diyorsunuz.

Arkadaşlar, ziraî kazanç üzerindeki Stopaj Vergisinin kaldırılması doğal bir şeydir; ama, siz ne yaptınız, ziraî faaliyetler üzerindeki stopaj nispetini yüzde 10'lara çıkardınız. Niye çıkardınız? Çünkü, buradan, hayalî ihracatçılara vergi iadesinde büyük paylar düşüyordu. Hayalî ihracatçılar, ihraç ettikleri ziraî ürünlere hayalî fatura düzenlemek suretiyle, o yüzde 10'larla trilyonları aldılar. O hayalî ihracatçılar meselesini konuşurken, bunları burada anlatacağız.

Değerli milletvekilleri, ekonomiye fazla girmek istemiyorum; ama, siz nasıl bir Türkiye bıraktınız? Demokratikleşmeden şikâyetçi olan Sayın Yılmaz'a bir tavsiyede bulunuyorum: Kendileri politikada biraz genç; çok demagoji yapmaya gayret ediyor. Politikada demagoji, insanları pek bir yere getirmez. Şimdi, Eskişehir Cezaevinin boşaltılmasından şikâyetçi oluyor. Terörle Mücadele Yasasını getirdiniz. Siz burada övünçle diyordunuz ki, "Paris Şartına, AGİK Sözleşmesine imza koyduk." O imza koyduğunuz Paris Şartının ana maddesi nedir? Bakınız; herhangi bir ayırım gözetilmeksizin, herkesin düşünce, vicdan, din ya da inanç hürriyetini, ifade hürriyetini, hiç kimsenin keyfî tutuklama, gözaltına alınma, işkence veya diğer zalimane, insan onuruyla bağdaşmayan ya da aşağılayıcı muamele ve cezaya tabi tutulmayacağını taahhüt ettiniz, bunları imzaladınız; ama, dışarıda tersini yaptınız.

Ben, bir Tunceli Milletvekili olarak sizlere anlatacağım: Tunceli'de ne yaptınız arkadaşlar? Siz ne yaptınız? Bugün Tunceli'de 420 tane köy var. 420 köyün 220'sinde yol yok. Hiçbir köyünde, asfalt değil, stabilize yol yok. Hiçbir nahiyesinde asfalt yol yok, stabilize yol yok. Beş altı tane ilçesinin; işte Pertek'in, Hozat'ın, Ovacık'ın yolu yok arkadaşlarım. Ovacık ile Tunceli arasındaki mesafe 60 kilometredir ve bu 60 kilometreyi iki saatte gidiyorsunuz. Hani çağ atlamıştınız? Arkadaşlar, Tunceli'nin hiçbir köyünde telefon santralı yok. *(ANAP sıralarından gürültüler)*

Değerli arkadaşlarım, Tunceli'de, önceki hükümet ne yaptı biliyor musunuz; bir vali gönderdi, Alevî vatandaşın köyüne, okul için gönderilen parayla cami yaptırdı. Şimdi, o caminin kapısında kilit duruyor. Hani inanç hürriyeti vardı? Bu, insanlık mı? Bu, demokratlık mı? Bu, insanların inançlarına saygı mı?

Arkadaşlar, Tuncelili öğretmeni Tunceli'ye tayin etmediler. Bugün, 420 tane köyün yüzde 25'inde okul yok. Ben, 26 Ekim tarihinde gezdim. Birçok yerde hâlâ okul açılmamıştı. Ne yapıyorlar; köye öğretmen vermiyorlar. Ne yapıyorlar; daha doğru dürüst kültürünü almadan mezun olmuş lise mezununu, köylere öğretmen gönderiyorlar; esas öğretmeni tayin etmiyorlar. Neyi gönderiyorlar; lise mezununu öğretmen olarak gönderiyorlar. Amaç ne? Yıllardır demokrasi uğruna, hak uğruna, hukuk uğruna mücadele veren bu dinamik kitleyi cahilleştirmek. Bu da yetmiyormuş gibi, bunlara zorla din eğitimi yaptırmak!

Bir insan için evvela onur meselesi önemli, onurunun korunması meselesi önemli, işkenceden insanların korunması meselesi önemli; ama, gelin görün ki - biz bu kürsülerde kaç defa dile getirdik - ANAP iktidarı ne yapmıştı; Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da idareyi askerî yönetime bırakmıştı. Bir uzatmalı onbaşının emri, onlar için devletin sözüydü. Türkiye'de, ANAP'lılar üç ayrı hukuk uyguladılar: Bir, Türkiye'nin genelinde uygulanan hukuk; bir, güneydoğuda uygulanan SS kararnameleri, bir de Tunceli'de uygulanan Tunceli kanunları. Bu Tunceli kanunlarında hak yoktur. *(ANAP sıralarından "İkaz edin Sayın Başkan" sesleri)*

BAŞKAN — Sayın Genç... Sayın Genç... Lütfen, Sayın Genç...

KAMER GENÇ (Devamla) — Tamam... Evet...

BAŞKAN — Sayın Genç, program yalnız Tunceli'yi dikkat nazara almıyor. Sizden rica ediyorum, programın tümü üzerinde konuşunuz.

KAMER GENÇ (Devamla) — Hükümet programı üzerinde kişisel konuşuyorum. Ben, bir milletvekili olarak Tunceli'nin her tarafını gezdim. Orayı lokal anlamda...

BAŞKAN — Efendim, bir dakika... Bir dakika Sayın Genç...

KAMER GENÇ (Devamla) — Sayın Başkan, çok müdahale ediyorsunuz. Lütfen... Sizin, benim konuşmalarıma müdahale hakkınız yok.

BAŞKAN — Aman efendim, lütfen... Müdahaleye sebebiyet veriyorsunuz... Lütfen... Şimdi, Hükümetin...

KAMER GENÇ (Devamla) —- Tamam Sayın Başkan, konuşuyorum.

BAŞKAN — Efendim, Hükümet Programı üzerinde konuşacaksın; bütçe üzerinde konuşmuyorsun.

KAMER GENÇ (Devamla) — Şimdi bakın, 1982 yılında, Ovacık'ta Ahmet Felik isimli bir çocuk, bir yüzbaşı tarafından öldürüldü; hâlâ bunun soruşturması yapılmadı. Hozat'ta Müslüm Yağmur isimli vatandaştan rehber olarak yararlanmak isteyen güvenlik kuvvetleri, bu şahsı önlerine katıp kendisini dağda vurdular; bu olay hâlâ soruşturulmadı. Mazgirt'te Süleyman ölmez isimli bir öğretmen içeri alındı, ertesi gün ölüsü verildi. Biz bunları bu Meclis kürsüsünden kaç defa dile getirdik. Burada, demokrasiden ve insan haklarından söz eden insanlara soruyorum: Bunların hangisi için emir verdiler de soruşturma açtırdılar?

ÜLKÜ GÜNEY (Bayburt) — Bunların Programla ne alakası var?

KAMER GENÇ (Devamla) — Demokrasi bu ise, birisi gelip çoluk çocuğunuzu öldürdüğü zaman acısı size geliyor da, o öldürülen insanların analarının ve babalarının acısı yok mu? Bakın, size yine bir olay anlatayım...

BAŞKAN — Sayın Genç, münferit hadiselerden bahsediyorsunuz, programı bıraktınız.

ÜLKÜ GÜNEY (Bayburt) — Sayın Başkan, süresi doldu zaten.

KAMER GENÇ (Devamla) — Sayın Başkan, olayları anlatıyorum.

BAŞKAN — Efendim, Hükümet Programında hiç böyle bir hadise yoktur.

KAMER GENÇ (Devamla) — Sayın milletvekilleri, bakın, 23.11.1991'de...

BAŞKAN — Hükümet programında hiç böyle bir hadise yoktur.

KAMER GENÇ (Devamla) — Sayın Başkan, anlamıyorum, ne diyorsunuz?

BAŞKAN — Hükümet programında bu hadiseler yok. Siz burada Tunceli'ye hitap ediyorsunuz. Tunceli de vatanın bir köşesidir... Çok rica ederim, mahallî propaganda yapmayınız.

KAMER GENÇ (Devamla) — Sayın Başkan, iktidara devreden ANAP'ın bugün memleketi ekonomik ve demokratik olarak getirdiği noktayı izah ediyorum; bu, sizi niye rahatsız ediyor?

ÜLKÜ GÜNEY (Bayburt) — İzah değil; izah yok o işte, karakolu anlatıyorsun sen.

KAMER GENÇ (Devamla) — Bakın şimdi, gazetelerde yazıyor; Hüseyin Toraman isimli bir vatandaş kaç gündür kayıp; sizin zamanınızda kaybolmuş. Anası da diyor ki, "Ben çocuğumu bulamazsam kendimi yakarım." Evlat sevgisi olan insanlar, size hitap ediyorum, lütfen, bu kadının çocuğunu bulun. *(ANAP sıralarından, "Sizin Hükümetiniz bulsun" sesleri)*

Yine, Diyarbakır'da 23.11.1991'de gözetim altına alınan İsmail Hakkı Kocakaya bugün Siverek'te ölü bulunuyor.

BAŞKAN — Sayın Genç, süreniz doldu.

KAMER GENÇ (Devamla) — Peki, bunları siz yaptınız. Türkiye'de işkence yapan insanlara burada sahip çıkacaksınız... Şimdi, Eskişehir Cezaevinden yapılan nakillerden rahatsız olan Sayın Mesut Yılmaz'ın sözlerinden, Türkiye'de işkence yapanların arkasında kimlerin olduğunu gayet iyi anlıyorum. *(SHP sıralarından alkışlar)* Demek ki, bunlar buraya gelip insan haklarından bahsettiler, demokrasiden bahsettiler; ama, öte taraftan da, emirlerindeki birtakım insanların işkence yapmasını da teşvik ettiler.

Değerli arkadaşlar, laik Türkiye Cumhuriyeti Devletinin bölünmez bütünlüğünü savunmak, benim için kutsal bir uğraştır ve benim temel ilkem budur; ama, ben, memleketin neresinde ve kim tarafından insan haklarına bir tecavüz olursa, onun da düşmanıyım, herkes tarafından bunun böyle bilinmesini istiyorum. *(SHP sıralarından alkışlar)*

Sayın Mesut Yılmaz biraz önce dedi ki "hastanelerde rehin tuttuğumuz kimse yok." Bakın işte, 3.11.1991'de Abdullah Okutan isimli bir hastaya 10 günlük yatma ücreti olarak hastane yetkililerince imzalattırılan 1.539.500 liralık borç senedi. Yani, ha bu insanı rehin tutmuşsunuz, ha bu insana zorla senet imzalatmışsınız!

Değerli arkadaşlarım, burada hepimiz milletvekilliği sıfatını taşıdığımıza göre, olayları, milletvekilliği sıfatının gerektirdiği dürüstlükte ve ağırlıkta dile getirmemiz lazım.

Şimdi, Sayın Mesut Yılmaz diyor ki, "KİT'lerin özelleştirilmesine bu Hükümet niye önem vermiyor?" Arkadaşlar, biz programımızda diyoruz ki, "Evvela KİT'leri özerkleştireceğiz; ama, gerekirse özelleştireceğiz." Bu, iki partinin tercihi mese-

lesidir. Elbette ki, iki parti arasında program ayrılıkları var, düşünce farklılıkları var. Bu, bir koalisyon hükümetidir ve bu koalisyon hükümetinde karşılıklı anlaşma esastır; ama, siz ne yaptınız, 5 tane çimento fabrikasını getirdiniz, kendi yandaşlarınızın da hesaplarını yaptığı bir Fransız şirketine 105 milyon dolara sattınız. Özelleştirme demek, devletin temel mallarını, temel fabrikalarını getirip de yok pahasına satmak mıdır? Özelleştirme bu mudur? Cumhuriyet kurulduğundan beri Türkiye'de bu insanların vergileriyle kurulan o sosyal amaçlı tesisleri, kendi kafanıza göre birtakım hesaplar yaparak, bazı yandaşlara, yabancılara, Amerikan Morgan firmasına bedava satmak mıdır? Sizin amacınız bu mudur? Sizin amacınız bu ise, bizim bu konuda, sizinle temel bir farklılığımız var.

BAŞKAN — Sayın Genç, süreniz doldu, lütfen bitiriniz.

ÜLKÜ GÜNEY (Bayburt) — Çok geçti efendim.

KAMER GENÇ (Devamla) — Sayın Başkan, başkalarına tanıdığınız 10 dakika toleransı bana da tanıyın.

BAŞKAN — Hayır, size 10 dakika süre veremem... lütfen...

KAMER GENÇ (Devamla) — Sayın Başkan, sözümü bitireceğim.

BAŞKAN — Koskoca gruba 10 dakika süre veriyoruz..

KAMER GENÇ (Devamla) — Değerli milletvekilleri, ben, geçen dört yıl içinde, bu kürsüden, memlekette yapılan suiistimalleri dile getirdim; ama, hep 280 parmak kalktı, bu 280 parmak o suiistimalleri örttü. Bu dönem, onları, tek tek, araştırma önergeleriyle getireceğiz.

Sayın eski İçişleri Bakanından soruyorum: Sizin zamanınızda, kaç tane İçişleri müfettişi, suiistimal yapan valilerle, ANAP'lı belediye başkanları hakkında soruşturma yetkisi istedi? Niye vermediniz o soruşturma yetkilerini? Ondan sonra çıkıp "efendim, siz hangi suiistimalleri ortadan kaldırdınız?" diyorsunuz.

Şimdi, Sayın Mesut Yılmaz, "Ankara ve İstanbul belediye seçimlerini yenileyin" diyor. Bu belediyeler...

BAŞKAN — Sayın Genç... Sayın Genç, lütfen dinleyiniz.

KAMER GENÇ (Devamla) — Sayın Başkan, sözümü kesmeyin.

BAŞKAN — Biz burada, geçmiş Hükümeti suale çekmiyoruz.

KAMER GENÇ (Devamla) — Bakın, Ankara ve İstanbul Belediyeleri niye başarısızdır: Siz, belediye başkanlığı seçimleri öncesinde, gazetelere verdiğiniz reklamlarda, zaten belediyelerin elini kolunu bağladınız. Siz, kendi yandaşınız belediyelere trilyonları aktardınız; ama, muhalefet partisi belediyelerinin musluklarını sonuna kadar kıstınız.

Bunları niye kabul etmiyorsunuz da, gelip buradan, milletin kürsüsünden ve milletin huzurunda, değiştirerek söylüyorsunuz?

Değerli milletvekilleri, bakıyorum, birtakım arkadaşlarımız çok rahatsız. Ben bir milletvekiliyim, bu çatı altında, milletin hakkını, her koşulda, en iyi şekilde savunmaya yemin etmiş bir insanım.

ÜLKÜ GÜNEY (Bayburt) — Sayın Başkan, grup adına konuşmuyor, şahsı adına konuşuyor.

KAMER GENÇ (Devamla) — Bu iktidarın başarılı olması için, elimizden gelen bütün gayreti sarf edeceğiz.

Ben şuna inanıyorum ki, gerek Doğru Yol'cu ye gerek SHP'liler, genel başkanlarıyla, milletvekilleriyle, il ve ilçe başkanlarıyla, bütün fertleriyle, memleketimiz için büyük bir kurtuluş yolu açacak bu koalisyon iktidarının yaşaması için, herkes, her türlü özveride bulunacaktır.

Ben, bu koalisyon Hükümetinin memleketimize ve milletimize hayırlı olmasını dilerken, yıllardır Tunceli'ye yapılmayan yatırımların da, bir an önce yapılmasını sayın koalisyon Hükümetinden diliyorum ve saygılar sunuyorum efendim. *(SHP ve DYP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Şahsı adına, Sayın Bülent Ecevit; buyurun efendim. *(Bağımsızlar sıralarından alkışlar)*

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; adaletsiz seçim sisteminin sonuçları Meclis kürsüsüne kadar yansıdığı için, bu çok önemli konuda, konuşmamı, çok kısa bir süreye sığdırmam gerekecek. Buna olabildiğince çaba göstereceğim; ama, bir ölçüde süreyi taşırırsam, Sayın Başkanın ve Genel Kurulun hoşgörülerini şimdiden rica ederim.

Hükümet Programı, amaçlar bakımından çok iddialı; fakat, araçlar çözümler bakımından bir hayli yetersiz bir program.

Programda, rejim sorununa, demokrasi ve insan hakları sorununa gereken ağırlığın verilmiş olması sevindirici.

Demokraside bütün sorunları halk çözer ve halk, sorunları oylarıyla çözer. Bunun için, halkın sorunları çözmede etkili olabilmesinin temel koşulu, halk iradesinin, seçimlerde, ülke yönetimine adil bir şekilde yansımasıdır; oysa Türkiye'de, rejim sorunu, son derecede adaletsiz bir seçim sistemi yüzünden, ulusal iradeyi çarpıtan bir seçim sistemi yüzünden, seçim sisteminde düğümlenip kalmış durumdadır.

Demokrasinin temel kurallarından biri, oy eşitliğidir. Bu, Anayasada da belirtilmiştir; fakat, Türkiye'de, artık, oy eşitliğinden iz kalmamıştır. Bunun en somut örneklerinden biri, son seçimlerde görülmüştür. Doğru Yol Partisi, yaklaşık 37 bin oyla bir milletvekili seçtirebilirken; Demokratik Sol Parti, ancak, 375 bin oyla, yani 10 kat daha fazla oyla bir milletvekili seçtirebilmiştir ve oyların yarıya yakını, seçmenin oy verdiği partiye değil, başka partilere gitmiştir.

Bildiğiniz gibi, bazı sorunları halkımız çok özlü bir dille anlatır. Seçimlerden sonra, bir sade vatandaştan aldığım mektupta yer alan iki cümleyi, izninizle sizlere okumak istiyorum.

Vatandaş şöyle diyor: Demokrasiyi çıkmaza sokan kanun, bir yandan vatandaşı oy vermeye zorlarken, öbür yandan verdiği oyları barajlarla hiç ediyor. Oy vermedi

diye vatandaşı cezalandırıyor, verdiği oyu da çöp sepetine atıyor. *(Bağımsızlar sıralarından alkışlar)*

Bu adaletsiz seçim sisteminin değişmesi, eğer, Anayasanın tümüyle değişmesine, yeni bir Anayasa hazırlanmasına bırakılacak olursa, korkarım ki çok geç kalınabilir. Arada, eğer, yeni bir erken seçim zorunluluğuyla karşılaşılacak olursa, yine bazı partilerin çıkar hesapları işin içine girer ve aynı ölçüde bir adaletsiz seçim sistemiyle, ulusal iradeyi çarpıtan bir seçim sistemiyle, seçimlere gitmek zorunda kalırız.

Anayasada, elbette, seçimleri ilgilendiren bazı hükümler vardır, örneğin sendika yöneticileri, meslek kuruluşları yöneticileri ve hatta bunların avukatları, aynı zamanda milletvekili olamamaktadırlar. Ayrıca, nüfusumuzun yüzde 60'ından fazlası 30 yaşın altında olduğu halde, 30 yaşın altındaki gençler milletvekili seçilememektedirler, seçmenlik yaşı çok yüksektir. Bunların değiştirilmesi için elbette Anayasa değişikliği gerekir; fakat, eğer iktidar bu konuda gereken girişimleri yaparsa, sanırım, bunları öncelikle gerçekleştirmekte bu Meclis ihmalci davranmayacaktır.

Burada, Sayın Mesut Yılmaz'ın bir eleştirisini iyice anlayamadığımı söylemek zorundayım. Seçmen yaşının 18'e ve seçilme yaşının 25'e indirilmemiş olmasından, bugünkü iktidar partilerini sorumlu tuttu. Oysa, Anavatan Partisi de, buna angaje olduğu halde, maalesef sıra seçime geldiğinde, diğer partiler gibi, Doğru Yol Partisi ve SHP gibi, ANAP'da bu sözlerini yerine getirmekten kaçındı. Eğer, Sayın Mesut Yılmaz'ın buradaki mantığı geçerli ise, o takdirde gençlerin seçmenliğinden ve seçilme hakkından Doğru Yol Partisi ve SHP kadar Anavatan Partisi de korkuyor demekti.

A. MESUT YILMAZ (Rize) — Hayır, SHP engelledi.

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Bu üç parti, bu iki ilkede anlaştıkları halde, son anda topu birbirlerine atarak, gençlere büyük haksızlık yaptılar.

A. MESUT YILMAZ (Rize) — Hayır, SHP engelledi.

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Anayasada seçimlerle ilgili bu gibi hükümler süratle değiştirilerek, bence seçim sistemine Türkiye Büyük Millet Meclisi gereken önceliği vermelidir. Hükümetin ve koalisyon ortaklarının demokrasi konusundaki içtenlikleri ve ulusal iradeye saygıları konusundaki en önemli sınavları bu olacaktır.

İnsan hakları ve demokrasi bakımından bir hayli zengin olan programda, önemli bir ihmali, herhalde esas mesleğim gazetecilik olduğu için fark ettim: Türkiye'de basına verilen cezalar, dünyada ülkemizin saygınlığına gölge düşürecek ölçüdedir. Akıl almaz uzunlukta hapis cezalarına çarptırılmış gazeteciler vardır. Bir yandan, "düşünce ve anlatım özgürlüğü önündeki sınırlamaları kaldıracağız" derken, bir yandan da basın suçları için herhangi bir affın düşünülmemiş olması, bence büyük bir eksikliktir. Hükümetin, programda unutulan bu eksikliği, uygulamada, kısa sürede gidereceğini umarım.

Programda, laikliğin vurgulanması bence çok yerindedir; ancak, Alevî yurttaşlarımızın bu açıdan bazı ciddî sorunları vardır, bunlara hiç değinilmemiştir. Temenni ederdim ki, benden önce burada konuşan SHP'li Sayın Kamer Genç, bu konuyu,

program hazırlanırken, kendi partisinin yöneticilerine hatırlatmış olsun. *(Bağımsızlar sıralarından alkışlar)*

Programda parasız eğitimin vurgulanması çok yerindedir; ancak, yükseköğretimdeki tıkanıklık üzerinde hiç durulmamıştır. Oysa, Anayasanın bence değişmemesi gereken bir maddesi olan 42'nci maddesine göre, "Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz" Oysa, her yıl yüzbinlerce genç üniversite kapısından geri çevrilmektedir; yani, Yükseköğrenim hakkından yoksun bırakılmaktadır. Bu konuda somut bir çözüm önermiş olan bir partinin üyesi olarak, Hükümetten de somut bir çözüm beklediğimizi belirtmek isterim.

Hükümetin, çalışanların haklarına 1980 yılından sonra getirilmiş olan kısıntıları da kışa sürede kaldıracağını umarım.

O arada, Hükümet programında, kamu görevlilerine ve öğretmenlere sendika kurma hakkının da tanınacağı belirtiliyor. Bu çok yerindedir; ama, toplusözleşme hakkından yoksun bir sendika hakkı boşlukta kalmaya mahkûmdur. Eğer onunla yetinilecek olursa, ancak 12 Mart dönemi öncesine dönmüş oluruz; çünkü, o kadar özgürlük 12 Mart öncesinde de vardı. Ben Çalışma Bakanı iken, kamu görevlilerinin de bu haklardan yararlanmasını istemiştim; ama, o sırada kamuoyu ortamı buna elverişli değildi. Şimdi, kamuoyunun da bunu uygun karşılayacağını sanıyorum. Hükümet programında, kamu görevlilerinin ve öğretmenlerin toplusözleşme hakkından hiç söz edilmemiş olduğu için, bu hatırlatmayı yapma gereğini duyuyorum.

Ülkemizde, son bir iki yıldır yaşanan çok acı bir olay, ciddi boyutlara varan işçi çıkarmaları olayıdır. Hemen her toplusözleşmeden sonra, kamu sektöründe de devlet sektöründe de, işyerine göre yüzlerce, bazen binlerce işçi çıkarılmaktadır. Gerekçe olarak da, daha verimli işletmecilik gereği öne sürülmektedir; fakat, bu kitle halinde işçi çıkaran kuruluşlardan, işletmelerden birçoğu, çıkardıkları işçilerin yerine, çok daha düşük ücretle çalışmaya razı olan işçileri almaktadır; yani, asıl oyun budur. İşçi haklarına çok önem verirmiş gibi görünen Hükümetin, bu soruna programda hiç yer vermemiş olmasını yadırgadığımı belirtmek isterim.

Öte yandan, işçilerin ücretlerini ödemede ve toplusözleşmelerle sağlanan ücret zamlarını ödemede, kamu sektörü işletmeleri de, özel sektör işletmeleri de, belediyeler de, yer yer çok geç ya da yavaş davranmaktadırlar. İşçilerin devletten ve belediyelerden büyük çapta alacakları birikmiştir. Hükümet programında, bu sorundan da hiç söz edilmemiş olduğunu yadırgadığımı belirtmek isterim.

Türkiye'de çalışma hayatını ve insan hayatını ilgilendiren en önemli ve yaşamsal sorunlardan biri, işyeri güvenliğine ve işçi sağlığına gereken önemin verilmemesidir. O yüzden, dünya ölçüleri ile, çok büyük çapta can kayıpları olmaktadır; özellikle, yeraltı ve ağır sanayi işçileri arasında. Programın bu bakımdan da ciddi bir eksiklik taşıdığını belirtmek gereğini duyuyorum.

Program, ekonomide iddialı bazı hedefler gösteriyor. Bazı konularda somut çözümler de önermiş; ama, bazı konularda programda hiçbir çözüm yer almıyor. Çok önemli bazı konular, "gözden geçirilecek", "ele alınacak", "önem verilecek" gibi sözlerle geçiştiriliyor. Birkaç örnek vereyim programdaki ifadelerle: Orman köylüsünün sorunları "gözden geçirilecek"; süper emeklilerin durumu "gözden geçirilecek";

esnaf ve sanatkârın vergi mevzuatı "gözden geçirilecek", esnaf ve sanatkârın güçlenmesine "önem verilecek", israfı önleyici denetim sistemi "gözden geçirilecek". Eğer, koalisyon ortağı iki parti, bunları sekiz yıllık muhalefet dönemlerinde gözden geçirmeye veya önemsemeye vakit bulamadılarsa, şimdi nasıl vakit bulacaklar, onu da bilemiyorum. *(DSP ve ANAP sıralarından alkışlar)*

Hükümet, yalnız, ekonomide devraldığı yükün altında değil, koalisyon ortaklarının hesapsız seçim vaadlerinin de altında ezilebilir. Ancak, sağlam kaynak yaratmak bakımından gerekli siyasal iradeyi gösterebilirse, Hükümet bir süre sonra bu yüklerin altından kalkabilir; fakat, sağlam kaynak konusunda program son derecede belirsizdir, örneğin, sağlık sorunlarını mucizevi bir şekilde ve vatandaşa hiç yük olmadan çözecek olan yeşil kart, o sihirli kart, nasıl uygulamaya konulacak? Bunun kaynağı, herhalde, Sayın Demirel'in cebinden çıkmayacak veya gökten inmeyecek; buna mutlaka bir kaynak bulmak gerekiyor; fakat Programda, o konuda gerekli açıklığı göremiyoruz.

Ayrıca, sağlık sorunlarını sosyal devlet anlayışı içinde çözmenin - benim bildiğim - iki yolu vardır; birisi, sağlık hizmetlerini sosyalleştirme, diğeri de sağlık sigortasını genelleştirme... Hükümet, büyük bir başarıyla ikisini de programa koymuş. Bir sayfada, sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesinden, hemen bir sonraki sayfada da sağlık sigortasının genelleştirilmesinden söz ediliyor. Anlaşılan, koalisyon ortakları, aralarında anlaşamayınca, uzlaşamayınca, birbiriyle çelişen bu iki sistemi de, birer sayfa arayla, programa koymuşlar. *(DSP ve ANAP sıralarından alkışlar)*

Bir sayın sözcünün de benden evvel belirttiği gibi, Türkiye'de nüfusun, maalesef, yaklaşık yarısı özürlü; işitme engelli, görme engelli, konuşma engelli veya çeşitli özürlerle malûl... Bunlarla ciddî olarak ilgilenecek bir kurum şimdiye kadar kurulmadı. Demokratik Sol Partinin seçim bildirgesinde, bu amaçla, bir "Özürlüler Bakanlığı" kurulması hükmü yer alıyordu. Bizim programımızdan ve seçim bildirgemizden bazı şeyler Hükümet Programına aktarılmış; ama, nedense bu unutulmuş. Bu konuda da Hükümetin somut bazı kurumsal önlemler almasını dilerim.

Köylü ve çiftçi yurttaşlarımız, hâlâ, nüfusumuzun yaklaşık yarısını oluşturuyor. Hükümetin bugünkü ortakları da bu geniş kesime, seçim öncesinde çok cömertçe bazı vaatlerde bulunmuşlardı. Sayın Mesut Yılmaz'ın da biraz evvel belirttiği gibi, örneğin, vergi borçlarının tümden affedileceğini söylemişlerdi.

Hükümet programından önce hazırlanıp açıklanan protokolde de bu cömertlik devam etti, örneğin protokolde şöyle deniliyordu: "Tarım ürünlerinden kesilen Stopaj Vergisi kaldırılacak. Tarım girdilerinden Katma Değer Vergisi alınmayacaktır. Küçük çiftçi borçları, faiz ve cezalarıyla birlikte - yani anapara dahil - konsolide edilecek ve makul bir bölümü, bir defaya mahsus olmak üzere, affedilecektir." Fakat, programda bu vaat bir hayli sulandırılmıştır: "Borçların sadece faizlerinin, makul bir bölümü - her ne demekse - affedilecek" denmektedir.

Bu arada, ben de, daha önce bir hatibin belirttiği bir konuya değinmek istiyorum: Umarım ki, olabildiğince, koalisyon ortaklarının seçim vaatlerine uygun bir şekilde, bu borç veya faiz affı gerçekleşsin; ama, bu arada Sayın Yılmaz'ın da belirttiği gibi, büyük zorluklar çekerek, bazen tefeciye borçlanmak pahasına banka

borçlarını ödemiş olan küçük çiftçilerin hakkı da mutlaka gözetilsin; buna da bir formül bulunsun.

Köylüler, aylar önce teslim ettikleri ürünlerden bazılarının bedelini, bu yıl aylardır alamamışlardır veya çok eksik, bölük pörçük almaktadırlar; hâlâ devletten bir hayli alacakları vardır. Köylünün borç faizinin ne ölçüde affedileceği, programa göre belirsiz olduğu gibi, köylüye birikmiş devlet borcunun ne zaman ödeneceği de ve bundan böyle, köylüye, sattığı ürünün karşılığında peşin ödeme yapılıp yapılmayacağı da hiç belirtilmemiş.

Sayın Yılmaz Hükümeti, buğday için - seçim kampanyasına girildikten sonra veya kampanyanın başlarında - 70 lira ek ödeme vaat etmişti. Sayın Yılmaz, burada Hükümet ortaklarının eski vaatlerinden vazgeçtiklerinden haklı olarak yakındı; ama, kendileri de, bildiğim kadarıyla, Hükümette bulundukları süre içinde bu 70 lira ek ödeme vaadini yerine getirmediler.

A. MESUT YILMAZ (Rize) — Başlamıştık ama...

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Yeni Hükümet bu eködemeyi yapacak mıdır? Programda böyle bir şey görmüyoruz. Bu eködemeyi yapacaksa ne zaman yapacaktır? Hükümet, "bu, bizden öncekilerin sözüydü, bizi bağlamaz" diyemez; çünkü, bu bir devlet sözüdür; devlette de devamlılık esastır. Kaldı ki, Sayın Demirel'in seçim kampanyası boyunca verdiği kendi vaatleri ve sözleri de vardır, örneğin - yine Sayın Yılmaz'ın belirttiği gibi - "Tütün ekicisine Hükümet ne verecekse, ben üstüne 5 bin lira daha vereceğim" demişti. Yani, sorumsuzca vaat yarışını Sayın Demirel ve Doğru Yol Partisi de kızıştırmıştı. Şimdi, o seçim öncesi vaatlerden bazıları hatırlatıldığında, Sayın Demirel - bir vesileyle gösterdi ki - "Bunları hatırlatmak, ucuz söz, ucuz laf olur" diye tavır alıyor, tepki gösteriyor. Oysa, asıl, seçim öncesinde verilen vaatler çok ucuzlaşmıştır ve seçim öncesindeki ucuz vaatlerden bazılarının seçim sonrasındaki faturası da bir hayli ağır olabilir. "Vatandaş bu vaatleri ciddiye almaz nasıl olsa" denebilir; fakat, vatandaşın bu vaatleri ciddiye almamasını istemek, politikacıyı ciddîye almamasını istemek demek olur. *(DSP ve ANAP sıralarından alkışlar)*

Doğru Yol Partisinin son seçimlerdeki başlıca sloganı, bildiğiniz gibi, çok etkili bir slogandı "Haydi... Haydi... Haydi..." diye seçmeni sıkıştıran bir slogandı; seçim vaatleri konusunda da seçmen, bir süre sonra "Haydi... Haydi... Haydi..." diye Hükümeti sıkıştırmaya başlarsa, Hükümetin buna kızmaması gerekir. *(DSP sıralarından alkışlar)*

KİT'lerle ilgili olarak Hükümet Programında yer alan çözümler bir tesadüf; rastlantı sonucu mudur bilmiyorum; ama, tamamen Demokratik Sol Partisinin seçim bildirgesinden alınmış gibi görünüyor. Büyük bir olasılıkla, Doğru Yol Partisiyle Sosyaldemokrat Halkçı Parti, bu konuda çözüm güçlüğüyle, anlaşma güçlüğüyle karşılaşınca, orta yolu Demokratik Sol Partinin seçim bildirgesinde bulmuş olabilirler. "Özerklik" deyimini biz ilk olarak 1988 yılında kullanmıştık; ondan sonra SHP kullandı; şimdi Doğru Yol Partisi de kullanıyor; teşekkür ederiz, buna seviniyoruz. Bizim özerkleştirme kavramımız özelleştirmeyle çelişen bir kavram değildi; fakat, istense bile, birdenbire, bütün KİT'leri özelleştirmenin mümkün olmadığını sekiz yıl boyunca ANAP da gördü ve burada, o konuya ağır eleştiriler getirdi Sayın Mesut

Yılmaz; ama, sanırım, kendi iktidarları döneminde, özelleştirilen KİT'lerden belki daha çok sayıda devletleştirilen batak şirketler görülmüştür. *(DYP sıralarından alkışlar)*

Biz özelleştirmeye karşı değiliz; ama, bunun belli bir disiplinle, mantık içinde yapılmasını istiyoruz. Onun için, evvela, bütün KİT'lerin siyasal müdahale alanı dışına çıkarılmasını istiyoruz ve özelleştirmenin de çeşitli formüllerini, başka hiçbir partinin zahmet edip göstermediği ayrıntılarla, son seçim bildirgemizde belirtmiş bulunuyoruz. Ancak, bu konuda büyük bir olasılıkla Hükümet bizden esinlenirken, bizim görüşümüze göre, bazı önemli ihmallerde bulunmuş, örneğin, biz, hangi KİT'lerin hangi koşullarla özelleştirileceğini, bu amaçla kurulacak olan özerk kuruluş veya holding belirtsin istiyorduk; ama, öneri olarak belirtmelidir ve hangi KİT'in özelleştirilmesi gerektiğine nihaî karar mutlaka Büyük Millet Meclisinde verilmelidir. Çünkü, bunlar milletin malıdır. Milletin malı elden çıkarılacaksa, buna, bu çatının altında milletvekilleri karar vermelidirler.

Öte yandan, KİT'ler için öngörülen özerk kuruluşta, Hükümet Programına göre, herhangi bir işçi katılımı öngörülmüyor; ayrıca, KİT'lerin yönetimine, sorumluluğuna ve kârdan veya verimlilik artışından pay almalarına da programda hiç değinilmiyor. Eğer, sosyal demokrat olduğunu iddia eden bir parti, bu gereksinmeyi, koalisyon görüşmeleri sırasında ortağına hatırlatmadıysa, bu, sosyal demokratlık açısından büyük bir çelişki sayılmak gerekir. Kaldı ki, Kamu İktisadî kuruluşlarında işçilerin, yönetime, sorumluluğa katılmalarını ve pay veya verimlilik artışından pay almalarını istemek için, ille sosyal demokrat olmak da gerekmez; kapitalizmin öncülüğünü yapan Amerika Birleşik Devletlerindeki, birçok özel sektör kuruluşunda bile, işçiler, yönetime, kâra ve sorumluluğa katılmaktadırlar.

Taşınır değerler borsası, ekonomik yaşamımızda çağın gereği olan yeni ve önemli bir gelişmedir; ancak, kuralları süratle, iyi belirlenmezse ve sağlıklı bir denetim sağlanmazsa, milyonlarca insanı batırabileceği gibi, bir avuç insanı havadan ve bir gecede zengin de edebilir. Onun için, Hükümet üyelerine, özellikle de ekonomiden sorumlu sayın bakanlara, borsayı etkileyici demeçler vermekten özenle kaçınmalarını tavsiye ederim. *(ANAP ve DSP sıralarından alkışlar)* Bakanların hisse senedi alıp satmamaları yeterli değildir; borsaya yeşil ışık da kırmızı ışık da yakmamalıdırlar. Hükümetin görevi borsaya saydamlık ve güvenilirlik kazandırmaktır. Bakanlar borsaya işaret vermeye kalkışırlarsa, doğabilecek sonuçlar kendileri için de, hisse senedi alıp satanlar için de, memleket ekonomisi için de çok üzücü olabilir.

Benim partim, Avrupa Topluluğunda tam üyeliğe karşı değildir fakat, bunun ısrarla üstüne gitmeye karşıdır. Benim partim, ulusal onurumuzu incitecek ölçüde ve Batılıların eline Türkiye'ye karşı baskı ve pazarlık kozları verecek ölçüde üstüne gidilmesine karşıdır. Hükümet Programında, Avrupa Topluluğunda tam üyeliğe aşırı ağırlık verildiğini gördüm. O kadar ki, devletin sanayi atılım stratejisi bile, Avrupa Topluluğuyla bütünleşmemiz nasıl olsa gerçekleşecek varsayımına göre hazırlanacakmış. Programda öyle belirtiliyor. Oysa, eğer, görünür, gelecekte Avrupa Topluluğuna tam üyeliğimiz için ciddi bir şans olsa, elbette sanayileşme stratejimizin ona göre belirlenmesi gerekir. Fakat, eğer, gerçekçi olacaksak, görünür gelecekte Türki-

ye için de, hatta herhangi bir başka Avrupa ülkesi için de Avrupa Topluluğuna tam üyelik şansının bulunmadığı açıkça görülebilir.

Kaldı ki, biz, kapı kapı dolaştıkça - bu, ANAP İktidarı döneminde denendi bir ara - Batılı sözde dostlarımız, bunu, Ege konusunda, Kıbrıs konusunda ve hatta kendi iç sorunlarımızda Türkiye'den birtakım ödünler koparmak için, insafsızca, bir baskı aracı gibi kullanıyorlar. "Hele şunu yapın, hele bunu kabul edin, hele şundan vazgeçin o zaman belki kapıyı size aralarız", diye Türkiye'ye baskı aracı olarak kullanıyorlar.

Şu sırada, dediğim gibi, Doğu Avrupa ülkelerinin hepsi girmek istediği halde, hemen hiçbir ülkenin üyelik şansı görünür gelecek için görünmüyor.

Öte yandan, dünyada yeni bir eğilim başladı. Ülkeler, Avrupa Topluluğuyla veya Amerika ya da Japonya gibi ekonomik bakımdan dev ülkelerle, tek başlarına rekabet edemeyeceklerini, başa çıkamayacaklarını görünce, dünyada, bir bölgeler ekonomisine gidiş eğilimi başlamıştır. Asya'da bunun ilk belirtilerini görüyoruz ve Avrupa Topluluğuyla bir ölçüde bütünleşme olanağı da, ancak bu bölgeler ekonomisini oluşturmakta başarılı olan ülkelere açılacak gibi görünüyor. Bunun son somut örneği, Avrupa Topluluğuyla EFTA arasında yapılan anlaşmadır.

Bizim bu açıdan, aslında, önümüze geniş olanaklar açılmış bulunuyor. Bölgemizdeki son değişikliklerin Türkiye'ye sağladığı geniş olanaklar ve Türkiye'ye yüklediği büyük görevler vardır. Hükümet bu sorumluluklara hazır mıdır, bu görevlere hazırlıklı mıdır; bundan çok kuşkuluyum. Bu kuşkum, özellikle programı okuduktan sonra keskinleşti.

Neden kuşkuluyum Hükümetin bunlara hazırlıklı olduğundan bir somut örnek vereyim: Bildiğiniz gibi, Yugoslavya, bölünmenin eşiğinde; aylardan beri trajik bir iç savaş yaşıyor. Haftalardır hepiniz evinizde televizyonu açtığınız vakit CNN'in, BBC'nin veya TRT'nin haber bültenlerine baktığınız vakit, genellikle birinci sırada Yugoslavya olaylarını görüyorsunuz; fakat, Hükümet Programınızı açın, Yugoslavya'dan bir kelimeyle söz edilmiyor. Sanki, Türkiye Merih'te yaşıyor, sanki Türkiye bir Balkan ülkesi değil, bir Avrupa ülkesi değil. "Bu ihmalciliği, bu unutkanlığı anlamak bence olanaksız.

Yugoslavya, Avrupa Topluluğunun...

BAŞKAN — Sayın Ecevit, süreniz doldu...

KAMER GENÇ (Tunceli) — Sayın Başkan, bu çatı altında beni 15 dakika konuşturmadınız, sayın konuşmacı yarım saattir konuşuyor.

BAŞKAN — Hayır, yarım saat değil.

Sayın Ecevit, sürenizi geçtiniz...

KAMER GENÇ (Tunceli) — Bu çatı altında bütün milletvekilleri eşittir; beni 15 dakika konuşturmadınız...

BAŞKAN — Siz 19 dakika konuştunuz Sayın Genç.

Yeni gelen arkadaşlar, tabiî, Sayın Genç'i pek tanımazlar. Sayın Genç, daima kürsüye itiraz eden bir arkadaşımızdır. *(Gülüşmeler)*

Siz 19 dakika konuştunuz.

KAMER GENÇ (Tunceli) — Yani, şu hareketinizden utanmıyor musunuz?

Tunceli Milletvekili Kamer Genç'e uyarma cezası verilmesi

BAŞKAN — Size uyarma cezası veriyorum Sayın Kamer Genç.

Başbakan Süleyman Demirel tarafından kurulan Bakanlar Kurulu Programının görüşülmesi (devam)

BAŞKAN — Program üzerindeki görüşmelerimize devam ediyoruz.

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Sayın arkadaşlar, Yugoslavya ciddî bir bölünme sürecinde...

BAŞKAN — Sayın Ecevit, lütfen bitiriniz... Reaksiyonu görüyorsunuz; lütfen bitiriniz...

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Bitirmeye çalışacağım efendim.

BAŞKAN — Efendim, çalışmayınız da, bitiriniz lütfen.

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Sayın Başkan, arzu ederseniz ineyim şu anda...

BAŞKAN — Hayır efendim, öyle söylemedik; ama...

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Ben burada polemik yapmıyorum...

BAŞKAN — Zatıâliniz Başbakanlık yapmış...

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — ...ciddî bazı devlet sorunlarına somut olarak değiniyorum. *(DSP ve ANAP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Evet, güzel; ama, zatıâliniz...

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Bu arada, benim sürem 15 dakikayla sınırlıysa... *(DSP ve ANAP sıralarından "oylayalım" sesleri)*

BAŞKAN — Efendim, bu bir oylama meselesi değil; bu bir prensip meselesidir. Çok rica ediyorum...

BÜLENT ECEVİT (Devamla)— Bundan, dünyanın en adaletsiz seçim sistemi sorumludur; ama, "in" derseniz, şu anda keser, inerim Sayın Başkan.

BAŞKAN — Sayın Ecevit, eğer, siz nizamlara riayet etmesini seven, saygı duyan - benim tanıdığım kadarıyla - bir Ecevit'seniz... 19 dakikadır konuşuyorsunuz. 15 dakika süre vermiştim, 19 dakika oldu. *(DSP ve ANAP sıralarından "konuşsun" sesleri, gürültüler)*

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Biraz izninizi rica edeceğim Sayın Başkan.

BAŞKAN — Lütfen, telhis ediniz.

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, Makedonya'nın Bosna-Hersek'in, Kosova'nın; ayrıca, Arnavutluk'un güvenebileceği tek devlet Türkiye. Türkiye'ye heyet üstüne heyetler gönderiyorlar. Bu ülkelerle ilgili olarak coğrafyanın ve tarihin üstümüze yüklediği görevler, sorumluluklar var; ama, Hükümet Programında Yugoslavya'nın adı bile geçmiyor.

Yugoslavya sorunları, Avrupa Topluluğunda Dönem Başkanı olan Hollanda'nın Başkenti Lahey'de görüşülüyor.

Geçen gün bir Yugoslav gazetesinde bir karikatür gördüm; Yugoslav öğretmen, öğrencisine "Yugoslavya'nın Başkenti neresidir?" diye soruyor, öğrenci "Lahey" yanıtını veriyor.

Oysa bugün, Türkiye isterse, Yugoslavya'da, Ankara Lahey'den çok daha etkili olabilir; fakat, Hükümet bunun farkında değil gibi görünüyor.

Eğer biz, Yugoslavya'daki sorunları ihmal edersek, Türkiye yeni ve çok ağır bir göç akınıyla da karşılaşabilir. Bu göç akını şimdiden başlamıştır. Hükümeti bu konuda dikkatli davranmaya çağırıyorum.

Türkiye Bosna-Hersek Cumhuriyetini ihmal ederken, İranlı mollalar Bosna-Hersek'te cirit atmaktadır. Bunu da hatırlatmak isterim.

Biz dünyadaki gelişmeleri önceden gördüğümüz için, daha 1987 bildirgemize yabancı ülkelerdeki Türklerle ilgili bir bakanlık kurulması önerisini koymuştuk; buna da maalesef önem verilmemiş Hükümet Programında. Biz bununla, sadece başka ülkelerin vatandaşı olan Türkleri kastetmiyorduk; aynı zamanda kendi yurttaşlarımızı da kastediyorduk. Oysa, Avrupa'da yaklaşık 3 milyon Türk bulunduğu halde, Hükümet Programında, bu yaklaşık 3 milyon Türk'ün sorunlarına çok sudan iki cümleyle temas edilmiş. Oysa, yeni bir olgu yar. Avrupa'daki Türk işçileri arasında. Yeni bir girişimciler kuşağı yetişti Almanya'daki Türkler arasında. Türklerin Almanya'da yaklaşık 30 bin işyeri var; yaklaşık 10 milyar marklık yatırımı var ve bunlar şimdi Doğu Avrupa'ya açılma gayreti içindeler. Türkiye'den birazcık destek, birazcık yol göstericilik bekliyorlar. Biz, büyük bir sorumluluk anlayışıyla, son Kurultayımızda bu konuyla ilgili özel bir karar çıkardık; fakat, Hükümet böyle bir sorunun ve olanağın varlığından bile habersiz görünüyor.

BAŞKAN — Sayın Ecevit, lütfen toparlayınız.

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Toparlamaya çalışıyorum efendim.

Bir başka bağışlanmaz unutkanlık, Irak'taki Türkmenler veya daha doğrusu Türkler. Tek bir cümleyle onların sorununa değinilmemiş Hükümet Programında.

Irak sorunu çok önemli. Programda buna bir cümleyle değiniliyor, o da çok ilginç: "Irakla ilişkilerimizin normalleştirilmesi koşullarının kısa zamanda oluşturulmasını diliyoruz" deniliyor. Yani, koşulların bizim irademiz ve katkımız dışında oluşturulması beklenecek! Oysa, bu konuda öncülük görevi Türkiye'ye düşer.

Kuzey Irak'taki otorite boşluğunun Türkiye açısından tehlikelerine de, benim daha önce yaptığım uyarılara karşın, hiç değinilmemiş.

Değerli arkadaşlarım, oysa, sorun kapımıza gelip dayanmış durumda. Türkiye, Irak'a karşı üs olarak kullanılmayı kabul etmişti. Bu, Meclisten alınıp Hükümete devredilen bir yetkiyle olmuştu. Türkiye'nin bir üs olarak kullanılmak üzere Batılı müttefiklerine verdiği iznin süresi aralık sonunda doluyor, İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri, şimdiden, "bu süreyi uzatın" diye yeni Hükümete baskılara başladılar. Hükümet ne yapacak; soruyorum. Dün televizyonda Japon Parlamentosun-

daki olayı izlemişsinizdir. Japon parlamenterleri bu gibi konulardaki yetkilerine sahip çıkmak için nasıl çırpınıyorlar görmüşsünüzdür. Türkiye Büyük Millet Meclisi bu konudaki yetkisini Hükümete kaptırmıştı. Biraz önce Sayın Güven Gürkan'ın SHP adına yaptığı konuşmayı dinlerken, çok onayladığım bir bölümü tespit ettim. "Büyük Millet Meclisinin bu gibi konulardaki hakları Meclise geri verilmelidir" diyordu, bu anlamda sözler söylüyordu. Şimdi SHP ve Doğru Yol Partisi iktidarda ve Meclisin bu yetkileri Hükümete devretmiş olmasından, bundan birkaç ay önce şikâyet ediyorlardı, o yetkileri Hükümet Meclise geri verecek mi, yoksa vermeyecek mi? *(ANAP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın Ecevit, lütfen bitiriniz, lütfen.

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Efendim, burada sanırım Hükümet Programında devletimizin esenliği bakımından tespit ettiğim bazı ciddî boşluklara değiniyordum, maalesef hepsini tamamlama olanağı bana verilmedi, bu da yürürlükteki adaletsiz seçim sisteminin, nasıl, milyonlarca oy almış bir partinin Meclis kürsüsündeki söz hakkını kısmak gibi sonuçlar doğurduğunu gösteriyor. Bunu da Yüce Meclisin takdirine saygılarla sunuyorum. *(DSP, ANAP ve RP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Ecevit.

Muhterem arkadaşlar, Riyasetimiz, Meclis kürsüsündeki söz hakkını hiçbir zaman kısıtlamak temayülünde, arzusunda ve düşüncesinde değildir. Sayın Ecevit de çok iyi bilirler ki, bu karar Yüce Meclisin kararıdır. Bu kararı Yüce Meclisiniz almıştır. Ben de sizlerin aldığı kararı tatbik ediyorum. Danışma Kurulu önerisi Meclisin onayından geçmiştir, Meclisin tasdikinden geçmiştir ve şahıslar adına konuşma süresi 15 dakika ile sınırlandırılmıştır. Bizim, hiçbir kimsenin söz hakkını kısıtlamaya hakkımız yok. Biz bir kararı tatbik ediyoruz.

Hükümet adına, Başbakan Sayın Süleyman Demirel, buyurun. *(DYP sıralarından ayakta alkışlar, "Bravo" sesleri, SHP sıralarından alkışlar)*

MUSTAFA BAHRİ KİBAR (Ordu) — Sayın Başkan, saate bakar mısınız?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

5 saat 5 dakikadan beri burada arkadaşlarımız konuşuyorlar ve vatandaşlarımız da bizi 5 saat 5 dakikadır dinliyor. Bu konuşmaları, büyük bir ilgiyle, Hükümet olarak takip ettik; buraya gelip düşüncelerini söyleyen değerli sözcülere, huzurunuzda, konuşmamın başında, şükranlarımı sunuyorum.

20 Ekim seçimleriyle parlamentosunu yenileyen ve büyük bir olgunlukla ve hiçbir olaysız, dünyaya emsal teşkil edecek şekilde hareket etmiş olan milletimizi de tebrik ediyorum. Şimdi, buraya her gelene bir saat yetmedi; çünkü, seçim meydanlarından geliniyor; herkes fırından çıkmış gibi sıcak, henüz terler soğumamış; bana da yetmeyecek bir saat. Yalnız, benim bir teklifim var. Şimdi, şöyle diyorum ben: Türkiye'nin sorunları konuşulmalıdır; daha çok konuşulmalıdır. Yalnız, şimdi televizyon 6 saat, 7 saat eğer bu Meclisi takip ederse, belki takip edenler bıkabilir. Az konuşuldu çok konuşulduktan ben de şikâyetçi oldum; şimdi de şikâyetçiyim. Keşke, konuşanlar ikişer saat konuşsaydı; ama, yarın sabaha kadar konuşulurdu,

televizyon da bunu vermezdi. Bu Meclis halka açılmalıdır. Bizim dört duvar arasındaki konuşmalarımız burada kalıyor, zabıtta katıyor; *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)* Onun için, ben, birinci teklif olarak şunu getiriyorum: Her ay, Mecliste grubu bulunan bulunmayan, Mecliste temsil edilen partilerin liderleri ve Hükümet, televizyonda iki saat, iki buçuk saat bir tartışma yapmalıdır. *(Alkışlar)*

Her ay, yine Mecliste grubu bulunan veya temsil edilen partilerin yöneticileriyle, yine bir açıkoturum televizyonda yapılmalıdır. Binaenaleyh, ayda iki defa, Türkiye, bu Mecliste temsil edilen partilerin siyasî sohbetine veya siyasî tartışmasına veya siyasî fikir alışverişine şahit olmalıdır. Ben başka teklifler de getiriyorum huzurunuza. Hükümet güvenoyu alır almaz ve Mecliste komisyonlar teşekkül eder etmez, önünüze 3 tane genel görüşme getireceğiz. Bunlardan bir tanesi anarşiyle ilgili olacak, bir tanesi ekonomiyle ilgili olacak, bir tanesi de dış politikayla ilgili olacak. Binaenaleyh, burada düşüncelerini söyleyemeyen arkadaşlarımızın hepsine yeni konuşma imkânları açılmalıdır. Biz, bu Meclisin değerli üyelerinin muhalefete mensup olsun veya koalisyon kanatlarına mensup olsun söyleyeceği şeylerden endişe etmeyiz; onları arıyoruz, biz doğruyu arıyoruz. Binaenaleyh, eleştirilerinizden kesinlikle rahatsız olmayız, üslubu ne olursa olsun, dozu ne olursa olsun, bundan rahatsız olmayız; onun için de, "Acaba söylenmek istenen neydi" diye ararız. Bizim hedefimiz ülkeye hizmettir, hepimizin hedefi ülkeye hizmettir. Biz, ülkeye hizmet için, bu Meclisteki zihinlerden ülkeye yararlı fikirleri çıkarmak istiyoruz. Bir yeni yaklaşımdır, bunu ısrarla deneyeceğiz.

Bana göre, 20 Ekim öncesindeki tartışmaları bir kenara bırakmak lazımdır; yalnız, "Bırakmak lazımdır" derken, şunları vaat ettiniz vesaire; onları değil, onların takipçisi olun, herkes olsun. Netice itibariyle, biz verdiğimiz sözleri tutamazsak, gayet tabiî ki, halk bize menfi puan verir, hiç bunda düşünecek bir şey yok; ama siz bizi zorlar da, biz bunları tutarsak, biz gene kârlı çıkarız o işten. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

Söylediklerinizin en ufak ayrıntısından yararlanacağız; ondan emin olun. Tabiî ki, bir saat zarfında, beş saat söylenen sözlerin her kelimesine temas edecek vaktim yok; ederdim, çok da severdim etmeyi; ama, ben genellikle genel şeylerle iktifa edeceğim.

Evet, burada söylenen şeyler içerisinde birçok doğru var; ama, her söylenen doğru değil; bazı yanılgılar var, bazı yanlış anlamalar var, bazı da siyasî maksatlarla şu veya bu istikamete sevk edilmiş düşünceler var. Bunların hepsini kabul ediyorum; yani, iyi niyetle söylendiğini, her şeyin iyi niyetle söylendiğini kabul ediyorum.

Tabiî, huzurunuza gelen Hükümet programı, beş yıllık plan değil; yani, böyle, iki bin sayfa, üç bin sayfa bir dokümanda aranan şeyleri burada aramayacaksınız. Eğer bunun içinde her şeyi bulamadıysa değerli arkadaşlarımız, bunun tabiatından dolayıdır, doğasından, cibilliyetinden dolayıdır, İşte bunlara bu kadar sığıyor, buraya bu kadar sığıyor. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

CENGİZ ALTINKAYA (Aydın) — Yeni öğreniyoruz, yeni görüyoruz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Burada, bu kürsüde bu tartışmalar ilk defa yapılıyor da değil; zabıtlara bakarsanız, hep, bunlar söylenegelmiştir. Bunları önemsemiyor değilim, önemsiyorum; yalnız, bundan daha hacimli bir tartışmayı burada yapmak imkânı yoktur. Nihayet şunu da söyleyelim ki, koalisyon partileri olarak, bizim partilerimizin programları var, koalisyon olunca bu programları atmış değiliz. Ne yaptınız? Biz yine o programlara angajeyiz. Nereye angajeyiz? Taraftarlarımıza ve halka angajeyiz. Bizim, seçim meydanlarında söylediklerimiz var, biz onlara da angajeyiz. Nereye angajeyiz? Bizim taraftarlarımıza veya bütün halka karşı angajeyiz. Yalnız, bir de bizim koalisyon protokolümüz var. Binaenaleyh, şimdi bu koalisyon protokolü, artık, bizim milletle olan mukavelemizdir. Yani, bir koalisyonu...

FECRİ ALPASLAN (Ağrı) — O eskisi bitti mi?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Efendim, müsaade buyurun, bir dinleyin bakalım ne söyleyeceğiz.

Bu koalisyon protokolü, bizim partilerimizin programlarının tümü, seçim beyannamelerimizin tümü ve meydanlardaki beyanlarımızın tümü olacak idiyse, biz tek parti hükümeti durduk. Gelin, işi ayıralım. Biz bir koalisyon hükümetiyiz. Ne Doğru Yol Partisi, ne Sosyaldemokrat Halkçı Parti, tek başına hükümet kurma imkânları vardı da bunu ellerinin tersiyle ittiler ve geldiler koalisyon oldular! Böyle bir şey yok; koalisyon bir mecburiyettir. Bir mecburiyettir ve açıklıkla şunu söyleyelim ki, eğer, Doğru Yol Partisiyle Sosyaldemokrat Halkçı Parti 20 Ekim tablosunun içerisinden bu Hükümeti çıkaramasaydı Türkiye'nin işi zordu ve Türkiye yeni bir seçime gitmeye bile zorlanabilirdi.

CENGİZ ALTINKAYA (Aydın) — Daha iyi olurdu.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — "Daha iyi olursa" bunun hiç zorluğu yok. Getirin önergenizi... Önerge verecek kadar sayınız var; getirin... *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)* Eğer bıkmadıysanız seçimden, gelin hemen yarın seçime gidelim. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

AZİMET KÖYLÜOĞLU (Sivas) — Yenilen pehlivan doymazmış...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Daha önce de söyledim ya, meydanlardan geliyoruz. Meydanlardan gelince, ufunetimiz var - şöyle var, böyle var - umduğumuzu bulmadık; ama, millet bu kadar yerdi. Biz, şimdi çare müessesesiyiz, değerli milletvekilleri; bu müessese çare müessesesi. Burası bulacak çareyi, işi yokuşa süremezsiniz... Olumsuzluk çare değildir.

Örneğin, huzurunuza geldik; biz, kimsenin elinden Hükümet falan da almadık. Yani, birisi şurada oturuyordu, "kalkın buradan, biz gelip oturacağız" deyip, oturanların yerine de oturmadık.

Evet, bu iki partinin arkasında yüzde 48 oy vardır; hiç küçümseyemezsiniz, kimse küçümseyemez bunu. Efendim, karşısında da yüzde 52 vardır... Eğer o 52 kabili cem olsaydı, yani toplanabilir olsaydı, burada, biz değil, siz otururdunuz. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

Şimdi, bu çeşit beyanları yapmak usuldendir; onu da söyleyeyim size. Ben işin gerçeğine dokunmak istiyorum. Netice itibariyle, şuraya geliriz: Eğer değerli parti yöneticileri ve değerli gruplar mutabıksa, hemen gelecek haftanın içerisinde veya ondan sonraki hafta bu televizyon konuşmalarını yapalım. Halkın önünde halka açık, buradaki tartışmaya orada devam edelim ve yapılacak olan genel görüşmeleri de yine televizyona açık yapalım; halk burayı görsün.

Değerli milletvekilleri, bu müesseseyi çok daha itibarlı hale getirmeye mecburuz, bu müesseseyi aranır hale getirmeye mecburuz, bu müesseseyi halkın gözbebeği haline getirmeye mecburuz. Bu müessese halktan koparılmıştır, şu veya bu şekilde ve çok tartaklanmıştır ve bu müesseseyi gerçek halk devletinin, gerçek cumhuriyetin kalbi olan bir müessese haline getirmeye mecburuz. Bunu bir şartla yapabiliriz: Hepimiz bu ülkenin insanlarıyız, bu ülkenin çeşitli köşelerinden gelmişiz ve bu kürsüden herkesi dinlerken benim duyduğum hazzı size tarif edemem. Ne söylerseniz söyleyin, yeter ki bu kürsü hür olsun; yeter ki... *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)* Gelin bunu yaşatalım... İşte, olay bu... Onun içindir ki, milletvekillerinin ve onların teşkil ettiği bir müessesenin halka çok daha fazla sahip olması lazımdır. Herkese birden söylüyorum: Halksız bir demokrasi olmaz, halksız bir cumhuriyet de olmaz... Nasıl belli edeceğiz halka sahip olduğumuzu? Burayı boş sıralarla; açık söyleyeyim, boş sıralarla halka intikal ettirdiğiniz zaman, halk bu müesseseden ümidini kesiyor. Burayı daha cazip hale getirelim. Yardımcı olun, Tüzüğü değiştirelim ve Hükümet gelsin, haftada üç gün çalışılıyorsa, haftada iki gün birer saat, sözlü sorularınızı getirin, burada sorun, buradan cevap verilsin, 768 tane sözlü soru ile kapanmış bir Meclis olmaz değerli arkadaşlarım. Kimse savunamaz bunu, hiç kimse savunamaz. Gelin, birbirimizle olan farklılıklarımızı şöyle veya böyle gideririz veya gidermeyiz, önemli olan bu müessese üzerindeki konsensüsümüzü, fikir birliğimizi hep beraber devam ettirelim.

Evet, ülkenin pek çok meseleleri var. Tabiî, bir koalisyon Hükümeti... Koalisyon Hükümeti, iki partinin teşkil ettiği Hükümettir; ama bir hükümettir. Bunun yumuşak karnı da koalisyondur; yani, çizgisidir. Bu Hükümeti eleştirirken, genellikle, siyasetçi, bu yumuşak karnından işi koparmaya çalışır. Nasıl koparacaktır? İşte, koalisyon ortaklarından birine şunu diyecektir, öbürüne bunu diyecektir... Bunlar denenmemiş şeyler değildir, denenmiştir.

Bu koalisyon bir görev Hükümetidir; yani 32 tane sandalyeyi paylaşan bir Hükümet değil, bir görev yapmak üzere 32 tane sandalyeyi dolduran bir hükümettir. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

Bu, bir bölüşme hükümeti değil; kolu senin, bacağı benim, kulağı senin değil. Onun içindir ki de, bu Hükümet suijeneris bir şekilde kurulmuştur. Evvela ne yapacağım tespit etmiştir ve bu Hükümet 13 günde kurulmuştur. Başka ülkelerde, en uygar ülkelerde bile koalisyon hükümeti kurmak zaman alıyor, aylarca sürebiliyor.

Koalisyon bir uygar işidir; onu da söyleyelim. Hele Doğru Yol Partisi ile Sosyaldemokrat Halkçı Parti gibi kitlelere, senelerce birbirine şartlandırılmış - ki, genellikle o şartlandırmaları biz yaptık geliyoruz; halin icabı öyleydi - bu kitleler, "Hadi bakalım, şimdi birbirinizi hoşgörün, ülkenin sorunları etrafında toplanalım" dedik.

Devir değişmiştir, siyaset de değişmiştir. *(DYP ve SHP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Eğer biz çok partiyi yaşatacaksak - ki, yaşatacağız - sanıyorum ki hepimiz birbirimize karşı düşüncelerimizi de değiştireceğiz. Yani, siz bildiğinizi okuyun, başkası bildiğini okusun; ama, ülkenin büyük sorunları geldiği zaman, gelin bunun etrafında beraber olalım. Şimdi, ben size o büyük sorunları getireceğim.

Ülkenin bir demokratikleşme sorunu var mı? Var. Gelin bunun etrafında olalım. Hiçbiriniz reddedemezsiniz. Siyaset üstüdür diyemiyorum, siyasetin konusudur; ama, siyasetin ortak hedefidir. Öyleyse, gelin, bu Mecliste, bugünkü Anayasayı değiştirecek bir komisyon teşkil edelim, hep beraber, bu Anayasanın tartışmasını yapalım ve düzeltebildiğimiz kadarki kısmını düzeltelim. "Efendim, tutturmuşsunuz bir Paris Şartı, tutturmuşsunuz bir Helsinki Şartı, tutturmuşsunuz bir Avrupa Topluluğu..." diyorsunuz. "Biz bunların içinde yokuz" diyemezsiniz.

Değerli milletvekilleri, çağın dışında kalamayız; çağla beraber nefes almaya, çağla beraber nefes vermeye mecburuz, öyleyse, gelin, çağı yakalayalım; çağ atlamak falan değil de, çağı yakalayalım.

Kendi millî varlığımızı, millî değerlerimizi, millî ahlakımızı, millî kişiliğimizi, muhafaza edelim ve bunları Üniversal değerlerle zenginleştirelim. Üniversal değerlere, size ters düşmeyen üniversal değerlere, insanlığın yarattığı değerlere sırtınızı çeviremezsiniz; kimse çeviremez; aksi halde, yaşayamazsınız, *(ANAP sıralarından "Programda yok" sesleri)*

Programa gelince: Eğer şu protokolda var da programda yoksa, o, diğerini tamamlar; her ikisinde de yoksa, burada söylediğimiz şeyler onu tamamlar. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar, ANAP sıralarından gülüşmeler)*

Değerli milletvekilleri, niye tartışıyoruz; birbirimizden bir şeyler öğreneceğiz. Siz burada boş yere mi nefes tükettiniz, söylediğiniz şeyler boşa mı gitsin istiyorsunuz? İşte biz onlardan yararlanacağız. Bunu söylüyoruz. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

Olay şudur: Değerli bir partinin değerli bir sözcüsü arkadaşımız, geldi, bana döndü; "biraz daha adil davransaydın" dedi ve beni adaletsiz davranmış olmakla suçladı; sonra da, "Sayın İnönü'nün altına TÜBİTAK, Türk Standartları Enstitüsü yahut neyse, dört beş tane kuruluşun bağlandığını" söyledi ve "görüyorsunuz, ne kadar önem verilmiş" gibi bir fikri ortaya attı. O değerli arkadaşımla ben gene geçmişte beraber çalıştım. Kendisi Başbakan Yardımcısıydı ve...

NECMETTİN ERBAKAN (Konya) — Aynı kazığı ben de yemiştim. *(RP sıralarından gülüşmeler)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 21 Nisan 1975 tarihinde - ki, bu Hükümet 31 Martta kurulmuştu - güvenoyu aldıktan sonra, Devlet Bakanları ve Başbakan yardımcıları arasında görev taksimi yaptım. Şimdi - tarihi de burada, isterseniz herkese de verebilirim - Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Sayın Necmettin Erbakan'a bağlı tek birim var; o da Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma

Kurumu. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar, gülüşmeler)* Kendisini mahcup etmek istemezdim; ama, işi ters yerden tuttu. *(Gülüşmeler)*

Değerli arkadaşlarım, bizim tatbikatımızda, Başbakan Yardımcısı - bilhassa koalisyonlarda - koordinatördür ve Başbakan Yardımcısı - eğer uyum isteniyorsa - Başbakanın bildiği her şeyi bilmeye ve bir şey icra edilecekse, Başbakanın onunla istişare ederek, onları icra etmesine yarayan fevkalade değerli bir yerdir. Onun içindir ki, genellikle, Başbakan yardımcılarının altında, ünite olmaz; çünkü, ünite olursa, o zaman bu fonksiyon işlemez. Binaenaleyh, hiç kimsenin diyeceği bir şey yok. Açıklıkla söyleyelim; iki siyasî parti, şu veya bu şekilde kendi zorluklarını yenmiş ve bir program etrafında bir araya gelebilmiştir. Açıklıkla söyledik.

Gayet tabiî ki, "Ülkenin büyük sorunları" dediğimiz zaman - bize yöneltilmiş suallere de cevap vereceğim - ülkenin büyük sorunlarını huzurunuza getirmezsem, bu toplantı hedefine varmaz. Ülkenin birinci büyük sorunu, kan dökülüyor... Mesele ciddidir ve her birimizi alakadar eder. Kan dökülüyor... "Efendim, biz önleyemedik, siz önleyin" yahut "bir haftadır Hükümetsiniz, hâlâ niye önlemediniz" gibi sözlerin, bence geçerliliği yoktur. Gerçekten içinizde bu işi bir hafta zarfında önleyebilecek, durdurabilecek birisi varsa, gelin bir hukukî şekil bulun, ben hemen bu akşam görevimi ona devredeyim. *(DYP sıralarından alkışlar)* Fevkalade ciddî bir olaydır. "Ben bunu bir hafta içinde yapabilirim" diyen kimse varsa, "bir ay içinde, üç ay içinde yapabilirim" diyen varsa, ben görevimi devire hazırım. Bize Türkiye lazım; bize koltuk, makam vesaire lazım değil, bize bu ülkede huzur lazım, güven lazım. *(DYP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Değerli milletvekilleri, geçen 11 ay zarfında anarşi tablosu 402 kişidir ve bunun hemen hemen 300'e yakını devletin güvenlik kuvvetleridir; askerdir, subaydır, generaldir, polistir, kaymakamdır ve geri kalanı da masum vatandaşlardır; çoluk çocuktur, ihtiyar kadındır, ihtiyar adamdır. Günahtır... 1984 yılından bu yana geçen 7 sene zarfında 2.500 kişi hayatını kaybetmiştir. Bu 2.500 kişinin de 1.000'e yakını gene güvenlik mensubudur. Yurdumuzun bir aziz köşesinde fevkalade büyük bir rahatsızlık vardır ve yurdumuzun bu aziz köşesinde devlet fevkalade büyük yara almıştır; halkla devlet arasına da mesafe girmiştir. "Halkın tümü" demiyorum... Halk vatanperverdir... Halk korku içerisindedir... Halk, devletine, milletine bağlıdır; ama, ne yapsın ki, akşam olunca eğer devlet el değiştiriyorsa, bu insanların - can bu; can her şeyden aziz - birtakım korkular içerisinde olması kaçınılmazdır. Yedi senedir bu iş yapılamamıştır. Siyasî tartışmalarda "niye yapamadınız" gibi sorular yine sorulur da... Şimdi gelin de bunu nasıl yapacağımızı bir konuşalım. Biz sizin önünüze gelelim. Olayı anlatalım... "Ben bundan ne siyasî fayda çıkarırım" diye düşünenleriniz de olabilecektir; ona da bir şey demiyorum; ama gelin, bize değil, devlete yardımcı olun, Türkiye Cumhuriyeti Devletine yardımcı olun.

Sadece o bölgenin vekillerine değil, milletin vekilleri olarak hepinize sesleniyorum; hem halkı devletle ısıtmanın, devletle yeniden kucaklaştırmanın yollarını arayalım hem de kurşun atan elleri kıralım. *(DYP sıralarından alkışlar)* İnsanları öldürmenin hiçbir gerekçesi olamaz. İnsanları öldürme, ne kalkınmanın tedbiridir, ne hür olmanın tedbiridir, ne şunun, ne bunun tedbiridir; hiçbir şeyin tedbiri değildir. Terör, fevkalade yanlış bir şeydir; ama, var! Öyleyse, Türkiye bu dertten

kurtulmadıkça, başka şeyleri yapamaz. Bu, büyük şehre sıçramıştır. 9 milyon nüfuslu büyük şehir İstanbul, Türkiye'nin bir sorun şehri haline gelmiştir. Üzülerek söyleyelim ki, devletimiz, bu büyük şehrin sorunlarını zamanında anlamakta gecikmiş ve gerekli tedbirleri de alamamıştır, öyleyse, yine, "niye alamadınız" diyenleri muaheze edebiliriz, - o da çözüm değil çünkü - fakat ondan evvel geleni, gelin buralara çözüm getirelim, çözümler, mutlaka demokratik olsun, mutlaka hukukun içinde olsun, mutlaka hukukun üstünlüğüne dayansın. Çünkü, burada hukuk devleti, demokratik otoritesini ispatlamak mecburiyetiyle karşı karşıyadır. Türkiye Cumhuriyeti, hukuk devleti olarak otoritesini ispatlamaya hukukun üstünlüğünü, zulme kaçmadan, zorbalığa kaçmadan, haksızlığa kaçmadan, adaleti koruyarak ve hukukun içinde kalarak gücünü ispatlamaya mecburdur. Evet, Türkiye Cumhuriyeti Devleti, hukuk devleti olarak kalabilecekse - ki, kalması lazımdır - "Olmuyor işte bu, demokraside yapılamıyor" dedirtmemesi lazımdır. Bu müessesenin işidir; en önemli olay, bu müessesenin işidir. Gelin, bunu önünüze getirelim, bunu konuşalım ve önyargısız konuşalım, husumetsiz konuşalım, bundan evvelki zihnimizdeki bütün düşüncelerimizi bir kenara atalım, bir de öyle deneyelim; bunun içinden bir şey çıkaralım; çare çıkaralım. Bu olayın hükümetlerin işi olmadığı meydana çıkmıştır, Çünkü, hükümetlerin işi olsaydı, bu zamana kadar yapılır gelirdi. Gelin, bunu devlet işi olarak, devletin bütün kurumlarına hareket verecek şekilde, onlara destek verecek şekilde, onlara cesaret verecek şekilde, moral verecek şekilde; ama, evvela buradan başlayacak şekilde, bu olaya bir çare arayalım, bir çare bulalım.

Tabiî, denilebilecektir ki, şunu yapın, bunu yapın, onu yapın... Türkiye Cumhuriyeti koalisyon hükümetinin Bakanlar Kurulu listesi okunalı bugün bir hafta oldu. Biz, bu bir hafta zarfında devleti öğrenmeye, nerede ne var, onları bilmeye çalışıyoruz. Devlet zor iştir, dışarıdan bakıldığı gibi değildir birçok şey; içine girdiğiniz zaman çok şeyler değişiktir. *(ANAP sıralarından gülüşmeler)* Ben bu sabah 54 trilyon bütçe açığıyla karşı karşıyayım; hadi bana 54 trilyonu buluverir. *(ANAP sıralarından gülüşmeler)* Ben bunu devralıyorum beyler. "Bul kendin" diyemezsiniz bana. Ben, size bugün Türkiye'nin içinde bulunduğu durumu anlatıyorum. 98 trilyonluk bütçe fonlarıyla, şusuyla busuyla, aşağı yukarı 176 trilyona çıkmış; bunun 54 trilyonu açık; ayrıca da, 5 trilyon, üreticiye para vermeniz lazım. Bize, şunu dediniz yapmadınız, bunu dediniz yapmadınız, hadi yapın diyeceksiniz; biz de size döner deriz ki, peki, seçim zamanı gelirken tütün piyasası ilan etmenin ne alemi vardı canım. *(ANAP sıralarından gürültüler)*

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Bunları bilerek söz verdiniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Tütün yoktu orta yerde, tütün. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)* Ha, rey alacaktınız değil mi? Türkiye Cumhuriyetinde ne zaman ekim ayında tütün piyasası ilan edilmiş? Tabiî, bu bir siyasi mücadeleydi. Binaenaleyh, bu siyasî mücadelenin faturasını öderiz, hiç kimse endişe etmesin; yalnız sizin vaatlerinizi ne yapacağız, sizinkileri ne yapacağız? Yani siz, 70 lira buğdaya, bilmem şu kadar şuna, bu kadar buna; hepsini bırakmış gitmişsiniz, duruyor bunlar. Toprak Mahsulleri Ofisinin şu anda 1 trilyon 175 milyar lira borcu var; ne yapacağız bunu?

H. FECRİ ALPASLAN (Ağrı) — Hükümet çare müessesesidir.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Tabiî, tabiî, hükümet çare müessesesi de, sizin tortunuzun da çaresini arıyor; onu demek istiyorum. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

Şu konuda da beni iyi dinleyin lütfen. Şunu söylemek istiyorum: On sene devam eden yüzde 60 enflasyon Türkiye'nin bütün vidalarını gevşetmiştir. Şunu yaptık, bunu yaptık, şu kadar icraat yaptık, şöyle parlak bir şeyler yaptık falan diyebileceksiniz; diyeceksiniz; çünkü, yoğurdum kara diyen olmaz. Yalnız, bir gerçek var orta yerde; hakikaten, bu enflasyon on sene yüzde 60 civarında olmuş mu? Olmuş. Buraya gelip diyebilirsiniz ki, yüzde 70 dediniz; ama öyle değil... Ya ne? Yüzde 66. Ne fark eder ki 70'le 66? Burada denen sözü söylüyorum. Efendim, toptan fiyatı 54 imiş, tüketici fiyatı da 66 imiş... Zaten, tüketici ölçülür; bu 12 aylık vasatidir. Biz devletin rakamlarını kullanıyoruz. Mutfağa girdiğiniz zaman, yüzde 100'dür o; mutfak yüzde 100'dür. Binaenaleyh, canına okumuşsunuz, orta sınıf diye bir şey kalmamış. Orta sınıf diye bir şey kalmamış ki, bundan üç buçuk dört ay evvel bu kürsüden konuşurken orta sınıfın canlandırılması gerektiğini Hükümet buraya getirdi. Biz de dedik ki, "bir zamanlar orta sınıf vardı, ne oldu buna?" *(DYP sıralarından alkışlar)* Orta sınıfı canlandıralım diye buraya geldiğinize göre ne yaptınız ki orta sınıfa, canlandıralım diyorsunuz? Orta sınıfın canına okunmuştur; köylüsü ile işçisi ile memuru ile esnafı ile şoförü ile emeklisi ile dulu ve yetimi ile. Yüzde 60 civarında olan gayri safi millî hâsıla payı yüzde 30'a düşmüş. İstediğiniz kadar, şunu yaptık, bunu yaptık deyin...

Bakınız, 1991 Kasımında Türkiye... Sayın Mesut Yılmaz'ın, "hükümet zor iştir ve her zaman zor iş olmuştur, şurada oturanların işi daha zordur" demiş olmasını takdirle karşılıyorum, yalnız, ondan sonraki cümlelerini hıfzederek. Ben de onun altına cümle ekliyorum; hakikaten bu Hükümetin işi zordur... *(ANAP sıralarından "Vazgeçtin mi?" sesleri)* Ben buradan arkadaşlarıma bakarken, kendim orada yokum ya, "bunların işi zordur" diyorum. Çünkü, hadi bakalım, 54 trilyon lirayı bulun da, bu borçları ödeyin bir ay içerisinde... *(DYP sıralarından gülüşmeler)* Hadi bakalım, bu yüzde 66 enflasyonu indirin aşağıya... Evet... Hadi bakalım, milyonlarca işsize iş verin... "Canım, bu işin böyle olduğunu bilmiyor muydunuz, niye talip oldunuz buna" diyebilirsiniz. Ha, şimdi biz, bunları düzeltiriz diye talip olduk. *(ANAP ve RP sıralarından "Ne zaman?" sesleri)* Biz bunları düzeltiriz. Bakınız beyler, zaten, bunu birisi düzeltmeyecek mi? Düzeltecek. Yani, şu Parlamentonun içinden bir grup siyasî kişi çıkıp "biz bunu düzeltiriz" demeyecek mi? Demeyecekse, bu Parlamentoya gerek yok! Diyecek... Şimdi o, bugün biziz, yarın siz olursunuz, öbürgün öbür taraftaki arkadaşlar olur. Yeter ki bu yaşasın, yeter ki bu alterasyonu olsun, yeter ki bu böyle olsun.

Şimdi, daha işin başındayız, güvenoyu bile almamışız, bir haftadır da didiniyoruz, çırpınıyoruz. "Siz bu işi yapamazsınız" deniyor. Canım, biz bu işi yaparız diye çıktık orta yere. "Siz bu işi yaparsınız" demenizi de beklemiyoruz; ama, daha işin başında halkın moralini kırmayın hiç olmazsa. *(Gülüşmeler)* Ama, gene deyin, gene deyin; yaparsak mahcup olursunuz. *(DYP sıralarından alkışlar, gülüşmeler, ANAP sıralarından "Biz mahcup olalım" sesleri)*

Gerçekten, Türkiye, bu enflasyon işini halletmedikçe hiçbir şeyi halledemez. Enflasyon ile kalkınmış bir ülke yoktur. Ben burada kotasyonlar yapmak istemiyorum; yani, daha önce söylenen sözleri getirip söylemek istemiyorum. Enflasyon, kaynak yaratmaz. Faizin de muharriki enflasyondur. Yalnız, dünyada bir nizam var; dünyadaki nizamı inkâr ederek bir yere varmanız da mümkün değildir.

"Efendim bu kadar Batıcı olmayın vesaire" dendi. Biz Türkiye'nin Hükümetiyiz, Türkiye için varız, Türkiye'nin onurlu bağımsızlığını koruruz, menfaatlerini koruruz. Bu demek değildir ki, herkesle itişelim kakışalım... Hayır. Bunu uygar bir biçimde koruruz. Herkesle dostluk yaparak koruruz, barış içinde koruruz.

Herkes şundan emin olmalıdır ki, zorluklarımız içerisinde en önemli olaylardan birisi de dış borçtur. Yalnız, gelin şu enflasyon işini biraz tartışalım. Biz burada enflasyonun sebebini, kamu borçlanma gereksiniminin - dilim de dönmüyor ya o lafa - nispetinden dolayı alıyoruz... *(Gülüşmeler)*

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Ortağının terimi.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yani, yüzde 10-12, eğer bu kamu borçlanma gereksinimi oluyorsa, işin içinden çıkamazsınız. Ne olacak? İndireceksiniz bunu, indireceksiniz! Nereye indireceksiniz? 4'e, 5'e; daha sonra 2,5'e 2,5'ten yukarı çıkarmayacaksınız. Yalnız, bakın bakalım bu ihtiyaç nereden geliyor? Bu ihtiyaç iki yerden geliyor; bir tanesi devletin konsolide bütçe açıklarıdır, bir tanesi de KİT'lerden geliyor.

Şimdi, KİT'ler... KİT'leri ne yapalım?

A. MESUT YILMAZ (Rize) — Satın!

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Çok büyük fonksiyon görmüştür KİT'ler; Türkiye'de sanayileşmenin önderliğini yapmıştır; bugün, 650.000 kişiye hizmet vermektedir; üretimin de önemli bir kısmını yapmaktadır. Yalnız, KİT'ler bir sorundur, KİT'lerin sorun olmadığını kabul eden kimse yok, sorun değildir diyen yok. Yalnız, hadi bakalım, bu sorunun içinden nasıl çıkalım? Özerkleştirelim yahut özelleştirelim, yani bunları satalım... Satalım... Hadi alıcı bulun! Bunlar satılabiliyordu da, bizden evvelki hükümet niye satmadı?

KEMAL NACİ EKŞİ (İstanbul) — Satılmayı durdurdunuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Çünkü, onlar da biliyordu meselenin şeyini... Hiç elinizi açmayın beyler; yani, satılabiliyorduysa, satmanız lazımdı... Satabildiğiniz, 1 milyar dolarlıktır, hepsi ondan ibarettir; onda da çok büyük tartışmalara sebep olunmuştur.

Evet, bunları özelleştirelim... Hay hay... Yalnız, nasıl özelleştireceğiz, kim alacak bunu? Bunu alan yok ki... Kamu hizmeti görenlerin dışında olanları söylüyorum. Öyleyse, bir, ara program takip etmek lazım. Bunların özelleştirilmesine koalisyon partileri karşı çıkmıyor ve burada yazılmıştır... Bunları nasıl özelleştiririz? Özelleştiririz... Şöyle özelleştiririz: Belki gruplandırırız, düzeltiriz, ondan sonra özelleştiririz. "Bu çare değildir" diyenlere sesleniyorum: Gelin söyleyin, ne yapalım? Sorun, benim sorunum değil; hükümetler gelir, hükümetler gider, yarın buraya baş-

ka bir hükümet gelir oturur; onların da sorunu. Keşke sadece hükümetlerin sorunu olsa; sorun milletin sorunu, devletin sorunu..."

İşte, Hükümet önünüze geliyor, diyor ki, şöyle bir solüsyon getiriyoruz, bunu beğenmiyorsanız, beğendiğiniz bir şeyi söyleyin; o zaman yapıcı olur iş. Yani, bunu da kerhen yapmayın, kerhen söylemeyin; "Mademki yükü aldın, altında kal" diyemezsiniz. Çünkü, bizim altında kalmamızla mesele bitmiyor.

Bu yüzde 60 enflasyonu Türkiye durdurmaya mecbur; bir millî mesele haline gelmiştir; senin, benim, onun meselesi değildir, hepimizin meselesidir. İşte bu, orta sınıf diye bir şey bırakmamıştır. Gelir dağılımını berbat etmiştir ve aşağı yukarı 40'a yakın ilimizden göçe sebep olmuştur. Kalkınmakta gecikmiş yöreler veyahut da kalkınmada öncelikli yörelerin sayısı 48'e çıkmış; 48 il, bugün, kalkınmada gecikmeli yöre. Hatta bunun ucunu biraz açsan 60'a, 70'e falan da çıkacak. Türkiye'nin 4 ili, gayri safi millî hâsılasının yüzde 42'sini yapıyor; İstanbul, Ankara, İzmir, Kocaeli, Bursa'yı da katarsanız içerisine, Adana'yı da katarsanız, 6 ili yüzde 50'sini yapıyor. Oralarda toplanırız, ülkenin başka köşelerini boşaltırız. Onun için, İstanbul'a her sene 300 bin, 400 bin göç oluyor, kendi nüfusu da artıyor; hadi çıkın meselenin içerisinden... Küçükçekmece mıntıkasında 600 bin nüfus var, 60 jandarma asayiş görevi yapıyor... Yani, bu sıkıntıların içerisine Türkiye itilmiştir. Bu sıkıntıların içerisinden Türkiye'yi çıkaracağız; hep beraber çıkaracağız. *(ANAP sıralarından "aaa..." sesleri, gürültüler)*

Haa, "Siz çıkarın" diyorsanız, "mademki meseleyi bize bırakıyorsunuz, mademki meselenin ucundan tutmuyorsunuz, öyleyse, biz de, "çıkarmıyoruz" demeyiz, bütün gücümüzü kullanırız açıkça. Ben size bir yeni yaklaşımla yaklaşıyorum ye diyorum ki: "Gelin beyler, yardımcı olun, bu işin içinden çıkalım." Yüzde 2,5 nüfus artışı, yüzde 2,2 kalkınma, yüzde 66 enflasyon... İşte buyurun, Kasım 1991... Nüfus artışından daha az kalkınma, fukaralaşma demektir.

50 milyar dolar borç... Efendim, 50 değil, 43... 43 olsun; orada görünmeyenler var, FMS borcu var, şu var bu var; yine 50 milyara gelir o.

GÜNEŞ TANER (İstanbul) — FMS içinde, 43 milyar.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kalkamayız bu kadar büyük borcun altından. 86 trilyonu bulmuş iç borç ve mevduatlarınızın tümünü; yani yüzde 60'ını devlet emiyor ve böylece de kalkınmaya falan para kalmıyor. "Efendim, özel teşebbüs yapsın bunu..." Özel teşebbüse siz kaynak bırakmıyorsunuz ki... Borsa... Borsanın imkânlarını devlet yemiyor. Merkez Bankası... Onun imkânlarını da devlet yemiyor. Devlet, hesabını yitirmiş. Binaenaleyh, devletin hesabını yeniden bir araya getirmeye mecburuz. 119 tane fon... Bunların içinden bir kısmı lazım. Mesela, Savaş Sanayi Fonu lazım, birtakım fonlar lazım; ama, diğerlerinin hepsini bütçede giderler bunlardır, gelirler bunlardır diye muhasebe tekniğini sağlamamız lazım. Başka türlü, bütçe disiplini falan getiremeyiz. Yani, dağıtmışız şeyi... Dağıtanlara falan da; gene söylüyorum, bir eleştiri yöneltmiyorum, gerektiği zaman yöneltirim de... Demek istediğim şey, gelin bunları toparlayalım.

Nihayet, sanayileşme... Bu kitabın bir yerinde "sanayileşme hemen hemen durmuştur" yazıyormuş, bir yerinde "ivmesini kaybetmiştir" yazıyormuş, bir yerinde

de "sanayileşmede Türkiye mesafe almıştır" yazıyormuş... Bunların musahhih gibi okunmasına gerek yok. Her şey orta yerde, durum orta yerde. Sanayileşme; bilhassa imalat sanayii her sene yüzde 5 geriye gitmek suretiyle, yüzde 60 geriye gitmiştir. İmalat sanayiine yapılan yatırım orta yerde. İmalat sanayiine devletin yaptığı sabit sermaye yatırımları içerisinde miktar yüzde 20'lerden 5'e düşmüş, özel teşebbüsün yaptığı miktar da yüzde 35'lerden yüzde 25'e düşmüştür. Budur hadise. Bugün, Türkiye'nin satacak malı yok ve dış pazarlara satılabilecek malı yok; çünkü, geçen beş sene zarfında, Türkiye, imalat sanayiine iyi-kötü yapabildiği yatırımların çoğunu dış pazarlara satılabilir mal olarak yapmamış da, daha çok iç pazarlara giden mal olarak yapmış. Öyle ise sanayileşme olayına yeniden bir bakmamız lazım. Millî bir sanayi yapalım; yalnız değerli milletvekilleri, bu, dünyayla kucaklaşma olayını, yani küreselleşme, evrenselleşme olayını küçümsemeyin; bunlar, böyle, alaya alınacak konular değil. Alışveriş yapıyorsunuz dünyayla; yapmazsanız o alışverişi, batarsınız. Mal satacaksınız ve yatırım yaptıracaksınız, çıktığınız piyasalarda rekabet gücünüz olacak. Yaptığınız malın rekabet gücü yoksa, o piyasalarda bir şey yapamazsınız. Çalışan nüfusun yüzde 50'si maişetini hâlâ tarımdan tedarik eden bir Türkiye'desiniz. Bu nispet Amerika'da yüzde 3, Ortak Pazar ülkelerinde de yüzde 7,5-8. Ortak Pazar olayını gözardı edemeyiz. Ortak Pazar olayı sadece bir Ortak Pazar olayı değil; bir Avrupa komünitesi olayı değil. Avrupa'nın her şeyine imza koymuşuz. Paris Antlaşmasına devletin angajmanı var; Türkiye Cumhuriyeti Devletinin. Devlette mütemadiyet var. Neyin altına imza koymuş? İnsan Haklarının altına imza koymuş. İnsan hakları, Türkiye'de, dışarıdaki insanların hoşuna gitmek için değil, kendi insanlarımız için lazım.

Değerli milletvekilleri, bu işkence olayını falan kimse yadırgamasın. Yani, işkenceden kimsenin tüyleri diken diken olmasın. Türkiye'de işkence varsa, bu ayıptır, insanlık ayıbıdır; kökünden kazınmalıdır; herkes bu noktaya gelmelidir. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)* Çünkü, kime yapıyorsunuz işkenceyi? Kendi vatandaşınıza. Suç işlemiş adam; suçun karşılığında bir ceza yok mu? Eğer verebiliyorsanız, onu verin, onu vermeyi başarın ve ona ilave ceza veremezsiniz, onun dışında da ceza veremezsiniz.

Hapishaneler... Bu hapishanelerle de - açık söylüyorum - dünyanın önüne çıkamayız. Bu da dünyanın önüne çıkmak için değil... Adam kaza kader kurbanıdır... Kısasa kısas devri çoktan kapanmıştır. Modern hukukta, ceza, ibreti müessiredir; ceza, nedamet getirtecektir; ceza, ıslaha yarayacaktır. Eğer bir adam bir suç işlemişse, o zaman ona dayak atın, bir şey yapın... Böyle bir şey yok! Öyle ise, cezaevine koyduğunuz adam da sizin vatandaşınızdır. Allah kimsenin başına iş vermesin, öyle ise, ona, insan gibi muamele edeceksiniz. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)* İnsan gibi muamele, insanlık hakkıdır. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)* Bir adamın başına bir şey gelmiş olması, onun insan gibi muamele görmesini engellemez. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)* Ne yapalım yani, adamı başımızın üstüne mi çıkaralım? Hayır! Onu diyen de yok size. Öyle ise, gelin, dünyanın değerlerini, dünya ile bölüşmeye mecburuz; ama, kendi değerlerimizi yaşatmak şartıyla. Kim diyor size "yozlasın" diye... Yozlaşmayalım; ama, uzlaşalım. Olay oraya gelmiştir.

Şimdi, burada çok şeyler söylendi. Bence, bu kitap iyi okunursa görülecektir ki, öyle değil. Efendim, burada orman bilmem nesi yok... Var! Niye olmasın? Burada sanayileşme yok...

O da var! Burada aile yok... O da var!

AHMET DÖKÜLMEZ (Kahramanmaraş) — Başörtüsü yok.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — O yok; doğru.

Burada çok yanlış anlaşıldığı için bir şeyi izah etme durumundayım, o da şudur: Türkiye'nin sanayileşmesinde, bir zamanlar, "Türkiye, ithalat ikamesi yolunu denedi" diye kıyamet koptu. Ne yapacaktı Türkiye? Türkiye'nin bir rehabilite meselesi var; bugün de çözülmüş değil.

"Size 12,5 milyar dolar rezerv bırakıyoruz, vaktiyle 70 senti arayanlara; Lüksemburg'dan 1 milyon dolar alanlara..." Yani, devlet şimdi, Lüksemburg 1 milyon dolar verince almıyor mu? Elinin tersiyle mi itiyor? *(ANAP sıralarından "İstemiyoruz" sesleri)*

Ne istemiyorsunuz... Her sene 4-4,5 milyar dolar taze para bulmaya mecbursunuz. Başka türlü götüremezsiniz.

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — O zaman alamadınız...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bakınız, gene beni dinleyin, sonra bildiğiniz gibi karar verin. Türkiye'nin elinde 12,5 milyar dolar rezerv olması iyi, çok sevinilecek bir şey; yalnız, karşılığında da 50 milyar dolar borcu olması kötü.

Bu rezervi nasıl yapmışız? Kendi paramızla mı yapmışız? Yani, Türkiye dışarıya ihracat yaparak, oradan kazandığı paralarla rezerv mi yapmış? Yok; şöyle yapmış:

Türkiye, geçen yedi sene zarfında, yani 1984-1991 arasında, 100 milyar dolarlık ithalat yapmış, 42 milyar dolarlık borç ödemiş (142 milyar dolar) 10 milyar dolar da rezerv yapmış; 152 milyar dolar... Bu 152 milyar doları nereden bulmuş? 70 milyar dolarını kendisi kazanmış, 80 milyar dolarını ödünç almış. Bu 80 milyar doların 42 milyar dolarını geriye ödemiş, 10 milyar dolarını da rezerve koymuş, geriye 35-40 milyar dolayında bir borç kalmış; 10-12 milyar dolar da öncesinden varmış, bulmuş 50 milyar doları. Bu rezerv, bizim kazandığımız bir para değil. Bu rezerv, bizim yüksek faizle ödünç aldığımız bir para. Şunu söyleyelim...

GÜNEŞ TANER (İstanbul) — Öyle hesap yok...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bakın, nasıl hesap yapılıyor; hesap bu işte. Şimdi, siz, Türkiye'de kuru reel kur tutacaksınız, faizi, reel faiz tutacaksınız ve dünyanın faiziyle Türkiye'nin faizini denkleştireceksiniz. Bunu yapamazsanız, rekabet eden bir ekonomi falan kuramazsınız. Şu planın getirdiği olay o. Katma değerden işçinizin aldığı da dünyanın seviyesinde olacak. Bu üç şeyi yapamazsınız, globalleşme dediğiniz şeyi yapamazsınız. Yani, kur reel, faiz reel ve katma değerden işçinizin aldığı da o istikamette olacak. Yüzde 60 enflasyonla bunları tutamazsınız. Yüzde 60 enflasyonunuz varsa, siz eğer kuru da yüzde 25'lerde tutarsanız, geriye yüzde 35 makas kalır. Gerçi giderayak makası biraz kapattınız,

yüzde 8'e falan indirdiniz; ama, bu arada da dünyanın parası dışarıya verilmiştir faiz olarak. Öyle değil mi? Türkiye'ye gelen, sıcak paradır. Şimdi, bu makas çok kapandığı için, Türkiye'ye gelecek paraların bir kısmı azalabilir; çünkü, tatlı para bu. Dünyanın hiçbir yerinde yüzde 30-35 faiz verilmiyor. Ama bakınız, gayri safî millî hâsılasının yüzde 10'unu kamu açığı, gayri safî millî hâsılasının yüzde 10'unu iç ve dış faiz olarak veren bir memlekette hangi ekonomiden ve hangi zenginleşmeden bahsediyorsunuz? Edemezsiniz! Bunlar düzelecek, bunları düzelteceksiniz. Eğer biz bunları düzeltemezsek biz, "düzelteceğiz" diye geldik- bunlar daha kötü olarak başka bir hükümetin üstüne kalır. Bunları düzeltmenin de yolu, söylediğim gibi, bence - ideolojiyi bir kenara bırakacaksınız - akılcı ekonomik politikalardır. Bugün dünyada ve bugün ülkemizde yapılacak iş, bence - hangi siyasî görüşte olursak olalım, görüşlerimizi kendimiz yine muhafaza edelim - büyük olaylarda olayın içine girmek ve onun tedbirini bulmamız gerekecektir.

Sayın Başkanım, kaç dakikam var?

BAŞKAN — Efendim, normal süre olarak 20 dakikanız var. *(ANAP ve RP sıralarından gürültüler)*

KEMAL NACİ EKŞİ (İstanbul) — Nerede 20 dakika var Sayın Başkan?

BAŞKAN — Sayın Ekşi, saate bakmadan niçin itiraz ediyorsunuz? Efendim, 20 dakika zamanı var, toleransı da var. Sayın Erbakan'a, Sayın Ecevit'e, Sayın Yılmaz'a tanıdığımız toleransı da var. *(DYP sıralarından alkışlar, ANAP ve RP sıralarından gürültüler)* Alkışlanacak bir şey yok, biz realiteyi söylüyoruz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Tartışmaya gerek yok. Kaç dakika verirse, onu kullanacağım; yani, pazarlığım falan yok.

Şimdi, bir eleştiri daha yapılıyor; ama, şu ithal ikamesi konusunu tamamlayayım. Döviziniz yok, size mal lazım... Ne yapacağız? Bu malı yapan fabrikaları yapalım... Yaptık! Bu yaptığımız fabrikaların önemli bir kısmı 1980-1990 arasındaki döviz gelirlerimizi sağlamıştır. Olmasaydı neyle sağlayacaktınız? Sonra devir değişti, dünya da değişti; dünya bu defa açık rekabete gitti, dünya daha geniş ticarete gitti, ülkeler birbirlerine daha çok, sınırları kaldırma, sınırları fiktif vaziyette bırakma gibi durumlara gitti. Aslına bakarsanız, bu da, rekabet olayından insanlığın yararlanması içindir. Rekabet yoksa, kaynağınızı israf edersiniz. Hepiniz söylüyorsunuz; kaynak çok önemli bir olaydır. Yalnız kişi, kaynak elinde varsa, kaynağı ne yapacak? Amacı yoksa, projesi yoksa, yapacağı işi bilmiyorsa; kaynağı ne yapacak? İşte, onunla Cadillac alır, bilmem, saray yapar üstüne oturur, şu olur bu olur; petrol zenginlerinin yaptığı gibi. Bizim, cumhuriyetin başından beri fevkalade hırslı, fevkalade yüksek arzulu bir durumumuz olmuştur. Biz, pahalılığı, yoksulluğu, çaresizliği, cahilliği ye perişanlığı ortadan kaldırmaya koyulmuşuzdur. İkinci Dünya Savaşına kadar, devlet, gücü yettiği kadar bir şeyler yapmaya çalışmıştır. İkinci Dünya Savaşı sonunda da demokratikleşme olayı gelmiş, çok partiye geçilmiş ve reyle seçilen hükümetler gelmiş, reyle seçilen hükümetlerin üzerine reyin sahibi gelmiş ve Türkiye'nin üstündeki örtü kalkmıştır. O zaman, hadi bakalım, yol yapalım, su yapalım, elektrik yapalım, okul yapalım... Yapalım, her şeyi yapalım. Hep kaynaklarımız kıt olmuştur ve nihayet bir agragen ekonomi, bir tarım ekonomisi... Tarım

ekonomisinin sanayi ekonomisine, onu hizmet ekonomisine ve enformasyon toplumuna çevirmek kolay mı? Fevkalade zor. Geçen kırk sene, elli sene, Türkiye, bu şeylerin içerisinde boğuşarak geliyor. Yalnız, şimdi bir yere geldik; önümüzdeki on seneyi kaybedemeyiz, önümüzdeki on seneyi kaybedersek, dünyayı bir daha yakalayamayız. Öyleyse, dünyadaki gelişmelere paralel olarak ve dünyanın vaziyetine paralel olarak, hem amaçlarımızı ortaya koymaya hem de kaynak bulmaya mecburuz. Perikles'in bir sözü var; der ki, "Fix your eyes on greatness" Yani, yükseğe bakın. Bunu iki bin sene evvel söylemiş. Eğer burada söylenen şeyler, şu programın içinde söylenen şeyler, lüzumsuzsa, onu söyleyin. Lüzumlu; ama, bunun kaynağı yok... O zaman, gelin, hep beraber kaynak bulalım ve bir de takvim yapalım... *(ANAP sıralarından gürültüler)* Beğenmediniz mi yani sözümü? Peki, siz seyredin, biz yapalım. Olur mu? *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)* Yalnız, bize şunu söyleyin: "Bunlar lüzumsuz beyler" deyin. Gelin, Türkiye'yi büyütmeyi, Türkiye'ye yeni şeyler kazandırmayı lüzumsuz saymayın, kimse saymasın.

Nihayet, kaynak nedir biliyor musunuz? Beş senede yapılacak şeyi on senede yaparsınız... *(ANAP sıralarından "Ooo" sesleri)* Ooo'luk nesi var bunun? Hiç düşünmezseniz, hiç yapamazsınız. Ha mı? *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)* Kaynak odur.

Ben bu işin içinden geliyorum. Benim esas işim kalkınmacılık. İmar ve inşa olayı budur ve evet, kaynaklarınızı aşmayacaksınız; yalnız o bütçecilikte lazım; fakat, siyasî ufka geldiğiniz zaman, büyük bakacaksınız: Böyle bir Türkiye olmaz... Bu kadar yaptık... Gene, böyle olmaz... Çok yaptık; az şey yapmadık, pek çok güzel şey yaptık, yani, her devir yaptı, her devir yaparak geldi. Birbirimizi acımasızca eleştiririz; ama, yapılarak geldi. Geldi de, Türkiye'ye yeniden limanlar lazım. "Efendim, 5 tane liman yazdın, 2 tane buraya koydun." Canım, eksik kalanını da siz söyleyin, ilave edelim oraya.

H. FECRİ ALPASLAN (Ağrı) — Nasılsa yapılmayacak!

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Dur kardeşim! Bütün mesele şurada: Türkiye'nin limana ihtiyacı var mı? Var. Türkiye'nin İstanbul'unda liman yok. İzmir'inde... Adam, Urla'da boşaltıyor da Alsancak'a getiriyor, ondan sonra ve Antalya'sında liman yok ve Mersin Limanında 15 tane gemi, işin iyi olduğu zaman, iki gün, üç gün, beş gün orada bekliyor. Liman lazım. Nereden itibaren? Rize'den başlayarak liman lazım. *(Gülüşmeler, DYP ve SHP sıralarından alkışlar)* Evet, evet... Eğer bir hareket olsa, o Karadeniz limanlarının hiçbirisi yetmez; ne Trabzon yeter, ne Giresun yeter, ne Samsun yeter, ne Zonguldak yeter... Ama, gelin, "buna gerek yok" demeyin. *(ANAP sıralarından, "gerek yok demiyoruz" sesleri)* Canım, "neyle yapacaksınız?" demek, "gerek yok" demektir, odur o.

Otoyollar... Otoyollar bizim 1979 programımızda vardır, 1977'de de vardır.

NABİ POYRAZ (Ordu) — Kaç kilometre yaptınız?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Biz mi? 40-50 kilometre yaptık; ama, otoyola gelinceye kadar, evvela İzmir'den Hopa'ya gidecek yol lazımdı, evvela Samsun'dan Hopa'ya gidecek yol lazımdı, evvela Ankara'dan Samsun'a gidecek yol lazımdı, Ankara'dan Zonguldak'a gidecek yol lazımdı... *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

Sizin yaşınız müsait mi bilmiyorum; ama, hiç Yeniçağa'dan Zonguldak'a gittiniz mi?

Ondan sonra, siz ne kadar yaptınız, biz ne kadar yaptık meselesi değil mesele. Yapılsın. Yalnız, yapılmış olan otoyolların yekûnu 240 kilometre; haziranda bunun 700 kilometreye çıkacağı söyleniyor. Bu 240 kilometrenin her 10 kilometresinde de açılış yapılmıştır; hepsi bu. On senede 240 kilometre yaparsanız, 24 kilometre eder yılda, Küçümsemiyorum, gene iyi, yani fena değil. Yalnız, bunların bir an evvel tamamlanması, yeni otoyolların yapılması lazım. Lâzım da...

LEYLA YENİAY KÖSEOĞLU (İstanbul) — Para?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Siyasetin vazifesi odur. Siyasetin vazifesi, hedefi ortaya koyacaktır; parayı bulacak, düşünecek, siyasetin kadroları vardır; administrasyonun da kadroları vardır. Hiç para meselesi, kaygınız olmasın; zaten, olmazsa yapamazsınız. Projeniz varsa, parayı bulacaksınız. Biz, çok kere, projesizlikten para bulamadık, yani daha doğrusu, projemiz olmadığı için parayı kullanma durumunda olmadık.

Demiryolu... Ne olurdu şu İstanbul-Ankara demiryolunu geçen on senede tamamlasaydınız? Ama, buna lüzumsuz diyemezsiniz, 20 milyon insana hitap eden bir yol bu. Sürat demiryolları bugün Avrupa'nın en önemli işi, Japonya'nın da en önemli işi; İspanya bile 10 milyar dolarla demiryollarını tamire gitti.

Geçen on sene zarfında bir kilometre demiryolu yapılmamıştır Türkiye'de; mevcut demiryolları da ıslah edilmemiştir; o yüzden de, demiryolları dünyanın zararını eder. "Dünyanın her tarafında demiryolu zarar ediyor" denebilir; ama, bu kadar büyük zarar olmaz. İşte oradan geliyor; 11 trilyon KİT açığı var önümde, yani, 54 trilyon açığın 11 trilyonu KİT açığı.

"Efendim, siz zam yapmayacağız dediniz, hadi bakalım, çıkın işin içerisinden." Zammı benim kucağıma koyduktan sonra, ha sen yapmışsın, ha ben yapmışım, ne fark eder? *(Gülüşmeler)* Bu şuna benzer: Yani, çocuk doğmuş, çocuğun babası meçhul; doğuran kadın, götürmüş cami avlusuna koymuş... Ondan farkı ne bunun? *(Gülüşmeler, DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

Şimdi, Sayın Yılmaz, "Ah, beni bıraksaydınız da, size şu GAP'ı bir anlatsaydım" dedi. Gelin, on beş gün sonra televizyona çıkalım sizinle, GAP'ı bir anlatın millete, bir de ben anlatayım. *(DYP ve SHP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Hatta müşavirlerinizle falan gelin. Yani, kimi istiyorsanız onunla beraber gelin; sıkı bir konudur.

Bakınız, GAP dediğiniz olay şudur: GAP, Güneydoğu ve Doğu Anadolu'nun kalkınmasını örttü. "Efendim Bitlis'e bir şey yapmadınız" dendiği zaman, "Canım GAP yapılıyor ya! "Kars'a bir şey yapmadınız" dendiği vakit "canım GAP yapılıyor ya!" Şu, Kars'ın şeker fabrikasını bitirseydiniz ne olurdu yani, ne olurdu canım? Bu kadar şeyi bize niye bıraktınız yani? *(Gülüşmeler)*

Şimdi, GAP olayı şudur: 20 milyon dönüm arazi sulanacak. Dicle (yani Diyarbakır) Ovasında, Dicle Nehrinin kollarından gelen sular üzerinde yapılan barajların şantiyeleri durmuştur ve sulama işleri de durmuştur; hepsi durmuş ve Devlet Su

İşleri, Bayındırlık Bakanı arkadaşımızdan, ayın sonuna kadar ödenmek üzere 3,5 trilyon lira para istiyor. Beş aydır, altı aydır para alamayan adamlar var ve Urfa Tüneli inşaatı durmuştur. Yani, açmaya gelince hızlı hızlı gidildi; sevinilecek bir şey, gidilsin, millet duysun bunları da, yalnız hem birinci tünel açıldı, hem ikinci tünel açıldı; fakat, şimdi para yok. Adam 2 bin kişilik şantiyesini dağıtmış. Hükümet Programında da yazılı o ve eğer, Atatürk Barajı zamanında dolarsa, Urfa Tünelinin içine su girecektir. Tünelin temelini ben attım. Binaenaleyh, tünelin içine su girecek; ama, o tünelin ucundan çıkan suyun ovada kanalı yoktur.

CENGİZ ALTINKAYA (Aydın) — Var!

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Dilimde tüy bitti, dört senedir burada söylüyorum "şu kanalları yapın" diye. Urfa Tünelinin içinden çıkan... öyle, var demekle olmaz, ben senden iyi biliyorum o işi. *(DYP sıralarından alkışlar)* Gayet açık söylüyorum yani...

Şimdi, bakın, bir şey söylüyorum: Tünelin içinden 304 metremikap saniye su çıkacak; bununla 4,5 milyon dönüm arazi sulanacak. Halen 1 milyon dönümlük şebeke yok ve o tarihe kadar da şebeke falan olmaz. Şebeke, çok zor bir iştir ve 1980'de ihale edilen Akçakale Kanalı dolmuştur, sonra yeniden temizlemişler.

Ne olurdu şu Şanlıurfa Havalimanını yapsaydınız. 1987'de de söyledim burada. O günkü Bayındırlık Bakanı değerli arkadaşımız Giray, burada, "Mevcut meydanı bırakacağız, Tek tek Dağlarının eteğinde bir meydan yapacağız" dedi. Bakınız zapta, aynen böyle... Ama, mevcut meydanı ki 1.600 metre toprak pisttir, üzerine 20 santim beton-asfalt koymak, suretiyle yaptınız; fakat, 1.600 metreye uçak inmez ki! Yarın burada üretim meydana geldiği zaman, bu üretimi nereye koyacaksınız beyler, nereye koyacaksınız?

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Şanlıurfa) — Programda yeni havaalanı yok Sayın Demirel.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Vardır, vardır.

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Şanlıurfa) — Yeni havaalanı yok.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Vardır.

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Şanlıurfa) — İçme suyu projesi yok, eskiyi geliştirme vardır.

BAŞKAN — Hatibin sözünü kesmeyelim efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Urfa olayına ne kadar önem verdiğimizi bilirsiniz; eksik kaldıysa tamamlarız, oldu mu? *(Gülüşmeler)*

Bakınız, gelin şu Harran Üniversitesini kuralım bir an evvel. Kanun çıktı... İyi de... Kanunla olmuyor iş. Bir ziraat fakültesi; oniki sene oldu... Bu bölgenin çocuklarına ilim ve bilgi verin ve gelin, buralara ilim götürelim. Gaziantep Üniversitesi, 20 bin öğrencisiyle Adana Üniversitesi pırıl pırıl... Diyarbakır Üniversitesi; gelin bunu kuralım. Bu bir entegre projedir. Bu entegre projenin elektrik kısmını yapıyor, çıkıyoruz. Elektrik kolaydır. Çünkü, suyu topladım; türbin jeneratörü zaten başka yerde yapılıyor, getirir koyarsınız ve elektriği çıkarırsınız. Elektrik değil aslolan ve

onu da söyleyeyim, Türkiye 1996'da karanlıkta. Bu kadar övünmelere falan gerek yok. Her sene Türkiye'nin 6 milyar kilovat/saat elektrik ihtiyacı var. Yapılmakta olan tesisler bu ihtiyacı karşılayacak durumda değildir. Eğer, yeniden birtakım şeyler yapılmazsa, 1996'da Türkiye karanlıkta. Şunu da söyleyeyim: Elektrik şebekesinde Türkiye'nin yüzde 18 zayiatı vardır; hiçbir ülkenin yüzde 18 zayiatı yoktur. Yani yüzde 18 zayiat, aşağı yukarı, 7 ilâ 8 milyar kilovat/saat, 10 milyar kilovat/saat elektrik... Zayiat bu ve zayiat, normal olarak yüzde 5'i geçmez. Elektrik elektrik dediğiniz olay, o noktaya gelmiş.

Türkiye bugün 100 milyar kilovat/saat elektrik kullanabilmeliydi. 1990'da 57 milyar/saat, 1991'de de 60 milyar kilovat/saat elektrik kullanıyor Türkiye. Henüz, adam başına 1.000 kilovat/saat civarındayız.

Burada bir hesap verildi "1983'te adam başına 1.450 dolar, 1991'de 2.600 dolar" diye ve 2.600 dolar hesabını yaparsanız, 60 milyonla çarparsanız... "Acaba bu lira mıydı?" diye düşünekaldım; çünkü, Türkiye'nin millî geliri, bildiğimiz kadarıyla, 440 trilyon lira. 440 trilyonu beşe böldüğünüz, dörde böldüğünüz zaman, aşağı yukarı 100 milyar dolar eder. 100 milyar doları 60 milyon insana bölün, 1.500 dolar eder. Ha, p.p.p. hesabı ise (yani purchasing power parity/satınalma gücü ise) o biraz bundan yüksek; ama, netice itibariyle, Türkiye'nin millî geliri 2.600 dolar değil de 2.000 dolar olsa veya 2.000 dolar değil de 2.600 dolar olsa, bu, ulaşmaya çalıştığımız yerin çok gerisinde. Ulaşmaya çalıştığımız yer 15 bin dolar, 20 bin dolar ve Ortak Pazar ülkeleri dediğimizin vasatisi 12 bin dolar.

Yani, onun içindir ki, nasıl olacak? Yüzde 4,5 civarında bir kalkınma hızı sağlamışsınız, yüzde 2,5 nüfus artmış, geriye kalan yüzde 2 ile bu gelişmeyi sağlamışsınız... Bunlar mümkün değil. Zaten bizim devletimizin değil, başka devletlerin de beynelmilel müesseselerin de hesapları var; o hesaplara baktığınız zaman, o rakamlar doğru değildir. Türkiye, Avrupa'nın, adam başına millî geliri en az ülkesidir.

"Efendim, komşularımıza bakın." Kime bakalım komşularımızdan, İran'a mı bakalım? Adam harp etti on sene; Irak'a mı bakalım, Suriye'ye mi bakalım; nereye bakalım komşularımızdan? Yunanistan'a bakalım; 5 bin dolar, 6 bin dolar gelir seviyesi. Bulgaristan'a mı bakalım? Hayır, rejim değiştiriyor adam. Sovyetler Birliğine mi? Sovyetler Birliğinin adam başına gelir seviyesi 5 bin doların üzerindedir. Bugünkü sıkıntıları ayrı... *(ANAP sıralarından gürültüler)* Evet, evet, 5 bin doların üzerindedir adam başına gelir seviyesi.

KEMAL NACİ EKŞİ (İstanbul) — Adam 10 dolar aylıkla çalışıyor...

RASİM ZAİMOĞLU (Giresun) — Sayın Başbakan, ne zaman yurt dışına çıkıp da bunları öğrendiniz? Sorunun cevabını verin. On beş senedir yurt dışına çıkmıyorsunuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Canım, bunları öğrenmek için yurt dışına çıkmaya gerek yok. Yurt dışına çıkarsın da binaları görürsün gelirsin, kafaya bir şey girmez. Anladın mı? *(DYP sıralarından alkışlar)*

Evet, şimdi gelin, Türkiye'nin yeni projeler ve alanlarını yapalım; Doğu Anadolu kalkınmasına eğilelim, bu entegre projeyi tamamlayalım ve Orta Anadolu için yeni projeler geliştirelim.

Sanayileşme... İkame sanayii mi kuracağız, yoksa ihracat sanayi mi kuracağız? İşte, laf oydu. Bu, "anlamadık" dediğiniz yer orası. Orada diyor ki, "İkame sanayii, ihracat sanayii diye ayırt etmeksizin, doğru olanı yap." Esneklik onu getiriyor.

"Efendim, şu sanayii kurmayız, çünkü ikame sanayiidir..." Bir şey daha söyleyelim: "Biz hiç sanayi kurmayacağız..." Peki, Doğu Anadolu ne yapacak? Doğu Anadolu'da sanayii kuracaksınız, kurduracaksınız da... Devlet olarak kuracaksınız ve kurduracaksınız. Binaenaleyh, gidin bakın Erzurum'a, şu kışın ortasında, kaç kişi işsiz... Kaç kişi işsiz... Evet, hâlâ Doğu Anadolu... Bugün, İtalya'ya giderseniz, Güney İtalya'da devletin yaptığı fonksiyonları bizim Doğu Anadolu'da yapmamız lazım. "Her şeyi bıraktık biz..." Yani, "Müteşebbisler yapsın..." Yapmıyor adam. Ne yapacağız? "Kardeşim, yapmıyorsa, sen de çobanlığa razı ol!" Çobanlığa razı; ama, bu defa o da gitti elinden; İran'dan geliyor hayvanlar, kesiliyor, bilmem Romanya'dan geliyor hayvan, kesiliyor; Erzurum'daki kombinalar dışarıdan gelen hayvanları kesiyor... Öldürmüşüz hayvancılığı...

Öyleyse, yapılacak çok işimiz var: Gelin, köye, kente hizmet götürelim ve Türkiye'ye yeni bir altyapı yapalım hukuk devletini yaparken bir taraftan.

Evet, bizim vaatlerimiz var; asgarî ücretten vergi almayacağız. "Ne zaman almayacaksınız, ne kadar almayacaksınız?" Ee canım, eğer kademeli dediğimiz zaman; altı ay, sekiz ay, on ay kademeli ise, bunda ne var yani? Çalışanlardan, 20 yılda, kadınlar emekli olacak yaşına bakılmaksızın, 25 yılda da erkekler emekli olacak.

Evet, bu yeşil kart işleyecek beyler! *(DYP sıralarından alkışlar)*

Bunun esprisi ne? Bunun esprisi şu: Hastane kapısına gelen adama, "kardeşim, eğer paran yoksa öl" deniyorsa, devlet buna dayanamaz; çünkü, böyle devlet olmaz. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)* Parası olandan para almayın diyen var mı size? Parası olandan alın. Bizim korumak mecburiyetinde olduğumuz parası olan değil, bizim korumak mecburiyetinde olduğumuz garip insan ve ücra köşedir, onu koruyacağız.

M. RAUF ERTEKİN (Kütahya) — Böyle söylemediniz ama...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sosyal devlet bu... Böyle söyledim... Söyleyen benim; yani ben, Türkiye'nin zengin insanına da bu yeşil kartı versem, alırlar mı? *(DYP sıralarından, "onlar alırlar" sesleri)*

Borçlar affolacak; ama, hepsi değil. Eğer devletin uyguladığı politikalardan dolayı Türk vatandaşı zora düşürülmüşse, küçük çiftçinin borçlan affolacak; hayvancılık dahil... *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

"Ne zaman? Hadi şunu yapın..." Canım, bir oturalım bakalım yani.

Bağ-Kur olayına bir çare bulunacak. Bağ-Kur, çok büyük sıkıntı.

Peşin vergi de kaldırılacak; ondan emin olsun herkes. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

Asker sayısı azaltılacak ve askerlik zamanı da azaltılacak; hem sayıyı azaltacağım, hem süreyi.

Seçme yaşı 18'e indirilecek, seçilme yaşı da 25'e indirilecek; protokolde vardır. Gençliğin, kadının, üniversitenin siyasete katılımı sağlanacak.

"Efendim, bunun içinde aile yok..." Kadın, aile ve çocuk sorunlarına bakan bakanlık kurduk, içinde de var onun.

Planlamadan yararlanmak istemeyen, yararlanmasın. Planlama bir olaydır. Bakınız, Türkiye'de doğan her bin bebekten 66'sı. beş yaşına kadar ölüyor; öyle mi doktor?

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Evet, öyle.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Başka ülkelerde ne oluyor? 6'sı ölüyor. Genç analara ve yuvalara el uzattım beyler. Vatandaş kaç tane çocuk yapmak istiyorsa yapsın; ama, bunu yaparken de, kadın, çocukları arkada yetim bırakıp gitmesin; odur mesele, ondan ibarettir. Yoksa, bunu alacaksınız; efendim, şuna mani oluyorlar, buna mani oluyorlar...

Şimdi bakınız, birçok yerde devlet politikaları vardır; Çin'de bir çocuktan fazlasına müsaade etmiyor adam şimdi. Burası Çin değil. Yalnız, bir ülkenin nüfusu yüzde 2,5 artarsa, bu yüzde 2,5 artış da yılda 1 milyon 250 bin kişi ederse, bu 1 milyon 250 bin kişi sizden iş isterse, 1 milyon 250 bin kişi sizden okul isterse, 1 milyon 250 bin kişi sizden ev isterse, 1 milyon 250 bin kişiye askerlik yaptırma durumunuz olursa ve siz ancak bunun yarısını yaparsanız, aç insanlardan, sefil insanlardan, işsiz insanlardan meydana gelen bir toplum çıkar orta yere. Gelin, tok insanlardan, işi gücü olan insanlardan, okuyabilen insanlardan, okutulabilen insanlardan meydana gelen bir toplum yapalım. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)* Mutlu toplum o. Yani, benim vatandaşım istediği kadar çocuk yapmasın diyen yok. Zaten, ekonomik durum düzeldikçe çocuk sayısı da azalır; çünkü, çocuk, agragen toplumda (tarım toplumunda) sigortadır. *(ANAP sıralarından, "Sayın Başkan, vakit doldu, büyülendin mi?" sesleri)*

BAŞKAN — Bakıyorum... Büyülenmedim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hür üniversite olsun, yargı bağımsızlığı olsun; bunların hepsini yapalım; özerk televizyon olsun ve özerk üniversite olsun.

Değerli milletvekilleri, huzurunuzda bulunan Koalisyon Hükümeti, çok iyi niyetlerle, ülkemizin bütün sorunlarını kucaklayarak, ülkemizde bize oy veren vermeyen herkesi kucaklayarak ve ülkemizin her köşesinin Hükümeti olma iddiasıyla, ülkemizde herkesin Hükümeti olma iddiasıyla ve kapıları; devletin kapılarını herkese açmak, hastanenin kapılarını herkese açmak; devleti, halkın devleti; Meclisi, halkın meclisi; milletvekilini, halkın milletvekili; Hükümeti, halkın hükümeti yapmak maksadıyla ve mutlaka insan haklarını en iyi şekilde ihya etmek maksadıyla huzurunuzdadır ve hür basın, hür üniversite, hür sendika...

FAHRETTİN KURT (Trabzon) — Sayın Başkan, bir saat daha konuşma hakkı var mı?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Biraz evvel deseydin "konuşma" diye, konuşmazdım yani.

...Velhâsıl, bu ülkenin insanlarının tümünün; doğulusunun, batılısının, kuzeylisinin güneylisinin, hepsinin birbirini kucakladığı, hepsinin birinci sınıf vatandaş olduğu ve hepsinin bu ülkenin imkânlarından eşit şekilde faydalandığı; koropsiyona, yani her türlü suiistimale kapalı, her şeyin halkın gözünün önünde cereyan ettiği ve herkese - senden benden diye ayırmaksızın - eşit muamele ettiği, her şeyi şeffaflık içerisinde götürdüğü; nihayet, devletin demokratik otoritesini tahkim etmek suretiyle, hukuk düzeni içerisinde, hukukun yüksekliği, hukukun üstünlüğü içerisinde bir gerçek demokratik devleti yapalım diye uğraşacağız. Niyet budur; buna kimsenin itirazı olabileceğini sanmıyorum. "Canım, nereden yapacaksınız bu kadar işi" dendiği takdirde, bize değil, bu hedefe itiraz edilmiş olur.

Gelin, bu hedefi hep beraber benimseyelim. Eğer, sizin bildiğiniz daha iyi bir hedef varsa, siz onu söyleyin, onu hep beraber benimseyelim. Bu ülkede, değişik siyasî partiler olsak bile, hepimizin, örnek adam, örnek düşünce sahibi olmamız mümkün değildir; ama, bu demek değildir ki, hiçbir fikirde beraber değiliz; böyle bir şey olmaz. Demek ki, Türkiye'nin bölünmez bütünlüğüne beraber sahip çıkmak, sosyal devlete, laik devlete beraber sahip çıkmak ve ülkenin zenginleştirilmesine beraber sahip çıkmak, insan haklarına beraber sahip çıkmak, sanıyorum ki, siyasî farklılıklarımızı unutmamızı gerektirecektir; siyasî farklılıklarımızı, bunun dışında mütalaa edeceğiz.

Onun içindir ki, ben, teker teker, burada konuşan değerli arkadaşlara cevap vermeye kalkmadım; daha çok, bir genel olayı, Türkiye olayını, sorunlu Türkiye olayını 1991 Kasımında huzurunuza getirmeyi, kendimin, başında bulunduğum Hükümetin ve Koalisyon Hükümetini teşkil eden partilerin hissiyatına tercüman olmak için burada söyledim bunları.

Yalnız, bütün olay Parlamentoda bitmiyor; böyle bir büyük gayeye millet olarak yönelmemiz lazımdır. Büyük Atatürk'ün bize gösterdiği yol, "Çağdaşlığı yakalayın" yoludur, "aklınızı kullanın" yoludur, "İlmin ışığında hareket edin" yoludur; ama, mutlaka birliğimizi, beraberliğimizi koruyalım.

MUSTAFA PARLAK (Rize) — Köprü geçiş ücreti yarıya inecek mi?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Siyasî fikir ayrılıklarından dolayı meydana gelebilecek kırgınlıkları yahut gelmiş kırgınlıkları bir tarafa atalım. Türkiye Büyük Millet Meclisi, eğer, büyük meselelerin etrafında - siz de getirin büyük meseleyi, toplanabilmeyi başarırsa ve evvela kendisini parlatırsa bu müessese kendisini parlatmak mecburiyetindedir - rejimin kalbi haline gelirse, üstünlüğünü, süper otoritesini koyarsa, sanıyorum ki, Türkiye'de çok büyük bir moral gelişme olacaktır. Bunun meydana getireceği imkânlar, kaynaklar, aklımıza koyduğumuz her şeyi yapmamıza yetecektir. Hatta, bir gün gelecektir denecektir ki, büyük Türkiye falan diye anlatılan bu laflar az bile kalmış, keşke daha çoğunu düşünseydik.

Cenab-ı Allah yardımcımız olsun.

Bizi dinleyen vatandaşlarımıza ve hepinize sevgilerimi, saygılarımı sunuyorum. *(DYP sıralarından ayakta alkışlar, SHP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Başbakan.

Muhterem milletvekilleri, İçtüzüğün 62'nci maddesine göre, "son söz milletvekilinindir" hükmüne uyarak, sıradaki bir milletvekili arkadaşıma söz vereceğim.

Daha önce, Sayın Ökkeş Şendiller'in muhalefete sataşmadan dolayı bir söz istemi vardır.

Kendilerine sormak istiyorum, muhalefete sataşma nerede olmuştu?

ÖKKEŞ ŞENDİLLER (Kahramanmaraş) — Sayın Genç'in konuşmasında Sayın Başkan.

BAŞKAN — Sayın Genç'in konuşmasında, sataşma, daha ziyade Anavatan Partisi Grubuna olmuştur; oradan böyle bir talep vaki olmamıştır. Onun için, söz veremiyorum.

KAMER GENÇ (Tunceli) — Sayın Başkan, ben muhalefete sataşmadım, Böyle, kendi kendinize hüküm vermeyin lütfen.

BAŞKAN — Sayın Zeki Ergezen, buyurun efendim.

ÖKKEŞ ŞENDİLLER (Kahramanmaraş) — Sayın Başkan, 19 bağımsız milletvekili var burada, grubumuz yok diye cevap vermeyecek miyiz? Hiç olmazsa sataşmadan dolayı söz verin bize.

BAŞKAN — Efendim, İçtüzüğümüz, şu anda, söz vermemize müsait değildir. İçtüzüğümüz bağımsız milletvekillerine söz verilmesine müsaittir; ancak, zamanında müracaat etseydiniz konuşmanıza müsaade ederdik.

ÖKKEŞ ŞENDİLLER (Kahramanmaraş) — Sayın Başkan, hani demokratikleşecektik? Konuşmak demokratik bir haktır.

BAŞKAN — Ökkeş Bey, zamanında müracaat etseydiniz, Sayın Genç'in yerine siz söz alırdınız.

ÖKKEŞ ŞENDİLLER (Kahramanmaraş) — Sayın Ecevit'e söz verdiniz ama?

BAŞKAN — Sayın Ecevit de zamanında müracaat etmişlerdi.

ÖKKEŞ ŞENDİLLER (Kahramanmaraş) — Efendim, biz de zamanında müracaat ettik; grubumuza bir sataşma olmuştur ve ben, o grubun bir milletvekili olarak söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Ergezen.

ZEKİ ERGEZEN (Bitlis) — Muhterem Başkan, muhterem milletvekilleri, Hükümetin muhterem üyeleri; sözlerime başlamadan önce, hepinizi saygıyla selamlarım.

ÖKKEŞ ŞENDİLLER (Kahramanmaraş) — Sayın Başkan, zamanında müracaatımı yaptım; 19 bağımsız milletvekilinin grubu yok diye sataşmadan dolayı söz vermeyecek misiniz?

KAMER GENÇ (Tunceli) — Sayın Başkan, ben muhalefet partilerine sataşmadım; böyle bir kelime kullanılmasın. *(DYP sıralarından "Konuşmacı kim Sayın Başkan?" sesleri)*

BAŞKAN — Evet, buyurun, lütfen devam ediniz Sayın Ergezen.

ZEKİ ERGEZEN (Devamla) — Konuşmacı, Refah Partisi Milletvekili Zeki Ergezen'dir.

Sayın Demirel Hükümetinin Programı ve koalisyon protokolü üzerinde Refah Partisi milletvekili olarak şahsî görüşlerimi açıklayacağım.

Konuşmaya başlamadan önce, Sayın Başbakanımızın, Sayın Genel Başkanımızla ilgili, cebinden, geçmiş koalisyona ait, bir belge çıkartarak, "Ona da işte bu kadar görev verdik" demesini bekliyorduk, bunu biz de biliyorduk zaten. Hocamız da, kendisine geçmişte bu adaletsizliğin yapıldığını, aynı adaletsizliğin devam edeceğini tahmin etti. Sayın Başbakanımızın bu adaletsizliğe devam ettiğini anlayınca da, Sayın Erdal İnönü'ye yapılan adaletsizlikten dolayı meseleyi gündeme getirmiştir.

ALİ YALÇIN ÖĞÜTCAN (Adana) — Kabul etmeseydiniz o zaman koalisyonu.

ZEKİ ERGEZEN (Devamla) — Özgürlük olanaklarımı, özgürlük olanaksızlıklarıyla almayın lütfen.

BAŞKAN — Sayın Ergezen, lütfen, Hükümet Programı üzerinde konuşunuz.

ZEKİ ERGEZEN (Devamla) — Hükümet Programıyla ilgili konuşuyorum. Elbette, kendisine saygı duyduğumuz, yıllardır bu memlekete ve millete hizmet eden birisi olarak saygı duyduğumuz Sayın Başbakan, "ANAP döneminde GAP projesi ileri sürülerek Bitlis Vilayetine yapılan yatırımlar engellenmiştir" dediler. Dolayısıyla, ben de Bitlisli olduğum için, üzülerek, bir iki konuyu açıklamak ihtiyacını hissettim.

6 defa indirilmiş, 7 defa işbaşına gelmiş Sayın Başbakanımızın, Başbakanlığı döneminde Bitlis Vilayetine ne yapılmıştı? *(RP sıralarından alkışlar)*

Hizan'ın, Mutki'nin, Adilcevaz'ın, Ahlat'ın, Erciş'in, Van'ın karayolları, koalisyon dönemindeki MSP'nin Bayındırlık Bakanı Fehim Adak tarafından başlatılmış ve 1980 yılında bitirilmiştir.

Yine kendisine saygı duyduğumuz...

ALİ YALÇIN ÖĞÜTCAN (Adana) — Demirel Hükümetiydi o, Fehim Adak hükümeti değildi.

ZEKİ ERGEZEN (Devamla) — Lütfen... Burası ilkokul öğrencilerinin olduğu yer değildir, Büyük Millet Meclisidir. Millet bizi televizyondan seyrediyor; saygıyla dinlemenizi arzu ediyorum.

Y. FEVZİ ARICI (İçel) — Demirel Hükümetiydi o.

BAŞKAN — Sayın Arıcı, lütfen, görüşmeleri uzatmayalım.

ZEKİ ERGEZEN (Devamla) — Yine, Sayın Başbakanımız, doğudan bahsederken, Bitlis Vilayetinin Tatvan Kazasına yem fabrikası, Adilcevaz'a çimento fab-

rikası, Tatvan'a Et ve Balık Kombinasının o koalisyon dönemi zamanında yapılmış olduğunu söyledi. *(RP sıralarından alkışlar)*

ALİ YALÇIN ÖĞÜTCAN (Adana) — Demirel Hükümeti zamanında ama...

ZEKİ ERGEZEN (Devamla) — Sayın milletvekilleri, 65 sayfalık Program, 26 sayfalık protokol, millî ve manevî değerlerden yoksun, müstehcenliği teşvik edici; mukaddes değerlerin çiğneneceği, inancını yaşayanların daha çok ezileceği, dışa bağımlılığın daha çok artacağı...

M. HALİT DAĞLI (Adana) — Bu sözleri Erbakan'a söyleyin.

ZEKİ ERGEZEN (Devamla) — Lütfen dinleyin...

...ayrıca, işsizlik konusunun ve hayat pahalılığının nasıl çözüleceğine dair açıklık getirilmeyen, klasik ifadelerle geçiştirilmiş, ancak uygulamalarla anlaşılabilecek kapalı bir program.

Bu nedenle, bu Hükümet, yüzde 99'u Müslüman olan bu milleti memnun etmekten, problemlerini çözmekten yoksun görülüyor.

ALİ YALÇIN ÖĞÜTCAN (Adana) — Erbakan söyledi bunları, sen başka şeyler söyle.

ZEKİ ERGEZEN (Devamla) — Yeni kurulan Koalisyon Hükümetinden Amerika, Batılı diğer ülkeler ve onların içimizdeki uzantıları olan azınlık gruplarla işbirlikçileri memnun olacaktır ancak. *(RP sıralarından alkışlar)* Zaten, bu Hükümeti dış güçler kurdurmuş ve onlar da yönlendirecek, yönlendirdikçe de iştahları artacaktır.

ALİ YALÇIN ÖĞÜTCAN (Adana) — Erbakan bunları söyledi, sen başka şey söyle.

BAŞKAN — Sayın Öğütcan, lütfen efendim...

ZEKİ ERGEZEN (Devamla) — Bugüne kadarla bütün uygulamalarda, Batılı ülkelerin, iflas etmiş, yozlaşmış, kuvveti üstün tutan uygulamaları ölçü alınmıştır. Bu Hükümet de Programında ısrarla aynı ölçüleri devam ettirmek niyetindedir.

Bakınız, Programın dış politika bölümünde, Amerika'nın ülkemiz üzerindeki hâkimiyetini kaldıracak, Ortadoğu'daki zulmünü azaltacak - imalı da olsa - hiçbir ifadeye rastlanmadığı gibi, Ortadoğu'yu, yandaşlarıyla birlikte, ümmetin ortak malı olan petrol çıkarları uğruna kan çölüne dönüştüren; dullar, yetimler, işkenceler ve sakatlar diyarı haline getiren bu zalim ülkenin bu zulmüne devam etmesini sağlayacak bir tutum sergilenmektedir. Programda, bu ülkeye aşırı iltifat eden ifadeler yer almakta. Korkaklığınız nedeniyle, Amerika'ya yaptığınız iltifatlar, bu milleti içinden çıkılmaz sıkıntılarla karşı karşıya bırakacaktır. Fakat, bin yıllık inanç bağımız olan, Kıbrıs çıkarmasında yanımızda yer alan, her sıkıntımızda bizi destekleyen İslam ülkeleriyle dostluğumuz ve işbirliğimiz, alışılagelmiş klasik cümlelerle kapalı bir şekilde ifade edilmiştir. Halbuki, Amerika için yazılan dostluk ifadeleri, çok fazlasıyla, İslam ülkeleri için söylenmeliydi. *(DYP sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın Arıcı, lütfen efendim...

ZEKİ ERGEZEN (Devamla) — Sayın milletvekili, ikimiz de milletin vekiliyiz; onun için, lütfen dinleyin, yüreğiniz atıyorsa buraya çıkın.

ALİ YALÇIN ÖĞÜTCAN (Adana) — Kendi fikrini söyle, yazıyı okuma.

ZEKİ ERGEZEN (Devamla) — Güneydoğu ve doğu meselesine her türlü tedbiri alarak, şefkatli...

ALİ YALÇIN ÖĞÜTCAN (Adana) — Kendi fikrini söyle.

ZEKİ ERGEZEN (Devamla) — Beyefendi, senin kadar tecrübem var.

BAŞKAN — Lütfen, Zeki Bey, karşılıklı konuşmayalım.

ZEKİ ERGEZEN (Devamla) — Saygılı olmaya davet ediyorum. Programda özgürlükten, insan haklarından, hukukun üstünlüğünden, demokrasiden bahseden Hükümetin üyeleri, şu anda programlarına uymuyorlar ve özgürlükten bahsediyorlar; yazıklar olsun. *(RP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın Ergezen, lütfen karşılıklı konuşmayalım. Devam edin efendim.

ZEKİ ERGEZEN (Devamla) — Güneydoğu ve doğu meselesine her türlü tedbiri alarak, şefkatli davranarak, korucu sistemini gözden geçirerek çözüm getireceklerini söylüyorlar, önce Hükümeti oluşturan Doğru Yol Partisi ve SHP'nin, doğu, güneydoğu ve Türkiye'nin geri kalmış yörelerinden özür dilemeleri gerekir.

BAŞKAN — Sayın Ergezen, bir dakika müsaade eder misiniz?

Sayın milletvekilleri, lütfen oturunuz.

ZEKİ ERGEZEN (Devamla) — Çünkü, SHP, yıllarca doğuyu, güneydoğuyu ve Türkiye'nin geri kalmışlığını istismar etmiş; ayrıca laiklik ve benzeri gibi Atatürk ilke ve inkılaplarının arkasına sığınarak din düşmanlığı yapmıştır. Müslüman olduğu için dine yaptıkları düşmanlıktan dolayı da SHP'nin bu yörelerden özür dilemesi gerekir. *(RP sıralarından alkışlar)*

Yıllarca ülkeyi idare ettiği halde, bu bölgelere gerekli yatırımları ve hizmetleri götürmediği; ayrıca Müslüman görünümleriyle halkın dinini seçim meydanlarında istismar ettiği; ancak, Meclise geldikten sonra, azınlıkları memnun etmekten başka bir uygulaması olmayan Doğru Yol Partililerin de doğu, güneydoğu ve geri kalmış yörelerden özür dilemeleri gerekir. *(RP sıralarından alkışlar)*

Bu cümleden hareketle, asırlarca birçok milleti bir arada kardeşçe yaşatan ümmet ve kardeşlik gibi inançları, uyguladığınız sakat, maddeci, şehveti teşvik edici, ırkçı, kendi ecdadına düşman, kendi inancına, insanına hor bakmayı hedefleyen eğitim politikanız ve yanlış uygulamalarınızla bu milletin kalbinden ve göğsünden söküp attınız. Çanakkale'de, Kafkaslarda, Allahüekber Dağlarında, vatan, din, millet, namus için omuz omuza, şahadet arzusuyla savaşan o insanların evlatlarını, laiklik gibi ilke ve inkılâpların arkasına sığınarak, inançsız ve ırkçı yaptınız; ayrıca, devletin nimetlerinden adaletiniz sayesinde mahrum bıraktınız. İşte, bu uygulamalarınız, ülkeyi bugünkü noktaya getirdi. *(RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Protokolün ikinci sayfasında, "Türkiye, Birleşmiş Milletler ölçülerine göre insan hakları ve demokrasi değerlendirmesinde 66'ncı sıraya düşmüştür" diyorsunuz. 66'ncı sırada kaldığınıza şükrediniz. Bu uygulamalarınızla, yakında 106'ncı sıraya düşeceksiniz. O Birleşmiş Milletler değil mi, İsrail'in Filistin'e, Rusya'nın Afganistan'a, Hindistan'ın Keşmir'e yaptıkları insanlık dışı uygulamalarına seyirci kalan, beyazı siyaha üstün kılan, kuvvetliyi zayıfa hükmettiren zalim? Haksız, ırkçı devletlerin ölçülerini esas alırsan, yakında 106'ncı sıraya düşersen, şaşma. Hükümetlerimiz, bu zalimleri ölçü alacağına, kölesiyle deveye nöbetleşe binen, dağdaki çobanın keçisini kurt yerse, ondan kendini sorumlu hisseden Ömer'i, "Kölelere çocuklarınız, evlatlarınız gibi davranın" diyen Hazreti Peygamberi, "Savaşta çocukları, yaşlıları, silahsız kadınları öldürmeyin" diyen ilahi emri, aldığı cizye ile koruyamadığı ahalisinin cizyesini geri veren sultanları, savaşa giderken kopardığı üzümün bedelini yerine koyan, zarara uğrattığı tarla sahiplerinin ürünlerinin bedelini ödemeden geçmeyen Yavuzları örnek alsaydınız, o zaman Avrupalılar bize karşı, insan haklarında kaçıncı sırada olduklarını araştırırlardı. *(RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Protokol ve Programda, "Türkiye'nin ihtiyacı olan Anayasa, çağdaş bir Anayasa olacaktır" diyorsunuz. Oldum olası bu anayasa tartışması var. Anayasalar hiç kimseyi memnun etmedi; yok baskı anayasası, askerî anayasa, 1963 Anayasası... Velhâsıl, suçlamalar hep anayasada düğümleniyor.

MUSTAFA KUL (Erzincan) — Öyle bir Anayasa yok, 1961 Anayasası var.

ZEKİ ERGEZEN (Devamla) — 1963 veya 1961 önemli değil. Anayasalardan şikâyetler var.

Peki, bu anayasaları kim yapıyor? Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı, çağdaş, ilerici, aydın, hukukun üstünlüğüne inanan ya solcu ya da sağcı aydınlarımız yapıyor; fakat, bu anayasalardan hiç kimse memnun olmadığı gibi, halk da memnun değil. Peki, hiç düşünmediniz mi, bu kadar yanlışlık neden yapılıyor? Ne kadar anayasa yaparsanız yapınız, Allah korkusundan, Peygamber ahlakından ve İslam bilgisinden mahrum insanların hazırlayacağı anayasalardan, bir müddet sonra hazırlayıcılar da, insan fıtratı gereği, memnun olmayacaklardır; çünkü, Hakkı üstün tutmayan zihniyetlerin yapacakları her şey, bir müddet sonra zulme dönüşecektir. *(RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Programınızda "Yargı, kanun olmadan kapatılan siyasal parti ve kuruluşların uğradığı haksızlıkların giderilmesi, yasakların kalkması, hakların iadesi yoluna gidilecektir" diyorsunuz. Ayrıca, Programın 48'inci sayfasında, sansürü kaldıracağınızı söyleyerek, bu milletin yapısına, inancına uygun olmayacak neşriyata müsaade edeceksiniz; yani, azınlıkların isteklerine boyun eğeceksiniz, partilerinizin uğradığı zararları geri alacaksınız. Bodrum'a gidecek turistlere hemen havaalanı yapacaksınız; fakat, seçim meydanlarında, Sayın Başbakan Demirel'in, "bu millet göğsünü gere gere ben Müslümanım diyecek" dediğini, Sayın Erdal Beyin de, "özgürlük, insan hakları, fikir hürriyeti" sözlerini adeta slogan haline getirdiğini hepimiz biliyoruz.

Ayrıca, Programın birçok yerinde de, "özgürlük, insan hakları, hak, hukuk" sık sık tekrarlanmıştır; fakat, başı örtülü olduğu için devlet dairelerinde huzursuz edilen, hatta başı örtülü olarak işyerine alınmayanların; başı örtülü fotoğraftım dolayı diploması verilmeyen, okullarını birincilikle bitirdikleri halde, diploma törenine çıkarılmayan öğrencilerin; inancından dolayı ordudan atılan, madden ve manen mağdur edilen binlerce subayın haklarını iade edecek misiniz? *(RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Bu insanlar, özgürlüklerine kavuşacaklar mı? Bunların hiçbirine Programda yer vermediğiniz gibi, yüzde 99'u Müslüman olan bu milletin inançlarıyla ilgili ifadeleri yine ya laiklik kelimesinin yanına ya arkasına sıkıştırarak, kâğıt üstünde bile dinî inançları kıskaca alarak, yine istismar ederek, birkaç kelimeyle Müslüman milleti kandırmaya, korkutmaya, sindirmeye çalışıyorsunuz. Bundan vazgeçecek misiniz? *(RP sıralarından alkışlar)*

AHMET SAYIN (Burdur) — Onu siz yapıyorsunuz, siz!

ZEKİ ERGEZEN (Devamla) — Türk Silahlı Kuvvetlerinde, üniversitelerde, işyerlerinde inananlara yapılan çağdışı, gerici, yobaz, hukuk dışı uygulamalara son verecek misiniz? *(RP sıralarından alkışlar)* Allah'ın dinini yaşayanlara yapılan zulmü önleyici hiçbir tedbir almadan, Programın sonunda, bu Müslüman milletin gözü önünde Allah'tan nasıl yardım talep ediyorsunuz? *(RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* İnsan haklarından... *(DYP sıralarından gürültüler)*

A. HAMDİ ÜÇPINARLAR (Çanakkale) — Konuşmana dikkat et, dikkat!

BAŞKAN — Sayın Üçpınarlar, lütfen... Sayın Üçpınarlar...

ZEKİ ERGEZEN (Devamla) — Yine bir şey söyleyeyim ve sözümü keseyim, merak etmeyin.

İnsan haklarından, hukuktan, hukukun üstünlüğünden, özgürlükten bahseden Hükümetinizin huzursuzluğun büyük boyutlara ulaştığı güneydoğu ve doğudaki belediye başkanlıklarına yaptığı yanlış atamalarla ne kadar özgürlükçü, haktan yana olduğunuzu gösteriyorsunuz (!)

ALİ YALÇIN ÖĞÜTCAN (Adana) — Hangi hukuktan bahsediyorsun?

BAŞKAN — Sayın Ergezen, lütfen karşılıklı konuşmayın.

ZEKİ ERGEZEN (Devamla) — Hepinizi saygıyla selamlarım. *(RP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Bakanlar Kurulu Programı üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır. Güvenoylamasının, Anayasanın 110 ve İçtüzüğün 105'inci maddeleri gereğince, görüşmelerin bitiminden bir tam gün geçtikten sonra yapılması gerekmektedir. Buna göre, güvenoylaması, 30 Kasım 1991 Cumartesi günü yapılacaktır.

Başbakan Süleyman Demirel tarafından kurulan Bakanlar Kurulu hakkında güvenoylaması yapmak için, 30 Kasım 1991 Cumartesi günü saat 15.00'te toplanmak üzere, birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 20.45

TBMM Tutanak Dergisi
Dönem 19 Cilt 1 Birleşim 9
Sayfa 239-245
30.11.1991 Cumartesi

BİRİNCİ OTURUM
BAŞKAN: *Hüsamettin Cindoruk*
KÂTİP ÜYELER: *Ali Günaydın (Konya)*
Işılay Saygın (İzmir)
Açılma Saati: *15.00*

Güvenoylaması

BAŞKAN — Yüce Meclis, Türkiye Büyük Millet Meclisinin 9'uncu Birleşimini açıyorum. Toplantı yetersayısı vardır. Gündeme geçiyoruz.

BAŞKAN — Gündemimize göre, Başbakan Sayın Süleyman Demirel tarafından kurulan Bakanlar Kurulu hakkında, Anayasanın 110 ve İçtüzüğün 105'inci maddeleri gereğince güvenoylaması yapılacaktır.

Güvenoylamasının açık oy şeklinde yapılması, İçtüzüğümüzün 105'inci maddesi gereğidir. Açık oylamanın şekli konusunda içtüzüğün 115'inci maddesine göre, Genel Kurulumuz karar verecektir.

Saygıdeğer milletvekilleri, güvenoylamasının, adı okunan sayın milletvekilinin ayağa kalkarak, yüksek sesle, "kabul" "ret" veya "çekinser" şeklinde oyunu belirtmesi suretiyle yapılmasını oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Oylamaya Adana İlinden başlıyoruz. (Oylama yapıldı)

BAŞKAN — Oylamaya katılmayan sayın üye var mı? Yok. Oy verme işlemi tamamlanmıştır. (Oyların ayrımı yapıldı)

BAŞKAN — Yüce Meclis, güven oylamasının sonucunu sunuyorum:

Oylamaya 444 sayın milletvekili katılmış; 280 kabul, 164 ret oyu kullanılmıştır. *(DYP sıralarından "Bravo" sesleri, ayakta alkışlar, SHP sıralarından alkışlar)*

Saygıdeğer milletvekilleri, bu sonuca göre, Başbakan Sayın Süleyman Demirel tarafından kurulan Cumhuriyet Hükümetimize, Meclisimiz güvenoyu vermiştir; milletimiz ve memleketimiz için hayırlı olmasını diliyorum.

Sayın Başbakan, buyurunuz. *(DYP sıralarından "Bravo" sesleri, ayakta alkışlar, SHP sıralarından alkışlar)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

20 Ekim 1991 tarihinde yapılan seçimlerle, Türkiye Büyük Millet Meclisini yüce milletimiz yenilemiştir. Yenilenen Meclisin, Anayasa usulüne göre, Anayasaya dayanarak cereyan eden muamele neticesinde, içinden çıkardığı Hükümet, bugün güveninize mazhar olmuş bulunuyor. 49'uncu Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve şahsım adına, Yüce Meclise şükranlarımızı sunuyorum. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

Güveninizin değerini çok iyi biliyorum. Bu güvene layık olmanın sorumluluğu içinde olacağız. Bunun da çok ağır bir sorumluluk olduğunu yine biliyorum; ama, güveninize layık olacağımızdan emin olmanızı istiyorum.

Yeni bir hevesle, yeni bir şevkle ve yeni ve aydınlık ufuklara doğru ülkemizi yönlendirmek ve milletimizi mutlu yapmak için elimizden gelen her türlü gayreti göstereceğiz.

Kararınız, milletimiz, ülkemiz ve devletimiz için hayırlı uğurlu olsun.

Cenab-ı Allah'tan bizi başarılı kılmasını niyaz ediyor, hepinize saygılar sunuyorum. *(DYP sıralarından "Bravo" sesleri, ayakta alkışlar; SHP ve ANAP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Saygıdeğer milletvekilleri, gündemimizde konuşulacak başka bir konu yoktur. 3 Aralık 1991 Salı günü saat 15.00'te toplanmak üzere, birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 15.52

Başbakan Süleyman Demirel Tarafından Kurulan Bakanlar Kurulu Hakkında Yapılan Güvenoylaması sonucu:

(Kabul edilmiştir)

Program:	*25. 11. 1991*
Güvenoylaması:	*30. 11. 1991*
Üye sayısı:	*450*
Oy verenler:	*444*
Kabul Edenler:	*280*
Reddedenler:	*164*
Çekinserler:	*-*
Geçersiz Oylar:	*-*
Oya Katılmayanlar:	*6*
Açık Üyelikler:	*-*

(Kabul Edenler)

ADANA
Uğur Aksöz, Bekir Sami Daçe, M. Halit Dağlı, Veli Andaç Durak, Muhammet Kaymak, M. Selâhattin Kılıç, Mustafa Küpeli, Ali Yalçın Öğütcan, İbrahim Özdiş, Timurçin Savaş, Ahmet Sanal, Orhan Şendağ, Turgut Tekin

ADIYAMAN
Mahmut Kılıç, Celâl Kürkoğlu, Kemal Tabak, Abuzer Tanrıverdi

AFYON
İsmet Attila, Baki Durmaz, Ethem Kelekçi, Abdullah Ulutürk

AĞRI
Mikail Aydemir, Cemil Erhan

AKSARAY
Halil Demir, İsmet Gür, Mahmut Öztürk

AMASYA
Cemalettin Gürbüz, Mehmet Tahir Köse, Haydar Oymak

ANKARA
Ali Dinçer, Bilâl Güngör, H. Uluç Gürkan, Salman Kaya, Mehmet Kerimoğlu, Orhan Kilercioğlu, İrfan Köksalan, Sait Kemal Mimaroğlu, Mehmet Seyfi Oktay, O. Mümtaz Soysal, İbrahim Tez, Mustafa Tınaz Titiz, Baki Tuğ, Mustafa Dursun Yangın

ANTALYA
Faik Altun, Veysel Atasoy, Adil Aydın, Deniz Baykal, Hayri Doğan, Gökberk Ergenekon, Ali Karataş, Hasan Namal

AYDIN
Tunç Bilget, Ali Rıza Gönül, Nahit Menteşe, İsmet Sezgin

BALIKESİR
Abdülbaki Ataç, Hüseyin Balyalı, Ekrem Ceyhun, Ömer Lütfi Coşkun, Mehmet Cemal Öztaylan, Melih Pabuççuoğlu, Sami Sözat

BARTIN
Köksal Toptan

BATMAN
Mehmet Adnan Ekmen, Nizamettin Toğuç, Abdülkerim Zilan

BİLECİK
Bahattin Şeker

BİNGÖL
Haydar Baylaz

BOLU
Nazmi Çiloğlu, Necmi Hoşver, Tevfik Türesin

BURDUR
Mustafa Çiloğlu Ahmet Şeref Erdem, Ahmet Sayın

BURSA
Fethi Akkoç, Cavit Çağlar, Şükrü Erdem, Beytullah Mehmet Gazioğlu, Kadri Güçlü, İbrahim Gürdal, Yılmaz Ovalı, Turhan Tayan

ÇANAKKALE
Süleyman Ayhan, Rahmi Özer, Nevfel Şahin, A. Hamdi Üçpınarlar

ÇANKIRI
Nevzat Ayaz

ÇORUM
Cemal Şahin, Muharrem Şemsek Arslan, Adnan Türkoğlu

DENİZLİ
Mehmet Gözlükaya Adnan Keskin M. Halûk Müftüler Nabi Sabuncu

DİYARBAKIR
M. Hatip Dicle, Mehmet Salim Ensarioğlu, Fehmi Işıklar, Mehmet Kahraman, Salih Sümer, Mahmut Uyanık, Sedat Yurtdaş, Leyla Zana

EDİRNE
Evren Bulut, Şerif Ercan

ELAZIĞ
Ahmet Küçükel, Ali Rıza Septioğlu, Tuncay Şekercioğlu

ERZİNCAN
Mustafa Kul, Ali İbrahim Tutu

ERZURUM
Abdülmelik Fırat, İsmail Köse, Rıza Müftüoğlu, Oktay Öztürk

ESKİŞEHİR
İbrahim Yaşar Dedelek, M. Fevzi Yalçın

GAZİANTEP
Bahattin Alagöz, Abdulkadir Ateş, Mehmet Batallı, Hikmet Çetin, Mustafa Doğan, Ayvaz Gökdemir, Mehmet Özkaya, Hannan Özüberk, Mustafa Yılmaz

HAKKÂRİ
Mustafa Zeydan

HATAY
Fuat Çay, Mehmet Dönen, Abdullah Kınalı, Onur Kumbaracıbaşı, Nihat Matkap, Bestami Teke, Nurettin Tokdemir, Ali Uyar

İSPARTA
Mustafa Fikri Çobaner, Süleyman Demirel, Abdullah Aykon Doğan, Ertekin Durutürk

İÇEL
Y. Fevzi Arıcı, Ahmet Bilyeli, Aydın Güven Gürkan, Asım Kaleli, Durmuş Fikri Sağlar, Ali Su, M. İstemihan Tatay

İSTANBUL
Yıldırım Aktuna, Bedrettin Doğancan, Akyürek, İsmail Cem, Tansu Çiller, Bedrettin Dalan, İbrahim Gürsoy, Algan Hacaloğlu, Ercan Karakaş, Coşkun Kırca, Mehmet Moğultay

İZMİR
Veli Aksoy, Yıldırım Avcı, Nevzat Çobanoğlu, Halil Çulhaoğlu, Ersin Faralyalı, Erdal İnönü, Mehmet Köstepen, Atilla Mutman, Mehmet Özkan, Rıfat Serdaroğlu, Erkut Şenbaş

KAHRAMANMARAŞ
Salahattin Karademir

KARAMAN
S. Osman Sevimli

KARS
Mehmet Alp, Abdülkerim Doğu, M. Sabri Güner, Atilla Hun, Zeki Nacitarhan

KASTAMONU
Münif İslamoğlu, Nurhan Tekinel

KAYSERİ
Mustafa Dağcı, Osman Develioğlu, Seyfi Şahin

KIRIKKALE
M. Sadık Avundukluoğlu, Hacı Filiz, Abdurrahman Ünlü

KIRKLARELİ
İrfan Gürpınar, Ahmet Sezai Özbek

KIRŞEHİR
Coşkun Gökalp, Sabri Yavuz, Hilmi Yükselen

KOCAELİ
İsmail Amasyalı, Halil İbrahim Artvinli, M. Kâzım Dinç, İsmail Kalkandelen, Alaettin Kurt

KONYA
Hasan Afşar, Muşa Erarıcı, Ali Günaydın, Osman Özbek, Ömer Şeker, Vefa Tanır, Servet Turgut, Mehmet Ali Yavuz

KÜTAHYA
H. Cavit Erdemir, İsmail Karakuyu

MALATYA
Mustafa Yılmaz

MANİSA
Rıza Akçalı, Ümit Canuyar, Tevfik Diker, Akın Gönen, Sümer Oral, Yahya Uslu, Cengiz Üretmen

MARDİN
Muzaffer Arıkan, Mehmet Gülcegün, Mehmet Sincar, Ahmet Türk, Ali Yiğit

MUĞLA
İrfettin Akar, Muzaffer İlhan, Latif Sakıcı, Erman Şahin

MUŞ
Muzaffer Demir, Sırrı Sakık, Mehmet Emin Sever

NEVŞEHİR
Esat Kıratlıoğlu, Osman Seyfi

NİĞDE
İbrahim Arısoy, Doğan Baran, Rıfat Yüzbaşıoğlu

ORDU
Hasan Kılıç, Refaiddin Şahin

SAKARYA,
Nevzat Ercan, Mehmet Gölhan, Ahmet Neidim

SAMSUN
İlyas Aktaş, Cemal Alişan, Mehmet Cebi, İrfan Demiralp, Ali Eser, Nafiz Kurt, İhsan Saraçlar

SİİRT
Zübeyir Aydar, Naif Güneş, Mehmet Erdal Koyuncu

SİNOP
Kadir Bozkurt, Cafer Sadık Keseroğlu, Yaşar Topçu

SİVAS
Ziya Halis, Azimet Köylüoğlu

ŞANLIURFA
Sedat Edip Bucak, Necmettin Cevheri, Ferit Aydın Mirkelam, Mehmet Fevzi Şıhanlıoğlu, Abdürrezak Yavuz

ŞIRNAK
Mahmut Alınak, Orhan Doğan, Selim Sadak

TEKİRDAĞ
Halil Başol, Muhtar Mahramlı, Fethiye Özver Hasan Peker

TOKAT
Ali Şevki Erek, Güler İleri, Ahmet Özdemir, Şahin Ulusoy

TRABZON
Koray Aydın, Mehmet Ali Yılmaz

TUNCELİ
Kamer Genç, Vahdet Sinan Yerlikaya

UŞAK
Fahri Gündüz, Ender Karagül, Ural Köklü

VAN
Mustafa Kaçmaz, Nadir Kartal, Remzi Kartal

YOZGAT
Yaşar Erbaz, Alpaslan Türkeş

ZONGULDAK
Adnan Akın, Şinasi Altıner, Ömer Barutçu, Güneş Müftüoğlu, Ali Uzun, Necdet Yazıcı

(Reddedenler)

ADANA
Yılmaz Hocaoğlu

AFYON
Halil İbrahim Özsoy, Gaffar Yakın

AĞRI
Hasan Fecri Alpaslan, Yaşar Eryılmaz

ANKARA
Mehmet Nedim Budak, Mehmet Çevik, Mehmet Vehbi Dinçerler, Ömer Ekinci, Hamdi Eriş, İ. Melih Gökçek, Mehmet Sağdıç, Yücel Seçkiner, Halil Şıvgın

ANTALYA
Hasan Çakır

ARTVİN
Süleyman Hatinoğlu

AYDIN
Cengiz Altınkaya, Yüksel Yalova

BARTIN
Hasan Akyol

BAYBURT
Bahattin Elçi, Ülkü Güney

BİLECİK
Mehmet Seven

BİNGÖL
Kâzım Ataoğlu, Hüsamettin Korkutata

BİTLİS
Zeki Ergezen, Edip Safder Gaydalı, Kâmran İnan

BOLU
Avni Akyol, Abbas İnceayan

BURSA
Mehmet Gedik, Mümin Gençoğlu, Hüsamettin Örüç, Feridun Pehlivan

ÇANKIRI
İsmail Coşar, İlker Tuncay

ÇORUM
Mustafa Ateş Amikoğlu, Yasin Hatipoğlu

DENİZLİ
Muzaffer Arıcı, Hasan Korkmazcan

EDİRNE
Hasan Basri Eler, Erdal Kesebir

ELAZIĞ
Ahmet Cemil Tunç

ERZİNCAN
Yıldırım Akbulut

ERZURUM
Lütfü Esengün, Abdulillah Fırat, Şinasi Yavuz

ESKİŞEHİR
Hüseyin Aksoy, Mustafa Balcılar

GİRESUN
Burhan Kara, Yavuz Köymen, Ergun Özdemir, Rasim Zaimoğlu

GÜMÜŞHANE
Lütfü Doğan, Mahmut Oltan Sungurlu

HAKKÂRİ
Esat Canan

İÇEL
Ali Er, Rüştü Kâzım Yücelen

İSTANBUL
Bülent Akarcalı, İmren Aykut, Mustafa Baş, Mukadder Başeğmez, Osman Ceylan, Kadir Ramazan Coşkun, Nami Çağan, Gürhan Çelebican, Hüsnü Doğan, Halit Dumankaya, Kemal Naci Ekşi, Elaattin Elmas, Halil Orhan Ergüder, Salih Ergün, İsmail Safa Giray, Temel Gündoğdu, Engin Güner, Melike Tugay Haşefe, Fevzi İşbaşaran, Adnan Kahveci, Mehmet Cavit Kavak, R. Ercüment Konukman, Cem Kozlu, Leyla Yeniay Köseoğlu, Emin Kul, Ziyaeddin Selçuk Maruflu, Hasan Mezarcı, Yusuf Namoğlu, Ali Oğuz, İbrahim Özdemir, Hasan Hüsamettin Özkan, Sabri Öztürk, Yusuf Pamuk, İsmail Sancak, Mehmet Sevigen, Gürol Soylu, Güneş Taner, Tunca Toskay, Şadan Tuzcu, Mehmet Bahattin Yücel,

İZMİR
Cengiz Bulut, Işın Çelebi, Timur Demir, İsmet Kaya Erdem, İlhan Kaya, Işılay Saygın, Süha Tanık, Cemal Tercan

KAHRAMANMARAŞ
Hasan Dikici, Ahmet Dökülmez, Recep Kırış

KARAMAN
Zeki Ünal

KASTAMONU
Refik Arslan, Murat Başesgioğlu

KAYSERİ
Şaban Bayrak, Aykut Edibali, Abdullah Gül, Salih Kapusuz

KIRLARELİ
Cemal Özbilen

KOCAELİ
Bülent Atasayan, Şevket Kazan

KONYA
Necmettin Erbakan, Ahmet Remzi Hatip, Mehmet Keçeciler, Abit Kıvrak, Mustafa Ünaldı

KÜTAHYA
Ahmet Derin, Mehmet Rauf Ertekin, Mustafa Kalemli

MALATYA
Oğuzhan Asiltürk, Gazi Barut, Metin Emiroğlu, Münir Doğan Ölmeztoprak, Yusuf Bozkurt Özal

MANİSA
Ekrem Pakdemirli, Faruk Saydam

MUĞLA
Nevşat Özer

NEVŞEHİR
Mehmet Elkatmış

ORDU
Bahri Kibar, Cavit Şadi Pehlivanoğlu, Nabi Poyraz, Şükrü Yürür

RİZE
Ahmet Kabil, Mustafa Parlak, Ahmet Mesut Yılmaz

SAKARYA
Cevat Ayhan, Mustafa Kıhçarslan, Ersin Taranoğlu

SAMSUN
Hüseyin Özalp, Adem Yılmaz

SİVAS
Ahmet Arıkan, Musa Demirci, Abdullatif Şener

ŞANLIURFA
İbrahim Halil Çelik, Seyyit Eyyüpoğlu, Eyüp Cenap Gülpınar

TOKAT
Ahmet Fevzi İnceöz, İbrahim Kumaş

TRABZON
Eyüp Aşık, Ali Kemal Başaran, Kemalettin Göktaş, Fahrettin Kurt

VAN
Şerif Bedirhanoğlu, Fethullah Erbaş

YOZGAT
Hüseyin Erdal, Lütfullah Kayalar

ZONGULDAK
Bülent Ecevit

(Oya Katılmayanlar)

ESKİŞEHİR
Hüsamettin Cindoruk (Başkan)

KAHRAMANMARAŞ
Esat Bütün, Ökkeş Şendiller, Saffet Topaktaş

YOZGAT
Mahmut Orhon

I. Çiller Hükümeti
25.06.1993-05.10.1995

Bakanlar Kurulu

Başbakan

Tansu ÇİLLER (İstanbul, DYP)	25.06.1993-05.10.1995

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı

Erdal İNÖNÜ (İzmir, SHP)	25.06.1993-12.09.1993
Murat KARAYALÇIN (TBMM dışından, SHP)	19.09.1993-27.03.1995
Hikmet ÇETİN (Gaziantep, CHP)	27.03.1995-05.10.1995

Devlet Bakanı

Bahattin ALAGÖZ (Gaziantep, SHP)	27.12.1994-27.03.1995

Devlet Bakanı

Necmettin CEVHERİ (Şanlıurfa, DYP)	25.06.1993-05.10.1995

Devlet Bakanı

Yıldırım AKTUNA (İstanbul, DYP)	25.06.1993-05.10.1995

Devlet Bakanı

Mehmet GÖLHAN (Sakarya, DYP)	25.06.1993-24.10.1993
Beytullah Mehmet GAZİOĞLU (Bursa, DYP)	24.10.1993-28.11.1993
Ali Şevki EREK (Tokat, DYP)	28.11.1993-30.05.1995

Devlet Bakanı

İbrahim TEZ (Ankara, SHP)	25.06.1993-27.07.1994
Durmuş Fikri SAĞLAR (İçel, SHP)	27.07.1994-02.10.1994
Mehmet GÜLCEGÜN (Mardin, SHP)	05.10.1994-27.03.1995
Onur KUMBARACIBAŞI (Hatay, CHP)	27.03.1995-05.10.1995

Devlet Bakanı

Bekir Sami DAÇE (Adana, DYP)	25.06.1993-05.10.1995

Devlet Bakanı

Türkan AKYOL (TBMM Dışından, SHP)	25.06.1993-27.07.1994
Önay ALPAGO (TBMM Dışından, SHP)	27.07.1994-27.03.1995
Aysel BAYKAL (TBMM Dışından, CHP)	27.03.1995-05.10.1995

Devlet Bakanı

Güneş MÜFTÜOĞLU (Zonguldak, DYP)	25.06.1993-28.11.1993
Nurhan TEKİNEL (Kastamonu, DYP)	28.11.1993-14.08.1994
Ayvaz GÖKDEMİR (Gaziantep, DYP)	14.08.1994-05.10.1995

Devlet Bakanı

Nafiz KURT (Samsun, DYP)	25.06.1993-05.10.1995

Devlet Bakanı

Mehmet KAHRAMAN (Diyarbakır, SHP)	25.06.1993-25.06.1994
Azimet KÖYLÜOĞLU (Sivas, SHP)	27.07.1994-27.03.1995
Algan HACALOĞLU (İstanbul, CHP)	27.03.1995-05.10.1995

Devlet Bakanı

Cemil ERHAN (Ağrı, DYP)	25.06.1993-07.02.1994
Abdullah Aykon DOĞAN (Isparta, DYP)	07.02.1994-05.10.1995

Devlet Bakanı

Mustafa ÇİLOĞLU (Burdur, DYP)	25.06.1993-28.11.1993
Abdülbaki ATAÇ (Balıkesir, DYP)	28.11.1993-05.10.1995

Devlet Bakanı

Erman ŞAHİN (Muğla, SHP)	25.06.1993-27.07.1994
Salih SÜMER (Diyarbakır, SHP)	27.07.1994-27.03.1995
Ziya HALİS (Sivas, CHP)	27.03.1995-18.06.1995

Devlet Bakanı

Ahmet ŞANAL (Adana, DYP)	25.06.1993-28.11.1993
Mehmet Ali YILMAZ (Trabzon, DYP)	28.11.1993-15.07.1994
Esat KIRATLIOĞLU (Nevşehir, DYP)	14.08.1994-05.10.1995

Devlet Bakanı

Şükrü ERDEM (Bursa, DYP)	25.06.1993-05.10.1995

Adalet Bakanı

Mehmet Seyfi OKTAY (Ankara, SHP)	25.06.1993-27.07.1994
Mehmet MOĞULTAY (İstanbul, SHP)	27.07.1994-05.10.1995

Milli Savunma Bakanı

Nevzat AYAZ (Çankırı, DYP)	25.06.1993-24.10.1993
Mehmet GÖLHAN (Sakarya, DYP)	24.10.1993-05.10.1995

İçişleri Bakanı

Beytullah Mehmet GAZİOĞLU (Bursa, DYP)	25.06.1993-24.10.1993
Nahit MENTEŞE (Aydın, DYP)	24.10.1993-05.10.1995

Dışişleri Bakanı

Hikmet ÇETİN (Gaziantep, SHP)	25.06.1993-27.07.1994
Mümtaz SOYSAL (Ankara, SHP)	27.07.1994-28.11.1994
Murat KARAYALÇIN (TBMM Dışından, SHP)	12.12.1994-27.03.1995
Erdal İNÖNÜ (İzmir, CHP)	27.03.1995-05.10.1995

Maliye ve Gümrük Bakanı

İsmet ATTİLA (Afyon, DYP)	25.06.1993-05.10.1995

Milli Eğitim Bakanı

Nahit MENTEŞE (Aydın, DYP)	25.06.1993-24.10.1993
Nevzat AYAZ (Çankırı, DYP)	24.10.1993-05.10.1995

Bayındırlık ve İskan Bakanı

Onur KUMBARACIBAŞI (Hatay, SHP)	25.06.1993-27.07.1994
Mustafa YILMAZ (Gaziantep, SHP)	27.07.1994-23.09.1994
Halil ÇULHAOĞLU (İzmir, SHP)	05.10.1994-27.03.1995
Erman ŞAHİN (Muğla, CHP)	27.03.1995-15.07.1995
Halil ÇULHAOĞLU (İzmir, CHP)	15.07.1995-05.10.1995

Sağlık Bakanı

Rıfat SERDAROĞLU (İzmir, DYP)	25.06.1993-28.11.1993
Mehmet Kazım DİNÇ (Kocaeli, DYP)	28.11.1993-14.08.1994
Doğan BARAN (Niğde, DYP)	14.08.1994-05.10.1995

Ulaştırma Bakanı

Mehmet KÖSTEPEN (İzmir, DYP)	25.06.1993-12.04.1995
Ali Şevki EREK (Tokat, DYP)	29.05.1995-05.10.1995

Tarım ve Köyişleri Bakanı

Refaiddin ŞAHİN (Ordu, DYP)	25.06.1993-05.10.1995

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı

Mehmet MOĞULTAY (İstanbul, SHP)	25.06.1993-27.07.1994
Nihad MATKAP (Hatay, SHP)	27.07.1994-27.03.1995
Aydın Güven GÜRKAN (İçel, CHP)	27.03.1995-04.06.1995
Ziya HALİS (Sivas, CHP)	18.06.1995-05.10.1995

Sanayi ve Ticaret Bakanı

Mehmet Tahir KÖSE (Amasya, SHP)	25.06.1993-27.07.1994
Mehmet DÖNEN (Hatay, SHP)	27.07.1994-27.03.1995
Hasan AKYOL (Bartın, CHP)	27.03.1995-05.10.1995

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı

Veysel ATASOY (Antalya, DYP)	25.06.1993-05.10.1995

Kültür Bakanı

Durmuş Fikri SAĞLAR (İçel, SHP)	25.06.1993-27.07.1994
Timurçin SAVAŞ (Adana, SHP)	27.07.1994-27.03.1995
Ercan KARAKAŞ (İstanbul, CHP)	27.03.1995-24.06.1995
İsmail CEM (İstanbul, CHP)	07.07.1995-05.10.1995

Turizm Bakanı

Abdülkadir ATEŞ (Gaziantep, SHP)	25.06.1993-27.07.1994
Halil ÇULHAOĞLU (İzmir, SHP)	27.07.1994-05.10.1994
Şahin ULUSOY (Tokat, SHP)	05.10.1994-27.03.1995
İrfan GÜRPINAR (Kırklareli, CHP)	27.03.1995-05.10.1995

Orman Bakanı

Hasan EKİNCİ (Artvin, DYP)	25.06.1993-05.10.1995

Çevre Bakanı

Rıza AKÇALI (Manisa, DYP)	25.06.1993-05.10.1995

Koalisyon Protokolü

(DYP - SHP)

GİRİŞ

Doğruyol Partisi ile Sosyaldemokrat Halkçı Parti, önceki DYP-SHP Ortak Hükümetinin oluşumunu düzenleyen 19 Kasım 1991 tarihli Protokolü, eklerini ve temel hedeflerini ilke olarak benimser. Bu çerçevede yeni DYP-SHP Hükümeti önceki hükümetin uygulamalarını dikkate alarak, aşağıdaki hedeflere ulaşmayı ortak amaç sayar.

TEMEL İLKELER

Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Türkiye'nin üniter devlet niteliği, toplumsal yapımızdan kaynaklanan tarihsel ve geleneksel bir beraberlik ve birlik fikrini yansıtmaktadır. Bu birlik ve beraberlik, ortak bir "siyasi kültürün" sonucudur. Bunu korumaya kararlıyız.

Devletin resmi dili, bayrağı, simgeleri, sınırları ve Türkiye Cumhuriyetinin egemenlik hakları her türlü tartışmanın üstünde ve dışındadır.

Anayasa Hükümleri de dahil demokratikleşmenin ve çağdaş değerlerin önünde duran bütün engeller ayıklanacak ve bir an önce kaldırılacaktır. Gene bu çerçevede, Siyasi Partiler Yasası gözden geçirilerek kadın ve gençlik kollarının örgütlenmesi ve üniversitelerimizin, sivil toplum kuruluşlarının siyasal yaşama aktif katkısı sağlanacaktır. Özetle, hoşgörüye ve karşılıklı uzlaşmaya dayanan katılımcı ve çoğulcu demokratik sistem içerisinde halkın demokratik refleksini kuvvetlendirmeyi amaçlıyoruz. Basın özgürlüğünün önündeki engelleri kaldırmaya da kararlıyız.

İnsan hakları ve temel özgürlüklere dayalı, her yönden çağdaş ve demokratik bir rejim hedefimizdir. Bu çerçevede, laik ve Atatürk ilkelerine bağlı Türkiye, din ve vicdan hürriyetini toplumsal hayatının vazgeçilmez ilkesi sayar.

Ülke çıkarlarını ve milletin üstün değerlerini koruyan ve önde tutan çağdaş Atatürk milliyetçiliğini, uygar dünyanın temel değerlerinden biri olarak görüyor ve benimsiyoruz.

Türkiye'de insan hakları uygulamaları Paris Şartı çerçevesinde gerçekleştirilecek; uluslararası yükümlülüklere uyularak dünya ile bütünleşme sürecine hız kazandırılacaktır.

"Hukuk devleti" ve "sosyal devlet" anlayışları, bugün artık sadece nitelik belirleyen birer sıfat olmaktan çıkmış, devletin özünü teşkil eden kavramlar haline gelmiştir. Günümüz dünyasında, "hukuk devleti" ve "sosyal devlet" niteliği ve içeriği olmayan bir devlet kavramı düşünülememektedir.

Ülke kaynak ve varlıklarının hakça kullanımı ve bunun gereklerinin yerine getirilmesi sosyal devlet anlayışının vazgeçilmez sonucudur.

Devlet halk için vardır. Her şey halk için ve bütün kesimlerle uzlaşma içinde yapılacaktır. Devletin parası halkın parasıdır. Devlet, her şeyi dürüst ve saydam bir

biçimde yapacaktır. Değişim ve reform ancak halkın aktif katılımıyla ve desteğiyle mümkündür.

Türkiye'yi dünyadaki demokratik değişim ve reform rüzgârından uzak tutmak mümkün değildir. Türkiye bu sürece girmiştir ve 21'inci yüzyılın önder ülkelerinden biri olacaktır.

DEMOKRATİKLEŞME VE DEVLETİN YENİDEN YAPILANMASI

1982 Anayasası ve onun doğrultusunda çıkarılmış diğer yasaların demokratik bir niteliğe kavuşması ve demokratikleşmenin hızlı ve sağlıklı bir süreç izlemesi ertelenemez bir görevdir. Bu çağdaş ve mutlu insanların yaşadığı bir Türkiye'yi amaçlayan tüm siyasal partilerin gündeminin ilk sırası olmalıdır.

1982 Anayasası, hazırlanış, sunuluş ve kabul ediliş süreci, şartları ve içeriği ile ülkemizin demokratik gelişmesi önünde çok önemli bir engel olarak durmaktadır.

Hükümetimiz, yurttaşlarımızın hak ve özgürlüklerini geliştirme mücadelelerini doğal karşılar. Bunu engellemek değil; geliştirmek istemektedir. Ancak bunun için tek bir yola izin vermeye kararlıdır: O da barışçı ve demokratik mücadele yoludur.

1982 Anayasası, toplumsal ve parlamento içi uzlaşmalarla, değiştirilmeye, yenilenmeye ve demokratikleştirilmeye çalışılacaktır. Bu çerçevede;

- Temel hak ve özgürlükler sağlam güvencelere bağlanacaktır. Kişinin hakları genişletilecek ve güvenceleri artırılacaktır. Sosyal ve ekonomik haklar, başta sendikal haklar ve toplu sözleşme ve grev hakkı olmak üzere çağdaş demokrasi ve ILO standartlarına yükseltilecektir. Basın özgürlüğü ile yurttaşın gerçek, doğru ve çoğulcu bilgi alma hakkı daha da güçlendirilecektir.

- Siyasi haklar genişletilecektir. Siyasal partilerin örgütlenme ve faaliyetleri ile ilgili çeşitli kısıtlama ve sınırlamalar kaldırılacak, siyasal yaşama katılma hakkı genişletilecektir. Seçme, seçilme ve siyasal partilere üye olabilme ile ilgili anayasal ve yasal engeller kaldırılacaktır. Siyasal partilerin, program ve görüşlerini tam bir özgürlük içinde geliştirebilmeleri sağlanacaktır. Başta sendikalar ve çeşitli meslek kuruluşları üzerindeki siyaset yasağı kaldırılacaktır.

- Kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisi hem yasal düzenlemelerini hızlandıracak, hem de TBMM'nin yasama yetkisini zayıflatmayacak bir biçimde yeniden düzenlenecektir.

- Demokratik sivil otorite güçlendirilecektir.

- Olağanüstü hal ile sıkıyönetim, seferberlik ve savaş halleri ile ilgili düzenlemeler hukuk devletinin ilkeleri ile uyumlu hale getirilecektir.

- Yerel yönetimler, özerklik, maddi kaynak ve yetkileri açısından güçlendirilecek; merkezi yönetim yerine, yerinden yönetim ilkesi pekiştirilecektir.

- Başta İstanbul olmak üzere metropoller için özel yönetim biçimleri oluşturulacaktır.

- Üniversiteler bilimsel ve yönetsel özerkliğe kavuşturulacaktır.

- Radyo ve TV yayınları üzerindeki devlet tekeli kaldırılacaktır.

- Meslek kuruluşlarının güçlenmesi ve özerkleşmesi sağlanacaktır.

- Yargı bağımsızlığı, yargıç güvencesi ve tabii hakim ilkeleri güçlendirilecektir.

- İdarenin yargı denetimi ve Anayasa Mahkemesinin denetim yetkisi genişletilecek ve etkinleştirilecektir.

- Genelde TBMM'nin çalışmaları, özelde ise bütçenin yasalaştırılması süreci hızlandırılacak ve etkinleştirilecektir.

- Anayasanın geçici hükümleri ayıklanacaktır.

Rejimimizin demokratik, özgürlükçü, çoğulcu, hukuk devleti ilkesine bağlı, insan haklarına saygılı, laik ve sosyal devlet niteliklerinin geliştirilmesi Ortak Hükümetin temel hedefidir.

Anayasa değişiklikleri gerçekleştirilinceye değin; varolan temel rejim yasaları bugünkü Anayasanın tanıdığı son sınıra kadar demokratikleştirilecektir.

Bu çerçevede aşağıdaki yasalar yeniden düzenlenecektir:

- Siyasal Partiler Yasası
- Seçim Yasası
- İş, sendikalar, toplu sözleşme ve grev yasaları
- Yerel yönetimlerle ilgili yasalar
- Basınla ilgili düzenlemeler
- Üniversiteler Yasası
- Dernekler Yasası
- Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası
- TRT Yasası
- Sıkıyönetim ve Olağanüstü Hal yasaları
- Terörle Mücadele Yasası
- Pasaport Yasası
- Polis Vazife ve Salahiyetleri Yasası

Demokratik parlamenter rejimimizin bugün temel darboğazlarından birini, yasama çalışmalarının çok yavaş yürümesi oluşturmaktadır. Bunun aşılması için Meclis İçtüzüğünde gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

49'uncu Hükümetin bugüne değin TBMM'ne göndermiş bulunduğu yasaların bir an önce yasalaşması için çaba harcanacaktır.

İnsan haklarının daha güçlü bir biçimde korunması amacıyla yeni yasal düzenlemeler ve kurumlaşmalar yapılacaktır.

Düşünceyi yayma özgürlüğü genişletilecek, kitap toplama, yasaklama ve ağır cezalar uygulama gibi kısıtlamalar; çağdaş demokrasilerdeki standartlara ulaştırılacaktır.

12 Eylül döneminde çeşitli mağduriyetlere uğramış kişi, kuruluş ve örgütlerin mağduriyetleri hızla giderilecektir.

Güvenlik soruşturması, istisnai durumlar dışında kaldırılacaktır.

Adaletin hızlandırılması, bağımsızlığın pekiştirilmesi ve savunma hakkının güçlendirilmesi yolunda başlatılmış bulunan "adli reform" çalışmaları hızlandırılarak sürdürülecektir. Adaletin kendine yakışır çalışma ortamında ve yeterli maddi olanaklarla donatılarak gerçekleştirilebilmesi için bütçe payı zaman içinde artırılacaktır.

Devlet personel rejimi, kamu çalışanlarının sendikal haklarının sağlanması ve geliştirilmesi de gözetilerek yeniden düzenlenecektir. Devlet, istihdam sorununu aşmanın bir aracı olarak değil; etkin, ekonomik, demokratik ve hakça işleyen bir hizmet birimi olarak görülecektir. Devletin buyurgan, karışmacı, bürokratik, merkeziyetçi, doğrudan işletmeci ve yürütücü nitelikleri arındırılacak, demokratik ve sosyal nitelikleri güçlendirilecektir. Devlet, her kademesinde temel tercihleri belirleyen, yönlendiren, denetleyen; daha saydam, daha sosyal, daha demokratik ve daha etkin bir devlet haline getirilecektir.

Hükümetimizin temel hedeflerinden biri olan açık ve dürüst yönetim anlayışını gerçekleştirebilmek için devlet işlerinde ve ihalelerinde her türlü yolsuzluğu önleyici, yeni ve kalıcı düzenlemeler yapılacaktır. Devlet denetim organları yeniden düzenlenerek daha etkili ve bağımsız bir hale getirilecektir. Yolsuzluklardan hesap sorulmasına devam edilecektir.

GÜNEYDOĞU, GÜVENLİK VE İÇ BARIŞ

Terörle, bütün olanaklarla ve büyük bir kararlılık içinde mücadeleye devam edilecektir. Ancak her koşulda hukuk devleti ilkelerine ve insan haklarına saygı gösterilecektir. Hükümeti oluşturan partilerin; tüm halkımıza saygı, sevgi ve insan hakları anlayışı ile yaklaştığı ve hep böyle yaklaşacağı konusunda kimsenin kuşkusu olmamalıdır.

"Olağanüstü Hal" rejimi, yetki boşluğu yaratmayacak yeni yasal düzenlemelerin yapılmasıyla birlikte, yürürlükten kaldırılacaktır. Koruculuk sisteminin tasfiyesi ilke olarak benimsenmektedir. Ancak bunun yaratacağı istihdam ve güvenlik sorunları zaman içinde çözülerek, bu hedefe varılacaktır.

Hükümetimiz, yurttaşlarımızın etnik, kültürel ve dile ilişkin kimlik özelliklerinin özgürce ifadesinde, korunmasında ve geliştirilmesinde karşılaştıkları yasal ve fiili eksiklik, engel ve sınırlamaları Türkiye'nin de imza koyduğu Paris Şartı'na uygun bir biçimde ve ulusal bütünlük içinde giderecektir. Türkiye'nin üniter yapısı içinde çeşitli etnik, kültürel, dil ve inanca ilişkin kimlik özellikleri özgürce ifade edilebilecek, özenle korunabilecek ve rahatça geliştirilebilecektir. Hükümetimiz bunları toplumumuz için bir zenginlik saymaktadır. Bölgenin kalkınması, yaşam koşullarının iyileştirilmesi, bozulan dengelerin düzeltilmesi, haksızlıkların ön-

lenmesi, istihdamın arttırılması Güneydoğu politikalarının vazgeçilmez temelini oluşturacaktır. Bu amaçla sağlam kaynaklara bağlanmış bir bölge planlanması hızla yürürlüğe konulacaktır.

EKONOMİ

Ekonomi yönetiminde Maliye, Hazine, DPT ve Merkez Bankasının tam bir uyum içinde çalışmalarını sürdürecek ortam ve koşullar mutlaka sağlanacaktır.

Türk ekonomisi bugün kabuğuna sığmamaktadır. Dünyadaki gelişmeler, ekonominin geldiği nokta çok daha süratle hareket etmemizi gerektirmektedir. Bunun için de kararlı çözümlere ve farklı yaklaşımlara ihtiyaç vardır. Halkımızı başka türlü refaha kavuşturmak imkânı yoktur. Amaç, devleti asli görevlerinde etkinleştirmektir.

Dünya ekonomisi ile entegrasyonda Türk Ekonomisi'nin makro dengeler yönünden önemli sorunları vardır. Yapısal özellik arzeden bu sorunlar kamu kesiminde yoğunlaşmaktadır. Bu sorunlar kamu ekonomik kesiminde küçülerek yeniden yapılandırma ve reform programı ile çözümlenecektir. Bu kapsamda KİT reformu, özelleştirme, vergi reformu öncelikle ele alınacak konulardır.

KİT reformu programı yaygın ve hızlı bir özelleştirme programı ile birlikte yürürlüğe konulacaktır. Özelleştirme, 2000'li yıllarda Türkiye'yi KİT yükünden kurtaracak şekilde uygulanacaktır. Özelleştirme, halkın öncelikleri öne alınarak ve sağlam kaynaklara ulaşmak amacıyla uygulanacaktır. Bu konuda gereken yasal değişiklikler kararlılıkla yapılacaktır. Özelleştirmeden sağlanacak kaynaklarla iç borçlar azaltılarak faiz yükü düşürülecektir. Ayrıca bu kaynaklar küçük ve orta boy işletmelere, esnaf ve zanaatkâra, çiftçilere ek kredi imkânı sağlayacak ve onların ek istihdam yaratmalarına katkıda bulunacaktır.

Özelleştirme, büyük zararlara yol açan ve satışı mümkün olmayan kuruluşların tasfiyesi ve kapatılması uygulaması ile birlikte yürütülecektir. Özelleştirme gerçek bedel üzerinden ve saydam yöntemlerle gerçekleştirilecektir. Özelleştirmede mülkiyet elden geldiğince yaygınlaştırılacak ve rekabetin korunması ve sağlanması ilkelerine uyulacaktır.

Özelleştirme, kapatma ve tasfiye uygulamalarında karşılaşılacak işten çıkarma ve istihdam sorunları, özel sosyal güvenlik ve işgücü rehabilitasyonu programlarıyla aşılacaktır.

KİT reformu ve özelleştirme nedeniyle işsiz kalan işçiler için pilot işsizlik sigortası başlatılacak; böylece mağduriyetler önlenecektir.

KİT açıkları aslında halkın cebinden alınan paralardır. Bunlar enflasyonun da önemli bir nedenidir. 21'inci yüzyıla girerken halkın sırtındaki bu haksız yükü kaldırmak zorundayız. 2000'li yıllara girerken toplum için gerekli istisnalar dışında KİT kalmamasını amaçlıyoruz.

Tarım ve Kredi Kooperatiflerinin çiftçiye gerekli desteği verebilmeleri ve esas amaçları dışındaki ticari ve sınai faaliyetlerden arındırılmaları sağlanacaktır.

Yerel yönetimlerin temel görevleri dışında açmış oldukları ve karlı yürütemedikleri ticari ve sınaî kuruluşlardan kurtulabilmeleri için gerekli özendirmeler yapılacaktır.

Yeraltı kaynaklarının özelleştirilmesine imkân verecek düzenlemeler yürürlüğe konulacaktır.

Kamu kurum ve kuruluşlarının taşınmazlarının sağlıklı bir envanterinin yapılarak halka satışına imkân veren düzenlemeler kısa sürede yapılacaktır.

Vergi yükünün vatandaşlar arasında adaletli ve dengeli dağılımına özen gösterilecek ve gelir dağılımı bu yoldan da düzeltilecektir. Bu çerçevede vergi oranları yeniden gözden geçirilecek ve vergi kaçak ve kayıpları önlenecektir. Kayıt dışı sektör denetim altına alınacaktır. Böylece, sosyal devletin gerektirdiği harcamaları karşılayacak sağlam kaynağa dayalı gelir artışları sağlanacaktır.

Yeniden yapılanma ve reform programı uygulaması sonucunda kamu açığı küçültülerek mali denge sağlanacak, enflasyon ve ona bağlı olarak faizler düşürülecektir. Bu konunun üzerine cesaretle gidilecektir; çünkü başka çare yoktur.

Finans kesimi ve sermaye piyasası reformları, dünyadaki gelişmeler paralelinde sürdürülecek, böylece sermayenin tabana yayılması, gelir dağılımındaki dengesizliğin giderilmesi sağlanacak; bu yolla da para ve sermaye piyasaları derinlik kazanacaktır. Buna bağlı olarak İstanbul, dünyanın sayılı finans ve ticaret merkezlerinden birisi haline getirilecektir.

Ülkemizin önündeki 20 yıl içinde nüfusu 85 milyona yaklaşırken, milli geliri 3-4 kat artacaktır. Bunun yaratacağı altyapı ihtiyaçlarının karşılanması için özellikle enerji üretimi, havaalanı, liman ve ulaşım gibi altyapı alanlarında "mega projeler" gündeme gelecektir. Verimlilik ilkesi de dikkate alınarak bu projelerin yurt sathında dağılımına özen gösterilecektir. Bu amaçla, "yap-işlet-devret" vb. yeni finansman sağlayacak yöntemler geliştirilecektir.

Bölgesel entegrasyonları, uluslararası serbest ticaret ortamının yaratılması için bir geçiş uygulaması olarak görüyor ve benimsiyoruz. Bu çerçevede ülkemiz, bir yandan çok yönlü ticaretin geliştirilmesine gerekli katkıyı sağlamayı sürdürürken; öte yandan da bölgesel entegrasyonlardan en üst düzeyde yararlanmaya çaba gösterecektir.

Bu perspektifte, Türkiye'nin AT'na üyelik başvurusu çerçevesinde başlattığı hazırlık ve uyum çalışmaları önem kazanmaktadır. "Gümrük Birliği"ni oluşturma süreci ve topluluk hukuk düzeni ve vergi yapısı ile Türk hukuk düzeninin ve vergi yapısının uyumlaştırılması çalışmaları hızlandırılacaktır.

Türk sanayici ve ihracatçısına uluslararası rekabet gücüne sahip mal ve hizmet üretimi için gerekli koşullar sağlanacak ve bu amaçla dünya fiyatlarında girdi sağlayacak özendirme mekanizmaları işletilecektir.

Türk müteşebbislerinin ve yabancı ortaklarının Orta Asya cumhuriyetlerinde yatırım yapmaları teşvik edilecektir. Bu çerçevede, Türk müteşebbislerinin ve müteahhitlerinin ülke riski konusunda Eximbank Risk Sigortası uygulaması ön planda tutulacaktır.

Türk denizcilik sektörü, Türkiye'nin coğrafi konumu da dikkate alınarak özellikle teşvik edilecektir.

Turizm sektörü, ödemeler dengesi içinde önemli bir yere sahiptir. Altyapı projeleri yoluyla da bu sektör teşvik edilecektir. Turizm faaliyetlerinin dünya ile bütünleşmedeki rolü de dikkate alınarak, bunlar çeşitlendirilecektir.

Tam istihdama ulaşmak, orta vadeli bir hedeftir. Buna, ekonomik istikrar hedefine ulaşıldıktan ve gerekli kurumsal düzenlemeler yapıldıktan sonra kalıcı, sürekli ve yüksek bir büyüme hızı ile ulaşılacaktır. Hedefimiz olan kalıcı, sürekli ve yüksek büyüme hızına ancak sanayileşme ve bilgi toplumunun gerekleri yerine getirilerek ulaşılabileceğine inanmaktayız.

DEĞİŞİM VE REFORM POLİTİKALARI

Türkiye'de hayatı her yönüyle olumlu olarak değiştirecek, kolaylaştıracak, dünyadaki değişim rüzgârını yakalamayı ve dünya ile bütünleşmeyi sağlayacak değişimler gerçekleştirmek başlıca amacımız olacaktır. Bu konuda toplumun her kesimine görev düşmektedir. Reformlarda süreklilik esastır. Hükümet her alanda değişim ve reformları yürütmek ve yenilerini başlatmak kararlılığı içindedir. Şüphesiz bunların neticeleri bugünden yarına alınamaz.

Sosyo-ekonomik istikrar ve uzlaşma ortamı büyük öneme sahiptir. Bu amaçla Batı'daki örneklerine paralel olarak bir "Ekonomik ve Sosyal Konsey" kurulacaktır.

Devletin ekonomideki rolünün değişmesi doğrultusunda planlamanın yapısında ve yaklaşımında değişiklik yapılacaktır. Buna göre, Devlet Planlama Teşkilatı, bilgi ve beyin merkezi haline dönüştürülecek, uluslararası kuruluşlarla iletişim içinde çalışacak; ileriye dönük stratejileri geliştirerek, ufku olan politikalar belirlenmesinde öncülük edecektir. DPT uygulamayı yönlendiren dinamik bir yapıya kavuşturulacaktır. Planlar, katılım ve uzlaşma ile gerçekleştirilecek ve özel kesim için orta ve uzun vadeli belirsizlikleri giderici genel bir yönlendirme görevini üstlenecektir.

Yerel yönetimlere idari ve mali özerklik kazandırılacaktır. Kamu yönetiminin ayrılmaz parçası olan yerel yönetimlerle ilgili mali reformun amacına ulaşması için bu reform, idari reformla birlikte ele alınacaktır. Yeni ve sağlıklı kentleşme modeli uygulanacaktır. Belediye sınırları içindeki kamuya ait arazi ve arsalar projelendirilmek suretiyle halka satılacaktır. Konut sorunu kentleşme olgusu ile birlikte ve arsa/altyapı/konut bütünlüğünü gözeten bir yaklaşımla çözülecek ve bu amaçla gerekli kaynaklar ayrılacaktır.

Belediyelerin finansman sorunlarına sağlıklı ve kalıcı çözümler bulmak amacıyla gelirleri yeni düzenlemelerle artırılacaktır.

Demokratikleşme sürecinin ayrılmaz bir parçası olan özel televizyon ve radyolar kurulması halkın açık arzusudur. Hükümet bu yönde kararlıdır. Bunun için hazırlanan yasa da hızla çıkartılacaktır.

Türk sosyal güvenlik sistemi halen ciddi bir finansman darboğazı ile karşı karşıyadır. Sosyal Sigortalar Kurumu, Bağ-Kur ve Emekli Sandığının kısa dönmeli finansal sorunlarını çözmek üzere gerekli yasal düzenlemeler gerçekleştirilecektir.

Uzun dönemde bu üç kuruluşun tek çatı altında birleştirilmesi ve bu kuruluşların piyasa sistemi ile uyumlu çalışabilir bir yapıya kavuşturulması sağlanacaktır. Çalışan kesimin bütün kazanılmış hakları korunacaktır.

Tüketicilerin korunmasına özen gösterilecek ve bu yönde yasal düzenlemeler yapılacaktır.

Kalkınmada öncelikli yörelerle diğer yöreler arasındaki gelişmişlik farklarını azaltmak ve bölgeler arası gelişmişlik açığını kapatmak Hükümetimizin üzerinde duracağı başlıca sorunlardan biri olacaktır. Yarım kalmış yatırımlar için özel teşvikler uygulanacak, bölgenin altyapı eksikleri tamamlanacak, tarım ve hayvancılık sektörü özellikle teşvik edilecektir.

Çağdaş ve sağlıklı yaşamın vazgeçilmez unsurlarından biri çevre ve doğal hayatın korunmasıdır. Gelişme doğaya rağmen değil, doğa ile uyum içinde gerçekleştirilecektir.

Tarımsal destekleme sistemi yeniden gözden geçirilecektir.

Birliklerin sanayi tesis ve işletmelerin ayrılması ve özelleştirilmesi, gerçek sahipleri olan üreticiler tarafından yönetilmesi ve mali yapılarının güçlendirilmesi sağlanacaktır.

Arz fazlası bulunan ve alımlarda finansman zorluğu yaşanan bazı ürünlerde üretimi azaltıcı, üretim yetersizliği olan ürünlerde ise arzı artırıcı teşvikler uygulanacaktır. Bu çerçevede ürün planlamasına geçiş hazırlıkları yapılacaktır.

Toptancı Hal Yasası ile tarımsal ürünleri pazarlama borsaları tasarıları yasalaştırılacaktır.

Sonuç olarak, ferdi esas alan, onun günlük yaşamını çağdaş düzeye yükselten, bilgi çağının insanını yetiştiren, ekonomi ve eğitim alanlarında herkesle rekabet edebilen sosyal alanda kendisiyle barışık bir toplum yaratmak istiyoruz. Dünyada daha saygın, çevresinde örnek ve önder, insanlığa yaratıcı katkıları olan 21'inci yüzyılın Türkiye'si hedefimizdir.

SOSYAL DEVLET

Türkiye, sosyal devleti gerçekleştirmek zorundadır. Hükümetimiz bu doğrultuda yasal, kurumsal ve diğer önlemleri alacaktır. Bu çerçevede;

- Sosyal güvenlik sistemi mali açıdan sağlığa kavuşturulacaktır. Güvenlik sistemi yaygınlaştırılacaktır. Sosyal güvenlik sisteminin sigortalıya sağladığı güvenceler artırılacak ve sigorta kurumlarının sağladığı güvenceler birbirine yaklaştırılacaktır.

- Sosyal hizmetler geliştirilecek ve yaygınlaştırılacaktır. Özürlüler için yeni kurumlaşmalar düzenlenecek ve yeni kaynaklar ayrılacaktır.

- 8 yıllık zorunlu temel eğitim hızla yaygınlaştırılacaktır. Eğitime bütçeden ayrılan payın artırılması süreci devam edecektir. Eğitim sektörüne özel yatırım yapılması özendirilecektir. Laik, evrensel, cumhuriyetçi, milli kültürü geliştirici, yaratıcı, özgür düşünceye dayalı bir eğitim politikası esastır. Kişilik sahibi nitelikli insan yetiştirmek amaçtır. Eğitim personelinin maddi olanakları iyileştirilecektir.

- Sağlık sistemi yeniden düzenlenecektir. Sağlık sektörüne özel yatırımlar özendirilecektir. Koruyucu sağlık hizmetleri hızla geliştirilecektir. Sağlık hizmetleri kademelendirilecektir. Sağlık hizmetlerine devlet bütçesinden ayrılan ödenekler dışında, sistem ilke olarak üyelik ve prim esasına dayandırılacaktır. Ancak prim ödeyemeyecek durumda da olsa hiç kimse gerekli sağlık hizmetlerinden yoksun tutulmayacaktır. Sağlık personelinin maddi olanakları iyileştirilecektir.

- Etkin, yaygın ve hızlı bir aile planlaması uygulanacak ve bunun için gerekli yeni düzenlemeler yapılacak ve yeni kaynaklar sağlanacaktır.

- Ücretlerin, memur, emekli, dul ve yetim maaşlarının, tarım ürünleri destekleme fiyatlarının artışlarının enflasyon oranının altında kalmaması sürdürülecektir. Bu gelir kategorilerinde ekonomik büyümeyi paylaştırıcı ve dolayısıyla gelir bölüşümünü düzeltici iyileştirmeler sağlanacaktır.

- Çağdaş toplumun kaçınılmaz bir gereği olarak bireye önem verilecek özellikle çocuk, genç ve kadınların ihtiyaçlarının karşılanmasına ve yetişmelerine özen gösterilecek, kadının sosyal statüsü güçlendirilecektir.

- Çalışma yaşamında yaygınlaşma eğilimi gösteren sendikasızlaştırma, sigortasızlaştırma ve güvencesiz kılma çabalarına karşı yeni önlemler alınacaktır. İşsizlik sigortası gerçekleştirilecektir. İş güvencesi ILO standartlarında sağlanacaktır. 158 sayılı ILO Sözleşmesi yasalaştırılacaktır. Tüm uluslararası sözleşmeler hızla iç hukuka yansıtılacaktır.

DIŞ POLİTİKA

Diğer devletlerle uluslararası dayanışma içinde, ülkemizin çıkarlarını ön planda tutan, kişilikli, tutarlı ve bilinçli bir dış politika izlemek ana hedeftir. Türkiye, dış politikada, evrensel değerleri savunan, barışçıl tutumunu sürdürecek ve dış ilişkilerin karşılıklı yarara dayalı olduğu bilinci ile hareket edilecektir.

Uluslararası topluluğun saygın bir üyesi olmak ve çağımız değişimlerinin getirdiği gelişmeler sonucu doğacak ekonomik yapılaşmalarda ve yeni kurulacak güvenlik sistemlerinde yer almak, Türk dış politikasının öncelikli hedefleri arasındadır.

Komşularımızdaki ve tüm bölgedeki gelişmeler dikkatle izlenecektir.

Kıbrıs sorununun askıda kalmadan bir an önce çözüme bağlanması Türkiye'nin en içten arzusudur. Ancak Kıbrıs sorununun, iki toplum arasındaki görüşmelerle ve adada, iki eşit toplumun varlığını kabul eden ve siyasal eşitlik çerçevesinde iki topluma eşit haklar ve güvenceler veren bir yapı içinde çözülebileceğine inanıyoruz. Dış baskılar kullanılarak ve sorunun kapsamı genişletilerek, Kıbrıs sorununun çözümüne olumlu katkı getirme imkânı yoktur. Sorunun çözümünde, Hükümet, karşılıklı anlayış yoluyla üzerine düşen en olumlu katkıyı yapmaya hazırdır.

Komşumuz Yunanistan'da o ülkenin vatandaşları olarak yaşayan Türk azınlığının antlaşmalarla kazanılmış tüm haklarının savunulmasına devam edilecektir. Hükümet Ege sorunu dâhil, tüm ikili sorunları Yunanistan Hükümeti ile samimi bir diyalog içinde çözümlemeye hazırdır.

Evrensel değerlere inanan ve bunları savunan ülkemiz, Batı Avrupa ile her yapıdaki yakın ilişkiyi ve işbirliğini samimiyetle karşılar. Türkiye'nin AT üyeliğinin gerçekleşmesi için her türlü çaba gösterilecektir.

Hükümetimiz, ABD ile dostluğa ve yakın siyasal, ekonomik ve ticari işbirliğine özel bir önem vermekte ve ABD ile ülkemizin karşılıklı çıkarları çerçevesinde, en iyi ilişkileri sürdürmeye kararlı bulunmaktadır.

Bağımsız Ülkeler Topluluğu ile her alanda iyi komşuluk ilişkilerimizi geliştirmeye devam edeceğiz.

Üyesi bulunduğumuz İslam Konferansı üyesi ülkeler ve diğer Müslüman ülkelerle olan ilişkilerimizi dikkatle, özenle geliştireceğiz.

Kafkasya ve Orta Asya'daki Türk Cumhuriyetleri ile ilişkilerimizi manevi bağlarımıza ve uluslararası ilkelere dayalı bir biçimde geliştirmeye devam edeceğiz.

Yurt dışındaki işçilerimizin ve ailelerinin, bulundukları ülkelerde her türlü ayrımcılıktan korunarak, güvenlik içerisinde ve eşit haklara sahip olarak yaşamaları için gerekli her türlü çalışma yapılacaktır.

Bosna-Hersek ve Azerbaycan olaylarında daima, yalnız kardeşlerimiz oldukları için değil, haklı, mağdur ve mazlum oldukları için hak, adalet ve insanlık gözeterek kardeşlerimizden yana olacağız. Sorunların adil çözümü için uluslararası ve ikili alanda elimizden geleni yapmaya kararlıyız.

KEİ ve ECO gibi kurucu üyesi olduğumuz bölgesel kuruluşlara katkımız artarak devam edecektir. Değişen dünya koşullarında bölgesel entegrasyonlar giderek önem kazanmaktadır. NAFTA ve Pasifikteki gelişmeler de başka bölgelerdeki yeni örneklerdir. Türkiye, küreselleşmenin bir gereği olarak, bütün bu oluşumlarla ilişki kurmak durumundadır.

EKLER

EK 1

- Halka daha iyi hizmet verebilmek için, Tekel Genel Müdürlüğü, Gümrük İdaresi ve Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Başbakanlığa bağlı kuruluşlar haline getirilerek, Tekel Genel Müdürlüğü ve Gümrük İdaresi Başbakan adına bir Devlet Bakanının görev alanına, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü ise yine Başbakan adına diğer bir Devlet Bakanının görev alanına dahil edilecektir. Daha sonra yapılacak yasal düzenlemeler ile müstakil bakanlıklar haline getirilecekler ve böylelikle Bakanlık sayısı toplam 34 olacaktır.

- Önceki DYP-SHP Ortak Hükümetinin "il" ve "ilçe" yapma ve bazı kentleri büyükşehir statüsüne yükseltme çalışmaları kısa zamanda sonuçlandırılacaktır.

- Yeni Ortak Hükümet kurulurken partilerin temsil oranları ve üstlendikleri bakanlıklar aynen korunacaktır.

- Hükümet, yasama yılı içinde çıkartılmasını istediği yasaları, Grup yöneticileri ile birlikte takvim de belirleyerek bir ortak öncelikler programına bağlayacaktır.

- Önceki Ortak Hükümetin kurulmasını öngördüğü yeni bakanlıklar en kısa sürede kurulacaktır.

- Üst düzey devlet görevlilerinin atanması, ilgili Bakanın önerisi, Başbakan ve Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısının mutabakatıyla kararlaştırılacaktır.

EK 2

ORTAK HÜKÜMETTE SHP SORUMLULUĞUNA BIRAKILAN BAKANLIKLAR

1. Başbakan Yardımcılığı ve
- TÜBİTAK
- Atom Enerjisi Kurumu
- Milli Prodüktivite Merkezi
- TSE'nin bağlı olduğu Devlet Bakanlığı,
2. Dışişleri Bakanlığı,
3. Adalet Bakanlığı,
4. Bayındırlık ve İskân Bakanlığı,
5. Kültür Bakanlığı,
6. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı,
7. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı,
8. Turizm Bakanlığı,
9. Toplu Konut İdaresi de dâhil olmak üzere, şehirleşme ve şehircilikten sorumlu Devlet Bakanlığı,
10. İnsan Haklarından sorumlu Devlet Bakanlığı,
11. Deniz İşlerinden sorumlu Devlet Bakanlığı,
12. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme de dahil olmak üzere aile, kadın, çocuk ve özürlülerden sorumlu Devlet Bakanlığı.

EK 3

SOSYALDEMOKRAT HALKÇI PARTİNİN HÜKÜMETİN YAPISI İÇİNDEKİ YERİ

1. - Hizmet Bakanlıkları:

1. Adalet,
2. Dışişleri,
3. Bayındırlık ve İskân,
4. Kültür,

5. Turizm,

6. Çalışma ve Sosyal Güvenlik,

7. Sanayi ve Ticaret.

2. - Devlet Bakanlıkları:

1. Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı

Bağlı Kuruluşlar: Çizelgedeki 8 No.lu kuruluşlar

2. Devlet Bakanı (12)

Bağlı Kuruluşlar: Çizelgedeki 12 No.lu kuruluşlar ve Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumunun eklenmesiyle.

3. Devlet Bakanı (13)

Bağlı Kuruluşlar: Çizelgedeki 13 No.lu kuruluşlar

4. Devlet Bakanı: Çizelgedeki 14 No.lu kuruluşlar

5. Devlet Bakanı: Çizelgedeki 15 No.lu Toplu Konut İdaresi Başkanlığının eklenmesiyle

SHP Genel Başkanı
Erdal İNÖNÜ

DYP Genel Başkanı
Tansu ÇİLLER

TBMM Tutanak Dergisi
Dönem 19 Cilt 37 Birleşim 119
Sayfa 367-394
30.06.1993 Çarşamba

BİRİNCİ OTURUM
BAŞKAN — *Başkanvekili Yılmaz Hocaoğlu*
KÂTİP ÜYELER: *Cengiz Üretmen (Manisa)*
Feridun Pehlivan (Bursa)
Açılma Saati: *15.00*

Hükümet Programının Okunması

BAŞKAN — Gündemin, "Özel Gündemde Yer Alacak İşler" kısmına geçiyoruz.

Başbakan Sayın Tansu Çiller tarafından kurulmuş bulunan Bakanlar Kurulunun Programı okunacaktır.

Bakanlar Kurulu Programını okumak üzere Başbakan Sayın Tansu Çiller'i kürsüye davet ediyorum.

Buyurun Sayın Başbakan. *(DYP sıralarından ayakta alkışlar ve SHP sıralarından alkışlar)*

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (İstanbul) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, Cumhuriyetimizin 50'nci Hükümeti olarak, şahsım ve çalışma arkadaşlarım adına, Yüce Meclisin seçkin üyelerini saygıyla selamlıyorum.

Yedi kez Başbakan olarak ülkemize büyük hizmetler vermiş bulunan Sayın Süleyman Demirel'in ülkemizin Cumhurbaşkanlığına seçilişi ertesinde DYP Genel Başkanlığı'nı üstlenerek, yeni Hükümeti kurmakla görevlendirildim. Yirmi aya yakın bir süredir başarı ile hükümeti devam ettiren DYP ve SHP partileri bir koalisyon protokolü imzalayarak yeni bir hükümet kurmaya karar vermişlerdir.

YAVUZ KÖYMEN (Giresun) — Öyleyse niye değişti kabine?

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Hükümetimiz, 2l. yüzyıla hazırlanan bir dünyada, Türkiye'nin yenilenme ve değişim azmini temsil etmektedir. Bu yenilenme ve değişimi, her alanda, süratli, kapsamlı ve kararlı adımlarla gerçekleştireceğiz. Çağdaş siyasi normları, ekonomik ve sosyal hedefleri yakalayacağız.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, Cumhuriyetimizin 70'inci yılında yeni bir atılım heyecanı ile ülkemizi 21'inci yüzyıla taşıma misyonunu yüklenmiş bir kuşağın Hükümetiyiz. Satı Kadın'ın Yüce Meclise girişinden Başbakanlığa uzanan bir çizgide, Türkiye'nin siyasal ve sosyal erdemi ve başarısı da yansımaktadır.

Dünyadaki değişim ortamında Türkiye'miz kendisini hızla yenilemek zorundadır.

Bugün halkımızın her kesimi bunu istiyor; iktidarıyla muhalefetiyle TBMM'ne büyük bir görev düşüyor; halkın ve çağın gerisinde kalmamak. Karşınıza, bu duygularla, böyle bir anlayışla çıkıyoruz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, millet iradesinin mutlak üstünlüğü ile egemenliğin kayıtsız şartsız millete ait olduğu ilkesi, hareket noktamızdır.

Devletin resmi dili, bayrağı, simgeleri, sınırları ve Türkiye Cumhuriyeti'nin hükümranlık hakları her türlü tartışmanın dışındadır. *(DYP sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar)*

Türkiye, devleti, ülkesi ve milleti ile bölünmez bir bütündür. İlkemizin bölünmez bütünlüğü tartışılamaz. Türkiye'nin üniter devlet niteliği, toplumsal yapımızdan kaynaklanan tarihsel ve geleneksel beraberlik ve birlik fikrini yansıtmaktadır. Bu birlik ve beraberlik ortak bir "siyasi kültürün" sonucudur. Bu beraberlik ve birliğin zedelenmesinin, kesinlikle kimseye yararı yoktur.

Türk devletinin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü her koşulda sonuna kadar savunmaya ve kesinlikle korumaya kararlıyız. *(DYP sıralarından alkışlar)*

Türk devletinin bölünmez bütünlüğü ve demokratikleşme süreci içinde, çağdaş değerlerin önünde duran yasa ve engelleri tek tek ayıklayıp kaldırmak kararındayız. Kendimiz için ve halkımız için. Halkımızın, çoğulcu demokrasi içinde demokratik katılımını güçlendirmek amacıyla, kişi hak ve hürriyetlerini, güvence altına almak zorundayız.

Özgürlükçü, çoğulcu ve her anlamda tam demokratik rejimden vazgeçemeyiz. Bundan asla ödün veremeyiz.

Düşünce ve inanç özgürlüğü, tıpkı yönetim hakkı gibi, siyasi haklar olmaktan çıkmış yani o aşamayı geçmiş olarak insanlık haklarının arasına katılmıştır. Devletin, inanç hakkı ve inanç farklılıklarından bağımsız olarak işlemesi, ancak inanç özgürlüğüne saygılı ve onun gereklerine de uygun hareket etmesi esasına dayanan çağdaş laiklik anlayışı temel prensibimiz olmaya devam edecektir.

İnanç, düşünce, anlatım özgürlükleri çağdaş bir toplumun temelidir, kısıtlanamaz. Laik ve Atatürk ilkelerine bağlı Türkiye, aynı zamanda din ve inanç özgürlüğünü toplumsal yaşamın vazgeçilmez bir ilkesi sayar.

Günümüz demokrasilerinde hak ve özgürlüklere yönelik en önemli tehdit, şiddet ve terörden gelmektedir. Güneydoğu Anadolu bölgemizde yıllardır devam eden teröre karşı önemli mesafe alınmıştır. Hiç kimsenin kuşkusu olmasın, bu sorun hukuka saygılı kalınarak mutlaka çözümlenecektir. Bu hepimizin sorunudur, devletimizin sorunudur ve herkesin katkısı gerekir.

Şiddet ve terör yolu ile devletin varlığına ve demokratik rejime saldırı, insan hak ve özgürlükleri çerçevesinde kabul edilemez. Devletin görevi hukuka ve insan haklarına dayalı demokratik bir devlet anlayışını ödünsüz uygulamaktır. Böyle bir devlet anlayışı ülkenin ve yurttaşların tümü için güvencedir.

1987 yılından beri süren Olağanüstü Hal uygulaması, yetki ve otorite boşluğu yaratmayacak yeni yasal düzenlemelerin yapılmasıyla birlikte yürürlükten kaldırılacaktır.

Hükümetimizce, koruculuk sisteminin tasfiyesi ilke olarak benimsenmiştir. Bunu gerçekleştirmek için, öncelikle koruculuğun kaldırılmasının yaratabileceği istihdam ve güvenlik sorunlarının çözümlenmesi gerekmektedir. Hükümetimizin etkin, cesur ve kalıcı önlemleri uygulamaya koymasıyla bu hedefe varılacaktır.

Yurttaşlarımız arasında kültür, düşünce, inanç, dil ve köken farkları olması doğaldır. Bunlar başka ülkeler için de geçerlidir. Böyle çeşitlilik demokratik ve üniter devlet için zaaf değildir. Üniter bir yapı içinde çeşitli etnik, kültürel ve dile ilişkin kimlik özellikleri özgürce ifade edilebilir. Bu, ulus ve devlet birliğinin gücünü azaltmayacak, aksine pekiştirecektir.

Türkiye'de herkes eşittir ve birinci sınıf yurttaştır. Ülkemizde uluslararası anlaşmalarla kabul edilen azınlıklar dışında hiçbir yurttaşımız azınlık değildir. Herkesin kendi ana dilini, kültürünü, tarihini, folklorunu, dini inançlarını koruması temel insan hak ve özgürlükleri kapsamındadır.

Terörle mücadelenin yanısıra, bölgenin ekonomik ve sosyal yönden kalkınması, yaşam koşullarının iyileştirilmesi, bozulan dengelerin düzeltilmesi, haksızlıkların önlenmesi ve istihdam olanaklarının arttırılması, Güneydoğu politikamızın vazgeçilmez temelini oluşturacaktır. Bu amaçla, sağlam kaynaklara bağlanmış bir bölge planlaması hızla yürürlüğe konulacaktır.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri, Türkiye'nin, günümüzde ulaştığı siyasal, sosyal ve ekonomik düzeyi yansıtacak yeni bir anayasaya ihtiyacı vardır.

Bu Yeni Anayasa, Paris Şartı'nda da öngörülen katılımcı demokrasinin tüm koşullarını, insan haklarını, kişi hak ve özgürlükleri ile sendikal hakları güvence altına almalı ve Türkiye'nin uygar dünya ile bütünleşmesini sağlamalıdır.

Böyle bir Anayasa, siyasal partiler başta olmak üzere, tüm vatandaşlarımızın ortak ve ivedi isteğidir.

Hükümet olarak, ülkemizi çağdaş bir Anayasaya kavuşturmak için, TBMM'ni iktidarıyla muhalefetiyle, işbirliğine davet ediyoruz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, "Adalet mülkün temelidir" ilkesi devlet ve hükümet anlayışımıza daima hakim olmaya devam edecektir. Kuvvetler ayrımı esasına dayanan adaletin ve dolayısıyla yargının bağımsızlığı toplumun çimentosudur. Adli özerkliğin gerçek manada var olup işleyebilmesi, idari özerklikle desteklenmiş olmasına bağlıdır. Özlük haklarına ilişkin olanlar da dahil, yasal ve idari düzenlemelerimiz hep bu inancımızın doğrultusunda olacaktır. Gerek adliye binalarımızın gerekse hakim sınıfı veya yardımcı personel görevlilerinin sıkıntıları görülmektedir.

Devletimizin imkanları ve hakkaniyet ilkesi gözönünde tutularak devlet çalışanlarının durumunda mümkün olan her türlü iyileştirme ve düzenleme yapılacaktır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, yargı bağımsızlığı ve yargıç güvencesini gerileten anayasal çelişki ve engellerin kaldırılması, yargı işleyişinin bu doğrultuda güçlenmesi, temel hak ve özgürlükleri güvence altına alacak mekanizmaların oluşturulması gerekir.

Bu konuda gerekli olan anayasa değişikliklerinin gerçekleştirilmesi çabalarımız inançla sürdürülecektir; ancak, anayasa değişiklikleri, gerçekleştirilinceye değin, rejimin temel konularına ilişkin devleti ve toplumu yeniden çağdaş doğrultuda yapılandırmayı sağlayacak düzenlemelerin yasalaşması için gerekli hazırlık ve çabalar sürdürülecektir.

Bu amaca yönelik olarak, daha önce hazırlanan ve halen hazırlanmakta olan yasa tasarı ve taslaklarımız mevcuttur...

Çocuk ve gençlere sadece suçlu gözüyle bakamayız. Bunu bu şekilde amaçlayan Çocuk Mahkemeleri Yasa Tasarısı, basın özgürlüğünü güçlendiren, basın mensuplarının çalışmalarını ve halkın gerçekleri öğrenme hakkını güvence altına alan, sansürü tamamen kaldıran, idari makamların basınla ilgili yetkilerini olabildiğince kısıtlayan ve bu konuların değerlendirilmesini yargı mercilerine bırakan Basın Yasa Tasarısı, bir diğeri temel hak ve özgürlükler açısından büyük önem taşıyan Avukatlık Yasa Tasarısı, Güvenlik Soruşturması Yasa Tasarısı, Cezaevleri yönetimi ve yapılanmasıyla ilgili Cezaevleri Yasa Tasarısı, Yüce Meclisin gündeminde bulunmaktadır.

Yargıyı siyasal iktidarın etkilemesinden korumak, yargı bağımsızlığı ve yargıç güvencesi açısından ne derece önemli ise, yargı mesleğini ekonomik açıdan çekici hale getirerek ekonomik bağımsızlığı kavuşturmakta yine yargı bağımsızlığı ve yargıç güvencesi açısından o derece önemlidir.

Bugün, mevcut hakim ve savcı sayısı kadar hakim ve savcıya daha gereksinim vardır.

Ayrıca yargı mekanizmasının çarklarını oluşturan adalet personeli sayı ve nitelik açısından da yetersiz bulunmaktadır. Yapılan ve yapılacak olan bu hazırlıklarımızla yetersizlikler giderilecektir.

Halen yargının hızlandırılması, basitleştirilmesi, şeffaflaştırılması ve kendisinden kuşku duyulmayacak bir işleyişe kavuşturulması amacıyla hazırlanan ve 12 kanundan oluşan büyük ve kapsamlı reform taslaklarımız tamamlanmış olup Bakanlar Kurulunun incelenmesine alınacaktır.

Bilindiği gibi cezaevleri sorunu ülkemizin başlıca sorunlarından birisidir. Yapılanma, teknik donanım ve personel açısından geçmiş yılların ihmali içerisinde bu sorunun boyutları olabildiğince büyümüştür.

Ülke içinde ve ülke dışında sık sık üzücü olaylara neden olan ve huzursuzluklar yaratan bu sorunun çözümü için her türlü olanaklarımızı seferber edeceğiz.

Öncelikle, mevcut cezaevlerinde belirlenen idari ve fiziki yapı ve güvenlik önlemlerindeki olumsuzlukları giderecek ve kısa süre içerisinde cezaevlerinde güvenliği tüm gerekleri ile sağlayacak, çalışmaları tamamlanan güvenlik sistemi ile ilgili proje ve hazırlıkların uygulanmasına geçilecektir.

Birleşmiş Milletler ve Avrupa Standartları da gözönüne alınarak oluşturulan modern, güvenlikli, teknik donanımlı yeni bir "Türk Cezaevi Modeli"ni içeren projelere uygun cezaevlerinin yapımlarına başlanacaktır. *(ANAP sıralarından "Eskişehir'i niye kapattınız?" sesleri)*

Hükümetimiz, hoşgörü ile sosyal ve ekonomik huzurun hakim olduğu bir toplumsal dayanışma ortamını yaratmak azmindedir. Bu hoşgörü ortamını her şeye rağmen, herkesle birlikte yaratacağız. *(DYP ve SHP sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar)*

Atatürk ilkelerine dayanan laik bir Türkiye'de, inanç, düşünce, anlatım özgürlükleri toplu toplumun temelini oluşturmalıdır. Hükümetimiz bu özgürlüklerin daimi bekçisi olacaktır.

Hükümetimiz, çağdaş gelişmelere paralel bir basın özgürlüğü anlayışını kökleştirme kararındadır.

Anayasa'nın 133'üncü maddesinin değiştirilmesinden sonra Telsiz Yasasında gerekli değişiklikler ve eklerle Radyo ve Televizyon yayınları için frekans disiplini sağlanacaktır.

Aynı şekilde TRT Yasasında değişikliğe gidilecek, özel radyo ve televizyonlar için yasa çıkarılacaktır. Bunu, hepimizden; ama hepimizden halkımız beklemektedir. *(DYP sıralarından alkışlar)*

YÜCEL SEÇKİNER (Ankara) — Pazartesi açık yapalım oylamayı.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Hemen, hemen... O açıklıktan hemen yanayız.

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Getirin teklifi efendim...

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — O açıklıktan hemen yanayız, hemen; hele 133'üncü maddede için...

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; dış politikamızın yürütülmesi sorumluluğunu, tarihsel bir kavşakta devralmaktayız.

Bölgesel değişim süreçleriyle, karşılıklı ve hızlı etkileşim içerisinde büyük bir küresel dönüşüm ortamındayız.

Bu tarihsel kavşak, soğuk savaş ertesi dönemin, 1990'lı yıllarla birlikte girilmiş bulunan geçiş aşamasını oluşturmaktadır. Uluslararası toplum hepimizi ilgilendirmiyor mu? Uluslararası toplumun birtakım nitelikleri hepimizi ilgilendirmiyor mu? Uluslararası toplum, bir yandan yeni ufuklara bakmaktadır; bu ufuklarda, adil bir barış, işbirliği ve esenliğin umutları vardır; diğer yandan, beslenen umutların gerçekleştirilmesine set çekebilecek, son derece ciddî tehdit ve risklerle karşı karşıya bulunulmaktadır.

Geçiş dönemini belirleyen "Yeni dünya düzensizliği"nin aşılması gerekmektedir ve inancımız odur ki, Türkiye'ye bu konumda önemli bir rol düşmektedir.

Uluslararası toplum, adil bir barış ve işbirliği temelleri üzerinde kurulu yeni bir dünya düzeni istiyorsa, bunu hak etmek durumundadır; özlediği düzeni belirle-

yen hedef ve normların yaşama aktarılmalarını sağlamak durumundadır; Birleşmiş Milletler Yasasında, Paris Şartında; İkinci Helsinki Belgesinde, kendisine verdiği sözleri tutmak mecburiyetindedir.

İnsanlığın bu dönemde karşılaştığı tehdit ve tehlikeler bellidir. Bunların bir kısmı, soğuk savaştan önce de, insanlığın gündeminde yer almaktaydı. Şimdi de, geçiş dönemlerine özgü koşullardan ve tarihsel birikimlerden yararlanarak, yeniden su yüzüne çıkmış bulunuyorlar.

Milliyetçiliğin, çağdaş, olgun ve barışçı özelliklerine ters düşen, dar, bencil ve yayılmacı akımlar, bu tehditlerin başında gelmektedir. Uygarlığın beşiği olan kıtada yeniden hortlayan ırkçılık da bu madalyonun diğer bir yüzüdür.

Etnik çeşitlilik içerisinde, uyum yerine, etnik çekişme ve gerilimlerle bunalıma itilen toplumlar vardır. Yabancı düşmanlığı ve dinsel hoşgörüsüzlük, kötüleşen ekonomik koşulların da etkisiyle, bağnaz çatışmalara yol açabilmektedir.

Eğer bu sağlıksız eğilim ve sapmalarla, onların getirdiği bunalım ve çatışmalarla baş edilemezse, 21'inci Yüzyılın sunduğu fırsatlar demeti, yeni bir dünya düzensizliğinin sıcak barışında kaybolabilir. Böyle bir kargaşa ortamında, ne yeni demokrasiler pekiştirilebilir ne de başarılı serbest pazar ekonomileri kurulup geliştirilebilir.

Uluslararası toplum, değişim gerçeğini özümsemelidir. Değişim, çağdaş normları yansıtan bir idealizmle gerçekleşebilir. Bu normları çiğneyen saldırgan eylemler, nerede ve ne zaman olursa olsun, aynı ilkelerle değerlendirilmeli ve buna göre karşılık görmelidir.

Sayın Başkan, çok değerli milletvekillerimiz; özlenen "yeni dünya düzeni" ile soğuk savaş ertesi döneminin güncel koşulları arasındaki farklılık ve çelişki, giderek büyümektedir. Bu farklılık, en çarpıcı ve olumsuz boyutlarıyla, Türkiye'nin çevresinde ve ona bitişik jeopolitik alanlarda somutlaşmaktadır.

Türkiye, söz konusu farklılığın azaltılmasına, çelişkinin giderilmesine katkıda bulunabilecek güce sahiptir. Genç ve dinamik bir nüfusumuz, büyüyen bir ekonomik yapımız vardır. Demokratik, laik, çoğulcu ve katılımcı bir siyasal rejime ve onun bekçisi ve güvencesi olan toplumsal yapılanmalara malik bulunuyoruz.

Engin bir tarihsel deneyimimiz vardır. Millî kültür mirasımızı bekleyen zengin ve çeşitli öğeler, evrensel kültür değerleriyle, sanatla bütünleşebilmelidir.

Türkiye, içinde bulunduğu sancılı coğrafyanın, refah, barış ve istikrar yönünde değişiminin itici gücü olmak durumundadır ve Türkiye böyle bir konumda, işte, "önder Türkiye" olma itici gücünü kullanabilecek konuma gelecektir.

Hükümetimiz, dış politikamızın yürütülüşünde, millî gücümüzü belirleyen bu unsurların, bütünüyle ve süreklilik içerisinde seferber edilmeleri azim ve kararındadır. Öz çıkarlarımızın kollanması bunu gerektirdiği gibi, uluslararası toplumun 21'inci yüzyıldan beklentileri de, Türkiye'ye bu misyonu yüklemektedir. Bunun için de Türkiye, her şeyden önce, kendi ulusal güç ve yeteneklerinin tam bilinci içerisinde olmalıdır.

Hükümetimizin dış politika alanında alacağı tüm kararlarda, tüm yaklaşım ve inisiyatiflerimizde, yapacağımız tüm uygulamalarda, bu bilincin aydınlığını ve yansımasını göreceksiniz. *(ANAP sıralarından "ne zaman?" sesleri)*

M. RAUF ERTEKİN (Kütahya) — Hiç göremiyoruz!

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Biraz daha iyice bakmak lazım, görmek için!

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Türkiye, uluslararası ilişkilerde geçerli olması gereken çağdaş norm ve davranış kurallarının savunucusudur. Bunların, küresel ve bölgesel düzeylerde yaşama geçirilmesi için her türlü çabayı göstereceğiz.

Türkiye'nin, Atlantik-Avrupa ve Avrasya kuşaklan içinde elbette özel bir konumu vardır.

Batı camiasıyla bütünleşen bir ülkeyiz. İslam âleminin demokratik, laik ve çağdaş bir üyesiyiz. Başta Türk dilleri konuşan toplumlar olmak üzere, yeni bağımsız devletlerin örnek aldıkları bir modeliz. Varlığımız ve başarılarımızla, İslamiyet ile demokrasinin bağdaştığının, ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmanın demokratik bir ortamda da gerçekleştirilebileceğinin somut bir kanıtıyız. Dünyanın aradığı uzlaşmaları bünyemizde simgeliyoruz. Dış politikamızda da, etkinliğini bu bünyeden alan bir uzlaştırma, barıştırma ve işbirliğinde buluşturma işlevi görmeye devam edeceğiz.

Türkiye, seçmiş olduğu yaşam tarzı ile, jeopolitik, kültürel ve ekonomik gerçeklerinden esinlenen bir politikanın titiz uygulayıcısı olacaktır. Çevremizde sürekli barış ve işbirliğini mümkün kılacak bir ortamın yaratılmasına katkıda bulunmak, bu politikanın özüdür. Avrupa güvenliğinin Balkanlar, Karadeniz ve Kafkasya'da pekiştirilmesi, Avrupa-Avrasya-Ortadoğu üçgeninde barış ve işbirliğinin güçlendirilmesi temel hedefimizdir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Türkiye'nin bulunduğu kavşakta yer alan bölgeler, soğuk savaş ertesi, dünyanın en bunalımlı kesitini içermektedir. Atlantik-Avrupa dünyasının güvenlik kurumları, Bosna-Hersek'te ve Kafkasya'da, saldırganlığın önlenmesinde ve saldırganların cezalandırılmasında başarılı olamamışlardır. Hükümetimiz, bu kurumların güçlendirilmelerine ve aralarındaki işbirliğine etkinlik kazandırılmasına öncelik tanıyacaktır. Söz konusu kurum ve örgütlere üye ülkelerin, özellikle saldırganlığa ve yayılmacılığa karşı, ortak bir irade oluşturmaları gereğine büyük önem vereceğiz. Zira, hiçbir uluslararası kurum ya da örgüt, üyelerinin siyasî iradesi olmaksızın, güçlü ve etkin bir konuma erişemez. Atlantik-Avrupa güvenliğinin temel taşı konumundaki NATO'nun ve Kuzey Atlantik İşbirliği Konseyi ile AGİK'in güçlendirilmeleri ivedilik arz etmektedir. Önleyici diplomasinin geliştirilmesi ye barışın korunmasında etkinliğin artırılması, tüm bu kurumların temel hedefi olmalıdır.

Doğru ve gerekli olanın zamanında yapılamamış bulunmasının, yanlış ve yetersiz tutumlar üzerinde bundan böyle de direnilmesi için geçerli bir neden oluşturamayacağı açıktır. Bu noktadan hareketle, Bosna-Hersek'teki Sırp saldırganlığının tüm sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yönelik politika ve girişimlerimizi ısrarla

sürdüreceğiz. Saldırganın ödüllendirilmesi anlamı taşıyan sözde planların, çatışmaları giderek tüm Balkanlar'a yayma tehlikesini artırdığına sürekli dikkat çekeceğiz; bunu yapıyoruz ve yapmaya devam edeceğiz. Balkanlar'da ve Kafkaslar'da barış için hangi ilkeleri savunuyorsak, dünyanın her yerinde de aynı ilkelerin egemen ve geçerli kılınmalarını özenle izleyeceğiz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Kıta genelinde güvenlik ve işbirliğinin sağlam ve kalıcı temellere oturtulmasının, Avrupa bütünleşme hareketinin başarısı için de zorunlu olduğu görüşündeyiz. Geleceğin Avrupa Birliği, ancak Türkiye'yi de kapsayan doğal boyutları içerisinde gerçekleşebilir; Türkiyesiz, büyüyen bir Avrupa kültürü ve kavramı düşünülemez.

Hükümetimiz, Avrupa Topluluğu ile ilişkilerimizin, tam üyelik perspektifi doğrultusunda geliştirilmesiyle, Türkiye'nin Avrupa güvenlik ve savunma kimliği bağlamında da tam üye olarak yer alması yönünde azamî çaba gösterecektir.

Türkiye ile Topluluk arasında 1995'te yürürlüğe girmesi öngörülen gümrük birliğinin gerçekleştirilmesi, bu çabalarımızın önemli bir aşamasını oluşturacaktır. Bu konuda kararlılığımız, gerekli kurumlara ve AT'ye iletilmiştir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Hükümetimiz, Kafkasya'da bağımsızlıklarını yeni kazanan ülkelerle eşitlik ve iyi komşuluk ilkelerine saygı temelinde ilişki geliştirmeye özen gösterecektir.

Dost ve kardeş Azerbaycan'a yönelik saldırıların durdurulması, Azerbaycan ile Ermenistan arasındaki anlaşmazlığa, Azerbaycan'ın toprak bütünlüğünün korunması ve insan haklarına saygı temelinde barışçı bir çözüm bulunması yolundaki girişimlerimizi kararlılıkla sürdüreceğiz. AGİK'in bu amaca yönelik çabalarını, yeni girişimleri de dikkate alarak, desteklemeye devam edeceğiz.

Azerbaycan'ın, toprak bütünlüğüne yönelik saldırıların devam ettiği bir sırada karşılaştığı iç sorunlar, endişe ve üzüntü vermektedir.

Azerbaycan'ın, bu sorunları, çağdaş normlara uyumlu bir biçimde, meşruiyet esası üzerinde, birlik ve beraberlik içinde aşması içten dileğimizdir.

Kardeş Azerbaycan'ın Türkiye'den isteyebileceği yardım ve katkıları, barışa, istikrara ve bölgesel refaha destek anlayışı içinde gerçekleştireceğiz.

M. RAUF ERTEKİN (Kütahya) — İstediği helikopterleri niye vermediniz?

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Dost ve komşu Gürcistan'la ilişkilerimizi her alanda geliştirmeye yönelik çabalarımızı da sürdüreceğiz.

Sayın Başkan, değerli milletvekillerimiz; Karadeniz Ekonomik İşbirliği sürecinin artan bir hızla geliştirilmesi ve ekonomik işbirliği örgütüne canlılık ve etkinlik kazandırılması, öncelikli hedeflerimiz arasındadır.

Hükümetimiz, Kıbrıs sorununun, Ada'nın varlığında ve geleceğinde eşit hak sahibi iki toplum arasında anlamlı ve yapıcı bir müzakere süreci sonunda çözülebileceği kanısındadır.

Kıbrıs Türk halkının meşru hak ve çıkarlarının savunulmasına siyasî destek vermeye elbette devam edeceğiz.

Kıbrıs Türk halkının haklarının, güvenlik ve esenliğinin, iki toplumun iki ayrı kesiminde yaşayacakları siyasal eşitliğe dayalı bir ortaklık kurulması suretiyle güvence altına alınabileceğine olan inancımızı koruyoruz.

Dış baskılar kullanılarak çözüm sürecinin hızlandırılmasına olanak yoktur. Hükümetimiz, bu anlayış çerçevesinde, Kıbrıs sorununun çözümüne yardımcı olmaya ve kalkınma çabalarını hızlandırarak, refah düzeyinin yükseltilmesine katkıda bulunmaya elbette devam edecektir.

Atlantik-Avrupa dünyasıyla, Avrasya'nın, oluşum içerisindeki yeni uluslararası sistemin başarısı açısından, uyumlu bir bütün teşkil etmeleri zorunludur.

Avrupa ve Avrasya, yekdiğeriyle bütünlük içinde, tek bir jeopolitik alandır.

Öte yandan, Kuzey Amerika ile Avrupa da, birbirlerinden soyutlanmamaları gereken tarihsel ve ekonomik bir kader ortaklığı içerisindedirler.

Avrupa, soğuk savaş ertesi Avrasya'nın güvenlik dengeleri ve ekonomik dayanışma gereksinimlerini tek başına elbette ki, karşılayamaz. Buna paralel olarak, Kuzey Amerika'nın istikrar ve güvenliği de, Avrasya'nın güvenlik ve esenliğinden ayrı düşünülemez. Bu gerçekler, TransAtlantik işbirliği ve dayanışmasının sürekliliğini gerekli kılmaktadır. Hükümetimiz, bu tahlillerden hareketle, ABD'nin Avrupa güvenliğine olan taahhütlerinin devamını gerekli görmektedir. Türkiye, Avrasya'da güvenlik, işbirliği ve istikrara katkısını sürdürecektir. Bunun yanında, Avrupa güvenliği ve Trans-Atlantik dayanışma çerçevesindeki rolümüzün de pekiştirmesine kararlıyız. ABD ile aramızdaki geliştirilmiş ortaklık ilişkilerinin genişletilmesine ve derinleştirilmesine özel bir önem vermeye devam edeceğiz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; İslam âlemi, Birleşmiş Milletler üyelerinin dörtte birini içeren büyük; ama çok büyük bir topluluktur. İslam dünyasının, milletler ailesi içerisindeki ağırlığının, önemiyle orantılı olması gerekir. Bunun sağlanması, öncelikle, İslam Konferansı örgütünün güçlendirilmesi ile bağlantılıdır. İKÖ'nün güçlendirilebilmesi ise, İslam ülkeleri arasındaki dayanışmanın, ekonomik işbirliğinin ve çok yanlı diyalogun artırılması ile mümkündür. Bu nedenle, Hükümetimiz, İslam Konferansı örgütünün güçlendirilmesine önem verecektir.

İslam aleminin, özellikle Ortadoğu ve Körfezde karşı karşıya bulunduğu sorunlar, uluslararası toplum genelinde de büyük önem taşıyan konular arasındadır. Arap-İsrail uyuşmazlığı ile Filistin sorununun çözümüne yönelik barış sürecinin kurumlaşma aşamasına gelmiş bulunmasını memnunlukla karşılıyoruz. Türkiye, gerek kardeş Arap ülkeleri ve Filistin halkı ile olan yakın tarihsel ve manevî bağlarından, gerek İsrail ile mevcut iyi ilişkilerinden azamî ölçüde yararlanarak, barış sürecinin başarısına katkıda bulunmaya devam edecektir. Hükümetimiz, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin 242 ve 338 sayılı kararları gereğince, Filistin halkının - devlet kurma dahil - tüm haklarının tanınmasını, işgal altındaki Arap topraklarının boşaltılmasını ve bölgedeki tüm ülkelerin güvenlikli sınırlar içerisinde yaşamlarını garantiye bağlayacak bir çözümü içtenlikle desteklemektedir.

Diğer yandan, Irak'ın, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyince, Körfez bunalımı ve ertesinde bu ülke ile ilgili olarak alınmış bulunan tüm kararlara tam olarak

uyması gerekmektedir. Komşu Irak halkının, bir süredir ortaya koyduğu yaptırımlar nedeniyle çekmekte olduğu sıkıntı ve çilenin bir an önce sona erdirilmesi, ancak bu sayede mümkün olabilecektir. Bağdat yönetiminin uluslararası toplumla barışması içten dileğimizdir. Hükümetimiz, Irak'ın toprak bütünlüğünün korunmasına büyük önem vermeye devam edecektir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Türkiye ile Yunanistan arasındaki ilişkilerin, iki ülkenin uzun vadeli çıkarlarına uygun bir düzeye çıkarılmasını elbette arzu ediyoruz. Yunanistan ile aramızda, hepinizin bildiği, çözüm bekleyen ve bir kısmı kendi aralarında irtibatlı, önemli ikili sorunlar vardır. Bu sorunlara anlamlı bir diyalog ve karşılıklı siyasî irade ile barışçı ve hakkaniyete uygun çözümler bulunacağı umudunu taşımaktayız. Hükümetimiz, Yunanistan ile ilişkilerimizde sağduyuyu egemen kılmaya çalışacak ve Yunanistan'ın da aynı doğrultuda davranmasını bekleyecektir ki ülkeyi bağlayan ahdî yükümlülüklere uyulması, aradığımız iyi niyetin göstergesi olacaktır. Öte yandan, mevcut bulunduğuna inandığımız işbirliği olanaklarının, iki ülke yararına değerlendirilmesine önem vermekteyiz.

Yurt dışında yaşamakta ve çalışmakta olan vatandaşlarımızın sorunları, Avrupa'da ırkçılığın yeniden hortlamasından ve yabancı düşmanlığından kaynaklanan cinayet ve taciz eylemleriyle sınırlı değildir. Söz konusu sorunlar, yılların biriktirdiği çok boyutlu bir nitelik taşımaktadır. Hükümetimiz, bu sorunlara, vatandaşlarımızın tümünü kucaklayan özel bir dikkat, şefkat ve sürekli ilgi ile eğilecek ve kalıcı çözümler üretecektir.

Bugün dış politikaya çok daha geniş bir perspektiften yaklaşma ihtiyacı vardır. Modern dış politika, artık, toplumun bütün kurumlarıyla birlikte yürütülebilmektedir. Basının, radyo ve TV gibi geniş kitlelere seslenen yayın araçlarının, Hükümet dışı kuruluşların, sendikaların, baskı ve menfaat gruplarının, dış politika oluşumu ve tercihlerinde önemli bir ağırlığı vardır; bu ağırlık giderek de daha fazla artmaktadır.

Bu olgu, katılımcı demokrasinin ve iletişim devriminin diplomasiye yansıyan yeni bir boyutudur.

Biz, bunun bilincinde olarak, yeni bir diplomasi anlayışını Türkiye'de yaygın bir uygulamayla dünya kamuoyunda yaygınlaştıracağız.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; dış politikamızın yürütülüşünün her aşamasında Yüce Meclise bilgi vereceğiz; değerli düşünce, uyan ve katkılarınızdan yararlanmaya devam edeceğiz. Dış politikanın yürütülmesinde, Parlamento desteğinin taşıdığı önemin bilincindeyiz.

Uluslararası ekonomik ilişkilerde, çok taraflı ticaretin geliştirilmesi esas olmakla birlikte; bölgesel entegrasyonların uluslararası serbest ticaret ortamına geçiş sürecini oluşturduğu bir dönemi yaşamaktayız.

Bölgesel entegrasyonları uluslararası serbest ticaret ortamının yaratılması için geçiş süreci olarak kabul eden ülkemiz, bir yandan, çok yönlü ticaretin geliştirilmesini sağlayacak GATT Uruguay Raund - Çok Taraflı Ticaret Müzakereleri anlamına gelen bu kapsamlı örgüt - için gerekli katkıyı yapmayı sürdürürken, diğer taraftan

da, bölgesel entegrasyonların sağlayacağı katkıdan, azami ölçüde yararlanmaya devam edecektir.

Bu perspektifte, Türkiye'nin AT'ye tam üyelik başvurusu çerçevesinde başlattığı hazırlık ve uyum çalışmaları önem kazanmaktadır.

Gümrük birliğini oluşturma süreci ve topluluk hukuk düzeni ve vergi yapısıyla, Türk hukuk düzeninin ve vergi yapısının uyumsallaştırılması çalışmaları hızlandırılacaktır.

Vergi reformunun özünde, bu uyumun sağlanmasına ve AT'na tam üyeliğe hazırlanmada bir önem vardır ve Hükümetimiz, bu önemin idraki içerisinde olacaktır.

Türkiye, EFTA ülkeleriyle serbest ticaretin geliştirilmesine ağırlık verecektir.

Karadeniz'in, barış, istikrar ve refah bölgesi haline getirilmesi, bölgenin ekonomik ve ticarî potansiyelinin canlandırılması ve uluslararası platformda cazip bir merkez haline getirilmesi hedefimizdir.

Karadeniz havzasında oluşacak ekonomik entegrasyon ve gümrük ayrıcalığı ile bölgenin yabancı sermaye için çekiciliği daha da fazla artırılacaktır.

Bölgeye ilgi duyan yabancı yatırımcılar için, ülkemiz, ekonomik altyapı açısından önemli avantajlara sahiptir. Bu potansiyelin farkındayız ve etkin bir biçimde değerlendireceğiz.

Asya ve Uzak Doğu ülkeleriyle ilişkilerimizin geliştirilmesi de, öncelikli hedeflerimiz arasında olacaktır.

Sovyetler Birliğinin dağılması süreciyle, bunun içinde, başta Rusya ve Türk kökenli Cumhuriyetler olmak üzere yeni bağımsız devletlerin ortaya çıkması, Türkiye açısından son derece de önemli gelişmelere yol açmıştır. Bunu hepimiz bilmekteyiz. 2000'li yıllarda Türkiye bu geniş alan için bir cazibe merkezi olacaktır.

Özellikle çok yakın bağlarımız bulunan Türk kökenli cumhuriyetlerin dışa açılmaları ve dünyayla bütünleşmelerinde, Türkiye'ye önemli görevler ve sorumluluklar düşmektedir.

Bu bilinç içinde, Türk kökenli cumhuriyetlerle ekonomik, sosyal, kültürel ilişkilerin geliştirilmesine bir özel önem vereceğiz.

Hükümetimiz, ulusal bütünlüğümüz içinde, dış politika, millî istihbarat ve millî savunma politikalarını, birbirlerini tamamlayan bir bütün içinde ele alacaktır.

Millî İstihbarat Örgütümüzü, Türkiye'nin güvenlik, savunma ve dış politika hedeflerine, daha çağdaş, daha yararlı ve daha zamanlı katkılarda bulunabilir bir hale getireceğiz.

Teknik ve beşerî istihbarat yeteneklerini birlikte geliştireceğiz. Açık ve kapalı faaliyetlerini yeniden düzenleyecek, millî istihbarat bürokrasisini çok daha profesyonel bir konuma kavuşturacağız.

Hükümetimiz, gerçekçi tehdit ve risk değerlendirmelerine dayanılarak oluşturulan millî savunma politikasının, millî refahı artırma hedefiyle çelişmeyeceğine inanmaktadır.

Bu inançla, millî savunma politikası, ulusal kalkınma politikasıyla birlikte ele alınarak götürülecektir. Bu dengede, Türk Silahlı Kuvvetlerine, caydırıcılık ve savunma niteliğinin kazandırılması ve bu niteliğin idame ettirilmesi hedefi daima göz önünde bulundurulacaktır.

Sayın Başkan, değerli milletvekillerimiz; 1970'li yılların başlarından itibaren kurulmasına başlanan ve geliştirilmesine çalışılan yerli savunma sanayiinin, silahlı kuvvetlerin çağdaş ihtiyaçlarına cevap verebilecek yüksek teknoloji ürünü silah ve malzeme sistemlerini ve teçhizatı üretebilecek bir düzeye çıkarılabilmesi, ülkemiz için yaşamsal bir önem taşımaktadır. Hükümetimiz, bu konuya hassasiyetle eğilmeye devam edecektir.

Hükümetimizin ekonomik programının ana hedefine gelince:

Önceki Koalisyon Hükümetinde olduğu gibi, devletin ekonomideki yerinin ve rolünün yeniden tanımlanması, mevcut yapısal sorunların halkın öncelikleri doğrultusunda köklü ve yenilikçi bir yaklaşım içinde sonuca vardırılması, amacımızdır. Bu çerçevede, devletin ekonomik faaliyetlerinin dengeli bir biçimde azaltılması, giderek sübvansiyon dağıtan yapıdan arındırılması, ekonomide genellikle kuralları belirleyen bir konuma kavuşturulması gerektiğine inanmaktayız.

Bu tanım içinde, devlet, sosyal devlet olmanın bir gereği olarak, başta eğitim, sağlık ve çevre olmak üzere, kamu hizmetlerinin yürütülmesinde etkin bir yapıya kavuşturulacaktır.

Hükümetimiz, gerek kamunun kendi içinde, gerek kamu ve özel sektör ilişkileri bağlamında, eşgüdümü rasyonel bir biçimde sağlayacaktır. Piyasalarda kurumsallaşma gerçekleştirilecektir.

Piyasa ekonomisinin kurumlarını getirmekte, demokrasi anlayışı içinde, ekonomik yeni örgütlerin kurulmasında, Hükümetimiz kararlı bir uygulama sergileyecektir.

Ekonomi yönetiminde önemli görev ve sorumluluklar üstlenmiş olan kurumların, uyum ve karar bütünlüğü içinde süratli çalışmalarını sağlayacak ortam ve koşullar sağlanacaktır.

Ekonomik program ve icraatı ile Hükümetimiz, bir çözüm üretme hükümeti olacaktır. Çözüme kavuşturulması gereken sorunların başında enflasyonun düşürülmesi gelmektedir.

Türkiye, onbeş yılı aşkın bir süredir, yüksek enflasyon olgusu yaşamaktadır? Enflasyon âdeta yaşamımızın ayrılmaz bir parçası haline gelmiş bulunmaktadır; bu ise, ekonomik politikaların uygulanmasını güçleştirmekte ve bir kısır döngü yaratmaktadır. Her türlü iktisadî kararda vadeler kısalmakta, verimlilik yerine, rant ve spekülasyon arayışı hızlanmaktadır. Tek başına para politikasının yeterli olmadığı, artık hepimizin bilgisi dahilindedir. Aksine, para ve maliye politikaları arasındaki uyumsuzluk, uluslararası sermaye hareketlerinin serbest olduğu bir ekonomide, büyümede iniş çıkışlara yol açmakta, ihracattaki artışın sürekliliğini de olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

Sayısız sakıncaları bulunan enflasyonun düşürülebilmesi için, dengeleri bozan bir büyüklüğe ulaşmış bulunan kamu açıklarının makul bir düzeye çekilmesi hedefi vardır. Sayısız sakıncaları bulunan enflasyonun düşürülebilmesi için, bu dengeleri süratle aşağıya çekme kararlılığındayız.

KİT'lerin, sosyal güvenlik kuruluşları ve yerel yönetimlerin bütçeleri sürekli açıklar vermektedir. Vurgulamak istediğimiz çarpıcı bir gerçek şudur: 1993 yılında, KİT'lerin finansman açığı 70 trilyonu aşar hale gelmiştir. Diğer taraftan, sosyal güvenlik kuruluşlarının bu yıl içerisinde Hazineden talepleri 21 trilyonu aşar durumdadır. Bu, eski çizginin devamını yansıtmakta ve devralınmış bozukluğun devamının ifadesi olmaktadır. *(ANAP sıralarından gürültüler, DYP sıralarından alkışlar)*

M. RAUF ERTEKİN (Kütahya) — Eskiyi bırakın artık.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Üç ayda kaçanların, bunları söylemeye hiç bir biçimde hakkı yoktur. *(DYP sıralarından alkışlar)*

M. RAUF ERTEKİN (Kütahya) — Düzeltmeye geldiniz ya!

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Korkudan kaçanların bunu söylemeye hiçbir biçimde hakkı yoktur. Gerçekler budur, hepimiz biliyoruz. *(ANAP sıralarından gürültüler)*

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — 500 gün artı bugün başlıyor.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Rakamları vermeye başlamayalım! Türkiye'nin en hızlı bozulan üç ayı olmuştur; maalesef bu böyledir... *(ANAP sıralarından gürültüler)*

YAVUZ KÖYMEN (Giresun) — Hani Grubun nerede?

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Evet, tarımsal desteklemeye geliyorum. Tarımsal destekleme ve vergi politikalarımız elbette öncelikle ele alınacak ve burada özellikle çiftlerimizin ve ziraî kesimde çalışanlarımızın refahına hizmet edecek yeni kurumsal yapılarıma gündeme getirilecektir.

Bütçe açığını azaltmak için, hem vergi gelirlerinin artırılmasını hem de harcamaların hızının yavaşlatılmasını içeren bir program uygulayacağız.

Kamu harcamalarında etkinlik ve verim sağlanmasına yönelik uygulamalar, personel reformuyla, kamu kurumlarınca yürütülmekte olan hizmetlerin yeniden tanımlanmasını gerektirmektedir. Bu nedenle, personel reformu ve yatırımcı kamu kuruluşlarıyla, temel işlevlerini yitirmiş kuruluşların yeniden yapılandırılmaları öncelikle ele alınacaktır.

Personel reformu kapsamında, kamu personelinin, sayı, nitelik, verimlilik ve ücret düzeyinin sağlıklı bir envanteri yapılacaktır.

Sağlam kaynaklardan, bu kesimde çalışan işçi ve memurumuzun refahını artıracak önlemler gündemde olacaktır. Ancak, dikkat edilecek husus, bu kaynakların, devamlı sağlam kaynaklardan sağlanması ilkesi olacaktır.

Emeğin kutsal oluşu kadar, günümüzün ekonomik gerekleri içinde doldurulmaz yerine de aynı şekilde inanırız. Çağdaş teknolojinin ulaştığı baş döndürücü boyutlar dahi, emeğin gerekliliğini ortadan kaldırmamıştır.

Uluslararası anlaşmalar ve ILO ilke ve standartları, çalışma hayatımızda, gelişmiş ülkelerde olduğu ölçülerde uygulanacaktır. Yasal ve idarî düzenlemeler, buna göre yapılacaktır. Çalışma barışının büyük toplumsal uzlaşmanın özünü teşkil ettiğine inanmaktayız. Çalışanların, çağdaş yaşam koşullarının altında kalmamasına özen gösterilecektir. Ülkenin kaynak ve imkânları üzerinde, çalışanlar kadar, çalışma imkânı bulamayan işsizlerin de hakkı olduğu göz önüne alınacaktır.

İşçi-işveren ilişkilerinde, çalışma barışının korunması temel ilkemizdir. Sosyo-ekonomik istikrar ve uzlaşmanın sağlanması için, Batı ülkelerindeki örnekler doğrultusunda bir ekonomik ve sosyal konsey oluşturulacaktır.

Bunu, toplumsal uzlaşma içinde gerekli bir örgüt olarak görmekte ve diğer gelişmiş ülkelerin, bu örgütleri kanalıyla toplumsal uzlaşmaya bir hizmet verdiklerini görmekteyiz. Bunu, ülkemize de getirecek ve böyle bir toplumsal uzlaşmada herkesin, Meclis dışında da, yerini almasını sağlayacağız.

Sosyal adaletin ve sosyal güvenliğin gerçekleştirilmesi için gerekli önlemler alınacak; kalkınma, sosyal devlet korunarak sağlanacaktır.

Personel reformu, kamu personeliyle, bunların emekli, dul ve yetimlerine, dengeli, adil bir ücret rejimi ve yeterli bir hayat seviyesi sağlayacaktır.

Devletin aslî görevleri dışındaki alanlarda, işsizlik sorununu aşmak amacıyla personel istihdam edilmesi yolu engellenecek, mevcut birim ve işletmelerde, bu nitelikteki kadro fazlalığını eritecek ilkeler belirlenecektir.

Memur ve işçilerin görev alanları ayrı ayrı, kesin olarak tespit edilecek; aynı işin, farklı statüdeki personelce yürütülmesi ve bunlara farklı ücret ödenmesi önlenecektir.

Kamu personel reformu tamamlanıp, yürürlüğe girinceye kadar, acil ve zorunlu durumlar dışında, personel rejimini daha da yozlaştırmamak amacıyla, münferit düzenlemeler yapılmayacaktır.

Kamu personel rejimi hazırlanırken, devletin yeniden yapılanması ve küçültülmesi önceliği, temel ilke olarak kabul edilecektir.

Bugünkü uygulamalarda, kamu harcamaları denetiminde, hukuka uygunluk ağırlık taşımaktadır. Bu denetim süreci, ekonomik verimlilik yönünde yoğunlaştırılacak ve malî kontrol kavramına yeni bir içerik kazandırılacaktır.

Kuruluşları, çeşitli kanunlarla düzenlenmiş bulunan, sayılan ve iş hacimleri bakımından önemli büyüklüklere ulaşmış olan döner sermaye işletmeleri, idarî ve malî disiplin altına alınacaktır.

Teşvik ödemelerinin bütçe kapsamına alınmış olması önemli bir adımdır. 1903 yılında bu yönde başlatılmış olan uygulama daha da geliştirilecektir.

Gerek yatırım gerek ihracat teşvikleri uygulamasının öncelikleri, ekonomik sonuçlan ve kaynak ihtiyaçları dikkate alınarak sağlıklı şekilde programlanacak ve kaynakların bütçe içinde yer alması uygulamasına devam edilecektir.

Tarımsal destekleme programlarının, KİT'ler, Tarım Satış Kooperatifleri ve diğer kuruluşlar aracılığıyla uygulamasında zarara yol açan görevlendirme kararlarının malî yükünün önceden bilinmesi ve bütçede yer alması, kamu finansman dengeleri ve bütçe uygulamaları açısından son derece önemlidir. Bütçe dengeleri yönünden destekleme için ayrılabilecek kaynaklar açıkça ortaya konulacak ve destekleme programlarının bu kaynaklarla sınırlandırılması sağlanacaktır.

Kamu kesiminde öteden beri, bir önceki yıl baz alınarak bütçe hazırlama ve faaliyetleri belirleme anlayışı hâkimdir; bu, evvelden beri önümüze konan bir gelenek haline gelmiştir.

Bu yaklaşım artık ekonomide önemini kaybetmiştir; hatta, ekonomiye zarar verir hale gelmiştir; bazı gereksiz harcama programlarının sürdürülmesine neden olmaktadır.

Bu nedenle, konsolide bütçe kapsamında yer alan tüm programlar gözden geçirilerek, önemini kaybetmiş olanlar tasfiye edilecek, sürdürülmesi istenenler ise daha etkin hale getirilecektir.

Genel ve katma bütçeli kuruluşlarda uygulanacak personel reformu ve yeniden yapılarıma programı çerçevesinde alınacak kararlar, kamuda çalışan personelin kazanılmış hakları korunarak uygulanacaktır.

Bütçenin, Mecliste çok uzun bir görüşme dönemi bulunmaktadır. Bu durum, Meclisin çalışma programını aksatmakta ye ayrıca, Plan ve Bütçe Komisyonu ile Genel Kurulda mükerrer görüşmeler yapılmasına neden olmaktadır. Bu nedenle, bütçenin yasallaştırılma süresinin kısaltılması ve etkinleştirilmesi gerekmektedir.

Açık ve saydam yönetim anlayışı içinde 1993 yılı bütçe açığı revize edilecek, 100 trilyon Türk Lirası düzeyinde gerçekleşmesi beklenen bütçe açığı için Meclisten ek ödenek istenecek, bütçe uygulamaları bundan böyle, şimdiye kadar yapılmadığı şekilde, şeffaf bir biçimde sürdürülecek ve bir evvelden diğer yıla aktarılarak önlenmiş olan bütçe açıkları, artık bundan böyle şeffaflaştırılacaktır. *(DYP sıralarından alkışlar, ANAP sıralarından gürültüler)*

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Ne oldu şimdi, ne oldu? Hani 50 idi; nasıl oldu da 100 oldu?

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım; artık şeffaf olma dönemidir. Bunun gereğini her yerde, bütçede de yapmayı yine biz başlatacağız ve siz de bunu alkışlayacaksınız; çünkü şeffaflıktan yanasınız... *(ANAP ve RP sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın Başbakan, bir dakika efendim.

Sayın milletvekilleri, bugün gündem, sadece Sayın Başbakanın Bakanlar Kurulu Programını okumasıdır. Ne sizler lütfen görüşme sayılabilecek sorular yöneltin,

müdahalelerde bulunan; ne de Sayın Başbakan, okumanın dışında açıklamalara zaman ayırsın. Bunun gündemi cumartesi günü...

Buyurun Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Kamu kesimi finansman açığının daraltılması ve malî dengenin sağlanmasında, Türk vergi sisteminin bütünsel bir yaklaşım içinde ele alınarak yeniden düzenlenmesi, Hükümetimiz açısından öncelikli bir konudur.

Vergilemede önemli bir amaç da, kamu dışında kalan yükümlülüklerden sağlanacak tahsilatın artırılmasıdır. Vergi idaresinde başarının başlıca göstergesi budur. Bu kıstastan hareketle, vergi idaresinin daha etkin ve verimli çalışmasını sağlamaya kararlıyız.

Vergi yükünün vatandaşlar arasında adaletli ve dengeli dağılımına özen gösterilecek ve gelir dağılımı bu yoldan da düzeltilecektir.

Bu çerçevede vergi oranlan yeniden gözden geçirilecek ve vergi gelirinin artırılması amacıyla, gerekirse, vergi oranlarında yeni düzenlemeler ve düşülmeler yapılabilecektir. Bu çerçevede vergi kaçak ve kayıpları da önlenecektir. Kayıt dışı sektör denetim altına alınacaktır. Böylece, sosyal devletin gerektirdiği harcamaları karşılayacak, sağlam kaynağa dayalı gelir artışları sağlanacaktır. Vergi idaresinin etkinliğini artırıcı yapısal düzenlemeler ve etkin vergi denetimleriyle vergi kayıp ve kaçaklarının önlenmesi sağlanacaktır. Kayıt dışı ekonominin daraltılması amacıyla mal hareketlerinin ticaret borsaları ve haller gibi kuruluşlardan geçmesi sağlanacaktır.

Finans kesimi ve sermaye kesimi piyasa reformlarıyla ilgili düzenlemelerde gerekli vergi teşvikleri ve kolaylıkları sağlanacak, özel kesim sağlık ve eğitim yatırımları vergi yoluyla özendirilmeye devam edilecektir.

Türkiye'nin AT'ye tam üyelik başvurusu çerçevesinde başlattığı uyum çalışmaları, gümrük birliği ve vergi sistemi yönünden de hızlandırılacaktır.

Ayrıca, Türk müteşebbislerinin Orta Asya ve Kafkasya cumhuriyetlerinde yatırım yapmaları vergi yoluyla da özendirilecektir.

Vergi ceza sistemi yükümlüler üzerinde caydırıcı etki uyandıracak bir yapıya kavuşturulacak, ağır ve devlet aleyhine işleyen yapı gözden geçirilecek ve karar mekanizmaları hızlandırılacaktır.

Üniter vergi sistemine eşgüdüm içerisinde geçiş sağlanacaktır. Götürü vergi uygulamasının kapsamı daraltılacaktır.

1993 yılında Yüce Meclise sunulan Vergi Reformu Yasa Tasarısının, Türkiye Büyük Millet Meclisinin öneri ve katkılarıyla bir an önce sonuçlandırılması önem taşımaktadır.

Sayın Başkan ve değerli milletvekillerimiz; dünya ticaretindeki globalleşme çerçevesinde, Türkiye'nin, Avrupa Topluluğuna uyumunu kolaylaştırmak için, gümrük

birliğine 1995 yılında katılınması hedeflenmekte ve bu suretle Türk ekonomisinin uluslararası rekabete uyum sağlamasına imkân hazırlanmaktadır.

AT ve GATT nezdindeki taahhütlerimiz doğrultusunda, gümrük mevzuatında gerekli değişiklikler yapılarak, böylece, mevzuatlar arasında uyum sağlanacaktır.

Hızla gelişen ekonomimiz içinde önemli bir yeri olan ithalat ve ihracatımız bürokratik engellerden arındırılacak, bu meyanda, gümrük işlemlerine sürat kazandırmak ve kolaylıklar sağlamak amacıyla, özellikle İstanbul'dan başlamak üzere, ihtisas gümrükleri kurulacak, beyan sistemine geçilecek ve bürokrasiyi asgari düzeye indirmek için gümrük otomasyonu uygulamaları başlatılacaktır. İhtisas gümrükleri, bu aşamada en önemli koruyucu nitelik kazanan bir kurum haline getirilecek, dünyada uygulandığı gibi uygulanacaktır.

Kamu finansmanının temel kaynağı olan vergi gelirlerinin kavranabilmesi için ekonominin dış girdilerinin izlenmesine imkân veren denetimde işbirliği zincirinin kurulması amaçlanmaktadır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; kamu malları idaresinde yeniden yapılanmaya gidilmesinde kesin zorunluluk vardır. Kamu kurum ve kuruluşlarına ait arsa ve arazilerin çok kısa sürede sağlıklı bir envanteri tekrar yapılacaktır. Kamuya ait arazi ve arsalar projelendirilerek satılacaktır. Hazineye, KİT'lere, bakanlıklara ve belediyelere ait arsa ve arazilerin halka devir ve satışına imkân verecek düzenlemeler kısa sürede yapılacaktır.

Çeşitli kamu taşınırlarının ve özellikle gümrük denetimine tabi eşyanın, ekonomik değerini kaybetmeden, gerçek değeriyle satışına önem verilecektir. Gümrüklerle ilgili eşya için depo, ambar ve sundurma hizmetlerinin yaygın ve etkin bir biçimde yürütülmesi sağlanacaktır.

Kamunun lojman uygulamaları ile, kamu dinlenme ve sosyal tesislerinin kullanımı yeniden gözden geçirilecektir.

KİT'ler, bağlı ortaklıklar, devlet iştirakleri, genel bütçeye dahil iktisadî kuruluşların süratle özelleştirilmeleri yoluna gidilecektir. KİT'lerin, sermaye piyasalarının getirdiği tüm yeniliklerden etkin bir biçimde yararlanmaları için, bu konuda bilgi sahibi olmaları sağlanacaktır.

KİT reformu programı, yaygın ve hızlı özelleştirme programıyla birlikte yürürlüğe konulacaktır. Sürekli zarar eden ve özelleştirilmeleri mümkün olmayan kuruluşların, tamamen veya kısmen tasfiyeleri söz konusu olabilecektir.

Özelleştirme dışında kalacak KİT'lerin, Türk Ticaret Kanunu kapsamındaki faaliyetlerinin, ücret, fiyat ve yatırım kararlarının, verimlilik ve kârlılık anlayışı içinde, kurum yönetim organları tarafından yürütülmesi sağlanacaktır.

KİT reform programı ve özelleştirme uygulamalarının yol açacağı istihdama yönelik sorunlar, gerektiğinde uluslararası kuruluşların desteğinde de yararlanılarak oluşturulacak sosyal güvenlik ve koruma sistemi içinde çözülecektir.

Özelleştirme ve KİT reformundan doğacak istihdam sorunları, erken emeklilik, işsizlik sigortası, tazminat ödemeleri ve yeniden işe yerleştirme gibi tedbirler

üzerinde işçi, işveren ve sendikal kuruluşlar arasında mutabakat sağlanarak çözümlenecektir.

Özelleştirme kapsamı genişletilerek, KİT, bağlı ortaklık ve iştirakleri içermekle kalmayacak; başta Tarım Satış Kooperatiflerine ait sınai tesis ve işletmeler olmak üzere, diğer kamu kurum ve kuruluşlarını da içine alacaktır.

Özelleştirme uygulamalarına süratli bir şekilde geçilebilmesi için gerekli yasal düzenlemeler en kısa sürede yürürlüğe konulacaktır.

Özelleştirilecek kuruluşların kamuya olan borçlarının Hazine tarafından üstlenilebilmesine ve böylece özelleştirmenin hızlandırılmasına imkân verecek bir sistem geliştirilecektir.

Özelleştirme uygulamalarında yabancı sermayeyi ve özellikle yabancı kurumsal yatırımcıları özendirici bir finansal altyapı oluşturulacaktır.

Özelleştirmeden sağlanacak kaynaklarla özellikle sanayileşme teşvik edilecek, ayrıca, küçük ve orta boy işletmelere, esnaf ve sanatkârlara ek kredi imkânı sağlanarak onların ek istihdam yaratmalarına katkıda bulunulacaktır.

PTT'nin öncelikle posta ve haberleşme olarak ikiye ayrılması gerçekleştirilecek ve Telekomünikasyon A.Ş. kurulacaktır. Tasarruf hakları yeniden gözden geçirilerek özelleştirilmesi sağlanacaktır. *(RP sıralarından alkışlar)*

Anayasanın 2'nci maddesinde ifadesini bulan "sosyal devlet" ilkesinin tüm boyutlarıyla yaşama geçirilmesi, Hükümetimizin temel amaçları arasında yer almaktadır. Bu bağlamda, sosyal adaletin ve sosyal güvenliğin gerçekleştirilmesi için gerekli önlemler alınacak, kalkınma, sosyal devlet korunarak sağlanacaktır.

Çağdaş bir iş mevzuatı için engel oluşturan Anayasa maddelerinin değiştirilmesi yönünde çaba gösterilecektir.

Çalışma yaşamında yaygınlaşma eğilimi gösteren sendikasızlaştırma, sigortasızlaştırma ve güvencesiz kılma çabalarına karşı temel önlemler alınacaktır.

"İşsizlik Sigortası" sistemi kurulacak ve aşamalı olarak yaygınlaştırılacaktır. İlk uygulamada KİT reformu ve özelleştirme nedeniyle işsiz kalan işçilere öncelik tanınacaktır.

Ciddî bir finansman darboğazıyla karşı karşıya olan sosyal güvenlik kuruluşlarının sorunlarına çözüm getirecek gerekli yasal düzenlemeler yapılacak, bu kuruluşların, üyelerine verdikleri hizmetler geliştirilecektir.

Sosyal güvenlik kuruluşları içinde önemli bir yere sahip olan SSK, prim gelirleri tahsilatında ciddî sorunlarla karşılaşmaktadır. Kurumun, tüm kuruluşlardan olan alacakları her geçen gün artmaktadır. Alacakların tahsilinin hızlandırılması, Kurumun mal varlığının yönetimindeki zafiyet ve denetim eksikliği, acilen çözümlenmesi gereken sorunlardır.

Kurumun bozulmuş olan finansal yapısının düzeltilmesine yönelik ivedi önlemleri içeren yasa tasarısı TBMM'ye sunulmuştur. Bu yasa ile, Kurumun mal varlıklarının daha iyi ve gelir getirici bir biçimde değerlendirilmesi, SSK'nın fon yö-

netimi yapabilecek kurumsal bir yatırımcı hüviyetini kazanması yolunda adımlar atılması ve prim tahsilatlarının hızlandırılması amaçlanmaktadır.

Sosyal Güvenlik Reformu kapsamında, kurumun yönetimi, finansman ihtiyacı ve işlemlerinin gözden geçirilmesi, sağlık ve sosyal güvenliğe ilişkin görevlerinin ayrılmasına yönelik çalışmaların kısa sürede sonuçlandırılması ile, Kurumun finansal sağlığa kavuşturulması öngörülmektedir.

Bağ-Kur'un içinde bulunduğu finansman sıkıntısına çözüm getirmek amacıyla hazırlanan tasan Yüce Meclise sunulmuştur. Bu tasarının acilen yasalaşması ve Bağ-Kur'un prim tahsilatında sağlıklı bir yapıya kavuşturulması zorunludur.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; tarımsal destekleme kapsamına giren ürün sayısı giderek artmaktadır.

Dünya fiyatlarının üstünde seyreden destekleme fiyatları, tütün, fındık ve çay gibi ürünlerde ekim alanlarının aşırı genişlemesine, üretim fazlaları oluşmasına ve devletin, aşırı alımlar yaparak, fevkalade yüksek stok finansman maliyetlerine katlanmasına neden olmaktadır.

Arz fazlası bulunan ve alımlarda finansman açısından sorun yaratan bazı ürünlerde, üretimi azaltıcı, üretim yetersizliği olan ürünlerde ise arzı artırıcı yönde, teşvik edici politikalar uygulanacaktır.

Borsaların, piyasa ekonomisi ve rekabet kuralları içerisinde, ekonominin çağdaş kurumları olarak çalışabilmeleri önem taşımaktadır. Bu amaçla, ülkenin çeşitli yörelerinde, hububattan başlanarak, değişik ürünler için altyapısı olan yeni borsalar kurulacaktır.

Tahıl destekleme alımlarında, 1992 yılında geliştirilen kademeli fiyat ayarlaması ile alış ve satış fiyatlarının birlikte açıklanması uygulaması sürdürülecektir.

Toptancı Hal Yasası ile tarımsal ürünleri pazarlama borsaları kanun tasarıları Türkiye Büyük Millet Meclisine kısa sürede sunulacaktır.

Tarım Satış Kooperatifleri eliyle yürütülen destekleme alımlarında, kamudan aktarılan kaynaklardan, üreticilerden çok birlikler yararlanmaktadır. Mart 1993 sonu itibariyle birliklerin T.C. Ziraat Bankasına birikmiş olan borç bakiyesi 30 trilyon TL.'yi aşmaktadır. Birliklerin sahip olduğu sınai tesis ve işletmeler sistem içinde ciddî kaynak israfına neden olmaktadır.

Tarım satış kooperatifleri ile bunlara bağlı sanayi tesisleri ayrılacak ve gereğinde özelleştirilecektir. Destekleme için ayrılan kaynakların, tesislerin zararlarını kapatmak için değil, ziraî kesimde çalışanların refahını artırmak için kullanılmasına özen gösterilecektir.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; belediyelerin gelir ve giderleri zaman içinde büyük boyutlara ulaşmıştır. Belediyelerin personel harcamaları, yatırım harcamalarının üstünde gerçekleşmektedir.

Belediyelerin geçici işçi uygulamaları nedeniyle kesin personel sayılan tam olarak saptanamamaktadır. Genel bütçeden belediyelere ayrılan paylar devamlı artış gösterirken, öz gelirleri, artan harcamalara paralel artış göstermemektedir. Sonuç

olarak, belediyelerin malî kaynaklan verimli yatırımlar yerine, ağırlıklı olarak personel ve cari harcamalara yönelmektedir.

Yerel yönetimler ve bağlı kuruluşlar bir yandan malî piyasa disiplini altına alınırken, diğer yandan da, finansal sorunlarının giderilmesinde, sermaye piyasalarının getirdiği yeniliklerden yararlandıracaklardır. Yerel yönetimlerin temel hizmetlerini etkin bir şekilde gerçekleştirebilmeleri için, zarar eden ticarî ve sınaî faaliyetlerinden arındırılmaları özendirilecektir.

Güçlü il yönetimine destek verecek ve yardımcı olacak şekilde yeni bir il özel idare sistemi oluşturulacaktır. Köy idaresinde muhtarlar ve ihtiyar heyetlerinin yetkileri ve köy idaresinin kaynakları artırılacak, kırsal kesimde yaşam şartları iyileştirilecektir.

Devletin yeniden yapılanması programı içinde, yeni ve kapsamlı bir yerel yönetimler düzenlemesine gidilecektir. Muhtarlar, ihtiyar heyeti, il genel meclislerinin ve belediye meclislerinin yetkileri artırılacak ve yerel kaynakların bir bölümü bunlara tahsis edilecektir.

Belediye meclisleri kamu çalışanları da dahil olmak üzere, tüm toplum kesimlerinin temsiline olanak verecek bir yerel meclise dönüştürülecektir.

İstanbul'un yönetsel açıdan karşılaştığı sorunları çözümleyecek yasal düzenlemeler ve tedbirler en kısa zamanda getirilecektir.

Belediyelerin sorunları, gelirlerin idaresinden, harcamaların denetimine kadar olan konuları kapsayacak kapsamlı bir reform anlayışı içinde ele alınacak ve çözümlenecektir. Bu nedenle, kamu yönetiminin ayrılmaz parçası olan yerel yönetimlerle ilgili malî reform, amacına ulaşması için, idarî reformla birlikte ele alınacaktır.

Özel girişimcilerin özellikle eğitim ve sağlık yatırımlarındaki arsa ihtiyacının kamu arazilerinden karşılanması konusunda düzenlemeler yapılacaktır.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Hükümetimizin öncelikli hedeflerinden biri de, başlatılmış olan finans kesimi reformunun sürdürülmesidir. Bu kesimde yapılacak reformla reel kredi ve fon aktarma maliyetleri düşürülerek faktör fiyatlarında dünya ile bütünleşme sağlanacaktır.

Reel kredi maliyetlerinin zaman içinde düşürülmesi, kamu ve özel sektörün borç ve faiz yükünü hafifletecek, böylece enflasyonun düşürülmesine yardımcı olacaktır.

Menkul kıymetleştirme sürecinde oluşacak piyasaları tamamlamak ve piyasalar arası rekabeti artırmak amacıyla, genel finans ortaklıklarının kurulmaları özendirilecektir.

Yerli menkul kıymetler borsalarımızın dünya ile iletişimi güçlendirilerek, ilk aşamada İstanbul Menkul Kıymetler Borsasına "uluslararası kabul gören bir borsa" olma niteliği kazandırılacak; bu sayede, mevcut borsamızın otomasyon projesi, uluslararası iletişim ve gözetimi sağlayacak bir şekilde gerçekleştirilmiş olacaktır.

Yatırım fonlarında yapılacak düzenlemeler ile malî piyasaların geliştirilmesi ve özelleştirmede bu kurumlardan daha etkin bir biçimde yararlanılması sağlanacaktır.

Sanayide üretim, yatırım ve ihracatı destekleyecek faizsiz, uzun vadeli ve sağlam bir finansman yaratmak amacıyla risk sermayesi kurumları kurulacak ve kısa zamanda çalışmaya başlayacaktır. Bu sayede, teknoloji transferini sağlamaya ve girişimciliği yaygınlaştırmaya yönelik adımlar da atılacaktır.

Türkiye'de mevcut altın potansiyelinin ekonomiye kazandırılması ve altın ihracatının artırılması amacıyla bir altın borsası kurulacaktır. Beraberinde, altına dayalı finansal araçlar uygulamaya sokulacaktır.

Ülkemizde altın ile birlikte atıl bir değer olarak büyük önem taşıyan gayrimenkullerin de sermaye piyasası aracılığıyla değerlendirilerek ekonomimize kazandırılmasının yolu açılacaktır. Bu çerçevede kurulacak gayrimenkul yatırım fonları ve ortaklıkları sayesinde halkımız daha rahat konut edinebilme imkânı bulacaktır.

Öte yandan, mal piyasalarına ve finansal araçlara dayalı vadeli işlemler piyasalarının faaliyete geçmesi sağlanacak, üreticilerin uzun vadeli ihracat bağlantılarına girebilmeleri ve orta-uzun vadeli planlar yapabilmeleri mümkün hale getirilebilecektir.

Altın borsasının kurulması ve gerçekleştirilecek diğer finansal yenilikler sayesinde İstanbul, dünyanın sayılı finans ve ticaret merkezlerinden birisi haline getirilecektir.

Para programının, maliye ve gerçekçi döviz kuru politikaları ile birlikte sıkı bir koordinasyon ve etkileşim içinde gerçekleştirilmesi temel yaklaşımımız olacaktır.

Türk Lirasının yabancı paralar karşısındaki değerinin piyasada belirlenmesine devam edilecektir. Ancak, döviz kurlarında spekülatif hareketler engellenecektir.

Reel kurun, ekonominin rekabet gücünü azaltacak bir biçimde dalgalanması, uyumlu para ve maliye politikalarının izlenmesi suretiyle önlenecektir.

Ödemeler dengesinin uzun vadede sağlıklı bir yapıda gelişmesi, mal ve hizmet ihracının sürekli ve yeterli bir biçimde artmasına bağlıdır. Türkiye'nin hedefi, dünya pazarlarında sürekli olarak yer tutabilmektir.

İhracat gelirlerinin artırılabilmesi için, ürün ve pazar çeşitlendirilmesiyle birlikte, katma değer oranı yüksek ürünlerin satışı özendirilecek, ihracat, yatırım ve üretim aşamasında desteklenecektir.

Özellikle imalat aşamasında ihraç mallarının bünyesinde yer alan girdilerin dünya fiyatlarından temini sağlanacaktır.

Eximbank'ın kaynakları bu amaçla kısa bir zaman süreci içinde artırılacaktır.

Dış ticaretimizin büyümesinde ve navlun gelirlerimizin artmasında önemli bir yeri olan Türk deniz ticaret filosunun geliştirilmesi amacıyla her türlü teşvik tedbirleri alınarak, gerekli mevzuat düzenlemelerine gidilecek ve bu konu ile ilgili Bakanlığımız, gerekli mevzuat düzenlemelerini haiz olacak ve bu kazandırılacaktır.

İhraç mallarımızın yeni pazarlarda sürümünü sağlamak amacıyla, sonbahardan itibaren yeni etkinliklere başvurulacaktır.

Çevre boyutunu da dikkate alan uluslararası rekabet gücü yüksek ve verimli bir turizm ekonomisinin geliştirilmesi, turistler ve yerel halk için en iyi sosyal ortamın yaratılması, kendi insanımızın refah ve mutluluğu için evrensel değerlere uyum sağlanması, doğal ve kültürel değerlerimizin sağlıklı bir koruma ve kullanım dengesini gözeten bir turizm politikası uygulanacaktır. Bu amaçla, yapacağımız işler şunlardır Sayın Başkan, değerli milletvekilleri:

Turizm sektörü ana planı tamamlanacak, her türlü turizm amaçlı planlama ve projelendirme çalışmalarının doğal, kültürel ve sosyal değerlerimizle bütünleşmesi esas alınacaktır.

Türkiye'nin uluslararası turizm geliri içindeki payının artırılması ve sürekli kılınması için dış pazarlarda optimum talep dağılımı yaratılmasına çalışılacak, bu çerçevede, çeşitli ülkelerdeki turizm pazarlaması faaliyetleri yoğun ve entegre bir biçimde sürdürülecektir. Ayrıca, mevsim uzatıcı ve turizmin az gelişmiş bölgelere de yaygınlaşmasını sağlayacak turizm türleri geliştirilerek pazarlayacaktır.

Yabancı sermaye akımlarında, doğrudan ve portföy yatırımlarının payı düşüktür. Bu nedenle, yabancı sermaye, açık, yapıcı ve teşvik edici politikalarla özendirilecek ve desteklenecektir. Yıllık 1 milyar dolar seviyesinde olan doğrudan yabancı sermaye girişinin 1993 yılından itibaren 1,5-2 milyar dolar seviyesine çıkarılması için gerekli düzenlemeler acilen yapılacaktır. Bu konuda büyük bir engel teşkil eden ve güncelleşmesi gereken Patent Kanunu ile fikrî mülkiyet hakları en kısa sürede yasalaştırılacaktır. Türk ekonomisinin, dünya ekonomisi ile bütünleşme sürecinde bu kanunun önemli katkısı olacağına inanıyoruz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; bir kez daha vurguluyorum: Ekonomide yapısal sorunları aşacak reformların gerçekleşmesi ve böylece enflasyonun hızla aşağıya çekilmesi temel hedefimizdir. Bu hedefe kısa sürede varılamayacağı, böylesine bir yapısal değişim programı uygulamasının ve sağlıklı sonuçlarının alınmasının zaman alacağı kuşkusuzdur. Yolumuz uzundur. Ancak, programı uygulamada ve böylece enflasyon sorununu çözmede kesin kararlıyız.

Yeniden yapılanma ve reform uygulamaları sonucunda kamu açığı düşürülerek malî denge sağlanacak, enflasyon ve faizler düşürülecektir. Bu konunun üzerine cesaretle gideceğiz; başka çare de yoktur. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım; Türkiye'nin, önümüzdeki yirmi yıllık dönemde nüfusu 85 milyona yaklaşırken, millî geliri, sınaî üretimi ve katma değeri 3-4 kat artacak, tarımsal üretimde iki misline yakın artış sağlanacaktır.

Tarım, ekonomik hayatımız içerisinde önemli bir sektör olduğu kadar, nüfusumuzun yarısına yakın bölümünün hayatını devam ettirdiği bir sosyal alandır. Bu alanda çalışmakta olan köylünün, toprak, su ve iklim faktörleri ile diğer tarımsal girdiler, yeni ve modern teknolojiler kullanarak üretim yapması imkânları sağlanacaktır.

Tarımsal üretim, pazar ve fiyat politikalarının birbirleriyle uyumlu olmasına özen gösterilecek, tarımda girdi ve kredi maliyetlerinde dünya fiyatlarına uyum sağlanacaktır.

Hayvansal üretimin ülke ihtiyacını karşılayacak ve ihracat imkânı yaratabilecek seviyeye getirilebilmesi için entegre üretim modelleri desteklenecek, gerekli yasal düzenlemeler yapılacaktır.

Su ürünleri üretimini artırmak amacıyla, açık deniz balıkçılığı, yetiştiricilik ile stokları geliştirici koruyucu faaliyet ve hizmetlerin geliştirilmesi önem arz etmektedir. Balıkçı barınakları, barınma ve çekek yerleri gibi altyapı yatırımlarına önem ve öncelik verilecektir.

Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuş olan Mera Kanununun süratle çıkarılmasına çalışılacak ve düşük verimli meralarımızın verimliliğini artıracak programlar ve teşvik tedbirleri uygulamaya konulacaktır.

OECD ülkeleri içinde gıda kanunu bulunmayan tek ülke durumunda olan ülkemizin bu noksanlığını gidermek amacıyla, Gıda Kanunu Tasarısı Meclise sevk edilecektir.

Tarımsal faaliyetlerde kullanılan kimyasalların çevrede yarattığı olumsuz etkileri asgariye indirmek, uluslararası çevre normlarına uyum sağlayarak rekabet gücünü ve tarımsal girdi kullanımında verimliliği artırmak amacıyla tarımsal çevrenin kirlilik parametreleri periyodik olarak takip edilecek ve gerekli tedbirler alınacaktır.

Ülke ormanlarını en iyi şekilde değerlendirmek, köylümüze istihdam yaratmak ve refah seviyelerini yükseltmek amacıyla, ağaçlandırma, erozyon kontrolü, enerji ormanı ve yeşil kuşak çalışmaları yoğunlaştıracaktır. Köy tüzelkişilikleri başta olmak üzere, özel ve tüzelkişilerin, yapılacak Anayasa değişiklikleri çerçevesinde orman sahibi olması sağlanarak, 2000'li yıllarda özel orman oranının yükseltilmesi hedef alınacaktır.

Türk ekonomisinin gelişmesi için temel girdi olan enerjinin, ucuz, güvenilir, bol, kaliteli ve çevreyi kirletmeden üretilmesi için gerekli bütün tedbirler alınacaktır.

Bu kapsamda öncelikle yap-işlet-devret modeli desteklenecektir. Özellikle elektrik enerjisi üretim tesirlerinin mümkün olduğunca büyük bir kısmının yap-işlet-devret modeli çerçevesinde yapılması sağlanacaktır.

Bu, halkımızın kaynaklarının diğer alanlarda kullanılması açısından da önemlidir ve dışarıdan bir kaynak teminini içerecek bir modeldir.

Enerji dağıtımının özelleştirilmesi çalışmalarına hız kazandırılacaktır.

Civar ülkelerle yapımına başlanmış olan elektrik şebekelerinin irtibatlandırılması çalışmalarına devam edilecektir.

Fert başına düşen elektrik üretimi şu anda dünya ortalamasının yarısı seviyesindedir. Hızla sanayileşen bir toplum olarak en kısa sürede dünya ortalamasını yakalamak zorundayız.

Esnaf, sanatkâr ve küçük ve orta ölçekli sanayi işletmelerinin desteklenmesi ekonomik ve sosyal verimlilik ilkeleri çerçevesinde sürdürülecektir. Yan sanayinin gelişmesine özel önem verilecek, gerekli bilgi ağlarının oluşturulmasıyla bu kesimin dış bağlantıları güçlendirilecektir.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; 2000'li yıllara hazırlanan Türkiye, sanayisini yeni bir hamle ile sağlamlaştırırken, dünya ölçüsünde yaşanan bilimsel ve teknolojik devrime de ayak uydurmak durumundadır. Sanayi politikalarımız, sanayileşmenin ötesinde yüksek teknoloji üretim ve kullanımının yaygınlaştırılmasını ve derinleştirilmesini destekler yönde olacaktır. Türkiye'nin 21'inci yüzyıla sağlam bir teknolojik altyapı ve programla girmesi gerekir. Ulusal teknoloji politikalarımız bu anlayışla geliştirilecektir. Bilgi teknolojileri bu politikalarda öncelik taşıyacaktır. Dünya globalleşirken sanayi ötesi toplumlar, bilgi ve iletişim toplumları oluşuyor. Türkiye, bu gelişmelerden uzak kalamaz, kalmamalıdır!

Bilim ve teknolojinin dünyadaki baş döndürücü ilerlemelerine yeni buluşlarla az çok katkı yapmak, bugün her devlet için, çağdaş uygarlık düzeyinin bir göstergesi, işareti olmuştur. Bizim insanlarımızın, özellikle gençlerimizin, bu alanda büyük yetenekleri olduğunu biliyoruz; çünkü yurt dışındaki tanınmış araştırma merkezlerinde yaptıkları çalışmalarla bilim dünyasının takdirini kazanıyorlar, ödüller alıyorlar; ama gençlerimizin bu yeteneklerini, bu başarılarını Türkiye'de, özel kesimin ya da devletin araştırma merkezlerinde göstermeleri, ülkemize ve milletimize büyük yararlar sağlayacaktır.

Hükümetimiz, bu amaca yönelik düzenlemelere, özendirmelere ve yatırımlara ağırlık ve öncelik verecektir. Ülkemizin vardığı ekonomik gelişme düzeyi ve uluslararası ilişkilerimizin bizi getirdiği aşama, artık bilim ve teknolojide de yaratıcı devletler arasında bulunmamızı, hem gerektirmekte, hem de bunu olanaklı kılmaktadır.

Bu çerçevede, geçen Hükümetin hazırlayıp TBMM'ye sunmuş olduğu Türkiye Bilimler Akademisi ve Türkiye Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Konseyi tasarılarının bir an önce yasalaşması için uğraşacağız. Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulunun talimatları doğrultusunda, önemli uluslararası araştırma projeleri için de etkin faaliyet göstereceğiz; araştırma sonuçlarından halkımızın daha çok yararlanması yollarını bulacağız; başarılı araştırıcılarımızı ödüllendirmek için yeni olanaklar getireceğiz ve bu konuda yeni olanaklar yaratıp, araştırmalar yapacağız.

Araştırma-geliştirme alanına özel kesim kuruluşlarımızın daha çok girmesi, daha çok yatırım yapması, daha çok insan gücü ayırması için özendirici düzenlemeler yapacağız.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; gelişen tarım ve sanayi faaliyetleri, birkaç defa katlanacak, ürün ve ticaret hacmi, şimdiden ileriye dönük altyapı projelerinin planlanmasını gerekli kılmaktadır.

Altyapıyı, ekonomiye ve topluma fayda sağlayan, genel verimlilik düzeyini yükselten, bölgeleri bağlayan ve ülkeyi dünya ile birleştiren büyük bir sistem olarak değerlendirmekteyiz.

Ekonomik faaliyetlerin desteklenmesi için, enerji santralları, tarımsal sulama, ulaştırma, limanlar ve benzeri projeleri orta ve uzun vadeli perspektif içinde, iç ve dış finansman imkânları göz önünde bulundurularak planlanacaktır.

Altyapı oluşturulurken, enflasyonist baskılardan arındırılmış bir yatırım politikası izlemeye özen göstereceğiz. Bu çerçevede, her türlü modern finansman yöntemlerinden ve özel kesimin gücünden yararlanacağız.

Hükümetimiz, 1993 yılında, 22 trilyon TL. ödenekle, toplam 122 trilyon TL. maliyetli proje paketini tamamlayarak işletmeye alacaktır. Bazı örnekler vermek gerekirse; ilk olarak söyleyeceklerimiz arasında şunlar vardır:

Şanlıurfa Tüneli işletmeye alınarak, Harran Ovasına su akıtılacaktır.

Yılda toplam 782 bin ton ilave motorin üretimi sağlayacak Orta Anadolu Rafinerisi ve Aliağa Hidrokraker tesisleri işletmeye açılacaktır.

Enerji sektöründe toplam 1290 MW güç ve 4,8 milyar KWH üretim sağlayacak hidroelektrik santral üniteleri sistemi girecektir.

İstanbul doğalgaz ana dağıtım şebekesi ve İzmit-K. Ereğlisi doğalgaz iletim hattı projeleri bitirilecektir.

9 ayrı bölgede toplam 2012 hektar alana sahip organize sanayi bölgesi faaliyete geçecektir.

Sayın Başkan, değerli üyeler, 1993 yılında başlatılacak 240 trilyon TL. tahmini maliyetli proje paketi ile sektörel olarak şu fizikî hedeflere ulaşılacaktır:

3 yeni sulama projesi ile toplam 105 bin hektar alan sulamaya açılacaktır.

Madencilikte ele alınan yeni projelerle linyit üretim kapasitesi 7,3 milyon ton artırılacak; yılda 2 milyon ton tabiî soda üretilebilecektir.

Helikopter imalatı yapacak bir tesis savunma sanayii eliyle yürütülecektir.

Enerji sektöründe 7 hidrolik ve 4 termik santral bu yıl ihale edilecektir. Bu projelerle sisteme 5600 MW güç, 26 milyar KWH üretim kapasitesi ilave edilecektir. Böylece mevcut sistemin kapasitesi yüzde 30 düzeyinde artmış olacaktır.

Yumurtalık derin liman projesi yap işlet-devret modeli ile gerçekleştirilecektir.

1993 yılında Nevşehir, Bodrum, Çarşamba konvansiyonel havaalanları inşaatlarına başlanacaktır. Şanlıurfa ve İstanbul ikinci Havalimanı projelerinin etüdleri sürdürülmektedir.

Doğalgaz boru hattı güzergâhı Ege ve güney bölgelerimize doğru uzatılacaktır.

İstanbul ve Ankara'da 3.000 kişi kapasiteli birer kongre merkezi projelendirme çalışmaları başlatılacaktır. Ankara'da yeni bir konser salonu yapımına başlanacaktır.

İstanbul'un içme suyu ihtiyacını karşılamaya yönelik Büyük Melen Projesi ve Diyarbakır İçme Suyu Projesi 1993 yılında başlatılacaktır. Fırat projesinin sonuncusu olan Kargamış Barajı ve Hidroelektrik Santralı, Gaziantep-Şanlıurfa-Habur Otoyolu, İskenderun-Antalya-Cilvegözü Otoyolu, Ankara-Pozantı Otoyolu, İstan-

bul-Bursa-İzmir Otoyolu, Çanakkale Boğaz Köprüsü ve İzmir Körfez Temizleme Projesi gibi büyük projeler, 1993 yılı içinde kısmen projelendirilecek, kısmen de ihale edilecektir.

Yap-işlet-devret modeli uygulamasında karşılaşılan tereddütler aşılmış, modelin ilk uygulaması Birecik Hidroelektrik Santralı projesinde gerçekleştirilmiştir.

Yap-işlet-devret modeli; yabancı sermaye girişinin teşviki, kamu borçlanma gereğini azaltması, altyapı projelerinin ekonomik olup olmadığını test etmesi, Dünya Bankası tarafından kabul edilen bir finansman tekniği olması açısından, mega projelerin finansmanı için en uygun model olarak benimsenmektedir.

İzmit Su Projesi, İstanbul Atatürk Havalimanı, Antalya Havalimanı, Bodrum Havalimanı, Ankara-İstanbul Sürat Demiryolu ve İstanbul Boğaz geçişi, doğalgaz santralları, Yumurtalık Termik Santralı, Yedigöze, Alpaslan Hidroelektrik Santralı projeleri, İzmit Körfez Köprüsü ve diğer önemli enerji projeleri yap-işlet-devret modeli kapsamında finanse edilecek ve bu konuda çalışmalar yapılacaktır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; denizcilik sektörü açısından 50'nci Hükümet Programının hazırlanması çalışmalarında değerlendirilmek üzere önem taşıyan hususlar aşağıdaki gibidir.

Deniz yolu taşımacılığının geliştirilmesi, gerek ülke ticaretinin, gerekse ihracatın geliştirilmesine olumlu etkide bulunacaktır. Denizciliğimizin kendi sağlayacağı döviz geliri ve istihdam sağlama gibi yararların yanı sıra, başka faaliyet alanlarında da benzer yararların artırılmasına katkıda bulunacaktır. Ayrıca, deniz taşımacılığının sahip olduğu uluslararası önemi de dikkate alarak, deniz ticaret filosunun genç ve daha modern gemiler lehine dönüştürülmesiyle toplam kapasitenin artırılması için gerekli olan çalışmalar yapılacaktır. Bu çerçevede teşvikler ve mevzuat gözden geçirilerek günümüz gereklerine uygun hale getirilecektir. Bu kapsamda Denizcilik Bakanlığının bir an önce kurulması ve bu konudaki yerini alması sağlanacaktır. *(ANAP sıralarından "Bravo İbrahim(!)" sesleri, alkışlar)*

Liman, kıyı tesisleri gibi altyapılar bu hedeflere uygun hale getirilecek, limanlarımızın kapasitesi artırılacak ve modernleştirilmesi sağlanacaktır.

Gemi ve yat inşa sanayiimiz ulusal ve uluslararası pazarlara uygun teknolojik donanıma kavuşturulacak, teşviklerle desteklenecektir.

Değerli milletvekilleri, denizcilik eğitimine özel önem verilecektir.

Deniz kaynaklarını korumak, açık deniz ve kültür balıkçılığını teşvik etmek, su ürünleri üretimini artırmak ve su kaynaklarındaki kirliliği önlemek için gerekli tedbirler alınacaktır.

Bu çerçevede sayılan hedeflerin etkin olarak gerçekleştirilmesi, denizcilikle ilgili birimlerin sevk ve idaresinde bütünlüğün sağlanabilmesi amacıyla Denizcilik Bakanlığı ivedilikle kurulacaktır. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; kalkınmada öncelikli yörelerle diğer yöreler arasındaki gelişmişlik farklarını azaltmak ve bölgelerarası gelişmişlik açığını

kapatmak, Hükümetimizin üzerinde duracağı başlıca ülke sorunlarından biri olacaktır.

Bölgeler arasında toplumsal ve ekonomik bütünleşmeyi sağlamak için devletimizin bütün imkânları kullanılacaktır. Bu amaçla, gerek ekonomik faaliyetlerin, gerek kamu hizmetlerinin dağılımında, bu hedefin gerektirdiği altyapıyı hazırlayan ve destekleme mekanizmaları kuran bir "bölgesel gelişme politikası" uygulanacaktır.

Gelişmiş yörelerde, daha az gelişmiş il ve ilçeler bulunmakla birlikte, gelişme ihtiyacının daha yoğun bulunduğu Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinin kalkınmasına yönelik özel plan ve projeler uygulanacaktır.

Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerimizde yer alan 24 ilimizin kalkındırılmasını hızlandırmaya yönelik olarak hazırlanan ve uygulamaya konulan "Aksiyon Planı", Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı çerçevesinde hedeflerine ulaştırılacaktır.

Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) ekonomik, toplumsal ve kültürel yönleriyle bir bölgesel entegre kalkınma projesi olarak gerçekleştirilecek ve yörede yaşayan yurttaşlarımız başta olmak üzere, ülkemizin kalkınmasına ve mutluluğuna hizmet eden bir proje olarak önemle yürütülecektir.

GAP kapsamındaki yatırımların hızlandırılmasına devam edilerek, projenin bütün üniteleriyle bir an önce gerçekleşip yörenin kalkınmasına giderek artan bir hızla hizmet etmesi sağlanacaktır.

Bölgelerarası dengesizlikleri giderirken temel amaç, başta Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri olmak üzere, kalkınmada öncelikli yörelerde kaynaklan harekete geçirmek, üretimi artırmak, yörenin ihracat potansiyelini en iyi şekilde değerlendirmek, bu yörelerde yaşayan yurttaşlarımıza yeni iş ve geçim imkânları sağlamak ve yörelerde yeni çekim merkezleri yaratma şeklinde olacaktır.

Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da yatırım potansiyelini artırmak için yeni teşvik araçlarına özel bir önem verilerek; bu araçlardan yöre kalkınmasının dinamik unsurları olarak sürekli şekilde yararlanılacaktır. Tarımsal sanayi ve hayvancılığı geliştiren tedbirler genişletilecektir. Yarım kalmış veya atıl durumda olan tesisler ekonomiye kazandırılacaktır.

Bu yörelerde büyük boyutlara varan işsizlik sorununun çözümünde, yöre koşullarını dikkate alan özel istihdam projeleri uygulanacaktır.

Bölge kalkınmasına yönelik teşvikler sadece özel kesimin özendirilmesine yönelik olmayacak, kamu kesimi de sosyal ve ekonomik sorunların çözümünde ihtiyaç duyulan katkıyı sağlayacaktır.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; 2000'li yıllara hazırlanan Türkiye'de, özellikle sağlık, eğitim ve çevrede yapılacak atılımlarla, sosyal devletin güçlendirilmesi gerçekleştirilecektir.

Gelecek kuşakların iyi yetişmesini sağlayacak bir aile planlaması da benimsenecektir.

Kadınların eğitim düzeylerinin yükseltilmesi ve meslekî eğitim imkânlarından daha fazla yararlanmak suretiyle tarım dışı sektörlerde istihdamlarının yaygınlaştırılması, özellikle uygulanacak teşvik politikaları aracılığıyla, kadınlarımızın kendi işyerlerine sahip olma imkânları geliştirilecektir. Kadın işgücünün ekonomiye katkısı sağlanacak ve kadınların karar mekanizmalarına daha etkin katılabilmeleri için yeni politikalar geliştirilecektir.

Aile korunacak ve desteklenecektir. Toplumun en küçük ünitesi ve demokrasinin en küçük birimi olan aile, değişen ve gelişen bir dünyada, bu değişikliklerden en çok etkilenen bir kurum olarak, devletin özenle koruması gereken bir konumdadır.

Bu amaçla, aile yapımızın gösterdiği değişimi, bu değişimden doğan sorunları, bunlara getirilecek çözüm yollarını saptamaya yönelik gerekli araştırmalar en kısa sürede sonuçlandırılacaktır.

Korunmaya muhtaç çocukların aile ortamı içinde yetiştirilmesine özel önem verilecek ve evlat edindirmenin yasal işlemleri biraz daha kolaylaştırılacaktır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; laik, evrensel, cumhuriyetçi, millî kültürü geliştirici, yaratıcı, özgür düşünceye dayalı bir eğitim politikası esastır. Kişilik sahibi, nitelikli insan yetiştirmek amaçtır. Eğitimde kaliteye, çağdaşlığa ve fırsat eşitliğine önem verilecektir. Eğitim teknolojisinin kalitesi artırılacak, bilgisayar kullanımına, donanımı ve yazılımına önem verilecektir.

Bilgisayarların özel hazırlanacak software programlarıyla okulların, öncelikli olarak orta eğitimde de, kurulamayan yerlerde fizik ve kimya laboratuarları yerine geçecek şekilde, eğitimde ve kaliteyi yükseltici biçimde kullanılmasına özen gösterilecektir.

Bilim, artık, çağımızın basınla birlikte dördüncü kuvvetidir. Kuvvetler ayırımı ilkesinin klasik üç erki yanında, yani, yasama, yürütme ve yargı erklerinin yanında, bilim, toplumun bugünkü büyük hızını takip edebilmenin en etkin yoludur. Bilimsel kurumların özerkliğinin, işte bu gerekçeyle, demokratikleşmenin vazgeçilmez koşulu olduğuna inanırız. Bilim ve teknoloji çağını yaşayan dünyamızın dışında veya gerisinde kalmamak, ancak bilimi ve onun günden güne gelişen değişimini toplum ve devlet yaşamının içerisine yerleştirmekle mümkün olur. Ülkemizdeki üniversite sayısını 55'e çıkarmak suretiyle çok büyük bilim ve eğitim hizmetini gerçekleştirmiş olduğuna inandığımız geçen Hükümetimizin bu başarılı çalışmalarına Hükümetimizce de devam olunacaktır.

Üniversitelere bilimsel ve yönetsel özerklik tanınması çabaları da ayrıca devam edecektir.

Gençliğin yarınların teminatı olduğu düşüncesinden hareketle, 1993 yılından itibaren ÖSYM sınavında başarılı olan ilk 1.000 öğrenci karşılıksız olarak yurt dışında eğitim yapmak üzere gönderilecektir.

Hızlı bir sosyal ve teknolojik gelişmeyle bütünleşmiş bir çağdaş yaşamda, değişik ve gelişmelerin hızını izleyebilmek, ancak, genç kadroların ve genç düşünce biçimlerinin toplum ve devlet hayatına olabildiğince erken katılması ile mümkün olabilecektir. Siyasal yaşama katılma dahil, gençliğin önündeki engeller ayıklanacaktır.

Gençlerin yapıcı yaratıcı yeteneklerini ortaya çıkarmak üzere, kişilik, düşünce ve beden yönünden gelişmelerini sağlayacak okul içi ve dışı düşünce, kültür, sanat ve spor faaliyetleri desteklenecektir.

Bu amaçla, kısa dönemde büyük illerimizde, uzun vadede diğer illerimizde olmak üzere gençlik merkezleri kurulacaktır.

2000'li yıllarda dünya ile bütünleşme hedefi çerçevesinde olimpiyatların İstanbul'da düzenlenmesi için girişimlere hız verilecektir.

Vakıfların taşınır ve taşınmaz mal varlıkları ile vakıf işletme ve iştirakleri günün ekonomik şartlarına göre gözden geçirilecek, şehir merkezlerinde bulunan ticarî ve turizm değeri yüksek vakıf arsa ve arazilerinin imar durumları yatırıma uygun hale getirilecektir.

Din görevlilerinin, dünyada ve ülkemizde gözlenen hızlı değişime uyum sağlayacak nitelikte yetiştirilmesine azamî çaba gösterilecektir;

Devletin, sağlık tesislerine ve hastanelerine doğrudan sübvansiyon sağlaması uygulamasına kademeli olarak son verilecektir. Sağlık sisteminin finansmanı, genel sağlık sigortası esasına dayandırılacak, hiçbir vatandaş sağlık sigortası sistemi dışında bırakılmayacaktır. Ekonomik yönden güçsüz olan vatandaşların sigorta primleri devlet tarafından üstlenilecektir. Bu sistem yurt düzeyinde uygulamaya geçinceye kadar, ödeme gücü olmayanlara tedavi imkânı sağlayan yeşil kart verilmeye devam edilecektir.

Sağlık hizmetlerinin finansmanında özel sağlık sigortalarının geliştirilmesi özendirilecektir.

Sağlık hizmetlerine devlet bütçesinden ayrılan payın yükseltilmesine de ayrıca devam edilecektir; çünkü bu, sosyal devlet anlayışı içinde gereklidir ve Doğru Yol Partisi ile SHP Koalisyon Hükümetinin ortaklaşa bir yaklaşımıdır.

Bölgesel hasta göçünü önlemek için üst ihtisas dallarım içeren bölgesel tedavi merkezleri kurulacaktır. Mecburî hizmet yükümlülüğü yeniden gözden geçirilecektir.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; modern yaşamın en önemli unsurlarından biri de kuşkusuz çevre sorunu olmuştur. Gelişmeyi, doğaya rağmen değil, doğayla uyum içinde gerçekleştireceğiz. Kalkınma sürecinde, insan sağlığını ve doğal dengeyi koruyacağız. Çevre alanında karar alıcı, plan yapıcı, uygulayıcı ve denetleyici bütün kamu, yerel ve gönüllü kuruluşların kurumsallaşmasını sağlayacak, bu alanda çalışan insan gücü eğitimine önem vereceğiz.

İnsan sağlığı ve çevresel değerlerin korunması amacıyla, özellikle büyük şehirlerin çöp sorununa en kısa sürede bir çözüm getireceğiz.

Çevre mevzuatında yer alan "kirleten öder" ilkesi ile birlikte, "kullanan öder" ilkesini de etkili bir şekilde uygulamaya geçireceğiz. Çevre kirliliğinin önlenmesi için teşvik mekanizmalarını geliştirecek ve diğer ekonomik araçların da bu amaçla kullanılmasını sağlayacağız.

Başta İstanbul olmak üzere, büyük şehirlerin çöp sorununu çözerek, çevreye zarar vermeden, çöpten ekonomik olarak yararlanmayı sağlayacak projeler geliştirileceğiz. Bu projeler, başta yurt içi ve yurt dışı finansal kurumlar olmak üzere, diğer uluslararası kuruluşlardan sağlanacak uygun koşullu proje kredileri ile finanse edilecektir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; konut yatırımları, yerleşme hedefleriyle bir bütün halinde ele alınarak yönlendirilecektir.

Konut sorunu, şehirleşme olgusu ile birlikte, arsa-altyapı-konut bütünlüğünü gözeten bir yaklaşımla çözülecektir.

Kentsel çevre yaratılması, arsa, altyapı ve konut üretim projelerinin geliştirilmesi konularında belediyelerle işbirliği yapılacak, ucuz konut üretimi için ucuz kredi mekanizmaları geliştirilecektir.

Toplu konut üretimine ağırlık verilecek, konut finansmanında önemli yer tutacak olan "Konut edindirme" yardımının kullanılabilir hale getirilmesi sağlanacaktır.

Gecekondu yerleşme bölgelerinin, çağdaş kentleşmenin önünde bir engel olmaktan çıkarılması için gerekli bütün önlemler alınacaktır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Hükümetimizin kültür politikası, demokratikleşmeyi gerçekleştirmek ve insanı özgür kılmak, bu amaçla kendisini tanımaktan ve açıklamaktan korkmayan bir toplum oluşturmaktır. Bu amaç, demokrasi kültürünün yerleşmesi ve tüm kültürel etkinliklerin çoğulcu demokratik yaklaşım içinde geliştirilmesi anlayışıyla gerçekleştirilecektir.

Bu çerçevede, Anayasa hükümleri de dahil, demokratikleşmenin ve çağdaş değerlerin önünde duran tüm engeller ayıklanacak ve bir an önce kaldırılacaktır.

Amaç, hoşgörüye ve karşılıklı uzlaşmaya dayanan katılımcı ve çoğulcu demokratik sistem içinde ülkenin demokrasi kültürünün güçlendirilmesidir.

Bağımsızlıklarına yeni kavuşan ve ortak kültür bağlarımız olan toplumlarla daha önceki dönemde geliştirilen karşılıklı sıkı işbirliği daha da güçlendirilecektir.

Koruma altına alınan kültür varlıklarımızın planlaması ve restorasyonu için özel fonlar oluşturulacak, bir yandan, kültürel mirasımız geliştirilecek, öte yandan, halkımızın mağdur edilmesi önlenecektir. Bu bağlamda, özel mülklerin, Hazine arazisi ile takas ilkesi işlerliğe kavuşturulacaktır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; biz, reform Hükümetiyiz. *(DYP sıralarından alkışlar, ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Reformlara bütünsel açıdan yaklaşmamız gerekiyor. Hepsi bir halkanın zincirleridir ve etap etap hepimizin önüne konacaktır. *(DYP sıralarından alkışlar)* Onun için, her alanda, artık, çağa ayak uydurmalıyız. Her alanda eksiklerimizi gidermemiz gerekiyor. Atatürk'ün hedef gösterdiği çağdaş uygarlığa ancak böyle ulaşabiliriz. Dönüşümün baş döndürücü bir hızla yol aldığı bir dünyada, artık büyük reformlara ihtiyaç vardır. Birbiri ardına gelecek her nesil, ayakta kalabilmek için bunu yapmaya mecburdur.

Türkiye'de, yaşamı her yönüyle olumlu olarak değiştirecek, kolaylaştıracak, dünyadaki değişim rüzgârını yakalamayı ve dünya ile bütünleşmeyi sağlayacak de-

ğişimleri geliştirmek başlıca amacımız olacaktır. Bu konuda toplumun her kesimine görev düşmektedir. Bu konuda özellikle Meclisimize görev düşmektedir. Reformlarda süreklilik esastır. Hükümet, her alanda değişim ve reformları başlatmak kararlılığı içindedir. Şüphesiz bunların neticeleri bugünden yarına alınamaz.

Devletin ekonomideki rolünün değişmesine paralel olarak, Planlamanın yapısında ve planlama yaklaşımında değişiklik yapılacaktır. Buna göre, Devlet Planlama Teşkilatı bilgi ve beyin merkezi haline dönüştürülecek, uluslararası kuruluşlarla iletişim içinde çalışacak, ileriye yönelik stratejilerimizi oluşturacak geniş ufuklu politikalar belirlenmesinde öncülük edecektir.

Uygulamayı yönlendiren, dinamik bir yapıya kavuşturulan bir bölümü de olacaktır. Planları, katılımcı özellikleri, toplumsal uzlaşma gerçekleştirecek ve özel kesim için orta ve uzun vadeli belirsizlikleri giderici genel bir tablo sunma görevini de üstlenecektir.

Sayın Başkan, değerli milletvekillerimiz; Hükümetimizin temel felsefesi, özgürlükçü, katılımcı ve her anlamda demokratik rejimin, Türk Milletinin, vazgeçilmez, feda edilemez, ödün verilemez yaşam tarzı olduğu noktasında toplanmaktadır. Bundan dolayı, millet iradesinin mutlak üstünlüğü ve egemenliğin kayıtsız şartsız Türk Milletine ait olduğu ilkesi, ülkemiz için her şeyin hareket noktası olarak kabul edilmiştir.

Hükümetimiz, Türkiye Büyük Millet Meclisine karşı halkımızın güven duygularını güçlendirme çabalarını sürdürecek ve Türkiye Büyük Millet Meclisi çalışmalarına özel bir önem verecektir.

Türkiye'nin gündeminde bulunan her konuda, Meclisimiz zamanında bilgilendirilecektir. Türkiye Büyük Millet Meclisinin yasama görevini gereği gibi yapmasına özen gösterilecek, denetim mekanizması önündeki engeller süratle kaldırılacaktır.

Hükümetimizin temel amacı, istikrar içinde süratle gerekli reformları yapmak, çağı yakalamaktır. Amaç, hem devlet olarak hem birey olarak, daha iyiye, daha doğruya erişerek, 21'inci yüzyılın toplumunu yaratmaktır; katılımcı demokrasinin dinamizmi ile halkın isteklerine cevap vermektir. Bu, demokrasinin başlıca koşuludur. Yenileşmeden, değişmeden devam edemeyiz.

Barış ve esenlik içinde olmayı istiyoruz. Bunları, tüm bireylere ulaştırmayı amaçlıyoruz. Bu konuda cesur, tutarlı ve kararlı olacağız. Sorunları yok sayamayız. Bunların üstesinden, sizinle beraber, hepinizle beraber ve halkımızla beraber geleceğiz. Bunları bugün yapmalıyız; bunları, yarın için yapmak zorundayız.

Hepinize sevgiler, saygılar sunuyorum; sağ olun. *(DYP sıralarından ayakta alkışlar, SHP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Başbakan.

Sayın milletvekilleri, Bakanlar Kurulunun Programı, Başbakan Sayın Tansu Çiller tarafından Genel Kurula sunulmuş bulunmaktadır.

Anayasanın 110, İçtüzüğün 105'inci maddeleri, Bakanlar Kurulu programı görüşmelerinin, program Genel Kurula sunulduktan sonra iki tam gün geçmesini öngörmektedir.

Buna göre, Bakanlar Kurulu Programı üzerindeki görüşmeler 3 Temmuz 1993 Cumartesi günü saat 10.00'dan itibaren yapılacaktır.

Daha önce Genel Kurulun almış bulunduğu karar uyarınca, bugün Genel Kurulumuzda başka bir konu görüşülmeyecektir.

İçtüzüğün 79'uncu maddesi uyarınca, Bakanlar Kurulunun, görüşülmesini istediği gündemin 145''inci sırasındaki, Sosyal Sigortalar Kanunu, Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu ve Gayrimenkul kiraları Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı ile, yine İçtüzüğün 79'uncu maddesinin gereği olarak, Anayasa ve İçtüzük değişiklik tekliflerini görüşmek için, 1 Temmuz 1993 Perşembe günü saat 15.00'te toplanmak üzere birleşimi kapatıyorum.

Kaparıma Saati: 17.34

TBMM Tutanak Dergisi
Dönem 19 Cilt 37 Birleşim 121
Sayfa: 434-555
03.07.1993 Cumartesi

BİRİNCİ OTURUM
BAŞKAN — *Hüsamettin Cindoruk*
KÂTİPLER: *Feridun Pehlivan (Bursa)*
Kadir Ramazan Coşkun (İstanbul)
Açılma Saati: *10.00*

Hükümet Programının Görüşülmesi

BAŞKAN — Değerli arkadaşlar, şimdi, gündemimize göre, Başbakan Sayın Tansu Çiller tarafından kurulan Bakanlar Kurulu Programı üzerinde görüşmelere başlayacağız.

İçtüzüğün 73'üncü maddesine göre, görüşmelerde, siyasi parti grupları adına birer sayın üyeye, şahısları adına iki sayın üyeye, Hükümet adına da Başbakan veya bir bakana söz verilecektir.

Bildiğiniz gibi, bugünkü gündem için şahısları adına söz alan arkadaşlarımın adları aşağıda yazılıdır; onları okuyorum: Sayın Ramazan Coşkun, Sayın Azimet Köylüoğlu, Sayın Muharrem Şemsek, Sayın Gaffar Yakın, Sayın Recep Kırış, Sayın Saffet Topaktaş, Sayın Mustafa Baş, Sayın Muzaffer Demir, Sayın Osman Develioğlu, Sayın İbrahim Kumaş ve Sayın Kamer Genç.

Değerli arkadaşlar, Genel Kurulun 30.6.1993 tarihli 119'uncu Birleşiminde bir karar almıştık. Bu karara göre, siyasi parti grupları ile Hükümet, bugünkü görüşmelerde 1 saat 15 dakika görüşecektir ve kişisel konuşmalar 15'er dakikadan ibarettir.

Şimdi, yine çekilen kura nedeniyle, grupları adına söz vermeye başlıyorum. İlk olarak, Refah Partisi Grubu adına, Genel Başkan Sayın Necmettin Erbakan'a söz veriyorum.

Buyurunuz Sayın Erbakan. *(RP sıralarından ayakta alkışlar)*

Sayın Erbakan, bir dakika müsaadenizi rica ediyorum. Sayın Necmettin Cevheri bir şey söylüyor.

Buyurun Sayın Cevheri.

DEVLET BAKANI NECMETTİN CEVHERİ (Şanlıurfa) — Sayın Başkan, Sayın Başbakanımın, dünkü malum ve müessif olaylar dolayısıyla bir dizi toplantı halinde olduğunu ve Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Sayın İnönü'nün de, Sayın Genel Kurmay Başkanı ve Sayın Milli Savunma Bakanı ile beraber Sivas'ta bulunduğunu Yüce Meclisin ve zatı âlinizin bilgilerine sunmakta yarar gördüğümü saygılarımla arz ederim.

BAŞKAN — Evet, bilgi edindik.

Değerli arkadaşlar, Devlet Bakanı Sayın Necmettin Cevheri diyor ki: "Sayın İnönü ve Sayın Genelkurmay Başkanı Sivas'tadır, Sayın başbakan da bu konuyla ilgili bir toplantıdadır, biraz sonra geleceklerdir."

DEVLET BAKANI İBRAHİM TEZ (Ankara) — Başbakan Yardımcısı Sivas'ta.

BAŞKAN — "Başbakan Yardımcısı Sivas'tadır" diyor.

Arkadaşlar, Hükümet buradadır; İçtüzüğe göre bir yanlışlık yoktur.

Buyurun. *(RP sıralarından ayakta alkışlar)*

RP GRUBU ADINA NECMETTİN ERBAKAN (Konya) — Muhterem Başkan, muhterem milletvekilleri, bizleri bugün televizyonları başında dinleyen aziz milletimizin kıymetli evlatları; bugün 3 Temmuz 1993 ve Türkiye Büyük Millet Meclisinde, yeni kurulmuş bir Hükümetin Programını müzakere ediyoruz. Huzurlarınızda, Refah Partimiz Grubunun bu Hükümet Programı hakkındaki görüşlerini arz etmek için bulunuyorum. Sözlerime başlamadan önce, hepinizi Refah Partimiz Grubu adına hürmetle, muhabbetle selamlıyorum. Bu konuşmamızın bütün milletimiz, İslâm âlemi ve insanlık için hayırlı ve faydalı olmasını diliyorum.

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Sayın Başkanım, Hükümet Programının görüşülmesi sırasında, Hükümetin temsil edildiği sıralarda bir milletvekili niye oturuyor? Lütfen kalksınlar efendim. Burada gayet ciddi görüşme yapıyoruz.

BAŞKAN — Bir dakika efendim, bir sayın üye konuşma yapıyor. Bunu, bana bir pusula göndererek de söyleyebilirsiniz.

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Deminden beri kendisini ikaz ediyoruz, kalkmıyor.

BAŞKAN — Sayın Erbakan, lütfen devam ediniz efendim.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Sağ olunuz.

Muhterem arkadaşlarım, konuşmama başlarken, her şeyden önce, kendimi, dün Sivas'ta cereyan eden müessif olayların üzerinde kısaca durmak mecburiyetinde hissediyorum. Evvela, bu müessif olaylar dolayısıyla bütün Sivaslı kardeşlerimize, bütün milletimize "geçmiş olsun" diyorum.

Peşinen arz edeyim ki, bizim, hiçbir şekilde, vurmak kırmak gibi şiddetle hiçbir işin yapılamayacağına olan inancımız bellidir. Bu kabil şiddet olaylarını, hangi şart altında olursa olsun, tasvip etmemiz mümkün değildir. Ancak, Sivas'tan gelen haberlerin açıkça gösterdiği gibi, olaylar, aslında, belli bir maksatla Sivas'a gitmiş olan bir ekibin, orada, halkın, milletin inancına karşı nezaketsiz sözler sarf etmesi, halkı tahrik etmesi yüzünden meydana gelmiştir.

ALGAN HACALOĞLU (İstanbul) — 35 kişi öldü!

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Bu kabil dini tezyif ve tahkirler, esasen bütün ülkelerin ceza kanunlarında da cezayı müstelzim olaylardır. Bu sebepten dolayıdır ki, olayların meydana gelmesinde asıl saik ortadadır; büyük bir tahrik yapılmıştır.

Bu olayda, ilin Valisinin, dirayetli bir yönetici olarak, - zaten ne maksatla gelindiği daha önceden belli olduğundan, bu kabil olayların çıkmasına imkân bulunacağını dikkate alarak - basiretli bir yönetici olarak hareket etmesi lazım gelirken, toplantılara katılarak, âdeta bunları onore eder şekilde tavır takınmış olması da, üzücü ve üzerinde durulması gereken çok mühim bir husustur. Nitekim, halkın galeyanı, bir yandan bu suçun işlenmesi - yani dini tahkir ve tezyif suçunun işlenmesi - ve böylece büyük bir tahrike karşı bir galeyan olduğu gibi, yöneticilerin davranışını da protesto mahiyetinde bir davranış olmuştur.

İBRAHİM GÜRSOY (İstanbul) — Siz teşvik ettiniz, siz...

BAŞKAN — Lütfen değerli arkadaşlarım...

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Bütün bu olaylardan ders alınması lazım gelir ve hiç kimsenin...

İBRAHİM GÜRSOY (İstanbul) — Buna neden olan sizsiniz. *(RP sıralarından "Ne bağırıyorsun?" sesleri)*

BAŞKAN — Değerli arkadaşlar, değerli arkadaşlar...

İBRAHİM GÜRSOY (İstanbul) — Provokatör sizsiniz, şerefsizler... *(RP sıralarından "Müdahale etme, otur yerine" sesleri)*

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — ...yüzde 99'u Müslüman olan bir ülkede, halkın inancına - dünyanın hiçbir yerinde olmadığı gibi - tahrik ve tecavüz etmeye hakkı yoktur.

İBRAHİM GÜRSOY (İstanbul) — Asıl sebep bu... *(RP sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın Erbakan...

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Bu olaylar esnasında, memnuniyet verici bir cihet, olayların, asla, herhangi bir inanış farklılığından ileri gelmeyişidir; yani, bu bir Alevi-Sünni çatışması değildir. *(RP sıralarından alkışlar)* Aleviler ve Sünniler, hepsi, milletimizin evlatlarıdır, birbirlerinin kardeşleridir. Bu gerçek, bir kere, daha, dün, Sivas'ta açıkça görülmüştür.

Bu olay, sadece, üç-beş tane art maksatlı tahrikçiye ve yöneticilerin basiretsiz...

İBRAHİM GÜRSOY (İstanbul) — İşte, başta sizsiniz, tahrikçi sizsiniz. *(RP sıralarından "Sus be" sesleri)*

BAŞKAN — Arkadaşlar lütfen...

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — ...hareketlerine karşı yapılmış olaylardır. Bu sebepten dolayıdır ki, yöneticilerimiz dikkatli olmalı, bu kabil olaylara zemin hazırlamamalıdırlar ve bu ülkede, hareket edecek, konuşacak her kimse de, mutlaka milletin inancına saygılı olmalıdır. *(RP sıralarından alkışlar)* Bu zaten, kanunların emridir.

Dünkü olaylar münasebetiyle bu noktaya temas etmek mecburiyetinde kaldım. Şimdi, Hükümet Programı konumuza geçiyorum.

Muhterem milletvekilleri, aziz milletimizin kıymetli evlatları; Hükümet Programı müzakeresine geçerken, bendeniz, her şeyden önce, - halimiz nedir, ne yapma-

mız lazımken biz ne yapıyoruz Allah aşkına! - uyanmak ihtiyacında olduğumuzun üzerinde durmak istiyorum.

Şu dünya olaylarına bir göz attığımız zaman ne görüyoruz? Görüldüğü gibi, Sovyetlerin dağılmasından sonra, Siyonist ve ehli salibin, aşırı uçların etkisindeki ABD ve Batılı yönetimler, onların arzularına uygun şekilde, tek kutuplu yeni bir dünya kurma yoluna girmişlerdir. Böylece "hepiniz bize köle olacaksınız, biz sizi sömüreceğiz" düşüncesi hâkimdir. Bu sebepten dolayı da, yeryüzünde, "yeni bir dünya düzeni" diye, sözde barış ve huzur getirmek isteyenler, aslında, barış ve huzur adına hiçbir şey bırakmamışlardır.

Bugünkü dünyanın gerçeklerini görmek bakımından uzun boylu araştırma yapmaya lüzum yok. Herkesin bildiği bu gerçeği, İngiliz Başbakanı Majör'un, 2 Mayıs 1993'te, Dışişleri ve İngiliz Milletler Topluluğundan Sorumlu Devlet Bakanı Douglas Hurt'a, yazmış olduğu mektuptaki cümlelerinden, bu gerçeği açıkça görmek mümkündür. Dünya olaylarının içyüzünü göstermek bakımından, hepimizin ders ve ışık alması bakımından çok büyük önemi haiz olduğu için, bu mektubun içerisindeki birkaç cümle üzerinde ehemmiyetle durmakta yarar görüyorum.

Ne diyor İngiliz Başbakanı, kendi Bakanına? "Sen, Bosna'da birtakım katliamlar var vesaire diye çatlak ses çıkarıyorsun; bunları biz bilerek yapıyoruz! Kendine gel, kabine disiplinine uy, ben ne söylüyorsam onu yap." Mektubun özü bu.

Ne yapması lazımmış? Şu zihniyete inanması lazımmış: "Bosna-Hersek'teki Müslümanların, hem şimdi hem de gelecekte, askeri malzemeyle silahlandırılmasını ve askeri eğitim yardımında bulunulmasını kabul etmiyoruz. Bundan daha çok önemlisi, aynı yardımları İslam ülkelerindeki İslami gruplar tarafından Müslümanlara yapılmasının başarısız olmasından da emin olmak isteriz. Olayların nihai neticesinde meydana gelecek olan Bosna'nın bölünmesi ve Avrupa'nın içinde kabul edilemeyecek muhtemel bir İslam devleti olarak yok olup gitmesine kadar bu politika böyle devam edecektir. Ne pahasına olursa olsun, Müslüman sayılan hiçbir devletin tabii ki, özellikle de Türkiye'nin, bu bölgede Batı'nın politikalarına müdahale etmemesinden emin olmalıyız. Onun içindir ki, Bosna-Hersek artık istikrarlı bir devlet olmaktan çıkıp, Müslüman halkı tamamıyla topraklarından darmadağın oluncaya kadar, Müslümanlara yapılacak olan yardımların önlenebilmesi için, Vance-Owen barış görüşmelerine göz boyamasıyla devam etmek bir zorunluluktur.

Bu politikanın zor bir politika olmasına, rağmen, dışişlerinde ve silahlı kuvvetlerdeki politika üreticilerinin bu yolda gitmelerinde ısrar ediyorum. Çünkü bu, aslında bir real-politiktir, vazgeçilmez bir politikadır. Aynı zamanda bu politika, değer sistemi, Hıristiyan medeniyeti ve ahlakı üzerinde kurulu olarak kalması gereken istikrarlı bir Avrupa'nın çıkarlarına en uygundur. Aynı görüşleri bütün Avrupa ve Amerikan hükümetlerinin de paylaştığını sizlere bildirmeliyim.

O yüzden, bölge Müslümanlarının kurtarılması veya Müslümanlara uygulanan ambargonun kaldırılması için hiçbir müdahalede bulunmayacağız. Avrupa'daki Müslümanlara, yeni dünya düzeni içindeki dünya görüşümüze karşı çıkamayacakları gösterilmelidir. Yine, dünyanın, sözde İslam ülkelerinin, Bosna-Hersek Müslümanlarının yok olup gitmesi karşısında bir şey yapamayacaklarının ve 15.1.1993

tarihinde İslam Konferansı örgütünün yaptığı çağrıları uygulayamayacaklarını, eğer Batı dünyası, Bosna Müslümanlarını kurtarmak istemezse, bu Müslüman ülkelerin tamamıyla bize karşı çıkmada güçsüz olduklarını göstermek gerekiyor. Çünkü, bu Müslüman ülkelerin hükümetlerini biz kontrol ediyoruz. Bu sözü, İngiliz Başbakanı Majör söylüyor ve de bu söz üzerine, bakıyoruz, bugünkü gazetelerde, Sayın Başbakanı, daha şimdiden, Clinton, özel bir destekleme kampanyasıyla desteklemeye başlamıştır.

İşte Batı'nın içyüzü, işte dünya olaylarının bugünkü hale gelmesinin temel sebebi... İşte bu sebepten dolayıdır ki, NATO, düşman rengini, kırmızı yerine yeşile çevirmiştir. Birleşmiş Milletler, İslam düşmanı Butros Gali'yi Genel sekreterliğe getirmiş, AGİK ve diğer kuruluşlar, bu tek kutbun emrine sokulmuştur. Müslüman ülkeler bölünmüş, hepsi tehdit altına alınmış, ABD hepsinin yönetimiyle yakinen ilgilenmekte, hepsine emirlerini kabul ettirmek için her türlü çareye başvurmaktadır ve bunun için Irak, İsrail karşısında bir güç olmasın diye tamamen tahrip edilmiştir. Ambargolar kaldırılmıyor, 50 bin çocuk ölmüş, ameliyatlar narkozsuz yapılıyor, her altı ayda bir, haksız bir şekilde, yeniden füzelerle bombardıman ediliyor, çoluk çocuk, yaşlı, kadın, hunhar bir şekilde, canice öldürülüyor...

Libya'ya ambargo konmuş, Bosna'da 200 bin Müslüman şehit edilmiş, 2 milyon Müslüman yurdundan edilmiş, 50 bin hanıma insanlık dışı hunharca tecavüzler yapılmıştır.

Azerbaycan'da, Ermeniler, Karabağ'ı tamamen işgal etmişler, Azeri topraklarına saldırıyorlar, binlerce Müslüman şehit ediliyor; Abhazya'da, Şevardnadze Müslümanları katlediyor; Kıbrıs'ın Bosna'ya döndürülmesi için her türlü baskı yürütülüyor; Filistin'de insanlık dışı zulümler artarak devam ediyor; Cezayir'de ihtilal yaptırılmış, halkın kendi yönetimini kendisinin seçmesine mani olunuyor; Somali'de, ABD, Afrika'da üs kursun diye, Somali petrollerini rahat sömürsün diye Müslümanlar imha ediliyor, Müslüman ülkelerin hiçbirinin modern silah yapmasına izin verilmiyor ve bu arada, nükleer silah yapmaları kesinlikle kontrol altına alınmıştır. Daha dün, tekrar, Türkiye'den talep ediyor Amerika: "Sakın ha! İran'a gıdadan başka bir şey satmayacaksın"

Şu dünyanın haline bakın, nereye gelmiş bulunuyoruz! İşte, bütün bu zulümler, İstiklal Marşımızın yazarı Mehmet Akif'in çok haklı bir teşhisiyle orta yere koyduğu gibi, tek dişi kalmış canavarın, yeryüzünü ne hale getirdiğini göstermektedir. Etrafımız yangınlarla dolmuştur.

Bütün bunlar cayır cayır yanarken bu planlar yürütülürken, Türkiye'nin içinde durumumuz nedir? Yurdumuzda, her şeyden evvel, maalesef, terör alevlenmiş durumdadır, yurt içini ve yurt dışını sarmıştır, ciddi hiçbir tedbir ve inisiyatif yoktur.

Bu Hükümet kurulurken, Batı ülkelerindeki elçiliklerimiz bombalanmış, Antalya'da turistler bombalanmış, öldürülmüş, Çarşamba günü Mecliste bu Hükümetin Programı okunurken, 8 ilde toplam 25 kişinin ölümüne sebep olan korkunç bir terör, bütün güneydoğu, Erzurum, Mersin, Adana bölgelerini alev alev kasıp kavurmuştur. İşte, bulunduğumuz noktayı şu gazetenin kupürü ne kadar veciz bir şekilde gösteriyor: "Alev, alev, alev; kan ve gözyaşı"...

Yıllardan beri devam eden terör yüzünden Güneydoğu Anadolu'muzun yarısı göç etmiş; böylece ülke feci bir noktaya gelmiştir.

Dış politikada ise, tam teslimiyetçi ve sadece emirleri bekleyen, hiçbir ciddi çalışma yapmadan boş laf üreten bir dış politika tatbikatıyla, Bosna, Azerbaycan ve Kıbrıs'ta büyük mağlubiyetlere uğranmış, sadece Batı arzu ve planlarına âlet olunmuş ve yardım edilmiş, Ermenistan'a buğday ve elektrik verilmiştir.

Ekonomik durum fecidir... Her yönüyle ekonomi daha da perişan bir hale gelmiştir. 2 yılda işsizlik artmış; 9 milyon işsiz, çaresizlik ve açlık içinde inlemektedir. Yatırım yapılmamaktadır; yeni iş sahaları meydana gelmemektedir; tam tersine, büyük çapta işten çıkarmalar sürmektedir.

TİSK araştırmalarına göre, geçen yıl büyük işletmelerde 393 bin kişi çalışırken, bu miktar şimdi 344 bine inmiştir.

Yüksekokul diploması alanların yüzde 30'u işsizdir.

Enflasyon, geçim sıkıntısı, işçi; köylü, memur ve esnafımızı kıvrandırmaktadır, ezmektedir...

Bakınız, bu Hükümet, "ben eski Hükümetin devamıyım" diyor; sadece şu 600 gün öncesiyle, bugünkü fiyatları bir mukayese edelim, ülke nereden nereye gelmiş, görelim: Ekmek 500 liradan 2.000 liraya çıktı, hayvan yemi 32 bin liradan 95.000 liraya çıktı, tüp gaz 25 bin liradan 70 bin liraya çıktı, benzin 2.500 liradan 7.100 liraya çıktı, Amerikan Doları 4 bin liradan 11.000 liraya çıktı.

Sadece 600 günde, 16 ayda, bu ne feci bir gidişattır!

1993 yılında enflasyon, 1992'den de daha beter haldedir. Son ilan edilmiş olan mayıs ayının enflasyonu, geçen yılın mayıs ayı enflasyonun tam 4 katıdır.

Diğer yandan, devlet âdeta iflas etmiş durumdadır; dolayısıyla, bu Hükümet, sanki bir iflas masası memuru, bir tasfiye memuru durumundadır. Çünkü, işte halimiz ortada... Bütçe açığına bakacak olursak, Mayıs 1993 ayında gelirler 113,5 trilyon, harcamalar 160 trilyon, açık 46,5 trilyon... Şu hale balanız! Aylık gelir-gider açığı budur... Zaten, bütçe açığı olarak, yılsonunda, bu rakamlar açıkça göstermektedir ki, bizim, bütçe üzerinde yaptığımız konuşmada belirttiğimiz gibi, en aşağı 120 trilyonu bulacaktır.

Ülkede yatırım diye bir şey kalmamıştır. 1993 yılında, zaten, yatırımlara sembolik olarak 47 trilyon konmuştu, beş aylık yatırım ise 14 trilyonu bulmamıştır. Bu sebepten dolayıdır ki, yatırım diye gösterilen bu 14 trilyonun da, aslında cari masraflara harcandığı dikkate alınacak olursa, devlet yatırımları durmuştur.

Borçlara gelince: Görüldüğü gibi, Türkiye'nin dış borcu 60 milyar doları bulmuştur ve Türkiye, dünya ülkeleri arasında kredite riski sıralamasında 37'nci sıradan 44'üncü sıraya düştüğü için, dünya ülkelerinden borç alırken, faiz liborunun 2,5 puan üzerinde ancak borçlanmaktadır; çünkü risk nispeti artmıştır.

İç ve dış borçların toplamı bir araya geldiği zaman, dış borç 660 trilyon, 1993 yılı sonunda iç borç 350 trilyondur. Bu ne yapıyor? 1.010 trilyon yapıyor.

Bir kısım arkadaşlarımız hatırlayacaktır; bendeniz 1976 yılında Mecliste konuşurken, bizim ağır sanayi hamlemizde, beş yılda üretim artışlarından bahsederken, ilk defa "trilyon" lafını konuşmuştum; o günkü zabıtlar incelenirse görülür; Meclisteki arkadaşlarımıza, "bu kelimeyi dilinizi alıştırın" demiştim ve trilyonun, milyon kere milyon lira olduğunu da ifade etmiştim. *(RP sıralarından alkışlar)*

Şimdi, aradan 17 yıl geçti, ülkemiz adına nasıl üzülenecek bir husustur ki, o gün, ben, ağır sanayi hamlesinin yatırımları dolayısıyla iftihar edilecek bir konuda "trilyon" sözünü Meclise takdim ederken, bugün, dış borçlar için "katrilyon" sözünü meclise takdim etmeye mecbur kalıyorum. Ne yazık ki, Türkiye'nin borçlarına, artık, lisanımız bile kâfi gelmiyor. *(RP sıralarından alkışlar)* Katrilyon ne demek? Bin kere, milyon kere milyon... İşte başarı! *(RP sıralarından alkışlar)* Sonsuz bir başarı(!) ne kadar iftihar etseniz azdır, borçları buraya getirdiniz! Bir katrilyon borç... Bu nedir? Bu, borcun anaparasıdır. Peki, bu borcun faizi nedir? İç paranın faizi 200 trilyon, dış paranın faizi - enflasyonla beraber - 450 trilyon, toplam 650 trilyon ediyor, iç ve dış borç faizi. Bu ne demek? Bütçenin 2 katı, devletin yıllık toplam gelirinin 2,5. katı, bir yılda faiz ödeyeceksin demektir. Hâlâ bunun iflas olduğunu fark etmiyorsanız, ne zaman uyanacaksınız! Ne ifade ediyor bu rakamlar? *(RP sıralarından alkışlar)*

Siz, bu rakamları, bu feci istikamete doğru götürürken, biz size, 16 aydır "iflas ediyorsunuz, iflas ediyorsunuz, bu iflastır" dedik durduk; şimdi de tasfiye masası kuruluyor... Görüyorsunuz ki, gerçekler, maalesef çok acı bir istikamette gitmektedir.

İthalat ve ihracat da feci bir durumdadır. Nitekim, Türkiye'nin Ocak-Nisan 1993 dönemindeki ithalat ve ihracat açığı 4 milyar dolara yaklaşmıştır.

Bu, bir yıllık açık olarak 11,5 milyar dolarlık bir açıktır ki, turizm ve işçi dövizleriyle bunun kapanması mümkün değildir. Bu felaket, IMF reçetelerinden meydana gelmektedir; çünkü, IMF'nin kendi kuruluş kanununa, "uluslararası ticareti kısan döviz ve ithalat tahditlerinin kaldırılmasına hizmet etmek" adlı bir madde konmuş ve bununla herkese müdahale ediyor "ben görevimi yapıyorum" diyor; böylece, küçüklerin, büyükler tarafından ezilmesine yardımcı oluyor.

Öbür taraftan, kamu borçlanma gereği, Türkiye'nin en büyük yarası haline gelmiştir. 1992 yılında bunun yüzde 9'a indirileceği beyan edilmişti; Hâlbuki, bu miktarlar korkunç bir şekilde artmaktadır.

Bakınız, "1993 yılında bunu, gayri safi milli hâsılanın yüzde 4'üne indireceğiz" diye iddia ederek ortaya çıkan bu Hükümet, durumun şu olduğunu görmüştür: Bütçe açığı 120 trilyondur gerçekte, fonlar, 60 trilyonluk fon, kendi maksatlarının dışında bütçede kullanılıyor. Bu fonlar, eğer o maksatlarla ilgisi yoksa, ortadan kaldırılmalıdır. Niçin kullanılıyor? Bütçe açığından dolayı. 120 trilyon, bütçenin açığı; 60 trilyon, fonların maksadında kullanamamasından dolayı açık, KİT'lerin açığı da 70 trilyon... Bunları topladığımız zaman 250 trilyonluk bir açık, borç, ihtiyaç, para ihtiyacı... Peki, gayri safi milli hâsıla ne kadar? 1.200 trilyon. Nispet ettiğimiz zaman ne yapıyor? Yüzde 20'nin üstüne çıkıyor. Hani bu yüzde 4'e inecekti? Gayri Safi Milli hâsılanın yüzde 20'sinin üzerindedir, kamu borçlanma gereksinimi.

Döviz rezervlerine gelince: Merkez Bankasının rezervi 6,9 milyar gözüküyor; toplam rezerv 17 milyar gözüküyor ama bunların tamamen sıcak dövizden ibaret olduğunu hepimiz biliyoruz.

Sıcak döviz ne demek? Dış güçler, bizi daha çok sömürmek için dışarıdan dolar getiriyor, Türk parasına çevirip, büyük faizlerle bizi sömürüyor, sonra dolara çevirip, dolar bazında elde ettikleri istifadelerini, yılık yüzde 20'ye getiriyorlar. Bu sebepten dolayıdır ki, herhangi bir tedbir, bütün bu dolarları kaçıracaktır. Onun için, sakın ha, Türkiye'nin sağlam bir döviz rezervi var diye kimse kendisini aldatmasın. Bu, bir aldatmacadır, fevkalade tehlikeli bir oyundur, en kısa zamanda bunlar kaçar ve zaten burada durduğu müddetçe de yaptıkları iş, sömürüden başka bir şey değildir. İşte ekonominin hali...

Şu bizim halimize de bakın! Ekonomiyi iki yılda bu hale getiren, başmimara(!) "Şimdi al, bunları, daha rahat, daha geniş bir şekilde yap" diyor.

Allah'a şükür ki, tahrip edecek bir şey kalmadı, sadece tavsiye yapabilecek; o da, Hükümet Programını zaten buna göre hazırlamış! *(RP sıralarından alkışlar)*

Ülkenin ekonomi dışındaki halleri, sağlık hizmetlerinin perişanlığı, Türkiye'deki büyük uzman doktor açığı, yatak sayısı açığı... Bunların teferruatına girecek değilim; ama hepsi yürekler acısıdır.

Yine ülkemizde eğitim noksanlığı var... Ülkemizde 50 bin ilkokul var; ama 27 bin yerde ilkokul yok. Öğretmensizlikten 1.000'den fazla okul kapanmış.

Yükseköğrenime 1992'de başvuranlar 876 bin kişi olmuş: ancak, 260 bin kişi alınmış, 616 bin kişi açıkta kalıyor... Üniversite mezunlarının yüzde 30'u da zaten işsiz.

Çevre kirlenmesi, sanayideki durumumuz, köylerimizin bakımsızlığı, içmesuyu, yollarının yokluğu, nasıl perişan bir halde olduğumuzu gösteriyor.

Şu Türkiye'nin haline bakın! Sözde çağ atladık... Nüfusun yarısı köyde yaşıyor; köy yolları 308 bin kilometredir. Bu yolların yüzde 7'si olan asfaltlı kısmı, 23 bin kilometredir. 73 bin kilometresi tesviyeli, 52 bin kilometresi, hamdır. Bu yollar, toz-toprak içerisinde, nüfusun yarısını mahvediyor.

İçme suyu yeterli olan yerleşim yeri sayısı 49 bindir. 10.590 yerleşim yerinin yetersiz suyu var, 20 bin yerleşim yerinin de hiçbir suyu yok.

Milli harp sanayiine gelince: Bizzat dış ülkelerde neşredilen resmi raporların bildirdiği gibi, Türkiye, kendi ordusunun silah ihtiyacının yüzde 94'ünü dışarıdan temin ediyor. Bu rakam, Fransa'da yüzde 2, İngiltere'de yüzde 8, Yunanistan'da yüzde 52. Bize gelince, Major'un mektubunda söylediği sebepten dolayı, yüzde 94. Böylece, ordumuzun silah ihtiyaçları yeterince karşılanamıyor; etrafımızdaki tehditler karşısında caydırıcılık gücümüzü kaybediyoruz.

Felaket büyüktür. Evet, bu Başbakanın söylediği bir tek doğru söz var: "Kaybedecek bir tek dakikamız yoktur". Size arz ettiğim bütün bu tablolar, işte bunu gösteriyor.

Adalet mekanizmamız, asla gerekli adaleti tevzi edemiyor. Bir çok yerde, rüşvet, iltimas, vurgun soygun yürüyor. Millet, temiz bir topluma hasret kalmış durumdadır.

Dış politikada ise, görüldüğü gibi, sadece dışarıya bağımlılık sürdürülmektedir ve böylece, demin tarif ettiğim şekilde, bütün milli meselelerde kayba ve felakete uğramış durumdayız.

Muhterem arkadaşlarım, şimdi, biz ne yapıyoruz? Hal ve gerçek böyleyken, biz, iki yıldan beri, bütün bunları daha da ağırlaştıran bir yönetime, hatta bunların mimarlarından birisine, "buyurun bu tahribatı daha fazla yapın" diyoruz, sanki, bu denemeleri yapacak imkânımız, lüksümüz varmış gibi!

Önce, rahmetli Özal'ın vefatından bugüne kadar 2,5 ay kaybettik. Bu, Türkiye için çok büyük bir kayıptır. Hemen bu adımların ciddi bir şekilde atılması lazım gelirdi. Sonra bunun erbaşından ne yapıldı? Görüldüğü gibi, üç tane gazetenin, üç tane televizyonun çaldığı sihirli flütle yeni bir Başbakan ürettik! Bu Başbakan, "Bütün dünyayı fethederim" edasıyla ortaya çıktı ve görseniz, havalar, tafralar! Hâlbuki şu büyük meseleler karşısında...

AHMET SAYIN (Burdur) — Kıskanıyor musunuz?

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Hayır, kıskanmıyorum; bunları çok samimi olarak söylüyorum; memleketimi, milletimi sevdiğim için söylüyorum.

Böyle bir facia karşısında, "ben her şeyi fethederim" diye tek başına ortaya çıkmak, sadece tecrübesizliktir. Uyarmak istiyorum, "kendinize gelin" diyorum. Ne yapıyorsunuz siz Allah aşkına! Bakınız, böyle bir Başbakanın her şeyden evvel mütevazı olması lazım gelirdi. Nedir bu tafra böyle? Nedir bu hal? "Siz hele beni salıdan sonra görün... "Göreceğiz bakalım! Salıyı da, çarşambayı da göreceğiz... Zaten, perşembenin gelişi çarşambadan belli olur! *(RP sıralarından alkışlar)*

Öbür taraftan, şu Hükümet nasıl kuruldu, bir düşünün! Bir insan, gelmiş partisi, kendisini genel başkan seçmiş, önce "ne yapacağız arkadaşlar?" diye MKYK'nda enine boyuna bir istişare yapardı, sonra grubuna gelirdi...

TURHAN TAYAN (Bursa) — Her şey yapıldı...

HÜSEYİN BALYALI (Balıkesir) — Sen bize karışma, Hükümet burada.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Ben, söyleyeceklerimi söyleyeceğim. ...grubuyla bir istişarede bulunurdu. Daha programı bile dağıtmadan, "haydi oy verin, yoksa bunun arkasından seçim gelir" gibi metotlarla Türkiye'nin meseleleri çözülmez.

MUHTAR MAHRAMLI (Tekirdağ) — Sen kendine bak!

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Öbür taraftan, "Çoğulcu demokrasi" diyoruz. Tecrübeli bir insan, bütün partilerle ayrı ayrı temas eder; hepsinin tekliflerini, tavsiyelerini alır, onların desteğini temin etmeye çalışır.

Şimdi göreceksiniz, iki gün sonra "terör devletin işidir, gelin uzlaşalım" diye başlayacak seslenmeye; "efendim, enflasyon devletin işidir, gelin uzlaşalım" diyecek.

Hâlbuki daha ilk davranışıyla bütün bu köprüleri atıyor, bu davranışıyla kendine en büyük kötülüğü yapıyor. Niçin? Tecrübesiz. Bir şey yaparım zannediyor. İki senedir yaptığı zaten ortada! İşte, zaten ortada, rakamlarla da gösterdik... *(RP sıralarından alkışlar)* Bu, çocukça bir hareket...

Muhterem arkadaşlarım, içimizden birisi çocuk(!) olabilir; ama biz Türkiye Büyük Millet Meclisiyiz; bunun asıl mesulü biziz. *(RP sıralarından alkışlar)* Bunları konuşmak, bunlara sahip olmak bizim görevimizdir. Onun için, bugün yaptığımız konuşmalar çok önemlidir; tarihi bir dönemde, fevkalade ciddi, fevkalade önemli bir konunun görüşmeleridir. Hayati ehemmiyeti haiz bir konuyu görüşüyoruz.

Bakınız, "Türkiye'nin meselelerini biliyorum" edasıyla hiçbir şey hallolmaz. Bunun için yanlış bir yolda gidilmektedir. Böyle davrandı da ne oldu? Hemen daha baştan tökezlemeye, acı ikazlar almaya, başını taşlara vurmaya başladı. "Efendim, 133'ü hemen çıkaracağım" dedi, geldi, çıkaramadı tek başına; hiçbir uzlaşma olmadı. Arkasından Grubuna geldi, ne oldu? 182 kişilik Grubundan sadece 91 kişi...

RAHMİ ÖZER (Çanakkale) — Hoca, sana ne bundan? Bu bizim işimiz.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Bu, çok mühim birşey. Kendi Grubundan destek alamamış, tasvip alamamış bir program, bu Meclisten nasıl tasvip alacak? Şu hale bakınız siz! *(DYP sıralarından gürültüler, RP ve ANAP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Dinleyelim arkadaşlar.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Bir defa, kendi Grubu bile kabul etmiyor. *(DYP sıralarından gürültüler)* Bugün DYP'nin 182 milletvekili var... Demek ki, çoğunluğu bile kabul etmemiş. *(DYP sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, lütfen dinleyelim.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Şimdi şu hale bakın: Rakamla konuşayım; 20 Ekim 1991 seçimlerinde DYP yüzde 27 oy almıştı, SHP yüzde 20 küsur, toplam yüzde 48. Zaten, milletin yarıdan fazlası, bu DYP-SHP topluluğuna oy vermemiş. Son yapılan seçim hangisi? 1 Kasım 1992. Burada Refah Partisi yüzde 25 oy almış, DYP yüzde 14, SHP yüzde 18. Ne yapıyor? DYP ve SHP'nin şu andaki durumu? Üçte bir. Kendi Gruplarının da yarısı kabul etmiyor... Öyleyse, kesin bir hesap yapıldığı zaman, bu Hükümet taş çatlasa milletin yüzde 14'ünün desteğine sahip, Meclisin de ancak dörtte birinin desteğine sahip! *(RP sıralarından alkışlar)* Milletin yüzde 85'i inanmıyor, istemiyor; Meclisin dörtte üçü inanmıyor, istemiyor. Demin size söylediğim şu tabloyu bir düşünün; bu tablonun içerisinde bir de şu "gücüm var" denilen güç ile, hangi devlerin karşısına çıkılıyor, bir düşünün! Böyle iken, "ben bunları yaparım" diye tek başına atılmak, elbette tecrübesizliktir, elbette çocukluktur. *(RP sıralarından alkışlar)*

Daha ileriye gideyim size: Bir de üstelik bu Heyete bir program getirmiş. Peki, "yetkiniz kaç ay süreyle?" diyorsunuz; programda, "dengesizlikler kalkacak, şu olacak bu olacak..." laf çok... Bunları ne zamanda yapacaksınız? SHP'nin Başkanı zaten emekli(!) olmuş, "11 Eylülde kongrem var" diyor. *(ANAP ve RP sıralarından gülüşmeler, RP sıralarından alkışlar)* "Ne haliniz varsa, başınızın çaresine bakın" diyor.

DYP'nin 11 Kasımda kongresi var, yetkileri de iki ay... "Ne kadar yetkiniz var?" diyoruz; "iki ay."

Bu nasıl iş Allah aşkına? Bu ne cesaret? Bu dev meselelerin, bu ejderhaların karşısında, ne Mecliste desteğiniz var ne millette desteğiniz var, ne de süreniz var! Ne cesaretle bu Hükümeti kuruyorsunuz Allah aşkına? Bu ne tecrübesizlik bu ne tecrübesizlik! Her şeyden evvel, Türkiye'nin hali nedir, biz nereye gidiyoruz?

Kim yapıyor bunu? Medya yapıyor, medya... Üç tane gazete, üç tane televizyon, bir sihirli flüt çalıyor, ülkenin bu büyük ciddi meseleleri, ağırbaşlı bir şekilde düşünülmeden, görüşülmeden, işte böyle yanlış bir istikamete doğru sürükleniyor.

Sonra, "o medya bunu niçin yapıyor?" diye bir bakıyoruz; çünkü, Sayın Çiller, 7 Haziranda, medyaya 500 milyar lira teşvik veriyor, ertesi gün medya kendilerini methediyor... *(RP sıralarından "Bravo" sesleri alkışlar)* 7 Haziranda parayı dağıtıyor, 8 Haziranda ayrılıyor, 10 Haziranda da Genel Başkan seçiliyor.

Şu ortak yaşama bakın, şu karşılıklı destekleşmeye bakın, şu Türkiye'de oynanan oyuna bakın! Her şey önümüzde... *(RP sıralarından alkışlar)* Meclis nerede, millet nerede, kendi partisi nerede, ortağı nerede? Hiçbir şey yok... Üç tane medyanın sihirli flütü Türkiye'yi almış sürüklüyor...

RAHMİ ÖZER (Çanakkale) — Senin medya da yukarıda, orada.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Olmaz böyle şey. Çok daha büyük felaketlere düşmeden ayıkmak mecburiyetindeyiz.

Şimdi, getirdikleri Hükümet Programına bakarsanız, iki yılda bütün yaptıkları ortadayken "her şeyi yeniden iki ay içinde tanzim edeceğiz" iddiasıyla ortaya çıkmışlar!

Bu program karşısında söylenecek en güzel söz, Ziya Paşa'nın sözüdür; "Onlar ki laf ile verirler dünyaya nizamat, bin türlü teseyyüp bulunur hanelerinde." *(RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Bu kelimelerin ne manaya geldiğini bilmeyenler, öğrensin; çünkü, ne yazık ki, acı gerçek, ancak bu kelimelerle ifade edilebiliyor!

Muhterem arkadaşlarım, zaten bir üç ay kaybettik; bir üç ay daha böyle kaybedersek çok yazık olur.

Hemen belirteyim ki, bizim üzerinde durduğumuz husus, cinsiyet değildir, zihniyettir. Hanımlar da memlekete, millete hayırlı hizmetler yapabilirler. Bizim, Refah Partisi olarak, bu milletin, sırtında mermi taşıyan, düşmana göğüs geren Nene Hatun'larına, Kara Katmalarına minnet ve şükran borcumuz vardır. *(RP sıralarından, "Bravo" sesleri, alkışlar)* Ancak, şu edebiyata hiçbir zaman aldanmayız, kimse de aldanmasın: "Satı Kadın'ın Yüce Meclise girişinden Başbakanlığa uzanan bir çizgide, Türkiye'nin siyasal ve sosyal erdemi ve başarısı da yansımaktaymış."

Pöh pöh pöh! Cümleye bakın, şu hale bakın! *(RP sıralarından alkışlar)*

Ne güzel mantık bu yahu! Bütün bu kadar perişan olmuş müessesenin başına birer hanım koyalım, bitti, iş düzelsin! Nasıl sihirbazsınız siz böyle!

Bu bakımdan, biz, asla, bunun hanım mı, erkek mi olduğuna bakmayız, zihniyetine bakarız. Zihniyet olarak ne görüyoruz? İki yıldan beri ekonomiyi perişan

eden, dışarıya bağlılığın simgesi olan bu zihniyetle Türkiye'nin hiçbir meselesi çözülemez. Biz, lider ülke Türkiye'yi kadın ve erkeğiyle birlikte kuracağız. Ondan dolayıdır ki, tenkitlerimiz asla cinsiyetle ilgili değildir, zihniyetle ilgilidir.

Bu hanım kimdir? Bilindiği gibi, Robert Kolejde okumuş, Amerika'da 8 yıl kalmış, ondan sonra dönmüş, DYP'de vitrin değişikliği tazyikleri karşısında, fırsat bulmuş, ekonomik konuların sorumlusu olmuş, 600 günde Türkiye'yi bu noktaya getirmiş.

Görünen gerçekler bunlar... Peki, görünmeyen gerçekler ne? Bunları da bütün basında çıkan yazılardan görmek, tahmin etmek mümkündür. Şimdi bu hanım, 1980'li yıllarda Özal politikasının, Amerika'ya gönderilmesinde Elizabeth Sheldon, buradaki elçilikteki bir hanımın dostu, bütün raporları değiştirtiyor. Onun için de, elçi "sen artık kripto yazmayacaksın" diyor Elisabeth Sheldon'a. 1986 yılında Amerikan Dışişleri Bakanlığının İstihbarat ve Analizler Dairesi, nedense bu hanımefendiyi çağırıyor "bize Türkiye hakkında bilgi verin" diyor. Hanımefendinin, oradaki yetkililer önünde yaptığı konuşma şu - hem de ağlayarak sene 1986... Bakınız, Dışişleri Bakanlığı yetkilisi ne diyor - "Orda da, Bakanlığın Türkiye bölümünden sorumlu, yetkililer vardı. Çiller, Türkiye ile ilgili son derece yararlı değerlendirmeler yaptı; hatta bir keresinde, Türkiye'deki aşırı İslâmi akımlar konusunda konulurken gözyaşlarını tutamadı. Çiller, İslam köktenciliğinin Türkiye için büyük bir sorun olduğunu ve ABD'nin bu konuda Türkiye'ye tüm desteğini vermesi gerektiğini söyledi. Toplantıya katılanlar, Çiller'in sözünden son derece etkilendiler."

Öbür taraftan, Sayın Çiller, geçen yıl Avrupa seyahati yapıyor, Avrupa'da Der Spiegel Gazetesi, kendi seyahati esnasında söylediği şeyleri açık bir şekilde dile getiriyor... Ne demiş orada, şubat ayı içerisinde, DYP-SHP Hükümetinin ekonomi bakanı? "AT'a girmek ve Türkiye'ye Almanya'nın yardımını sağlamak için Almanya'ya gelen Çiller Almanya'dan ve diğer Batı ülkelerinden, Türkiye'de gelişmekte olan İslam Fundamentalizmine karşı yardım istedi. Türkiye'de gelişen İslam Fundamentalizminin püskürtülmesi için Almanya ve diğer Batı ülkelerinin yardımına, Ankara Hükümetinin İslama karşı olan politikasını korumak, İslami gelişmeleri durdurmak için Türkiye'yi bir koruma kemeriyle korumaları gerekir." Söylediği budur.

Eskiden beri, bu Hanımefendi CIA'ya rapor veriyormuş. Nereden öğreniyoruz bunu? İşte, son günlerde gazetelerde yapılan açıklamaları görüyorsunuz. Ne çıktı orta yere? Bir iddia çıktı: Sayın Çiller, 23.4.1973'te Amerikan vatandaşı olmak için müracaat etmiş. Bu müracaatın altında referans olarak ne diyor? Türkiye'nin Amerikalı Dostları Derneği, Türk-Amerikan İş Adamları Derneği, IMF Finansal Stratejik Programlama Dairesi, Amerika Dış Politika Prensipleri Uluslararası Araştırma Dairesi, ABD Milli Savunma bilgi verileri, FBI bilgi işlem kayıtları, CIA Yabancılar İstihbarat Birimi... Vatandaşlığa kabul tarihi - yapılan iddiayı söylüyorum - 1.7.1979.

Şimdi, buna karşı ne buyuruluyor? *(DYP sıralarından "gazete haberi" sesleri)* "Ben müracaat etmedim, onlar teklif etti" diyor. Haydaa! Amerika kime vatandaşlık teklif eder Allah aşkına! *(RP sıralarından alkışlar)* Yani, bu vatandaşlık işleri, dış ülkelerde nasıl cereyan eder, bilmez miyiz?

YILMAZ OVALI (Bursa) — Sana da mı yapıyor?

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Herkes bir form doldurur müracaat eder. Hiçbir yönetim "gel de benim vatandaşım ol" demez. Böyle şey mi olur?

Şimdi bakınız, ilk önce, işte "ikisinin arasında tercih yaptım ve Türk vatandaşlığını tercih ettim" diyordu. Bu vesikalar ortaya çıkınca, "ben vatandaş olmadım" diyor.

Bu kadar önemli bir itham, böyle bir cümleyle geçiştirilemez. Böyle şey mi olur? Neden geçiştirilemez? Çünkü, Amerikan vatandaşı olmak için, mutlaka Amerika'da yemin etmek lazım gelir. Amerikan vatandaşı olmak için yapılmış olan yeminde ise, Amerika'ya bağlılık şart koşulmuştur. Böyle, Amerika'ya bağlılık üzerine yemin eden bir insan, nasıl Türkiye'nin Başbakanı olur? *(RP sıralarından alkışlar)* Onun için, bu ithamın "olmadım" diyerek ve hatta...

AHMET SAYIN (Burdur) — Çok ayıp, çok ayıp! *(DYP sıralarından gürültüler)*

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Bakınız, şüphe uyandıran bir şey de şudur... *(DYP sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Dinleyelim arkadaşlar...

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Ne var, çifte vatandaşlıkta bir mahzur mu var? Tabii, eğer Amerikan menfaatlerini koruyacağına bir insan yemin etmişse, elbette çok büyük mahzuru var. Bundan büyük mahzur mu olur? *(RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Bunun için, her şeyden önce, 60 milyonun inanacağı şekilde bunun ispat edilmesi gerekir. Bakınız, vaktiyle bir kimse hakkında... *(DYP sıralarından gürültüler)*

RAHMİ ÖZER (Çanakkale) — İspat et, varsa?

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Nasıl ispat edecek? Bir misal olarak söylüyorum: Vaktiyle bir kimseye "Siz Masonsunuz" dediler, gitti, Mason locasından "Ben Mason değilim" diye kâğıt getirdi...

Kendisine tavsiye ediyorum, bu da Amerika'dan "Amerikan vatandaşı değildir, bizde böyle bir vatandaş yoktur" diye bir kâğıt getirsin. *(RP sıralarından alkışlar)*

Geçen yıl, Dünya Bankası Avrupa Sorumlusuyla yapmış olduğu görüşmede aynen şunlar cereyan ediyor...

AHMET SAYIN (Burdur) — Hocam sana yakışmaz, bir de Müslüman geçiniyorsun!

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Thalwitz görüşmesinde ne diyor? Thalwitz kendisine diyor ki: "Bak, bizim bankada size hizmet etmek isteyen bir ekip var - tabii, onların bu hizmeti ne maksatla yaptıklarını çok iyi biliriz - ama, ne yapalım ki, size daha fazla borç veremiyoruz. Bunun için siz KİT'leri satmalısınız, bütçeyi küçültmelisiniz, ücretleri düşük tutmalısınız." Sayın Çiller ne cevap veriyor? "Sizinle aynı görüşteyim. Memura, enflasyonun altında para veriyoruz - gizli tutanaktan - KİT'leri satacağız, çabuk olmuyor; devleti küçülteceğiz" Bir de bakıyoruz ki, geçen yıl Thalwitz'e verilen sözler, şimdi önümüze Hükümet Programı olmuş, gelmiş! Şu hale bakın! Programın özü de aynen bundan ibarettir ve de üste-

lik DYP Kongresinde Sayın Çiller, "ezan, Kur'an" diyor, "bayrak" diyor, "Müslüman Türkiye" diyor, "milliyetçiyim" diyor...

RAHMİ ÖZER (Çanakkale) — Ne var bunda?

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Biz canı gönülden temenni ediyoruz ki, Sayın Çiller'in Kongrede söyledikleri esas olsun, Amerikalılara takıyye yapıyor olsun; temennimiz budur. *(RP sıralarından alkışlar)* Ortada bir takıyye var; ama, kime karşı, bize mi, Amerikalılara mı? Bunu zaman gösterecek. Bu program tersine işliyor yalnız, haber vereyim.

Muhterem arkadaşlarım, bu noktaya işaret ettikten sonra, geliyorum, program diye önümüze konulmuş olan belgeye. Hemen belirteyim ki, bu belge bir program değildir. Çünkü, bir programda, Türkiye'nin hangi meselesi, ne, niçin, ne zaman, nasıl, hangi imkânla halledilecek bunun belirtilmesi gerekir. Böyle bir vesikaya program denir. Şu önümüze getirilmiş olan vesikada ise, ne bir çözüm ne bir zaman, hiçbir şey yok ve sadece bir "cek, cak" edebiyatı, bundan önceki gibi...

Böyle bir programla hiçbir şeyin halledilmesi mümkün değildir, her şeyden evvel, buna, "program" demenin imkânı da yoktur. O halde görülüyor ki, bu Hükümetle eski Hükümet arasında hiçbir şey değişmemiştir, sadece cinsiyet değişikliği olmuştur! *(RP sıralarından alkışlar)*

AHMET SAYIN (Burdur) — Müslümanlara yakışmaz, ayıp...

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Bu Programın ana karakteri şudur: "Millet ne istiyor, milletin meselelerini nasıl çözeceğiz, millete nasıl hizmet edeceğiz?"

Programı dikkatle okuyun, bunlar gözetilmiyor. Ya? Tam bir dış güdüm ve taklitçi zihniyetle, dış güçlere, "biz, tam sizin istediğiniz gibi bir Hükümetiz. Gayemiz, her arzusunu canla başla yerine getirmektir" mesajının verilmesi esas alınmış; bundan dolayı da, Programda "cek, cak" var; ama, asıl önem verilen konular, dış güçlerin arzu ettiği konulardır.

Bakınız, bu Program, kendi lisanı itibariyle de "cek-cak; olanaklı, olasılık, yaşamsal, evrensel, küresel, global" sözleriyle doldurulmuş, Amerikan aksanıyla yazılmış, İngilizceden tercüme bir Programa benziyor; SHP Türkçesinin Tansulaşmış bir ürünüdür! İşte Program budur. *(RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Program, bir ilk 60 sayfa, bir de ikinci 60 sayfa olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. İlk 60 sayfada ne var? Heyecan var. Neyin heyecanı var? 3 şeyin:

1. Aman, PTT'yi, telekomünikasyonu ayıralım, bunu götürelim dış güçlere verelim. Söylendiğine göre muhtemelen Thatcher'in oğluna verilecekmiş.

2. Aman, bir yüksek sosyal ve ekonomik konsey kuralım. Herhalde bunun başına Sayın Yalım Erez getirilecek.

3. Yap-işlet-devret, mega projeler: Yap-işlet-devret ne demek, Türkiye'deki tatbikatıyla? Ahh ah! Yüreğimiz lime limedir... Şu otoyolları yaptınız; bunu bir de Karayolları uzmanlarına sorun! Düz ovada virajlarla gidiyor! Niye? Projeyi kendi yapıyor, kontrolü kendisi yapıyor... Ne sahipsiz bir ülkeyiz!

Ayrıca, getirdiğiniz elektrik santrallarının hepsi, yüzde 20 faizle döviz getirmektir. Elektrik santralı yapmış, 1.000 kilovat üretiyor, 2.000 kilovat üzerinden para alıyor. Ah vaktim müsait olsa da, size şu yap-işlet-devret tiyatrosunun (!) misallerini bir bir saysam. *(RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* İçinizde bu gerçekleri bilen var; kaldı ki, şimdi beni bütün milletimiz dinliyor ve bütün bürokrasi dinliyor, "Yaşa Hoca, varol, Allah razı olsun, bizim de yüreğimiz yanıyor" diyorlar bana şimdi; çünkü gerçek bu. *(RP sıralarından alkışlar)*

Bunu getirmek bir kahramanlıkmış! Niye? Elde bir şey yok ki! Halkın aldatılması, bir şey yapılması lazım; Buyur gel, yolu sen yap, santralı sen yap... Ne olacak? Yüzde 20-30 faizle bize borç ver. Parayı da o getiriyor. Hepsi hesaplanmış, yüzde 30 faizle borç almanın Türkçesi; "yap-işlet-devret" dediğiniz tatbikattaki acıklı hal bu.

İşte, müflis ne yapıyor şimdi? İstikbalimizi de parselliyor, yapılan bu... Bugün elde bir şey kalmamış dışarıya verilecek; önümüzdeki 10 senede, 20 senede... Bu, modern Düyunu Umumiyedir. Eskiden tütün ve pamuk verilirdi, üretim verilirdi; şimdi ülkenin bütün stratejik meseleleri veriliyor. Böylece, modern Düyunu Umumiye, çok daha ağır şartlar altında ülkenin tahribi demektir.

Bakınız, Sayın Çiller ne diyor: "Eğer PTT olmasaydı, Hükümeti kurmazdım." önce, Koalisyon protokolünde PTT denmiyor; çünkü SHP Grubunun koalisyona karar alması lazım, o karar alındıktan sonra bakıyorsunuz, Hükümet Programında PTT açık bir şekilde yazılmış...

Muhterem arkadaşlarım, getirilen Programın esası budur. Programın diğer özelliklerine geldiğimizde, bir bakıma bundan önceki Programın aynıdır; aynı şekilde cek-caklar, aynı cümleler pek çok yerde vardır, bundan önceki Program gibi, dış güdümlüdür, modern müstemlekecilik vardır, gayri samimi yazılmıştır. "Hile rejimini devam ettirecek, tahakkümü devam ettirecek, Müslümanlara baskıya devam edecek, bazı holdingleri koruyacak, tahribat yapacak."

Bu temel meseleler, bu Programda da aynen yer almıştır. Bununla beraber, iki program mukayese edildiği zaman, arada önemli farklar da görülüyor. Bu farklar dikkatle incelendiği zaman, ne geçen Programda - hangi meseleyi nasıl çözeceğini bilmiyordu - ne de şimdi söylediği doğrudur. Böylece değiştirmiş.

Geçen sefer ne dedi bu? Geldi, "Efendim, ben KİT'leri ıslah edeceğim." Nasıl edeceksin? "önce özerkleştireceğim, TÖYÖK'ü kuracağım, bunları kârlı hale getireceğim." Şimdi gelmiş ne diyor? "Yok, bunları ıslah edemeyiz, aman aman, aman bir an evvel satalım; hele PTT'yi, Hükümeti kurmadan satalım."

Ne oldu, hani bunları verimli hale getirecektiniz? "Yapamadık, beceremedik" Ama, geçen sefer böyle demiyordunuz. "Hemen yapacağız, edeceğiz" diyordunuz!

Şu halinize bakın, aynada kendinizi size gösteriyorum, yaptığım iş bu... *(RP sıralarından alkışlar)*

Keşke vaktim müsait olsa da size, geçen hükümet programında ne dediniz, bu sefer ne dediniz, bunların hepsini tespit ettim, size anlatsam.

Muhterem arkadaşlarım, şimdi, söz KİT'lere gelmişken, bakın KİT'leri ne hale getirdiniz: Bu KİT'ler "tu kaka" oldu gitti. Hâlbuki, bundan önceki hükümetin prog-

ramında, daha 1989'a kadar KİT'lerin kâr ettiği yazılıydı... Niye? Çünkü, o zaman SHP'nin bir gücü vardı, bunları programa yazdırıyordu. Şimdi emekli olup iflas edince, KİT'lerin hepsi, "tu kaka" oldu gitti! *(RP sıralarından alkışlar)*

Geçen hükümet programında deniyordu ki: "KİT'ler, yakın vakte kadar kâr ediyor, bunları ıslah etmek lazım."

İşte, KİT'lerin kâr tablosu elimde; iki senedir zarara sokulmuş. Neden? Bunlara özel bankalardan yüksek faizle kredi aldırıyor, o yüksek faizle zararla sokuluyor. Niçin? Satılacak; almak isteyen şahinler, kuşlar bekliyor; hepsi zaten parsellenmiş.

Sümerbank'ın haline bakın... Biz hükümetteyken Sümerbank'a kâr ettirdik. Sümerbank, yaptığı 40'a yakın yatırımı, kârıyla yaptı. İspir Ayakkabı Fabrikasını, Van Ayakkabı Fabrikasını, Oltu Ayakkabı Fabrikasını, Iğdır İplik Fabrikalarını Sümerbank'ın kârlarıyla kurduk. Hâlbuki, bu Sümerbank şimdi 6,3 trilyon lira faiz ödüyor... Nereye ödüyor bu faizi? özel bankalara ödüyor bu faizi; 6,5 trilyon lira da zarar ediyor. Bu nasıl iş Allah, aşkına?

Biz özelleştirmeye karşı değiliz, ama mühim olan, bunların verimli çalışmasıdır; tahrip edilip, faize mahsuben yok edilmesi değildir. Bu, büyük bir, tahribattır ve eğer bu Hükümet Programında yazılanlar tatbik edilirse, bu ihanet olur ve de bu Meclisin aritmetiği yarın değişir. Bunları hatırlatmak vazifemiz. Kimin malını kime satıyorsunuz! Thatcher'in oğlundan bize, ne! Bizim köylümüzün ayakkabısı yok! *(RP sıralarından alkışlar)*

Peki, ne olacak? Kim verimli çalıştırıyorsa kiraya ver. Haaa, bunlar verimli bir şekilde çalışıyor, kâr ediyor; buna rağmen daha faydalı bir yatırım yapacaksan, tabii satarsın; yeni, teknoloji getireceksen, başka bir işte öncülük veya teşvik yapacaksan, tabii satarsın.

Bunlar ne yapıyor şimdi; misal olarak söyleyeyim: Bilmem hangi montaj fabrikası - ismini söylemeyeceğim - bilmem hangi holdinge 70 milyar liraya veriliyor: geçen sene 60 milyar lira verene verilmiyor. Hâlbuki bu montaj fabrikasının arazisi 700 milyar lira... Mesela, Konya'da TÜMOSAN'ın Umum Müdürü, "Bana 40 milyar verin, ben size kâr ettireyim" diyor; buna verilmiyor. Niçin? Bekleyen bir şahin var, ona verilecek.

Hükümet Programını dikkatle inceleyin. Bunu satacakmış da, KİT'lerden aldığı parayla sanayii teşvik edecekmiş... Bak, bak, bak, şu oyuna bak sen şimdi! (x) holdingine 100 milyar lira teşvik verecek... 40 milyarla, işçisi çıkarılmış, borçları alınmış bir TÜMOSAN satılacak - misal olarak söylüyorum, arazisi trilyon yapar - bunlar bu araziyi parselleyip bina yapacaklar. Onun için, en azından, etmeyin eylemeyin, bunları kime satacaksınız, bu satın alacak olan on senede ne yapacaksa, projesini getirsin. Bunu fabrika olarak mı muhafaza edecek, geliştirecek mi, yoksa yok edip arsa halinde mi satacak? Yazık günah değil mi, bu tesisler ne emeklerle kuruldu! *(RP sıralarından alkışlar)*

Hükümet Programının diğer bir özelliği de şudur: Gayet dikkatli bir şekilde yazılmış; bir yandan da Demirel'e ağır suçlamalar yapılıyor. Yeni Programdan cümle-

ler okuyorum: "Yapısal değişimin gerçekleştirilmesi bir zorunluluktur. Ekonomide reçetenin doğrusu neyse, o, cesaretle uygulanmalıdır."

Bak, bak, bak, "Demirel politik düşündü, benim yaptıklarımı yaptırmadı, onun için ekonomi berbat oldu" diyor bunun Türkçesi bu.

Öbür taraftan, "Açık ve saydam yönetim anlayışı içinde 1993 yılı bütçe açığı revize edilecek, 100 trilyon düzeyinde gerçekleşmesi beklenen bütçe açığı için Meclisten ek ödenek istenecek." deniyor. Ne diyor şimdi? "Siz Demirel'in 52 trilyon dediğine bakmayın, şeffaf konuşalım; devletin 100 trilyon, KİT'lerin de 70 trilyon açığı var. İşte, Demirel, memleketi bu hale getirdi."

İşe başlarken ne diyor? "Duvara dayandık; ya kurtuluruz ya batarız."

Demirel'e bundan ağır tenkit mi olur? "Sen, getirdin ülkeyi duvara dayadın" diyor; Demirel bunları anlamayacak insan mı? *(RP sıralarından alkışlar)* Bir de kalkıp bunu pansuman yapmaya kalkıyorsun! Boşuna uğraşıyorsun.

"Doğru ve gerekli olanın zamanında yapılmamış bulunmasının, yanlış ve yetersiz tutumlar üzerinde bundan böyle de direnilmesi için geçerli bir neden oluşturamayacağı açıktır." (Sayfa 27) Şuna bakın! Ne bunlar? Baştan sona kadar, "Demirel bu işi beceremezdi, beceremedi; ben becereceğim" iddiasından ibarettir. Aynı kulvarda koşuyor, yani bütün zihniyetler aynı; ama, "ben ondan daha iyi koşarım, dış güçlerin daha çok hoşuna giderim" diyor; iddia bu.

Diğer taraftan, program, inandırıcı değildir; gayri samimi bir programdır. Bakınız, programdan birkaç cümle okuyayım: "Satı Kadın'dan Başbakanlığa uzanan çizgi..." Allah!

"Atatürk ilkelerine bağlı inanç özgürlüğü..."

Muhterem arkadaşlarım, şimdi size soruyorum; inanç özgürlüğünden bahsederken, "Atatürk ilkelerine bağlı" demenin manası ne Allah aşkına? *(SHP sıralarından gürültüler)* Dünyanın her yerinde inanç özgürlüğü, inanç özgürlüğüdür. *(RP sıralarından "Bravo sesleri", alkışlar)* Amerika'da da Atatürk ilkeleri mi var? Bu nasıl zihniyet? Bunun altında - size tahlil etmeye vaktim yok - neler yatıyor? Bunun manası, inanç özgürlüğü hem var gösterilecek hem de yok olacak; bu maksatla söylüyor. Niçin? Çünkü, Atatürk ilkelerini kendi maksadına göre yanlış yorumluyor da, onun için.

İBRAHİM GÜRSÖY (İstanbul) — Senin aklın ermez.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — "İKÖ'nün güçlendirilmesine önem vereceğiz." Yalan; sadece PTT'nin telekomünikasyonuna önem verilecek.

"Irak'ın toprak bütünlüğüne önem veriyoruz..." Nedir bu yaptıklarınız? Bu ne gayri samimi program yahu, çocuk mu aldatıyorsunuz?

"Dış politikada, diplomasi örgütüyle özel sektör arasında kurumsal ilişkiler kurulacak."

Nedir bunun manası; yabancı yatırımcılar, yani holdingler için çalışacağız; artık elçiler de onlar için çalışacak.

"Yabancı yatırımcılar için ekonomik altyapı avantajımız, en etkin şekilde değerlendirilecektir... "

Niye yabancı yatırımcılar için değerlendiriliyor da, bizim yatırımcılarımız için değerlendirilmiyor? *(RP sıralarından alkışlar)*

"Vergi gelirleri artırılacak, harcamalar azaltılacak."

Nasıl olacak bu? Fakir fukarayı gene ezecek. Ezilecek hali kalmamış ki!

Ülkenin kaynak ve imkânları üzerinde işsizlerin de hakkı varmış. Sözde işsizleri tavlayacak... Hakkı var da ne oldu, iki seneden beri ne yaptın işsize? 5 milyondan 9 milyona çıkardın! Bunlar çocukça söz...

"Dul ve yetimlere yeterli hayat seviyesi sağlanacak..."

Öldürdünüz, bitirdiniz; bu cümleyi iki sene sonra ne yüzle yazıyorsunuz?

"Yaygın ve düşük oranlı vergi, temel stratejimizdir..."

Ne demek "yaygın"; yani, ezmediklerini ezecekler! *(RP sıralarından alkışlar)* "özelleştirmeden sağlanacak gelirle, sanayileşme teşvik edilecek"... Bak, önce buraya verin... Ne demek bu? Holdinglere aktarılacak...

Köy idaresinin kaynakları artırılacakmış... Köyde ne bıraktınız Allah aşkına? Ne hayvancılık kaldı, ne tarım... Bu kaynağı neyle artıracaksınız? Maden bulacaksınız!

"Köy tüzelkişilikleri başta olmak üzere, özel ve tüzel kişiler orman sahibi olacak..."

Köylü mü orman sahibi olacak? Hayır; şimdi olduğu gibi, birtakım holdingler orman sahibi olacak, onlar ormanlıkta arazi edinecek... Tatbikatı göreceğiz!

"1993'te 240 trilyonluk proje paketi başlatılacak..." Okuyan da bir şey zanneder. Neymiş bu? "yap-işlet-devret" ile bir sürü verimli sahalar parsellenecekmiş...

Okuyarak vaktinizi almayacağım; işte, program, böyle bir program; birçok çelişkilerle doludur.

Bakınız, bundan önceki programda, "İşsizlik, ilk ve âcil meselemizdir, devletin görevidir" deniyor; şimdi gelmiş, "tam istihdama ulaşmak, orta vadeli bir hedeftir ve devlet, işsizliğin kaldırılmasına alet olmak mecburiyetinde değildir" manasında sözler söyleniyor.

Program, pek çok yönden sayısız çelişkilerle doludur; ayrıca bunları bir izah edip, şu anda vaktinizi almak istemiyorum.

Muhtevasına geldiğimiz zaman: Muhtevada, bu hakikaten bir tasfiye heyetidir.. Bakınız, önce, her şey iflas etmiş. Dış güçler para istiyor. Türkiye'de elde ne kaldı? Kamuya ait araziler, başka bir şey yok. "Bunu vereceğiz" diyor. Sonra, "çeşitli kamu taşınırları satılacakmış... Şu iflasa bakın... Kamu taşınırları ne? Bazı kamudaki masa, sandalye... İş buraya kaldı", Programda yazılan bu... *(RP sıralarından alkışlar)*

"Gümrük denetimine tabi eşyanın ekonomik değerini kaybetmeden gerçek satışı yapılacak..." Gümrükte onun bunun malı var ya - elinde bir şey yok - gitmiş onunla borç ödeyeceğim diye düşünüyor. Ne zeki, her şeyi ne kadar iyi düşünüyor, ne kadar ihata kabiliyeti; gümrükteki malları bile unutmamış, görüyor musunuz efendim?

"KİT'lere bağlı ortaklıklar satılacak..." Başka bir şey yok, devletin elinde bu kalmış.

"Devlet iştirakleri satılacak. Genel bütçeye dahil kuruluşlar süratle özelleştirilecek. Başta tarım kooperatifleri satılacak. PTT ikiye bölünüp, tasarruf imkânları gözden geçirilecek..." Sonra? Fakir fukaranın yastığının altındaki altın... Ona da göz dikmişler. Altın sertifikası çıkarılacak, ona kağıt verecek altını alacak dış borca verecek; hesap bu. Sonra, "altınımı ver" dediği zaman, nerede bulacaksın iki aylık hükümeti... *(RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* İşte hesap... İşte hesap...

Ondan sonra, "yap, işlet, devret..." Antep-Habur otoyolu... Bunu kimin alacağı bellidir şimdiden. İskenderun-Cilvegözü otoyolu... Ankara-Pozantı otoyolu... Ülke parselleniyor. Kamu kuruluşlarının dinlenme tesislerini de unutmamışlar. Şu hale bakın Allah Aşkına...

Bu neye benziyor? Bir evin kumarbaz bir çocuğu var; kumara gidiyor, önce babasından aldığı paraları bitiriyor. Ondan sonra gidiyor evin halısını da kumarda kaybediyor, işte bu, "KİT'ler" falan dediğimiz, evin kıymetli eşyaları. Sonra tapuyu da verecek. Yani gidiyor, orada, arazileri de vesaireleri de satmaya kalkıyor; evin tapusunu da kumarda kaybediyor. Uslanmaz bir kumarbaz çocuk zihniyeti... Karşımızdaki zihniyet bu. *(RP sıralarından alkışlar)* Vermiş, vermiş, bitirmiş, şimdi elde ne kalmış, bunun envanterini yapmış, bunları da vereceğim... İşte, önümüze program diye getirilen, bu iflasname. Yani iflas masası, artık terekeye elde ne kaldıysa, dağıtıyor. Bu tereke de kim? Dış güçler.

Program, baştan sona kadar dış güdümcü bir programdır. Çünkü, illâ AT'a ısrar edecekmiş... "AT'a ısrar edeceğiz..." Almıyorlar çok şükür ki. "Yok, illâ, zorla gireceğiz..."

Şu programdaki cümlelere bakın: "Uygarlığın beşiği olan kıta Avrupa..." Nereden Avrupa, uygarlığın beşiği oluyor? Şu Avrupa'nın Ortaçağı da vahşet, bugünü de vahşet. Bu ne zihniyet yahu? Bu ne zihniyet? *(RP ve ANAP sıralarından alkışlar)*

"Batı camiasıyla bütünleşen bir ülkeymişim..." En büyük iftiharımız bu. "Avrupa, Avrasya'nın ihtiyaçlarını ABD olmadan karşılayamaz..." Yani, "Avrupa" falan diyoruz; ama, "asıl ağabeyimiz Amerika'dır" diyor.

"ABD ile geliştirilmiş ortaklığın genişletilmesine ve büyütülmesine özel önem vereceğiz..." Özel... Her şeyden önce...

"Kuzey komşularımıza büyük önem verecekmişiz, Müslüman ülkelere gelince dikkatli olacakmışız."

İşte, şu üç tane cümle: Amerika'ya "özel", Sovyetlere "büyük önem" ve Müslüman ülkelere gelince, "dikkatli olcağız"

Programdan cümle: "Irak, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararlarına uymalı, dünya ile barışmalıdır." Niçin? Ağabeyi böyle istiyor.

"Karadeniz'deki entegrasyon, yabancı sermaye çekiciliğini artıracak..." Aklı fikri - Amerika'dan, Batı'dan korkuyor haa - Rusya ile falan birleşecek; ama, "yok, yok, biz size parsel hazırlamak için bunu yapıyoruz, asıl niyetimiz budur" diyerek yanaşıyor; korkudan.

"AT'a uyum için gümrük birliği olacakmış." Hem de 1.1.1995'te. Bu nasıl iş Allah aşkına yahu? Türkiye çiftlik mi? Nasıl oluyor da tek taraflı olarak gümrükler indiriliyor? Bizim sanayiimiz ne olacak? *(RP sıralarından alkışlar)*

Bugün, devletin elindeki KİT'leri hurdalığa çevirdiniz, bu yetmiyor; şimdi özel sektördeki sanayimizi de bir ikinci kanser uruna çevireceksiniz. Niye? Hiçbir korumanız yok. "1,5 ay sonra bütün gümrükleri kaldıracağım" diyorsunuz... Türkiye'deki hangi sanayi Batı'ya dayanır? Neyini düzelttin ki, kaldırıyorsun? Sendeki faiz yüzde 100, sendeki hammadde fiyatları bu, sendeki teknoloji bu... Bu gerçekler karşısında bu nasıl iş Allah aşkına? Kim sizi iteliyor? Bu nasıl iş? Kimin emriyle hareket ediyorsunuz? İki yıldan beri sanayii korumak için ne yaptınız? Perişan ettiniz. Bakın, sanayicilerin hepsi ateş püskürüyor, haklı olarak. "Şimdi, illâ sizi tahrip edeceğiz..."

Ondan sonra da, bilmem, aile planlaması benimsenecek... Niye? Onlar istiyor. "Aile planlaması benimsenecek..." Ne bu aile planlaması? Nüfus azaltılacak. Görmüyor musunuz be mübarekler, Avrupalılar şimdi "aman çocuk olsun, nüfusumuz artsın" diye çırpınıp duruyor, maaşlara yüzde 50 zam veriyor, uçaklarda tenzilat yapıyor, yapıyor; çünkü, bugün genç nüfusları yok. 1 çalışan 2 yaşlı insana bakıyor. Yapılan hesaplar, kırk sene sonra 1 çalışanın 8 yaşlı insana bakacağını gösteriyor. Yani, onlar, genç nüfus olmadığı için iflas ediyorlar, çöküyorlar, Türkiye'den bunun için korkuyorlar. Major'un programı bu; nüfus planlaması. "Hem de bunun için kredi bulacağız" deniyor... Tabii bulursun, başta Rockefeller Vakfı olmak üzere dış güçler cayır cayır kredi verir. Yeter ki sen Türkiye nüfusunu azalt.

"Paris Şartı" deniyor... Nedir bu Paris Şartı? Siyonizmin aleyhinde bulunmak yasaktır. Başka? Avrupa kültürünün temeli Hıristiyanlıktır, bunu koruyacağım. İşte Paris Şartı bu. Hepsi toplanmışlar, "Bunları sağlayacağız" diyorlar. AGİK'in (Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konseyi) manası da budur; yani Hıristiyan kültürünü korumak. Buz burada ne arıyoruz? Dolgu maddesi; kontrol için. Ne şuursuz bir gidiş ya Rabbim...

Bakın, işte bu zihniyetler sonucu Bosna ne oldu, Azerbaycan ne oldu, Kıbrıs ne oldu, Kuzey Irak ne oldu? Şu hale bakın. Bütün bunlarla, milli menfaatlerimizin hepsi perişan olmuştur.

Şimdi, bu programda ne deniyor: "Bosna-Hersek'te sürekli dikkat edeceğiz..." Bunu yapacakmış, yapacağı başka şey yok!

Yine, "Azerbaycan'da AGİK'in çabalarını destekleyeceğiz..." deniyor.

AGİK dediği kim? Majör, Fransa... Onlar ne yapıyor? Azerbaycan'ı ortadan kaldırmak istiyor.

"... Azerbaycan'ın iç sorunu; üzüntülüyüz..." deniyor; bu iç sorunu aşması, içten dileğimizmiş! Şu hale bakın, şu zayıf cümlelere bakın!

"Kıbrıs Türk halkının haklarının, güvenlik ve esenliğinin, iki toplumun iki ayrı kesimde yaşayacakları, siyasal eşitliğe dayalı bir ortaklık kurulması suretiyle güvence altına alınabileceğine olan inancımızı koruyoruz..." deniyor. Haydaa... Şimdi, bu ne demek? Her türlü toprak tavizine hazırız demek. Rum bunu anlamıyor mu? Yunan bunu anlamıyor mu? Amerika bunu anlamıyor mu? Hâlâ ortaklıktan bahsediyor... Ne ortaklığı? Bundan sonra ortaklıktan nasıl bahsedilir?

Bakın, şu millet şimdi beni dinliyor: Nerede şahsiyetli dış politika? Bu Meclis öyle bir hükümet kurmalı ki, önce Birleşmiş Milletlere ihtar vermeli, "Bu çifte standardı bırak, İslam düşmanlığı politikasını terket. Butros Gali derhal istifa etsin. Yoksa 56 Müslüman ülke sizi boykot edeceğiz..." demelidir. *(RP sıralarından alkışlar)* Sonra "56 Müslüman ülkenin temsilcisi olarak, Türkiye daimi konseye delege olmalıdır. Yapıyor musunuz?" demelidir. Eğer onlar "yapmıyoruz" derlerse, biz de "öyle mi... öyleyse biz 80 tane, 1,5 milyar nüfusa sahip Müslüman topluluk, kendi birleşmiş milletlerimizi kendimiz kuracağız. Siz bizim peşimizden koşun." demeliyiz. *(RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Bakın, şimdi, millet Bosna'da ne ses bekliyor... Yine, "Bir defa, önce Bosna ele alınmalı, derhal ateş kesilmeli ve derhal Bosna-Hersek Devletinin ilk statüsüne dönülmelidir. Aksi takdirde, Almanya'nın, Katolik âleminin, Katolik Slovenya ve Hırvatistan'ın yaptıklarını Türkiye ve İslâm âlemi olarak, biz de Bosna için yapacağız. Bosna-Hersek'e fiilen - askeri malzeme dahil - her türlü yardımı yapacağız. Daha da devam ederseniz Arnavutluk Havaalanına 4 Müslüman ülke 25'er tane uçak göndereceğiz..." demeliyiz. İşte bu kadar! Şu şahsiyeti takındığımız anda, göreceksiniz, dünya nasıl değişecek. Şu tarihi fırsat önümüze gelmiş. Şu, "program" diye önümüze getirilen belgeye bakın Allah aşkına... Bu tek dişi kalmış canavara sadece yardımcılık yapacağız; ne isterse onu yapacağız. Böyle program mı olur?

Azerbaycan için hiçbir talep yerine getirilmedi. Ermenilere yardım edildi. Kimse Azerbaycan'a karışmayacak, Azerbaycan halkı tam serbest iradesiyle kendi yönetimini kendisi tayin edecek ve de Azerbaycan'ın savunması için, askeri yardım dahil, her türlü yardımı yapacağız.

Kıbrıs'ta federal devlet müzakerelerine derhal son verilmelidir. KKTC'nin, başta Müslüman ülkeler olmak üzere bütün dünya ülkelerince tanınması, maddeten ve manen kalkınmasının sağlanması gerekir. Tek meselemiz budur.

Batı Trakya'da, Yunanistan, tayinle bize müftü getiriyorlar; ama burada kendi patriklerini kendileri seçtiriyorlar ve ne yazık ki, bizim bakanlarımız da, gidip, o seçilmiş patriğin merasiminde selam duruyorlar...

BAŞKAN — Sayın Erbakan, 5 dakikanız kalmıştır.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Sağ olun, çok teşekkür ederim Sayın Başkan.

Batı Trakya'da camilerimiz, arazilerimiz gasp ediliyor; Lozan'ın hükümleri tatbik edilmiyor. Adaların silahsızlandırılması lazım; Ege'deki haklarımızın tanınması lazım, teminat altına alınması lazım.

Irak'tan ambargonun derhal kaldırılması lazım.

İsrail, zulümlere derhal son vermeli, Birleşmiş Milletler kararlarına uymalı, ilk adım olarak da işgal ettiği topraklardan derhal çekilmeli.

NATO, Müslüman ülkeler aleyhine dönüyor, buna mani olmak lazım. Eğer ısrar ederlerse, ayrılıp, İslam NATO'sunu kurmak lazım.

Çekiç Güç'ün derhal geri gönderilmesi lazım,

Avrupa'daki işçilerimizin dolaşım hakkı ve bütün diğer haklarının sağlanması ve güvence altına alınması, temin edilmesi lazım.

Müslüman ülkelerle, İslam Birliği'nin kurulması için bir gün kaybedilmeden gerekli adımların atılması lazım.

Bu sebepten dolayıdır ki, işte, dış politika olarak takip edilmesi icap eden yol budur.

Bir defa, programın içerisinde, modern müstemlekeciliğe ait, sömürüye ait her türlü şartlar kabul edilmiş - ki, teferruatına girmiyorum - Müslümanlara baskıya devam edeceğiz edasına yer verilmiş.

Başörtüsü zulmü hâlâ devam ediyor. Müslümanlığın gerçeğinin konuşulması yasak, Müslümanlara örgütlenme hürriyeti yok, Müslümanlara tedris hürriyeti yok, Müslümanlara inancını yaşama hürriyeti yok; nikahını müftüye kıydıramaz.

İmam-Hatip Okulları ve Kur'an kursları ihtiyacının karşılanması engelleniyor. İmam-Hatip lisesi mezunlarının, çok kabiliyetli olup, giriş sınavını kazansalar da, Harp Okuluna girmeleri yasaklanıyor.

Gene, Anayasa değişikliği teklifi içinde yer alan 24'üncü maddedeki "Müslümanlara baskı" paragrafının kaldırılacağına dair tek bir işaret verilmemiş. Sadece göz boyamak şeklinde, "hile rejimine devam edeceğiz, tahakkümü devam ettireceğiz" denmiş. Baştan sona kadar çeşit çeşit tahribat programda yer almaktadır.

Bunların başında da, ilköğretimin 8 yıla çıkarılması yer almaktadır. Yanlış anlaşılmasın, biz buna karşı değiliz, mecburi öğretimi 11 yıl yapalım, 15 yıl yapalım; ama meslek okullarında okuyan evlatlarımız 12 yaşından itibaren mesleğe hazırlanmalı; bu, el sanatıdır, bir sanatkâr böyle hazırlanmalıdır. Bunun gibi, İmam-Hatip Okulundaki çocuk da tabii 12 yaşından itibaren hazırlanmalıdır. Onun için, neden 5 yıllık ilkokulu bitirdikten sonra çocuk İmam-Hatip Okuluna veya Kur'an kursuna gitmesin. Bu nasıl demokrasi? Millet istiyor, siz önlemeye kalkıyorsunuz! Hangi hakla? *(RP sıralarından alkışlar)*

O zaman, buradaki "demokrasi" sözünüzden ne anlaşılacak?

İBRAHİM GÜRSOY (İstanbul) — Sivas olayları, Sivas!

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Düşününüz, 6 yaşındaki çocukla 15 yaşındaki çocuk...

İBRAHİM GÜRSOY (İstanbul) — Sivas'daki olaylar!

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Bunlar aynı okulda oturacaklar... Öğretmen kargaşası... Zaten paranız yetmiyor çok şükür. Ondan dolayı, bu sakim yoldan vazgeçiniz.

Bundan başka, "bütün illerimizde gençlik merkezleri kurulacak" deniyor. Temenni ederim ki, bu gençlik merkezleri, milli ve manevi değerlere bağlı gençlik yetiştirmek için kurulur; gençleri, evrensel, küresel Batı ile bütünleştirmek amacına yönelik değildir. Bunun için kurulacak merkezden hayır gelmez.

Televizyonlar ahlak tahribatı yapmamalıdır. Ne yazık ki, getirilen teklifte, yüksek kurulun sadece frekans tahsisi yapacağı ifade edilmektedir.

Muhterem milletvekilleri, aziz milletimizin kıymetli evlatları; bugün milletimiz öyle bir hükümet istiyor ki, terörü önlesin, "terörle yaşayacaksınız" demesin. Bunların nasıl önleneceği konusunda bugüne kadar çok konuştuk.

Terörü önlemek için, asıl inanç bağımızı ön plana çıkartmak mecburiyetindeyiz; devlet-millet kaynaşmasını, bayram nutkunda değil, kalplerde duyulacak şekilde geliştirmeliyiz. Bölgeye, yetenekli, şefkatli, özel eğitim görmüş kamu personeli, idareci göndermeliyiz. Terörle mücadele için ise, özel vasıflı, üstün komando eğitimi görmüş, özel dağ polisi birlikleri kurmalıyız ve bunları her türlü modern teçhizatla donatmalıyız. Kuvvetli bir istihbarat kurulmalı ve yöredeki işsizlik ortadan kaldırılmalıdır. Bunun için, Kuzey Irak'taki otorite boşluğu ve Irak'a uygulanan ambargo derhal ortadan kaldırılmalıdır.

Böylece, bütün insanlarımıza, kardeşlik, şerefli kardeşlik, isteyerek, beraber yaşama şartları hazırlanmalıdır.

Diğer yandan, milletimiz, işsizliğin ortadan kaldırılmasını istiyor. İşsizliğin bugün en büyük sebebi, yeni yatırım yapılmaması, iş sahasının açılmamasıdır. Bunlar yapılmıyor; neden? Çünkü, bu faizci ortamda yatırım yapmak mümkün değildir de, onun için. Mutlaka bu faizden vazgeçilmeli, mutlaka bu haksız vergilerden vazgeçilmeli. Cenabı Hak, bu ülkeye her türlü tabii zenginliği vermiş; bir proje seferberliği yapılarak, bütün bu projeler harekete geçirilmelidir ve böylece üretim artırılmalıdır. Yoksa, bu Hükümet Programındaki gibi, basit borsa oyunlarıyla, masa başında, Cenabı Hakkın bize verdiği nimetleri servete çevirmeden, kaynağında zenginlik olmadan, bu oyunlarla hiçbir şey olmaz.

Bir Udidem gelmişti; unutuldu, bu Programda adı da geçmiyor. Ne oldu Udidem? Karikatür oldu! *(RP sıralarından alkışlar)* Bir yeni karikatür de bu...

BAŞKAN — Sayın Erbakan, rica etsem...

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Siz kim, bunları temin etmek kim? Milletimiz, hakikaten, refah istiyor, hürriyet istiyor, itibar istiyor; temiz bir yönetim istiyor; adalet istiyor, huzur istiyor, kardeşlik istiyor. Bütün bu denemeleriniz gösteriyor ki, bunları ancak yeni bir modelle gerçekleştirmek mümkündür. Onun için, sözlerimi bağlıyorum...

Muhterem milletvekilleri, aziz milletimizin kıymetli evlatları; iki yıllık bir denemeden sonra, hâlâ, aynı şeyi bir kere daha denemenin hiçbir faydası yoktur. Türkiye'nin söylediğimiz meselelerinin çözülmesi, milletimizin isteklerinin yerine gelmesi beş kelimenin içindedir: 1) Milli görüş, 2) Âdil düzen, 3) Manen ve maddeten kalkınmış, yeniden büyük Türkiye, 4) İslam birliği, 5) Yeni bir dünya. İşte bu gerçeklerden dolayıdır ki, Refah Partisi en büyük parti olmuştur.

Şimdi, biz diyoruz ki, gelin, bu sene ekimde büyük seçimi yapalım; bundan kaçarsanız mahalli seçimlerle büyük seçimi birlikte yapalım, ondan da kaçarsanız, zaten gelecek sene, Ekim 1994'te seçimden kaçamayacaksınız. *(RP sıralarından alkışlar)* Türkiye'nin kurtuluşu budur.

O vakte kadar ne yapacağız? Biz, pek çok hükümetlere girdik; onun için, hiçbir hükümete girme heveslisi değiliz. Sözlerim yanlış anlaşılmasın diye baştan tasrih ediyorum. Kesinlikle bu şartlarda girmeyiz; ancak, diyorum ki, şu size başlangıçta tarif etmiş olduğum dünya olayları ve Türkiye'nin bu alevler içindeki halinde, geliniz, bu ısrardan vazgeçin. Siz bunu yürütemezsiniz, kan ve gözyaşından başka şey getiremezsiniz; yeniden başlayınız ve bütün partilerle istişare ederek, memleket meseleleri nasıl çözülecek, görüşülsün; nasıl bir program uygulanacak, görüşülsün... Yine bunu siz yapın; ama, bu gösterilen yolları uygulamak için biz de size yardımcı olalım Yeniden başlayın. Uzlaşma, birlik ve beraberlik...

Tekrar ediyorum ciddi bir noktadayız. Bu sebepten dolayıdır ki, bütün insanlığın mesuliyetini taşıyarak, kan ve gözyaşından kaçmak için bu teklifi getirdim.

Bu sebepten dolayı, biz, Refah Partisi olarak görevimizi yapmış bulunuyoruz. Cenabı Hak'tan, milletimize, İslam âlemine ve bütün insanlığa kurtuluş diler, sayın Meclis üyelerini, aziz milletimizin bütün evlatlarını muhabbetle kucaklarım. Allah'a emanet olunuz. *(RP sıralarından ayakta alkışlar, ANAP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Erbakan.

Sosyaldemokrat Halkçı Parti Grubu adına Sayın Aydın Güven Gürkan. Buyurun Sayın Gürkan.

SHP GRUBU ADINA AYDIN GÜVEN GÜRKAN (İçel) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, televizyonları başında bizleri izleyen sevgili yurttaşlarımız; hepinizi saygılarımla selamlıyorum.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; fevkalade kederliyim. Zannediyorum, bugün sabah yataklarından kalkan sade Türk yurttaşlarının çok büyük bir çoğunluğu, neredeyse tümü, derin bir keder içinde. Dün Sivas'ta geçen olaylar sonucunda 35 yurttaşımızı kaybetmiş olmamızın derin acısı halen yüreklerimizde.

Acı, bununla da bitmiyor. Biraz önce bir teleks aldım. Bu telekste deniliyor ki: "Dün gece saat 21.30 sıralarında bir grup terörist, Dargeçit yakınlarındaki Çelik Jandarma Karakoluna saldırarak 16 er ve erbaşımızı da şehit ettiler." Böylece, bu sabah kalktığımızda, 51 insanımızı kaybetmenin kederini yüreğimizde duyduk.

Bu keder, yalnızca bugüne özgü bir keder de değil; dün de kederliydik, önceki gün de kederliydik, ondan önceki gün de kederliydik. Son üç günde, bugün öldürülenler hariç, Türkiye'de 120 insanımız ölmüştür; bunun 40 tanesi de şehit olmuş-

tur, görevlidir. Bu keder, yalnızca son birkaç günün kederi de değildir; haftalardır, aylardır, yıllardır süregelen ve bir türlü aşamadığımız, aşmayı beceremediğimiz büyük bir kederdir.

Ülkesinde barış içinde, huzur içinde yaşamak isteyen tüm insanların gözleri buradadır. Ya bizler bu sorunları çözeceğiz, çözmeyi başarabileceğiz ya da bu sorunlar içinde ülkenin boğulmasının ağır sorumluluğunu ve vebalini taşıyacağız. Bizden başka hiç kimse, demokratik bir rejim içinde, bu sorunu çözemez. Bu sorunu çözmenin onuru da, sorumluluğu da, buradaki sade bizlere, sade insanlara ait olacaktır.

Dünkü olaylar konusunda birkaç söz söylemek istiyorum: Tabii, daha henüz sağlıklı bilgiler gelmiş değildir; doğru bir değerlendirme yapmak için zaman henüz çok erkendir. Erken teşhisler koymak, erken yargılamalarda bulunmak, olayları olduğundan daha fazla büyütebilir de... Ama dün geceden beri iki şey duyuyorum ki, bunu haksızlık sayıyorum, bu tavrı doğru bulmuyorum. Denilebiliyor ki: "Gazeteci yazar Aziz Nesin halkı tahrik etmiştir, galeyana getirmiştir ve olaylar bundan ötürü olmuştur..." *(RP sıralarından "Doğru aslında" sesleri)*

Öylesine bir biçimde ifade ediliyor ki, sanki Aziz Nesin bütün bu olayların sorumlusu...

İSMAİL COŞAR (Çankırı) — Odur, başkası değildir.

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) —... ve bu ölen 35 insan bütün bunların sorumlusu. Ne yapmıştır Nesin? Düşüncelerini, beğenirsiniz, beğenmezsiniz; düşüncelerini dinlersiniz, dinlemezsiniz...

ŞADİ PEHLİVANOĞLU (Ordu) — "Bu millet hayvandır" demiş; sen bu milletten değil misin?

BAŞKAN — Arkadaşlar, dinleyelim... Sayın Pehlivanoğlu, dinleyelim.

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Katılırsınız, katılmazsınız...

İLHAN KAYA (İzmir) — Savunmayın o adamı.

MEHMET GÜLCEGÜN (Mardin) — Bir dakika dinleyin yahu; ne söyleyecek bir dinleyin.

ŞADİ PEHLİVANOĞLU (Mardin) — Sen bu milletten değil misin?

BAŞKAN — Arkadaşlar, dinleyin... Sayın Pehlivanoğlu, dinleyin.

COŞKUN GÖKALP (Kırşehir) — Allah korkunuz yok mu sizlerin! "Adamları yakın" mı dedi?

BAŞKAN — Dinleyelim arkadaşlar... Değerli arkadaşlar... Sayın Gökalp, oturun lütfen yerinize.

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Ama nihayet, yapılan tahrik ve galeyandan bahsedebilmek için, birilerinin içine dalınır ve o insanların asla kaldıramayacağı ağırlıkta, amaçlı olarak sözler söylenir.

Oysa yazar ve düşünür, kendisini dinlemeye hazır bir gruba, barışçıl bir biçimde onların da bir kısmı belki bunu onaylıyordu veya onaylamıyordu ne söylemek

istiyorsa, onu anlatmıştır ve orada bir olay olmamıştır, orada bir tahrik, orada bir galeyan olayı söz konusu değildir. Beğenmemişlerdir, beğenmemişlerdir, ama dinlemişlerdir ve olayın aslında orada bitmesi gerekir.

Olaydaki tahrik ve galeyan oradan kaynaklanmıyor. Sonra, bilemediğimiz, ama varlığını çok uzunca bir süredir hissede geldiğimiz birtakım odaklar, bu sözleri - ne söylenmiştir, bilmiyorum - yayarak, saptırarak ve organize ederek halkı tahrik etmişler ve galeyana getirmişlerdir. Asıl vahim olanı da işte budur.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; sonra deniliyor ki, "Vali niye izin verdi?"

Vali, Pir Sultan Abdal'ın anılmasına ya da başka bir düşünürün, yazarın barış içerisinde anılmasına - Mevlana'sı olabilir, Yesevi'si olabilir, başka herhangi birisi olabilir - neden engel olsun ki! Bunu engellememiş olmaktan ötürü neden suçlansın ki!

Ayrıca, burada ve dün gece Dargeçit'te saat 21.30'da meydana gelen olayda sürekli bir şeyi yaşıyoruz ve bunu bir biçimde aşmak zorundayız. Biz aşmak zorundayız, başkası değil, başkası aşamaz. Bir büyük devlet yetmezliği yaşıyoruz. Devletimiz yetmiyor, böyle olayların ortaya çıkmasını engellemeye, böyle olayları önlemeye ya da bunların zarar vermesini... *(ANAP ve RP sıralarından alkışlar)*

Bir dakika, izin verin...

BURHAN KARA (Giresun) — Devletle ilgisi yok bunun.

İBRAHİM GÜRSOY (İstanbul) — Aciz değildi de, bu durumlara niye düştük?

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Devlet yetiyor, Hükümet yetmiyor... Hükümet acz içindedir.

BAŞKAN — Değerli arkadaşlarım, lütfen dinleyelim. Burası bir Parlamento ve bu da Parlamento kürsüsüdür; herkes fikrini söyleyecektir, lütfen dinleyiniz!

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Olaylar, dün, yani perşembe günü...

FAİK ALTUN (Antalya) — Görevinizi yapmadınız!

BAŞKAN — Değerli arkadaşlar, lütfen... Kürsüdeki hatibi dinleyelim efendim. Sayın Gürkan, devam ediniz efendim. Susunuz arkadaşlar.

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, şimdi, devletin güçlenmesi, devletin işlevlerini yerine getirmesi, devletin, ülkemizde insanların ölmemesini sağlaması için, ortak bir biçimde düşünme, çareler arama yerine; "devletin şu şu konularda zaafları var" denildiğinde tepki göstermekle ya da insanı devlet düşmanlığıyla suçlamakla nereye varırız, neyi çözeriz ve bizi dinleyen yurttaşlar bu tartışmadan hangi umudu üretebilirler? Eğer, bu ülke bütünüyle bizim siyasal kararlarımıza terk edilmişse; esenliği, barışı, huzuru, güveni buna bağlı ise, ne gerekiyorsa onun üstünde konuşmak zorundayız ki, çözüm bulalım. Devletimizi daha iyi işler hale getirmek, insanlarımızı daha iyi koruyabilecek ölçüde, zihnen ve araç gereçle donatmak, daha iyi eğitmek; bütün bunlar bizim görevimiz değil de, kimin görevi olabilir ki?

FAİK ALTUN (Antalya) — Görevinizi yapmadınız...

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Olay, perşembe günü oluyor. Bu sorun bugünün sorunu değil, bunu hepimiz biliyoruz; çok uzun yıllardır gelen bir sorun. Onun için, "şu hükümet, bu hükümet; şu kişi, bu kişi suçludur" demekle, sorunları çözebileceğimize inanmıyorum. Panel perşembe günü oluyor ve cuma günü insanlar, öğle saatlerinde çeşitli yerlerde toplanıyorlar, bu görülüyor ve ortalığın gergin olduğu, kışkırtmaların olduğu ve beklenilmedik şeylerin gelişebileceğini, neredeyse orada yaşayan herkes görüyor ve vahim kundaklama olayı, insanların boğularak öldürttürülmesi olayı akşam saatlerinde oluyor ve sekiz saat, dokuz saat, her ne işe, on saat, bu olayı önleyebilecek önlemleri, çareleri bulamıyoruz ve 35 tane insanımız, feci bir biçimde - çoğu boğularak - yaşamını yitiriyor.

Bu olayda kolaydır tabii İçişleri Bakanını suçlamak, yeni Başbakanı suçlamak, Hükümeti suçlamak, Emniyet Genel Müdürünü, Emniyet Müdürünü, Valiyi suçlamak tabii kolaydır. Ama her şey düzgün gidiyor olsaydı, böyle olaylara ülkenin hiçbir yerinde, hiçbir zaman rastlanmıyor olsaydı ve aniden, birden, bir yerde, diyelim ki, Sivas'ta olsaydı, diyebilirdik ki, işte bu insan suçlu, bu kişi suçlu, bu sebep oldu. Dargeçit'te de...

ALGAN HACALOĞLU (İstanbul) — İki yıldır İktidarsınız.

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — İki yılın meselesi de değil, oniki yılın meselesi de değil ve tutun ki, bu Hükümet suçludur... Bu Hükümetin suçlu olması, çözümü birlikte aramamızın engeli midir, birlikte düşünmemizin engeli midir? *(Alkışlar)*

COŞKUN GÖKALP (Kırşehir) — Taviz üstüne taviz verildi; her cuma namazında bu olaylar oldu; ama Hükümet sessiz kaldı...

BAŞKAN — Değerli arkadaşlar, sakin olun, yerinizden konuşmayın. Devam ediniz.

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Olaylar âdeta "geliyorum" dediği halde, önleyici gücü gösteremedik.

Bu olaylarda belki tek teselli duyacağımız şey, bunun çeşitli inanç grupları arasında bir karşılıklı kıyıma varmamış olmasıdır. Bu, tabii, 35 insanın çok kötü koşullarda ölmesinden duymuş olduğumuz acıyı ve elemi hafifletmiyor; ama, hiç değilse, etkileri çok uzun on yıllar, belki daha da uzun süreler gidecek ölçüde, inanç gruplarının birbirini kıyması yaşanmamıştır.

URAL KÖKLÜ (Uşak) — "Gazamız mübarek olsun" diyorlar birbirlerine.

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Aslında, Anadolu halkı, çeşitli etnik özellikleriyle, çeşitli kimlik özellikleriyle, çeşitli inanç özellikleriyle, birlikte ve bir arada yaşamasını yüzyıllardır, beceregelmiş bir toplumdur. Eğer bu insanlar, yan yana köylerde, yan yana kahvelerde, yan yana evlerde kavga etmeden yaşayabiliyorlarsa; ama bir gün, Sivas'ta olduğu gibi, Maraş'ta olduğu gibi, Çorum'da olduğu gibi olaylar buna rağmen yaşanabiliyorsa, o halde topluma taşıdığımız politik değerlerde, topluma taşıdığımız üslupta, yaklaşımda, biz politikacılar olarak belli bir sorumluluğu taşımak zorundayız. Sadece politikacılar değil belki, basmada, ya da kamuyla kim temas halindeyse... Çünkü, bu insanları kendi hallerine bıraktığımız-

da, baş başa bıraktığımızda, yan yana da evleri olsa, köyleri yan yana da olsa ve birbirlerinin inançlarını kabul etmiyor dahi olsalar, birlikte, barış içinde, huzur içinde ve dayanışma içinde yaşayabiliyorlar; ama, nasıl değerler taşıyorsak topluma, nasıl politik değerler taşıyorsak topluma; bu, kendiliğinden var olan ve kendiliğinden filizlenen ve kendini koruyan barış ortamı, işte böyle vahim olaylara dönüşebiliyor.

Değerli arkadaşlarım, bu Hükümet, Türkiye Cumhuriyetinin 50'nci Hükümetidir. 10, 20, 30, 40, 50 gibi sıfırlı rakamlar, bir yeni başlangıç, yeni bir umut aşılar insanlara. Zannedilir ki, 50'nci Hükümetle birlikte, 49'uncusundan çok daha farklı, çok daha etkin, çok daha becerikli bir hükümet gelir, böyle bir umut uyandırılır. Her bir başlangıcın getirdiği büyük bir umut olur. Onun için Türkiye Cumhuriyetinin, Pazartesi günü Meclisten güvenoyu isteyecek 50'nci Hükümeti de, bir anlamda, hepimizin umut hükümeti olmak durumundadır. Ülkenin var olan büyük sorunlarını aşması konusunda, bu Hükümete, şans dilemekten, yardım vaat etmekten ve güven göstermekten başka elimizden bir şey gelmiyor.

Türkiye'nin esenliğe çıkıp çıkmayacağı, iç barışını koruyup koruyamayacağı, bütünlüğünü sürdürüp sürdüremeyeceği, refaha ve mutluluğa erişip erişemeyeceği, başka hükümetlerde olduğu, gibi, bir ölçüde, 50'nci Hükümetin de becerisine, şansına ve çabasına bağlıdır. Bunun için, 50'nci Hükümetin sunduğu Programın birçok noktasıyla anlaşmıyor olmamıza rağmen, birçok noktasına itiraz ediyor olmamıza rağmen... *(CHP, RP ve ANAP sıralarından alkışlar)* bu Hükümete, daha henüz güvenoyu almamış bu Hükümete, toplumla birlikte, biz bir kredi açmak istiyoruz; bu ağır sorunları aşma konusunda Hükümeti görevlendirmek istiyoruz.

HASAN DİKİCİ (Kahramanmaraş) — Vade ne kadar?

BAŞKAN — Değerli arkadaşlar, lütfen...

Devam ediniz Sayın Hatip.

AYDIN GÜVEN GÜRKAN — (Devamla) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; etnik sorun, inanç sorunu, mezhep sorunu, bir ülkenin yaşamak şanssızlığında kaldığı en büyük sorunlardır. Ülkeler, genellikle, başka sorunları aşmakta daha becerili oluyorlar; ama, etnik sorun inanç sorunu, din sorunu, mezhep sorunu olduğu zaman, ne yazık ki pek çok ülke, bu büyük sorunları aşma becerisini gösteremiyor ve o sorunların içinde boğulup gidiyor.

Bugün, Türkiye, bu iki büyük sorunu da, bir anlamda yaşamak durumundadır. Bu sorunları, barış içinde çözebilmesi, ülke bütünlüğü, birliği, dayanışması, hoşgörüsü, içinde çözebilmesi; büyük ölçüde, çok büyük ölçüde bir siyasal beceriyi, seziyi ve cesareti gerektiriyor.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; bugün, dün yaşanmış olan olaylar nedeniyle başka bir konuya zaman ayırmak zorunda kalsak da, Güneydoğu Anadolu'da yaşanan ve ülkenin yavaş yavaş başka yerlerinde de yaşanmaya başlayan sorunun büyüklüğünü ve önemini göz ardı etmememiz lazım. Eğer bu sorun bir biçimde çözülecekse, şimdiye kadar yaptıklarımızdan, gösterdiğimiz yaklaşımlardan, bakış açılarımızdan ve uyguladığımız yöntemlerden farklı şeyler yapmak zorunluluğu vardır. Her gün, sayısız insanın şu ya da bu biçimde ölmüş olmasının getirdiği ders-

leri alıp, yeni yaklaşımlar geliştirmek zorundayız. Sorun, Parlamentomuzda çok konuşulduğu için, bir kez daha bütün ayrıntısıyla üzerinde durmak istemiyorum; ama, iki tane önerim var:

Birincisi, bu terör durmalıdır. Bu terörü yapanlar, bu terörü durdurmalıdırlar. Çünkü, bu terörle varılabilecek herhangi bir nokta yoktur. Şimdiye değin, hiçbir terör örgütü, ne kadar destek alırsa alsın, ne kadar güçlü olursa olsun, halk içinde ne kadar benimsenmiş olursa olsun, bir devleti yenmeyi beceremememiştir. Üstelik tüm Türk insanlarının, tüm Türkiye insanının amacı, temel hedefi, isteği, arzusu, barış içinde, eşitlik içinde birlikte yaşamaktır. Terör sadece kan akıtır, terör sadece acı verir, elem verir, keder verir; ama, sonunda terörle bir yere varmak mümkün değildir.

Bu terörü yapanlar, eğer, bu terör yoluyla Kürt kökenli insanlarımızın esenliğini sağlamak istediklerine inanıyorlarsa, eğer gerçekten Kürt kökenli insanlarımızın kimi taleplerinin, kimi isteklerinin demokratik bir biçimde karşılanmasını istiyorlarsa, çektikleri kimlik sıkıntılarının aşılmasını istiyorlarsa, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da var olduğunu iddia ettikleri ihmallerin kaldırılmasını arzu ediyorlarsa, hiçbir yere varamayacak olan bu terörü durdurmalıdırlar.

Ama mesele bununla biter mi? İşte meselenin yeni olan noktası da budur ve burada, Sayın Başkan, siz Meclis Başkanımıza ve Cumhurbaşkanımıza büyük görevler düşmektedir. Elbette orada güvenlik güçlerimiz, ülkeyi korumak için, terör karşısında düzeni ve insanları yenik düşürmemek için, elden geldiğince can güvenliğini sağlayabilmek için kahramanca mücadele edecekler ve biz de onlara sonuna kadar, her koşulda destek vereceğiz ve bu yolda canlarını kaybetmiş insanları her zaman minnetle, saygıyla anacağız; ama, bunlar sorunu çözemez. Bunlar, sorunun vahim olmasını önlerler; bunlar, ülkenin bölünmesini önlerler, bu kahramanca görevi yerine getirirler; ama, bunlar, tek başına sorunu çözemezler. Sorunun çözümü için yeni bakış açılarına ihtiyaç vardır. Bu, sancılı bir süreç olacaktır sayın milletvekilleri.

Bugüne değin biz, etnik kökenlerimizi, hatta İnanç farklılıklarımızı, bir anlamda, bir siyasal kararla, istekle, arzuyla geride bırakarak, cumhuriyetin kuruluşunda yeni bir kimlikte buluştuk ve çok uzun yıllar, on yıllar boyunca, bununla, barış ve esenlik içinde yaşamayı becerebildik. Buna "yanlıştı" demiyorum; doğruydu. Bir büyük siyasal kararlılık ve iradeyle herkes, kendisine özgün kimlik özelliklerini, etnik özellikleri, inanç özelliklerini bir anlamda geride tutarak yeni bir kimlikte buluştu; bunu gönüllü olarak kabul etti; ama, elimizde olmayan nedenlerle farklı bir dünyaya geldik. Bu farklı dünyada, insanlar, artık eskisi kadar, kendi özgün kimliklerinin, bizim geride bıraktığımız köken kimliklerinin unutulmasına rıza göstermiyorlar. Bunu, bazen demokratik amaçlarla istiyorlar, bazen de, her yerde artan "mikro milliyetçilik" dediğimiz ve kimsenin kimseyi en sonunda yanında tutamayacağı yanlış bir rüzgârın etkisiyle istiyorlar, ama istiyorlar ve artık bence, geçmişte başarıyla uyguladığımız anlayışı çok fazla sürdürebilme şansımız yoktur.

Çözüm, bence, bilim adamlarıyla, ilim adamlarıyla, politikacılarla, köşe yazarlarıyla, etnologlarla, Kürt liderleriyle, politik liderlerle, Sayın Meclis Başkanımızın ve Sayın Cumhurbaşkanımızın toplanarak, bütün görüşleri alarak, bu kanın durdurulmasını sağlayacak yeni yaklaşımları bir proje haline dönüştürmesi ve bunu,

sonra, tüm partilerin siyasal liderleriyle baş-başa konuşarak, tartışarak bir çözüm getirmeleridir.

HÜSEYİN ERDAL (Yozgat) — Aziz Nesin, millete "aptal" diyor...

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Bu, sancılı bir süreç olacaktır. Bir anlamda, Türkiye'yi, yeni bir biçimde tanımlayacağız, yeni bir biçimde tanımlamak zorunda kalacağız. Bugüne kadar fark etmediğimiz varlıkları fark edeceğiz, kabul edeceğiz; ama, onunla birlikte, barış içinde yaşama irademizi de söyleyeceğiz.

Onun için, eğer yüzlerce ve binlerce şehidimizin kanının boşa gitmesini istemiyorsak, eğer yüzlerce ve binlerce insanımızın ölmesini istemiyorsak, sizin başkanlığınızda, Sayın Cumhurbaşkanımızın başkanlığında, yeni yaklaşımları oluşturabilecek, ciddi, içten çözüm getirici bir proje üretilmesine büyük ihtiyaç vardır. Bu projeyi siz üretin; biz siyasal partiler, onu uzlaşmalarla benimser, kabul eder ve tüm Türkiye toplumuna taşırız. Bu sancılı süreç, ancak böyle aşılabilir.

HÜSEYİN ERDAL (Yozgat) — Hükümet ne iş yapacak?

COŞKUN GÖKALP (Kırşehir) — Anayasada böyle bir yetki var mı?

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Sayın milletvekilleri, bazı sorunlar Hükümet sorunudur, bazı sorunlar ise devlet sorunudur, ülke sorunudur, hepimizin geleceği sorunudur ve bu sorun, böylesine büyük boyutlu bir sorun, sadece bu Hükümete değil, aslında hiçbir hükümete emanet edilmemelidir. Bunu, bütün siyasal partiler, uzlaşmalarla ve birbirleriyle bir zıtlaşmaya girmeden, çözüm getirmek amacıyla bulmak zorundadırlar. *(RP sıralarından alkışlar)*

Sayın milletvekilleri, bir önemli sorunumuz da, inanç özgürlüğünün yaşama geçirilmesinde, uygulanmasında, henüz aşamadığımız, çözüme ulaştıramadığımız derin ve büyük sorunların varlığıdır. Eğer, bu sorunları da bir biçimde aşamazsak, çeşitli inanç grupları arasındaki gerginliği ve kutuplaşmayı önleyemeyiz.

Bir başka inanç grubuna ait pek çok sorun bu kürsüden dile getirilmiştir, bilinmektedir; ama, Alevi dediğimiz yurttaşlarımızın, gerçekten, çok ısrarla dile getirdikleri bazı ciddi sıkıntıları vardır ve bu sıkıntılara, iç barışımızın sağlanması açısından giderici çözümler bulmak zorundayız.

Bunlar diyorlar ki: "Devlet bir inanç tekelciliği yapmaktadır, bu inanç tekelciliğine yardım etmektedir. Bizim varlığımızı göz ardı etmektedir. Bizim ihtiyaçlarımızı karşılamamaktadır." Diyanet İşleri Başkanlığın, bu inanç grubundaki insanların ihtiyaçlarını yok varsaymakta, onların kimliklerine gerekli önemi vermemektedir."

Bunlar demektedir ki: "Zorunlu din dersleri yoluyla, çocuklarımıza, başka inanç sistemleri ve değerler aşılanmaktadır ve biz buna razı olmak istemiyoruz."

Bunlar demektedirler ki: "Devletin din görevlileri, büyük ölçüde bizim de paramızla finanse edildikleri halde, yalnızca kendilerinin kabul ettiği bir inanç sistemini toplumda yaymakta, bu ihtiyacı karşılamakta, bizim ihtiyacımıza yanıt vermemektedir."

Bütün bunları, bir demokratik platformda tartışıp, Meclis uzlaşmalarıyla, toplum uzlaşmalarıyla bir çözüm getirmemiz lazım. Eğer, bu sorunları aşamazsak, var

olan etnik kutuplaşmaya, var olan etnik yabancılaşmaya ve onun yarattığı teröre ek olarak bir de inanç grupları arasında iç barışın bozulmasından kaygı duyarım.

Bir önemli sorunumuz da, Hükümetimizin Parlamentoyla birlikte, toplumla birlikte baş etmek, çözüm getirmek zorunda olduğu bir önemli sorun da - ki, toplumlar bunu da çok ender yaşarlar - Almanya'da, Avrupa'da yaklaşık 3 milyon insanımıza karşı yürütülen, kolay durmayacağı anlaşılan ve sonuçları, ülkemiz için de, toplumumuz için de çok vahim olabilecek ırkçı saldırılardır.

FAİK ALTUN (Antalya) — Programı unuttun Hoca!

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Eğer, bu ırkçı saldırılar bir biçimde durdurulamazsa, korkarım ki, Avrupa-Türkiye bağlantısı ve Türkiye'nin Avrupa bütünlüğü içinde yer alma iradesi çok önemli ölçüde zedelenecek ve Türkiye başka istikametlere sürüklendirilecektir.

Aslında PKK'nın Avrupa'da başlatmış olduğu terör, birçok insan tarafından "akılsızca" diye adlandırılıyor. Deniliyor ki: "Kendisine puan getirmeyecek olan, Avrupa kamuoyunun ve hükümetlerinin desteklemediği birtakım eylemlere girmek suretiyle, PKK yanlışlık yaptı." Oysa, ben öyle düşünmüyorum. PKK, aslında bunu bilinçli olarak yaptı ve SHP...

MELİKE TUGAY HAŞEFE (İstanbul) — "K" harfi "Ka" okunur.

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — "Ke", okunur.

Bilinçli olarak yaptı ve asıl amacı, Türkiye'nin Avrupa'dan dışlanmasını sağlayıcı bir süreci başlatmaktı. Eğer Avrupa, ülkemizin içinde yaşayan etnik grupların bir çatışma alanı haline dönüşürse ve çatışma Avrupa'ya taşınırsa, Avrupa'nın, Türkiye ile olan bağlarının ve ilintilerinin kopartılmasının gerekeceği, Avrupalılarca buna gerek görüleceği çok açık bir gerçektir. Onun için, oradaki saldırılar, orada salınan korku, yalnızca 3 milyon insanımıza yönelik bir saldırı değil; aynı zamanda, Türkiye'nin var olan konumuna yönelik onun Avrupa bütünlüğü içinde yer alma iradesine yönelik bir saldırıdır da; bu nedenle, çeşitli grupların bir araya gelerek, işbirliği yaparak bu saldırıyı yürütüyor olmaları çok anlaşılabilir bir olgudur.

Sayın milletvekilleri, biraz şöyle serinkanlı düşündüğümüz zaman, toplum olarak bir büyük korku içinde yaşamak zorunluluğunda kaldığımızı görmek ve itiraf etmek durumundayız. Şöyle bir düşünelim: Bu kadar büyük sorunları - tekrar altını çizerek söylüyorum - bu kadar önemli sorunları yalnızca Hükümetin çözmesini beklemek, sorunları hafife almak anlamına gelir. Yaşadığımız sorunlar, çok büyük uzlaşmaları, çok büyük birliktelikleri gerektirecek boyuttadır.

Şimdi şöyle bir düşünelim: Bu toplumda, ne kadar çok insan, ne kadar çok korkuyla bir arada yaşamak zorunda kalıyor?

Avrupa'da yaşayan 3 milyon Türk yurttaşı, her an bir ırkçı saldırıya uğrayabileceği korkusu içinde yaşıyor ve onun, tabii, buradaki yakınları, büyük bir korkuyu bölüşüyorlar.

Askerlik yaşına gelmiş milyonlarca genç ve ailesi, bugün Türkiye'de büyük bir korku içinde yaşıyor. Ülkenin bir dağında öldürülmenin ve kardeşleriyle bir savaşın

içine sürüklenmenin korkusuyla yaşıyor, tabii, aileleri de onunla birlikte aynı korkuyu bölüşüyorlar.

Dağda, kendilerince bir savaş götüren, kendilerince iyi iş yaptıklarına inanan binlerce, onbinlerce genç, korku içinde yaşıyor.

Güneydoğu ve Doğu Anadolu'da yaşayan milyonlarca yurttaşımız, bugün büyük bir korku içindedir; şu ya da bu taraftan, şu ya da bu örgütten, şu ya da bu kişi tarafından bir biçimde zarara uğratılmanın korkusunu yaşıyorlar; sürülmenin korkusunu yaşıyorlar; bir kurşuna kurban gitmenin, gözaltına alınmanın korkusunu yaşıyorlar.

Bazı büyük kentlerde başlamış bulunan etnik gerginliklerin patlayacağı korkusu, orada yaşayan insanlarımızı da derin bir korku içine itiyor.

Kökten dinci bir saldırganlığın başlayabileceği korkusu, bugün milyonlarca insanın yüreğinde bir büyük kara korku olarak varlığını koruyor.

Çeşitli, sıra dışı, aykırı düşünceler öne süren insanlar, kendilerine bir kötülüğün yapılacağının derin korkusunu taşıyorlar.

Hak arama yollarını zorlayan binler, kaba kuvvet ve şiddetle karşılaşacağının korkusunu taşıyorlar.

Faili meçhul bir cinayete gitme korkusu içinde, belki onbinler ve yüzbinler yaşıyor ve nihayet, teröre karşı yiğitçe direnen yüzbinlerce güvenlik görevlisi, yöneticisi ve onların aileleri de bir büyük korku içinde yaşıyorlar.

Şimdi, böylesine, her insanın, bir biçimde, gelecekle ilgili derin korkular taşıdığı bir toplumda, ekonomik gelişmeyi, refahı ve mutluluğu sağlayabilmemiz mümkün değildir, iç barışı da koruyabilmemiz mümkün değildir. Onun için bütün bu rakamları topladığımızda, bütün bu insanların, bir biçimde, anonim güçler tarafından tehdit edildiğini, korku içinde, tehlike içinde bırakıldığını düşünürsek, temel sorunumuzun, temel amacımızın, korkusuz bir toplum yaratmak olduğu kendiliğinden ortaya çıkar.

Tekrar altını çizerek söylüyorum ki, bu, çok yeni yaklaşımlara, Türkiye'nin bir anlamda kendini yeniden tanımlamasına ve bu tanımlamayı, partilerin ve toplumun kesitlerinin kabul etmesine bağlıdır. Aksi takdirde, var olan çerçeveyi aynen koruyarak bu korkuları silebilmemiz, ne yazık ki, mümkün değildir.

HÜSEYİN ERDAL (Yozgat) — Sayın Gürkan, toplumu siz tanımıyorsunuz; ama, toplum sizi iyi tanıyor!

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Değerli Başkanım, sayın milletvekili arkadaşlarım; bir noktada daha görüşlerimi açıkladıktan sonra, Programla ilgili birkaç söz söylemek istiyorum; yani, somut... Tabii, bütün bunlar da Programın bir parçası. Nihayet pazartesi günü güven oylamasından geçecek olan bu Hükümet, bu sorunların çözülmesinde, tek başına olmasa da, önemli ölçüde sorumluluğu taşıyacaktır.

Değerli Başkanım, sayın milletvekilleri; görünen odur ki, Kıbrıs, tarihi bir dönemecin eşiğindedir; iki kesimli, iki toplumlu, siyasal eşitliğe dayalı bir federatif çözüme artık ulaşılamayacak gibi gözükmektedir. *(RP sıralarından alkışlar)*

RECEP KIRIŞ (Kahramanmaraş) — Neden Programda öyle?

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Çünkü, Batı dünyası federatif çözüm demiyor. Çünkü, Batı dünyası, Kıbrıs Türk toplumuyla Rum toplumunun siyasal eşitliğini tanımamak haksızlığını inatla sürdürdüğü için, bir toplumun temsilcilerini tüm Kıbrıs'ın meşru temsilcisi olarak kabul etmek bağnazlığını, körlüğünü, haksızlığını, inatçılığını gösterdiği için, Kıbrıs sorunu bir açmazdadır, bir çıkmazdadır ve bir çözümsüzlüktedir.

Sayın Denktaş'ın, burada yaşadığımız isyanları, serzenişleri de, aslında, Kıbrıs sorununun ciddi bir çözümsüzlük içinde olduğunu göstermektedir. Bu durum, kuşkusuz, yeni çözümleri gündeme getirmeyi gerektirecektir; ama, bu da, Türkiye'ye yeni sorunları beraberinde getirecektir.

Eğer bu sorunlar birlikte göğüslenmezse, Batı'nın da desteğiyle, Bosna-Hersek'te olan olaylardan da cesaretlenerek, Kıbrıs Rum kesiminin ve Yunanistan'ın bir çılgınlık yapabileceğinin kaygısını gerçekten içimde taşıyorum.

Bosna-Hersek olayı, o kadar kötü, sonuçları o kadar ağır bir sinyal vermiştir ki, - kuşkusuz, Azerbaycan-Ermeni ihtilafı, Karabağ ihtilafı da aynı yönde yorumlanabilir - öylesine kötü bir sinyal vermiştir ki, pekâlâ, Kıbrıs Rum yönetimi ve Yunanistan, şiddet yoluyla - Batı'nın desteğiyle birlikte - sorunları çözme gafleti içine düşebilir. Bosna-Hersek'te Sırpların yaptığının ve Sırpların yapmasına izin verilenlerin, Rumlardan ve Yunanlılardan esirgeneceği konusunda hiç bir güvence yoktur. *(RP sıralarından alkışlar)*

O halde, böylesine büyük sorunlarla karşı karşıyayız. .

Sayın milletvekilleri, biraz önce Sayın Erbakan, nüfus artışı ve aile planlamasına karşı çıktı; ama, bence, bu saydığım ve aşmak zorunda olduğumuz sorunlar kadar, en az bunlar kadar önemli bir sorun da, Türkiye'nin yüksek nüfus artış hızı sorunudur.

Bu sorunun boyutları o kadar büyüktür ki, siyasal düzen ve sosyal düzen, nüfus artış hızını bir ölçüde kontrol edip edemeyeceğimize büyük ölçüde bağlı kalacaktır.

Sayın milletvekilleri, eskiden kapalı bir ekonomide yaşıyorsanız, teknolojik gelişmeler de ağır gidiyorsa ve kırsal bir yaşam biçimi benimsenmişse, nüfus artış hızı, bir ülke için o kadar büyük bir sakınca olmayabilirdi; ama, bugünkü dünya düzeni, dünyaya açık bir toplum istiyorsa, teknolojilerin hızla, ama hızla takip edilmesini gerekli kılıyorsa, bireye dayanan yarışmacı bir toplumu öngörüyorsa, kırsal dayanışma yerine bireye dayanan yarışmacı bir toplumu öngörüyorsa, Türkiye'nin bugünkü nüfus artış hızıyla sorunlarını alt etmesi pek mümkün gözükmemektedir. Durmaksızın, yeni değerlerden ve teknolojideki büyük devrimden söz ediliyor; bunu kavramak ve gereklerini yapmak zorundayız.

Bugünkü teknolojik gelişme iki sonucu beraberinde getiriyor:

Birincisi: Artık, bu teknolojik gelişme, yüzde 2,5'lik, 2,6'lık, 3'lük bir nüfus artış hızına ihtiyaç duymayacak bir yenileşme, bir teknoloji anlayışıdır.

İki: Çıplak emeğe, yani yetiştirilmemiş, eğitilmemiş, özel niteliklerle donatılmamış emeğe, bugünkü teknoloji ihtiyaç duymamaktadır.

Biz, şimdi her yıl nüfusumuzu yüzde 2, 2,5; 2,6 artırarak, teknolojik redde uğramaya ve büyük kentlerin varoşlarında gelecekten umut beklemeyen milyonlarca işsiz kitlelerini yaratmaya devam edersek, bunun sonucunda, siyasal, sosyal ve ekonomik düzenimizi ayakta tutmamız mümkün olmayabilir. Buralarda her türlü radikalizm ve her türlü şiddet, kaynak bulur ve ülkenin ekonomik, sosyal ve siyasal düzeni için bir tehdit oluşturur; kentler yaşanmaz hale gelir ve yarattığınız büyümeyi, yarattığınız yeni geliri, yarattığınız yeni gelişmeyi yeniden büyümeye dönüştürmek yerine, bu işsiz ordularını beslemeye ayırmak zorunda kalırsınız bütün sosyal ve siyasal gerginlikleriyle...

Onun için, nüfus artış hızına, yeni Hükümetimizle birlikte, eskisinden çok daha büyük ölçüde önem vermemiz gerektiğini ifade ediyorum.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; bu Programla ilgili bazı eleştirileri ve tamamlamaları yapmak istiyorum. Demokratik bir toplumda, içinde yer aldığımız bir Hükümetin Programı hakkında görüş bildirmek, eksiklik ve noksanlıkları söylemek ve Hükümet uygulamalarında bunların giderilmesini istemek, zannediyorum çok doğal bir haktır ve bununla, Hükümet ve ona destek veren siyasal partiler arasındaki güven ilişkisi zedelenmiş olmaz.

Bu Programda - açıkça söylüyorum ki - Birinci Koalisyon Protokolünden ve Birinci Koalisyon Hükümetinin Programından farklı olarak demokrasi, demokratikleşme, insan hakları, çok zayıf bir söylemle, çok soyut, önem ve öncelik derecesi çok düşük bir biçimde söylenmektedir. *(RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Tabii, bu, bizim için son derece önemli bir sorundur. Elbet, ekonomik işletmeleri verimli hale getirmek ve bunun, için gerekiyorsa, özelleştirmeler yapmak da, elbette, eğer ülkenin esenliği gerekiyorsa, yapılması gerekli bir şeydir; ama, bence, bundan çok daha önemlisi, bu ülkede yaşayan insanların, temel hak ve özgürlüklerle donatıldığı, demokratik güvenceler altında yaşadığı, korkulardan arındırılmış oldukları ve tüm insan haklarını kullanabildikleri bir toplumu yaratmaktır. Bunu, bir işletmenin özelleştirilmesinden daha az önemsiz saymak, daha geri planda tutmak, bence, ülke sorunlarına gerçekçi yaklaşmak anlamına gelmez; ama, inanıyoruz ki, SHP kanadı ve Hükümetimiz, Türkiye'de insan haklarının güçlendirilmesi, demokratikleşmenin hızlandırılması yolunda üstüne düşen görevi, elden geldiğince yapacaktır.

Hükümet Programında biraz kuşkuyla ve kaygıyla karşıladığımız bir nokta da, verginin yaygınlaştırılması ve bu amaçla vergi oranlarının düşürülmesinin ifade ediliyor olması, ama aynı zamanda da vergi yükünün artırılacağının onunla birlikte söyleniyor olmasıdır.

Vergi yükünden kastettiğim, vergi verebilecek insanlardan, katmanlardan, gelir gruplarından daha çok vergi alarak, devletin ihtiyaçlarını karşılayabilecek geliri

sağlamaktır. Eğer bugün birçok şey özelleştirilmek, satılmak durumunda kalmıyorsa, bu, bir ekonomik verimliliğin gereği olmaktan çok, yeterli, güvenilir ve hakça bir vergi düzeninin sağlanamıyor olmasındandır.

Şimdi, Hükümet diyor ki, "vergi oranlarını indireceğim; ama, yaygınlaştıracağım."

Vergi oranlarını indirmek, bir anlık bir şeydir; yarın indirirsiniz ve yürürlüğe girer; ama, vergi tabanını yaygınlaştırmak, çok uzun bir süreçtir. Türkiye, uzun yıllardır bu gayret içinde olduğu halde, bunu yeterince, bir türlü başaramamıştır. O halde şimdi, hemen, kısa süreli hedefi yapıp, vergi oranlarını düşürürsünüz vergiyi yaygınlaştıracağım diye; ama, onun sonunda, toplumun verdiği tüm vergi yükünü, özellikle vergi verebilecek durumda olanların katlanmak zorunda oldukları vergi yükünü de hafifletmiş olursunuz. Türkiye'nin buna tahammülü yoktur. Tüm Avrupa ülkeleri içinde, tüm OECD ülkeleri içinde, toplumdan ve yurttaşından en az vergi alabilmeyi beceren devlet, Türkiye Cumhuriyeti Devletidir. En ileri kapitalist ülkelerde, en gelişmiş kapitalist ülkelerde, sermayenin en yoğun biçimde korunduğu ülkelerde dahi, tüm OECD ülkelerinde dahi, Türkiye'nin bugün aldığı vergiden daha yükseği, çok daha yükseği alınabilmektedir.

COŞKUN GÖKALP (Kırşehir) — Niye almıyorsunuz Sayın Hocam; korkuyor musunuz?

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Daha az... Alsınlar diye söylüyorum. Onların görevi... Alacaklar... Alacaklar...

BAŞKAN — Arkadaşlar, dinleyelim.

Sayın hatip, devam edin.

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Bunun yapılmamasının sonuçları, bizi, Sosyaldemokrat Halkçı Parti olarak çok yakından ilgilendirir. Çünkü, biliyoruz ki, bunun yapılmaması halinde ilk feda edilecek şey, sosyal devlettir; bunun yapılmaması halinde ilk feda edilecek şey, bence, eğitim ihtiyaçlarıdır, sağlık ihtiyaçlarıdır; yani, çok geniş kitlelerin bir zorluk içinde kalmadan yararlanmak hakkına sahip olduğu hizmetlerdir. Onun için, vergi yükünün hem adil olması - çok kazanandan çok, az kazanandan az alınması - hem yeterince düzeyde alınması ve hem de bunların bir kısmının korumasız kitleler için kullanılması, bizim vazgeçemeyeceğimiz bir erektir ve bunun takipçisi olacağız.

Hükümet Programında, sübvansiyonlardan vazgeçileceği, devletin mali yardım vermekten, sübvansiyon vermekten vazgeçeceği söylenmektedir; biraz daha ayrıntılı bir biçimde, örneğin, sağlık kuruluşlarına, hastanelere bundan böyle doğrudan sübvansiyon, mali yardım verilmeyeceği, bunun yerine bir prim sisteminin, genel sağlık sigortasının getirileceği söylenmektedir.

H. ULUÇ GÜRKAN (Ankara) — Buna mı kredi açıyorsunuz Hoca?

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Değerli arkadaşlarım bir pazar ekonomisinin sosyal bir pazar ekonomisi haline dönüşmesinin bir pazar ekonomisinin, vahşi bir kapitalizm haline dönüşmemesinin en temel araçlarından biri, devletin, sübvansiyon aracını, çok geniş bir biçimde, adilane ve toplumun ihtiyaçlarını

gözeterek kullanmasıdır. Sağlık nedeniyle sübvansiyon gerekebilir; toprağı az olduğundan yetiştirdiği ürün kendisine yetmeyen insan için sübvansiyon gerekebilir; okulda okuyabilmek için para bulamayan çocuk için sübvansiyon gerekebilir; adalet hizmetlerinden yararlanabilmek için sübvansiyon gerekir... Pek çok noktada, pek çok insan, eşit haklardan yararlanabildiği bir toplumda yaşayabilmek için bu mali yardımlardan yararlanır.

Sosyal piyasa ekonomisini çok başarılı bir biçimde uygulamış Alman ekonomisi, ilke olarak, yüzde 100 yarışmacı bir ekonomiye ve pazar ekonomisine oturduğu halde, öyle bir işleyişi, vahşi kapitalizmden kurtarabilmek için, insanların tek başlarına fiyat işleyişlerine, maliyet işleyişlerine her türlü ihtiyaçlarıyla terk edildiği bir sistemden kurtarabilmek için, orada çok geniş bir sübvansiyon bütçesi uygularlar. Avrupa Topluluğunun tümünde de, çok çeşitli nedenlerle, sübvansiyon, bir devletin sosyal olmasının temel niteliğidir.

Şimdi, "hastanelere doğrudan sübvansiyon verilmeyecek" deniyor.

Genel sağlık sigortası da henüz yeterince yaygınlaştırılmış değil, henüz ciddi olarak başlamış değil. Sosyal güvenlik sistemlerinin hizmetlerinden, sosyal güvenlik ağından yararlanan insan sayısı da 60 milyonluk Türkiye içinde bir avuç insan...

Peki, bu ülkede yaşayan yurttaşlar, eğer sağlık hizmetleri sübvanse edilmezse nasıl olacak da, o maliyetleri ödeyebilecek parayı bulup, sağlık hizmetlerinden yararlanacaklardır?

H. ULUÇ GÜRKAN (Ankara) — Yeğen, bacanak ne yapıyor?

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Onun için, sübvansiyon konusunda, zannediyorum amacı aşan bir ifade olmuştur ve Programın birçok yerinde sosyal devletin gerekliliğini vurgulayan Hükümet, burada, aslında amacı aşan -sübvansiyonların daha anlamlı, daha hakça, amaca daha uygun kullanılmasını ifade etmek isterken - böyle bir ifade yanlışlığı göstermiştir. Bunun böyle olduğuna inanmak istiyoruz.

ALGAN HAÇALOĞLU (İstanbul) — Niye kredi açıyorsunuz?

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Sayın milletvekilleri, biz, vergi gelirlerini artırabilmek ve bununla da, devleti, hizmet verebilir hale getirebilmek için, birinci Koalisyon Hükümeti, döneminde de - onun Koalisyon Protokolünde ve Hükümet Programında da - muafiyet vs istisnaların çok çeşitli olduğunu, verginin aslını artık ortadan kaldıran, vergiyi şeklen var gibi gösterip, ama uyguladığı muafiyet, istisna ve indirimlerle vergiyi yok eden bir sistemin düzeltilmesi gerektiğini, bu muafiyet ve istisnaların kaldırılması gerektiğini ifade etmiştik. Bunu da Birinci Koalisyon Hükümetimiz elden geldiğince yerine getirdi ve birçok muafiyet ve istisnayı kaldırdı.

Bugünkü Programda da, muafiyet ve istisnaların kaldırılacağı yazılıyor; ama, mali kesime geldiği zaman, muafiyet, istisna ve indirimlerin özendirileceği ifade ediliyor, bunların sağlanacağı ifade ediliyor.

Değerli arkadaşlarım, bence, bu Hükümet Programının, Hükümetin, tekrar birlikte mali açıdan düşünmesi gereken en önemli noktalarından biri budur. Bu-

gün mali kesim, yani bankalar, döviz alım satımcılar, menkul kıymet borsalarında uğraşanlar, bütün bu mali kesim, vergi muafiyet ve istisnasından yeterince yararlanmaktadır; ama, en önemlisi, aslında mali kesim, bundan sağladığı kaynakları yatırıma yöneltmek, yatırıma kaynak sağlamak ve böylece ülkenin gelişmesinin, kalkınmasının hızlandırılmasına hizmet etmek yerine, kendi içinde dönen bir rant ekonomisi oluşturmuştur. Dilerdim ki, Sayın Başbakan burada olsaydı ve Türkiye ekonomisinin bu en temel sorununu dinlese ve yanıt vermek imkânına sahip olsaydı... *(RP sıralarından, "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Bu rant ekonomisi kesimi, Türkiye'nin ekonomik büyümesini önemli ölçüde yavaşlattığı gibi, ayrıca, kamu vicdanınca "haksız" diye adlandırılabilecek kazanç yollarına da açık kapı bırakmakta ve gelir bölüşümünü çok acımasız bir biçimde kötüleştirmektedir.

HÜSEYİN BALYALI (Balıkesir) — Ortak, alkışı nereden alıyorsun?

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Bu Programda eksik gördüğümüz bir nokta, Türkiye'nin sanayileşme erkinin, sanayileşme amacının, sanayileşme hedefinin yeterince vurgulanmamış olmasıdır, özellikle, yedinci plan döneminin başlayacağı önümüzdeki yılda, bu plan dönemi başlamadan önce, Türkiye'nin temel sanayi hedeflerinin, temel sanayileşme iradesinin belirginleşmiş ve vurgulanmış olmasını gerçekten çok isterdik.

Destekleme alımları konusunda da birkaç şey söylemek istiyorum.

Anlaşılan, ürün fazlası olan bazı tarım sektöründe (Çay gibi, tütün gibi, fındık gibi) destekleme alımlarının daha az, daha dar kapsamlı ve daha az parayla yapılacağı ifade edilmektedir. Doğrudur, haklıdır. Eğer, tütünü, çayı, fındığı satamıyorsanız, satabilme imkânınız yoksa, bunları büyük maliyetlerle yıllarca stokluyor ve sonunda yok etmek durumunda kalıyorsanız ve bundan ötürü, bu yanlış üretimden ötürü büyük zararlara uğruyorsanız, elbette üretimin, pazarlama ihtiyaçlarına uygun bir biçimde yeniden düzenlenmesi gerekir; ama, bunun bugün Programın temel hedeflerinden biri haline getirilmesi, korkarım ki, tütün, çay ve fındık üreticisinin bedel ödemesi gibi, bir sonucu doğurabilir. Tütün, çay, fındık gibi fazla üretilen ürünlerin arzlarını kısıcı önlemler elbette alınmalıdır, bunda hiçbir tereddüt yoktur; ama, bunların neyi üreteceği, nasıl üreteceği, nereden geçineceği, ne işle meşgul olacağı da belirlenmelidir. Eğer Programda yalnızca bunların alımlarının yeniden gözden geçirileceği yazılır ve bunun karşılığında yapılması gerekli şeyler ifade edilmezse o zaman, zannediyorum ki, bir yeni sosyal gerginlik noktası bizi beklemektedir.

Birinci Koalisyon Protokolünde ye Hükümet Programında ücretlerin, maaşların ve destekleme fiyatlarının, emekli, dul ve yetim maaşlarının enflasyonun altında kalmayacağı ve ekonomik büyümeye koşut olarak, ayrıca refahtan pay alacağı, açık seçik yazılmışken, bu Hükümet Programında, ücretlerin, maaşların, emekli, dul ve yetim aylıklarının ve destekleme alımlarının, yani köylünün gelirinin güven altında tutulacağı, enflasyondan zarar görmeyeceği ve refah artışından pay alacağı yolunda ifadeye rastlamadım; bunu da bir büyük eksiklik sayıyorum. *(RP ve CHP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Eğitimde, sekiz yıllık temel eğitim, birinci Hükümetin temel hedeflerinden biriydi ve birinci Hükümet, sekiz yıllık temel eğitimi gerçekleştirme yolunda bazı öncü adımları atmıştı. Bugün bu Programda, sekiz yıllık temel eğitimin hızla yaygınlaştırılacağı konusunda bir ifadeye rastlanmamış olmasını, sadece bir unutkanlık sayıyorum ve birinci Hükümetin devamı olarak bu Hükümetin de sekiz yıllık temel eğitimi artıracağına, genişleteceğine inanıyorum.

İ. MELİH GÖKÇEK (Ankara) — Muhalefet adına konuşuyorsun; sağ ol!

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, bugün Türkiye'nin ve bütçenin temel sorunu, başka konuşmacı arkadaşlarımızın da kuşkusuz sık sık vurgulayacağı üzere, iç borçların faiz yüklerinin, dış borçların faiz yüklerinin, ama özellikle iç borçların faiz yüklerinin tasımlamaz, kaldırılamaz bir boyuta gelmiş olmasıdır. Bu, ne bugünkü ne dünkü ne de ondan önceki hükümetin bir suçudur. Bu borç stokunun çok artmış olması ve bu borç stokunun oluşturulabilmesi için çok yüksek faizlerin ödeniyor olması, bugün bütçeye, hiçbir çağdaş mali sistemde rastlanmayacak ölçüde faiz yükünü de beraberinde getirmiştir. Bu çok büyük bir sorundur ve bu sorunu kendi içinde çözmekten başka bir çare yoktur.

"Bu iç borç faiz yükünü olduğu gibi tutalım, iç borçlanmayı bugünkü hızıyla sürdürelim, vergileme vesaire yapmayalım, bugün aynen bunu böyle götürelim, bunun yerine bir miktar KİT satalım, bir miktar arsa satalım - bunları, tabii, özelleştirmek, satmak gerekiyorsa, hiçbir itirazım yok, onu kastetmiyorum - bu amaçla bunları elden çıkaralım" demek, bu sorunu çözmez. Çünkü, gelecek yıl... *(RP, ANAP ve CHP sıralarından alkışlar)*

Hiç boş yere kendi kendinize gelin güvey olmayın; bir hükümete yol göstermek, eleştiriler yapmak, Grup olarak kendisinden beklediklerimizi ifade etmek, ama kendisini güvenle desteklemek çok doğal bir şeydir, çok doğal bir sonuçtur, Onun için, bu nesnel sorumlu sese siz alışacaksınız, hepimiz zaman içinde alışacağız.

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — SHP Grup Başkanvekiline de yakışan budur işte!

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Eskisi gibi, "kör kör parmağım gözüne; bu hükümet benim hükümetim; yalan dolan varmış, hırsızlık varmış, haksızlık varmış, zararı yok, geçsin gitsin" demek yok. *(RP ve CHP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Bu yok, bu yok, bu yok...

Zannediyorum, iç borçlar konusunda, iç borçların getirdiği faiz yükü konusunda yedek çözümler üretmek yerine, iç borçları, özellikle bankalarla birlikte, vade açısından ve faizleri açısından yeniden düzenlemekte büyük zorunluluk vardır. Eğer, Hükümet ve onun ekonomi kanadı, bunu yapmak yerine başka yapay çözümler ararsa, bu sorunu çözmez, bu sorunu daha da büyümüş bir biçimde gelecek hükümetlere devreder.

İç borçların faiz yükünün ve vadelerinin, bu borcu veren kurum ve kuruluşlarla, özellikle bankalarla, yeniden bir düzene bağlanması, karşılıklı anlayış içinde yeni bir düzene bağlanması, elbette belli kesimlerin istemeyeceği ve karşı çıkacağı

bir yöntemdir; ama, bugünün koşullarında, ben, Türkiye bütçesinin esenliğe çıkarılması, Türkiye ekonomisinin esenliğe çıkarılması, enflasyonun denetim altında tutulabilmesi için başkaca da yapılabilecek bir şey göremiyorum. Onun için, Hükümetimizin bu konu üzerinde düşünmesini tekrar rica ediyorum.

Belediyelerle ilgili yasa tasarısı, belediyelere yeni kaynaklar getiren yasa tasarısı, zannediyorum, umuyorum, önümüzdeki günlerde yasalaşacak. Ancak, bu, tabii, belediyelerin ihtiyaçlarını uzun sürede karşılayacaktır. Vergi yasaları ihtiyaçları aniden karşılayamaz; ama, bugün belediyelerin gerçekten o yörede, o kentte yaşayan insanlara hizmet götürebilmesi açısından dayanılamayacak ölçüde ağır bir yükü taşıma şanssızlıkları vardır. Bugün, Ankara'da bakanlık kapılarında rastladığınız neredeyse her iki kişiden, her üç kişiden biri, bir belediye başkanıdır.

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Şanlıurfa) — Siz o hale getirdiniz!

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Bu insanlar, yörelerindeki insanlara hizmet verebilmek, onların ihtiyaçlarını karşılayabilmek, onların ulaşım, kanalizasyon, yol, su, her neyse, ihtiyaçlarını karşılayabilmek için, âdeta kendi kişiliklerinden ve onurlarından fedakârlık yaparak, bazen günlerce kapılarda bekleyerek, bu hizmetlerin gerektirdiği kaynağı bulma erdemliliğini gösteriyorlar. "Şimdi vergi yasası çıkıyor; onun için, belediyelere mali yardıma ihtiyaç yoktur" demek, bence, çok yanlış bir yaklaşımdır ve Hükümetin böyle yapmayacağına inanmak istiyorum.

Değerli arkadaşlarım, bu Hükümet Programında rastlamak istediğim, ama rastlayamadığım noktalardan biri de, bugün Türkiye'nin başında, "sıcak para" diye adlandırdığımız, "hot money" diye adlandırdığımız bir büyük belanın olmasıdır.

Türkiye'de reel faizler çok yüksek olduğu için bugünkü koşullarda, 1 dolara, aşağı yukarı yüzde 20-25'e ulaşan faiz ödeniyor; oysa, bunun Avrupa'daki ve Amerika Birleşik Devletlerindeki düzeyi yüzde 6-8 dolayındadır ve Türkiye, bu dolara, bu marka, bu sterline, bu franka, yüzde 20-25'lere varan bir faizi ödüyor.

Bu, tabii, doğal olarak kârlı alanlar arayan, spekülatif kazançlar arayan, yüksek faiz arayan uluslararası dolaşımdaki paranın Türkiye'ye gelmesine ve bizim ihtiyaçlarımızda kullanılmasına olanak tanıyor. Bu iyi, güzel denebilir; ama, bunun iki tane önemli sonucu oluyor. Bu sonuçlardan bir tanesi şudur: Faiz yükünü düşürmeye kalktığınız zaman, sıcak paranın kaçacağı korkusunu teninizde hissediyorsunuz ve bu yüksek faiz oranını bir anlamda sürdürmek zorunda kalıyorsunuz. Bu yüksek faiz oranının sürdürülmesi, hem Türkiye'nin ekonomik istikrarının böyle her an değişebilir bir olguya bağlanması sonucunu getiriyor hem de içerideki faizin yüksek olması ve dolayısıyla rant gelirlerinin çok olması, emek ve diğer gelir türlerinin daha az olması, gelir bölüşümünün haksız olması sonucunu getiriyor.

Ayrıca, bu "hot money", sizin gerçekçi kur ayarlaması yapmanızı da önlüyor; yani, bu para kaçacak diye, Türk Lirasının değerini düşüremiyorsunuz, Türk Lirasını gerçekçi bir baza oturtamıyorsunuz, daima, olduğundan yüksek tutuyorsunuz - ki, bu sıcak para kaçmasın - ama, bunun sonucunda da ihracatınız azalıyor, ticaret bilançonuz açık veriyor, bu, ödemeler bilançosuna atlıyor ve oradan tekrar yeniden sıcak para teminine zorunlu kalıyorsunuz ve böylece döngü, kendini besleyip gidiyor.

BAŞKAN — Sayın Gürkan, son 5 dakikanız.

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Onun için, sıcak paranın çözülmesini bu Hükümetten bekliyoruz.

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Şanlıurfa) — Sen daha çok beklersin!

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Özelleştirme konusunda da birkaç söz söylemek istiyorum.

Özelleştirme, bugün tüm dünyanın ve istisnasız tüm ekonomilerin kabul ettiği, gerekli gördüğü bir olgudur. Sosyaldemokrat Halkçı Partinin de özelleştirmeye ilkesel olarak hiçbir itirazı yoktur. İçinde bulunduğumuz çağda ve dünya koşullarında, ne pahasına olursa olsun, devlet işletmeciliğinde ısrar etmenin, akılla, mantıkla bağdaşabilir bir tarafı yoktur. Eğer biz, ekonomik verimliliği ön planda tutuyorsak, ülkenin ekonomik verimliliğinin yükselmesini istiyorsak, elbette verimsiz çalışan, birçok politik darbeyi sineye çekmek zorunda kalan, birçok nedenle, verimli çalışma şansını yitirmiş bulunan işletmelerin özelleştirilmesi gerekebilir. Ama, burada birkaç noktaya önemle değinmek istiyorum.

Dünya Bankası, özelleştirmenin hangi koşullarda haklı, başarılabilir ve doğru olduğunu tespit etmiştir, bunu da göndermiştir. Dünya Bankası diyor ki: "özelleştirme, ekonomik verimlilik amacına yönelik olmalıdır, ekonominin genel verimliliğini yükseltmek için özelleştirme yapılmalıdır." Yoksa, "kamudan alayım da, ne pahasına olursa olsun özele vereyim... Bütçe açığım var, ne pahasına olursa olsun bir şeyler satıp kapatayım ya da, bir alıcı çok heveslendi, politik olarak destek de veriyor, ona da bu işletmeyi vereyim" gibi yaklaşımlarla özelleştirme yapılacak olursa, bu, Dünya Bankasının dahi kabul etmediği bir yaklaşımdır. *(RP sıralarından alkışlar)*

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Şimdiye kadar nerelerdeydiniz?

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Dünya Bankası, ekonomik verimliliğin artırılmasını ön planda tutuyor. O halde, ilke olarak, ekonomik verimliliğin var olduğu işletmeleri satmakta, Dünya Bankası açısından da bir zorunluluk yoktur. Eğer satıyorsanız, başka nedenlerle satıyorsunuz demektir ve bu, Dünya Bankasının kabul ettiği bir doğru özelleştirme değildir.

Dünya Bankası ikinci olarak şunu söylüyor ve ısrarla söylüyor: "Ne pahasına olursa olsun, özelleştirmeyle, özellikle büyük çaplı özelleştirmelerle ilgili olarak bir sosyal planınız elinizin altında olacak. Bu tesisi, bu şirketi özelleştirdiğimde, buradan ne kadar işsiz çıkacaktır; bu işsizin ne kadarını emekli yapacağım; ne kadarına işsizlik sigortası ödeyeceğim; ne kadarını eğitimden geçirerek başka sektörlerde işgücü olarak kullanacağım? diye bunun çok ince düşünülmüş bir sosyal plana bağlanmasını zorunlu kılmaktadır."

Hükümet Programında aslında bunlar öngörülmüştür; doğrudur ve destekliyoruz. Hükümet, "bunları ben, ne pahasına olursa olsun, hiçbir sosyal ihtiyaç programlaması yapmadan, işsizlik sorununa bir yanıt vermeden yapacağım" demiyor; ama, hızlı özelleştirme, bir an önce bütçe açığını kapatabilme, bir an önce nakit kaynaklara ulaşabilme, bir an önce eldeki avuçtakini satıp, bütçe açığım, kamu kesimi finans açığını biraz düşürebilme ve dolayısıyla enflasyonun çok ileriye gitmesini önleme amacıyla, korkarım, endişe ederim ve kaygı duyarım ki, çok daha önceden

hazırlanmış olan - bu sosyal planlama yapılmaksızın - özelleştirmelere gidilir ve bu, toplumda büyük tepkiler doğurur.

ALGAN HACALOĞLU (İstanbul) — İktidar sizlersiniz...

ALİ DİNÇER (Ankara) — İktidarda mısınız, muhalefette misiniz?

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, toplum, bugün zaten, anlattığım üzere, konuşmamın giriş kısmında uzun uzun betimlediğim üzere, birçok korkuyla yaşamak zorunda kalan bir toplumdur. Şimdi, bu topluma, âdeta, bazı kanalların, bazı kaynakların, bazı odakların bir tür özelleştir histerisi halinde saldıkları korkuyu eğer biz önlemezsek, her özelleştirmede çok geniş tepkilere, karşı koymalara ve dirençlere uğrarız.

Onun için, biz SHP olarak diyoruz ki, evet, ekonomik verimliliği yükseltmek için özelleştirme yapılmalıdır, itirazımız yok; ancak, mutlaka bir sosyal planlamayla yapılmalıdır ve mutlaka, satılması gerekli ve ekonomik verimliliği yükseltecek olanlar satılmalıdır ve mutlaka, toplum ikna edilmelidir.

İ. MELİH GÖKÇEK (Ankara) — PTT'yi satacak mısınız Sayın Gürkan?

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Bunu açıkça söylüyorum ve bunu, yeni Hükümetimizden, lütfen, SHP'nin bir uyarısı olarak bir kenara yazmalarını istiyorum.

Zaten her alanda ağır gerginlikler yaşayan bu topluma, etnik alanda, inanç alanında, yaşam güvencesi alanında, iş bulup bulamama alanında çok ağır yükleri taşıyan, çok ağır gerginlikleri taşıyan bu topluma, durmaksızın, belli odaklar, belli kanallar eliyle, "işte bunlarda satılacak, ama sen ne olacaksın?" sorusunun yanıtı verilmeksizin bir özelleştirme histerisi yayılırsa, bu var olan gerginliklere dayanılmaz yeni gerginlikler ekleme sonucunu getirir.

İ. MELİH GÖKÇEK (Ankara) — PTT'ye ne diyeceksiniz Sayın Gürkan?

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Dünya Bankasının çok ısrarla üzerinde durduğu özelleştirme kurallarından biri de, özelleştirmenin bütününün bir plana bağlanmasıdır. Kimi özelleştirilebilir kimi özerkleştirilebilir, kimi bugün satılır, kimi yarın satılır, kimi kapatılır; ama bütün bunların bir plana bağlanmış olması lazımdır.

Özelleştirmenin başarılı olduğu tüm ülkelerde, tüm devlet işletmeciliklerini kapsayan, geniş bir zamanlama planı ve geniş bir maliyet planlaması vardır, sosyal planlama vardır. *(RP ve CHP sıralarından "günah çıkarıyor" sesleri)*

TÖYÖK, böyle bir amaca yönelik tasarıydı. TÖYÖK'ün eksiği olabilir; ama, TÖYÖK, KİT olgusuna belli bir bütünlük içinde bakan bir yaklaşımdı: "Hangisi ne zaman özelleştirilecek, hangisi özerkleştirilecek, hangisinin teknolojisi iyileştirilecek, hangisi kapatılacak, hangisinin arsası satılacak, hangisinin işletmesi devredilecek, hangisinin yerine yenisi kurulacak, hangi koşullarda özelleştirilecek?" bütün bunları bir plana ve sisteme bağlayan bir yasaydı. Şimdi, anlaşılan, TÖYÖK yasası çıkmıyor; ama, bizim, Hükümetten ısrarımız şudur: TÖYÖK yasası çıkmıyor olsa dahi...

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Vaz mı geçtiniz?

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Ben Hükümet değilim. Ben sadece oy veririm veya vermem. *(ANAP, RP ve CHP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Değerli arkadaşlar, dinleyiniz. Sayın Gürkan, süreniz doldu, lütfen...

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Hükümet ortağı değil misiniz?

BAŞKAN — Dinleyelim değerli arkadaşlar.

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Bitiriyorum efendim.

TÖYÖK yasası çıkmıyorsa, mutlaka, özelleştirme, bir sisteme, sistematiğe bağlanmalıdır, açık ve saydam olmalıdır ve herkes tarafından, neyin, ne kadar, ne zaman, hangi ölçüde özelleştirileceği bilinmelidir.

Son olarak PTT hakkında bir şey söyleyeyim: PTT, aniden çıkmış bir özelleştirme projesidir. *(ANAP, RP ve CHP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

"Niçin aniden PTT?" sorusunun yanıtını henüz daha bulabilmiş değiliz. *(ANAP, RP ve CHP sıralarından alkışlar)*

Onun için, PTT'nin hangi koşullarda özelleştirileceğini bilmediğimiz için, PTT'nin özelleştirilmesine, bu aşamada, Grup olarak peşin bir kabul göstermiyoruz; ama, Hükümet gelir, getirir, anlatır; eğer, ekonominin gerekleri haklı gösteriyorsa, eğer ülkenin yararı varsa, eğer özel tekelleşmeye neden olmuyorsa, eğer yüksek kârların bir biçimde özelleştirilmesi sonucunu doğurmuyorsa ve Hükümet ve bu konuda Grubumuzu ve bundan etkilenecek tüm insanları ciddi bir biçimde ikna ederse, elbette Hükümetin bu Programına da bu noktadaki yaklaşımına da "evet" diyeceğiz.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; sözlerimi şöyle bitirmek istiyorum: Türkiye, her hükümetin göğüslemek şanssızlığına uğramadığı çok ağır sorunları, bugün bu Hükümetin sırtına vurmuştur.

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Kendisi talip oldu.

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Bu Hükümet, yeni bir Hükümettir; başında yeni bir Başbakan vardır; içindeki pek çok insan, yıpranmamış yeni insanlardır.

ABBAS İNCEAYAN (Bolu) — Yıpranlar kim?

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Biz, bu Hükümetin, ülke sorunlarına iyi niyetle, ciddiyetle, sorumluluk duygusu içinde, cesaretle sahip çıkacağını umuyor, kendilerine başarılar diliyoruz.

Sayın Başkanımızı ve Yüce Meclisimizi saygıyla selamlıyorum. *(SHP, ANAP, RP ve CHP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Gürkan.

Değerli milletvekilleri, saat 13.00'e yaklaştı. Görüşmelere kaldığımız yerden devam etmek için, saat 14.00'te toplanmak üzere birleşime ara veriyorum.

Kapanma Saati: 12.53

İKİNCİ OTURUM

***BAŞKAN**: Hüsamettin Cindoruk*

***KÂTİP ÜYELER**: Feridun Pehlivan (Bursa)*

Işılay Saygın (İzmir)

***Açılma Saati:** 14.00*

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri; Türkiye Büyük Millet Meclisinin 121'inci Birleşiminin İkinci Oturumunu açıyorum.

Hükümet Programının Görüşülmesi (Devam)

BAŞKAN — Görüşmelere kaldığımız yerden devam ediyoruz.

Şimdi söz sırası Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına Sayın Deniz Baykal'da.

Buyurunuz Sayın Baykal. *(CHP, RP ve ANAP sıralarından alkışlar)*

FAİK ALTUN (Antalya) — Hükümet yok, Sayın Başkan.

BAŞKAN — Sayın Bakanlarımızdan üçünü görüyorum...

FAİK ALTUN (Antalya) — Başbakan nerede, Sayın Başkan?

BAŞKAN — Mazeretini biraz evvel Sayın Cevheri söyledi, sanıyorum o mazeret sürüyor arkadaşlar.

Buyurunuz Sayın Baykal.

CHP GRUBU ADINA DENİZ BAYKAL (Antalya) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; televizyonlarının ekranlarında Türkiye Büyük Millet Meclisindeki görüşmeleri izleyen sevgili vatandaşlarım; hepinizi, tümünüzü, Cumhuriyet Halk Partisi adına, kendi adıma en içten duygularla, sevgilerle, saygılarla selamlıyorum. *(CHP sıralarından alkışlar)*

Yeni oluşturulan bir Cumhuriyet Hükümetinin Programını müzakere etmek için Türkiye Büyük Millet Meclisi toplanmıştır. Hükümetin Program görüşmelerinin çok talihsiz bir zamanlamaya maruz kaldığı görülüyor. Hepimiz, bu Hükümet göreve başlarken, karşı karşıya kaldığımız olumsuz olayların etkisi altındayız.

Hükümet Programıyla ilgili düşüncelerimi, görüşlerimi ifade etmeye başlamadan önce, dün akşam Sivas'ta yaşanan olayla ilgili derin üzüntülerimi ifade etmek istiyorum.

Dün, Türkiye'de bir süreden beri örneğini görmediğimiz türden bir terör olayıyla, bir saldırı olayıyla karşılaştık. Ülkemizde çok yaygın bir biçimde, coğrafyamızın çok değişik yörelerinde sık sık terör olaylarıyla karşılıyoruz; ama, dün Sivas'ta yaşanan terör olayı, farklı bir olaydı. Türkiye'nin, çok ağır iç gerginlikleri yaşadıktan, büyük iç çekişmelerin içinden geçtikten sonra artık bir ölçüde, sükûnete, barışa, huzura ihtiyacı olduğu bir dönemde, böyle bir barışı sağlamak için olağanüstü bir gayreti herkesin gösterme gereğini kavradığı bir noktada, böyle bir olayın yaşanmış olması gerçekten büyük talihsizlik olmuştur.

Dün yaşanan olay dolayısıyla, bütün milletimizle birlikte, derin üzüntülerimizi birbirimize ifade etmeliyiz, bu olayın anlamı üzerinde düşünmeliyiz.

Türkiye, kendisiyle çok fazla uğraşan bir ülke konumunda. Çok uzun bir süre birbirimizle kavga ettik; iç çekişmelerin, iç tartışmaların etkisi altına girdik ve kendi kendisiyle uğraşan bir ülke konumundan uzun süre çıkamadık.

Şimdi, Türkiye'nin bir iç barış, bir iç huzur dönemine ihtiyaç duyduğu bir noktada, tekrar çok tehlikeli bir iç gerginlik sürecinin başlatılması çok büyük bir yanlış olmuştur.

Toplumumuzun bütün kesimlerinin bir an önce, birbirine daha hoşgörülü, birbirine daha sıcak, daha sevecen yaklaşma gereği üzerinde düşünmesi ve toplumumuzun çok muhtaç olduğu sevgi, kardeşlik ve hoşgörü ortamını elbirliğiyle yeniden inşa etmemiz, mutlak bir zorunluluktur; dönem bunu gerektiriyor.

Dün yaşadığımız olay, bu ihtiyacı bir kez daha herkesin kavramasına yardımcı olursa, bundan bir yarar çıkarılmış olunabilir; ama, çok ağır bir olaydır, 35 vatandaşımızı kaybettik.

Türkiye, tekrar, kendi kendisiyle uğraşan, kendi insanlarına düşmanlık duyan, kendi insanlarıyla barışık yaşayamayan bir ülke görüntüsü vermeye başladı. Bunun en kısa zamanda kontrol altına alınması ve bir daha böyle olayların yaşanmaması için gereken özenin herkes tarafından gösterilmesi gerektiğine inanıyorum.

Bir toplumda herkes aynı şekilde düşünmek zorunda değildir. Herkes, birbirinden farklı inançlara, inanışlara, düşüncelere sahip olabilir. Bu düşünceler, çok tahrik edici bir biçimde de ifade edilmiş olabilir; ama, hepimizin, düşünce karşısında bir temel hoşgörüyü, anlayışı kendine ve inancına güveni sergileyecek bir olgunluk noktasında olmamız lazımdır.

Dün yaşanan olayla ilgili sevindirici bazı noktalar bulmak belki mümkün. Olayın, Türkiye'de bir mezhep tartışmasına dönüşme eğilimi göstermemiş olması, bir iç inanç kavgası haline dönüşmemiş olması gerçekten sevindirici bir noktadır, korunması gereken bir noktadır.

Ayrıca, üzerinde dikkatle durulması gereken bir başka nokta, dünkü olayın, Sivas'ta yaşayan yurttaşlarımızın ezici çoğunluğu tarafından onaylanmadığını, onların katılmadıkları, üzüntüyle tespit ettikleri bir olay niteliğinde ortaya çıktığının öğrenilmesi de, bu açıdan sevindirici olmuştur. Sivas halkı bu olayların içinde değildir, bu olayların parçası değildir. Örgütlü, küçük bir grubun bu olayların içinde bulunduğu, artık açıkça ortaya çıkmıştır.

Tabii, bu noktada üzerinde durulması gereken bir temel konu var, o da şudur: Olayı değerlendirirken, bu saldırının doğrudan sorumluluğunu üstlenen çevrelere sahip çıkma, onları haklı gösterme, onların davranışlarını meşrulaştırma anlamına gelebilecek açıklamaların yapılmasından, herkes, özellikle Hükümet yetkilileri, özellikle İçişleri Bakanı, Başbakan, Hükümet adına konuşan herkes ve siyasi parti liderleri, özenle kaçınmalıdırlar. *(CHP sıralarından alkışlar)* Bir acı olay yaşandı, bu olayı bir daha yaşamamalıyız, yaşamamak için, olaya, kimse, haklılık, meşruiyet vermemelidir. Olayın karşısında herkes, ölçülü, dikkatli; ama kararlı bir tavır ta-

kınmalıdır. Bu olayların önünü almak zorundayız; bu hepimizin sorumluluğudur, hepimize görev düşüyor.

Bu tespitleri yaptıktan sonra dün yaşanan olayla ilgili olarak Hükümetin sorumluluğuna da dikkati çekmek istiyorum. Ne yazık ki, Hükümet bu konuda, üzerine düşen dikkati, öngörüyü, kararlılığı zamanında gösterememiştir.

Hükümetin, "Daha güvenoyu alamadım, o nedenle tam yetkili değilim" anlayışı içinde olması kesinlikle kabul edilemez. Kıbrıs'ta ödün verirken, teröristlerle ilgili af kararnamesi hazırlıkları yaparken kendisini yetkili gören Hükümetin, yurttaşlarının can güvenliğini açıkça tehlikeye sokan bir süreç başlamışken, bunun karşısında etkin ve kararlı davranış gösterememesi, hiçbir gerekçeyle haklı gösterilemez. *(CHP sıralarından alkışlar)*

Dün, ne yazık ki, bu yaşanmıştır. Yavaş çekilmiş bir film gibi, saat 13.30'dan sonra başlayan olay, saat 20.00'den sonra bir kundaklama girişimine dönüşmüştür ve bu dönüşümü oradaki yetkililer önleyememişlerdir. Hükümet, bu girişimin önlenmesi için gerekli önlemleri, kararlılığı alamamıştır ve sonuç acı bir biçimde ortaya çıkmıştır.

Otelde bulunan insanların saat 18.00'de Ankara'ya, dostlarına telefonlar açarak, "acele Hükümet yetkilileriyle temas kurunuz ve bizi otelden tahliye ettiriniz, durum iyi değil" diye feryatlarını bilenlerin, bu durumu açıkça değerlendirmeleri kaçınılmaz olur. Ne yazık ki, bu yaşanmıştır ve iktidar, zamanında gereken önlemi alamamıştır.

İçinde bulunduğumuz dönemde, saat 13.30'da başlayan bir kargaşanın, hassas bölge sayılabilecek olan otelde ve kültür merkezi etrafında bir sabotajın, bir yangın girişiminin, bir fiili saldırının etkisiz kılınacak şekilde önlenememesi, bir il merkezinde bunun başarılamaması, cumhuriyetin temsilerinin atıldığı Sivas'ta bunun gerçekleştirilememiş olması, hiçbir şekilde mazur görülemez. *(CHP sıralarından alkışlar)*

Hükümet, göreve başlarken ilk sınavını başarısızlıkla vermiştir. Bunu üzüntüyle tespit ediyorum; ama olay, siyasi tartışmaya konu edilebilecek nitelikte bir olay değildir. Olayın, Türkiye'de bir daha tekerrür etmemesini dilediğimiz tehlikeli niteliği karşısında, hepimizin dikkatli, sorumlu, ölçülü bir davranış içinde, Türkiye'yi çok muhtaç olduğumuz barışa, sevgiye, kardeşliğe, kaynaşmaya taşıyacak bir tutum içinde bulunmamız mutlak zorunluluktur.

Türkiye'de herkes birbirinin benzeri düşünceye sahip olmak zorunda değildir, herkes birbirinin inancını paylaşmak zorunda değildir; Türkiye, demokratik bir ülkedir, bir cumhuriyettir, laik bir cumhuriyettir; inanç özgürlüğü de vardır, düşünce özgürlüğü de vardır.

Ortadaki ihlaller, hukuk devleti içinde yasalar tarafından değerlendirilir. Olaylara karşı kişisel tepkilerin, saldırıların, İktidar tarafından yurttaşların can güvenliğini üslenmiş sorumluluk duygusu içinde mutlaka önlenmesi kaçınılmaz bir devlet yönetme zorunluluğudur. "Devletim" demenin gereği yurttaşlarının can hakkına, yaşam hakkına sahip çıkabilmektir. Yurttaşlarımızı il merkezlerimizde, farklı dü-

şüncelere, tartışmalı düşüncelere sahip olduğu için koruyamayacaksak, insanlığın içine, dünyanın içine nasıl çıkarız? Bunu, bir daha yaşanmaması gereken bir olay olarak görüyorum; bütün ülkemize, Sivaslılara "geçmiş olsun" diyorum, ölenlere Allah'tan rahmet, hepimize baş sağlığı diliyorum.

Değerli arkadaşlarım, bu olayın da ortaya koyduğu bir ciddi sürecin içinden geçiyoruz. Türkiye, bir süreden beri olağan yaşam koşullarının dışına sürüklenmiş durumda. Ülkemizin güneydoğusunda hızla tırmanan bir terör olayı yaşıyoruz. Bu terör olayının belli bir lokal sınırlamanın ötesine geçme eğilimleri, son zamanlarda özellikle, dikkati çekiyor.

Büyük kentlerde turizm endüstrisini tahrip etmeye dönük olarak, turizm merkezlerimizde ve konuyu uluslararası plana aktarma stratejisinin bir parçası olarak, çeşitli uluslararası merkezlerde terör olayının hızla tırmandırılmak istendiğini görüyoruz.

Türkiye, bir büyük sınavın içinden geçiyor. Terör, eğer önümüzdeki dönemde doğru politikalar izleyerek kontrol altına alamazsak, bizim için, bugün karşılaştığımız sorunların ötesinde, ciddi sorunların ortaya çıkmasına yol açabilecek bir tehlike işareti, bir alarm işareti olarak görülüyor.

Bu gelişmeleri değerlendiren dünyanın dış politika uzmanlarının, Türkiye'nin geleceğine dönük yeni kaygıları dile getiren değerlendirmeler yaptıklarına tanık oluyoruz. Türkiye, giderek, etrafında ağırlaşan bir çemberi, bir kuşatmayı yaşar konuma doğru sürükleniyor. Bundan, büyük üzüntü duyuyoruz.

Elbette, Türkiye'nin bu noktaya gelmiş olması, sadece, terörün doğrudan ilgilendiği konuların ele alınmasıyla çözülemez. Türkiye'nin, yıllardan beri çok ağır bir ekonomik politikanın baskısı altında eziliyor olması, yüzde 60'ların üzerinde bir enflasyonu on yılın üzerinde bir süredir Türkiye'nin taşımış olması, gelir dağılımının çok tehlikeli bir biçimde çarpıklaşmış olması; bölgesel dengesizliklerin, artık, Türkiye'yi bağıran bir noktaya getirmiş olması, Türkiye'nin, giderek artan bir kimlik krizine, bir etnik ve inanç sorunlarıyla kuşatılmış yeni bir kargaşaya sürüklenmesine yardımcı olan temel süreç olarak görülmelidir. Elbette, bu ekonomik olumsuzlukların, bir noktada böyle sıkıntılarla bizi karşı karşıya bırakmasını öngörmek yanlış olmazdı. Ne yazık ki, şimdi bu noktaya doğru geliyoruz.

Artık, Türkiye'nin çok yeni, çok sağlıklı siyasal yaklaşımlar ortaya koymasına ihtiyaç var. Bizi bu noktaya getiren politikalarla, kadrolarla, anlayışlarla ölçülerle, bundan sonrası için artık yürüyemeyiz; açılan kredi bitmiştir. Türkiye, derlenmek, toparlanmak, yeni bir anlayışın içine girmek, yeni bir iktidar anlayışıyla, yeni politikalarla sorunların üzerine yönelmek durumundadır. Sadece günübirlik, günü geçirmeye dönük, idarei maslahatçı yaklaşımlarla, Türkiye'nin, yapısal krizlerini, temel sorunlarını artırdığına tanık oluyoruz. Bu olumsuz gidişi önleyecek yeni yaklaşımlara ihtiyaç var. Şimdi, böyle bir noktadayız.

Türkiye'yi, terör olayında kendisini gösteren, ekonomik göstergelerde kendisini gösteren olumsuzluklar kuşatmış durumda. İki yıla yakın bir süreden beri, güya yeni bir deney içinden geçiyoruz. Bu deney, Türkiye'de izlenen politikaları değiştir-

memiştir; aynı politikalar izlenmiştir ve çok doğal olarak da, aynı sonuçlar ortaya çıkmıştır.

Enflasyon, geçen yıl, son oniki ayda ortaya çıkan enflasyon, bundan önceki oniki ayda yaşanan enflasyonun üzerinde gerçekleşmektedir. Yarın ayın 4'ü; Mayıs ayıyla ilgili rakamlar açıklanacak. Çok açıkça görülecektir ki, son oniki ayın enflasyon oranı, ondan önceki oniki aydan daha yüksek olacaktır. Enflasyonu indirme iddiasıyla işbaşına gelen bir hükümetin, daha hızlanan bir enflasyon sonucu karşısında ilgisiz, sorumsuz davranması, bunun doğal karşılanmasını talep etmesi mümkün olabilir mi? Ama, sonuç budur. Aynı politikalar izlenmiştir, aynı borçlanma politikaları izlenmiştir, aynı, vergiden kaçırma politikaları izlenmiştir, aynı harcama politikaları izlenmiştir ve sonuç aynı olmuştur.

Enflasyon böyle... Enflasyonun dışındaki bütün göstergelerde kaygı verici işaretler var. Türkiye'nin dış ekonomik ilişkilerinde umut verici bazı gelişmeler kendini gösteriyordu; geride bıraktığımız dönemde, ne yazık ki, bu konuda da olumsuz gelişmeler ortaya çıkmaya başlamıştır.

Sadece, geride bıraktığımız bu yılın dört ayında, 4 milyar dolara yakın bir dış ticaret açığı ortaya çıkmıştır. Bu, 1991 yılında ortaya çıkan dış ticaret açığının yarısıdır; o zaman 8 milyardı, şimdi 12 milyar dolara gidiyoruz.

Dış ticaret açığı tehlikeli bir biçimde artıyor, ihracat tıkanıyor, ithalat olağanüstü bir patlama gösteriyor.

Türkiye'de dış ekonomik ilişkiler kaygı verici işaretler vermeye başladı. Yatırımlar artmıyor, tasarruf artmıyor, tüketim eğilimi hızla yükseliyor, tasarruf eğilimi hızla azalıyor.

Türkiye sanayileşmeyi unutmuştu; iki yıldır hatırladı mı sanayileşmeyi? İki yıldır da sanayileşmeyi unutmaya devam etti.

Türkiye'de işsizlik hızla artıyor. Çalışan işyerleri, giderek daha az işçiyle iş görür hale geliyorlar.

Ekonomik veriler sağlıksızdır, umut verici değildir, sosyal veriler umut verici değildir.

Şimdi, yeni bir siyasal oluşumla karşı karşıyayız. Bu siyasal oluşumun da, ne yazık ki, umut verici olmadığı, sadece muhalefetin değil, iktidarda sorumluluk almış siyasi parti sözcülerinin de açıklamalarından anlaşılıyor.

Bu kadar ağır bir ortamda, bu kadar umutsuz yola çıkarak, bu kadar kendine güvenmeden yola çıkarak, Türkiye'nin, bu sorunların altından kalkması güç gözüküyor.

Bu açmazı, önce doğru tahlil etmeliyiz ve çıkış yollarını da birlikte doğru saptamalıyız.

Sadece şu noktaya dikkatinizi çekiyorum: Türkiye Büyük Millet Meclisi toplandı, Hükümet Programını konuşuyor, Sayın Başbakan nerededir? Toplantıda olduğu söyleniyor. *(CHP ve ANAP grubu sıralarından alkışlar)* Toplantı 5 saattir devam ediyor, Sayın Başbakan toplantıda! Bundan daha önemli toplantı olur mu? Türkiye

Büyük Millet Meclisi toplantısından daha önemli toplantı olur mu? *(CHP ve ANAP sıralarından alkışlar, DYP sıralarından gürültüler)*

DEVLET BAKANI NECMETTİN CEVHERİ (Şanlıurfa) — Dışarıda olanları bilmiyorsunuz galiba!

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Haberimiz var, biliyorum, biliyorum.

Başbakan burada Türkiye Büyük Millet Meclisinin çalışmalarına katılmak zorundadır; işin başı budur, amentüsü budur, iş öyle başlar. Talimatını verir, yardımcısına istikâmetini gösterir, gönderir, toplantıda istenen kararı çıkartır. 50'nci Cumhuriyet Hükümetini kuruyoruz; 50 Cumhuriyet Hükümetinde bu manzara bugüne kadar yaşanmamıştır. *(CHP ve ANAP sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar)*

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — İlk defa böyle bir şey varit oluyor.

M. RAUF ERTEKİN (Kütahya) — Sayelerinde yaşanıyor.

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Bunu, Türkiye'ye vaat edilen değişimin, yenilenmenin bir örneği olarak mı alkışlayacağız?

NURETTİN TOKDEMIR (Hatay) — Yaptığınız tespitlerin tedbirini alıyor Sayın Başbakan.

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, ben sizin hakkınızı koruyorum. Ben, Sayın Başbakanı, bir muhalefet partisi milletvekili olarak burada görmek için söylemiyorum. Senin, Türkiye Büyük Millet Meclisinde görev yapan bir milletvekili olarak, bu işe benden önce sahip çıkman gerektiğine inanıyorum. Şimdi sen hak veriyorsun, ondan sonra Kabineyi kurarken, Hükümeti oluştururken, "bana sormadı" diye şikâyet ediyorsun!

Bu tavır, o tavırdır; bu tavrın sonucu, bakanların da bir kenara itilmesi, müsteşarlarla, genel müdürlerle Türkiye'nin yönetilmesi tavrıdır; Parlamentonun dışlanması, grubun dışlanması, giderek halkın dışlanması tavrıdır. *(CHP ve ANAP sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar)* Bu süreci önlememiz lazım. Bu, olumsuzluktur, işin başı budur.

Değerli arkadaşlarım, Türkiye'de bu sıkıntıyı yaşıyoruz. Siyaseti rayına oturtma ihtiyacımız var. Bu, yenileşme, bu, değişme değildir. Türkiye Büyük Millet Meclisinin üstünlüğünü, saygınlığını esas almadan, hiçbir adım atmak mümkün değildir.

Bu, bir yönetim üslubunun ifadesidir. Yani, önümüzdeki dönemin sorunlarını bu üslupla göğüsleyeceğimiz için, bu üslûbu yakından tanımamızda, tahlil etmemizde yarar vardır. Bu üslûp, kendisini, önce, Anayasanın 133'üncü maddesinin değiştirilmesi konusunda gösterdi. Ortada bir değişiklik ihtiyacı var, iktidarın bunu gerçekleştirmekte bir yararı var, angajmanı var, bir açmazın içinde, bu sorunu çözmeye çalışıyor; ama, yeter çoğunluğu yok. Böyle bir noktada Başbakan çıkar da, "muhalefete hodri meydan diyorum, salı günü Mecliste bekliyorum; göreceğiz kim gelecek, kim kaçacak" üslubuyla konuya yaklaşırsa, bu sorunun çözümü mümkün olur mu? Nitekim olmadı... Olmayışından dolayı Anavatan Partisi suçlandı; "imzasının gereğini yerine getirmedi" diye. Getirdi mi getirmedi mi bilmem; ama, bir Başbakanın bir uzlaşma gerektiren bir anayasa değişikliği konusunda böylesine

meydan okuyucu, böylesine katı, itici tavırlar sergileyerek sonuç alamamasına şaşırmak mümkün mü? Nitekim olmadı...

Sadece ondan ibaret değil; ondan sonraki her noktada, bu, kendisini gösterdi. TRT Genel Müdürlüğüne bir atama kararını kamuoyuna tebliğ etti... Bir süre sonra anlaşıldı ki, bu kararın uygulanması için pek çok aşamadan geçmesine ihtiyaç vardır ve oralarda sıkıntılar söz konusudur. Olmadı, oldurtulamadı, o konu da tıkandı kaldı.

Bu, bir yönetim üslûbudur, bu üslûba dikkatinizi çekiyorum. Bu üslûpla, bugüne kadar muhalefetle ilişkiler gerginleşti, TRT konusu biraz dalgalandı; Hükümet kurarken de aynı üslûp uygulandı, ona da dikkatinizi çekerim. Yani, bir muhalefet partisi milletvekili olarak, iktidar gruplarının, oluşturulan Hükümet karşısındaki tepkilerinin, sadece bir sandalye hırsına, koltuk kavgasına bağlanması karşısında, büyük üzüntü duydum. Bunun büyük ölçüde haklı olmadığım biliyorum; olay başkadır.

Parlamentodaki gruplardaki tedirginlik; Parlamentonun ciddiye aldırtılması, grubun ciddiye aldırtılması, siyasi gerçeklerin göz önünde tutulması, siyasi realitenin gereğinin yerine getirilmesini sağlamaya dönüktür.

Buna, meydan okuyan bir tavıra prim verirseniz, "haklısın, doğrudur, al götür" derseniz, yarın bakanlar dışarıda kalır; genel müdürlerle, müsteşarlarla, Amerika'daki başkanlık sisteminde olduğu gibi, yeni bir yönetim tarzına icazet vermiş olursunuz.

Bu yanlıştır, bu doğru değildir. *(CHP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Bununla gruplar karışır, Doğru Yol Grubu karışır; ama, bugün Hükümet Programında ortaya atılan iddiaları, yine aynı yönetim üslubuyla uygulamaya kalkacak olursa Sayın Başbakan karıştıracağı, artık sadece Doğru Yol Grubu değildir, Türkiye'dir, Türkiye'nin ekonomisidir, sosyal yaşamıdır; Türkiye allak bullak olur. *(CHP sıralarından alkışlar)* Bu üslûpla bu işler çözülmez; onu anlatmaya çalışıyorum. Bu üslûp da siyasetin bir temel parçasıdır.

Bakınız, burada bir Hükümet Programı görüşüyoruz... Doğru Yol Partisi Grubunda bir Hükümet Programı okundu, Sosyaldemokrat Halkçı Parti Grubunda ondan farklı bir Hükümet Programı okundu; burada, yani Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kumlunda, hepsinden farklı bir Hükümet Programı okundu!

Olur mu böyle şey? Böyle bir yönetim üslubuyla Türkiye, demin konuştuğumuz olağanüstü sorunların altından kalkacak, basiretli, deneyimli, ölçülü, kavrayıcı, toparlayıcı bir yönetim üslûbunu yaşama geçirebilir mi? Bu, önemsiz bir nokta mıdır? Kavga ederek, herkesi iterek, dağıtarak, çözerek, Türkiye'yi yönetmek mümkün müdür, hele bu sorunun altında ve hele ki, bu güçlükler karşısında?

Bunu anlatmaya çalışıyorum. Bu, Türkiye Büyük Millet Meclisinin sorunudur, hepimizin sorunudur; siz de yaşıyorsunuz... Yakında bunlar çok daha açıkça ortaya çıkacak ve bunun gereği hep beraber yerine getirilecektir.

Değerli arkadaşlarım, şu manzarayı düşünebiliyor musunuz; Burada, Hükümetin kurucu ortağı bir siyasi partimizin çok değerli grup başkanvekili önemli şeyler

söyledi; ama, ben o konuşmayı izlerken düşündüm ki, daha Hükümet Programı üzerindeki müzakereler bitmemiş, henüz müzakereler tamamlanmamıştır; çünkü, Hükümetin kurucu ortağı partinin resmi grup adına konuşan sözcüsü, burada özelleştirmeden, eğitimden, iç borçların ödenmesinde moratoryum ilanına kadar, demokratikleşmeye kadar pek çok konuda, Programın dışında görüşlerini ifade ediyordu, her cümlesine "eğer... eğer..." diye başlıyordu. Bu bir "eğerler" Hükümeti mi? Burada bu Hükümete "eğer" mi vereceğiz? Güvenoyu vereceksiniz! *(CHP sıralarından alkışlar)*

Şimdi, bu şartlar altında Hükümet kuruluyor... Gruplardaki manzarayı biliyoruz... Sayın Gürkan'ın burada sergilediği manzara, bu Hükümete, SHP Grubunda tepki gösteren arkadaşlarımızın tavrı değil, bu Hükümete yardımcı olmak isteyen yönetimin tavrı. Hükümetin Programı etrafında böylesine derin görüş ayrılıkları, uçurumlar var ise, böyle bir Hükümet Programıyla Türkiye'nin, temel sorunlarını çözmesi, bunun altından kalkması mümkün olabilir mi? Şimdi, bu sorunlarla karşı karşıyayız.

Değerli arkadaşlarım, büyük sıkıntılar var... Bugün işbaşına gelen Hükümet, bir kongre hükümetidir. Yani, bir süredir Türkiye'de zaten böyle oluyor; Sayın Yılmaz'la da, Sayın Akbulut'la da aynı olay yaşandı... Bir süreden beri, kongrelerden iktidar çıkıyor!

Başbakan, parlamenter rejimin temel iktidar odağıdır; başbakanlar, genel olarak, seçimden çıkarlar, kongreden çıkmazlar. Kongreden çıkanlar halka tekliftir, halka öneridir. Başbakan adaylarını kongreler belirler; ama Türkiye'de yaşanan hızlı siyasal trafik nedeniyle, hızlı mevki, makam değişiklikleri sonucunda, Türkiye'de hükümetler, bir süreden beri, kongrelerden çıkan siyaset adamlarının etrafında şekillenir oldu; bunun sarsıntılarını, sıkıntılarını yaşıyoruz. Bugün karşı karşıya bulunduğumuz bu Hükümetle ilgili temel istikrarsızlığın, belirsizliğin altında, halkın seçim meydanında, köy kahvesinde, Anadolu'da tanıya tanıya, bile bile, öğrene öğrene; kimliğini, düşüncesini, kişiliğini, tavrını, üslûbunu deneyip kararını verdiği insanların değil, alelacele, bir kongre telaşı içinde, kongre ortamında oluşturulan siyasi odakların Başbakanlığa getirilmiş olmasının bir temel nokta oluşturduğuna dikkati çekmek istiyorum.

AHMET SAYIN (Burdur) — Sen nereden çıktın? Kongreden çıktın.

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, şimdi, bu tablo, bizi, Türkiye'yi yakından ilgilendiriyor; bunun altından kalkmamız lazım.

Sayın Çiller'in, bir siyasetçi olarak anlayışını, yaklaşımını yakından irdelemek görevimizdir; çünkü, o artık Başbakandır ve Türkiye'de çok iddialı bir programı uygulama kararıyla Başbakanlığa gelmiştir. Şimdi, bu yaklaşımın arkasındaki siyasi tutumu çok iyi tanımamız, öğrenmemiz gerekiyor.

Değerli arkadaşlarım, çok uzun olmayan siyasi geçmişinde, Sayın Çiller, çok kolay hüküm veren, çok kolay vaat eden, hükümlerinin ve vaatlerinin süratle tersini yapabilen bir siyasetçi olarak ortaya çıkmıştır. Şimdi, son iki yıl içindeki bazı açıklamalarını dikkatinize sunmak istiyorum.

Seçimden önce, Sayın Çiller diyor ki: "Yıllardır yatırım yapılmayan KİT'leri, bugün zarar ediyor diye kapatmak istemek, üreticiyi köşeye sıkıştırmak, devlet terörüdür."

YAŞAR ERYILMAZ (Ağrı)— Bunu Çiller mi söylüyor? .

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Bunu Çiller diyor; "KİT'leri kapatmak, devlet terörüdür" diyor.

DEVLET BAKANI NECMETTİN CEVHERİ (Şanlıurfa) — KİT olarak satılacak.

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Gene, seçimlerden hemen önce, iktidara geldiklerinde, en fazla 60 gün içinde, KİT'leri özelleştirmenin de ötesinde, özerkleştireceklerini, söylüyor. Aradan kısa bir süre geçtikten sonra, iktidara geliyorlar, 2 Temmuz 1992'de, bazı kamu iktisadi teşebbüslerinin, işçileriyle birlikte, Türki cumhuriyetlere taşınmasının gündemde olduğunu, söylüyorlar.

HALİL İBRAHİM ÖZSOY (Afyon) — Azerbaycan'a mı taşıyor?

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Gene, seçimlerden önce, devletin tarım ürünleri sübvansiyonunu kaldırmasına ilişkin çalışmaları devlet terörü olarak niteleyen Tansu Çiller, son yirmi yılın en büyük darboğazının yaşandığını ileri sürüyor.

Enflasyonla ilgili olarak, "ekonomiyi 24 saatte kontrol altına alır ve sekiz ayda enflasyonu düşürürüz" diyor. "Enflasyon, yüzde 70'ten, 18 ayda yüzde 20'ye düşecek" diyor.

ABBAS İNCEAYAN (Bolu) — Yirmi ay oldu!

DENİZ BAYKAL (Devamla) — "Tahminlerimize göre, 18 ay içinde kamu kesimi finansman ihtiyacını, milli gelirin yüzde 10'undan, yüzde 4,5'una, buna paralel olarak da enflasyonu, yüzde 70'lerden yüzde 20-25 seviyesine çekebiliriz" diyor.

Seçimden hemen sonra; "hiç kimsenin kuşkusu olmasın, enflasyon düşecek; birinci yıl hedefimiz yüzde 38'dir" diyor. Gene seçimlerden sonra; "enflasyon martta yüzde 30 olur" diyor.

Gene, "ağustosta enflasyon düşecek dedik, düşmeye başladı; eylül, ekim, kasımda bir miktar yükselir; ama, şubat ayına gelindiğinde yıllık yüzde 40 olur" diyor.

Muhalefetteyken, "halkın artık kemer sıkacak hali kalmadı" diyen Tansu Çiller, "finans, kamu ve vergide aynı anda reforma girişilecek, faizler düşecek, üretim artacak" diyor.

"Mutfağın filesi sekiz ayda rahatlayacak" diyor.

"İlk hedef; hayat pahalılığı düşecek, hayat pahalılığı da asgari ücret sahibini yakıyor; ikinci yıl asgari ücretten vergi alınmamasını uygulamaya koyacağız" diyor; sonra, "bazı fedakârlıklara tabi olarak yol alma durumunda olacağız" diyor. Yani, fedakârlık söylevi yavaş yavaş başlıyor! Acı ilaca doğru giden süreç transformasyonundaki aşamalar bunlar.

"Türkiye'nin önündeki yolun kolay ve kısa bir yol olmadığını söylemiştik" diyor ve iki anahtarla ilgili olarak da; bir ev, bir araba projesi için kaynak bulduğunu

belirterek, "1978'de gayri safi milli hâsılanın yüzde 67'si orta direğin payına düşerken, bu oran bugün yüzde 32'ye doğru geriledi; aradaki fark ise 530 trilyon lira ediyor. Bu pay, orta direkten çalınmıştır; bu kaynak sahiplerine iade edilecektir" diyor. Yani, iki anahtar projesi için kaynak da gösteriyor; seçimden hemen sonra da "anahtarları, çalışıp kazanacaklar" diyor; daha sonra da "herkese iki anahtar vereceğiz diye birşey yok, anlatmak istediğim şu: Bu, bir büyüme meselesidir" diyor.

Bu bir büyüme meselesidir; bu da bir siyasi üslûptur, bir siyasi anlayıştır, bir siyasi tutumdur... Şimdi, bu üslûpla Türkiye yönetilecek! *(ANAP sıralarından "İki anahtar geldi" sesleri)*

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — "Hoş geldiniz" deyin Sayın Baykal.

BAŞKAN — Dinleyelim arkadaşlar. Sayın Baykal, siz devam edin.

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, bu programı, bütün bu olumsuzluklarından arındırdığımız zaman; yani, programın arkasındaki siyasi iradenin kararsızlığını, yetersizliğini, çözüldüğünü, Türkiye'nin ciddi koşullarını doğru değerlendiren bir siyasi yaklaşımın bir kenara itildiğini unutarak, iyi niyetle bu programa baktığımız zaman, göreceğimiz şudur: Bu program, Türkiye'ye, özelleştirmeyle kurtuluş öneriyor; tarımdan desteklemenin çekilmesi politikasını öneriyor; Türkiye'de vergilerin azaltılmasını öngörüyor; gelir dağılımının daha da çarpıklaşmasına dönük, sosyal devlet sorumluluklarının budanmasını amaçlıyor; böyle bir yapıyla Türkiye'nin içinde bulunduğu sorunları çözebileceğini iddia ediyor.

Bu iddia, kabul edilebilir ve geçerli bir iddia değildir.

Değerli arkadaşlarım, özelleştirmenin bir sihirli değnek, bir mucizevi formül olarak anlaşılması, özelleştirmeden Türkiye'nin sağlayabileceği yararın gözden çıkarılması anlamına gelir. Elbette özelleştirme, ekonomide gereken yerde kullanılabilecek çağdaş bir araçtır; elbette, Türkiye'de, Kamu İktisadi Teşebbüslerinin daha verimli çalışmasını sağlamak için yerinde müdahalelere ve gereken yerde de özelleştirmelere ihtiyaç vardır; ama, özelleştirmenin, KİT sorununun mucizevi çözümünü bize sağlayacak politika olduğunu düşünmek, konunun karmaşıklığını göz ardı etmek demektir.

Değerli arkadaşlarım, özelleştirme, sihirli bir formül değildir. Özelleştirme, Kamu İktisadi Teşebbüslerinin daha verimli çalışmasını güvence altına alıyorsa, anlamlıdır. Yoksa, mülkiyet değişimi kendi başına sorunların çözümünü sağlamaya yetmez.

Şimdi, programdaki özelleştirme anlayışından ortaya çıkıyor ki, bu, Kamu İktisadi Teşebbüslerinin daha verimli çalışmasını sağlamaktan çok, kamunun içinde bulunduğu finansman sorununu rahatlatacak, ferahlatacak bir çıkış yolu arayışından kaynaklanmıştır. Yani, KİT satışına, arsa satışı gibi yaklaşılmıştır; kaynak sıkıntısından, kaynak ihtiyacından yola çıkılmıştır. Yoksa, rasyonelleştirme arayışı, anlayışı kesinlikle söz konusu değildir. O nedenle, verimli çalışan, başarılı çalışan Kamu İktisadi Teşebbüslerinin, onların, sadece onların satışı temel hedef olarak göz önünde bulundurulmuştur.

Böyle bir politikanın olumlu bir sonuç vermesi kesinlikle beklenemez. Bu, altın yumurtlayan tavuğun kesilmesi sonucunu doğuracaktır.

Sorun, verimsiz KİT'lerin rasyonelize edilmesidir. Gerekirse, onun mülkiyet yapısının değiştirilmesi suretiyle etkin önlemler alınması yoluyla daha verimli çalışmasını güvence altına almaktır. Böyle bir arayış, böyle bir çaba bu Hükümet Programında gözükmüyor.

PTT temel hedef olarak seçilmiştir. Koalisyon ortağının da bilgisi, onayı dışında yapılmıştır; öyle olduğu anlaşılıyor.

PTT'nin nasıl özelleştirileceğiyle ilgili bir bilgi paylaşımının söz konusu olmadığı, burada yapılan konuşmalardan açıkça ortaya çıkmıştır. Şimdi, PTT'nin özelleştirilmesini esas alan bir yaklaşımla yola çıkılacak.

Değerli arkadaşlarım, özelleştirmede amaç, sadece bir varlığı satıp, bir miktar nakit elde etmek değildir, olmamalıdır; amaç işletmenin verimli olmasını sağlamaktır.

PTT ikiye ayrılacak; verimli çalışan telefon hizmetleri, "Telekomünikasyon A.Ş." diye ayrı bir şirkete dönüştürülecek ve bu şirket satılacak... Niçin bu şirket satılacak? Kârlı olan o da, onun için. Nasıl satılacak... Bunu alabilecek güçlü bir yabancı şirkete yüzde 20'si devredilecek.

Değerli arkadaşlarım, 15-20 milyar dolar civarında değeri olan bir telekomünikasyon altyapısının, yıllardan beri devletin büyük katkısıyla, halkın çok yüksek ücret ödemesiyle oluşturulmuş bu büyük altyapının yüzde 20'sinin, şimdi 2-3 milyar dolarlık bir cash (nakit) ihtiyacı içinde satılması gayreti güdülüyor.

Telekomünikasyon, bir devlet tekelidir; şimdi, yabancı bir tekele dönüşecektir. PTT'nin yabancı bir tekele dönüşmesinin doğal karşılanması çok güçtür.

Bunun yüzde 10'luk, yüzde 20'lik parçasının satımıyla yetinilmesi, işin orada tutulması da olağanüstü güçtür.

Bu konuda yapılabilecek, PTT hizmetlerinin daha verimli çalışması, rekabetle daha ucuza hizmet verir hale dönüştürülmesini sağlamak için izlenebilecek ilginç yöntemler vardır. Bu konuda, idaremizde yeterli bilgi birikimi mevcuttur.

Bugün Türkiye'de PTT hizmetlerinin bedeli oldukça yüksek; ama, bu şekilde özelleştirme yapıldığı zaman, açıkça söylüyorum, daha da yüksek olacaktır, daha da yüksek olması kaçınılmaz hale gelecektir, işin içine rekabeti sokacak, telefon hizmetlerini parçalayacak. Telefon, kablolu televizyon ve çeşitli telefon türleri olarak, coğrafi bölgeler itibariyle, hizmet türleri itibariyle parçalayarak, bu işi gelir ortaklığı yaklaşımı içinde çözecek önerilerin bu arada değerlendirilmemesi, gerçekten üzüntü verici olur. Yapılması gereken ciddi işler vardır.

Bu arada, özelleştirme konusunda, özelleştirmenin, işçi çıkarılmasına bir vesile olarak sayılması, böyle bir uygulamanın ortaya çıkması tehlikesine karşı, programı yeter derecede duyarlı görmediğimi ifade etmek isterim. Birtakım sözler söylenmiştir; ama, bunların çoğu, "gereği yerine getirilecek" izlenimi vermeden, laf olsun diye, göstermelik telaffuzlar olarak oraya yerleştirilmiştir.

Olay, ciddi bir olaydır. Özelleştirmenin sosyal boyutu, içinde bulunduğumuz dönemde, gözden uzak tutulamaz. Türkiye, mutlaka özelleştirmeyi, hiçbir çalışanını sıkıntı içine sokmamanın gerektirdiği önlemleri alarak gerçekleştirmek durumundadır. Bugün bütün Türkiye'de, KİT'lerde çalışan 700 bine yakın işçi, tedirginlik içindedir, "ne zaman beni fabrikanın kapısına koyacaklar, ne zaman işsiz kalacağım, ne zaman ekmek imkânını kaybedeceğim?" kaygısı içindedir.

Değerli arkadaşlarım, bu konuda, daha önceki girişimler de olumsuz sonuç vermiştir. Türkiye'de özelleştirmenin altyapısı yoktur; hukuki altyapısı yoktur, yönetsel altyapısı yoktur, finansal altyapısı yoktur, sosyal altyapısı yoktur. Bütün bunların hazırlanması gerekiyor. Bütün bunlar hazırlanmadan, alelacele, esen rüzgârın doğrultusunda, "özelleştirme yapacağız" diye elde avuçta kârlı ne varsa onu satmaya kalkan yaklaşımı, Türkiye'nin muhtaç olduğu, ekonomisini rasyonelleştirmesi için izlemesi gereken sorumlu, dikkatli yaklaşım olarak görmediğimi ifade etmek zorundayım.

AHMET SEZAL ÖZBEK (Kırklareli) — Hiç telaş etmeyin.

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Bütün bunların hazırlanması gerekiyor. Bunlar hazırlanmadan denenecek olan bir özelleştirmenin Türkiye'yi, büyük sıkıntılar içine sokması kaçınılmaz gözüküyor.

Bakın, bir AKTAŞ özelleştirmesi yaşandı; hukuki altyapısı yok, mahkemeden döndü. Yüzlerce işçi işinden çıkarıldı, ne yapacaklarını bilemiyorlar, perişan haldeler. Hizmet, daha ucuza gelmedi, yolsuzluk olayları azalmadı, arttı.

Bütün bu sorunları, orada, altyapısı hazırlanmadan yapılan bir özelleştirme uygulamasının bizi getirdiği sonuçlar olarak görüyoruz.

Bugün AKTAŞ çalışanları, ellerindeki mahkeme kararını nasıl uygulatacaklarını bilemeden dolaşıyorlar. Mahkemeden karar alındıktan sonra, AKTAŞ'ın hisse senetlerinin borsada satıldığım görüyoruz. Ciddi bir borsada, hemen, ağır suç olarak değerlendirilip sonuçlandırılması gereken bu uygulamayı yapanlar, Türkiye'de, ellerini kollarını sallayarak dolaşıyorlar!

Değerli arkadaşlarım, özelleştirme konusunda, bu Hükümeti, aceleci, telaşlı, neyi nasıl yapacağım tam oluşturmadan, çeşitli telkinlerle, heveslerle yola çıkmış bir yaklaşım içinde görüyorum. Bu yaklaşımın, demin ifade ettiğim yönetim üslûbunun bir uzantısı olarak, ekonomimizi de çok ciddi sorunlarla, sıkıntılarla karşı karşıya bırakmasının kaçınılmaz olduğunu düşünüyorum.

Gene bu programda, tarım kesimine dönük olarak, desteklemenin budanacağı, desteklemenin geriletileceği anlayışı ifade ediliyor.

Değerli arkadaşlarım, Türkiye'de, bazı moda fikirler hızla yaygınlaştırılıyor; bunlardan birisi de, tarımın Türkiye'de bir yük haline geldiği ve özellikle destekleme açısından, ekonominin büyük bir bunalıma sürüklendiği ve bundan kurtulmanın ekonomik bakımdan bir zorunluluk olduğu anlayışıdır.

Bu anlayış, çok yaygın bir şekilde Türkiye'de işletiliyor.

Değerli arkadaşlarım, Türkiye, dünyada, tarıma dayalı ekonomisi olan ülkelerden sadece bir tanesidir. Türkiye'nin ekonomisinde tarımın yeri hızla azalıyor; artık, ancak istihdam açısından yüzde 40'lar düzeyinde bir önemi var; tarımın, milli gelir içindeki payı oldukça düşmüş durumdadır.

Dünyada, AT ülkelerinden Avustralya'ya, Amerika'dan Kanada'ya kadar bütün ülkelerde, tarıma dönük bir politika, daima, kararlılıkla uygulanıyor; o da, destekleme politikasıdır. Tarımda, destekleme yapmayan hiçbir ülkenin bulunduğunu sanmıyorum; köylü, çiftçi, daima, kamunun belli bir ilgisiyle ve desteğiyle değerlendiriliyor.

Türkiye'de "İşte, buğday 2 bin liraya, 1.950 liraya alınıyor, dünyada bunun altında bir fiyatla buğday satışı var. Biz, dünya fiyatlarının üzerinde alış yaparak, desteklemeyi, bir yük olarak kamunun sırtına yıkıyoruz" deniliyor.

Değerli arkadaşlarım, artık şunun Türkiye'de iyice anlaşılması lazım: Bütün dünyada, buğdayda ve diğer tarım ürünlerinde ikili fiyat vardır. Ülkelerin kendi üreticilerine, onların mallarını alırken uyguladığı bir fiyat var; sonra, ülkelerin aldıkları ürünü dış dünyaya satarken uyguladıkları bir fiyat var. Bu ikisi birbirinden farklıdır. Bugün, AT ülkelerinin makarnalık buğdaya uyguladıkları ortalama fiyat 3.300 liradır. Türkiye, 2.100 lirayı, makarnalık buğday için, bu sezon fiyat olarak verdi. 3.300 liraya, AT ülkeleri, kendi üreticisinden makarnalık buğday alıyor; sonra dışarıya, bunu daha ucuza satıyor. Daha ucuza satıyor olması, onun, üreticiden o fiyata aldığı anlamına gelmez. Onun satarken uyguladığı fiyatı, bizim, üreticimize, alırken uygulamamız gereken fiyat olarak önermek doğru değildir, haklı değildir.

AT ülkelerinde yüzde 5 - yüzde 6; tarım ülkelerindeki yüzde 8 - yüzde" 10 olan tarım nüfusu, Türkiye'de yüzde 40'a yakındır. Biz, yüzde 40'a yakın yurttaşımıza, onların uyguladıkları destekleme oranının altıda birini uygulamıyoruz. AT ülkelerinin kendi çiftçisine, sayıca daha sınırlı olan çiftçisine uyguladığı desteklemenin altıda biri değildir Türkiye'de uygulanan destekleme.

Tarımın gerçeği budur. Dünyayı yeniden keşfetmeye gerek yoktur; kolay hedefler yaratarak, o hedeflerin üzerine yürüyerek Türkiye'nin sorunlarından kurtulacağı gibi mucizevî çıkış yolları arayışına gerek yoktur.

Türkiye özelleştirmeyle kurtulacak...

Özelleştirme Türkiye'ye pahalıya mal olacaktır. Özelleştirmeyi yaptığınız zaman, kısa ve orta dönemde, kamuyu daha ağır yükün altına sokacaksınız. Bunu bilerek yapmak gerekir; yapmak gerekir ama, bunu bilerek yapmak gerekir. Sadece özelleştirmeyle, "ben Türkiye'nin mali gücünü artırırım" düşüncesi kabul edilebilir, gerçekçi, geçerli bir düşünce değildir.

Tarımdan desteği çekerek Türkiye'nin yükten kurtarılması da mümkün değildir. Çiftçi, Türkiye'de olağanüstü bir yükün altında perişan halde...

Şimdi bu Hükümet giderayak bir uygulama da çıkardı, şimdi onun olumsuzluklarını herkes temizlemeye çalışıyor. Köylülerin yetiştirdikleri bütün ürünler, nerede ne olursa olsun; pamuğundan, buğdayından, narenciyesinden, mercimeğine, ayçiçeğine kadar; kime satarsa satsın, ofise, kooperatife, tüccara, komisyoncuya,

kime satarsa satsın, yüzde 3 bir Bağ-Kur kesintisi uygulanacak diye bir kararname çıkarıldı. Kesinti yapılacak insanın Bağ-Kur'a üye olup olmadığı önemli değil. Çiftçilik yapmak Bağ-Kur'a üye olmakla baş başa giden bir şey değil ki... Memurun da tarlası olabilir, o da ürün sahibi olabilir...

NAZMİ ÇİLOĞLU (Bolu) — Değişti o.

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Efendim, bir memurun da, yani Emekli Sandığına tabi olan birisinin buğday sahibi olması mümkündür. Bunun değiştirilmesi de mümkün değildir,

NAZMİ ÇİLOĞLU (Bolu) — O kararname değişti.

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Emekli Sandığına tabi birisi, buğday ürününe sahip olur ve onu satar, buna hiç kimse de karışamaz, bu Hükümet de karışamaz. Yasak mı? Memurlar tarımla uğraşamayacaklar mı? *(CHP sıralarından alkışlar)*

Emekli Sandığına üye, Emekli Sandığına primini veriyor; ona ne! Aynı şekilde bir işçinin tarlasının olması, tarım yapması yasak mı? Böyle bir engel olur mu? Adam, işçi, SSK'ya üye, primini kestiriyor, aynı zamanda, borcu yok, sosyal güvenlik sistemi içinde elbette verecek. *(DYP sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Dinleyelim arkadaşlar...

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Efendim, bu tabloyu biz Cumhuriyet Halk Partisi olarak ortaya koyduktan sonra, "buna bir an önce son verin, ortalığı karıştıracaksınız, fatura yolsuzluklarına yol açacaksınız, buna son veriniz" dedikten sonra, bu konuda bir yeni adım atıldığını biliyorum; ama, bu adım, sorunu çözmedi.

Şimdi, her çiftçi, bir avukat, bir muhasebeci tutacak, Bağ-Kur'a olan borcunu her an izleyecek, o izlediği sonuca göre, eğer Bağ-Kur'a prim borcu yoksa gidecek bir Bağ-Kur yetkilisinden belge alacak, belge alırken nüfus cüzdanı örneğini verecek, ikametgâh örneğini verecek, ziraat odasından belge alacak...

NAZMİ ÇİLOĞLU (Bolu) — Yok öyle bir şey.

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Rica ederim, rica ederim, kararnameyi okuyun! Olmaz olur mu?

Bütün bunları yaptıktan sonra, Bağ-Kur'a prim borcu olmadığını kendisi kanıtlattıktan sonra, o belgeyle gidecek Bağ-Kur'a, kesinti yapılmamasını sağlayacak!

Değerli arkadaşlarım, bu yanlış bir bürokratik uygulamadır. Bu, politikacı olmayan çevrelerin hazırladıkları, masa başında, köylüyü bilmeyen, çiftçiyi bilmeyen insanların masa başında aldıkları kararlardır. *(CHP sıralarından alkışlar)*

Vahim olan da, bu kararların bir Hükümet kararnamesi haline dönüştürülebilmiş olmasıdır. Bunun, bu yeni şekliyle de kabul edilebilir olmadığını, bu konunun ortadan kaldırılması gerektiğini söylüyorum. Üç günden beri borsalara, üretici, ürün vermiyor. 1 Temmuzdan itibaren yürürlüğe girdiği için tüccar da satın almıyor; sırf bunun ortadan kaldırılmasını talep ettiği için.

Sayın Maliye Bakanından rica ediyorum, konuyu en kısa zamanda değerlendirsin ve bu uygulamaya bir an önce son versin.

Değerli arkadaşlarım, Türkiye'nin ekonomide büyük sorunları var, bir büyük atılım ihtiyacı var; siyasette büyük sorunları var. Bakınız, güneydoğudan acı haberleri her an yeniden alıyoruz. Biraz önce yine hepimizi üzen olumsuz haberler Türkiye Büyük Millet Meclisine ulaştı. Büyük saldırıların yapıldığını, büyük kayıpların yaşandığını görüyoruz.

Değerli arkadaşlarım, yıllardan beri bu olay, giderek ağırlığını artıran bir biçimde sürüyor. Bir süre önce Hükümet yetkililerinin bu kürsülerden "sorunun beli kırıldı, sorun çözüldü, terör ortadan kaldırıldı, terör alanında başarıya ulaştık" diye açıklamalar yaptığını hepimiz biliyoruz; ama, gerçeğin bu olmadığı, çok kısa bir süre içinde ortaya çıkmıştır.

Şimdi artık öyle bir noktaya geldik ki, bugün, sadece bugüne kadar izlediğimiz yöntemleri izleyerek bu sorunun çözülebileceğini düşünmek mümkün olmaktan çıkmıştır; Türkiye'nin bu konuda yeni yaklaşımlara ihtiyacı vardır. Her gün 15-16 tane erimizin, astsubayımızın öldürüldüğünü öğreniyoruz, Türkiye'nin her gün bir yöresinde, bir ilçesinde, bir merkezinde, bir köyünde bütün insanların yüreğini dağlayan cenaze törenleri yaşanıyor.

Sorun, giderek artık toplumsal bir nitelik kazanmaya başlıyor, çok tehlikeli gelişmeleri de beraberinde getiriyor. Bu gelişmeyi önleyecek yeni yaklaşımlara ihtiyaç var.

Terör sorunu silahlı kuvvetlere emanet edilmiştir, "alınız, siz bu işi çözün" denilmiştir. İşin yanlışı da buradan başlıyor.

Silahlı kuvvetler, ülkemizin elbette temel güvenlik örgütüdür, elbette gerektiği zaman üzerine düşen görevi yapacaktır; ama, Türkiye'deki iç anarşik olaylar, terör olayları karşısında Silahlı Kuvvetlerin kullanılması, doğru ve etkin bir karar değildir.

Bakınız, buna benzer olayları İspanya yaşadı, İngiltere yaşadı; bunların tümünde izlenen ilginç yöntemler var.

Biz, olayı, sıkıyönetim mantığıyla düşünüyoruz. Bir olumsuzluk ortaya çıktığı zaman yapılması gereken şey, acele sıkıyönetim ilan etmektir, acele askeri devreye sokmaktır, acele askere havale etmektir zannediyoruz. Askerin işi değildir güneydoğudaki olay; güneydoğudaki olay, farklı bir olaydır. Asker cephe harekâtı yapar, asker hâli arazide harekât yapar. Yerleşik alanda, yerleşik merkezlerde ordu kullanmak, asker kullanmak, beklenen amacın tersini üretecek bir yanlış politikadır. Bu politikayı yıllardır götürüyoruz, olayın çapını, delirdiğini hızla artırıyoruz ve giderek terör girişimlerine destek veren çevrelerin hızla arttığına tanık oluyoruz. Bu temel anlayışı değiştirmek lazım.

İspanya çok önemli bir iç terör olayım yaşadı; ama, ne asker kullandı ne olağanüstü hal kullandı; olağanüstü hal uygulamasını kesinlikle denemeden, uygulamadan terörü kontrol altına almayı başardı. İspanya'nın ortada bir deneyimi mi var? Aynı şekilde İrlanda'da yaşanan olaylar var...

Değerli arkadaşlarım, Türkiye, terörü askere havale etme kolaycılığından vazgeçmelidir. Bu, hükümetlerin işidir, sivil hükümetlerin işidir. Terör, elbette müca-

dele edilmesi gereken bir önemli sorundur. O mücadeleyi etkin bir biçimde yapacak şekilde örgütlenmeliyiz.

Çocuklarımızı askere alıyoruz; askerliğinin bitmesine dört beş ay var, aklı memleketinde, terhis olmak üzere, bu iş için yetiştirilmiş değil, hizmet vereceği bölgenin coğrafyasını bilmez, insanını bilmez, dilini bilmez, göreneğini bilmez; üç ay sonra terhis olacak; üstelik bir çelik yelek bile veremeden cepheye sürüyoruz, sonra da çocuklarımız teker teker orada vuruldukça büyük üzüntüler içinde cenaze törenleri yapıyoruz, "öldürülenlerin kanları yerde kalmayacaktır" diye nutuklar atıyoruz...

Bu olay, profesyonelce ele alınması gereken bir olaydır. Uzman ekiplerin, bu işin uzmanı, bu işte en iyi bir biçimde yetiştirilmiş, o görevin gerektirdiği şekilde donatılmış, deneyimli insanların işidir. Beş altı ay orada kalarak bu işin alımdan kalkmak mümkün değildir. Orayı, yıllarca görev yeri olarak benimseyecek, insanım tanıyacak; kim yerlidir, kim yabancıdır, kim teröristtir, kim değildir, bunu bilecek, onun gereğini yapacak, buna göre eğitilecek bir yeni anlayışla bu konunun üzerine eğilmek lazımdır.

"Efendim, biz önce terörü yeneceğiz, sonra bu anlayışı uygulayacağız" diyor Hükümet.

Terörü yendikten sonra buna gerek yok. Bu, bir lütuf değil, terörü yenmenin gereğidir.

Ordumuzu daha fazla tahrip etmeyelim, bölgeyi bir cephe anlayışı içinde karşımıza almayalım. Orada terör odaklarına dönük etkin mücadele ihtiyacı var. O mücadeleyi yapacak bir yeni terör örgütlenmesini mutlaka gerçekleştirelim.

Ayrıca, konunun elbette, terörle mücadele, güvenlik boyutunun dışında, ihmal edilmemesi gereken boyutu var. O bölgede ekonomik hayat kesinlikle durmuştur; kamu hizmetleri durmuştur, özel yatırımlar durmuştur, işsizlik çığ gibi artıyor.

İşsizlik bataklığını orada kurutmadan terörü kurutmaya kalkmak, buz üzerinde yazı yazmaktır. Hiçbir yere bu şekilde ulaşmak mümkün değildir. Ne yapıp yapacağız, oradaki ekonomik hayatın yeniden canlanmasını, oradaki gençlerin ekmek kapısı bulmasını, orada yaşayabilmesini, uyumlu bir biçimde yaşayabilmesini sağlayacak ekonomik koşulları mutlaka sağlayacağız. Bu da oraya kadro vererek olmaz, koruculuk vererek olmaz; kavganın dışında o insanları yaşatmak lazımdır, onlara kavganın dışında ekmek kapısı, iş kapısı verebilmek lazımdır. O bölgede yaşayan insanların ezici çoğunluğu, terörün karşısındadır, terörden şikâyetçidir; ama, o insanları dinlemek, anlamak lazım. Bu, sadece "bölgeyi kucaklayacağım, şefkatle yaklaşacağım" anlayışıyla çözülebilecek bir sorun değildir, ciddi bir sorundur. Türkiye ciddi kaynak ayırmalıdır; kaynağı sadece silaha, mermiye değil; evlerinin donatımından, oradaki insanın ekmek kapısının sağlanmasına kadar, işyerinin, fabrikasının sağlanmasına kadar yapılmalıdır.

Hele bu özelleştirme mantığıyla o bölgeye yaklaşılması, olayın üzerine, yangının üzerine benzin dökülmesi anlamına gelir, özelleştirme uygulaması geçmiş dönemde bölgedeki sorunları olağanüstü artırmıştır. Iğdır İplik Entegre Tesisinin özelleştirilmesinin ne gibi sonuçlar yarattığım herkes biliyor, hepimiz biliyoruz.

Bölgedeki bütün kamu kuruluşları elden çıkarılmıştır, kapatılmıştır, terk edilmiştir. Bunun yeniden canlandırılmasına ihtiyaç var. "Teşvik vereceğiz ve o teşvikle işadamları gidecek" hikâyesiyle artık sonuç almanın da mümkün olmadığı anlaşılmıştır. Türkiye, Güneydoğu Anadolu'da karşılaştığı soruna, Kürt sorununa yeni etkin politikalarla, ekonomik anlayışıyla, sosyal anlayışıyla, yeni bir yönetim anlayışıyla, yeni bir güvenlik politikasıyla; olağanüstü hal kavramını bir tarafa iten, Türkiye'yi iki ayrı dünya gibi saymaktan vazgeçen, herkesi aynı hukukun içinde sayan bir anlayışla eğilmek durumundadır, zorundadır. *(CHP sıralarından alkışlar)*

Değerli arkadaşlarım, bu sorunlarımızı, önümüzdeki dönemde daha ağırlaştırmadan, denetim altına almak zorundayız. Türkiye giderek, kuşatması ağırlaşan bir konumda gözüküyor. Bunu kırmalıyız; bunu kıracak olan da biziz. Bunu kırmak da mümkündür. Koşulların ağırlığını biliyorum, dış politika alanında karşılaştığımız sorunların da bütün bu olumsuzlukların bir parçası olduğunu çok iyi biliyoruz. Hepimiz üzüntü içinde Bosna'da yaşanan olayları, Azerbaycan'da ve Kıbrıs'ta yaşanan olayları görüyoruz. "Ben iktidarım, o nedenle bu olayları biliyorum, gerekeni yapıyorum, bunun ötesine geçilmez anlayışı içinde takdim edeyim" kolaycılığına kendimizi kaptırmayalım. Aynı şekilde, bunu özel bir siyasi suçlama konusu haline getirmeyi de muhalefetimiz benimsemesin; ama, durum ağırdır, durum ciddidir. Türkiye her alanda hızla bir gerilemeye zorlanmak isteniyor. Hangi noktada? Olağanüstü bir potansiyelin, olağanüstü olanakların ortaya çıktığı bir dönemde bu oluyor.

Dünyadaki genel stratejik yapılanmanın değiştiği, artık, herkesin bildiği bir gerçek; artık, iki kutuplu dehşet dengesine dayalı bir dünya stratejisi söz konusu değil, yeni bir yapılanma var. Bu yeni yapılanmaya biz tam kendimizi uyduramadık; biz hâlâ soğuk savaş anlayışı içinde dış politika götürüyoruz, hâlâ biz soğuk savaş, iki kutuplu dünya mantalitesinin ölçüsünün ötesine geçemedik; yenidünya koşullarını doğru değerlendiremedik.

Değerli arkadaşlarım, yenidünya koşulları, dünyada bir ülkenin olağanüstü etkinlik kazanmasına; mesela Amerika'nın dünyada her istediğini elde eder noktaya gelmesine yardımcı olmamıştır, tam tersine, iki kutuplu yapının ortadan kalkması, dünyada orta boy ülkelerin manevra alanını, etkinlik şansını daha da artırmıştır.

Türkiye, elindeki olanakları etkili kullanma kararlılığı içine girebilirse, içinde bulunduğu dünyada, bölgede çok daha ağırlıklı bir ülke olarak kendisini hissettirme şansına, konumuna sahiptir; ama, bunu kullanmak lazım. Bunu, o tek ağırlıklı dünya merkezine tabi bir yaklaşım içinde değerlendirmekten kendimizi kurtarabilmemiz lazım, müttefiklerimizin hedeflerini kendi hedefimiz saymaktan çıkmamız lazım. Dünya, tartışma dünyası, çekişme dünyası, çatışma dünyası... Bu dünya içinde herkesin kendi hedefi var; kendi ulusal hesabı var. Bu hesabı biz de takip etmeliyiz. Müttefiklerimizin hedefini kendi hedefimiz sayarak, bir sorun ortaya çıktığı zaman müttefiklerimizden rica ederek, o sorunun çözülmesini sağlamamız, artık mümkün değildir. Biz de, kendi kartlarımızı oynamamız, kendi ağırlığımızın gereğini yerine getirmemiz, önümüzde bir temel olanak olarak duruyor. Bunun hakkını vermeliyiz diye düşünüyorum. Böyle bir noktadayız; bu yapılmıyor. Mesela, Azerbaycan'a da Ermenistan'a da yakın davranarak, Azerbaycan'a gösterdiğimiz

yakınlığı Ermenistan'a da göstererek, Kafkasya'daki gelişmeleri yönlendirebileceğimiz zehabına kapıldık. Zannettik ki, Azerbaycan'a açıktan destek vermezsek, Ermenistan'ı da idare edersek, Ermenistan da bizim sözümüze girer, yönlendiririz(!)

Tam tersi oldu; Ermenistan bizi yönlendirdi. Bizim bu yaklaşımımızı kullandı, bizim önerdiğimiz barışçı modelleri benimser gözüktü, "haklısınız, doğrudur, hazırız, çağırınız; Rusya, siz, biz, Azerbaycan konuşalım, her şeye varız" dedi; 15 gün sonra bir toplantı, 20 gün sonra bir toplantı, o arada tanklar ezdi geçti...

Değerli arkadaşlarım, bu dinamiği gözden kaçırdık; bu dinamiği Azerbaycan'da kaçırdık, bu dinamiği Bosna'da kaçırdık, Bosna'da... Bakın orada da reel politikanın, gerçek güç dengesinin siyasal gelişmeleri yönlendirdiği, yaşanarak acı bir biçimde ortaya çıkmıştır.

Umut ediyorduk ki, Amerika'ya rica ederek, AT'ye rica ederek, bu gelişmeleri önleriz.

Kimse kimsenin gözünün yaşına bakmıyor. Artık, gücün kadar; o gücünü kullanmaktaki kararlılığın kadar etkilisin. Gücünün olması da yetmiyor... *(CHP sıralarından alkışlar)*

Türkiye, gücünü kullanamayan, kullanmasını bilemeyen bir ülke konumunda ve giderek bu bölgedeki gelişmeler Türkiye'nin denetiminden çıkıyor, kontrolünden çıkıyor, daima geriden koşuyoruz; güleryüz göstermeyi, herkes hakkında iyi şeyler söylemeyi, sık sık ziyaretler yapmayı, başarılı dış politika zannediyoruz (!) Hiçbir ilgisi yoktur.

Kıbrıs'ta da aynı olumsuzluk yaşanmaktadır. Kıbrıs'ta da, ne yazık ki, gelişmeler Türkiye'yi etkisizleştirecek bir mecrada hızla yürümektedir.

AT ile ilişkilerimizde de aynı olumsuzluk var. Türkiye'nin AT ile ilişki kurmasını, biz destekliyoruz. Mümkün olsa da bunu sağlasak; ama, Türkiye'nin AT ile ilişki kurmasını, AT'nin siyasi organlarında Türkiye'nin yer tutmasını engelleme konusunda kararlı bir muhatap karşısında izlenmesi gereken politika, ne yazık ki, bugünkü politika değildir.

1995'te gümrükleri sıfırlayacakmışız (!) Bugüne kadar ne yaptınız, gümrükleri 1995'te sıfırlamak için? Hangi sanayide, hangi yeni projeyi koydunuz; hangi yeni kredilendirme, destekleme uygulamasının içindesiniz; hangisini yaşatıp, hangisini ihmal edeceğinizi, nerede, ne zaman değerlendirdiniz? Bunu bilen birisi var mı acaba; bu Hükümetin içinde var mı; Planlamanın içinde var mı? *(CHP sıralarından alkışlar)* "1995'te gümrükleri sıfırlayacağız" diye imzayı attık; hangi kararını aldık, hangi gereğini yerine getiriyoruz? Dünyada gümrükleri indirerek bir uluslararası entegrasyon hareketinin içinde yer tutmuş bir başka ülke örneği var mı? Tam tersi var. AT'ye girecek diye Yunanistan'a, Portekiz'e, İspanya'ya özel destekler verildi, katkılar yapıldı; uzun geçiş programları uygulandı. Yunanistan 9 milyar dolar alıyor bir yılda AT'den; biz tek kuruş almadan gümrükleri indiriyoruz. İspanya, AT'ye girdikten yıllar sonra gümrükleri indirdi.

Değerli arkadaşlarım, şirin gözükerek, sorun çıkarmamaya çalışarak, büyük ülkelerle anlaşıyor izlenimini vermeyi temel dış politika hedefi addederek, Türkiye'nin dış politikasını başarılı işletmesi, bir yere taşıması mümkün değildir. Acı gerçeği bileceğiz, çok dostumuz yok, bize bizden başka yardımcı olacak yok. İttifak kuracağımız ortaklarımızla, müttefiklerimizle çıkar ittifakı kuracağız; onların çıkarına katkı yaptık mı, karşılığında ne alacağımızın hesabını soracağız; *(CHP sıralarından alkışlar)*

Bu Hükümet, Çekiç-Güç'e inanmıyor; inanmadığı, bugüne kadarki tavrından belli; ama, her altı ayda bir, Çekiç-Güç'ü uzatalım diye teklif getiriyor.

Peki, getiriyorsunuz o teklifi de, karşılığında ne aldınız? Ne aldınız, ne sağladınız? *(CHP sıralarından alkışlar)* Bosna'da ne aldınız, Kıbrıs'ta ne aldınız, Azerbaycan'da ne aldınız? Hiçbir noktada hiçbir şey talep dahi edilmemiştir. Sadece o konuda müttefikinizle aynı karenin içinde fotoğraf çektirmek, dış politikanız için başarı sayılmıştır.

Değerli arkadaşlarım, Türkiye'nin yepyeni atılımlara, yepyeni yaklaşımlara ihtiyacı var. Gerçekten, Türkiye'de bir değişime, bir yenilenmeye ihtiyaç var; ama, Türkiye'nin değişimi, yenilenmesi, bugüne, kadar ortaya konulan örnekleriyle kısıtlı değildir.

Türkiye, büyük değişimleri, yenilenmeleri tarihinde yaşamıştır. Türkiye'nin yaşadığı en büyük değişim, en büyük yenilenme, cumhuriyetin kuruluşudur; Gazi Mustafa Kemal Atatürk gerçekleştirmiştir. Türkiye'nin en büyük dönüşümüdür, en büyük yenilenmesidir. *(CHP, SHP ve ANAP sıralarından alkışlar)* İmparatorluktan, çağdaş devlete; imparatorluktan, cumhuriyete geçiş, Atatürk ilkelerinin benimsenmiş olması, Türkiye'nin onurlu bir dünya devleti olarak, çağdaş insanlık âlemi içinde yerini alması, Türkiye'nin yaşadığı en büyük dönüşümdür. Bu dönüşümün doğrultusunda dönüşümlere ihtiyaç vardır.

Türkiye, demokrasiye geçmiştir. Demokrasi en büyük dönüşümlerden birisidir, en büyük yeniliklerden birisidir; ama, sessizce geçmiştir. Kimse "çağ açıyorum, Miladı başlatıyorum, yepyeni bir dönem, değişeceğiz, yenileneceğiz..." demeden, "demokrasiye geçeceğiz" demiştir ve gereğini yapmıştır. Türkiye bugün demokratik bir ülke haline 1940'lı yılların sonundan sonra, o gün işbaşında bulunan kadroların aldığı kararla ve Türkiye'deki bütün siyasal kuruluşların, siyasal kadroların, onun gereğini yerine getiren, demokratik eğitimini sergileyen, demokratik erdemini sergileyen davranışlarıyla yaşanmıştır ve bu oluşumun zirvesi de 1950 yılında cumhuriyeti kuranların, halkoyuyla sandıktan çıkanlara sonuçta iktidarı teslim etmeleri olmuştur. En büyük dönüşüm budur.

AHMET SAYIN (Burdur) — 1960'larda ne olmuştur?

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Onların hepsi aşılmıştır. 1960 aşılmıştır, 1971 aşılmıştır, 12 Eylül aşılmıştır. Aşılması gerekiyordu, bütün o olaylar geçildi; ama, bu demokrasiye geçişin büyük önem taşıdığı gerçeğini ortadan kaldırmaz.

Daha sonra Türkiye'deki önemli bir değişim, Türkiye'de sol kavramının bir tabu olmaktan çıkarılması, solun, çağdaş demokrasinin bir boyutu olduğu, emeğin

saygın ve üstün olduğu, sosyal demokrasinin doğal olduğu anlayışının Türkiye'ye benimsetilmesiyle, Türkiye çok önemli bir dönüşümü gerçekleştirmiştir, yaşamıştır. *(CHP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Değerli arkadaşlarım, dönüşüm, değişim bu doğrultuda olacaktır, elbette olmalıdır. Bakınız, Türkiye, çok köklü bir yeniden yapılanma ihtiyacı içinde. Önümüzdeki dönemin temel konularının başında bu geliyor.

Bugün Türkiye, içinde bulunduğumuz koşullarda, artık, sadece Ankara'dan yönetilen bir devlet konumunu sürdüremez. Bir büyük coğrafyayız, 60 milyon bir büyük nüfus birikimiyiz. Eğitilmiş kadrolarımız var; ama, Türkiye Ankara'dan yönetilecek; Türkiye'deki bütün ebelerin, hemşirelerin tayini Ankara'daki Sağlık Bakanlığından yapılacak (!) Türkiye'deki bütün öğretmenlerin sicilleri Ankara'daki Milli Eğitim Bakanlığında tutulacak, tayinleri oradan yapılacak (!)

Artık bu yönetim anlayışını Türkiye aşmalıdır. Türkiye'nin Tokat'ındaki bir köprünün yapılması, Amasya'sındaki bir şu işinin ihalesi, en azından iki yıl, o işin Devlet Planlama Teşkilatına kabul ettirilmesi için mücadeleyle geçiyor. Projeyi hazırlatacaksınız, DPT'ye kabul ettireceksiniz, yıllarca gidip geleceksiniz, DPT, Maliyeye kabul ettirecek, icra programına alınacak, tahsisat konulacak, ihale yapılacak; bir sıradan iş için üç, beş yıl uğraşacaksınız. Dünya bir buçuk yılda dengesini değiştirdi, Türkiye bir köprüsünü üç yılda yapan bir idari sistemle 2000'li yıllara kavuşamaz, yönelemez. *(CHP sıralarından alkışlar)*

Türkiye'nin idari sistemini yeniden düşünmesi lazım. Bunun için halkına güvenmesi lazım, halkından korkmaması lazım. Bütün coğrafyamızda, yöresel bütün coğrafyamızda, yöresel iktidar odakları, kendi yaşamlarıyla ilgili konularda karar alabilmelidir, para toplayabilmelidir, tahsilât yapabilmelidir, ihale yapabilmelidir ve o uygulama gerçekleştirilebilmelidir. Böyle bir demokratik yeniden yönetim yapılanmasına Türkiye'nin ihtiyacı var; bunu yapmak lazım. Bu, "İl İdaresi Kanununu gözden geçirelim, valilerin yetkilerini artıralım" yaklaşımı değildir. Olay bu değil. Bu, "belediyeleri destekleyelim" yaklaşımı değildir. Bu, Türkiye'de yönetimin paylaşılması yöreselleştirilmesi, yerelleştirilmesi demektir.

Türkiye sadece bir avuç Parlamentoyla, o Parlamentonun içinden çıkmış bir avuç Bakanlar Kuruluyla yönetilebilir bir ülke olmaktan çıkmıştır. Herkes kendi yöresindeki sorunları daha iyi biliyor, çözümünü de biliyor, olanağını ve yetkisini istiyor. O yetkiyi ve olanağı onlara tanıyan bir köklü yapısal değişime ihtiyaç vardır. Böyle bir değişimin Türkiye'de, pek çok sorunun çözümü açısından da yeni olanaklar getireceğini, vatandaşın öz güvenini artıracağını, devletin vatandaşa olan saygısını, güvenini göstereceğini ve bu yeni ortam içinde Türkiye'nin çok köklü değişiklikleri gerçekleştirebileceğini, başarabileceğini düşünüyorum. Bunu denemeliyiz.

Bunun yanı sıra, Türkiye'de önümüzdeki dönemde yapılması gereken çok önemli değişiklikler var. Bakınız, Türkiye'de bir eğitim yapılaşması var. Bu eğitim yapılaşması tıkandı. Dünyanın başka bir ülkesinde var mı bilmiyorum; devletin kurumlarının okullarından çıkıp bir üst kuruluşa gitmek için milyonlarca lira harcamak zorunlu olsun. Yani, ilkokulu bitiriyorsunuz, Anadolu liselerine girmek için ayda 4 milyon-5 milyon lira harcama yapmak zorundasınız. Anadolu liselerine

çocuğunuzu sokmak için ayrıca kurslarda öğretmenlere harcamalar yapmak durumundasınız.

Bu, Türkiye'deki eğitim sisteminin iflasıdır, yetersizliğinin ortaya çıkmasıdır. Acı olan da şudur ki, o ek eğitimi veren insanlar, bizim eğitim sistemimizin insanlarıdır; o insanları biz normal sistemin içinde kullanamıyoruz, onlar dışarıdan ancak böyle bir özel bir eğitim yoluyla gençleri eğitme durumuna sürüklenebiliyorlar.

Bunun kaldırılması lazım. Üniversiteye öğrenci sokmak için 50 milyon-80 milyon lira harcamak zorunluluğundan artık Türkiye'nin çıkarılması lazım. Hangi dar gelirli aile 50 milyon-80 milyon lira harcayarak çocuğunu üniversiteye götürebilir?

Değerli arkadaşlarım, yani ne olacak? Bunun sonucu şu oluyor: Olağanüstü yetenekli, zeki çocukların dışında, dar gelirlilerin çocukları, eğitim olanaklarından yoksun kalıyorlar.

Eğitim, Türkiye'nin temel asansörüdür, yukarı doğru tırmanmanın ana merdivenidir, toplumumuzu eşitleyen ana çıkış kapısıdır. Herkes o kapıdan geçti; hepiniz, hepimiz o kapılardan geçtik; geçmiş devlet adamları o kapılardan geçti; bu noktaya öyle geldik. Ne oldu şimdi? Yani, buraya geldikten sonra, aynı kökenden gelmiş insanların, bir işçi çocuğunun üniversitede okuyabilmesi artık mümkün olmaktan çıkmaya başlamıştır. Gidiniz bakınız, üniversitelerde araştırma yapınız, oralarda okuyan öğrencilerin kaçının anası babası gerçek bir köylüdür, gerçek bir işçidir, gerçek bir esnaftır? Giderek azalıyor, daralıyor, ancak parası olanlar çocuklarını okutabilir hale geliyorlar. Bu, Türkiye'de hem toplam zekâ birikiminden yararlanmamızı engelliyor, güçleştiriyor, hem de çok tehlikeli bir adaletsizliği, demokratik Türkiye'nin toplumsal yapısının içine çok tehlikeli bir dinamiti yerleştiriyor. Bunlara son vermek lazım.

BAŞKAN — Sayın Baykal, son 5 dakikanız.

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Türkiye'de köklü yeni atılımlara, yeni değişimlere ihtiyaç var. Elbette bu ihtiyaçları böyle konularda ciddi olarak aramamız lazım.

ÖSYM sınavında en yukarıda not tutturmayı gerçekleştirmiş olan 1.000 tane gencimize yurt dışında okuma olanağının yerilmesini olumlu karşılıyorum; Hükümeti kutlarım, çok yerinde bir girişimdir; dünyaya açmamız lazımdır, gençlerimizi okutmamız lazımdır. Ama, bu, sorunu çözmüyor, sorunun çözümü, temel eğitimde, sorunun çözümü orta eğitimdedir. Oralara herkesin katılabilmesini, herkesin yetişmesini sağlayacak dönüşümü mutlaka gerçekleştirmeliyiz.

Değerli arkadaşlarım, ayrıca, Türkiye'nin, yeni ve önemli tercihler yapmasına, kararlar almasına da ihtiyaç var. Bu çerçeve içinde dikkatinize sunmak istediğim bir iki nokta şu: Türkiye'nin siyasal sistemi çok içine kapalı işlemeye başlamıştır; iş, partilere tıkanmıştır, partiler toplumdan kopmuştur; partiler de delegelere tıkanmıştır, delegelere endekslenmiştir. Bunu değiştirecek, siyasetimizi ferahlatacak, açacak yapılanmalara ihtiyaç var. Bunları, çok temel konular arasında saydığımı ifade etmek istiyorum. Türkiye'de siyasete saygınlığı kazandıracak olan oluşumlar, buralardan başlayacaktır. İlçe kongresi yapacaksınız, en çok 400 delegeyle; niçin

400 delegeyle ilçe kongresi yapmak zorunda olayım? Günümüzde binlerce insanla toplantı yapacak teknik olanaklar var. Niçin Siyasi Partiler Yasası, bütün üyeleriyle kongre yapmak imkânını getirmiyor, delege ağırlığını bütün siyasi partilere empoze ediyor? *(CHP sıralarından alkışlar)* Bunu bir an önce sona erdirmek lazımdır. Bırakınız, delege olmayan parti üyeleri de etkin olma şansını elde etsinler.

Aynı şekilde, siyasal yaşamı açmamız lazım.

Değerli arkadaşlarım, kamu çalışanlarına siyasal hak veriniz. Dünyanın bütün demokratik ülkelerinde bu vardır. *(CHP sıralarından alkışlar)* Çalışanlara, toplumda, ülke sorunlarının çözümüne katkı yapma şansını kazandırınız. Korkmayınız bundan, Türkiye bu olgunluk noktasına geldi.

Ben, toplumun iyi yetişmiş, saygın, birikimli, inançlı kadrolarını siyasetin dışına iteceğim; memurdur diye iteceğim, sendikacıdır diye iteceğim, gençtir diye iteceğim, kadındır diye iteceğim, bir avuç delegenin eline Türkiye'nin iktidarını teslim edeceğim, sonra da bu iktidar boşalıyor, medya etkinliğine açık kalıyor diye şikâyet edeceğiz (!)

Toprağa kök salma olanaklarımızı açalım. Bırakınız Türkiye'de üniversite öğretim üyeleri de, üniversite öğretim üyesi olmayan insanlar da siyasete katılma hakkına sahip olsunlar.

Değerli arkadaşlarım, belediye meclislerinde memurlar, belediye meclis üyesi olamıyor. Yani, orada yaşıyor, tabiyeti farklı olan insanlara dahi Avrupa'daki bazı ülkeler belediye meclisine üye olma hakkını tanıyor, biz kendi vatandaşımıza, memur diye, belediye meclisinde görev yapmak imkânını tanımıyoruz. Bunu doğal karşılamak mümkün mü? Bunları da değiştirmek gerektiğine kesin inanıyorum.

Değerli arkadaşlarım, Türkiye'nin bir ahlak yasasına ihtiyacı var. Siyaset kirlendi... Bu siyasi kirlenmeye son verecek yeni ve sistematik yaklaşımlara ihtiyaç var. Sadece konuşarak olmaz. Bakın, Anayasamızın öngördüğü, milletvekillerinin yapamayacağı işlerle ilgili yasa, ciddi bir biçimde, ayrıntılı bir biçimde düzenlenip çıkarılmalıdır. Milletvekillerinin neyi yapıp yapamayacağım önce biz belirlemeliyiz. Sadece bu da yetmez, onun dışında, siyasi ahlakı güvence altına alacak pek çok önemli dönüşüme ihtiyaç var. Bakınız, geçen hükümette yolsuzluklarla mücadele için bir bakanlık vardı, bu defa buna gerek hissedilmedi.

"Yolsuzlukla mücadele için bakanlığa gerek yok" denilebilir; ama, bunun yolsuzlukla mücadele bakımından bir kararlılık eksikliğinin ortaya çıkmasına vesile verdiğini düşünüyorum. Yoksa, Türkiye'de mücadele edilmesi gereken yolsuzluklar, için bulunduğumuz dönemde azalmamıştır, tam tersine, artmıştır. *(CHP ve ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Yeni yeni ve çok önemli olaylar ortaya çıkmıştır. İLKSAN olayı bunların başındadır. Bu İLKSAN meselesini mutlaka takip etmeliyiz. *(CHP ve ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

İLKSAN olayı örtbas edilmiştir, geçiştirilmiştir. Her geçen gün bu konu yeniden ortaya atılıyor. Bu konunun üstünü örtmemiz mümkün değildir; siyasi hayatımızın bir kanayan cerahatidir. İLKSAN olayının üzerine yürümeliyiz; yetmez, diğer olaylar var. Bayındırlık Bakanlığında kadro satıldığı iddialarını devletin valisi

yapıyor. *(CHP ve ANAP sıralarından alkışlar)* Konu soruşturulmadı. Devletin valisi yapıyor, vali bugün görevinde değil; ama, bu olayların üzerine yürüyen yok.

Yapılan ihalelerin, önce siyasi aracılara devredildiği, onların komisyonları kesildikten sonra başkalarına intikal ettirildiği, sağır sultanın bile bilgisi içindedir. Bu olayların üzerine yürümemiz lazımdır.

Aynı şekilde, Sayın Başbakanımıza da, bu Sarıyer olayını kamuoyuna aydınlatması gerektiğini söylemek istiyorum. *(CHP ve ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Şunu öğrenme ihtiyacı içindeyim bir vatandaş olarak: Sayın Başbakan, iktidarda bir bakanken aldığı arsaya, daha önce almayı uygun görmediği, reddettiği bir arsayı bakanken alıp, olağan dışı yöntemlerle ona imar hakkı kazandırdı mı, kazandırmadı mı? Bunu öğrenme ihtiyacı içindeyim. *(CHP ve ANAP sıralarından alkışlar; DYP sıralarından gürültüler)*

Eğer böyle bir uygulama varsa, bu, gerçekten Türkiye'de üzüntü verici bir olaydır.

Sayın Başbakan, "siyasete yeni bir sayfayla başlayalım" diyor.

Onu anlıyorum. Tabii bu "yeni bir sayfayla başlayalım" ifadesi, aslında, "defterin bundan önceki sayfaları kirli" anlamına geliyor, bunun bir itirafı oluyor. *(CHP ve ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Ama, bu sayfanın yeni olması için gereken özeni göstermek, Sayın Başbakanın öncelikli görevi olmalıdır. Bu konuyu da bize aktarmasını, aydınlatmasını bekliyorum.

AHMET SAYIN (Burdur) — 1978'de seni de gördük biz!

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Sayın Başkanın sabrını suiistimal etmiyorum; ilgisine, toleransına teşekkür ederim.

Değerli arkadaşlarım, güç dönemden geçiyoruz... Bu Hükümetin, bu işlerin altından kalkacağına inanmıyorum, işe başlayışı güven verici olmamıştır, gerekli desteği oluşturamamıştır. Hedefleri hayalidir, iyi düşünülmüş, iyi hazırlanmış değildir. Böyle bir yapının içinde ciddi bir sonuç alınması söz konusu değildir, önümüzde ciddi engeller vardır; kongre engelleri vardır, seçim engelleri vardır. Perspektifi olmayan bir Hükümettir. Bu Hükümetle, Türkiye'nin, büyük sorunlarını çözebileceği kanısında olmadığını ifade etmek istiyorum.

AHMET SAYIN (Burdur) — Sen de benzinsiz, mazotsuz bıraktın bu memleketi!

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Sayın Başbakan iyi niyetli... Sayın Başbakanın da bizce en olumlu tarafı, bir hanım oluşu. Bundan büyük mutluluk duyuyorum. Türkiye'de bir kadının Başbakan olması, bizi gerçekten sevindirmiştir. Olayı bir cinsiyet konusu olarak görmüyoruz, bir zihniyet konusu olarak görüyoruz. Bunu da ifade ettik; bir kadının Başbakan olmasını, Türkiye'nin dünyada daha çağdaş bir görüntü vermesine katkıda bulunacağı için olumlu karşıladığımı ifade etmek istiyorum; ama, Sayın Başbakan çok büyük bir sorumluluk üstlenmiştir. Çünkü, sadece kendisinin değil, bundan sonra başka kadınlarımızın da şansını ya azaltacaktır ya

da artıracaktır. Bu sorumluluğa da dikkatini çekmek istiyorum. Sayın Başbakana bu güç işinde başarılar diliyorum.

Sayın Başbakan, hoşgörülü bir anlayışla "yardımcılara, danışmanlara ihtiyacım var, bir tarihçi danışman alacağım, bir sosyolog danışman alacağım, bir siyaset bilimci danışman alacağım" diyor.

Doğru düşünüyor; ama, sonucu bunlarla alabileceğini sanmıyorum. Sayın Tansu Çiller'in, bence, bir başbakana ihtiyacı var.

Hepinize teşekkür eder, sevgiler ve saygılar sunarım. *(CHP, ANAP ve RP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın Baykal'a teşekkür ediyorum.

Değerli arkadaşlar, Hükümet Programının görüşmelerine devam ediyoruz.

Doğru Yol Partisi adına iki sayın sözcü görüş bildireceklerdir. Bunlar, Sayın Tunç Bilget ile, Sayın Ali Şevki Erek'tir. Bu konuşma süresini yanyana kullanacaklardır.

Buyurun Sayın Tunç Bilget.

DYP GRUBU ADINA TUNÇ BİLGET (Aydın) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; ben, programın ekonomik bölümleriyle ilgili olarak konuşacağım. Belki hatırlarsınız, 24 Aralık 1991 tarihinde ekonomiyle ilgili olarak 19'uncu dönemin ilk genel görüşmesi yapılırken, Doğru Yol Partisi Grubu bana, görüşlerini Meclise arz etme onuru vermişti. Bu ikincisi...

O günden bu güne Koalisyon Hükümeti, ekonominin bozulan dengelerini düzeltmek, kalkınma hızını artırmak ve nihayet, kalkınmadan, yeniden herkesin pay almaşım sağlamak için yoğun çaba sarf etmiştir. Bu çabalara milletimiz ve özellikle dar ve sabit gelirli vatandaşlarımız tanıktır.

500 günün hesabı Birinci Koalisyon Hükümeti tarafından ayrıntılarıyla verilmiştir. Bugün burada ne yıllık ne de sekiz yıllık ANAP İktidarının, Koalisyon Hükümetine devrettiği mirasın ve ne de 500 günün hesabının ayrıntılarına değinecek değilim.

HALİL İBRAHİM ÖZSOY (Afyon) — Onlar geride kaldı.

TUNÇ BİLGET (Devamla) — Onlar geride kaldı.

MEHMET GEDİK (Bursa) — Sen de inanmıyorsun!

TUNÇ BİLGET (Devamla) — Bugün yine geleceğe bakmanın günüdür. Ancak, partiler ve siyasetçiler yekdiğerine ne kadar nazik davranırlarsa davransınlar, toplum hayatı ve ekonomi - maalesef - kimseye beyaz defter, sayfa açmaz. *(ANAP sıralarından alkışlar (!))* sorunlar geçmişten gelip geleceğe sarktığı için, önümüzde bu Program var.

Değerli milletvekilleri, bur İkinci Koalisyon Hükümeti, Sayın Çiller'in ekonomiden sorumlu Devlet Bakanı olduğu ve kabaca 1,5 yıl ülkeyi yönetmiş olan Birinci Koalisyon Hükümetine tabii ki, çok şey borçludur. Dahası, her iki koalisyon

hükümeti, kendinden önce ülkeyi 8 yıl idare etmiş olan hükümetlerden, özellikle enflasyon ve kamu finansmanı alanlarında alacaklıdır.

Değerli milletvekilleri, mesele şudur: Son 1,5 yılda Koalisyon Hükümetinin yapabileceği tek şey, enflasyon kaynağının kazandığı yeni ivmeyi frenleyici bir politika izlemekti; yoksa, 1992'de enflasyonu öyle indirmek falan mümkün değildi. Sayın Baykal'ın bilgi ve dikkatlerine sunuyorum.

Koalisyon Hükümeti, 1992'de kamu gelirlerini 1 puan artırdı, kamu harcamalarını yarım puan düşürdü. Sonuç olarak, borçlanma ihtiyacı eski seriye göre 1,8 puan, yeni seriye göre 1,4 puan düştü. Bu, bize göre büyük başarıdır. Doğru Yol Partisi Grubu adına Birinci Koalisyon Hükümetini tebrik ediyorum. Bakınız neden tebrik ediyorum:

Bir ekonomi düşününüz ki, o ekonomiden sorumlu olan Hükümet, iki yıl gibi çok kısa bir sürede kamu gelirlerini eski seriye göre 3 puan, yeni seriye göre 2 puan düşürüyor, iki yılda, bu yetmiyor, aynı iki yıllık dönemde toplam kamu harcamalarını eski seriye göre 4,5 puan, yeni seriye göre ise 3 puan sıçratıyor. Sonuç felaket oldu arkadaşlar. Kamu kesiminin borçlanma gereksinmesi - eski-yeni seri fark etmiyor - iki yılda tam bir kat arttı. Enflasyonun kaynağındaki bu rekor sıçramanın enflasyon üzerindeki ağır faturasıyla 1992 yılında karşılaşacaktık, öyle de oldu; buna rağmen başarı sağlandı.

Değerli milletvekilleri, bu kadar da değil; Doğru Yol Partisi Grubu, bunun dışında özellikle 3 gelişmeyi doyurucu bulmaktadır.

1. Kalkınma hızı, enflasyon sıçratılmadan binde yarımdan yüzde 5,9'a yükseltilmiştir. *(DYP sıralarından alkışlar)* Bu, olumlu gelişmenin devam ettiğinin haberleri, verileri gelmeye başlamıştır.

2. Türk ekonomisi, kalkınma hızının yükselmesine paralel olarak yeniden iş yaratmaya başlamıştır.

3. Dar ve sabit gelirli vatandaşlarımızın enflasyondan zarar görmesi önlenmiş... *(ANAP sıralarından "aaa, olmadı o, yanlış o" sesleri)* ve böylece sosyal yönden asgari ölçülerde dahi adalet duygularına sığmayan ANAP'ın ekonomik düzeninden, Doğru Yol Partisi ve SHP gibi topyekûn kalkınmacı, kitle partilerine yaraşır bir düzene geçiş sağlanmıştır. Bu olayın değerini de bilen biliyor.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; evet memnunuz; ama, şunu da söyleyeyim. Koalisyon Hükümetinin son 1,5 yıldır izlediği politikalarla sağladığı iyileşmelerin ritmi, bizzat Koalisyon Hükümeti ve bu iki grup tarafından gelecek için de yeterli ve doyurucu bulunsaydı, tabii ki, Yüce Meclisin önüne böyle bir hükümet programıyla çıkılmazdı. Türk ekonomisi, yapısal sorunlarının çözümlenmesi ihtiyacı içindedir; Sayın Baykal'ın buyurdukları gibi, bir atılım yapma ihtiyacı içindedir.

Değerli milletvekilleri, 15 yıldır yılda ortalama yüzde 52 enflasyonla yaşadığımız için, aynı dönemde kalkınma hızı yılda ortalama yüzde 4'ü aşamadı. Türkiye'nin iç tasarruf oranı 1977'de ne ise, 15 yıl sonra bugün de o.

EKREM PAKDEMİRLİ (Manisa) — Yanlış söylüyorsun!

TUNÇ BİLGET (Devamla) — Planlamanın verilerine bakarsanız...

EKREM PAKDEMİRLİ (Manisa) — Meclis zabıtlarına yanlış geçirme.

TUNÇ BİLGET (Devamla) — Meclis zabıtlarını ben bilmem, Planlamanın verilerine bakınız.

Türkiye'nin yatırım oranı ise 5 puan düştü. Bunlar hep yüksek enflasyonun getirdiği hastalıklardır. Türkiye, gerçekleştirebileceği refah artışlarını gerçekleştirememekte, ekonomi, her yıl yeterli sayıda iş yaratamamaktadır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Türkiye, ayrıca bütün dünya ile kalkınma yarışındadır, dışta rekabetçiliğini sürdürmek zorundadır. Bakınız, 1960 ve 1970'lerde diğer gelişme yolundaki ülkelere kıyasla biz düşük enflasyon ülkesiydik; 1980'in ikinci yansında bizim enflasyonumuz onların ortalamasını aştı. Bugün bizim enflasyonumuz, onların ortalamasından tam bir kat fazladır.

Bu böyle devam edemez. Enflasyonu indirmek ve düşük enflasyonu kalıcı kılabilmek için Türk ekonomisinin verimliliğini artırmak zorundayız. Yüksek verimlilik artışının önündeki engelleri kaldırmak zorundayız.

Bu ihtiyaçlar ve gerçekler, bu Hükümetin değil, Türkiye'nin, Yüce Meclisin önündeki gerçeklerdir. Dün istikrarsız bir dünyada, ekonomik yönden istikrar, verimlilik ve refah artışı arayan bir Türkiye idik; bugün de büyük ölçüde öyleyiz. Söylemek istediğim o.

Yüksek enflasyon ve beraberinde getirdiği sosyal, ekonomik ve siyasi hastalıklar, aynen terör gibi, tek başına şu veya bu hükümetin sorunu değildir. Yüce Meclis, enflasyon için Hükümete dönüp - şu veya bu hükümete - "hadi, erkeksen düşür" diyemez. Yüce Meclis, Hükümetin eline enflasyonla mücadelenin makul imkân ve aletlerini vermek zorundadır. Bu konuya tekrar döneceğim.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Koalisyon Hükümetinin bu ikinci Programını Grubum adına kısaca değerlendirmeye kişisel bir gözlemimle başlamak istiyorum. Otuz küsur yıldır bu tür programların ekonomik bölümlerini, bütçelerini okuyageldim. Bizde, çoğu zaman bu tür belgeler, bir şey söylüyormuş gibi yapıp hiçbir şey söylemeyen, eğer kazara neyin yapılacağı söylenmişse onun nasıl yapılacağına asla değinilmeyen ve herkesi memnun etmek için itinayla yerleştirilen çelişkilerle dolu metinlerdir. En çok rastlanan deyim, "gereken her türlü önlem alınacaktır" deyimidir. Amaç, aradığında herkesin teselli bulacağı bir laf salatasını hazırlamaktır. Eğer, vaatlerde bulunulacaksa, öyle vaatlerde bulunulur ki, herkes kendi çocuğunu düşünüp, eh biz görmeyiz de, inşallah onlar görür demek zorunda kalır.

YAVUZ KÖYMEN (Giresun) — Programda olduğu gibi, değil mi?

TUNÇ BİLGET (Devamla) — Hayır!

Bu Koalisyon Hükümetinin ve daha önceki Koalisyon Hükümetinin programlarına bakınız; şimdi ispat edeceğim size. Ekonomik bölümleri bakımından böyle değildir. Bu Programda, Hükümet, hemen her şeyi hayli yalın bir dille, uzak geçmişi bir yana bırakıp, ANAP'tan falan bahsetmeyip, güne ve geleceğe bakarak, ekonomik analizlere ve güncel verilere yer vererek sıralıyor; ekonomimizdeki bazı yapısal so-

runların açık sözlü ve epeyce doğrucu bir envanterini de kapsamaya çalışıyor; ayrıca, Koalisyon Hükümetinin Yüce Meclisten beklentilerini de uzun bir liste halinde sıralıyor.

DYP Grubu olarak bu programın bu üslubunu memnuniyetle karşılıyoruz.

Değerli milletvekilleri, öze ilişkin olarak size programı tekrarlayıp vaktinizi alacak değilim; Grubumun öze ilişkin değerlendirmesini sunacağım.

Bu İkinci Hükümet, Birinci Hükümet Programındaki teşhislerden ve son 18 aylık dönemdeki tespitlerden yararlanarak ancak, teşhis ve tespitlerden çözüm geliştirmeye de biraz daha fazla kayarak, kısaca şunları söylüyor: Ekonomide devlet küçülsün. Mal üretimi ve ticaretten devlet, dengeli bir biçimde elini çeksin. Hızlı kalkınma için ortamı hazırlasın, kural koyucu olsun. Ekonomik ve sosyal altyapı hizmetlerinde daha etkin çalışsın. Devlet, her şeyi yapayım derken hiçbir şeyi doğru, düzgün yapamama, esas fonksiyonlarını ihmal etme durumundan kurtulsun.

Enflasyonu hızla aşağıya çekmek için yapısal sorunları aşacak reformları köklü bir yaklaşımla gerçekleştirelim. Bu amaçla, kamu sektörü borçlanma gereksinmesinin kaynaklarına tek tek inelim.

Bütçe, Kamu İktisadi Teşebbüsleri, birlikler, sosyal güvenlik örgütleri ve yerel yönetimlerin finansman açıklarını makul düzeylere indirelim. Böylece, maliye politikası, fiyat istikrarını sağlayıcı bir para politikasının izlenmesine imkân versin. Ne demek bu? Bu şu demek: Para basmaktan vazgeçelim.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Hükümetimiz ne yapacağını temel hedeflerini ve felsefesini böyle ortaya koyuyor.

YÜCEL SEÇKİNER (Ankara) — Kendin de inanmıyorsun ya!

TUNÇ BİLGET (Devamla) — O itiraza da cevap vereceğim.

Ayrıca, kamu finansman açığıyla ilgili olmamakla birlikte, ekonominin reel ve mali akımlarında verimliliği artırıcı alt reform program hedeflerini de sıralıyor.

Bunlar da çok önemli, vaktim olmadığı için değinmeyeceğim. DYP Grubu olarak bu hedefleri tam olarak destekliyoruz. Mesele iyi ortaya konmuştur. Buna kimsenin itirazı olacağını da zannetmiyorum.

Kaldı ki, Hükümetimiz, ne yapacağını belirtmekle kalmıyor; yer yer ve epeyce kapsamlı şekilde nasıl yapacağını da söylüyor. Bu, epeyce bir yenilik yani; bunu da memnuniyetle karşılıyoruz. Hükümetimiz, neyi, nasıl yapacağıyla ilgili olarak, örneğin şunları söylüyor:

"1. KİT ve birlikleri reform programı çerçevesinde, yerine, kuruluşuna ve o kuruluşun durumuna göre, hızlı özelleştirmeye, özerkleştirmeye veya tasfiyeye başvuracağım."

Yani, TÖYÖK'ün hiç olmazsa ruhu yaşıyor, kabul ediniz. Özerkleştirme de var...

SELÇUK MARUFLU (İstanbul) — Bunları taahhüt ediyor değil mi? Bunlar taahhütler...

TUNÇ BİLGET (Devamla) — "2. **—** Ancak, bu tür programların yol açabileceği istihdam sorunlarını asla göz ardı etmeyeceğim. Sosyal güvenlik, sosyal koruma, emekliliği özendirme, sigorta ve tazminat sistemlerini kuracağım.

3. Yerel yönetimleri tam ve sımsıkı bir mali disiplin altına alacağım.

4. İşi devlet yaratmaz, yaratamaz; devlet yatırım ortamını kurar; özel kesim böylece iş yaratır. Devlet, asli görevleri dışında, işsizlik sorununu aşmak için personel istihdam etmeye çalışmayacaktır.

5. Tarımsal desteklemede dünya fiyatları aşıldığında, aşırı yüksek fiyat verildiğinde, ihtiyaçtan fazla üretimle ve aşırı stokla karşılıyoruz.

Ayrıca, desteklemenin ürün kapsamında biraz aşırılıklara kaçtık.

Aşırılıkları engelleyeceğiz. Ancak, görev zararına yol açabilecek bir destekleme görevi verirsek, bunun mali yükünü bütçeye tam olarak koyacağız. Bu rakamı aşmayacağız; ama, zamanında ödeyeceğiz."

Başka örnekleri de var, okudunuz. Şimdi, bunlara karşı çıkmak mümkün!

SELÇUK MARUFLU (İstanbul) — Yapabilecekler mi?

TUNÇ BİLGET (Devamla) — Kim bunların tersini yapacağım diyebilir?

"Yapabilecekler mi?" suali gelecekle ilgili...'Göreceğiz. "Tersini yapacağım" diyen, enflasyonu ve düşük kalkınma hızını savunur duruma düşmeyecek mi?

Doğru Yol Partisi Grubu olarak, sadece temel felsefeyi ve hedefleri değil; kamu açığının kaynaklarına inen, aşırılık ve verimsizlikleri yok edici yaklaşımı da doğru buluyoruz. Ancak, öyle zannediyoruz ki, enflasyonla mücadelenin en fazla muhtaç olduğu bir politika aletiyle ilgili olarak, bu program, belki biraz daha cesur ve kapsamlı ifade ve taahhütlerde bulunabilirdi. Bulunmadığı için, görüntüde de olsa, Hükümetimiz enflasyonla mücadelede Meclisin karşısına, âdeta üçayaklı bir masayla çıkmış izlenimini bırakıyor.

Sayın Baykal'ın, hiç olmazsa benimle ilgili olarak, grup konuşmasıyla Hükümet konuşması arasındaki farkı lütfedip kabul edeceği, kuvvetler ayrımını reddetmeyeceği ümidiyle, vergi politikasıyla ilgili olarak, bu izlenimin yanlış olduğu, gerçeğin böyle olmadığı inancıyla, şimdi neyi kastettiğimi biraz açacağım.

Değerli milletvekilleri, Türkiye'de veya bir başka ülkede enflasyon asla teknik değil, tamamen siyasi bir sorundur; dahası, siyasi bir tercihtir. Enflasyon vergisi almak, siyasi bir tercihtir. Bu tercihi yirmi yıldır bütün hükümetler, bütün dönemler ve bu dönem yapmıştır.

Yirmi yıldır akarak devam eden bir yüksek enflasyonu indirmek kolay da değildir, fevkalade tatsız siyasi kararların alınmasını gerektirecektir. Bu program, bu tatsız siyasi kararların bir kısmının alınacağını söylüyor. Açık konuşalım; eğer bu ciddi bir taahhüt belgesiyle - ki öyledir - dar ve sabit gelirli kesimlerden fedakârlık istemektedirler. "Devlet küçülsün; KİT'ler özelleştirilsin, tasfiye edilsin. Devlet, istihdam için istihdam, fonksiyonunu terk etsin; desteklemeyi mümkünse daraltalım, aşırılıkları yok edelim, dünya fiyatlarını aşmayalım, sübvansiyonları azaltalım" gibi beyanlar herhalde iş kesimiyle ilgili değildir.

Bunlar yapılsın... Yapılsın da, iş kesimi bu programın neresinde? Evet, haksızlık etmeyelim, programda, bütçe açığını azaltmak için, hem vergi gelirlerinin artırılacağına ve hem de harcamaların hızının yavaşlatılacağına değiniliyor.

Önlemlere gelince: Harcamalarla ilgili ayrıntılar var, özelleştirmeyle ilgili ayrıntılar var; ama, vergi gelirlerine gelince, vergi oranlarının düşürülmesinden, muafiyet ve istisnaların azaltılmasından ve vergi cezalarının artırılmasından başka pek belirgin önlem yok.

Vergi oranlarının düşürülmesi, herhalde iş kesiminden istenecek bir fedakârlığı içermiyor. "Oranları düşürürsek, iş kesimi vergi kaçırmaz" tezi bir varsayımdan ve bir temenniden öteye geçmeyebilir. Geçmişte de öyle oldu...

Şimdi soruyorum: Acaba bu zorunlu bir taktik mi? Yüce Meclisten çekingenliğin yarattığı bir taktik mi?

Değerli milletvekilleri, Türkiye'de iş kesimi, Gelir Vergisi vermiyor. Türkiye'de iş kesiminin gelir vergilendirmesi sistemi tamamen çökmüştür. Beyannâmeli vergi mükellefleri, Türk Devletiyle ve Milletiyle alay ediyorlar. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)* Bunu hepiniz biliyorsunuz; ama, hiçbirimizin kılı kıpırdamıyor. Bu konuyu hep söyledim, yine söyleyeceğim: Atina ile Kartaca kavga ederken, yirmi yıl süreyle bir senatör çıktı, her konuşmasında, konuşma ne olursa olsun, "Kartaca yıkılmalıdır" dedi, ben de "iş kesimi vergilendirilmelidir" diyorum. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

YÜKSEL YALOVA (Aydın) — Oraya söyle, oraya...

YÜCEL SEÇKİNER (Ankara) — Tansu Hanıma söyle...

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Vergilendirmeyi bırakın, affediyorsunuz!

TUNÇ BİLGET (Devamla) — Şimdi değerli milletvekilleri, iş kesimi Gelir Vergisi vermiyor diyorum; "sen, ne diyorsun?" diyorsunuz.

M. RAUF ERTEKİN (Kütahya) — Vergi affı ne olacak?

TUNÇ BİLGET (Devamla) — Dinleyiniz lütfen.

Bakın örneğin 1991 yılında, işçi ve memur ayda ortalama 500 bin lira Gelir Vergisi ödedi. Buna karşılık en yüksek gelirli beyannâmeli mükellefler ayda 203 bin lira vergi ödediler... İyi mi?

Toplama bakın, aynı yıl işçi ve memur toplam 25,5 trilyon vergi ödedi, bu beyzadeler (!) 22,3 trilyon vergi ödedi!

Çok kazananlar, hangi ölçüyü kullanırsak kullanalım, az kazananlar kadar bile Gelir Vergisi ödememektedirler. Daha önce bu kürsüden söyledim, şimdi tekrarladım.

Değerli milletvekilleri, bütçenin vergi gelirleri, artık, sadece maaşa ve faize bile yetmiyor. Bunun bir nedeni iş kesiminden Gelir vergisi olarak almamız gereken meblağları onlardan borçlanıp, bir de üstüne yüzde 60-70 faiz vermemizdir. *[ANAP ve RP sıralarından alkışlar (!)]* Peki, ne oluyor; bunlar yatırıma mı gidiyor?

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Kimin adına konuşuyorsun, merak ediyorum!

TUNÇ BİLGET (Devamla) — Doğru Yol Partisi Grubu adına konuşuyorum.

Mevduatın yarısına bakın; dövizli mevduat... Her döviz, o dövizi çıkaran ülkeye açılmış bir kredidir... Yabancı ülkelere kredi açıyoruz...

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, bakın, programda ne güzel ifade edilmiş: "Vergi idaresinde başarının göstergesi, kamu dışında kalan yükümlülerden sağlanacak tahsilâtın artırılmasıdır."

Ne acı bir gerçeğin ifadesi değil mi, bu? Açık sözlülüğünden dolayı Hükümeti kutluyorum. Benim de söylediğim zaten bu.

M. RAUF ERTEKİN (Kütahya) — Yeni vergi affı var mı?

TUNÇ BİLGET (Devamla) — Sayın Başkan; değerli milletvekilleri, açık konuşalım, bütün hükümetlerin değişmez kanaati, Yüce Meclisten, iş kesimini vergilendirici yasaların çıkmayacağı; eğer bu tür önlemleri, hükümet, yetki yasaları çerçevesinde kullanmışsa, Yüce Meclisin, parti kimliğini bir yana bırakarak, hükümetin karşısına dikileceğidir.

Öyle olmadı mı?

M. RAUF ERTEKİN (Kütahya) — Vergi affını siz çıkardınız, sülükleri (!) siz açıklamadınız.

TUNÇ BİLGET (Devamla) — Yüce Meclisin artık bu konuda hükümete - hangi hükümet olursa olsun - yardımcı olması gerektiğini arz ediyorum. Hükümetlerimiz böyle cesur ve güzel bir program hazırlarken vergi konusunda, iş kesiminin vergilendirilmesi konusunda, artık, çekingen davranmak zorunda kalmamalıdırlar.

Doğru Yol Partisi Grubu, bu programı, fevkalade iyi hazırlanmış, cesur, atılımcı ve sorumlu bir program olarak görmekte ve desteklemektedir.

Programda, iş kesiminin vergilendirilmesi konusundaki muğlâk ifadelerin, bir irade ve niyet noksanını aksettirmediğine inanıyoruz. Tek temennimiz, iş kesimini gelirde makul oranlarda vergilendirici önlemlerin, hiç olmazsa, 1994 bütçesine dâhil edilmesidir. O takdirde, her kesim, kendine düşen fedakârlığa razı olur. Aksi halde, bu programı uygulamada siyaseten biraz güçlükle karşılaşabiliriz.

M. RAUF ERTEKİN (Kütahya) — Yalım Bey müsaade etmez.

TUNÇ BİLGET (Devamla) — Şimdi, muhalefetin bir iki eleştirisine kısaca değineceğim.

Benden önce, muhalefet partileri adına Sayın Erbakan ve Sayın Baykal konuştular. Kendileriyle ilgili olarak çok genelde iki şey söyleyeceğim. Bir, polemik ve hatta demagojinin Meclis kürsüsünde bir yeri yardır; ancak, bunlara çokça başvuranlar, esas itibariyle milletimize saygı göstermiş olmazlar.

RASİM ZAİMOGLU (Giresun) — Baba yapıyordu onu.

TUNÇ BİLGET (Devamla) — İkincisi, ekonomide, geçmişle bugünle programla ilgili olarak olumsuz eleştiri, şanlı muhalefetin doğal hakkıdır.

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Demirel'e hakaret ediyorsun!

TUNÇ BİLGET (Devamla) — Biz de muhalefetteyken yaptık; ancak, Türkiye'de artık yalnız neyi beğenmediğinizi söylerseniz, bir kulaktan girer, öbür kulaktan çıkar. Siz ne yapardınız ve nasıl yapardınız? Milletimiz bunu duymadığı sürece, yaptığınız yine meşru muhalefet görevi olur ama, faydalı olmaz.

Sayın Erbakan'ın konuşmalarına da bir iki noktada cevap vermek istiyorum. Sayın Erbakan, bir azınlık partisinin, azınlıkta kalmaya mahkûm uç fikirlerini, bir defa daha, 1960'lardan 1970'lerden gelen ustalıkla, ifade ettiler. Doğru Yol Partisi Grubu adına kendilerine şükranlarımızı sunuyoruz; ancak, Sayın Erbakan bununla yetinmediler. Bir iki örnek vermek istiyorum; örneğin, komplo teorileri ürettiler. Komplo teorileri üretimini, ben Sayın Erbakan gibi büyük bir lidere yakıştıramıyorum. Bakın, komplo teorilerini - psikologlara sorun - hayatın gerçeklerini kavrayamayanlar, ona uyum sağlayamayanlar üretir, yakışmıyor. Örneğin, Sayın Erbakan, ikibuçuk gazetenin, medyanın Başbakanı olarak Sayın Çiller'i, sözüm ona, küçümsedi; bizce biraz ayıp etti...

FETHULLAH ERBAŞ (Van) — Yalan mı?

TUNÇ BİLGET (Devamla) — Medyayı da eleştirmiş oldu. Aynı Sayın Erbakan, 5 dakika sonra, eleştirdiği medyayı, ABD vatandaşlığı meselesinde, tanık olarak gösterdi; iyi mi? Çelişkiye bakın, örneğin Sayın Erbakan, "Avrupa'ya neden uygarlığın beşiği diyorsunuz. O tek dişi kalmış bir canavardır" dedikten sonra, nüfus planlamasını tenkit ederken, bize aynı Avrupa'yı örnek gösterdi; iyi mi? Bu kadar da değil... Her zamanki gibi, mühendis de oldukları için, bir sürü hata yaptılar. *[ANAP sıralarından "Ooo, Demirel gibi" sesleri, alkışlar(!)]* Hükümet Programıyla yatırım programını karıştırdılar, gülümsedik...

MUZAFFER ARICI (Denizli) — Cumhurbaşkanı da mühendis...

BAŞKAN — Dinleyelim arkadaşlar dinleyelim.

TUNÇ BİLGET (Devamla) — Her mühendise söylüyorum.

BAŞKAN — Sayın Bilget, cevap vermeyin, devam edin lütfen...

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Sayın Cumhurbaşkanına hakaret ediyorsunuz!

TUNÇ BİLGET (Devamla) — "Faize faiz demeyin, gelir payı, kâr payı vesaire deyin, o zaman mubahtır" tezini yine tekrarladı, kabul ettik, gülümsedik. Meclis ve Hükümetin işine Sayın Cumhurbaşkanını karıştırmak istediler bir noktada, ona da gülümsedik; ancak, Sayın Başbakanı kastederek ve Doğru Yol Partisine hitaben, "İçinizden biri çocuk olabilir" dedi ki, ona pek gülümseyemedik. Ama yine de ben işi tatlıya bağlamak için diyorum ki: Sayın Erbakan, sizin yaşınıza kıyasla hemen herkes çocuktur; siz de artık bizim saygıdeğer dedemizsiniz. *(DYP sıralarından alkışlar)*

YÜCEL SEÇKİNER (Ankara) — Babana hakaret ettin!

TUNÇ BİLGET (Devamla) — Grubumuz, pazartesi günü yapılacak oylamada olumlu oy kullanacaktır.

Hükümetimize başarılar diliyor, saygılarımı sunuyorum.

Çok teşekkür ederim, *(DYP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Bilget.

Doğru Yol Partisi adına ikinci konuşmacı Sayın Ali Şevki Erek, buyurun. *(DYP sıralarından alkışlar)*

DYP GRUBU ADINA ALİ ŞEVKİ EREK (Tokat) — Sayın Başkan, saygıdeğer milletvekilleri, şu anda ekranlarında bizleri izleyen aziz ve değerli vatandaşlarım; hepinizi Doğru Yol Partisi ve şahsım adına, 30 Haziran tarihinde okunan Hükümet Programı üzerindeki Doğru Yol Partisinin görüşlerini aktarmak üzere geldiğim şu sırada, sevgilerimle, saygılarımla selamlıyorum. *(DYP sıralarından alkışlar)*

Değerli arkadaşlarım, doğrusu, böyle önemli bir günde, sözlerime, Türkiye'mizin maruz kaldığı, maruz kalmakta uzunca bir süredir devam ettiği acı olayları terennüm etmekle ve kınamakla başlamak istemezdim.

Dünden itibaren ve dün gece Sivas'ımızda cereyan eden olaylar gerçekten bir kere daha, hem bizim hem milletimizin yüreğini kanatmıştır.

Çok taze olan bu olayda, herhangi bir değerlendirmeye, herhangi bir şekilde bir adalet terazisi kurup, şu anda bir haklı-haksız tefrikine gitmeye gerek görmüyorum, doğru da bulmuyorum; olayın sıcaklığı halen devam ederken bu konuya girmek istemiyorum. Ancak, böyle bir olayın sonucunda 35 vatandaşımızın Hakkın rahmetine kavuşmasından dolayı duyduğum üzüntüyle beraber, "acaba, bu olayın oluşmasında herhangi bir yönetsel tedbirsizlik veya aksaklık var mı?" diye düşünüyor ve yeni Hükümetimizden, bu konuda, en kesin, en acil araştırma yapmasını ve tedbirleri bir an evvel almasını; sadece bunu da değil Yüce Meclisimizin bu acı ve önemli olaylar karşısında, İktidarıyla, muhalefetiyle grubu olanıyla, olmayanıyla İçtüzüğümüze göre bir komisyon teşkil ederek, Türkiye'yi dilhun eden, huzursuz eden; içeride ve dışarıda Türkiye Cumhuriyetinin varlığına yöneltilmiş bu hareketler karşısında bir belirli asgari mutabakat ve uzlaşmayı tespit etmeye de çağırıyorum.

Biraz sonra geleceğim terör konusunda, bu hususa biraz daha açıklık getirmeye çalışacağım.

Değerli arkadaşlarım, değerli konuşmacı arkadaşlarımı dinlemeden evvel, ben hazırladığım konuşmada tahminlerimden dolayı sanki Sayın Erbakan ve Sayın Baykal'ın, meseleyi bir hükümet programı çerçevesinde değil de, şu anda Meclisimizi sureti katiyede ilgilendirmeyen bir kısım noktalara çekmek isteyeceklerini bilmiş gibi - ferasetimizden, yeteneğimizden dolayı değil; arkadaşlarımızın tavrına alışageldiğimizden dolayı - bir hazırlık yapmıştık.

Buradaki bir kısım yanlışları düzeltmek lazım. Hem Sayın Baykal hem Sayın Erbakan Türkiye'nin bu kadar önemli ortamında ve zamanında otuz yıldan beri Türk demokrasisine altın harflerle geçecek bir büyük değişimden sonra, Türkiye'nin meselelerini bir tarafa bırakıp da, Başbakanımız ve değerli Genel Başkanımızın, hiç de bu Meclisi sureti katiyede ilgilendirmeyen, Türkiye Cumhuriyetinin politikasına, ekonomisine bir milim faydası bulunmayan, bir kısım, enfüsi, detayla ilgisi olmayan bir biçimde eleştirilerini duymaktan da büyük üzüntü duydum.

Evvela, Sayın Baykal, yanlış... Bir 133'üncü madde vardı, Anayasanın 133'üncü maddesi... ve bütün grupların da iştirak ettiği bir ana fikir vardı, "devlet tekeli televizyonda ve radyoda kalksın" diye;

Herkes bunda ittifak haline gelmedi mi? Geldi. Bu konuda ondan evvel gruplar birkaç defa görüşmedi mi? Görüştü. Bunun aksine fikir söyleyen oldu mu? Olmadı.

MUSTAFA PARLAK (Rize) — Meydan okumanın ne gereği vardı?

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Meydan okumanın gereğini de söyleyeceğim, acele etme... *(ANAP sıralarından "oylamaya niye gelmediniz?" sesleri, gürültüler)*

BAŞKAN — Arkadaşlar, lütfen dinleyelim...

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Onu da söyleyeceğim.

BAŞKAN — "Söyleyeceğim" diyor arkadaşlar; dinleyin, söyleyecek herhalde...

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Aynı hatayı tekrar ediyorsun. Niye tahrik ediyorsun?

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Efendim, işin safahatını da anlatacağım, söyleyeceğim, merak etmeyiniz. Zaman yettiğince sizlere cevap vereceğiz. Ben tahrik de etmiyorum. Müsaade edin, söyleyeceğim.

Yeni Genel Başkan, seçilince, genel başkanlık yansında da kamuoyuna deklare ettiği gibi, Sayın Genel Başkanımız, gayet nazik ve latif bir biçimde ve siyasi arenada normal olan, alışılagelmiş bir üslupla, "buyurun, gelin, beraberce 133'üncü maddeyi değiştirelim. Hadi, sizi Mecliste bekliyoruz" dedi.

ANAP'lı arkadaşlarımın itirazlarını anlıyorum; bundan menfi not aldınız, bunda notu düşürdünüz, onun için heyecanlanıyorsunuz! *(DYP sıralarından alkışlar, ANAP sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Arkadaşlar, dinleyelim lütfen...

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Sayın Baykal, Sayın Genel Başkanım, bu "hodri meydan"ı fevkalade güzel bir üslupla söylediğinde Başbakan değildi, bir Genel Başkandı; söylediği de siyasi platformda en güzel bir siyasi çıkıştı. *(ANAP sıralarından, "Ooo" sesleri)*

Bunların bu Mecliste, bu ortamda müzakere edilmesi Türkiye'nin yararına değil arkadaşlar; söylendiği için cevap veriyoruz.

Değerli Erbakan Hocamız, "efendim, ikibuçuk aydır Türkiye hükümetsiz. Niye ayak sürüdünüz, niye geç kaldınız?" gibi, akılları ve izanları sarsan bir ithamda bulundu.

MEHMET GEDİK (Bursa) — Sayın Erek, Türkiye yanıyor...

BAŞKAN — Dinleyelim arkadaşlar.

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, pek tabii, muhalefet partilerinin liderlerinden - saate baktım - Sayın Baykal, konuşmasının tam 35 dakikasını Sayın Çiller'e hasretti, değerli Erbakan da, konuşmasının 25 dakikasını Sayın Çiller'e hasretti; Çiller'in politikasına hasretmedi, bir kısım meselelere hasretti.

Onlar bunu söyleyince, biz onu cevapsız bırakmayız arkadaşlar, biz de gereğini söyleyeceğiz.

Sayın Özal Hakkın rahmetine 17 Nisanda kavuştu; - Allah gani gani rahmet eylesin - 16 Mayısta, Türkiye Büyük Millet Meclisi, tarihinde ender rastlanan bir biçimde, hür demokratik iradesi ve oylarıyla Cumhurbaşkanını seçti; Sayın Demirel'i Cumhurbaşkanı seçti.

Değerli arkadaşlarım, biz, kanunlar ve tüzüklerle bağlıyız. Doğru Yol Partisinin Genel Başkanlık makamı 16 Mayısta boşalmıştır. Siyasi Partiler Kanununa ve Doğru Yol Partisinin Tüzüğüne göre, Doğru Yol Partisi, 45 gün zarfında olağanüstü kongresini toplayıp Genel Başkanım seçmekle mükellef olduğu halde, 16 Mayıstan 25 gün sonra, - 13 Haziranda - Genel Başkanını seçmiş; bırakınız işi uzatmayı, arkasından, Genel Başkanımıza Hükümet kurma görevi verilmiş ve en kısa sürede, o 45 gün içinde, Türkiye Büyük Millet Meclisinin önüne Hükümet Programını sunarak, müzakere eder safhaya gelmişizdir. Dolayısıyla, Doğru Yol Partisinin ye onun liderinin bu konularda kesinlikle bir ayak sürümesi söz konusu değildir.

Sayın Genel Başkanımız, Başbakanımız, şüphesiz ki, kendilerine yöneltilen eleştirilere cevap verecektir; ama, ben, Grubun temsilcisi olarak, söylenenleri ve suçlanan Genel Başkanıma karşı yapılan hareketi, geçersizliğinden, gerçek dışılığından dolayı kınıyorum. Türkiye Cumhuriyetinin önüne sunulan altın tabaktaki, Türkiye'nin bu ortamında, içeride ve dışarıda gurur duyacağı, iftihar edeceği bir büyük demokrasi icabını ve bir büyük demokrasi şölenini, Doğru Yol Partisi olarak gerçekleştirmekten dolayı da Türk demokrasisini, demokrasi tarihini kutluyoruz, söylenen sözleri de kınıyoruz ve reddediyoruz. *(DYP sıralarından alkışlar, ANAP sıralarından gürültüler)*

Değerli milletvekilleri, Sayın Baykal "beyaz sayfa" dedi; onu da söyleyeyim. Tabii, burada bu sözler zabıtlara geçiyor, bundan sonra konuşacak arkadaşlarımız konuşurlarken dikkat etsinler; etmezlerse ben söylerim, benden sonra da Sayın Yılmaz gelecek, o da söyleyecek, ileride yine biz söyleyeceğiz; burası kürsü... Benim vaktim var, söyleyeceğim şeyleri bu zabıtlara geçirmek mecburiyetindeyim.

Evet, yepyeni bir beyaz sayfa açıldı. Biz bunu hiçbir zaman inkâr etmedik, katiyen... Ne Genel Başkanımın, ne bizim milletvekillerimizin ağzından böyle bir laf çıkmadı: Yalnız, yepyeni bir dönem, yepyeni bir aşama olduğu için, yepyeni bir defter ve beyaz sayfa açıldı. Yoksa, Anadolu'da bir söz vardır: "Aslını inkâr edene haramzade derler." Demokrat Parti, Adalet Partisi, 10 günlük Büyük Türkiye Partisi ve Doğru Yol Partisi, zindanlardan çıkan Doğru Yol Partisi, yasaklardan gelen Doğru Yol Partisi, geçmişinden geleceğine kadar yapılan bütün hatasına, sevabına ve icraatına sahiptir; merak etmeyiniz! *(DYP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Türkiye'ye, yaptıklarımızı her şartta, her ortamda savunmaya devam ederiz; ama, şu anda gerçekten yepyeni bir dönemin, yepyeni bir çığırın sayfalarını açıyoruz ve bu sayfaları açarken de, bu beyaz yaprak, biraz sonra söyleyeceğim gibi, sadece kendimizi değil, herkesi ilgilendiriyor. Türkiye Cumhuriyetinin Büyük Millet Meclisinde bulunan bütün partilerin, bütün liderlerin, Türkiye'nin bir numaralı konusu, hayati konusu olan terör hakkında, bir asgari müşterekte birleşmesi gerek-

tiğine dair tüm sözcülerin konuşmalarına aynen iştirak ettiğimi tekrarlayarak terör konusuna girmek istiyorum.

Değerli milletvekilleri, biraz evvel burada konuşan Sayın Gürkan'ın ve benden evvel konuşan Sayın Bilget'in, Hükümet Programı konusundaki bir kısım tavsiyelerine ve eleştirilerine karşı, "nasıl olur da Koalisyon ortağının Grup Başkanvekili Hükümet Programını böyle eleştirebilir?" yahut "nasıl olur da, Doğru Yol Partisi, şu Programın şu eklentisi olsaydı, şu doğru olsaydı" der?" gibi bir serzenişinizi algıladık. Yani, "yapamaz, mutlak surette buraya tabidir, aynen milimi milimine, noktası noktasına, virgülü virgülüne kabul etmek" gibi bir anlam çıkar ki, bu, demokrasi kaidesi olmaz. Bu Hükümet bizim Hükümetimizdir, sonuna kadar arkasındayız destekleyeceğiz, yapacağı her icraatın da sahibi ve sorumlusu olacağız.

Terör konusunda şunu söylemek istiyorum...

MEHMET GEDİK (Bursa) — Neyi anlatmak istiyorsun?

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Dinlersen, şimdi söyleyeceğim...

MEHMET GEDİK (Bursa) — Ortağına sor, ortağına.

BAŞKAN — Değerli arkadaşlar, dinleyelim, "anlatacağım" diyor efendim.

HALİT DUMANKAYA (İstanbul) — 50 kişi dinliyor, 50 DYP milletvekili dinliyor seni...

BAŞKAN — Siz devam edin Sayın Erek.

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, bugün Türkiye'mizin içinde bulunduğu durum, her şeyden evvel, yeni değil, artı, bugün Türkiye'mizin içinde bulunduğu durum, inanınız şu kürsüde söz söylerken bile, lafın gelişinden dolayı çok hafif bir tebessümü gerektirmeyecek kadar da ciddidir.

YAVUZ KÖYMEN (Giresun) — Öbür tarafa söyle, öbür tarafa...

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Bu konuda, Anayasamıza göre, Hükümetimiz birinci derecede sorumlu, iktidar olarak biz birinci derecede sorumluyuz. Ancak, bugün terör meselesinin, her şeyden önce, bir numaralı mesele; artı, Türkiye'nin hayati meselesi; artı, Türkiye'nin kalkınmasını engelleyen bir mesele; artı, Türkiye'nin huzuruna saplanan bir mesele; artı, Türkiye'nin iç ve dış düşmanlarının, Türkiye'ye bir saldırısı ve buna yerilecek ismin de, terörden öteye, Türkiye'nin çökertilmesi, Türkiye'nin parçalanması, Türkiye'nin batırılması operasyonu olduğunu, 60 milyonun önünde ve Türkiye Cumhuriyetinin huzurunda tekrar etmek gibi, ruhumun haykırışını dile getirmek istiyorum.

Değerli milletvekilleri, böyle bir önemli ortamda, Sayın Mesut Yılmaz'ın, Hükümet Programının okunmasından sonra, 3 Haziran 1991'de, o zamanki muhalefet partisi liderinin Programı eleştirdiğinde, söylediği çok tarihi cümleler var; o tarihi cümlelerde şunlar ifade ediliyor: "Bu terör meselesi, partilerüstü bir meseledir. Bu terör meselesi, Türkiye'nin, olmak veya olmamak kadar hayati bir meselesidir. Bu terör meselesi halledilmeden, Türkiye'nin kalkınmasını, Türkiye'nin büyümesini sağlamakta çok büyük engellerle karşılaşacağımızın bilinmesi lazımdır. Ne yapalım? Yapacağımız şey şu: Gerçekleri tespit etmekte birbirimize yardımcı olalım."

Değerli arkadaşlarım, esasında Türkiye'de bir büyük noksanlık var. Eğer biz buna dâhilsek, biz de kendimizi bunun içerisine koyuyoruz; Türkiye'de insanlarımız, maalesef, bir hoşgörü, bir sevgi fukarası haline geldi. Evet, birbirimizi sevmede, birbirimizi saymada, birbirimizi hoşgörüyle karşılamada fevkalade kıskancız. Hâlbuki İslâmiyet'in şartı da bu değil. Hâlbuki, Türkiye'nin bugünkü şartlarında bizim en çok göz önünde tutacağımız konu, hangi düşüncede olursak olalım, hangi etnik kökenden gelirsek gelelim, hangi zihniyeti taşırsak taşıyalım; inanalım, inanmayalım, bu vatan üzerinde yaşayan 60 milyonun, aynı ananın karnından doğmuşçasına kardeş olduğumuz, ne düşünürsek düşünelim, birbirimize sevgi ve saygıyla yaklaşmamızın, Türkiye Cumhuriyetinin - hele bu ortamda - en çok ihtiyaç duyduğu bir fazilet olduğunu ifade etmek istiyorum. Burada söylemek istediğim şey budur. *(DYP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Yanlış anlaşılmasın; yani "birbirimize hoşgörüyle bakacağız, şefkatle bakacağız, bir milli mutabakat sağlayacağız, en azından, anayasal asgari müştereklerde buluşacağız" derken, bununla "birbirimizi eleştirmeyelim, birbirimizin yanlışlarını söylemeyelim" mi demek istiyorum? Hayır, katiyen, haşa, ne münasebet! Yanlışlar, hatalar, eleştiriler, en ağır, en ciddi biçimde ortaya konabilir; ama, bu kadar ağır bir ortamda, ihtiyaç duyulan bir manevi faziletin, herkesin iştirak ettiği bir manevi faziletin söylenmesinde bir kere daha fayda mülahaza ediyorum.

MEHMET GEDİK (Bursa) — Siz onu Koalisyon ortağınıza söyleyin. Koalisyon ortağınızla hâlâ balayındasınız!

M. RAUF ERTEKİN (Kütahya) — Önce siz partizanlıktan vazgeçin birlik ve beraberliğimizi sağlamak için.

BAŞKAN — Dinleyelim arkadaşlar...

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; protokolümüzün tespit ettiği, Birinci Koalisyon Hükümetimizin de ortaya koyduğu hayati ilkeler var. Bu hayati ilkeler Anayasamızda da ifadesini bulmuştur, protokolümüzde de ifadesini bulmuştur, şu anda da Hükümet Programımızda yerini almış bir büyük kavrayıcı, şemsiyeci sözleri katiyen aklımızdan çıkarmamamız lazım. Bu maddelerin altında, başka manalara, başka telmihlere yer vermemek lazımdır. Koalisyon Protokolü ve Hükümet Programı, Türkiye Cumhuriyetinin ana temellerini Programın daha birinci sayfalarında gayet net bir şekilde ifade etmiştir. Ne demiştir? "Millet iradesinin üstünlüğüne inanıyoruz. Hâkimiyet kayıtsız şartsız millete aittir. Devletin resmi dili, bayrağı, simgeleri, sınırları ve Türkiye Cumhuriyetinin hükümranlık hakları, her türlü tartışmanın dışındadır. Türkiye Devleti, ülkesiyle ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Ülkemizin bölünmez bütünlüğü tartışılamaz. Bu ilkeler sonuna kadar savunulacaktır, savunulmaya da devam edilecektir." *(DYP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

RASİM ZAİMOĞLU (Giresun) — Savunmayan kim?

HALİL İBRAHİM ÖZSOY (Afyon) — Herkesin vatandaşlık görevi...

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Değerli milletvekilleri, bu tespitleri söylememize, anlaşılıyor ki, sizler gerek görmüyorsunuz; ama, gerek gören arkadaşlarımız için bunları tekrarlamada ve zapta intikalde fayda var.

MEHMET GEDİK (Bursa) — Ortağınıza söyleyin, bize değil.

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Ortağımız da, Allah'a bin şükür, aynıyla, bu ilkeleri, gayet net ve açık şekilde kabul ediyor, imzasını basıyor. Hiç merak etmeyin, hiç endişe etmeyin...

Değerli arkadaşlarım, bugün terör konusunda gerçekten ciddi mutabakata ihtiyaç var. "Bunu durdurmak için neyi yapmamız lazım? Bir şey vereceksek, neyi vermemiz lazım; bir şey vermeyeceksek, neyi vermememiz lazım?" Bunların müşahhas olarak gayet açık şekilde ortaya konması lazım. Asgari müştereklerde bu işin adını koyalım, Bunun için, Anayasayı değiştirmek isteyen mi var; değiştirecekse, halktan gücünü alır, Anayasayı değiştirir, biz o Anayasaya göre hareket ederiz; yok, o Anayasayı değiştiremeyeceksek, o Anayasayı benim Partim, sizin partiniz değiştiremeyecekse ve bu Anayasa bu haliyle kalacaksa, o zaman herkesin, bu Anayasaya virgülüne kadar uymak mecburiyetini duyması lazım. "Arkadaş, ben şu esası kabul etmiyorum" diyenin, bu Anayasanın değiştirilmesi için gerekli gücü toplaması lazım. Her şeyden evvel, bu ilkede bir mutabakata varalım. Mevcut Anayasanın, biraz evvel de okuduğum, ana maddelerine göre, şu anda Türkiye'nin huzurunu kollamakta ve yerine getirmekte mücadelemize devam edeceğimiz tabiidir. Bu konuda kararlı olan değerli Hükümetimizi de her zaman desteklediğimizi, bir kere daha açıkça söylemek lazım.

Değerli arkadaşlarım, sizlere ve Türkiye'ye şöyle bir örnek vermek istiyorum: Şüphesiz ki, bin yıllık tarihiyle Türkiye bir büyük mozaik; o mozaik, iftihar kaynağı, yoğrulmuş, hamur olmuş. "Efendim, et, tırnaktan ayrılır mı?" diyorlar. Et ve tırnak benzetmesi hafif. Et parçası, kılcal damarlar birbirinden ayrılır mı, bir et ayrılır mı, bir parça ayrılır mı? Et ve tırnak, çok hafif kalan bir unsur. Hepimiz, 60 milyon olarak, bu memleketin çocuğuyuz. Bir ev nasıl yapılır? Bir ev, çimentodan olur, tuğladan olur, tahtadan olur. O ev hâsıl olduğunda, çimento, "ben başımı alıyor gidiyorum", tuğla, "ben başımı alıyor gidiyorum" dediği anda, bu ev çöker. Artık, çimento, tuğla, tahta, tavan, bir ev olarak ortaya konmuştur, bunun adı 1923'te konmuştur, Anayasa koymuştur; bu evin tabelasında, "Türkiye Cumhuriyeti" yazar, bunun içinde yaşayan insanlar da 60 milyon, kardeş olan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşıdır. *(DYP sıralarından alkışlar)* Onun için, dünyaya ve Türkiye'ye bir kere daha ilan ediyorum: Bu evin tavanını, tahtasını, çimentosunu veya tuğlasını birbirinden ayırmayalım. Buna kimsenin gücü yetmez; ama, analar ağlıyor, vicdanlar kanıyor ve Türkiye yıllardan ve yıllardan beri, şu anda söylemek istemediğim -belki hepimizin dahil olduğu - bir kısım sebeplerden dolayı bugünlere uzanıyor. Kolay değildir, Sivas'ta hiç bir sebepten, bir yok sebepten 35 vatandaş ölmüştür ve yine güneydoğuda, evlerinden, ocaklarından uzak, sadece vatanlarını korumak için, sadece bayrağını, dinini, imanını, namusunu, haysiyetini, bizatihi oradaki vatandaşlarımızı korumak için kahramanca çarpışan ve Allah'ın binlerce rahmetinin üzerlerinde olduğu o sevgili yavrucaklar can veriyorlar.

Sevgili arkadaşlarım, Türkiye, bu huzursuzluğa, bir büyük saldırıya, bu büyük çökertme hareketine daha uzun müddet tahammül edemez.

MEHMET GEDİK (Bursa) — Ne yapacak?

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Ne yapar? Ne olur? Bunu hep beraber, elbirliğiyle yapacağız. Türkiye, terörü, kendisine çelme atan, kendisini yıkmaya ve parçalamaya çalışan, içerdeki ve dışarıdaki düşmanlarının ekmeğine yağ sürecek bu hareketi önlemeye mecburdur; sadece biz değil, hepimiz mecburuz.

AHMET FEYZİ İNCEÖZ (Tokat) — Çekiç Güç'le mi?

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Gayet tabii, birinci sorumlu Hükümet ve onun destekçisi partiler; ama, mutlaka ve mutlaka, birbirinin ayrılmaz parçası olan Türkiye Büyük Millet Meclisinin değerli üyeleri; sırayla, bütün vatandaşlarımız, bütün halkımız bundan sorumludur.

AHMET FEYZİ İNCEÖZ (Tokat) — Çekiç Güç ile mi yapacaksınız?

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Doktor, Çekiç Güç konusu üç dört gün önce konuşuldu. Eğer kafan almadıysa, zabıtlara bir daha bak, oku! *(DYP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

AHMET FEYZİ İNCEÖZ (Tokat) — Bizim kafamız aldı; ama, sizinki almıyor!

MUSTAFA BAŞ (İstanbul) — Siz Çekiç Güç'ün süresini emirle uzattığınız için kafanızın çalışmasına da gerek yok.

BAŞKAN — Müdahale etmeyelim.

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, Hükümet Programımızın diğer maddelerine; desteklediğimiz, itina gösterilmesini istediğimiz, ilave yapılmasını istediğimiz, genişletilmesini beklediğimiz kısımlarıyla birlikte, diğer konularına geçerek sözlerime devam etmek istiyorum.

RASİM ZAİMOGLU (Giresun) — Yarım saattir konuşuyorsun, Programdan tek kelime yok!

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — "Adalet mülkün temelidir" özdeyişiyle, Programımızda, Adalet Bakanlığını ilgilendiren, adalet mekanizmamızı ilgilendiren fevkalade isabetli hükümler var. Evvela, bunu çok uygun gördüğümüzü, gerçekten, Anayasamızın üç erkinden biri olan adalet organımızın ve mekanizmamızın; hâkimiyle, savcısıyla ve adalet personeliyle, içinde bulunduğu bir kısım problemlerden artık soyutlanması ve bir an evvel oturdukları postun gereğinin yapılması kanaatini taşıyoruz.

Hükümet Programında, adalet personelinin, hâkim ve savcılarımızın durumlarının iyileştirilmesi; adliye binalarının ve bilhassa teknik araç ve gereç donanımının çağın şartlarına uygun hale getirilmesini olumlu buluyoruz. Keza, Basın Yasa Tasarısı, Çocuk Mahkemeleri Yasa Tasarısı, Güvenlik Soruşturması Yasa Tasarısı, İnfaz Yasa Tasarısı ve Cezaevleri Yasa Tasarısının, günün şartlarına uygun olarak, görüşülmek Üzere sevk edildiği Millet Meclisimizden bir an evvel çıkmasında bir büyük fayda mülahaza ettiğimizi söylemek isterim.

Değerli arkadaşlarım, bizim devrimizde de, sizin devrinizde de bu cezaevleri konusu hep problem olagelmiştir. Hükümet Programında, cezaevlerinin problem olmasını engelleyecek tip cezaevlerinin yapımına geçilmesi konusunda bir kısım tedbirlerin alındığını görmekten gerçekten memnunuz. Esasında şunu anlıyorum; bir cezaevi yapımının öngörülmesi ve o cezaevi yapımı dolayısıyla böyle bir tedbirin Hükümet Programına konulması hoş bir şey değil ama, Türkiye'nin şartları gereği böyle bir ihtiyacın karşılanması da uygun olur ve Hükümet, Programında bu yönde isabetli hareket etmiştir diyoruz.

Değerli arkadaşlarım, milli savunma ve milli istihbarat konusunda, Hükümet Programımızda olumlu yaklaşımlar var.

Milli İstihbarat, bir devletin, "ben devletim" diyen bir mekanizmanın en önemli organlarından biridir. Bakınız, Türkiye nerelerden geldi, nerelere gitti...

Değerli arkadaşlarım, 1980 yılı 12 Eylülü ile biz tam 11 yıl geride kaldık. Bu 11 yıl geride kalmamıza tahammülün bir sebebi, bir ölçüsü şu idi: "biz bu kadar ezildiğimize, biz bu kadar horlandığımıza, biz bu kadar dışlandığımıza göre, acaba, Türkiye Cumhuriyetinin yararına olan bir kısım hareketler düzenleniyor mu, demokratik kurallar içinde, bizim beceremediğimiz, devletin ve milletin eksiklikleri acaba yerine getirilmiyor mu?" diye, bu horlanmışlığımızın ve ezilmişliğimizin tesellisini bulmaya çalıştık. Fakat, heyhat, 1980'den itibaren geçen bu 11 yıl zarfında, her türlü araç gereç zaviyesinden, milli istihbarat açısından, sınırların güvenliği açısından, gönlümüzün istediği aşamaların tamamen ihmal edildiğini görmekten sıkılıyoruz.

M. RAUF ERTEKİN (Kütahya) — Elini vicdanına koy be!

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Hükümet Programında, Milli İstihbarat Teşkilatımızın, Türkiye Cumhuriyetinin devletine yakışır ve onun ayakta kalmasını sağlayacak can daman görevini yapabilmesi için gerekli teçhizatla desteklenmesini uygun bulduğumuzu belirtmek isterim.

Askerliği kısaltan kanun kesinleşti. Birinci Koalisyon Hükümetimiz, askerlik konusunda yepyeni bir düzenleme getirdi ve fevkalade de isabetli oldu.

Milli savunmasını ve ordusunu ihmal eden ülke olamaz. Ordumuz caydırıcılığını en üst düzeyde muhafaza etmeye mecburdur; Türkiye Cumhuriyeti de, Türkiye Büyük Millet Meclisiyle, Hükümetiyle, milletiyle, Türkiye Cumhuriyetinin bekçisi, iftihar kaynağı Ordusunun çağdaş düzeyde hareket kabiliyetini haiz bir biçimde, tüm çağdaş donanımla donanmasını temin etmeye mecburdur. Bu konuda, özellikle silah üretimi bakımından, alınacak her türlü tedbiri, her türlü finansmanı desteklediğimizi ifade etmek isterim.

ŞABAN BAYRAK (Kayseri) — Silahlar yüzde 94 dışarıdan geliyor.

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — İyi ya! Hükümetimiz de "yerli silah üretimine hız verelim, onu destekleyelim" diye Programına almış. *(RP sıralarından alkışlar)*

MUSTAFA BAŞ (İstanbul) — Görelim, görelim...

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — İnşallah...

Sayın Başkanım, değerli milletvekilleri; eğitim, gençlik, spor, aile ve kadın... Bana göre, gene Türkiye'nin şahdamarı olan konulardan biri, eğitim.

YUSUF NAMOĞLU (İstanbul) — Ama, Programda yok!

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Programda var, herhalde okumadınız.

YUSUF NAMOĞLU (İstanbul) — Sayın Erek, Spor Bakanlığı yaptınız ama, spordan bir şey yok Programda.

BAŞKAN — Değerli arkadaşlar, müdahale etmeyin, müzakerenin akışını önlemeyin. Devam edin Sayın Erek.

YÜCEL SEÇKİNER (Ankara) — Eski bakan olarak, Programda sporun da olduğuna inanıyor musunuz?

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Sayın Namoğlu, değerli kardeşim, "eğitim, spor, kadın, genç" dedim. Dur bakalım, eğitime geçeceğim, onları da anlatacağım. Ben "eğitim" dedim sen birden spora atladın. Söyleyeceğim... Niye bu kadar acele ediyorsun?

BAŞKAN — Sayın Erek, siz dinlemeyin kimseyi, geçin efendim, devam edin.

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Yani, hakemlik de geçti artık, acele etme...

BAŞKAN — Sayın Erek, karşılıklı konuşmayın lütfen.

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — "Eğitim, ana damarlardan biri" dedik değerli arkadaşlarım. Her şeyden evvel, Birinci Koalisyon Hükümeti ve onun değerli üyeleri gibi, aynı şeyi, yeni Koalisyon Hükümetimizin de devam ettirmesini diliyor, özellikle istiyoruz.

M. RAUF ERTEKİN (Kütahya) — Yandık o zaman...

MUSTAFA BAŞ (İstanbul) — İLKSAN ne olacak?

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Hem gayri safi milli hâsılaya oran itibariyle hem konsolide bütçe ödenekleri itibariyle konsolide bütçede - fonlar hariç - yüzde 22 nispetinde bir tahsisatı, gayri safi milli hâsılaya göre de yüzde 4 nispetinde bir bütçe tahsisatını, 70 trilyonu geçen bir bütçe tahsisatını Milli Eğitim Bakanlığına aktarmakla şunu yapmıştır: Bugüne kadar, Türkiye Cumhuriyeti tarihinde milli eğitime ayrılan paraların en fazlası ayrılmıştır; artı, altıncı beş yıllık planın ulaşılması lazım gelen hedeflerine, Birinci Koalisyon Hükümetimiz, iki yıl zarfında, en çok yaklaşan bir performansı göstermiştir. Hangi bazda? İlkokullaşma bazında, üniversiteleşme bazında ki, yüksekokul bazında, yüzde 9 örgün eğitimle beraber tamamı yüzde 16'ya gelmiştir.

RASİM ZAİMOĞLU (Giresun) — İLKSAN bazında?

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Altıncı Beş Yıllık Planın hedefi yüzde 15 idi. Devlet Planlama Teşkilatının rakamlarına göre, biz bunu yüzde 1 geçmişiz. İlkokullaşma oranında, aşağı yukarı aynı seviyeyi muhafaza ediyoruz. Liseleşme bazında yüzde 43 ile plan hedefini egale etmiş durumdayız.

M. RAUF ERTEKİN (Kütahya) — İLKSAN?

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, eğitimin manevi tarafına geleceğim.

Sayın Başkanım, onun cevabını da vereceğim; ama, arkadaşıma yanlış bir şey söylemekten buradan değil de, milletimin huzurunda içtinap ediyorum. Gözlüklü arkadaş devamlı...

BAŞKAN — Sayın Erek, siz cevabınızı verin.

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Hani, ben altında falan kalmam da!

BAŞKAN — Siz cevabınızı verin. Cevabinizin İçtüzük hükümlerine uygun olsun, başka birşey yok. Siz hep vaat ediyorsunuz. Devam edin konuşun.

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Söyleyin, söyleyin...

M. RAUF ERTEKİN (Kütahya) —İLKSAN'dan bahset biraz...

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Aruzuyu umumi üzerine bahsedeyim, hay hay; Programda yok ama...

BAŞKAN — Sayın Erek, karşılıklı konuşmayalım; siz söyleyin söyleyeceğinizi.

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — İLKSAN soruldu, söyleyin.

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, İLKSAN konusunda her şey berrak, müfettişlerin raporları var, her şey açık. *(ANAP sıralarından "Oo" sesleri)* Sorumlu kimse, kim ne yaptıysa açığa çıkar, merak etmeyin. Bulabildiğiniz, sadece İLKSAN. Yapmayın, şimdi konuyu değiştirmeyelim. Cumhuriyet savcılıklarına 118 dosya verildi. Bunların 76'sı hakkında dava açıldı. Şu anda 27 trilyonluk bir dava bağımsız yargı organlarının önünde. Yapmayın arkadaşlar...

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Mugalâta yapmayın!

BAŞKAN — Sayın Erek, siz devam edin.

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Değerli milletvekilleri, özellikle...

SÜLEYMAN HATİNOĞLU (Artvin) — Savcı mısınız siz?

MEHMET GEDİK (Bursa) — Her şey şeffaf, her şey açık!

BAŞKAN — Değerli arkadaşlarım, müsaade eder misiniz?

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — ...2'si vakıf üniversitesi olmak üzere 23 üniversitenin ve 2 yüksek teknoloji okulunun açılması, Türkiye'nin, üniversite çağına gelmiş ve fakat üniversite tahsili yapamayan gençlerine bir büyük imkân sağlamıştır. Böylece, Türkiye Cumhuriyeti, 55 üniversiteye sahip olmuştur.

Burada şu söylenebilir: Bu üniversitelerin, bu fakültelerin acaba - bilinen, bir İstanbul Üniversitesi, bir Ankara Üniversitesi gibi - donanımı tamam mı? Değerli milletvekilleri, bu Batıda da böyledir, bizde de böyle olacaktır; üniversite, gürbüz bir çocuk olarak doğar; onu, el bebek, gül bebek büyüteceksiniz, tahsisatını vereceksiniz, fakülte sayısını artıracaksınız. Kaldı ki, şu anda faaliyete geçen ve geçmek üzere bulunan bu 25 üniversitemiz, gerçekten, Türkiye'mizin ihtiyaç duyduğu bir büyük gereksinimi ve bir büyük ihtiyacı karşılamaktadır.

MUSTAFA BAŞ (İstanbul) — Gereksinim mi, ihtiyaç mı?

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla)— İkisi beraber.

Değerli arkadaşlarım, benim burada, eğitim konusunda, değerli milletvekillerimize ve değerli yeni Hükümetimize şu hususları belirtmek isterim; önemli olduğu için belirtmek isterim: Eğitim sadece maddeden ibaret değildir; eğitim, sadece okumadan ibaret de değildir, sadece öğrenmeden ibaret de değildir. Bugün, eğitimi, maddi kalıpları içinde mütalaa etmemiz bizi yanıltır. Bununla şunu demek istiyorum: Eğitim, hem maddi hem manevi donanım verebilecek şekilde ilerlemelidir. Eğer biz, sadece, kuru kuruya bilgi vermekle yetinmeyip, o çocuğun damarlarını, ruhunu bedenini ve aklını manevi değerlerle donatırsak, faziletli olur, geçmişini bilir, geçmişiyle geleceği arasında köprü kurabilir, milli örfüne, âdetine sevgiyle ve saygıyla yaklaşır, inansın veya inanmasın, sevgisini ve hoşgörüsünü eksik etmez. Tarihini bilir bir milli şuuru kazanmış olmanın; bu memleketin, toprağını, vatandaşını, doğusunu, güneyini, kuzeyini, nereden gelip nereye gittiğini, nerelerden, hangi badirelerden kurtulduğunu, Hakkâri ile Edirne arasına nasıl sıkıştığını, bu güzel vatanı nasıl muhafaza etmek gerektiğini bilmenin; velhasıl manevi duyguları sonuna kadar öğrenmenin gerekliliğine inanıyorum.

Bu yapılmıyor mu; yapılıyor. Yalnız, milli eğitimi sadece okuldan ibaret görmemek lazım değerli milletvekilleri. Milli eğitim, okul, artı ev - yani anne ve baba - artı çevre...

Çevre konusunda, benim şu anda çare bulmakta zorlandığım bir kısım etkilenmeleri Yüce Heyete sunmayı bir görev bilirim, özellikle genç dimağlara, özellikle yetişme çağındaki çocuklarımızda, özellikle rüştünü ispat etmemiş genç nesilde, bir kısım yazılı ve sözlü yayın organlarının neşriyatının menfi bir etki yaratmadığını iddia edersek, yanılırız. Bu konuda, özellikle TV yayınlarındaki, bu çocuklarımızı ve gençlerimizi yanlış yollara, yanlış izlenimlere sürükleyebilecek, had, dini aşan, hududunu aşan programlara belirli bir çözüm bulmakta fayda mülahaza ettiğimi ifade etmek isterim. Artı, bugünkü ortamda, gençliğimizi tehdit eden bir diğer tehlike, eğer sahip çıkılmazsa, eğer okul-aile ve çevre işbirliği sağlanamazsa, eğer manevi faziletler onlara enjekte edilmezse, eğer Allah korkusu olmaz bir duruma düşürürlerse, özellikle uygun olmayan ölçüde alkol, sigara ve kötü alışkanlıkların da, mevcut toplumumuzu, özellikle genç neslimizi sarsma yolunda olduğunu huzurunuzda belirtmek istiyorum.

Değerli milletvekilleri, Türkiye Cumhuriyeti genç bir nesle sahiptir. Bugün nüfusumuzun yüzde 70'i 35 ve 35 yaşın altındadır, yüzde 60'ı 25 ve 25 yaşın altındadır, genç bir nüfusa sahibiz.

Şimdi, spor konusunda...

YUSUF NAMOĞLU (İstanbul) — Programda yok.

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Programımızda var, bir paragraf olarak var. Var; ama, ben de, sizlerle beraber, çok kıymetli, değerli Başbakanıma, çok sevgili, değerli kardeşlerime özellikle sporun ana unsurları olan: 1. Tesis, 2. Araç ve gereç, 3. Spor adamı yetiştirme, 4. Sağlık ve beslenme şartlarının iyileştirilmesi. 5. Futbol Federasyonunda olduğu gibi, diğer federasyonlarda da demokratik usullerin öngö-

rülmesinin, bu Programdaki çalışmalara eklenmesini, aflarına sığınarak önermekte fayda mülahaza ediyorum.

Sayın milletvekilleri, bugün Türkiye'mizde bir başka sorun özürlüler sorunudur. Kesin rakamı bilinmemekle beraber, Türkiye'mizde...

YÜCEL SEÇKİNER (Ankara) — 6 milyon...

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) ... 7 ila 8 milyon arasında özürlü bulunduğunu, bu konuda araştırma yapan kurum ve kuruluşlar bildiriyor. Bir müddet evvel Türkiye Büyük Millet Meclisinde özürlülerle ilgili fevkalade kapsamlı bir araştırma raporu ortaya konuldu.

Değerli arkadaşlarım, özürlüler konusunda bilhassa iki noktaya dikkat çekmek istiyorum: Özürlülerin eğitimi nispetinde, henüz Altıncı Beş Yıllık Planın hedeflediği nispete gelemedik. Şu anda özürlülerin ancak yüzde 4'ünü eğitme imkânına sahibiz. Bunun yeterli olduğunu iddia edemiyoruz. Tabii, her söylediğimiz sözün arkasında mutlaka bir kaynak yaratımı yatıyor.

Bu kaynak ve finansman meselesini inşallah halledeceğiz, buna da bir açıklık getireceğiz.

Ancak, ben, yeni ve değerli Hükümetimize ve onun çok değerli Başbakanına şu istirhamda bulunmayı bir görev telakki ediyorum: Mevcut statüye göre, gerek kamu kuruluşlarında, gerek özel kuruluşlarda istihdam ettikleri personelin yüzde 2'si nispetinde özürlüyü kullanma mecburiyeti var. Bu nispet artırılabilir - çünkü özürlü nispeti önemli ölçüde fazla - yüzde 4'e çıkabilir, yüzde 5'e çıkabilir, en azından yüzde 3'e çıkabilir; artı, bu uygulamayı yapmayan kamu veya özel kuruluşlara da bir müeyyide, yani yaptırım getirilmesinde herhalde bir fayda mülahaza edilecektir.

Değerli arkadaşlarım, Doğru Yol Partisi ve SHP'nin kurduğu, bu Koalisyon Hükümetinin Programında, üzerinde önemle durulan ve bir kısım yenileştirmeleri de içeren sağlık konusuna geliyorum.

Sağlık konusu, biliyorsunuz, Türkiye'mizin çok önemli konularından biridir. Her ne kadar muhalefetteki arkadaşlarımız, başından beri, bu yeşil kartı fevkalade horladılar ve önemsemedilerse de, yeşil kart, bugün, fakiri fukarasıyla, Türkiye Cumhuriyetinde 1 milyona yakın vatandaşımıza, bütçeden ayrılan 1 trilyon liraya yakın parayla, fevkalade süper bir hizmet vermeye devam etmektedir. *(ANAP sıralarından gürültüler)*

HALİL İBRAHİM ÖZSOY (Afyon) — Üniversite hastanelerinde geçmiyor!

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — O yeşil kartla, eskiden hastanelere gidip de "paran yoksa öl" muamelesine tabi olan nice fakir fukara vatandaş, hastanelerimizde, Hazineden ödenen parayla fevkalade üst seviyede tedavi olmaya devam etmektedirler. *(ANAP sıralarından gürültüler)*

HALİL İBRAHİM ÖZSOY (Afyon) — Sen bir de git hastaneleri gör!

M. RAUF ERTEKİN (Kütahya) — Hastanelere gitmiyor musunuz?

BAŞKAN — Dinleyelim arkadaşlar... Bağırmayın. Aksini de siz söylersiniz. Burası kürsü, söylüyor...

HALİL İBRAHİM ÖZSOY (Afyon) — Kapı dışarı ediliyorlar. Elinde kartla sırada ölüyorlar, daha kötü duruma düşüyorlar.

BAŞKAN — Değerli arkadaşlar, ne, söylediğiniz anlaşılıyor ite de, radyo ve televizyona geçiyor sesiniz; boşu boşuna nefes tüketiyorsunuz! Dinleyin hatibi...

Sayın Erek, buyurun.

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Sağlık Bakanlığının, Dünya Bankasıyla beraber yaptığı iki büyük önemli proje var. Bunlardan birisi büyük ölçüde tamamlanmış olup, ikincisi de tamamlanma aşamasındadır.

Bakınız, bir büyük emekle yapılan birinci projeyle Mardin, Diyarbakır, Sivas, Yozgat ve Tokat illerimiz, sağlık ocağı, hastane, sağlık evi ve sağlık araç ve gereci bakımından Dünya Bankasıyla yapılan işbirliğiyle önemli şekilde donanıma kavuşmuştur.

MUSTAFA BALCILAR (Eskişehir) — O proje yeni değil, on sene evvel hazırlandı.

BAŞKAN — Değerli arkadaşlarım, müsaade edin, şu müzakereleri selametle götürüyoruz, sakin olun.

Sayın Erek, son 5 dakikanızı kullanıyorsunuz, buyurun.

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Değerli milletvekili arkadaşlarım, Birinci Koalisyon Hükümeti, birinci projede büyük mesafe kat etti. İkinci Koalisyon Hükümetimiz de, ikinci sağlık projesini inşallah en kısa zamanda tamamlayacaktır. Çok ilkel durumda aldığı projeyi bugün oturtmuş ve uygulanabilir hale getirmiştir. Burada, bu projenin kapsamına giren illeri zikretmeyi bir vicdani görev telakki ediyorum: Erzurum, Erzincan, Kars, Ağrı, Iğdır, Ardahan, Tunceli, Elazığ, Bingöl, Hakkâri, Malatya, Van, Muş, Bitlis, Şanlıurfa, Batman, Şırnak, Adıyaman, Artvin, Gümüşhane, Bayburt ve Kahramanmaraş illerimiz, ikinci sağlık projesiyle, inşallah beş yıl zarfında ve 5 trilyon lira harcedilmek suretiyle hastane, sağlık evi, sağlık ocağı araç ve gereç ihtiyacını halledecektir. Bir büyük başarıdır, yardımcı oluyoruz, destekliyoruz. *(ANAP sıralarından gürültüler)*

HALİL İBRAHİM ÖZSOY (Afyon) — Sağlık ocaklarının yüzde 70'i kapalı, açmadınız, çalıştırmadınız...

M. RAUF ERTEKİN (Kütahya) — Yeni iller ne oldu? Hepsi yalan!

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri, lütfen... Buyurun devam edin Sayın Erek.

ALI ŞEVKİ EREK (Devamla) — Sayın Başkanım, arkadaşlarımın telaşını anlıyorum; telaşlarının temelinde bir şeyler var...

Sayın milletvekilleri, özellikle, köy hizmetleri, elektrifikasyon, içme suyu ve asfaltlama konusunda önemli aşamalara gelinmiştir. Buradaki rakamlarda, kimin, ne zaman, nerede ye ne yaptığı ortadadır. Önemli olan köylümüzün dertlerinin bitirilmesidir.

MUSTAFA BALCILAR (Eskişehir) — Siz ne kadarını yaptınız?

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Şunu söylemek istiyorum: Şu anda köy içme suları bazında nispetimiz yüzde 75-76 civarındadır. Türkiye Cumhuriyeti en kısa sürede köy içme suyu problemini, yüzde 25 bakiyeyi de bitirmek, halletmek mecburiyetindedir. 2000'li yıllara, 1996 yılına Türkiye, içme suyu olmayan bir köyle girmeyi istemiyor; siz de istemiyorsunuz, biz de istemiyoruz. Bu konuda bütün kaynaklarımızı harekete geçirme ihtiyacındayız.

Değerli arkadaşlarım, tarım konusunda hiç kimse merak etmesin, affına sığınarak söylüyorum, Sayın Baykal, Hükümet Programım yanlış anlamış. Yok, öyle sübvansiyonu kaldırmak; yok, Amerika'nın, Avrupa'nın, AET'nin sübvansiyon tatbik ettiği bir ortamda sübvansiyonu kaldırmak.

Söz konusu değildir, yanlış anlamışsınız. *(ANAP sıralarından gürültüler)*

MEHMET GEDİK (Bursa) — Başbakanınız söyledi.

BAŞKAN — Arkadaşlar dinleyelim.

ALI ŞEVKİ EREK (Devamla) — Hükümet Programında...

BAŞKAN — Arkadaşlar, sayın konuşmacı, Programı savunuyor ve İktidar Partisinin bir ortağının sözcüsüdür elbette. Siz özeleştiriye alıştınız, arkadaşımız savunuyor diye kızıyorsunuz. Öbür iki ortak, iki sözcü özeleştiri yaptı, onlara birşey demediniz!

MEHMET GEDİK (Bursa) — Yalan söylüyor ama, Sayın Başkan.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Şevki Erek.

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Sayın milletvekilleri, Hükümet Programımızın ve Sayın Başbakanımın ifade ettiği husus şu: Siz, evvela, Türkiye'nin tarım politikasında, çiftçiyi ve köylüyü rahat ettirecek, onun daha bol kazançlı hale gelmesini sağlayacak yeni bir ortamın yaratılmasını, yeni bir organizasyonun yapılmasını, düşünmüyor musunuz? Amerika Birleşik Devletleri yüzde 2, yüzde 3 çiftçi nüfusuyla, dünya üretimine katkıda bulunuyor; bunu böyle sağlıyor.

Biraz evvel konuşan arkadaşlarımız söylediler, bugünkü nüfusumuzla, bu kadar önemli bir meseleyi hâlâ hafife almanıza üzülüyorum, bu kadar hayati bir meseleyi hafife almanıza üzülüyorum.

Kimse sübvansiyonu kaldırmaz, kaldıramayız, hele Doğru Yol Partisi hiçbir zaman kaldırmaz. Bizim karnımızı köylümüzün doyurduğunu biliyoruz. Biz, köylünün, esnafın, orta hallinin partisiyiz, orta direğin hakiki partisi biziz. Biz onlara kıyar mıyız? *(DYP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Şanlıurfa) — Çiftçiyi öldürdünüz...

BAŞKAN — Sayın Erek, sözlerinizi bitirmenizi rica ediyorum, zamanınız dolmuştur.

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Baş üstüne Sayın Başkanım, bitiriyorum.

Değerli arkadaşlarım, burada söylenmek istenilen şu: Tarımda gerçeklere daha uygun ve radikal tedbirlerle bir iyileştirmenin arayışıdır esas olan. Çiftçinin evladı-

nı işe koymadıktan sonra, çiftçinin aile kazancını teminata almadıktan sonra, sübvansiyonun kalkması katiyen söz konusu değildir.

Değerli arkadaşlarım, çiftçi, şu iki yılda verilen taban fiyatlarıyla peşin olarak ücretini almıştır ve enflasyonun üzerinde verilen fiyatlarla enflasyona ezdirilmemiştir.

MEHMET SEVİGEN (İstanbul) — Süt kaç para, biliyor musun?

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Burada, trafik ve belediyeler konusunda ve özellikle dış politikamız, Kıbrıs, Bosna-Hersek faciası ve Azerbaycan meseleleri konusunda, şüphesiz, Grubumun fikirlerini arz etmek istiyordum; ama, gerçekten, Türkiye'mizin meselelerinin genişliği bana bu imkânı vermedi. Sırf Sayın Başkanımın ikazını yerine getirmek üzere; artı, geride kalan konuların şu iki üç dakikaya sığmasının imkânı olmadığının şuuru içinde Yüce Meclise ve milletime şunu söylemek isterim:

Sayın milletvekilleri, Tansu Çiller ve onunla beraber mücadele eden Doğru Yol Partisinin mümtaz temsilcileri, Türkiye Cumhuriyeti demokrasisine örnek olacak bir kongre, bir demokrasi şöleniyle bu işi Türkiye Cumhuriyeti tarihine işlemişlerdir, bir... *(ANAP sıralarından "Yağla, yağla", "Yalım Erez, Yalım Erez" sesleri)*

Bizim yağa filan ihtiyacımız yok.

BAŞKAN — Sayın Erek, lütfen...

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — İkincisi, ortaya çıkan bu durum, sadece Doğru Yol Partisinin gururlanması ve iftihar etmesi gereken bir durum değildir. Bana göre, içeride ve dışarıda, eğer biz, yaptığımız bu büyük devrimle bir büyük çığırla, bir büyük yeni sembolle, Atatürk Cumhuriyetinin, içeride ve dışarıda, "bu böyle olur" imajının gerçeğini, artı puanını, bize verdiği avantajı hesap edemiyorsak; eğer, bize altın tabak içinde sunulan ve büyük fırsatı kullanmanın kadrini bilemiyorsak ve eğer, bu kadir ve kıymet bilme, yalnız ve yalnız Sayın Tansu Çiller için değil, Türkiye Cumhuriyeti ve hepimiz için olduğunun şuuruna varamıyorsak, benim bu konuda söyleyeceğim başka bir şeyin olmaması lazımdır.

Doğru Yol Partisi, demokrasiyi, milimine kadar, hiç kimseye nasip olmayacak, hiçbir partiye nasip olmayacak şekilde, Grubunda, kongresinde icra etmiş, şerefle, Koalisyon Hükümetini, Programıyla beraber çıkarmıştır.

Sevgili Başkanımı, laf atmalarına rağmen, tedirgin olduklarını hissettiğim muhalefette bulunan kıymetli, değerli ve aziz arkadaşlarımı ve şu anda ekranları başında bizi sabırla dinleyen, söyleyeceklerimizin ancak onda birini söylemiş olduğumuzu kabul etmelerini rica ettiğim benim aziz ve sevgili vatandaşlarımı, sevgi ve saygılarımla selamlarken, Doğru Yol Partisi ve SHP Hükümetine gönülden onay vereceğimizi ilan ve ikrar ediyorum.

Sağ olun. *(DYP, SHP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Erek.

Değerli arkadaşlar, şimdi söz sırası, Anavatan Partisi Genel Başkanı Sayın Mesut Yılmaz'da.

Buyurun Sayın Mesut Yılmaz. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, ayakta alkışlar)*

ANAP GRUBU ADINA A. MESUT YILMAZ (Rize) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Yüce Heyetinizi ve televizyonları başında bu görüşmeleri izleyen bütün vatandaşlarımızı, Anavatan Partisi adına saygıyla selamlıyorum.

Dün Sivas'ta meydana gelen çok üzücü olaylardan ötürü, milletimize başsağlığı diliyorum.

Burada bu Hükümet Programı üzerindeki görüşmeleri, bundan 20 ay önce, bizim, iktidarı Birinci Koalisyon Hükümetine bıraktığımız günkü şartlarda yapabilmeyi çok arzu ederdim; ama, ne yazık ki, bugün o şartların çok uzağındayız ve - gelin hep birlikte itiraf edelim - çok daha kötü bir noktadayız. *(DYP sıralarından "sana göre öyle" sesleri)*

Peki, size göre daha iyi bir noktadayız. *(DYP sıralarından gürültüler)*

HÜSEYİN BALYALI (Balıkesir) — Sen kötü rüya görmüşsün!

BAŞKAN — Değerli arkadaşlar...

Sayın Yılmaz, devam edin siz.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Bakın, 20 aydan beri, bu kürsüye gelip de, daha, taziye, başsağlığı, geçmiş olsun dileklerimi sunmamı gerektirmeyen hiçbir gün olmadı ama, gene de, üç gün önce Programını Meclisimize sunan İkinci Koalisyon Hükümetine başarılar diliyorum.

Belki, Anamuhalefet Partisi olarak bu Hükümete başarı dilememizi yadırgayanlar çıkabilir; ancak, unutulmamalıdır ki, Hükümet, aslında yeni bir Hükümet filan değildir; bundan önceki Koalisyon Hükümetinin devamıdır; yani, aslında 20'nci ayını dolduran bir Hükümettir. Tükendiğini anlayınca, makyaj tazeleyip, siyasi ömrünü uzatmaya çabalayan bir Hükümettir. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

AHMET SAYIN (Burdur) — Senin yaptığın gibi!

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Gerçi bu Hükümet, "işe yeniden başlıyorum, yeni bir defter açıyorum" gibi birtakım ifadelerle, kendisini geçmişin sorumluluğundan kurtaracağını ummaktadır ama, milletten aldığı siyasi desteği yenilemeden bunu yapabilmesi, siyaseten mümkün değildir.

Ayrıca, bizim de, ardındaki bunca ayıba rağmen, çiçeği burnunda bir iktidar rolü oynamasına izin vermeye hiç mi hiç niyetimiz yoktur.

20 Kasım 1991 tarihinden bugüne kadarki başarısızlıkları, bu Hükümetin ilk seçimlerde bozguna uğraması için zaten yeterli olacaktır; ama... *(DYP sıralarından gürültüler)*

HÜSEYİN BALYALI (Balıkesir) — Rüya görüyorsun sen!

BAŞKAN — Siz devam ediniz Sayın Yılmaz, siz devam ediniz... Muhavere haline getirmeyelim konuşmayı... Devam edin siz Sayın Yılmaz. Sayın Yılmaz, lütfen... *(DYP sıralarından gürültüler)*

Değerli arkadaşlar, ciddi bir müzakere yapıyoruz; Parlamentomuz, vatandaşlarımızın önünde bir sınav veriyor... Oturun yerinize!

Devam edin efendim.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın milletvekilleri, Birinci Koalisyon Hükümetinin başarısızlığı, bu siyasi iktidarı zaten seçimlerde mahkûm edecektir; ama, korkarım ki, İkinci Koalisyon Hükümetinin başarısızlığı, sadece kendisinin değil, devletimizin temellerini de tahrip edebilecektir, esasen etmeye de başlamıştır. *(DYP sıralarından gürültüler)*

AHMET SAYIN (Burdur) — Rüzgârdan korkuyorsun anlaşılan!

HÜSEYİN BALYALI (Balıkesir) — Onun mimarı sizsiniz.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın milletvekilleri, bana laf atmayı bırakın da, etrafınıza bir bakın... *(DYP sıralarından gürültüler)* Türkiye gemisi su alıyor... *(DYP sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın Sayın, lütfen...

AHMET SAYIN (Burdur) — Onlar bağırıyorlar Sayın Başkan. Bağıran dışarı çıksın. *(DYP sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Değerli arkadaşlar, müzakereyi bu saate kadar getirdik. Müzakere gayet seviyeli biçimde sürüyor.

Sayın Yılmaz, siz devam edin.

Herkes sakin olsun; devletimizin meselelerini konuşuyoruz. Buyurunuz.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın milletvekilleri, Türkiye gemisi su alıyor. Dışarıda su alıyor, içeride su alıyor, ekonomide su alıyor... Ülke bir yangın yerine dönmüş... Bu Hükümetin atanmasından bugüne kadar geçen bir haftada, evet sadece bir haftada, ülkede terör olaylarında, toplu olaylardan ölenlerin sayısı 200'e varmış... Olaylar bütün yurda yayılıyor... Bir gün, 1980'dcn beri huzur içinde yaşayan Antalya'da; öbür gün, "asayiş berkemal" diye olağanüstü hal bölgesinin dışına çıkarılan Elazığ'da; dün, Sivas'ta, Mardin'de...

"21'inci Yüzyıl Türklerin asrı olacak" diye diye geldiğimiz şu noktadaki halimize bir bakın! Bu tabloda iyi olan ne var? Bu tabloda, övünç duyacağınız, sahip çıkacağınız ne var? Ve unutmayın, şu anda biz burada bu görüşmeleri, Hükümeti protesto etmek için eylemlerini Meclise taşımaları polisler tarafından engellenen memurların yürüdüğü bir ortamda yapıyoruz.

HÜSEYİN BALYALI (Balıkesir) — Yangına arazözle gidiyoruz; ama, arazözde akaryakıt var!

BAŞKAN — Devam edin efendim, devam edin siz.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın milletvekilleri, olayların bizi bugün getirdiği bu noktada, bu Hükümet Programını tartışmanın fazla bir anlamı olduğuna inanmıyorum. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

ALİ ESER (Samsun) — O zaman hiç konuşmayın.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Hele böyle telaş içerisinde, çalakalem hazırlanmış, bir güvensizlik, bir düzensizlik ve bir inançsızlık eseri olan, kendi Gruplarının bile ancak yarısının desteğini almış bir Hükümet Programının, Türkiye'nin sorunlarına çözüm olacağım düşünmek abesle iştigalden ibarettir.

RAHMİ ÖZER (Çanakkale) — O espriyi anlayamamışsınız siz.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Türkiye'nin sorunu, hükümet programı değil, Türkiye'nin sorunu, hükümet boşluğudur.

Koalisyon Hükümeti, evvela, bütün teşhislerinin yanlış çıktığını, ülkede her şeyin; ama her şeyin, 20 ay öncesinden çok daha beter olduğunu, Türkiye'yi, içinde çırpındığı bir kum havuzuna döndürdüğünü itiraf etmek zorundadır. Yanlıştan dönmenin birinci koşulu, yanlışını bilmektir.

Sayın milletvekilleri, bir hükümetin, sadece Meclisten güvenoyu alması yetmez. Hükümetlerin, aynı zamanda milletin güvenini kazanmaları gerekir. Şimdi, her gün terör nedeniyle onca insanın öldüğü, yolların kesildiği, araçların yakıldığı, 800'e yakın faili meçhul cinayet dosyasının bulunduğu, şu anda 1.400 okulun kapalı olduğu... *(DYP sıralarından "tatil sebebiyle" sesi)*

BAŞKAN — Efendim dinleyin...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — ...bir sene boyunca kapalı olduğu, bütün eğitim yılı boyunca kapalı olduğu, 1.400 okul talebesinin eğitim hizmetinden yararlanamadığı bir ülkede, Hükümet yetkililerinin, papağan gibi, her gün çıkıp, devletin, "topluiğne başı kadar her yerde hakim olduğunu" söylemeleri karşısında, milletin, bu Hükümete güven duyabilmesi mümkün müdür?

Geçtiğimiz günlerde Van'da bir otel yangını oldu... Akşam haberlerinde, yeni Hükümetin Sözcüsü ile, Olağanüstü Hal Bölge Valisi, arka arkaya ekrana çıktılar... Hükümet Sözcüsü, bu olayın kesinlikle bir sabotaj olmadığım ifade etti, muhtemelen elektrik kontağından çıktığını söyledi; hemen arkasından çıkan Bölge Valisi, bu olayı yapanların insanlıktan nasibini almamış kişiler olduğunu söyledi ve olayda yaralanan bir kişinin televizyona verdiği bir mülakat var, orada da, benzin dökülmek suretiyle yangın çıkarıldığı ifadesi var.

Şimdi, devleti temsil eden kişilerin birbirinden bu kadar kopuk oldukları bir ülkede, milletin Hükümete güvenebilmesi mümkün mü? Yani, devlette bu kadar kopukluk olabilmesi mümkün mü?

Dün Sivas'ta meydana gelen olaylar, bugün bu görüşmeleri de gölgeleyen olaylar; bize gelen bilgilere göre, ciddi surette araştırılmaya muhtaç olaylardır. O olaylarda devletin valisinin hatalı olup olmadığı ciddi surette araştırılmalıdır. Eğer - bize gelen bilgiler istikametinde - devletin valisi, yüzde 99'u Müslüman olan Türkiye'de, halkımızın dini duygularını rencide eden, dini değerleriyle alay eden bir konuşmacıya karşı tepkisiz kalmışsa; milletin, o valinin devletine güvenmesini bekleyemezsiniz. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar, RP sıralarından alkışlar)*

İBRAHİM GÜRSOY (İstanbul) — Valinin ne yapması lazım, ne yapacak?

URAL KÖKLÜ (Uşak) — İnsanlar inançlarını söyleyince, adam mı öldürmek lazım!

BAŞKAN — Sayın Köklü, değerli arkadaşlar, dinleyiniz. Burası soru-cevap yeri değil; kürsüdeki hatip, iradesini beyan ediyor, konuşmasını yapıyor... Sizin de hatipleriniz konuştu...

Devam ediniz Sayın Yılmaz.

İBRAHİM GÜRSOY (İstanbul) — Hayır, vali ne yapmalıydı?

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Şiddetin her türüne, her ortamda, her koşulda karşıyız. Bu ülkede, fikir özgürlüğüne bizden daha saygılı, hiçbir zümreyi, hiçbir partiyi tanımıyorum. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Ama, fikir özgürlüğünün halkımızın mukaddes değerleri için kullanılmasına hiçbir şekilde kayıtsız kalamayız. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

İBRAHİM GÜRSOY (İstanbul) — Vali ne yapmalıydı? İstismar etmeyin olayı! *(ANAP sıralarından, "terbiyesiz herif" sesi)*

BAŞKAN — Sayın Gürsoy...

İBRAHİM GÜRSOY (İstanbul) — Terbiyesiz babandır! "Terbiyesiz" diyenin, babası terbiyesizdir!

BAŞKAN — Sayın Gürsoy, lütfen... Müzkareleri takip edelim... *(Gürültüler)*

Efendim, rahat olun, sakin olun, dikkatle dinleyin müzakereyi. Devam edin Sayın Hatip.

İBRAHİM GÜRSOY (İstanbul) — Olaylar istismar edilmesin, lütfen!

BAŞKAN — Efendim, dinleyin. Meclis bir karar vermiyor; müzakere yapıyoruz...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sosyaldemokrat Halkçı Parti sözcüsü Sayın Gürkan, Türkiye'nin bugün karşı karşıya bulunduğu olaylar karşısında artık devletin yetmezliğinden söz etmiştir. Bu, çok acıklı bir ifadedir. Bu ifadeye katılmıyorum. Türkiye'de devlet güçlüdür; Türkiye'de millet, devletine bağlıdır. Bütün mesele, milletin güvenini, devletin gücünü seferber edecek hükümeti bulmak meselesidir. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Sayın milletvekilleri, Türkiye'nin çok yönlü bir komplo karşısında olduğu inkâr edilmez bir gerçektir. Şimdi, dışarıdan desteklenen bu çok yönlü komployа, dün Sivas'ta meydana gelen olaylarla, çok üzücü, ama aynı zamanda çok düşündürücü yeni bir boyut eklenmek üzeredir.

Buna hep birlikte karşı çıkmalıyız. Paniğe kapılmamıza gerek yoktur; devleti güçsüz göstermeye hakkımız yoktur. Bu devleti güçlü yapacak olan, işte bu Meclistir. Bu devleti çalıştıracak olan bu Hükümettir. Bu Hükümet yapamazsa, çaresini bu Meclis düşünecektir. Bu Meclis çaresini bulamazsa, o zaman millete gidilecektir. Ama, "devlet bu işin üstesinden gelemez" diye, burada çözüm bulmak için görevlendirilmiş insanların, çözümle mükellef olan partilerin sözcülerinin, gelip, milletin

karşısında böylesine bir sorumsuzluk içerisinde bu ifadeleri kullanmalarını mazur görebilmek mümkün değildir. *(ANAP sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar)*

Sayın milletvekilleri, maalesef, bu Hükümet Programı, Türkiye'nin bugün içinde bulunduğu gündemden kopuk bir hükümet programıdır. Yani, bugün Türkiye'nin karşı karşıya bulunduğu sorunların hiçbirisi, ama hiçbirisi için bu Hükümet Programında elle tutulur, uygulanabilir, somut çareler önerilmiş değildir, getirilmiş değildir.

AHMET SAYIN (Burdur) — Sen anlamamışsan ne yapalım! *(ANAP sıralarından gürültüler)*

YÜKSEL YALOVA (Aydın) — Terbiyeli konuş! "Anlayamamışsın" ne demek?

BAŞKAN — Dinleyelim arkadaşlar; muhavere yok...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın milletvekilleri, gayem polemik yapmak değil. Bu ülke hepimizindir, bu ülke bizimdir. Hükümetler gelir gider; hükümetlerin yaptıkları olur, yapamadıkları olur. Her gelen hükümetin görevi daha iyisini yapmaktır. Her hükümet, bir önceki hükümetin hatalarını düzeltmekle görevlidir. Elbette hükümetler de hata yaparlar; ama, hükümetlerin hata yapmamaları gereken alanlar vardır ve hükümetlerin yapmamaları gereken hatalar vardır, işte dış politika bunların başında gelir.

Dış politikada yapılan ve uyanlara rağmen düzeltilmeyen hataların sonuçlarının, ülkenin geleceğine yansıyacağını bilmezlikten gelmeye hiçbir hükümetin hakkı yoktur. Dünya değişir, dünyadaki denklemler değişir, fakat dışpolitika, her zaman, her yerde ve her koşulda milli olmak zorundadır. Başka türlüsünü düşünmek, ülkeyi, ne zaman ve neye mal olacağı öngörülemeyecek badirelere sokar. Ülkeyi bu badirelere sokan hükümetlerin, kasıtlı veya iyi niyetli olduklarına bakılmaksızın tarih önünde veballeri olur.

Birinci Doğru Yol Partisi - SHP Hükümetinin, her fırsatta bu kürsüden yaptığımız uyarılarımıza kulak tıkamayı hükümet olmanın şanından sayarak "tarihi kavşak, değişim, küreselleşme, dünyayla kucaklaşma; dünyayla beraber yürümek" gibi sloganlarla uyguladığı, tarih bilincinden, fikir bütünlüğünden, hedeften yoksun, kişiliksiz dış politikanın, Türkiye'yi yirmi ayda her alanda getirdiği nokta, maalesef bugün artık gözler önündedir. Kendimizi kandırabilmemiz, istesek de artık mümkün değildir ve çok üzülerek ifade etmeliyiz ki, DYP-SHP iktidarının dış politikada sergilediği -kötü demiyorum, zayıf demiyorum- hazin icraatın acısını, yaralarımız soğuduğunda, milletçe daha da fazla hissedeceğimiz kuşkusuzdur.

Ben, hepsi milletimizin hafızasında çok taze olan birçok örnek üzerinde durup sözü uzatmak istemiyorum, ama bu kürsü benim değil, bu kürsü benim değil, bu kürsü milletin kürsüsüdür, isterseniz, gelin, milletimizin gözünün içine baka baka, yirmi ayda Ermenistan'a karşı izlediğiniz ileri görüşlü politikanın semerelerinden bahsedin, Azerbaycan'dan bahsedin, Kıbrıs'tan bahsedin; aklımız ermediği için (!) bizim anlayamamış olabileceğimiz başarılarınızı bize bir hatırlatın; bugüne kadar hiçbir cumhuriyet hükümetine nasip olmamış akılları nereden bulduğunuzu anlatın! *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Sayın Dışişleri Bakanının, geçen gün bizi çok derin üzüntüye sevk eden bir ifadesi oldu. Milletimizin, Hükümetin Azerbaycan'daki son olaylar karşısında ortaya koyduğu kayıtsızlığa gösterdiği infial hakkındaki yorumu kendisine sorulunca, Sayın Dışişleri Bakanı, "Yeni bir Kıbrıs mı yaratsaydık!" diye tepki gösterdi.

Sayın milletvekilleri, şimdi, Azerbaycan'daki durumla, Kıbrıs'taki durum arasında, ne hukuki zemin bakımından ne de tarihi ve siyasi çerçeve bakımından en ufak bir benzerlik kurulamayacağını Sayın Bakana hatırlatmayı, kendisinin işgal ettiği makama saygısızlık addediyorum.

Esasen hiç kimsenin de, Azerbaycan'da girişilen darbenin geri çevrilebilmesi için Türkiye'nin askeri bir müdahalede bulunması gibi bir düşüncesi olmamıştır. Bir süre önce, Kelbecer'e yapılan Ermeni saldırılarında yaralananların taşınması için istediği iki tane sıhhiye helikopterini bile esirgediğimiz Cumhurbaşkanı Sayın Elçibey'in de böyle bir umudu olmamıştır. Türkiye'den beklenen şey ve bizim üzerinde durduğumuz konu, Azerbaycan'ın, demokratik seçimlerle işbaşına gelmiş meşru yönetiminin, işaretleri çok önceden alınan böyle bir gelişmeye meydan verilmemesi için, Ankara'ya, aylarca önce, hatta bir yıl önce ısrarla yaptığı çağırıların cevapsız kalmasıyla ilgilidir. DYP-SHP İktidarının, Türkiye'nin stratejik çıkartan açısından da fevkalade önem arz eden Azerbaycan'ın meşru Cumhurbaşkanından gelen ısrarlı uyanlara, yardım çağırılarına, tarihin mutlaka sorgulayacağı bir sorumsuzlukla kayıtsız kalması, yapılan darbeye zemin hazırlayan, darbecilere ve bunların arkasındaki güçlere cesaret veren en önemli faktör olmuştur.

Azerbaycan'da, ülkesinin bağımsızlığını ve toprak bütünlüğünü namusu sayan, hiçbir ülkeye karşı düşmanca emeller taşımayan, Türk olduğunu iftiharla söyleyen, Atatürk'ün gösterdiği uygarlık çizgisine inanmış, Türkiye'ye örnek gözüyle bakan meşru Cumhurbaşkanı Sayın Elçibey'in yönetimden zorla uzaklaştırmasında, DYP-SHP Hükümetinin, meselenin özünü bir türlü kavrayamamış olmasıyla, zamanında yapmadıklarıyla ve diplomatik alanda da hâlâ yeterince yapmadıklarıyla sorumluluğu ve günahı vardır. Gelişmelerden, yalnız kardeş Azerbaycan'ın demokrasi ve bağımsızlığı değil, Türkiye'nin uzun vadeli meşru çıkartan da zarar görmüştür, görmeye de devam edecektir.

Şimdi, Sayın Başbakandan soruyorum; gelsin buraya, yirmi ay zarfında, diğer alanlarda, mesela Kıbrıs meselesinde, mesela Yunanistan'daki soydaşlarımızın durumunda ne gibi gelişmeler olduğunu, Hükümetin bu gelişmelerde nasıl bir katkısının bulunduğunu, burada açıkça milletin önünde ifade etsin.

Küreselleşme rüzgârı Türkiye'yi Somali'ye kadar götürmüşken, nasıl olup da yanı başımızda meydana gelen olayların, sırf topraklarımız kullanılmadığı için bizi ilgilendirmemesi gerektiğini belki anlayamayanlarınız olabilir; Sayın Başbakan onu da izah etsin ve Birinci Koalisyon Hükümeti sayesinde bir dünya devleti haline gelen Türkiye'nin, Bosna'daki planlı, programlı vahşetin durdurulması için neler yaptığını, ne kadar etkili olduğunu, bir de buradan, bir defa daha milletimize hatırlatsın.

Sayın milletvekilleri, sekiz ay önce, bütçe görüşmeleri sırasında, buradan bize; "Bosna için her şeyi yapıyoruz; yapmadığımızı iddia ediyorsanız, siz bize çare

önerin" diyen Sayın Dışişleri Bakanına, bu kürsüden, silah ambargosunun, eski Yugoslavya'dan ayrılan bütün ülkelere uygulanan silah ambargosunun, bugün sadece saldırganı koruyan, mazlumu cezalandıran bir uygulama olduğunu, bu ambargonun kaldırılması için Türkiye'nin girişimde bulunması gerektiğini ifade ettik, bu konuda Türkiye'nin öncülük yapması gerektiğini söyledik. Sayın Dışişleri Bakanı, o gün burada, tekrar tekrar söz almak suretiyle, Türkiye'nin bu alanda yapabilecek hiçbir şeyi olmadığını; çünkü, bu meselenin Güvenlik Konseyinin yetkisinde olduğunu, Türkiye'nin çabalarının sonuç veremeyeceğini ifade etti.

Şimdi aradan sekiz ay geçtikten sonra, Sayın Cumhurbaşkanı, Güvenlik Konseyi üyesi ülkelerin devlet başkanlarını teker teker aramak suretiyle, sekiz ay önce bizim bu kürsüye getirdiğimiz teklifi hayata geçirmeye çalışıyor; o ülkeleri, ambargonun kaldırılması için ikna etmeye çalışıyor; ama Hükümet, bu girişimi akıl edene kadar sekiz ay geçmiştir ve sekiz ayda 200 bin masum insan hayatını kaybetmiştir.

Peki, Batı Avrupa Birliğinde ikinci sınıf bir üyeliğe Türkiye'nin nasıl razı edildiğini, acaba milletimize anlatmak istemez misiniz? Yanı başımızda, Ortadoğu'nun yeniden şekillendirilmesi amacıyla sürdürülen kapsamlı müzakerelerde, hani, şu bölgesinde önder ülke durumuna getirdiğiniz Türkiye'nin, nasıl olup da kendisine Kanada kadar bile bir yer bulamadığını milletimize açıklamak istemez misiniz?

Bırakın dünyada veya bölgede etkinlik kazandırmayı, milli sınırlarımız içinde dahi hukukunu korumakta acze düştüğünüz Türkiye'miz, sizce bu kadar itilip kakılmaya müstahak mıdır? Siz, "Türkiye'yi, elalemin şamar oğlanı gözüyle bakacağı bir devlet haline getireceğiz" diye mi milletten yetki istediniz? *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Bütün bunları milletimize söylemeniz lazım. Aslında konu bundan çok daha fazladır. Bu kürsü milletin kürsüsüdür, ama yirmi aya sığdırmayı becerdiğiniz bu vahim tablonun bütün sorumluluğu, sizin üzerinizdedir.

Sayın milletvekilleri, dış politikada saflığa ve hayalciliğe yer yoktur. Dış politikayı, sadece, fotoğraf çektirmekten, seyahat etmekten, misafir ağırlamaktan veyahut da telefon etmekten ibaret sanan anlayış, ülkeyi işte bu hale getirmiştir.

Uluslarının meşru hak ve çıkarlarına sahip çıkmakta tereddüt gösteren, halkını adeta başka ülkelerin tezleri doğrultusunda düşünmeye alıştırmaya çalışan siyasi heyetlerin yönettiği devletlerin, ne işbirliğinde, ne rekabette, ne de husumette ciddiye alındıklarının örneği yoktur. Hiçbir hükümetin de Türkiye'yi bu durumu düşürmeye hakkı yoktur.

Sayın milletvekilleri, maalesef, bu Hükümetin, yani Birinci Koalisyon Hükümetinin, Türkiye'yi yirmi ay zarfında içine düşürdüğü durum, sadece terörle, sadece iç güvenlikle, sadece dış politikayla sınırlı değildir. Aslında, yeni Hükümeti kurmakla görevlendirilen ve bugün Başbakan sıfatıyla Yüce Meclisimizin huzuruna gelen Sayın Tansu Çiller, âdeta kendisini, ondokuz ayı aşkın bir süre ülkenin yönetim sorumluluğunu taşımış olan Birinci Koalisyonun sorumluluğundan sıyırmaya, yepyeni bir defter açtığı, beyaz bir sayfa açtığı iddiasıyla bu sorumluluğu...

(Bakanlar Kurulu sıralarından, Devlet Bakam Necmettin Cevheri'nin anlaşılmayan müdahalesi)

YUSUF NAMOĞLU (İstanbul) — Sayın Bakan laf atıyor Sayın Başkan! Sayın Bakana yakışmıyor!

BAŞKAN — Devam ediniz Sayın Yılmaz.

Sayın bakanlar, lütfen laf atmayınız... Sayın Başbakan cevap verecektir. Buyurun Sayın Yılmaz.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın Bakan, marifetinizi (!) kongrede gösterdiniz... Burası Meclis; burada daha ciddi olmanız lazım. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın Yılmaz, devam ediniz... Ben takip ediyorum.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın milletvekilleri, Sayın Çiller'in bu sorumluluktan sıyrılabilmesi ve kendisini yepyeni bir ümit olarak Türkiye'ye lanse edebilmesi mümkün değildir. Neden değildir? Birinci Koalisyon Hükümetinin, aslında en iddialı olduğu; fakat en başarısız olduğu alan ekonomidir. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Birinci Koalisyon Hükümeti Koalisyon Hükümetinin Programı da, Protokolü de burada, açar bakarsanız en somut vaatlerini, süreye bağlanmış vaatlerini ekonomi konusunda vermiştir; milletimize karşı kesin taahhütte bulunmuştur, enflasyon konusunda süre vererek taahhütte bulunmuştur; hatta bu süre hikâyesi, Koalisyonun kurulmasından önce başlamıştır. Sayın Tansu Çiller, 22 Mayıs 1991 tarihli, yani Koalisyonun kurulmasından altı ay önce bir gazeteye vermiş olduğu beyanatında "sekiz ayda düzeltiriz... Ekonomiyi 24 saatte kontrol altına alır, sekiz ayda da enflasyonu düşürürüz" diyor.

Sekiz ayda düzeltecekmiş! Sayın Çiller ondokuz ay ekonomiden sorumlu bakan olarak görev yapmıştır!

Aslında, bugünkü Hükümet Programında, âdeta bir enkaz gibi takdim edilen ekonomik miras, ekonomiden sorumlu Devlet Bakanı Tansu Çiller'in, Başbakan Tansu Çiller'e devrettiği mirastır. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

MEHMET KÂZIM DİNÇ (Kocaeli) — Senin mirasın ne oluyor?

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — İsterseniz, şimdi, ekonominin bütün kalemlerine inip, bu iddiamızı delillendirmek mümkündür. Birinci Koalisyon Hükümetinin Programında ve Protokolünde, en çok sözü edilen sloganlara bir bakın: Denk bütçe... Yeni Hükümet Programında denk bütçeden bahsedilmiyor. Nasıl bahsedilsin ki, 53 trilyon lira olarak öngörülen 1993 yılı bütçe açığının 100 trilyon liradan az olmayacağını Sayın Başbakan, Hükümet Programında ikrar ediyor. Yılın yarısında, bütçe açığı, tahmini yüzde 100 sapma gösteren bir Hükümetin ekonomi politikasına güven duyabilmek mümkün müdür?

Peki, Sayın Çiller bundan şikâyet ederken, acaba kimi kime şikâyet ediyor? Yani, bu sapmanın sorumluluğu, acaba yirmi ay önce iktidarı kendisine devreden Anavatan İktidarında mıdır? *(DYP sıralarından "Evet" sesleri)*

MEHMET CEMAL ÖZTAYLAN (Balıkesir) — Sekiz yıldır o kadar çok çalmışsınız ki bütçeyi yapamıyoruz!

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Bakın, yine Birinci Hükümet Programında yer alıp da, ikinci Hükümet Programında yer almayan ilkelerden bir tanesi, yolsuzluklarla mücadele. Acaba neden, bir düşündünüz mü?

"Dürüst devlet" de yok... Birinci Hükümet Programında var, İkinci Hükümet Programında yok. Acaba yeni Hükümet dürüst devlete gerek duymuyor mu? Acaba yeni Hükümet yolsuzluklarla mücadeleden vaz mı geçti? Yoksa, yeni Hükümetin yolsuzluklarla mücadeleden vazgeçmesine, bizim gündeme getirdiğimiz; ama, bugüne kadar hâlâ açıklığa kavuşturulmamış olan, daha doğrusu milletin gözünde çoktan açıklığa kavuşturulmuş olup da, devlet tarafından hâlâ üstüne gidilmemiş olan yolsuzlukların mı etkisi var? *(ANAP sıralarından alkışlar)*

MEHMET KÂZIM DİNÇ (Kocaeli) — Yolsuzlukları siz yaptırmışsınız.

HÜSEYİN BALYALI (Balıkesir) — Bunlara, "tereyağı gibi, su üstüne çıkmak" derler.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Birinci Koalisyon Hükümetinin Programında ortaya konan hedeflerden bir tanesi, enflasyonun 500 günde yüzde 10'a çekileceğiydi. Sayın Çiller, Koalisyon Hükümetinin kurulmasından bir ay sonra, İstanbul'da sanayicilerle yaptığı bir toplantıda, "eğer 1993 Nisanında enflasyon tek rakama inmezse, gelip benden hesap sorun" demişti.

AHMET SAYIN (Burdur) — Turgut Özal ne dedi? "Yüzde 10'a indireceğim" demedi mi?

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın milletvekilleri, altı ay sonra, Türkiye'de sebze-meyve fiyatlarının düşmesi neticesinde, yani üreticinin sefaleti sonucunda, enflasyon 5-10 puan düşünce, Sayın Çiller çıkıp, "İşte, enflasyonu biz böyle düşürürüz" dedi. Bugün Türkiye'de enflasyon, bizim bıraktığımızdan yüksektir.

M. HALÛK MÜFTÜLER (Denizli) — Yüzde 71 enflasyon bıraktınız.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Bizim, Kasım 1991 sonu itibariyle bıraktığımız enflasyon, tüketici fiyatlarıyla yüzde 66'dır. Haziran sonu itibariyle, yani yarın açıklanacak rakamlar itibariyle, bu Hükümetin ulaştığı yıllık - 12 aylık - enflasyon rakamı - yine tüketici fiyatları bazında - yüzde 67'dir. Yani, yirmi ayda geldikleri nokta, aldıkları noktanın üstündedir.

Şimdi, bu fırsattan yararlanarak bir iki noktaya açıklık getirmek istiyorum.

Birincisi, Sayın Çiller'in sık sık kullandığı, bizim üç ayda Hükümetten kaçmamız meselesidir. *(DYP sıralarından "Doğru" sesi)*

Sayın milletvekilleri, bizim, Hükümeti devraldıktan dört ay sonra bir seçime gittiğimiz doğrudur; beş ay sonra da, iktidarı, seçim sonucu oluşan Koalisyona devrettiğimiz doğrudur.

MUHTAR MAHRAMLI (Tekirdağ) — Niçin gittiniz?

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Şimdi onu söyleyeceğim.

Evvela şunun altını çizmem lazım: Eğer Sayın Çiller, milletin hakemliğine gitmeyi, "kaçmak" addediyorsa, o zaman bugün Türkiye'nin başındaki zatın demokrasi anlayışı konusunda şüpheye düşmemiz için çok haklı sebebimiz var demektir. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Millete gitmeyi kaçmak sanan zihniyet, demokrasi açısından çarpık bir zihniyettir; ama daha önemli bir şey var: Benim konumum, aşağı yukarı Sayın Çiller'in konumuna benzer bir konumdu. Ben, İktidarı milletten almadım; ben, Başbakanlığı bir parti kongresinde aldım, partili delegelerden aldım. Türkiye'nin o gün içinde bulunduğu durumun ihtiyaç gösterdiği birtakım âcil tedbirler vardı, uygulanması gereken yeni politikalara ihtiyaç vardı. Bu politikaları millete anlatmadan, onun onayını almadan uygulamak demokrasiye uygun bir davranış olamazdı.

MEHMET KÂZIM DİNÇ (Kocaeli) — Millet seni beğenmedi.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Şimdi, Sayın Çiller'e aynı şeyi tavsiye ediyorum. Delege desteğiyle Başbakanlık yapabilmesi mümkün değildir. Eğer Birinci Koalisyon Hükümetinin Programını aynen devam ettirmeye talip olsaydı, eğer Birinci Koalisyon Hükümetinin millete karşı yaptığı bütün taahhütlere sahip çıksaydı, o zaman süresinin sonuna kadar Başbakanlık yapmasına kimsenin itirazı olmazdı; ama Sayın Çiller, millete acı reçeteden bahsetmektedir.

Koalisyon Hükümeti, milletten acı reçete için onay almış değildir; Koalisyon Hükümeti, milletten tatlı vaatlerle oy almıştır; Koalisyon Hükümeti, milletimizden, yerine getiremeyeceği vaatler karşılığında oy istemiştir.

Tatlı vaatlerle oy alıp, ondan sonra, yirmi ay sonra vaatlerinin hiçbirini yerine getiremeyince, ülke ekonomisini içinden çıkılmaz hale getirince, "fedakarlığa ihtiyaç var, yeni sayfa açıyorum" diyerek üstelik o güne kadar ortak sorumluluk taşıdığı arkadaşlarına da haksızlık ederek, vefasızlık ederek, bütün sorumluluğu âdeta onların üstüne yıkarak, kendisini sütten çıkmış kaşık gibi tertemiz ilan ederek, yeni sayfa falan açmaya hakkı yoktur. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar, DYP sıralarından gürültüler)*

Yeni sayfayı ancak millet açar. Yeni sayfa açılmasını istiyorsanız, acı reçete uygulamak istiyorsanız, millete gitmekten kaçamazsınız. Millete gitmekten kaçarak o sayfayı açmanız mümkün değil, o acı reçeteyi uygulamanız mümkün değil.

İRFETTİN AKAR (Muğla) — Biz buraya beş sene için geldik.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın milletvekilleri, bu Hükümet Programı, çiftçimiz için de aslında bir felaket habercisidir. Geçen Hükümet Programında, her yönden tarımın destekleneceği vaat edilmişti. Uygulamada hiçbir iyileşme olmadı, çiftçinin durumu, tersine, daha da kötüleşti. *(DYP sıralarından "Allah Allah..." sesleri, gürültüler)*

Siz tepki gösterdikçe ben memnun oluyorum. Çünkü, o kameradan 600 bin tütün üreticisi, sizin bu sesinizi duyuyor. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar, DYP sıralarından gürültüler)*

ALİ ŞEVKİ EREK (Tokat) — Sayın Yılmaz, çay üreticisi de duyuyor.

NECMI HOŞVER (Bolu) — Rizeliler de duyuyor, fındık üreticileri de duyuyor...

MEHMET KÂZIM DİNÇ (Kocaeli) — Sen, Rize'ye bir gitsene...

BAŞKAN — Değerli arkadaşlar, lütfen müdahale etmeyin! Sayın Yılmaz, devam edin.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Rizeli'den falan ümidi kesin, Rizeli rüşvete falan oy vermez...

Sayın milletvekilleri, tütün üreticisinin durumu fecidir. Bakın, inanmıyorsanız, gidin inceleyin. Açın bakın, benim hatırladığım, harp yıllarından beri, İkinci Dünya Savaşı yıllarından beri, Türkiye'de tütün üreticisinin ürün bedellerinin temmuz ayına kadar ödenmediği hiçbir yıl olmamıştır. Bunun şerefi size ait, bunun şerefi Hükümete ait. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

MEHMET GÖZLÜKAYA (Denizli) — 1990'da da aynıydı...

HÜSEYİN BALYALI (Balıkesir) — Sizin borçlarınızı biz ödedik...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Geçen seneden bu seneye girdilerdeki fiyat artışı yüzde 150, enflasyon yüzde 67, tütüncüye verdiğiniz fiyat artışı yüzde 31.

Sizin, gerek seçimlerde gerekse seçimlerden sonra bir vaadiniz vardı; çiftçiye emeğinin karşılığını, alınteri kurumadan ödeyecektiniz. Bir sorun bakalım tütün üreticisine, alınteri hâlâ kurumamış mı?

HÜSEYİN BALYALI (Balıkesir) — Mahalli seçimlerde göreceğiz, millet size mi rey verecek bize mi?

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Bakın, Tekelin de, tüccarın da almadığı ürünler çiftçinin elinde çürümeye başlamış. Onbeş gün öne Muş'a gittim. Muş'taki tütün üreticisinin ürününü satacağı tüccar yok, Tekele satmaya mecbur. Tütünü çürüyor ve Tekelin aldığı ürün, daha üreticinin toplam ürününün üçte birini bile bulmamış.

HÜSEYİN BALYALI (Balıkesir) — O tütünlerin nereden geldiğini biliyor musun sen?

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Şimdi, böyle devam ederseniz, çiftçinin, ağır faiz yüküyle, belini doğrultamayacak bir şekilde tefecinin eline düşmesine engel olamazsınız.

Anavatan İktidarı döneminde tütüne verilen en son fiyat 6 dolara tekabül ediyordu. Koalisyon Hükümetinin bu sene verdiği fiyat 4,5 dolara tekabül ediyor; ama, eğer gecikmeyi ve faiz yükünü de hesap ederseniz, tütüne verilen fiyat 3 dolardır, yani bizim verdiğimiz fiyatın yarısıdır.

Şubat ayından beri, her açıklamada, ay sonuna kadar ürün bedellerinin ödeneceğini, ödemelerin tamamlanacağını söylüyorsanız. Temmuz gelmiş, şubat ayında verdiğiniz söz yerine gelmemiş... Bunu devlet ciddiyetiyle nasıl bağdaştırıyorsunuz?

Aslında bu Koalisyon, üretimi, hele hele tütün üretimini bir baş belası gibi görmektedir. Bu Programın 63 ve 64'üncü sayfalarında sergilenen zihniyeti başka türlü algılamak mümkün değildir. Hâlbuki, Türkiye'nin önünde büyük bir imkân vardı. Türkiye, sigara üretimini artırarak Türk cumhuriyetlerine, Rusya'ya, Çin Pazarına girerek, bu pazarlardan pay almak suretiyle, bu pazarlara sigara ihraç etmek suretiyle tütüncülüğümüze altın dönemini yaşatma imkânına sahipti; ama, bu imkânları değerlendireceği yerde, maalesef, tütün üreticisini cezalandırma yoluna gitmiştir.

Şimdi, bakın, seçimlerde, bizim verdiğimiz fiyatların üstüne, 5 bin lira tütün üreticisine; bizim verdiğimiz fiyatın üstüne, 500 lira çay üreticisine vaat eden - tabii, çay üreticisine vermeyen, pamuk üreticisine vermeyen, üzüm üreticisine vermeyen - bu Koalisyon, şimdi, çiftçilerimize önceden ilan etmeden, alternatif üretim yolları göstermeden, üretim kısıtlamaları uygulamanın hazırlığı içerisindedir. Aslında, bu Hükümet Programında çiftçimize verilen sinyal budur.

Huzurunuzda açıkça ifade ediyorum, çağımızın bütün imkânları değerlendirilmeden, bütün fırsatlar değerlendirilmeden, çare aranmadan üretimi daraltma çabaları, ülke ekonomisine ihanettir. Bazıları gibi, tarlalarında düzinelerle villa yetiştirme beceresi gösteremiyorlar diye, 25 milyon çiftçimizi cezalandırmaya kalkışan zihniyeti kınıyorum! *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Şimdi, şu çiftçinin durumuna bir bakalım...

NECMİ HÖŞVER (Bolu) — Sizin çiftçiden hiç bahsetmemeniz lazım.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Bizim iktidarımızın son gününde 49 milyon liraya satın alınan traktörün bugünkü fiyatı 200 milyon liradır. 2.320 liradan satılan mazotun ortalama fiyatı bugün: 5.500 liradır. 18 bin liralık gübre 51.500 liradır ve şimdi sıkı sıkı durun, bizim iktidarımızın son gününde bir çuvalı 84 bin lira olan şekerin fiyatı bugün 450 bin liradır. *(ANAP sıralarından "Ooo..." sesleri)*

Et Balık Kurumuna, faizsiz canlı hayvan kredileri için başvuran 34.285 kişiden bugüne kadar kredi alan kaç kişidir dersiniz? Bir kararname çıkarmışsınız, faizsiz canlı hayvan kredisi vereceğim demişsiniz ve 34.285 çiftçi başvurmuş; ama, bugüne kadar kredi alabilen 50 kişi. *(ANAP Sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* 34.285 başvuru var, 50 tane kredi alan var...

M. RAUF ERTEKİN (Kütahya) — Sayın Cevheri bilir o işi!

ALİ ER (İçel) — Allah'tan korkmuyor bunlar.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Kredi talebi 8,5 trilyon lira, verilen kredi 27 milyar lira. Yâni, siz kimi kandırıyorsunuz?

Bütün bunlara şimdi bir de Bağ-Kur zulmünü eklediniz. Bakın, çiftçi zaten sattığı ürünün üzerinden yüzde 4 stopaj ödüyor; şimdi buna bir de yüzde 3 Bağ-Kur kesintisi getiriyorsunuz. Adam Bağ-Kur'a üye midir, değil midir; üyeyse borcu var mıdır yok mudur; acaba emekli midir, acaba başka bir sosyal güvenlik kuruluşuna mı tabidir; hiçbir şeye bakmadan, ister tüccara, ister ofise, ister birliğe, kime satarsa satsın, çiftçinin sattığı bedelden yüzde 3 Bağ-Kur kesintisi yapacaksınız. Bunun adı aslında kelle vergisidir. *(ANAP sıralarından alkışlar)* Modern devlette bunun yeri

olmaz. Çiftçiyi düşünen, çiftçisini düşünen bir hükümet, bunu aklının köşesinden bile geçirmez. *(ANAP sıralanırdan "Zulüm, zulüm..." sesleri)*

Şimdi, borsalar ayağa kalktılar, "bu tebliğ değişmedikçe mal almayacağız" dediler. Hükümet geçen gün görüşüp, bir cılız tedbir getirdi; Çalışma Bakanlığı yeni bir tebliğ çıkardı; aslında bir geri adım attı; attığı adım, ilk attığı adımdan daha da kötü... Eğer çiftçi Bağ-Kur üyesi değilse veya Bağ-Kur'a prim borcu yoksa, bu takdirde - bakın, size burada bulunan tebliğden de okuyabilirim - nüfus sureti, ikâmetgâh belgesi vesaire hepsini derleyecek, oradaki Bağ-Kur müdürlüğüne gidecek - bunu 6 milyon köylü yapacak - Bağ-Kur'a borcu veya ilişiği olmadığına dair belge alacak, o belge de bir sene geçerli olacak ve seneye gidecek o belgeyi tekrar alacak...

ALİ ER (İçel) — Bunlar zalim, zalim! Zulüm ediyorlar açıkça.

AHMET SAYIN (Burdur) — Siz de hainsiniz!

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Eğer bu belgeyi ibraz edemezse yüzde 3 kesinti yapılacak.

Şimdi, burada bir hesap hatası yapılmasın. Aslında bizim vergi mevzuatımıza göre, çiftçinin satış bedeli üzerindeki maliyet payı yüzde 70'tir, yani kesilen yüzde 7, aslında, çiftçinin kâr marjı olan, kazanç marjı olan yüzde 30'un yüzde 7'sidir, Yüzde 30'un yüzde 7'si demek, kârının aşağı yukarı dörtte biri demektir. Kazancının dörtte birine bu şekilde el koyduğunuz çiftçinin, en azından sizin için hayır duası etmeyeceğini düşünmeniz lazım ve bu uygulamayı en kısa zamanda kaldırmanız lazım. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

ALİ ER (İçel) — Bunlar, zalim, zalim...

NECMİ HOŞ VER (Bolu) — Ne anlarsınız siz bu işlerden...

AHMET SAYIN (Burdur) — Sizi de gördük, boş konuşmayın.

BAŞKAN — Değerli arkadaşlar, lütfen.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın milletvekilleri, burada açıklığa kavuşturmam gereken bir başka konu var; özel radyo ve televizyonlar konusu. Bu konuda, biraz önce burada konuşan Sayın İktidar Grubu sözcüsü tarafından, ondan önce Sayın Başbakan tarafından ve kamuoyunda çeşitli organlar tarafından çok haksız eleştirilere muhatap olduk.

Meselenin aslı şudur: Birinci Koalisyon Hükümeti, 500'üncü günün dolmasına onbeş gün kala, özel radyoların çalışmasını, Ulaştırma Bakanlığının bir genelgesiyle durdurmuştur. Yani, 500 günden beri göz yumduğu özel radyoların, o tarihten itibaren faaliyetini menetmiştir.

HÜSEYİN BALYALI (Balıkesir) — Sizin tarihinizden kalan müsaadeden dolayı...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Özel radyoları yasaklarken, özel televizyonlara da gözdağı vermiştir. O zamanki Sayın Başbakan çıkıp, açıkça, "gerekirse özel televizyonları da kapatırız" demiştir.

HÜSEYİN BALYALI (Balıkesir) — Doğru söylemiş...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Bununla aslında yapılmak istenen, 500'üncü gün hesaplaşmasında, yani, vaatlerin yerine getirilmediği, taahhütlerin tutulamadığı 500'üncü gün hesaplaşmasında özel radyolar ve özel televizyonları, bir nevi sansüre tabi tutmaktır. Ama, toplumdan gelen büyük tepki karşısında, bu konuda bir Anayasa değişikliği yapılması gündeme gelmiştir; esasen bir yıldan beri Meclisin gündeminde olan; ama komisyonlarda oradan buraya itilip kakılan, hiçbir neticeye varılamayan bir Anayasa değişikliği söz konusu olmuştur.

Şimdi, sayın milletvekilleri, bu konuda, yani, özel radyo ve televizyonlar konusunda bir Anayasa değişikliğinin diğer Anayasa değişikliklerinden ayrılarak, müstakil olarak ele alınması amacıyla, bir liderler toplantısı yapılmasını ilk öneren benim. Sayın Meclis Başkanımızın Başkanlığında yapılan üç liderler toplantısında da hep aynı görüşü dile getirdim. Anayasamızın 133'üncü maddesinin değişikliğinin, diğer Anayasa değişikliklerini beklemeye tahammülü olmadığını; bu meselenin, toplumumuzu çok yakından ilgilendiren, toplumumuzun 24 saatini ilgilendiren, toplum ahlakımızı ilgilendiren, aile hayatımızı, demokrasimizi ilgilendiren çok yönlü, çok önemli bir mesele olduğunu; bu yasal boşluğun en kısa sürede giderilebilmesi için, Mecliste, partilerarası bir mutabakatla bu meselenin çözümlenmesi gerektiğini her üç toplantıda da savunan benim; şahidim Sayın Meclis Başkanıdır.

Şimdi, bu amaçla, gene Sayın Meclis Başkanımızın gözetiminde oluşturulan bir uzlaşma komisyonunda, en büyük katkıyı sağlayan parti biziz, Anavatan Partisidir. Bu konudaki kanun önerisini yapan, bir uzlaşma sağlanması için en fazla çaba harcayan parti biziz.

Bu konu buraya dört defa geldi, dört defa oylandı; tümü kabul edildi. O dört oylamada da Sayın Tansu Çiller Genel Kurulda bulunmadı. *(ANAP sıralarından "Meclise kaç defa geldi?" sesleri alkışlar)*

Burada defalarca çağrıda bulunduk. Siz, kongre telaşından Genel Kurula iştirak edemediniz; haftalarca o Anayasa değişikliği Genel Kurula inemedi; ama Başbakan olarak atandıktan sonra, Genel Başkan seçildikten sonra, Sayın Tansu Çiller, siyasi nezaketle hiç bağdaşmayan, siyasi nezakete uymayan, işin mantığıyla da bağdaşmayan bir açıklamada bulundu.

Bu meselenin öncülüğünü biz yaptığımız halde, bu Anayasa değişikliğinin öncelikle çıkmasını biz istediğimiz halde ve Anayasa değişikliği için bizim oyumuz şart olduğu halde, kendisi bize, kendisine hiç yakışmayan bir üslupla, "hodri meydan" çektiler ve bu meselenin üç gün içerisinde Genel Kurula gelmesini istediler.

Yurt içi gezimi kestim, geldim. Parti grubunda arkadaşlarım, kendisinin Meclise karşı gerekli saygıyı ihtiva etmeyen bu tutumuna karşı tepki gösterdiler, bu durumda oylamaya katılmayacaklarını söylediler, katılırlarsa ret oyu vereceklerini söylediler. Arkadaşlarımdan rica ettim, "Bu mesele, hissi davranabileceğimiz bir mesele değildir, bu mesele, toplumumuz için önemli bir meseledir; bütün arkadaşlarımın oylamaya katılmalarını ve kabul oyu kullanmalarını istiyorum" dedim. Oylamaya 73 arkadaşım iştirak etti. Burada gizli yapılan bir oylamada kimin nereye oy kullandığını, Sayın Başbakanın da, Sayın Başbakan Yardımcısının da, nasıl ve nereden bildiklerini bilemiyorum... *(DYP sıralarından "baktık, baktık" sesleri)*

İSMAİL KARAKUYU (Kütahya) — Baktık, baktık...

BAŞKAN — Siz devam edin efendim.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın milletvekilleri, korkarım ki, o oylamada çıkan ret oyları, işte bu Hükümet Programına verilen ret oylarından çıkmıştır. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

YUSUF NAMOĞLU (İstanbul) — O ret oyları, Cevheri'ye ve Erez'e verilen ret oylarıdır.

BAŞKAN — Değerli arkadaşlarım, lütfen dinleyelim. Devam ediniz efendim,

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Şimdi, sanıyorum, Hükümet için yapılacak olan güvenoylaması sırasında, bu Anayasa değişikliği önerisi Genel Kurulumuza tekrar gelecektir; burada oylanacaktır. İki üç gün sonra, sanıyorum haftaya perşembe günü tekrar oylanacaktır. İşte burada, kamuoyunun huzurunda ifade ediyorum; Anavatan Partisi Grubu...

İSMAİL KARUKUYU (Kütahya) — Sözünüzden dönmeyeceksiniz...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Eğer, İçtüzüğe aykırı değilse, açık oy kullanacaktır. Ama, Sayın Başbakandan da rica ediyorum; bir daha Meclisi rencide edecek bu tür beyanlarda bulunmasınlar, Milletvekillerini tahrik etmesinler ve kendisine oy vermeyen kendi milletvekillerine de sahip çıksınlar. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

MİKAİL AYDEMİR (Ağrı) — *(ANAP sıralarına hitaben)* Eğer siz o oylamada oy verdiyseniz, ben istifa ederim.

BAŞKAN — Mikail Bey, lütfen yerinize oturalım. Değerli arkadaşlarım, lütfen sakin olunuz. Devam ediniz Sayın Yılmaz.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın milletvekilleri, şimdi, bu Hükümetin Başkam bir akademisyendir, bu Hükümetin Başbakan Yardımcısı da bir akademisyendir; ama, bu Hükümet Programının eğitime ayırdığı yer, eğitime verdiği önem ve nihayet, devamı olduğu Birinci Koalisyon Hükümetinin eğitim konusunda ortaya koyduğu performans, hakikaten acıklı bir performanstır. Yani, akademisyen bir Hükümete yakışmayan bir performanstır.

Evvela, zorunlu temel eğitimden bahsedilmektedir. Şunu hatırlatmak istiyorum ki, "temel eğitim" kavramı, Türk milli eğitim sisteminin hukukundan ve uygulamasından, bundan tam on yıl önce kaldırılmıştır; 12.10.1983 tarihinde, 2917 sayılı Kanunla, "temel eğitim" yerine, "ilköğretim" kavramı getirilmiştir; ama bu Hükümet Programı onun farkında değildir.

Ülkemizde ilk defa, Türkiye Büyük Millet Meclisinde, bir özel araştırma komisyonu kurulmuştur. O özel araştırma komisyonu, öğretmenlerin toplumda layık oldukları statüye kavuşturulmaları amacıyla bir rapor hazırlayıp sunmuş olduğu halde, bu Hükümet Programında, eğitim ordusunun bu vefakâr mensuplarının sorunlarına hiç yer ayrılmamış olması da, bu Hükümetin bir başka ayıbı ve gafletidir.

Şimdi, bakın, aslında Birinci Koalisyon Hükümeti, eğitim konusunda ne demişse, tam tersini yapmıştır. YÖK'ü kaldırmak için Türkiye Büyük Millet Meclisine tasan göndermiştir; ama YÖK'ün kaldırılmaması için kanun çıkarmıştır.

"Parasız eğitim esastır" demiştir, paralı yükseköğretim kanununu çıkarmıştır.

Rektörleri toplamış, "ne isterseniz vereceğiz" demişlerdir; bizim hazırlıklarım yaptığımız, esaslarını koyduğumuz yeni üniversiteleri gelişi güzel açmışlar; ama yeni üniversiteleri, ne yapacaklarını bilmez halde, kendi sorunlarıyla baş başa bırakmışlardır.

Biz, yeni üniversiteler açılması konusunda burada Hükümete destek olduk; ancak, o zaman da ifade ettik, "eğer yükseköğretim fonunu kurmazsanız veya başka yollardan özel bir finansman sağlamazsanız, bu yeni üniversiteler yürümez, perişan olur, açılışları kâğıt üzerinde kalır" dedik; ama, maalesef, bu uyarılarımızın hiçbirine itibar edilmedi.

Bu üniversitelerin rektörleri, aslında iki yıllığına, kuruculuk için seçilmişlerdir; ama, maalesef, bu zamanın önemli bir bölümü boşa geçmiş; vaatlerin hiçbirinin yerine getirilememesinden dolayı, bu üniversitelerimiz, öğretim elemanlarımız, yöneticilerimiz, öğrencilerimiz büyük ve ciddi sıkıntılarla ve sorunlarla karşı karşıya kalmışlardır.

Yeni bir üniversiteye, değil 500 kişi kapasiteli bir mesleki teknik eğitim kurumunun maliyeti, bir lisenin maliyeti kadar bile ödenek vermezseniz, bir yükseköğretim reformundan bahsetmeniz havada kalır. Yani, lafla, şovla reform hükümeti olmak mümkün değildir.

Gene bu Programda dikkatimi çeken bir başka şey var: "Hükümetin kültür politikası, demokratikleşmeyi gerçekleştirmek ve insanı özgür kılmak, bu amaçla, kendisini tanımaktan ve açıklamaktan korkmayan bir toplum oluşturmaktır" diye bir ibare var. Bu amaç, demokrasi kültürün yerleşmesi ve tüm kültürel etkinliklerin çoğulcu, demokratik bir yaklaşım içinde geliştirilmesi anlayışıyla gerçekleşecekmiş!

Sayın milletvekilleri, Kültür Bakanlığının Birinci Koalisyon Hükümeti zamanındaki icraatını bildiğimiz için bu ifadeleri yadırgamıyoruz.

Çoğulculuğa karşı değiliz. Evrensel değerleri, çağdaşlaşmayı bizim kadar savunan ve o değerlerle bizden daha fazla bağdaşan bir parti de yoktur; ama, Türkiye'de kültür politikasının kendi içerisinde bir dengeye, bir senteze sahip olması gerektiğini düşünüyoruz. Türk kültürünün içinde, bizim dilimiz vardır; Türk kültürünün içinde, bizim dinimiz vardır, bizim milli değerlerimiz vardır. Bu değerlerin hiçbirini, burada savunulan universal değerler için feda edemeyiz. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Yani, İkinci Koalisyon Hükümeti, kültür konusunda evvela şu hususta bir karara varmak zorundadır: Kültür Bakanlığı, Türkiye Cumhuriyetinin, Türk Milletinin Kültür Bakanlığı mı olacaktır; Yum, milli bir Kültür Bakanlığı mı olacaktır; yoksa, UNESCO'nun Türkiye şubesi mi olacaktır? *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) (Bakanlar Kurulu sıralarından, Devlet Bakanı Necmettin Cevheri'nin anlaşılmayan müdahalesi)*

Bir şey mi dedin Sayın Bakan?

BAŞKAN — Sayın Yılmaz, devam edin lütfen.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın Başkan, Sayın Bakan bana devamlı hakaret ediyor.

BAŞKAN — Estağfurullah...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Çok ağır cevap vereceğim.

BAŞKAN — Sayın Yılmaz, Sayın Bakanı mazur görünüz; devam ediniz. *(ANAP sıralarından gürültüler)*

ŞADAN TUZCU (İstanbul) — Sayın Başkan, Sayın Bakan mazur görülmeye muhtaç mı?

BAŞKAN — Devam edin Sayın Yılmaz.

ŞADAN TUZCU (İstanbul) — Sayın Başkan, Sayın Bakanın mazur görülmeye ihtiyacı mı yar?

BAŞKAN — Devam ediniz; 5 dakikanız kalmıştır, toparlayınız Sayın Yılmaz. *(ANAP sıralarından gürültüler)*

YÜCEL SEÇKİNER (Ankara) — Bakan laf atar mı? Terbiyesiz bakan!

BAŞKAN — Arkadaşlar, yerinize oturunuz.

YÜCEL SEÇKİNER (Ankara) — Bakan laf atamaz oradan. Terbiyesiz adam...

BAŞKAN — Sayın Seçkiner, yerinize oturunuz; ben takip ediyorum.

YÜCEL SEÇKİNER (Ankara) — Bakan laf atmaz.

BAŞKAN — Oturunuz yerinize; tamam efendim...

YÜCEL SEÇKİNER (Ankara) — Bakan olarak laf atamaz oradan. Terbiyesiz adam...

BAŞKAN — Sayın Yılmaz, devam edin ve lütfen sözlerinizi 5 dakika içinde bağlayınız.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın milletvekilleri, Doğru Yol Partisi-SHP Koalisyon Hükümeti, ilk Koalisyon Protokolünde demokratikleşme paketini ayrıca tanzim etmiş, Hükümet Programı ve takdimlerde demokratikleşmeyi abartarak anlatmış; ülkeyi, o zamanki durumuyla, âdeta, hukuk dışı, demokrasi dışı ilan etmiş; keza, demokratikleşmeyle paralel ele aldığı güneydoğu meselesinde de, âdeta, ülke dışındaki merkezlere, Türkiye aleyhine kaynak temin etmiştir.

Birinci Koalisyon Hükümetinin, daha güvenoyu almadan yaptığı ilk icraatının Eskişehir Cezaevini kapatmak olduğunu herhalde unutmadınız...

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (İçel) — O suçsa siz de teröristlere af çıkarmadınız mı?

M. RAUF ERTEKİN (Kütahya) — Siz de o teröristleri kaçırmadınız mı?

BAŞKAN — Sayın Gürkan, lütfen...

Sayın Yılmaz, bu muhaverelere fırsat vermeden konuşmanızı tamamlayınız. Buyurun.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Biz o zaman, bunların hepsini dile getirdik; yapılan bu işlerin hatalı olduğunu, "demokratikleşme" diye ileri sürülen hususlarda çok daha fazlasını, kat be kat fazlasını Anavatan İktidarlarının yapmış olduğunu söyledik.

Şimdi, yirmi ay zarfında "demokratikleşme adına yaptık" diye gösterebileceğiniz tek hadise ise, meşhur CMUK Yasasıdır. Yeni İçişleri Bakanınız da, o yasanın Türkiye'ye fazla olduğunu savunuyor! *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Şimdi ise, yine, demokratikleşme, güneydoğu, inanç hürriyeti, laiklik, birbiriyle iç içe halde takdim edilmekte ve aralarında hiçbir netlik görülmemektedir.

Aslında, Hükümet Programında, bu konularda bir kararlılıktan da söz etmek mümkün değildir; aksine, her haliyle bir kararsızlık söz konusudur.

HASAN NAMAL (Antalya) — Sayın Başkan, süre doldu.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Hükümetin yirmi aylık icraatında olduğu gibi, bugün de güneydoğu meselesine nasıl baktığını bilmiyoruz.

Koruculuğun kaldırılmasından bahsediliyor; ama, koruculuk yirmi aydan beri kaldırılamıyor. Herhalde bir faydası olmuş ki, kaldırılamıyor. "Yarın kaldırılacaktır" deniyor. Kaldırılacaksa, bu faydanın yerine neyin konacağı söylenmiyor.

Olağanüstü halin kaldırılacağından bahsediliyor. Yirmi aydır niye kaldırılamadığı izah edilemiyor ve Hükümet güvenoyu almadan, apar topar, olağanüstü hal yeniden dört aya uzatılıyor.

Yeni bir anayasa yapmaktan söz ediliyor; öbür yanda, anayasa değişiklikleri dile getiriliyor. "Adliyede idari özerklik" deniyor, yargıyı siyasi iktidarın etkilerinden korumaktan, yargı bağımsızlığından bahsediliyor.

By-pass adıyla anılan ve Anayasa Mahkemesinden dönen kanun ve buna dayalı icraatı ortada olan bir Hükümetin bunlardan hâlâ bahsedebilmeğini anlamakta müşkülat çekiyoruz.

Bazı tasarı, taslak isimleri veriliyor; bunların hazır olduğu söyleniyor. Aslında bunların büyük kısmı, Anavatan İktidarı zamanında hazırlanmış, Meclise gönderilmiş tasarılardır; bizden daha önce gelenler bile vardır.

Bir vergi reformundan bahsediliyor. Yirmi vergi kanununda değişiklik yapan bir tasarı - zannediyorum, Meclis tarihinde emsaline rastlanmamış bir tasarıdır - altı aydan beri komisyonda duruyor, daha komisyonda görüşmeye bile geçilmemiş ve bunun adına "Vergi reformu" deniyor. Yeni Hükümet, vergi konusundaki umudunu, altı yedi aydan beri komisyonda bekleyen ve aslında bir reform falan değil, bir hilkat garibesi olan bu vergi reformu tasarısına bağlıyor.

Sayın milletvekilleri, aslında Hükümet Programının içerisinde yer alan bütün hususları burada bütün detaylarıyla tartışabilmemiz mümkün değil. Başta söylediğim gibi, Türkiye'nin bugün içinde bulunduğu durum da buna imkân verebilecek bir durum değil.

Bu Hükümet eğer bir ümit olamıyorsa, ülkenin artan ve giderek ağırlaşan sorunlarını doğru tahlil edip bu sorunlara geçerli çözümler getiremiyorsa, Türkiye çaresiz kalacak değildir. Çare, bu Meclisten çıkacaktır. Eğer bu Meclisten çıkmazsa, milletten çıkacaktır.

Şimdi, sözlerimin sonunda, yeni Başbakana, ülkenin bugün içinde bulunduğu şartların dikte ettiği bir çağrımız var: Hemen güvenoyunun ertesinde, Meclisteki bütün parti başkanlarını davet etsinler. Konuşmamda da söyledim; şu Hükümet Programının gündemiyle, şu Hükümet Programının içeriğiyle bugünkü Türkiye'nin gündemi birbirinden farklıdır; aralarındaki irtibat dahi tartışılabilir. Bu Hükümet Programıyla, Türkiye'nin bugün karşı karşıya olduğu ve artık partilerüstü bir mahiyet taşıyan sorunların üstesinden gelebilmek mümkün değildir; bu Hükümetle, bu sorunların üstesinden gelebilmek mümkün değildir. Şimdi, partilerüstü problemlerin üstesinden gelebilmek için, partilerüstü bir anlayışla, ama Meclisteki bütün partilerin katılacağı bir uzlaşmaya ihtiyaç var. Sadece o sorunlara yönelik, o sorunlara çözüm bulmaya yönelik bir uzlaşıya ihtiyaç var. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Ben, huzurunuzda açıkça ifade ediyorum: Anavatan Partisi olarak, bugüne kadar savunduğumuz görüşlerin kesinkes esiri olmadan, icap ederse, ikna edilirsek, yanıldığımız noktalarda yanıldığımızı da kabul ederek, yani kendi kendimizi aşarak, hiçbir menfaat düşünmeden, parti menfaatini, kişisel menfaatimizi, her türlü menfaat duygumuzu bir yana bırakarak, böyle bir uzlaşı içerisinde her türlü katkıda bulunmaya hazırız. *(ANAP, DYP ve SHP sıralarından alkışlar)* Hiçbir önyargısız hazırız.

Biraz önce burada konuşan, en son konuşan İktidar Grubu sözcüsü, bizim en önemli eksikliklerimizden birisinin, hoşgörü eksikliği, sevgi eksikliği olduğunu söyledi.

Sayın milletvekilleri, biz sizi seviyoruz. Siz, bizi, yalancılıkla itham ettiniz; siz bizi, ülkeye hizmet etmemekle itham ettiniz; siz, bize iftira ettiniz; siz, yaptıklarımızı inkâr ettiniz; siz, bizi, haksız yere yolsuzlukla suçladınız.

BESTAMİ TEKE (Hatay) — Doğru değil mi?

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Ama, Türkiye için, biz, sizi bile sevmeye hazırız. Hepinize saygılar sunuyorum. *(ANAP sıralarından ayakta alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Yılmaz.

Değerli arkadaşlar, şimdi, şahısları adına söz isteyen değerli milletvekillerine söz vereceğim. İlk söz, şahsı adına, Sayın Kadir Ramazan Coşkun'da. Buyurun Sayın Coşkun. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Sayın Coşkun, biliyorsunuz, süreniz 10 dakikadır.

KADİR RAMAZAN COŞKUN (İstanbul) — Sayın Başkan, saygıdeğer milletvekilleri, televizyonları başında bizleri izleyen, vekâletini şerefle taşıdığım yüce milletimin bütün fertleri; hepinizi en samimi duygularımla selamlıyorum.

Sivas İlimizde meydana gelen olaylardan çok üzgün olduğumu bildiriyorum. "Türk Milleti aptaldır, korkaktır" diyen, Allah'ı inkâr eden, Kur-an'a ve Peygamber'e

hakaret eden Yazar Aziz Nesin'in, halkın dini inanç ve duygularını hedef alan konuşmasının olaylara sebep olduğu söyleniyor. Olayların çıkmasına sebep olan, milli kültürden yoksun bu şahsın, milli kültürümüzün bir parçası olan Pir Sultan Abdal Kültür ve Sanat Etkinliklerinde, kimin tarafından, nasıl konuşturulduğu merak konusudur. Kültür müdürü tarafından konuşmasının sağlandığını zannettiğim ve valinin de müsaade ettiği bu şahsın konuşmasından sonra meydana gelen, bu olaylardan dolayı, bu iki görevli memur suçludur zannediyorum. Bunların derhal görevden alınması ve tahkikat açılmasını burada Hükümetten diliyorum.

ÜRAL KÖKLÜ (Uşak) — 40 kişiyi kim öldürdü?

İBRAHİM GÜRSOY (İstanbul)— Hiç utanma yok!

BAŞKAN — Sakin olun arkadaşlar, sakin olun... Şahsı adına konuşuyor arkadaşımız. Sayın Köklü, sakin olun.

KADİR RAMAZAN COŞKUN (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, bu üzücü olayları, Sivas'ın mozaiği kavgasına çekmek isteyenler olacaktır. Ne Aziz Nesin'in ne de bu olayları meydana getirenlerin, bu mozaikle ilişkisi yoktur ve onlar o mozaiği temsil edemezler. Milletimizin birliğini bozmaya kimsenin hakkı yoktur, milletimiz de buna müsaade etmeyecektir. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Sayın milletvekilleri, 30 Haziran Çarşamba günü saat 17.26'da, Hükümet Programının 114'üncü sayfası okunurken, Meclisteki Koalisyon ortaklarının durumu şöyleydi: DYP Grubunda 62 kişi, 1 bakan; SHP Grubunda 9 kişi, milletvekili olmayan 1 bakan ve Bakanlar Kurulu sıralarında da 15 bakan vardı. Bir gün önceki Grup toplantılarında ise, DYP'deki kavgalar, hakaretler, söz atmalar bizi ilgilendirmez ama 67 ret oyuna karşılık 91 kabul oyuyla bu Hükümet Programı kabul edildi.

NAZMİ ÇİLOĞLU (Bolu) — O sizi ilgilendirmez.

KADİR RAMAZAN COŞKUN (Devamla) — SHP'nin, Grup toplantısı iki defa yapıldı; birisinde yan yarıya girilmedi, ikinci olarak yapılan olağanüstü toplantı ise 31 milletvekilinin katılımıyla sağlandı ye bu Hükümet Programına olumlu oy verilmesi kararlaştırıldı.

NECMİ HOŞVER (Bolu) — Sen bize oy verdin mi, onu söyle.

BAŞKAN — Arkadaşımızı dinleyelim lütfen.

KADİR RAMAZAN COŞKUN (Devamla) — Bu tablolardan anlaşılacağı üzere, Hükümet Programı, halihazırda Koalisyon Hükümetini oluşturan parti gruplarında bile kabul görmemiş durumdadır. Bu Hükümet Programına, toplantılara gelmeyerek muhalefet gösteren sayın milletvekillerinin şayet verirlerse, hangi düşünceyle kabul oyu vereceklerini merak ediyorum.

Sayın milletvekilleri, bir önceki DYP-SHP Koalisyon Hükümeti döneminde, anayasal değişiklikler yapılamadı; vergi reformları yapılamadı; işçiye, memura, esnafa, köylüye, dul ve yetime, emekliye bir şey verilmedi; olağanüstü hal kaldırılamadı; Çekiç Güç hâlâ Türkiye'de; terör büyüyerek devam ediyor; devlet yatırımları azaldı; dış ve iç borç yükseldi; bütçe açığı büyüyor; enflasyon önlenemedi, pahalılık aldı başını gidiyor; Bosna-Hersek ve Azerbaycan kanıyor; Kıbrıs meselesi çıkmaza

sokuldu; kısacası, Hakkın rahmetine kavuşan Cumhurbaşkanımız merhum Turgut Özal'la uğraşmaktan başka hiçbir iş yapılamadı.

Sayın milletvekilleri, başarısız bir iktidar döneminden sonra, Turgut Özal'ın rahmetli olmasını müteakip, Sayın Demirel, 864 rakımlı tepedeki Cumhurbaşkanlığı makamına âdeta koşarak gitti ve oranın sakini oldu. Ortak Sayın İnönü de, eylül ayında Genel Başkanlık görevini bırakacağını açıkladı.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Sayın Çiller diyor ki, "yeni Hükümeti kurmakla görevlendirildim; yirmi aya yakın bir süredir başarıyla Hükümeti devam ettiren DYP ve SHP Partileri bir koalisyon Protokolü imzalayarak yeni bir Hükümet kurmaya karar vermişlerdir." Hayırlı olsun; yirmi aydır yaptıklarınız, yapacaklarınızın teminatıdır...

Sayın milletvekilleri, Sayın Çiller yirmi ayın devamı olan DYP-SHP yeni Koalisyon Hükümetini kurarken "temiz bir sayfa açtığından" bahsederek, Hükümeti kurdu. Soruyorum: Kendisinin de içinde bulunduğu DYP-SHP Koalisyon Hükümetinin sayfaları temiz değil midir? SHP'li bakanlar kabinede aynen muhafaza edildiğine göre, SHP'li milletvekillerinden bakanlık yapacak başka kimse mi yoktur? Yoksa, sadece DYP'li bakanların sayfaları mı temiz değildir? *(DYP sıralarından gürültüler)*

Hükümetin Sayın Başkam iktidara gelirken ne diyordu: Tansu Hanım, ekonomik paketin yorgunluğunu, Boğaziçi'ndeki yalısında dinlenerek atmaya çalışıyor. Çiller, ekonomik pakete yapılan eleştiriler için, "zamanla bizi anlayacaklar, herkesin bir yıl sabretmesini istiyorum" diyordu. Sayın milletvekilleri, o ODİDEM paketi vardı Tansu Hanımın, bir paketten bahsediyordu; o nerede? İki anahtardan bahsediyordunuz, iki anahtar verecektiniz; nerede iki anahtar? Vatandaş elindeki anahtarı saklıyor.

İLHAN KAYA (İzmir) — Cevap verecek şimdi!

KADİR RAMAZAN COŞKUN (Devamla) — Zannediyorum, o anahtarları, Ankara'ya gelirken Boğaz Köprüsünden düşürdü Sayın Tansu Çiller! *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Değerli milletvekilleri, Boğaz Köprüsü deyince, bir vaadiniz daha vardı; Boğaz Köprüsünün, otoyolların geçiş ücretlerini yüzde 50 indirecektiniz; gazetelere çarşaf çarşaf ilan verdiniz...

NECMİ HOŞVER (Bolu) — Onlar, eski haberler.

KADİR RAMAZAN COŞKUN (Devamla) — Ne oldu; şu anda durum nedir? Ben buradan İstanbullu hemşerilerime soruyorum; o köprüden, otoyollardan geçen vatandaşlara soruyorum: Köprü geçiş ücretleri yüzde 100 indi mi, yüzde 100 arttı mı? Otoyol ücretleri yüzde 200, yüzde 300 arttı mı, artmadı mı?

Ekonomiden Sorumlu Devlet Bakanı Tansu Çiller, dobra dobra, "enflasyonu 500 günde yüzde 2'lere çekeceğiz" dedi; yüzde 10 da değil! Çektiniz mi efendim? Bakın, 500 günün hatırası, görüyor musunuz elimdeki şu 500 bin lirayı; 500 günde çıktı! *(ANAP ve RP sıralarından alkışlar)*

Profesör Tansu Çiller söz verdi "mutfağın filesi sekiz ayda rahatlayacak." Siz yirmi aydır mutfağın filesini hiç doldurdunuz mu? Ekmek kaç lira? Hükümete geldiğinizde ekmek kaç liraydı, şimdi kaç lira? Tuz, şeker, yağ, peynir, zeytin kaç liraydı, kaç lira oldu? Tüpgaz kaç lira? Biliyor musunuz Sayın Başbakan?

SÜLEYMAN AYHAN (Çanakkale) — Ekmek kaç lira? Sen söyle bakayım.

KADİR RAMAZAN COŞKUN (Devamla) — 2 bin lira efendim. 500 liradan 2 bin liraya çıktı. *(DYP sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın Coşkun, siz devam ediniz.

KADİR RAMAZAN COŞKUN (Devamla) — Mazotun fiyatını da Sayın Genel Başkanım söyledi; gerisini de Sayın Başbakan söylerse memnun oluruz; biliyorsa!

BAŞKAN — Muhavere yapmayın.

KADİR RAMAZAN COŞKUN (Devamla) — "İnsanlar bir daha hayat pahalılığı görmeyecek." El insaf! Her şey ucuzladı! Her şey ucuzladı!

Tansu Çiller, "DYP İktidarında, peşin vergi kaldırılacak; KİT'ler özelleştirilecek, asgari ücret vergi dışı bırakılacak; vergi kaçağı mutlaka önlenecek" diyor.

Sayın milletvekilleri, biz vergi kaçağından vazgeçtik; şu yüzsüzler vardı vergi kaçıranlar vardı; bu vergi kaçıranları burada niçin açıklamıyorsunuz, niye açıklayamadınız? DYP sözcüsü, "iş kesimi vergi vermiyor" deyince alkışlıyordunuz burada; öyle değil mi efendim, alkışlamadınız mı? Bu iş çevreleri, Genel Başkanınızı seçtirmek için uğraşmadılar mı? Odalar Birliğinin başındaki zat uğraşmadı mı bu işle?

İSMAİL KARAKUYU (Kütahya) — Sen de böyle yaparsan! Konuşmaları seviyeli yapalım lütfen.

KADİR RAMAZAN COŞKUN (Devamla) — Sayın milletvekilleri, ben, Sayın Çiller'in hangi sözünün doğru çıkacağım hep merak ediyorum; şaşırdım!

Öyle bir duruma geldik ki, Sayın Çiller'in doğum tarihi de karıştı; kütükte başka, mahkemede başka, kendi deyimiyle başka; yani, hepsi birbirine karıştı!

Amerikan vatandaşı olduğu iddia ediliyor; tarih ve sayı veriliyor; Sayın Çiller cevap veriyor: "Ben, ABD vatandaşı değilim. Yalnız, çifte vatandaşlığın vatan hainliği gibi gösterilmesi ve öyle sunulması yanlış olur." Bu cevaptan, sizin çifte vatandaş olduğunuzu anlıyorum, ben şahsen öyle anlıyorum.

RİFAT YÜZBAŞIOĞLU (Niğde) — Sayın Coşkun, bunlar işporta bilgileri!

KADİR RAMAZAN COŞKUN (Devamla) — Ben öyle anlıyorum efendim. Eğer böyle değilse, net konuşsun; eğer böyle ise söyleyin, kurtulun.

BAŞKAN — Sayın Coşkun, Meclise hitap edin.

KADİR RAMAZAN COŞKUN (Devamla) — Biliyorsunuz, daha önce, Yunanistan'da da, bir ABD vatandaşı olan Papandreou Başbakanlık yaptı!

RİFAT YÜZBAŞIOĞLU (Niğde) — Ne ilgisi var?

KADİR RAMAZAN COŞKUN (Devamla) — Ama, bakın, enteresan; Sayın Çiller, zamanında, "biz İktidara gelirken mal beyanında bulunacağız; iktidardan

ayrılırken de mal beyanında bulunacağız; mal beyanı böyle altı ay kala verilmez" diyor; kendi sözü...

Şimdi, mal beyanı veriyor; Tansu Çiller, seçim öncesi, Sabah Gazetesi başyazarı Güngör Mengi'ye açıkladığı mal beyanında anlatıyor: "Halen, 1 yalı, 3 ev, 1 tekne, 280 dönüm arsa ve 1 otomobile sahibim" diyor. *(DYP sıralarından "Yanlış o bilgiler" sesleri)* Efendim, yanlış da olabilir, doğru da olabilir.

Sayın Çiller Bakanlıktan istifa ediyor, Genel Başkanlığa aday oluyor ve gazetede yine bir haber çıkıyor: "Yeşilköy'de müstakil ev, Kilyos'ta 30 villa, Kilyos'ta 16 daireli apart otel, Amerika'da 1 ev ve 1 daire, Bilkent'te dubleks daire, Bodrum'da Bizim Vadi Milletvekili Kooperatifinde hisse - bunlar doğal, olabilir - işte, arsa ve 4 şirkette şu kadar liralık hisse Sarıyer'de de toplam 197 dönümlük 3 arsa."

NABİ POYRAZ (Ordu) — Hediyedir o, hediye!

KADİR RAMAZAN COŞKUN (Devamla) — Birinin beyan tarihi 28.11.1991, diğerinin 9 Haziran 1993; onaltı onyedi ayda böyle oluyor; nasıl oluyorsa, bilmiyorum!

Sarıyer'deki arsa deyince, bakın, bir şey daha var... *(DYP sıralarından "Ne ilgisi var bunların?" sesleri)* Efendim, rahatsız olmayın; yanlış varsa, bunlar açıklansın, temizlensin; beyaz bir sayfa açılacak, temizlensin bu işler,

Kilyos sahilinde, parsel numarası 309 olan 29 dönümlük bir arazi var. 1986 yılında Tansu ve Özer Çiller, 309 numaralı parseli satın almak istediklerini bildirerek imar durumunu soruyorlar. Araziye yüzde 5 oranında inşaat yapılabileceği bildiriliyor. Bay ve Bayan Çiller, araziyi almaktan vazgeçiyorlar; aradan altı yıl geçiyor ve Tansu Hanım Bakan olduktan altı ay sonra, 3 Mart 1992 tarihinde, araziyi, Özer ve Tansu Çiller, 1 milyar 118 milyon lira bedelle satın alıyorlar.

NABİ POYRAZ (Ordu) — Hediye arsa.

BAŞKAN — 5 dakikanız var Sayın Coşkun.

KADİR RAMAZAN COŞKUN (Devamla) — Sarıyer Belediyesi İmar Komisyonu toplanarak, Çiller'in arazisine imar ıslah planı uygulamasını kabul ediyor. Araziye yapılacak villalar için yüzde 25, turistik tesisler için yüzde 35 gibi hayli geniş bir inşaat izni veriyor.

"Yapılan iş yasaya aykırıdır. Zira, imar ıslah planı, sadece 1985 yılından önce gecekondulaşmış alanlara uygulanmaktadır. 309 sayılı parsel üzerinde ise tek bir gecekondu yoktur." Böyle bir görüş de var; özet olarak söyledim.

Bunun üzerine, Nurettin Sözen şöyle bir açıklama yapıyor: "Özer ve Tansu Çiller'e ait araziye, kanunlara aykırı biçimde imar izni verildiğini müfettişler tespit ettiler." Aynı gün, Sayın Tansu Çiller de, "Nurettin Sözen'den memnun değilim" diye beyanat veriyor.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Bosna-Hersek'te 200 bine yakın insan katledilirken, yüzbinlerce Müslüman yurtlarından edilirken, Azerbaycan'da Ermeni zulmü bütün şiddetiyle sürerken, Ermeniler Türk yurdu Karabağ'ı yutarken, Ermenistan'a buğday verenler, elektrik vermek için anlaşma yapanlar; Rusya'nın

eski adamları Azerbaycan'da isyan başlatmışken dün Elçibey'le beraber miting yapanlar, bugün "Azerbaycan'ın iç meselesidir" deyip seyredenler; kan ve can pahasına alınan Kıbrıs'ta "ver, kurtul" politikası uygulayanlar; Türkiye'de bölücülüğe karşı birlik siyaseti oluşturamayanlar; milli eğitimde din derslerinin mecburi eğitimden çıkartılması tartışılırken, Kur'an kurslarının sekiz yıllık eğitimin dışında kalması yetkili ağızlarca açıklanırken, kültürümüz, adalet sistemimiz, aile yapımız tahrip edilirken, kongre salonlarında "milliyetçiyim, Müslümanlığımdan gurur duyuyorum" demekle, ezandan, bayraktan bahsetmekle netice elde edilmez, sadece delegenin oyu alınır. Bunları dille söylemek yetmez; bunlar, yürek işi, gönül işidir. *(ANAP ve RP sıralarından alkışlar)*

Aileyle ilgili bir konuda, bir şey söyleyip sözlerimi tamamlıyorum. 1994 yılı, Aile Yılı. Bir sözcünüz özürlülerden ve aileden de biraz bahsettiği için şunları ilave etmek istiyorum. Aile bakanlığı kurulmasıyla ilgili teklifi, birinci imza sahibi de bu kardeşimiz olmak üzere, birbuçuk yıl önce Anavatan Partisi olarak verdik; bu teklifimiz hâlâ görüşülmedi. Şimdiki Hükümet Programında aileyle ilgili bazı şeyler de var. Biz, Aile Eğitimi Genel Müdürlüğü kurulmasını, Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğünün bu bakanlık altında toplanmasını sağlayan ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü, Yaşlılar Genel Müdürlüğü ve Engelliler Genel Müdürlüğü olmak üzere, genel müdürlükleri de ana hatlarıyla kapsayan bir teklif verdik. Hükümet Programında aileyle ilgili güzel bir iki söz var; inşallah bunlar ele alınır.

BAŞKAN — Sayın Coşkun, yavaş yavaş toparlayın.

KADİR RAMAZAN COŞKUN (Devamla) — Bitiriyorum Sayın Başkanım.

Efendim, ben Sayın Başbakanımıza bir şey sormak istiyorum; bilgisi var mı, yok mu, onu da bilmiyorum: Selimpaşa'da - kendi seçim bölgeleri - bir devlet hastanesi var; bunun temeli iki yıl önce atıldı; yirmi aydır bir çivi çakılmadı bu hastaneye; bundan haberleri var mı, yok mu bilemiyorum.

Bakanlığı döneminde Anadolu'da 10 tane vilayet gezdi mi? Bunu merak ediyorum.

AHMET SEZAL ÖZBEK (Kırklareli) — Kahve muhabbeti bunlar Ramazan Bey; hiç yakışmıyor!

KADİR RAMAZAN COŞKUN (Devamla) — Sözlerimi şöyle bitiriyorum: Program acele olarak mı yapıldı, onu da takdirlerinize arz eder; Boğazdaki villanızdan denizi seyrederken, Anadolu Kavağı ile Anadolu'yu karıştırmamanızı temenni eder; Cenabı Allah'tan, yüce milletimize yardımcı olmasını dilerim. *(ANAP ve RP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Coşkun. Söz sırası, Sayın Azimet Köylüoğlu'nda. Buyurun efendim. Süreniz 15 dakikadır.

AZİMET KÖYLÜOĞLU (Sivas) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Sayın Profesör Doktor Tansu Çiller başkanlığında kurulan Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin Programı üzerinde kişisel görüşlerimi Yüce Heyetinize arz etmeden önce,

Yüce Meclisin Sayın Başkanını, değerli milletvekillerini saygıyla ve sevgiyle selamlıyorum.

Şu anda televizyonlarının başında bizi dinleyen, güzel ülkemin güzel insanlarının hepsini, yüce ulusumun bu kürsüsünden selamlamaktan da onur duyduğumu belirtmek istiyorum.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; dün Sivas'ta devam etmekte olan Pir Sultan Abdal kültür etkinliklerine yazar Aziz Nesin'in katılmasını bahane eden 500-600 kişilik bir grup şeriatçı militanın çıkardığı olaylar sonunda yaşamlarını yitiren 35 insanımıza Allah'tan rahmet diliyorum, yaralı 60 yurttaşımıza da acil şifalar diliyorum.

Ayrıca, dün gece Dargeçit'te 16 erimizin teröristlerce şehit edilmesine üzüldüğümü belirtmek istiyorum; kendilerine Allah'tan rahmet, ailelerine başsağlığı diliyorum.

Bu acı olaylar nedeniyle Sivaslı hemşerilerime ve yüce ulusumuza geçmiş olsun diyor, acılarını yürekten paylaşıyorum.

Türkiye'ye, şeriata dayalı bir düzeni getirmek istediklerini sloganlarıyla haykıran militanların, Sivas'ta yaptıkları şiddet olaylarını tasvip etmemiz mümkün değildir. Fikirlere ancak fikirle cevap verilmesi gerektiğine, şiddete başvurmanın çağdışı olduğuna inanıyoruz. Sivas'ta cereyan eden olayların bir Alevi-Sünni çatışmasına dönüşmemesini ve halkımın olaylara katılmamasını, insanlarımızın engin sağduyusuna bağlıyorum. Değerli hemşerilerimizi sükûnete davet ediyor, tahriklere kapılmamalarını rica ediyorum. Hemşerilerimizin Sivas'a ve Sivaslıya yakışan bir olgunluk ve sorumluluk bilinci içinde hareket edeceklerine, ulusal çıkarlarımızı gözeteceklerine ve var olan kardeşlik ve hemşerilik duygularını yükselteceklerine inanıyorum.

Bugün, kavga günü değildir; gün, kardeşlik günüdür; gün, dostluk günüdür; gün, sevgi günüdür. İnanıyorum ve biliyorum ki, Sivas'ın ve Türkiye'nin alternatifi yoktur. Sivas bizimdir, Türkiye bizimdir, hepimizindir. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

Şu anda Sivas'ta sükûnet devam etmektedir. Acil önlemler alınmasını ve suçluların en kısa zamanda Türk adaletine teslim edilmesini Hükümetimizden bekliyoruz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Türkiye'nin ülkemin bugün en büyük sorunu, en önemli sorunu, güneydoğu ve terör sorunudur. Türkiye'nin dağlarında, ovalarında, kentlerinde oluk oluk kan akıyor. Türkiye bir kan gölü haline gelmiştir. Türkiye'nin doğusu, güneydoğusu kanamaktadır. Türkiye'nin güneydoğusu, oksijensizlikten yaşanamayacak bir hale gelmiştir. Akan kanlar durdurulmalıdır. Konuşan silahlar susturulmalıdır. Analaların, gelinlerin, yavukluların gözyaşları dinmelidir.

Bin yıldır beraber yaşamış, tarih yapmış, tarih yaşamış; Yemen'de, Çanakkale'de, Dumlupınar'da beraber omuz omuza savaşmış; Türkiye Cumhuriyeti Devletini beraber kurmuş; kaderde, kıvançta, tasada ortak olmuş; beraber gülmüş, beraber ağ-

lamış, birbirinden kız almış, kız vermiş insanların torunlarıyız. Bu nedenlerle, bin yıllık tarihsel kardeşliğimizi kimse bozamaz. Bu nedenlerle, artık acı, ıstırap, kan ve gözyaşı istemiyoruz; yetim çocuklar, dul kadınlar istemiyoruz; ülkemin dağlarında, kentlerinde, yollarında ceset istemiyoruz; can ve mal güvenliği, yaşam hakkı istiyoruz. Elbette, bu karanlık günler bitecektir. Gece ne kadar karanlık olursa olsun, arkasından şafak sökecektir. Türkiye, daha mutlu günler görecektir. Türkiye halkı, daha iyi şeylere layıktır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; doğu, güneydoğu ve terör sorunu; artık güneydoğu sorunu olmaktan çıkıp, bir Türkiye sorunu haline gelmiştir. Kürt sorunu, yalnız Hükümetin ve devletin sorunu değildir; Türkiye Cumhuriyetinde yaşayan herkesin sorunu haline gelmiştir. Kürt sorunu, Kuzey Irak'ta doğan iktidar boşluğundan beslenen bir sorundur ve yalnız Türklerle veya yalnız Kürtlerle ilgili bir sorun değildir. Batılı ulusların kendi çıkartan açısından yönlendirilmeye çalışılan çokuluslu desteklerle evrensel boyutlara ulaşmış, emperyalist siyasetlerle yönlendirilen çok yönlü ve çok boyutlu bir sorundur. Bu nedenle, doğu, güneydoğu ve terör sorununun çözümü, Diyarbakır'da Şırnak'ta, Mardin'de değildir. Doğu ve güneydoğu sorununun uzantıları, Washington'da, Paris'te, Londra'da, Berlin'de, Şam'da ve Bağdat'tadır.

Doğu ve güneydoğu sorununun çözümünde ilk adım, emperyalist ülkelerin ve komşu ülkelerin ellerini çekmeleri için gerekli politikalar üretilmesi ve yaşama geçirilmesidir.

Doğu ve güneydoğudaki sorun, yoksulluk, topraksızlık, işsizlik, ihmal ve umutsuzluktan kaynaklanan bir yabancılaşmadır. Çözümü, adil bir paylaşmaya dayalı, demokratik, çoğulcu bir toplumsal yapı ve yönetim anlayışının içinde aranmalıdır.

Bugün doğu sorunu, "vur-kurtul" ile; doğu ve güneydoğu sorunu, "ver-kurtul" ile çözümlenemez. Türkiye'nin misakı milli hudutlan küçültülemez. *(SHP, DYP ve ANAP sıralarından alkışlar)*

Kürt sorununun çözümü, PKK, doğu, güneydoğu ve terör sorununun çözümünü de beraberinde getirecektir. Doğu, güneydoğu ve terör sorununun çözümü, demokraside, insan haklarında, kalkınmada ve sevgide aranmalıdır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Türkiye'de terör, enflasyon ve yaşam pahalılığından sonra en önemli sorun işsizliktir. İşsizlik, hem dünyada hem de ülkemizde büyük bir sorun olmaya devam ediyor. Bugün sadece OECD ülkelerinde 34 milyon işsiz bulunmaktadır. Ülkemizde işsiz insan sayısı 5 milyon civarındadır. Gizli işsizlerle birlikte işsiz sayımız 9 milyona çıkmaktadır. Bugün Türkiye'de her evde en az bir genç kız veya olan çocuğu işsiz bulunmaktadır. Aileler ve genç insanlar, işsizlik nedeniyle bunalım içinde yaşamalarını sürdürmektedirler. Bu, bir işkencedir. Bu, en büyük bir haksızlıktır. Cebinde harçlığı olmayan, işi olmadığı için yuva kuramayan, toplum içine çıkamayan genç insanlar, bizim insanlarımızdır. Türkiye Büyük Millet Meclisi ve milletvekilleri, işsizlerin baskısı altındadır. Son bir yılda iş için Türkiye Büyük Millet Meclisine gelen işsiz insan sayısının 1 milyon 100 bin civarında olduğu ifade edilmektedir. Sadece bana, bu dönemde, yirmi ay içerisinde iş istemek için gelen insan sayısı 37 bin kişidir. İşsizlik, dünya ve Türkiye'nin üze-

rinde bir kara bulut gibi dolaşmaktadır. İşsizlik dipsiz bir kara kuyu gibi insanları içine çekmekte, dünyadaki hükümetler ise çözümde zorlanmaktadır. Bizler ne yapıp yapıp Türkiye'deki işsizler ordusuna iş vermek ve ekmek vermek zorundayız.

MUKADDER BAŞEĞMEZ (İstanbul) — Hükümetin aleyhinde konuşma Azimet, ayıp oluyor!

AZİMET KÖYLÜOĞLU (Devamla) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; maaşlarıyla on gün geçinemeyen memur; Bağ-Kur ve işçi emeklileri; grevli, toplusözleşmeli sendikal haklar için Anadolu'nun dört bir yanında yollara düşmüş olan memurlar; yol, su, sağlık evi, otomatik telefon santralı isteyen köylüler; çocuklarına daha iyi bir eğitim, hastalarının bakılması için daha iyi bir sağlık hizmeti bekleyen insanlarımız; üniversiteye giremeyen yüzbinlerce genç insanımız; umutla, gözlerini bu Meclise ve bu Hükümete çevirmişlerdir. Yaşam sıkıntısı içinde olan memurlar, emekliler, dul ve yetimler ilan edeceğiniz katsayı artışım dört gözle bekliyorlar. Sayın Başbakanım, beklentileri, en azından yüzde 35 mertebesinde maaş artışıdır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; ırkçı saldırılar, nedeniyle can ve mal güvenliği olmayan Almanya'daki yurttaşlarımızın, Bosna-Hersek'te soykırımına uğrayan milyonlarca Müslüman kardeşlerimizin, Karabağ'daki Ermeni vahşetinin altında ezilen Azeriler, Yüce Meclisin ve Hükümetimizin kararlarını umutla bekliyorlar. Bu insanların umutlarının canlı tutulacağına, bu sorunların çözülmesi için Hükümetimizin gereken katkıyı yapacağına inanıyorum.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Kıbrıs konusunda, Birleşmiş Milletler Genci Sekreteri yanlı davranıyor. Kıbrıs, Türkiye'nin ön bahçesidir. Şehit kanıyla alınmış Maraş'ı kimseye veremeyiz. Kimin malını kime veriyoruz? *("Bravo" sesleri, alkışlar)*

Kuzey Kıbrıs halkıyla Türkiye halkının onaylamadığı bir çözümü kimse bize dayatamaz. Kimin malını Ruma veriyoruz? Ne yaparlar bize ve Kıbrıs'a? Harp mi açarlar bunlar? Buraları işgal mi edecekler? Yeni bir Körfez bunalımı mı yaratacaklar? Bu mümkün değildir. Burası ne Irak'tır ne de Türkiye'nin ve Kuzey Kıbrıs Cumhuriyetinin başında birer Saddam vardır.

Bugün dünyada federasyonlar yürümüyor; Yugoslavya'da yürümedi, Rusya'da yürümedi, Kıbrıs'ta da yürümez. Kimseden çekinmeden, açıkça söylüyoruz: Artık, Türkiye Cumhuriyetinin Kıbrıs politikasında temel bir değişiklik yapma zamanının geldiğini ve geçmekte olduğunu söylemek istiyorum.

BAŞKAN — Sayın Köylüoğlu, 5 dakikanız kalmıştır.

AZİMET KÖYLÜOĞLU (Devamla) — Kıbrıs'ta federasyondan vaz geçilmelidir. *(Alkışlar)*

M. RAUF ERTEKİN (Kütahya) **—** İnönü'ye söyle!

AZİMET KÖYLÜOĞLU (Devamla) — Kıbrıs'ta bugünkü iki devletin mevcudiyetini kabul etmekten başka çözüm yoktur. Bu çözümü dünyaya ilan etmede ve savunmada, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Hükümetiyle Türkiye Cumhuriyeti Hükümetini tarihi göreve davet ediyorum.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Hükümet Protokolünün ekinde, yatırımların hızlandırılacağı, yeni il ve ilçelerin kurulmasına hız verileceği belirtilmektedir.

M. RAUF ERTEKİN (Kütahya) — Yeni iller yok...

AZİMET KÖYLÜOĞLU (Devamla) — Ben, Hükümetimizin bu çalışmaları esnasında, Sivas'ın Divriği ve Suşehri İlçelerinin il yapılmasını; Kangal'ın Çetinkaya ve Alacahan, Şarkışla'nın Deliilyas ve Gemerek'in Sızır Beldesinin ilçe yapılmasını; Gürün, Kangal ve Zara sanayi sitelerinin ve Sivas Organize Sanayi bölgesinin yapılmasını; Gemerek Barajının, Ulaş-Karacalar sulamasının, Kangal-Eymir göletinin, Hafik, Özen ve Pusat Barajlarının yapılmasını; Yıldızeli, Şarkışla, Divriği devlet hastanelerinin hizmete açılmasını; yeni ilçe olan Doğanşar, Ulaş, Gölova, Akıncılar ve Altınyayla'da devlet örgütlenmesinin tamamlanmasını; Sivas'ın kal kanmada öncelikli iller arasına alınmasını; Koyulhisar İlçemizde bir orman ürünleri sanayi fabrikasının yapılmasını; Cumhuriyet Üniversitemizde bir konservatuar bölümüyle mimarlık, dişçilik ve veteriner fakültelerinin açılmasını Sivaslı hemşerilerim adına Hükümetimizden talep ediyorum.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; insanoğlunun dünyada altı milyar yıl süren yaşam süreci iki önemli aşamadan geçti. Şimdi ise insanlık, üçüncü aşamanın başlangıcını oluşturan tarihsel bir dönüm noktasında bulunuyor. İnsanlığı göçebelikten kurtaran, insanlığın yerleşik bir yaşam sürmesi için toprağa tohumu ilk atan insan, dünyanın en ilerici, en devrimci insanı idi.

On bin yıl süren birinci devrimden veya Amerikalı yazar Alvin Toffler'in deyimiyle birinci dalgada, birinci şokta yani, tarım toplumunda en önemli değer topraktı. Buhar makinesinin keşfiyle başlayan ve ikiyüzelli yıl süren ikinci devrimden, ikinci dalgadan sonra veya sanayi devrimi diye adlandırdığımız sanayi toplumunda toprağın yerini fabrikalar aldı; sanayi devriminde en büyük değer fabrikalardı. 1950'lerde başlayan, halen içinde yaşadığımız dönemi de içeren dönemde üçüncü devrim, Alvin Toffler'in deyimiyle üçüncü dalga veya uzay çağı, medya çağı, elektronik çağ diye adlandırdığımız sanayi ötesi devrimde, en büyük değer bilgidir. Dünyadaki son bilimsel gelişmeler, bilgisayar teknolojisi ve gen mühendisliğindeki gelişmeler sonunda dünyada bir altüst oluş yaşanıyor. Bu hızlı evrensel kabuk değişimi sonunda, Rusya'da komünizm, Amerika'da kapitalizm çöktü, yeni siyasal ve kültürel coğrafyalar ortaya çıktı; komünizm eskidi, kapitalizm eskidi. Adam Smith eskidi, Amerika eskidi, Rusya eskidi, dünya eskidi; toprak eskidi, fabrikalar eskidi, teknolojiler eskidi.

BAŞKAN — Sayın Köylüoğlu, zamanınız doldu; toparlamanızı rica ediyorum.

AZİMET KÖYLÜOĞLU (Devamla) — Bitiriyorum Sayın Başkanım.

Bugün topraktan da, fabrikalardan da daha değerli olan bilgi ve yüksek teknolojiyi eline geçiren ülkeler, çağın efendileri olacaklardır. Türkiye'ye de yakışan, çağın efendiliğidir. Biz, Hükümetimizden, eğitim sistemimizde köklü değişiklikler yaparak Türkiye'yi bilgi çağına hazırlamasını bekliyoruz. Gelin, hep birlikte Türkiye'yi çağın efendisi yapalım.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; biliyor ve inanıyoruz ki, Türkiye, açık bir tarih müzesi ve bir uygarlık beşiğidir. Havva Ana bu beşikte sallandı. Havva Ana'dan daha yaşlı olan Anadolu'da Yunus Emre'nin sevecenliği ve hoşgörüsü hâkim olacaktır. Anadolu'ya yakışan da budur. Bu sevgi ve hoşgörü ortamını kimseye bozdurmayacağız. Çünkü, yediveren gül Anadolu'da, Türkiye'de yaşayan tüm insanlar devletin tekliğiyle ülkenin bütünlüğüyle, ulusun birliğiyle, halkın kardeşliğiyle onur duyuyorlar. Çünkü, Büyük Atatürk ve İsmet İnönü'lerin kurduğu, Akdenizde bir kısrak başı gibi uzanan Anadolu dik dörtgeninde, Türkiye'de, onurla doğulur, onurla yaşanılır, onurla ölünür.

Bu duygularla, Yüce Meclisin Sayın Başkanına, çok değerli milletvekillerine ve televizyonlarının başında bizi izleyen tüm insanlarımıza saygılar sunuyorum.

Hükümet Programının, yüce ulusumuza hayırlı ve uğurlu olmasını diliyor; beni dinlediğiniz için hepinize teşekkür ediyor, saygılar sunuyorum. *(SHP, DYP ve ANAP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Köylüoğlu, sağ olun. Sayın Başbakan söz istemiştir.

Buyurunuz Sayın Başbakan. *(DYP sıralarından "Bravo" sesleri, ayakta alkışlar; SHP sıralarından alkışlar)*

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (İstanbul) — Sayın Başkan, Yüce Meclisimizin çok değerli üyelerini ve saatlerdir, bizi sevdikleri için, bize umutlarım bağladıkları için ve Meclise saygı ve güven duydukları için bizi dinleyen aziz vatandaşlarımızı sevgi ve saygıyla selamlıyorum. *(DYP sıralarından alkışlar)*

Demokrasiyi demokrasi yapan, hiç kuşkusuz iktidarın kendisi değildir. İktidar, aşiretlerde bile vardır. Demokrasiyi demokrasi yapan, muhalefetin ta kendisidir ve çokseslilığidir.

M. VEHBİ DİNÇERLER (Ankara) — Hoşnutsunuz yani bizden!

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Dolayısıyla, bugün Mecliste konuşmuş olan bütün parti liderlerimize ve grup sözcülerimize teşekkür ederek başlamak istiyorum.

Hepsinin görüşlerinden faydalanacağımızı ve ilginin ötesinde, bilgilerinden faydalanmak için dinlediğimizi ayrıca ifade etmek isterim. *(ANAP, RP ve CHP sıralarından "Nerede dinledin? Sabah burada yoktun" sesleri gürültüler)*

BAŞKAN — Arkadaşlar, dinleyelim Sayın Başbakanı.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Değerli milletvekilleri, dün akşam, hepimizin içini yaralayan çok üzücü olaylara Sivas'ta tanık olduk.

Bu olayların hemen ardından İçişleri Bakanımız buraya gitmişler, bütün güvenlik güçlerimiz orada yerini almışlar, saat 24.00'te Bakanlar Kurulumuz iki saat süren bir toplantı yapmış ve ertesi sabah erkenden, Genel Kurmay Başkanımız ve onunla birlikte Sayın Başbakan Yardımcımız, Sağlık Bakanımız ye Savunma Bakanımız buraya gitmişlerdir.

Bunlardan aldığımız bilgiler, bugün itibariyle, 35 çok değerli vatandaşımızın burada hayatlarını kaybettiklerini göstermektedir.

Bu, içimizde bir acıdır. Sadece onlara Allah'tan rahmet dilemiyorum, sadece ailelerine baş sağlığı dilemiyorum ve sadece Sivaslılara değil, bütün milletimize, "başınız sağolsun" diyorum.

Bu çerçevede şunu da ifade etmek istiyorum: Bunun üzerine, araştırmasıyla ve devlet gücüyle, Türkiye'mizin neresinde olursa olsun, her zaman büyük bir kararlılıkla gidilecektir.

Bugün aldığımız bilgilerden, bu otelin yanmasında ve bu çok değerli vatandaşlarımızın hayatlarını kaybetmesinde, yakalanan bir sanık vardır. Bu, otelin sahiplerinden ve ortaklarından bir tanesidir. Bu göstergeler, bu ortağın kendisinin otelini başka nedenlerden yakmak isteği içinde olduğunu göstermektedir.

Elbette, bu, burada kesilmiş bir olay olmayacaktır; bunun üstüne ve bu bilgilerin üzerine ve bu incelemelerin üzerine gidilecektir. *(ANAP sıralarından gürültüler)*

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Hadise açıklığa kavuşmadan böyle laf söylenmez!

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Bugün orada bir müfettişler heyeti vardır. Bugün orada, valimizin yanında, yine valimize yardımcı olacak... *(ANAP sıralarından gürültüler)*

RÜŞTÜ KÂZİM YÜCELEN (İçel) — Hangi vali?

BAŞKAN — Değerli arkadaşlar, Sayın Başbakan devlet adına bilgi veriyor; dinleyiniz, Diğer taraf sizi dinledi. Lütfen...

Devam edin Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Merkez valilerimiz vardır ve bugün orada sokaklarımızda, daha sevindirici olan, sükûnet vardır.

Değerli Meclisimizin üyeleri, sizlere bununla ilgili çok önemli bazı şeyleri söylemek istiyorum; hepimizin dinlemesinde, hepimizin yeniden değerlendirmesinde çok önemli olduğunu zannettiğim birtakım gelişmeleri sizlerle bir kez daha paylaşmak istiyorum.

Değerli Meclis üyeleri, bu Meclisin önünde bugün bir tarihi sorumluluk vardır. Tarihi taşımaya talip olan her Meclisin önündekinden belki daha fazlası, bugün bu Meclisin önünde vardır. Bu sorumluluk, bugün Türkiye'mizin artmış olan sorunlarından gelmektedir sadece; bunun da ötesinde, çok önemli, dünyamızın sancılı bir coğrafi bölgesinde yaşayan Türkiye'mizin içinde olduğu değişim ihtiyacına cevap verecek toplumun zaman zaman önümüze koyduğu depremlerden ortaya çıkmaktadır. Bugün Türkiye'nin önünde çok önemli sorunlar vardır.

Bu sorunların üstesinden gelebilmek için, bu sorumluluğu idrak edebilmek için, bu tarihi sorumluluğu ve beraberinde onuru taşıyabilmek için, yeniden önümüze alacağımız tek bir şey vardır; o da şudur; Evet, Türk toplumu bugün yeniden bütün değerlerini ve bütün inançlarını göz önünden geçirmek durumundadır. Çünkü, bu çözümler, bizim inançlarımızda vardır.

Bu çözümler, niçin bizim inançlarımızda vardır? Çünkü biz, insan yaşamını, en öncelikli hak olarak benimsemişizdir. İnsan yaşamının önünde hiçbir hak yoktur.

Yine bunun önünde bir başka olay daha vardır: İnsan yaşamının da önünde, hepimiz için kutsal olan bir başka olay, inanç ve fikir özgürlüğüdür. *(ANAP Sıralarından "Bakanlar dinlemiyor" sesleri)*

MUSATFA PARLAK (Rize) — Bakanlar Kuruluna bakın Sayın Başkan.

BAŞKAN — Sayın bakanlar, lütfen yerinize oturun.

Buyurun Sayın Başbakan. *(ANAP sıralarından gürültüler)*

Arkadaşlar, takip ediyorum; merak etmeyin, merak etmeyin...

Sayın Başbakan, devam ediniz. *(ANAP sıralarından gürültüler)*

Başbakanı dinleyelim; önemli şeyler söylüyor; dinleyelim lütfen.

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Oteli sahibi mi yaktı acaba?

BAŞKAN — Efendim, dinleyelim; ilk bilgileri verdi.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Çok değerli milletvekilleri, eğer dinlerseniz, hepsinin cevabını yavaş yavaş söyleyebilme imkânını ve sizin de duyabilme imkânınız olacaktır; bu demokratik sabrı hepimizin gösterme gereği vardır.

Şu anda çok açıkça ifade ediyorum ki, bu değerlerimizin içinde, insanın yaşama hakkı, öncelikli bir hakkıdır. Bu hakkın önüne geçebilecek hiçbir inanç ve fikir yoktur. İnanç ve fikir özgürlüğü birbirlerinden de bağımsız olarak ele alınamaz. İşte, Türkiye'nin geleneklerinde bu inanç özgürlüğü vardır. Bu inanç özgürlüğüyle fikir özgürlüğüne, Türkiye'de hiçbir biçimde helal düşmeyecektir, gölge düşmeyecektir; devlet bunun için gerekli her şeyi yapacaktır. *(DYP sıralarından alkışlar)*

H. FECRİ ALPASLAN (Ağrı) — Helal değil halel!

SELÇUK MARUFLU (İstanbul) — Halel...

BAŞKAN — Dinleyelim... Arkadaşlar, en azından bir dinleyelim; sonra her zaman bu konuları konuşacağız. Sayın Başbakan önemli bir şey açıklıyor.

Sayın Başbakan, buyurun devam, edin; devletimizle ilgili bir bilgidir, buyurun.

SELÇUK MARUFLU (İstanbul) — Bakanlar dinlemiyor Başbakanı.

BAŞKAN — Dinleyin arkadaşlar.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Çok değerli milletvekilleri, bu ortamda sizlere şunu da ifade etmek istiyorum: Bu inançlar içinde, Türkiye halkının inançları önde gelir; oma, bir başka olay daha vardır; o da, laik Türkiye'nin daima savunuculuğunun yapılmasının özünde, devletin, inanç özgürlüğünden bağımsız olması konusudur; yani, devlet inanç özgürlüğünden bağımsızdır.

MUZAFFER ARICI (Denizli) — Bakanlar dinlemiyor Başbakanı.

BAŞKAN — Sayın Tayan, yerinize oturun. Buyurun Sayın Başbakan.

Değerli arkadaşlar, Sayın Başbakanı dinlemek hepimizin görevidir. Sayın Başbakan bütün tenkitlere cevap veriyor. *(ANAP sıralarından gürültüler)* Buyurun, herkes yerine otursun.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Neden bu rahatsızlık? Bu rahatsızlığın bir nedeni olsa gerek!

BAŞKAN — Sayın Çiller, siz devam edin.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Bu rahatsızlığın arkasında, acaba, bugün bu Koalisyon Hükümetinin almış olduğu beğeni ve halkın, arkasına almış olduğu ümit mi var acaba? *(DYP sıralarından alkışlar)* Onun için mi acaba, bir türlü konuşturulmak istenmez?

BAŞKAN — Hayır, konuşacaksınız Sayın Başbakan; bu Meclis sizi dinleyecektir.

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Oteli sahibi mi yaktı; yoksa, başka birisi mi yaktı? Onu öğrenmek istiyoruz.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Şunu açıkça ifade ediyoruz ki; Türkiye'nin neresinde olursa olsun, ne nedenle, olursa olsun, devlet, hukukuyla ve bütün gücüyle daima orada olacaktır. Bu konu, layıkıyla ve etraflıca incelenecek ve hukuk devleti içerisinde bir yandan inanç özgürlüğüne saygı görülürken, diğer yandan da inanç özgürlüğünden bağımsızlığı ifade eden laik bir Türkiye anlayışı, Türk kamuoyunun önünde değil, dünya kamuoyu önünde Türkiye'nin yerini almasında önemli bir rol oynayacaktır. *(DYP sıralarından alkışlar)*

Ancak, Türkiye'nin bugün bundan çıkardığı bir başka sevindirici ders vardır; o da şudur: Türkiye'de bu olay hiçbir biçimde sokakları aleve vermemiş, bir tarihi çatışma kapsamında ele alınmamış ve hiçbir mezhep kavgası veya inançları farklı olan insanların kavgası haline dönmemiştir. Çünkü, Türk Halkının bilincinde, beraber yaşamanın şuuru vardır. Bu şuuru, biz, sadece kendi inançlarımızın kaynağı olarak almıyoruz, aynı zamanda çözümlerimizin kuvveti olarak da alıyoruz. Dolayısıyla, bütün bu çözümler, Türk toplumunun kendi değerlerinde, kendi birliğinde ve kendi inanç özgürlüğünde vardır ve devlet, bunun daima koruyucusu olacaktır. *(DYP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Ancak, Türkiye'nin önündeki önemli olay bu değildir; Türkiye'nin önemli olayı, hiç kuşkusuz, tırmanan terör olayıdır ve güneydoğudaki olaylardır. Burada bir kez daha çok açıkça ifade etmek istiyorum: Bin yıllık Türk tarihinde, Türkiye'de ilk defa, bir kadın Başbakan olmaktadır. *(DYP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Açıkça ifade ediyorum: Bu terörle olan mücadelede devletin kararlılığını ve yumruğumuzu her zaman indireceğiz. *(DYP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Burada çıkacak ses, devletin önüne hiçbir şeyin geçemeyeceği sesidir, işte bu, erkeklik sesi değil, ama, cesaret sesidir, inanç sesidir. *(DYP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar; ANAP sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN—Dinleyin... Dinleyelim arkadaşlar.

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Hodri meydan mı demek istiyorsunuz? Şu otel meselesi aydınlığa kavuşsun; Van'daki otel mi, Sivas'taki otel mi?

BAŞKAN — Efendim, Sayın Başbakanın sözünü kesmeyin. Demin Sayın Yılmaz'ın konuşmasını temin için gayret gösterdik ve muvaffak olduk; bırakın, Sayın Çiller de konuşsun.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Biz hiçbir şeyde yarıdan kaçmadık; daha görülmedi böyle bir şey; biz hiç yarıdan kaçmadık.

SIRRI SAKIK (Muş) — Burada masaya vurarak meseleler çözülmez.

BAŞKAN — Değerli arkadaşlar, ceza vermek zorunda kalacağım; oturun... On saattir, muhalefet, tenkitlerini yaptı... Devam edin Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Meclisimizin önünde bir yandan terör, diğer yandan toplumumuzun değişmesinden doğan, zaman zaman değişik yörelerde çıkan depremler varken, Meclisimizden ve özellikle parti liderlerimizden gelen birtakım soruları da cevaplandırma durumunda kaldık. Bunun elbette bir görevi var; ancak, bu cevapları verirken, bu suallerin, bu önümüzdeki meselelerle ne kadar az bağdaştığı ve ne kadar fazla çözüm üretmeden, sadece bir muhalefet yapma sevincini yaşadığını ifade etmek istiyorum. Biz, bu sevince saygılı biçimde, sual ne olursa olsun, cevaplamayı görev biliyoruz. Ancak, cevapların, Türk halkının gündeminde olup olmaması suallerle bağımlıdır ve bu sualler Meclisimizin gündemini eğer halktan koparıyorsa, bunun sorumlusu elbette biz olamayız.

Sayın Hocamız konuşmalarına başlarken buyurdular ki - Sayın Hocamız elbette Erbakan Hocamız - Amerika'nın...

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Siz burada yoktunuz.

BAŞKAN — Not almış olabilir efendim, dinleyin. Hükümet buradaydı, cevap verecek, not alınmıştır.

Buyurun, devam edin efendim.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Bu sual soruldu mu efendim?

İ. MELİH GÖKÇEK (Ankara) — "Aldığım nota göre" derse olur.

BAŞKAN — Siz devam edin Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Sayın Hoca buyurdular ki, bendeniz bir Amerikan vatandaşıymışım!

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Öyle demedi.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — ...Eğer böyle bir belge varsa - ben diyorum ki yok - ve ortaya çıkarmıyorlarsa, bunu söylemeye devam ediyorlarsa, Nasrettin Hoca'nın fıkralarından daha komik olur, olay. *(DYP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Aydınlık'ta birtakım şeyler var.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Halk, artık Nasrettin Hoca fıkraları istemiyor. Halk, gerçek hocalar istiyor; o hocalara onun için böyle itibar ediyor.

Açıkça ifade ediyorum, eğer bir tek kişi varsa - ki böyle bir şeyi söyleyenin bu belgeyi getirme yükümlülüğü de vardır - eğer öyle bir şeyi gösteremiyorsa, halkın önünde doğru söylemeyen lider konumuna düşer. *(DYP sıralarından "Sahtekâr" sesleri, alkışlar)*

AHMET FEYZİ İNCEÖZ (Tokat) — Belgeyi siz sunun.

KEMALETTİN GÖKTAŞ (Trabzon) — Siz getirin.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Dışarıda uzunca süre yaşayanlara böyle haklar verilir. Ancak, tekrar ifade ediyorum, ne benim, ne eşimin hiçbir biçimde, hiçbir yerde Amerikan vatandaşlığı yoktur. Bunu söylemeye devam eden bunu ispat etmekle yükümlüdür ve sadece öyle de değildir; bu Meclis abesle iştigal edemez; çünkü, halkın gündeminde çözüm vardır, bunları bir an önce çözme durumu vardır.

AHMET FEYZİ İNCEÖZ (Tokat) — Değil misiniz yani?

KEMALETTİN GÖKTAŞ (Trabzon) — Tekzip edin.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Tekrar söylüyorum...

Bir başka yerde deniyor ki, "Eğer özelleştirme olursa, özelleştirmeden sonra birtakım fiyatlar artar; hele hele yap-işlet-devret modeliyle fiyatlar artacaktır."

Evet, bizim Hükümetimiz, Türkiye Cumhuriyeti tarihinde ilk defa yap-işlet-devret modelini başlatan ve bu modeli uygulayan Hükümet olmuştur. *(ANAP sıralarından "Ooo.." sesleri, gürültüler)*

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Bırakalım efendim, bırakalım. Kapkaç derler bunun adına.

BAŞKAN — Değerli arkadaşlar, sakin olun...

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Türkiye Cumhuriyeti tarihinde ilk büyük proje, Birecik Barajıdır... *(ANAP sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN —- Değerli arkadaşlarım, dinleyelim.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — ... Doğrusunu söyleyelim.

M. VEHBİ DİNÇERLER (Ankara) — Kahveci'nin kemikleri sızlıyor!

BAŞKAN — Değerli arkadaşlar, dinleyelim. *(ANAP sıralarından gürültüler)* Dinleyin lütfen...

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Yap-işlet-devret modeliyle yapılmış olan Marmara Ereğlisi Doğalgaz Santralının ortalama elektrik satış fiyatı, TEK'in ortalama satış fiyatına nazaran üçtebir oranında daha ucuzdur. Dolayısıyla, yap-işlet-devret modeli, fiyatları yükseltmez, daha uzun vadeli kaynağı bulup memleketin hizmetine sunar. Bunu, Sayın Hocamızın bilgilerine sunuyoruz. *(ANAP sıralarından gürültüler)*

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Onu da mı siz yaptınız?

BAŞKAN — Değerli arkadaşlar, Sayın Başbakan çok nazik bir ifadeyle konuşuyor; sizlerin de centilmence dinlemenizi istiyorum. Buyurunuz Sayın Başbakan.

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Başbakan o zaman Amerika'daydı.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Yap-İşlet-Devret Kanununu değiştirmek bile bize düştü. Bütün bunlar, Birecik Barajıyla beraber ilk büyük projedir.

H. FECRİ ALPASLAN (Ağrı) — Öyle bir kanun var mıydı?

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Bu yöntemi kullanmaya da devam edeceğiz. Eğer öyleyse, zaten memnuniyetimiz paylaşılıyor demektir; mesele yok.

Bir başka sual var; Sayın Baykal bir sual sormuşlar ve diyorlar ki, "PTT'nin özelleştirilmesi acaba hangi yöntemle olacak ve kimler bundan faydalanacak ve işçilere ne olacak?"

Şimdi açıkça ifade ediyorum: Biz, özelleştirme konusunda daima işçilerimizin yanında olacağımızı söyledik ve PTT'nin kaynaklarını, yeni yatırım kaynaklarını bulacak olan yine bu formül içinde ortaya çıkaracağımız yabancı sermayedir. Aksi takdirde, burada çok büyük bir yükümlülüğün altına gireriz, Türk halkı bunun altından kalkamaz.

İLHAN KAYA (İzmir) — Kime satacağınız belli değil.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Buradaki bütün işçilerimizin arkasında olacağız. Dışarıdan yeni yatırım kaynaklarını bularak, dış piyasalarda entegre olarak, oradaki işçilerin de yararına, Türk halkının da daha ucuz kullanmasına yönelik; ama hiçbir biçimde orada yönetimi bir yabancı sermayeye bırakmadan, yönetimin Türkiye'de ve Türk Milletinde olması kaydıyla yapılacak bir şeydir.

Bütün bunlardan, hiçbir şey anlaşılmamış olduğu açıktır. Biz bunu yaparız, Sayın Baykal da, PTT'nin servislerini daha ucuz olarak kullanırlar.

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Thatcher'in oğluna mı yaptıracaksınız?

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) —Bağ-Kur prim borçları dediler, "Maliye Bakanı buna bir baksın" dediler. .

Tabii ki bu, Maliye'nin işi değil. Sayın Baykal lider olarak, Hükümetin işleyişini daha iyi incelerler diye düşünüyorum.

Bağ-Kur prim borçlarına ilişkin yeni bir genelge yayımlanmıştır. Bu genelgeyle ortaya çıkan durum, Bağ-kur prim borçlarının yüzde 3 kesintilerin içerisinde olacağı; ancak, eğer borç yoksa, bunun olmayacağı şeklindedir. Ayrıca, yeni Hükümetimiz bunu ele almış ve tekrar bu konuya bakmak durumunda olmuştur; gerekli düzeltmeler bundan sonra da devam edecektir. Biz sadece...

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — O, genelge değil; tebliğ.

BAŞKAN — Bir dakika efendim...

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Sayın Başkan, ifadeler yanlış kullanılmasın; bunlar zabıtlara geçiyor.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Sayın Baykal, hep çok gergin bir üslûp içerisinde suallerini sorageldi. Tabii, bizim bu üslûba beğeni göstermemiz

mümkün değil; çünkü, halkın kendisi bu gerginlikten yana değil, dolayısıyla, Meclisin gerginliğinden yana da olamaz...

"Çekici Güç'ü uzatıyorsunuz; bundan Azerbaycan..." *(ANAP ve RP sıralarından gülüşmeler, alkışlar)*

YÜCEL SEÇKİNER (Ankara) — "Çekici Güç" değil, "Çekiç Güç"

BAŞKAN — Efendim, dinleyiniz, açıklıyor.

Sayın Seçkiner, sizin bir, "ilk" hatıranız var mı? Başbakan bir ilk konuşma yapıyor; o "ilk"e saygı duyalım ve dinleyelim.

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Zaten bakanken de fazla konuşmazdı! *(ANAP sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Arkadaşlar, dinleyiniz, Sayın Başbakan, Başbakan olduktan sonra ilk defa bir konuşma yapıyor. Bunu biraz hoşgörüyle dinleyelim. Rica ederim... Düzeltilecek bir şey varsa, düzeltilir.

Buyurunuz Sayın Çiller.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Bir başka sual "Çekiç Güç devam ediyor, Azerbaycan'da bunun karşılığında ne alacaksınız?" şeklinde oldu.

Tabii, Çekiç Güç'ün, Azerbaycan'la falan ilgisi yok; Irak'la ilgili olan bir olay. *(ANAP sıralarından alkışlar! Gürültüler)* Bütün bu çerçeve içerisinde, bu karıştırma, bizim dış politikamıza mal edilecek bir olay değildir.

Bir başka sual, yine benimle ilgili. Bütün bunlara cevap verme gereğini duyuyorum; çünkü sualler sorulmuştur. İfade ediyorum, ben politikaya girdiğimden beri, hatta ondan beş yıl öncesinden beri hiçbir biçimde, hiçbir arsa almış değilim ve tekrar ifade ediyorum...

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — İmar durumu aldın.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Benim imar durumu almış olmam ve kat karşılığı vermiş olmam da, yine politikaya girmeden öncedir ve tarihiyle noter huzurunda tespit edilmiştir, bütün ilgili arkadaşlarımız bunu görebilirler; açıktır. Benim mal beyanım ne ise, eksilmiştir, çoğalmamıştır ve bütün bunlar büyük bir açıklıkla yine kamuoyunun önündedir. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar, ANAP, RP ve CHP sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Değerli arkadaşlarım, müsaade eder misiniz? *(ANAP, RP ve CHP sıralarından gürültüler)* Başbakan konuşma hakkını kullanıyor. Sizin başka haklarınız var, denetim haklarınız var; ama şimdi Başbakanı dinleyiniz.

Buyurunuz.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Bir başka sual, Sayın ANAP Liderinden gelmiştir. Kendisi demektedirler ki, "biz, bıraktığımızdan beri siz dış politikada neler yapıyorsunuz?"

Eğer biz geçmişten başlayacaksak, kendisinin Başbakanlığı sırasında kapılar açılarak Bulgaristan'dan ülkemize girmiş olan 300 bin kişi... *(ANAP sıralarından "O zaman Başbakan değildi" sesleri, gürültüler)* Kendisinin Dışişleri Bakanlığı zamanın-

da. Bu insanların kaçarak, ama kaçarak ve sanki cehennemden kaçıyormuşçasına kaçarak Türkiye'ye geldikleri zaman kendisi Dışişleri Bakanı idi. *(ANAP sıralarından "onlar bayatladı" sesleri, gürültüler)*

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Onlar çok ucuz laflar...

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Ve bizim devraldığımız politikalar, dışişleri politikaları, kendisinden sonra bir büyük çabayla düzeltilme içine girmiştir.

Yine Yunanistan'da, Sayın Özal'ın ağzıyla... *(ANAP sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Dinleyelim efendim. Rica ediyorum arkadaşlar, lütfen...

YAVUZ KÖYMEN (Giresun) — Bizi güldürüyor, Sayın Başkan.

BAŞKAN — Efendim, dinleyelim.

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Söylediğiniz her şey yanlış.

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Size hep yanlış not vermişler.

BAŞKAN — Değerli arkadaşlar, müzakereyi böyle sürdürmeniz mümkün değil. Hoşgörüyle dinleyelim efendim.

Buyurunuz Sayın Başbakan.

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Hep yanlış söylüyor Sayın Başkan.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Peki, bu da mı yanlış? 280 milletvekiliyle gidip, 90 milletvekiliyle buraya geldiniz; bu da mı yanlış? *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar, ANAP Sıralarından gürültüler)*

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Ne ilgisi var bununla?

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — O da yanlış...

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Siz de gidin, siz de gelin. Gelebilecek misiniz, görelim bakalım?

BAŞKAN — Sayın Kalemli...

YÜCEL SEÇKİNER (Ankara) — 90 değil, 115 Sayın Başkan; yanlış söylüyor.

BAŞKAN — Değerli arkadaşlar, çok değerli üyeler, lütfen...

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Sayın Başkan, yanlış söylüyor; 90 değil, 115.

BAŞKAN — Sayın Kalemli, lütfen...

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Teyit edin efendim.

BAŞKAN — Efendim, müsaade ediniz, müzakere çığırından çıktı. Lütfen yapmayınız. Buyurun Sayın Başbakan, Meclise hitap ediniz, kişilerle konuşmayınız. *(Gürültüler)* Sayın Başbakan, buyurun, siz konuşmanızı yapın.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Evet değerli milletvekilleri, bir konunun daha çok iyi anlaşılmadığını görüyorum. "Bir beyaz sayfa" dedik; bu beyaz sayfa, bizim eskiyi reddetmemiz anlamında olamaz. Bizim partimiz, 1946 yılından

beri bir büyük mücadele vermiştir bir demokrasi mücadelesi vermiştir ve her taşın altına damgasını koymuş bir partinin geleneğinden geliyoruz. *(DYP sıralarından alkışlar, ANAP sıralarından gürültüler)*

MUZAFFER ARICI (Denizli) — Sayın Başkan, Başbakan 1983 seçimlerinde ANAP'a oy vermiş.

BAŞKAN— Efendim, fikrini söylüyor, ifade ediyor, dinleyin efendim. *(ANAP sıralarından gürültüler)*

Değerli arkadaşlar, sakin olun. *(ANAP sıralarından gürültüler)* Efendim, Sayın Başbakanın konuşmasını beğenmiyorsanız oy vermezsiniz. Pazartesi günü oylama yapacağız; ama sözünü kesme hakkınız yok. *(Gürültüler)* Sayın Başbakan, devam ediniz. *(Gürültüler)*

İktidar partisi grupları Sayın Yılmaz'ı dinlediler, siz de Doğru Yol Partisi Genel Başkanı ve Başbakan olarak Sayın Çiller'i dinleyin. Buyurun efendim.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — "Beyaz sayfa"nın anlamı, "Gelin, çözümlere hep birlikte yeniden başlayalım"dır. Eğer oradan başlamayacaksak, o zaman üç aylık iktidar döneminizin bu yüzde 20'Ierinden başlamamız gerek. İşte, üç ayda söz verdiğiniz yüzde 20 burada.

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Ne o?

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — "Enflasyonu üç ay içerisinde yüzde 20'ye indireceğiz" diye verdiğiniz beyanat burada. Eğer eskiden başlayacaksak, ta gerilere gitmemiz lazım.

Sayın milletvekilleri, açıkça ifade ediyorum; bizim, artık halk önüne çıkıp, "siz şunu yaptınız, biz bunu yaptık" deme zamanımız geçmiştir. *(DYP sıralarından alkışlar)* "Beyaz sayfa"nın... *(ANAP ve RP sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Arkadaşlar, lütfen müdahale etmeyin... Buyurun, siz devam edin efendim.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Eğer ona girersek, hiç kuşkusuz, yüzde 20-25'lerden alıp da ta yüzde 76'lara kadar çıkardığınız enflasyonla, kapattığınız 4 bin okulla, tırmanan anarşiyle, bütün bu hesaplara yeniden girmek gerekir. Bakın, diyoruz ki: Geçmişi artık bırakın, geçmişle uğraşmayı bırakın.

Bütün bu sualleri bu Meclis beğendi mi? Açıkça halkın önünde soruyorum. Bütün bu sualler buradan çıkmış suallerdi. Bugün Türkiye'nin önünde duran bütün bu sorunlar varken ve Türkiye bu noktaya gelmişken, buradan çıkan sualler şunlar mı olmalıydı?

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Sual de sormayacaksınız Hanımefendiye!

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Yoksa, buraya gelip de, bu sallerin yerine, "biz, sizin şu çözümünüze karşı bu çözümü üretiyoruz" demeniz mi lazımdı?

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Dinleseydiniz çok cevap vardı, çok.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Eğer üretiyordu iseniz, onsekiz, ay gibi bir zamanınız vardı. Demezler mi ki, size: "Niçin onları o zaman üretip de bu 500 gün siz geçirmediniz?" Demezler mi size? *(DYP sıralarından alkışlar)* Kime anlatabilirsiniz ki siz bunu!

HASAN DİKİCİ (Kahramanmaraş) — Sabahleyin neredeydiniz?

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Siz dinlememişsiniz.

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Herkes anladı.

BAŞKAN — Arkadaşlar, muhavere yapmayalım. Devam edin Sayın Başbakan.

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Sayın Başbakanın sorusuna cevap veriyoruz.

BAŞKAN — Efendim, Sayın Başbakan sormuyor.

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Soruyor, soruyor.

BAŞKAN — Üslûbu öyle efendim, üslûbu içinde öyle konuşuyor.

Devam edin Sayın Başbakan.

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Biz de aynı üslûp içinde cevap veriyoruz efendim.

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Milletin hakemliğine gitmek suç mu?

BAŞKAN — Sayın Başbakan, oraya bakmadan, Meclise hitap edin lütfen.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Bu kaçışınızı ve çözümsüzlüğünüzü, bakın bir kez daha söylüyorum...

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Bu kompleksten kendinizi kurtarın efendim.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Bu üç ayda kaçışınızı izah etmek için, gece yattığınız zaman, kendinize ve halka, "bunları demokrasi uğruna yaptık" diyebilir misiniz? Kurmaylarınız "derhal seçime gidelim, biz bu yükü kaldıramayız" dedi.

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Başka söyleyecek bir şeyiniz yok.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — İşte, o kaldıramadığınız yükü bu Koalisyon Hükümeti bir 500 günlük icraatla kaldırmak için yola çıktı ve hesabını da iyi bir biçimde verdi. *(DYP sıralarından alkışlar)*

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Hodri meydan şimdi.

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Sonuç?

BAŞKAN — Değerli Kalemli, lütfen, lütfen...

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Şimdi bakın, çok değerli...

BAŞKAN — Sayın Başbakan, lütfen Meclise hitap edin, gruplara değil. Devam ediniz.

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Hesabını kime verdiniz Sayın Başbakan?

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Sayın Başbakan şaşırdı.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Çok değerli Meclisimizin çok değerli üyeleri; bunları niçin yaptım? Bu, benim üslûbum değil...

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Başbakan olaylara vakıf değil.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Çok açıkça ifade ediyorum, bu tarz, benim üslûbum değil...

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Bizim hiç değil.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Ama, şurada otururken üzüldüm; niye üzüldüm? Türkiye'nin önünde, daha dört beş günlük, güvenoyunu almamış bir Hükümet, bir dizi öneri, çözüm getiriyor...

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Hükümet Programında bir çözüm yok ki. Var mı?

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Umardım ki, buradan çıkacak olan sualler, "bunun çözümü öyle olmaz, ama böyle olur; üzerine böylece gidelim" şeklinde olsun ve sadece polemik yapılmasın... *(ANAP ve RP sıralarından gürültüler)* Bakın, halkın gündeminde artık bundan böyle bir "beyaz sayfa" vardır, halkın önünde artık ileriye bakış vardır...

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Bugüne kadar nereye bakıyordunuz Sayın Başbakan?

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Halk, bu Meclise güveniyor; halk, bu Meclisten çözüm istiyor, devamlı eski şeyleri konuşmak istemiyor. İşte, bir "beyaz sayfa"nın anlamı, ileriye bakıştır; yeniden el ele verip, bir yeni çözümler dizisini ortaya koymaktır...

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Bugüne kadar nereye bakıyordunuz Sayın Başbakan?

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Benim umudum şudur ki, bundan böyle, artık bu Meclisten şu sualler çıkmayacaktır... *(DYP sıralarından alkışlar)*

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Cevheri eksik yazmış. *(ANAP ve RP sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Lütfen arkadaşlar... *(Gürültüler)* Devam buyurun Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Çok değerli arkadaşlarım, şimdi artık biraz daha ciddi biçimde, bu suallerin üstüne çıkarak, Meclisin yüceliğine uygun bir biçimde gelin, Programın özünü ve felsefesini bir kez daha gözden geçirelim. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

Bakın, Türkiye'nin önünde çok önemli sorunlar var. Bizim dört gündür yaşadığımız şeyler, bir çizginin devamıdır; bunu hepimiz biliyoruz. Bu çizginin devamı içerisinde anarşi vardır ve bunun şakası yoktur, bunun polemikle de ilgisi yoktur. Burada eğer yapacağımız veya eksik yaptığımız bir şey varsa ve hakikaten milletimizi, memleketimizi, ülkemizi seviyorsak bunu beraberce buraya koyabilmeniz lâzım.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Bakın, biz bir Koordinasyon Kurulunu yeniden kurduk, dört gün içinde çalışmaya başlattık.

ADNAN KESKİN (Denizli) — Ne yaptın, ne yaptın?

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Zaten var...

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Bütün siyasi gücü ve bütün siyasi kararlılığı güvenlik güçlerinin arkasına koymak için bir yeni çabaya giriştik. Güvenlik güçlerimize minnettarız. Her gün şehit veriliyor; her gün polislerimiz ölüyor, her gün askerlerimiz ölüyor. Bütün bunun ötesinde, bir büyük kararlılıkla, bir büyük bütünlükle, bir büyük sevgiyle ve birbirimize kenetlenerek bu çözümleri beraberce üretme günüdür artık. "Beyaz sayfa"nın anlamı budur. "Beyaz sayfa"nın anlamı, bugün Mecliste çıkıp, "ben sana gol attım, sen eskiden şunu söylemiştin, şurada şu beyanatın vardı" demek değil artık; Türkiye halkının buna tahammülü yok. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Geldiğiniz gün "hodri meydan"la başladınız bu işe!

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Bakın, Türkiye'deki halkın gündemini, bu Koalisyon Hükümeti yakaladığı için, arkasında umut vardır. Hiç kimsenin arkasında yüzde 70-80 gibi bir halk desteği şu ana kadar olmadı.

NABİ POYRAZ (Ordu) — Nerede?

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Ve ifade ediyorum, bu umut, sadece bu Koalisyona ait değil, bu Meclise duyulan güvenin de bir sonucu olmalıdır.

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Sana kimse güvenmiyor.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Bize güvenmiş olan halkımızın önünde bir kez daha ifade ediyorum: Devlet, kararlılıkla her yerde olacaktır; terörle mücadelede yapılacak, her şey sonuna kadar yapılacaktır ve Allah bize yardımcı olsun, bunun üstesinden, beraberce; bu Meclisin bütünlüğüne ihtiyaç duyularak gelinecektir. *(DYP ve SHP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Öbür taraftan, Türkiye, son derece zor bir coğrafi bölgede ve dönemde yaşamaktadır; sancıları vardır bu bölgenin. Bu sancılar içerisinde Türkiye'nin yeni rolü vardır. Nedir bu yeni rol?

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Amerika'ya tam bağımlılık!

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Bu yeni rol, "eskiden şunu yaptın veya Bulgaristan'dan şu kadar insanı getirdin veya eskiden şu yanlışı yaptın" değildir. Bakın, dünyada neler oluyor: Dünyada olan şey, bir büyük değişimin yaşandığıdır. Bu değişimin nereye kadar gideceğini hiçbirimiz bilemiyoruz ve en çok değişen bölgenin ortasında Türkiye var. Türkiye'nin içinde de bir değişim var. Bu değişimin gücünü, dünyanın değişimini istikrara götürecek biçimde kullanma gereği vardır.

Bakın, artık bir NAFTA var; sadece AT değil, NAFTA var. Bugün, Türkiye, hızla AT'nin yanında, NAFTA'da üye olmasa dahi, bir ortak konuma gelebilme konumunu taşıyabilmektedir; Amerika, Kanada ve diğer ülkelerle, Meksika ile bütünleşmiş,

İsrail'e elini uzatmıştır. Bununla bir önemli ortaklık, Türkiye'nin önder konumu için gereklidir. İşte, tartışılacak önemli bir konu budur,

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Size Amerika güvenir, başka kimse güvenmez!

M. VEHBİ DİNÇERLER (Ankara) — Özal da böyle söylüyordu...

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Diğer bir konu, Türkiye'nin Karadeniz İşbirliği içerisinde alacağı yeni konumun, kendisini, Balkanlar üzerinde yapacağı ortaklıklarla bütünleştirmesi meselesidir. Burada, çok büyük bir fırsatı vardır Türkiye'nin. Buralara büyük yatırımları Türkiye yapamaz. Bu ortaklıkları hangi çerçevede kurabilecek? Bu ortaklıkları NAFTA ile birlikte de kurabilir, Balkanlardaki değişik ülkelerle birlikte de kurabilir, AT ülkeleriyle birlikte de kurabilir ve bu, dünyanın bütünleşmesinde ve istikrarının yeniden oluşturulmasında çok önemli adımlardır. İşte, burada hepimize bir seferberlik düşüyor; bunu anlatabilmek ve bunun önderliğini buralarda yapabilmek seferberliği düşüyor. Avrupa, bugün bir "Büyük Avrupa" kavramına yaklaşmaktadır. Nedir bu yeni Avrupa? Bu yeni Avrupa'da, artık, Avrupa'nın, Hıristiyan kulübü olmaktan çıkması gereği vardır. Mitterrand'ın söylediği şudur: Artık Avrupa, Rusya'yı da içine alacak ve en az Türkiye'nin doğu sınırlarıyla bitirecek bir kavrama girecektir.

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — O, De Gaulle'ün düşüncesi...

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — İşte, bu yeni Avrupa'nın kurulmasında, Türkiye, kendi önemli rolünü oynayabilir. İşte, bizim, Türkiye'yi dünyada taşımak istediğimiz yerler buralardır, Türkiye'nin dünyada sesini duyurmak istediğimiz konumlar bunlardır. İşte, bütün bunları, beraberlikle ve yeniden başlayarak yapabiliriz; eski hesaplaşmalarla değil.

Bu Programın özünde bir başka felsefe vardır. Bunların önceliklerine yeniden bakalım, bu öncelikleri tartışalım. Nedir bu öncelikler? Bu önceliklerin içinde şunlar var: Birinci olarak, bir büyümeye kendimizi adamışlık var. Bakın bu ilk üç ayda 5,8'lik bir büyüme tekrar çıktı Türkiye'de. Bu, önemli bir olaydır. Bu, niçin önemli? 3,2 milyon işsizimiz var Türkiye'de. Her gün evlatlarımız iş bulmak için geliyorlar. Bunun üstesinden nasıl geleceğiz? Bugün bütçenize baktığınız zaman, yatırım yapamıyorsunuz; kamuda ve özel kesimde yatırım yapma gücü yok.

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Bu faizle yatırım olur mu?

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Büyüme, bu aşamada tıkanır. Büyüme tıkanırsa, yenilerine iş bulamazsınız. Bakın, biz diyoruz ki, bu kaynakları sağlam bulmak mecburiyetindeyiz. Nereden bulacağız? Birincisi, vergi reformunu yeniden gözden geçireceğiz. Haklı olduğunuz taraflar vardır, eklenecek taraflar da vardır; bunu, gelin hep beraber - bugün Meclisin gündemindedir - eksiği varsa tamamlayarak, ama yeni kaynağı bularak çıkaralım... *(DYP sıralarından alkışlar)* ...Bir sosyal adaleti yaratarak çıkaralım.

Bunun içerisinde, verginin ötesinde, bir özelleştirme vardır, özelleştirme, işsizlik yaratmak için değildir. Eğer bunu böyle anlıyorsanız, iki anahtarı anladığınız gibi anlamışsınız... *(ANAP sıralarından alkışlar (!))* Yani, nedir o biliyor musunuz?

Sanki evlerin önüne sütçülerin bıraktığı süt şişeleri gibi anahtarın bırakılacağını zannettiniz. Ö değil olay. Bakın, tekrar ediyorum, hiç o değil. Soruyorum: Eğer biz bu işleri yaratacaksak, nereden bulacağız bu kaynağı? Bir vergiden bulacaksın, bir de özelleştirmeden bulacaksın, özelleştirme işsizlik yaratmaz...

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Madenler ne oldu?

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Özelleştirmeden alacağın kaynağı iş yaratmak için kullanacaksın. Kimin için kullanacaksın? İlk başta köylü için. Köylünün, yeni istihdam olanaklarına ihtiyacı var, hayvancılığa ihtiyacı var; evet, tütünün yanında, başka bir şeye girmeye de ihtiyacı var. O yörenin dar gelirli insanı, kendini sadece tütünün geleceğine bağımlı kılmamalı, onun üstüne çıkmalı; daha farklı iş alanları yaratabilmeliyiz. Bütün köylümüze bu iş alanlarını biz yaratacağız. *(DYP sıralarından alkışlar)*

Bu, vergiden ve özelleştirmeden gelecek kaynak, küçük esnafa gidecek, orta ölçekli işletmelerimize gidecek. Bakın, orada 4,5 milyon insan var. 600 bin işçimizin haklarım KİT'lerde mutlaka koruyacağız, onlar için sosyal planlamalar yapacağız. Gelin, şunu düşünelim: Nasıl yapacağız biz bu sosyal planlamayı, nasıl yapacağız da, o yöredeki kamuda çalışan bütün işçilerimize, memurlarımıza bir yandan sosyal güvence yaratırken, diğer yandan onlara yeni istihdam yaratırken, bu yarattığımız kaynaklan en iyi biçimde nerelere yönlendireceğiz? Gelin, bunları tartışalım.

Bakın, bir büyük beraberlikle Meksika bu işin içinden çıktı. Orada ne yaptılar biliyor musunuz? İşte, bütün muhalefet ve iktidar partileri böyle bir seferberliğe girdiler; böyle bir çözüm seferberliğine. Buraya geldiğimiz zaman, tartışacağımız şey, bu sosyal programların içerikleri olmalı. Bunu onlar nasıl yaptı? Biz nasıl katkıda bulunuruz; belediyelerimizi bu sosyal planlamanın içine nasıl sokarız? Bütün bunları tartışmalıyız. Türkiye'nin kamuoyunun önünde bu var.

Bakın, "destekleme" deniyor; desteklemede, bugün, Ziraat Bankasına 30 trilyonluk...

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — *(Bir gazete sayfasını Genel Kurula göstererek)* İki anahtar, Sayın Başbakan! *(DYP sıralarından gürültüler)*

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Bu Meclisin gündeminde çözümler olmalı değerli milletvekili; gazetelerden buralara söz atma olmamalı...

HÜSEYİN BALYALI (Balıkesir) — Sen onu evinin duvarına as... *(DYP sıralarından "Ayıp ayıp" sesleri ve gürültüler)*

BAŞKAN — Arkadaşlar, onu indiriniz lütfen. Sayın milletvekili, lütfen onu kaldırınız. *(DYP ve ANAP sıralarından karşılıklı gürültüler)* Değerli arkadaşlar, sırası değil, lütfen... Sayın Temel Gündoğdu, o seçim zamanı, lütfen oturun yerinize.

Değerli arkadaşlar, seçim malzemelerini tartışmıyoruz, yerinize oturunuz.

Sayın Başbakan, siz devam ediniz.

H. FECRİ ALPASLAN (Ağrı) — Sayın Başkan, buraya çakmak attılar, geri gönderelim efendim.

BAŞKAN — Sayın Alpaslan yerinize oturunuz, o kendiliğinden gelmiştir? Buyurun, devam edin Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Çok saygıdeğer milletvekilleri; gelin, halkın gündemini beraberce yakalayalım. Halkın gündeminde bütün bunlar var. Belediyelerimizi yeniden idari ve mali özerkliklerine kavuşturarak, bu sosyal planlamada; ama ANAP'lısıyla, ama DYP'lisiyle, ama SHP'lisiyle, ama RP'lisiyle acaba bu belediyeleri bu sosyal planlama içerisinde nasıl kullanırız; o yörelerdeki kişilere ve bölgelere yeni istihdam yaratacak programları üretmeleri için nasıl kullanırız; gelin, bütün bunları tartışalım. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

HÜSEYİN BALYALI (Balıkesir) — Sayın Genel Başkanım, televizyona doğru hitap ediniz, onlara doğru değil.

BAŞKAN — Efendim, oturunuz yerinize; her şeyi görüyorum, Sayın Genel Başkanınız konuşuyor, bari siz zorlaştırmayınız.

Devam ediniz efendim.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Çok değerli milletvekilleri, bakın, bu Programın özünde şu vardır: bu Programın özünde, yeniden Türkiye'yi yapılandırmak vardır; çünkü, Türkiye bir kısır döngüye girmiştir. Bu kısır döngünün içerisinde, bir yandan anarşi vardır, öbür yandan işsizlik vardır. Bu işsizliğe çözüm bulmak için kaynakları yaratıp; bu kaynakları, vergiden ye özelleştirmeden yaratıp, işçi için, memur için, çiftçi için ve küçük esnaf için kullanabilmek vardır, önemli olay bu. Bunu, biz yapacağız, bunu, 50'inci, Koalisyon Hükümeti yapacaktır. *(DYP ve SHP sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar)*

Şimdi, bir yandan üretimden devleti, çıkarırken, diğer yandan, "sosyal devlet niteliğini kazandıracağız" diyoruz. Nedir bu sosyal devlet niteliği? Bu sosyal devlet niteliğinin içerisinde, ilk önce, devletin uzlaşmaya katkıda bulunacak bir ortamı yaratması vardır; yani, toplumsal uzlaşmayı yaratacağız. Toplumsal uzlaşmada demokrasinin kurumlarım yerleştirmek vardır. Meclis dışında da demokrasinin kurumları vardır. Nedir bu kurumlar? Sendikalar vardır, işverenler vardır, esnaf dernekleri vardır, ziraat odaları vardır; bunların tümüyle birtakım büyük önlemleri, birtakım gelişmeleri tartışıp, kamuoyunun önüne sunup, bir beraberlik içerisinde olma imkânı vardır. Sosyal devlet, ilk önce bu toplumsal uzlaşmanın altyapısını hazırlayacaktır.

Daha sonra, başlatmış olduğumuz bir eğitim seferberliği vardır. Yani, yapılacak şey, bir yandan devleti özelleştirmeyle üretimden (pabuç üretmeden ve tekstilden) çekerken, diğer taraftan, onu bir başka biçimde içeri sokmak; yani, fırsat eşitliğini bütün evlatlarımıza vererek eğitime aktarmak vardır.

Evet, biz bu konuda iddialıyız. Biz diyoruz ki, dördüncü gücü bilim yapacağız. Nedir bu? Yargının yanına icranın yanına, yasamanın yanına bir dördüncü gücü bilim olarak koyacağız. *(DYP ve SHP sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar)* İşte, akademisyen olmak; işte, bilime olan bu saygı, bu Koalisyon Hükümetinin sadece özünde yok, sadece genel başkanlarında yok, sadece Programında yok; bizatihi kendisinde

var. Şöyle ki; bu eğitim programlarının içerisinde, biz bir büyük kaliteyi yükseltmeye, çağı yakalamaya yönelmek mecburiyetindeyiz. Nedir bu?

Bakın değerli arkadaşlarım, yapacağımız şeylerden bir tanesi - ki, Koalisyon Hükümetimizin ilk uygulamalarından bir tanesi olacaktır - fırsat eşitliği çerçevesinde Türkiye'yi 2000'li yıllara taşıyacak bir büyük burs kampanyası başlatmaktır ve bunu devlet yapacak. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Bravo, şimdi kurtardın Türkiye'yi! Hepsini de ABD'ye göndereceksin, senin gibi yetişecek!

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Devlet, bu altın çocuklarını, gerekirse yurt dışında, gerekirse yurt içinde en iyi yerlerde, 2000'li yıllarda Türkiye'yi yönetmek üzere hazırlayacak; bunun arkasında devlet olacak. Sadece öyle değil, bir büyük bilgisayar ağıyla, en kaliteli eğitim programlarını, hazırlanmış bilgisayar paket programlarıyla birlikte, bütün ortaokullarımızın ve liselerimizin içine sokacağız; olmayan yerlerde bir büyük seferberlikle, - ikiye bölerek eğitimi - bir yandan bilimin kalitesini yükseltirken, diğer taraftan da uygulamalı eğitim seferberliğini yapacağız.

Eğitimin yanında sağlık, evet, belki bugünden yarına hemen değil; ama dünyada olduğu gibi gidecektir ve bunun içerisinde, sağlığı, kişi bazında ve teker teker sübvansiye edeceğiz. Her insanın yaşama hakkı vardır; eğer kendi kendine sigorta primlerini ödeyemiyorsa, doğrudan doğruya hastaneyi değil, kişiyi sübvansiye ederek, herkesin tedavi hakkını - yurt dışında olduğu gibi - sağlayacağız. İşte, çözüm ve gidiş bunlardır.

Bunun ötesinde, bir önemli diğer fark çevrededir. Biz, ülkeyi 21'inci yüzyıla taşıyacak Koalisyon Hükümeti olarak, gerçekten, çöp sorununun, büyük şehirlerden ele alarak, bir büyük seferberlikle, büyük şehirlere, temiz şehirlere, çevresi düzgün yaşanılabilir yerlere taşıyacağız. Büyük şehirlere yapacağımız en büyük hizmetlerden bir tanesi budur. Bunun kısmen finansman modelleri bulunmuştur, kısmen bunun üzerine gidilmiştir; ama daha hızla bunların üzerine gideceğiz.

Demek ki sosyal devlet, bugün önümüzdeki en önemli meseledir.

Koalisyon Hükümetimizin, ortadireğe ve halka dayalı bir programı vardır. Bakın, çok açıkça ifade ediyorum, sizler gibi, biz bırakıp da şuradan buradan kaçma niyetinde değiliz. Bakın, şurada... *(DYP sıralarından alkışlar, ANAP sıralarından gürültüler)*

YAVUZ KÖYMEN (Giresun) — Sayın Başkan, ne oluyor? Kendisi kaşınıyor efendim.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — 4.6.1991 tarihinde... Çiftçiyi korumaya niyetli olan arkadaşlarımızın bize bırakıp da kaçtıkları belgelerin hepsi farkların hepsi var. Nedir bu farklar? Buğdayda 70 Türk Lirası, arpada 40 Türk Lirası ve mısırda 60 Türk Lirası. Bunların hepsini de biz ödemişizdir. Yani, çiftçi için sizin konuşacak hiçbir şeyiniz yoktur; ama bu Koalisyon Hükümeti... *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Hani geçmişten bahsedilmeyecekti?

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Bu Koalisyon Hükümeti şunu yapmaya çalışacak: Bugün 30 trilyon Ziraat Bankasına borç var; bu borç, bizim çiftçiye gitmesini isteyip de gönderemediğimiz birtakım paraların birikimidir. Nedir bu? Oralardaki kooperatiflerin elindeki sanayilerin zararlarıdır. Biz diyoruz ki, gelin bu zarardan kurtaralım bunları. Bu 30 trilyonu, doğrudan doğruya çiftçinin kendisine daha fazla imkân olarak verelim, daha fazla sübvansiyon olarak verelim, daha fazla iş yaratmak için, işgücü yaratmak için verelim. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)* Bu 30 trilyon, işte, çiftçinin eline geçecek olan paranın bugünkü kayıp olan kuyusudur. Demek ki, bizim yapacağımız, sadece çiftçimizin arkasında olmak değil, sadece hayvancılığın arkasında olmak değil; küçük işletmecinin arkasında olmak, işçimizin arkasında olmak ve yeni işyerleri yaratmaktır.

Bakın, bugün eğer siz, tekrar ifade ediyorum; Bu kaynakları heba olan yerlerden... Neresidir bu? 30 trilyon Ziraat Bankasına ödenmeyen zarar borçları, 70 trilyon KİT'lerin borçları, toparlanamayan vergiler, yapılamamış olan özelleştirme...

SÜLEYMAN HATİNOĞLU (Artvin) — Vergi afları var...

ALİ ER (İçel) — Siz bağışladınız.

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Satacaksınız, Amerika'ya borç ödeyeceksiniz.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Bunların hepsi; ama hepsi, yeni istihdam olanakları olarak milletimize hizmet için kullanılacak meselelerdir. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

Çok değerli milletvekillerimiz; Türkiye, Türk halkı, gerçekten, bir büyük değişim özlemi içerisinde. Bu değişim özlemi, iyiyi yaratmak için ve kendisini kısır döngüden kurtarmak için bizim önümüzde, Meclisin önünde.

Artık Türkiye, yüzde 10 kadar kalmış yatırımlara ayrılmış bir bütçe istemiyor. Türkiye, artık, istihdam sorununun giderek büyümesini istemiyor. Çiftçimiz, her defasında "sen şu kadar üretebilirsin, bundan da daha fazlasını alamazsın; ürettiğin de zaten işe varamaz" diye gururunun kırılmasını istemiyor. Yepyeni imkânları hazırlamak, Türkiye kamuoyunun önünde, Meclisinin önünde. Yepyeni bir dünyada, yeni konumunu Türkiye'nin kendisinin belirlemesi lazımdır. Bir taraftan Amerika'ya ve NAFTA'ya uzanarak, Öbür taraftan da ta Japonya'ya uzanarak; öbür taraftan, dörtte birini oluşturduğunu bildiğimiz, Türkiye Büyük Millet Meclisinin içerisindeki Müslüman kardeşleriyle bir bütünlük içerisinde yeni konumuna taşınmak istiyor. İşte, bu değişim burada.

Bu değişimin özünde çok farklı şeyler daha var; gençliğin ve kadının özlemleri var. Bugün, Türk toplumunun büyük bir çoğunluğu gençtir. Bunlar, sadece iş imkânları değil, yeni eğitim imkânları değil, iyi çevre istiyor; önder bir Türkiye konumunda, Türkiye'nin sesinin dışarıda duyulmasını istiyor ve biz "Bunu en iyi biz yaparız" diyoruz. Türkiye'nin sesini, yeni dünya şartlarında, yeni görüntüsüyle dünyaya biz taşırız. *(DYP ve SHP sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar)*

Bugün, bu Koalisyon Hükümeti, bu değişim isteklerini arkasına toplamıştır; bundan hiç kimse rahatsız olmasın. Gelin, siz de buna katkıda bulunun. Gelin, hep beraber bu değişim rüzgârlarına, bu isteğe beraberce cevap verelim. Dünyada, artık

büyük şehirlerde olduğu gibi, bir finans merkezini İstanbul da özlemekte ve bugün, orada bir altın borsası kurulmakta. Evet, "ilerleyemez" denilen sermaye piyasaları bugün hızla gelişmektedir. Bakın, hiç kimse bunu, rant kesiminin bir sektörü olarak görmemelidir. Niçin görmemeli? Yapılması gereken şey, dünyada yapılanı Türkiye'de de yapmaktır. Nedir o? Bugün ufak tasarruf sahipleri dünyanın her yerinde üretime ortaktır; hisse senedi alarak ortaktır. O zaman işvereni ve işçiyi karşı karşıya olmaktan çıkarıp, sermayeyi tabana yayarsınız. İşte bugün, olması gereken ve önünü açmak istediğimiz, bu küçük tasarruf sahiplerine, 5 bin lirası olana bile Hazine bonosunu satmanın ötesinde, sermayeye ortak etmektir. Bugün, dünyanın her yerinde, en büyük sermayedar, toplam hisselerin yüzde 5'ine, 10'una sahiptir, daha fazlasına değil. Bugün Türkiye'de büyük sermayedar, toplam hisselerin yüzde 90'ına, yüzde 100'üne sahiptir ve büyük vergi kaçağı vardır burada. Dünyada olduğu gibi, bunun, sermayenin tabana ve sermaye piyasaları kanalıyla yayılarak yapılması gereği vardır. İşte onun için, İstanbul'un bir finans merkezi olması gerekir. Bütün Türkiye'nin küçük tasarruf sahiplerinin burada olması, dünyanın sayılı merkezlerinden birini teşkil etmesi imkânı vardır. Bunda yol da alınmıştır ve bunun yapılabileceğini de görüyoruz. Bunu, altın borsasına olan ilgiyle görüyoruz, sermaye piyasalarının dünyaya açılmasıyla görüyoruz.

Türkiye, yine geçen Koalisyon Hükümeti devrinde ilk kez, "Yankee Bank", "Samurai Bank" yaparak, dünya para piyasalarına açılmıştır. Şimdi onlar da bizim Türkiye'mize gelecek ve 17,5 milyar dolar civarında olan rezervler, bir yandan sermayenin tabana yayılmasıyla, diğer taraftan dünyadan rezerv çekerek Türkiye'ye akacak. İşte, biz bütün bunları temsil ediyoruz, halk bunun için bize inanıyor; çünkü, biz, halka çözüm üretiyoruz.

CEM KOZLU (İstanbul) — Boşa vaat ediyorsunuz.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Şu eskimiş sualleri sorarak halkın önüne çıkmıyoruz... *(DYP ve SHP sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar)* Biz, halkın önüne çözümle çıkıyoruz.

CEM KOZLU (İstanbul) — Boş vaat ediyorsunuz.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Bakın, bir şeyi daha açıkça ifade etmek lazım. Türkiye'de mega projeler gündemdedir; Türkiye'yi 2000'li yıllara taşıyacak olan yine onlardır. Hiç kimse bundan rahatsız olmasın. Ama, önceliklerimizi de biliyoruz; bunu üretim için kullanacağız.

Bizim söylediğimiz şuydu: Dış borcu alır, eğer satılabilir mal üretemezseniz, sorununuz olur...

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Hızlı tren ne oldu?

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Biz, bunları 20-30 yıllık vadeli kaynaklarla yurt dışından alıp, enerji tesislerine yatıracağız, 2000 yılma kadar Türkiye'nin enerji açığını kapatacağız ve bunu yap-işlet-devret modeliyle yapacağız. Çünkü, Türkiye, 20-30 yıllık imkânı hiçbir biçimde, dışarıdan hiçbir yerden kaynak bularak yapamaz. Hiç kimse demesin ki, "Bu yoldan dolayı fiyatlar artar."

Bilakis, fiyatlar düşecektir. Biz bu fiyatları düşürürüz; enerjiyi de, BOT'i de düşürürüz ve siz de bunları kullanırsınız değerli arkadaşlarım. *(DYP sıralarından alkışlar)*

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Aynen enflasyon gibi. Hızlı tren ne oldu?

BAŞKAN — Evet, devam buyurun.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Çok değerli milletvekillerimiz, bakın, Türkiye'nin önünde sorunları olduğu kadar, çözümleri ve fırsatları var. Bu sorun ve çözümler içerisinde artık Türk halkı hoşgörü istiyor, artık Türk halkı birbirimizle kenetlenmemizi istiyor, artık Türk halkı "yeniden başlayın ve bizi 2000'li yılların ötesine, 21'inci yüzyıla taşıyın" diyor, "Evlatlarımıza iş bulun, evlatlarımızı iyi eğitin" diyor; çiftçi, "Ülkemin diğer yörelerinde olanlar benim yöremde de olsun" diyor; güneydoğudaki vatandaşlarımız, kendilerine İstanbul'da, Bursa'da, İzmir'de hitap edildiği gibi, davranıldığı gibi davranılmasını istiyor ve terörle mücadelede amansız, ödün vermeyen bir mücadele bekliyor ve burada, Meclisten birlik bekliyor.

Çok değerli arkadaşlar, biz diyoruz ki, "Gelin, bu beyaz sayfaya beraberce başlayalım; bu beyaz sayfayı bu tür suallerle kirletmeyelim." Bu suallerin hepsi eskiye gömülmüştür...

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Kendinizden başlayın.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Gelin, biz çözüm üretelim. Bu çözümlerde hoşgörüyle, sevgiyle birbirimize kenetlenelim ve Türkiye'yi yeniden güzel yarınlara taşıyalım. Türkiye'yi 21'inci yüzyıla taşıyacak olan hükümet buna damgasını vuracaktır ve bu hükümet, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin 50'nci Hükümeti olacaktır. Bu Koalisyon bir demokrasi sınavı vermiştir. Türk halkının koalisyon olarak değil, demokrasiye inancını pekiştiren bir hükümet olarak bizatihi icraat yapmıştır. Bunu tekrar etmenin ötesinde, çözümlerini Türk halkının önüne koyacaktır. Türk halkı cesaret bekliyor, Türk halkı çözüm bekliyor; Türk halkı bize güvendi, umut bağladı. Allah'ın izniyle, o umudu bağlayanları, o bize güven duyanları mahcup etmeyeceğiz ve beraberce Türkiye'yi 21'inci yüzyıla taşıyacağız.

Sağ olun, var olun diyorum. *(DYP sıralarından "bravo" sesleri, ayakta alkışlar; SHP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Çiller.

Değerli arkadaşlar, İçtüzüğün 73'üncü maddesi uyarınca, bir milletvekiline son sözü veriyorum.

Sayın Muharrem Şemsek, buyurunuz. *(MÇP sıralarından alkışlar)*

MUHARREM ŞEMSEK (Çorum) — Sayın Başkan, Türkiye Büyük Millet Meclisinin değerli üyeleri; SHP-DYP İkinci Koalisyon Hükümetinin Programı üzerinde görüşlerimi, şahsım adına, ifade etmek üzere söz almış bulunuyorum. Yüce Meclise ve bu önemli toplantıyı televizyonları başında seyreden sevgili vatandaşlarımıza, şahsım ve Milliyetçi Hareket Partimiz adına saygılar sunuyorum.

Terör olaylarında şehit olan güvenlik kuvvetleri mensuplarımıza ve vatandaşlarımızla son olarak; Sivas'ta vefat eden vatandaşlarımıza Allah'tan rahmet diler-

ken, herkesin, Türk Milletinin dini inançlarına, değer yargılarına - başta devletimiz olmak üzere - saygılı olmasını tavsiye ediyorum.

Değerli milletvekilleri, ülkemizin öncelikli gündem maddelerini, "Bölücülük ve terör olaylarının önlenmesi; milli birlik ve beraberliğin korunması; enflasyon ve pahalılığın önlenmesi; sosyal bir felaket haline gelmiş olan işsizlik meselesinin çözümü; Kıbrıs meselesi; başta kardeş Azerbaycan olmak üzere; yeni bağımsızlığını elde etmiş olan Türk cumhuriyetleriyle ilişkiler; memur, işçi esnaf, emekli, dul ve yetimlerimizin durumu" şeklinde özetlemek mümkündür.

Bölücülük ve terör olayları, Türk Milletinin, son yıllarda karşılaştığı en büyük felakettir. Türkiye, topyekûn bir saldırıyla karşı karşıyadır. Ülkemizde, adı konmamış olan bir savaş yaşanıyor. Bu konuda, asker ve sivil otoritelerin, yönetimde çift başlılıkları var; Hükümet Programına da yansıyan yanlış teşhisler var; Hükümetin ortaklarından birinin bünyesinde barındırdığı olumsuz unsurların tesiri var.

Türkiye'deki bölücülük ve terör olaylarını çok yönlü değerlendirmek icap etmektedir. Türkiye, fikri boyutu olan, silahlı eylemler boyutu olan, ekonomik, kültürel ve dış boyutu olan; Türkiye'nin devlet varlığına, vatan bütünlüğüne, millet birliğine kasteden bir felaketle karşı karşıyadır. Bu konuda, bugüne kadar, Türkiye'de ciddi yanlışlar yapılmıştır. Daha az zayiatla önlenebilecek felaketin zayiatı artırılmış ve bugünlere gelinmiştir.

"Bu olaylar ekonomik sebeplerden dolayı oluyor; Kürt realitesi tanınırsa bu olaylar durur. Türkiye 27 etnik gruptan meydana gelmiştir; bunlara, kültürel kimlikleri verilirse her şey hallolur. Siz korkmayın, üniter devlet anlayışından, bayraktan vazgeçmeyiz" demekle gerçeği ifade etmemiz mümkün değildir. Gerçek, hiç ifade edildiği şekilde görünmemektedir. Ortada, ciddi bir tehlike vardır.

Bugün, Türkiye'de, Türk kimliğinden başka bir kimlik yoktur. Farklı bir dil veya diller var gibi gösterilse de, ayrı bir soy, ayrı bir millet kesinlikle yoktur. Eğer bunları var kabul ederseniz, "Sizin de tanıdığınız gibi, biz farklı bir milletiz, farklı bir kimliğiz; o halde, ayrı devletimizi isteriz" diyenlere, devletini kurdurmak zorunda kalırız ve memlekete kötülük edersiniz.

Değerli milletvekilleri, bugüne kadar, Türkiye Cumhuriyeti Devleti, bölücülük ve terör olayları konusunda, ilmi ve milli bir plan hazırlayıp ortaya koymamıştır. "Tedbir" diye uygulamaya konulanların hepsi, teröre prim ve destek olmuştur; 2932 sayılı Kanun meselesi, Pişmanlık Yasası meselesi, Kürt kimliği vesair meselesi, bölge valiliği uygulaması, Kuzey Irak'taki ayrılıkçı grupların liderleriyle görüşmeler, devlet bürokrasisindeki yanlış kadrolaşma ve benzeri bütün yanlışlıkları, bölücülük ve terör merkezlerinin değil, istediği ve arzu ettiği şekilde yapılmıştır.

Değerli milletvekilleri, Türkiye'de bölücülük ve terör olaylarının önlenebilmesi için, Sayın Başbakanın teklifinden de ilhamla, bir hususa özellikle işaret etmek istiyorum.

Bugün konuşan bütün siyasi gruplarımızın ittifak ettiği bir husus vardır, o da; bölücülük ve terör olaylarının bugüne kadar uygulanan yöntemlerle, metodlarla çözülmeyeceği hususudur. Biz, Milliyetçi Hareket Partisi olarak bu konunun

çözümüyle ilgili olarak sene başında, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına bir kanun teklifi verdik ve teklifimiz, bugünkü uygulamanın dışında, mevcut güvenlik kuvvetlerimizin dışında yeni bir güvenlik birimi kurulmak suretiyle, 100 bin kişilik yeni bir güvenlik birimi teşkil edilmek suretiyle, meselenin yurt içinde ve yurt dışındaki merkezlerini de kapsayacak şekilde, ilmi olarak ele alınmasını öngören bir teklifti. Yüce Meclisten, bu teklifimize destek vermelerini ve bugünkü meselenin çözümünde ciddi bir adım olacak olan Türkiye Güvenlik Araştırmaları Kurumu kurulması Hakkındaki Kanun teklifinin bir an önce yasalaşmasını temin etmelerini bekliyoruz.

BAŞKAN — Sayın Şemsek, beş dakikanız var.

MUHARREM ŞEMSEK (Devamla) — Değerli milletvekilleri, Hükümet Programında enflasyon ve pahalılıkla ilgili, işçi meselelerinin çözümüyle ilgili, esnaf meselelerinin çözümüyle ilgili, memur meselelerinin çözümüyle ilgili eksiklikler olduğu kanaatindeyiz. 700 bine yakın işçimizin toplu sözleşmeleri arzu edilen şekilde hâlâ bitirilememiştir; 4,5 milyon esnafımız, meselelerinin çözümünü beklemektedir. Memurlarımız aldığı maaşla geçinemez haldedirler. Yeni Hükümet, memurlarımızın içinde bulundukları durumu da hesap ederek, temmuz ayı artışında mutlaka gerçek enflasyonun üzerinde tatmin edici bir ücreti vefakâr memurlarımıza vermek durumundadır. Üniversite hocalarımız ve öğretmenlerimizin durumu da iç açıcı değildir. Üniversite hocalarımızın tatmin edici maaşa kavuşturularak, üniversitelerin artık lise olmaktan çıkartılması icap etmektedir.

Değerli milletvekilleri, ülkemizde mühim bir sosyal mesele olan özürlülerle ilgili olarak da Programda ciddi bir bakış göremedik. Türkiye Büyük Millet Meclisimizce kurulmuş olan özürlülerin Meselelerini Araştırma Komisyonu raporundaki tekliflerin bir an önce hayata geçirilmesinde büyük fayda vardır. Bu konuyla ilgili şahsi görüşümü ifade etmek istiyorum ki, bu meselenin toplu çözümü için, öncelikle bir özürlüler bakanlığı kurulmalıdır; bir özürlüler fonu kurulmalıdır; bir özürlüler kanunu mutlaka çıkartılmalıdır.

Hazırlanan Programda, ahlâk ve maneviyattaki çöküntüyle ilgili teklifler de görülmemektedir. Ülkemizde bugün ciddi bir ahlaki ve manevi bunalım dikkate alındığında, bu meseleye de ağırlık verilmesi icap ettiği görülecektir.

Kültür bölümünde; çağdaş kültürden, evrensel kültürden bahsedilirken, milli kültürden hiç bahis açılmaması da ayrı bir eksikliktir.

Değerli milletvekilleri, Türkiye'nin içinde bulunduğu problemleri, aslında, bugünkü Hükümetin de, bugüne kadarki hükümetlerde olduğu gibi, köklü şekilde çözmesi mümkün olmayabilir. Türkiye'nin meselelerinin çözümü, kanaatimize göre, Türkiye'nin kurtuluş ve yücelişi, ancak milliyetçilerin birlik olmasıyla ve milliyetçilerin birlikte ülke meselelerine sahip çıkmalarıyla ve Milliyetçi Hareket Partisinin iktidarıyla mümkündür. *(MHP sıralarından alkışlar)*

Türkiye'nin, bugüne kadar denenmiş olan siyasi heyetlerin dışında, yeni bir anlayış ve ruhla ülke meselelerini çözecek yeni bir fikre, yeni bir kadroya, yeni bir partiye ihtiyacı vardır. Bu yeni fikir milliyetçilik fikridir. Türk-İslam ülküsü fikri; yeni kadroda ülkücü kadrolar, yeni parti de Milliyetçi Hareket Partisidir. MHP ikti-

darıyla Türkiye kurtulacak, bütün vatandaşlarımız huzur ve mutluluk bulacak, vurgun, talan, soygun dönemi kapanacak, dürüst bir yönetim devri açılacaktır. MHP, Türkiye'nin iktidarına taliptir. Vatandaşlarımızın hiç ümitsizliğe kapılmasına gerek yoktur.

Eğer, bugünkü hükümet de, bölücülük ve terör olaylarını kısa zamanda önleyemez, akan kanı durduramazsa, Kıbrıs, Azerbaycan, Bosna-Hersek gibi dış problemleri çözemez, enflasyon ve işsizliği önleyemez ve bu işleri yapamıyoruz noktasına gelir ise, Milliyetçi Hareket Partisi olarak biz, bölücülük ve terör olaylarını önlemeye, vatandaşlarımızın baş belası olan bu olayın kökünü kazımaya talibiz. Kaybedilmiş olan Kıbrıs ve Azerbaycan davasını kazanmaya talibiz. Demokratik yollarla bu işlerin de çözüleceği kanaatindeyiz.

Yeni Hükümetimiz, Türkiye Büyük Millet Meclisinin çalışmalarını daha verimli hale getirmek durumundadır. Buna programında da zaten yer vermiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisi, öncelikli ve ivedilikli bir iş olarak, Türkiye Büyük Millet Meclisi gündeminde bulunan İçtüzük değişikliğine ait teklifleri görüşerek neticelendirip, Yüce Meclisimizin daha verimli çalışmasını mutlaka sağlamalıdır. Türkiye Büyük Millet Meclisi, kendisiyle ilgili bazı çevrelerce sistemli olarak yürütülen menfi propagandalar yüzünden kamuoyumuzda yaratılan hiç hak etmemiş olduğu yanlış imajları mutlaka düzeltmek durumundadır.

MHP olarak, Türkiye Büyük Millet Meclisinin yaz tatiline girmeyerek, öncelikle İçtüzüğün, bilahare da gündeminde bekleyen diğer kanun tasarı ve tekliflerini görüşerek kanunlaştırmasını; ayrıca, ülkenin içinde bulunduğu ağır iç ve dış problemler sebebiyle her an toplantı halinde bulunmasını ve ülke meseleleriyle daha yakından ilgilenilmesini, Hükümete yol göstermesini ülkemiz için faydalı görüyor ve teklif ediyoruz.

Program, demokrasi konusunda da bazı eksiklikler taşımaktadır, özellikle geniş halk kitlelerinin yönetime katılmasını sağlayacak, milli iradenin adaletli şekilde Parlamentoya yansımasını temin edecek yeni bir Seçim Kanunu konusu mutlaka programda yer olmalıydı. Mevcut seçim sisteminin çarpık ve adaletsiz sonuçları ortada iken, eşit, dürüst şartlarda adaletli bir yarışa imkân verecek, siyasi partiler ve vatandaşlardan alınan oylar arasında ayrım yapmayan, milletin oylarım adaletli şekilde Meclise yansıtacak bir Seçim Kanununu yeni Hükümetimiz mutlaka düşünmelidir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Türkiye'de siyasi kültürümüzde de iki temel ciddi yanlışımız vardır. Bugün dahi, siyaset geleneğimizde iktidar etme ve muhalefet yapma anlayışları yanlış ve eksiktir. Ülkemizde muhalefet yapmak, hükümetin, iktidar olan siyasi heyetin her fikrine ve her tasarısına karşı çıkmak şeklinde bilinmekte ve değerlendirilmektedir. Yine, ülkemizde iktidar etmek anlayışı da, muhalefet partilerinden gelen hemen her şeye karşı çıkmak şeklinde kabul edilmekte ve değerlendirilmektedir.

Değerli milletvekilleri, bu iki tutum ve yaklaşım da eksik ve yanlıştır. Ülkemizin, esas bu konuda zihniyet değişimine, yeniliğe ihtiyacı vardır. Bir ülkede iktidarın da muhalefetin de yanlışları olabilir; fakat, iktidarın da muhalefetin de doğru-

ları da vardır. Milliyetçi Hareket Partisi, bugün bir muhalefet partisi olarak, geçmiş alışkanlıkların ve yanlışların ötesinde, yeni ve doğru olan bir muhalefet örneğini uygulamaktadır. Bu da, iktidarın doğrularına karşı çıkmama, yanlışlarına da karşı çıkma, tenkit etme, tavsiyede bulunma, doğruları teklif etme ve çözümleri ortaya koyma şeklinde özetlenebilecek bir muhalefet anlayışıdır. Bu da, ülkemiz için en hayırlı olan bir muhalefet yoludur. Milliyetçi Hareket Partisinin bu doğru ve yeni muhalefet anlayışım anlamayan bazı çevrelerin olduğunu da üzülerek ifade ediyorum.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; bu duygu ve düşüncelerle Hükümet Programının, memleketimize ve milletimize hayırlı ve uğurlu olmasını diliyor, yeni kurulmuş olan Hükümete başarılar diliyor, hepinize saygılar sunuyorum. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Şemsek.

Sayın milletvekilleri, Bakanlar Kurulu Programı üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

Güven oylamasının, Anayasanın 110, İçtüzüğün 105'inci maddeleri gereğince, görüşmelerin bitiminden bir tam gün geçtikten sonra yapılması gerekiyor. Buna göre güven oylaması, 5 Temmuz 1993 Pazartesi günü yapılacaktır. Buyurun Sayın Kazan.

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Sayın Başkan, İçtüzüğün 70'inci maddesine göre bir söz talebimiz oldu; çünkü Sayın DYP Grubu Sözcüsü tarafından, Sayın Erbakan'ın söylemediği bir söz, söylenmiş gibi dile getirildi. Ancak, Genel Kurulun şu andaki durumu münasebetiyle fazla zamanınızı işgal etmemek için ve zabıtlara geçmesi bakımından bir düzeltme yapmak istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun efendim.

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Sayın Başkan, Sayın DYP sözcüsü, Genel Başkanımızın konuşması sırasında kendisinin, "faize faiz demeyin, gelir payı deyin" diye bir ifade kullandığını iddia etti.

Bir defa, Refah Partisinin ta Milli Selamet döneminden beri, faizi ekonomimiz açısından faydalı değil, tam tersine, zararlı bir kurum olarak kabul ettiği bilinmektedir. Genel Başkanımızın da böyle bir söz söylemesi mümkün değildir. Nitekim, ben zabıtları alıp inceledim; böyle bir söz Genel Başkanımız tarafından söylenmemiştir. Bu tamamen, DYP sözcüsünün âfâki bir isnadından ibarettir.

İkinci husus da şudur: Yine DYP sözcüsü, konuşmasında, Refah Partisi tarafından yapılan konuşmada, Hükümet Programıyla yatırım programının karıştırıldığından bahsetti.

Hükümet Programının 95, 96, 97'nci sayfaları dikkatle okunduğu zaman görülecektir ki, burada tamamen, işbaşına yeni gelen Hükümetin yapacağı birtakım yatırımlardan bahsedilmektedir. Genel Başkanımızın temas ettiği konular da, tamamen Hükümet Programı çerçevesi içerisindedir. Karıştırılmış bir şey yoktur, bunu karıştıran Sayın DYP sözcüsüdür.

Arz ederim.

BAŞKAN — Teşekkür ederim.

Değerli arkadaşlar, gündemimizdeki konuların görüşmeleri bitmiştir.

Başbakan Sayın Tansu Çiller tarafından kurulan Bakanlar Kurulu hakkında güvenoylaması yapmak ve alınan karar gereğince, Anayasanın 133'üncü Maddesinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifinin birinci görüşmesini tamamlamak için, 5 Temmuz 1993 Pazartesi günü saat 15.00'te toplanmak üzere birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 20.06

TBMM Tutanak Dergisi
Dönem 19 Cilt 38 Birleşim 122
Sayfa: 9-11
05.07.1993 Pazartesi

BİRİNCİ OTURUM

BAŞKAN — *Hüsamettin Cindoruk*
KÂTİP ÜYELER: *İbrahim Özdiş (Adana)*
Ali Günaydın (Konya)
Açılma Saati: *15.00*

Güvenoylaması

BAŞKAN — Değerli arkadaşlar, gündemimize göre, Başbakan Sayın Tansu Çiller tarafından kurulan Bakanlar Kurulu hakkında, Anayasamızın 110 ve İçtüzüğün 105'inci maddeleri gereğince güvenoylaması yapılacaktır. Güvenoylamasının açık oy şeklinde yapılması, İçtüzüğün 105'inci maddesi gereğidir. İçtüzüğün 115'inci maddesine göre de, açık oylama şekline Genel Kurul karar verecektir.

Değerli arkadaşlarım, güvenoylamasının, adı okunan sayın milletvekilinin, ayağa kalkarak, yüksek sesle, "kabul-ret-çekinser" şeklinde oyunu belirtmek suretiyle yapılması hususunu oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Oylamaya Adana İlinden başlıyoruz. *(Oylar toplandı)*

BAŞKAN — Oyunu kullanmayan sayın üye var mı? Yok. Oylama işlemi bitmiştir. *(Oyların ayırımı yapıldı)*

BAŞKAN — Değerli milletvekilleri, güvenoylamasının sonucunu arz ediyorum: Oylamaya 432 milletvekili katılmış; 247 kabul, 184 ret ve 1 çekinser oy kullanılmıştır. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

Değerli milletvekilleri, bu sonuca göre, Başbakan Sayın Tansu Çiller tarafından kurulan Bakanlar Kuruluna, Meclisimizce güvenoyu verilmiştir; memleketimiz ve milletimiz için hayırlı ve başarılı olmasını diliyorum.

Sayın Başbakan teşekkür konuşması yapmak istiyor musunuz?

BAŞBAKAN TANSU ÇİLER (İstanbul) — Evet efendim.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Başbakan. *(DYP sıralarından ayakta alkışlar, SHP sıralarından alkışlar)*

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (İstanbul) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri ve bizi yine televizyonlarından seyreden çok aziz vatandaşlarım; bugün, Yüce Meclisinizin vermiş olduğu bu güvenden dolayı hepinize teşekkürlerimi sunuyo-

rum ve milletimiz ve memleketimiz için hayırlı olmasını diliyorum. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

Bu, aynı zamanda, milletimizin ve vatandaşlarımızın, yenilenme ve değişme arzusunun bir ifadesidir. Dolayısıyla, bunun onurunu taşıyoruz, bunun gururunu taşıyoruz ve aynı zamanda bunun, büyük bir sorumluluğu da beraberinde getirdiğini biliyoruz.

Türkiye'mizde son dönem, bir geçiş dönemi olmuştur. Hepinizin bildiği gibi, 17 Nisanda Sayın Cumhurbaşkanımızın vefatı ve daha sonra 16 Mayısta Başbakanımız Sayın Süleyman Demirel'in Cumhurbaşkanı olmasıyla devam eden bir süre, Türkiye'de geçiş dönemi olmuştur. Bugün, 5 Temmuz 1993. Bugün, Türkiye Cumhuriyetinin 50'nci Hükümetinin, güvenoyuna dayalı icraat gününün ilkidir. Bunun, memleketimize hayırlı olmasını tekrar diliyorum.

Önümüzde çok önemli sorunlarımız vardır. Bütün bunların bilinci içindeyiz. Dünyada bir değişim süreci yaşanmaktadır. Türkiye'nin içinde olduğu coğrafî bölge, özellikle bu değişimin odak noktası olmuştur. Türk toplumu da bu değişim sürecine kendini kaptırmıştır. Dolayısıyla, zaman zaman toplumumuzda zelzeleler vardır, zaman zaman toplumun sorunları vardır. Bütün bunlardan çıkarken, değerlerimize yeniden sahip olma gereği vardır. Bu değerlerin en önemlisi, herkesin öncelikli olarak yaşama hakkının olduğu bilincidir. Bu yaşama hakkı, en ilk ve vazgeçilmez haktır; herkesin hakkıdır.

COŞKUN GÖKALP (Kırşehir) — Sivas, Sivas...

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Düşünce özgürlüğü, vicdan özgürlüğü, bundan dolayı doğacak haklar, hiçbir biçimde yaşama hakkının önüne geçemez. Devlet ise düşünce bağımsızlığından bağımsızdır. *(ANAP ve RP sıralarından "anlaşılmadı" sesleri*) Ancak, açıkça ifade ediyorum; eğer...

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya)— Ne diyorsun, anlaşılmadı...

BAŞKAN — Dinleyelim efendim.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Eğer bunların önünde herhangi bir suç olur ise, yani düşünce özgürlüğünün önüne geçen bir suç olur ise, bunun cezasını verecek olan, sadece devlettir, ceza verme hakkı sadece devlete aittir ve bizim Hükümetimiz devleti yeniden devlet yapacak ve bu hakkın sadece devlete ait olduğunu bildirecektir. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar; ANAP, RP ve CHP sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Dinleyelim lütfen.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Çok değerli milletvekillerimiz, önümüzde çok önemli sorunlarımız vardır.

Bu sorunlar içerisinde, terörle mücadelede kararlı olacağız; ekonomiyle olan mücadelemizde bilgili, bilinçli ve cesur olacağız; Türkiye'nin sesini bütün dünyaya duyurmada kararlıyız ve Türkiye'nin sesini, önder bir Türkiye konumuna getirmekte yine kararlıyız.

Bütün bunların üstüne, bir büyük cesaretle, bir büyük inançla gideceğiz. Bunu yaparken, memleketimizin istediği hoşgörüyü, birlik ve beraberliği, daima, kamuoyunun önünde, Meclisimizle paylaşarak götüreceğiz. Bu beraberliğin, memleketimizin önündeki sorunları aşmada önemli bir yeri vardır.

Bugün tekrar ifade ediyorum ki, bunların üzerinden aşabilmek için Meclisimize çok büyük bir görev düşmektedir. Bu görevden ilkini, bu Hükümetin güvenoyu almasından sonra, bugün beraberce, memleketimizin ve milletimizin önüne koyma imkânına sahibiz. Biz burada diyoruz ki, halkımızın istediği, Anayasamızın 133'üncü maddesinin değişmesine ve memleketimizde yeniden radyoların beraberce çalınması imkânına hep beraber cevap verelim. Biz, bunun böyle olacağını ve bu ilk beraberliğin milletimiz tarafından da kabul edileceğini biliyoruz.

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Teşekkürle ne ilgisi var? Teşekkür konuşması mı bu?

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Bu hoşgörüye hepinizi davet ediyor, bu hoşgörü ve beraberlik içerisinde memleketimizin bütün sorunlarının üstesinden gelineceğini biliyor; bu Hükümetimizin, memleketimize, bir kez daha, hayırlı olmasını diliyorum. *(DYP sıralarından alkışlar)*

Bugün artık çalışma günüdür, konuşma günü değildir; bu çalışmayı hep beraber Meclisimizde başlatacağız.

Sağ olun, var olun. *(DYP sıralarından "Bravo" sesleri, ayakta alkışlar; SHP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Başbakan.

Kapanma Saati: 18.23

Başbakan Tansu Çiller Tarafından Kurulan Bakanlar Kurulu Hakkında Güven Oylamasına Verilen Oyların Sonucu

(Kanunlaşmıştır)

Program:	*30.06.1993*
Güvenoylaması:	*05.07.1993*
Üye Sayısı:	*450*
Kullanılan Oy:	*432*
Kabul Edenler:	*247*
Reddedenler:	*184*
Çekimser:	*1*
Geçersiz Oylar:	*-*
Oya Katılmayanlar:	*15*
Açık Üyelikler:	*3*

(Kabul Edenler)

ADANA
Uğur Aksöz, Bekir Sami Daçe, M. Halit Dağlı, Veli Andaç Durak, Muhammet Kaymak, M. Selâhattin Kılıç, Mustafa Küpeli, Ali Yalçın Öğütcan, Timurçin Savaş, Ahmet Sanal, Orhan Şendağ, Turgut Tekin

ADIYAMAN
Abuzer Tanrıverdi

AFYON
İsmet Attila, Baki Durmaz, Ethem Kelekçi, Abdullah Ulutürk

AĞRI
Mikail Aydemir, Cemil Erhan

AKSARAY
Halil Demir, Mahmut Öztürk

AMASYA
Cemalettin Gürbüz, Mehmet Tahir Köse

ANKARA
Bilâl Güngör, Mehmet Kerimoğlu, Orhan Kilercioğlu, İrfan Köksalan, Sait Kemal Mimaroğlu, Mehmet Seyfi Oktay, İbrahim Tez, Mustafa Tınaz Titiz, Baki Tuğ, Mustafa Dursun Yangın

ANTALYA
Veysel Atasoy, Adil Aydın, Hayri Doğan, Gökberk Ergenekon, Ali Karataş, Hasan Namal

ARTVİN
Hasan Ekinci

AYDIN
Tunç Bilget, Ali Rıza Gönül, Nahit Menteşe, İsmet Sezgin

BALIKESİR
Abdülbaki Ataç, Hüseyin Balyalı, Ekrem Ceyhun, Ömer Lütfi Coşkun, Mehmet Cemal Öztaylan, Melih Pabuçcuoğlu, Sami Sözat

BARTIN
Köksal Toptan

BATMAN
Mehmet Adnan Ekmen, Abdülkerim Zilan

BİLECİK
Bahattin Şeker

BİNGÖL
Haydar Baylaz

BOLU
Nazmi Çiloğlu, Necmi Hoşver, Tevfik Türesin

BURDUR
Mustafa Çiloğlu, Ahmet Şeref Erdem, Ahmet Sayın

BURSA
Fethi Akkoç, Cavit Çağlar, Şükrü Erdem, Beytullah Mehmet Gazioğlu, Kadri Güçlü, İbrahim Gürdal, Yılmaz Ovalı, Turhan Tayan

ÇANAKKALE
Süleyman Ayhan, Rahmi Özer, Nevfel Şahin, A. Hamdi Üçpınarlar

ÇANKIRI
Nevzat Ayaz

ÇORUM
Cemal Şahin, Muharrem Şemsek, Arslan Adnan Türkoğlu

DENİZLİ
Mehmet Gözlükaya, M. Halûk Müftüler, Nabi Sabuncu

DİYARBAKIR
Mehmet Salim Ensarioğlu, Fehmi Işıklar, Mehmet Kahraman, Salih Sümer

EDİRNE
Evren Bulut, Şerif Ercan

ELAZIĞ
Ahmet Küçükel, Ali Rıza Septioğlu, Tuncay Şekercioglu

ERZİNCAN
Mustafa Kul, Ali İbrahim Tutu

ERZURUM
Abdulmelik Fırat, İsmail Köse, Rıza Müftüoğlu, Oktay Öztürk

ESKİŞEHİR
İbrahim Yaşar Dedelek, M. Fevzi Yalçın

GAZİANTEP
Bahattin Alagöz, Abdulkadir Ateş, Mehmet Batallı, Hikmet Çetin, Ayvaz Gökdemir, Mehmet Özkaya, Hannan Özüberk, Mustafa Yılmaz

GİRESUN
Ergun Özdemir

HAKKÂRİ
Esat Canan, Mustafa Zeydan

HATAY
Mehmet Dönen, Abdullah Kınalı, Onur Kumbaracıbaşı, Nihat Matkap, Bestami Teke, Nurettin Tokdemir, Ali Uyar

İSPARTA
Mustafa Fikri Çobaner, Abdullah Aykon Doğan, Ertekin Durutürk

İÇEL
Y. Fevzi Arıcı, Ahmet Bilyeli, Aydın Güven Gürkan, Asım Kaleli, Durmuş Fikri Sağlar, Ali Su

İSTANBUL
Yıldırım Aktuna, Bedrettin Doğancan Akyürek, Osman Ceylan, Nami Çağan, Tansu Çiller, Bedrettin Dalan, İbrahim Gürsoy, Ercan Karakaş, Coşkun Kırca, Leyla Yeniay Köseoğlu, Mehmet Moğultay, İbrahim Özdemir, Tunca Toskay

İZMİR
Yıldırım Avcı, Nevzat Çobanoğlu, Halil Çulhaoğlu, Ersin Faralyalı, Erdal İnönü, Mehmet Köstepen, Atilla Mutman, Mehmet Özkan, Işılay Saygın, Rıfat Serdaroğlu, Erkut Şenbaş, Cemal Tercan

KAHRAMANMARAŞ
Selahattin Karademir

KARAMAN
S. Osman Sevimli

KARS
Mehmet Alp, Abdülkerim Doğru, M. Sabri Güner

KASTAMONU
Münif İslamoğlu, Nurhan Tekinel

KAYSERİ
Mustafa Dağcı, Osman Develioğlu, Seyfi Şahin

KIRIKKALE
M. Sadık Avundukluoğlu, Hacı Filiz, Abdurrahman Ünlü

KIRKLARELİ
Ahmet Sezal Özbek, Cemal Özbilen

KIRŞEHİR
Sabri Yavuz, Hilmi Yükselen

KOCAELİ
İsmail Amasyalı, Halil İbrahim Artvinli, M. Kâzım Dinç, İsmail Kalkandelen, Alaettin Kurt

KONYA
Hasan Afşar, Musa Erarıcı, Ali Günaydın, Osman Nuri Özbek, Ömer Şeker, Vefa Tanır, Servet Turgut, Mehmet Ali Yavuz

KÜTAHYA
H. Cavit Erdemir, İsmail Karakuyu

MALATYA
Mustafa Yılmaz

MANİSA
Rıza Akçalı, Ümit Canuyar, Tevfik Diker, Akın Gönen, Sümer Oral, Yahya Uslu, Cengiz Üretmen

MARDİN
Muzaffer Arıkan, Mehmet Gülcegün

MUĞLA
İrfettin Akar, Muzaffer İlhan, Latif Sakıcı, Erman Şahin

NEVŞEHİR
Esat Kıratlıoğlu, Osman Seyfi

NİĞDE
İbrahim Arısoy, Doğan Baran, Rıfat Yüzbaşıoğlu

ORDU
Hasan Kılıç, Refaiddin Şahin

SAKARYA
Nevzat Ercan, Mehmet Gölhan, Ahmet Neidim

SAMSUN
İlyas Aktaş, Cemal Alişan, Mehmet Çebi, İrfan Demiralp, Ali Eser, Nafiz Kurt, İhsan Saraçlar

SİİRT
Mehmet Erdal Koyuncu

SİNOP
Kadir Bozkurt, Cafer Sadık Keseroğlu, Yaşar Topçu

SİVAS
Azimet Köylüoğlu

ŞANLIURFA
Sedat Edip Bucak, Necmettin Cevheri, Ferit Aydın Mirkelam, Mehmet Fevzi Şihanlıoğlu, Abdürrezak Yavuz

TEKİRDAĞ
Halil Başol, Muhtar Mahramlı, Fethiye Özver, Hasan Peker

TOKAT
Ali Şevki Erek, Güler İleri, Şahin Ulusoy

TRABZON
Koray Aydın, Mehmet Ali Yılmaz

TUNCELİ
Kamer Genç, Vahdet Sinan Yerlikaya

UŞAK
Fahri Gündüz, Ender Karagül, Ural Köklü

VAN
Mustafa Kaçmaz, Nadir Kartal

YOZGAT
Yaşar Erbaz, Alparslan Türkeş

ZONGULDAK
Adnan Akın, Şinasi Altıner, Ömer Barutçu, Güneş Müftüoğlu, Ali Uzun, Necdet Yazıcı

(Reddedenler)

ADANA
Yılmaz Hocaoğlu, İbrahim Özdiş

ADIYAMAN
Mahmut Kılıç

AFYON
Halil İbrahim Özsoy, Gaffar Yakın

AĞRI
Hasan Fecri Alpaslan, Yaşar Eryılmaz

AKSARAY
İsmet Gür

AMASYA
Haydar Oymak

ANKARA
Mehmet Nedim Budak, Mehmet Çevik, Ali Dinçer, Mehmet Vehbi Dinçerler, Ömer Faruk Ekinci, Hamdi Eriş, İ. Melih Gökçek, H. Uluç Gürkan, Mehmet Sağdıç, Yücel Seçkiner

ANTALYA
Faik Altun, Deniz Baykal, Hasan Çakır

ARTVİN
Süleyman Hatinoğlu

AYDIN
Cengiz Altınkaya, Yüksel Yalova

BARTIN
Hasan Akyol

BATMAN
Nizamettin Toğuç

BAYBURT
Bahattin Elçi, Ülkü Güney

BİLECİK
Mehmet Seven

BİNGÖL
Kâzım Ataoğlu, Hüsamettin Korkutata

BİTLİS
Zeki Ergezen, Edip Safder Gaydalı, Kâmran İnan

BOLU
Avni Akyol, Abbas İnceayan

BURSA
Mehmet Gedik, Hüsamettin Örüç, Feridun Pehlivan

ÇANKIRI
İsmail Coşar, İlker Tuncay

ÇORUM
Mustafa Ateş Amiklioğlu, Yasin Hatiboğlu

DENİZLİ
Muzaffer Arıcı, Adnan Keskin, Hasan Korkmazcan

DİYARBAKIR
M. Hatip Dicle, Mahmut Uyanık, Sedat Yurtdaş

EDİRNE
Hasan Basri Eler, Erdal Kesebir

ELAZIĞ
Ahmet Cemil Hınç

ERZURUM
Lütfi Esengün, Abdulillah Fırat, Şinasi Yavuz

ESKİŞEHİR
Hüseyin Aksoy, Mustafa Balcılar

GAZİANTEP
Mustafa Doğan

GİRESUN
Burhan Kara, Yavuz Köymen, Rasim Zaimoğlu

GÜMÜŞHANE
Lütfü Doğan, Mahmut Oltan Sungurlu

HATAY
Fuat Çay

İÇEL
Ali Er, M. İstemihan Talay, Rüştü Kâzım Yücelen

İSTANBUL
Bülent Akarcalı, İmren Aykut, Mustafa Baş, Mukadder Başeğmez, İsmail Cem, Kadir Ramazan Coşkun, Gürhan Çelebican, Hüsnü Doğan, Halit Dumankaya, Elaattin Elmas, Halil Orhan Ergüder, Salih Ergün, İsmail Safa Giray, Temel Gündoğdu, Engin Güner, Algan Hacaloğlu, Melike Tugay Hasefe, Fevzi İşbaşaran, Mehmet Cavit Kavak, Cem Kozlu, Emin Kul, Ziyaeddin Selçuk Maruflu, Hasan Mezarcı, Yusuf Namoğlu, Ali Oğuz, Hasan Hüsamettin Özkan, Sabri Öztürk, Yusuf Pamuk, İsmail Sancak, Mehmet Sevigen, Gürol Soylu, Güneş Taner, Şadan Tuzcu, Mehmet Bahattin Yücel

İZMİR
Veli Aksoy, Cengiz Bulut, Işın Çelebi, Timur Demir, İsmet Kaya Erdem, İlhan Kaya, Süha Tanık

KAHRAMANMARAŞ
Esat Bütün, Hasan Dikici, Ahmet Dökülmez, Recep Kırış, Ökkeş Şendiller, Saffet Topaktaş

KARAMAN
Zeki Ünal

KARS
Atilla Hun, Zeki Nacitarhan

KASTAMONU
Refik Arslan, Murat Başesgioğlu

KAYSERİ
Şaban Bayrak, Aykut Edibali, Abdullah Gül, Salih Kapusuz

KIRKLARELİ
İrfan Gürpınar

KIRŞEHİR
Coşkun Gökalp

KOCAELİ
Bülent Atasayan, Şevket Kazan

KONYA
Necmettin Erbakan, Ahmet Remzi Hatip, Mehmet Keçeciler, Abit Kıvrak, Mustafa Ünaldı

KÜTAHYA
Ahmet Derin, Mehmet Rauf Ertekin, Mustafa Kalemli

MALATYA
Oğuzhan Asiltürk, Gazi Barut, Metin Emiroğlu, Yusuf Bozkurt Özal

MANİSA
Ekrem Pakdemirli, Faruk Saydam

MARDİN
Mehmet Sincar, Ahmet Türk

MUĞLA
Nevşat Özer

MUŞ
Muzaffer Demir, Sırrı Sakık, Mehmet Emin Sever

NEVŞEHİR
Mehmet Elkatmış

ORDU
Bahri Kibar, Cavit Şadi Pehlivanoğlu, Nabi Poyraz, Şükrü Yürür

RİZE
Ahmet Kabil, Mustafa Parlak, Ahmet Mesut Yılmaz

SAKARYA
Cevat Ayhan, Mustafa Kılıçarslan, Ersin Taranoğlu

SAMSUN
Hüseyin Özalp, Adem Yıldız

SİİRT
Zübeyir Aydar, Naif Güneş

SİVAS
Ahmet Arıkan, Musa Demirci, Abdullatif Şener, Muhsin Yazıcıoğlu

ŞANLIURFA
İbrahim Halil Çelik, Seyyit Eyyüpoğlu, Eyüp Cenap Gülpınar

ŞIRNAK
Orhan Doğan, Selim Sadak

TOKAT
Ahmet Feyzi İnceöz, Ahmet Özdemir

TRABZON
Eyüp Âşık, Ali Kemal Başaran, Kemalettin Göktaş, Fahrettin Kurt

VAN
Şerif Bedirhanoğlu, Fethullah Erbaş

YOZGAT
Hüseyin Erdal, Lutfullah Kayalar, Mahmut Orhon

ZONGULDAK
Bülent Ecevit

(Çekinser)

TOKAT
İbrahim Kumaş

(Oya Katılmayanlar)

ADIYAMAN
Celâl Kürkoğlu, Kemal Tabak

ANKARA
Salman Kaya, O. Mümtaz Soysal, Halil Şıvgın

DİYARBAKIR
Leyla Zana

ERZİNCAN
Yıldırım Akbulut

ESKİŞEHİR
Hüsamettin Cindoruk (Başkan)

İSTANBUL
Kemal Naci Ekşi, Recep Ercüment Konukman

MALATYA
Münir Doğan Ölmeztoprak

MARDİN
Ali Yiğit

SİVAS
Ziya Halis

ŞIRNAK
Mahmut Alınak

VAN
Remzi Kartal

(Açık Üyelikler)

Bursa	1
Isparta	1
İstanbul	1
Yekûn	3

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR